

TSU Arnold Chikobava Institute of Linguistics

Medea Saghliani

The Dictionary of Borrowed Words in the Svan Language

II

Tbilisi
2023

თსუ არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი

მედეა საღლიანი

ნასესხებ სიტყვათა ლექსიკონი სვანურში

II

თბილისი
2023

შოთა რუსთაველის საერთაშორისო
ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
SHOTA RUSTAVELI NATIONAL SCIENCE
FOUNDATION OF GEORGIA

აღნიშნული პროექტი განხორციელდა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით (გრანტი NFR – 18-34 22). წინამდებარე პუბლიკაციაში გამოთქმული ნებისმიერი აზრი ეკუთვნის ავტორს და შესაძლოა არ ასახავდეს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის შეხედულებებს.

This Project has been made possible by financial support from the Shota Rustaveli National Science Foundation (grant NFR – 18-34 22). All the Ideas expressed here with are those of the author, and may not represent the opinion of the Foundation itself.

რედაქტორები: **ვაჟა შენგელია** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი
ნატო შავრეშიანი – ფილოლოგიის დოქტორი

Editors: **Vazha Shengelia** – Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member at the - Georgian Academy of Sciences
Nato Shavreshiani – Doctor of Philology

რეცენზენტები: **ლელა გიგლემიანი** – ფილოლოგიის დოქტორი
ელიზავეტა გაზდელიანი – ფილოლოგიის დოქტორი
როენა ჯკადუა – ფილოლოგიის დოქტორი

Reviewers: **Lela giglemiani** – Doctor of Philology
Elizaveta gazdeliani – Doctor of Philology
Roena Tchkadua – Doctor of Philology

ინგლისური ტექსტის მთარგმნელი და რედაქტორი: **შორენა შავრეშიანი** – ფილოლოგიის დოქტორი

English version editor: **Shorena Shavreshiani** – Doctor of Philology

კომპიუტერული უზრუნველყოფა – **რუსუდან პაპიაშვილი**

IT software – **Rusudan Papiashvili**

© მედეა სატლიანი, 2023

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2023

თბილისი, 0186, ა. პოლიბაჰოსაძის №4, ☎: 5(99) 17 22 30; 5(99) 33 52 02
E-mail: universal505@gmail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com

ISBN 978-9941-33-429-0

შინაარსი

წინასიტყვაობა.....	7
Foreword.....	8
ა.....	9
ბ.....	23
გ.....	26
დ.....	26
ე.....	46
ვ.....	63
ზ.....	74
ყ.....	76
ო.....	81
პ.....	91
ჟ.....	96
რ.....	118
ს.....	250
ტ.....	291
ც.....	311
ძ.....	313
წ.....	314
ჭ.....	320
ხ.....	321
ღ.....	326
ყ.....	354
შ.....	361
ჩ.....	372
ც.....	381
ძ.....	392
წ.....	403
ჭ.....	407
ხ.....	414
ღ.....	421
ყ.....	430
შ.....	437
ჩ.....	441
ც.....	450
ძ.....	456
წ.....	465
ჭ.....	467
ხ.....	474

Խ	478
Չ	479
ლიტერატურა	480
სამეცნიერო ლიტერატურა	480
ლექსიკონები	480
წყაროები	481
შემოკლებათა განმარტებანი	482
შენიშვნები	484

წიგნი ეძღვნება ძვირფასი მასწავლებლების:
აკად. ქეთევან ლომთათიძისა და
პროფ. ზურაბ ჭუმბურიძის ნათელ ხსოვნას

წინასიტყვაობა

ნაშრომი შესრულდა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებული საგრანტო პროექტის („სვანური ნასესხები ლექსიკის ფონეტიკურ-ფონოლოგიური და სემანტიკური ანალიზი (ფუნდამენტურ-გამოყენებითი გამოკვლევა ლექსიკონითურთ)“ – N F R – 18 - 34 22) ფარგლებში, თსუ არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ქართველურ ენათა განყოფილებაში.

წინამდებარე ლექსიკონი „ნასესხებ სიტყვათა ლექსიკონი სვანურში“ გახლავთ ჩვენი მრავალწლიანი შრომის შედეგი. იგი მოიცავს სვანური ენის ოთხივე დიალექტის (ბალსხემოურის, ბალსქვემოურის, ლაშხურისა და ლენტეხურის), ჩოლურული მეტყველებისა და უშგულურ-ლახამულური კილოკავების ძირითად ლექსიკურ ფონდს. ლექსიკონში შეძლებისდაგვარად თავმოყრილია და ანბანთრიგზეა დალაგებული ქართულ-ზანურიდან (უშუალოდ თუ შუალობით), აფხაზურ-ადიღეური ენებიდან, ოსურ-ალანურიდან, ბერძნულიდან და ა. შ. შეთვისებული არაერთი ისეთი ლექსიკური ერთეული, რომელთაც სვანური ენის ფონოტაქტიკისათვის დამახასიათებელი ცვლილება განუცდიათ (იხ. ტ. I).

რამდენადაც ცნობილია, ენებს შორის არსებული ურთიერთგავლენა უძველესი დროიდან მოიაზრება. ეს გავლენა, ცხადია, უმეტესად ლექსიკურ ფონდზე აისახება. ენის აღწერისა და დაცვის უმნიშვნელოვანეს საშუალებას კი ლექსიკონი წარმოადგენს, რომლის შედგენის რამდენიმე პრინციპი არსებობს ქართულ ლექსიკოგრაფიაში, თუმცა ეს პრინციპები ნასესხებ სიტყვათა ლექსიკონის შედგენისას, ჩვენი აზრით, ნაკლებად გამოსაყენებელია, რამაც განსაზღვრა არსებულისაგან განსხვავებული პრინციპების შემუშავება.

ჩვენ მიერ შემოთავაზებული სალექსიკონო სტატია, ძირითადად, ასეთი სტრუქტურისაა: სვანური ნასესხები სიტყვა + დიალექტი ან კილოკავი + სიტყვის მნიშვნელობა + ენა (მაგ.: ქართ., ზან., ადიღ., ოს.-ალან., არაბ., სპარს., ფალ., ბერძ., ლათ. და ა. შ.) საიდანაც მომდინარეობს სიტყვა + სიტყვის მნიშვნელობა გამსესხებელ ენაში + საკუთრივ სვანური ფორმები (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) და ა. შ.

ამგვარად შედგენილი ლექსიკონი, ვფიქრობთ, დასჭირდება როგორც ქართველური ენების სპეციალისტებს, ასევე ტიპოლოგიის, ეთნოლინგვისტიკის, ფოლკლორისტიკის და მეცნიერების სხვა დარგებში მომუშავე სპეციალისტებს, რადგანაც წინამდებარე – ლექსიკონი წარმოადგენს არა მხოლოდ ლექსიკოგრაფიული (როგორც თარგმნითი, ისე განმარტებითი) ხასიათის ნაშრომს, არამედ გარკვეული თვალსაზრისით გამოკვლევასაც.

*The book is dedicated to the bright memory of dear teachers: Acad. **Ketevan Lomtadze** and Prof. **Zurab Chumburidze***

F o r e w o r d

The dictionary was carried out within the framework of grant project (“**Phonetical-Phonological and Semantic Analysis of Loan-Words in the Svan Language**” (fundamental-applied research, appended with a dictionary)“ _ *N F R – 18 - 34 22*) financed by Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia in the department of the Kartvelian languages of TSU Arn. Chikobava Institute of Linguistics.

The present book "**The Dictionary of Borrowed Words in the Svan Language**" is the result of many years of work. It includes the main lexical fund of all four dialects of the Svan language (Upper Bal, Lower Bal, Lashkhian and Lentekhan), Cholur speech and Ushgulian-Lakhamulian subdialects. In the dictionary, a number of such lexical units assimilated from Georgian-Zan (directly or indirectly), Abkhazian-Adygheian, Ossetian-Alanic, Greek and so on have been collected and arranged alphabetically as much as possible, that have undergone phonetic-phonological and semantic changes characteristic of the phonotactics of the Svan language (see vol. I).

As far as known, the beginnings of mutual influence among languages are considered together with the emergence of languages themselves, of course, this influence mostly affects the lexical fund. The most important means of describing and protecting the language is the dictionary, the principles of which are compiled in Georgian lexicography, however, in our opinion, these existing principles are less applicable when compiling dictionary of loan-words, that determined the development of different principles from the existing ones.

The dictionary article we offer is mainly of the following types: **Svan loan word + dialect or subdialect + the meaning of the word + the language** (e.g: Georgian, Zan, Adygheian, Ossetian-Alanic, Arabic, Persian, Pahlavi, Greek, Latin, etc.) **where the word comes from+ also the meaning of the word in the donor language + proper Svan forms** (in case of such forms existence) and etc. We think that the dictionary compiled in this way will be useful for specialists of Kartvelian languages, as well as for specialists working in the field of typology, ethnolinguistics, folkloristics and etc., because the present dictionary is not only lexicographic (both translation and explanatory) work, but also scientific research (in a certain extent).

აბანა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) აბანა „აბანო; სამკურნალო წყალი“ < ქართ. აბანო „საგანგებო შენობა საბანაო მოწყობილობით“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ლაბრალ**, ბქ. **ლაბრალ**, ლნტ. **ლაბარალ** „დასაბანი“)

აბანო (ზს., ქს.) < ძვ. ქართ. აბანო „საგანგებო შენობა საბანაო მოწყობილობით, – საბანელი სახლი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ლაბრალ**, ბქ. **ლაბრალ**, ლნტ. **ლაბარალ** „დასაბანი“)

აბაჟურ (ზს., ქს.) < ქართ. აბაჟურ-ი (< რუს. **Абажур** < ფრანგ. **abat-jour**) „შუქფარი“

აბარდა (ლნტ., ჩოლ.) „სწრაფად მოტრიალება/წასვლა“ < ქართ. ხაბარდა (< არაბ.-სპარს. **xabardâr**) „შეძახილი: ჩამოდექი, გადადექი გზიდან“

აბარწა (ბქ.)/**ჰაბარწა** (ჩხბ.) „აივანი, წინკარი“ < ზან. (მეგრ.) აბარწა (შდრ. ასევე ლაბარწა/აბარწა) < აფხაზ. ა-ბარწა „აივანი, დერეფანი, პირმადი/პარმადი, წინკარი“

აბაზ (ზს., ლნტ.)/**აბაზ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. აბაზ-ი (< სპარს. ‘**abbāsī**’ „აბაზი – ფულის ერთეული მეფის სახელიდან ‘**abbās** – აბასი“) 1. „ოცი კაპიკის ღირებულების ვერცხლის ფული“, 2. „ოცი კაპიკი“

აბგა (ზს., ქს.) < ქართ. აბგა „მხარზე გადასაკიდებელი ჩანთა; ხურჯინი“

აბეშჩიკ (ბზ.)/**აბეშჩიკ** (ბქ.) „მეტყევე“ < ქართ. (მთიულ., ფშ., ხევს., მოხ.) აბეშჩიკ-ი (/აბეშჩიკ-ი) „სახაზინო ტყეების მცველი, – ტყაჩო“ (< რუს. **Объездчик** „ცხენოსანი დარაჯი; ცხენების მხედნელი“), შდრ. ბზ. **მეცხიკ/მეცხიკ**)

აბზინდამ (ბზ.)/**აბზინდამ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აფსინდ** (ბქ.)¹/**აბზინდ** (ლნტ.)/**აბზინდ** (უშგ.) **ბოტ.** < ახ. ქართ. აბზინდა, ძვ. ქართ. აფსინდ-ი, აფსინთ-ი „სა-

მკურნალო ბალახი, მონაცრისფრო, ბუსუსიანი, ფოთლებდანაკვეთელი“

აბზიან (ზს.)/**აბზიან** (ლშხ.) < ქართ. აბაზ-იან-ი (< სპარს. ‘**abbāsī**’ „აბაზი – ფულის ერთეული მეფის სახელიდან ‘**abbās** – აბასი“) „ოცკაპიკიანი“

აბილო (ლშხ.) **ბოტ.** < ქართ. (ლექს.) აბილოურ-ი, (ქართლ.) აბილაურ-ი – „ვამლის ერთ-ერთი ჯიში“ (შდრ. ზს. **ანთროლ**, ბზ. **ანთურელ**, ლშხ. **ანთრო**, ლხმ. **ანთრელ**)

აბრა (ლშხ.) „მაგიერი წონაში“ < ქართ. აბრა „საწონი, სასწორის გასასწორებელი“

აბრამ (ზს., ქს.)/**აბრამ** (ლნტ.) **ანთრ.** < ქართ. აბრამ-ი/აბრაამ-ი (< ძვ. ებრ. **avraham** „მამა სიმაღლისა“, „ამაღლებული“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

აბრეშუმ (ზს., ქს.)/**აბრეშუმ** (ზს.)/**აბურეშიმ** (ბზ.)/**აბრეშუმ** /**აბურშიმ**/ **აბურშუმ** (ბქ.) < ქართ. აბრეშუმ-ი (< სპარს. **abrisum/abrisom** „ბუნებრივი საფეიქრო ბოჭკო“) „აბრეშუმის ჭიის პარკისაგან ამოხვეული ძაფი/ამ ძაფის ქსოვილი“

აბუტარაკ/სამტრავ (ბზ.)/**ამტრავ** (ბქ.)/ **აპუტრავ** (ლშხ., ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. (მესხ., ჯავახ.) აპუტარაკ-ი „შხამა“, ლექს., რაჭ. აპუნტარაკ-ი (შდრ. უშგ. **ნაყმდელ**)

აგარავ (ზს., ლნტ.)/**აგარავ** (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. აგარაკ-ი „ესე არს ადგილი საყანური, გინა სავენაჲ გინა დაბა“, ახ. ქართ. „საცხოვრებელი და დასასვენებელი ადგილი ქალაქგარეთ...“

აგენტ (ზს., ქს.)/**აგენტ** (ბქ.) < ქართ. აგენტ-ი (< ლათ. **agens** „მოქმედი“) „სახელმწიფოს, დაწესებულების, ორგანიზაციის წარმომადგენელი, რწმუნებული...“

აგერ-აგერ (ლშხ., ჩოლ.) „კინაღამ“
ზმნის. < ქართ. აგერ-აგერ „სადაცაა, მა-
ლიან მალე; აქა-იქ“

აგრამ (ზს.)/**აგრ** (ზზ., ჩოლ.)/**აგრამ**
(უშბ.) „ნეტამც, ასემც“ **ზმნის.** < ქართ.
აგრე/ეგრე „მაგრე, მაგნაირად; აგრემც“

აგუნდ (ზზ.) „მთა, უღელტეხილი“
ზღაპრ. ტოპ. < ქართ. იაგუნდი (< არაბ.
iaḡut/iaḡund) „მვირფასი ქვა, ბაც-მო-
ლურჯო ფერისა, – ლალი“, იხ. **აგუნდ**

აგურ (ზს., ქს.)/**ანგურა** (ზს.)/**ანგურ-**
აგური (ზზ.)/**ანგურა** (ლხმ.) < ქართ. ა-
გურ-ი (< სპარს. **agur**) „გამომწვარი თი-
ხის ძელაკი“

აგურიფერიშ (ზზ.)/ **აგურიშფერ**
(ბქ.) < ქართ. აგურ-ის-ფერ-ი „მოყვითა-
ლო წითელი“ < ქართ. აგურ-ი (< სპარს.
agur) „გამომწვარი თიხის ძელაკი“ და -
ფერ-ი „შთაბეჭდილება, რომელსაც ახ-
დენს თვალზე საგნის მიერ ანარეკლი
სინათლე...“

აგუსტო (ზს., ქს.)/**აგუსტ** (ზს., ლშხ.)
აგუსტო (ბქ.)/**აგუსტ** (ზზ.) „აგვისტო,
მარიამობის თვე“ < ქართ. აგვისტო (<
ლათ. **augustus** „წმინდა, საღმრთო, ღია-
დი“) „კალენდარული წლის მერვე თვე“
(შდრ. ჭან. აღუსტოზი და ზზ. **ლიმრიე**
თუე „მარიამობის თვე“)

ადამ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „მამაკაცის სა-
კუთარი სახელი“, 2. „ადამიანი, კაცი“² <
ქართ. ადამ-ი (< ძვ. ებრ. **adam** „თიხა“,
„ადამიანი“) „ბიბლიური გადმოცემით –
პირველი კაცის საკუთარი სახელი“,
შდრ. ასევე ჩოლ. **ადამო** „მამაკაცის სა-
კუთარი სახელი“, იხ. **ადამიან**

ადამეტ (ზზ.) **ანთრ.** < ქართ. ადამეტ-ი
(< ბერძ. ადმეტ-ი/ადმეტე **ἀδμήτης** „ბერ-
ძნულ მითოლოგიაში გაუთხოვარი ქა-
ლების ქალღმერთი, თეტისისა და ოკე-
ანოსის ქალიშვილი“)

ადამიან (ზს.)/**ადამიან** (ლშხ., ჩოლ.)/
ადამიან (ლნტ.) < ძვ. ქართ. ადამ-იან-ი,

ახ. ქართ. ადამ-იან-ი „ცოცხალი არსება,
რომელსაც აქვს აზროვნებისა და მე-
ტყველების უნარი და გარკვეულ ცივი-
ლიზებულ საარსებო პირობებში ცხოვ-
რობს“ < ქართ. ადამ-ი (< ძვ. ებრ. **adam**
„თიხა“, „ადამიანი“) „ბიბლიური გად-
მოცემით – პირველი კაცის საკუთარი -
სახელი“, შდრ. ასევე ჩოლ. **ადამო** „მამა-
კაცის საკუთარი სახელი“ (შდრ. ზზ.,
ლშხ., ჩოლ. **ამსტალდ**, ბქ. **ამსტალდ**,
ლნტ. **ამსუალდ**, ლხმ. **ამსოლდ**), იხ.
ადამ

ადათ (ზს., ლნტ.)/**ადეთ** (ზზ.)/**ადათ**
(ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ალდათ** (ლშხ., ჩოლ-
.)/**ალდთ** (ლნტ.) < ქართ. ადათ-ი „წინა-
პართაგან დამკვიდრებული ჩვეულება,
ხალხში სავალდებულოდ მიღებული
წესი. || ჩვევა, ჩვეულება“

ადგილობრიუ (ზზ., ქს.)/**ადგილობ-**
რიუ (ბქ.) < ქართ. ადგილობრივი-ი „ამ
(იმ) ადგილისა, კუთხისა, ქვეყნისა“

ადგომ (ზს., ქს.) „მძიმე მარხვა და
უქმე, ნათლისღების წინა დღე“ **რელიგ.**
< ძვ. ქართ. ა[ლ]დგომა 1. „მაცხოვრის
ცადამაღლება ჯვარცმის შემდეგ. || გა-
ცოცხლება, აღორძინება“, 2. „ქრისტეს
მკვდრეთით ადგომის დღესასწაული“

ადესა (ზს., ჩოლ.)/**ადესა** (ბქ., ლნტ.)/
ადესამ (ლშხ., ჩოლ.)/**ადეცა** (ლნტ.) „სი-
მინდის ჯიშია, ადესურა“ **ბოტ.** < ქართ.
ადესა „შავყურძნიანი ვაზის ახალი ჯი-
ში გურია-სამეგრელოში, – იგივეა, რაც
იზაბელა“

ადიალა (ზს., ქს.)/**ადიალა** (ბქ.)/**ადი-**
ალ/ადიელამ (ჩოლ.) < ქართ. ადიალა (<
რუს. **идеяла**) „საბანი, გადასაფარებე-
ლი“

ადლახ/ადლახან (ჩოლ.) **ანთრ.** <
ქართ. ადილხან-ი (< არაბ.-თურქ. **adil-**
xan „მხოლოდ მეფე“ < არაბ. **adil** „სამარ-
თლიანი“ + სპარსული სუფიქსი **-xan**
„მმართველი“)

ადრის (ლშხ., ჩოლ.) „ადრე, უძველეს დროში“ *ზმნის*. < ქართ. ადრე „წინათ, უწინ...“

ადუოკატ (ზს., ქს.)/**ადუოკატი**/ **ატოკატი/ატუკატი** (ბქ.) „დამცველი, ვეპილი“ < ქართ. ადვოკატი-ი (< ლათ. *advocatus* > *advoco* „ვიხმობ“) „იურისტი, რომელიც ბრალდებულის (ინტერესების) დამცველად გამოდის სასამართლო პროცესზე, – ვეპილი“

აზატ (ლშხ., ჩოლ.)/**აზატი** (ლნტ.)/**აზად** (ლხმ.) 1. „აზატი, გააზატებული, თავისუფალი გლეხი“, 2. გადატ. „განეზივრებული, თავისუფალი, უდარდელი“ < ქართ. აზატი-ი (< ფაღ. *āzād*) „თავისუფალი“

აზელტერ (უშგ.) < ქართ. აზავერ-ი – „ხარი საკიდარი (საბა), – ხარი, რომელსაც ტვირთს აჰკიდებენ ხოლმე“

აზიაცკარ (ბქ.)/**აზიაცკალ** (ჩოლ.) < ქართ.-მეგრ. აზიაცკ-ი (< რუს. *Азиатский*) „აზიური უქუსლო, წვრილჭვინტიანი, ფეხზე შემოტკეცილი ტყავის მაღალყელიანი ჩექმა“

აზნაურ (ზს., ქს.)/**აზნაური** (ზს.) < ქართ. აზნაურ-ი (< სამ. სპარს. *āznāvar* „კეთილშობილი“) „პრივილეგიური წოდების წარმომადგენელი“

აზნაურიშტილ (ზს.)/**აზნაუშტილ** (ლხმ.)/**აზნაურიშტილ** / **აზნაუშტილ** (ლნტ.) < ქართ. აზნაურ-ი-შვილ-ი „იგივეა, რაც აზნაური“, შდრ. სამ. სპარს. *āznāvar* „კეთილშობილი“

აზნაურიშტილობ (ლნტ.) < ქართ. აზნაურ-ი-შვილ-ობ-ა „იგივეა, რაც აზნაურიშვილ-ი“, შდრ. სამ. სპარს. *āznāvar* „კეთილშობილი“

აზრ (ზს., ქს.)/**ჰაზრ** (ზს.) < ქართ. აზრ-ი (< თურქ. < არაბ.-სპარს. *arz*) „მსჯელობის, განსჯის პროდუქტი. || იგივეა, რაც აზროვნება; ფიქრი; იდეა, საზრისი; შეხედულება, გაგება, თვალ-

საზრისი“ (შდრ. ზს. **გაღზ**, ლშხ., ჩოლ. **გაღებ**, ლნტ., ლხმ. **გაღაზ**)

აზრან (ზს.)/**აზრიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. აზრ-იან-ი „გონივრული, ჭკვიანური, მოფიქრებული, მიხვედრილი“ < ქართ. აზრ-ი (< თურქ. < არაბ.-სპარს. *arz*) „მსჯელობის, განსჯის პროდუქტი. || იგივეა, რაც აზროვნება; ფიქრი; იდეა, საზრისი; შეხედულება, გაგება, თვალ-საზრისი“ (შდრ. ზს. **გაღზიან**, ლშხ., ჩოლ. **გაღზიან**, ლნტ. **გაღზიან**)

ათა (უშგ.) < ქართ. ათას-ეულ-ი „ათასი – აღებული, როგორც ერთი მთლიანი“

ათაბაგ (ლშხ., ჩოლ.)/**ათაბაგი** (ლნტ.) გადატ. „დიდი კაცი, უფლებამოსილი ადამიანი“ < ქართ. ათაბაგ-ი *ისტ.* „სამცხის მმართველთა საგვარეულო წოდება“

ათაჟამს (ლშხ.)/**ათაჟამს** (ლნტ.) „უხსოვარი დრო; მუდამ, მარადჟამ (ზედმიწ. – ***ათა-ჟამს**)“ *ზმნის*. < ქართ. ათა-ჟამ-ინ-დე-ი „ძველისძველი, უძველესი“, იხ. **მითაჟამ**

ათას (ზს., ლნტ.)/**ათას** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ათას-ი „რიცხვი 1000, – ათჯერ ასი“, გადატ. „ბევრი“

ათასნაირ (ზს., ლნტ.)/**ათასნაირ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ათას-ნაირ-ი „ათასგვარი, მრავალგვარი, მრავალნაირი“

ათასნაირდ (ზს., ლნტ.)/**ათასნაირდ** (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის*. < ქართ. ათას-ნაირად „ათასრიგად, ათასგვარად, მრავალნაირად“

ათასიან (ზს., ლნტ.)/**ათასიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ათას-იან-ი „ათასი ერთეულისაგან შემდგარი“

ათასობშუ/ათასულობშუ (ბქ.)/**ათასობშუ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ათასობშუ** (უშგ.) *ზმნის*. < ქართ. ათას-ობ-ით 1. „ათასათასად“, 2. „მრავლად, მრავალრიცხოვნად“

ათასფერ (ზს., ლნტ.)/**ათასფერ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ათასფერ-ი „სხვადასხვაფერი“

ათასფერდ (ზს., ლნტ.)/**ათასფერიშდ** (ბქ.)/**ათასფერდ** (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ათასფერ-ად „ათასრიგად, ათასნაირად, ათასგვარად“

ათასფერიშ (ზს., ლნტ.)/**ათასფერიშ** (ლშხ., ჩოლ.) *ზედმიწ.* – **ათას-ი ფერ-ის** < ქართ. ათას-ფერ-ი „სხვადასხვაფერი“

ათასფერიშდ (ბქ.) /**ათასფერიშდ** (ლშხ., ჩოლ.) *ზედმიწ.* – **ათას-ი ფერ-ის-ად** *ზმნის.* < ქართ. ათას-ფერ-ად „ათასრიგად, ათასნაირად, ათასგვარად“

ათასქესა (ბქ.)/**ათასქესა** (ზზ.) < ქართ. „არაფრის გულისათვის, არაფრის დიდებით (ზედმიწ. – **ათას-ი ქის-ის-თვის**)“ < ქართ. ათას-ი „რიცხვი 1000, – ათჯერ ასი“ და ქართ. ქისა (< არაბ.-სპარს. *kisā*, ფალ. *kisak*, შდრ. ძვ. ქართ. ქისაკი, სომხ. *ksak*) „მომცრო პარკი (ტყავისა ან რაიმე ქსოვილისა) ფულის ან სხვა რაიმე – წვრილმანი ნივთებისათვის“

ათასქესალა (ზზ.)/**ათასქესალა** (ლშხ., ჩოლ.) „არაფრის გულისათვის, არაფრის დიდებით (ზედმიწ. – **ათას-ი ქის-ის-თვის**)“ < ქართ. ათას-ი „რიცხვი 1000, – ათჯერ ასი“ და ქართ. ქისა (< არაბ.-სპარს. *kisā*, ფალ. *kisak*, შდრ. ძვ. ქართ. ქისაკი, სომხ. *ksak*) „მომცრო პარკი (ტყავისა ან რაიმე ქსოვილისა) ფულის ან სხვა რაიმე – წვრილმანი ნივთებისათვის“

ათასგნ (ზს., ლნტ.)/**ათასგნ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ათასინ** (ზზ.)/**ათასინ** (უმგ.) „ათასჯერ“ *ზმნის.* < ქართ. ათას-ი „რიცხვი 1000, – ათჯერ ასი“

ათეშაკ (ზზ.)/**ართაშაკ** (ლშხ.) < ქართ. ათაშანგ-ი (< სპარს. *atashak*) „იგივეა, რაც სიფილისი“

ათისთაჟ (ზს., ქს.)/**ათიშთაჟ** (ლხმ.)

< ქართ. ათისთავ-ი 1. „მუშათა მცირე ჯგუფის ზემდგომი“, 2. ძვ. „სოფლის ცალკე უბნის არჩეული ხელმძღვანელი XX ს.-ის დასაწყისში“

ათისთაჟად (ლშხ., ჩოლ.) „ერთგვარი ბალახი“ *ბოტ.* < ქართ. *ათ-ის-თავ-ა-დ, იხ. **ასისთაჟად**

აიაზმა (ზს.)/**აზმა** (ლშხ., ჩოლ., უმგ.) *რელიგ.* < ქართ. აიაზმა (< ბერძ. *αγιασμος* „კურთხევა“) „წმინდა, ნაკურთხი წყალი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლგპრისდე**, ბქ., ლნტ., ჩოლ. **ლგპრისტე** [ლიც/ნიც] „ნაკურთხი წყალი“)

აკაცია (ზს., ქს.)/**აკაცმა** (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. აკაცია (< ლათ. *acacia*) „ტროპიკულსა და სუბტროპიკულ მხარეებში – გავრცელებული ხემცენარე“

აკაკი (ზს.)/**აკაკი** (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. აკაკი (< ბერძ. *Ακακιος* „უწყინარი, უბოროტო“) „მამაკაცის საკუთარი – სახელი“

აკოფ (ზზ., ჩოლ.) „თხრილი“ < ქართ. აკოფ-ი (< რუს. *Окоп*) „სანგარი“

აკოპარ/აკოფარ (ბქ.) „საძოვარი (ზედმიწ. – **აკოფ-ებ-ი**)“ *ტოპ.* < ქართ. აკოფ-ი (< რუს. *окоп*) „სანგარი“

აკომჰა (ქს.) < ქართ. აკომჰა (< რუს. *Окошхо*) „ფანჯარა, სარკმელი“ (შდრ. ზს., ქს. **ლაჭურა**)

აკრძალეზა (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – *ა-კრძალ-ებ-ა < ქართ. ა-კრძალ-ვ-ა „აღკვეთა“ (შდრ. ბქ. **ლიყყენი**)

აკუმ (ლშხ., ჩოლ.)/**კუიმ** (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. აკუმ-ი „ორსქესოვანი, ჰერმადროდიტი“ (შდრ. ზზ. **ჩუბრუკუტ**, ლშხ. **ჩუბრუკ**, ლხმ. **ჩუბრიკუტ**)

აკვლდამ¹ (ზს., ლშხ.)/**ლა-კვლდამ** (ზზ.)/**ლა-კვლდამ** (ბქ.)/**აკვლდამ** (ლნტ., ჩოლ.)/**აკვლდამ** (ჩოლ.) /**ლა-კვლდამ/კალდამ** (უმგ.)/**აკვლდან** (ფარ., ლხმ.) < ახ. ქართ. აკვლდამა (< ებრ. *akeldam* „სისხლისათვის განკუთვნილი სახლი“)

„ქვითვირის ან სიპი ქვებისაგან გაკეთებული ოთახის ფორმის სამარხი ნაგებობა, ქვის სამარე“, შდრ. ძვ. ქართ. აკელდამა

აკელდამ² (ბქ.) „ადგილი, სასაფლაო (ზედმიწ. – აკლდამა)“ ტოპ. < ქართ. აკლდამა (< ძვ. ებრ. **akeldam** „სისხლისათვის განკუთვნილი სახლი“) „ქვითვირის ან სიპი ქვებისაგან გაკეთებული ოთახის ფორმის სამარხი ნაგებობა, ქვის სამარე“, შდრ. ძვ. ქართ. აკელდამა

ალ (ქს.)/ალ (ლნტ.) < ქართ. ალ-ი (< სპარს. **āl**) „ცეცხლის ალი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **მგლამ**, ლშხ., ჩოლ. **მგლამ**; ზს. **ჰელ**, ქს. **ალ**)³

ალა-ალა (ლშხ., ჩოლ.)/ალალა (ჩოლ.) < ქართ. ალა-ალა „ადვილი, იოლი“

ალაგობ (ლშხ., ჩოლ.) „ერთ ადგილას; დამწყვედებული (ზედმიწ. – *ალაგობა)“ < ქართ. ალაგ-ი (< ფალ. **arak/ālak** „მხარე, გვერდი, მიმართულება“) „იგივეა, რაც ადგილი; სამყოფი“, შდრ. ქართ. ალაგობრივ „ადგილობრივ, ადგილზე, – იქვე; თავის ალაგას“

ალალიან (ლშხ., ჩოლ.) „მართალი, მიაბიტი; კეთილი; ხელგაშლილი“ < ძვ. ქართ. ჰალალ-ი, ახ. ქართ. ალალ-ი (< არაბ. **halāl** „მართალი“) „მართალი, პატიოსანი, უცოდველი“ (შდრ. ბზ. **გუშჰრიან**, ბზ. **დჰუბედნიერ**, ბზ. **შერგმერგ**, ჩოლ. **შორომორო**), იხ. **ჰალალ**

ალალ-მართალ (ზს., ლნტ.)/ალალ-მართალ (ბქ.)/ალალ-მართალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ალალ-მართალ-ი „სრულიად მართალი, უდანაშაულო“ < ქართ. ალალ-ი (< არაბ. **halāl** „მართალი“) „მართალი, პატიოსანი, უცოდველი“ და მართალ-ი „ნამდვილი, სწორი, ეჭვმიუტანელი; უდანაშაულო“ (შდრ. ბზ. **გუშჰრიან**; ბზ. **დჰუბედნიერ**; ბზ. **შერგმერგ**)

ალაა-ბალაა (ლშხ.)/ალა-ბალა (ჩოლ.)

„თამაშის დროს ბავშვების წამოძახილი; ბევრი ლაპარაკი, ლაქლაქი“ < ქართ. (რაჭ., ქართლ.) ალაბალა „აყალმაყალი, დავიდარაბა“

ალაჟანდ (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ ანთრ. < ქართ. (ჯავახ.) ფალავანდ-ი (< ქართ. ფალავან-ი < სპარს. **fahlavān** „მოჭიდავე“, „გმირი“) „ჭიდაობაში, ბრძოლაში გამარჯვებული, გმირი“

ალაჟანდ ი ფალაჟანდ (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟები“ ანთრ. (შდრ. ზს. **ფალჟანდ**, ბზ. **ფალაჟანდ**, ლშხ., ჩოლ., უშგ. **ფალჟანდ/ფალაჟანდ**, უშგ. **ფალჟან**) < ქართ. (ჯავახ.) ფალავანდ-ი (< ქართ. ფალავან-ი < სპარს. **fahlavān** „მოჭიდავე“, „გმირი“) „ჭიდაობაში, ბრძოლაში გამარჯვებული, გმირი“

ალაფიან (ჩოლ.) „უხვი, შემოსავლიანი, ბარაქიანი (ზედმიწ. – ალაფიან-ი)“ < ქართ. ალაფ-ი „ლამქრობაში ნამოვნი ქონება, – დავლა, ნადავლი“

ალაშა¹ (ბქ.) „ქონების გამწიკვებელი, ოჯახის გამწანავებელი (ძირითად ითქმის ქალებზე)“, ლხმ. „დაბნეული ქალი“ < ქართ. (ქართლ.) ალაშა (< თურქ. **alaşa**) „თამამი საქციელისა და ენადაუმარებელი ქალი“, აჭარ. ალამ-ი/ალაშა/ალაშა-მ „ავი, თავზედი (ქალი), „ცუდი ყოფაქცევის ქალი“

ალაშა²/ალაშა (ბზ.) „ზღაპრული ცხენის სახელი“ < ქართ. (ქართლ.) ალაშა (< თურქ. **alaşa**) „ფაშატი, ჭაკი“

ალახმაღახდ (ჩოლ.) „ზერეღედ, ნაჩქარევად“ **ზმნის**. < ქართ. (კახ.) ალახმაღახ „სწრაფად, ხელდახელ“

ალაბ (ზს., ლნტ.)/ალაბ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ალაბ-ი (< თურქ. **alabi**) „ადლი, არშინი“

ალამ (ზს., ლნტ.)/ალამ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ალამ-ი (< სპარს. **alam** < არაბ.) „დროშა, ბაირაღი“

ალაღად (ლშხ.) **ზმნის**. < ქართ. ალა-

ალად „იოლად, ადვილად“

ალაო (ჩოლ.) 1. „თხელი ფავა“, 2. „დანოტივებული ფქვილი“ < ქართ. ალაო „ფქვილი დანოტივებული“ (საბა)

ალბათ (ზს., ქს.)/**ალბად** (ბქ.) *ნაწილ.* < ქართ. ალბათ „შესაძლოა“ (მდრ. ბქ. **ლწჭირს ლი**)

ალბიან (ლშხ., ჩოლ.) *ზედმიწ.* – ***ალაბ**-იან-ი „ადლიანი, არშინიანი“ < ქართ. ალაბ-ი (< თურქ. **alabi**) „ადლი, არშინი“

ალერდ (ლშხ., ჩოლ.)/**ალერდ** (ლნტ.) 1. ლშხ., ჩოლ. „ნოტიო, ნესტიანი“, 2. ლნტ. „უშნო, ლაყე, უქნარა“ < ქართ. ალერდ-ი 1. „ნედლი ბალახი“ (საბა), 2. გურ. „ლადად განვითარებული ბალახი“

ალმასხან (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ალმასხან-ი (< თურქ. **ulmaskhan** „უკვდავი ხანი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ალმშს (ზს., ლნტ.)/**ალმას** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ალმას-ი (< ბერძ. **αλμῆμας** „მკვრივი მეტალი ან შენადნობი, ფოლადი“) „ძვირფასი ქვა, – უფერო და გამჭვირვალე, ძალიან მაგარი“

ალმშსგირ (ბზ.)/**ალმწგირ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ალმსგირ-ი (< თურქ. **ალმასი + გირეი/გირ** „ყირიმელ ხანთა საპატიო ტიტული“)⁴ „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ალო (ლშხ., ჩოლ.) „დრო, სეზონი“ < ქართ. ალო „რისამე შესაფერი დრო“

ალპინისტ (ზს., ქს.)/**ალპინისტ** (ბქ.) < ქართ. ალპინისტ-ი < რუს. **Альпинист** „ალპინიზმის მიმდევარი, – მთამსვლელი“

ალპიურ (ლშხ.) < ქართ. ალპურ-ი < რუს. **Альпийский** „ალპების (საერთოდ, მაღალი მთების) შესაფერი, დამახასიათებელი“

ალუბალ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ.

ალუ-ბალ-ი „დაბალი ხე, თეთრყვავილიანი, ისხამს კურკიან მუქ წითელ ნაყოფს; ამავე ხის ნაყოფი“ (მდრ. ზს. **მეხიმ ჰეზ**; ქს., უშგ. **ქტიშნა**)

ალუჩა (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. ალუჩა „საშუალო ტანის ხე, თეთრყვავილიანი“

ალქაჯ (ზს., ქს.)/**ალქაჯ** (ბქ.) < ქართ. ალ-ქაჯ-ი „მავნე სული, ქაჯი; ცელქი, ეშმაკი“ (მდრ. ზს., ქს. **გუჟეფ**)

ალხ (ლშხ., ჩოლ.) „დავრდომილი“ < ქართ. ალხ-ი 1. „ნაზამთრი მჭლე პირუტყვი“ (საბა), 2. „დიდი სიცხე, პაპანაქება“

ალხითალხ (ლშხ., ჩოლ.) „დავრდომილ[ე]ბი; ზარმაცი, უქნარა, მოუქნელი“ < ქართ. ალხ-ი 1. „ნაზამთრი მჭლე პირუტყვი“, 2. „დიდი სიცხე, პაპანაქება“

ამან (ბზ.)/**იამან** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ *ანთრ.* < ქართ. იამან-ი (< არაბ. **yaman** „მარჯვენა“; „აქატი, ლურჯი ფერის ძვირფასი თვალი“, თურქ. „აღვირახსნილი, მამაცი, უშიშარი“)⁵ „ზღაპრის პერსონაჟი მამაკაცი“

ამაყ (ზს., ქს.) < ქართ. ამაყ-ი „საკუთარი ღირსების გრძნობით გამსჭვალული (ხშირად გადაჭარბებით), – თავმომწონე, ქედმაღალი, ამპარტავანი“ (მდრ. ზს. **ფიხი**; ბზ. **ლექანდ**; ლშხ. **გულდიდა**)

ამბაკო (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ამბაკო (< ძვ. ებრ. „ბიბლიური წინასწარმეტყველის სახელია და ნიშნავს მოხვევას, ჩახუტებას“, *გადატ.* „ღვთის მოყვარე“, „სიყვარული ღვთისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ამბაჲ (ზს., ლნტ.)/**ანბაჲ** (ბზ., ლნტ.)/**ამბა** (ბქ.)/**ამბაჲ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ანბაჲ** (უშგ.) „სიტყვა, ამბავი“ < ქართ. ამბავ-ი (< ფალ. ***hambav** „ვისიმე თავგადასავალი“) „ცნობა“

ამგუჲ (ბზ.)/**ამგუჲ[რ]** (ზს.)/**ამგუჲარ**

(ლშხ., ჩოლ.)/ამგუჲრ (ლნტ.) < ქართ. ამ-გვარ-ი „ასეთი, ამნაირი, ამისთანა, ამის მსგავსი“ (შდრ. ბქ. ამჟიშ)

ამგუჲრმაჲ (ლშხ.) „რაც არ უნდა (ზედმიწ. – *ამ-გვარ-ი-მც)“ < ქართ. ამ-გვარ-ი „ასეთი, ამნაირი, ამისთანა, ამის მსგავსი“

ამენ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ამენ (ბზ.)/ამინ (ბქ., ლნტ.)/ჰამენ (ბქ.)/ამენ (ბქ., ლშხ., ლნტ., უშგ.)/ამელ (ჩოლ.)/ჰამენი (ლხმ.)! < ძვ. ქართ. ამენ, ახ. ქართ. ამინ (< ბერძ. *amēn* < ძვ. ებრ., შდრ. ლათ. *amen*) „ჰქმდარიტად, ნამდვილად“

ამოუმ (ბზ., ქს.)/ამოუ (ბქ.), შდრ. ლშხ. **ამშაშოუმ** „ამოდენა, ამხელა, ამდენი (ზედმიწ. – ამ-ზომ-ის-ა)“ *ნაცვ.* < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით; საზომი“

ამოუმ-ი (ბქ.)/ამოუ (ბქ.) „ამდენი და ამდენი (ზედმიწ. – *ამ-ზომ-ა და ამ-ზომ-ა)“ < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით; საზომი“

ამოუმ-ხან-ს (ბზ.)/ამოუ-ხან-ს (ბქ.)/ამოუმ-ხან-ს (ლშხ., ჩოლ.) „ამდენ ხანს (ზედმიწ. – ამ-ზომა ხან-ს)“ < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით; საზომი“ და ხან-ი (< ფალ. *hān*) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ჟამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“

ამინდ (ზს., ქს.)/ამინდ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ამინდ-ი „ატმოსფეროს მდგომარეობა (წვიმა, თოვლი, ქარი, სიცხე, სიცივე და სხვ.) განსაზღვრულ დროსა და ადგილზე, – დარი“

ამინდობ (ლშხ., ჩოლ.) „დარიანობა (ზედმიწ. – *ამინდ-ობ-ა)“ < ქართ. ამინდ-ი „ატმოსფეროს მდგომარეობა (წვიმა, თოვლი, ქარი, სიცხე, სიცივე და სხვ.) განსაზღვრულ დროსა და ადგილზე, – დარი“

ამირან (ზს., ქს.)/ამირან (ზს.)/ამირმ

(ბქ.)/ამირან (ბქ., ლნტ.) 1. *ანთრ.* „ამირანი“, 2. *გადატ.* „ძლიერი, ღონიერი (აღამიანი)“ < ქართ. ამირან-ი (< არაბ. *amīr* „მმართველი, წინამძღვარი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ამირან (ლნტ.) „მწვერვალის სახელწოდება“ *ტოპ.* < ქართ. ამირან-ი (< არაბ. *amīr* „მმართველი, წინამძღვარი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ამლაკ (ზს.)/ამლაკ (ბქ., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. ამლაკ-ი/ამლაყ-ი „ჭრელი, ფერადლაქებიანი ცხენი“, შდრ. ამლაკ-ი (საბა) და ფშ. ამლიკ-ი „გათამამებული ბატკანი“

ამნისტია (ზს., ქს.)/ამინისტა/ამნისტა (ბქ.) < ქართ. ამნისტია (< ბერძ. *amnestia* „მივიწყება, დავიწყება, პატიება“) „სასჯელის მოხსნა ან შემსუბუქება უმაღლესი სახელმწიფო ხელისუფლების დადგენილებით გარკვეული კატეგორიის მსჯავრდებულთათვის“

ამპარტაჲნ (ზს., ლნტ.)/ამპარტაჲნ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ამპარტავან-ი „მეტისმეტად ამაყი, მედიდური, ქედმაღალი“ (შდრ. ბქ. *ხომა გუმი*; ბქ. *ყოყოჩა*; უშგ. *ლექად*)

ამრიკა (ბზ., ჩოლ.)/ამრიკა (ბქ.)/ამრიკა (ლშხ., ჩოლ.)/ამერიკა (ლნტ.) < ქართ. ამერიკა „უხეში ქსოვილი ზამბეულისა, – ნარმა“

ამფროს (ბზ.)/ამფროსი (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. ამფროს-ი < ამბროს-ი (< ბერძ. *ἄμβροσιος* „უკუდავთა (ღმერთთა) წილხვედრი, ღვთაებრივი, საღვთო“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ამწამს (ჩოლ.) „ახლავე; დაუყოვნებლივ“ *ზმნის.* < ქართ. ამ-წამ-ს „ახლა, ამჟამად“, იხ. *ამწამ-ჟი*

ამწამ-ჟი (ზს.) „ახლავე; დაუყოვნებლივ (ზედმიწ. – *ამ-წამ-ზე)“ *ზმნის.* < ქართ. ამ-წამ-ს „ახლა, ამჟამად“, იხ. *ამ-წამს*

ანაგებ[დ] (ლშხ., ჩოლ.)/**ანაგებ[დ]** (ლნტ.) „ბუნებრივად, თავისთავად; განგებ“ *ზმნის*. < ქართ. (გურ.) ანაგებ-
[ად] „სრულიად, ერთიანად, სავსებით“

ანაგ[დ]ებდ (ლშხ., ჩოლ.) „აგდებუ-
ლად“ *ზმნის*. < ქართ. ანაგებად „სრუ-
ლიად, ერთიანად, სავსებით“

ანაგერად (ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) ანა-
გერა-ი „მოსავლის აღებისას მიწაში ჩა-
ბნეული და ჩარჩენილი თესლიდან
აღმოცენებული კულტურული მცენა-
რე“, „დაუთესლად მოსული“ (საბა); „ნა-
გერალი“

ანაფორა (ზს., ქს.)/**ანაფორად** (ზზ.,
ლშხ., ჩოლ.)/**ანაფორა** (ბქ.) *რელიგ.* <
ქართ. ანაფორა (< ბერძ. *ἀνάφορα* /*anaphora*
„გაქუცვლი, მონაზვნის გარე სამოსი“)
„მღვდლის სამოსი, ფართო და გრძე-
ლი“

ანარკია (ბქ.) 1. *ტოპ.* „სოფელი ანაკ-
ლია“, 2. *გადატ.* „სვანების წარმოდგე-
ნით მეტისმეტად შორეული მხარე,
გადასაკარგავი ადგილი“ < ქართ. ანაკ-
ლია „სოფელი და ზღვისპირა კლიმა-
ტური კურორტი ზუგდიდის მუნიცი-
პალიტეტში“

ანბან (ზს., ქს.)/**ანბან** (ბქ., ლნტ.) <
ქართ. ანბან-ი „ერთობლიობა ამა თუ იმ
დამწერლობაში გამოყენებული ასოები-
სა, რომლებიც გარკვეული თანმიმდევ-
რობით არის დალაგებული“

ანგარიშობ (ბქ.) < ქართ. ანგარიშ-ობ-ა
(< ფალ. **(h)angārišn*) „გამოანგარიშება,
გამოთვლა“

ანგიჩარ[ი] (უშგ.) „მარჯვე, მამაცი კა-
ცი“ < ქართ. ენგიჩარ-ი/იანიჩარ-ი/იენი-
ჩერ-ი (< თურქ. *yenicheri* „ახალი ჯარი“) *ისტ.*
„პრივილეგირებული ქვეითი ჯა-
რი, სულთანის თურქეთში XIV-XIX სა-
უკუნეში“

ანგარიშ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ანგარიშ**
(ბქ., ლნტ.)/**ანგარიშ** (ბქ.) < ქართ. ანგა-

რიშ-ი (< ფალ. **(h)angārišn* „გამოანგა-
რიშება, გამოთვლა“) „მარტივი არითმე-
ტიკული მოქმედებანი“

ანგარიშაჲ (ზს.)/**ანგარიშიან** (ზზ.,
ჩოლ.)/ **ანგარიშიან** (ლშხ.)/ **ანგარიშაჲ**
(ბქ., ლნტ.) < ქართ. ანგარიშიან-ი (<
ფალ. **(h)angārišn* „გამოანგარიშება,
გამოთვლა“) „მომჭირნე, ყაირათიანი,
ხელმოჭერილი“

ანდამატ (ბქ.) < ქართ. ანდამატ-ი (<
ბერძ. *ἀντάμας*) „მაგნიტი“

ანდერძ (ზს.)/**ანდერძ** (ბქ.)/**ანდრეზ**
(ლშხ.)/**ანდრეზ** (ჩოლ.) „ზნე, ჩვევა, ში-
ნაარსი; ანდერძი“ < ქართ. ანდერძ-ი
„ვისიმე წერილობითი ან ზეპირი ნება,
რომელიც უნდა შეასრულონ მისი სიკ-
ვდილის შემდეგ; წერილობითი დოკუ-
მენტი, რომელიც ამ ნებას შეიცავს“
(მდრ. ბქ. *ნაჭაბუ*)

ანდრეზ (ლშხ.)/**ანდრეზ** (ჩოლ.) „ზნე,
ჩვევა, შინაარსი; ანდერძი“ < ქართ. (ფშ.,
ხევს.) ანდრეზ-ი „აღმოსავლეთ საქარ-
თველოს მთიელთა ზეპირსიტყვიერე-
ბაში – სამაგალითოდ შემონახული ამ-
ბავი ლაშქრობა-გმირობისა თუ ლაჩრო-
ბისა“

ანდრია (ზს., ქს.)/**ანდრო** (ზს., ქს.)/**ან-
დრეი** (ბქ.)/**ანდრი** (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ.
ანდრია (< ბერძ. *ἀνδρέας* „მამაცი“, „ვაჟ-
კაცი“, „მხნე“) „მამაკაცის საკუთარი სა-
ხელი“

ანზ (ზს.)/**ანძ** (ქს., ზზ.)/**ანს** (ბქ.) „ანძა,
წვეტიანი ადგილი“ < ქართ. ანძა
1. „გემზე ამართული მაღალი ძელი
იალქნის დასამაგრებლად“, 2. „სვეტის
სახის კონსტრუქცია სხვადასხვა დანიშ-
ნულებისა“, 3. *ძვ.* „წვერმახვილი ძელი
დასასჯელის ზედ ასაცმელად“ (მდრ.
ჩოლ. *დენკერ*; უშგ. *თაწჯ*)

ანთება (ზს., ქს.)/**ანთება** (ბქ.) < ქართ.
ანთ-ებ-ა „ავადმყოფური პროცესი ამა
თუ იმ ორგანოში“

ანკეს (ზს., ქს.)/**ანკეს** (ზს.)/**ანკეც** (ლშხ.)/**ანკეზ** (ლნტ.) < ქართ. ანკეს-ი (< პრაინდოევროპ. **ankes*) „თევზის საჭერი წვრილი, წვეტიანი კაუჭი რკინისა, – ნემსკავი; სათევზაო მოწყობილობა“ (მდრ. ბქ. ფოცხ)

ანკეტა (ზს, ქს.)/**ანკეტა** (ბქ.) < ქართ. ანკეტა (< ფრანგ. *enquête* „გამოკვლევა, გამოკითხვა“) 1. „გარკვეული ფორმის მიხედვით შედგენილი გამოსაკითხი ფურცელი“, 2. „ცნობები, მოპოვებული ასეთი ფურცლების საშუალებით“

ანტენა (ზს, ქს.) < ქართ. ანტენა (< ლათ. *antenna* „ანძა“) „რადიოდანადგარის ნაწილი – გამტარი ან გამტართა სისტემა, რომლის საშუალებითაც ხდება რადიოტალღების გამოსხივება (გადაცემისას) ან მათი დაჭერა (მიღებისას)“

ანტონ (ზს, ქს.)/**ანტონა** (ბქ.)/**ანტო** (ლზმ.) *ანთრ.* < ქართ. ანტონ-ი (< ბერძ. *ἄντωνος* „მეომარი“, „ომში ჩაბმული“, „წინამძღოლი“, „მეთაური“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ანუსა (ზს.)/**ანუსია** (ბქ.) „ქალის საკუთარი სახელი“ *ანთრ.* < ქართ. ანუსია/ანისია (< ბერძ. *ἄνυσια* „დამთავრება, დასრულება“) „ქალის საკუთარი სახელი“

ანდლზ (ზს.)/**ანდლეზ** (ლშხ.)/**ანდლაზ** (ლნტ., ჩოლ.) „მიწისა და საქონლის ბარაქისთვის განკუთვნილი დღეობა“ *რელიგ.* < ქართ. ა-მადლ-ეზ-ა „ქრისტიანული დღესასწაული (ადდგომის მეორმოცე დღეს)“

ანჩხლ (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. ანჩხლა „მრავალწლიანი ბალახოვანი მცენარე“, მდრ. იმერ. ჩინჩხორ-ი, ლეჩხ., ინჩხლ-ე, გურ, ინჩხლ-ა, აჭარ. ინჩხლ-ი, ჭან. ანჩხოლ-ი, ზან. (მეგრ.) ანჩხილ-ი

აპარატ (ზს., ქს.)/**აპარატ** (ბქ.) < ქართ. აპარატ-ი (< ლათ. *apparatus* „მოწყობილობა, აღჭურვილობა“) „სპეციალური

ხელსაწყო რაიმე სამუშაოსათვის, ტექნიკურ მოწყობილობათა საერთო სახელი...“

აბდაუბდა (ბქ., ლშხ.) < ქართ. აბდაუბდა „უთავბოლო მსჯელობა, ლაპარაკი“

აპელაცია (ბქ.) < ქართ. ოპერაცია (< ლათ. *operatio* „მოქმედება“ რუს. ენის მეშვ.) „ქირურგიული მოქმედება ქსოვილზე ან სხეულის რომელიმე ორგანოზე მკურნალობის მიზნით...“

აპეხდ (ზს.)/**აპეხტუდ** (ბქ.) „შაშხი“ < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი „ხმელი ხორცი; შაშხი და მისთ.“, ახ. ქართ. აპუხტ-ი „შესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“

აპოლონ (ზს., ქს.)/**აპო** (ჩოლ.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ *ანთრ.* < ქართ. აპოლონ-ი (< ძვ. ბერძ. *Ἀπόλλων* „სინათლისა და ხელოვნების ღმერთი ძველბერძნულ მითოლოგიაში, ქალღმერთ ლეტოსა და ზევსის ვაჟი; მწველი მზე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

აპრილ (ზს., ქს.)/**აპრილ** (ზს., ლნტ.) < ქართ. აპრილ-ი (< ლათ. *aprilis*) „კალენდარული წლის მეოთხე თვე“

არაბ (ჩოლ.) „უტუჩო ბავშვი“ < ქართ. (რაჭ.) არაბ-ი „ვისაც ზედა ტუჩი დაბადებიდანვე გაჭრილი აქვს (/კურდღლის ტუჩი)“

არაბარა (ზს., ქს.) „არაფერი; ერთი დაიგივე; სულერთი“ < ქართ. არა-ფერ-ი *უარყ. ნაცვალსახ.* „არც ერთი რამ, – არარა“ (მდრ. ჩოლ. *არაბულედ* „სრულიად არაფერი“)

არაბად (ლშხ.)/**არაბ** (ჩოლ.) „შავგვრემანი კაცი“ < ქართ. (მთიულ.) არაბ-ი „ბერიკების წინამძღოლი, შემურული, მურით გაშავებული“

არადან (ზს., ქს.)/**არედან** (ლნტ.) < ქართ. არადან-ი „არჩევანის საპასუხო სიტყვა თამაშში“

არამგამოდ (ლშხ., ჩოლ.)/**არამგამდ** (ლშხ.)/**არაამგამოდ/არამგამდ** (ჩოლ.) „არაფრთხილად, უხეშად; უდარდელად; ძალაუფლებურად; უსულგულოდ“ *ზმნის.* < ქართ. (რაჭ.) არა-მგამა „ცულ-ლუტი, ზარმაცი; უმსგავსო“

არამდ (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. არმ-ად „იგივეა, რაც არამი, ანუ რაც არ შეერგება“

არაფელა (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. არა-ფელ-ა⁶ (< არა-ფერ-ი) *უარყ. ნაცვალსახ.* „არც ერთი რამ, – არარა“

არაფერა (ზზ.)/**არაფელა** (ლნტ.) „ჯადოსნური, უხილავი ნივთი სვანურ ზღაპრებში“ *უარყ. ნაცვ.* < ქართ. არა-ფერ-ა (< არა-ფერ-ი) „არც ერთი რამ, – არარა“

არაბ (ზს., ლნტ.)/**არაბ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. არაბ-ი „საერთო ეთნიკური სახელი სემიტური მოდგმის ხალხებისა“

არაბ[ი]/არაბ[ია]/აზაბ[ი] (ჩოლ.) 1. „უკმაყოფილება, შური“, 2. *გადატ.* „ქარის სახეობა“ „ქვეყნის ხმა, საზოგადოებრივი აზრი“ < ქართ. არაბ-ი „სამხრეთის თბილი ქარი“ (საბა)

არგილ (ჩოლ., უშგ.)/**არგი** (უშგ.)/**პრდგილ** (ბეჩ.) < ზან. (მეგრ.) არდგილ-ი < ქართ. ადგილ-ი „სივრცის ნაწილი დედამიწის ზედაპირზე“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ტყუფე), იხ. *პგი*

არდადაგ-ებ-ოლ (ბქ.)/**არდადაგ-ალ** (ჩოლ.) < ქართ. არდადაგ-ებ-ი „დრო, რომლის განმავლობაში სასწავლებლებში მეცადინეობა შეწყვეტილია, მოსწავლეები დათხოვილი არიან“

არდლი (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. არდ-ი „ვარდკაჭკაჭას მსგავსი ერთ- ან ორწლოვანი ბოსტნეული მცენარე რთულყვავილოვანთა ოჯახისა“

არებ (ლშხ.) „უარი, უარის თქმა (ზედმიწ.) – **უარ-ებ-ა*“ < ქართ. უარ-ი „უარყოფითი პასუხი თხოვნაზე, მო-

თხოვნაზე, წინადადებაზე“

არემარე (ზს., ქს.)/**პრემარე** (ბქ.)/**პრემარე** (ლნტ.) < ქართ. არემარე „მიდამო“

არეულობ (ზს., ქს.) < ქართ. არეულობ-ა „უწყესრიგობა“

ართაშაკიან (ლშხ.) < ქართ. ათაშან-გიან-ი (< სპარს. *atashak*) „ათაშანგით, სიფილისით დაავადებული“

ართმაყ (ბქ.) „აბგა, ხურჯინი“ < აფხაზ. *ართმაყა* „პატარა ჩანთა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ათმაყა *id*“

არიებს (ზზ., ლხმ.)/**არიებს/არებს** (ზზ.)/**არებს** (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**არ[ი]-გებს** (ქს.) „იქნებ, შეიძლება“ < ქართ. ეგებ/ეგებ-ის „იგივეა, რაც ეგება“, შდრ. არ ეგება/არ ეგების „არ შეიძლება, არ იქნება“, იხ. *წიიგებას*

არიქად (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. არიქა „საგანგაშო ძახილი საშველად, მისახმარებლად, გასაფრთხილებლად“⁷

არმად (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. არამ-ად < არამ-ი „რაც არ ეკუთვნის, რაც არ შეერგება“

არმიან (ზზ.) < რუს. *Армянин* „სომეხი“

არს (ჩოლ.) „სულიერი არსება“ < ქართ. არს-ი „ის, რაც არსებობს, – სულდგმული, ქმნილება, არსება“ (შდრ. ზზ., ლნტ., ჩოლ. *ქუნილგმგენე, ბქ. ქუნიმგენე/ქუნილგმგენე/ ქუნიგმგენე, ლშხ. ქუნილგმგენე*)

არსან (ზზ.) „მსხვილი თოკი“, „ჯაჭვი“ < ოს.-ალან. *raetaen, raesaen* (შდრ. ძვ. ირან. *rasana*, სპარს. *rasan*), *id*

არსება (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) *გადატ.* „აზრი, ჭკუა“⁸ < ქართ. არს-ებ-ა 1. „ის, რაც არსებობს, – სულდგმული, ქმნილება“, 2. „არსი“

არსენ[ა] (ზს., ქს.)/**პრსენა** (ბქ.)/**არსანა** (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. არსენა (< ძვ. ბერძ. *ἄρσεν* „მამაცი, ვაჟკაცი“) „მა-

მაკაცის საკუთარი სახელი“

არსთაუ (ბქ.) „ნაღველა“ *ბოტ.* < ქართ. (კახ., მესხ.) ასისთავა „ერთ- ან ორწლოვანი მცენარე, ვარდისფერყვავილებიანი“

არტაკურტა (ლშხ., ჩოლ.) „აბუჩად, მასხრად აგდება ვინმესი“ < ქართ. (იმერ.) არტაკურტა „კუდაბზიკა, ამპარტავანი, გულზვიადი“, შდრ. გურ. ატაკუტა „დასაცინი“

არტაჟა (ზხ.)/**არტჟე** (ზხ., ლნტ.)/ **ატაჟა** (ბქ.) < რუს. *Этаж* „სართული“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ატაჟა°

არტაჟიან/ეტაჟიან/ატაჟიან (ზხ.)/**არტჟიან** (ზხ., ლნტ.) „სართულიანი“ < რუს. *Этаж* „სართული“, შდრ. ზან. (მეგრ.) არტაჟიან-ი

არტაუზ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**არტაუზ/არტაოზ** (ლშხ., ჩოლ.)/ **არტაუზ** (უშგ.) „ემშაკების უფროსი, კუდიანი, გაიძვერა“ *ცრუმორწ.* < ქართ. არტავაზ-ი (ოს. *артъауаз/артъауыз/ артъаудз* „ოსური მითოლოგიის პერსონაჟი, ბოროტი სული“ < ირან. *artavazd*) „ჯადოქართა უფროსი“, იხ. **ტარტაროზ**

არტაზ (ზხ.)/**არტაზ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „არტაშანი“ < ქართ. არტაზ-ი 1. „ქსოვილის გრძელი და ფართო ნაჭერი, რომლითაც ბავშვს აკვანში აკრავენ“, 2. „იგივეა, რაც არტაშანი, – ნაღრძობის ან მოტეხილის შესაკვრელი“ (შდრ. ბქ. **სახლათარ**)

არტენ (ლნტ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. არტემ-ი (< ბერძ. *ἀρτεμῆς* „ჯანმრთელი“, უსაფრთხო, „უვნებელი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

არტისტ (ზს., ქს.)/**არტისტ** (ზს.) < ქართ. არტისტ-ი (< ფრანგ. *artiste*) „ადამიანი, რომელიც საჯაროდ ასრულებს (თამაშობს) ხელოვნების ნაწარმოებს, – მსახიობი“

არტუტ (ფარ.) „ვერცხლისწყალი“ <

ქართ. ტუტე (?) „მეტალის ჟანგის ან ზოგიერთი მეტალის წყალთან ურთიერთმოქმედებით მიღებული ნაერთი“

არტიცაი (ლშხ., ჩოლ.) „ზვარაკი, შეწირული ცხოველი“ *რელიგ.* < ქართ. არ-ვიც-ი/არ-ვიც-[-ი]-ა „ვისაც არ ვიცის თქმა სჩვევია, სულ არ ვიცის გაიძახის“

არქიელ (უშგ.) *რელიგ.* < ქართ. არქიელ-ი (< ბერძ. *archiereus* „მღვდელმთავარი“) „მღვდელმთავართა (ეპისკოპოსის, არქიეპისკოპოსისა და მიტროპოლიტის) ზოგადი სახელწოდება“

არღან (ლშხ.) < ქართ. არღან-ი (< რუს. *орган* < ბერძ. *ὄργανον*) „მექანიკური სამუსიკო საკრავი, მხარზე გადასაკიდებელი“

არღაუან (უშგ.) „თეთრი შალი“ < ძვ. ქართ. არღავან-ი (< სპარს. *erguvan* „წითელყვავილიანი ხე, რომელიც იასამნისფერ-წითელ ყვავილებს ისხამს“) „მეწამული, მუქი წითელი ხე/ფერი“

არყარობ (ბქ.) „არყის გამოხდის სეზონი, პერიოდი (ზედმიწ. – ***არაყ-ობა**)“ < ქართ. არაყ-ი (< არაბ. *‘araq*) „მაგარი ალკოჰოლიანი საჭმელი (გამოხდილი პურეულისა, ჭაჭისა თუ ხილისაგან)“

არყა/არყა (ზხ.)/**არყა** (ლნტ.)/**არყაი** (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. არყა „ფართოქუდიანი წვრილფეხა თეთრი სოკო, – არყასოკო“

არშინ (ზს., ქს.) < ქართ. არშინ-ი (< რუს. *аршин*) „ძველებური რუსული სიგრძის საზომი ერთეული“

არჩეუან (ზს., ქს.) < ქართ. არჩევან-ი 1. „არჩევის უფლება, შესაძლებლობა“, 2. „არჩევის შედეგი“, 3. „არადანის საპასუხო წამოძახილი“

არბა (უშგ.) < ძვ. ქართ. არზა „წერილობითი თხოვნა, საჩივარი“

არხ (ზს., ქს.)/**არხ** (ზხ.) < ქართ. არხ-ი „წყლის სადენი საგანგებო თხრილი“

ასაბიჰა (ბზ.)/**ასაბია**[ჲ] (ლშხ., ჩოლ.)/**ასაბი** (ლნტ.)/**ასაბ** (უშგ.)/**ასაბი** (ლხმ.) < ძვ. ქართ. ასაბია (< არაბ. **aşabu** < **‘aşa’ibu**) „მეშველი, შემწე“, ახ. ქართ. „ჭირისუფალი“

ასაუტალ-დასაუტალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ასავალ-დასავალ-ი „გზა-კვალი“ (შდრ. ბქ. **ბიუტ-ბაუტ**)

ასაუტლეთი დასაუტლეთ (ბქ.) „ამ ფორმით დასტურდება ზღაპრებში (ზედმიწ. – ***ასავლეთი-ი და დასავლეთი-ი**)“ < ქართ. დასავლეთ-ი „ქვეყნის ის მხარე, სადაც (საითკუნაც) მზე ჩადის“ (შდრ. ბზ. **მეჟლაჰტარ**, ბქ. **მიჟ/მეჟლაჰტარ**, ლშხ. **მეჟლაუტერ**, ლნტ. **მიჟლაუტარ**)

ასალ (ლხმ.)/**ასალ** (უშგ.) < ქართ. ასალ-ი „ცხენის ზურგზე გადასაფარებელი ქსოვილი“

ასანთ (ბზ.) < ქართ. ასანთ-ი „პატარა ჩხირი, რომლის ერთი ბოლო დაფარულია აალებადი ნივთიერებით და რომლის ჩამოკვერითაც (გაკვესებითაც) ინთება ალი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ლაზდინა**, ლშხ., ჩოლ. **ლაზდინა**)

ასთმა/ასტმა (ზს., ქს.) < ქართ. ასთმა/ასტმა (< ძვ. ბერძ. **ἀσθμα** „ქოშინი“) „ავადმყოფობა, რომელსაც სულის ხუთვის შეტევები ახასიათებს“ (შდრ. ბზ. **ქუინიშთლა**, ბქ. **ქუნეშთლა**)

ასისთაუა (ლშხ., ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. (კახ., მესხ., აჭარ.) ას-ის-თავ-ა „ერთ- ან ორწლოვანი მცენარე, – ნაღველა“ (შდრ. სვან. **არსთაუ**), იხ. **ათისთაუა**

ასკილ (ქს.) **ბოტ.** < ქართ. ასკილ-ი „ეკლიანი ველური ბუჩქი“ (შდრ. ბზ. **მუჭტარი**, ბქ. **ჭტარი**, ლშხ. **მუჭტარი**)

ასლან (ზს.) **ანთრ.** < ქართ. ასლან-ი (< ძვ. თურქ. **arslan** „ლომი; გმირი, გოლიათი, დიდი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ასლანბეგ (ბზ.)/**ასლანბექ** (ბქ., ლნტ.)/

ახსანბეგ (ბქ.) **ანთრ.** < ქართ. ასლანბეგ-ი < ძვ. თურქ. **arslan** „ლომი; გმირი, გოლიათი, დიდი“ + **beg** (/bej) „ბატონი“ (ყარაჩაულ-ბალყარულის გზით)

ასონ (ბზ.)/**იასონ** (ბქ.) **ანთრ.** < ქართ. იასონ-ი/იაზონ-ი (< ძვ. ბერძ. **Ἰάσον**) „ბერძნული მითოლოგიის გმირი, რომელიც წინამძღოლობდა არგონავტებს ოქროს საწმისის ძიებაში“

ასტამ (ბზ., ქს.)/**ჰასტამ** (ბზ.)/**ჰასტამ** (ბქ.)/**ასტამ** (ქს., უშგ.)/**ასტემ** (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ასტამ-ი 1. „რკინის პატარა ნიჩაბი, ცომის ასაფხევი და თონიდან პურის ამოსაღები“, 2. „ცეცხლის საჩხრეკი“ (შდრ. უშგ. **ხტირჯ**)

ასტმელდ (ბზ.) „ბუჩქნარი; საძოვარი (ზედმიწ. – **ასტამ-უკა**) **ტოპ.** < ძვ. ქართ. ასტამ-ი 1. „რკინის პატარა ნიჩაბი, ცომის ასაფხევი და თონიდან პურის ამოსაღები“, 2. „ცეცხლის საჩხრეკი“

ასუ (ზს., ქს.) < ქართ. ასო „სხეულის ნაწილი, კიდური“

ასუთიდასუ (ზს., ქს.) „სხეულის ყველა ნაწილი, კიდურები“ < ქართ. ასო „სხეულის ნაწილი, კიდური“

ასფალტ (ზს., ქს.)/**ასფალტ/ასუალტ** (ლნტ.)/**ასუალტ** (ჩოლ.) < ქართ. ასფალტ-ი (< ბერძ. **ἀσφαλτος** „მთის ფისი“) „მინერალური წარმოშობის ფისისებრი ნივთიერება“

ასფურცელა (ზს., ქს.)/**ასფურცელაჲ** (ლშხ., ჩოლ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. ასფურცელა „ქართული ზღაპრის ცნობილი პერსონაჟის სახელი“

ატამ (ზს., ქს.)/**ატამა** (ბზ.)/**ატამ** (ბქ., ლნტ.) **ბოტ.** < ქართ. ატამ-ი „საშუალო ტანის ხე“

ატამა (ბზ., ჩხზ.) „მიწავაშლა“ **ბოტ.** < ქართ. ატამ-ი „საშუალო ტანის ხე“

ატამანკა (ზს.) < ქართ. ატამანკა (< რუს. **атаманка**) „სავარძელი, ტახტი“

ატარ (ბქ.)/**ატარ** (ლხმ.) „ხის თევში“

< ზან. (მეგრ.) ატარ-ი „ხის ღრმა თევზში, – ჯამი“, „მარცვლეულის საწყაო (ხის ჯამი) XVI-XVII საუკუნეებში ოდიშში (სამეგრელო), დაახლოებით 0,4 ლიტრის ტევადობისა“

ატკაზ (ზს., ქს.)/**ატკა** (ლზმ.) < ქართ. ატკაზ-ი (< რუს. **Отказ**) „უარი, უარის თქმა“

ატლას (ზს., ლნტ.)/**ატლას** (ლზმ., ჩოლ.) < ქართ. ატლას-ი (< რუს. **Атлас** < არაბ. **atlas**) „აბრეშუმის პრიალა ქსოვილი“

ატრატ (ბქ.) „რაზმი“ < ქართ. ატრიად-ი (< რუს. **Отряд**) „რაზმი; გუნდი; დასი“

აუარებელ (ზზ., ქს.)/**აურობელ** (ჩოლ.) < ქართ. აუარებელ-ი „ძალიან ბევრი, დიდძალი, უთვალავი, ურიცხვი“

აუგ (ლზმ., ჩოლ.) „ცუდი“ < ქართ. აუგ-ი „სადრახისი რამ“

აუან-ჩაუან (ლზმ., ჩოლ.) „ავკარგი“ < ქართ. ავან-ჩავან-ი 1. „მესაიდუმლე, ამყოლი, ხელის შემწყობი“, 2. საუბ. „რაიმე საქმის ვითარება“

აუარია (ზს., ქს.)/**აუტრია/აუტრან** (ჩოლ.) < ქართ. ავარია (< იტალ. **avaria** „დაზიანება“) „რაიმე მანქანის, მექანიზმის (მაგ.: ავტომანქანის, თვითმფრინავის...) დაზიანება“

აუგაროზ/აუგარეზ (ზს.)/**ანგაროზ** (ბქ., ლზმ.)/**აუგაროზ** (ლნტ.)/**ანგარეზ** (ლზმ.) 1. ბქ., ლზმ. „თილისმა“, 2. ლზმ. „ანგარიში; თილისმა“ < ქართ. ავგაროზ-ი „რაიმე მცირე გულსაკიდი ნივთი, თილისმა, რომელსაც სამკურნალო ძალა ან მფარველობითი თვისებები მიეწერება“ (შდრ. ქს. **ცინციბურ/ციციმზურ**; ბქ. **ლედე**)

აუგულ (ზზ.) *ანთრ.* < ქართ. ავ-გულ-ი „ავი გულის პატრონი, ბოროტი“

აუდრალობ (ლზმ., ჩოლ.) *ხლმ.* <

ქართ. ავ-დრ-ობ-ა/ავ-დარ-იან-ობ-ა „ცუდი ამინდი, წვიმები“

აუდრობ (ლზმ., ჩოლ.) < ქართ. ავ-დრ-ობ-ა/ავ-დარ-იან-ობ-ა „ცუდი ამინდი, წვიმები“

აუთანდ (ბქ.)/**აუთანდილ** (ბქ., ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. ავთანდილ-ი (< არაბ.-ირან. **afdal-din** „სამშობლოს რწმენა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

აულაც (ზზ.)/**აულაც** (ბქ., იფარ.) 1. *ზოოლ.* „ულაყი“, 2. *გადატ.* „ამაყი ადამიანი“ < ქართ. ულაყ-ი (< თურქ. **ulakı** „შიკრიკი“), „მამალი (ცხენი, ვირი და მისთ.)“, იხ. **ულაც**

აუჟანდ (ზზ., ლნტ.)/**აუჟანდ** (ბქ., ჩოლ., უშგ.)/**აუჟენდ/ანჟუედ/ჰანჯუედ** (ბქ.)/**აუჟანდად/აუჟანდად** (ლზმ.) / **ანჯუედ** (ფარ.) 1. „უზანგ-ი“, 2. „შარვლის ან პაიჭის პაჭანიკი“ < ქართ. ავჟანდ-ი/ავ-ჟანდა „უნაგირის ნაწილი, ფეხის შესადგმელი, – უზანგი“, შდრ. მესხ. ავ-ჟანდ-ი/აუჟანდ-ი „პაჭანიკი“ და ზან. (მეგრ.) აუჟანდ-ი¹⁰

აუსულ (ლზმ., ჩოლ.) „ბოროტი, ავი“ < ქართ. ავ-სულ-ი „ავი სული, ეშმაკი, კუდიანი, მავნე“ (შდრ. ზს., ქს. **გუეფ**)

აუტომობილ (ზს.)/**ანტენებილ/ანტონობილ/ანტომობილ** (ბქ.) < ქართ. ავტომობილ-ი (< ფრანგ. **Automobile**) „ადამიანთა გადასაყვანი (მსუბუქი) ან ტვირთის გადასატანი (სატვირთო) მანქანა, რომელიც შიგაწვის ძრავით მოძრაობს ურელსო გზებზე“

აუშრან/აუშარან (ზზ.)/**აუშერა/აუშერა** (ბქ.)/**აუშარა** (ბქ., ლზმ.)/**აუშარად** (ჩოლ.)/**აფშარად** (ლზმ.)/**აუშარან** (ლნტ.)/**აუშარად/ჰაფშარა** (უშგ.) < ქართ. ავშარა „ულაგმო აღვირი“

აუცილებელ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. აუცილებელ-ი „რასაც გვერდს ვერ აუვლიან, გარდაუვალი“

აუცილებლობ (ზს., ჩოლ.) < ქართ.

აუცილებლობა „აუცილებლის თვისება, – გარდაუვალობა“

აუჯრო (ლშხ.) „სამუშაო იარაღები“ < ქართ. ავეჯ-ეულ-ობ-ა „იგივეა, რაც ავეჯი“

აფრად (ჩოლ.) „დირეს შემაკავებელი სქელი ფიცარი“ დარგ. < ქართ. აფრა „ფიცრული სახლის კედელში ვერტიკალურად დაყენებული სქელი ფიცარი, ორივე მხრიდან გრძლად ამოღარული“

აფრაზიონ (ბქ.) ანთრ. < ქართ. აფრა-სიონ-ი (< სპარს. **afrazion** „მრისხანე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

აფსასდ (ბზ.)/აფსათ/აფხზათ (ბქ.)/აფსათ (ლშხ., ჩოლ.)/აფსატ (ლნტ.) 1. „გარეულ ნადირთა ღმერთი“, 2. ქს. „მონადირე; მარჯვე, მამაცი, მოხდენილი, ყოჩაღი“ < აფხაზ. **აამესთა/ჰამსთა** „თავადი“

აფშარა (ლხმ.) „ერთგვარი ხის ჭურჭელი“ < ზან. (მეგრ.) აფშარა „ხის ერთგვარი ჭურჭელი, რომელსაც ხმარობენ ყველის ჩასაწყოზად ან მაწვნის დასაყენებლად“

აფხაზურაზ/აფხაზურად (ბზ.)/აფხაზურ (ლშხ.) „ერთგვარი მცენარე“ ბოტ. < ქართ. (ლექზ.) აფხაზურა „სამტატა, რომელიც ცნობილია კოლხიდის გვირილას სახელით“

აფხზეთ (ბზ.)/აფხზეთ (ბქ.)/აფხაზეთ (ლშხ., ჩოლ.) ტოპ. < ქართ. აფხაზეთ-ი „საქართველოს ისტორიული სამთავრო“

აფხნეგ (ზს.)/აფხნიკ (ლშხ.)/აფხანიკ (ლნტ.) < ქართ. ამხანაგ-ი (< ფალ. **hamxānak**) „თანასწორი“, შდრ. ხეცს. ამხანიგ-ი (შდრ. ბქ. **ლუხუტ**)

აქიმოზ (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. აქიმ-ობ-ა (< თურქ. **hekim/hakim** < არაბ.-სპარს.) „აქიმის საქმიანობა, – ექიმობა“, შდრ. ჭან. **ჰექიმი**

აქსენტი (ბზ., ლნტ.)/აქსენტი (ბქ.)

ანთრ. < ქართ. ავექსენტი-ი (< ბერძ. **ἀνέντιος** „ზრდადი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ალაბ (ზს., ქს.)/ალაბ (ზს., ლნტ.) „ყველიერი“ რელიგ. < ქართ. ა-ლ-ებ-ა „ყველიერის მარხვის წინა დღე“

ალაპ (ლშხ.) რელიგ. < ძვ. ქართ. ალაპ-ი (< ბერძ. **αἰαπιος** „სიყვარული“) „რიტუალი მიცვალებულის სახელობე; ლოცვა და პურის ჭამა მიცვალებულის მოსახსენიებლად, – ქელები“

ალათი (ზს.)/ალათი (ჩოლ.) ანთრ. < ქართ. ალათ-ი (< ბერძ. **ἀγᾶθη/ἀκάτης** „კარგი; კეთილი“) „ქალის საკუთარი სახელი“

ალბიერ (ზს., ქს.)/ალბიერ (ბზ.) „ყველიერი“ რელიგ. < ქართ. ალ-ებ-ა „ყველიერის მარხვის წინა დღე“

ალლიშ (ბზ.)/ანლლიშ (ლშხ.)/იალლიშ (ჩოლ.) „თაღლითი, მატყუარა, ქვეშევეშა“ < ქართ. იალლიშ-ი (< თურქ. **yalnış**) „შეცდომა“ (შდრ. ზს. **ქუინმეყულე**; ბზ. **მუჰმანი**; ბქ. **ჩუქაქაშ**; ბქ. **მუჰტ**; ლშხ. **ჩოღლოთ**; ლშხ. **ქასანიკ**; ჩოლ. **ჯოღმეთ**)

ალმასკომ (ზს., ქს.) < ქართ. ალმასკომ-ი „ალმასრულებელი კომიტეტი“

ალმოსაჟლეთ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ალმოსაჟლეთ (ბქ.)/ამოსაჟლეთ (ლნტ.) < ქართ. ალმოსავლეთ-ი „ქვეყნის ის მხარე, საიდანაც მზე ამოდის“

აყალმაყალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. აყალმაყალ-ი „დავა, ჩხუბი, დავიდარაზა, აურზაური, ალიაქოთი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ყარყაშ**, ლშხ., ჩოლ. **ყარყაშ**; ზს. **რიჭი-რაჭა**; ზს. **მიჰმან**, ლშხ. **მიმან**; ბქ. **ტიმტეტა**)

აშარ (ლხმ.) < ქართ. აშარ-ი „კაპასი, ანჩხლი“ (ბზ. **ფგლჭანა**, ბქ. **ფგლჭანა**; ქს. **უკაფ**; ბქ. **ფხულებლა**)

აშენებილ (ლნტ.) < ქართ. აშენებულ-ი „აგებული“ (შდრ. ზს., ქს. **ლგგე**, ლნტ. **ნაგამ**)

აშთარაღად/აშთარაღდ/აშთარაღ[ა]დ (ზხ.) *ზმნის.* < ქართ. აშკარად „ცხადად, ნათლად, დაუფარავად“ (შდრ. ზხ. *ჟღერდ, ბქ, მეფლრად; ბქ. უშიზდ; ლშხ. ყადავათდ*)

აშორს (ლშხ.) 1. „[ღმერთმა] აშოროს, დაიფაროს“, 2. „[ღმერთმა] იცოდეს, უწყოდეს“ < ქართ. აშოროს (/აშორო/აშა < არაბ. ჰაშა „არამც და არამც, არასოდეს; უარყოფა“) „ძველ ქართულ სასამართლო პროცესში ბრალდებულის მიერ ბრალდების ანდა მოპასუხის მიერ სასარჩელო მოთხოვნის ხელაღებით უარყოფა“¹¹

აჩკვრ (ბქ.) < ქართ. აჩკ-ებ-ი (< აჩკ-ი < რუს. *Очки*) „სათვალები“

აცხა! (ლშხ., უშგ.) *შორისდ.* < ქართ. აცხა! „შეძახილი კატის გასაგდებად“ (შდრ. ბქ. *ცეცხ!*)

ახალგაზრდა (ზხ., ქს.)/**ახალგაზდა** (ჩოლ.) < ქართ. ახალგაზრდა „მოზარდი ადამიანი, რომელიც მომწიფების ასაკში შედის; ჰაბუკი, ყმაწვილი კაცი; მოზარდი, ნორჩი“

ახალთეს/ახალთესლ (ლშხ., ჩოლ.) „ფხიანი პური, გაზაფხულზე ნათესი“

ჴ

აზიდა (ზხ.)/**აზიდა** (ჩოლ.) „შეურაცხყოფა“ < რუს. *обида* „წყენა, შეურაცხყოფა“

აზრეგ/აზრეგ (ზხ.)/**ამზრეგ**(ბქ.)/**აზრაგ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აზრანგ** (ლნტ.) < ქართ. აზრაგ-ი (< ოს. *abyraeg/abæraeg*, შდრ. საშ. ირან. და ფალ. **āparak*, *āpartan* „მარცვა“, *āpar* „მარცვა, ტაცება, ქურდობა“, ახ. სპარს. *āvāra* „ავარა“, *āvār* „ნადავლი, ნამარცვი, ალაფი“ და, აგრეთვე, ირან. *abra* „ღრუბელი“ და ოს. *arv* „ცა“) „ყაჩაღი, აზრაგი, პარტიზანი“

აზრეგობ/აზრეგობ (ზხ.) < ქართ. აზ-

ბოტ. < ქართ. ახალთესლ-ი „გაზაფხულის მარცვლეული, უპირატესად ქერი“

ახალუხ (ზხ., ქს.) < ქართ. ახალუხ-ი „წელში გამოყვანილი (ნაოჭასხმული ან ჩაქებდაყრილი) ჩასაცმელი მამაკაცისა, წელამდე სარჩულდადებული“

ახალშენ (ზხ.)/**ახელშენ** (ლშხ.) „უბანი (ზედმიწ. – **ახალშენ-ი**) *ტოპ.* < ქართ. ახალ-შენ-ი „ახლად გაშენებული, დასახლებული პუნქტი, – ახალსოფელი“

ახო (ლნტ.) „სახნავი (ზედმიწ. – **ახო**) *ტოპ.* < ქართ. ახო „საყანედ გაკაფული ტყე, – ნატყევარი

ახოტნიკ (ზხ., ქს.) < ქართ. ახოტნიკ-ი (< რუს. *Охотник*) „მონადირე“ (შდრ. ზხ., ლნტ. *მეთხუძარ, ბქ. მეთხუძარ, ლშხ., ჩოლ. მეთხუძარ*)

აჯაფსანდალ (ზხ., ქს.) < ქართ. აჯაფსანდალ-ი (< აზერ. *əcəbsəndəl* < თურქ.) „პომიდვრის, ბადრიჯნისა და კარტოფილისაგან მომზადებული შეჭამანდი“ (შდრ. ბქ. *ჯიმურთხა*)

აჯილ (ზხ., ჩოლ.)/**აჯგლალ** (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. აჯილღა „დაუკოდავი ულაყი ცხენი“

რაგ-ობ-ა (< ოს. *abyraeg/abæraeg* „ყაჩაღი, პარტიზანი“, შდრ. საშ. ირან. და ფალ. **āparak*, *āpartan* „მარცვა“, *āpar* „მარცვა, ტაცება, ქურდობა“, ახ. სპარს. *āvāra* „ავარა“, *āvār* „ნადავლი, ნამარცვი, ალაფი“ და, აგრეთვე, ირან. *abra* „ღრუბელი“ და ოს. *arv* „ცა“) „ყაჩაღობა“

აგი (ზხ., ლნტ.)/**აგი** (ლშხ., ჩოლ.) „შინ“ < ქართ. ალაგ-ი (< ფალ. *ārak/ālak* „მხარე, გვერდი, მიმართულება“) „იგივეა, რაც ადგილი“, ოხ. **არგილ**

აგ-რშ-პრ (ზხ.)/**აგ-რშ-პრ** (ბქ., ლნტ.)/**აგ-რშ-არ-ალ** (ლშხ., ჩოლ.) „შინაურე-

ბი, ოჯახის წევრები (ზედმიწ. – *ალაგ-ის-ებ-ი)“ < ქართ. ალაგ-ი (< ფალ. *ārak/ālak* „მხარე, გვერდი, მიმართულე-ბა“) „იგივეა, რაც ადგილი“ (მდრ. ბქ. **ქორშარ**)

ადგილ (ზს., ლნტ.)/**ადგილ** (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ადგილ-ი „სივრცის ნაწილი დედამიწის ზედაპირზე“ (მდრ. ზს., ჩოლ. **ტყუფე**)

ადგილკომ (ზს.) < ქართ. ადგილ-კომ-ი „პირველადი პროფკავშირული ორგანიზაციის კომიტეტი“

ადგილ-მამულ (ზს., ლნტ.)/**ადგილ-მამულ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ადგილ-მამულ-ი „ამა თუ იმ პირისა თუ მოსახლეობის კუთვნილი მიწა-წყალი“

ადილარ (ზს.)/**ადილარ** (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. ადილარ-ი (< სავარაუდოდ არაბ. *adil* „სამართლიანი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ადრეს (ბქ.)/**ადრეს** (ლნტ., ლხმ.)/**ადრეს** (უშგ.) „მისამართი“ < ქართ. ადრეს-ი (< რუს. *Адрес* < ფრანგ. *adresse*) „მისამართი“

ადტილ (ზს.)/**ჰადტილ** (ზხ., ლხმ.)/**ადტილ** (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჰადტილ** (უშგ.) < ქართ. ადვილ-ი „იოლი, მარტივი, უბრალო“ (მდრ. ზს. **ჰაში**, უშგ. **ჰაში** „მსუბუქი“; უშგ. **ჰალალ**)

ადტილდ (ზს.)/**ჰადტილდ** (ზხ., ლხმ.)/**ადტილ[რლ]დ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ჰადტილდ** (უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. ადვილ-ად „იოლად, მარტივად, უბრალოდ“ (მდრ. ზს. **ჰაშიდ**, უშგ. **ჰაშიდ** „მსუბუქი“; უშგ. **ჰალალდ**)

ათისტაჷ (ზხ.)/**ათისტაჷ** (ბქ.)/**ათისტაჷ** (ლნტ.)/**ათიშთაჷ** (ლხმ.) < ქართ. ათისტავ-ი 1. „მუშათა მცირე ჯგუფის ზემდგომი“, 2. ძვ. „სოფლის ცალკე უბნის არჩეული ხელმძღვანელი XX ს.-ის დასაწყისში; სოფლად მამასახლისი“

ალექსანდრე (ზს., ლნტ.)/**ალექსანდრე** (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ალექსანდრე (< ბერძ. *Ἀλέξανδρος* „მამაცი მცველი“, „მცველი ვაჟკაცი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ალექსანდროულ (ბქ.) *ბოტ.* < ქართ. ალექსანდროულ-ი „ქვემოთაქული შავყურძნიანი ვაზის ჯიში“

ალექსი (ზს.)/**ალექსი** (ზხ., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ალექს-ი < ალექსანდრე (< ბერძ. *Ἀλέξανδρος* „მამაცი მცველი“, „მცველი ვაჟკაცი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. **ალექსანდრე**

ალიგოტე (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ალიგოტე (< ფრანგ. *aligoté*) „ფრანგული თეთრყურძნიანი ვაზის საღვინე ჯიში“

ალიმგრზა (ზხ.) *ანთრ.* < ქართ. ალიმურზა < ქართ. ალ-ი (< არაბ. *ali* „მაღალი, კეთილშობილი“) და მირზა (< არაბ.-სპარს. *amirzade* „ამირის შვილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელები“

ალიოშა (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ალიოშა (< უკრ. *Альоша*) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ამერიკა (ბქ.)/**ამერიკაჲ** (ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. ამერიკა (< ინგლ. *Americas*) „ამერიკის შეერთებული შტატები“

ამფერ (ლხმ.) „ყოჩაღ“ *შორისდ.* < ქართ. ამფერ „აფერუმ! ყოჩაღ! ასე!“

ანგეთ/განგეთ (ლხმ.) „განგებ“ *ზმნის.* < ზან. (მეგრ.) განგეთ[გ] „განგებ, განზრახ“

ანგინა (ბქ.) < ქართ. ანგინა (< ლათ. *angina* „ხუთვა, ხრჩობა“) „ანთებითი დაავადება, რომლისთვისაც დამახასიათებელია მოჭერითი ტკივილი ან ხუთვა“

ანგლიჩანარ (ბქ.) < ქართ. ანგლიჩანებ-ი (< რუს. *Англичанин* „ინგლისელი“) „ინგლისელები“

ანგ[ტ]ლეზ/ანგლოზ (ზხ., ლნტ.)/**ანგლეზუ/ანგლოზუ** (ზხ.)/**ანგლეზ** (ბქ.)/

ანგლოზ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**ანგულეჯ**/**ანგელოზ** (ლნტ.)/**ანგულეზ** (ჩოლ., უშგ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. ანგელოზ-ი (< ბერძ. ἄγγελος „მიკრიკი, მაცნე; მოციქული, მოამბე ანუ მაუწყებელი“) 1. „უსხეულო არსება, რომელიც ღვთის მოციქულად არის წარმოდგენილი“, 2. გადატ. „სიკეთის, სილამაზის, სიმშვიდის, სინაზის განსახიერება“

ანთიმოზ (ზს.)/**ანთიმოზ** (ლნტ.)/**ანთი** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ანთიმოზ-ი (< ბერძ. ἀντίμαθι „ყვავილოვანი“, „ყვავებული“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ანიგებას (ზზ.)/**ანიგებს** (ბქ.)/**ალიგებს** (უშგ.) „იქნებ; შეიძლება“ *ნაწ.* < ქართ. ან-ეგებ-ის „იქნებ; შესაძლოა“, შდრ. გურ. ანაგებ-ათ „არანაირად“ (შდრ. ზს. **სერთხი**; ზზ. **ნოთაჟ**; ჩოლ. **აბლა**), იხ. **არიგებს**

აეროპლან/ჰაეროპლან (ბქ.) < ქართ. აეროპლან-ი (< ბერძ. ἄηρ „ჰაერი“ და ლათ. **πλάνος** „ხეტიალი; სიბრტყე“, **ἀερίπλανος** „ჰაერში/ცაში ხეტიალი“) „თვითმფრინავი“

აპეკუნ (ბქ.) „მზრუნველი“ < ქართ. აპეკუნ-ი (< რუს. **опекун**) „მეურვე“

აპრილ (ბქ.) „სათიბი (ზედმიწ. – **აპრილ-ი**)“ *ტოპ.* < ქართ. აპრილ-ი (< ლათ. **aprilis**) „კალენდარული წლის მეოთხე თვე“

არგლ-ნშ-პრ (ზზ.) „შინაურები, ოჯახის წევრები (ზედმიწ. – ***ალაგ-ის-ებ-ი**)“ < ზან. (მეგრ.) არდგილ-ი < ქართ. ადგილ-ი „სივრცის ნაწილი დედამიწის ზედაპირზე“ (შდრ. ბქ. **ქორშპრ**)

არე (ლნტ.) < ქართ. არე (< ლათ. **are/arealis** „სივრცე, მოედანი“) „იგივეა, რაც არეალი“

ართქტილ/ართქტილ/ართგუტილ (ზზ.)/**ერთგუტილ** (ზს., ლნტ.)/**აქერდგუტილ** (ბქ.)/**აქერდგულ** (ლშხ.)/**ერდგუტილ** (ბქ., ლნტ.)/**აქერდგუტილ** (ლნტ.,

ჩოლ.)/**აქერტგუტილ** (ჩოლ.) < ქართ. ერთგულ-ი „უსაზღვრო სიყვარულით გამსჭვალული, თავდადებული, საიმედო, სანდო“ (შდრ. ზს., ქს. **ლუჯგირ**)

არტილერია (ბქ.) < ქართ. არტილერია (< ფრანგ. **artillerie** „სახმელეთო ჯარების ერთ-ერთი უძველესი და ძირითადი გვარეობა, რომელიც შეიარაღებული ქვემეხებით...“) 1. „სხვადასხვა ყალიბის ცეცხლსასროლი იარაღი და საჭურველი ერთობლივად“, 2. „ჯარის ნაწილი, რომელიც ასეთი იარაღით მოქმედებს...“

არჩი (ზზ.)/**არჩილ** (ბქ.)/**არჩილ** (ქს.) *ანთრ.* < ქართ. არჩილ-ი (< ირან. **archil** „სწორი“, „წრფელი“, „მართალი“, „ნათელი“, „მადლმოსილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

არწიჟ (ზს., ლნტ.)/**არწიჟ** (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ძვ. ქართ. არწივ-ი (< სომხ. **arciv**) „ყველაზე დიდი, ღონიერი, ნისკარტმოკაუჭებული მტაცებელი ფრინველი“

ასლან (ზს., ლნტ.)/**ასლან** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ასლან-ი (< ძვ. თურქ. **arslan**-ისაგან „ლომი; გმირი, გოლიათი, დიდი“ ყარაჩაულ-ბალყარულის მეშვეობით) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

აფთ (ბქ.), *შდრ. ფალთა/ფლათ* „რუსული, ფართეპირიანი ბრტყელი ნაჯახი“ < ქართ. აფთ-ი *ძვ.* „მახვილი ბრტყელი და ტარგრძელი“

აფთაჟ (ბქ., ლნტ.)/**აფთაჟ** (ბქ.)/**აფთიაჟ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. აფთიაჟ-ი (< ბერძ. ἀποθήκη/apothékē „საწყობი, საცავი“) „დაწესებულება, რომელიც წამლებს ამზადებს და ყიდის“

აფიცარ/აფიცერ (ზზ.)/**აფიცერ** (ბქ.)/**აფიცარ** (ჩოლ.)/**აფიცარ** (ლხმ.) < ქართ. ოფიცერ-ი (< გერმ. **offizier** < ლათ. **officium** „თანამდებობა“) „მეთაურთა

შემადგენლობის პირი არმიასა, ავიაცი-
ასა და ფლოტში“

აქლემ (ზს.)/**აქლემ** (ქს., უშგ.) *ზოოლ.*
< ქართ. აქლემ-ი „მაღალი ტანის მცოხ-
ნელი ცხოველი, ერთი ან ორი კუზის
მქონე, ძალიან ამტანი (წყურვილისა,

შიშშილისა და სიცხისა)“

აცეტონ (ზს., ლნტ.)/**აცეტონ** (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. აცეტონ-ი (< ლათ. *acetum*
„ძმარი“) „ორგანული მომწამვლელი,
უფერო სითხე“

ვ

ვა, გიდი (ლშხ.) *შორისდ.* < ქართ.
ჰაი, გიდ-ი! „განცვიფრების გამომხატ-
ველი შორისდებული“

ბ

ბაბა (ზს., ქს.) 1. „პაპა, ბაბუა“; „მოხუ-
ცი მამაკაცი“, 2. „მამა“ < ქართ. (იმერ.,
გურ.) ბაბა/ბაბა-მ „მამა“, შდრ. მეგრ. ბა-
ბა, ლაზ. ბაბა (ნ. მარი)

ბაბანიკ (ქს.) „მერა, განძრევა“¹² <
ქართ. (გურ.) ბაბანიკ-ი „ერთ ადგილას
ტკეპნა“

ბაბაყულ (ლხმ.) „ზღაპრის პერსონა-
ჟი, დევის მსგავსი არსება, რომელიც
დიდ ძალას ფლობდა“¹³ < ქართ. ბაბა-
ყულ-ი 1. „ფრინველი“, 2. „იგივეა, რაც
ბაიყულში“

ბაბგიან (ჩოლ.)¹⁴ 1. „დამდგარი წყა-
ლი“, 2. „მოხუცი მამაკაცი, რომელსაც
არაფერი შეუძლია“ < ქართ. (გურ.) ბაბა-
გინ-ი „პირამდე სავსე ჭურჭელი, – ბა-
გესწორი“

ბაბსირიან/ბაპსირიან/ბაბსირიან
(ზზ.)/**ბაბსგრიან** (ბქ.)/**ბაფსირიან** (ბქ.,
ლნტ.)/**ბაბსირიან** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბაბსგრ-
რიან** (ჩოლ.) „ცისტიტით დაავადებუ-
ლი; ბუასილიანი/ბუასირიანი“ < ქართ.
(რაჭ.) ბაბასილ-ი „ქათმის ერთგვარი
ავადმყოფობა“, ინგ. ბაბასილ „ბუასი-
ლი“, ბავასირ-ი (საბა) < არაბ. *bavāsīr*
(შდრ. სალიტ. ქართ. ბუასირი)

ბაბსირ/ბაპსირ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/

ბაბსირ/ბაფსირ (ბქ., ლნტ.)/**ბაპსირ** (ბქ.)/
ბაბსგრ (ჩოლ.)/**ბაბსგ[რ]** (ლხმ.) 1. „ცის-
ტიტი“, 2. „სისხლიანი ფაღარათი“ <
ქართ. (რაჭ.) ბაბასილ-ი „ქათმის ერ-
თგვარი ავადმყოფობა“, ინგ. ბაბასილ
„ბუასილი“, ბავასირ-ი (საბა) < არაბ.
bavāsīr (შდრ. სალიტ. ქართ. ბუასირი)

ბაბუშტელა (ზზ.)/**ბაბუშტელა**
(ლშხ., ჩოლ.)/**ბაბუშტელა** (ლნტ.) *ბოტ.* <
ქართ. (ლეჩხ.) ბაბუშტელა/ბაბუშტელე
„ონთქოფა, ონტკოფა“, შდრ. ასევე
ლეჩხ., რაჭ. ბაბაშტელა

ბაგ (ზს., ქს.) < ქართ. ბაგა „დაბმული
საქონლისთვის საკვების ჩასაყრელი
(წნული ან ფიცრული)“

ბაგირ (ზს.)/**ბაგირ/ბაგირ** (ლშხ., ჩოლ.)
< ქართ. ბაგ-ირ-ი „მსხვილი თოკი“

ბაგრატ (ზს., ქს.)/**ბაგრატ** (ლნტ.)/
ბაგრატი (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. ბაგ-
რატ-ი (< ძვ. სპარს. *bagadata* „ღვთის ბო-
ძეებული“, „ღვთის წყალობა“) „მამაკაცის
საკუთარი სახელი“

ბაგუნ (ლშხ.) < ქართ. ბაგუნ-ი
1. „რისამე (ხელის, ფეხის, ჯოხის...) ცე-
მით გამოწვეული ხმაური; ბაგაბუგით
ცემა“, 2. „ძლიერი ძეგრა (გულისა)“, იხ.
ლი-**ბაგუნ**-ე

ბაგუქედ (ჩოლ.) „მდარე, უხეში ქსოვილი“ < ქართ. ბაგვი 1. „მატყლის სქელი წინდა თოვლში სასიარულოდ (იციან რაჭაში, იმერეთში)“, 2. „ნაზდის თბილი, ყელიანი ფეხსაცმელი“

ბაგუინდ/ბაგუნდი (ბზ.)/**ბაგუნდ** (ლშხ.)/**ბაგუინდ** (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. (ლექს.) ბაგუნდ-ი „მდგნალი“ (შდრ. ბზ. **ბაგურა**, ბქ. **ბაგურა**; ქს. **ციცუნდრა**)

ბადნაგ (ზს., ლნტ.)/**ზადაგ** (ლშხ., ჩოლ.) „ძლიერ ტკბილი“ < ქართ. ბადაგ-ი „ყურძნის წვენი (ტკბილი), შესანახად მოდუღებული“

ბადია (ლშხ., ჩოლ.)/**ზადი** (უშგ.) „წყლის ჭურჭელი“ < ქართ. ბადია „ქუსლიანი დიდი ჯამი (უპირატესად – ლითონისა)“, კახ. „დიდი საწვენი ჯამი“

ბადრაგ (ბზ.) „თანამოზიარე“ < ახ. ქართ. ბადრაგ-ი (< ახ. სპარს. **badragah** „გაცილება, გაყოლა, ესკორტი, თანხლება“) „შეიარაღებული რაზმი, რომელიც ადგილზე იცავს ან აცილებს რაიმე დასაცავ ობიექტს“, შდრ. ბადრაგა „ჭაბუკი მოგზაურთა წინამავალი, რათა მეგობრეთაგან უვნებლად გაატაროს“ (საბა)

ბადრი (ზს., ქს.)/**ზადრი** (ზს.)/**ზადრ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ბადრ-ი (< არაბ. **badri** „სავსე მთვარე“, *გადატ.* „სრულქმნილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბადრიჯან (ზს., ქს.)/**პატრიჯან/პატრიჯან** (ბქ.) *ბოტ.* < ქართ. ბადრიჯან-ი (< სპარს. **batenjan** რუს. ენის მეშვე.) „ერთწლოვანი ფართოფოთლებიანი ბოსტნეული მცენარე“

ბაზარ (ზს., ლნტ.)/**ზაზარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ზაზარ** (უშგ.) < ქართ. ბაზარ-ი (< სპარს. **bāzār** „საქონელი, სავაჭრო“) „სურსათ-სანოვაგისა და ფართო მოხმარების საგნებით ვაჭრობისათვის გან-

კუთვნილი ადგილი (ჩვეულებისამებრ, მოედანი)...“

ბათმან (ჩოლ.) < ქართ. ბათმან-ი (< თურქ. < საშ. სპარს. **patmān**, ახ. სპარს. **paiman** „ზომა“) „მარცვლეულის (აგრეთვე – ფქვილის) საწყაო ერთეული, დაახლოებით ნახევარ ფუთამდე“

ბაიბურდ (ჩოლ.) „არაფრად ჩაგდება“ *ზმნის.* < ქართ. ბაიბურ-ად/ბაიბურ-ად „ბაიბურად (ბაიბურში) არ აგდებს, არაფრად მიიჩნევს“

ბაიყუმ (ლშხ., ჩოლ.) „გულჩათხრობილი, ჩუმჩუმელა ადამიანი“ < ქართ. ბაიყუმ-ი *გადატ.* „უხეირო, უცხვირპირო; ვისაც სულ თავ-პირი ჩამოსტირის“

ბაკ (ბზ.) < ქართ. ბაკ-ი „პირუტყვის შემოზღუდული სადგომი; სითხის მოსათავსებელი ჭურჭელი“

ბაკ² (ზს., ქს.) „ქვაბი“ < ქართ. ბაკ-ი (< რუს. **Бак**) „ავზი, ბაკი“

ბაკა (ზს.) *ანთრ.* < ქართ. ბაკა/ზაკა (< არაბ. **baḳa** „მუდმივი“, „მყარი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბაკლაშკა (ბქ.) < ქართ. ბაკლაშკა (< რუს. **Баклажка**) „მათარა“

ბაკონარ (ჩოლ.) „ხის ლანჩებიანი ფეხსაცმელები“ < ქართ. (ლექს.) ბაკონები „ხის ბალიშები“

ბალაგან (ბზ.) „ხის სახელდახელო ქოხი“ < ძვ. ქართ. ბალაგან-ი „სახელდახელო, დროებითი ნაგებობა თეატრალური და საცირკო სანახაობისათვის...“

ბალანგიარ/ბალანგარ (ჩოლ.) „ბრიყვი კაცი“ < ქართ. ბალანგარ-ი „ვინც არაფერს შეისმენს, – „კაცი მოუსმინარი“ (საბა), გურ. ბალანგარა-დ „უწესრიგო, უსუფთაო“

ბალახ-ბულახორა (ლშხ.) < ქართ. ბალახ-ბულახ-ი „ბალახეულობა“

ბალან (უშგ.) < ქართ. ბალან-ი 1. „ცხოველის ბეწვი“, 2. *გადატ.* „ადამი-

ანის თმა საზოგადოდ“

ბალშ (ზს., ლნტ.)/**ბალახ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბალახ-ი (< სომხ. *բալახ*) „მწვანეღეროიანი ერთწლოვანი (ან მრავალწლოვანი) მცენარე“ (შდრ. ზს. **მელ[ტ]**)

ბალთა (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ბალთრა** (ლშხ.) < ქართ. ბალთა „უსაჩხვლეტო შესაკრავი ან სამკაული სარტყლისა, ხმლისა, აგრეთვე ცხენის მოსართავებისა (უპირატესად – ლითონისა, აგრეთვე ძვლისა და რქისა), – უენო აბზინდა“

ბალკონ (ზს., ქს.)/**ბალკუნ** (ლნტ.) < ქართ. ბალკონ-ი (< ფრანგ. *balcon* რუს. ენის მეშვ.) „აივანი“

ბალტერ[დ] (ზს., ლშხ.)/**ბალაჟერდ/ბალტჳრდ** (ზზ.)/**ბალაჟერ** (ქს.)/**ბალჳტერ** (ლნტ.) 1. ზზ. „ბალავარ-ი, საძირკველი“, 2. ზზ., ლხმ., ლშხ. „თახჩა, ნიში (კარის ან ფანჯრის თავზე, ქვითკირის კედელში)“ < ქართ. ბალავარ-ი/ბალავერ-ი 1. „საძირკვლის ქვანი დიდ-დიდნი“ (საბა). ||საერთოდ, საძირკველი, 2. „ასეთივე ლოდი კარ-სარკმლის თავზე წირთხლთა შესაკრავად, – გამირი“ (შდრ. ზს., ქს. **ხუნ**)

ბალქო (ქს.) „კარტი“ < ქართ. ბანქო „სათამაშო ოთხკუთხა ქალაღდების დასტა, – კარტი“

ბალღამ (ზზ.)/**ბალღამ** (ლშხ., ჩოლ.) „ჩირქი, ჩირქნარევი სითხე“ < ქართ. ბალღამ-ი 1. „წყლულის, მუწუკის ჩირქოვანი სითხე“, 2. „ნარწყევი ნაღველი (ზაფრის აშლისას)“, 3. *გადატ.* „ღვარძლი, შხამი, გესლი“

ბალხიფერ/ბალხიფერ (უშგ.) < ქართ. ბალახ-ის-ფერ-ი „რაც ფერით ბალახს მოგვაგონებს, – მწვანე“ (შდრ. ზქ. **მელიშფერ**)

ბალხოზ (ლშხ.) < ქართ. ბალახ-ოზ-ა „ბალახის ძოვა“

ბალხორა (ლშხ., ჩოლ.)/**ბალახორა** (ჩოლ.) < ქართ. ბალახეულ-ი „სხვადასხვა ბალახი, ბალახები“

ბალგნგარ (უშგ.) „გოლიათი“ < ქართ. ბალანგარ-ი „ვინც არაფერს შეისმენს, – „კაცი მოუსმინარი“ (საბა), გურ. ბალანგარა „უწესრიგო, უსუფთაო“

ბამბაზია (ზქ.) < ქართ. ბამბაზია (< ფრანგ. *bombasin*) „ბამბის თბილი ქსოვილი; ფანელი“

ბამბა/ბანბა (ზზ.)/**ბამბ** (ზქ., ლნტ., უშგ.)/**ბამბა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბანბა** (უშგ.) < ქართ. ბამბა (< სპარს. *pamba*) „ტექნიკურ კულტურაში ფართოდ გავრცელებული ერთწლოვანი ბალახ-მცენარე...“

ბამბუკ (ზს., ქს.) < ქართ. ბამბუკ-ი (< მალ. *bambu*) „ტროპიკული და სუბტროპიკული ქვეყნების მერქნიანი მცენარე (მარცვლოვანთა ოჯახისა)“

ბანდულა (ლშხ.) < ქართ. ბანდულ-ი 1. „ლანჩადაწნული ფეხსაცმელი“ (საბა); „მთაში სასიარულო ქალამანი, რომელსაც ძირები წვრილი ღვედით აქვს მოწნული“, 2. იმერ. „ნაბდი-საგან შეკერილი თბილი ფეხსაცმელი“

ბანტ (ზს., ქს.) < ქართ. ბანტ-ი (< გერმ. *Band* „შესაკრავი“) „წყვილად გამოსკვნილ-გამოყუღებული ლენტი, – ბაფთა“

ბანჭ (ქს.)/**ბანჭ** (ლნტ.) < ქართ. პაიჭ-ი „წვივზე წამოსაცმელი (ჩვეულებრივ, მასში არის ჩატანებული შარვლის ტოტი“, შდრ. ხევს. ბაჭიჭ-ი (შდრ. ზს. **ზეთჳრ**)

ბაპ (ზს., ქს.)/**პაპ** (ზქ.) „მღვდელი, სასულიერო პირი“ < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) პაპ-უ¹⁵ (< ბერძ. *πάππας* „კათოლიკური ეკლესიის მეთაური“) „ბაბუა, პაპა; მოხუცი, ბერიკაცი“

ბაპოზ (ზს., ქს.)/**პაპოზ** (ზქ.) „მღვდლობა (ზედმიწ. – **პაპ-ოზ-ა**)“ < ზან. (მეგრ.-

ლაზ.) პაპ-უ (< ბერძ. *πάππας* „კათოლიკური ეკლესიის მეთაური“) „ბაბუა, პაპა; მოხუცი, ბერიკაცი“

ბაჟ (ზს., ქს.)/**ბჟ** (ზს., ლნტ.) < ქართ. ბაჟ-ი „სახელმწიფო გადასახადი“

ბაჟე (ზს., ქს.) < ქართ. ბაჟა „უმაღლესი კმაზული ნიგვზისა და ნივრის საწებელი“

ბარაბან (ზს., ქს.) < ქართ. ბარაბან-ი (< რუს. *барабан* „დოლი“) „ცილინდრის ფორმის დასარტყამი საკრავი, – დოლი“

ბარამბა (ლშხ., უშგ.) < ქართ. ბარამბა „კარის საკეტი ხისა, ლურსმით მიჭედული სარაზავი“, ლეჩხ., იმერ., გურ. ბარამბა-ი/ბარამბუა-ი

ბარაქ (ზზ., ქს.)/**ბარჟ** (ზს.)/**მარაქ**¹⁶ (ზზ.) „ხვავი, ყუათი“ < ქართ. ბარაქა (< არაბ. *barak*) „ხვავრიელობა, დიდი გამოსავალი, დოვლათიანობა; დოვლათი“ (შდრ. ბქ. *ბლჟერ*)

ბარაქელ (უშგ.) *შორისდ.* < ქართ. ბარაქალა (< არაბ. *barak*) „მოწონების, წაქეზების შეძახილი, – ყოჩაღ! აფერუმ! ვაშა!“

ბარაქჟან (ზს., ლნტ.)/**ბარქჟან** (ზზ.)/**ბარაქიან/ბარქიან** (ლშხ., ჩოლ.) „დოვლათიანი“ < ქართ. ბარაქ-იან-ი (< ბარაქა < არაბ. *barak*) „ბარაქის მქონე, – ხვავრიელი, უხვი, დოვლათიანი“

ბარბალ (ზზ.) *რელიგ.* < ქართ. ბარბარე (< ბერძ. *Βαρβάρ*) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი, – წმინდა დიდმოწამე ბარბარე“

ბარბალჷ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ბარბარე (< ბერძ. *Βαρβάρ*) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი, – წმინდა დიდმოწამე ბარბარე“

ბარბელდ (ზზ., ჩოლ.)/**ბარბელ** (ბქ.)/**ბარბოლდ** (ლშხ.) < ქართ. ბორბალ-ი

„რკალისებური საგანი, რომელიც ბრუნავს ღერძის გარშემო და ამოდრავებს გადასაზიდ საშუალებებს (ეტლოს, ვაგონს...) ანდა მანქანის მექანიზმებს“, შდრ. მეგრ. ბარბალი „ბორბალი“

ბარბლჷ მიდამ (უშგ.) „ეკლესიის მიდამო (ზედმიწ.) – წმ. ბარბარე-[ს] მიდამო“ < ქართ. ბარბარე (< ბერძ. *Βαρβάρ*) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი, – წმინდა დიდმოწამე ბარბარე“ და სვან. მიდამ < ქართ. მიდამო „გარემო“

ბარბლჷშ (ზზ., ლნტ.)/**ბარბულჷშ/ბარბოლ** (ბქ.)/**ბარბლაშ** (ლშხ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ბარბალ-ობ-ა (< ბარბარე < ბერძ. *Βαρβάρ*) „წმინდა ბარბალეს დღესასწაული 17 დეკემბერს“ „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი, – წმინდა დიდმოწამე ბარბარე“

ბარბლჷშმერ (ზზ.)/**ბარბლაშმერ** (ლშხ.) „ბარბალობის პერიოდი“ *რელიგ.* < ქართ. ბარბარე (< ბერძ. *Βαρβάρ*) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი, – წმინდა დიდმოწამე ბარბარე“

ბარდაბარ (ჩოლ.) „ბარიბარში“ *ზმნის.* < ქართ. ბარდაბარ „იგივეა, რაც ბარიბარ“

ბარდან (ზს., ქს.)/**ბარდან** (უშგ.) „ქსოვილი“ < ქართ. ფართალ-ი „საფეიქრო ნაწარმი, – მანუფაქტურა“

ბარდა (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. ბარდა „ერთწლოვანი პარკოსანი კულტურული მცენარე“

ბარდიკუ (ზზ.)/**ბადრიკუ** (უშგ.) < ქართ. პატრუქ-ი (< ფალ. *patrōk* „სანთელი“) „დაგრეხილი ბამბის ძაფი, ჩვარი ან საგანგებოდ დამზადებული ქსოვილის ნაჭერი ლამპაში, ჭრაქში, სანთელში, ნავთქურაში და მისთ.; გამოიყენება

წვისათვის და განათებისათვის“

ბარემ (ზს.)/**ბარემს** (ლშხ.)/**ბარემ** (ლნტ.)/**ბარემც** (ჩოლ.) *ზმნის*. < ქართ. ბარემ[მ] „მაშ; რაც არის, არის“

ბარქაშ/ბარქაშ (უშგ.) < ქართ. ბარქაშ-ი „მოღრმო თევში“ (საბა). || „პატარა გობი“

ბარქაშლარ (ბზ.) „წყარო (ზედმიწ. – *ბარქაშ-უკ-ებ-ი) ტოპ. < ქართ. ბარქაშ-ი „მოღრმო თევში“ (საბა). || „პატარა გობი“

ბარღეთაშ (ჩოლ.) „ბარემ, თითქმის“ *ზმნის*. < ქართ. ბარელამ „იგივეა, რაც ბარემდა“

ბარჩხალა (ჩოლ.) „გატოტვილი“ < ქართ. ბარჩხალა „ხის, მცენარის ფართოდ გაშლილი, გაბარჯლული ტოტები, ღეროები“

ბარძიმ (ზს., ქს.)/**ბარძიმ** (ზს., ლნტ.) 1. „ბარძიმი“, 2. „შხამი, საწამლავე“, 3. ბქ. გადატ. „გესლიანი (ადამიანი)“ < ძვ. ქართ. ბარძ/ზიმ-ი (< ფალ. *barzin* /**barz-in* „მაღალი ჭურჭელი“) „საეკლესიო ფეხიანი ჭურჭელი ვერცხლისა (ან სხვა ძვირფასი ლითონისა) განკუთვნილი ზიარებისათვის“

ბარხატ (ზს., ქს.)/**ბარხატ** (ბქ.) < ქართ. ბარხატ-ი < რუს. *бархат* „ხავერდი“

ბარგმზ (ბქ.)/**ბარამზა** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „კარის საკეტი“, 2. ლშხ. „სათამაშო ხის ჯოხი, – საბზრიალებელი“ < ქართ. ბარამზა 1. „ორკაპა ხის ჯოხი; იხმარება ღომის, ლობიოს... ამოსაზელად“, 2. „კარის საკეტი ხისა, ლურსმით მიჭედილი სარაზავი“, შდრ. ლეჩხ., იმერ., გურ. ბარამზა-ი/ბარამბუა-ი

ბასკა (ზს., ქს.) < ქართ. (გურ., იმერ.) ბასკა „ყვარზე დაჭედებული გათლილი ლატანი“

ბატიბუტ (ზს., ქს.) < ქართ. ბატი-

ბუტ-ი „მოხალული წვნიკი სიმინდი, კანდახეთქილი და თეთრად გულგაღამოლილი“

ბატონ (ზს., ქს.)/**ბატუნ** (ლნტ.) < ქართ. ბატონ-ი (< ლათ. *patronus* „მფარველი“) „პრივილეგირებული წოდების წარმომადგენელი ბატონყმობის დროს, მიწისა და ყმების მეპატრონე, – მებატონე, მემამულე; მმართველი, მბრძანებელი...“

ბატონ-არ (ზს., ლნტ.)/**ბატონ-არ** (ქს., უშგ.) *ეთნ.* < ქართ. ბატონ-ებ-ი „ბავშვთა გადამდებ (მოარულ) ავადმყოფობათა (წითელა, ქუნთრუშა, ყვავილი, ყივანახველა...) კრებსითი სახელი“

ბატონობ (ზს., ქს.) < ქართ. ბატონობ-ა „ბატონ[ებ]ის არსებობის დრო; უფროსობა, მეთაურობა...“

ბატონყმობ (ზს., ქს.) < ქართ. ბატონყმ-ობ-ა „სოციალური წყობილება, რომლის დროსაც ყმა (გლეხი) და მთელი მისი ქონება ბატონის (მემამულის) ხელში იყო, ბატონის საკუთრებას წარმოადგენდა“

ბატსენ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბატასინ-ი „ზღვის იხვი“

ბაქან¹ (ბქ.) „სამოვარი (ზედმიწ. – ბაქან-ი)“ ტოპ. < ქართ. ბაქან-ი

ბაქან² (ზს., ქს.) „ხე-ტყის წარმოების ადგილი“ < ქართ. ბაქან-ი „მოსწორებული-მოვაკებული ადგილი...“

ბაქან/ბაქარა (ბზ.)/**ბაქარა** (ბქ.)/**ბაქელა** (ჩოლ.) < ქართ. ბაქ-ია „მკვეხარა, ტრაბახა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. *ფაშტდიელა*, ბქ. *ფაშტდიელა*)

ბაღ¹ (ზს., ქს.)/**ბაღ** (ლნტ.) < ქართ. ბაღ-ი (< სპარს. *bay* „ბაღი“) „საბავშვო ბაღი, სასწავლო- აღმზრდელობითი დაწესებულება სკოლამდელი ასაკის ბავშვთათვის“ (შდრ. ზს. *ლაზილ*, ლშხ. *ლაზილ*, ჩოლ. *ლეზილა* „სახილე, ხილ-

ნარი, ბალი“)

ბაღ² (ზს., ქს.)/**ბაღ** (ლნტ.) < ქართ. ბაღ-ი (< სპარს. bay „ბაღი“) 1. „შემოკავებული მიწის ნაკვეთი, სადაც საგანგებოდ არის დარგული ხეხილი, ბუჩქები, ყვავილები“ (შდრ. ზს. **ლაზილ**, ლშხ. **ლაზილ**, ჩოლ. **ლეხილა** „სახილე, ხილ-ნარი, ბაღი“)

ბაღათური (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ბაღათურ-ი (< თურქ. Baadur „გმირი, გოლიათი, მამაცი, რაინდი“ < მონღ.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბაღანა (ჩოლ.) < ქართ. ბაღანა „ბაღლი, ბავშვი“

ბაღდატან (ჩოლ.) „ფართოყვავილებიანი ქსოვილი“ < ქართ. ბაღდად-ი 1. „აბრეშუმის ოთხკუთხედი მანდილი, სახეებიანი (ჩეულებისამებრ, ლეჩაქზე მოსახვევი)“, 2. „აბრეშუმის დიდი ხელსახოცი მამაკაცისა (იცოდნენ ძველად)“, 3. მეწამული ფერის, ოთხკუთხა აბრეშუმის ქსოვილის ნაჭერი, რომელიც ზიარების დროს მნათეს უჭირავს მაზიარებლის ნიკაპთან. გამოიყენება ქრისტეს წმინდა სისხლისა და წმინდა ხორცის შემთხვევით ძირს დავარდნისაგან დასაცავად, ასევე სტიქაროსნის მიერ ზიარების შემდეგ მაზიარებლის ბაგეს მოსაწმენდად“, შდრ. ლეჩხ. ბაღდავან-ი „კარგად მოვლილი ბაღ-ვენახი, გამორჩეულად ლამაზი ადგილი“ (შდრ. ბქ. **ტაშდარა**)

ბაღნ-ილ (ლნტ.) „პატარა ბავშვი (ზედმიწ. – **ბაღნ-უკა**)“ < ქართ. ბაღანა „ბაღლი, ბავშვი“

ბაღტაჩ (ზხ.)/**ბაღტაჩ** (ჩოლ.) 1. ზხ. „მდიდარი ოჯახი“, 2. ჩოლ. „საკუთარ თავზე დიდი წარმოდგენის ადამიანი“ **გადატ.** < ქართ. ბლაღოჩინ-ი (< რუს. **благочинный** „წესიერი“) „მღვდელი, რომელიც განაგებდა რამდენიმე სა-

მრევლოს საეკლესიო საქმეებს“, იხ. **ლაღტაჩინ**

ბაყაყ (ქს.)/**ბაყაყ/ბაყაყ** (ლნტ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბაყაყ-ი „ცივისსხლიანი ცხოველი წყალ-ხმელეთისა“ (შდრ. ზს. **ამფხუ**)

ბაყბაყ (ზს., ლნტ.)/**ბაყბაყ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აყბაყ** (ზხ.) „ზღაპრის პერსონაჟი დევი“ < ქართ. ბაყბაყ-ი „ბოხი, უშნო ხმა. || ასეთი ხმით ლაპარაკი“, იხ. **ბაყბაყდაჭ** და **დაჭ აყბაყ**

ბაყბაყდაჭ (ზხ.)/**ბაყბაყდაჭ/დაჭ-მწყმწყ** (ბქ.) < ქართ. ბაყბაყ-დევი-ი „ზღაპრების პერსონაჟი: ყველაზე დიდი და საზარელი დევი“, იხ. **დაჭ აყბაყ/დაჭ მწყმწყ**

ბაშლაც (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ბაშლაყ** (ლშხ.)/**ბაშლოყ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ბაშლაყ-ი/ბაშლიყ-ი, მოხ. ბაშლოყ-ი, აჭარ. ბაშლულ-ი (< თურქ. **başlık** „თავსაბურავი“) „ყაბალახი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ბაშლაყ-ი/ბაშლაყ-უ/ბაშილაყ-ი/ბაშლაყ-გ/ბაშლაყ-ი/ბაშლაყ-უ, ზან. (ლაზ.) ბაშლ-უ/ბაშლულ-ი

ბაჩა (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბაჩა „საზოგადოდ ცხენის ეპითეტი“

ბაწ (ჩოლ.) < ქართ. ბაწარი-ი „სხვილი ღაზლი ქალამნისა“ (საბა), „მკედის უსხოთა და გრძელთა (საბელთა) ეწოდების ხეზი, ხეზისა უსხოსა – ბაწარი“, „წვრილი თოკი“

ბაჭაყყ/ზეჭაყყ/პაჭაყყ (ჩოლ.) „პატარა ბიჭი“ < ქართ. ბაჭაყყ-ან-ა, ბაჭაყყ-{ებ}-ი „წვრილი ბავშვები, – ბასარსხლები“

ბახ (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. (იმერ.) ბახ-ი „უვარგისი ცხენი“

ბახსან (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ბახსან** (ზხ., ლნტ.) *ტოპ.* < ბაქსან-ი (< რუს. **Баксан**) „ქალაქი ყაზარდო-ბალყარეთში“

ბაგირ (ზს., ლნტ.)/**ბაგირ** (ლშხ.)/**ბაგირ** (ჩოლ.) < ქართ. ბაგირ-ი „მსხვილი (დაგრეხილი) თოკი“

ბად (ზს., ლნტ.)/**ბად** (ლშხ., ჩოლ.)
1. „ბადე“, 2. ბქ., ქს. „ბადეჟონი“, 3. ბქ., ლნტ. „არამჭიდრო ქსოვილი“, 4. ლშხ. „ბუდე“ < ძვ. ქართ. ბადე „სათრომელი“, „კანკელი“, „სანადირო ბადე; ღობე“, ახ. ქართ. 1. „მაფის (თოკის, მავთულის...) გამოყენებით ფარჩხატად ნაქსოვი (სხვადასხვა დანიშნულებისა“, 2. „თევზის (აგრეთვე – ფრინველის) საჭერი მოწყობილობა, ბადედ ნაქსოვი...“

ბადი (ბზ.)/**ბადიქონ** (ლშხ.) < ქართ. ბადე-ქონი „ქონის ფენა (ბადე), რომელიც მუცლის არეში შიგნეულზეა შემოვლებული“ (შდრ. ზს., ქს. **ღვესე**, ბზ. **ღჷსაჲ**, უშგ. **ღჷსჷჲ**, ფარ. **ღოსე**, ლხმ. **ღესე**, ლშხ. **ბადილჷსე**)

ბათინკ (ზს., ლნტ.)/**ბათინკ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბატინკ** (ჩოლ.) < ქართ. ბათინკა (< რუს. **Ботинка** „ყელიანი ფეხსაცმელი, ბოტი, შუზი“) „მაღალყელიანი ფეხსაცმელი, ჩვეულებისამებრ – თასმებით შესაკრავი“

ბაღინცა (ბზ.)/**ბაღინცა** (ბქ.)/**ბაღინცა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბაღინცა (< რუს. **Больница**) „საავადმყოფო“

ბაღიშ (ზს., ლნტ.)/**ბაღიშ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბაღიშ-ი (< სპარს. **balīš**) „ბუმბულით ან სხვა რბილი მასალით გავსებული თავქვეშ სადები (ჩვეულებისამებრ, ოთხკუთხა ფორმისა)“, შდრ. ბქ. {ჴ}ოთილ

ბან¹ (ლნტ.) „ბანი; უბანი“ < ქართ. ბან-ი „დატკეპნილი მიწის სწორი (ბრტყელი) სახურავი სახლისა თუ სხვა ნაგებობისა (ოდნავ უკან დაქანებული)“

ბან² (ზს., ლნტ.)/**ბან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბან-ი „ხმის შეწყობა“ (საბა), „ხმა, რომელიც ეწყობა სიმღერას (გავრცელებული გაგებით – დაბალი, ბოხი ხმა)“

ბანგ (ზს., ლნტ.)/**ბანგ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბანგ-ი (< სპარს. **bang** „ჰაშიში“)

„გამაბრუებელი, ძილის მომგვრელი წამალი“

ბანკ (ზს., ლნტ.)/**ბანკ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბანკ-ი (< ფრანგ. **banque**) „მსხვილი ფინანსური დაწესებულება, სადაც ხდება ფულადი სახსრების თავმოყრა, მისი წარმართვა მიმოქცევაში, საკრედიტო ოპერაციები და სხვ.“

ბაჲ (ზს.) „მდიდარი, შეძლებული“ გადატ. < ქართ. ბეი (< თურქ. **bej/beg** „ბატონი“) „ძველი თურქული ტიტული, ბატონი, უმაღლესი ოფიცრისა და მოხელის ტიტული“

ბაჲა (ბზ.)/**ბაჲა** (ლშხ., ჩოლ.) „ბზოზა“ რელიგ. < ქართ. ბაია ბოტ. „დანაკვთულფოთლებიანი და ყვითელყვავილებიანი ბალახი“, შდრ. ძვ. ქართ. ბაია, ბაჲა „ფინიკი“

ბაჲრაჲ (ზს.)/**ბაჲრაჲ**/**ბაჲრაჲ** (ზს., ლნტ.)/**ბაჲრაჲ**/**ბარაჲ** (ლშხ.) < ქართ. ბაირაღ-ი (< სპარს. **bayraq**) 1. „იგივეა, რაც დროშა“, 2. გკლ. „ეკლესიის წმინდა დროშა, რომელზეც ქრისტე, ანგელოზები ან წმინდანია გამოხატული დრომელიც გამოიყენება დიდ საეკლესიო დღესასწაულებზე ჯვრით მსვლელობის დროს; ის აღნიშნავს მართლმადიდებლობის ამ ქვეყანაზე გამარჯვებას“

ბარ¹ (ზს., ლნტ.)/**ბარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბარ-ი (< სპარს. **barū, bār, pār**) „ბრტყელი წვერმახვილი რკინის იარაღი, ხის ტარზე დაგებული (მიწის ჩასაჭრელ-გადასაბრუნებლად ან სათხრელად)“

ბარ² (ზს., ლნტ.)/**ბარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ბარ-ი (< არაბ.-სპარს. **bār**) „დაბლობი, ვაკიანი ადგილი, ჩვეულებისამებრ – დასახლებული და სახნავ-მიწებიანი“

ბარგ¹ (ზს., ლნტ.)/**ბარგ** (ლშხ., ჩოლ.) „ნადირის (ჯიხვი, არჩვი) ჯგუფი“ <

ქართ. ბარგ-ი (< სპარს. **barg** „იარაღი, საჭურველი, მარაგი“) „მოდრავი ქონება (ავეჯი, ქვეშაგები და მისთ.), წასაღებად მომზადებული; ტვირთი...“

ბარგ² (ზს., ლნტ.)/**ზარგ** (ლშხ.) *გადატ.* „მოკეთე, ახლო ნათესავი გვარში“ < ქართ. ბარგ-ი (< სპარს. **barg** „იარაღი, საჭურველი, მარაგი“) „მოდრავი ქონება (ავეჯი, ქვეშაგები და მისთ.), წასაღებად მომზადებული; ტვირთი...“

ბარგ³ (ზს., ლნტ.)/**ზარგ** (ლშხ.) „ნივთები, ბარგიბარხანა“ < ქართ. ბარგ-ი (< სპარს. **barg** „იარაღი, საჭურველი, მარაგი“) „მოდრავი ქონება (ავეჯი, ქვეშაგები და მისთ.), წასაღებად მომზადებული; ტვირთი...“

ბარგ-ნა-ბარგ (ზს.) „ბარგიბარხანა (ზედმიწ. – ***ბარგ-ი-ნა-ბარგ-ი**)“ < ქართ. ბარგ-ი (< სპარს. **barg** „იარაღი, საჭურველი, მარაგი“) „მოდრავი ქონება (ავეჯი, ქვეშაგები და მისთ.), წასაღებად მომზადებული; ტვირთი...“

ბარდ (ზს., ლნტ.)/**ზარდ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბარდ-ი „ხვიარა მცენარის ღერო“

ბარიტ¹ (ლხმ.) < ქართ. ბარიტ-ი (< ბერძ. **barys** „მძიმე“) „მინერალი, ბარიუმის ბუნებრივი სულფატი“

ბარიტ²/ბარიტ (ლხმ.) „კარიერი; ადგილი, სადაც ბარიტის საწარმო იყო“ *ტოპ.* < ქართ. ბარიტ-ი (< ბერძ. **βαρύς** „მძიმე“) „მინერალი, ბარიუმის ბუნებრივი სულფატი“

ბარკ (ბქ.) < ქართ. საბარკულ-ი „საწვივე აბჯარი“ (საბა), საბარკალ-ი „მოკლე ხმალი, ცხენზე დასაკრავი“ (საბა)

ბარობ (ზს.)/**ზარობ** (ლნტ.) „ადგილობრივ მკვიდრთა განმარტებით, ძველისძველი პერიოდი, როდესაც ზამთარი საერთოდ არ არსებობდა (ზედმიწ. – ***ზარ-ობ-ა**)“ < ქართ. ბარ-ი (< არაბ.

სპარს. **bār**) „ვაკე, დაბლობი“

ბასლი (ზს.) /**ბასილო** (ბქ.) /**ბასი** (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. ბასილ-ი (< ბერძ. **Βασίλειος** „მეფური, სამეფო“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბასრ (ზს.)/**ზრას[ლი]** (ჩოლ.) 1. „მჭრელი; ფოლადი“, 2. *გადატ.* „მარჯვე, მოხერხებული“ < ქართ. ბასრ-ი „მეტად მჭრელი, მახვილი“

ბატ (ბზ., ლნტ.)/**ბატ** (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბატ-ი „მოზრდილი ფეხაპკიანი ბოკვინისკარტა ფრინველი, გედზე მომცრო, – ღერღეტი“ (შდრ. ბზ. **ღარღად**, ბქ. **ღარღად**)

ბატკ (ზს., ლნტ.)/**ბატკ** (ლშხ., ჩოლ.) „მრგვლად შემწვარი გოჭი ან (იშვიათად) თიკანი“ < ქართ. ბატკ-ი 1. „ჩვილი თიკანი“ (საბა), 2. „შემოდგომაზე მოგებული საქონელი“

ბაქ (ზს.)/**ბაქ** (ლშხ., ჩოლ.) „ტყუილი“ < ქართ. ბაქ-ი „კვებნა, ტრაბახი; უხეირო ქადილი, მუქარა“

ბაწკ (ზს., ლნტ.)/**პაწკ-ერ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბაწკ/ბაწკ-ერ** (ჩოლ.) „ხიწვი; პატარა, წვრილი ბზარი, ნაპობი“ < ქართ. პაწკ-ი „ხის გამხმარი წვრილი შტო“, იმერ. პაწკვ-ი „წვრილი, სუსტი წნელის საბელი“, გურ. პოწკცქ-ი, აჭარ. პაწკ-ი „მცენარის კვირტი“, ბაწკ-ი „სუსტი ძაფი“ (საბა), ქიზიყ. „დაძახული ან დაგრეხილი ძაფის ამოშლილი, ბუსუსით წვრილი ძაფი“

ბაჯგ (ზს., ლნტ.)/**ზეჯგ** (ზს.)/**ზაჯგ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბიჯგ-ი „რისამე გასამაგრებლად შესადგმელი ძელი, – ბოძი“

ბარტყ (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბარტყ-ი „გარეული ფრინველის მართვე“

ბებუთ (ზს., ქს.) < ქართ. ბებუთ-ი (< სპარს. **behbūd** „საომარი დანა“) „დიდი,

მოხრილი, უკეცი დანა“

ბეზუ (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბეზურ „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ (შდრ. გვარი ბეზურიშვილი)

ბეგარ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ბეგარა** (ქს.)/**ბეგარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბაგარ** (უშგ.) „ბეგარა, გადასახადი“ < ახ. ქართ. ბეგარა, ძვ. ქართ. ბეგარ-ი (< სპარს. *bigār/bīgārī*) „ხარკი; ნატურალური გამოსაღები“ (შდრ. ზს. *მწკდა*)

ბეგი (ბქ., ჩოლ.)/**ბეგო** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბეგ-ი (< თურქ. *beg/bej*) „ბატონი“ ძვ. „ფეოდალი, ბატონი, მემამულე (თურქებში, აზერბაიჯანელებში)“

ბედ¹⁷ (ზს., ქს.) 1. ბქ. „ბედი“, 2. ბქ., ლნტ. „მიზეზი, ბრალი“, 3. ბქ. „კვება“ < ქართ. ბედ-ი (< სპარს. *bād*) „განგება, სვე, წერა; ხვედრი, ილბალი“ (შდრ. ზზ., ლნტ. *ტარ*)

ბედაურ (ზს.)/**ბედაურ** (ბქ.)/**ბედაურ** (ლშხ.) < ქართ. ბედაურ-ი (< არაბ.-სპარს. *badavī/bedou* „ბედუინური“) 1. „კარგი მარბენალი, წვივმაგარი ცხენი“, 2. *გადატ.* „ჯიშინი, კარგი, სანაქეზო“

ბედი (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბედ-ი (< სპარს. *bād*) „მამაკაცის მოფერებითი სახელი“

ბედ-ილბალ (ზს., ლნტ.)/**ბედ-ილბალ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბედ-ილბალ-ი „კარგი ბედი, კარგი ხვედრი“ < ქართ. ბედ-ი (< სპარს. *bād*) „განგება, სვე, წერა; ხვედრი, ილბალი“ და ილბალ-ი „კარგი ბედი, კარგი ხვედრი“

ბედნიერა/ბედინერა (ლნტ.) „საზეიმო სიმღერა“ < ქართ. ბედნიერ-ი „კარგი ბედის მქონე, – ბედკეთილი, ბედიანი, სვიანი, ილბლიანი“

ბედნიერობ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ბედნიერ-ებ-ა „დიდი სიხარულისა და სრული კმაყოფილების განცდა, – ნეტა-

რება, ღზენა, სიამე...“

ბედნიერ/ბედნიარ/ბედნიერ (ზზ.)/**ბედნიერ** (ბქ., ქს.)/**ბედნიარ** (ბქ., ლნტ.)/**ბედნიერ** (ლშხ.)/**ბედინერ** (ლნტ.) < ქართ. ბედ-ნიერ-ი „კარგი ბედის მქონე, – ბედკეთილი, ბედიანი, სვიანი, ილბლიანი“ (შდრ. ზს. *ლგჰჯ* „ნეტარი“; ჩოლ. *ბედმაჩარ* „ბედნიერი, ბედის მქონე“)

ბედუშ (ლშხ., უშგ.) „დროულად (ზედმიწ. – ბედ-ით)“ *ზმნის.* < ქართ. ბედ-ი „განგება, სვე, წერა; ხვედრი, ილბალი“

ბეთლჰმ (ზზ.) „ადგილი ეკლესიაში“ *რელიგ.* < ქართ. ბეთლემ-ი (< ებრ. *bethleem* ბეთ-ლჰმ „სახლი პურისა“) 1. „ბეთლემი არის ადგილი, ბიბლიის აღწერილობის მიხედვით, სადაც დაიბადა იესო ნაზარეველი“, 2. „ქალაქი პალესტინის ეროვნულ ადმინისტრაციაში იუდეისა და სამარიის ტერიტორიაზე, იუდეის ისტორიულ ოლქში, ბეთლემის პროვინციის დედაქალაქი“

ბეიკ (ჩოლ.) 1. „საფურე დიდი ხბო“, 2. *გადატ.* „უწესო ქალიშვილი“ *ზოოლ.* < ქართ. ბოიკ-ი 1. „ორი წლის მოზვერი“, 2. ლექს. „ზარმაცი, მოუქნელი“

ბელ (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. ბელ-ი „დათვის ნაშიერი“

ბელად (ზს., ქს.)¹⁸ < ქართ. ბელად-ი (< აზერბ. *bəlad* < არაბ.-სპარს.) 1. ძვ. „წინამძღოლი, მეთაური მებრძოლთა, მემოხებითა ჯგუფისა“, 2. „საყოველთაოდ აღიარებული ხელმძღვანელი საზოგადოებრივი მოძრაობისა, მიმდინარეობისა, პარტიისა, ხალხისა“

ბელტ (ქს., უშგ.) < ქართ. ბელტ-ი „მიწის მონაკვეთი, ჩვეულებებისამებრ, ბარით ან სახნისით მოჭრილი“ (შდრ. ზს. *კიგხ*)

ბელტიყლაპია (ლშხ., ჩოლ.)/**ბელ-**

ტიყლაპი (ლნტ.) < ქართ. ბელტ-ი-ყლაპ-ია 1. „ქართული ზღაპრების პერსონაჟი, რომელიც ბელტებს ყლაპავდა“, 2. *გადატ.* „იტყვიან ძლიერსა და ღონიერ ადამიანზე“

ბენდი ბოგ (ჩოლ.) < ქართ. ბონდ-ის ბოგა „მდინარეზე გაბმული ბაგირის ხიდი“

ბენდუ (უშგ.) < ქართ. ბონდ-ი „მდინარეზე გაბმული ბაგირის ხიდი“

ბენზინ (ზს., ქს.)/**ბინზილ** (ბქ.) < ქართ. ბენზინ-ი (< რუს. **Бензин** < ფრანგ. **benzine**) „ადვილად აალებადი მსუბუქი სითხე, რომელიც ნავთობის გამოხდით მიიღება“

ბენზინკალონკა (ზს., ქს.)/**ბენზიკალონკა** (ბქ.) < ქართ. ბენზინ-კალონკა (< რუს. **Бензоколонка** „ბენზინის სვეტი“) „ბენზინგასამართი სადგური“

ბენზოხერხ (ბქ.) < ქართ. ბენზოხერხი „იგივეა, რაც დრუჟბა“

ბენჩ (ჩოლ.) „მოზრდილი ნაფოტი“ < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ., თუშ., ქიზიყ.) ბენჩ-ი „დიდი კუნძი, ნაფოტი“, შდრ. ბუნჩ-ი „ხმელი კუნძი“ (საბა)

ბეო (ჩოლ.) < ქართ. ბე „საწინდარი, გირაო“

ბეჟან (ზს., ქს.)/**ბეჟანა** (ლშხ.)/**ბეჟნ** (ლნტ.)/**ბეჟი** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბეჟან-ი (< ძვ. ირან. **vejan** „ვეჯელი“, ანუ „ირანელი“) „მამაკაცის საკუთარისახელი“

ბერ (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. ბერ-ი „საეკლესიო ძმობის წევრი, რომელსაც მონასტერში ასკეტური ცხოვრების აღთქმა აქვს დადებული“

ბერ-ბაპ (ზზ.) „ბერი და მღვდელი (ზედმიწ. – ***ბერ-პაპ-უ**)“ *რელიგ.* < ქართ. ბერ-ი „საეკლესიო ძმობის წევრი, რომელსაც მონასტერში ასკეტური ცხოვრების აღთქმა აქვს დადებული“ და მეგრ.-ლაზ. პაპ-უ (< ბერძ. **παππας**)

„ბაბუა, პაპა; მოხუცი, ბერიკაცი“

ბერდენა (ზზ.)/**ბერდანა** (ბქ.)/**ბერდენა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბერდენა/ბერდენა** (ლნტ.) < ქართ. ბერდანა „ერთლულიანი თოფი“

ბერდია (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ბერდია (< თურქ.) „ღვთის მოძებული“, „უფლის ნაჩუქარი“

ბერექეთ (ბქ.) „ხვავი, ყუათი, ბარაქა“ < ზან. (მეგრ.) ბერექეთ-ი (< თურქ. (< არაბ.) **bereket** „სიკეთე, სიუხვე, უხვი მოსავალი“) „ბარაქა, ბარაქიანი“, შდრ., ასევე, მეგრ. ბერექ-ი/ბერექეთ-იან-ი, იხ. **ბარაქ**

ბერკილ (ზს., ლნტ.)/**ბერტკილ/ბერკუტილ/ბტერკილ** (ზზ.)/**ბორკილ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ძვ. ქართ. ბორკილ-ი (< მეგრ. **ბორკ**-ი „ფეხი“) „ჯაჭვით შეერთებული რკინის რგოლები, რომელთაც ხელებზე ან ფეხებზე ადებდნენ შეპყრობილ მძიმე დამნაშავეებს; თოკი, ჯაჭვი და მისთ.“ (შდრ. ზს., ქს. **კულ**; ჩოლ. **საჯიმ**)

ბერძეგენ (ლშხ., ჩოლ.) „მდიდარი“ < ქართ. (გურ., რაჭ.) ბერძეგან-ი (< სპარს. **bezirgin**) „შეძლებული, მდიდარი“, შდრ., ასევე, ბეზირგან-ი „დიდი ვაჭარი, გამყიდველი, ქუჩაში წვრილმანებით მოვაჭრე“

ბერძენ (ზს., ქს.)/**ბერზენ** (ზზ.)/**ბერზემ/ბერძემ** (ლხმ.) < ქართ. ბერძენ-ი „ბერძენთა ეთნოსის წარმომადგენელი, საბერძნეთის მოსახლეობის ქართული სახელწოდება“

ბესა¹ (ჩოლ.) „ღუღაბის დასაყენებელი ხით მოპირკეთებული ორმო“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ბესა „კარტოფილის შესანახი მშრალი ადგილი მიწაში“

ბესა² (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბესა (< ქართ. ბესარიონ-ი < ბერძ. **Βησσαρίων** „ტყიანი ადგილი“, „ტყისა“) „მამაკაცის

საკუთარი სახელი“, იხ. **ბესარიონ/ბესი/ბესო**

ბესარიონ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ **ბესარიონ** (ზს.)/ **ბესარ** (ბქ.)/ **ბესარიო** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბესარიონ-ი (< ბერძ. **Βησσαρίων** „ტყიანი ადგილი“, „ტყისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბესი (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ბესარიონ-ი (< ბერძ. **Βησσαρίων** „ტყიანი ადგილი“, „ტყისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბესო (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ბესო (< ბესარიონ-ი < ბერძ. **Βησσαρίων** „ტყიანი ადგილი“, „ტყისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბეტონ (ზს., ქს.)/ **ბიტონ** (ლნტ.) < ქართ. ბეტონ-ი (< ფრანგ. **béton** „ხელოვნური ქვა, ერთ-ერთი ძირითადი სამშენებლო მასალა“) „საშენი მასალა – ცემენტის დუღაბში არეული ღორღი, ხრეში და სხვა, რომელიც გაშრობისთანავე მეტად მყარი ხდება“

ბეჟა (ზს., ქს.)/ **ბეჟა** (ზს., ჩოლ.)/ **ბეჟ** (ბქ.) *ანთრ.* < ძვ. ქართ. ბეჟა (< თურქ. **beg/bej** „ბატონი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბეჟი (ბქ.)/ **ბეჟია** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ბეჟ-ი < ძვ. ქართ. ბეჟა (< თურქ. **beg/bej** „ბატონი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბექმერზა/ბექმურზა (ზს.) *ზედმიწ.* – **ბეგ-მირზა** < ძვ. თურქ. **beg (/bej)** „ბატონი“ + არაბ.-სპარს. **amirzade** „ამირის შვილი“ (ყარაჩაულ-ბალყარულის მეშვეობით)

ბექერბი (ზს., ქს.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ *ანთრ.* < ყარაჩ.-ბალყ. **bij** < თურქ. **beg (/bej)** „ბატონი“

ბელელ (ზს., ქს.) 1. ზს., ქს. „ბელელი“, 2. ლხმ. გადატ. „ახმახი, ვეებერთელა“ < ქართ. ბელელ-ი „პურეულის (პურის,

ქერის, ჭვავის, ფეტვის...) შესანახი ნაგებობა, უმთავრესად ხისა; ჭირნახულის შესანახი შენობა“, შდრ. სპარს. **bayil** „ბოსელი, სამროხე“

ბელურა (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბელურა „პატარა ნაცრისფერი ჩიტი ბელურასნაირთა რიგისა; მკვიდრი (არაგადამფრენი) ფრინველი“ (შდრ. ბქ. **შეგნდალ**)

ბეყუ (ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ბოყვი 1. „ხის ქერქის ჭურჭელი (პატარა კალათივით)“, 2. „მომცდარი ნაყოფი ტყეშლისა ან ქლიავ-ლოღნოშოსი“

ბეში (ჩოლ.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ *ანთრ.* < ქართ. ბეშ-ი (< თურქ. **beş** „ხუთი“) „კამათელზე დამჯდარი ხუთიანი ნარდის თამაშში“

ბეჩო (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ., იმერ.) ბეჩო „დათვის ბუნავი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ბეჩო/ბეჩუ, ბეჩოლა „გამოქვამული, ღრმული“

ბეწუ (ზს., ქს.) < ქართ. ბეწვი 1. „თმის მსგავსი ამონაზარდი, რომლითაც დაფარულია ცხოველის ტყავი“, 2. „ზოგი გარეული ცხოველის (ნადირის) რბილი და მაღალბეწვიანი ტყავი, რომლისგანაც სათანადო დამუშავების შემდეგ ამზადებენ თბილ ტანსაცმელს“, 3. „ერთი ღერი თმა ან ბალანი...“

ბეჭედ/ბეჭეტ (ზს., ქს.)/ **ბეჭელ** (ლხმ.) 1. „ბეჭედი (თითის სამკაული)“, 2. „ოფიციალური ნიშანი საბუთებზე“, 3. „ნიშანი“ < ქართ. ბეჭედი-ი (< სპარს. **pečit** „ხვეული, რკალი“) 1. „სამკაული, თითზე ჩამოსაცმელი ძვირფასი ლითონის ან სხვა მასალის რგოლი“, 2. „სპეციალურად დამზადებული პატარა ხელსაწყო, რომლითაც ხდება ოფიციალური საბუთების დამოწმება“ (შდრ. ზს. **მესკაჲ**, ლნტ. **მესკატ**, ჩოლ. **მესკატ**)

ბებრეკ (ზს., ქს.) < ქართ. (ფშ., მთი-ულ., ქართლ.) ბებრეკ-ი „ბებერი და გამხდარი, სიბერისაგან ღონეგამოლეული (პირუტყვი)“

ბეჯით (ზს., ქს.) < ქართ. ბეჯით-ი „ვინც შრომას არ გაურბის, ვინც საქმეს გულმოდგინედ და სინდისიერად აკეთებს, – დაუზარელი, გულმოდგინე, მუყაითი, მეცადინე...“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ლუჭხერე/ლგუჭხერე**, ლნტ. **ლუჭ[უ]ოხერე**, უშგ. **ლგუჭარე**)

ბეწუმ (ლშხ.) „ძლივს, ვაივავლახით (ზედმიწ. – ბეწვ-ით)“ **ზმნის**. < ქართ. ბეწვ-ი „თმის მსგავსი ამონაზარდი, რომლითაც დაფარულია ცხოველის ტყავი...“

ბზიკ/ბიზიკ (ზზ.) **ზოოლ.** < ქართ. ბზიკ-ი „დიდი მკბენარი ბუზი, – ბუზანკალი“ (შდრ. ბზ. **ღაზუტ**, ბქ. **ღაზუტ**, ლხმ. **ღარზუტ/ღარზუტ**, ლშხ. **ღეზუტ**, ლნტ. **ღაზუტ**; ბქ. **ლაღარზ** „ბზიკი, ბუზანკალი“)

ბზულ (უშგ.) < ქართ. ბზუ-ილ-ი „სახელი ბზუის ზმნის მოქმედებისა, – ბზუკუნი“, გადატ. „ზუზუნი“, იხ. ლი-**ბზულ**-ი

ბია (ზს., ქს.) **ბოტ.** < ქართ. ბია „გარეული კომში“

ბიაზ (ზს., ქს.) < ქართ. ბიაზ-ი < რუს. **БЯЗЬ** „ნარმა“

ბიასლან (ზს.)/**ზასლან** (ლნტ.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ **ანთრ.** < ძვ. თურქ. **beg** (/bej) „ბატონი“ და **arslan** (ყარაჩაულ-ბალყარულის მეშვეობით) „ლომი; გმირი, გოლიათი, დიდი“

ბიბილ (ჩოლ.) < ქართ. ბიბილო 1. „წითელი ბრტყელი და დაკბილული ხორცოვანი ამონაზარდი ზოგი ფრინველის თავზე“, 2. „უბრტილო ბრტყელი ჩამონაზარდი ადამიანის ყურისა“

ბიბლიოთეკა (ზს., ქს.) < ქართ. ბიბ-

ლიოთეკა (< ბერძ. **βιβλιοθήκη** < **βιβλίον** – წიგნი; ბერძ. **θήκη** – საცავი) „დაწესებული, სადაც თავს უყრიან წიგნებს, ჟურნალ-გაზეთებს საზოგადოებრივი სარგებლობისათვის, – წიგნთსაცავი“

ბიზუტინ (ჩოლ.) „დიდი მარხილი თივისა“ < ქართ. ბიზოვან-ი „თივა აბრეშუმის მსგავსი“

ბითო (ჩოლ.) < ქართ. ბითე „უჭკუო და არას მაქნისი, – დოყლაპია“

ბიკენჩხალ (ზზ.)/**ბიკენჩხალ/ბიკუნჩხალ/ბიკენჩხალ** (ლშხ.)/**ბიკინჩხალ** (ლნტ.) **ბოტ.** < ქართ. ნეკერჩხალ-ი „ფოთლოვანი ხე“ (შდრ. ზს., ქს. **თეკრა**, ლშხ. **თეკერ**; ზს. **ფეხტრა**, ბქ., ლშხ. **ფიხტრა**)

ბილეთ (ზს., ქს.) < ქართ. ბილეთ-ი (< ფრანგ. **billet**) 1. „პატარა ფურცელი ან ბარათი, რომელიც იძლევა სადმე შესვლის, რაიმეთი მგზავრობის, რისამე მიღების უფლებას“, 2. „საბუთი (წიგნაკი), რომელიც ადასტურებს, რომ მისი მფლობელი ეკუთვნის რაიმე ორგანიზაციას...“

ბიმბილ (ზს., ქს.)/**ბიმბილ** (ზზ.)/**ბიბილ** (ლნტ.)/**ბინბილ** (უშგ.) 1. „ბიბილო“, 2. ბქ. „კიტიტო (თხისა)“, 3. ქს. „მარცვალი (ყურძნისა ან რომელიმე მცენარისა)“, 4. „მძივები, სათამაშოები (ბავშვის ენაზე)“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ბიმბილ-ი „თხმელისა და თხილის ყვავილი“

ბინა (ზს., ქს.) < ქართ. ბინა (< არაბ.-სპარს. **bina'ti**) „ცალკე საცხოვრებელი სადგომი (შენობაში, სახლში); დროებითი სამყოფი, დასადგომი, თავშესაფარი, ღამისათვის ადგილი, – სამყოფელი...“ (შდრ. ზს. **სადგუმი**)

ბინტ (ზს., ქს.) < ქართ. ბინტ-ი (< გერმ. **binde**) „ვიწრო გრძელი ნაჭერი რბილი თეთრი ქსოვილისა (ჩვეულები-

სამებრ – მარლისა); გამოიყენება ჭრილობის, ნაღრმოხის... შესახვევად“

ბინტყილ (ზს., ლნტ.)/**პინტყილ** (ბქ.)/**ბუნტყულ** (ლშხ.)/**ბინტყუილ** (ჩოლ., უშგ.)/**პინტყოლ** (ლობ.) „ბუმბული“ < ქართ. ბურტყელ-ი „მსხვილი ბუმბული“ (საბა)

ბინულ (ზზ., ლშხ.)/**ბინილ** (ლნტ.)/**ბინუილ** (უშგ.) < ქართ. ბინულ-ი „წყარო“, გადატ. „წყაროს წყალი“ (შდრ. ზს., ლნტ. სარაგ, ლშხ. სარაგ; ზს. მაზუაზ, ბქ. მაზუაზ, ლშხ. მაზუაზ; ბქ. წუილ)

ბინძურ (ზს., ქს.)/**ბინძური** (ზზ.) < ქართ. ბინძურ-ი 1. „მეტისმეტად უსუფთაო, ჭუჭყიანი; დანაგვიანებული“, 2. გადატ. „ბილწი, საზიზღარი“, 3. გადატ. „უკეთური, უმსგავსი, შეურაცხყოფელი“

ბირდაბირ (ჩოლ.) < ქართ. ბირდა-ბირ-ი (შდრ. თათრ. *bir* „ერთი“) „განის დიდი ხერხი“

ბირდუ (ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ბურდ-ი/ბურდა „გაუვალი ბურქნარი, ჩირგვი; ბარდი“

ბირისუ (უშგ.) < ქართ. ბურუს-ი „ჯანლი; ნისლი“

ბირლუ (ზზ., ლშხ.)/**ბურლუ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბურლ-ი (< სპარს.-თურქ. *bürü*) „იარაღი, რომლის ბრუნვითაც ხვრეტენ რაიმე საგანს“

ბირწამალ/ფირწამალ/პირწამალ (ზზ.)/**ბირწამალ** (ზზ., ლშხ.)/**პირწამალ** (ბქ.)/**ფირწამალ** (ლშხ.)/**პირწამალ** (უშგ.) უშგ. „საპირისწამლე“ < ძვ. ქართ. პირის-წამ-ალ-ი „კაჟიანი თოფის ფალიაზე მოსაყრელი წამალი“, იხ. **საბერწმარ**

ბირჯუ (ზზ., ჩოლ.) „ხიდის ბურჯი“ < ქართ. ბურჯ-ი (< არაბ.-სპარს. *burj* „კოშკი, ბურჯი, ციხე-სიმაღლე“ < ბერძ. *πύργος* „ციხე-სიმაგრე, ბურჯი“) „ხიდის საყრდენი (ქვიტკირისა)“

ბისისუ (უშგ.) < ქართ. ბუსუს-ი 1. „წვრილი, ნაზი ბეწვი ადამიანის ან სხვა ცოცხალი არსების სხეულზე, – გინგლი, ღინლი“, 2. „გინგლი ზოგ ხილსა და ბალახზე“, 3. „ქსოვილის ან ქაღალდის ხაო“

ბიტონ (ზს., ქს.) < ქართ. ბიდონ-ი (< ფრანგ. *bidon*) „ლითონის სახურავიანი ჭურჭელი სითხეების შესანახად“

ბიფხ (ზს., ქს.) 1. „ნამი, ცვარი, წვეთი“, 2. გამოიყენება გამოთქმაში: **ბიფხდ ლიგნე** „სწრაფად განკურნება; დასუფთავება“ < ქართ. ფიფქ-ი „თოვლის კრისტალი“

ბიცოლა (ზს., ქს.)/**ბიცოლა-დ** (ჩოლ.) < ქართ. ბიცოლა „ბიძის ცოლი, – ძალუა“

ბიძაშუილ (ზს., ქს.) < ქართ. ბიძაშვილ-ი „მამის ან დედის ძმის შვილი, – ბიძის შვილი“ (შდრ. ბქ. **ბუბაშგეხალ**)

ბიძაშუილობ (ზს., ქს.) < ქართ. ბიძაშვილ-ობ-ა „ბიძაშვილთა ნათესაობა, ბიძაშვილების ნათესაური დამოკიდებულება“

ბიძა (ზზ., ჩოლ.)/**ბიძა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბიძა „იგივეა, რაც ბიძია“ (შდრ. სვან. **ბუბა**)

ბიძგ (ზს., ქს.) < ქართ. ბიძგ-ი 1. „ხელის ან მხრის კვრა“, 2. „ერთბაში შეძვრა, შერყევა რისამე“

ბიწალ (ზს.)/**ფიწალ** (ზზ., ლნტ.)/**ბიწარ** (ბქ.)/**ფირწალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბირწალ/ფიწალ** (უშგ.) < ქართ. ფიწალ-ი „თითებიათი ნიჩაბი“ (საბა), ზზის გასა-ნიავებელი სასოფლო-სამეურნეო იარაღი“

ბიჭ (ზს.) < ქართ. (ხევს.) ბიჭ-ი „ნაბიჭვარი“

ბიჭბაჭუა (ჩოლ.) < ქართ. ბიჭ-ბუჭ-ებ-ი „პატარა ბიჭები“

ბიჭუჭ (ჩოლ.) „პატარა ბიჭი“ < ქართ.

ბიჭბუჭი „პატარა ბიჭები“

ბიჯ (უშგ.) < ქართ. ბიჯ-ი „ფეხის ერთი გადანადგამი, – ნაბიჯი“

ბიჯად (ჩოლ.) *ბავშ. მეტყ.* < ქართ. ჯიბე (< სპარს. *ჭიხ* < არაბ.) „ზედა ტანსაცმელზე მიკერებული პატარა პარკი ფულის, ცხვირსახოცის და მისთ. ჩასადებად“

ბიჯ-ბიჯულმ (ჩოლ.) „ნაბიჯ-ნაბიჯ (ზედმიწ. – **ბიჯ-ბიჯ*-ით)“ *ზმნის.* < ქართ. ბიჯ-ი „ფეხის ერთი გადანადგამი, – ნაბიჯი“

ბლაგუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბლაგვი „ჩლოუნგი, დაჩლოუნგებული“ (შდრ. ზს., ლშხ. *ლუტრე*, ბზ., ლშხ., ჩოლ. *ლუტურე*, ლნტ. *ლუტურე*)

ბლინ (ზს., ქს.) < ქართ. ბლინ-ი (< რუს. *блин*) „წყალში გაქნილი ფქვილისაგან ტაფაზე (ცხიმში) შემწვარი თხელი ლავაში“

ბლიუ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ბლუტ** (ზს., ქს.) „მუნჯი“ < ქართ. ბლუ „ენის ბორძიკით, ენის მოკიდებით მოლაპარაკე, – ბრკუ, ენაბრგვილი, ენაჩლოუნგი“ (შდრ. ზს. *ბეკრწ*, ჩოლ. *ბეკრად*)

ბლოკნოტ (ზს., ქს.)/**ბლოკნეტ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ბლოკნოტ-ი (< ფრანგ. *bloc-notes*) „სახელდახელო შენიშვნების ჩასაწერი რვეული ან წიგნაკი“

ბლოყ (ჩოლ.) „გულისრევა“ < ქართ. ბლოყინ-ი „კუჭში დაგროვილი აირის გამოყოფა პირის ღრუდან მცირედი ხმაურის თანხლებით, – ბოყინი“

ბნელ (უშგ.)/**ბლენ** (ლხმ.) < ქართ. ბნელ-ი „... სინათლეს მოკლებული; სიბნელე, წყვდიადი“ (შდრ. ზს. *მუბტურ*-*ირ*, ლშხ., ჩოლ. *მუბურ*)

ბოგ (ზს., ქს.) < ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

ბოგირ (ლნტ., უშგ.) < ქართ. ბოგ-ირ-ი „ხის პატარა ხიდი“

ბოდიშ (ზს., ქს.)/**ბოდიშ** (ბზ.) < ქართ. ბოდიშ-ი „წუხილის გამოთქმა, პატიების თხოვნა თავისი შეუფერებელი საქციელისა თუ სიტყვის გამო“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. *თაბუ*, ბქ., ლნტ. *თაბუ*)

ბოზ (ზს., ქს.)/**ბეზუ** (ზს.) < ქართ. ბოზ-ი „ცუდი ყოფაქცევის ქალი, – მეძავი, როსკიპი, კახპა“ (შდრ. ზს. *ქა მეყდე*)

ბოზალი (ბზ.)/**ბოძალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბოძალ** (ლნტ.)/**ბოზალ** (უშგ.) 1. „სამკაპა ცელაპტარი“, ანუ სამი ღერი“, 2. „ორკაპა ხე“ < ძვ. ქართ. ბოძალ-ი „ორწვერა ისარი“, ახ. ქართ. (ლეჩხ., იმერ., გურ.) „ორკაპა ხე“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ბორძალ-ი

ბოთლ (ქს., უშგ.)/**ბოთ** (ლშხ.)/**ბოთრ** (ლნტ.) < ქართ. ბოთლ-ი (< ინგლ. *bottle* < ფრანგ.) „მომცრო ვიწროყელიანი ჭურჭელი შემშისა ან სინთეტიკური მასალისა სითხისათვის“

ბოთლიკ (ზს.) < ქართ. ბოთლ-იკ-ა/ბოთლ-უკ-ა (< რუს. *бутылка* „ბოთლი“) *კნინ. ფ.* „პატარა, ლამაზი ფორმის ბოთლი“

ბოიკ (ლშხ., ჩოლ.) „მოზრდილი დეკეული“ *ზოოლ.* < ქართ. (თუშ., რაჭ., იმერ.) ბოიკ-ი „ორი წლის მოზვერი“ (საბა)

ბოლ¹ (უშგ.) < ქართ. ბოლო „რისამე ზღვარი, რითაც ან სადაც რამე თავდება, დასასრული, დაბოლოება; კიდე...“ (შდრ. ზს. *ჰოკერ*, ქს. *ჟოკერ*; უშგ. *ლაშდახ*)

ბოლ² (ზს., ქს.) < ქართ. ბოლ-ი „რისამე წვის შედეგად გამოყოფილი აირადი ნივთიერება, რომელიც ჰაერში თეთრად (უპირატესად) ან მონაცრისფროდ ჩანს“ (შდრ. ზს., ლნტ. *კუტამ*, ლშხ., ჩოლ. ლნტ.)/*კუტამ*; ბზ. *დინდგუ*, ჩოლ. *დუნდგური*; ბქ. *ზინც*)

ბოლეკ (ზს., ლნტ.)/**ბოლოკ** (ლშხ., ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. ბოლოკ-ი „ორწლოვანი ბოსტნეული მცენარე (ჯვაროსანთა ოჯახისა)“

ბოლშევიკ (ზს., ქს.) /**ბოლშევიკ** (ჩოლ.) < ქართ. ბოლშევიკ-ი (< რუს. **большевик**) „ბოლშევიზმის მიმდევარი, – კომუნისტი“

ბოლშევიკობ (ზს., ქს.)/**ბოლშევიკობ** (ჩოლ.) < ქართ. ბოლშევიკ-ობ-ა (< რუს. **большевизм**) „ბოლშევიკად ყოფნა, ბოლშევიზმის მიმდევრობა“

ბომბ (ზს., ქს.) < ქართ. ბომბ-ი (< რუს. **бомб** < ფრანგ. **bombe**) 1. „ასაფეთქებელი ნივთიერებით (ანდა ცეცხლგამჩენი ან ქიმიური მომწამვლელი ნივთიერებით) დატენილი ჭურვი სხვადასხვა ფორმისა და სიდიდისა“, 2. „საარტილერიო ჭურვი (ყუმბარა)“

ბონა (ზხ.) < ძვ. ქართ. ბონ-ი (< ფრანგ. **bon** „ტალონი, ჩეკი“) „დროებითი ქალაქის ფული, სახელმწიფო ბანკის მიერ არაუზრუნველყოფილი. || **გადატ.** ფასდაკარგული, გაუფასურებული ქალაქის ფული“, ბონა „მთავრობის ან კორპორაციის მიერ გავრცელებული სერთიფიკატი, რომელზეც აღნიშნულია სესხის რაოდენობა, გადასახდელი პროცენტები, გადახდის ვადა და ვალის გადახდის დამატებითი გარანტიები“

ბონდ[ი ბოგ] (ლშხ.) **ზედმიწ.** – **ბონდ-ის** **ბოგა** < ქართ. ბონდ-ი „მდინარეზე გაბმული ბაგირის ხიდი“

ბორიო/ბორია (ჩოლ.) „ძლიერი ქარი“ < ძვ. ქართ. ბორია-**[მ]** „ქარი იგი ჩრდილოდსა“, ახ. ქართ. ბორიო „ცივი ძლიერი ქარი (ჩრდილოეთისა)“, კუთხ. ბორია „სიო, ნიავი“

ბოროტ (ზს., ქს.)/**ბორეტ** (ზხ., ლნტ.) < ქართ. ბოროტ-ი (< სომხ. **բորոտ** „კეთ-

როვანი, ქეციანი“ < ფალ. **bōr**) „ცუდი რამ, სიავე, ჭირი, უკეთურება, – ბოროტება“ (შდრ. ბქ. **უბოლურცუზ**)

ბორჯ (უშგ.) < ქართ. ბორჯ-ი „მორიგეობის დრო, – ჯერი, რიგი, ვადა“

ბორჯღალ (ზხ.)/**ბორჩხალ/ბორჩხალა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბორშხალი** (ჩოლ.) „ხშირტოტებიანი ხე“ < ქართ. ბორჯღალ-ი „მსხვილი ტოტის განაყოფი (საბა), – გაშლილი, გაბარჯდული ტოტები||ტოტებად გაშლილი (ხე, რქები)“, იმერ. ბორჩხალ-ა, აჭარ. ბორჯღალ-ა/ბორჯღალ-ი, შდრ. იმერ. ბორძღალო

ბოსელ (ლნტ.) < ქართ. ბოსელ-ი „მსხვილფეხა რქიანი საქონლის სადგომი“ (შდრ. ზს. **ლაკუმამ**, ლშხ. **ლაკუმამორ**, ლნტ. **ლაკუმამ**; ბქ. **ლამერგარ/ლამენგარ**)

ბოსლობ (ლნტ.) „საქონლის სიძლიერისა და გამრავლებისთვის განკუთვნილი დღესასწაული“ **რელიგ.** < ქართ. ბოსლობა „საგანგებო წეს-ჩვეულება, რომელსაც ასრულებდნენ ზამთრის მიწურულს (ხორციელის ხუთშაბათს), ხონჩაზე დაწყობილი ხაჭაპური და ქონის ნაჭრები მიჰქონდათ ბოსელში; ქონს საქონელს ზურგზე უსვამდნენ: ასე გასუქდიო! მერე საკმელს შეექცეოდნენ და იძახდნენ: „ბოსელ-ბოსელ, ბუო!“

ბოტა (ზს.)/**ბოტ** (ქს.)/**ბეტუ** (უშგ.) **ზოოლ.** < ქართ. ბოტ-ი „დაუკოდავი მამალი თხა, სანაშენე და ფარის წინამძღოლი; ვაცი“

ბოქაჟილ (უშგ.) < ქართ. ბოქაულ-ი (< თურქ.-მონღ. **ბუქაულ** „მწე“) „პოლიციის მოხელე, რომელსაც ებარა უბანი ქალაქში ან მაზრის ნაწილი (რაიონი) სოფლად“

ბოქლომ (ზს., ქს.)/**ბოქჟლემ** (ზხ.)/**ბოქლემ** (ლნტ.) < ქართ. ბოქლომ-ი (<

ბერძ. λουκέτο) „ჩამოსაკიდებელი საკე-
ტი რკინისა (შდრ. ქართ. კლიტე)“

ბოლომ/ბოლუქეძ (ჩოლ.) გადატ.
„მდიდარი, ძლიერი, ქონებიანი“ <
ქართ. (იმერ., გურ., აჭარ.) ბოლოზ-ი
„მსუქანი, ნოყიერი (მიწა)“, შდრ. ზან.
(მეგრ.) ბულაზ-ი/ბოლოზ-ი/ბოლაზ-ი
„მდიდარი; მამლარი; მსუქანი, ნოყიერი;
ბარაქა, სიუხვე“

ბოყორაძ (ჩოლ.) 1. „დიდი და მსხვი-
ლი საგანი“, 2. „მსუქანი დედალი“ <
ქართ. (ოკრიბ.) ბოყოლა „უშნო ფართო
სასმისი“

ბოყუ[ილ] (ლშხ.) < ქართ. ბოყვი-
ი „ხის ქერქის ჭურჭელი (პატარა კალა-
თივით)“

ბოჩიკ (ლშხ., ჩოლ.) „წვრილფეხა,
მდარე საქონელი/პირუტყვი“ *ზოოლ.* <
ქართ. ბოჩიკ-ი „წლის ირემი“ (საბა),
რაჭ., აჭარ., ქიზიყ., ქართლ. ბოჩიკ-
ი/ბოჩიკ-ა „ზამთარგამოვლილი ხზო“

ბოწუქეწ (ბზ.) < ქართ. ბუწუწი-ი „ცუ-
დი და თხელი თმა“, შდრ. ზან. (მეგრ.)
ბოწოწი-ი¹⁹ „ბეწვი, ბუწუწი“

ბოძალშუკუ (ლშხ.) „გზაჯვარედინი
(ზედმიწ.) – ***ბოძალ-ი შუკა**“ < ძვ. ქართ.
ბოძალ-ი „ორწვერა ისარი“, ახ. ქართ.
(ლექს., იმერ., გურ.) „ორკაპა ხე“ და ძვ.
ქართ. შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ.
„ორღობე“ (შდრ. ზს. **შუკუტლაჭარ**; ზს.,
ლნტ. **შუკუტლაყულა**, ლშხ. **შუკუტლა-
ყულა**)

ბოჭკა (ზს., ქს.) < ქართ. ბოჭკა (<
რუს. Бочка „კასრი“) „ხის (ან ლითო-
ნის) დიდი ჭურჭელი ცილინდრული
ფორმისა, ბრტყელი ძირითა და თავით,
სითხის ჩასასხმელად ან ფხვიერი ნივ-
თიერების ჩასაყრელად, – საგომელა“
(შდრ. ზს., ლშხ. **ნელარ**; ბქ. **რაც**; ბზ.
ლატრანშ, ბქ. **ლატრანშ**)

ბოხ (ზს., ქს.) < ქართ. ბოხ-ი „დაბა-

ლი მსხვილი ხმა (მამაკაცისა)“

ბოხრიკ (ჩოლ.) „გამხდარი პირუ-
ტყვი“ < ქართ. (მოხ., მთიულ.) ბოხიკ-ი
„ძალიან გამხდარი პირუტყვი“, გურ.
ბოხ-ორ-იკ-ა-ი „ძალზე გამხდარი და
მალალი (კაცი)“, აჭარ. ბოხრიკ-ი „მსხვი-
ფეხა საქონელი“, შდრ. ქართ. ბეხრეკ-ი
1. „ბებერი და გამხდარი, სიბერისაგან
ღონეგამოღეული (პირუტყვი)“, 2. „სა-
ერთოდ, ბებერი“ (შდრ. ბზ. **ჩხონკ**,
ჩოლ. **ჩხუტენკ**; ბქ. **ლუჩხორკე/ლუღორ-
კე**; ჩოლ. **ღრანკ**)

ბოხტეხ (ბზ., ლნტ.)/ბოხტეხ (ბქ.)/ბო-
ხოხა/ბოხოხა (ლხმ.)/ბოხოხ (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. ბოხოხ-ი „ფაფახი; კრავე-
ლის ქუდი“

ბორია (ჩოლ.)²⁰ „ქარბორია, იგივეა,
რაც ბორიო“ < ძვ. ქართ. ბორია-[მ] „ქა-
რი იგი ჩრდილოდსა“, ახ. ქართ. ბო-
რიო „ცივი ძლიერი ქარი (ჩრდილოე-
თისა)“, შდრ. ზს., ლნტ, ჩოლ. **ბიქუტ**, ბზ.
ბუქ[უ], ლშხ. **ბუქ[უ]** „ქარი; ქარიშხა-
ლი“; ჩოლ. **ბარძენტა**; უშგ. **მაოტა**)

ბჟირ (ლნტ., უშგ.) < ქართ. ბჟირ-ი
„ფშუტე, უგულო მარცვალი, ფეტვი ან
პურეული“

ბჟიტ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ზოოლ.* <
ქართ. ბჟიტ-ი „ბატის, იხვისა და მისთ.
წიწილა, – ჭუჭული“

ბრანგუ (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ძვ. ქართ.
ბრანგუ-ი „დათვი წლისა-წლინახევრი-
სა“ (შდრ. ზს., ქს. **ბელ**)

ბრანძ (ჩოლ.) „მეძავი“ < ქართ.
(ლექს.) ბრანძ-ი/ბრანძე-ი „როსკიპი“
(შდრ. ბზ. **მექადუნაშ**, ბქ. **მექადუნალ**)

ბრანზ (ზს., ლნტ.)/ბრანზ (ბზ., ლშხ.,
ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ბრანზ-ი „ძლიერი
გაჯავრება, ძალზე გულის მოსვლა, გა-
ხელება“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ხერ**, ლშხ.,
ჩოლ. **ხერ**)

ბრანზინ/ბრანზინ (ზს., ლნტ.)/ბრა-

ზიან (ლშხ.) < ქართ. ბრაზ-იან-ი „ბრა-ზით აღსავსე; ძალზე გაჯავრებული, ძალზე გულმოსული; ცოფიანი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ლფფეთე**, ბქ. **ლფფეთე**; ბზ., ჩოლ. **ხირნა**)

ბრალ (ზს., ლნტ.) /**ბრალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ბერალ** (უშგ.) < ქართ. ბრალ-ი „დანაშაული, შეცოდება; ბრალდება“ (შდრ. ბზ. **ტარ**, უშგ. **ტარ**)

ბრეკ (ლშხ., ჩოლ.) „კლდოვანი ადგილი, – ქანობი“ < ქართ. (ლექზ., იმერ.) ბრეკ-ი „იგივეა, რაც მართებული ბექი; გორაკი“

ბრელ (ლშხ., ჩოლ.)/**ბრელო** (ლშხ.) < ქართ. ბრელო 1. „ბუჩო, თივის (ჩალის) ნაფშვენის წვრილი ნაწილაკები“, 2. ლექზ. „ღომის ან ზანდურის ნაცეხვი ქატო“, იმერ. „სიმინდის მარცვლის კანი, ცეხვის დროს რომ შორდება“ (შდრ. ლხმ. **ფიქშირ**)

ბრეა (ჩოლ.) < ქართ. (ლექზ., აჭარ., მთიულ., ქიზიყ., კახ.) ბრე „მტვერი ბუნარევი“ (საბა), 2. გურ. „ღომის ნაცეხვი“, ინგ. ბრე-ა

ბრილიანტ (ზს., ქს.)/**ბრილიანტ** (ბზ.) < ქართ. ბრილიანტ-ი (< ფრანგ. **brillant** „ბრწყინვალე“) „ძვირფასი ქვა, – მრავალწახნაგად თლილი ალმასი (იხმარება სამკაულად)“

ბრინჯ (ზს., ქს.) **ბოტ.** < ქართ. ბრინჯ-ი (< სპარს. **birinj**) „პურეული მცენარე (მარცვლოვანთა ოჯახისა); მოჰყავთ ტენიან ადგილებში“, შდრ. ლაზ. ბ[რ]ინჯ-ი

ბრინჯაო (ზს., ქს.)/**ბრინჯაუ** (ბქ.) < ქართ. ბრინჯაო (< სპარს. **birinj**) „სპილენძის შენადნობი სხვა ლითონებთან..., – რვალი“

ბრინჯაუტეფერიშ (ბზ.)/**ბრინჯაოშფერიშ** (ბქ.) < ქართ. ბრინჯაო-ს-ფერი „მოყავისფრო, მომინდისფრო“

ბრიყუ (ზს.) < ქართ. ბრიყვ-ი „სულელი, რეგვენი, უმეცარი; გაუთლელი, უზრდელი, ხეპრე“ (შდრ. ბქ. **უხლა** „უცოდინარი“)

ბრიხბრუხ (ზს.)/**ბრახბრუხ** (ქს.) **ბმა-ბაძე** < ქართ. ბრახაბრუხ-ი „ძლიერი ბრახუნი (ნაწყვეტ-ნაწყვეტად)“, შდრ. ბზ. **შეიბშეყა**

ბრმანაწლაუ (ზს.)/**ბერმანაწლაუ**/**ბერმანაწლაუ** (ბქ.) < ქართ. ბრმა-ნაწლა-ი „მსხვილი ნაწლავის ის ნაწილი, რომელზედაც ჭიკაყლა მინაზარდია. || თვით ჭიკაყლა ნაწლავი“

ბროლ (ზს., ქს.) < ქართ. ბროლ-ი „კვარცის სახესხვაობა, – თეთრი ფერის გამჭვირვალე მინერალი; მაღალხარისხოვანი მინა“

ბროლი კოშკ (ლშხ.) < ქართ. ბროლის კოშკ-ი < ბროლ-ი „კვარცის სახესხვაობა, – თეთრი ფერის გამჭვირვალე მინერალი; მაღალხარისხოვანი მინა“ და კოშკ-ი „წვრილი და მაღალი ციხე“ (საბა)

ბროლიჩონგ (ბქ.) „ზღაპრის პერსონაჟი ქალი (ზედმიწ. – ბროლ-ი[ს] **ჩონგურ**-ი)“ < ქართ. ბროლ-ი „კვარცის სახესხვაობა, – თეთრი ფერის გამჭვირვალე მინერალი; მაღალხარისხოვანი მინა“ და ჩონგურ-ი „ქართული ოთხსიმიანი მუსიკალური საკრავი“

ბრონხ[ალ] (ბზ.)/**ბრონხ[არ]** (ბქ.) < ქართ. ბრონქ-ი (< ბერძ. **Bronchos** „სასუნთქი მილი“) „სასუნთქი მილის შტოები, რომლებითაც ჰაერი ჩადის ფილტვებში“

ბროწეულ (ზს., ქს.)/**ბროწეუილ**/**ბროწოუილ** (ბზ.)/**ბროწოულ** (ლშხ.) **ბოტ.** < ქართ. ბროწეულ-ი „ხეხილი – იზრდება ეკლიან მაღალ ბუჩქად, აქვს წითელი ყვავილი; ისხამს წითელი წვნიანი მარცვლებით სავსე მაგარქერ-

ქიან ნაყოფს“

ბროჭ (ჩოლ.) „მრგვალი ლაქა; მრგვლად ამოჭრილი ხვრელი“ < ქართ. ბროჭ-ი „ონკანი“

ბრუჭ (ბქ.) „ბერწი, უშვილო, უნაყოფო“ < ზან. (მეგრ.) ბურჭ-ი „ბერწი, ურწანი; უშვილო, უნაყოფო“, შდრ. ასევე **ბურჭ-ობ-ა** „სიბერწე“ (შდრ. ზზ. **ნადუმეყი/დომეყ**, ბქ. **დუმეყ**, ქს. **ნადმოყ**)

ბრძანება (ზს., ქს.)/**ზზანება/ზზანაზ** (ზზ.)/**ბრძანებ** (ლნტ.) < ქართ. ბრძან-ებ-ა (< ფალ. **frazān** „შეცნობა, გაგება“) „ხელისუფლების ან უფლებამოსილი პირის განკარგულება, რომლის სამსახურებრივი შესრულებაც სავალდებულოა...“

ბრძენ (ზს., ქს.) < ძვ. ქართ. ბრძენ-ი (< ფალ. **frazān**) „გონიერი, მეცნიერი, ჭკვიანი, მცოდნე“

ბუასილ (ზს., ქს.) < ქართ. ბუასილ-ი (< არაბ. **bavāsir**) „დაავადება, რომლისთვისაც ნიშანდობლივია სწორი ნაწლავის ვენების გაგანიერება, კვანძების გაჩენა და პერიოდულად სისხლის დენა“

ბუასდ (ზზ., ლშხ.)/**ბუასდ** (ბქ.)/**ბუასტ** (ლნტ.) „სამყარო, ქვეყანა“ < ოს.-ალან. **bæstæ**, id

ბუგტირ (ზზ., ლნტ.)/**ზოგირ** (ბქ.) „ყვავილი, დიდბატონები, ყვავილბატონები“ < ქართ. ბუგრ-ი 1. „მსხმო, მუწუკები“ (საბა), 2. „ცხოველთა ტილი“, 3. „ქინქლი“, მთიულ., მოხ. „ტილი, მკბენარი“

ბუზარაჟ (ჩოლ.) „სწრაფი სირბილი, მოკურცხვლა“ < ქართ. (იმერ.) ბუზარა „მკბენარი მწერია, საქონელს ერჩის, ნაკბენი საქონელი გარბის“

ბუზულ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**ზუზულ** (ლნტ.)²¹ **ზოოლ** < ქართ. ბუზ-ი „საერთო სახელი ძალზე გავრცელებული წყვილფრთიანი მწერებისა“, შდრ. ძვ.

ქართ. ბუზუ-ი/ბუზუ-ი, ლეჩხ. ბუზულ-ი/ბუზ-უნ-ა (შდრ. ზს. **მერ**; ზზ. **მერ**)

ბულაჟკა (ზს., ქს.)/**ზგლაბკა** (ჩოლ.) < ქართ. ბულაგკა (< რუს. **Булавка**) „ქინძისთავი; გულის ქინძისთავი“, იხ. **ქინძისთაჟ**

ბულზა (ზზ.)/**ზულუზა** (ბქ.)/**ზლუზა** (ლნტ.)/**ზლუზა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ზოლოზა** (ჩზხ.) < ქართ. ბლუზა/ბლუზ-ი (< რუს. **Блуза** < ფრანგ. **Blouse** „ბლუზი, ხალათი“) 1. „თხელი ზედა სამოსი ქალისა“, 2. „მამაკაცის ზედა ხალვათი სამოსი, – ხალათი“

ბულკ (ზს., ქს.) < ქართ. ბულკ-ი < რუს. **Булка** „ფუნთუშა“

ბულონ (ლნტ., ლხმ.) „მთა, მეგრელების საზაფხულო საძოვარი (ზედმიწ. – **ბალ-ნ-არ-ი**)“ **ტოპ.** < ზან. (მეგრ.) ბულონ-ი „ადგილი, სადაც ბევრი ბალი (ხე) დგას“

ბულონი ღელა (ლნტ.) „ღელე, მეგრელების საძოვარი მთა (ზედმიწ. – **ბალ-ნ-არ-ის** ღელე)“ **ტოპ.** < ზან. (მეგრ.) ბულონ-ი „ადგილი, სადაც ბევრი ბალი (ხე) დგას“ და ქართ. ღელე 1. „პატარა ხევი“ (საბა), „პატარა მდინარე, ნაკადული“, 2. „ჩავარდნილი ადგილი მინდორზე ან მთათა შორის“, – ურიყო ნაწყლევი ადგილი, მშრალი ხევი...“

ბულონსუკი (ლხმ.) „ქედი (ზედმიწ. – **ბალ-ნ-არ-ის** ქედი, სერი)“ **ტოპ.** < ზან. (მეგრ.) ბულონ-ი „ადგილი, სადაც ბევრი ბალი (ხე) დგას“ და მეგრ. სუკ-ი „ბორცვი, გორაკი; სერი; ფერდობი“

ბულონსუკიშ დუდი (ლხმ.) „მწვერვალი (ზედმიწ. – **ბალ-ნ-არ-ის** თავ-ი)“ **ტოპ.** < ზან. (მეგრ.) ბულონ-ი „ადგილი, სადაც ბევრი ბალი (ხე) დგას“ და მეგრ. დუდ-ი „თავი“

ბულუმულუნ (ლხმ.) „ზღაპრის პერ-

სონაჟი დევი“ < ქართ. ბულუმულუნ-ი „ხევსურული ზღაპრის – „დევების ქორწილი“ პერსონაჟი ცხრათავიანი დევი“

ბულუტარ (ზს., ქს.)/**ბულუტარ** (ლნტ.) < ქართ. ბულვარ-ი (< ფრანგ. boulevard) „სასაქონლო ხეივანი ქალაქად“

ბუმბ[ტ]ილ (ზს., ლნტ.)/**ბუნბილ** (უმგ.)/**ბუმბულ** (ლშხ.)/**ბუმბილ**/ **ბემბილ** (ჩოლ.) 1. „ბუმბული“, 2. „ბუმბულის ლეიბი“ < ქართ. ბუმბულ-ი „ფრინველის სხეულის რბილი და მსუბუქი საფარველი, – გერმა“

ბუნ (ლშხ.) „ნაწილი, წყება“ < ქართ. ბუნა „ნაწილი, ზომა“

ბუნაგ (ლშხ.) „სათიბი (ზედმიწ. – ბუნაგ-ი) ტოპ.“ < ქართ. ბუნაგ-ი 1. „გარეული ცხოველის, ნადირის სადგომი“, 2. გადატ. „ბინა, თავშესაფარი“

ბუნ-ბუნდ (ლშხ.) „ნაწილ-ნაწილ, წყება-წყება“ *ზმნის.* < ქართ. ბუნა „ნაწილი, ზომა“

ბუნუკუტ (ჩოლ.) < ქართ. ბუნიკ-ი „რაიმე საგნის ბოლოზე წამოსაცმელი ამოღრუბული საგანი (ჩვეულებრივ – ლითონისა)“

ბუჟუჟ (ჩოლ.) „აბურძგნილი, აწეწილი“ < ქართ. ბუჟუჟ-ი „ცხვრის ტყავი დაგრუზვილი (საბა), – დახუჭუჭებული ცხვრის ტყავი“

ბურან (ზს.)/**ბერნა** (ლნტ.) „სიბნელე“ < ქართ. ბურან-ი „არც ძილი, არც ღვიძილი“ (საბა), „ძილიდან გამოსვლის დასაწყისი“ (შდრ. ლხმ. დორჟ)

ბურან (ზზ.)/**ბურან** (ბქ.)/**ბურან** (ლნტ.) „წვრილფეხა საქონლის სკორე; ნაგავი, ნეხვი“ < ოს.-ალან. byron/byrojnæ „ნაგავი“

ბურდლუნ (ზს.) < ქართ. ბურდლუნ-ი „იგივეა, რაც ბურტყუნ“, იხ. ლი-ბურდლუნ-ი

ბური (ზს., ჩოლ.)/**ბურ** (ლშხ.)/**ბგრი** (ლნტ., ჩოლ.) „სქელი ნისლი, ბურუსი; ბნელი“ < ქართ. ბურ-ი 1. „სიცხის დროს ჰაერში დამდგარი მტვერი, რაც ჰაერს გამჭვირვალობას უკარგავს“, 2. „ანაორთქლი, ბურუსი“

ბურისტ (უმგ.) < ქართ. ბურუს-ი „ჰაერში წვრილ-წვრილ წვეთებად დამდგარი ორთქლი, რომელიც თეთრ-მონაცრისფროდ ფარავს ყველაფერს და ჰაერს გამჭვირვალობას უკარგავს, – ნისლი, ჯანღი“ (შდრ. ზს. ბინტუ „ნისლი, ბურუსი“)

ბურტყელა/**ბურტყილა** (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. (რაჭ., იმერ., გურ.) ბურტყილა, გურ. ბურტყულა „ფუჭფუჭა“, ლეჩხ., ზ. აჭარ. ბურტყალე „ფრთაშეჭრილა“

ბურტყუნ (ზზ.)/**ბურტყუნ** (ბქ.) < ქართ. ბურტყუნ-ი „ხმადაბალი გაურკვეველი ლაპარაკი (ჩვეულებისამებრ – უძმაყოფილო)“, იხ. ლი-ბურტყუნ-ი /ლი-ბურტყუნ-ი

ბურულ (ჩოლ.) „სახლი, თავშესაფარი“ < ქართ. ბურულ-ი „ისლით დახურული ნაგებობა; ისლის სახურავი“

ბურწალუა/**ბგრწალუა** (ჩოლ.) „ბაბუაწვერა; ბირკა“ < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ.) ბუწალია/ბუწალე „იგივეა, რაც ბირკა“

ბუტკა (ზს., ქს.) < ქართ. ბუტკა (< რუს. бутка) „ჯიხური“

ბუტ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. ბუ „ღამის მტაცებელი ფრინველი“ (შდრ. ზს. ლუპ)

ბუფეტ (ზს., ქს.) < ქართ. ბუფეტ-ი (< რუს. Buffet < ფრანგ. buffet) 1. „სუფრის გასაწყობი ნივთების, საუზმეულისა და სასმელების შესანახი დიდი კარადა“, 2. „პატარა სასადილო ან სასაუზმე“, 3. „დახლი ან მაგიდა სასადილოში, საიდანაც სასმელ-საჭმელი იყიდება“

ბუქ (ლშხ.) „ქარიშხალი“ < ქართ. ბუქ-ი „ქარიანი თოვლი“ (მდრ. ბზ. ქესა, ბქ. ქესე; ჩოლ. ბარძუტა; უშგ. მაოტა)

ბუქნა (ლშხ., უშგ.) < ქართ. ბუქნა „ჩა-ცუცქება-წამოხტომა ცეკვის დროს“

ბულალტერ (ზს., ქს.)/**ბულტალტერ** (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. ბულალტერ-ი (< გერმ. buchhalter) „ბულალტერიის სპეციალისტი“

ბულუა (ზს.) ზოოლ. < ქართ. ბულა „კურო“ (მდრ. ბზ. მაჭრანდ)

ბულტდწ (ლნტ.) „ნოყიერი“ < ქართ. (რაჭ.) ბულდავან-ი „კაი მისადგომი ადგილი“, (ლექხ.) ბაღდავან-ი „კარგი, ბარაქიანი ადგილი“

ბუყინ (ბქ.) „საზამთროდ ყველის შესანახი ხის კასრი“ < ზან. (მეგრ.) ბუყინ-ი/ბუყინ-ი/ბუყუნ-ი/ბუყუნ-ი „ხისაგან საგანგებოდ დამზადებული ჭურჭელი, კასრი, რომელსაც იყენებენ რძის ჩასასხმელად, მაწვნის შესადედებლად; ხშირად მარცვლეულის (სიმინდის), ფქვილის ჩასაყრელად“

ბუმ (ზს., ქს.)/**ბუმუ** (ლნტ.)/**ბიშუ** (უშგ.) < ძვ. ქართ. ბუმ-ი „ქორწინების გარეშე ნაყოლი შვილი, – ნაბიჭვარი“

ბუბგუ (ლშხ., ჩოლ.) „ზღარბი“ ზოოლ. < ქართ. ბუბგ-ი 1. „წაბლის ეკლიანი ბუდე (მდრ. ბამგი)“, 2. „პატარა ზღარბი“ (საბა), 3. „ზღარბის ეკლიანი გარეთა საფარი“

ბუბგური (ჩოლ.) „წაბლის ნაყოფის ეკლიანი საფარველი“ < ქართ. ბუბგურ-ი „ეკლით დაბარდული“ (საბა)

ბუჭუნჭელა (ლშხ., ჩოლ.) ზოოლ. < ქართ. (ლექხ., იმერ. აჭარ.) ბუჭუნჭელა „ჭიანჭველა“ (მდრ. ზს., ლნტ., ჩოლ. მგრშვ, ბქ. მგრშვ), იხ. **ჭინჭილი**

ბუხანკა (ბქ.)/**ბუხტანკა**/**ბუხტანკა** (ჩოლ.) < რუს. Буханка „გოგორა პური

(ფურნისა)“

ბუხ[ტ]არ (ზს., ჩოლ.)/**ბუხტარ** (ბზ., ლნტ.)/**ბუხარ** (ბქ.) < ქართ. ბუხარ-ი (< სპარს. buxar) „ღია (უკარო) ღუმელი აგურისა ან ქვისა, სახლის კედელში მიგნიდან დატანებული“ (მდრ. ბქ. უოჯწყუ)

ბუჯერ (ქს.)/**ბოჯარ** (უშგ.) < ქართ. (ლექხ., გურ. აჭარ.) ბუჯერ-ი 1. „ჭურჭლის შესაწყობი წალო“ (საბა), „კედელში დატანებული თაროები ჭურჭლის დასაწყობად, განჯინა“, 2. (რაჭ.) „დიდი გობი ცომის მოსაზელად“, 3. (ლექხ.) „სახაბაზოში დადგმული მაგიდა (ფიცარი) ცომის მოსაზელად“ (მდრ. ბზ. სანამ, ბქ., ლნტ. სენა, ლშხ., ჩოლ. სენამ; ბზ. ჭტალჩაზ, ბქ. ჭტარჯაზ, ჩოლ. ჭტანჩაზ; ლშხ. ლაჯდერწ)

ბულოტ[ტ]/ბირთუ (ბზ.)/**ბურთ[ი]** (ბქ.)/**ბულოტ** (ლშხ.) /**ბულოტ/ბურთ** (ლნტ.) < ქართ. ბურთ-ი „სფერული (იშვიათად ოვალური) ფორმის საგანი, განკუთვნილი საბავშვო ან სპორტული თამაშებისთვის...“

ბუმტ (ზს.)/**ბიშტუ** (ზს., ლნტ.)/**ბიშტუ** (ბზ., ლხმ.)/**ბუმტ[ტ]** (ქს.) < ქართ. ბუმტ-ი 1. „სითხით, ჰაერით ან გაზით გაბერილი აკოვანი პარკი“, 2. „ჰაერის ან გაზის პატარა ბურთულა, რომელიც ჩნდება რაიმე სითხეში და მის ზედაპირზე ამოტივტივდება“

ბურდუ (ბზ.)/**ბურდუ** (ბქ.)/**ბურდუ** (ლშხ.)/**ბურდუ** (ლნტ.)/**ბირდუ** (ლხმ.) ბოტ. < ქართ. ბურა „მრავალწლოვანი ბალახი რთულყვავილოვანთა ოჯახისა; გავრცელებულია ტენიან ადგილებში“, მდრ. გურ. ბულდავა/ ბურდავა-ი, ლექხ., რაჭ., იმერ. ბულდავა/ბულდავა, აჭარ. ბულდო, იმერ. ბურდველა/ფურდველა/ფურდვენა/ ფურდვენა, ქართლ. ფურდუნა

ბლარტ (ზს., ქს.) „პატარა [შიშველი] ბავშვი“ < ქართ. ბლარტ-ი „ბარტყი“

ბლე[3] (ბზ.)/**ბლე** (ბქ., ლნტ.)/**ბლეი** (ლშხ., ჩოლ.) „ნაპრალი (მცინვარისა), უფრსკული“ < ქართ. (თუმ., ფშ.) მღე „ოდნავ ან მთლიანად ღია“ (შდრ. ბზ. **ფაქრაუნ**)

ბლულ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ბლულ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ბლული-ი „იგივეა, რაც ღმული“; იხ. ლი-**ბლულ**-ი/ლი-**ბლულ**-ი

ბგბგა (ჩოლ.) „წვრილად დაფქვილი ფქვილი“ < ქართ. ბუბკო „ფქვილი წყალში გაქნილი“ (საბა)

ბგგერ (ჩოლ.) „მგბენარი“ *ზოოლ.* < ქართ. (მოხ., მთიულ.) ბუგრ-ი 1. „მსხმო, მუწუკები“ (საბა), 2. „ცხოველთა ტილი“, 3. „ქინქლა“

ბგლათ (ლშხ.) *ანთრ.* < ქართ. ბულატ-ი (< არაბ.-თურქ. **bulat** „ძლიერი; ფოლადი; გადამწყვეტი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ბგმბეტა (ბზ.)/**ბგმბეტ/ბენბეტ** (ბზ., ქს.)/**ბგმბეტ** (ლშხ.)/**ბენბეტ** (ჩოლ.) „ბნელი; წყვდიადი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ბემბეტო „წყვდიადი, ბნელი“; შდრ. ლეჩხ. ბენბეტო, ლეჩხ., რაჭ. ბენც-ი 1. „ბენბეცი, ბერბეცი (ძლიერ ბნელი ღამე)“, 2. „ბეცი“, 3. „ბეჩი, წინდაუხედავი“

ბგნაბ (ზს., ლნტ.)/**ბგნაბ** (ლშხ., ჩოლ.)

1. „ბუნება, ხასიათი, თვისება“, 2. „ავი ზნე, ბნედა“ < ქართ. ბუნება (< ფალ. **bun** „საფუძველი, ძირითადი პრინციპი, საბაზი, ფესვი, ბუნება, ხასიათი“) 1. „რეალურად, ობიექტურად არსებული ორგანული და არაორგანული სამყარო...“, 2. „რისამე არსი, ძირითადი თვისება, არსება; ხასიათი, ზნე“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **აუკანჭ** „ავი ზნე, ბნედა“)

ბგნბიან (ზს., ლნტ.)/**ბგნბიან** (ლშხ., ჩოლ.) „ბნედიანი“ < ქართ. ბუნება (< ფალ. **bun/bun** „საფუძველი, ძირითადი პრინციპი, საბაზი, ფესვი, ბუნება, ხასიათი“) 1. „რეალურად, ობიექტურად არსებული ორგანული და არაორგანული სამყარო...“, 2. „რისამე არსი, ძირითადი თვისება, არსება; ხასიათი, ზნე“

ბგრდღენ (ზს.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. ბურდღუნ-ი „იგივეა, რაც ბურტყუნი“

ბგსკანტ (ბზ.)/**ბუწკანტ/ბუწყანტ/ბეწკანტ** (ლშხ.) „პატარა გარმონი“ < ზან. (მეგრ.) ბუწკანტ-ი (< რუს. **Музыкант** „მუსიკოსი, მემუსიკე, მესაკრავე, დამკვრელი“ < ბერძ. **μουσική** „მუსიკა“) „ჯიბის გარმონი“, იხ. ლი-**ბუწკანტ**-ი

ბგხგ (ბქ.) *ბოტ.* < ადიღ. **ფხგ**²² (< თურქ.) „სტაფილო“, შდრ. აბაზ. **შეხგ**, იხ. **სტამფილო**

ბ

გაბიწ (ჩოლ.) „კოდი გასამმაგებელი“ < ქართ. კაბიწ-ი „სამი კოდი, ... სადამე ათს კოდს კაბიწად იტყვიან“ (საბა), „საწყაო ერთგვარი“

გაბრიელ (ზს., ქს.)/**გაბრიელ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**გაბრიელ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. გაბრიელ-ი (< ძვ. ებრ. **gabriel** „ჩემი ძალა ღმერთია“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

გაგანია (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გაგა-

ნია „ძლიერი სიცხე“, იმერ., გურ. გაგანია-ი „დიდი, ძლიერი (სიცხე, პაპანაქება)“

გაგან (ჩოლ.) „ძლიერ“ < ქართ. გაგანა „მცხუნვარე (მზე)“

გაგონ (ჩოლ.) „გაგება“ < ქართ. გაგონ-ებ-ა 1. „სმენით (ყურით) აღქმა“, 2. „ვინმეს გასაგონად თქმა, ხმის მიწვდენა“, 3. „მოსმენა; შესმენა; გაგება; დაჯერება“

გადარწიანებულ (ლშხ.) „გადაღლილი, დაქანცული (ზედმიწ. – *გადა-რწიან-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. (ლექს.) გადა-რწევ-ა „დაქანცვა, ძლიერ დაღლა“

გადასახად (ზს., ლნტ.)/**გადასახად** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გადასახად-ი „საკანონმდებლო წესით დადგენილი სავალდებულო შესატანი სახელმწიფო ბიუჯეტში საწარმოების თუ მოსახლეობის მიერ; ფულადი შესატანი...“

გადაჭიმ (ჩოლ.) „აღსასრული (ზედმიწ. – *გადაჭიმ-ვ-ის-[-ა])“²³ < ქართ. გადა-ჭიმ-ვ-ა „სახელი გადაჭიმავს, გადაიჭიმება ზმნათა მოქმედებისა“, გადატ. ფეხ[ებ]ის გაჭიმვა „სიკვდილი“

გადო (ქს., უშგ.)/**გადუ** (ლნტ.)/**გადი** (ლნტ., უშგ.) „ძიძა; მეანი“ < ქართ. გა-დია „გამზრდელი; გამდელი, ძიძა“ (მდრ. ზს., ქს. **მგრდი**)

გაზ¹ (ზს., ქს.) < ქართ. გაზ-ი (< ფრანგ. **gaz**) 1. „ნივთიერების აიროვანი მდგომარეობა, იგივეა, – რაც აირი“, 2. „საერთო სახელწოდება გაზისებრი ან ორთქლისებრი საწვავი ნივთიერებებისა, რომელთაც იყენებენ გასანათებლად, გასათბობად და სხვა მიზნებისათვის“

გაზ² (ზს., ქს.) < ქართ. გაზ-ი „ლითონის ორტუჩა ხელსაწყო, რომელიც იხმარება რაიმეს (ლურსმნის, კბილის...) ამოსაძრობად“

გაზდილ (უშგ.) < ქართ. გაზრდილი-ი „ზრდადასრულებული; აღზრდილი, გაწვრთნილი“

გაზდილობ (უშგ.) < ქართ. გაზრდილობ-ა „იგივეა, რაც ზრდილობა“

გაზეთ (ზს., ქს.) < ქართ. გაზეთ-ი (< რუს. **Газета** < იტალ. **gazetta**) „პერიოდული (ყოველდღიური, ყოველკვირეული...) გამოცემა ფურცლების სახით, რომელიც შეიცავს ინფორმაციას მი-

მდინარე საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების შესახებ“

გათახსირებულ (ზს., ქს.)/**გადახსირებულ** (ბქ.) < ქართ. გათახსირებულ-ი „ზნეობრივად დაცემული, გახრწნილი“

გათულა (ლნტ.) < ქართ. გათვლა „საბავშვო თამაშის დაწყებამდე წარმოსათქმელი ტექსტი მოთამაშეთა გასანაწილებლად“

გაკ (ზზ., ქს.)/**კაკ** (ბქ.) 1. „ნიგოზი, კაკალი“, 2. „კაკლის ხე“ **ბოტ.** < ქართ. კაკალ-ი „მაღალი, ფართოფოთლებიანი ხე“

გალექტიონ (ბქ.)/**ღალაკდიონ** (ლშხ.) **ანთრ.** < ქართ. გალექტიონ-ი (< ბერძ. **γἀλᾱκτις** „რძისა, რძიანი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

გალი (ლნტ., უშგ.) < ქართ. გალია „მავთულის ან რკინის ბადით შემოზღუდული სადგომი ცხოველებისა ან ფრინველებისათვის“

გალიფე (ზს., ქს.)/**გალიფა** (ჩოლ.) < ქართ. გალიფე (< ფრანგ. **gallifet**) „ფართო, მუხლებს ქვემოთ დავიწროებული (ვიწროდ გამოყვანილი) შარვალი, ჩექმებში ჩასატანებელი“

გალობ (ზს., ქს.) < ქართ. გალობა 1. „ჭიკჭიკი (სტვენა) ფრინველთა“, 2. „მუსიკალური ნაწარმოების შესრულება (ადამიანის) ხმით, – სიმღერა, მღერა“, 3. „ხმით შესასრულებელი მუსიკალური ნაწარმოები რელიგიური ხასიათისა, – საეკლესიო სიმღერა, საგალობელი“, იხ. **ლი-გალობ-ე**

გალობელ (ზს., ქს.) < ქართ. მ-გალობ-ელ-ი „მომღერალი; მოჭიკჭიკე (ფრინველი)“

გალტზ-ობ (ბქ.) < ქართ. კალატოზობ-ა (< კალატოზ-ი < ძვ. ბერძ. **kalos** „ლამაზი, მშვენიერი“ და **todī/dotī** „მიცემა, შექმნა“ სიტყვებისაგან კონტამინა-

ციით) „ხელოსნობა, კირით-ხურობა“, იხ. ლი-გგლტეზ

გალტუნ (ზს.) /**გალტან** /**გალატან** (ლშხ., ჩოლ.)/**გალატან** (ლნტ.) < ქართ. გალაგან-ი „ქალაქის, ციხე-სიმაგრის ან რაიმე არქიტექტურული კომპლექსის (სასახლის, მონასტრის...) გარშემო შემოვლებული კედელი (ჩვეულები-სამებრ – ქვის, დუღაბის)“, შდრ. ზს., ლნტ. ძღუიდ, ლშხ. ძღუდ „ზღუდე“; ბზ., ქს. ციბ

გამარჯუ (ზს., ლნტ.)/**გამურჯობ**/ **გამურჯუბ** (ლშხ.) < ქართ. გა-მარჯვ-ებ-ა 1. „ბრძოლის მოგება; მოწინააღმდეგის დამარცხება, ძლევა; წარმატება (ბრძოლაში, საქმეში, თამაშში)“, 2. „იგივეა, რაც გამარჯობა!“

გამარჯუბულ (ზს., ჩოლ.)/**გამგრჯობილ**/**გამურჯობილ** (ლშხ.)/**გამარჯუბილ** (ლნტ.) < ქართ. გამარჯვებულ-ი „ვინც ან რამაც გაიმარჯვა“

გამაშ[არ] (ბქ.)/**გამაშ[არ]** (ჩოლ.)/**გაბაშ[არ]** (ჩოლ.) < ქართ. გამაშ-ი (< ფრანგ. gamaches) „პაჭიჭისებური სქელი (თბილი) ჩასაცმელი ფეხსაცმლის ზემოდან“

გამაშ (ბქ.)/**გამაშ** (ჩოლ.)/**გემაშ** (ლშხ.) „გემრიელი (ზედმიწ. – გემო-ს[ი])“ < ქართ. გემო 1. „ერთ-ერთი შეგრძნება, რომლის ძირითადი ორგანოა ენისა და რბილი სასის ლორწოვანი გარსი“, 2. „საჭმლის ან სხვა ნივთიერების თვისება, რომელიც შეიგრძნობა გემოს ორგანოს გაღიზიანებით“, 3. „გემოვნება“

გამბედაუ (ზს.)/**გამბედაშ** (ლხმ.) < ქართ. გაბედულ-ი „ვინც გაბედავს (რამეს), – გულადი, თამამი, მამაცი, გაბედული“

გამბილ/**გამბელ** (ლნტ.) < ქართ. გა-ბმულ-ი „ორ მოპირდაპირე მხარეს (ობიექტს...) მიმაგრებული, მიბმული

(თოკი, ძაფი...)“

გამგე (ზს., ქს.) < ქართ. გამგე „უფროსი, ხელმძღვანელი, (რაიმე საქმის) სათავეში მყოფი“

გამგებელ (ზს., ქს.) < ქართ. გამგებელ-ი 1. „ვინც განაგებს, წარმართავს (რამეს), – გამგე“, 2. „ამა თუ იმ ადმინისტრაციული ერთეულის მმართველი, გამგე“

გამგეობ[ა] (ზს., ქს.) < ქართ. გამგეობ-ა „დაწესებულების ან ორგანიზაციის მმართველი ორგანო (ჩვეულები-სამებრ – არჩევითი)“

გამდელ (ლშხ., უშგ.) < ქართ. გამდელ-ი „გამზრდელი, ძიძა“

გამდლობ (ბზ.) < ქართ. გამდლობ-ა „გამდლის, გამზრდელის საქმიანობა, მოვალეობა, – ძიძაობა“

გამთაუ (ლშხ., ჩოლ.) „მსუქანი, სრული“ < ქართ. გა-[მო]-თავ-ებ-ულ-ი „მისუსტებული, ძალაგამოლეული“ (შდრ. ზს. ლუგჟარ)

გამთენა (უშგ.) „მთიები“ < ქართ. გამთენია „გათენების ხანი, – განთიადი“ (შდრ. ბზ. ლირჰალ, ბქ. ლირჰალ, ლშხ. ლირჟალ, ლნტ. ლირჟალ; ლხმ. რგჰი-ზური; ლშხ., ჩოლ. ინდბანდ)

გამირ (ჩოლ.) „კარის ბოქლომი, საკიდი“ < ქართ. გამირ-ი 1. „ბრტყელი რკინა აქეთ-იქით თავმოხრილი ლურსმანივით... ხის შენობის ხეების გარდასამელად“ (საბა), 2. კუთხ. „ერთმანეთისაგან დაშორებული გასწვრივი ხეების შემერთებული ფალანგა, ხარიხა“

გამკუთ (ბზ.)/**გამკუთ** (ბქ., ლნტ.) „გონიერი, გამჭრიახი“ < ქართ. გამოკვეთილ-ი გადატ. „ჩამოყალიბებული, მკაფიო, მკვეთრი, ხელშესახები“

გამოით (ლშხ.) „იმის გამო; იმიტომ“ თანდ. < ქართ. გამო-ის-ობ-ით „(ამ) მიზეზის გამო, მიზეზით, გულისათვის“

(შდრ. ზს., ქს. ეჯღა)

გამოისობ (უმგ.) *ზედმიწ.* – *გამო-
ის-ობ-ა < ქართ. გამო-ის-ობ-ით „(ამ)
მიზეზის გამო, მიზეზით, გულისათვის
გამოკრეფდ (ჩოლ.) „ყველანი გამო-
უკლებლივ“ *ზმნის.* < ქართ. *გამო-
კრეფ-ილ-ად „დაკრეფილად“

გამოსაჟულ (ზზ., ლნტ.)/გამოსაჟალ
(ბქ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. გამოსავალ-ი
„საშუალება, რომლითაც შეიძლება რა-
მე მძიმე მდგომარეობიდან, თავის და-
ღწევა“

გამოფრინებილ (ლნტ.) *ზედმიწ.* –
*გა-მო-ფრინ-ებ-ულ-ი < ქართ. გა-მო-
ფრინ-ილ-ი „რაც, ვინც გამოაფრინეს ან
გამოფრინდა“

გამოქებაჟულ (ზს., ქს.) < ქართ. გა-
მოქებაჟულ-ი „მღვიმე, ქვაბი“ (შდრ. ზს.,
ქს. ფოქ)

გამომტერებულ (ზს., ქს.)/გამომტე-
რებილ (ლნტ.) < ქართ. გამომტერე-
ბულ-ი „ვინც (რაც) გამოაშტერეს ან
გამომტერდა“ (შდრ. ზზ. ქა ლგშტრაჟე;
ზზ. ქა ლგფაჟე, ბქ. ქა ლგფაჟე)

გამოცდილ (ზს., ქს.) < ქართ. გამოც-
დილ-ი „რაც (ვინც) გამოცადეს ან გამო-
იცადა, – გამოცდაგავლილი, შემოწმე-
ბული; ნაცადი“ (შდრ. ზს. გჟილგ-
ჰჟედ/გჟილუჰჟედ, ბქ. გჟილგჰოდ/
გჟილგჰედ, ლშზ. გჟულუმჟოდ, ლნტ.
გჟილუჟედ)

გამჩენ (ზს., ქს.) < ქართ. გამჩენ-ი „შე-
მქმნელი, შემოქმედი; დამზადებელი,
მშობელი“ (შდრ. ზს., ქს. ქა მგთნე; ბქ.
მჟუთჟენი)

განათლება (ლნტ.) < ქართ. განათ-
ლება 1. „სწავლის, ცოდნის მიღება ან
მიღებინება (ვინმესთვის); სწავლა,
ცოდნა“, 2. *რელიგ.* „ცხოვნება“ (შდრ. ზზ.
ლიხალჟე, ბქ., ლნტ. ლიხალ, ლშზ.,
ჩოლ. ლიხალ)

განათლებილ (ლნტ.) < ქართ. განათ-
ლებულ-ი „ვინც გაანათლეს ან განათ-
ლდა, ვინც რაიმე სწავლა-განათლება
მიიღო, – ნასწავლი“ (ზს. ლგთჟჟერ/
ლჟუთჟრ, ლშზ., ჩოლ. ლგთორ/ლჟ-
თორ, ლნტ. ლგთჟერ)

განასჟამ (ჩოლ.) „წანასმევი“ < ქართ.
განასმევი-ი „ზედ გატარებული, წასმუ-
ლი. || გავლებული, დამჩნეული (ხაზი),
– გასმული“

განაჩენ (ზს., ქს.)/განაჩელ (ლზმ.) <
ქართ. განაჩენ-ი 1. „სასამართლოს მიერ
სამსჯავრო სხდომაზე გამოტანილი
გადაწყვეტილება“, 2. „გადაწყვეტილე-
ბა, დადგენილება“ (შდრ. ზს., ლნტ. მჟ-
ქჟცა, ლშზ., ჩოლ. მაქჟცა), იხ. განჩინება

განზ (ბქ.)/განმაჟ (ჩოლ.) < ძვ. ქართ.
გაზა „წვივის ძვალი; წვივი“, შდრ. ზან.
(მეგრ.) გაზე „ფეხი, ბარძაყი“

განთქმილ/განთქმნილ (ლნტ.) „ცნო-
ბილი“ < ქართ. განთქმულ-ი „ვინც ან
რაც განითქვა, – ცნობილი, სახელმოხ-
ვეჭილი, სახელოვანი“ (შდრ. ზს. ქა
მეკჟჟე, ლშზ. მეკჟჟე, ლნტ. მეკჟჟე;
ლნტ. ჟჟჟე მეჟჟეჟე)

განქრეჟილ (ზს., ლნტ.)/გამნანქრეჟ
(ზზ., ლშზ.) „გარყვნილი; შერცხვენილი“
< ძვ. ქართ. გან-ქარ-ვ-ებ-ულ-ი „უარყო-
ფილი (შდრ. ასევე ძვ. ქართ. გან-ქარ-ვ-
ებ-ულ-ებ-ა „ურცხვობა“)“, შდრ. ჩოლ.
მეცნრალ

განყოფილება (ზს., ქს.)/განყოფი-
ლებჟ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. განყოფილება
„დაწესებულების ან ორგანიზაციის ნა-
წილი, რომელიც ერთგვარი ხასიათის
საქმიანობას ემსახურება...“

განყოფილებიან (ზს., ლნტ.)/განყო-
ფილებიან (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. განყო-
ფილებ-იან-ი (< განყოფილება „დაწესე-
ბულების ან ორგანიზაციის ნაწილი,
რომელიც ერთგვარი ხასიათის საქმიან-

ნობას ემსახურება...” „უჯრინი, სათავ-სოებიანი“

განჩინება (ზს., ქს.) „განაჩენი“ < ქართ. განჩინება 1. „კოლეგიური წესით გამოტანილი პირველი, სააპელაციო ან საკასაციო ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება ნებისმიერ საკითხზე“, 2. „იგივეა, რაც განაჩენი“, 3. „განაწესი, კანონი“, იხ. **განაჩენ**

განცხადებ/განცხადებ (ზს.)/**განცხნაბ** (ბქ.)/**განცხადებ** (ლშხ.)/**განცხადებ** (ლნტ.)/**განცხდაბ** (ჩოლ., ლხმ.) „ნათლისღება, გამოცხადება“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. გან-ცხად-ებ-ა „გამოცხადება, ჩვენება, განმარტება, გამოჩენა, ზმანება, გამოაშკარავება“ (შდრ. ზხ. **ლიცი ლიპრისდაღ**, ბქ. **ლვემ ლიპრისდაღ** „წყლის კურთხევა“)

განძეულობ (ზს.)/**განძორა** (ლშხ.)/**განძეულობ** (ლნტ.) < ქართ. განძეულობ-ა (< ფალ. **ganj** „საუნჯე, საფასე, განძი“) „იგივეა, რაც განძეული“ (შდრ. ზს. **დსიფასელ**, ბქ. **დასაფასელ/დასაფას**)

განწარებილ (ბქ.) „გამწარებული“ < ქართ. გა-მწარ-ებ-ულ-ი „გაწამებული, გატანჯული“, იხ. **დამწარებულ**

განწეს (ზს., ლნტ.)/**განწეს** (ბქ.) „წესი; ჩვეულება“ < ქართ. გა-ნა-წეს-ი „დადგენილი, დაწესებული, დაკაზმდონებული...“

განჯეთ (ზხ.) „განჯა (ზედმიწ. – ***განჯ**-ეთ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. განჯა (შდრ. აზერბ. **Ganca**, ძველ ქართულ და სომხურ მატყანეებში – **განძ**) „ყოფილი ელიზავეტპოლი, ისტორიულად ირანის (სპარსეთის) მნიშვნელოვანი ქალაქი“

გარდანაკაფ (ქს.) < ძვ. ქართ. გარდანაკაფ-ი „გადაკაფული“ (შდრ. ზს. **ნამქაჩუ**; ლხმ. **ნაკაცხური**)

გარეგან (ლშხ.) „გარეული“ < ქართ. გარეგან-ი 1. „გარე მხრიდან, გარეთა“,

2. „გარეგნული“, 3. „გარეშე; გარეული, უცხო“

გარეჟილ (ზს., ლნტ.) /**გარეულ** (ლშხ., ჩოლ.)/**გარჟილ/გარჟილ** (უშგ.) < ქართ. გარეულ-ი „ველური“ (შდრ. ზს. **ცხევიშ**; ბქ. **ტყარ**)

გარისხჟილ (ლნტ.) *გადატ.* „გაუტანელი“ < ქართ. გარისხულ-ი „ვინც გარისხეს, – შერისხული“

გარმოება (ლშხ.)/**გარემოება** (ლნტ.) < ქართ. გარემოება „მდგომარეობა, ვითარება, პირობები“

გარმონ (ზს., ქს.) < ქართ. გარმონ-ი (< რუს. **гармонь** „მუსიკალური საკრავი“) „ხელით გასაწევი კლავიატურით გაწყობილი საბერვლიანი საკრავი“

გარო (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გარო „წვნიანი საჭმლის თავზე მომდგარი ცხიმი“ (შდრ. ბქ. **კოკეფ**)

გარს-ალ/გარს-ალ (ჩოლ.) „ნარჩენები, ნასუფრალი (ზედმიწ. – **გარს-ებ-ი**)“ < ძვ. ქართ. გარს-ი „ტყავი“, ახ. ქართ. 1. „ცხოველის ან მცენარის უჯრედის გარეთა საფარი“, 2. „საფარი, ფენა, რითაც გარშემორტყმულია რაიმე სხეული, რაც გარს ეკვრის რამეს (ვინმეს)“

გარყჟილ (ზს.) < ქართ. გარყვნილ-ი „უზნეო, მორალურად დაცემული...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ლექად**, ლშხ., ჩოლ. **ლექად**; ზს., ქს. **ქა მეშყდე**; ჩოლ. **მეცნორალ**)

გარცამ (ბქ.)/**გარცემ** (ლშხ.)/**გარცამ** (ჩოლ.) „წყევლა“ < ქართ. გარდაცემა „იგივეა, რაც გადაცემა“

გარჯ (ზს., ქს.)/**გარჯ** (უშგ.) „გაჭირვება; ძნელი“ < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

გარჯობ (ზს., ქს.)/**გარჯიუბ** (უშგ.) „გასაჭირი; სიძნელე; ძნელბედობა (ზედმიწ. – ***გარჯ**-ობ-ა)“ < ქართ. გარჯილ-ობ-ა „იგივეა, რაც გარჯა“

გარჯულ (ბზ., ლნტ.)/**გარჯურ** (ბქ., ლშხ.) „გაუჭირვებლად, გაურჯელად“ *ზმნის*. < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

გარჯუშ (ლშხ.) „გაჭირვებით, ძნელად, ვივაგლახით (ზედმიწ. – გარჯ-ით)“ *ზმნის*. < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

გასამანია (ჩოლ.) „ძლიერ მაღალი“ < ქართ. გეთსემანია/გეთსამანია (< არამ. **gat shemaním** „სავარგულის ან ბოსტნის სახელწოდება, რომელიც მდებარეობდა ზეთისხილის მთის ძირას, იმ ბორცვის პირდაპირ, სადაც იერუსალიმის ტაძარია აღმართული, კედრონის გადამა“

გასახტილ (ჩოლ.) < ქართ. ნასახი „კვალი, ნიშანი“²⁴ (შდრ. ზს. **წინალ**)

გასგიშ (ჩოლ.)/**გასგიშე** (უშგ.) „შენიანი, ნათესავი ვინმე, შორეული“ < ქართ. გასაგის-ი 1. „გვარეულობა, ჯიში, ჯილაგი, მოდგმა (შდრ. განაგისი)“, 2. „ნიშანწყალი; ასავალ-დასავალი“

გატა (ბქ., ქს.) 1. „ძალა, ღონე“, 2. ბზ., ლშხ. „გავლენა“ < ქართ. გავლენა 1. „ზემოქმედება, ვინმეს (რაიმეს) მოქმედება ვინმეზე ან რამეზე“, 2. „ზემოქმედების უნარი, ძალა, – ავტორიტეტი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ჰამშა**, ლნტ. **ჰამაშა**)

გატჰ[რ] (ზს.)/**გატა** (ლშხ., ლნტ.)/**გატჰრ/გატჰრალ** (ჩოლ.) 1. ბქ., ლშხ., ლნტ. „ზურგი“, 2. ჩოლ. „ხელ-ფეხი“ < ქართ. გავა „ცხოველთ წელს უკანანი (საბა), – ცხოველის (უმთავრესად, მსხვილფეხა საქონლის) ზურგის უკანა ნაწილი კუდამდე“ (შდრ. ზს., ქს. **ფოყ**)

გატებილ (ჩოლ.) 1. „ღორი, რომელიც ყანას ეტანება და ღობეებს ანგრევს“, 2. „გამბედავი“ < ქართ. გაავე-ბულ-ი „გაბრაზებული, გააფთრებული“

გატლელ-გამოტლელ (ჩოლ.) < ქართ. გამვლელ-გამომვლელ-ი „გამვლელი

და გამომვლელი“ (შდრ. ბზ. **მეზ-მეჩედ**, ბქ. **მეზ-მეჩედ**)

გაფა (ბზ.)/**გაფ** (ჩოლ.) 1. ბზ. „მშვილდის ბუნი, ტარი“, 2. ჩოლ. „გადასაფენი, ჭიანურის თავზე გასაჭიმი თხელი აფსკი“ < ზან. (მეგრ.) ა-გაფ-ა/ო-გაფ-ა „სახენელი, გუთანი, კავი“

გალან (უშგ.) *კავშ.* < ქართ. განაღამცა „განათუ, არამცთუ; არათუ“, „ერე(თ)ცა“ (საბა)

გაშენებილ (ლნტ.) < ქართ. გაშენე-ბულ-ი „რაც გააშენეს ან გაშენდა“

გაც და გაიმ (ჩოლ.) < ქართ. გაც-ი და გაიმ-ი „ძველი წარმართული ღვთაება, კერპი“

გაცხად (ბზ.)/**გაცხად[დ]** (ლშხ., ჩოლ.)/**გაცხად** (ჩოლ., უშგ.)/**გაცხად** (ბზ., ლნტ., ლხმ.) „ნამდვილად, ჭეშმარიტად, მართლა, მართლაც“ *ზმნის*. < ქართ. გა-ცხად-ებ-ულ-ად/ცხად-ად „გამჟღავნებულად, აშკარად, თვალსაჩინოდ“ (შდრ. ზს. **ტკიცდ**), იხ. **ცხად!**

გაძლაზ (ჩოლ.) < ქართ. გაძლება „ატანა, შეგუება, შეძლება; გამკლავება; არსება, ყოფნა“ (შდრ. ბზ. **გჰჰა**, ბქ. **გჰჰ**, ბქ., ქს. **გეჰა**)

გაძტერია (ლშხ.) < ქართ. გაიძვერა „ცბიერი, გაქნილი, ეშმაკი, ქვეშეკვეშა“ ნი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **გტეფ**; ბზ., ლშხ. **ფინრლ**; ლშხ. **ჩოღლოთ**, ჩოლ. **ჩოღმოთ**; ბქ. **მაზგარ**)

გაწამაწია (ლშხ.) < ქართ. გაწამაწია „ერთი ამბავი, ფაციფუცი“ (შდრ. ზს., ქს. **ციაფუა**; ბზ. **ძამფულა**, ქს. **ძამფურ[ა]**)

გაწილ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. გა-წილ-ებ-ა „გამტყუნება, იმედის გაცრუება“, შდრ. წილ-ი „იგივეა, რაც გა-წილებული“ (შდრ. ზს. **ჟი ლიქრენე**)

გაწკაპ (ბზ.)/**გაწკამ** (ზს.)/**გაწკეპ** (ლშხ.) „მთელი, სრული (კვირა, თვე...)“

< ქართ. გა-წკეპ-ილ-ი „იგივეა, რაც გა-მწკრივებული, ჩამწკრივებული“, შდრ. აჭარ. გა-წკიპ-ულ-ი „გაჭიმული“

გაწკიპ-დ/გაწკაპ-დ (ჩოლ.) „უწყვეტად“ *ზმნის.* < ქართ. გაწკეპ-ილ-ად „გამოწკეპილად, გამწკრივებულად; განუწყვეტლივ“

გაწრ (ბქ.)/**კაწარ** (ლშხ., ჩოლ.) „წვივი“ < ქართ. (ფშ., ხევს.) კაწარ-ი „ბრჭყალი“ (შდრ. ზს., ქს. **სკელ**)

გაწრეტილ (ჩოლ.) „გაწვალებული“ < ქართ. (ლექს.) გაწრეტილ-ი „სუსტი, გაწრიპული, ძლიერ გამხდარი ახალგაზრდა“

გაწყობილ (ზს., ქს.) < ქართ. გა-წყობ-ილ-ი „გამართული, გაშლილი, განლაგებული...“

გაჭირება (ზს.)/**გაჭირებება** (ზს., ლნტ.)/**გაჭირებება** (ბქ.)/**გაჭირებება** (ბზ., ქს.)/**გაჭირებება** (ლნტ.)/**გაჭირობ** (ლხმ.) < ქართ. გა-ჭირ-ვ-ებ-ა „მძიმე მდგომარეობა, სიძნელე, – გასაჭირი; სიღარიბე, ხელმოკლეობა...“ (შდრ. ზს. **თემი-წეხი**, ქს. **მეწეხ**)

გაჭირებულ (ზს.)/**გაჭირებულ** (ზს., ლნტ.)/**გაჭირებულ** (ბქ.)/**გაჭირებულ** (ქს.)/**გაჭირებულ** (ლშხ.)/ **გაჭირებულილ/გაჭირებულ/გაჭირებულილ/გაჭირებულილ** (ლნტ.) < ქართ. გა-ჭირ-ვ-ებ-ულ-ი „გაჭირვებაში ჩავარდნილი, გაჭირვებაში, მძიმე მდგომარეობაში მყოფი; ღარიბი, ხელმოკლე“, *გადატ.* „საცოდავი, უბედური“ (შდრ. ბზ. **ჭირა**)

გაჭრილ (ჩოლ.) „შარაგზა“ < ქართ. გაჭრილ-ი „გზა, არხი...“

გახუდება (ლნტ.) < ქართ. შეხუდება „პირისპირ შეეყრება; ნახავს, იპოვის, წააწყდება; შეეგება...“

გაბრელ /გებრელ თარგლეზერ (ბქ., ბერ.) *რელიგ.* < ქართ. გაბრიელ მ-თავა-

რ-ანგელოზ-ი „ღმერთის მაცნე“ < ქართ. გაბრიელ-ი (< ძვ. ებრ. **gabriel** „ჩემი ძალა ღმერთია“) და მ-თავ-არ-ანგელოზ-ი < ქართ. მ-თავ-არ-ი „ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი, თვალსაჩინო“ და ანგელოზ-ი (< ბერძ. **ἄγγελος** „მიკრიკი, მაცნე; მოციქული, მოამბე ანუ მაუწყებელი“)

1. „უსხეულო არსება, რომელიც ღვთის მოციქულად არის წარმოდგენილი“, 2. *გადატ.* „სიკეთის, სილამაზის, სიმშვიდის, სინაზის განსახიერება“

გაკუთრიან (ლხმ.)/**გაკუთრიან** (ჩოლ.) „გამჭირაბი, გონიერი (ზედმიწ. – *გაკვირ-ვ-ებ-ულ-იან-ი)“ *გადატ.* < ქართ. და-კვირ-ვ-ებ-ულ-ი „ვისაც დაკვირვების უნარი აქვს, ვინც დაკვირვება იცის“

გამ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**გამ** (ბზ.)/**გამ**(ბქ.)/**გან/გემა/გემ** (ლშხ.) 1. „გემო“, 2. „სამაგიერო, სანაცვლო“ < ქართ. გემო 1. „ერთ-ერთი შეგრძნება, რომლის ძირითადი ორგანოა ენისა და რბილი სასის ლორწოვანი გარსი“, 2. „საჭმლის ან სხვა ნივთიერების თვისება, რომელიც შეიგრძნობა გემოს ორგანოს გაღიზიანებით“, 3. „იგივეა, რაც გემოვნება“

გამძანდ (ზს., ლნტ.)/**გემძანდ** (ლშხ.)/ **გამუანდ** (ჩოლ.) „გემრიელად; გულიანად“ *ზმნის.* < ქართ. გემო-იან-ად „კარგად, გემრიელად“

გამუან (ბზ.)/**გამძან** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. გემო-იან-ი „გემრიელი“

გან (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**გან/გან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გან-ი „სიგანე, სიფართოვე“

განზ (ზს.)/**განძ** (ბქ., ლნტ.)/**განძ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. განძ-ი (< ფალ. **ganž** „საუნჯე, საფასე, განძი“) „ძვირფასი ნივთები; ძვირფასი რამ, ფასეულობა; სიმდიდრე, ქონება, საგანძური“

განზნაგანზ (ბქ.) < ქართ. განძ-ეულ-

ობ-ა (< ფალ. **ganǵ** „საუნჯე, საფასე, გან-ბი“) „ნაირ-ნაირი განბი, – განძეული“

გან-თე (ზს., ლნტ.)/**გან**-თე/**გან**-თე (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის*. < ქართ. გან-ზე „გვერდზე, გვერდით“

განთხ (ზზ.)/**განთხ** (ზზ., ჩოლ.)/**განთხ** (ბქ., ლშხ., ლნტ.)²⁵ 1. „უკანა ფეხები (ცხოველისა, ადამიანისა)“, 2. „ადამიანის კოჭის უკანა ნაწილი მყესიანად“ < ზან. (მეგრ.) განთხ-ი „ბარძაყ-წვივი; ბაყვი; ფეხის ნაწილი მუხლსა და კოჭს შორის“

განდიერ (ზზ.)/**განერ** (უშგ.) < ქართ. გან-იერ-ი „რასაც დიდი განი აქვს, – ფართო“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **მაშირ**, ლნტ. **მაშარი**; ზზ. **ფაფიამ**)

განძან (ზს., ლნტ.)/**განიან** (ლშხ., ჩოლ.) *ზედმოიწ.* – **გან**-იან-ი < ქართ. გან-ი „სიგანე, სიფართოვე“

განჯუჭფერიშ (ზზ.)/**განჯ[უ]შიფერ** (ზს., ლნტ.)/**განჯიფერ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჟანგისფერ-ი (< სპარს. **žang**) „რაც ფერით ჟანგს მოგვაგონებს, – წითელმურა“, შდრ. გურ. *ჯ/ჟანგარა*-ი „ჟანგი“, ლეჩხ. გურ. *ჯანგარა* „ჟანგის მონადე-ბი“

გარს (უშგ., ჩოლ.) „ღორის ხორცის კანი“ < ძვ. ქართ. გარს-ი „ტყავი“, ახ. ქართ. 1. „ცხოველის ან მცენარის უჯრედის გარეთა საფარი“, 2. „საფარი, ფენა, რითაც გარშემორტყმულია რაიმე სხეული, რაც გარს ეკვრის რამეს ან ვინმეს“ (შდრ. უშგ. **ჰაზბდ**)

გატ (ზს., ლნტ.)/**გატ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ქატო „დაფქული მარცვლის გარსის ნარჩენი, – ანაცერი“

გაწბილუ (უშგ.)/**გაწბილ** (ჩოლ.) < ქართ. გა-წბილ-ებ-ა 1. „შერცხვენა, შეურაცხყოფა“, 2. „უარით გასტუმრება, იმედგაცრუება“ (შდრ. ზს. **ჟი ლიქრენე**)

გალ (ჩოლ.) 1. „ქალთა დაჯგუფება“,

2. „ჯიხვების არვე“ < ქართ. გალა „დიდი საზეიმო სანახაობა“

გაწყობ (ლშხ.) < ქართ. გაწყობა 1. „გაშლა (სუფრისა...); დაგება, გასწორება (ლოგინისა...)“, 2. „განლაგება, გაწყესრიგება“, 3. „გამართვა, აწყობა“, 4. „მორთვა, მოკაზმვა...“, იხ. **ლი-გაწყობ-ლ-ე**

გეგი (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. გეგი-ი „ბიჭის ქართული სახელი“

[გეგო]შალტარ (ლშხ.)/**[გეგო]შალტარ** (ლნტ.)²⁶ *ბოტ.* < ქართ. ***[გუგულის]** შარვალა „ერთგვარი მცენარე“

გედ (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. გედი-ი „წყლის დიდი ფრინველი ბატისებრთა რიგისა, აქვს გრძელი კისერი და მაღალხარისხოვანი ბუმბული“

გელა (ზს., ქს.)/**გელა** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. გელა (< მ-გელ-ა) „მამაკაცის ქართული სახელი“, შდრ. მგელიკა, მგელია

გელენია (ბქ.) „ცეცხლის ალი“ < ძვ. ქართ. გეჰენია (< ებრ. **gehinnōm**), ახ. ქართ. გეენა, გეენია „ჯოჯოხეთი, ჯოჯოხეთის ცეცხლი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) გეგენია „დიდალიანი ცეცხლი“, გეენია დაჩხირი „(ჯანდაბა) ალიანი, გიზგიზა, დიდი, ძლიერი ცეცხლი“, გენია „გიზგიზა (ცეცხლი)“

გელოლზა (ზზ.)/**გალილეა/გალილეა** (ბქ.)/**გალელიამ** (ლშხ.)/**გელელიამ/გალელიამ** (ლნტ.)/**გალალიამ/გალალია** (ჩოლ.) 1. „ზღაპრის ტოპონიმი“, 2. *გადატ.* „ზევით-ქვევით უთავბოლო სიარული“²⁷ < ქართ. გალილეა (< ებრ. **hagalil** „ოლქი, პროვინცია“) „ისტორიული ოლქი ისრაელის ჩრდილოეთით, ლიბანის საზღვართან“

გელცემ (ქს.) „ოთხფეხის ავადმყოფობა, ცხოველთა ავი ზნე“ < ქართ. (ლეჩხ.) გელ-ც[ემ]-ულ-ი „პირუტყვის

ავადმყოფობა, ჭირი, – მგელცემული“, შდრ. ქართ. გველ-ცემ-ულ-ი „გველნაკ-ბენი“ და ზან. (მეგრ.) გერ-ცემ-ი/გერ-ცემ-ულ-ი/გერ-ცემ-უ-ი „პირუტყვის ავად-მყოფობაა ერთგვარი“, იხ. **ლგველცემე**

გემ (ზს., ქს.) < ქართ. გემ-ი (< თურქ. *gemi*) „მცურავი სატრანსპორტო საშუალება ადამიანების გადასაყვანად და ტვირთის გადასატანად“

გენერალ (ზს., ქს.)/**ლენერალ** (ზს., ლშხ.)/**გენერალ** (ბქ.)/**ლერანალ** (უშგ.)/**ლინალზრ** (ლხმ.) < ქართ. გენერალ-ი (< ფრანგ. *general* < ლათ. *generalis* „საერთო, მთავარი“) „უმაღლესი სამხედრო წოდება“

გენერალ-მაიორ (ბქ.) < ქართ. გენერალ-მაიორ-ი < გენერალ-ი (< ფრანგ. *general* < ლათ. *generalis* „საერთო, მთავარი“) „უმაღლესი სამხედრო წოდება“ და მაიორ-ი (< ლათ. *maior* „უფროსი“) 1. „საბჭოთა არმიის ოფიცრის წოდება, საშუალო კაპიტანსა და პოდპოლკოვნიკს შორის“, 2. „ოფიცრის ჩინი უცხო ქვეყნების არმიებში და აგრეთვე ძველად რუსეთის არმიაში“

გეოლოგ (ზს., ქს.) < ქართ. გეოლოგ-ი „გეოლოგიის სპეციალისტი“

გერ (ზს., ქს.) < ქართ. გერ-ი „მეულ-ლეთაგან ერთ-ერთის არაშვილი“ (შდრ. ზს., ქს. **გეზალუთრა**)

გერმანია (ზს., ქს.)/**გერმანი** (ბქ.) *ტოპ.* < ქართ. გერმანია „ქვეყანა ცენტრალურ ევროპაში“

გეტკეცა (ლშხ.) „ერთგვარი მხალია“ *ბოტ.* < ქართ. (ლექს., იმერ.) ტკეტკეცა „კლდის დუმა (მცენარეა)“

გექტარ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**გექტარ** (ბქ., ლშხ.)/**ჰექტარ** (ზს., ლნტ.)/**ჰექტარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჰექტარ-ი (< ფრანგ. *hectare* რუს. ენის მეშვე.) „მიწის ფართობის საზომი ერთეული, რომე-

ლიც უდრის 10 000 კვადრატულ მეტრს“

გეყრუა (ზზ., ლშხ., ჩოლ.) „დიდგულა“ *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) *გე-ყრუ-ა-ა (< *ჯე-ყრუ-ა-ა)²⁸, შდრ. ზმ. იმერ. გულ-ყრუ, გულ-ყურ-ო, ერწ.-თნ. ყრუ-ა ხე, ლექხ., რაჭ. ხე-ყრუ-ა

გეჯეჯ (ჩოლ.) „ბუგრი“ < ქართ. (გურ.) გეჯეჯ-ი „მუნი თუ გამწეღდა, გეჯეჯად გადიქცევა, ტყავი გაუსკდება პირუტყვს და ჩირქი სდის“

გზატრობ/გზატრობ (ზზ., ჩოლ.)/**გზარობ** (ბქ., ლნტ.)/**ზგარობ** (ბქ.)/**გზარობ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-გზ-ავ-რ-ობ-ა „შორ გზაზე სვლა“, იხ. **ლი-ნგზატრ/ლი-ნგზარატ/ლი-ნგზარატ**

გზატრ (ზზ.)/**გზატრ** (ზს., ლნტ.)/**გზარ** (ბქ.)/**გზატრ/გზარტ** (ლშხ.)/**მგზატრ** (ლნტ.)/**გზარტ** (ჩოლ.) < ქართ. მ-გზ-ავ-რ-ი „ვინც მგზავრობს“

გინდორ/გინდტერ (ზზ.) < ქართ. მინდორ-ი 1. „სწორი და ბალახიანი ადგილი“, 2. „სახნავ-სათესი ადგილი...“, იხ. **მინდტერ**

გინდტერ (ზზ.) „სათიბი (ზედმიწ. – მინდორ-ი)“ *ტოპ.* < მინდორ-ი 1. „სწორი და ბალახიანი ადგილი“, 2. „სახნავ-სათესი ადგილი...“

გიორგი (ზს., ქს.)/**გიერგ** (ზს.)/**გიტორგი** (ზზ.) *ანთრ.* < ქართ. გიორგი (< ბერძ. *Γεώργιος* < *Γεωργός* „მიწათმოქმედი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

გიჟ (ზს., ქს.) < ქართ. გიჟ-ი „ჭკუაზე შემოღილი, გადარეული; გახელებული, გამმაგებული, თავზეხელაღებული...“ (შდრ. ზზ. **რტეჟ**; ზზ. **ლუსრყე**, ბქ. **ლუსოყე**; ბქ. **ლუტტურე**; ბქ. **ლჟაჟე**; ლშხ. **მითრულ**; ლნტ. **სურნელ**)

გირ (ზს., ქს.) < ქართ. გირ-ი (< რუს. *Гиря* „საწონი“) „განსაზღვრული წონის, სიმძიმის საგანი; იხმარება როგორც სა-

წონი მექანიკური სასწორისათვის...”

გირგალ (ზზ.) /**გირგალა** (ლშზ., ჩოლ.)/**გირგალ** (ლშზ., უშგ.) 1. „გრიგალი (ზედმიწ. – გრიგალ-ა)“, 2. გადატ. „ავი სული“ < ქართ. გრიგალ-ი „ძლიერი, გამანადგურებელი ქარი, – ქარიშხალი“ (შდრ. უშგ. **მაოტა**; ჩოლ. **ბარძუტა**)

გირტანქა (ზს., ქს.)/**გირტანქა** (ბქ.) < ქართ. გირვანქა „ძველებური წონის ერთეული – უდრის 96 მისხალს ანუ 409,5 გრამს“

გირწყალ (ზს., ლნტ.)/**გირწყალ** (ზზ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. კირწყალ-ი „კირხსნარი, დულაბი“ (შდრ. ზს. **თექ**)

გიშერ (ზს., ქს.) < ქართ. გიშერ-ი „ფისოვანი ქვანახშირის სახეობა, შავი და მკვრივი; მისგან აკეთებენ მძივებს და სხვა სამკაულს“

გიშერა (ლშზ., ჩოლ.) **ზოოლ.** < ქართ. გიშერა „გიშრისფერი ხარის სახელი“

გლახაკ (ზს.) < ქართ. გლახაკ-ი (< ფალ. **gilak/gilah**) „უქონელი, უპოვარი, – იგივეა, რაც გლახა“ (შდრ. ზს. **თრჷ**; ბქ. **სწყუდირ**)

გლახწ (ლნტ.)/**გლახა** (ჩოლ.) „ჩამორჩენილი, დაჩაგრული“ < ქართ. გლახა „შმიშარა, მხდალი, ლაჩარი; მათხოვარი“

გლებ (ზს., ქს.) < ქართ. გლებ-ი (< სომხ. **գլեփիկ**) „ადამიანი, რომლის ძირითადი საქმიანობაა მიწის დამუშავება, – მიწათმოქმედი, სოფლის მეურნე“ (შდრ. ლშზ. **თხუმელტის**)

გლებოზ (ზს., ქს.) < ქართ. გლებ-ოზ-ა (< ქართ. გლებ-ი < სომხ. **գլեփիկ**) „გლებად ყოფნა, გლების მდგომარეობა“

გლისპ/გვლესპ (ჩოლ.) „შეუსმინარი; მაგარი“ < ძვ. ქართ. გლისპ-ი „ანჩხლი, კაპასი“, „ოდეს გულისწყრომას ვერ დაითმენს“ (საბა)

გლიცერინ (ზს., ქს.)/**გლიცერინა** (ჩზზ.)/**ლიცერინა** (ლზმ.) < ქართ. გლიცერინ-ი (< გერმ. **glyzerin** < ბერძ. **glykys** „ტკბილი“) „ცხიმებისაგან დამზადებული უსუნო, ტკბილი, მოსქო სითხე; იხმარება ტექნიკაში, მედიცინასა და კოსმეტიკაში“

გმირ (ზს., ქს.)/**გგმრ** (ბქ.)/**გრიმ** (ლზმ.) 1. „გმირი“, 2. „ძლიერი, ღონიერი“ < ქართ. გმირ-ი 1. „ბრძოლასა და შრომაში თავდადებული, მამაცობითა და გამბედაობით გამოჩენილი, სიმძლეეთა ვაჟკაცურად დამძლვეი პირი“, 2. *მოთოლ.* „ძველი ეპიკური პოემებისა და მითების მთავარი მოქმედი პირი, რომელიც დაჯილდოებული იყო ზეკაცური ძალით“, 3. „მხატვრული ნაწარმოების მოქმედი პირი, – პერსონაჟი“ (შდრ. გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენებული: ზზ. **მახელტჷ**, ბქ. **მწხელტჷ**; ზზ. **ლტჷ**[მწრე], ბქ. **ლტჷმარე**)

გმროზ (ზს., ქს.)/**გგმროზ** (ბქ.) 1. „გმროზა“, 2. „გმროზის ხანა“ < ქართ. გმირ-ოზ-ა „საგმრო ნაბიჯი; გმირად ყოფნა; თავდადება...“ (შდრ. გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენებული: ზზ. **ლილტჷმწრ**, ბქ. **ლილტჷმარ**; ზს. **ლიმხელტჷ**)

გობ (ლშზ., ჩოლ.)/**გუტე** (ჩოლ.) „კათხა“ < ქართ. გობ-ი „თევზის მსგავსი დიდი ზომის ხის ჭურჭელი, ამოთლილი ან ცალკეული ნაჭრებისაგან შეკრული“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ჯჷრ**, ლშზ., ჩოლ. **ჯარ**; ბქ. **გარტ**)

გობ-საცერ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. გობ-საცერ-ი „გობი და საცერი“

გოგ (ჩოლ.) „დირესთვის მიდგმული მოკლე საყრდენი“ < ქართ. გოგ-ი „სახლის სახურავის დაქანებათა შესაყარის დასაყრდენი, ერთი ან ორი ბოძი ქუდით, – ვაცა“

გოგირდ (ზს., ქს.)/**გოგირ** (ზზ.) < ქართ. გოგირდ-ი „ქიმიური ელემენტი ყვითელი ფერისა, ადვილად აალებადი კრისტალური ნივთიერება; იყენებენ ტექნიკასა და მედიცინაში“

გოგლანდ (ზს.)/**გოგლანდ** (ქს.) *ბოტ.* < ქართ. (ლექს.) გოგლანდ-ი „ცირცელი“

გოგორა (ლშხ.) < ქართ. გოგორა 1. „ერქვანთ თვალი საბრუნავი (საბა), – ურმის (ეტლის...) თვალი, ბორბალი“, 2. „მრგვალი“

გოგრმა (უშგ.) „მწარე გოგორისაგან გაკეთებული ჭურჭელი“ < ქართ. გოგრა „ერთწლოვანი კულტურული მცენარე, – აყირო“

გოდაშ (ლშხ.)/**გუდაშ** (ჩოლ.) „სქელი ცხიმი“ < ქართ. გოდაშო „გაროდ მწვარი“, გარო „მჟავით მწვარი“ (საბა), შდრ. ხევს. გოდაბანა „ფაშფაშა, მოშვებული, დონდლო“

გოდერ (ზს., ლნტ.)/**გოდორ** (ლშხ.) < ქართ. გოდორ-ი „წკეპლის ჭურჭელი (საბა), – წნელისაგან (ტკეპისაგან) დაწნული მაღალი, მოგრძო კალათი“

გოდორაშ (ლნტ.) „ტყე (ზედმიწ. – გოდორ-ის-[ა])“ *ტოპ.* < ქართ. გოდორ-ი „წკეპლის ჭურჭელი (საბა), – წნელისაგან (ტკეპისაგან) დაწნული მაღალი, მოგრძო კალათი“

გოზა (უშგ.) < ქართ. გოზა „მშვილდის მწვერვალი; მშვილდის ორივე მხარი“ (საბა)

გოზინაყ (ზს., ლნტ.)/**გოზინაყ** (ბქ.)/**გოზინაყ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გოზინაყ-ი „საახალწლო ტკბილეული; წვრილად დაჭრილი ნიგოზი, ნუში ან თხილი თაფლში მოხარშული“

გოლათ (ზს., ლნტ.)/**გოლიათ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გოლიათ-ი 1. „ბიბლიური გადმოცემით – გიგანტური აგებუ-

ლების ფილისტიმელი, რომელიც დავით მეფემ შურდულით მოკლა“, 2. *გადატ.* „ვაჟკაცი, დევგმირი; ვეებერთელა, ბუმბერაზი, უზარმაზარი კაცი“ (შდრ. ზზ. **ხოშემიშთან**; ბქ. **უითმათარ**; უშგ. **ბალენგარ**)

გომ (ლნტ.) < ქართ. გომ-ი „მსხვილფეხა რქიანი საქონლის საზამთრო (მიწური) სადგომი, – გომური“ (შდრ. ზს., ქს. **ზაგ**)

გომეჯ/გომიჯ (ზზ., ლნტ.)/**გომინჯ** (ლშხ.)/**გომიჯ** (ჩოლ.) 1. „სეფისკვერი; სარიტუალო პური“, 2. „მრგვალი პური, კვერი“ < ქართ. (ლექს., რაჭ., აჭარ.) გომიჯ-ი „უსაფუვრო და უმარილო მრგვალი პური, ნაღვერდალში გამომცხვარი“

გონიო (ჩოლ.) < ქართ. გონიო „ლითონის ან ხის სწორკუთხა სახაზავი, – მკუთხავი“

გონჯო (ჩოლ.) „კაცის სახელი“ *ანთრ.* < ქართ. გონჯ-ი „მამაკაცის ზედმეტი სახელი“

გოპპა/გოპპ (ბქ.)/**ჯოპპა/ჯოპპ** (ჩზხ.) „ცხვრის ტყავის ქუდი“ < ბალყ. **boŋka** (შეთვისებულია ჩერქეზულის გზით) „საბავშვო ქუდი“

გორ (ლნტ.) < ქართ. (ძვ., კუთხ.) გორა „მარცვლეულისა და სითხის საწყაო“

გორაგ (ბქ.) < ქართ. გორაკ-ი „პატარა გორა, – ბორცვი“ (შდრ. ზს. **ფაფალ**; ჩოლ. **კუშა**)

გორეუ (ზს.) „რიყე; ქვის გროვა“ < ქართ. გროვა 1. „ერთგან თავმოყრილი, შექუჩებული, დაგროვებული რამ“, 2. „თავმოყრილი, შეჯგუფებული ადამიანები, ცხოველები, – ბრბო, კრებული“ იხ. ზს. **ლეგურეუ**, ბქ. **ლეგრეუ**

გორმეხ (ქს.) 1. „ღორის მუნი“, 2. „ძალიან შავი“, 3. „მკვახე ხილი“ < ქართ. (ლექს.) გორმეხა „ღორის ჭირი“

გოროდ (ზზ.) < რუს. **Город** „ქალაქი“

გოსპიტალ (ზხ., ქს.)/**ჰოსპიტალ** (ბქ.) < ქართ. ჰოსპიტალ-ი (< ლათ. *hospitalis* „სასტუმრო“) „საავადმყოფო, ჩვეულებრივ სამხედრო“

გოტურ (ზხ., ლნტ.)/**გუტურ/გუპრ** (ზხ.)/**გრტარ** (ლშხ.)/**გოტარ** (ჩოლ.) „ბადალი, ტოლი, მაგვარი, -ნაირი, -დარი“ < ძვ. ქართ. გოვარ-ი „გვარი...“

გოწირ (ზხ., ქს.)/**გოწილ** (ზხ.) ბოტ. < ქართ. კოწახურ-ი „ეკლიანი ბუჩქი (ან საშუალო ზომის ხე)“

გოჯ (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/**გოჯ** (ბქ., ლნტ.)/**გოჯა** (ლშხ.) < ქართ. გოჯ-ი „სიგრძის საზომი ერთეული“

გრაფ (ზხ., ქს.) < ქართ. გრაფ-ი (< გერმ. *graf*) „თავადაზნაურული მემკვიდრეობითი ტიტული დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში; ამ მაღალი წოდების წარმომადგენელი“ (შდრ. ბქ. ქალის საკ. სახ. **გრაფი**)

გრაფინ[კა] (ზხ., ქს.)/**ღრაფინკა** (ჩოლ.) < ქართ. გრაფინკა (< რუს. *графин* < იტალ. *caraffa*) „ვიწროყელიანი მინის ჭურჭელი წყლის (ღვინის...) ჩასასხმელად“, იხ. **ღრწინწ**

გრამ (ზხ., ლნტ.)/**გრამ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გრამ-ი (< რუს. *грамм* < ფრანგ. *gramme* < ლათ. *gramma* < ბერძ. *γράμμα*) „წონის ძირითადი ერთეული მეტრულ სისტემაში...“

გრამიტონ (ბქ.)/**გრამიტონ** (ზხ., ქს.) ანთრ. < ქართ. გრამიტონ-ი „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

გრილ (ზხ., ქს.) < ქართ. გრილ-ი „ოდნავ, სასიამოვნოდ ცივი“ (შდრ. ზხ., ქს. **ქუეირ**, ზხ., ლშხ. **ქუერ**)

გრიპ (ზხ., ქს.) < ქართ. გრიპ-ი (< რუს. *Грипп* < ფრანგ. *grippe*) „მწვავე ინფექციური (გადამდები) ავადმყოფობა – სასუნთქი გზების ლორწოვანი გარსის ანთება“ (შდრ. ზხ. **მეკუპრედელ**, ბქ.

მეკუპრედელ, ლშხ. **მეკუპრედელ**, ლნტ **მეკუპრიელ**; ლშხ. **მელრდიელ**)

გრიპლოზ (ლშხ., ჩოლ.) „გაციების პერიოდი (ზედმიწ. – ***გრიპ**-[ებ]-ოზ-ა)“ < ქართ. გრიპ-ი (< რუს. *Грипп* < ფრანგ. *grippe*) „მწვავე ინფექციური (გადამდები) ავადმყოფობა – სასუნთქი გზების ლორწოვანი გარსის ანთება“

გრუზატიკ (ზხ., ქს.)/**გურზატიკ** (ჩოლ.) < ქართ. გრუზავიკ-ი (< რუს. *Грузовик*) „სატვირთო მანქანა“

გრუზატი (ზხ.) < რუს. *Грузовой/грузовая/грузовое* „სატვირთო“

გრუზინ (ზხ.) < ქართ. გრუზინ-ი < რუს. *Грузин* „ქართველი“

გუბანდ (ლნტ., ლშხ.) „დიაფრაგმა პირუტყვისა (ზედმიწ. – **გულ**-ის **ბადე**)“ < ქართ. (გურ.) გულბანდ-ი

გუბა (ჩოლ.) „დაგუბებული, დამდგარი სითხე“ < ქართ. გუბე „ტბორი, წუმპე“

გუბანდ (ზხ.)/**გუბანდ** (ქს.) „სვანური სახლის ზედა ნაწილი ან ამავე სახლზე მიდგმული შენობა საზაფხულო საცხოვრებლად“ < ზან. (მეგრ.) გულბანდ-ი „სენაკი; ოთახი“ (შდრ. თუშ. ბან-ედ-ა-ი „ბანი“)

გუბერნია (ზხ.)/**ღუბერნია** (ბქ.)/**გუბერნი** (ლნტ.) < ქართ. გუბერნია (< რუს. *губерния* < ლათ. *gubernius*) „ძირითადი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეული რუსეთში პეტრე I-ის შემდგომ“

გუგულა (ზხ.)/**გუგულა** (ლშხ., ჩოლ.) „მარცვალგაცილი ტარო“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) გუგულა „მარცვალი“, შდრ. გურ. ნაგულა/ე-ი „სიმინდის ტაროს მარცვალგაცილი გული“, იხ. **გუნგულა**

გუგუნ (ზხ., ლშხ., ჩოლ.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. გუგუნ-ი „ყრუ, გაბმული გრია-

ლი, გრგვინვა...”

გუგუფ (ზს., ლნტ.), შდრ. ბზ. **გუფ/ჰ, გუფრა**, ლშხ., ლხმ. **გგგფ** 1. „მკერდი (საქონლისა, ფრინველისა...)“, 2. ლხმ. „ხარის მკერდის თავზე დაგროვილი ქონი“ < ზან. (მეგრ.) გუგუფა „იგივეა, რაც გუგუზა, – საქონლის მკერდი“

გუდაუთა (ზს., ქს.)/**გუდაუთათა** (ბზ.) ტოპ. < ქართ. გუდაუთა (< აფხაზ. **Гәдоута**) „ქალაქი საქართველოში, შავი-ზღვისპირა დაბლობზე, მდინარე გუდოუს შესართავთან“

გულმეცარ/გულმეცალ (ზს.)/**გულმეცარ** (ლშხ.)/**გულმეცარ/გულთმეცარ** (ლნტ.) „გულთმისანი, მკითხავი, მარჩიელი (ზედმიწ. – **გულ**-ად მე-ცარ-ი)“ < ქართ. (ლექხ., რაჭ.) გულ-თ-მე-ც-არ-ი/ა „გულთმისანი, წინასწარმეტყველი, ჯადოსანი“ (შდრ. ზს. **მელთერ**)

გულმეცრობ (ზს.) „გულთმისნობა, მკითხაობა, მარჩიელობა (ზედმიწ. – ***გულ**-ად მე-ცარ-ობ-ა)“ < ქართ. (ლექხ., რაჭ.) გულ-თ-მე-ც-არ-ი/ა „გულთმისანი, წინასწარმეტყველი, ჯადოსანი“ (შდრ. ზს. **ლილთერ**; უშგ. **მეთერობ**; ზს. **ლიჯლზი**; ბქ. **ლიჩხტარი**; ბქ. **გუდეშედა**)

გუთან (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**გუთან** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. გუთან-ი (< არაბ. **fadān**) „მიწის სახნავი იარაღი (საკვეთით, სახნისითა და ფრთით), – სახვნელი“ (შდრ. ბზ. **ღანწუიშ**, ბქ. **ღენწუიშ**)

გულდიდაა (ლშხ.) „ამაყი“ < ქართ. გულ-დიდ-ა/გულ-დიდ-ი „იგივეა, რაც დიდგული“ (შდრ. ზს. **ფიხი**; ბქ. **მედიდანალ**)

გულთამზე (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. გულ-თა-მზე „ქალის საკუთარი სახელი“

გულისყურ (უშგ.) < ქართ. გულისყურ-ი „ყურადღება; ინტერესი, გულის-

ხმიერება“

გულან (ლშხ., ჩოლ.) /**გულან** (ლნტ.) < ქართ. გულ-იან-ი „ვისაც თანამგრძნობი გული აქვს; ვინც მართალი და უღალატოა“

გულანდ (ლშხ., ჩოლ.)/**გულიანდ** (უშგ.) „ლაზათიანად; მონდომებულად“ *ზმნის.* < ქართ. გულიან-ად „დიდი მონდომებით, გულით, ღრმად, მაგრად“ (შდრ. ბქ. **გუხენქა**)

გულპიწ/გულბიწ (უშგ.) „კაპასი“ < ქართ. გულ-ბილწ-ი „უწმინდური; საზიზღარი, საძაგელი; უწმაწური, უხამსი; გარყვნილი“

გულტან (ბზ.) < ქართ. გულ-ოვ-ან-ი „გულადი, მამაცი, მხნე, გამბედავი“

გულტანდ/გულტანდ (ბზ.) „ლაზათიანად; მონდომებულად“ *ზმნის.* < ქართ. გულ-ოვ-ან-ად „დიდი მონდომებით, გულით, ღრმად, მაგრად“ (შდრ. ბქ. **გუხენქა**)

გულქან (ზს., ქს.)/**გულქანა** (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. გულქანა (< სპარს. (?) „მოწყვეტილი ვარდი“)

გულჩუენჩხ (ბზ., ჩოლ.)/**გუჩიამჩუენჩხ/გუნჩუენჩხ/გურჩუენჩხ** (ბზ.)/**გუჩენჩხ/გუამგურჩენჩხ** (ბქ.)/**გულჩონჩხ** (ლშხ., ჩოლ.)/**გუჩენჩხ/გუჩონჩხ** (ლნტ.) „გულღვიძლი; გულ-მკერდი“ < ქართ. გულ-ი და ჩონჩხ-ი (შდრ. ზს. **გუამარ**; ჩოლ. **ჩანჩხუ** „ცხოველის პირისახე“)

გუმ (ბქ.) „ხის საცობი“ < ქართ. გვიმ-ი 1. „ჭის თავზე დადგმული თიხის, ფიცრის ან წნელისაგან გაკეთებული ცილინდრული ზღუდე, – გვირგვინი, ჭის თავი“, 2. „საკვამლე მილის ის ნაწილი, რომელიც სახურავის ზევი-თაა“, 3. რაჭ., ლექხ. „გულამოჭრილი მორი (კოდი) წისქვილისათვის წყლის მისაწოდებლად“, შდრ. ზან. (მეგრ.) გვიმი „ჭის კერამიკული თავსადგამი“

(მდრ. ზს. ცუყუბა, ლშხ. ცუყუბერა)

გუმან (ლშხ., ჩოლ.) „ეჭვი“ < ქართ. გუმან-ი „აზრი, ფიქრი, ვარაუდი; ეჭვი; წინათგრძნობა; ალღო, ინტუიცია...“ (მდრ. ბზ., ქს. ანკრ; ბქ. უპრკ; ბზ. ჰპრკუტ, ბქ. ჰპრკუტ)

გუმბათ (ზს., ლნტ.)/**გუმბაძ** (ლხმ.) < ქართ. გუმბათ-ი „კონუსისებური ან ნახევარსფერული თალი, რომლითაც გადახურულია რაიმე შენობა (ჩვეულებრივად, ეკლესია)“

გუნაზ (ბზ., ლხმ.)/**გონაზ** (ბქ.)/**გონებ** (ლშხ.)/**გონაბ** (ლნტ., ჩოლ.) ზს., ქს. „ჯავრი, დარდი, ფიქრი“, ბზ. „ხასიათი, თვისება, ბუნება“ < ქართ. გუნ-ებ-ა „სულიერი განწყობილება, – ხასიათი; განწყობა“, გონ-ებ-ა „ადამიანის აზროვნების უნარი, – ჭკუა, ინტელექტი; ცნობიერება...“²⁹

გუნბაძ (ბზ.)/**გონბაძ** (ბქ.)/**გონბიან** (ქს.) „ჯავრიანი, დარდიანი, ფიქრიანი“ < ქართ. გუნებ-იან-ი „კარგი გუნების (ხასიათის) მქონე“, ძვ. ქართ. გონ-ებ-იერ-ი „იგივეა, რაც გონიერი“, ახ. ქართ. გონებ-იან-ი „იგივეა, რაც გონიერი“

გუნგულა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) გუნგ-ა (მდრ. ასევე ნა-გუნგ-ა/ნა-გუგ-ა) „ნაქუჩი, ნაგულა; სიმინდგაცილილი ტარო“, იხ. **გუგულა**

გუნდ (ზს., ქს.) < ქართ. გუნდ-ი 1. „ჯგუფი, კრებული (ძირითადად – ფრინველთა)“, 2. „ადამიანთა ჯგუფი, კოლექტივი“

გუნდა (ბზ.)/**გუნდა** (ლშხ.) „გუნდის ხის გირჩა ან მისგან დამზადებული შავი საღებავი“ < ძვ. ქართ. გუნდა „გუნდისხის გირჩა. || მისგან დამზადებული საღებავი“

გუნწითელა (ჩოლ.) ზოოლ. < ქართ. გულწითელა „წითელგულიანი ნაცრისფერი ჩიტის ბელურების ოჯახისა“

გურგენ (ზს.) ანთრ. < ქართ. გურგენ-ი (< ირან. *gurgēn* „მგლისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

გურნა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**გურანა** (ლნტ.) 1. „რიყის ქვა; სიპი ქვა“, 2. „ხელსაფქვავის ქვა, ქვასანაყი“ < ოს.-ალან. *kuroj/kurojnae* „წისქვილი“ (მდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ლაყალ**, ბქ. **ლაყლი**, ლნტ. **ლაყალ**)

გურულ (ზს., ქს.) < ქართ. გურულ-ი 1. „საქართველოს ერთ-ერთი კუთხის – გურიის – მკვიდრი“, 2. „გურიაში წარმოქმნილი, გურიისათვის დამახასიათებელი“

გურული მჭანა (ლნტ.) ბოტ. < ქართ. გურულ-ი მჭანე „ვაზის თეთრი მშრალი ჯიში“

გურჰუნ/გერჰუნ/გერხუნ (ბზ.)/**გურჰუნ/გერხუნ** (ბქ., ქს.)/**გურხუნ/გერხუნ** (ბქ., ლნტ.)/ **გერჰუნ** (ბქ., ლნტ.)/ **გურხნლა** (ჩოლ.) 1. „გრიალი, ზათქი, გრგვინვა“, 2. „ხარხარი, ხორხოცი“, 3. „ერთად მოთქმით ტირილი“ *ხმაბაძე*. < ქართ. გურხუნ-ი „გამაყრუებელი ხმაური, – გუგუნი, გრიალი, ქუხილი“ (მდრ. ბზ. **გერმენ**, ლშხ. **გერმენ**)

გუშეტკა (ბქ.) < ქართ. კუშეტკა (< რუს. *кушетка* < ფრანგ. *Couchette* – „მცირე საწოლი“) „ტახტი, – კუშეტი“

გუალჟარობ (ბქ.) „გვალვის პერიოდი (ზედმიწ. – ***გვალვ-ებ-ობ-ა**)“ < ქართ. გვალვ-იან-ობ-ა „იგივეა, რაც გვალვა, – ხანგრძლივი უწყვილობითა და სიცხით გამოწვეული ნიადაგის სიმშრალე, მცენარეების განადგურება“

გუარობ (ლშხ.) „ჯიში, მოდგმა (საგვარეულო)“ < ქართ. გვარ-ობ-ა „ვინაობა“

გუარულობ (უშგ.) < ქართ. გვარულობ-ობ-ა „ერთი გვარის წევრთა ერთობლიობა, – გვარი, ჩამომავლობა“

გუაშა (ზს.) *ანთრ.* < ადილ. **გასნ**/ **გაშ** „თავადის ქალი, კნენა“, შდრ. ადილ. **გაშმაფ**, ყაბ. **გაშსგრემშ**, **გაშშმახნ**||**გაშმაფ**, **გაშნნ**; **ბესემგაშ**, **ძაგაშ**

გუაშაყან (ზს.)/**გოშაყან** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ადილ. **გასნან** „თავადის ასულთა სააღერსო სახელთა წოდება“

გუაჯა (ჩოლ.) 1. *ანთრ.* „კაცის სახელი“, 2. „მოკლევფეხება კაცი“ < ქართ. გვაჯ-ი „დაბალი, დაგვაჯული“

გუაჭკური (ზზ.)/**გაჭკური** (ბქ.)/**გუაჭკურებ** (ლშზ.)/**გუაჭკურაბ** (ლნტ., ჩოლ.)/**გოჭრაბ** (ჩოლ.) „ყურადღება; თვალყურის მიდევნება (ზედმიწ. – **გა-კვირ-ვებ-ა**)“ < ქართ. და-კვირ-ვებ-ა 1. „ყურადღებით დახედვა, ყურადღების გამახვილება (რამეზე), გულდასმით გასინჯვა“, 2. „დაკვირვებით შესწავლა; გააზრება...“

გუაწლიობ (ბქ., ლნტ.)/**გუაწლიობ** (ლშზ.) „გვალვის პერიოდი (ზედმიწ. – ***გვალვ-ობ-ა**)“ < ქართ. გვალვ-[იან]-ობ-ა „იგივეა, რაც გვალვა, – ხანგრძლივი უწვიმობითა და სიცხით გამოწვეული ნიადაგის სიმშრალე, მცენარეების განადგურება“

გუაწმ (ზს., ლნტ.)/**გუაწმ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. გვამ-ი „მკვდარი ადამიანის სხეული, – ცხედარი“ (შდრ. ბქ. **გუაწმარ**, ჩოლ. **გუაწმარ** „გულმკერდი“)

გუაწმი (ზს., ლნტ.)/**გუაწმი** (ლშზ., ჩოლ.) < ადილ. **გაუწ** 1. „მძიმე (საჭმელზე ითქმის)“, 2. „უსიამოვნო“

გუაწრ (ზს., ლნტ.)/**გუაწრ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. გვარ-ი (< ფალ. **gōhr/ gōhār** „ბუნება, მატერა, არსი, წარმოშობა, რასა, გვარეულობა, შთამომავლობა...“) 1. „მემკვიდრეობითი საგვარეულო სახელწოდება, რომელიც ერთვის ადამიანის საკუთარ სახელს“, 2. „ჩამომავლობა; ჯიში, მოდგმა...“

გუაწრიშტილობ (ზს.)/**გუაწრიშტილობ** (ქს.) < ქართ. გვარ-ი-შვილ-ობ-ა „გვარეულობა, ჩამომავლობა, გვარი...“

გუაწრ ი ჯილაგ (ბქ.)/**გუაწრ ი ჯილაგ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. გვარ-ჯილაგ-ი „გვარი და ჯილაგი; ამა თუ იმ გვარის მოდგმა, ჩამომავლობა“

გუაწრნიგუაწრ (ბქ.)/**გუაწრნიგუაწრ** (ლშზ.) „გვარების მიხედვით (ზედმიწ. – ***გვარ-ად და გვარ-ად**)“ < ქართ. გვარ-ი (< ფალ. **gōhr/ gōhār** „ბუნება, მატერა, არსი, წარმოშობა, რასა, გვარეულობა, შთამომავლობა...“) 1. „მემკვიდრეობითი საგვარეულო სახელწოდება, რომელიც ერთვის ადამიანის საკუთარ სახელს“, 2. „ჩამომავლობა; ჯიში, მოდგმა...“

გუაწრძან (ბქ., ლნტ.)/**გუაწრძან** (ლშზ.) < ქართ. გვარიან-ი „საკმაოდ კარგი, – რიგიანი“

გუაწრძანდ (ბქ., ლნტ.)/**გუაწრძანდ** (ლშზ.)/**გუაწრძანდ** (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. გვარიან-ი „საკმაოდ კარგი, – რიგიანი“

გუაწრობ (ზს., ლნტ.)/**გუაწრობ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. გვარ-ობ-ა „ვინაობა“

გუაწრჯილა¹ (ზზ.)/**გუაწრჯილა** (უმგ.) < ქართ. გვარჯილა „სხვადასხვა შემადგენლობის აზოტმჟავა მარილი; იყენებენ ფეთქებად ნივთიერებათა, სასუქებისა და სხვათა დასამზადებლად“

გუაწრჯილა² (ზზ.)/**გუაწრჯილ/ გუაწრჯილ** (ლნტ.) „სულგუნი“ < ქართ. (ლექს.) გვაჯილ-ი „სულგუნი“ (შდრ. ზზ., ლშზ., ჩოლ. **ლგჯმარე**)

გუაწლი (ზზ.)/**გუაწლი** (ბქ., ლნტ.)/**გუაწლი** (ლშზ., უმგ.) 1. „გვალვა“, 2. ბქ. „მოწმენდილი ცა“ < ქართ. გვალვა „ხანგრძლივი უწვიმობითა და სიცხით გამოწვეული ნიადაგის სიმშრალე, მცენარეების განადგურება“

გუჭლიან (ბზ.) < ქართ. გვალვ-იან-ი „რასაც გვალვა ახასიათებს, რასაც გვალვა სდევს თან (წელიწადი, თვე...)“

გუჭლიანობ (ბზ.) „გვალვის პერიოდი“ < ქართ. გვალვ-იან-ობ-ა „იგივეა, რაც გვალვა“

გუბ (ბზ., ლნტ.)/**გობ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გობ-ი „თეფშის მსგავსი დიდი ზომის ხის ჭურჭელი, ამოთლილი ან ცალკეული ნაჭრებისაგან შეკრული“

გუელისტაუ (ბზ.) „ადგილი, მხარე, ქალაქი“ ზღაპრ. ტოპ. < ქართ. გველ-ის თავ-ი „მცირე მთა რაჭა-ლეჩხუმის საზღვარზე, იმერეთში“

გუელკუდაი (ჩოლ.) „წვრილი ხერხი“ < ქართ. გველ-კუდა-ა „?“

გუელაშაშ/გუელაშაშა/ გუელაშაშა/გუელაშაშა/გუელაშაშა/ გუელაშაშა/გუელაშაშა/გოლარშაშა (ბზ.)/**გუელაშაშა/გოლარშაშა** (ბზ., ლნტ.)/**გუელაშაშა** (ბქ., ჩოლ.)/**გელაშაშა/გოლარშაშა/ გუელაშაშა/ გუელაშაშა** (ბქ.)/**გოლიერშაშა/ გუელაშაშა** (ლშხ.)/**გუელიერშაშა/გოლარშაშა** (ლნტ.)/**გელაშაშა** (ლხმ.) ზოოლ. < ქართ. გველ-აშაშ-ი (< ფალ. *věšap*) „ზღაპრული წარმოდგენით, საზარელი ცხოველი, უზარმაზარი ფრთიანი გველი, – ურჩხული, დრაკონი“

გუემ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/**გემ** (ბქ.) „გომური; მაჩუბის ქვედა ნაწილი; სარდაფი“ < ქართ. გომ-ი „მსხვილფეხა რქიანი საქონლის საზამთრო (მიწური) სადგომი, – იგივეა, რაც გომური“ (შდრ. ზს. **ლაკუმაშ**, ლშხ. **ლაკუმაშორ**, ლნტ. **ლაკუმაშ**; ბქ. **ლამერგარ/ ლამენგარ**)

გუეჟ (ზს., ლნტ.)/**გეჟ** (ჩბზ., ლხმ.)/**გოჟ** (ლშხ., ჩოლ.) ზოოლ. < ქართ. გოჟ-ი „ღორის შვილი ოთხი თვის ასაკამდე“

გუეხ (ბქ.)/**გოხ/ქოხ** (ლშხ.) < ქართ. გოხ-ი/გოხა „გაუტეხელ-ი, ურწყავი მაღალი ადგილი, უბალახო და მწირი;

გორახი“

გუიან (ზს., ლნტ.)/**გუიან** (ლშხ.)/**გუიან** (ჩოლ.)/**გუიანც** (ლნტ.) < ქართ. გვიან-ი „რადაცის გამო დაგვიანებული; გვიან დამდგარი; გვიან შემოსული; დაგვიანებული...“ (შდრ. ბზ. **გამდროუჭლ**, ლშხ. **გამდრუჭლ**; ბზ. **განკუჭუჭუ/ განკუჭუჭუ**, ბქ. **გაკუჭუთ**, ლნტ. **განკუჭუ**)

გუიანდ (ზს.)/**გუიანდ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**გუიანდ** (ლშხ., ჩოლ.)/**გუიანდს** (ლნტ.)/**გუიანს** (ჩოლ.) ზმნის. < ქართ. გვიან „კარგა ხნის შემდეგ, ხანგრძლივი დროის შემდეგ, – დაგვიანებით, ხანდაზმით...“, იხ. **ხოგუიან**

გუიბ (ბზ., ჩოლ.) „დამდგარი კოდის წყალი“ < ქართ. გუბე „ტბორი, წუმპე“ (შდრ. ზს. **მეჭ**; ბზ. **ტრმბ**, ბქ. **ტობ**)

გუიბარ/გუიბარ (ჩოლ.) „ყანა; უბანი (ზედმიწ. – გუბ-იან-ი)“ ტოპ. < ქართ. გუბე „ტბორი, წუმპე“

გუიბარ (ბზ.) „ტბა (ზედმიწ. – გუბე-ი)“ ტოპ. < ქართ. გუბე „ტბორი, წუმპე“

გუიბიერ (ბზ.) „სოფლის მოედანი (ზედმიწ. – გუბ-იან-ი)“ ტოპ. < ქართ. გუბე „ტბორი, წუმპე“

გუიბილდ (ბზ.) „კლდე (ზედმიწ. – გუბ-უკ-ა)“ ტოპ. < ქართ. გუბე „ტბორი, წუმპე“

გუიმ (ჩოლ.) „წყლის კოდი“ < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) გვიმ-ი „გულამოჭრილი მორი (კოდი) წისქვილისათვის წყლის მისაწოდებლად“

გუიმბრა /გუიმრა (ზს., ქს.)/**გუიმბრა/გუიმირ** (ბზ.)/**გუიმორ** (ბქ.)/**გუირმბ** (ქს.)/**გემორ** (უშგ.) ბოტ. < ქართ. გვიმრა „უყვავილო, სპოროვანი მცენარე; აქვს დიდრონი, დაკბილული ფოთლები“, შდრ. გურ., აჭარ. გუმბრა

{გუი}მისან³⁰ (უშგ.) < ქართ. {გულ-თ}-მისან-ი „წინასწარ შემტყობი, გამო-მცნობი, – მკითხავი, ჯადოქარი, გრძნე-

ული, მისანი“

გუინთ (ბქ.) „ხროვა, ჯგუფი; კრებული (ზედმიწ. – ღრუბლის **გუნდ-ი**)“ < ქართ. გუნდ-ი 1. „ჯგუფი, კრებული (ძირითადად ფრინველთა)“, 2. „ადამიანთა ჯგუფი, კოლექტივი“...

გუირაბ (ზს., ლნტ.)/**გუირაბ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „გვირაბი“, 2. ჩოლ. „წისქვილის ის ნაწილი, რომელშიც მარცვალი იყრება“ < ქართ. გვირაბ-ი „მიწისქვეშა ნაგებობა“

გუირგუინ¹ (ზს., ქს.)/**გურგუინ** (უშგ.) < ქართ. გვირგვინ-ი 1. „ძვირფასი ლითონისაგან გაკეთებული, პატიოსანი (ძვირფასი) თვლებით შემკული თავსაბურავი (მეფეთა...)“, 2. „მრგვლად დაწნული მწვანე ტოტები და ყვავილები თავზე დასახურავად“, 3. „საგანგებო საქორწინო სამკაული, რომელსაც ჯვრისწერის დროს თავზე ადგამდნენ დასაქორწინებელ ქალ-ვაჟს (მეფე-დედოფალს)“...

გუირგუინ² (ლნტ.) „ბორცვი, სამოვარი (ზედმიწ. – **გვირგვინ-ი**)“ ტოპ. < ქართ. გვირგვინ-ი 1. „ძვირფასი ლითონისაგან გაკეთებული, პატიოსანი (ძვირფასი) თვლებით შემკული თავსაბურავი (მეფეთა...)“, 2. „მრგვლად დაწნული მწვანე ტოტები და ყვავილები თავზე დასახურავად“, 3. „საგანგებო საქორწინო სამკაული, რომელსაც ჯვრისწერის დროს თავზე ადგამდნენ დასაქორწინებელ ქალ-ვაჟს (მეფე-დედოფალს)“...

გუირგუინა (ლნტ.) „სამოვარი (ზედმიწ. – **გვირგვინ-ი**)“ ტოპ. < ქართ. გვირგვინ-ი 1. „ძვირფასი ლითონისაგან გაკეთებული, პატიოსანი (ძვირფასი) თვლებით შემკული თავსაბურავი (მეფეთა...)“, 2. „მრგვლად დაწნული მწვანე ტოტები და ყვავილები თავზე დასა-

ხურავად“, 3. „საგანგებო საქორწინო სამკაული, რომელსაც ჯვრისწერის დროს თავზე ადგამდნენ დასაქორწინებელ ქალ-ვაჟს (მეფე-დედოფალს)“...

გუირიშტ (ზზ., ლშხ.)/**გუირიშტ** (ჩოლ.) < ქართ. გვირისტი-ი „მჭიდროდ ნაკერი ნემსის უხარვეზოდ ამოგებით“

გუირკ (ზს.) „ივლისის თვე“ < ქართ. კვირიკე (< ბერძ. **კვირიოს** „უფალი, ბატონი“) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი“

გუირმა (ზს.)/**გურია** (ზს., ქს.) ტოპ. < ქართ. გურია „მხარე საქართველოში“

გუიწყილან (ზს.)/**გუიწყელან** (ზზ.)/**გუიწყელიან** (ლშხ.)/**გუიწყილიან** (ლნტ.)³¹ „გულწრფელი“ < ქართ. [გულ]-წყლ-იან-ი „რასაც გული წყლიანი აქვს“

გუიზ (ზზ.) „წყარო; მოედანი“, **გუიზ** (ჩოლ.) „სამოვარი (ზედმიწ. – **გუზე**)“ ტოპ. < ქართ. გუზე „ტბორი, წუმპე“

გუირიტ (ქს., უშგ.) **ზოოლ.** < ქართ. გვირიტი-ი „ტყის ფრინველი მტრედების ოჯახისა“ (შდრ. ზს. **მუგუტ**)

გეგიბ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**გიგიბ** (ზს.)/**გეგებ** (ლშხ.) „ფიჭვი“ ბოტ. < ზან. (მეგრ.) გიგიბ-ი/გეგებ-ი „სოჭი; წიწვი“ (შდრ. ზს. **ნენზ**, ლშხ. **ნეზტრა** „სოჭი“)

გედელ (ბქ.)/**გიდელ** (ლნტ., უშგ.) < ქართ. -ზან. გიდელ-ი (შდრ. მეგრ. გედელ-ი/გიდე-ი/გინდელ-ი, ლაზ. გუდელ-ი) „ყურძნის საკრეფი მოგრძო, თავფართო და ბოლო ვიწრო გოდორი“

გენჩი-მენჩი (ბქ.) „მსჯელობა, უაზრო საუბარი“ < ზან. (მეგრ.) განჩ-ი „გადაკვრით, ქარაგმულად ლაპარაკი; საყვედურის თქმა“, შდრ. ასევე მეგრ. განჩ-ა „მყვედრებელი, ბუზღუნა, ყველაფრით უკმაყოფილო“, განჩინ-ი „გადაკრულად თქმა, ყვედრება“...

გერზნუთილ (ზზ.)/**გერძნუელ** (ლშხ.)/**გერძნუთილ** (ლნტ.)/**გერზნაუთილ/გერძნა-**

ჟილ/გერძ-ნჟ-ილ (უშგ.) < ქართ. გრძნ-ელ-ი „ემშაკურობის მოქმედი“ (საბა); „მოგვი, მისანი, ჯადოქარი; მრთუანავი“, ახ. ქართ. ჯადოქარი, მისანი; კუდიანი“ (შდრ. ბზ. **გოგუერ**; ბზ. **მაზგარ**, ბქ. **მზგარ**; ზს. **გუეფ**)

გერცამ (ზს., ლნტ.)/**გარცამ** (ბქ.,

ლნტ.)/**გარცემ** (ლშხ.)/**გერცამ** (ლნტ.) „ხატზე გადაცემა, ხატზე დაფიცება“ *ეთნ.* < ძვ. ქართ. გარდა-ც-ემ-ა „გადადინება, თავს გადასვლა, ავსება; ზეშთ-გარდაცემა“, შდრ. ახ. ქართ. გა-და-ც-ემ-ა „ხელიდან ხელში მიცემა; შეტყობინება, ცნობება...“

დ

დაბინაჟებილ (ლნტ.) < ქართ. და-ბინ-ავ-ებ-ულ-ი „ვინც დააბინავებს ან დაბინავდა, – ბინაში მოთავსებული, დასახლებული; შენახული...“, იხ. **ლგ-ბინ-აჟ-ე**

დად (ლშხ., ჩოლ.)/**დად** (ლნტ.) „პატარძლის მყარი ქალი“ *ეთნ.* < ქართ. მდად-ი/მდად-ე „პატარძლის მყარი ქალი“

დადიანობ (ზს., ქს.) < ქართ. დადიან-ობ-ა „დადიანების ბატონობის პერიოდი“

დათუხალაჲ (ბზ.) **ბოტ.** < ქართ. (რაჭ., იმერ.) დათვ-ი-ხალ-ა „თამელი“, შდრ. რაჭ., იმერ. დათვ-ი-მსხალ-ა, გურ. დათვ-ის-ხალ-ა-ჲ „მსხლის ჯიშია“; გურ., აჭარ. დათვ-ა-მსხალ-ა „თამელი“

დათჷ (უშგ.) **ზოოლ.** < ქართ. დათვ-ი „დიდი მტაცებელი ძუძუმწოვარი ცხოველი დათვების ოჯახისა“ (შდრ. ზს. **დაშდჷ**, ლშხ. **დეშდჷ**, ლნტ. **დაშტჷ**, ჩოლ. **დაშტჷ**, უშგ. **დაშდჷ**)

დათჷიაჲ (ჩოლ.) < ქართ. დათვ-ი-ა „ძაღლის სახელია; ძვ. მამაკაცის სახელი“

დაიაზ (ჩოლ.) „სუფთა, წმინდა“ < ქართ. დაიაზ-ებ-ით „მორიდებით, მოწიწებით, კრძალვით, სიფრთხილით“

დაკარქულ (ჩოლ.) **გადატ.** „უსინდისო, უნამუსო“ < ქართ. და-კარგ-ულ-ი „სადღაც გამქრალი (რაიმე მიზეზით)“,

გადატ. „ყველასგან დავიწყებული“

დაკითხჷა (ზს., ქს.)/**დაკითხჷა** (ჩოლ.) < ქართ. და-კითხ-ვ-ა „ძიების მხარეთა გამოკითხვა სამართლებრივი შეფასების მიზნით; გამოკითხვა, ჩამოება“

დაკერლებულ (ჩოლ.) „წყეული (ზედმიწ. – *და-კრულ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. და-კრულ-ვ-ილ-ი „დაწყველილი, შეჩვენებული“, იხ. **კრილ**

დალჷქ (ბზ.)/**დალაქ** (ლშხ.) < ქართ. დალაქ-ი „პარიკმახერი“

დალისჷ (ბზ.)/**დალუს** (ლშხ.)/**დალჷს** (მულახ.) „დიდდუმიანი ცხვარი; ცხვარი 6 თვიდან წლამდე“ *ზოოლ.* < ოს.-ალან. **dalys/dalis, bæstæ, id**

დალოცჷილ (ზს., ქს.)/**დალეცჷილ** (ბზ.) < ქართ. და-ლოც-ვ-ილ-ი „ვინც (რაც) დალოცეს ან დაილოცა (ღვთის სახელით)...“ (შდრ. ზს., ქს. **ლგმზერე**; ჩოლ. **დაშჷაბილ**)

დამარცხებილ (ლნტ.) < ქართ. დამარცხ-ებ-ულ-ი „ვინც (რაც) დაამარცხეს ან დამარცხდა“, იხ. **ლგ-მარცხ-ე**

დამზადებელ (ბქ.) **რელიგ.** < ქართ. და-მ-ზად-ებ-ელ-ი „წარმომშობი, გამჩენი, შემქმნელი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **მეთნე**, ლნტ. **მეთენე**)

დამზაჲ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დამზა (< გერმ. **Damm**) „ხელოვნური მიწაყრილი ან ნაგებობა (ხისა, ქვისა ან რკინა-

ბეტონისა) მდინარის ან ზღვის ნაპირე-
ბის გასამაგრებლად და წყლის გადმო-
ხეთქისგან დასაცავად, – ჯებირი“

დამბა (ზს., ლნტ.)/**დამბლი** (ზზ.)/
დამბალ (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/**დანბალ**
(უშგ.) < ქართ. დაბალ-ი „მცირე სიმაღ-
ლის, სიმაღლეში მცირე ზომისა...“
(შდრ. გადატანითი მნიშვნელობით
გამოყენებული ბქ. ჩგზენილ)

დამთავრებილ (ლნტ.) < ქართ. და-
მ-თავრ-ებ-ულ-ი „რაც დაამთავრეს ან
დამთავრდა“ (შდრ. ზს. ლგზგერე, ლშზ.
ლგბგერე)

დამწარაჲ (ზზ.)/**დამწარ**/**დამწარაჲ**
(ლშზ.)/**დამწარა** (ლნტ.)/**დამწარა** (ჩოლ.)
„მონატრებული, მონდომებული, მო-
სურვებული“ < ძვ. ქართ. და-მწარ-ებ-
ულ-ი „იგივეა, რაც გამწარებული“,
შდრ. აგრეთვე ძვ. ქართ. **დამწარება** „გა-
მწარება“

დამწარებულ (ზზ., ლშზ.)/**დანწარე-
ბილ** (ბქ., ლნტ.)/**განწარებილ** (ბქ.) „გა-
მწარებული“ < ძვ. ქართ. და-მწარ-ებ-
ულ-ი „იგივეა, რაც გამწარებული“, იხ.
განწარებილ

დანა (ზს., ქს.) < ქართ. დანა „ლითო-
ნის (ჩვეულებრივ ფოლადის) მოგრძო,
ტარიანი, საჭრელი იარაღი სხვადასხვა
სახისა და დანიშნულებისა“ (შდრ. ზზ.,
ლნტ. გპჩ, ლშზ., ჩოლ. გერ)

დანასობია (ლნტ., ჩოლ.) „თამაშის
ერთ-ერთი სახეობა“ < ქართ. დანასობია
„იგივეა, რაც დანაობა“

დანაშაურ/დანაშაუირ (უშგ.) „დამნა-
შავე“ < ქართ. დანაშაულ-ი „საზოგადო-
ებისათვის, სახელმწიფოსათვის სამიში
მოქმედება (ან უმოქმედობა), რომელიც
არღვევს არსებულ წესრიგს და ისჯება
კანონით, – სამართალდარღვევა; ბრა-
ლი...“ (შდრ. ზზ. ნაღჟარ, ბქ.
ნაღჟარ; ბქ. ნაჟქაძი)

დანა-ჩანგალ (ზზ.)/**დანა-ჩანგალ**
(ზს., ქს.) < ქართ. დანა-ჩანგალ-ი „დანა
და ჩანგალი, დანები და ჩანგლები“

დანიელ (ზს., ქს.)/**დანიელ** (ბქ.)/**და-
ნიელ/დანილ** (ჩოლ.) ანთრ. < ქართ. და-
ნიელ-ი (< ძვ. ებრ. **daniyyel** „ღვთის სა-
მსჯავრო“, ზედმიწ. „ღმერთი – მსაჯუ-
ლი ჩემი“)

დანიშნულ (ზს., ქს.)/**დანიშნული**
(ლნტ.) < ქართ. და-ნიშნ-ულ-ი 1. *ეთრ.*
„ნიშნის (ბელგის) მიტანით საცოლედ
მიჩნეული, – დაბეღილი, დაწინდუ-
ლი“, 2. „აღნიშნული, მითითებული, ნა-
ჩვენები“, 3. „შერჩეული, დადგენილი...“

დანწყა (ჩოლ.) „გრიგალი, ქარიშხა-
ლი; დაქცევა, საშინელი ამინდი“ < ზან.
(მეგრ.) დო-ნწყუ-ალ-ა „დანგრევა, და-
ქცევა, ჩაძირვა...“, გადატ. „საშინელი
ამინდი; გაბრაზება, გაავება...“, იხ. ლი-
ნწყუ-ე

დაპრაბ (ზზ.)/**დაპრაბ** (ჩოლ.) „პირის
შეკვრა, დათქმა“ < ქართ. და-პირ-ებ-ა
„სიტყვის, პირობის მიცემა, შეპირება,
აღთქმა“ (შდრ. ზს. ჩუ ლისკბე)

დარაა (ლშზ.) < ქართ. დარაია
1. „აბრეშუმის ქსოვილი, – მერდინი“,
2. „აბრეშუმის თავსაფარი, მანდილი“

დარაჯ (ზს.)/**დარაჯ** (ლშზ., უშგ.) <
ქართ. დარაჯ-ი „მცველი, გუშაგი“ (შდრ.
ზს., ლშზ. ჟი მგლჩე, ლნტ. ჟი მგლჩე)

დარბაზ (ზს., ლნტ.)/**დარბაზ** (ლშზ.,
ჩოლ., უშგ.) 1. „დარბაზ-ი“, 2. „სვანური
სახლის ან ბოსელის ზედა სართული,
სადაც ინახავენ პირუტყვის საკვებს (ჩა-
ლას, თივას, ბზეს...); საბძელი“ < ქართ.
დარბაზ-ი (< სპარს. **Darbaz** „ალაყავის
კარი“, „სასახლე“, „დარბაზი“) 1. „საგან-
გებოდ მოწყობილი დიდი საკრებულო
ოთახი (კრების, ლექციის, კონცერტის...
მოსაწყობად)“, 2. „დიდი სასტუმრო
ოთახი საცხოვრებელ სახლში“, 3. *ეთრ.*

„ძველებური ქართული საცხოვრებელი სახლი, რომლის დამახასიათებელია დედაბოძი და გვირგვინი...“

დარბაზი (ზზ.) „სახნავ-სათიბი (ზედმიწ. – **დარბაზ-უკ-ა**)“ ტოპ. < ქართ. დარბაზ-ი (< სპარს. **darbaz** „ალაყაფის კარი“, „სასახლე“, „დარბაზი“) 1. „საგანგებოდ მოწყობილი დიდი საკრებულო ოთახი (კრების, ლექციის, კონცერტის... მოსაწყობად)“, 2. „დიდი სასტუმრო ოთახი საცხოვრებელ სახლში“, 3. *ეთნ.* „ძველებური ქართული საცხოვრებელი სახლი, რომლის დამახასიათებელია დედაბოძი და გვირგვინი...“

დარგ (ზზ., ქს.) „წალი თხა (რომელსაც ჯერ თიკანი არ მოუგია)“ *ზოოლ.* < ოს.-ალან. **daerk**, id

დარდ (ზს., ქს.)/**დარდ** (ლნტ.) < ქართ. დარდ-ი „მძიმე სულიერი მდგომარეობა, – კაემანი, სევდა, ნალღველი; წუხილი, ჯავრი...“ (მდრ. ზს., ქს. **სერდე**; ზზ. **უჟაშ**; ჩოლ. **იედ**)

დარეჯან (ზს., ქს.)/**დარეჯელან**/**დარეჯ** (ზზ.)/**დარეჯელ** (ბქ.)/**დარეჯი**/**დარეჯილ**/**დარეჯელ** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. დარეჯან-ი „ქალის საკუთარი სახელი“

დარიშხან (ზს., ქს.)/**დარიშხან** (ზზ.) < ქართ. დარიშხან-ი „სხვადასხვა მინერალში შემავალი ქიმიური ელემენტი, ძლიერი მხამიანი ნივთიერება, – მიშიაკი“

დასაჟლეთ (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/**დასაჟლეთ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. დასაჟლეთ-ი „ქვეყნის ის მხარე, სადაც (საითკენაც) მზე ჩადის“

დასაღუპაჟ (ლნტ., ჩოლ.) „მოსასპობი“ < ქართ. და-სა-ღუპ-აჟ-ი „მოსაკლავი, სამსხვერპლები (ვინმე); დასაქცევი, მოსასპობი, გასანადგურებელი“ (მდრ. ზს., ქს. **ლეჯე**)

დატანებილ (ლნტ.) < ქართ. და-ტან-

ებ-ულ-ი „შიგ მოქცეული, ჩატანებული, მოყოლებული...“

დატაჟ (ჩოლ.) < ქართ. და-ტ-ევ-ა „ტევა; სიმჭიდროვე“

დატირთჟირ (ლნტ.) < ქართ. და-ტვირთ-ულ-ი „ტვირთდადებული; ტვირთდაკიდებ-ული...“ (მდრ. ზს. **ჟილჟაჟ**; ლშზ. **ჩუ ლუბრონსკე**; ლნტ. **დაჟუნცილ**)

დატრუალეზა (ლნტ.) < ქართ. და-ტრიალ-ებ-ა 1. „ტრიალით ამომრავება, დაბრუნება“, 2. „დაბრუნება, გა-
[მო]ტრიალება“ (მდრ. ზს. **ჟილისჟუნე**; ლშზ. **ლიბგრზჩინე**)

დატალეზა (ზს., ქს.) < ქართ. და-ვალ-ებ-ა „შესასრულებლად დაკისრებული საქმე, სამუშაო...“

დატალეზულ (ზს., ქს.)/**დატალეზილ** (ლნტ.) < ქართ. და-ვალ-ებ-ულ-ი 1. „შესასრულებლად დაკისრებული საქმე (ამოცანა...),“ 2. „ვინც დაავალეს, – ვინც მადლობის გრძნობით არის გამსჭვალული ვინმესადმი; ვინც ვალშია“

დატობ (ჩოლ.) „კამათი (ზედმიწ. – ***დავ-ობ-ა**)“ < ქართ. დავა „კამათი, პაექრობა, ცილობა“ (მდრ. ზს. **ცილაჟ**), იხ. **დეტა**

დატრა (ლშზ.) < ქართ. დაირა „ხელის ცემით დასაკრავი მუსიკალური საკრავი“

დაფა (ზს., ქს.) < ქართ. დაფა „ფართო (ოთხკუთხი) ფიცარი ცარცით საწერად...“

დაფნაჟ (ზზ., ჩოლ.)/**დაფნა** (ბქ.) *ბოტ.* < ქართ. დაფნა „დაბალი ტანის ხე ან ბუჩქი, რომელსაც აქვს მოგრძო მარადმწვანე სურნელოვანი ფოთლები“

დაქცაჟ (ჩოლ.) „ქცევა; ცუდი ამინდი“ < ქართ. და-ქც-ევ-ა „დანგრევა, დაშლა, დარღვევა“, *გადატ.* „განადგურება, ამოგდება, დანგრევა (ქვეყნისა, ოჯახი-

სა...); დაღუპვა, წახდენა, გაუბედურება (ქვეყნისა)“, იხ. ქვეუა

დაღონებულ (ზს., ქს.)/**დაღონებილ** (ლნტ.) < ქართ. დაღონებულ-ი „დანადვლიანებული, დამწუხრებული, ნადვლიანი...“

დაშნა/დაშნა (ბზ.)/**დაშნ** (ბქ., ლნტ.)/**დაშნა** (ლშხ., ჩოლ.)/**დაშნა** (უშგ.)/**დაშდნ** (ჩბზ., ლხმ.) < ქართ. დაშნა „მოკლე სწორი ხმალი“

დაშორებილ (ლნტ.) < ქართ. დაშორებულ-ი 1. „შორს მყოფი, – მოშორებული (რაიმე)“, 2. „დაცილებული, ერთმანეთს მოწყვეტილი (ვინმე)...“ (შდრ. ზს., ლშხ. ჩუ მეყულე, ლნტ. მეყულე)

დაწყ (ბქ.) „დალაგება“ < ქართ. დაწყ-ობ-ა „დალაგება; განლაგება...“ (შდრ. ბზ. ლიწთხე; ბქ. ლიწკტე)

დახლ (ზს., ქს.)/**დახლ** (ზს.) < ქართ. დახლ-ი „წინიდან დახურული გრძელი ვიწრო მაგიდა (მაღაზიაში, დუქანში...), – გამყიდველის მაგიდა“

დაჯინება (ლნტ.) < ქართ. დაჯინება „იგივეა, რაც დაჟინება, – დაჩემება, აკვიატება, ახირება“

დაბდა (ზს.)/**დაბდე** (ქს.) „დაბადება; ბედი“ < ძვ. ქართ. და-ბად-ებ-ა 1. „დაფუძნება, დამყარება, შექმნა, ქმნა, შობა“, 2. „დასაბამი; ქმნილება“, ახ. ქართ. 1. „შობა“, 2. „შექმნა, წარმოშობა (ღვთისგან, ბუნებისგან)“, 3. „გაჩენა, წარმოქმნა, გამოწვევა რამისა...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლითნე, ლნტ. ლითენე)

დალ (ზს., ლნტ.)/**დალ** (ლნტ.)/**დალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**დალ** (ჩოლ.) *ეთნ.* < დალ-ი „ქართულ მითოლოგიაში: ნადირობის ქალღმერთი; ნადირთა (შველთა, ჯიხვთა...) მფარველი ღვთაება“ (შდრ. ბზ. დალრდ, ზს. დალგლდ)

დარ (ზს., ლნტ.)/**დარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დარ-ი „ამინდი, ტაროსი“

დარისპან (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. დარისპან-ი (< სპარს. (?) „ისპანის კარი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

დარობ (ზს., ლნტ.)/**დარობ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „გვალვა; კარგი ამინდი“ < ქართ. დარ-ობ-ა „კარგი ამინდის დგომა, – დარიანობა, დარი“

დასიფასელ (ზს.)/**დასაფასელ/დასიფასელ/დასაფას** (ბქ.) „მვირფასეულობა, საფასე, განძი, სიმდიდრე“ < ქართ. დასა-ფას-ებ-ელ-ი „რასაც ღირებულება უნდა განესაზღვროს, ფასი უნდა დაადონ; რაც ღირებულია“

დაჟით (ზს., ლნტ.)/**დაჟთ** (ბზ.)/**დაჟით** (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. დავით-ი (< ძვ. ებრ. (?) „საყვარელი, წინამძღოლი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

დაჟ მამამე (ბქ.) „ბაყბაყდევი“ < ქართ. დევ-ი ბაყბაყ-ი „ზღაპრების პერსონაჟი: ყველაზე დიდი და საზარელი დევი“, იხ. დაჟ აყბაყ

დაფ (ზს., ლნტ.)/**დაფ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „ლაფათინი“ < ქართ. დაფა „სხვადასხვა დანიშნულების ბრტყელი, სწორზედაპირიანი საგანი“

დალ (ზს.)/**დალ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დალ-ი „იგივეა, რაც დამლა „ნიშანი, კვალი“ (შდრ. ზს. ტალ, ლშხ., ჩოლ. ტალ; ბზ. დარდჟან; ბქ., ლშხ. დულრა; ლხმ. ჯაბ)

დაცმულ (ბზ.)/**დაცმულ** (ლშხ.)/**დაცმილ** (ჩოლ.) „სუსტი, გამხდარი, დავარდნილი“ < ქართ. და-ც-ემ-ულ-ი 1. „(ძირს) დავარდნილი, დანარცხებული“, 2. „წაქცეული...“, იხ. ლგ-დაცმულ-ე/ლგ-დაცმულ-ე

დაჟადება (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დაავად-ებ-ა „დაავადყოფება, დასნეულება“ (შდრ. ზს., ლნტ. მაზიგ, ლშხ., ჩოლ. მაზიგ)

დჷ-დედბერ (ლშხ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. *დევ-დედაბერ-ი < ქართ. დევ-ი (< ფალ. *dēv* „დემონი, ბოროტი სული“) „დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თავიანი“, გადატ. „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“ და ქართ. დედა-ბერ-ი „ბებერი, მოხუცი ქალი“

დჷტკჷჟიან/კჷჟიან (ჩოლ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. კაჟან-დევ-ი „ვეება დევი (ზღაპრებში)“, გადატ. „ძალზე ღონიერი, ძლიერი ვინმე“

დჷტ (ზხ.)/**დჷტ** (ბქ., ლნტ.)/**დჷტ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „დევი“, 2. „ბრიყვი, სულელი“, შდრ. ზხ. **ნადჷტრ**, ბქ. **ნადეურა** < ქართ. დევ-ი (< ფალ. *dēv* „დემონი, ბოროტი სული“) „დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თავიანი“, გადატ. „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

დჷტ აყბაყ (ზხ.) < ქართ. დევ-ი ბაყ-ბაყ-ი „ზღაპრების პერსონაჟი: ყველაზე დიდი და საზარელი დევი“, იხ. **დჷტ მჷმჷყ**

დჷტბედნიერ (ზხ.)/**დჷტბედნიერ** (ბქ.) „გულუბრყვილო; უწყინარი (ადამიანი)“ < ქართ. *დევ-ბედ-ნიერ-ი < ქართ. დევ-ი (< ფალ. *dēv* „დემონი, ბოროტი სული“) „დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თავიანი“, გადატ. „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი, ბუმბერაზი, დევგმირი“ და ქართ. ბედ-ნიერ-ი „კარგი ბედის მქონე, – ბედკეთილი, ბედიანი, სვიანი, იღბლიანი“

დჷტკჷჟიან (ზხ.)/**დჷტკჷჟიან/დჷტკჷჟიან** (ჩოლ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. კაჟან-დევ-ი 1. „ვეება დევი (ზედ-

მიწ.-კაჟიან-იდე-ი)“, 2. გადატ. „ძალზე ღონიერი, ძლიერი ვინმე“, იხ. **კაჟიან დჷტ**

დგამ (ლშხ.) დარგ. < ქართ. დგიმ-ი „საფეიქრო მოწყობილობა: ჰორიზონტალური საქსოვი დაზვის მუშა ნაწილი, ქსლის ძაფების ამწევ-დამწევი, – ლაფათინი“

დგმა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დგმა „მოდგმა“ (შდრ. ზხ. **გჷლ**, ლშხ. **გჷლ**; ზხ. ლშხ. **ჯილ**, ქს. **ჯილაჲ**)

დგმურ (ზხ., ქს.) < ქართ. მდგმურ-ი „სხვის სახლში ან ბინაში ქირით მცხოვრები, – მობინადრე“

დგჷფ (ჩოლ.) „წყალში დიდი საგნის ჩავარდნის ხმა“ *ხმაგაძვ.* < ქართ. დგაფუნ-ი „ტალღების ხეთქების ხმა; პერიოდული დგაფანი; წყლის ყრუ ხმაური რაიმეს დაცემის გამო; ფათქუნი“

დგჷფაჲ (ჩოლ.) „სქელი ბლანტი სითხე“ < ქართ. დგვიფ-ი „წყლიანი ტყბილის (ტყბილის) ღვინო“ (საბა)

დგრ (ბქ.) „ლაფი, ტალახი“, შდრ. ლი-დგრ-ე „ატალახიანება“ < ზან. (მეგრ.) ნ-დგორ-ო/ნ-დგორ-ა „დიდი ტალახი, ტლაპო“ (გადატ. „მეტად მსუქანი, უფორმო“, ნ-დგორ-უა „ლაფში გდება“...)

დებილ (ზხ.) < ქართ. დებილ-ი (< ლათ. *debilis* „სუსტი“) „გონებასუსტი ადამიანი; უჭკუო, შტერი“ (შდრ. ზხ., ჩოლ. **დგბჟ**, ლხმ. **დგბჟი**; ზხ. **კვრგვ**, ლნტ. **კარიკ**)

დედალ (ლშხ.) /**დედალ/დედალა** (ჩოლ.) „დედალი კანაფი“ < ქართ. დედალ-ი „მდედრობითი სქესის ფრინველი, ცხოველი, მწერი“

დედბერ (ზხ., ქს.)/**დედბერ** (ლშხ.)/**დედბერ** (ჩოლ.) < ქართ. დედა-ბერ-ი „ბებერი, მოხუცი ქალი“, შდრ. ფალ. **pīr** „მოხუცი“, **pīrih** „სიბერე“, **pīrak** „მოხუცი ქალი, დედაბერი“

დედე (ბზ., ქს.) < ქართ. დედა „მშობელი (ქალი)“, შდრ. ზს., ქს. **დი**

დედე-დედფალ (ბზ.) < ქართ. დედა-დედოფალ-ი „მეფის (ხელმწიფის) ან მთავრის ცოლი...“

დედემაძა (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. დედ-მამა „დედა და მამა, – მშობლები“

დედინაცტალ (ზს., ქს.) < ქართ. დედ-ი-ნა-ცვალ-ი „მამის ცოლი წინანდელ ცოლთან შეძენილი შვილების მიმართ, – მეორე დედა“ (შდრ. ბზ. **დიენაცაღ**, ლშხ. **დიენაცაღ**, ლნტ. **დინაცაღ/დიენაცაღ**; ბზ. **დიუთურა/დიუთიტრა**, ლშხ. **დიუთურა**)

დედ-მამალ (ჩოლ.) < ქართ. დედალ-მამალ-ი „დედალი და მამალი (ფრინველი)“

დედობილ (ზს., ქს.) < ქართ. დედობილ-ი „ვინც დედად მოიკიდეს, – დედად წოდებული, დედად მიღებული, დედის მაგიერი (ქალი)“

დედფალ (ზს.)/**დედ[უ]ფალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**დედოფალ** (ბზ., ლნტ.)/**დეთფალ** (ბზ., ლხმ.)/**დედფალ** (ლნტ.) 1. „დედოფალ-ი“, 2. „პატარმალ-ი“ < ძვ. ქართ. დედ-ო-ფალ-ი „ქალბატონი; წინამძღვარი, დიასახლისი“, ახ. ქართ. „მეფის (ხელმწიფის) ან მთავრის ცოლი...“

დეზ (უშგ.) < ქართ. დეზ-ი 1. „ყანწის მსგავსი რქოვანი გამონაზარდი, რომელიც უვითარდება ფეხებზე ზოგიერთ (უპირატესად ქათმების ოჯახის) მამალ ფრინველს“, 2. „ლითონის რკალი, რომელსაც იკეთებს მხედარი ფეხსაცმლის ქუსლზე ცხენის საჩხვლეტად და გასარეკად“

დეკან (ზს., ქს.) < ქართ. დეკან-ი (< ლათ. **decanus** „ათისთავი“) „ფაკულტეტის ხელმძღვანელი უმაღლეს სასწავლებელში“

დეკანოზ (ზს., ქს.) **რელიგ.** < ქართ.

დეკანოზ-ი (< ლათ. **decanus** „ათისთავი“) 1. **ეკლ.** „ქრისტიანული ეკლესიის უფროსი მღვდელი“, 2. **ეთნ.** „ხატის მსახური, რომელიც სახატო რიტუალს ასრულებდა და ხატის ქონებას განაგებდა“

დეკატილ (ბზ.)/**დეკეულ** (ლშხ.)/**დეკეტილ** (ლნტ.) **ზოოლ.** < ქართ. დეკეულ-ი „საფურე ხბო ერთიდან სამ წლამდე, პირველი ხბოს მოგებამდე, – უშობელი“ (შდრ. ბქ. **მესტაუ**, ლნტ. **მესნაუ**; ჩოლ. **მესნაუ**; ჩოლ. **ზოდორ**)

დეკემბერ (ზს., ქს.)/**დეკენბერ** (ზს.)/**დეკაზრ** (ბქ.) < ქართ. დეკემბერ-ი (< ლათ. **december**) „წელიწადის მეთორმეტე თვე“ (შდრ. ზს. ლნტ. **უიჭმ**, ლშხ., ჩოლ. **უჭმ**)

დენ (ზს., ქს.) < ქართ. დენ-ი „ელექტრული მუხტების მოძრაობა“ (შდრ. ზს. **ნარპი**, ბზ. **ნარპი**)

დენიკინიშ დრეუ (ბქ.)/**დენიკი დტრეი** (ჩოლ.) „უძველესი დრო“ < ქართ. დენიკინ-ის დრო < დენიკინ-ი (რუს. **Деникин**) „რუსი სამხედრო მოღვაწე, გენერალ-ლეიტენანტი ანტონ დენიკინი“ და ძვ. ქართ. დრო (< ძვ. ინდ. **etu** „დრო, წესრიგი, განაწესი“) „ჟამი, ვადა“, ახ. ქართ. დრო 1. „გარემომცველი სამყაროს განვითარების ობიექტური აღქმა; ისტორიული და ხილული პროცესების თანამიმდევრობის აღწერა საუკუნეებით, წლებით, დღეებით, საათებით“, 2. „გარკვეული მონაკვეთი საუკუნეების, წლების, დღეების, საათებისა და მისთანათა, როდესაც რამე ხდება, რაიმე პროცესი, მოვლენა მიმდინარეობს, – ხანი, ჟამი“

დეპეშა (ზს., ქს.) < ქართ. დეპეშა (< ფრანგ. **depeche** < **depecher** „სწრაფად გაგზავნა“) „ტელეგრაფით გაგზავნილი შეტყობინება, – ტელეგრამა“

დეპუტანტ/დეპუტატ (ზს., ქს.) < ქართ. დეპუტატ-ი (< რუს. Депутат < ლათ. deputatus წარგზავნილი) „არჩევითი სახელმწიფო დაწესებულების წევრი; არჩეული წარმომადგენელი“

დერეჟან/დერეჟენ (ლხმ.) < ქართ. დელეჟან-ი (< ფრანგ. diligence) „იგივეა, რაც დილიჟანსი, – დიდი დახურული ეტლი, რომლითაც მგზავრები დაჰყავდათ და ფოსტა და ბარგი დაჰქონდათ (გარკვეული მარშრუტით)“

დესეტინა (ზზ.)/დესეტინაჲ (ლშზ.) < ქართ. დესეტინა (< რუს. десятина) „მიწის საზომი ერთეული რუსეთში (მეტრული სისტემის შემოღებამდე)“

დეჟა (ქს.) < ქართ. დავა „კამათი, პაექრობა, ცილობა“ (შდრ. ზს. ცილჟ), იხ. **დაჟობ**

დეჟემირ (ზს.) < ქართ. დევგმირ-ი „ძალიან დიდი ტანისა და ძალ-ღონის პატრონი (კაცი), – ბუმბერაზი, გოლიათი“, გადატ. „მეტად გამბედავი, ვაჟკაცი, გმირი“

დეჟიშჟილ (ზზ.) < ქართ. დევ-იქს-შვილ-ი „ზღაპრის პერსონაჟი“

დეჟლეთ (ქს.) „კაცის სახელი“ *ანთრ.* < ქართ. დევლეთ-ი (< თურქ. devlet) „მაჰაკაცის საკუთარი სახელი“

დეჟან (ზზ.)/ტელჟან (ბქ.)/დეჟან (ლშზ.)/დელჟან (ლნტ.)/დელჟან/დელჟან (ჩოლ.)/დეჟან (უშგ.) „აივანი“ < ქართ. დერეჟან-ი 1. „სახლის ნაწილი, წინა მხარეს მიდგმული შესასვლელად, უკედლებო (ღია), სვეტებიანი და გადახურული“, 2. „გრძელი გასავლელი (სადგომში...), – ტალანი, კორიდორი“ (შდრ. ლნტ. ხერხჟილ)

დიდჰა (ზს.)/დიდეზ (ლშზ., უშგ.)/დიდაზ (ლნტ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. დიდ-ებ-ა „კურთხევა, ქება, ოსანა“, ახ. ქართ. „საგალობელი, ლოცვა, –

სადიდებელი...“ (შდრ. უშგ. დიდჰა „სიმალლე“)

დიდჰარ (ზს., ლნტ.)/დიდარ/მდიდარ (ლშზ.) 1. „მდიდარი, ბობოლა“, 2. ბქ. გადატ. „ამჰარტავანი“ < ქართ. მ-დიდარ-ი „დიდი ფულისა თუ ქონების პატრონი“

დიდჰრდ (უშგ.) „ბლომად“ *ზმნის.* < ძვ. ქართ. მ-დიდრ-ად „უხვად“

დიდეზულ (ზს., ქს.) < ქართ. დიდებულ-ი „ნადიდები, განდიდებული; ღირსშესანიშნავი, დიადი, ჩინებული; მშვენიერი, საუცხოო...“ (შდრ. ზზ. განგალ, ლშზ., ჩოლ. განგალ, ლნტ. განგალ; ზზ. დჰდრლ, ბქ. დჰდილ)

დიდეზულდ (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. დიდებულ-ად „მშვენიერად, საუცხოოდ, ჩინებულად“ (შდრ. ზზ. განგალდ, ლშზ., ჩოლ. განგალდ, ლნტ. განგალდ)

დიეშიშჟლებელ (ზს.) „ტიტველი, შიშველი“ < ქართ. დედიშობილა „შიშველი, ტიტველი, ტანთჩაუცმელი“ (შდრ. ზზ. ტინტრიკჰა)

დიკა (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. დიკა „საქართველოს მთიანეთში გავრცელებული საგაზაფხულო ხორბალი“

დილეგ (ზს., ქს.)/დილეგ (ბქ.)/დელიგ (უშგ.) „სამწყვდევნი ტყვისა კოშკში ან მაჩუბში“ < ძვ. ქართ. დილეგ-ი (< ოს. daellag „ქვედა, ქვეშეთი“) „ციხე-კოშკის ქვედა ნაწილი, რომელიც გამოყენებული იყო საპრობილედ, – საპრობილე, საპატიმრო“

დიმთილ (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/დიმეთილ (ლნტ.), შდრ. ზს., ქს. დედამთილ < ზან. (მეგრ.) დია-ნთილ-ი/დია-ნთირ-ი (შდრ. ლაზ. და-მთირ-ე) < ქართ. დედა-მთილ-ი „ქმრის დედა ცოლისათვის“ (შდრ. ზს., ქს. გიგა)

დინამეტ (ჩოლ.) < ქართ. დინამიტ-ი

(< ბერძ. *δυσαιμς*) „ასაფეთქებელი მოწყობილობა“

დინდგუ (ბქ.)/**დენდგელაჲ** (ჩოლ.)/**დუინდგუ** (ჩხხ.)/**დინგუ** (ლხმ.)/**დინდგელ/დინდგილ** (უშგ.) < ქართ. დინდგელ-ი „სკის შავი ცვილი“, შდრ. მეგრ. დვინდგვ-ი

დინჯ (ზს., ქს.) < ქართ. დინჯ-ი „მშვიდი, წყნარი, დარბაისელი; დაფიქრებული; აუჩქარებელი, აუღელვებელი, დარბაისლური“ (შდრ. ზხ. **ლუნყურე**, ბქ. **ლუნყური**)

დირექტორ (ზს., ქს.)/**დელექტორ** (ჩოლ.) < ქართ. დირექტორ-ი (< ლათ. *director*) „საწარმის, დაწესებულების ან სასწავლებლის ხელმძღვანელი, უფროსი“

დისერტაცია (ზს., ქს.) < ქართ. დისერტაცია (< *dissertatio* „გამოკვლევა, თხზულება, მსჯელობა, მოხსენება“) „მეცნიერული ნაშრომი, რომელსაც საჯაროდ იცავენ სამეცნიერო საბჭოს წინაშე სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად“

დიუწ (ზს., ლნტ.)/**დიუწ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მდივან-ი 1. „ვინც აწარმოებს ან განაგებს დაწესებულების ან კერძო პირის საქმიან მიმოწერას“, 2. „პირი, რომელიც წერს სხდომის, კრების ოქმს...“

დიუიზია (ზს., ქს.)/**დიუიზი** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. დივიზია (< ლათ. *Division* „გამოყოფა, დაყოფა“) „რამდენიმე პოლკისაგან (ბრიგადისაგან) შემდგარი სამხედრო შენაერთი“

დისხა/დისხალ (ზხ.)/**დისხალ** (ბქ., უშგ.)/**დიასახლ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დია-სახლ-ის-ი „ქალი, რომელიც საოჯახო საქმეებს უძღვება, ოჯახის დედა...“

დრკუნ/დრკუნ (ზხ.)/**დიაკუნ** (ბქ.)/**დრკონ/დრკუნ** (ლშხ.)/**დიაკუნ** (ზხ.,

ლნტ., ჩოლ.)/**დიაკონ** (ლნტ., ჩხხ.)/**დიაკუნ** (ლხმ.)/**დიკუნ** (უშგ.), შდრ. ბქ. **დიკუნ** *გადატ.* „დაბალი და მსუქანი“ < ძვ. ქართ. დიაკონ-ი (< ბერძ. *διάκονος* „მსახური“) „თანაშემწე მღვდლისა, – დიაკვანი“

დრ (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/**დირ** (ბქ., ლნტ.)/**დგრ** (ბქ.) < ძვ. ქართ. დვრე „მორი, ძელი“, ახ. ქართ. დირე „გათლილი ძელი (ხე), დადებული სახლის ნაწილის (კედლის, კარის, სვეტების...) საძირკვლად ან სარტყლად“, შდრ. გურ. დვირო „მორი, ძელი“ (შდრ. ზს. **ცხური**)

დმანის (ზს., ქს.)/**დმანის** (ბქ.) *ტოპ.* < ქართ. დმანის-ი „ქალაქი საქართველოში, დმანისის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ცენტრი“

დობილ (ზს., ქს.) < ქართ. დობილ-ი „ვინც დად მოიკიდეს, ვისაც დად გაეფიცნენ“

დოგმა (უშგ.) < ქართ. დოგმა „ლითონის ერთგვარი შესაკრავი, – ღილ-კილო, ხრიკა“

დოგოტორ (ბქ.) < ქართ. დაგავორ-ი (< რუს. *Договор* „ხელშეკრულება“) „მოლაპარაკება“

დოგუ (უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. მდოგვ-ი „ერთწლოვანი მცენარე (ჯვაროსანთა ოჯახისა)“

დოინჯ (ზს., ქს.) < ქართ. დოინჯ-ი „წელზე შემოდებული ხელები ისე, რომ იდაყვები განზეა გაწეული“

დოლ (ზს., ქს.) < ქართ. დოლ-ი „დასარტყამი საკრავი“

დოლბანდ (უშგ.) < ქართ. დოლბანდ-ი „თეთრი და თხელი, რბილი ქსოვილი“ (შდრ. ბქ. **თუბალი**)

დოლ-გარმონ (ზს., ქს.) < ქართ. დოლ-გარმონ-ი „დოლისა და გარმონის დაკვრა“

დოლებ (ზს.)/**დოლობ** (ლშხ.)/ **დო-
ლზ** (ლნტ.)/**დოლაზ** (ჩოლ.) < ქართ.
დოლაზ-ი (< სპარს. *dūbah*) „წისქვილის
ქვა“

დომბა (ზზ.)/**დომბა** (ბქ.)/**დომბად**
(ლშხ., ჩოლ.)/**დომბათ** (ჩოლ.) *ზოოლ.* <
ქართ. დომბა „ჩლიქოსანი ცხოველი
ძროხისებრთა ოჯახისა“

დორა (ზზ.)/**დორად**/**დორად** (ლშხ.,
ჩოლ.)/**დორა** (ლნტ., უშგ.) „დოქი“ < ძვ.
ქართ. დორა-დ, დორ-აკ-ი „დოქი, ღვი-
ნის საწყაო“, ახ. ქართ. „თიხის ჭურჭე-
ლი წყლისთვის“, ლექს., ქართლ. დორა
„კოკა“

დორან (ლშხ., ჩოლ.) „ღვინის სა-
წყაო ჭურჭელი (ზედმიწ. – **დორ-იან-**
ი)“ < ძვ. ქართ. დორა-დ, დორ-აკ-ი „დო-
ქი, ღვინის საწყაო“, ახ. ქართ. „თიხის
ჭურჭელი წყლისთვის“, ლექს., ქართლ.
დორა „კოკა“

დოქ (ზს., ქს.) < ქართ. დოქ-ი „სხვა-
დასხვა ზომის თიხის ცალყური ჭურჭე-
ლი სითხის (წყლის, ღვინის...) ჩასახმე-
ლად“ (შდრ. ბზ. **მანჩაშ**)

დოხტურ (ზზ.)/**დოხტურ**/**დოხ-
თურ** (ბქ.)/**დოხტურ** (ზზ., ლშხ.)/ **დოხ-
დტირ**/**დოხტდურ** (ლნტ.) „ექიმი“ <
ქართ. დოხტურ-ი < დოქტორ-ი (< ლათ.
doctor „მასწავლებელი, დამრიგებელი“)
1. „უმაღლესი სამეცნიერო (აკადემიუ-
რი) ხარისხი, რომელსაც ანიჭებენ დი-
სერტაციის დაცვის საფუძველზე მე-
ცნიერების ამა თუ იმ დარგში“, 2. „იგი-
ვეა, რაც ექიმი“

დოხტურობ (ზს.)/**დოხტურობ**/
დოხთურობ (ბქ.)/**დოხტურობ** (ზზ.,
ლშხ., ჩოლ.)/**დოხდტირობ**/**დოხტდუ-
რობ** (ლნტ.) „ექიმობა“ < ქართ. დოხ-
ტურ-ობ-ა (< დოქტორ-ობ-ა < დოქ-
ტორ-ი < ლათ. *doctor* „მასწავლებელი,
დამრიგებელი“) 1. „დოქტორის სამეც-

ნიერო (აკადემიური) ხარისხი“, 2. „იგი-
ვეა, რაც ექიმობა“

დროგ (ზზ.) < ქართ. დროგ-ი (< რუს.
Дроги) „გრძელი, ოთხთვლიანი უძარო
საზიდარი, – ჯაგვი, ფორანი“

დროაზნ (ლნტ.) „დროზე, დროუ-
ლად (ზედმიწ. – **დრო-იან-ად**)“ *ზმნის.*
< ძვ. ქართ. დრო (< ძვ. ინდ. *etū* „დრო,
წესრიგი, განაწესი“) „ჟამი, ვადა“, ახ.
ქართ. დრო 1. „გარემომცველი სამყა-
როს განვითარების ობიექტური აღქმა;
ისტორიული და ხილული პროცესების
თანამიმდევრობის აღნუსხვა საუკუნე-
ბით, წლებით, დღეებით, საათებით“,
2. „გარკვეული მონაკვეთი საუკუნე-
ბის, წლების, დღეების, საათებისა და
მისთანათა, როდესაც რამე ხდება, რა-
იმე პროცესი, მოვლენა მიმდინარეობს, –
ხანი, ჟამი“

დროას (ლშხ.) „დროზე“ *ზმნის.* < ძვ.
ქართ. დრო (< ძვ. ინდ. *etū* „დრო, წეს-
რიგი, განაწესი“) „ჟამი, ვადა“, ახ. ქართ.
დრო 1. „გარემომცველი სამყაროს გან-
ვითარების ობიექტური აღქმა; ისტო-
რიული და ხილული პროცესების თა-
ნამიმდევრობის აღნუსხვა საუკუნე-
ბით, წლებით, დღეებით, საათებით“,
2. „გარკვეული მონაკვეთი საუკუნე-
ბის, წლების, დღეების, საათებისა და
მისთანათა, როდესაც რამე ხდება, რა-
იმე პროცესი, მოვლენა მიმდინარეობს, –
ხანი, ჟამი“

დროჟ (ზს., ქს.) < ქართ. დროჟ-ი
(< რუს. *Дрожжи*) „საფუარი“

დროტაშ (ზზ.)/**დრეტაშ** (ბქ.)/**დრო-
აშ** (ლშხ., ჩოლ.) „დროულად, დრო-
ზე (ზედმიწ. – **დრო-ის/დრო-ის-ად**)“
ზმნის. < ძვ. ქართ. დრო (< ძვ. ინდ. *etū*
„დრო, წესრიგი, განაწესი“) „ჟამი, ვადა“,
ახ. ქართ. დრო 1. „გარემომცველი სამყა-
როს განვითარების ობიექტური აღქმა;

ისტორიული და ხილული პროცესების თანამიმდევრობის აღნუსხვა საუკუნეებით, წლებით, დღეებით, საათებით“, 2. „გარკვეული მონაკვეთი საუკუნეების, წლების, დღეების, საათებისა და მისთანათა, როდესაც რამე ხდება, რაიმე პროცესი, მოვლენა მიმდინარეობს, – ხანი, ჟამი“

დროშა (ზს., ქს.)/**დურშა** (ზზ.) < ქართ. დროშა „სახელმწიფოს ერთ-ერთი ძირითადი სიმბოლო – გარკვეული ფერების ქსოვილი, ტარზე დამაგრებული, – ალამი, ბაირალი“

დრუჟინა (ზზ.) < რუს. Дружина „რაზმი“

დუა (ზს.) „შანა, თილისმა, ავგაროზი“ < ოს.-ალან. **dya** (< თურქ.-არაბ. **dua** „ლოცვა“) „ამულეტი, ავგაროზი“, შდრ. ქართ. (რაჭ.) დუა „ჯადო“, ინგილ. „სამიმარი, პანაშვიდი“ (შდრ. ზზ. **ქისინბურა/ქისინბურა**, უშგ. **ქისინბურა/ქისუნბურა**; ბქ. **ლედე**; ბქ. **კისაძლ**; ქს. **ცინციბურ**)

დუბარა (ლშხ.) „მეორედ გაკერვა“ < ქართ. დუბარა (< სპარს. **dubāra** „ორჯერ, მეორეჯერ“) „ნარდის თამაშში – წყვილი დუ (ორიანი კამათელი)“

დუდამ ყვალ/დუდამ ყვალ (ბქ.) „დამჟავებული რძე (ზედმიწ. – გუდ-ის ყველ-ი)“ < ზან. (მეგრ.) გუდამ ყვალ-ი/ყვალ-ი „მაწვნის შეჰამანდი, რომელიც გუდამში მზადდებოდა“, მეგრ. ფორმა კი < ქართ. გუდა „ცხვრის, თხის ან ხბოს ტყავის პარკი, – ტიკი“ და საერთ.-ქართვ. „ყველ-“, სიტყვისაგან (შდრ. ბქ. **მეტხე ლეჟე** „დამჟავებული რძე“)

დუელ (ბქ.) < ქართ. დუელ (< ფრანგ. **duel**) „ორთაბრძოლა რაიმე იარაღით (გარკვეული წესების დაცვით); შებრძოლება, შეჭიდება“, იხ. ლი-**დუტელ**

დუმად (ლშხ., ჩოლ.)/**დუმად** (ჩოლ.) „სადოვარი, საბალახო ადგილი (ზედმიწ. – **დუმა**)“ ტოპ. < ქართ. დუმა (< ფალ. ***dum, dumb, dumbak, dunb, dumbak**, შდრ. ოს. **dymæg** „კუდი“) „ქონიანი კუდი ცხვრისა“

დუმა (ლნტ.) < ქართ. (იმერ.) დუმა „თოფის კონდახის ბოლო“

დუმად (ზზ., ბერ.)/**დუმად** (ბქ., ლნტ., უშგ.)/**დუმად** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. დუმა (< ფალ. ***dum, dumb, dumbak, dunb, dumbak**, შდრ. ოს. **dymæg** „კუდი“) „ქონიანი კუდი ცხვრისა“

დუნდულ (ზს.) < ქართ. დუნდულ-ი „საჯდომის მომრგვალებული ნაწილი, დუნდულა კუნთი, – საჯდომი“ (შდრ. ზს., ქს. **ლასგურა**)

დუნია (ლშხ.) < ქართ. დუნია 1. „ქვეყანა, ქვეყნიერება, მსოფლიო“, 2. **გადატ.** „ძალიან ბევრი, უამრავი...“

დუჟ (ლშხ., ჩოლ.)/**დლუჟ** (ჩოლ.) „ქაფი; ჟღვინტი, წვინტილი“ < ქართ. დუჟ-ი 1. „ქაფად გადმოსული ნერწყვი (ზოგიერთი ავადმყოფობის დროს), პირზე მომდგარი ქაფი“, 2. **გადატ.** „ლორწო“ (შდრ. ზს. **ნაშხუ**)

დურაკ (ზს., ქს.)/**დურაქ** (ბქ., ჩოლ.)/**დურაქ** (ლნტ.) < ქართ. დურაკ-ი (< რუს. **Дурак**) „სულელი, ტუტუცი, ჩერჩეტი“

დურბალ (ბქ.)/**დურბელ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) დურბელ-ა/დურბელ-ი „ჯირკვლების ჭლექი“

დურბინდ (ზს., ქს.) < ქართ. დურბინდ-ი „ოპტიკური ხელსაწყო გამადიდებელი შუშებით, – ჭოგრიტი, ბინოკლი“ (შდრ. ზზ. **სათალ**, ბქ. **სანთალ/სუანთალ**, ჩოლ. **სათალ**)

დურბლან (ბქ.) **გადატ.** „ცბიერი, ბოროტი, გაიძვერა“ < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) დურბელ-ა/დურბელ-ი „ჯირკვლების ჭლექი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ლემ-**

ხალ, ლშხ., ჩოლ. ლგმხალ; ბქ. ურშუ-
ლმან; ბქ. ჩორთლმან; ლშხ. ჩოლლოთ;
ჩოლ. ძალტიტ)

დურგალ (ზს., ქს.)/**დურგალ** (ზზ.) < ქართ. დურგალ-ი „ხის ავეჯის ხელოსანი, – ხურო“

დურყუ/დორყუ (ბქ.) „შემოზღუდული ადგილი; ბაკი საქონლისა“ < ზან. (მეგრ.) ლოყუ/ლუყუ → ლორყუ/ლურყუ < საერთ.-ქართვ. *ლაყუ-ა, შდრ. ქართ. ლაყვა||ლაკვა „ჯურღმული ნაგები“ (საბა), შდრ. ლნტ. აგორწ

დუქან (ზზ.)/**დუქან** (ბქ., ლშხ.)/**დუქან** (ზზ., ლნტ.)/**დუქან** (ლზმ.) < ქართ. დუქან-ი (< არაბ. *dükkan*) „წვრილმანის სავაჭრო ან პატარა სასადილო“

დუშ (ზს., ქს.) < ქართ. დუშ-ი (< ფრანგ. *douche*-დან რუს. ენის მეშვ.) „იგივეა, რაც შხაპი“

დუშაყ (უმგ.) < ქართ. დუშაყ-ი „ცხენის ფეხის დასაბორკი თოკი ან ბორკილი, – პალვანდი“

დუხ (ზს., ქს.) < ქართ. დუხ-ი (< რუს. *Дух*) „სუნამო, ინანთი“

დუხონკა (ბქ.)/**დუხონკა** (ლნტ.)/**დუხოტკა/დუხტონკა/დუხტანკა** (ჩოლ.) < ქართ. დუხოკვა (< რუს. *Духовка*) „პაერღუმელი“

დუხჭირ (ზზ.) < ქართ. დუხჭირ-ი „ძნელი, აუტანელი, გაჭირვებით სავსე...“

დუღლაფ (ჩოლ.) „ურქო ცხვრის ჯიში“ *ზოოლ.* < ქართ. დვალ-ურ-ი „დვალეთისათვის დამახასიათებელი“

დუღლეთ (ლშხ., ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. დვალეთ-ი „საქართველოს ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მხარე, რომელიც მოიცავდა კავკასიონის ქედის ცენტრალურ ნაწილს, დარიალის ხეობასა და მამისონის უღელტეხილს შორის ტერიტორიას“

დუერი (ლნტ.)/**დუერ** (ჩოლ.) < ქართ. მდორე „იგივეა, რაც მდოვრე, – ძალიან ნელა, თითქმის შეუმჩნევლად მდინარი (წყალი, მდინარე“

დუინ (ბქ.) „სუნიანი მატლი, წურბელას მსგავსი“ < ადიღ. *დუტა* „წურბელა“, შდრ. შაფს. *დუტუ*; ჭემ. *დუტუ*; ბჟედ. *დუტუ*; ყაბ. ფსგ-*დუტუ*; უბიხ. *დუტა*... „id“

დუტრეძანდ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. დროულ-ად „იგივეა, რაც დროზე“

დუტრეშ/დროშ/დრეშ (ზს.)/**დროშ** (ლშხ.)/**დრო/დურე/დრო** (ლნტ.)/**დურე** (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. დრო (< ძვ. ინდ. *etū* „დრო, წესრიგი, განაწესი“) „ჟამი, ვადა“, ახ. ქართ. „გარემომცველი სამყაროს განვითარების ობიექტური აღქმა; ისტორიული და ხილული პროცესების თანამიმდევრობის აღნუსხვა საუკუნეებით, წლებით, დღეებით, საათებით“ (შდრ. ზს., ქს. *ტონა*, ზს. *ტანა*, ზზ. *ტონა*)

დღეობ (ქს.) < ქართ. დღე-ობ-ა 1. „ვინმეს სახელის (სახელობის) აღსანიშნავი დღე, რაიმე თარიღისადმი მიძღვნილი ზეიმი“, 2. „ამა თუ იმ რელიგიურ წარმოდგენასთან დაკავშირებული დღესასწაული; ხატობა“ (შდრ. ზს., ქს. *ღენ*)

დღესასწაულ (ზს., ქს.)/**დღესასტაულ** (ლშხ.)/**დღესასწატილ/დღესასწატილ** (ლნტ.) < ქართ. დღესასწაულ-ი 1. „რაიმე ღირსშესანიშნავი მოვლენის აღმნიშვნელი თარიღი, საზეიმო დღე, – დღეობა“, 2. „რელიგიური დღესასწაული, – დღეობა“

დღიურ¹ (ზს., ქს.) < ქართ. დღიურ-ი „რაც ერთ დღეში უნდა შესრულდეს, – ერთი დღის სამუშაო“ (შდრ. ზზ. *აშხულაღღიშ*)

დღიურ² (ზს., ქს.) < ქართ. დღიურ-ი 1. „ყოველდღიური (პერიოდული) პი-

რადი ჩანაწერები“, 2. „მოსწავლის პირადი ჟურნალი მიცემულ დავალებათა ცოდნის (აქტივობის) შეფასებათა აღსარიცხად“

9

ებრაელ/ებრაელ (ზს.) < ქართ. ებრა-ელ-ი „პალესტინელი ქრისტიანები, რომლებიც ებრაულ ან არამეულ ენებზე მეტყველებდნენ“ (შდრ. ბზ. **უირამა**, ბქ. **უურია**, უშგ. **უირია**)

ეგებ (ზს., ლშხ.)/**ეგებას** (ზს.)/**ეგებს** (ბქ.)/**აგებ/არგებს** (ჩოლ., უშგ.) **ნაწ.** < ქართ. ეგებ/ეგებ-ა/ეგებ-ის] „იქნებ, იქნება, შეიძლება“, იხ. **იგებს**

ეგნატე (ზს., ქს.) **ანთრ.** < ქართ. ეგნატე (< ლათ. **ignatius** „არა მცოდნე“) „მაკაცის საკუთარი სახელი“

ეკალ (ბზ., ლნტ.) **ბოტ.** < ქართ. ეკალ-ი 1. „ზოგიერთი მცენარის ტანზე განვითარებული მაგარი წვეტიანი გამონაზარდი, – ქაცვი“, 2. „მცენარე (ჩვეულებრივ ბუჩქი), რომელსაც ეკლები აქვს, – ეკლიანი მცენარე“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ცაგ**, ლშხ., ჩოლ. **ცაგ**)

ეკენითუე/ეკენისთუე (ბზ.)/**ეკენი** **თოი** (ლშხ.)/**ენკენი/ენკენობა** **თუე** (ლნტ.) „სექტემბერი“ < ძვ. ქართ. ენკენობ-ის] თვე / ენკენ-ის თვე „ხალხური სახელწოდება წელიწადის მეცხრე თვისა, – სექტემბერი“ (შდრ. ზს. **მეკახ**)

ეკლესია (ზს., ქს.)/**ეკლესამ** (ბქ.)/**ეკლესიამ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ეკლესია[მ]** (ჩოლ.) **რელიგ.** < ქართ. ეკლესია (< ბერძ. **ἐκκλησία** „შესაკრებელი“) „საგანგებო შენობა, სადაც იმართება მღვდელმსახურება (წირვა-ლოცვა), – საერთო სამლოცველო, საყდარი, ტაძარი“ (შდრ. ბზ. **ლაჭუმბ**, ბქ. **ლაჭუმბი**, ქს. **ლაჭუმბ**)

დენდაგ (ბქ.) < ქართ. ლიანდაგ-ი „საპირესა და სარჩულის შუა დადებული ბამბის (მატყლის) დასამაგრებლად გავლებული ნაკერი“

ელარჯ (ლნტ.) < ზან. (მეგრ.) ელარჯ-ი „ყველშერეული (ჩახარშული ჩაზელილი) ღომი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ლემბიდ**, ბქ., ლნტ. **ლემბიდ**; ბქ. **შუბან/შუმბა**; ლშხ., ჩოლ. **თაშმეჯაბ**)

ელექტროგადმომცემ ხაზ (ლნტ.) < ელექტროგადამცემ-ი ხაზ-ი < ქართ. ელექტრონ-ი (< ბერძ. **elektron**) „მატერიის ნაწილაკი, რომელიც ატარებს უმცირეს უარყოფით ელექტრულ მუხტს, შემადგენელი ნაწილია ატომისა და მოძრაობს მისი გულის გარშემო“, ქართ. გადამცემ-ი „გადამტანი“ და ქართ. ხაზ-ი (< არაბ. **kaff**) 1. „ვიწრო ზოლი რისამე ზედაპირზე, – წირი“, 2. „რისამე (ან ვისიმე) განლაგება ერთ რიგად, ერთ მწკრივში“, 3. „წარმოსახვითი ზოლი, რომელიც აღნიშნავს რისამე მიმართულებას, საზღვარს, დონეს...“

ელექტრონ (ზს., ქს.)/**ელეკტრონ** (ლშხ.) < ქართ. ელექტრონ-ი (< ბერძ. **elektron** „ქარვა“) „მატერიის ნაწილაკი, რომელიც ატარებს უმცირეს უარყოფით ელექტრულ მუხტს, შემადგენელი ნაწილია ატომისა და მოძრაობს მისი გულის გარშემო“ (შდრ. ბზ. **ნაწპი**, ბქ. **ნაწპი**)

ელექტროსადგურ (ზს., ქს.)/**ელექტროსადგური** (ლნტ.) < ქართ. ელექტროსადგურ-ი < ქართ. ელექტრონ-ი (< ბერძ. **elektron**) „მატერიის ნაწილაკი, რომელიც ატარებს უმცირეს უარყოფით ელექტრულ მუხტს, შემადგენელი ნაწილია ატომისა და მოძრაობს მისი

გულის გარშემო“ და ქართ. სადგურ-ი 1. „მატარებლის (ან სხვა ტრანსპორტის) გაჩერების ადგილი, საგანგებოდ მოწყობილი მეზავრთათვის, საბარგო ოპერაციებისათვის, აგრეთვე, ტრანსპორტის ტექნიკური მომსახურებისათვის“, 2. „იგივეა, რაც სადგომი“

ელისაბედ (ზს., ქს.)/**ელსაბედ** (ბქ.)/**საბედ/აერსაბედ** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ელისაბედ-ი (< ბერძ. **Ελισάβετ** < ძვ. ებრ. **ელიშევა** „ღვთის პატივისმცემელი, მადვიცარი“) „ქალის საკუთარი სახელი“

ელაჲ/ელია (ზს., ლნტ.)/**ელი** (ზს., ქს.)/**ელ/ელ/ელაჲ** (ბზ.)/**ელია** (ბქ., ლნტ.)/**ელია** (ლშხ., ჩოლ.) „ამინდის ღვთაება, ღვთაება ავდრიანობისა“ *რელიგ.* < ქართ. {წმინდა} ელია (< ძვ. ებრ. **eliyahu** „ღმერთ-ი – სიმაგრე ჩემი“) „ძველი და ახალი აღთქმის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წინასწარმეტყველი“

ელჰეჟ (ქს.) < ქართ. ელ-ჰეჟ-ი „ცუდი ამინდი, – ელვა და ჰეჟა“ (შდრ. ბზ. **ლირხუნალ**, ბქ. **ლირხენალ/ლირხენალ**, ლშხ., ჩოლ. **ლირხენალ**)

ენქერ/აენქერ/აენქი (ჩოლ.) < ქართ. ლენქერ-ი „იგივეა, რაც ძვ. ქართ. ლანქერი“, ლეჩხ. „მომატებული, ამღვრეული მდინარე, – ლიაღვი“, შდრ. ახ. ქართ. ნამქერ-ი

ენქერობ/აენქერობ/აენქრობ (ჩოლ.) „წყალდიდობა (ზედმიწ. – ***ლენქერ-ობა**)“ < ქართ. ლენქერ-ი „იგივეა, რაც ლანქერი“, ლეჩხ. „მომატებული, ამღვრეული მდინარე, – ლიაღვი“

ეჟაზუმ (ლშხ.) „იმდენი (ზედმიწ. – *ის **ზომა**)“ < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით, – იგივეა, რაც საზომი“

ეჟუნ (ზს.)/**ეჟუნ** (უშგ.) „ზანზალაკი“ < ქართ. ეჟვან-ი „ლითონის საჟღარუნებელი, რომელიც ხმას გამოსცემს

შიგ მოთავსებული ლითონისავე ბურთულ[ებ]ის მოძრაობისაგან, – ჟღარუნა“ (შდრ. ზს., ლშხ. **როჟან**, ზს. **როჟენ/როჟუნ**, ლნტ. **რაჟან**, ჩბხ., ლხმ. **რეჟენ**)

ერბო-კარაქ (ლშხ.) < ქართ. ერბო-კარაქ-ი „ერბო და კარაქი“

ერთობილ (ზს.) < ქართ. ერთობ-ლივ-ი „ერთად აღებული“

ერისალემ (ბზ.) 1. „იერუსალიმი“, 2. ბზ. **ტოპ.** < ქართ. იერუსალიმ-ი (< ძვ. ებრ. **ieruśalaim** „წმინდა“) „ისრაელის სახელმწიფოს დედაქალაქი“

ერმინე (ზს., ქს.)/**აერმინე** (ქს.)/**ერმილე** (ლშხ.)/**აერმი** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ერმი/ერმინე/ერმილე (< ბერძ. (?) „ჰერმესის ტყისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ესაჟილ (უშგ.) < ქართ. იასაულ-ი (< თურქ. **yasaul** „ბრძანების აღმსრულებელი“) „პოლიციის მოხელე სოფელში“

ესენტუკუტ (ბზ.)/**ესენდუკუტ** (ბქ.) **ტოპ.** < ქართ. ესენტუკი/ესენდუკი-ი „ქალაქი-კურორტი რუსეთის სტავროპოლის მხარეში“

ესპანეთ (ზს., ქს.)/**ესპანეთ** (ლშხ., ჩოლ.) **ტოპ.** < ქართ. ესპანეთ-ი (< ესპ. **españa**) „სახელმწიფო ევროპის სამხრეთ-დასავლეთით, პირენეს ნახევარკუნძულზე“

ეტაჟა (ლნტ.) < რუს. **Этаж** „სართული“

ეჟა (ზს.)/**აეჟა** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. **hava** „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“

ეჟგენ (ზს.)/**აეჟგენ** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ევგენ-ი (< რუს. **Евгений** < ბერძ. **Εὐγένιος** „კეთილშობილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ეფენდი (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. ეფენდ-ი

(< თურქ. **efendi** „ბატონი“) „თურქეთში საპატიო მიმართვა, – იგივეა, რაც ქართულში ბატონო||ბატონი“

ეფობ (უშგ.)/**ეფობ** (ჩოლ.) < ქართ. იაფ-ობ-ა (< სპარს. **yāb** „უხვი, ადვილად საშოვნელი“) „საქონლის იაფად {გა}ყიდვა, – სიიაფ“

ექიმ/აქიმ (ზს.)/**ექიმ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ექიმ** (ლნტ.)/**ექიმ/აქიმ** (უშგ.) < ქართ. ექიმ-ი (< თურქ. **hekim** < არაბ.-სპარს. **ḥakīm**) „უმაღლესი სამედიცინო განათლების მქონე პირი, რომელიც ზრუნავს დაავადებებისაგან ადამიანის დაცვაზე და ავადმყოფებს მკურნალობს“ (შდრ. ჟან. **ჰეკიმი**)

ემშაობ/ემშაობ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ემშაკ-ობ-ა (< ფალ. **hešmak**) „მოხერხებულობა, გაქნილობა, მზაკვრობა...“ (შდრ. ზს. **ლიტბურ**; უშგ. **ლიტგანწო**)

ემშაკ (ზს.)/**ემშაკ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ემშაკ-ი (< ფალ. **hešmak**) „ბოროტი, ავი სული, მავნე სული, – სატანა, მაცთური“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ჟობურ**; ზს. **გუეფ**; ზზ. **მაზგარ**, ბქ. **მაზგარ**)

ექუძან (ზს., ლნტ.)/**ექუძიან** (ლშხ., ჩოლ.)/**ექუძან** (უშგ.) < ქართ. ექვიან-ი „ექვით შეპყრობილი, ექვნიული“ (შდრ. ზზ. **ჰარკუტიან**, ბქ. **ჟარკუძან**; ჩოლ. **კუტბად**)

ეჯგუზარ (ზს.)/**ეჯგუზარ/ეჯგუზარ** (ზზ.)/**ეჯგუზარ** (ჩოლ.)/**ეჯგუზარ** (ლზმ.) „ისეთი, იმისთანა (ზედმიწ. – *ის-გვარ-ი)“ < ქართ. იმ-გვარ-ი „იმნაირი, იმისთანა, ისეთი“ (< ქართ. გვარ-ი < ფალ. **gōhr/gōhār** „ბუნება, მატერია, არსი, წარმოშობა, რასა, გვარეულობა, შთამომავლობა...“) 1. „მემკვიდრეობითი საგვარეულო სახელწოდება, რომელიც ერთვის ადამიანის საკუთარ სახელს“, 2. „ჩამომავლობა; ჯიში, მოდგმა...“

ეჯგუზარ-ამგუზარ (ზს.) „ისეთი, იმისთანა (ზედმიწ. – *ის-გვარ-ი-ამ-გვარ-ი)“ < ქართ. იმ-გვარ-ი „იმნაირი, იმისთანა, ისეთი“ (< ქართ. გვარ-ი < ფალ. **gōhr/gōhār** „ბუნება, მატერია, არსი, წარმოშობა, რასა, გვარეულობა, შთამომავლობა...“) 1. „მემკვიდრეობითი საგვარეულო სახელწოდება, რომელიც ერთვის ადამიანის საკუთარ სახელს“, 2. „ჩამომავლობა; ჯიში, მოდგმა...“

ეჯგუზუმ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ეჯგუზუ/ეძგუზუ** (ბქ.) „იმდენი, იმხელა (ზედმიწ. – *ის-ზომა)“ < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით; საზომი“

ეკა (ლშხ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ეკა! „შემახილი მიმართვისას, მოწოდებისას...“

ზ

ზაბაკ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ., გურ.) ზაბაკ-ი „ნაკლი, ზადი, წუნი“ (შდრ. ზზ. **ცხრდ**, ბქ., ქს. **ცხიდ**)

ზაბორ (ზს., ქს.) < ქართ. ზაბორ-ი (< რუს. **забор**) „ღობე, მესერი“ (შდრ. ზს. **ნაშხატუ**, ბქ., ქს. **ნაშხატ**)

ზაბუნ (ლშხ., ჩოლ.) 1. ლშხ. „ზადი, ნაკლი“, 2. ჩოლ. „დაბნეული; დაღვრე-

მილი; დაძაბული; არეული“ < ქართ. ძაბუნ-ი 1. „ძალას მოკლებული, უძლური, უნიათო“, 2. „სიმხნევეს მოკლებული, – ჯაბანი“

ზაბუნდ (ჩოლ.) „დაბნეულად; დაძაბულად; არეულად“ *ზმნის.* < ქართ. ძაბუნ-ად „უძლურად, უნიათოდ“

ზად¹ (ქს.)/**ზად** (უშგ.) < ქართ. ზად-ი

„ნაკლი, წუნი, მანკი“ (შდრ. ბზ. ცხრდ, ბქ., ქს. ცხიდ)

ზად² (ბზ., ქს.) „აღაო, საფუარი“ < ოს.-აღან. *zad, id*

ზაკაზ (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/ზაკვზ (ლნტ.) < ქართ. ზაკაზ-ი (< რუს. *заказ*) „დაკვეთა“

ზაკალ (ზს.)/ზზაკვლ (ლშზ.)/ზზაკალ (ეცერ.), შდრ. უშგ. *საქალ ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) ზზაკალ-ი/ზაკალ-ი/ზაკა-ი „ზზა“, შდრ. იმერ., გურ. ბზეკალ-ი

ზაკუსკა (ზს., ქს.) < რუს. *Закуска* 1. „საუზმე, წასაუზმება“, 2. „დასაყოლე-ბელი, დასატანებელი (არაყზე, ღვინო-ზე...)“, შდრ. ბქ. *ნჭჭმუნ*

ზალა (ზს.) < ქართ. ზალა (< გერმ. *saal* რუს. ენის მეშვ.) „იგივეა, რაც დარ-ზაზი; სასტუმრო ოთახი“

ზანგ (ზს., ქს.) < ქართ. ზანგ-ი (< არაბ. *زنج* ზანგ* „შავკანიანი“) „შავკანია-ნი ადამიანი, – ნეგრი“

ზანგლვ (ბზ.)/ზანდლვ (ბქ.)/ზანზ-ლვ (უშგ.)/ზანგლაგ/ზანზლაგ (ჩოლ.) „ზარი“ < ქართ. ზან-ზალ-აკ-ი „ზარი“, შდრ. ფშ. ზანგალაკ-ი

ზანდიკუ (ბზ.)/ზანდლუკ (ლშზ.)/ზან-დტუკ/ზანდტუკ (ლნტ.)/ზანდლუკუ (ჩოლ.)/ზანდიკუ (უშგ.) < ქართ. ზან-დლუკ-ი (< არაბ.-სპარს. *sandūk*) „კიდობა-ნი (საბა), – ხის სახურავიანი ყუთი, გა-რედან ჩვეულებრივ თუნუქით შემოჭე-დილი“, იხ. *სუნდუქ/სუნდუქუ*

ზანტ (ზს., ქს.) „დონდლო“ < ქართ. ზანტ-ი „ზარმაცი“ (შდრ. ზს. *ბანდუ*; ბქ. *ნალოგა*; ლშზ. *ნეყუტი*)

ზარალიან-ლუკუმატე (ლშზ.) „და-ზარალებული“ < ქართ. ზარალ-იან-ი (< თურქ. *zarar*) „ქონებრივი დანაკარგი, დანაკლისი“ და კვიმატ-იან-ი „ავი, ცუ-დი, ბოროტი, უკუღმართი, ბედითი, ხიფათიანი, ფათერაკიანი, – იგივეა,

რაც კვიმატი“, შდრ. ფშ., ხეეს., მთიულ. კუმეტ-ი

ზარვლ (ზს., ლნტ.)/ზარალ (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ზარალ-ი (< თურქ. *zarar*) „ქონებრივი დანაკარგი, დანაკ-ლისი“ (შდრ. ზს. *კუჭდ*)

ზარვ (ბქ.) „საარაყე ქვაბის მთლია-ნი ხუფი“ < ქართ. ზარხუფ-ი/ზარფუხ-ი/ზარფუშ-ი (< სპარს. *serpuş* „თავსაბუ-რავი“) „ზარის მოყვანილობის ხუფი, იყენებენ ტექნიკის სხვადასხვა დარგში, – თავსახურავი, სარქველი“

ზარზაზან (ზს., ქს.)/ჯარზაზან (ბქ., ლშზ.)/ზარზაზან (ბქ., ლნტ.)/ჯარზაზან/ზარზუზან (ბზ.)/ზარზუზან (ბქ.)/ჯარ-ზაზან (უშგ.) < ქართ. ზარზაზან-ი (< სპარს. *ზარზაზან*) „მსხვილი ყალიბის ცეცხლსასროლი იარაღი, – ქვემეხი“

ზარმაც (ზს., ქს.)/ზარმაც (ზს., ლნტ.)/ზარმაც (ლნტ.), შდრ. ჩოლ. *ზარმაცლა* < ქართ. ზარმაც-ი „ზანტი, უქნარა“ (შდრ. ბზ. *მამ[ა]ჭირამ*, ბქ. *მამჭირუშ*, ლშზ. *მამჭირამ*, ლნტ. *მამაჭრულ*, ჩოლ. *მამჭირუშ*; ბზ. *დამზიგამ*, ბქ. *დატ-ზიგა*; ლშზ. *უჩმინა*; ლშზ., ჩოლ. *დემი-ზი*; ჩოლ. *ტომიყო*)

ზარტილ/ზარტილ (ბზ.)/ზარეულ (ბქ.)/ზარულ (ლშზ.)/ზარეტილ (ლნტ.)/ზარტილ (უშგ.) < ქართ. მ-ზარ-ეულ-ი „ხელობით საჭმლის მკეთებელი“

ზარჩუ (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) ზერჩო „იგივეა, რაც არჯაკელი; ერთგვარი ბალახი“

ზატორ (ზს.)/ზატტორ (ლშზ.) < ქართ. ზატორ-ი (< რუს. *Затор*) „საკე-ტი“

ზაუ (ზს., ქს.) < ქართ. ზავ-ი „შეთან-ხმება მეომარ მხარეთა შორის საომარი მოქმედების შეწყვეტისა და მშვიდობი-ანობის დამყარების შესახებ, – მშვიდო-ბიანობა“

ზაჟალ (ზს., ქს.) < ქართ. ზავალ-ი (< რუს. *завал*) „ზავი“

ზაჟთ (ჩოლ.) „სიმშვიდე“ < ქართ. ზავთ-ი (< არაბ. *ṣawt* „ხმა, ხმაური“) 1. „ძლიერი ხმა, დიდი, გამაყრუებელი ხმაური“, 2. „ბაქი“, „სიტყვით შეაშინოს“ (საბა). || „წყრომა, რისხვა, აღშფოთება“

ზაჟოდ (ზს., ქს.) < რუს. *Завод* „ქარხანა“

ზაქრო (ზს., ქს.)/ზაქარ (ზზ.) *ანთრ.* < ქართ. ზაქარია (< ძვ. ებრ. *Zacharias* „ღვთის მიერ დაუვიწყარი ანუ ღმერთს ახსოვს“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ზათქ (ზზ.)/ზათქ (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) 1. „თავსხმა წვიმა“, 2. „ძლიერი ხმაური“ < ქართ. ზათქ-ი (< სპარს. *zadah*, შდრ. საშ. სპარს. *zatak* < *zatan* „ცემა, კვრა, ხმაური“) „ძლიერი, ყურთასმენის წამლები ხმა (ხმაური)“

ზაჰაჰ (ბქ.)/ზაჰაჰ (ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) ზაჰა „ჩასუქებული, მძიმე ტანის ადამიანი“, იხ. **ზიჰლაჰ**

ზარ¹ (ზს., ლნტ.)/ზარ (ლშზ., ჩოლ.)/ზარა (ჩოლ.) < ქართ. ზარ-ი „ლითონისაგან (ჩვეულებრივ სპილენძის შენადნობისაგან) ჩამოსხმული ღრუ სარეკელი...“

ზარ² (ზს., ლნტ.)/ზარ (ლშზ., ჩოლ.)/ზარა (ჩოლ.) „სვანური სამგლოვიარო ჰიმნი, რომელსაც ასრულებენ მამაკაცები“ < ქართ. ზარ-ი (< სპარს.-არაბ. *zārī* „ტირილი“) 1. „სამგლოვიარო უსიტყვო გალობა მიცვალებულის გასვენებისას“, 2. „მოთქმით ტირილი, დატირება ვისიმე“

ზაზილ (ზზ.) < ქართ. ძაზილ-ი „ხმა-მალა ხმოზა, მოწოდება“

ზეგან (ზზ.) < ქართ. ზეგან-ი „ვაკე ადგილი მთაზე, მაღლობზე“

ზედადგარ (ბქ.) „სამფეხა“ < ქართ. ზედადგარ-ი „რკინის სამფეხა – ქვაბისა

და მისთანათა ცეცხლზე შესადგმელად“

ზედამხედველ (ზს., ქს.) < ქართ. ზედამხედველ-ი „პირი, რომელსაც დავალებული აქვს რისამე მეთვალყურეობა“ (შდრ. ზს., ლშზ., ჩოლ. **მესგდი**, ლნტ. **მესკიდი**)

ზედაშ (ზს., ლნტ.)/ზედაშ (ლშზ., ჩოლ.)/ზადაშ (უშგ.) < ძვ. ქართ. ზედაშე-ი „ქამისწირვისას აუცილებელი ღვინო“, ახ. ქართ. ზედაშე „წითელი ღვინო, რომელსაც ხმარობენ ზიარების დროს ან ჯვარის წერის წესის შესრულებისას“

ზედნიზედნ (ქს.)/ზაღნიზაღნ (უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. ზედიზედ „უშუალოდ ერთი-მეორის შემდეგ, ერთი-მეორის მიყოლებით“ (შდრ. ზს. **გესნიგესნ**)

ზეთ (ზს., ქს.) < ქართ. ზეთ-ი (< სომხ. *ծիթ*) „ცხიმოვანი თხევადი ნივთიერება, რომელსაც იღებენ სხვადასხვა მცენარეულ და მინერალურ ნივთიერებათა გადამუშავების გზით“

ზეთარ (ზზ.) < ქართ. ზეთ-იან-ი (< სომხ. *ծիթ*) „ზეთის შემცველი (ჭურჭელი და მისთ.)“, იხ. **ლეზეთ**

ზეთიხილ (ზზ.)/ზეთიშხილ (ბქ.) *ბოტ.* < ქართ. ზეთისხილ-ი „ზეთის-ხის ნაყოფი, ქლიავის ოდენა, კურკიანი, რომელიც დამარილებული იქმება“

ზეთუნახაჲ/ზითუნახაჲ (ზს., ლნტ.)/ **ზეთენახაჲ/მზეთუნახაჲ** (ზზ.)/ **ზითუნახაჲ** (ზზ., ლნტ.)/ **მზეთუნახაჲ** (ბქ., ლშზ., ჩოლ.)/ **ზითუნახაჲ** (ლშზ.)/ **მზითუნახაჲ** (ზზ., ლნტ.)/ **მზეთუნახაჲ/ მზეთუნახაჲ** (ლნტ.)/ **ზითენახაჲ** (ჩოლ.) < ქართ. მზე-თ-უნა-ხ-ავ-ი „რასაც ჯერ მზე (მზის სინათლე) არ უნახავს“ (შდრ. ზს. **მიჟუწედუნა**; ჩოლ. **მჟუკიტანა**)

ზეიმ (ზს., ქს.) < ქართ. ზეიმ-ი (< არაბ. **حز** „თავყრილობა, ჭყლეტა, მასა ხალხის) „რაიმე სასიხარულო ან ღირსშესანიშნავი ამბის, თარიღის და მისთ. აღსანიშნავი შეკრებილობა ხალხისა, – ხალხმრავალი დღესასწაული“

ზენ (ზზ.) „დაბლობი, ვაკე ადგილი“ < ზან. (მეგრ.) რზენ-ი/ზენ-ი, ლაზ. ზენა „ბარი, ვაკე ადგილი“

ზეპირ (ზს., ქს.)/**მეპირ** (ზზ.) < ქართ. ზეპირ-ი „ჩაუწერლად (ან წაუკითხავად) [გამო]თქმული, გადმოცემული, – სიტყვიერი“

ზეპირდ (ზს., ქს.)/**მეპირდ** (ზზ.) *ზმნის.* < ქართ. ზეპირ-ად „ისე, რომ სიტყვა-სიტყვით დაიმახსოვროს, იცოდეს – ნაწერში ან წიგნში ჩაუხედავად, დაუწერლად, სიტყვიერად“

ზერდ (ზს., ლნტ.)/**ზერდ** (ლზზ., ჩოლ.) „ყველის საწური, ჩეჩო“ < ქართ. (იმერ., გურ., აჭარ.) დერგ-ი „ქვევრის მსგავსი ჭურჭელი ყველისა, ქილა“

ზერჩ (ზზ.)/**ზერჩტ** (ლზზ.)/**ზარჩტ** (ჩოლ.) „ეკალა“ *ბოტ.* < ძვ. ქართ., რაჭ., ლეჩხ. ზერჩო „არჯაკელი“

ზეცა (ლზზ.) < ქართ. ზეცა „იგივეა, რაც ცა“

ზითანა (ზზ.) *ანთრ.* < ოს.-ალან., იხ. სათანად/სათანა

ზითეჲ (ზზ.)/**ზზით** (ბქ.)/**ზზითეჲ**/**ზზითეჲ** (ლნტ.)/**ზითეჲ** (ლზზ., ჩოლ.) < ქართ. მზითეჲ-ი „ქონება, რომელსაც ქალს მისი ოჯახი (მშობლები, ნათესავები) გათხოვებისას ატანდა ქმრის ოჯახში“, შდრ. გურ., მეგრ. ბზითი (შდრ. ბზ. მწყა; ბზ. ოჟახ; ლხმ. ლაფშუდამ)

ზიპლა (ჩოლ.) „მსუქანი დედალი“ < ქართ. ზიპ-ი „თხევადი ცხიმი, მიღებული ზღვის ცხოველებისა და ზოგი თევზის ქონისაგან“, იხ. ზაპაძე

ზირაბ (ზს.)/**ზირებ/ზიარებ** (ლზზ.)/**ზირაბ** (ლნტ.)/**ძიარება/ზიარება** (უშგ.) *რელიგ.* < ახ. ქართ. ზიარ-ებ-ა „ქრისტიანული ეკლესიის ერთ-ერთი წესი – ე. წ. ნაკურთხი ღვინისა და სეფისკვერის ნაწილის მიღება (შესმა-შეჭმა)“, შდრ. ძვ. ქართ. ზიარება „მოზიარეობა, ეზიარება, მონაწილეობა“ (შდრ. უშგ. **ბაპა ჟაგი ღრმნე/ლიყმუნე**)

ზირიბ (ბქ.)/**ზირაბ** (ჩოლ.) „წყევლა; ერთგვარი ავადმყოფობა“ *გადატ.* < ახ. ქართ. ზიარება „ქრისტიანული ეკლესიის ერთ-ერთი წესი – ე. წ. ნაკურთხი ღვინისა და სეფისკვერის ნაწილის მიღება (შესმა-შეჭმა)“, შდრ. ძვ. ქართ. ზიარება „მოზიარეობა, ეზიარება, მონაწილეობა“

ზნამია (ზზ.) < რუს. **Знамя** „დროშა, ბაირალი, ალაში“

ზოდ (უშგ.) < ქართ. ზოდ-ი „გამოდნობის შემდეგ მიღებული ლითონის მთლიანი ნაჭერი“

ზომა (ზს., ქს.)/**ზემა** (უშგ.) < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით, – იგივეა, რაც საზომი“ (შდრ. ბქ. შენ)

ზომდერდ (ზს., ლზზ., ჩოლ.)/**ზემარდ** (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. ზომ-იერ-ად „საკმარისად; ნორმალურად“ (შდრ. ბქ. ქა მარად)

ზონდ (ზს., ქს.) < ქართ. ზონდ-ი (< ფრანგ. **sonde** რუს. ენის მეშვ.) „საექიმო ხელსაწყო წვრილი მილის ან ღარის სახისა“

ზოოპარკ (ზს., ქს.)/**ზოპარკ** (ბქ.)/**ზოპარკ** (ჩოლ.) < ქართ. ზოოპარკ-ი „ზოოლოგიური პარკი“

ზორან (ლზზ., ჩოლ.)/**ზორან** (ლნტ.)/**ზოლარ** (ჩოლ.) < ქართ. ზონარ-ი „რბილი ნართისაგან დამზადებული წვრილი გრებილი“ (შდრ. ბზ. **ლალოზრა/**

ლობზრ, ბქ. ლგზრ/ლობზრ)

ზორაკ (ბზ.) „წმინდა ელიას სახელზე აღვლენილი ლოცვა“ რელიგ. < ძვ. ქართ. ზვარაკ-ი (< ფალ. *zōhr* „მსხვერპლი“) „მსხვერპლად შესაწირი საქონელი, – მსხვერპლი“ (მდრ. ზს., ლშზ., ჩოლ. ლგლგენე, ლნტ. ლგლგენე, უშგ. ლგლგანე; ზს., ქს. ყუთიუ)

ზოსიმე (ბქ.)/**ზოსი** (ლნტ.) ანთრ. < ქართ. ზოსიმე (< ბერძ. *zōsimos* „სიცოცხლისუნარიანი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ზრასტი (ბქ.) < ქართ. ზრასტ-ი (< რუს. *Здравствовать/ здравствую/ здравствует* „ჯანმრთელად ყოფნა, კარგად ყოფნა“) „გამარჯობა“ (მდრ. ზს., ლშზ., ჩოლ. ხოჩა ლადჲ, ბქ. ხოჩა ლადელ, ლნტ. ხოჩა ლადელ)

ზრახ (ბქ.)/**ზრახუ** (უშგ.) < ძვ. ქართ. ზრახვა „აზრი, ფიქრი; ზრუნვა; განზრახვა, რჩევა; ახსნა-განმარტება“, ახ. ქართ. „ფიქრი რისამე შესახებ, – სურვილი, წადილი, განზრახვა“

ზუგდიდ (ზს., ქს.) ტოპ. < ქართ. ზუგდიდ-ი „ქალაქი საქართველოში“

ზურა (ზს., ქს.) ანთრ. < ქართ. ზურა (< ზურაბ-ი < სპარს. *surxab/suxrab* „წითელი წყალი, წითლად მოელვარე; ლალი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ზურაბ (ზს., ქს.) < ქართ. ზურაბ-ი (< სპარს. *surxab/suxrab* „წითელი წყალი, წითლად მოელვარე; ლალი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ზურგაქუთილ (ბზ.)/**ზურგელ** (ბქ.) „ხერხემალი (ადამიანისა, საქონლისა)“ < ქართ. ზურგიელ-ი „ზუთხის, თართის და მისთ. თევზის ზურგის ანაჭერი, დამარილებული და მზეზე გამომშრალი“ (მდრ. ბზ., ქს. შიყრა)

ზურთოზ (ჩოლ.) „ჩხუბი, გაწვევ-გამოწვევა (ზედმიწ. – *ზვირთ-ოზ-ა)“ <

ქართ. ზვირთ-ი „დიდი ტალღა (ზღვაზე, ტბაზე, მდინარეზე...)“

ზური (ზს., ქს.) < ქართ. ზურ-ი (< ზურაბ-ი < *surxab/suxrab* „წითელი წყალი, წითლად მოელვარე; ლალი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. **ზურა/ზურაბ**

ზურმუხტ (ზს., ქს.)/**ზურმიხტუ** (ბზ.) < ქართ. ზურმუხტ-ი (< სპარს. *zumurrud*) „ძვირფასი ქვა მწვანე ფერისა“

ზურუბზან (ბქ.) ანთრ. < ქართ. ზურაბ-ი (< სპარს. *surxab/suxrab* „წითელი წყალი, წითლად მოელვარე; ლალი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ + სპარსული სუფიქსი *xan*

ზურჩი[ა] (ზს., ლშზ.)/**ზურეჩია** (ბქ.) „მუზარადი“ < ძვ. ქართ. ზურჩ-ი „მეომრის რკინის ქუდი, რომელსაც წინ და უკან ზარადი ჰქონდა გრძლად ჩამოშვებული (სახისა და კისრის დასაფარავად)“

ზუსტ (ზს., ქს.) < ქართ. ზუსტ-ი „სავსებით ისეთი, როგორც სინამდვილეშია, ზედმიწევნით სწორი, ნამდვილი, ზედმიწევნილი“ (მდრ. ჩოლ. ძუძუ-ლაჲ)

ზურმიხტუთფერიშ (ბზ.)/**ზურმუხტიშფერ** (ბქ.) < ქართ. ზურმუხტისფერ-ი „რაც ფერით ზურმუხტს მოგვაგონებს, – მწვანე“

ზუერ (ლნტ.) „სამსხვერპლო შესაწირი (სასმელ-საჭმელი)“ < ძვ. ქართ. ზუერ-ი (< ფალ. *zōhr* „მსხვერპლი“) „ბაჟი“, მდრ. ზუარ-აკ-ი „სამსხვერპლო მოზვერი“

ზუერტ (ლნტ.)/**ზუერთ** (ჩოლ.) „სამაგრი (საცვლებისა)“ < ქართ. ზორტ-ი „ქსოვილის ვიწრო ზოლი, ზონარი“

ზუიგენ (ზს., ქს.) ზოოლ. < ქართ. ზვიგენ-ი „ერთგვარი ონავარი ხრტილოვანი თევზი, – ნათელთევზა“

ზუტინ (ზს., ქს.) < ქართ. ზვინ-ი „მალ-
ლად დადგმული დიდი გროვა თივისა,
ძნებისა და სხვ.“ (შდრ. ზს., ქს. მექუ)

ზუტირთ (უშგ.) < ქართ. ზვირთ-ი
„დიდი ტალღა (ზღვაზე, ტბაზე, მდინა-
რეზე...)“, შდრ. ლშხ. **მარტუნდა**

ზღარზ (ზზ., ლნტ.)/**ზღარზ** (ბქ., ლშხ.,
ჩოლ.) **ზოოლ.** < ქართ. ზღარზ-ი „ეკლი-
ანი ტყავით მოსილი პატარა მწერიჭა-
მია ცხოველი“

ზღუა (ზს., ქს.)/**ზულუა** (ბქ.) < ქართ.
ზღვა „ოკეანის ნაწილი, – მლაშე წყლის
დიდი მასა, მეტ-ნაკლებად შემოსა-
ზღვრული ხმელეთით...“ (შდრ. ზს., ქს.
ბულუა)

ზემარ (ლშხ.)/**ზომარ** (ჩოლ.) „მო-
მცრო“ < ქართ. ზომ-იერ-ი „ამა თუ იმ
ზომის შესაბამისი, რაიმე გარკვეული
ნორმის, დონის თვალსაზრისით საკმა-
რისი, ნორმალური“

ზემ-ზემეი/ზემ-ზემშუ (ზს.)/**ზემ-
ზემშ** (ლშხ., ჩოლ.) „ცოტ-ცოტა; ნელ-ნე-
ლა; თანდათან (ზედმიწ. – **ზომა-ზომა-
ზე/ზომა-ზომ-ით**)“ **ზმნის.** < ქართ. ზო-
მა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან
შედარებით, – იგივეა, რაც საზომი“

ზემეი (ზზ.) „ზომიერად (ზედმიწ. –

ზომა-ზე)“ **ზმნის.** < ქართ. ზომა „რისამე
სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარე-
ბით, – იგივეა, რაც საზომი“

ზემრალ (ზზ.)/**ზემარ/ლგზემ** (ლშხ.)
< ქართ. ზომ-იერ-ი „ამა თუ იმ ზომის
შესაბამისი, რაიმე გარკვეული ნორმის,
დონის თვალსაზრისით საკმარისი,
ნორმალური“

ზემშუ (ზზ.)/**ზემშ** (ქს.) „ოდნავ, მცი-
რედ (ზედმიწ. – **ზომ-ით**)“ **ზმნის.** <
ქართ. ზომ-იერ-ად „შესაბამისად, საკმა-
რისად; ნორმალურად“ (შდრ. ჩოლ. **არ-
ლათრლდ**)

ზენე (ზს., ქს.)/**ზუნე** (ზზ.)/**ზნეი**
(ლშხ.) 1. „ჩვეულება“, 2. ბქ. „წვენი, სი-
თხე“ < ქართ. ზნე „ხასიათი, ბუნება,
თვისება; ჩვეულება, წესი“ (შდრ. ზს.
მანკ „ჩვევა“)

ზენტხ (ზს.)/**ზინთხ** (ლშხ.) < ადიღ.
ზანთხ „შვრია“

ზერზენ (ბქ.)/**ზერზენ** (ჩოლ.) **ხმა-
ბაძვ.** < ზან. (მეგრ.) **ზერზენ-ი/ზირ-
ზინ-ი** „ყვირილი, კივილი, ხმაური,
ტირილი, ქვითინი, გოდება“, იხ. ლი-
ზერზენ-ი

თ

თაბაროზა (ლშხ., ჩოლ.) „ადგი-
ლობრივ მკვიდრთა განმარტებით, ძვე-
ლისძველი პერიოდი, როდესაც ზამთა-
რი საერთოდ არ არსებობდა (ზედმიწ. –
***მთა-ბარ-ოზ-ა**)“³² < ქართ. მთა და ბარ-ი
< მთა „დედამიწის ამალღებული ადგი-
ლი, რომელიც თავისი სიმაღლით
თვალსაჩინოდ აღემატება მიდამოს“ და
ბარ-ი (< არაბ.-სპარს. **bār**) „ვაკე, დაბ-
ლობი“ (შდრ. ბქ. **ლილაზუ-ლიბარუ**)

თაბუნ (ჩოლ.) < ქართ. თაბუნ-ი „ერ-
თი პროფესიის ხალხი; გუნდი, ამა-
ლა...“, ზან. (მეგრ.) „ამხანაგი; სწორი,
თანასწორი“

თადაროზ (ლნტ.) **ანთრ.** < ქართ. თა-
დეოზ-ი (< ასურ. (?) „ბრძენი“) „მამაკა-
ცის საკუთარი სახელი“

თადარიგ (ზს., ქს.) < ქართ. თადა-
რიგ-ი (< არაბ. **tadaruk** „მომზადება,
სიფრთხილე“) „წინასწარი სამზადისი

საქმის მოგვარებისათვის“ (შდრ. ზს. ხუთიმხუტი, ლშხ. ხუთი, ლნტ. ხუთი)

თათარყან (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. თათარხან-ი (< თურქ. **tatar** + უმველესი თურქული ტიტული **xan**) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

თათარ (ზს., ლნტ.)/**თათარ** (ლშხ., ჩოლ.) „მაჰმადიანი; ურჯულო, დაუნდობელი“ < ქართ. თათარ-ი „თათარისტანის მოსახლეობა“

თათარიანობ (ზს., ქს.) < ქართ. თათარიან-ობ-ა „თათართა შემოსევის დრო“

თათრობ (ზს., ქს.) < ქართ. თათრობ-ა „თათართა შემოსევის დრო“

თათრულ (ზს., ქს.) < ქართ. თათრულ-ი „თათრებისათვის დამახასიათებელი“

თათრულად (ლშხ.) /**თათრულა** (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. თათრულ-ა „გოგრის ერთ-ერთი ჯიში“

თაკდარ/თაკარ (ჩოლ.) „ძლიერ დამარილებული, დამაშხული“ < ქართ. თაკარა 1. „მხურვალე, მცხუნვარე, მწველი, ვარვარა“, 2. „დიდი სიციხე, – პაპანაქება“, 3. ძვ. „ჭიქათ სადნობელი და შესაქმნელი ადგილი“ (საბა). – მინის ქარხანა

თალსუფლობ (ზზ.)/**თაჟსუფლობ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. თავისუფლება 1. „ნების გამომჟღავნების შესაძლებლობა“, 2. „თავისუფლის მდგომარეობა, – რომელიმე პირის, საზოგადოებრივი კლასის (ფენის), სახელმწიფოს ისეთი უფლებრივი მდგომარეობა, რომელიც უზრუნველყოფს მის დაუბრკოლებლად მოქმედებას, საქმიანობას...“

თალსუფა (ზზ.)/**თაჟსუფა** (ზს.)/**თაჟსუფა** (ბქ., ლნტ.)/**თაჟსუფა** (ლნტ.) < ქართ. თავისუფალ-ი „ვინც (ან რაც) იძულებას, ძალდატანებას არ განიცდის“

თალსუფა (ზზ.)/**თაჟსუფა** (ზს.)/**თაჟსუფა** (ბქ., ლნტ.)/**თაჟსუფა** (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. თავისუფლ-ად „ძალდაუტანებლად“

თამადა (ზს., ქს.)/**თამათა** (ზზ.)/**თამადა** (ბქ.) < ქართ. თამადა „სუფრის (ქეიფის, ნადიმის...) ხელმძღვანელი“ (შდრ. ზზ. **მემზერა**, ბქ. **მემზერა**; ზზ. **ტაბგაშ თხუმი**), იხ. **ტოლიბაშ**

თამადობა (ზს., ქს.)/**თამადობ** (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. თამად-ობ-ა „თამადის მოვალეობა, თამადად ყოფნა, სუფრის ხელმძღვანელობა“, იხ. **ტოლიბაშობ**

თამამ (ზს., ქს.)/**თამამ** (ზზ., ლნტ.) < ქართ. თამამ-ი (< არაბ. **tamām** „დასრულებული“ სპარს. ენის გზით) 1. „ლაღი, გამბედავი“, 2. „ასეთი ადამიანის შესაფერი, გაბედული, კადნიერი, მოურიდელები“, 3. „კარგად განვითარებული, ტანად სრული – ცხოველი, მცენარე, გამბედავი, კადნიერი“ (შდრ. ბქ. **ლფფირ**; ლხმ. **თხუმილგაი**)

თამამდ (ზს., ქს.)/**თამამდ** (ზზ., ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. თამამ-ად (< არაბ. **tamām** „დასრულებული“ სპარს. ენის გზით) „ლაღად, გაბედულად, მოურიდელებლად...“ (შდრ. ბქ. **ლფფირდ**; ლხმ. **თხუმილგაიდა**)

თამარა (ზს., ლნტ.)/**თამარ** (ზს.)/**თამარი** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. თამარა/თამარი-ი (< ძვ. ებრ. (?) „ფინიკის პალმა“) „ქალის საკუთარი სახელი“

თამარ დედფა (ზს.)/**თამარ დედფა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თამარ დედოფალ-ი „თამარ მეფე“

თამასუქ (ზს., ქს.)/**თამასუქ** (უშგ.) < ქართ. თამასუქ-ი (< არაბ. **tamāsuk**) „საგანგებო ხელწერილი გარკვეულ ვადაში ვალის გადახდის შესახებ“

თამაშ (ზზ.)/**თამაშ** (ჩოლ.) < ქართ. თამაშ-ი (< თურქ. **temaşa** „წარმოდგენა,

პიესა“ < არაბ., სპარს.) „თავშესაქცევი, გასართობი მოქმედება...“ (მდრ. ბზ. **ლიმდრალ**, ბქ. **ლიმდრალ/ლიმდრალ**, ლშხ., ჩოლ. **ლიმდრალ**; ლნტ. **ლიტ-რელალ**)

თამსუღელ/მთამსუღელ (ზს., ქს.) < ქართ. მთამსვლელ-ი „სპორტულ-ტურისტული მიზნებით მაღალ მთებზე ამსვლელი, – ალპინისტი“

თამსუღელობ/მთამსუღელობ (ზს., ქს.) < ქართ. მთამსვლელობ-ა „სპორტულ-ტურისტული მიზნებით მაღალ მთებზე ასვლა, სამთო ტურიზმი, – ალპინიზმი“

თანაფ (ზს., ქს.) „აღდგომა“ *რელიგ.* < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა 1. „აღდგომა“, 2. „თენება; განთიადი“

თანაფ-უნ-ლო (ბქ.) „ნააღდგომევეს“ *რელიგ.* < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა 1. „აღდგომა“, 2. „თენება; განთიადი“, იხ. **ლგ-თანაფ-უნ-ლო** და **ნა-თანაფ-ჟ-ს**

თანაქა (ლნტ.)/**თანაქა** (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) თანაქა/თანაქ-ი 1. „თხელი ფურცლოვანი რკინა“, 2. „თუნუქი, თუნუქის ჭურჭელი (სანავთე)“, იხ. **თუნუქ**

თანახმა (ზს., ქს.)³³ < ქართ. თანახმა „იმის მომხრე, რომ მიიღოს, გაიზიაროს, იკისროს რამე“

თანდითან (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. თანდათან „ცოტაცოტაობით, ნელნელა“

თანკილ (ჩოლ.) „წუნი, მიზეზი, სასირცხვილო საქმე“ < ქართ. თაკილ-ი „სამარცხვინოდ, საწყენად, შეუფერებლად მიჩნევა, – უკადრისობა“

თანფიერ (ბზ.)/**თამფიერ** (ბქ., ლშხ.)/**თანფიერ/თამფერ** (ბქ.)/**თანაფიერ** (ლნტ.) „აღდგომის კვირა (შვიდი დღე)“ *რელიგ.* < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა 1. „აღდგომა“, 2. „თენება; განთიადი“

თარაგუდო (უშგ.) „სიმღერა ფერხულითურთ“ < ზან. (მეგრ.) თარაგუდა

„ღვთის უბე; თავდაპირველი სამყოფლო, სულის სამშობლო; საშო; ბუდე, პირველსაცხოვრისი გვარისა“

თარაქმა (ჩოლ., უშგ.) „ბრიყვი“ < ძვ. ქართ. თარაქ[ა]მა (< არაბ. **tarakama** „თურქმენები; თურანის ერთი ტომთაგანი, ადერბაიჯანის თათრების ერთი შტო“) 1. ძვ. „თათარი“, 2. გადატ. „ამარა, კაპასი ქალი“

თარაშ (ბქ.) „კვალი (სათიბში, ყანაში...)“ < ქართ. თარეშ-ი „დარბევა, აკლება, აოხრება“

თარგმან (ზს., ქს.)/**თარგმან** (უშგ.) < ქართ. თარგმან-ი „ერთი ენიდან მეორეზე გადაღებული ტექსტი ან სიტყვა“

თარეშ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. თარეშ-ი „დარბევა, აკლება, აოხრება“

თარჯ (უშგ.) < ქართ. (იმერ.) თარჯ-ი 1. „სასაზღვრო ნიშანი, – სამანი“, იმერ., გურ. 2. „ნაჭდევი ხეზე საზღვრის ნიშნად“, 3. ძვ. „ზღუდე, გალავანი ქალაქისა...“

თაჟად (ზს., ლნტ.)/**თაჟად** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თავად-ი „დიდგვარიანი ფეოდალური წრის, უმაღლესი წოდების წარმომადგენელი“ (მდრ. ზს. **ჟჟარგ**)

თაჟადიშტილ (ბზ., ლნტ.)/**თაჟადიშტილ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თავადი[ს]შვილ-ი „იგივეა, რაც თავადი“

თაჟადობ (ზს., ლნტ.)/**თაჟადობ** (ზს., ქს.) < ქართ. თავად-ობ-ა „თავადის წოდება“ (მდრ. ზს. **ლიჟარგ**, ლშხ., ჩოლ. **ლიჟარგ**)

თაჟარ (ზს., ლნტ.)/**თაჟარ** (ლშხ., ჩოლ.) „მოზრდილი; მნიშვნელოვანი“ < ქართ. მ-თავ-არ-ი „ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი, თვალსაჩინო“ (მდრ. ზს., ლნტ. **თხჟიმ**, ლშხ., ჩოლ. **თხუმ**; ზს. **გჟიღჟი**)

თაჟბედ (ჩოლ.) „კაცის სახელი“ *ანთრ.* < ქართ. თავ-ბედ-ი „თავისი ბე-

დი, თავისი ასავალ-დასავალი, თავისი გზა-კვალი“

თავგადასაგდებ (ლშხ.) < ქართ. (იმერ., რაჭ.) თავგადასაგდებ-ი „ახლად დაქორწინებულთათვის მისალოცი საჩუქარი, – თავზე გადასაგდები“

თავგადასაგდებობ (ლშხ.) ზედმიწ. – ***თავ-გადა-სა-გდ-ებ-ობ-ა** < ქართ. (იმერ., რაჭ.) თავგადასაგდებ-ი „ახლად დაქორწინებულთათვის მისალოცავი საჩუქარი, – თავზე გადასაგდები“

თავგადასაჲ (ლნტ.) < ქართ. თავგადასავალ-ი „რაც თავს გადახდათ, შეემთხვათ“

თაჲდაბჲლ/თაჲდანბალ (უშგ.) < ქართ. თავმდაბალ-ი „მოკრძალებული, მორიდებული, ხათრიანი“

თაჲკაჲ (ჩოლ.) „მაღალი ტანის ცხენი; თავაწეული, ამპარტავანი ადამიანი“ < ქართ. თავ-კავ-ი ქართულში პატარა მარხილია. სწორია ჩოლურული განმარტება

თაჲკაც (ზს., ლნტ.)/**თაჲკაც** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „მთავარი, წინამძღოლი“, 2. ზს. „უშვილო (მარტოხელა კაცი ან ქალი)“ < ქართ. თავ-კაც-ი „წინამძღოლი“ (მდრ. ზს., ლშხ. **უგზელა** „უშვილო“)

თაჲლა (ლშხ.)/**თაჲლან** (ლნტ.) < ქართ. თავლა „ცხენის (ჯორის და მისთ.) სადგომი შენობა, – საჯინიბო“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლაჩჲრ**)

თაჲლაფან (ზს.)/**თაჲლაფიან** (ჩოლ.)/**თაჲსლანფან** (ბქ.)/**თაჲლანფან** (უშგ.) < ქართ. თავ-ლაფ-იან-ი/ თავ-ს-ლაფ-იან-ი „შერცხვენილი“ (მდრ. ზს. **ლელშეურე**, ლშხ. **ლელშეჲრნე**, ლნტ. **ლელშეურე**; ზს. **შეჲრან**; ზს. **კინჩხ მექჲცე**, ლშხ. **კინჩხ მექჲცე**; ზს. **ლგ-არდ ლედგარ**, ბქ. **ლგარდ ლედგარ**, ლშხ. **ლგჲარდ ლედგარ**)

თაჲ[მ]ჯდომარე/თაჲჯდომარე (ზს.,

ქს.) < ქართ. თავმჯდომარე 1. „ხელმძღვანელი, გამძღოლი (კრებისა, სხდომისა, მიტინგისა...)“, 2. „ზოგიერთი ორგანოს, ორგანიზაციის (განყოფილების...) ხელმძღვანელი...“

თაჲ[მ]ჯდომარეობ (ზს., ლნტ., ჩოლ.) „მეთაურობა, უფროსობა“ < ქართ. თავმჯდომარე-ობ-ა „თავმჯდომარედ ყოფნა“

თაჲრიგ (ლშხ., ჩოლ.) „მზარეულების, დამზარეულის უფროსი, რომელიც მითითებებს გასცემს სუფრის გაშლისას“ < ქართ. თადარიგ-ი (< არაბ. **tadaruk** „მომზადება, სიფრთხილე“) „წინასწარი სამზადისი საქმის მოგვარებისათვის“

თაჲრობ/მთაჲრობ (ზს., ქს.)/**თაჲრობ** (ბქ.) < ქართ. მთავრობა „სახელმწიფოებრივი ხელისუფლების ცენტრალური აღმასრულებელი და განმკარგულებელი ორგანო“

თაჲსუფალ/ თაჲსუფალ (ზს., ლნტ.)/**თაჲსუფალ** /**თაჲსუფალ** (ზს., ლნტ.)/**თაჲსუფალ** (ზს.)/**თაჲსუფალ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თავისუფალ-ი „ვინც (ან რაც) იძულებას, ძალდატანებას არ განიცდის“

თაჲსუფალდ (ზს., ლნტ.)/**თაჲსუფალდ**/**თაჲსუფალდ** (ზს.)/**თაჲსუფალდ** (ბქ.)/**თაჲსუფალდ** (ლშხ., ჩოლ.) **ზმნის**. < ქართ. თავისუფლ-ად „ყოველგვარი ძალდატანების გარეშე“

თაჲსუფლობ (ზს., ლნტ.)/**თაჲსუფლობ** (ზს.)/**თაჲსუფლობ** (ბქ.)/**თაჲსუფლობ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თავისუფლება 1. „ნების გამომჟღავნების შესაძლებლობა“, 2. „თავისუფლის მდგომარეობა, – რომელიმე პირის, საზოგადოებრივი კლასის (ფენის), სახელმწიფოს ისეთი უფლებრივი მდგომარეობა, რომელიც უზრუნველყოფს მის დაუბრკო-

ლებლად მოქმედებას, საქმიანობას“

თაუხსლავ (ზს.)/**თაულავ** (ლშხ., ჩოლ.)/**თაულავ** (უშგ.) < ქართ. თავ-
ლავ-ი/თავ-ს-ლავ-ი „თავის მოჭრა, შე-
რცხვენა“, იხ. **თაულავი**

თაუყანიცემა (ლშხ.) < ქართ. თავყა-
ნისცემა/თავყუანისცემა/თაყუანისცემა

1. „ვისიმე ან რისამე პატივისცემა რო-
გორც წმინდა, უზენაესი ძალისა, – სა-
ლოცავად მიჩნევა, გადმერთება, კერპად
გახდა“, 2. „დიდი პატივისცემით, მოწი-
წებით, მოკრძალებით, მდაბლად თავის
დაკვრა (მისალმების დროს)“, თა-
ყუანის-ცემა თავის მოდრეკის ქნა“ (სა-
ბა)

თაუშალ (ზს., ლნტ.)/**თაუშალ** (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. თავშალ-ი „ქალის თავზე
მოსახვევი ქსოვილი (ჩეულებრივ შა-
ლისა)“, იხ. **შალ**

თაუშესაფარ (ზს., ქს.)/**თაუშფარ**/
თაუშსაფარ (ჩოლ.) < ქართ. თავშესა-
ფარ-ი „სადაც თავს შეაფარებენ“ (შდრ.
ბზ. **ლალფარი/ლალფარ**, ბქ. **ლალფარი**,
ლშხ., ჩოლ. **ლალფარი**, ლნტ. **ლა-
ლფარი**)

თაუხედ (ზს., ქს.) < ქართ. თავხედ-ი
„ურცხვად თამამი, ზედმეტად კადნიე-
რი, ზედმეტად მოურიდებელი, უტი-
ფარი“

თახაშ (ზს., ლნტ.)/**თახაშ** (ლშხ.,
ჩოლ.) „სამშაბათი“ < ზან. (მეგრ.) თა-
ხა/თახაშხა „ტაროსის ღვთაება; სამშა-
ბათი“

თაჭუ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. თავხ-ი
„ძვირფასბეწვიანი მოზრდილი
მღრღნელი, რომლის ბრტყელი კუდი
დაფარულია განიერი რქოვანი ფირ-
ფიტებით (ქერცლებით)“

თაკუ (ზს., ლნტ.)/**თეკუ** (ლშხ.)/**თაკუ**
(ჩოლ.) < ქართ. თოკ-ი (< სომხ. **tok**)
„მსხვილად ნაგრები (რამდენიმე წვერი)

კანაფი, სელი და მისთ.“ (შდრ. ბქ.
ლესკურ, ლნტ. **ლენსკურ**)

თანრიგ/თანრიგ (ლნტ.) < ქართ.
თანრიგ-ი „ოფიციალურად მიღებული
ხარისხი რაიმე პროფესიაში, სპორტის
რომელიმე სახეში და სხვ., – კატეგო-
რია“

თარგ (ზს., ლნტ.)/**თარგ** (ლშხ., ჩოლ.,
უშგ.) < ქართ. თარგ-ი „ქაღალდზე ან
მუყაოზე გამოყვანილი ნიმუში (ზომა)
ტანსაცმლის, ფეხსაცმლისა და სხვათა
გამოსაჭრელად“

თარგლეზერ (ზს.)/**თარინგზელ**/
თარგზელ/თარგნძელ (ბზ., ლშხ.)/
თარი[ნ]გზელ/თარი[ნ]ძელ/თარიგძელ/
თარგლეზერ/თარიძელ (ლშხ.)/**თარიგ-
ზელ/თარიგზელ/თარიგლეზერ/თა-
რიგლეზერ** (ლნტ.)/**თარგზელ/თარინ-
გზელ/თარიზელ/თარზელ/თარიგზელ**
(ჩოლ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. მ-თავ-არ-ან-
გელოზ-ი „უფროსი, მთავარი ანგელო-
ზი“

თარს (ზს., ლნტ.)/**თარს** (ლშხ., ჩოლ.)
< ქართ. თარს-ი „იგივეა, რაც ნავსი“,
გადატ. „ეშმაკი, მოუსვენარი ადამიანი“

თას (ზს., ლნტ.)/**თას** (ლშხ.) < ქართ.
თას-ი (< არაბ. **tas**) „ოქროს, ვერცხლის
ან სხვა ლითონის სასმისი, ჯამის ფორ-
მისა, – ფიალა“ (შდრ. ბზ., ლშხ.
კუწანჩხუ, ბქ., ლნტ. **კუწანჩხ[უ]**)

თაუვაზ (უშგ.) < ქართ. თავაზ-ი/თა-
ვაზა (< არაბ. **tavazu** „ყურადღება“) „ზრდილობა, ყურადღება“

თაუბოლ (უშგ.) < ქართ. თავ-ბოლო
„თავი და ბოლო“

თაუტნ (ბზ., ლნტ.)/**თაუტნ** (ბზ.)/**თამნ**/
თამ (ბქ.)/**თაუტნ** (ლშხ.)/**თაუტნ** (ლშხ.,
უშგ.) < ქართ. თავნ-ი 1. „ძირითადი
თანხა სარგებლით გასესხებული ფუ-
ლისა. || ძირითადი თანხა, რომელსაც
ვაჭარი ატრიალებდა“, 2. „ზიარად გაცე-

მული ძროხა (ფურკამეჩი...), რომელმაც იმატა, მოიგო...”

თასმა (ზზ.)/**თასმა** (ბქ., ქს.)/**თასმ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. თასმა „გრძლად და წვრილად გამოჭრილი ტყავის ზონარი, – წვრილი ღვედი“ (შდრ. ზზ., ლშზ., ჩოლ. **ლოზარ**, ბქ. **ლოზარ**, ლნტ. **ლოზარ**; ზს. **ლებ**; ქს. **ლებემ**)

თასდუტებ/თასტდებ/თასდობ/თასტდებ/თასტდებ (ზზ.)/**თასტდებ** (ზს., ჩოლ.)/**თასმდებ** (ბქ.)/**თასმდობ**/**თასტდობ** (ლშზ.)/**თასტდებ/თასტდებ** (ლნტ., უშგ.)/**თასტდებ/თასდუტებ** (უშგ.) „ფიცი, პირობის მიცემა (ხელის ჩამორთმევით), *ზედმიწ.* – **თავ-ს-მ-დ-ებ-ობ-ა**“ < ქართ. თავ-დ-ებ-ი „ნდობით აღჭურვილი პირი, რომელიც სხვის მაგიერ პასუხისმგებლობას კისრულობს, – პასუხისმგებელი ვისიმე მოქმედებისა, საქციელისა“

თეატრ (ზს., ქს.) < ქართ. თეატრ-ი (< რუს. **Театр** < ბერძ. **θέατρον** „სანახაობების ადგილი“) „ხელოვნება, რომელიც მდგომარეობს სცენაზე რისამე წარმოდგენა-განსახიერებაში; ასეთი დაწესებულების შენობა“

თეზ (ზზ.) *ზოოლ.* < ქართ. თეზ-ი „წყლის ხერხემალიანი ცხოველი, რომელიც ლაყუჩებით სუნთქავს“ (შდრ. ბქ. **ცუზ**)

თეზიერ (ზზ., ჩოლ.) ზზ. „ალმური“, ჩოლ. „ძლიერი კოცონი“ < ქართ. (ლეჩხ.) თეზიერე „დანაკვერცხლებული ცეცხლი“

თეზურტალ (ზზ., ჩზზ., ლზმ.)/**თეზურტალ** (ზზ.)/**თეზურტალ** (ზს., ლნტ.)/**თეზურტალ** (ლშზ., ჩოლ.)/**თეზურტალ** (უშგ.) < ქართ. თეზურვალ-ი (< ლათ. **februarius** „განწმენდა“) „კალენდარული წლის მეორე (და ზამთრის მესამე) თვე“

თეთრ (ზზ., ქს.) < ქართ. თეთრ-ი

„ფულის ერთეული“ (შდრ. ბქ. **ჟარჩხილ**)

თეთრეულ (ზს., ქს.) < ქართ. თეთრეულ-ი „თეთრი ქსოვილის (ტილოს, მიტკლის და სხვ.) საცვლები, აგრეთვე ლოგინის საფარი“

თეთროსან (ლშზ.) „ხატის სახელწოდება“ *რელიგ.* < ქართ. თეთროსანა „ვისაც ან რასაც თეთრი, ღია ფერის სხეული აქვს“

თეთრულ (ზზ.) „უსახსრო, უფულო (ზედმიწ. – ***უ-თეთრ-ო**)“ < ქართ. თეთრ-ი „ფულის ერთეული“

თეკრა (ზს., ქს.)/**თეკერ** (ლშზ.)/**თეკანარ/თეკარ** (ჩოლ.) „ბოკვი, ნეკერჩხალი“ *ბოტ.* < ქართ. (რაჭ.) თეკერა „მთის ნეკერჩხალი“ (შდრ. ზს. **ფეხტრა**)

თელ/მთელ (ზს., ქს.) „მთლიანად, ყველა“ < ქართ. მთელ-ი „მთლიანი, ერთიანი, დაუნაწევრებელი; სრული...“

თელდ (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. მთლ-ად „სრულიად, მთლიანად, ერთიანად...“

თემ (ზს., ქს.) < ქართ. თემ-ი 1. „ერთად მცხოვრები მოსახლეობა, – სოფელი“, 2. „მხარე, კუთხე, გაერთიანებული გეოგრაფიულ-ეთნიკური ნიშნის მიხედვით...“

თემრაზ (ლშზ.) *ანთრ.* < ქართ. თეიმურაზ-ი (< ირან. (?) „სხელით ძლიერი“, მისი უძვ. ინდური ფორმაა **თაჰმაურუჰა** „ძლიერი მელა“)

თემსაბჰო (ბქ.) < ქართ. თემ-საბჰო „სამეთვალყურეო საბჰო; მსაჯულთა საბჰო“

თემურ (ზს., ქს.)/**თემირ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. თემურ-ი (< თურქ.-მონღ. (?) „რკინა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

თემერბექ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. თემურბეგ-ი (< თურქ.-მონღ. **temur** „რკინა“ + თურქ. **beg** (/bej) „ბატონი“) „მამაკა-

ცის საკუთარი სახელი“

თენგიზ (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. თენგიზ (< თურქ. < მონღ. **Чингис** „დიდი“, „ძლიერი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

თერზ (ზს.)/**თერჯ** (ქს.) < ქართ. თერძ-ი (< სპარს. **darzī** „მკერავი“) „მკერავი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **მეშხბილი**, ბქ. **მეშხბელი**)

თერმომეტრ (ზს., ქს.)/**ტერმომეტრ** (ბზ.) < ქართ. თერმომეტრ-ი (< ბერძ. **thermē** „სიცხე“ და **metron** „ზომა“) „ტემპერატურის გასაზომი ხელსაწყო“

თერჯობ (ქს.) < ქართ. თერძობა (< სპარს. **darzī** „მკერავი“) „მკერაობა“

თესლ¹ (ზს., ქს.) < ქართ. თესლ-ი „მცენარის გამრავლების ორგანო, რომელიც განაყოფიერების შემდეგ ვითარდება თესლკვირტიდან და შედგება მომავალი მცენარის ჩანასახისა და მისთვის საჭირო საზრდოსაგან. || დასათესად განკუთვნილი მარცვალი ან ნაყოფი...“

თესლ² (ზს.) < ქართ. თესლ-ი „კოლიო, წანდილი“

თეტენ (ბზ.)/**თეტენ** (ბქ., ლნტ.)/**ტეტენ** (უშგ.) < ადიღ. **дыды** (***дыдына**), ყაბ. **дыд** „სადგისი“

თეუფანე (ბზ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. თეოფანე (< ბერძ. **Θεοφάνης**) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

თეუდორე (ზს.) *ანთრ.* < ქართ. თეოდორე (< ბერძ. **Θεόδωρος**) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

თეფიშ ნაფჰს (ბქ.) „ყანა (ზედმიწ. – თოფ-ის) ნა-ფას-ი“ **ტოპ.** < ქართ. თოფ-ი (< სპარს. **tup**) „ხელში დასაჭერი გრძელლულიანი ცეცხლსასროლი იარაღი“ და სვან. **ნაფჰს** < ქართ. ფას-ი (< ძვ. აღან. ***fæs/fas**) „ცხვარი“) 1. „ფულადი ღირებულება საქონლისა“, 2. „ღირე-

ბულება, მნიშვნელობა...“

თეფშ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**თუეფშ** (ჩოლ.) „თეფში, პატარა გობი“ < ქართ. თეფშ-ი „მრგვალი, გაშლილი, მეტ-ნაკლებად ჩაღრმავებული ჭურჭელი საქმლის, კერძის დასადებად...“

თიაქარ (ზს., ქს.)/**თიაქარ** (უშგ.) < ქართ. თიაქარ-ი „ავადმყოფობა, რომლის დროსაც შინაგანი ორგანო (მაგ., წვრილი ნაწლავები), მუცლის კედლის აპკითურთ, მუცლის ღრუდან კანქვეშ გამოდის“ (შდრ. ზს. **ბაჯუტ**, ლშხ., ჩოლ. **ბაჯუტ**; ზს. **ტიკ**)

თითბერ (ზს., ქს.)/**თითბირ** (ბქ.) < ქართ. თითბერ-ი „ყვითელი ფერის ლითონი – სპილენძის შენადნობი თუთია-ასთან“, „ყვითელი სპილენძი ბუნებით“ (საბა), შდრ. უშგ. **ჟორშაუტ**

თინათინ (ზს., ქს.)/**თინათ** (ზს.)/**თინათ** (ჩოლ.)/**თინათინ** (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. თინათინ-ი „მზის სხივის ანარეკლი, მოციმციმე სხივი; ქალის საკუთარი სახელი“

თინთიკ (ლშხ., ჩოლ.) „ძლიერ თეთრი“ < ქართ. თივთიკ-ი „ზოგიერთი ცხოველის (თხის, ცხვრის, სიასამურის, კვერნის...) წვრილი და ნაზი ბალანი, ამოსული მქისე ფაცახის ქვეშ“

თიორშაი (ჩოლ.) „სამკურნალო ბალახი“ **ბოტ.** < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ., იმერ.) თიოშ-ი/თიოშა, ლეჩხ. თიო[რ]შ-ი/თიო[რ]შა „მთის შროშანა“, შდრ. ძვ. ქართ. თიოშ-ი

თოთ (ზს., ქს.) „ნორჩი“ < ქართ. თოთო „ახალი, ნედლი, ნორჩი“ (შდრ. ზს. **ჩეჩქ**, ლნტ. **ჩქოლ**)

თოთობ (ზს., ქს.) < ქართ. თოთობ-ა „ჩვილობა, პაწაწინობა“ (შდრ. ზს. **ლიჩჟინჩჟილ**)

თოთობა (ბზ.)/**თოთობა** (ლშხ., ჩოლ.)/**თოთობა** (ლნტ.) „თოთო, ჩვილი;

ჭყინტი; თეთრგვრემანი (ბავშვი)“ < ქართ. თოთო „ახალი, ნედლი, ნორჩი“ (შდრ. ბქ. **ჩინჩილი**)

თოთჯდ (ლშხ.) „გარკვევით“ *ზმნის.* < ქართ. (რაჭ.) თოთჯ-ი „ნამდვილი, ბეჯითი“ (შდრ. ზს. **ლგცხრად**)

თონე (ზს., ქს.) < ქართ. თონე „მიწაში ჩადგმული, გამომწვარი თიხის უძირო ცილინდრული ღუმელი, რომელშიც პურს აცხობენ“

თორნ (ზზ., ქს.)/**თორ** (ლნტ.) < ქართ. თორნე (< სომხ. **თორნ** „პურის საცხობი ღუმელი“) „იგივეა, რაც თონე“

თოფრ (ზს.)/**თოფრა** (ჩოლ.) 1. „დიდი ტომარა“, 2. „ქსოვილის დიდი ხვეულა“, 3. *გადატ.* „უშნო ტანის ცხოველი“ < ქართ. თოფრა „მცირე ტომარა“

თოქალთუ (ზზ.)/**თოქალდ** (ლნტ.)/**თოქალთ** (ჩოლ.)/**თოქალთ** (უშგ.) < ქართ. თოქალთო (< სპარს. **tukaltu**) „ცხენის ზურგზე (უნაგირის ქვეშ, საოფლეზე) დასაფენი სქელი (ჩვეულებრივ ტყავადაკრული ქეჩა“

თოხ (ლშხ.) < ქართ. თოხ-ი „ხის ტარზე წამოცმული ბრტყელპირიანი რკინის იარაღი, რომლითაც მიწას აფხვიერებენ, სარეველა ბალახებს აცლიან სიმიწდს, ვენახს...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ბერგ**, ლშხ., ჩოლ. **ბერგ**; ჩოლ. **ბენ-ჯუჰუ**)

თოხიტარა (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. თოხი[ს]ტარა „პატარა ფრინველი წყალწყალათა ოჯახისა“ (შდრ. ლშხ. **მეკნორ**)

თრლხ/თოლხ (უშგ.) < ქართ. თოხლო „კვერცხი ნახევარმწვარი“ (საბა), შდრ. უშგ. **ლეთითუტე**

თრჲუ/თგრჲუ (ზს., ლნტ.)/**თრაჲუ** (ლშხ., ჩოლ.) „უშნო, გლახაკი“ < ქართ. თრ-ევ-ა „ხეტიალი“

თრითინა (ლშხ.)/**თირთინა** (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. თრითინა „იგივეა, რაც

დედოფალა“ (შდრ. ზს. **ურშუნა**; ზზ. **მაჯ/დშიდმა**; ლშხ. **ლგყარჩუქტანაშ**)

თუზრ (ჩოლ.) < ქართ. მთვარ-იან-ი „მთვარით განათებული“ (შდრ. ბქ. **დომდლერ**; ჩოლ. **თხაპან**)

თუთინ (ზს., ლნტ.)/**თუთუნ** (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. თუთუნ-ი (< თურქ. **tütün**) „იგივეა, რაც თამბაქო“

თუთქულ (ჩოლ.) „მდედრობითი სქესის თოთო ბავშვი“ < ქართ. (იმერ.) თუთქებ-ი „ბევრი პატარა ბავშვი (ოჯახში)“

თულუყუ (ზს., ლნტ.) „გუდა“ < ქართ. (ფშ.) თულუხ-ი (< თურქ. **tuluk** „გუდა, ტიკი“) „სპილენძის კოკა, დიდი თუნგი ყელწვრილი“ (შდრ. ბქ., ლნტ. **ქაცი**, ლშხ. **ქაცი**)

თუმან (ზზ., ლნტ.)/**თუმიმენ/თუმენ** (ზს.)/**თუმან** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. თუმან-ი (< სპარს. **tuman**) „ათი მანეთი“

თუნუქ (უშგ.) < ქართ. თუნუქ-ი „თხელი ფურცლოვანი რკინა“, იხ. **თანაქ**

თურაშოულ (ლშხ.)/**თურაშოჲილ** (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. თურაშაულ-ი „ვამლის ერთ-ერთი ჯიში“

თურქეთ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**თურქეთ** (ბქ., ლნტ.) *ტოპ.* < ქართ. თურქეთ-ი „თურქეთის რესპუბლიკა“

თურქულა (ჩოლ.) < ქართ. თურქულ-ი „რქოსანი საქონლის (აგრეთვე ღორის) ჩლიქებისა და პირის გადამდები ავადმყოფობა“

თურქული (უშგ.) < ქართ. თურქულ-ი „თურქების დამახასიათებელი, თურქებისგან მომდინარე; თურქული ენა“

თუმ (ზს., ქს.) < ქართ. თუმ-ი „თუმეთის მკვიდრი“

თუხჲრივ/თოხრივ/თოხარივ (ზზ.)/**თ[უ]ხჲარივ/თხჲარივ** (ბქ.)/**თუხრივ**

(ლმზ.)/**თუხარიკ** (ლნტ.) /**თუხარიკ** (ჩოლ.)/**თუქურიკ** (უმგ.) < ქართ. თოხარიკ-ი (< სპარს. *turyarā* „ცხენის ეპითეტი“) „ერთგვარი სიარული ცხენისა, – იორღა“

თუჯ (ზს., ქს.)/**თუჯ** (ზზ.) < ქართ. თუჯ-ი „უხვ-ნახშირბადიანი რკინა, რომელიც მიღებულია რკინის მადნის გამოდნობით ბრძმედში“

თუალაშ (ზს., ლნტ.)/**თუალაშ** (ლმზ.)/**თოლაშ** (ლნტ.) „თვალადი, ლამაზი; შესახედავი (ზედმიწ. – **თვალ-ის-ა**)“ < ქართ. თვალ-ი „მხედველობის ორგანო“

თუალისეირ/თუალისეირ (ლნტ.) < ქართ. თვალ-ის სეირ-ი (< ქართ. სეირ-ი < არაბ.-სპარს. *seyr* „მოძრაობა“, „სვლა“, „სეირნობა“) „სანახაობა“

თუალმარგალიტ/თუალმარგალიტ (ზზ., ლმზ.) < ქართ. თვალ-მარგალიტ-ი „ძვირფასი თვალი და მარგალიტი“

თუალმახარა (ჩოლ.) „სასიამოვნო შესახედაობის“ < ქართ. თვალმახარა „შესახედავად კარგი, მოსაწონი, თვალისთვის სასიამოვნო; თვალის გამხარებელი“

თუალიან (ზზ.)/**თულიან** (ბქ.)/**თუალიან** (ლნტ.) < ქართ. თვალ-იან-ი „რასაც თვალი აქვს“

თუალტანადობ (უმგ.) < ქართ. თვალ-ტან-ად-ობ-ა „კარგი გარეგნობა, შესახედაობა ადამიანისა“ (ზს. **ჟიბაჩუ**, ზს., ლმზ. **ჟიბჩუ**, ბქ. **ჟიბაჩუ**, ლნტ. **ჟიბაჲ** ი **ჩუბაჲ**; ბქ. **ლალსგიდი**; ჩოლ. **სა-ნდიფანდი**; ჩოლ. **ანიგანი**)

თუალყმა (ზზ.) < ქართ. (გურ.) თვალყვა „გათვალვა, გაღალვა“, შდრ. ქსნის ხეობ. თვალ-ყამ-ი „თვალის ცემა“ (შდრ. ზს. **ჩუ ლიგგენე**; ზზ. **თემი ლიგ-ნე**, ბქ. **თემი ლიგნე**; ბქ. **ჩუ ლიყმაყი**; ლხმ. **თემი ლიშური**), იხ. **ნათალყ**

თუალშაჲა (ლმზ.) /**თუალშა** (ჩოლ.) „ძროხა, რომელსაც ჭრელი ფერის სახე აქვს“ *ზოოლ.* < ქართ. თალშავა 1. „იგივეა, რაც შავთვალა“, 2. „ფრინველია ერთგვარი“

თუალ (ზზ., ლნტ.)/**თუალ** (ლმზ., ჩოლ.)/**ტუალ** (ჩოლ.) 1. „ძვირფასი თვალი“, 2. „სილამაზე; მომხიბვლელობა“ < ქართ. თვალ-ი „მხედველობის ორგანო“ (შდრ. ზს., ქს. **თე**)

თუეფ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**თრფ** (ზს., ლნტ.)/**თეფ** (ბქ.)/**თოფ** (ლმზ., ჩოლ., ლხმ.) < ქართ. თოფ-ი (< სპარს. *tup*) „ხელში დასაჭერი გრძელლულიანი ცეცხლსასროლი იარაღი“

თუით (ზს., ქს.) < ქართ. თითო/თვითო „ერთი და ერთი (ერთმანეთის მიყოლებით), ერთი რამდენჯერმე“

თუით-თუით (ზს., ლმზ.) *ზმნის.* < ქართ. თითო-თითო/თვითო-თვითო „თითო რამდენჯერმე“

თუით-თუითჟი (ზს., ლმზ., ჩოლ.) „თითო-თითოზე“ *ზმნის.* < ქართ. თითო-თითო/თვითო-თვითო „თითო რამდენჯერმე“

თუითმფრინაჲ (ლნტ.)/**თითფრინაჲ** (ჩოლ.) < ქართ. თვითმფრინავ-ი „საფრენი აპარატი, მოტორით მოძრავი, ჰაერზე უფრო მძიმე, – აეროპლანი“

თუითონ (ზს., ქს.)/**თუითან** (ბქ., ლნტ.) *ნაცვალს.* < ქართ. თვითონ „პიროვნება ან საგანი დამოუკიდებლად არის მოქმედი ან მოქმედების ობიექტი, – თვით“ (შდრ. ზზ., ლმზ., ჩოლ. **ჯა[მ]**, ბქ. **ჯი**, ლნტ. **ჯე**)

თუითოლაჟი (ზზ., ლმზ., ჩოლ.)/**თუითოლაჟინ** (ზზ.)/**თუითოლაჟი/თაჲითალჟი** (ბქ.)/**თითოლაჟი** (ლნტ.)/**თითოლაჟი** (ჩოლ.)/**თუითუილოზჟი/თუითილოზჟი** (ლხმ.)/**თაჲითალჟი** (ბქ.) „თითო-თითოზე, სათითაოდ

(ზედმიწ. – თვითო-ეულ-ზე/თითო-ეულ-ზე“) *ზმნის*. < ქართ. თითო-თითო/თვითო-თვითო „თითო რამდენჯერმე“

თუთოლოზი (ზზ.)/თითოლოზი (ბქ.)/თითოლოზი (ლზ.)/თუთოლოზი (ლზ.) „ცალ-ცალკე, თითოეულად, სათითაოდ (ზედმიწ. – თ[უ]თო-ეულ-ოზ-[-ა]-ზე“) *ზმნის*. < ქართ. თითო/თვითო „ერთი და ერთი (ერთმანეთის მიყოლებით), ერთი რამდენჯერმე“

თუთო (ზს., ქს.)/თუთო (ზზ., ლზ., ჩოლ.) „სათითაოდ; თითოეულად (ზედმიწ. – თითო-ზე“) *ზმნის*. < ქართ. თითო/თვითო „ერთი და ერთი (ერთმანეთის მიყოლებით), ერთი რამდენჯერმე“

თუთი (ზს., ლზ.)/თუთი (ზს., ჩოლ.)/თუთი (ლზ., ჩოლ.)/თუთი (ლზ.) < ქართ. თუთი-ი (< სპარს. *tong* „გრადინი, სურა“) „სპილენძის (ან თიხის) ვიწროყელიანი ჭურჭელი“

თუთი (ჩოლ.) < ქართ. თუთი-ი „წყნარი, მშვიდი, მორჩილი, უწყინარი“ (შდრ. ზზ., ლზ. *ლუნყურე*, ბქ. *ლუნყურე*; ზზ., ლზ., ჩოლ. *ყუტედი*, ბქ., ლნტ. *ყუტედი*; ბქ. *ჯუფინი*)

თქა (ზზ.)/თქა (ლზ.)/თქა (ჩოლ.)/თქა (უზგ.) 1. ზზ. „კოკისპირული წვიმა“, 2. ლზ., ჩოლ. „ძლიერი და ხანმოკლე წვიმა“ < ქართ. თქა-ი „დიდი წვიმა, – თავსხმა“ (შდრ. ზს. *ხტათე*; ზს. *ჭახტე*; ლზ., ჩოლ. *ჟღერ*)

თხილმარ (ზს., ლნტ.)/თხილმარ (ლზ., ჩოლ.) „წრიაპები“ < ქართ. თხილამურ-ი „მოღუნული და რკალად შეკრული თხილის ან სხვა რისამე ტოტები გარდიგარდმო თოვით ან წნელით გახლართული“

თხის (ჩოლ.) „ქინქლი“ < ქართ. თხის-სურ-ი „თხის რბილი თმა“ (საბა), „თხის

მატყლი, თხის თივთიკი“, რაჭ. „თხის ბეწვისაგან მოქსოვილი შალი – საბნად“

თხიფსალა/თხიფსელ/თხიფსელ (ჩოლ.) „დათვის მოცვი“ ბოტ. < ქართ. (გურ.) თხიფსალა, თუშ. თხაფსელა „კვიდო“, ლეჩხ., რაჭ., აჭარ., გურ., ქართლ., კახ. თხიფსელა „კვიდო, ხეჩრელი“ (შდრ. სვან. *გეყრუფ, თუეფილა, თოფრა, კკკუნდ*)

თხლე (ზზ.)/თხლე (ლზ., უზგ.)/თხლე (ლზ., უზგ.) < ქართ. თხლე „ღვინის დანალექი, ნალექი (ქვევრში)“, შდრ. ზს. *ტყირა*; ბქ. *ტყუალ*, ლზ., ჩოლ. *ტყუალ*)

თხო (ზზ.) < ქართ. თხო-ნა „იგივეა, რაც სათხოვარი“ (შდრ. ზს. *ლიშგუტე*, ლზ., ჩოლ. *ლიშგომ*, ლნტ. *ლიშკომ*, უზგ. *შგომ*; ზს. *ლიპრი*, ზზ. *ლიპრინე*, ლზ. *ლრდერე*, ლნტ. *ლიერი*; ზს. *ჰაჯ*, ლზ., ჩოლ. *აჯ*)

თხრილ (ზს., ქს.) < ქართ. თხრილ-ი „რაც თხარეს, – ნათხარი. || სიგრძე გაჭრილი, გათხრილი მიწა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) თხორილ-ი, იხ. ლი-თხრილ-ა-ი

თხრობელ (ბქ., ლზ.)/თხრობელ (ლზ.) „მთხრობელი; გამცემი“ < ქართ. მთხრობელ-ი „მთქმელი“

თხურპუნ (ზზ., ლზ., ჩოლ.)/თხურპუნ (ბქ., ლნტ., უზგ.) „თუხთუხი; სრუტუნი“ *ხმაბაძე*. < ქართ. თხურპუნ-ი „სრუტუნი“, იხ. ლი-თხურპუნ-ი

თხური (ბქ.) „ბღვერია“ < ზან. (მეგრ.) თხვირინ-ი/თხვირინ-უ-ა „გაბრაზებით ყურება“, იხ. ლი-თხური-ან-ა/ელ (შდრ. ზზ. *მესხურიანა*, ბქ. *მესხურიანა/ელ*; ბქ. *მესხიტანა/ელ*)

თემი (ზს., ქს.) „გაჭირვება, გასაჭირი, წუხილი“ < ქართ. თემნა „ატანა, გამღება (გაჭირვებისა, ტკივილისა და მისთ.)“

თენი (ბქ.) „უფხო, უგერგილო; მშვი-

დი, წყნარი“ < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თენჩ-ი (/თინჩ-ი/თინჩ-ალ-ი და შდრ. ასევე სი-**თენჩ**-ე „სიჩუმე, სიწყნარე“) „დინჯი, წყნარი, წესიერი, დარბაისელი; სიმართლის პირში მთქმელი“ < ქართ. დინჯ-ი (< თურქ. **dinci**“საგან „მორწმუნე“) „მშვიდი, წყნარი...“ (შდრ. ზს. **დგბუჟ**, ლხმ. **დგბუი** 1. „მდარე“, 2. „გამოლენჩე-ბული, უსიცოცხლო, მოუქნელი ადამიანი“)

თგრქაღ (ზს.)/**თგრქაჭ** (ზზ.)/**თგრქატ**

(ლშზ., ჩოლ.)/**თგრქაჭ** (ზს., ლნტ.)/**თურქაღ/თგრქაჭ** (ლნტ., ჩოლ.)/**თგრქად** (უშზ.) „მაკრატელი“ < ძვ. ქართ. დუქარდ-ი (< სპარს. **dukārd**) „სამართე-ბელი, საპარსი; დიდი მაკრატელი ცხვრის საპარსად“, შდრ. აჭარ. თუ-ქარდ-ი

თგრხენ (ზს.)/**თგრხენ** (ჩოლ.) „ხმაურ-რი“ *ხმაბაძვ.* < ქართ. (იმერ., გურ.) თრა-ხუნ-ი „უხეიროდ სიარული, ჩლახუნი (ანუ ხმაურიანი სიარული)“

ო

იათახ (ჩოლ.) „ცხენის მოწყობილობა“ < ქართ. (იმერ.) იათახ-ი (< თურქ. **iatak**) „მანძილი ცხენის უკანა ფეხებს შუა“

ია-ია (ლნტ.) **ბოტ.** < ქართ. ია „გაზა-ფხულის (ერთ- ან მრავალწლოვანი) მცენარე, რომელსაც აქვს თავდახრილი, ჩეულებრივ სურნელოვანი, ყვავილე-ბი“

იაკობ (ზს., ქს.)/**აკოფ** (ლშზ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. იაკობ-ი (< ძვ. ებრ. **yaakov** „მიმყოლი, მიმდევარი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

იალბუზ (ზს., ქს.) **ტოკ.** < ქართ. იალ-ბუზ-ი (< რუს. **Ялбуга**) „კავკასიონის ერთ-ერთი მწვერვალი“, იხ. **აღლბუზ**

იანუარ (ზს., ქს.)/**იანუარ** (ზზ., ლნტ.)/**იანუარ/იანუარ** (ზზ.) < ქართ. იანვარ-ი (< ლათ. **ianuarius**) „კალენდარული წლის პირველი და ზამთრის მეორე თვე“ (შდრ. ზზ. **ქუაზი**, ბქ., ლნტ. **ქუაზი**)

იარაღ/მარაღ (ზს., ლნტ.)/**იარაღ/მარაღ** (ლშზ., ჩოლ.)/**არაღ** (ეცერ.) < ქართ.-ზან. იარაღ-ი (< თურქ.-სპარს. **yārāk**) 1. „რაიმე სამუშაოს შესასრულებლად საჭირო საგანი ან მოწყობილობა – ხელსაწყო, ინსტრუმენტი“, 2. „საომარი

აღჭურვილობა“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ნაზე**, ლშზ. **ნახე**)

იასალიშ (ჩოლ.) „კარგი გარეგნობის“ < ქართ. (ლეჩხ.) იასალ-ი (< თურქ. **yasak** „აკრძალული“) „შნო“, გურ., იმერხ. „გამოსაჩენად აკრძალული“

იასე (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. იასე (< ბერძ. **Ἰασειν**) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

იასონ (ზს.)/**აჰსონ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. იასონ-ი (< ძვ. ბერძ. **Ἰασων** „მკურნალი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

იაფერიშ (ზზ.) < ქართ. იისფერ-ი „მოწითალო ლურჯი“

იგებს (ზზ.)/**იგებას** (ბქ.) „იქნებ; ვინ-ძლო“ *ნაწ.* < ქართ. ეგებ „ეგება, ეგებილს“ (შდრ. ზს. **სერთხი**, ზზ. **ნოთაუ**), იხ. **ეგებ**

იგერ-აგერ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. (გურ., იმერ.) აგერ-ეგერ „აქა-იქ, ალაგ-ალაგ“ (ბქ. **ერეგ-ამეგ**, ქს. **ერე-ამე**)

იესე (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. იესე (< ძვ. ებრ. **iaissaizis** „ღმერთი აღამაღლებს“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ილარიონ (ზს., ქს.)/**ილაზარიონ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ილარიონ-ი (< ბერძ. **ἱλαρίων** „მხიარულება“) „მამაკაცის სა-კუთარი სახელი“

ილია (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ილია

(< ძვ. ებრ. **יִמְיָא** „სიმაგრე ღვთისა“) „მა-
მაკაცის საკუთარი სახელი“

იმედ (ზს., ქს.) < ქართ. იმედ-ი (<
თურქ. **ümit** < არაბ.-სპარს.) „მოლოდი-
ნი, რწმენა, რომ გარკვეული სურვილი
განუხორციელდებათ, აუხდებათ“
(მდრ. ზს., ქს. **მაკახ**; ზს., ლნტ. **ზაც**)

იმედ-იმედშე (ზს., ქს.) **ზმნის**. < ქართ.
იმედ-ით „მოლოდინით, რწმენით“

იმერეთ (ზს., ქს.)/**იმერეთ** (ლშხ.,
ჩოლ.)/**იმრეთ** (ზზ., ლშხ.) **ტოპ.** < ქართ.
იმერეთ-ი „საქართველოს ერთ-ერთი
კუთხე“

იმერელ (ზს., ქს.)/**მგიმრეთ** (ლშხ.) <
ქართ. იმერელ-ი „იმერეთის მკვიდრი
ქართველი“

[იმ]ზუ[მ]/[იმ]ზე (ზს.)/**[იმ]ზუმ** (ქს.)
1. „როგორ; რაზომ“, 2. „რამოდენა, რამ-
ხელა (ზედმიწ. – რა-**ზომა**)“ < ქართ.
ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთე-
ულთან შედარებით, – იგივეა, რაც სა-
ზომი“

იმპერია (ზს., ქს.)/**იმპერაჲ** (ზზ.) <
ქართ. იმპერია (< ლათ. **imperium**
„უმაღლესი ხელისუფლება“) „დიდი
მონარქიული სახელმწიფო, რომლის
მეფე ატარებს იმპერატორის ტიტულს“

ინაშ (ბქ.) „ნაეკლესიარი; საძოვარი;
სერი (ზედმიწ. – ***ინა**-ის-{ა})“ **ტოპ.** <
ქართ. იონა {წინასწარმეტყველი} (< ძვ.
ებრ. **jona** „მტრედი“) „ბიბლიური წი-
ნასწარმეტყველი, წმინდანი იუდაიზმ-
ში, ქრისტიანობასა და ისლამში“

ინგუშ (ლშხ.) < ქართ. ინგუშ-ი „ინ-
გუშეთის მკვიდრი“

ინდაჲირ (ზზ.)/**ინდაურ** (ზს., ლნტ.)/
ინდაჲირ (ლნტ., უშგ.) **ზოოლ.** < ქართ.
ინდაურ-ი „მოზრდილი ფრინველი
ქათმების ოჯახისა“ (მდრ. ლნტ. **კოშიპ**,
ლზმ. **კოკუში**)

ინდბანდ (ლშხ., ჩოლ.)/**ინდბანდ**

(ლნტ.) „გარიჟრაჟი, გამთენია“ < ქართ.
ბინდ-ბანდ-ი/ბინდ-ბუნდ-ი „ბინდი;
ბურუსი“ (მდრ. ზს. **ლეჰერმშ**, ზზ.
ლირჰალ, ბქ. **ლირჰალ**, ლშხ. **ლირჰალ**,
ლნტ. **ლირჰალ**; ლზმ. **რეჰი-ბური**)

ინსტიტუტ (ზს., ქს.) < ქართ. ინსტი-
ტუტ-ი (< ლათ. **institutum** „დანაწესები
რამ, დაწესებულება“) „ზოგიერთი
უმაღლესი სპეციალური სასწავლებ-
ლის ან სამეცნიერო-კვლევითი დაწესე-
ბულების სახელწოდება“

ინტერეს³⁴ (ზს., ქს.) < ქართ. ინტე-
რეს-ი (< ლათ. **interes** „მნიშვნელობა
აქვს“ რუს. ენის მეშვე.) „რისამე გაგების,
გაცნობის, შესწავლის სურვილი; მიზა-
ნი, მისწრაფება, მოთხოვნილება“

ინტერნატ (ზს., ქს.)/**ინტერნატ**
(ლნტ.) < ქართ. ინტერნატ-ი (< ლათ.
internus-დან „შიგნითა“) 1. „საერთო სა-
ცხოვრებელი, სასწავლებელთან (ან
სხვა რაიმე დაწესებულებასთან) არსე-
ბული“, 2. „დახურული სასწავლებელი,
სადაც მოწაფეები სწავლობდნენ და
ცხოვრობდნენ კიდეც“

ინტალიდ (ზს., ქს.)/**ინტალიდ** (ბქ.,
ლნტ.)/**ინტელიდ** (ჩოლ.) „ხეიბარი“ <
ქართ. ინვალიდ-ი (< რუს. **Инвалид** <
ლათ. **invalidus** „სუსტი, უძლური“) „შრომის-
უნარდაკარგული ადამიანი
(დასახიჩრების, ავადმყოფობის ან მო-
ხუცებულობის გამო)“, მდრ. ბქ. **ნანკ-
ლურ**

ინლა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ინალა** (ლნტ.)
„ჟოლო“ < ოს.-ალან. **ninaɣ** (< ჩრდ.-
თურქ.) „მოცხარი“

ინბერფაშა (ზზ.)/**აზარფაშა** (ჩოლ.)/
აზარფაშა (უშგ.) < ქართ. აზარფეშა
„ვერცხლის სასმისი, ტარიანი“

ინჰა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ინჰა „ჰა“, იხ.
ჰა

ინჯარა (ლნტ.) < ქართ. იჯარა (<

არაბ. *iḡara*) „უძრავი ქონების (შენობის, მიწის...) დროებით დაქირავება სათანადო ხელშეკრულების დადებით, – არენდა“

ინჯრა (ქს.) < ქართ. ინჯრა „იგივეა, რაც იჯრა (ჰამა ერთ ჯერობაზე)“

იოდ (ზს., ქს.) < ქართ. იოდ-ი (< ბერძ. *ioeidēs* „ისფერი“) „რუხი ფერის კრისტალური ნივთიერება, რომელიც მიიღება ნავთობის წყლებიდან, ზღვის ზოგიერთი წყალმცენარისაგან და სხვ.“

იოლ (ზს., ქს.) < ქართ. იოლ-ი „ადვილი“

იოლდ (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. იოლ-ად „ადვილად, მარტივად“ (მდრ. ჩოლ. აჟამედ)

იონჯა (ზს., ქს.)/იუნჯა (უმგ.) *ბოტ.* < ქართ. იონჯა „ბალახოვანი მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა“ (მდრ. ბზ. ადმეკ)

ირანგლზრ-თურანგლზრ (ბზ.) „ირანელები-თურანელები“ *ზღაპრ. პერს.* < ქართ. ირან-ი „სახელმწიფო აზიის სამხრეთ-დასავლეთით“ და თურან-ი „ისტორიულად ირანის ჩრდილო-აღმოსავლეთი ნაწილი, თანამედროვე შუა აზიის ტერიტორიის ნაწილი“

ირემ (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. ირემ-ი „დიდი ტანის მცოხნელი ცხოველი“ (მდრ. ზს., ლნტ. ლჰჟ, ლშხ., ჩოლ. ლაჩჟ)

ირინჯ (ლშხ.) „ზღაპრული საჭმელი“ < ქართ. ნარინჯ-ი *ბოტ.* „მცენარე ტეგანისებრთა ოჯახის ციტრუსის გვარისა“

ირმიც (ჩოლ.) „ალმაცერი“ < ქართ. (ლექს.) ირმიც-ი „დახრილი, ირიბი“ (მდრ. ზს. ჯაც; ბზ. ლესგრზან; ჩოლ. იდლიც)

ირსელანაშ სეფსკუტერ (ლხმ.) < ქართ. იერუსალიმ-ის სეფისკვერ-ი „სარიტუალო პური“ < ქართ. იერუსალიმ-ი (<

ებრ. *ierušalaim*) „ისრაელის სახელმწიფოს დედაქალაქი“ და ქართ. სეფისკვერ-ი „დიდებულთ კვერი“ (საბა), „წმინდა ფქვილისაგან გამომცხვარი კვერი; ქრისტიანულ მღვდელთმსახურებაში იყენებენ ზიარების დროს“

ირო-ჭრილო (ჩოლ.) „მითქმა-მოთქმა“ < ქართ. რილო-ჭრილო, გურ. ლილოჭრელ-ი „გაზაფხულზე ალაგ-ალაგ გამდნარი თოვლი“

ისარ (ზს., ლნტ.)/ისარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ისარ-ი „მშვილდით სატყორცნი მახვილწვერიანი წვრილი ჯოხი, – იგივეა, რაც ბოდური“ (მდრ. ზს. ბინ; ზს., ლნტ. ცხუტი, ლშხ., ჩოლ. ცხუ)

ისბანკოპ/ისბანკოპ (ჩოლ.) „ესპანური ვირუსის გავრცელების პერიოდი (ზედმიწ. – ისბანკ-ობ-ა)“ < ქართ. ისპანკა/ისბანკა (< რუს. *Испанка* „ესპანური“) „ესპანური ვირუსი; პანდემია, რომელიც მძვინვარებდა 1918-1920 წლებში“

ისლამ (ზს.) *ანთრ.* < ქართ. ისლამ-ი (< არაბ. *islām* „თავის შეწირვა ღვთისადმი“, ერთგულება“) 1. „მამადის სარწმუნოებრივი მოძღვრება, მამადიანური რელიგია, – მუსულმანობა, მამადიანობა“, 2. „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ისპანახ (ბზ.) *ბოტ.* < ქართ. ისპანახ-ი „ერთწლოვანი ფოთლოვანი ბოსტნეული მცენარე ნაცარქათამასებრთა ოჯახისა“

ისპენდიკ (ბქ.) „ვაკობი; სწორი ადგილი (ზედმიწ. – სპონდიო)“ *ტოპ.* < მვ. ქართ. სპონდიკ-ი, ახ. ქართ. სპონდიო „ფაშარი და მჩატე ქვა, ხმარობდნენ მშენებლობისათვის“

ისრ (ბზ.) *ბოტ.* < ქართ. ისლ-ი „ჭაობიან ადგილებში გავრცელებული მრავალწლოვანი მცენარე ისლისებრთა ოჯახისა“

ისრაელ^ზ (ბზ.) < ქართ. ისრაელ-ებ-ი „ებრაელი ხალხი, ებრაელები“

ისტორია (ზს., ქს.)/ისტორი^ა (ლნტ.) < ქართ. ისტორია (< ბერძ. historia „მოთხრობა“ რუს. ენის მეშვ.) „კაცობრიობის მიერ განვლილი გზა, ადამიანთა საზოგადოების წარსული ცხოვრება; ამა თუ იმ ქვეყნის (მხარის, ხალხის...) წარსული ცხოვრება; რისამე (ან ვისიმე) წარსული“

იტალია (ლშხ.) ტოპ. < ქართ. იტალია (< იტალ. *italia*) „ქვეყანა სამხრეთ ევროპაში ხმელთაშუა ზღვის ცენტრალურ ნაწილში, აპენინის ნახევარკუნძულსა და მიმდებარე კუნძულებზე“

იტალი^ან გრაფ (ლშხ.) < ქართ. იტალიელ-ი გრაფ-ი „იტალიელი მაღალი წოდების წარმომადგენელი“

იუდა (ზს., ქს.)/იუდა^ა (ლშხ., ჩოლ.)³⁵ 1. ზს., ქს. „მოღალატე ადამიანი“, 2. ჩოლ. გადატ. „უფერული (ადამიანი)“ < ქართ. იუდა „მოღალატე, გამცემი (სახარებაში მოხსენებული იუდა ისკარიოტელის მიხედვით, რომელმაც გასცა იესო ქრისტე“

იტალად^ალ (ბზ.)/იტალადელ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/იტალ^ადელ (ბქ., ლნტ.) „სამუდამოდ, მარადის, დიდხანს, ევას დრომდე (ზედმიწ. – *ევა-სქ დლე); არასდროს, ვერასდროს“ ზმნის. < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. *hava* „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“ + სვან. ლად^ალ/ლადელ/ლ^ადელ „დლე“

იტალადლი^შ (ზს.)/იტალ^ადლი^შ (ბზ.) „მარადიული, მუდმივი (ზედმიწ. – ევა-სქ-დლ-ის)“ ზმნის. < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. *hava* „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი,

პირველი ქალი“ + სვან. ლად^ალ/ლადელ/ლ^ადელ „დლე“, შდრ. ზს. ჯ^ატინ-ლიშჯ^ატინელ; ბზ. მეჰადი^შ/მეჰადი^შ/მეჰადი^შ

იტალენდირ/იტანდერ/იტანენდერ^{ან} (ბზ.)/იტალენდირ (ზს.)/იტანენდირ (ბქ.)/იტანდერ^{ან} (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/იტანდერ^{ან} (ლნტ.) „მუდამ, ყოველთვის; უძველესი დროიდან, ძველთაგან, ევას დროიდან (ზედმიწ. – ევა-სქ-იდან)“ ზმნის. < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. *hava* „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“ (შდრ. ზს. კაცხენდირ, ლშხ. კეცხანდერ^{ან}, ლნტ. კაცხენდერ^{ან}) + სვან. საწარმოებელი სუფიქსები

იტანობ (ბზ.)/იტანობა თო^ა (ლშხ.)/იტანობ^ა თ^ატე^ა (ლატ.) „ივნისი, თიბათვე“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ივან-ობი-სქ-თვე „ხალხური სახელწოდება ივნისის თვისა“

იტანლო (ბზ.) /იტასენლო (ქს.) /იტასენლო (ლშხ., ჩოლ.) „ადრიდანვე, თავიდანვე, უძველესი დროიდანვე (ზედმიწ. – ევა-სქ მერე/შემდეგ)“ ზმნის. < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. *hava* „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“ + სვან. ლო „შემდეგ, მერე“ (შდრ. ზს. ჯ^ატინალენდირ; ბზ. დოსგუნლო/დოსგენ^{ეშ})

იტას (ზს., ქს.) 1. „არასოდეს, მისდღემში; მარად, საუკუნოდ, სამუდამოდ, დიდხანს“, 2. უშვ. „საუკუნე“ ზმნის. < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. *hava* „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“ (შდრ. ზს. ჩიგარ)

იუასიდამს/იუასიდამას (ბქ.)/**იუასი-დამს** (ლნტ.)/**იუაიდამს** (ჩბხ.) „ოდით-გან, ევას და ადამის დროიდან (ზედ-მიწ. – ევა-ს და ადამ-ს)“ *ზმნის.* < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. **hava** „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“ და ადამ-ი (< ძვ. ებრ. **adam** „თიხა“, „ადამიანი“) „ბიბლიური გადმოცემით – პირველი კაცის საკუთარი სახელი“

იუან/იუან¹ (ზხ.)/**იუანე** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**იუანა/იუანა/იუან** (ლნტ.) *ანთრ.* < ძვ. ქართ. იოანე/იოვანე, ახ. ქართ. ივანე (< ძვ. ქართ. იოვანე < ძვ. ებრ. **Ioxanan** /**iehoxanan** „ღვთის წყალობა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

იუან/იუან² მახრობელ (ზხ.) „ეკლესია (ზედმიწ. – იოანე მახრობელ-ი)“ *რელიგ.* < ქართ. ივანე (< ძვ. ქართ. იოვანე < ძვ. ებრ. **ioxanan**/**iehoxanan** „ღვთის წყალობა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ და ქართ. მახრობელი „წმიდა დიდებული, ყოვლადქებული მოციქული და მახარებელი იოანე ღვთისმეტყველი“

იუან ნათგემელ (ზხ.)/**ნათგემ-მცაურელ** (ლატ.)/**ნაცემელ** (ბქ.) *რელიგ.* < ქართ. იოანე ნათ-ლ-ის-მ-ც-ემ-ელ-ი „დიდი ქრისტიანული წმინდანი, წინამორბედად წოდებული“, იხ. **იუან**

იუაშიშ (ზხ.)/**იუაშ** (ბქ.)/**იუაშიშ** (ლშხ., ჩოლ., უმგ.)/**იუაშია** (ბქ., ლნტ.) „ძველისძველი, დიდი ხნის; უკვდავი; ევას დროის; საუკუნო (ზედმიწ. – ***ევა-ს-ის-ა**)“ < ქართ. ევა (< ძვ. ებრ. **hava** „სიცოცხლე; ცოცხალი“) „ძველი აღთქმის მიხედვით, ადამიანთა მოდგმის წინაპრის – ადამის ცოლი, პირველი ქალი“ (შდრ. ბქ. **იუაშიამენ** „ზოგჯერ“)

იუკა (ზხ., ჩოლ.)/**იუფკა/იუბკა** (ბქ.)/**იუკა** (ჩოლ.) < ქართ. იუბკა < რუს.

იუნიკა „ქვედა-ტანი, ქვედა-წელი“

იულის (ზხ., ქს.) < ქართ. ივლის-ი (< ლათ. **julius**-იდან) „კალენდარული წლის მეშვიდე და ზაფხულის მეორე თვე“ (შდრ. ზხ. **გუირკ**, უმგ. **ლიგურკე თუე**, უმგ. **გირიკ**)

იუნის (ზხ., ქს.) < ქართ. ივნის-ი (< ლათ. **junius**-იდან) „კალენდარული წლის მეექვსე და ზაფხულის პირველი თვე“ (შდრ. უმგ. **იუანობ**)

იურდან (ბქ.) „ნაკურთხი წყალი, აიაზმა“ *რელიგ.* < ქართ. იორდანე (< ძვ. ებრ. **יורדאן** „მდინარე, მდინარება“) „პალესტინის ერთ-ერთი მდინარე“, იხ. **იერდანე/იორდანე**

იურდანიშ/იურდანიშ ლიც (ბქ.) „ნაკურთხი წყალი, აიაზმა“ *რელიგ.* < ქართ. იორდანე (< ძვ. ებრ. **iordane** „მდინარე, მდინარება“) „პალესტინის ერთ-ერთი მდინარე“, იხ. **იერდანე/იორდანე**

იფნა (ზხ.)/**იფ** (ზხ.)/**იფნა** (ლშხ., ჩოლ.) „კოპიტი“ *ბოტ.* < ქართ. იფანი-ი „საშუალო სიმაღლის ან მაღალი ხე“ (შდრ. ბქ. **ლუჯ/ლუჯრა**)

იქაქ (ლშხ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. აქა-იქ „ალაგ-ალაგ; შიგადაშიგ“ (ბქ. **იქეგ-ამეგ**, ქს. **იქე-ამე**)

ილბალ (ზხ., ლნტ.)/**ილბალ** (ქს.) < ქართ. ილბალ-ი (< არაბ.-სპარს. **'ikbāl**) „კარგი ბედი, კარგი ხვედრი“

ილბლან (ზხ.)/**ილბალიან** (ლშხ.)/**ილბლიან** (ლნტ.) < ქართ. ილბლ-იან-ი (< არაბ.-სპარს. **'ikbāl**) „ვისაც ილბალი აქვს“

იძულებილ (ლნტ.) < ქართ. იძულებული-ი „ვინც იძულება განიცადა, ვინც აიძულებს“ (შდრ. ზხ., ლშხ. **დამ**; ჩოლ. **აბაგოგო**)

კაბ (ზს., ქს.) „კაბა; ანაფორა; ახალუხი“ < ქართ. კაბა (< სპარს. **kabā** < არაბ.) „ქალის ტანსაცმელი – მთლიანი სამოსელი, ჩვეულებრივ კოჭებამდის“

კაბჲ (ბქ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) კაბელა „ჭრელი (შავთეთრა) საქონელი“, გურ. კაბელო „იგივეა, რაც კაბელა“, შდრ. მეგრ. კაბო „ჭრელი; შუბლზე და ტანზე სხვა ფერის მქონე“

კაბოზ (ჩოლ.) „კაბების ჩაცმის დრო (ზედმიწ. – *კაბ-ოზ-ა)“ < ქართ. კაბა (< სპარს. **kabā** < არაბ.) „ქალის ტანსაცმელი – მთლიანი სამოსელი, ჩვეულებრივ კოჭებამდის“

კაზალ (ლშხ., უშგ.) „დამარილებული დაჭრილი ყველი“ < ზან. (მეგრ.) კაზლ-ა/კაზილ-ა „გადაუხელებელი, დამარილებული ყველი“, შდრ. ქართ. კაზალ-ა „ნაჭერი ყველი“ (საბა)

კაზარმა (ზს., ქს.) < ქართ. კაზარმა (< რუს. **Казарма** < იტალ. **caserma**) „სამხედრო ნაწილების საცხოვრებელი შენობა“

კაზმულობ/ლგვზმოზ (უშგ.) < ქართ. ა-კაზმ-ულ-ოზ-ა „შემკულობა, მორთულობა“ (შდრ. უშგ. **ლგვზმოზ**)

კათ (ზს.) „კრებული (ხალხისა), ხალხი; ნათესავების წრე; მოკეთებები“ < ზან. (მეგრ.) კათ-ა „ადამიანთა კრებული, – ხალხი, კაცები, ადამიანები“, ლაზ. კათ-ა „სამეგობრო“

კათალიკოს (ზს.) რელიგ. < ქართ. კათალიკოს-ი (< ბერძ. **καθολικός** „მსოფლიოსი“) „ქართულ (აგრეთვე სომხურ) ეკლესიაში უმაღლესი სასულიერო პირის (პატრიარქის) წოდებულება“

კათხ (ზს., ქს.) < ქართ. კათხა „ხის მოზრდილი სასმისი“

კათხ-ტაბჲგ (ზს., ლნტ.)/**კათხ-ტაბაგ** (ლშხ., ჩოლ.) „მიცვალებულის სულის სახსენებელი (სუფრა, ქელები...)“ რელიგ. < ქართ. კათხა „ხის მოზრდილი სასმისი“ და ტაბლა „დაბალი მაგიდა; ასეთ მაგიდაზე დაწყობილი სასმელ-საჭმელი; მიცვალებულის სულის მოსახსენებლად მომზადებული სასმელ-საჭმელი...“

კათხ-ტაბგოზ (ლშხ.) „მიცვალებულის სულის სახსენებელი (სუფრა, ქელები...), ზედმიწ. – კათხა-ტაბლ-ოზ-ა“ რელიგ. < ქართ. კათხა „ხის მოზრდილი სასმისი“ და ტაბლა „დაბალი მაგიდა; ასეთ მაგიდაზე დაწყობილი სასმელ-საჭმელი; მიცვალებულის სულის მოსახსენებლად მომზადებული სასმელ-საჭმელი...“

კაკაზ/კაკვზ (ზზ.) ზოოლ. < ქართ. კაკაზ-ი „ვარიის ტოლა გარეული ფრინველი“

კაკალაჲ (ჩოლ.) გადატ. „მარტოხელა“ < ქართ. (გურ., იმერ.) კაკალ-ი „მარცვალი“

კაკანაჲ (ჩოლ.) ბავშვ. მეტყვ. < ქართ. (ქართლ.) კაკანა 1. „აკვანი“, 2. „რამაც კაკანი იცის, რაც კაკანებს“

კაკაოზა (ლნტ.) „კაკლებით თამაში (ზედმიწ. – *კაკლ-ოზ-ა)“ < ქართ. კაკალი „მაღალი, ფართოფოთლებიანი ხე“

კაკალ (ზზ., ლნტ.)/**კაკალ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „კაკალი, მარცვალი“, 2. „ცალი, ერთეული“ < ქართ. (გურ., იმერ.) კაკალ-ი „მარცვალი“

კაკულ (ლშხ.) „მამაკაცის პატარა ზომის ნაბდის ქუდი, რომელსაც კანაფის ძაფის ზონრით იმაგრებდნენ ნიკაპქევმ“ < ქართ. კუნკულა/კუნკულ-ი „ბე-

რების თავსახურავი – მაღალი ქუდი უკან ჩამოშვებული საბურავით“

კალათ (ზს., ლნტ.)/**კალათ** (ლშზ., ჩოლ., უშგ.)/**კალათა** (ლშზ.) < ძვ. ქართ. კალათ-ი/კალათა (< ბერძ. *καλανα* „დიდი კალათი“ < არაბ. *kalat*) „წნელის, ტკეჩისა და მისთანათაგან დაწნული ჭურჭელი რისამე ჩასაწყობად ან გადასატანად“ (მდრ. ზს. **ცხიწკ**, ლშზ. **ცხიკოლ**; ბზ. **ლაშყ**, ბქ. **ლაშყ**, ლშზ. **ლაშიყ**)

კალამ (ზს., ლნტ.)/**კალამ** (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. კალამ-ი (< ბერძ. *kalamos* „ლერწამი“) „იარაღი მელნით (ან ტუშით) წერისათვის“

კალბას (ზს., ქს.) < ქართ. კალბას-ი (< რუს. *копѣца*) „ძეხვი“ (მდრ. ბზ., ლშზ., ჩოლ. **ზისხორა**, ბქ., ლნტ. **ზისხორა**; ზს., ქს. **კეპილ**; ბზ. **ყუან**; ჩოლ. **ქუინჩავ**)

კალდიმ (ზს., ქს.) „დიდი სატევარი, აფთი, საომარი იარაღი“ < ქართ. კალდიმ-ი „ერთგვარი ხმალი“ (საბა)

კალენდარ (ზს., ლნტ.)/**კალენდარ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. კალენდარ-ი (< ლათ. *calendarium* რუს. ენის მეშვ.) „წელიწადის დღეების აღრიცხვის სისტემა...“

კალთა (ბზ., ბეჩ.)/**კალთა** (ბქ., ლნტ., უშგ.)/**კალთ** (ბქ., ლნტ.)/**კალთა** (ლშზ., ჩოლ.)/**კალთა** (უშგ.) < ქართ. კალთა „სამოსლის ფესვი“ (საბა), „ქვემოთკენ გაშლილი ტანისამოსის (კაბის, ჩოხის, ახალუხის...) ქვედა ნაწილი“ (მდრ. ბზ. **ღულა**, ბქ. **ღულა**)

კალმახ (ზს., ლშზ.)/**კალმახ** (ლნტ.)/**კალმახუ** (ლზმ.) „თევზი“ *ზოოლ.* < ქართ. კალმახ-ი (< სომხ. *կալմախ*) „შავ- და წითელ-ხალებიანი თევზი ორაგულების ოჯახისა“ (მდრ. ზს., ლნტ. **ცუზ**)

კალმისტარ (ზს., ლნტ.)/**კალმისტარ**

(ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. კალმისტარ-ი „საწერი ხელსაწყო – ხის (ლითონის, მინის, პლასტმასის...) ღერი, რომლის ბოლოშიც მაგრდება საწერი კალამი; ეს ხელსაწყო კალამთან ერთად“

კალოშ (ზს., ქს.) < ქართ. კალოშ-ი (< რუს. *Калош* < ფრანგ. *galoche*) „პირფართო დაბალი ფეხსაცმელი რეზინისა, რომელსაც იცვამენ ჩვეულებრივ ფეხსაცმელზე (ტალახისა და სიცივისაგან დასაცავად)“

კალპეტ (ზს., ჩოლ.)/**კალპეტუ** (ბზ.)/**კალპოტ** (ლშზ.)/**კალაპეტ** (ლნტ.) „ყალიბი“ < ქართ. კალაპოტ-ი „სათანადო მოყვანილობის საგანგებოდ გაკეთებული სამარჯვი, რომელზე შემოჭერითაც აკეთებენ რაიმე საგანს. || საჭირო ფორმის ღრუ საგანი, რომელშიც მოაქცევენ (ასხამენ, დებენ) გასაკეთებელი ნივთის მასას, – ყალიბი“ (მდრ. ბზ. **ლაჭმხარ**, ბქ. **ლაჭმხარ**)

კალტუზ/გალატოზ/გალტუზ (ბზ.)/**გალტ[უ]ეზ** (ბქ.) < ძვ. ქართ. გალატოზ-ი, ახ. ქართ. კალატოზ-ი (< ძვ. ბერძ. *kalos* „ლამაზი, მშვენიერი“ და *todī/dotī* „მიცემა, შექმნა“ სიტყვებისაგან კონტამინაციით) „ხელოსანი, რომელიც აშენებს ქვის, აგურის და მისთ. შენობას, – კირით-ხურო“

კალუ (ბზ.)/**კალ** (ბქ., ქს.)/**კალუ** (ლზმ.) 1. „კალო“, 2. „ეზო“ < ქართ. კალო (< სომხ. *kal*) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

კამა (ზს., ქს.)/**კამა** (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. კამა „ერთწლოვანი სურნელ-სანელებელი მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა“

კამათ (ზს., ქს.) < ქართ. კამათ-ი „რაიმე საკითხის შესახებ განსხვავებული

აზრების გამოთქმა-შეპირისპირება, აზრთა გაცვლა-გამოცვლა“ (შდრ. ბზ. **ლიცუჭლ**, ბქ. **ლიცუალ/ლიცუჭლ**, ლშხ., ჩოლ. **ლიცუჭლ**), იხ. ლი-კამათ-წლ

კამპანია (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**კამპანია** (ბქ.)/**კამპანია** (ლშხ., ჩოლ.)/**კაპანია** (ლშხ.)/**კაპანიჭ/კაპანია** (ლნტ.) „ქეიფი“ < ქართ. კამპანია/კომპანია (< ფრანგ. **compagnie** რუს. ენის მეშვ.) „რამდენიმე ადამიანი, რომლებიც ერთად ატარებენ დროს, – თანამესუფრენი“

კამრწ (ბზ.)/**კამრწ** (ბქ., უშგ.)/**კამარა** (ლშხ., ჩოლ.)/**კამარა** (ლნტ.)/**კამრა** (უშგ.) < ქართ. კამარა (< ბერძ. **καμαρα**) 1. „შენობის კედლების, სვეტების და მისთ. ზევითა ნაწილების შემაერთებული, გადამხურავი ნაგებობა, ჩვეულებრივ რკალისებური (შდრ. თალი)“, 2. „ცის კამარა“

კანათ (ბქ.) „სამოვარი (ზედმიწ. – ბაგირი)“ ტოპ. < ქართ. კანატა (< რუს. **Канат**) „ბაგირი“

კანაო (ზს., ქს.)/**კანაჟო** (ბქ.) „არხი“ < ქართ. კანაო (< რუს. **Канал**) „სარწყავი არხი“

კანდა (ბქ.)/**კალანდა** (ლნტ.) < ქართ. (გურ.) კალანდა (< ლათ. **calandae** „თვის პირველი დღეები“) „ახალი წელი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ზომხა/ზომხა**)

კანთარ (ბზ., ლხმ.)/**კამთარ** (ბქ.) „ლიფი, აზლუდი“ < ზან. (მეგრ.) კანთარი-ი/ყანთარი-ი (< თურქ. **entari** „ქალის კაბა სახელოებიანი, ღამის პერანგი“ < არაბ. **entari/antari/antar** „ლიფი, კორსეტი; ქალის პერანგი“) „ლიფი, ქალის ზედა სამოსი“

კანთარ[ილ] (ბქ.) „ჟილეტი“ < ქართ. (რაჭ.) კანთარი-ი „უსახელო, მამაკაცის ჩასაცმელი ჟილეტი“ < ზან. (მეგრ.) კანთარი-ი/ყანთარი-ი (< თურქ. **entari** „ქალის კაბა სახელოებიანი, ღამის პერანგი“ <

არაბ. **entari/antari/antar** „ლიფი, კორსეტი; ქალის პერანგი“) „ლიფი, ქალის ზედა სამოსი“

კანკალ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. კანკალ-ი „შიშით თრთოლა“ (საბა), – ადამიანის (ან ცხოველის) არანებისმიერი გაბმული რხევა, ტოკვა (სხეულისა, ხელისა, ფეხისა...), გამოწვეული სიცივით, – მაგმაგი, ცახცახი, თრთოლა“ (შდრ. ზს. **ლირკუნე**; ზს. **ლიჯ-ჯგენე**; უშგ. **ლიკგნკე**)

კანკურაზ (ჩოლ.) „არაჩვეულებრივი; მაღალი და გამხდარი“ < ქართ. (იმერ., გურ.) კანკურაზ-ი „ნამდვილი“

კანოლ (ბქ.) „სათიბი; საკანონმდებლო ადგილი (ზედმიწ. – **კანონ**-ი)“ ტოპ. < ქართ. კანონ-ი (< ბერძ. **kanōn**) „საკანონმდებლო ხელისუფლების მიერ დადგენილი საყოველთაოდ სავალდებულო ნორმა (წესი), რომელიც ეხება სახემწიფოებრივი ცხოვრების ამა თუ იმ მხარეს, – წესი, დადგენილება, ნორმა...“

კანონ (ზს., ჩოლ.)/**კალონ** (ბზ.)/**კალონ** (ზს., ლშხ.)/**კალენ** (ლნტ., ლხმ., უშგ.)/**კალჟენ** (ლნტ., უშგ.) < ქართ. კანონ-ი (< ბერძ. **kanōn**) „საკანონმდებლო ხელისუფლების მიერ დადგენილი საყოველთაოდ სავალდებულო ნორმა (წესი), რომელიც ეხება სახემწიფოებრივი ცხოვრების ამა თუ იმ მხარეს, – წესი, დადგენილება, ნორმა...“

კანონიერ (ზს., ქს.)/**კალონიერ** (ბქ., ლშხ., უშგ.) < ქართ. კანონ-იერ-ი (< ბერძ. **kanōn**) „კანონის შესაბამისი, კანონით გამართლებული; მართებული, სამართლიანი“

კანონიერობ (ზს., ქს.) < ქართ. კანონ-იერ-ებ-ა (< ბერძ. **kanōn**) „კანონების შესაბამისად წარმართვა სახელმწიფოებრივი და საზოგადოებრივი ცხოვრებისა, ადამიანთა ურთიერთობისა“

კანტორა (ლზმ.) „საცხოვრისი“ ტოპ. < ქართ. კანტორა (< რუს. **Кантора** < გერმ. **kontor**) 1. „ადმინისტრაციულ-კანცელარიული განყოფილება საწარმოსი, დაწესებულებისა და მისთ.“, 2. „ზოგი დაწესებულების, საწარმოს... განყოფილება“, 3. „სადგომი, რომელშიც მოთავსებულია ამგვარი დაწესებულება“, „იგივეა, რაც კონტორა“

კანფეტ (ზს., ქს.)/**კამპეტ** (ზს., ჩოლ.)/**კამფეტ** (ზს.)/**კამფეთ** (ზზ.) < ქართ. კანფეტი (< რუს. **Канфета** < იტალ. **confeto** < ლათ. **confectus**) „პატარა ნაჭრებად დამზადებული საწუწნი ტკბილეული“

კანცალაზ/კანცელიაზ/კანცალაა (ზზ.)/**კანცელარიაა** (ლზმ.)/**კანცალაა** (ლზტ.) < ქართ. კანცელარია (< პოლ. **kancelarya** რუს. ენის მეშვ.) „სახელმწიფო თუ საზოგადოებრივი დაწესებულების განყოფილება, სადაც მიმდინარეობს საქმეთა წარმოება...“

კანჭ (ქს.)/**კანჭ** (უშვ.) „ბრჭყალი; ფრჩხილი“ < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) კანჭი „ფრჩხილი“, შდრ. ქართ. კლანჭი „კლანჭი არს ბაზთა და ფრინველთა ფრჩხილი“ (საბა)

კანჯარ/კვლენჯერ (ლზმ.)/**კალენჯარ** (უშვ.) *ზოოლ.* < ძვ. ქართ. კანჯარი „გარეული ვირი“

კაპას (უშვ.) < ქართ. კაპასი „ანჩხლი, ავი, ბრაზიანი“ (ზზ. **ფვლენა**, ბქ. **ფვლენა**; ქს. **უკაფ**; ბქ. **ფხულელა**)

კაპეტუ/კაპუეტ (ჩოლ.) „პირველ დათიბულ თივას უწოდებენ“ < ქართ. (იმერ., გურ., რაჭ.) კაპეტი „დიდი ხნის დაუმუშავებელი მიწა, ნასვენ მიწა, ყამირი“, შდრ. ძვ. ქართ. საპოეტო

კაპიკ (ზს., ქს.)/**კაპეკ** (ზზ., ლზმ., ჩოლ.)/**კაპეკ** (ზზ.)/**კაპეკ** (ზს., ლზტ.)/**კაპეკ** (ლზტ.)/**კაპეკ** (ჩოლ.) < ქართ. კაპიკი (< რუს. **капелка**-დან) „რუსული

(და საბჭოთა) ფულის ერთეული, უდრის მანეთის მესამედს“

კაპიკაპან (ზს., ლზტ.)/**კაპეკიან** (ლზმ., ჩოლ.)/**კაპეკიან** (ლზტ.)/**კაპეკიან** (ჩოლ.) < ქართ. კაპიკი-იანი (< რუს. **капелка**-დან) „რუსული (და საბჭოთა) ფულის ერთეული, უდრის მანეთის მესამედს“

კაპიტონ (ზზ., ქს.)/**კაპიტონ/კაპიტო** (ბქ.)/**კაპიტო** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. კაპიტონი (< ლათ. **capitos** „თავიანი; მეთაური“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

კაპლი (ზს., ქს.) < ქართ. კაპლი-ი (< რუს. **Капля**) „წვეთი, ცვარი, ღვეთი“

კაპლიაპან (ზს., ლზტ.)/**კაპლიაპან** (ლზმ., ჩოლ.) „ვამლის ერთ-ერთი ჯიში“ < ქართ. კაპლი-იანი (< რუს. **Капля** „წვეთი, ცვარი, ღვეთი“) „ვალერიანის წვეთების არომატისიანი“

კაჟიან დანუ (ლზმ.) „ზღაპრის პერსონაჟი დევი (ზედმიწ. – **კაჟი**-იანი **დევი**-ი)“ < ქართ. კაჟანდევი-ი 1. „ვეება დევი“, 2. *გადატ.* „ძალზე ღონიერი, ძლიერი ვინმე“, იხ. **დანუკეჟიან**

კაჟიან (ბქ.)/**კაჟიან** (ლზმ.)/**კაჟიან** (ლზტ.)/**კაჟიან** (ჩოლ.) < ქართ. კაჟი-იანი „კაჟივანი“, შდრ. ქართ. კაჟანდევი-ი „ვეება დევი ზღაპრებში“, *გადატ.* „ძალზე ღონიერი, ძლიერი ვინმე“, ზან. (მეგრ.) კაჟანდი-ი „კაჟანდევი“, კაჟანდევი-ი ქერქულუ „ზღაპრული გმირი“

კარაბინ (ზს., ქს.) < ქართ. კარაბინი (< ფრანგ. **karabine**) „მოკლეულისიანი შაშხანა“

კარ-აკოშკა (ლზტ., ჩოლ.) „კარფანჯარა“ < ქართ. კარი „შემოზღუდული ადგილის ანდა შენობის, ოთახის (რაიმე სათავისის) შესასვლელის დასახური (ხისა, რკინისა...)“ და რუს. **Окошко** „ფანჯარა, სარკმელი“ (შდრ. ზზ. **ყორ-ლატრა**, ბქ. **ყორ-ლატრა**)

კარწლიოკ (ზს., ლნტ.)/**კარალიოკ** (ლშხ., ჩოლ.) ბოტ. < ქართ. კარალიოკ-ი (< რუს. **Корольк** „ფორთოხალი წითელხორციანი“) „სუბტროპიკული ხურმის ერთი ჯიშთაგანი. || ამ მცენარის ნაყოფი“

კარაჭ (ზს., ლნტ.)/**კარაჭ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. კარაჭ-ი „ადგილიდან ადგილზე გადასატანი სადგომი“ (შდრ. ზს. ქ[ა]ქელ; ბზ., ლშხ. ბაჭ, ბზ. ლაბაჭ)

კარაქ (ზს.)/**კარაქ** (ქს.) < ქართ. კარაქ-ი (< სომხ. **karag**) „ახალი ცხიმი, რომელიც მიიღება რძისაგან (ანდა მაწვნისაგან) [შე]დღვებით“ (შდრ. შდრ. ზს. **ლეცქმი**)

კარბინკა (ზს., ქს.) < ქართ. კაბინკა (< კაბინა < რუს. **Кабина** < ფრანგ. **cabine**) „საგანგებოდ გაკეთებული ოთახის-მაგარი პატარა სამყოფელი“

კარდალამ/კარდალ (ბზ.)/**კარდალა** (ლშხ., ჩოლ.)/**კარდალ[ა]** (ლნტ.) „კარდალა, სპილენძის დიდი საარაყე ქვაბი“ < ქართ. კარდალა (< სპარს.-თურქ. **kadar**) „იგივეა, რაც კარდალი, – მომცრო ქვაბი“

კარდშ (ბქ.) „სასაფლაოს გალავანი, რკინის მესერი“ < ქართ. (იმერ.) კარდ-ი „სამგლოვიარო ჩასაცმელი“

კარპან (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**კარაპან** (ლნტ.) < ქართ. კარაპან-ი 1. „სახლის უკედლო დერეფანი“, 2. ძვ. „კალოს სახლი“ (საბა). *სინონ.* არდემული, იხ. **აბარწა**

კარპნალ (ჩოლ.) „სათიბები (ზედმიწ. – **კარაპან-ე**-ი)“ ტოპ. < ქართ. კარაპან-ი 1. „სახლის უკედლო დერეფანი; 2. ძვ. კალოს სახლი/არდემული“

კარტ (ზს., ქს.) < ქართ. კარტ-ი (< გერმ. **karte** რუს. ენის მეშვ.) „სათამაშო ქაღალდი, – ბანქო“

კარტიჩკა (ბზ.) < ქართ. კარტიჩკა (<

რუს. **Карточка**) „ბარათი, სურათი“

კარტოფილ (ზს., ქს.)/**ქართუბილ** (ბზ.)/**ქართობილ** (ბზ., ლნტ.)/**ქართე-ბილ/კარტეფილ/კარტობილ/კარტო-ბილ** (ბქ.)/**ქართოფილ** (ქს., უშგ.)/**ქართობ** (ლშხ.)³⁶ ბოტ. < ქართ. კარტოფილ-ი (< რუს. **Картофель** < გერმ. **kartoffel**) „ფართოდ ცნობილი კულტურული მცენარე, რომელიც იკეთებს სახამებლით მდიდარ მიწისქვეშა ტუბერებს“ (შდრ. ბქ. **გარდტში**)

კაროპკა (ზს., ქს.) < ქართ. კაროპკა (< რუს. **коринка**) „კოლოფი“

კარგნდშ (ბზ.)/**კარანდშ** (ბქ.) < ქართ. კარანდამ-ი (< რუს. **Карандаш**) „ფანქარი“

კასალ ზეჩ, კოჯე (ლშხ.) „დიდი და მაგარი ქვა“ < ქართ. (ლეჩხ.) კასილ-ი „მაგარი ქვა“

კასან (ლნტ.) < ქართ. კასა (< რუს. **Касса**) „სალარო“

კასრ (ბზ.) < ქართ. კასრ-ი 1. „გამოფულრული მორისაგან გაკეთებული მოზრდილი ჭურჭელი, რომელიც იხმარებოდა ხორბლეულის (ფქვილის) საწყაოდ“, 2. „ხის პირფართე და ბრტყელძირიანი ჭურჭელი (სითხეებისათვის, რძის ნაწარმისათვის და მისთ.)“, შდრ. უშგ. **საგომელა**

კასრულ (ზს.)/**კასრუკუა** (ლშხ., ჩოლ.)/**კასრუკა/კასრუკა/კასრ** (ლნტ.)³⁷ < ქართ. კასრულ-ი (< რუს. **Кастрюля** < გერმ. **kasserolle**) „ქვაბი“

კატიჯუარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) კატაჯვარა/კატაჯვარა-ი „დურბელი, კისრის ჯირკვლის ტუბერკულოზი“

კატიჯუარანლ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) კატაჯვრ-იან-ი/კატაჯვარიან-ი „ღორთლიანი, ტუბერკულოზიანი“

კატლეტ (ზს., ქს.) < ქართ. კატლეტ-ი

(< რუს. **Котлета** < ფრანგ. **côtelette**) „დაკეპილი ხორცის ბრტყელი მოგრძო კვერი, კვერცხში აზელილი და ბოსტნეულით შეზავებული“

კატორღა (ზს., ქს.) < ქართ. კატორღა (< ბერძ. **katergon** რუს. ენის მეშვ.) „პატიმრობა, შეერთებული მძიმე იძულებით სამუშაოებთან“

კაუჭა (ჩოლ.) გადატ. „გამხდარი, მაღალი კაცი“ < ქართ. კაუჭა „ბოლოში მოხრილი, მოკაკული, – მოკაუჭებული“

კაუჭასია (ზს., ქს.)/**კაუჭასია** (ლშხ., ჩოლ.)/**კაუჭაცია** (ლხმ.) < ქართ. კავკასია „შავსა და კასპიის ზღვებს შორის მდებარე მხარე, რომელსაც მთების მაღალი ქედი – კავკასიონი ორ ნაწილად ყოფს – ამიერ-კავკასიად და (სამხრეთ-კავკასიად) და ჩრდილო-კავკასიად“

კაუჭასია (ჩოლ.) გადატ. „ძლიერ მაღალი, უმაღლესი“ < ქართ. კავკასია „შავსა და კასპიის ზღვებს შორის მდებარე მხარე, რომელსაც მთების მაღალი ქედი – კავკასიონი ორ ნაწილად ყოფს – ამიერ-კავკასიად და (სამხრეთ-კავკასიად) და ჩრდილო-კავკასიად“

კაუჭასიონ (ზს., ქს.)/**კაუჭასიონ** (ბქ.) ტოპ. < ქართ. კავკასიონ-ი „კავკასიის მთავარი ქედი, მთაგრეხილი“

კაუჭაჟ (უმგ.) < ქართ. კავკავ-ი 1. „სიცივისაგან კანკალი“, 2. „მაღლის ლეკვის უღონო ხმიანობა, – წკაფწკავი“

კაუჭმა (ლშხ., ჩოლ.)/**კეუჭმა** (ჩოლ.) „ნიშა ღორი“ ზოოლ. < ქართ. კავმა „თეთრფეხა (ცხენი)“

კაუჭირ (ზს., ქს.)/**კაბჭირ**/**კაფჭირ** (ლხმ.) < ქართ. კავჭირ-ი (< სპარს. **kafšir** „შედუღება, მიერთება“) „ის, რაც აერთებს, აახლოვებს, ერთი-მეორეზე დამოკიდებულს ხდის“

კაფე (ზს., ქს.)/**კაფენია** (ზზ.) < ქართ.

კაფე (< ფრანგ. **café** რუს. ენის მეშვ.) „პატარა რესტორანი“

კაცი (ჩოლ.) „მამაკაცის სახელი“ ანთრ. < ქართ. კაცია (ქართული) საეკლესიო კალენდარში მიჩნეულია ადამის შესატყვისად (მნიშვნელობით მას შეედრება ბერძნული არსენ, გერმანული კარლ და სხვანი)³⁸

კაცისთაჟ (ბქ., ჩოლ.)/**კაციშთაჟ** (ბქ.)/**კაცითაჟ** (ლნტ.) ბოტ. < ქართ. (ოკრიბ.) კაცისთავა „საშემოდგომო მსხვილი მსხალი“, შდრ. ლეჩხ., რაჭ., იმერ. კაცთავა/კაცი[ს]თავა „საზაფხულო დიდი მსხალი“ (შდრ. ბქ. **გუაბა**, ჩოლ. **გურანბუ/გურამბ**)

კაწარ (ჩოლ.) „წვივი“ < ქართ. (ფშ.) კაწარ-ი „ბრჭყალი“

კაჭა (ზს., ქს.) < ქართ. (იმერ.) კაჭა „მრუდეფეხებიანი“ (შდრ. ლეჩხ., იმერ. **კნაჭა**, ქიზიყ. **კნაწა** – გამხდარი, თხელი, მჭლე), შდრ. ზზ. **ფიჭლმა**, ბქ. **ფიჭლმა/ფიჭრმა**

კაჭკა (ზს., ქს.)/**კაჭკა** (ლნტ.) < ქართ. კაჭკა (< რუს. **тачка**) „ურიკა“

კაჭკაჭ (ლშხ.) ზოოლ. < ქართ. კაჭკაჭ-ი „ყვავისებრთა ოჯახის ფრინველი“

კახმა (ზს.)/**ყაჰმა/ყაჰმა** (ზზ.) „ცუდი ყოფაქცევის ქალი“ < ქართ. კახმა (< თურქ. **kaxpa** < არაბ., სპარს., შდრ. სპარს. **qaxbā**) „გარყვნილი, მეძავი (დედაკაცი)“, იხ. **კახმა**

კახბერ (ზზ.) ანთრ. < ქართ. კახა-ბერ-ი „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

კახეთ (ზს., ქს.)/**კახეთ** (ზზ., ლშხ., ჩოლ.) ტოპ. < ქართ. კახეთ-ი „ისტორიულ-გეოგრაფიული რეგიონი აღმოსავლეთ საქართველოში“

კახმა (ბქ.) „ცუდი ყოფაქცევის ქალი“ < ზან. (მეგრ.) კახმა „მეძავი (ქალი)“ < ქართ. კახმა (< თურქ. **kaxpa** < არაბ., სპარს., შდრ. სპარს. **qaxbā**) „გარყვნილი,

მეძავი (დედაკაცი)“, იხ. **კახბა**

კახგმზალ (ლშხ.)/**კახგმზალ** (ლნტ.)/**კახამზალ** (ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. კახ-ა-მ-ზალ-ი „მსხვილი ბლის ერთ-ერთი ჯიმი“

კამბერ (ბზ., ლნტ.)/**კამბემ** (ზს.)/**კამბემ** (ბქ.)/**კამბერ** (ლშხ., უშგ.) **ზოოლ.** < ძვ. ქართ. **კამბემ/ჩ-ი**, ახ. ქართ. **კამერ-ი** (< სპარს. **gavmeš** < ძვ. ინდ. **gou-maiś**) „ხარზე დიდი რქოსანი ცხოველი (წყვილჩლიქოსანთა რიგისა), ფერად ჩვეულებრივ შავი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) **კამბემი**

კამისია/კამისია (ბზ., ჩბხ.)/**კამიცია** (ლხმ.) < ქართ. **კომისია** (< რუს. **Комиссия** < ლათ. **commissio**) „არჩეულ (ან დანიშნულ) პირთა ჯგუფი – დროებითი ან მუდმივი ორგანო, რომელსაც მინდობილი აქვს ამა თუ იმ დავალების შესრულება ან რაიმე საკითხის წინასწარი გარკვევა და დამუშავება“

კამპ (ზს.)/**კამპ** (ბზ.)/**კამპ** (ლშხ.)/**კამპ** (ლნტ., ჩოლ.) 1. „ბიჯგი, ბოძი, საყრდენი“, 2. „ტყავის გასაჭიმი ჯოხი“ < ქართ. **კამპ-ი** „მოჭრილი ხის ერთგვარი განტოტება, რომელსაც ქმნის მასზე ამოზრდილი რტოს შერჩენილი ნაწილი. || ჩამოსაკიდი (კავი)“, თუშ. **კამპ-ი** „გრძელი ჯოხი, თავშითავში ორტოტა, იხმარება საბრჯენად“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ბაჯგ**, ზს. **ბეჯგ**, ლშხ., ჩოლ. **ბაჯგ**)

კან (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**კან** (ლშხ.) < ქართ. **კან-ი** „გარსი, რომელიც შემოკრული აქვს ადამიანის, ცხოველის ორგანიზმს, – ტყავი; ქერქი“ (შდრ. ზს., ქს. **ტუფ/ტეფ**; ზს., ქს. **ცილ**)

კან (ზს.)/**კენა** (ლშხ., ჩოლ.)/**კენა** (ლნტ.) „შეკვრა“ < ქართ. **კონა** „ყვავილი, მწვანილი, წვეპელი..., წყობით შეკრული“ (საბა), შდრ. ბზ., **ნინჩორ**, ბქ. **ლუნჩურ**

კანკუ (უშგ.) < ქართ. **კაკვ-ი** „თავმოკაუჭებული ლითონის (ან ხის) ღერი რისამე დასაკიდებლად, რამეზე გამოსადებად და მისთ., – კაუჭი, კავი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **კატ**, ლშხ., ჩოლ. **კატ**)

კანჭ (ბზ., ლნტ.) < ქართ. **კანჭ-ი** „ფეხის ნაწილი მუხლის თავიდან კოჭამდე“ (შდრ. ზს. **სკელ**; ბქ. **კინეჭილარ**)

კანჭ[უ] (ზს., ლნტ.)/**კანჭუ** (ბზ., ლნტ.)/**კანჭ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ფრჩხილი“, 2. „ბრჭყალი, კლანჭი“, შდრ. ბზ. **კანჭოლ**, ბქ. **კანჭოლ**, ბზ., ლშხ. **კენჭა**, ლნტ. **კენჭა**, ლხმ. **კანჭულ** „ნეკი“ < ქართ. (ლექს., რაქ.) **კანჭ-ი** „ფრჩხილი“

კარას (უშგ.) < ქართ. **კერას-ი** „წვრილი სანთელი“ (საბა)

კარბ (ზს., ჩოლ.)/**კარბ** (ლშხ., ჩოლ.) „მგიდე, ნაპირი; ყუა“ < ქართ. **კარბა** „ქვაბის ყური“ (საბა), „რკალი“, ლექს., რაქ., გურ. „წიგნის ყდა“ (შდრ. ბზ. **კემოხ/კემუხტ**)

კატ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**კატ** (ლშხ., ჩოლ.) „კავი, კაუჭი, ჩამოსაკიდი, ჩხა“ < ქართ. **კავ-ი**, შდრ. ძვ. ქართ. **კავ-ი** „ლუზა“

კაწარ/კაწარ (ლნტ.) < ქართ. (ფშ.) **კაწარ-ი** „ბრჭყალი“

კაჯ/კაჭ (ბზ.)/**კაჟ** (ლშხ.)/**კაჟ** (ლნტ., ჩოლ.) **მინერ.** < ქართ. **კაჟ-ი** „ქვა, ცეცხლის მშობელი“ (საბა), „მალიან მაგარი ქვა სხვადასხვა ფერისა“

კდე (ლშხ.) < ქართ. **კლდე** „მთის (გორაკის) დაქანებული ქვა-გვერდობი, უსწორ-მასწორო ნაპირებიანი და ძნელად სავალი“, შდრ. გურ. **კტე** (შდრ. ზს., ქს. **კოჯ**)

კეთილ (ზს., ქს.) 1. „კეთილი“, 2. „ქონება, ავლადიდება“ < ქართ. **კეთ-ილ-ი** „სხვისათვის კარგის მსურველი, კარგი გულისა, სათნო...“ (შდრ. ბზ. **ხოჩა სიკეთიშ**; ბქ. **ლგდბაშ**)

კეთილმოყურე (ლნტ.) < ქართ. კეთილ-მო-ყვარ-ე „კეთილი საქმის მოყვარული, სიკეთისათვის განწყობილი“ (შდრ. ბზ. ნათი-მგნათი)

კეთილქონაზ (ბზ.)/**კეთილქონება** (ბქ.)/**კეთილქონაზ** (ქს.) „სიმდიდრე; ავლადიდება“ < ქართ. კეთილ-ი „სხვისათვის კარგის მსურველი, კარგი გულისა, სათნო; სასიკეთო“ და ქონება „ქონა, ფლობა“

კეთლობ (ზს.) < ქართ. კეთილ-ობ-ა „გულკეთილობა, სიკეთე“ (შდრ. ბქ. **ლგდბაშობ**)

კეკელამ (ლშხ.) „ღრძილების ავადმყოფობა“ < ქართ. (იმერ.) კეკელა/ე, -მ „კბილების ავადმყოფობაა, ღრძილებს ჭამს“

კელაპტარ (ზს., ლნტ.)/**კელაპტარ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ძვ. ქართ. კელაპტარ-ი „დიდი სანთელი ცვილისა“

კელენჯერ (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ.) კელენჯერ-ი „ჯიუტი, მიუდგომელი (ადამიანი)“

კელუერ (ლშხ.)/**კელუერ** (ჩოლ.) „ნეკნი (ლორის მუცლისა)“ < ქართ. (ლექს.) კელევერ-ი „ნეკნი, ნეკნები“, შდრ. კელავერ-ი „მუცლის ხორცი“ (საბა), „დასაკლავი საქონლის გვერდების ნაწილი, რომელიც ბეჭქვეშაა დაფარული“

კემუხ (ბზ.)/**კამიხუტ** (უშგ.) „წიგნის ყდა“ < ქართ. კემუხტ-ი „ცხენის, ვირის ან ჯორის გავის ტყავი, შეღებილი მწვანედ ან შავად, ქოშების საპირედ. || ხორკლიანი მაგარი ტყავი, რომლითაც ქარქაშს მოსავენ“, ფშ. „ქარქაშზე გადაკრული ტყავი“

კენტ (ზს., ქს.)/**კეპტ** (ქს.) < ქართ. კენტ-ი „ისეთი (რიცხვი), რომელიც არ იყოფა ორზე; ცალი, ერთი“

კენშერ (ჩოლ.) „ძლიერ სქელი ტყა-

ვი“ < ქართ. (მესხ.) კემ-ი „გამხმარი, გამაგრებული ტყავი“; გადატ. „უხეში, მაგარი“, იხ. **კემ**

კენჭ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.) 1. „წილის-ყრა“, 2. „კენჭი“ < ქართ. კენჭ-ი 1. „წვრილი, თხილისოდენა ქვა; ხვინჭა“, 2. „კენჭის მსგავსი დანალექები ღვიძლში, თირკმლებში...“ (შდრ. ზს. **ჩხეტ**; ბზ. **ფხიტ**; ბქ. **კუტერენჭ**)

კენჭობ (ზს., ქს.) „კენჭისყრა (ზედმიწ. – ***კენჭ-ობ-ა**)“ < ქართ. კენჭ-ი „ხმის მიცემით რაიმე საკითხის გადაწყვეტა ან ვისიმე არჩევა; საარჩევნო ხმა“

კეპილ (ზს., ქს.) „მეხვი, კუპატი“ < ქართ. [და]-კეპ-ილ-ი „წვრილ-წვრილად დაჭრილი, დაკუწული; დაჩეხილი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ზისხორა**, ბქ., ლნტ. **ზისხორა**; ბზ. **ყუან**; ჩოლ. **ქუინჩაფ**)

კერამ (ბზ.)/**კერამ** (ბქ.)/**კერია** (ლშხ., ჩოლ.)/**კერამ** (ლნტ.)/**კარა** (უშგ.) < ქართ. კერა, კერია, შდრ. ძვ. ქართ. კერაკ-ი (< პრაინდოევროპ. ***ker/kerā**) „კერია, ცეცხლის ადგილი“

კერატ (ქს.)/**კარატ** (უშგ.) **ზოოლ.** < ქართ. (ქართლ.) კერატ-ი „დაუკოდავი ღორი“, შდრ. რაჭ., ლექს., იმერ., ზან. (მეგრ.-ლაზ.) კერ-ი და სვან. კერ/კეირ „კერატი, ტახი“

კერეტან (ბზ., ლნტ.)/**კერეტან** (ბზ., ქს.)/**კერტან** (ბქ., ქს.) **ზოოლ.** < ქართ. (ქართლ.) კერეტანა „დაუკოდავი ღორი“, შდრ. რაჭ., ლექს., იმერ., ზან. (მეგრ.-ლაზ.) კერ-ი და სვან. კერ/კეირ „კერატი, ტახი“

კერკ (ქს., უშგ.) „აუცემელი ჩირი“ < ქართ. კერკ-ი „წვრილნაყოფიანი კურკოვანი ხეხილის გამხმარი ნაყოფი“ (შდრ. ბზ. **ლგზდე**, ბქ. **ლგზადე**; ბზ., ლშხ. **ლუბჭუღლე**, უშგ. **ლგბჭუღლე**)

კერკეპტ (ზს., ქს.)/**კერკეპტ** (ჩოლ.) <

ქართ. კერკეტ-ი „მაგარი, მკვრივი“, იმერ., ლეჩხ. კერკეტა (შდრ. ბქ. მაჯინჯუ)

კერკეჟ (ზზ., ჩოლ.)/**კერკეჟ** (უშგ.) < ქართ. (რაჭ., გურ., ქიზიყ.) კირკაჟ-ი „მარცვლად მოხარშული, ამოულესავი ლობიო (მუხუდო და სხვ., ამოულესავად შენელებული), – სირსვალი“, ლეჩხ. კერკეჟ-ი „მაგარი ხორცი, რომელიც დიდხანს მოიხარშება“, შდრ. გურ. კირკვალ-ი „ლობიოს მარცვლები მთელ-მთელად მოხარშული, ამოულესავი“

კერპ (ზზ.)/**კლეპ** (ბქ.)/**კელპ** (უშგ., ლხმ.) < ქართ. კერპ-ი „ჯიუტი, უტეხი, თავნება“ (შდრ. ზს. დეჯიკ; ბქ. უდრეჟუ; ბქ. ფარჯიკ; ჩოლ. ჭარჭალიკ)

კერძ (ზზ., ქს.) „მეგობარი, მოკეთე, მოყვარე, ნათესავი“ < ძვ. ქართ. კერძ-ი (< ოს. **kærd**) 1. „წილი, ულუფა“, 2. „რაიმე საჭმელი (მომზადებული)“, კერძო „ცალკეული პირის კუთვნილი, ისეთი, რაც არ ეკუთვნის სახელმწიფოს ან საზოგადოებას, – პირადი“³⁹ (შდრ. ზზ. ლიანქალ, ბქ. ლიანქალ)

კერძობ (ქს.) „დანათესავება, დამოყვრება (ზედმიწ. – ***კერძო-ობ-ა**)“ < ქართ. კერძო (< ოს. **kærd**) „ცალკეული პირის კუთვნილი, ისეთი, რაც არ ეკუთვნის სახელმწიფოს ან საზოგადოებას, – პირადი“ (შდრ. ზზ. ლიანქალ, ბქ. ლიანქალ)

კეტ (ზს., ქს.) < ქართ. კეტ-ი „დიდი, მსხვილი ჯოხი, – აზარმაცი“ (შდრ. ზს., ლშხ. ტყენ; ზს., ლნტ. ფა[უ]უ, ლშხ., ჩოლ. ფაუ)

კეჟირ (ზს., ქს.)/**კეჟურ** (ლშხ.)/**კერჟ** (ჩოლ.)/**კაჟირ** (უშგ.) < ქართ. კევრ-ი „პურეულის სალენი ძველი იარაღი“

კეც¹ (ზს., ქს.) „ქვევრი“ < ძვ. ქართ. კეც-ი (< ოს. **kæxc/kæxcæ** „დიდი ჯამი, გობი“) „თიხა, თიხის ჭურჭელი გამომწვარი, კრამიტი“

კეც²/კეც (ზს., ქს.)/**კეცაჲ** (ზს.)/**კეცია** (ლნტ.) < ქართ. კეც-ი „თიხის ბრტყელი, მრგვალი, დაბალკიდიანი ჭურჭელი, რომელშიც აცხობენ მჭადს, პურს...“, იხ. **ტაფა**

კეხ (ზს., ქს.)/**კეჰ** (უშგ., ლხმ.) < ქართ. კეხ-ი „უნაგირის ხის ჩონჩხი“

კენა-კენა (ჩოლ.) < ქართ. კონა-კონა „კონების სახით, – კონებად“

კესარობ (ჩოლ.) < ქართ. კეისრ-ობ-ა (< კეისარ-ი < ბერძ. **keisar**) „კეისრად ყოფნა“

კესარ/კეისარ/კესარ (ზზ.)/**კესარ** (ზს., ლნტ.)/**კაჲსარ/კესა** (ბქ.)/**კაჲსარ** (უშგ.)/**კესარ** (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**კეისარ** (ლნტ.)/**კეისარ/კეისარ** (ჩოლ.) „ხელმწიფე, კეისარი“ < ძვ. ქართ. კეისარ-ი (< ბერძ. **keisar**) „იმპერატორის ტიტული ძველ რომში (რომის იმპერატორის იულიოს კეისრის სახელის მიხედვით)“

კეშ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**კეშ** (ბქ., ლნტ.) „უხეში ტყავის ტყაპუჭი“ < ქართ. (მესხ.) კეშ-ი „გამხმარი, გამაგრებული ტყავი“; გადატ. „უხეში, მაგარი“, იხ. **კენშერ**

კიბ (ზს., ქს.) < ქართ. კიბე „საფეხურების საშუალებით ასასვლელ-ჩასასვლელი ქვევიდან ზევით და ზევიდან – ქვევით“ (შდრ. ზზ., ჩოლ. კიჩხ, ასევე ჩოლ. ტოპ. კიჩხრი „მთის სახელწოდება“, **კიჩხუნდა** „გუდის პირი“, **კიჩხუნდ** „გუდის ტყავის ჭურჭლის ხის სარტყელი, კრანი“)

კიბდუნ (ზს.)/**კიბდონ** (ზზ.)/**კიბდონ** (ზს., ჩოლ.)/**კიდბონ** (ლშხ.)/**კიბდენ** (ლნტ., ჩოლ., ჩიბხ., ლხმ.)/**კიდაბენ** (ლნტ.)/**კიდბენ/კოდობან** (ჩოლ.)/**კიბუდენ** (უშგ.) < ძვ. ქართ. კიდობან-ი „ზანდუკი, სკივრი“

კიბო (ზს., ქს.) < ქართ. კიბო „ავთვი-სეზიანი სიმსივნე“ (შდრ. ბქ. **დურბალ**, ჩოლ. **დურბელ** „კანის სიმსივნე“)

კიბოჰან (ზს., ქს.) < ქართ. კიბო-იან-ი „სიმსივნით დაავადებული“

კიდგან (ჩოლ., უშგ.) „შორს თავის დამჭერი“ < ძვ. ქართ. კიდევან-ი 1. „განაპირებული, განცალკევებული“, 2. „იგივეა, რაც კიდე, – განაპირა, ბოლო“

კიზ (ზს.)/**კრზ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „კოვზი“, 2. „ნალვერდლის (ნახშირის) სარევი იარაღი სამჭედლოში“ < ქართ. კოვზი (< სპარს. **kuzāh**’ს „დოქი, ჩამჩა“) „მცირედ ჩაღრმავებული ტარიანი მოგრძო საგანი (იარაღი) ფქვილის, სითხის, ფაფისა და წვნიანი საჭმლის ასაღებად“, შდრ. ზან. (მეგრ.) **კირზა/კვრზა** (< ქართ. კოვზი-ი) „სუთი; თხილის გათლილი ჯოხი ღომის ჩასაზელად“ და, ასევე, მეგრ.-ჭან. კიზ-ი და ჭან. კუზ-ი, იხ. **კობზ**

კითხუელ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „ჭკვიანი, დაკვირვებული“ < ქართ. კითხულ-ი „ვისაც ჰკითხეს, ან ვისაც ეკითხება რამე...“, შდრ. ქიზიყ. კითხულ-ი „ავანჩავანობა, განმკარგულებლობა, ვისაც ეკითხება საქმე...“

კიკბერ (ბქ., ლშხ.)/**კაკუბერ** (ჩოლ.) < ქართ. (ლექს.) კაკიბერა „შუაცეცხლის ზემოთ ხის მოწყობილობა, რომელზედაც ჰკიდია ჯაჭვი, – ოჯინჯალი“

კილ (ბქ., ქს.) < ძვ. ქართ. (იმერ.) კილ-ი „ნაკლი, წუნი, ზადი, მიზეზი“ (შდრ. ბზ. **ცხიდ**, ბქ., ქს. **ცხიდ**; ზს. **წგნაჲ**, ლშხ. **წინაჲ**; ჩოლ. **თანკილ**)

კილაოზ (ჩოლ.) „მიზეზიანი, რომელიც ჩხუბის საბაზს ეძებს“ < ქართ. კლაოზნიკ-ი (< რუს. **Кляузник**) „შარიანი“

კილო/კილოგრამ (ზს., ქს.) < ქართ. კილო/კილოგრამ-ი (< ფრანგ. **kilo** < ბერძ. **chilioi**-დან „ათასი“) „წონის ერთეული“

კილომეტრ (ზს., ქს.) < ქართ. კილომეტრ-ი „სიგრძის საზომი ერთეული,

უდრის 1.000 მეტრს“

კილუ/კილო (ჩოლ.), **შდრ. მრ. რ. კილუარ** < ქართ. კილო „ქუთუთოს კიდე/თვალის ჭრილის კუთხე“

კინთაჲ (ჩოლ.) 1. „ხის ლურსმანი“, 2. „ბამბის საპენტი ჩხირი“ < ქართ. (ლექს.) კინტ-ი „სამსჭვალი, ხის ლურსმანი“, ლექს., რაჭ. კინთა, ქიზიყ. კინთ-ი „ბამბის საპენტი ჩხირი, კინთი; საპენტლის ლარის საცემი ჯოხი“

კინკ (ზს., ქს.)⁴⁰ „უბე“ < ზან. (მეგრ.) **კინკ-ი** „ნაკერი; უბე შარვლისა, ნიფხვისა“

კინკილ¹ (ჩოლ.) < ქართ. კინკილ-ი „ცალ ფეხზე ხტომა, ცალ ფეხზე ხტომით სიარული, – ასკინკილა“ (ბქ. **კალი-კოჩხ**)

კინკილ² (უშგ.) < ქართ. ქინქლ-ი „ახლად ამოსული ბეწვი, ბუსუსი, – გინგლი, ღინდლი“

კინკოლ/კინკულ (ბქ.)/**კირკოლ/კირკოლ** (ლშხ.) „კურკლი (თხისა, ცხვრისა...)“; „წკინტლი (ქათმისა)“ < ზან. (მეგრ.) კინკორ-ა/კირკოლ-ა „კურკლი (თხისა, ცხვრისა და მისთ.)“, შდრ. ქართ. (ქიზიყ.) კინკლ-ი „ცხვრში გამხმარი ჟღვინტი“, იხ. **კურკულ**

კინოთეატრ (ლნტ.) < ქართ. კინოთეატრ-ი „საგანგებოდ მოწყობილი შენობა ან სადგომი, სადაც კინოსურათებს უჩვენებენ“

კინტო (ბზ.) < ქართ. კინტო „ძველ თბილისში – ხელზე მოვაჭრე, გამოირჩეოდა თავისებური ჩაცმა-დახურვით, მოსწრებული სიტყვა-პასუხითა და ცუდლუტობით“

კინტობ (ბზ.) < ქართ. კინტო-ობ-ა „ცუდლუტობა“

კინჩხ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**კინჩხ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ., აჭარ.) კინჩხ-ი „კისერი“

კინწ (ჩოლ.) „ნაყოფის ყუნწი“ < ქართ. (ლექს., რაჭ., იმერ.) კინწ-ი „მტევნის ნაწილია; მთავარი ღეროს ძირი, რითაც მტევანი მიბმულია ვახს; ტევანი მიბმულია კინწით; იგივეა, რაც ყუნწი“

კინწ (ჩოლ.) < ქართ. კინწ-ი „კისერი, ქედი“

კინწად (ჩოლ.) „ერთგვარი ბალახი“ *ბოტ.* < ქართ. (ზ.-იმერ.) კინწ-ალ-ი „უწვრილესი რტო, კენწერო (მცენარისა)“

კიპკიპა (ლშხ., ჩოლ.) „ლავიწის ძვალი“ < ქართ. (იმერ.) კიპკიპა „ლავიწი“, (რაჭ.) „ქათმის საწიწკნარი, ქათმის ლავიწი“

კირ (ზს., ქს.) < ქართ. კირ-ი „კირქვის გამოწვით მიღებული თეთრი ნივთიერება (კალციუმის ქანგი), ფართოდ იყენებენ მშენებლობაში“

კირაჟ (ქს., უშგ.) „საბძელი; ბოსელი“ < ქართ. კარავ-ი „ადგილიდან ადგილზე გადასატანი სადგომი“ (მდრ. ბზ. **ლანწუნალ**; უშგ. **ლაოც**)

კირაჟ-კარპან (ლშხ.) „საბძელ-არდგმული“ < ქართ. 1. კარავ-ი „ადგილიდან ადგილზე გადასატანი სადგომი“ და კარაპან-ი „სახლის უკედლო დერეფანი“, 2. ძვ. „კალოს სახლი“ (საბა). *სიონნ.* არდგმული

კირიელასგნ (ჩოლ.) < ქართ. კირიელეისონ (< ბერძ. **kyrie eléison!** „უფალო, შეგვიწყალონ!“) „წამოძახილი მღვდელთმსახურების დროს“, იხ. **კირმალეს**

კირკაჟ (უშგ.) < ქართ. კირკაჟ-ი „(მარცვლად) მოხარშული, ამოულესავი ლობიო (მუხუდო და სხვ., ამოულესავად შეწელებული), – სირსვალი“

კირკიტა (ბზ.) < ქართ. კირკიტა „ვიცის კირკიტი სჩვევია, ვინც რასმე (ან ვისმე) უკირკიტებს, ვინც რასმე ჩაჰკირკიტებს“

კირმალეს (ბზ.)/**კირმალე** (ლშხ.) < ზან. (მეგრ.) კირიალესა „მეგრული საახალწლო სიმღერა“, იხ. **კირიელასგნ**

კირტენ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**კირონ** (ლშხ., ლნტ.)/**კირენ** (ლნტ.) „კელაპტარი, ცვილის დიდი სანთელი (უნთებენ მიცვალებულს)“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. კერეონ-ი, კერ-ოვან-ი „დიდი სანთელი ცვილისა“

კისკის (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კისკის-ი „მაღალი, წვრილი ხმით გულიანი სიცილი“ (მდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **კერკენ**, ბქ., ლნტ. **კერკენ**)

კისლოჟოდსკ (ბზ.)/**კისლაჟოდსკ** (ბქ.) *ტოპ.* < ქართ. კისლაგოდსკ-ი (< რუს. **Кисловóдск**) „კურორტი სტავროპოლის მხარეში, რუსეთში, რუსეთის ჩრდილოეთ კავკასიის რეგიონში“

კიტრ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. კიტრ-ი (მდრ. ლათ. **citron**) „ერთწლოვანი ბოსტნეული მცენარე (გოგრისებრთა ოჯახისა)“, იხ. **კენტერ**

კიჟან (ბზ.)/**კიჟან** (ლშხ., ჩოლ.) „მოდახილი, გამკინავი, წვრილი ხმა“ < ქართ. [გა]მკივან-ი „მაღალი, წვრილი, კივილისებური (ხმა)“, მდრ. ბქ. **წკვლინა**

კილამ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. კინაღამ „თითქმის, ღამის“ (მდრ. ბზ. **ხიარ**, ბქ. **ხიარ**; ბზ. **ღეთაშ**, ბქ. **ღეთ**, ლშხ. **ღრთ**, ლნტ. **დოღოშტ**; ჩოლ. **ხომწერდ**)

კრლ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**კილ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. კივილ-ი „წვრილი, მაღალი ხმის გაბმით ამოტევენ (ამოხდომა) ადამიანისაგან, – წვრილი, უსიამოვნო ხმა“

კრლ-კრლ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**კილ-კილ** (ბქ., ლნტ.) „ზედიზედ დაკივლება“ < ქართ. კივილ-ი „წვრილი, მაღალი ხმის გაბმით ამოტევენ (ამოხდომა) ადამიანისაგან, – წვრილი, უსიამოვნო ხმა“

კლას (ზს., ქს.)/**კლას** (ზს., ლნტ.) „სკოლა“ < ქართ. კლას-ი (< რუს. **класс** < ლათ. **classis** „თანრიგი, ჯგუფი“ < ბერძ.) „საერთო ინტერესების მქონე სოციალური ჯგუფი, რომელსაც აერთიანებს საწარმოო საშუალებებისადმი ერთნაირი დამოკიდებულება“

{**ცხრა**} **კლიტულ** (ლშხ.) < ქართ. {**ცხრა**}-კლიტულ-ი „ცხრა დაკეტილი კარის იქით მდებარე“

კლიწ (ჩოლ.) „წირპლი“ < ქართ. (ლექს.) კლირწ-ი „წირპლი“ (შდრ. ზს., ქს. წიწყ, ზს. წიწყყ)

კლიწარ (ჩოლ.) „წირპლიანი“ < ქართ. (ლექს.) კლირწ-ი „წირპლი“ (შდრ. ბქ. წიწყყარა)

კლუბ (ზს., ქს.) < ქართ. კლუბ-ი (< ინგლ. **club** რუს. **клуб** ენის მეშვ.) „კულტურულ-საგანმანათლებლო ორგანიზაცია...“

კმაყოფილ (ზს., ქს.)/**კმაყოფილ** (ჩბხ.) < ქართ. კმაყოფილ-ი „ვისაც მეტი რამ ან სხვა რამ უკეთესი აღარ უნდა, ვინც სჯერდება არსებულს“

კმიტ (ჩოლ.) „შაქრის ან მარილის პატარა ნატეხი, კვნიტი“ < ქართ. კვნიტ-ი „პატარა ნატეხი (შაქრისა, მარილისა...), – კვნიწი, კვნიჭი“, შდრ. ლექს. კმიჭი „მარილის ნატეხი“ (შდრ. ზს., ქს. ფბიტ)

კობეშია (ბქ.)/**კოპეშია** (ბქ.) **ბოტ.** < ზან. (მეგრ.) კობეშ-ია/კოპეშ-ია (შდრ., ასევე, კობეშ-ე-ია) „კვახი, გოგრა“ (შდრ. ბზ. **კუახნესგ/კუახნეშგ**, ლშხ. **კუახნესტ**, ლნტ. **კუახნეს/კუახნეც**)

კობზ (ლნტ.) < ქართ. (ლექს., რაჭ.) კობზ-ი < ქართ. კოვზ-ი (< სპარს. **kuzāh** „დოქი, ჩამჩა“) „მცირედ ჩაღრმავებული ტარიანი მოგრძო საგანი (იარაღი) ფქვილის, სითხის, ფაფისა და წვნიანი საჭმლის ასაღებად“, იხ. **კიზ**

კოდარ (ბზ.) „სათიბ-სამოვარი, ფერ-

დობი ოღრო-ჩოდრო რელიეფით, პატარ-პატარა ღელეებით (ზედმიწ. – **კოდ-ებ-ი**)“ **ტოპ.** < ქართ. კოდ-ი 1. „ხის დიდი ჭურჭელი, გაკეთებული გულგამოთლილი მორისაგან“, 2. „მთლიანი ხის მოგრძო ჭურჭელი, წყაროსთან დადგმული საქონლის დასარწყულებლად“, 3. „მარცვლეულის საწყაო სხვადასხვა ზომისა“, 4. „გულამოდებული მორი უძირო, რომელიც მიწიდან ამომდინარე წყაროშია შვეულად ჩადგმული წყლის შესაკრებად და გამოსადენად“, 5. ქიზიყ. „ფუტკრის გეჯა“

კოდმე (ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) კოდმე „მთის კონცხი, გორის ფერდობი, გვერდობი, მდინარის ამაღლებული ნაპირი“

კოინდარ (ბზ.) **ბოტ.** < ქართ. კოინდარ-ი „მრავალწლოვანი საკვები ბალახი მარცვლოვანთა ოჯახისა“

კოკადორა (ჩოლ.) „ძალიან დიდი დოქი (ზედმიწ. – **კოკა-დორა**)“ < ქართ. კოკა 1. „წყლის საზიდი თიხის ჭურჭელი: მოზრდილი, დიდმუცლიანი, დაბალეყლიანი და ცალყურიანი“, 2. „ღვინის საწყაო“ და ქართ. დორა 1. „თიხის ჭურჭელი (წყლისათვის)“, 2. „სითხის საზომი ერთეული...“

კოკა (უშგ.) < ქართ. კოკა 1. „წყლის საზიდი თიხის ჭურჭელი: მოზრდილი, დიდმუცლიანი, ვიწროქუსლიანი, დაბალეყლიანი და ცალყურიანი“, 2. „ღვინის საწყაო, სხვადასხვა კუთხეში სხვადასხვა ზომისა (საშუალოდ ერთი ფუთიდან ფუთ-ნახევრამდე)“

კოკინ[როლ] (ლშხ., ჩოლ.)⁴¹ „ხბო“ **ზოოლ.** < ქართ. (ლექს.) კოკინია/კოკინიე, ქვ. იმერ., ზან. (მეგრ.) კოკია/კოკინია „ხბო“ (შდრ. ზს., ქს. **ლუნ**)

კოკორა (ბზ.)/**კოკორ** (ქს.)/**კოკორა** (უშგ.) < ქართ. კოკორ-ი „კვერ-ი“ (შდრ.

ზს. **ტაბლჴშ**, ქს., უშგ. **ტაბილ/ტაბელ**)

კოკომი[რლ] (ჩოლ.)⁴² „პატარა მრგვალი კოხტა სახის სოკო“ < ქართ. კოკოშა „გულამოდებული გოგრა, სასმისად ხმარებული“, კოკომი-ი „გულამოდებული გოგრა, აკვნის ქვეშ მიკრული, ბავშვის შარდისათვის“

კოკრა [მგლც] (ლშხ.) „იხვი“ ზოოლ. < ქართ. კოკორინა „კოკონაზე უფრო პატარა იხვი“

კოკროჭინ-[რლ] (ჩოლ.)⁴³ „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. კოკროჭინა „პატარა და კოხტა“

კოლეტ (ჩოლ.) < ქართ. (ქართლ., ქიზიყ.) კოლოტ-ი „ძროხის ტყავის ტიკი, რუმბზე მომცრო, ღვინისა ან ტკბილისათვის“

კოლეფ (ზს., ლნტ.)/**კოლოფ** (ქს.) < ქართ. კოლოფ-ი „პატარა ყუთი“ (მდრ. ბე. შვკუ)

კოლექტიუ (ზს., ქს.) < ქართ. კოლექტივი-ი (< ლათ. **colectivus** „კრებითი“ რუს. ენის მეშვ.) „ადამიანთა ჯგუფი, რომელთაც აკავშირებს საერთო საქმიანობა (ან მიზნები)“

კოლექტიუზაცია (ზს., ქს.) < ქართ. კოლექტივიზაცია „გაერთიანება კოლექტივებად, – იგივეა, რაც სოფლის მეურნეობის კოლექტივიზაცია“

კოლექტიუზობ (ზს., ქს.) < ქართ. კოლექტივობ-ა „კოლექტივობის პერიოდი“

კოლმეურნეობ (ზს., ქს.) < ქართ. კოლმეურნეობა „კოლექტიური მეურნეობა – სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია...“

კოლტ (ზზ., ჩოლ.) < ქართ. კოლტ-ი „შედედებული, დაკვეთილი (სისხლი)“, მდრ. ბე. **ტოლეკ**

კომბალ (ლხმ.)/**კომბალ** (ჩოლ.)/**კუბალ** (უშგ.) < ქართ. კომბალ-ი „მრგვალთავიანი დიდი ჯოხი“ (მდრ.

ზზ. **კუბალა**; ბე. **ყუბალანგ**)

კომბინატ (ზს., ქს.)/**კომბინატ** (ლნტ., ლხმ.) < ქართ. კომბინატ-ი (< ლათ. **combinatus** „შეერთებული“) „სხვადასხვა სახის ისეთ საწარმოთა გაერთიანება, სადაც ერთი საწარმოს პროდუქტებს დანარჩენ საწარმოებში იყენებენ, როგორც მასალას ან ნახევარფაბრიკატს“

კომეჭ (ლშხ., ჩოლ.) „ფქვილის კურკუმელა“ < ქართ. (ფშ.) კომიჭა, ხევს. კომიჭ-ი „კომტად გამხმარი მიწა, – გოროხი“, მდრ. ლეჩხ. კორმეჭ-ი „ფაფაში დარჩენილი გაუქნელი ფქვილის გუნდა, მურკლი, კომრი“, უფრო მოსალოდნელია ლეჩხუმურიდან ნასესხობა.

კომპოტ (ზს., ქს.) < ქართ. კომპოტ-ი (< რუს. **Компот** < ფრანგ. **compote**) „შაქრიან წყალში მოხარშული ხილი (ახალი თუ ხმელი)“

კომუნისტ (ზს., ქს.)/**კომნისტ** (ჩოლ.) < ქართ. კომუნისტ-ი 1. „კომუნიზმის დამყარებისათვის მებრძოლი“, 2. „საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის წევრი“

კომუნისტობ (ზს., ქს.)/**კომნისტობ** (ჩოლ.) < ქართ. კომუნისტობ-ა „კომუნისტად ყოფნა“

კომშ (ზს., ქს.) ბოტ. < ქართ. კომშ-ი „საშუალო ტანის ხე ან ბუჩქი“

კონდახ (ზს., ლნტ.)/**კონდახ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კონდახ-ი „განიერი ბოლო ნაწილი იმ გათლილი მოგრძო ფიცრის ნაჭრისა, რომელშიც ჩასმულია თოფის (დამბაჩის...) ლულა“

კონსერუ (ზს., ქს.)/**კანცერ** (ბე.) < ქართ. კონსერვ-ი (< რუს. **Консерв** < ლათ. **conservo** „ვინახავ“) „საგანგებოდ დამუშავებული საკვები პროდუქტი – ხორცი, თევზეული, ბოსტნეული..., მოთავსებული ჰერმეტიკულად დახურულ ჭურჭელში“

კონსტანტილ (ბქ.) /**კოსტანდილ** (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. კონსტანტინე (< ლათ. **constantinus** „მტკიცე, მუდმივი“ < **κωνσταντίνος** „მტკიცესი“, „ურყევითა“, „მედგარისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. **კოსდა**

კონტ-[გლდ] (ბქ.)/**კოტო** (ლხმ.) „პატარა თიხის ქოთანნი“ < ზან. (მეგრ.) კოტო „ქოთანნი“, შდრ. ლაზ. კოტო-ში „ღვინის ჭურჭელი, ხაპი“, ქართ. (იმერ.) კოტო „ქოთანნი; მრგვალი და მომცრო ქილა“, თუშ. კუტო-ჲ „თუჯის პატარა თუნგი“

კონჟერტ (ზს., ქს.)/**კანჟერტ/კარჟენტ** (ბქ.) < ქართ. კონვერტი (< რუს. **Конверт** < ფრანგ. **couvert**) „წერილის ჩასადები ბრტყელი ოთხკუთხი პარკი ქაღალდისა“

კონწორიან (ჩოლ.) „ფიცხი, ბრაზიანი (ზედმიწ. – ***კონწარ**-იან-ი)“ < ქართ. (გურ.) კონწარი-ი „მიზეზიანი კაცი, კვიმატი, მიუკარებელი, ავი, ბოროტი კაცი“

კოპერატიუ (ბქ., ლნტ.)/**კოპერატიუ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კოოპერატივი (< ლათ. **cooperatio** „ერთად მუშაობა“) „კოოპერაციული ორგანიზაცია; კოოპერაციული ორგანიზაციის მაღაზია“

კოპერაციი (ბქ.)/**კოპერაცია** (ლშხ.) /**კოპარაციი** (ლნტ.)/**კოპერაცია** (ჩოლ.) < ქართ. კოოპერაცია (< ლათ. **cooperatio** „ერთად მუშაობა“) „იგივეა, რაც კოოპერატივი“

კოპიტ (ზზ.) **ბოტ.** < ქართ. (იმერ., გურ.) კოპიტ-ი „იგივეა, რაც იფანი“

კორთა (ბქ.) „საპირფარეშო“ < ქართ. (ხევს.) ისკორტა „სამამაკაცოს ზემოთ, ჭერის ძირში დადებული ფიცარი, რომელზედაც მამაკაცის ნივთები ალაგია“, შდრ. ინგ. კორთე-ჲ „ჯამ-ჭურჭლის თარო“, იკორთა (საბა), ფშ. კორა „თოფის

გასახედი სანიშნებელი, კაზ., ქიზიყ. კორა „ხის კოჭი, კარის ჩარჩოზეა მიმაგრებული, დახურვისას კარს წამოედება და დაკეტავს“

კორკოტ (ზს., ქს.)/**კორკუტ** (უშგ.) < ქართ. კორკოტ-ი „დანაყილი ხვარბალი“ (საბა), შდრ. ზზ. **ჭანტი**, ლშხ., ჩოლ. **ჭანტი**; ზზ. **შობა ქაქ**

კორკოც (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) კორკოც-ე „ყივანახველა (ბატონები); ძლიერი ხველება“, შდრ. ასევე მეგრ. **კორკოც**-ი „ჩაბყირება სიცილისაგან, ხველებისაგან“ (შდრ. ზზ., ქს. **ყირო** „ყივანახველა“)

კოროჭ (ჩოლ.) „ხის პატარა ყუთი საბუთების შესანახი“ < ქართ. (თუშ.) კოროჭ-ი „ხის პატარა ყუთი“, შდრ. თუშ. კროჭ-ი „პატარა ხის ყუთი, რომელსაც მგზავრობის დროს თან ატარებენ...“, „სომხურია, კოლოფს ჰქვია“ (საბა)

კორდან (ლშხ.) „ტყე (ზედმიწ. – **ყორდან**-ი)“ **ტოპ.** < ქართ. ყორდან-ი (< თურქ. **kurgan** „ციხე-სიმაგრე“) 1. „მეზობელთა სასაზღვრო ნიშანი – მიწაში ქვების გროვა...; სამანი; 2. „ძველი დროის საფლავზე გაკეთებული მაღალი ბორცვი“

კოსდა (ზს.)/**კოსტა** (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. კოსტა < კონსტანტინე (< ლათ. **constantinus** „მტკიცე, მუდმივი“ < ბერძ. **κωνσταντίνος** „მტკიცესი“, „ურყევითა“, „მედგარისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. **კონსტანტილ**

კოსდნტბელ (ბქ.) „რელიგიური დღესასწაული, რომელიც იმართება თებერვლის პირველ ნახევარში“, შდრ. ზზ. (ლატ.) **კონსტანპროლ/კასანპროლ რემშ** „კონსტანტინეს ოთხშაბათი“ *რელიგ.* < ქართ. კონსტანტინ-ობ-ა (< ლათ. **constantinus** „მტკიცე, მუდმივი“ < ბერძ. **κωνσταντίνος** „მტკიცესი“, „ურყევითა“, „მედგარისა“) „კონსტანტინეს ხსენების დღე“

კოსდუმ (ბქ.)/**კოსტუმ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კოსტუმ-ი (< ფრანგ. **costume** „პიჯაკი, ჟაკეტი, ჟილეტი“) 1. „ადამიანის ტანსაცმელი“, 2. „მამაკაცის თანამედროვე სამოსის სრული კომპლექტი (პიჯაკი, ჟილეტი, შარვალი)“, 3. „ქალის ზედატანსაცმელი ერთგვარი (ჟაკეტი და ქვედატანი)“

კოტაჟ (ჩოლ.) < ქართ. კოტა „ხის რიკი (კედელზე ან სვეტზე) რისამე ჩამოსაკიდებლად. || იატაკისა და კედლის ფიცრებში ჩაყენებული რიკი ფიცრების ერთმანეთთან მჭიდროდ დასაკავშირებლად“

კოტეტი (ლნტ.) „პურის სახეობა“ < ქართ. (ლექს.) კოტეტი-ი „საგანგებოდ გამომცხვარი პურის მრგვალი თვალი“

კოტოტი (ლშხ., ლნტ.)/**კოტეტი** (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ.) კოტოტი-ი „ტახტა უნაგირისა“, შდრ. იმერ. კოტა „ტახტა უნაგირისა“, ლექს. კოტე „უნაგირის ნაწილი“

კოტრი (უშგ.) < ქართ. კოტრი-ი „ვალის გადახდის უნარდაკარგული, – გაკოტრებული, ბანკროტი“

კოტრი **ი** **გოგო** (ბზ.) „ბოგანო, გლახაკი“ < ქართ. კოტრი-ი და ბოგანო „ღარიბი, გაღატაკებული“

კოტრილ–{არ}/**კოტრი**–ოლ–{არ} (ლშხ.) **ზოოლ.** < ქართ. კოტორი-ი „ყურდგლის მართვი“ (საბა), შდრ. ზან. (მეგრ.) კოტორი-ი/კოტორი-ე „ბაჟია, კურდღლის ნაშიერი“

კოფე (ზს., ქს.) < ქართ. კოფე (< რუს. **Кофе**) „ყავა“

კოფთა (ჩბხ.) < ქართ. კოფთა (< რუს. **Кофта**) „ქალის ტანსაცმელი, წელზე-ვით ჩასაცმელი“

კომი (ლნტ.) **ზოოლ.** < ქართ. (ლექს.) კომია „ინდაური“, შდრ. ლხმ. **კოკუი**, იხ. **ინდაური**

კომე (ზს., ქს.)/**კომე** (ბზ.)/**კუმე**/**კუმე** (ბქ.) 1. ზს., ქს. „კომე“, 2. ბქ. „ბელელი, სახლის მინაშენი“ < ქართ. კომე-ი (< ფალ. **kōšāk**) 1. „წვრილი და მაღალი ციხეა“ (საბა), „წვრილი და მაღალი ცალკე ნაგებობა (ქვისა, რკინა-ბეტონისა, ფოლადისა“, 3. „ასეთივე ნაგებობა შენობის თავზე (სილამაზისთვის)“, შდრ. ზს., ლნტ. **მურყუამ**, ლხმ. **ურყუამ**

კოცხორ (ჩოლ.) „ჭრელი ნეზვის სახელწოდება“ < ქართ. (ლექს.) კოცხა/კოცხე „წითლითა და შავით ჭრელი ფერი ღორისა“

კოწელ (ჩოლ.) „ცეცხლის ალი“ < ქართ. (ფშ., თუშ., ლექს.) კოწოლ-ი „ცეცხლის ალი“ (სქოილიო: ქართული ენის დიალექტებში სხვა მნიშვნელობებიც უდასტურდება)

კოწია (ზს.)/**კოწი** (ლხმ.) **ანთრ.** < ქართ. კოწია < ქართ. კოსტა < ქართ. კონსტანტინე (< ლათ. **constantinus** „მტკიცე, მუდმივი“ < **Κωνσταντίνος** „მტკიცესი“, „ურყევია“, „მედგარისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. **კოსდა** და **კონსტანტილ**

კოჭ (ზს., ქს.) < ქართ. კოჭ-ი „წვივის ტერფთან შემაერთებული ძვალი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. **ფხირსკუ**, ბქ. **ფხურსკუ**, ლშხ., ჩოლ. **ფურსკუ**)

კოჭობ (ზს.) 1. „თიხის პატარა ქოთანია“, 2. „ლამპარი; პატრუქი, ჭრაქი“ < ზან. (მეგრ.) კოჭობ-ი „ქოთანია ერთგვარი“, შდრ. ძვ. ქართ. (ხევს., მოხ., მესხ.) კოჭობ-ი (შდრ. გურ. კოჭობა-ი, ინგ. კოჭოპ, აჭარ. კოჭოპა) „პატარა ქოთანია“, „ერთგვარი მომცრო ცეცხლგამძლე ჭურჭელი ლითონთა სადნობად“ (შდრ. ლშხ. **ტუნუ**)

კოხა (ზს., ქს.) „საწებელი“ < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) კოხ-ა/კოხ-უ „ტყემლის საწებელი; კვანარახი; მკვახე (ყურძენი);

უმწიფარი ყურძნის წვენი“

კოხინჯირობ (ჩოლ.) *ეთნ.* < ქართ. (იმერ.) კოხინჯრ-ობ-ა „დღეობა იყო ნა-ამაღლობევის ორშაბათს“

კობ (ზს.)/**კოპ** (ლშხ., ჩოლ.), შდრ. ბქ., ლნტ. **კობ**, ლნტ. **კოპ** 1. „ხის სახელური-ანი ჯამი, ხის დიდი კოვზი, ჩამჩა (ამჟამად ან ლითონისა ან ემალისა)“, 2. „ხის სასმისი“ < ქართ. კოლბ-ი (< გერმ. *kolbe*) „თხელი მინის ჭურჭელი, გრძელყელი-ანი და ფართო მუცლიანი, – კულა“ (შდრ. გურ. **კობ-ულ-ი** „მრგვლად გა-თლილი ხის იარაღი, ტარიანი, რომლი-თაც ყურძენს ტენიან საწნახელში; ჩა-კობ-ულ-ვ-ა „ყურძნის ჩატენა, ჩაჭყლე-ტა“)

კრაუტ (ზს., ლნტ.)/**კარაუტ** (ბქ., ფარ.)/**კრაუტ** (ლნტ.)/**კრაუტ** (ჩოლ.) < ქართ. კრაოტ-ი (< რუს. *кровать*) „საწო-ლი, ლოგინი“ (შდრ. ზს. **ლაყურა**)

კრამიტ (ზს.)/**კრამიდ** (ზს.) < ქართ. კრამიტ-ი (< ძვ. ბერძ. *karamidos*) „კეცის ლორფინი (საბა), სილანარევი თიხის გამომწვარი ფირფიტა“

კრან (ზს., ლნტ.)/**კრანტ** (ლნტ.)/**კრანტ** (ჩოლ.) < ქართ. კრან-ი (< ჰო-ლანდ. *kraan* რუს. ენის მეშვეობით) „ონკანი“

კრეტინ (ზს., ქს.) „ბრიყვი; რეგენი“ < ქართ. კრეტინ-ი (< ფრანგ. *cretinisme* „ჭკუასუსტი“) „კრეტინიზმით დაავა-დებული ადამიანი. || გადატ. „გონებაჩ-ლუნგი, შტერი, იდიოტი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **დგბჟე**, ლხმ. **დგბჟი**; ზს. **კვრგვ**, ლნტ. **კარიკ**)

კრილ (ქს.) < ქართ. კრულ-ი „დაწყევ-ლილი, შეჩვენებული“, იხ. ლგ-**კვრლ-**აჟ-ე და **დაკვრლებულ**

კრინტ (ზს., ქს.) < ქართ. კრინტ-ი „მცირე ხმა, – ჩქამი“ (შდრ. ზს. **კუკუმ**; ზს. **წკამ**)

კრიშკა (ზს., ქს.) < ქართ. კრიშკა (< რუს. *Крышка*) „ხუფი, სახურავი, თავ-სახურავი, სარქველი“

კრძახ (ზს.)/**კრძახა** (ჩოლ.) < ქართ. კრძახ-ი „ქათმის (და ზოგიერთი სხვა ფრინველის) ხმიანობა, – ჭრიახი“

კრუგ (ზს., ქს.) < ქართ. კრუგ-ი (< რუს. *Круг*) „წრე, რგოლი, რკალი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **მურგუტალ**, ლშხ., ჩოლ. **მურგუტალ**; ზს. **გირგოლ**; ბქ. **კვრტი**; ბქ. **კურპი**)

კრუხ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. კრუხ-ი „ქათამი, რომელიც კვერცხებზე ზის წი-წილების გამოსაჩეკად“ (შდრ. ზს., ქს. **მოჭ**)

კრუხა/კურხტ (ჩოლ.) < ქართ. (ლექს.) კრუხვა „სიცივე; ძლიერი ყინვა; სუსხი-ანი ამინდი“

კუ (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. კუ „ქვე-წარმავალი, რომლის ბრტყელი სხეუ-ლიც დაფარულია ძვლოვანი ბაკნით“, შდრ. ძვ. ქართ. **კუვ-ი**

კუბ¹ (ზს., ქს.) 1. „კუბო“, 2. უშგ. „სა-მარე“ < ქართ. კუბო „მიცვალებულის ჩასასვენებელი ყუთი“

კუბ²/კუბამეტრ (ზს., ქს.) < ქართ. კუბ[ურ]-ი მეტრ-ი „მოცულობის საზო-მი ერთეული“

კუდიან (ზს., ლნტ.)/**კუდიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კუდ-იან-ი „ემმაკი, გაიძ-ვერა“ (შდრ. ზს., ქს. **გუეფ**; ზს. **გოგუერ**; ზს. **ლგკუედ**; ზს. **ტორხუგუ**; ზს. **ჭერჟა**, ბქ. **ჭორია/ჭერია**, ქს. **ორია**)

კუზ (ზს., ქს.)/**ზოკ** (ბქ.) < ქართ. კუზ-ი 1. „ხერხემლის (ან გულ-მკერ-დის) ძვლების დამახინჯებით გამოწვე-ული ამოზნექილობა“, 2. „ბუნებრივი ამოზნექილობა ზოგიერთი ცხოველის ზურგზე“

კუზან (ზს., ლნტ.)/**კუზიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კუზ-იან-ი „კუზის მქო-

ნე“ (მდრ. ბზ. სიკუტ; ბზ. ლუფუნგუტ/ფუნგუნა; ბქ. ზონკა; უშგ. ლუჯუბე)

კუთუ (უშგ.) < ქართ. კუთ-ი „ბარკალი, – იგივეა, რაც კუნთი“ (მდრ. ბზ. პაშუდ, ბქ. პაშდუ/პაშუდ, ლნტ. პაშტუ), იხ. **კუნთ**

კუთხ (ზს., ქს.)/**კუთხ/კუთხ** (ზს., ლნტ.)/**კუთხუ** (ბზ., ლშხ., უშგ.) „მხარე; გვერდი; კუთხე“ < ქართ. კუთხე 1. „ერთი წერტილიდან გამოსულ ორ სწორ ხაზს შორის მოქცეული ფართობი“, 2. „ადგილი, სივრცის ნაწილი, სადაც ერთმანეთს ხვდება ან ერთმანეთს კვეთს ორი საგანი ან საგნის ორი მხარე...“ (მდრ. ზს., ლნტ. **მუხუტი**)

კუთხულ (ლნტ.) „სამოვრები (ზედმიწ. – **კუთხ-უკ-ა**)“ ტოპ. < ქართ. კუთხე 1. „ერთი წერტილიდან გამოსულ ორ სწორ ხაზს შორის მოქცეული ფართობი“, 2. „ადგილი, სივრცის ნაწილი, სადაც ერთმანეთს ხვდება ან ერთმანეთს კვეთს ორი საგანი ან საგნის ორი მხარე...“

კუთხ[უ] (ბზ.) < ქართ. კუთხა „კაჟიანი თოფი“

კუკურ (ლშხ.)/**კუკური** (ჩოლ.) „ხის კვირტი; თხმელის ნაყოფი“ < ქართ. კუკური-ი „გაუმლელი ფოთოლი“ (საბა), „იგივეა, რაც კოკორი“, მდრ. აჭარ. კუკული-ი „კვირტი; გირჩი; მურყნის ნაყოფი, კვირხილა“ (მდრ. ჩოლ. **ყუყური**)

კულაკ (ზს., ლნტ.)/**კულაკ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კულაკ-ი (< რუს. кулак) „სხვისი შრომით, სხვისი ყვლეფით გამდიდრებული გლეხი, – სოფლის წურბელა, ბობოლა“

კულტახლ (ლნტ.) < ქართ. კულტახლ-ი „კულტურის სახლი“

კუმ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ., იმერ.) ყუმ-ი „უხასიათო, უსიცოცხლო, მიუკარებელი, მუდამ გაჩუმებული“

კუმატ (ზს., ჩოლ.)/**კუტიმატ** (ზს., ჩოლ.)/**კუმატ** (ლნტ.) „ზარალი; მოულოდნელი უბედურება“ < ქართ. კუტიმატ-ი 1. „ავი, ბოროტი, უკუღმართი, ბედითი, ფათერაკიანი“, 2. „მოსწრებული, ენამახვილი“, 3. ავი ბედი, ბედისწერა“

კუმაშ (ზს., ლნტ.)/**კუმაშ** (ლშხ., ჩოლ.)/**კემაშ** (ჩოლ.) ზოოლ. „საქონელი, პირუტყვი“ < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. kumaš „საქონელი“) „ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“

კუნდულ (ბქ.)/**კუნტუ** (ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) კუნდ-ი „განავალი, პატივი“, მდრ. ლაზ. **კუნდ-ალ-ონ-ი** „ჭუჭყიანი“

კუნთ (ზს., ქს.) < ქართ. კუნთ-ი „სისქე ხორცთა (საბა), შეკუმშვისა და გაშლის უნარის მქონე ნაერთი ქსოვილებისა...“ (მდრ. ბზ. **პაშუდ**, ბქ. **პაშდუ/პაშუდ**, ლნტ. **პაშტუ**), იხ. **კუთუ**

კუნტრუმ (ზს., ქს.) < ქართ. კუნტრუმ-ი „პირუტყვთ ხლტომით თამაშობა“ (საბა), იხ. ბზ. **ლიკუჩხიელ**, ბქ. **ლიკუჩხელ**, ლშხ., ჩოლ. **ლიკუჩხიელ**; ჩოლ. **ლიქანქრუმე**)

კუნძულ (ზს., ქს.) < ქართ. კუნძულ-ი „ხმელეთის ნაწილი, ყოველმხრივ წყლით შემოსაზღვრული“

კუნწულ (ბზ.) < ქართ. კუნწულა „ხმელეთის ნაწილი, ყოველმხრივ წყლით შემოსაზღვრული“

კუნწუხუ (ჩოლ.) < ქართ. კუნწუხ-ი 1. „ხეთ ზედათ მწვერვალი“ (საბა), – კენწერო ხისა“, 2. ქიზიყ. „ხის, მთის, სახლის... წვერი, მწვერვალი, თხემი“, მდრ. ზან. (მეგრ.) კინწიხი „ძალიან მაღალი ადგილი, – კენწერო“

კუპაროზ (ლშხ.) ბოტ. < ქართ. კვიპაროზ-ი/კვიპაროს-ი (< ბერძ. kyparissos)

„მარად მწვანე წიწვოვანი ხევ გირჩო-
სანთა“

კუპეც (ზზ.)/**კუპეც** (ბქ.)/**კუპეწ** (ჩოლ.)
„მდიდარი, შეძლებული, დოვლათიანი
(ოჯახი)“ < ზან. (მეგრ.) კუპეც-ი (< რუს.
купец „ვაჭარი, სოვდაგარი“) „ხელმომ-
ჭირნე მდიდარი კაცი“

კუპრ (ზს., ლნტ.)/**კუპრიელა** (ჩოლ.)
რიელოდ (ლნტ.)/**კუპრიელაჲ** (ჩოლ.)
„ტიკი, ტიკჭორა“ < ქართ. (მთიულ.)
კუპრ-იალ-ა „გადაბრუნებული ტყავი
ბეწვით შიგნით“, (ქართლ.) კუპრ-იელ-
ი „მოკუპრული ტყავი“, (ფშ., გურ.)
კუპრ-იელ-ი „მამალი თხის ტყავისაგან
გაკეთებული გუდატიკი“

კურ (ლშზ., ჩოლ.) **ზოოლ.** < ქართ.
კურო „დაუკოდავი ხარი, – ბულა“
(შდრ. ზზ. **მატრანდ**, ბქ. **მატირ**, ქს.
მატრანდ; ზს., ქს. **ბულტა**)

კურდან/კურდან/კურდამ (ზზ.)/**კურ-
ტამ** (ქს.)/**კურტან** (უშგ.) „ბურჯი (ხიდი-
სა)“ < ქართ. (ლექს., რაჭ.) კურტამ-ი
„ხის (ან ქვის) ნაგებობა მდინარის ნა-
პირზე – ხიდის დირეების დასაყრდნო-
ბი“, შდრ. ლექს., ქართლ. კურტან-ი
„ქვის კედელი მდინარის კლდოვან ნა-
პირზე“, შდრ. ძვ. ქართ. კურდან-ი

კურდღლისჭერი (ლნტ.) „ზღაპრის
პერსონაჟი“ < ქართ. კურდღლ-ის ჭერ-
ია „ერთ-ერთი ქართული ხალხური
ზღაპრის პერსონაჟი“, იხ. **ყუდღელის-
ჭერი**

კურკულ/კურკული (ლშზ., ჩოლ.) <
ქართ. კურკულ-ი „თხისა, ცხვრისა“, იხ.
კინკოლ

კურპი (ბქ.) „მრგვალი“ < აფხაზ.
ა-კუმპალ „მრგვალი რამ“ (შდრ. ზს.,
ლნტ. **მურგუტალ**, ლშზ., ჩოლ. **მურგუტალ**;
ზს. **გირგოდ**; ბქ. **კვრტი**)

კურს (ზს., ქს.) < ქართ. კურს-ი (<
ლათ. **cursus** „სრბოლა, მიმდინარეობა“)

„სწავლების წელი უმაღლეს სასწავლე-
ბელში, სასწავლო საგანთა გავლის სა-
ფეხური...“

კურწუმელ (ჩოლ.) „დიდი და მაღა-
ლი შამზნარი, ჯაგნარი“ **ბოტ.** < ქართ.
(იმერ., რაჭ., ლეჩხ.) კურწუმელა „ეკალ-
ღიჭის ფოთოლი; ეკალა“

კუტანცია (ზზ.) < რუს. **Квитанция**
„ქვითარი“

კუტალ (ზზ.)/**კუტალ** (ლშზ., ჩოლ.)
„ღვინის სასმისი, კულა“ < ძვ. ქართ.
(ფშ., მოხ., ქართლ., მესხ.) კუტალ-ი
„ერთგვარი ჭურჭელი“

კუჭმანჭ (ზზ.)/**კუჭმაჭ** (ბქ., ჩოლ.) <
ქართ. კუჭ-მაჭ-ი „შიგნეულობა (ქათმი-
სა, საკლავისა)“, შდრ. ზს., ქს. **კპილ**;
ზზ. **გჭიჯაბ**

კუხ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**კუხუ** (ლხმ.) <
ქართ. (გურ.) კუხ-ი „მკვახე, უმწიფარი
ხილი, – მკუხე“ (შდრ. ბქ., ქს. **ური**; ქს.
გოხ)

კუხნა (ზს., ქს.)/**კუხუნა** (ბქ.)/**კუხნა**
(ლნტ.)/**კუხა** (ჩოლ.) < ქართ. კუხნა (<
რუს. **Кухня** „სამზარეულო“ (შდრ.
ლნტ. **ქორუნდ**)

კუადალ (ზზ.)/**კუედალ** (ბქ., ლნტ.,
ჩოლ.)/**კუად** (ბქ.)/**კუედელ** (ლშზ.)/**კო-
დალ** (ჩოლ.) „წკნელი, წკებლა“ < ქართ.
(იმერ., გურ.) კოდალ-ი „პატარა ისარი
(საბავშვო)“, შდრ. გურ., აჭარ., მეგრ.
კვენდლი „ახალამოსული ხე, მოჭრილი,
დაგრეხილი და კავზე შემოჭირებული;
თხილის წკნელი“ (შდრ.

კუადრატ (ზს., ქს.) < ქართ. კვად-
რატ-ი (< ლათ. **quadratus** „ოთხკუთხია-
ნი“ რუს. ენის მეშვ.) „ტოლგვერდებია-
ნი სწორკუთხედი...“

კუანტ (ლშზ.) < ქართ. (იმერ., გურ.)
კვანტ-ი „ჭიდაობის დროს ფეხში ფეხის
გამოდება, – სარმა“

კუანწხუ (ჩოლ., უშგ.) < ძვ. ქართ.,

ქვ.-იმერ. კვანჩხა „ღვინის ან წყლის და-
საღვები ხის ჭურჭელი ჭიქის ფორმისა“,
შდრ. კვანჩხ-ი „პატარა სასმისი არყისა“
(საბა)

კუარაკუნჩხად / **კუარანკუნჩხად**
(ლშხ.) **კუარაკუნჩხად** / **კუარანკუნჩხად**
(ჩოლ.) „ცხენის ნიორი პრასისებრი
ფოთლებით“ **ბოტ.** < ქართ. (ქვ.-იმერ.,
გურ.) კვარაკუნჩხა „მცენარეა ერთგვა-
რი, ყოჩივარდა“ < ზან. (მეგრ.) კვარიამი
კუნჩხა/კვარიამ კუნჩხი „ბაყაყის ფხა“,
კვარაკუნჩხ-ი „ყვავისფხა, ყოჩივარდა“,
კარაკუნჩხა/კარაკუნჩხა „ენძელა“

კუარკუალიტა
(ლშხ.)/კუარკუალიტ (ჩოლ.) „სარეველა
ბალახი“, „წვრილი ცერცვი“ **ბოტ.** <
ქართ. (ლექს., იმერ., გურ.) კვარკვალი-
ტა, ლექს., გურ. კვარკვალიტე „ცერცვე-
ლა (სარეველა ბალახია)“, იმერ. კვარ-
კვალა „იგივეა, რაც ცერცველა“ (შდრ.
სვან. **მეჭგელ, მგლდერილ**)

კუარტ (ლშხ.)/კუარტუ (ჩოლ.) <
ქართ. კვარტ-ი (< ლათ. **quarta**) „მეო-
თხედი (ნაწილი) საწყაო ფხვიერი და
თხევადი ნივთიერებისა“

კუარწახ (ზს.) < ზან. (მეგრ.) კვარ-
წახ-ი „ტყემლის საწებელი (წვენი), –
კვარწახი, წო, წუა“ (შდრ., ასევე,
კვარწახ-ალ-ა „გაცხარება“, კვარწახ-
ულ-ი „მკვახე ნათქვამი“) < ქართ.
(იმერ.) კვარწახ-ი „მოთუთქული
მწიფე ტყემლის წვენი, შესანახად ნა-
დუდი, – წუა“

კუატიტუ (ჩოლ.) „უმწიფარი პატარა
კვახი; ნაკლული ტარო“ **ბოტ.** < ქართ.
(რაჭ.) კვატიტა „აყიროს ჭურჭელი, –
ხოკერა“, შდრ. იმერ. კვატურა/ე-ი „მწა-
რე კვახი“

კუაწიოლ (ჩოლ.) < ქართ. კვაწია
„მცირე კოჭობი“ (საბა), ზ.-იმერ. კვა-
წია/კვაწი-ან-ა „თიხის პატარა ქოთანია,

– კოჭობი“, შდრ. გურ. კვაწ-ა-ი, რაჭ.
კვაწ-ილ-ა

კუახ (ზს.) < ქართ. მკვახე „უკმეხი,
უხეში“

კუახმადერა / **კოხმადერა** (ჩოლ.)
„უცაბედი კოხი ზოლად მოდებული;
ცუდი ამინდი“ < ქართ. (გურ., რაჭ.)
კოხ-ი „წვრილი სეტყვა“ და სვან.
მადერა „ძლიერი, ქარიანი გარდამავა-
ლი წვიმა, ერთ ზოლზე რომ გაივ-
ლის“⁴⁴

კუად (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/კუად (ლშხ.,
ჩოლ.) „ზარალი; დანაკლისი“ < ადიღ.
(ჩერქ.) **კუადგენ** „დაკარგვა; დაღუპვა“

კუალ (ლნტ.)/კუალ (ბქ., ჩოლ.) <
ქართ. კვალ-ი „საგანგებოდ გავლებუ-
ლი მიწის ზოლი რისამე დასათესად“

კუანჭ (ზს.)/კუანჭ(ილ)/კუანჭ(ილ)
(ბქ.), შდრ. ბზ. **პნჭიკუანჭ** „ყველისგუ-
ლიანი შესაწირავი კვერი, ჯვარდასმუ-
ლი“ < ზან. (მეგრ.) *კვანჯ-ი (← კვარ-ი
← ქართ. კვერ-ი) „პური მრგვალი“ (სა-
ბა), შდრ. ფშ. კუჭ-ალ-ი „ქადის ოთხკუ-
თხედი კვერი, ოთხივე მხრიდან შემო-
კეცილი, შემოკუნჭული და მოჭრელე-
ბული; ოთხკუთხედი ქადა“⁴⁵

კუან(რ)თხ (ზს., ლნტ.)/კუერთხ/
კუთთხ (ქს.)/კუართხ (ჩოლ., უმგ.) „ჩაქუ-
ჩი“ < ძვ. ქართ. კუერთხ-ი „ჯოხი“, „სა-
განგებო სახის ჯოხი, რომელიც ხელთ
ეპყრა დიდი თანამდებობის ზოგ პირს,
როგორც ნიშანი ძალაუფლებისა...“, იხ.
კუერ

კუანტი (ბქ., ლნტ.)/კუანტი (ლნტ.)/
კუანტი (ლშხ., ჩოლ.) **ზოოლ.** < ქართ.
(იმერ., გურ.) კვატა/კვატ-ი „იხვი“

კუანჭ (ზს.) < ქართ. კვაჭ-ი „გაქნილი,
მოხერხებული ადამიანი, რომელსაც
ემარჯვება თავის სასარგებლოდ საქმის
მოგვარება“ (შდრ. ბზ. **ქამქეთ**)

კუანჩხუ (ზს., ლშხ.)/კუანჩხ[უ] (ბქ.,

ქს.) „ხის სასმისი“ < ქართ. (იმერ.) კვან-
ჩხა/კვანჩხ-ი „ხის სასმისი“, შდრ. ფშ.,
მთიულ.-გუდამ., ქიზიყ. კონჩხო/კონ-
ჩხა და ზან. (მეგრ.) **კვანჩხა**

კუედ¹ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. კოდ-ი
1. „ხის დიდი ჭურჭელი, გაკეთებული
გულგამოთლილი მორისაგან“, 2. „მთლი-
ანი ხის მოგრძო ჭურჭელი, წყაროსთან
დადგმული საქონლის დასარწყულებ-
ლად“, 3. „მარცვლეულის საწყაო სხვა-
დასხვა ზომისა“, 4. „გულამოღებული
მორი უძირო, რომელიც მიწიდან ამო-
მდინარე წყაროშია შვეულად ჩადგმუ-
ლი წყლის შესაკრებად და გამოსადე-
ნად“, 5. ქიზიყ. „ფუტკრის გეჯა“

კუედ² (ბზ.) „გუბე (ზედმიწ. –
კოდ-ი)“ ტოპ. < ქართ. კოდ-ი 1. „ხის
დიდი ჭურჭელი, გაკეთებული გულ-
გამოთლილი მორისაგან“, 2. „მთლიანი
ხის მოგრძო ჭურჭელი, წყაროსთან და-
დგმული საქონლის დასარწყულებ-
ლად“, 3. „მარცვლეულის საწყაო სხვა-
დასხვა ზომისა“, 4. „გულამოღებული
მორი უძირო, რომელიც მიწიდან ამო-
მდინარე წყაროშია შვეულად ჩადგმუ-
ლი წყლის შესაკრებად და გამოსადე-
ნად“, 5. ქიზიყ. „ფუტკრის გეჯა“

კუედილ¹ (ბზ.) „სააბაზანო მუჯვე
წყალი (ზედმიწ. – კოდ-უკ-ას-[ი])“ ტოპ.
< ქართ. კოდ-ი 1. „ხის დიდი ჭურჭელი,
გაკეთებული გულგამოთლილი მორი-
საგან“, 2. „მთლიანი ხის მოგრძო ჭურ-
ჭელი, წყაროსთან დადგმული საქონ-
ლის დასარწყულებლად“, 3. „მარცვლე-
ულის საწყაო სხვადასხვა ზომისა“,
4. „გულამოღებული მორი უძირო, რო-
მელიც მიწიდან ამომდინარე წყაროშია
შვეულად ჩადგმული წყლის შესაკრე-
ბად და გამოსადენად“, 5. ქიზიყ. „ფუტ-
კრის გეჯა“

კუეთ (ქს.) < ქართ. კვეთ-ი „იგივეა,

რაც დვრიტა“ (შდრ. ბქ. **მგლდგრა**)

კუენკ (უშგ.) < ქართ. კონკ-ებ-ი
„დაგლეჯილი, დაკრეფულ-დაბეჭვი-
ლი ტანსაცმელი, – მონძები“ (შდრ. ბქ.
კინტლზრ)

კუეკ (ზს.) 1. „კერტი, – ძუძუს თა-
ვი“, 2. „კოპი“ < ქართ. კოპ-ი „ძლიერი
დარტყმისაგან ამოზურცული ადგილი
(ადამიანის თავზე, შუბლზე)“, შდრ.
ზს., ქს. **შუნდუკუტ**, ბქ. **შუნდუკ/შუნ-
დრუკუტ**; ბქ. **ფუგულ**; ბქ. **შკოფილ**, ჩოლ.
შკუაფალ)

კუერ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ.
(თუშ., გურ.) კვერ-ი „ლადარში გამო-
მცხვარი მრგვალი მჭადი“, „თხლად
გამომცხვარი მრგვალი პური“ (შდრ.
ბზ. **კოკორა**)

კუერ (ზს., ქს.)/**კერ** (ლხმ.) < ქართ.
კვერ-ი „ურო; პატარა ჩაქუჩი“, იხ.
კუჭ[რ]თხ

კუეს (ლშხ.) < ქართ. კვეს-ი „ფოლა-
დის ნაჭერი, რომლის ტალზე (კაჭზე)
ჩამოკვრით ცეცხლს აჩენენ (ცეცხლს აკ-
ვესებენ)“, შდრ. ზს. **ლწკამარ**

კუესაბედ (ლნტ.) < ქართ. კვეს-
აბედ-ი „კვესი და აბედი“ (შდრ. ზს.
ლწკამარ)

კუეცენ (ზს., ქს.)/**კრცენ** (ბზ.)/**კეცენ**
(ლხმ.) „ხორბალი“, 2. „პურის ფქვილი“
ბოტ. < ადიღ. **ქწცე** „ხორბალი; ხორ-
ბლის პური“ (შდრ. ყაბარდ. **გამ**, უბიხ.
ქწცე)

კუიდროლ (ლშხ., ჩოლ.)/**კუიდოლ**
(ლნტ.) < ქართ. კოდ-ი 1. „ხის დიდი
ჭურჭელი, გაკეთებული გულგამოთ-
ლილი მორისაგან“, 2. „მთლიანი ხის
მოგრძო ჭურჭელი, წყაროსთან და-
დგმული საქონლის დასარწყულებ-
ლად“, 3. „მარცვლეულის საწყაო სხვა-
დასხვა ზომისა“, 4. „გულამოღებული
მორი უძირო, რომელიც მიწიდან ამო-

მდინარე წყაროშია შვეულად ჩადგმული წყლის შესაკრებად და გამოსადენად“, 5. ქიზიყ. „ფუტკრის გეჯა“

კუიძრ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**კუიძარ** (ჩოლ.) „ღვიძლი ნათესავი“ < ქართ. მ-კვიძრ-ი „უახლოესი ნათესავი, ღვიძლი, ალალი, ნამდვილი“ (შდრ. ზს., ლნტ. წმ)

კუიძრიშობ (ზს.) „ახლო ნათესავთა შვიკრების დღე (ზედმიწ. – *მკვიძრ-ის-ობ-ა)“ < ქართ. მ-კვიძრ-ი „უახლოესი ნათესავი, ღვიძლი, ალალი, ნამდვილი“

კუითხობ (ლნტ.) „კუთხეების, მხარეების მიხედვით საქმელ-სასმლის შეგროვება (ზედმიწ. – **კუთხ-ობა**)“ *ეთნ.* < ქართ. კუთხე 1. „ერთი წერტილიდან გამოსულ ორ სწორ ხაზს შორის მოქცეული ფართობი“, 2. „ადგილი, სივრცის ნაწილი, სადაც ერთმანეთს ხვდება ან ერთმანეთს კვეთს ორი საგანი ან საგნის ორი მხარე...“

კუიკუ (ზს., ლნტ.)/**კუირკუ** (ზს.) „გორგალი (მაფისა); პატარა ნართი“ < ზან. (მეგრ.) კვიკვი-ი/კვირკვი-ი/კვიკვი-ა „მრგვლად (ბურთივით) დახვეული მაფი, – ნართი; გორგალი; კოჭი, მორგვი (მაფისა)“ (შდრ. ზს. **ღებზ**; ზს. **თოდ**; ბქ., ლნტ. **კუნკუშ**)

კუილ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) კვილო „პატარა კუნძი“, იმერ., მეგრ. კველა „პატარა სკამი, ჯორკო“ (შდრ. ზს. **ზიკ**)

კუილიაუ (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. კვლიავ-ი „ორწლოვანი სურნელოვანი მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა“

კუიმატ (ზს.)/**კუმატ** (ლშხ., ჩოლ.)/**კუიმატ** (ლშხ., ჩოლ.) „ენამოსწრებული“ < ქართ. კვიმატ-ი 1. „ავი, ბოროტი, უკუღმართი, ბედიტი, ფათერაკიანი“, 2. „მოსწრებული, ენამახვილი“, 3. „ავი ბედი, ბედისწერა“, შდრ. ფშ., ხევს.,

მთიულ. კუმეტ-ი

კუიმატაშ (ზს.)/**კუიმატიან**/**კუმატიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კვიმატ-იან-ი „ავი, ცუდი, ბოროტი, უკუღმართი, ხიფათიანი, ფათერაკიანი, – კვიმატი“

კუიმატობ/კუიმატობ (ბზ.) „ახალი წლის მეორე დღე (ზედმიწ. – ***კვიმატ-ობ-ა**)“ < ქართ. კვიმატ-ი 1. „ავი, ბოროტი, უკუღმართი, ბედიტი, ფათერაკიანი“, 2. „მოსწრებული, ენამახვილი“, 3. „ავი ბედი, ბედისწერა“, შდრ. ფშ., ხევს., მთიულ. კუმეტ-ი, იხ. **კუიმატ-არ**

კუიმატ-არ (ბქ.)/**კუიმატ** (ლშხ.) „ახალი წლის მეორე დღე“ < ქართ. კვიმატ-ი 1. „ავი, ბოროტი, უკუღმართი, ბედიტი, ფათერაკიანი“, 2. „მოსწრებული, ენამახვილი“, 3. „ავი ბედი, ბედისწერა“, შდრ. ფშ., ხევს., მთიულ. კუმეტ-ი, იხ. **კუიმატობ/კუიმატობ**

კუინიზ/კუნიაზ (ჩოლ.) „უკმეხი, უხეშად მოპასუხე“ < ქართ. კვინიხ-ი „თავის სარქველი, ჭამი“, კვინიხ-იან-ი „უშნო, გამოწეული კვინიხის მქონე“

კუინტაცია (ლხმ.) < რუს. **квитанция** „ქვითარი“

კუინჩ/სკუინჩ (ზს.)/**კუნჩ** (ბზ.)/**სკუინჩა** (ლშხ., ჩოლ.)/**სკუინჩ** (ლნტ.) *ზოოლ.* < ქართ. სკვინჩა „ნიბლია“

კუინძ (ლშხ., ჩოლ.) „კუნძი, ნედლი ყვინჯიანი უფორმო ხის ნაჭერი, ძნელად დასაპობი“ < ქართ. კუნძ-ი „ძელთ მონაკვეთი“ (საბა), შდრ. ლჩხ. ყვინჯ-ი „კუნძი ხის ტანზე“

კუინჭილ (ბზ.) < ქართ. კუნჭულ-ი „კუთხე შენობაში, სადგომში“

კუირაცხოულობ (ბზ.) *რელიგ.* < ქართ. კვირაცხოვლ-ობ-ა „ქრისტიანული საეკლესიო დღესასწაული ახალ კვირას (პირველ კვირას აღდგომის შემდეგ)“, შდრ. ზს. **ხოშა თანაფ**

კუირია (ზს., ლშხ.)/**კუირია** (ლშხ.,

ჩოლ.)/**კუტირი** (ლნტ.) „საეკლესიო გა-
ლობა; საღვთო სიმღერის სახელწოდე-
ბა“, ჩოლ. **კუტირიშ** „წყევლა“ < ქართ.
(ფშ., ხევს.) კვირია „ხალხური ღვთაება,
რომელიც ხმელეთის მზრუნველად
(მოურავად) მიაჩნდათ“ (შდრ. ბზ.
ლაჟღტუშ, ბქ. **ლაჟღტუშ**, ლშხ. **ლაჟღტაშ**)
კუტირიტ (ზს.)/**კუტირტ** (ბქ.,
ჩოლ.)/**კურუტ** (ლშხ.)/**კურიტ** (უშგ.) < ძვ.
ქართ. კურივ-ი „მაგარი“, ახ. ქართ.
მკურივ-ი „მჭიდრო და მყარი“ (შდრ.
უშგ. **ლუკრუტე**)

კუტირტ (ზს., ქს.) < ქართ. კვირტ-ი
„ზოგიერთი უმდაბლესი ორგანიზმის
სხეულზე ერთგვარი გამონაზარდი...“
(შდრ. ზს., ქს. **ჭიჭკუტ**; უშგ. **კუტიმპრ**;
ჩოლ. **ყუყურტო**)

კუტირტიმ (ბზ.)/**კურტუმ** (ჩოლ., უშგ.)
< ქართ. კურტუმ-ი „ფრინვლის გავა“
(საბა), „ფრინვლის სხეულის სულ ბო-
ლო, ცხიმოვანი ნაწილი“ (შდრ. ბქ. **მურ**)

კუტირწ (ჩოლ., უშგ.) 1. „ნემსის ყუნწი“,
2. „ფოთლის, ყვავილის და მისთ. ყუნწი“
< ქართ. კურწ-ი 1. „ფოთლის, ყვავილის
ან ნაყოფის ის ნაწილი, რომლითაც მი-
მაგრებულია მცენარეზე“, 2. „ნახვრეტი
ამა თუ იმ საგანზე შიგ რისამე გასაყრე-
ლად, – იგივეა, რაც ყუნწი (ნემსისა...)“,
შდრ. ზს., ქს. **კელ**; ჩოლ. **კინწ**)

კუტირხილ (ლშხ., ჩოლ.) „თხილის
ხის ყვავილი; წვრილი ხილი, მრგვალი
და წვრილი კარტოფილი და ა. შ.“ <
ქართ. (იმერ., გურ.) კვირხილ-ი „თხმე-
ლის ნაყოფი“, შდრ. ლეჩხ. კვრიხილ-ი

კუტირხლობ (ლშხ.) „კვირხილობის
დრო“ < ქართ. (იმერ., გურ.) კვირხილ-ი
„თხმელის ნაყოფი“, შდრ. ლეჩხ. კვრი-
ხილ-ი

კუტიტ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. კუტ-ი „სა-
ყარი“

კუტიტიშ (ჩოლ.) „პატარა, უმწიფარი

ნაყოფნაკლული ტარო (ზედმიწ. – **კვი-
ტიტ-ის-ა**)“ < ქართ. (ქართლ.) კვიტიტ-ი
„სიმინდის წვრილი და მოუსვლელი
ტარო/მარცვალნაკლული ტარო“

კუტიჭ (ზს., ლნტ.)/**კუჭ** (ლშხ., ჩოლ.) <
ქართ. კუჭ-ი „საჭმლის მოსანელებელი
ორგანო (ადამიანისა, ცხოველისა, ფრინ-
ველისა)“, შდრ. ბზ., ლშხ. **დორ**, ბქ., ლნტ.
დერ და, ასევე, ჩოლ. **კუტიჭრა** „ფიცხი“

კვლდე (ბზ.)/**კდე** (ლშხ.) < ქართ.
კლდე „მთის (გორაკის) დაქანებული
ქვა-გვერდობი, უსწორ-მასწორო ნაპი-
რებიანი და ძნელად სავალი“⁴⁶ (შდრ.
ზს., ქს. **კოჯ**)

კენტერ (ზს.)/**კინტური** (ბქ.)/**კინტრ**
(ქს.)/**კინტირ** (უშგ.) **ბოტ.** < ზან. (მეგრ.)
კინტირ-ი/კინტერ-ი/კენტერ-ი < ქართ.
კიტრ-ი (შდრ. ლათ. **citron**) „ერთწლო-
ვანი ბოსტნეული მცენარე (გოგრისებრ-
თა ოჯახისა)“, შდრ. ქართ. დიალ.
კინტრ-ი, იხ. **კიტრ**

კვრან (ჩოლ.) < ქართ. რკინა „...მძიმე,
მოვერცხლისფრო ლითონი“ (შდრ. ზს.,
ქს. **ბერეჟ**, ბქ. **ბერეჯ**)

კვრიალ (უშგ.) < ქართ. კრიალ-ი
„ბზინვა, ბრწყინვა, ბრჭყვიალი, პრია-
ლი“ (შდრ. ზს. **ლირკენე**; ბზ. **ლიღტუე**,
ბქ. **ლიღტუე**; ბზ. **ლიჭკუტე**; ბზ. **ლიკუტე**,
ბქ. **ლიკუტე**; ბქ. **ლიტგლტენე**; ბქ.
ლირცენე)

კვრკინ (ჩოლ.) < ქართ. კარაკინ-ი
„მოსამრგვალებელი“ (საბა), – ფარგალი,
მცირე ზომის წრეების მოსახაზავად“,
რაჭ. „ქვევრის პირი, რომელზედაც დე-
ბენ სარქველს“

კვრკენ (ბქ.) „კისკისი“ *ხმაბაძვ.* < ზან.
(მეგრ.) კირკინ-ი „ჩუმი სიცილის მსგავ-
სი ხმა; ხვიხვინი“

კვრხელ (უშგ.) < ძვ. ქართ. მკრე-
ხელ-ი „სარწმუნოების შეურაცხყო-
ფელი, – მწვალელები“

ლა-ბარგ (ზს., ლნტ.)/ლა-ბერგ-ი (ზს., ლშხ.)/ლა-ბარგ (ლნტ.) „ტვირთსა-ზიდი, ტვირთშიდი; ნივთების შესა-ნახი ადგილი“ < ქართ. სა-ბარგ-ო „ზან-დუკი, სკივრი...“, იხ. ბარგ

ლა-ბზენკ-ულ-ა (ლშხ., ჩოლ.) „ბზი-კების/ზუზანკალების, კრაზანების ბუ-დე (ზედმიწ. – *სა-ბუზანკ-ალ-ე)“ < ქართ. ბუზანკ-ალ-ი „პირუტყვისი მკბე-ნარი დიდი ბუზი, – ბზიკი“, იხ. ლ-ბზიკ

ლა-ბზ-ულ-ა (ლნტ.) „კრაზანების ბუდე (ზედმიწ. – *სა-ბზუ-ილ-ე/სა-ბუზ-ე)“ < ქართ. ბუზ-ი „საერთო სახე-ლი ძალზე გავრცელებული წყვილ-ფრთიანი მწერებისა“

ლა-ბიზ (ბზ.) „სათიბი, სამოვარი (ზედმიწ. – სა-ბზ-ე)“ ტოპ. < ქართ. ბზა „პურეულის ნამჯის ნალეწი“

ლა-ბლაზ (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-ბალაზ-{უ} (ლნტ.) < ქართ. სა-ბალაზ-ო „სამოვა-რი“ (მდრ. ბზ. ლაჩხუ, ბქ., ლნტ. ლა-ჩახუ, ლშხ., ჩოლ. ლაჩხუ)

ლა-ბოგ (ბქ., ლშხ.) „სახიდე (ზედ-მიწ. – *სა-ბოგ-ე)“ < ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

ლა-ბოთლ-იან (ლშხ.) „საწყაო ჭურ-ჭელი სასმლისთვის (ზედმიწ. – *სა-ბოთლ-იან-ი)“ < ქართ. < ქართ. ბოთლ-ი (< ინგლ. bottle < ფრანგ.) „მომცრო ვიწ-როყელიანი ჭურჭელი შუშისა ან სინ-თეტიკური მასალისა სითხისათვის“

ლა-ბტ-რ (ბზ., ლშხ.)/ლა-ბატ (ლნტ.) < ქართ. სა-ბატ-ე „ბატების სა-დგომი“ (მდრ. ბქ. ლადარდდარ)

ლა-ბულქ-ოუ-ალ (ბზ.)/ლა-ბალქ-ოუ-ალ (ლნტ.) „კარტის სათამაშო(ად-გილი, საშუალება)“ < ქართ. ბანქო „სა-

თამაშო ოთხკუთხა ქაღალდების დას-ტა, – კარტი“

ლა-ბუჯარ-ნშ (ჩოლ.) „ბუჯერის დასადების ადგილი კერიის უკან (ზედმიწ. – *სა-ბუჯერ-ის[ა]“ < ქართ. ბუჯერ-ი 1. „ჭურჭლის შესაწყობი წა-ლო“ (საბა), „კედელში დატანებული თაროები ჭურჭლის დასაწყობად“, 2. (რაჭ.) „დიდი გობი ცომის მოსაზე-ლად“, 3. (ლეჩხ.) „სახაბაზოში და-დგმული მაგიდა (ფიცარი) ცომის მო-საზელად“

ლა-ბერდგ-ი (ზს.) „გასაცილებელი; გასასტუმრებელი საშუალება (ზედმიწ. – *გა-სა-ბადრაგ-ეზ-ელ-ი)“ < ქართ. ბად-რაგ-ი (< ახ. სპარს. badragah) „შეიარა-ღებული რაზმი, რომელიც ადგილზე იცავს ან აცილებს რაიმე დასაცავ ობი-ექტს“

ლაგამ-უნგირ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლაგამ-უნგირ-ი „აკაზმულობა ცხენისა“

ლა-განძ (ბზ.) < ქართ. სა-განძ-ე „იგი-ვეა, რაც საგანძური“

ლა-გარდუიშ-ილ (ბქ.) „სამოვარი (ზედმიწ. – *სა-კარტოფილ-ის-უკ-ა)“ ტოპ. < ქართ. კარტოფილ-ი (< Картофель < გერმ. Kartoffel) „ფართოდ ცნო-ბილი კულტურული მცენარე; საკვები პროდუქტი“

ლაგამ (ზს., ლნტ.)/ლაგამ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლაგამ-ი „აღვირის ნაწი-ლი – ცხენის პირში ამოსადები რკინა“

ლაგერ (ზს., ქს.)/ლაგირ (ბქ.) < ქართ. ლაგერ-ი (< რუს. Лагерный) „ბანაკი“

ლა-გულ-აუ-ი (ლნტ.)/ლა-გულ-აუ (ჩოლ.) < ქართ. სა-გულ-ა-ო (< გულ-ა-ობ-ა < რუს. Гулять) „სასეირნო, დროის სატარებელი“

ლა-გუბ-ა (უშგ.) < ქართ. სა-გუბ-არ-ი „სადაც წყალი გუბდება; წყლის დასაგუბებელი ბუნებრივი ან ხელოვნური ტაფობი“

ლა-დაჲ (უშგ.) < ქართ. სა-დავ-ო „საცილობელი, საპაეპრო“ (მდრ. ბზ. ლაცლაჲტი, ბქ. ლაცლაჲტი, ლშხ., ჩოლ. ლაცლაჲტი, ლნტ. ლაცლაჲტი, უშგ. ლაცლაჲტი)

ლა-დრაჲ (ბზ.)/ლა-დრაჲ-არ (ბქ.)/ლა-დრაჲ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-დარაჲ-ალ (ლნტ.)/ლა-დრაჲ-არ (უშგ.) < ქართ. სა-დარაჲ-ო „საგუშაგო, სათვალთვალო“ (მდრ. ზს. ლალჩა, ლშხ., ჩოლ. ლალჩა, ლნტ. ლალჩა)

ლა-ერთ (უშგ.) < ქართ. სა-ერთ-ო „საზოგადო, საყოველთაო“ (მდრ. უშგ. ჩიმი)

ლაზარეთ (ბქ.) < ქართ. ლაზარეთ-ი (< იტალ. lazaretto რუს. ენის მეშვ.) „პატარა სამხედრო ჰოსპიტალი“

ლა-ზეთ-არ (უშგ.) < ქართ. სა-ზეთ-ე „ზეთის ჭურჭელი“

ლა-ზმ-არ (ბზ.)/ლა-ზმ-არ (ბქ.)/ლა-ზმ-არ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ზომ-ი/გა-სა-ზომ-ი „რითაც უნდა გაზომონ ან გაიზომოს“

ლა-ზმ-ი (ბქ.)/ლა-ზმ-ა (ლშხ., უშგ.)/ლა-ზემ (ლშხ.)/ლა-ზამ/ლა-ლ-ზემ-ა (ჩოლ.) < ქართ. სა-ზომ-ი „რითაც უნდა გაზომონ ან გაიზომოს“

ლა-ზენგლაჲ (ბზ.)/ლა-ზენგლაჲ-არ (ბქ.) „სამრეკლო (ზედმიწ. – *სა-ზან-ზალ-აკ-ო)“ < ქართ. ზან-ზალ-აკ-ი „ზარი“, მდრ. ფშ. ზანგალაკ-ი

ლა-თეთრ (ბზ.) „საფულე (ზედმიწ. – *სა-თეთრ-ო)“ < ქართ. თეთრ-ი „ფულის ერთეული“

ლა-თუთუნ-არ (ბზ.)/ლა-თუთუნ-არ (ბქ., ლნტ.)/ლა-თუთუნ-არ (ლშხ.) < ქართ. სა-თუთუნ-ე (< თურქ. tütün) „თუთუნის (თამბაქოს) ჩასაყრელი კოლოფი ან ქისა“ (მდრ. ბზ. ლათრალ, ლშხ., ჩოლ. ლათრალ, ლნტ. ლათრალ)

ლა-თუთუნ-არ (ლნტ.) „სამოვარი (ზედმიწ. – სა-თუთუნ-ე)“ ტოპ. < ქართ. სა-თუთუნ-ე (< თურქ. tütün) „თუთუნის (თამბაქოს) ჩასაყრელი კოლოფი ან ქისა“

ლა-თოფ (ზს.) 1. „სათოფე“, 2. „საარაყე გეჯის (როფის) მილი“ < ქართ. სა-თოფ-ე „თოფის სასროლი ადგილი“

ლა-თრამ (ჩოლ.) < ქართ. სა-თარემ-ო „სადაც თარემობენ, – დასარბევი, ასაოხრებელი, ასაწიოკებელი“

ლაინ (უშგ.) < ქართ. ლაინ-ი „შეღებილინარმა“ (საბა), „შინაური წესით დამზადებული თხელი ბამბის ქსოვილი“

ლა-კაჲ-რლ (ლშხ.) „ტყე, სათიბი (ზედმიწ. – *სა-კაჲ-ო)“ ტოპ. < ქართ. კაჲ-ი „ქვა, ცეცხლის მშობელი (საბა), ძალიან მაგარი ქვა სხვადასხვა ფერისა“

ლა-კაჲ-რლ-არ (ლშხ.) „სამოვარი (ზედმიწ. – სა-კაჲ-ო-ებ-ი)“ ტოპ. < ქართ. კაჲ-ი „ქვა, ცეცხლის მშობელი (საბა), ძალიან მაგარი ქვა სხვადასხვა ფერისა“

ლა-კლ-აჲ-ი (ზს.)/ლა-კლ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლა-კალაჲ-ი (ლნტ.) „გასალეწი (ზედმიწ. – *გა-სა-კალო-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. კალო (< სომხ. kal) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

ლა-კპ-ენ-ა (ზს., ჩოლ.)/ლა-კეპ-აჲ-ი (ლშხ.)/ლა-კეპ-აჲ-ი (ლნტ.) < ქართ. [და]-სა-კეპ-ი „რითაც ან რაზეც უნდა დაკეპონ“

ლაკტარ (ჩოლ.) „მარხილის მისაბმელი კავისებური ხის ნაწილი“ < ქართ. ლაკარტ-ი „ბაწრის საგრეხი კავი“ (საბა)

ლა-კუმამ (ზს., ქს.)/ლა-კუმამ-არ

(ლშხ., ჩოლ.)/ლა-კუმაშ (ლნტ.) „საქონლის სადგომი, ბოსელი, სასაქონლე (ზედმიწ. – *სა-კუმაშ-ე)“ < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. *kumaš* „საქონელი“) „ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“ (მდრ., ზს. გუბალ; ბქ. ლამენგარ, ლნტ. ლამანგარ; ლშხ. ლაფტრალ)

ლა-კუმაშ-არ (ლნტ.) „სათიბები (ზედმიწ. – *სა-კუმაშ-ე-ებ-ი)“ ტოპ. < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. *kumaš* „საქონელი“) „ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“

ლა-კვლმახ-არ (ბზ.) „სადოვრები“ ტოპ. < ქართ. სა-კალმახ-ო (< კალმახ-ი < სომხ. *կալմախ*) „კალმახისათვის განკუთვნილი; კალმახის საჭერი“

ლა-კვლმახ-ი¹ (ზს.)/ლა-კვლმახ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-კალმახ-ი (ლნტ.) „სათევზაო“ < ქართ. სა-კალმახ-ო (< ქართ. კალმახ-ი < სომხ. *կալმախ*) „კალმახისათვის განკუთვნილი; კალმახის საჭერი, – კალმახისა“

ლა-კვლმახ-ი² (ბქ.) „სოფელი, დეღე (ზედმიწ. – სა-კალმახ-ო)“ ტოპ. < ქართ. სა-კალმახ-ო (< ქართ. კალმახ-ი < სომხ. *կալმախ*) „კალმახისათვის განკუთვნილი; კალმახის საჭერი, – კალმახისა“

ლა-ლ-თოტ-არ (ბზ.)/ლა-{ლ}-უნ-თოტ-ი (ზს.)/ლა-უნთოტ-არ (ბქ.)/ლა-უნთოტ-ალ (ჩოლ.) < ქართ. {გა}-სა-უთო-ებ-ელ-ი (საშუალება) (< უთო < სპარს. *ut*) „რითაც უნდა აუთოონ“

ლა-ლ-კირ-ალ (ლშხ.) „ადგილი, სადაც კირი იწეება“ ხლმ. < ქართ. სა-კირ-ე „ადგილი, სადაც წვავენ კირს“

ლა-ლყაფ-ალ (ბზ.)/ლა-ლყაფ-ალ/ლა-ლყაფ-ალ (ბქ., უშგ.)/ლა-ლყაფ-ელ (ბქ.) /ლა-ლყაფ-ალ (უშგ.) „სახუმარო, სამასხრო“ < ქართ. სა-ლაყაფ-ო (< სპარს. *laqab* „გრძელი წერილი, გრძელი

სიტყვა“) „უსაქმური ლაპარაკი, – ლაყბობა, ყბედობა“ (მდრ. ზს. ლაჯღაუ), იხ. ლა-ხტმარ-ალ

ლა-ლყაფ-იან (ლშხ.) „ხუმარა; მახვილგონიერი; ლაყაფისტი (ზედმიწ. – *სა-ლაყაფ-იან-ი)“ < ქართ. ლაყაფ-ი (< სპარს.-არაბ. *laqab* „გრძელი წერილი“, „გრძელი სიტყვა“) „უსაქმური ლაპარაკი, – ლაყბობა, ყბედობა“, იხ. ლაყფიშ

ლა-ლშგარ (უშგ.) < ქართ. სა-ლაშქრ-ო (< ფალ. *laškār* „ჯარი, არმია“) „ლაშქრისათვის ან ლაშქრობისათვის განკუთვნილი, – ლაშქრისა, ლაშქრობისა“

ლა-ლცოტ-ალ (ბზ.)/ლა-ლცოტ-ალ (ბზ., ლშხ.)/ლა-ლცოტ-ალ (ბქ.)/ლა-ლცოტ-ალ (ლშხ.)/ლა-ლოც-აჟ-ალ (ლნტ.) 1. „სალოცავი“, 2. „ლოცვა“ რელიგ. < ქართ. სა-ლოც-ავ-ი „ლოცვისათვის განკუთვნილი ნაგებობა...“ (მდრ. ბზ. ლაჭტაშ, ბქ. ლაჭტმი, ქს. ლაჭტამ; ზს. ლამზერ, ლშხ. ლამზერ, ლნტ. ლამზერ)

ლა-ლხ-აჟ-ი (ბზ.)/ლა-ლახ-აჟ-ი (ლნტ.)/ლა-ლხ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-სა-ლახ-ავ-ი „გასალახი, საცემი (საშუალება)“, მდრ. ბზ., ლატყვანი, ბქ. ლატყვანი

ლა-მარშინა-ა (ლშხ.) „სამანქანო“ < ქართ. მაშინა (< რუს. *машина* < ლათ. *machina*-დან) „მანქანა“

ლამაზ (ბზ., ლნტ.), მდრ. ლშხ. კნ.-აღერს. ფ. ლამაზ-რო „ლამაზუკა“ < ქართ. ლამაზ-ი „სასიამოვნო გარეგნობის მქონე“ (მდრ. ზს. ხოჩა თუალაშ; ზს. ხოჩა ლესგდი; ლშხ. მუსგტენ, უშგ. სგუამ)

ლა-მგლოტ (ლნტ.) < ქართ. სა-მ-გლოვ-იარ-ო „გლოვისათვის განკუთვნილი, მწუხარების გამომხატველი, – გლოვისა“

ლა-მორიდაბ-ალ (უშგ.)/ლა-მო-რდებ-ნლ (ჩოლ.) „საბოდიშო“ < ქართ. მო-სა-რიდ-ებ-ელ-ი „ვისაც (ან რასაც) უნდა მოერიდონ, – პატივსაცემი“

ლა-მოროჟ (ზხ., ლშხ.)/ლა-მო-როჟ/ლა-მორეჟ (ბქ.)/ლა-მორაჟ (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-მორაჟ (ლნტ.)/ლამორჟა (ჩოლ.) „სამედიკატორო (ზედმიწ. – სა-მოურავ-ო)“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი 1. „მებატონის, მემამულის ქონების გამ-გებელი“, 2. ისტ. „რომელიმე პროვინ-ციის, ქალაქის, თემის და მისთ. გამგე“

ლამპარ/ლეშპარ (ზხ.)/ლამპარ (ბქ.)/ლამპარ (ლშხ., უშგ.)/ნამპარ (ცხუმ., ლხმ., ფარ.) < ძვ. ქართ. (გურ.) ლამპარ-ი „ჩირაღდანი“ (შდრ. ზხ. მაშგუალ; ბქ. ფაკელ; უშგ. სუნდუქუ)

ლამპოჩკა/ლამფოჩკა (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. ლამფოჩკა (< რუს. Лампочка) „ნათურა“

ლამპრობ (ზხ., ლშხ.)/ნამპრობ (ბქ.) „ერთ-ერთი სვანური ცნობილი რელი-გიური დღესასწაული“ რელიგ. < ქართ. (გურ.) ლამპრობ-ა „დღესასწაული, რომლის დროსაც ჩირაღდნებს (ლამ-პრებს) ანთებდნენ და დაატარებდნენ ეზოში, ვენახში – ვითომდა კუდიანე-ბის გასარეკად, – ჭიკოკოვნობა“, იხ. ლი-მპარ-ი/ლი-მპარ-ი-ელ

ლამფა¹ (ზხ., ქს.) < ქართ. ლამფა „ჭე-რის თხელი ფიცარი“, „ფიცრის ჭერი“

ლამფა² (ზხ., ქს.)/ლამფა (ლნტ.) < ქართ. ლამფა/ლამპა (< ფრანგ. lampe რუს. ენის მეშვ.) „გასანათებელი მოწყო-ბილობა“

ლა-მეგრ-ნლ (ზხ.)/ლა-მეგრ-ალ (ბქ.)/ლა-მეგრ-ნლ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლა-მეგრ-ნლ (ლნტ.) „შესაჯიბრი (ადგილი, საშუალება), ზედმიწ. – *სა-მუქარ-ო“ < ქართ. მუქარა „დამინების ცდა, ავის ქმნის დაპირება, – დაქადნება“ (შდრ. ბქ.

ლატაკალ)

ლა-მშ-აჟ (ზხ., ლნტ.)/ლა-მშა-დ-ე (ლშხ.)/ლა-მშა-დ (ჩოლ.) „სამუშაო საშუ-ალება, ადგილი“ < ქართ. სა-მუშა-ო „სა-კეთებელი, საშრომი, საქმე; სამსახური, ადგილი...“ (შდრ. ზხ., ლშხ. ლამდაბ, ლნტ., ჩოლ. ლამტაბ)

ლა-მშ-აჟ-პრ (ბქ.)/ლა-მშ-იჟ-პრ (ლშხ.)/ლა-მშ-ი-პრ (ჩოლ.) ზღმ. < ქართ. სა-მუშა-ო (იარაღები, ტანსაცმელი...)

ლა-მცერ (ლშხ.) „სამკითხაო, სამარ-ჩიელო (*სა-მეცარ-ო)“ < ქართ. (იმერ.) მეცარ-ი „გულთმისანი, წინასწარმე-ტყველი; ყველაფრის მცოდნე“ (შდრ. ზხ., ლშხ. ლელთერ, ლნტ. ლემეთერი; ზხ. ლეჯლმა; ბქ. ლეხტარი)

ლა-მციქულ (ზხ., ლშხ.)/ლა-მცი-ქთილ (ზხ.)/ლა-მციქულ (ბქ.)/ლა-მცი-ქულ-იელ (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-მოცქულ-იელ (ლნტ.) < ქართ. სა-მოციქულ-ო „მოციქულისათვის განკუთვნილი, მო-ციქულის დამახასიათებელი, – საშუა-მავლო“

ლა-მწყერ (ლშხ.)/ლა-მწყერ-ა (ჩოლ.) „სამეწყერო ადგილი“ < ქართ. მეწყერ-ი „მიწის ნაკვეთის (ჩვეულებრივ ფერდო-ბის) დამგრა ცოცვით ან დინებით“ (შდრ. ზხ., ლნტ. ლაჩუალ, ბქ., ლშხ., ჩოლ. ლაჩუალ)

ლა-ნაწილ-ა (ბქ.) „გასაყოფი საშუა-ლება“ < ქართ. გა-სა-ნა-წილ-ებ-ელ-ი „დასაყოფი და დასარიგებელი, გასაყო-ფი, დასანაწილებელი“ (შდრ. ზხ. [ჩუ] ლნთალ/ლნთა, [ჩუ] ლათალი; ზხ., ლნტ. [ჩუ] ლაყულა, ლშხ., ჩოლ. [ჩუ] ლაყულა)

ლა-ნგაჟ (ზხ.)/ლა-ნგაჟ (ზხ., ლშხ.)/ნა-ნგაჟ (ბქ.) „არყის ხის ტოტებისაგან დამზადებული ცოცხი, რომელსაც ძი-რითადად ეზოსთვის ხმარობენ“ < ქართ. სა-ნაგვ-ე „ნაგვისათვის განკუთ-

ვნილი, – ნაგვისა“ (შდრ. ზს. ჩაჩხ/ჩაჩხ; ლნტ. ლაჯერ; ბქ. ფხაჟ; ბზ., ლნტ. ქტას, ლშხ. ქტასი)

ლა-ნ-გზარუ/ლა-ნ-გზარუ (ბზ.)/ ლა-ნ-გზარუ (ბქ.)/ლა-ნ-გზარ-აუ (უშგ.) < ქართ. სა-მგზავრ-ო „მგზავრობისათვის განკუთვნილი, მგზავრობასთან დაკავშირებული, – მგზავრობისა“

ლა-ნ-გლოუ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-მ-გლოვ-ი-არ-ო „გლოვისათვის განკუთვნილი, მწუხარების გამო-მხატველი, – გლოვისა“

ლა-ნგარიშ-ა (ბზ.) < ქართ. სა-ანგარიშ-ო (< ანგარიშ-ი < ფალ. *(h)angārišn „ანგარიშისათვის განკუთვნილი, ანგარიშთან დაკავშირებული...“

ლანდ (ზს., ქს.)/ლანდ (უშგ.) < ქართ. ლანდ-ი „ჩრდილი, აჩრდილი“ (შდრ. ზს. მანჩალ, ბქ., ლშხ., ჩოლ. მენჩალ, ლნტ. მელჩამ; უშგ., ჩოლ. ფრფა)

ლანჩ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/ნალჩ (ბქ.) < ქართ. ლანჩა „სქელი ტყავი ფეხსაცმლის ძირისა“

ლანხაშ (ჩოლ.) „ფეხებით გასათელი; სამასხრო, სათარეშო“ < ქართ. (რაჭ.) სა-ნახშო „სალაპარაკო, საბაასო, სამასლაათო, სასაუბრო ადგილი სოფელში, სადაც თავს იყრიდნენ სასაუბროდ და გასართობად“, შდრ., ასევე, რაჭ. ნახშობა „ლაპარაკი, ბაასი; სანახშო ადგილი, სადაც კვირა-უქმეებში იკრიბებიან და ბაასობენ“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლანყაუ, ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლანყაუწლ, ბქ. ლანყაუწალ, ლნტ. ლანყაუწალ)

ლა-ნხ-წრ (ლშხ., ჩოლ.) „საზიზღარი, საძაგელი ადამიანი“ < ქართ. ნეხვ-ი „საქონლის განავალი, – ნაკელი, პატივი“, იხ. ლწხირ

ლა-პენტ-ი (ლშხ.) < ქართ. სა-პენტ-ი [ავ]-ი „რითაც უნდა პენტონ, – საპენტელა“ (შდრ. ბზ. ლაპტყენწრ, ბქ., ლნტ.

ლაპტყენწრ), იხ. ლა-პენტ-წრ

ლარ¹ (ზს., ქს.)/ლარ (უშგ.) < ქართ. ლარ-ი „ფულის ერთეული“

ლარ² (ზს., ქს.)/ლარ (ლშხ., უშგ.)/რალ (ფარ.) 1. „შალის ძაფისაგან ნაქსოვი ბაწარი“, 2. „სიმი“ < ქართ. ლარ-ი 1. „საქონლის ნაწლავისა ან მყესისაგან გაკეთებული სიმი (ჩონგურის, ფანდურის...)“, 2. „გაჭიმული ბაწარი (თოკი, ძაფი...)“ სხვადასხვა დანიშნულებისა“ (შდრ. ზს. ჯილ; ბზ. ძგ, ბქ. ბუა)

ლა-რგ-აუ-ი (ბქ.)/ლა-რგ-აუ (ლშხ., ჩოლ.) „ჭურჭელი, რითიც უნდა დაარიგონ რამე“ < ქართ. და-სა-რიგ-ებ-ელ-ი „გასანაწილებელი, ჩამოსარიგებელი“

ლართ (ჩოლ.) „მამრის სასქესო ორგანო“ < ქართ. (თუშ.) ლართ-ი „ხარის ასოსაგან გაკეთებული მათრახი“, „პირუტყვთ მორი“ (საბა)

ლა-სდილ-წრ (უშგ.) < ქართ. სა-სადილ-ო „სადილისათვის, სმა-ჭამისათვის განკუთვნილი...“

ლა-სდგუემ (ზს.)/ლა-სდგომ (ბქ.) „დროებით გასაჩერებელი ადგილი“ < ქართ. სადგომ-ი „ბინა, კარავი“, ძგ. ქართ. სადგურ-ი „სავანე, საბანაკე, ბუნაგი, სადგომი...“ (შდრ. ზს. ლაგნა, ლშხ., ჩოლ. ლაგნა, ლნტ. ლაგნა), იხ. სადგუემ

ლა-სეირ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-სეირ-ო „შესაქცევი, გასართობი, სახილველი“

ლა-სპონ-წრ (ბზ.)/ლა-სპონ-წრ (ბქ.)/ლა-სპონ-წრ (უშგ.)/ლა-სპონ (ჩოლ.) < ქართ. სა-საპნ-ე „საპნისათვის განკუთვნილი, – საპნისა“

ლა-სტურ-ი (ბქ.) „როფი, – წყლის სათავსი, რომელშიც სტვირია გატარებული არყის ხდის დროს“ < ქართ. სტვირ-ი 1. „ხალხური ჩასაბერი საკრავი, დამზადებული მცენარის ღრუ

ღეროსაგან“, 2. „იგივეა, რაც გუდას-ტვირი“

ლა-სფაურ-ი (ბქ.) „ცომის ასაფუებელი ჭურჭელი (ზედმიწ. – სა-საფუერ-ე)“ < ქართ. სა-ფუ-არ-ი „დამჭავებული პურის ცომი, – ხაში“ (მდრ. ბქ. **კიციშ ლა-ბურდი**)

ლა-სფლაჟ-არ-ი (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-სა-ფლ-ა-ო „მიცვალებულთა საფლავებისათვის განკუთვნილი ადგილი“ (მდრ. ზს. **ლაშდ/თხტძარ**), იხ. **სასფლაჟ**

ლა-სფლაჟ (ზზ.)/ლა-სფლაჟ (ბქ., ლშხ., უშგ.)/ლა-საფლაჟ (ლნტ.) < ქართ. სა-სა-ფლ-ა-ო „მიცვალებულთა საფლავებისათვის განკუთვნილი ადგილი“ (მდრ. ზს. **ლაშდ/თხტძარ**), იხ. **სა-სფლაჟ**

ლა-სყჟადირ (ზზ.)/ლა-სყჟადურ (ბქ.) „სამარცხვინო, უზნეო“ < ქართ. სა-საყვედურ-ო „ვისაც უნდა უსაყვედურონ, საყვედურის ღირსი; რაც უნდა უსაყვედურონ“

ლა-სყჟადურ-დ (ზს.)/ლა-სყჟადრ-ად (უშგ.) „სალანძღავად, საგინებლად“ *ზმნის.* < ქართ. სა-საყვედურ-ო-დ „საყვედურის ღირსად“

ლა-სხათ (ზზ.)/ლა-სხათ-ი (ბქ.)/ლა-სხათ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „მოსახერხებელი (სამუშალება)“ < ქართ. *მო-სა-ხასიათებ-ელ-ი „მოსაწადინებელი“

ლა-სხლ-აჟ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. სა-სხლ-ავ-ი „დანა, მაკრატელი ან იარაღი, რომლითაც სხლავენ“

ლა-სგნჯაჟ (ზზ.)/ლა-სგნჯაჟ-ი (ბქ.)/ლა-სგნჯაჟ-ი (უშგ.)/ლა-სინჯაჟ (ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-სინჯ-აჟ-ი „რითაც უნდა გასინჯონ ან გაისინჯოს“ (მდრ. ბქ., ლნტ. **ლაკმარი**)

ლა-სგრგებ (ზს., ლშხ.) „მარგებელი, გამოსაყენებელი“ < ქართ. სა-სა-რგ-ებ-

ლ-ო „სარგებლობის მომცემი, – მარგებელი, გამოსაყენებელი, მოსახმარი“ (მდრ. ზს. **შაჟა**), იხ. **ლე-სგრგებ**

ლა-ტოქ-ალ (ლშხ.) „შესაჯიბრი (ზედმიწ. – *სა-მე-ტოქ-ე-ო)“ < ქართ. მე-ტოქ-ე „მოქიშპე, მოცილე, მოწინააღმდეგე“ (მდრ. ბზ. **ლამქვრალ**, ბქ. **ლამქვრალ**, ლშხ., ჩოლ., უშგ. **ლამქვრალ**, ლნტ. **ლამქვრალ**; ბქ. **ლატაკალ**)

ლა-ტჟირთ-აჟ (ჩოლ.) < ქართ. სა-ტჟირთ-ო „ტჟირთის დასაწყობად ან გადასაზიდად განკუთვნილი, – ტჟირთისა, საბარგო“

ლა-ტყჟი-არ (ლშხ.) 1. „ადგილი, სადაც ტყვიას მოიპოვებდნენ“, 2. „მთა ლაშხეთში (ზედმიწ. – სა-ტყვ-ი-ე)“ *ტოპ.* < ქართ. ტყვია „რბილი, მძიმე მოლურჯო-ნაცრისფერი ლითონი“

ლა-ურან-დ (ჩოლ.) „უპატრონოდ მიტოვებული, გავერანებული (ზედმიწ. – სა-ვერან-ო-ე)“ < ქართ. ვერანა/ვერან-ი (< სპარს. **virana**) „აოხრებული, გაპარტახებული, გატიალებული, უპატრონო, მოუვლელი, დაუმუშავებელი“

ლაჟაშ (ზს., ლნტ.)/ლაჟაშ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლავაშ-ი „თხელი და მოგრძო პური, თონეში გამომცხვარი“ (მდრ. ბზ. **ქალბაზარ**)

ლა-ჟ-ბედ-რ-ალ-დ (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. სა-უ-ბედ-ურ-ო-დ „სამწუხაროდ, სავალალოდ“

ლაფათქა (ზს., ქს.)/ლაფათქა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლაფათქა (< რუს. **Лопатка**) „ნიჩაბი“ (ზზ. **ლაზირ**, ბქ. **ლაჟხი**, ლშხ., ჩოლ. **ლაღირ**, ლნტ. **ლაღერ**)

ლა-ფან/ფიონ (უშგ.) < ქართ. ფონ-ი „მდინარეში გასასვლელი ადგილი, სადაც წყალი თხელია და ნელი“

ლა-ფიფქ-აჟ-ი (ლშხ.) „კირით შესაღები (ზედმიწ. – *სა-ფიფქ-ავ-ი)“ <

ქართ. შე-სა-ფიფქ-ი „ფიფქით დასაფარი“ (შდრ. ბქ. **ლაფირტანი**, ლშხ., ჩოლ. **ლაფერტანი**, უშგ. **ლანფროტინა**)

ლა-ფუფქ-აჟ-ი (ლშხ.)/ლა-ფუფქ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-სა-ფუფქ-ავ-ი (საშუალება), შდრ. ზს. **ლაყუფა**

ლა-ფქ-აჟ-ი (ზხ., ლნტ.)/ლა-ფქ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-ფუქ-ებელ-ი „წასახდენი საშუალება“ (შდრ. ზხ., ლშხ., ჩოლ. {**ჩუ**} **ლადაჟმა**, ბქ. {**ჩუ**} **ლადჟმა**; ლშხ., ჩოლ. {**ჩუ**} **ლაც-დაჟი**)

ლაქ (ზხ.) < ქართ. ლაქ-ი (< იტალ. **lacca** რუს. ენის მეშვ.) „სპირტში გახსნილი ფისი“

ლა-ქტეით (ლშხ.) < ქართ. სა-ქვეით-ო „ქვეითად მოსიარულეთათვის განკუთვნილი“

ლა-ქტიშ (უშგ.) „ადგილი, სადაც ქვიშა მოიპოვება“ < ქართ. სა-ქვიშე-ე „ქვიშისათვის განკუთვნილი, – ქვიშისა“

ლა-ქვრგ-აჟ-აღ-ი (ზხ.)/ლა-ქვრგ-აჟ-აღ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლა-ქვრგ-აჟ-აღ-ი (ლშხ., ჩოლ.) **ხლმ.** < ქართ. მო-სა-ქარგ-ავ-ი (საშუალება)

ლა-ქვრგ-აჟ-ი (ზხ., ლნტ.)/ლა-ქვრგ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. {მო}-სა-ქარგ-ავ-ი (საშუალება)

ლადანი (ბქ.) „სასწორი“, **გადატ.** გა-იძვერა, მერყევი, მატყუარა... (ადამიანი)“ < ქართ. ლადარიკონ-ი/ლოლარიკონ-ი/ლოლარიკ-ი „ცალსასწორი“ (საბა), „ზამბარიანი სასწორი, ბეზმენი“, „ძველად, წონის ერთეული დასავლეთ საქართველოში (კერძოდ, სამეგრელოში)“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ლადარიკონ-ი/ლადანკონ-ი 1. „სასწორი“, 2. „14 კვერცხს ანუ ორ გირვანქა წონით ერთეულს ეწოდებოდა“ (შდრ. ბქ. **ლაწმარ**)

ლადანიკობ (ბქ.) **გადატ.** „გაიძვერო-

ბა, მერყეობა, ეშმაკობა, აფერისტობა...“ < ქართ. ლადარიკონ-ი/ლოლარიკონ-ი/ლოლარიკ-ი „ცალსასწორი“ (საბა), „ზამბარიანი სასწორი, ბეზმენი“, „ძველად, წონის ერთეული დასავლეთ საქართველოში (კერძოდ, სამეგრელოში)“, შდრ. მეგრ. ლადარიკონ-ი/ლადანკონ-ი 1. „სასწორი“, 2. „14 კვერცხს ანუ ორ გირვანქა წონით ერთეულს ეწოდებოდა“ (შდრ. ლშხ., ჩოლ. **ქასანიკობ**)

ლა-ღლატ-არ (ზხ.)/ლა-ღლატ-არ /ლა-ღლაბ-არ (ბქ.) /ლა-ღლატ-არ (უშგ.) **გადატ.** „დამბაჩა; იარაღი (ზედმიწ. – სა-ღლატ-ო)“ < ქართ. ღალატ-ი (< არაბ.-სპარს. **yalat**) „გამცემლობა, ვერაგობა, ორგულობა“ (შდრ. ბქ. **ლალაბარ**)

ლალუმ (ზხ., ქს.) < ქართ. (იმერ., გურ., ზ. აჭარ., იმერხ.) ლალუმ-ი (< ბერძ., თურქ. **lagim**) „ნაღმი“

ლალჟან (ზხ.)/**ზლალოჩინ** (ბქ., ლშხ.)/**ლალეჩინ** (ლხმ.) < ქართ. ზლალოჩინ-ი (< რუს. **благочинный** „წესიერი“) „მღვდელი, რომელიც განაგებდა რამდენიმე სამრევლოს საეკლესიო საქმეებს“

ლა-ღუჭარალ (ბქ.)/ლა-ღუჭარალ (ლშხ.) **ხლმ.** < ქართ. სა-ვაჭრ-ო (შდრ. სომხ. **vāčār** < ფალ. **vačar** „ბაზარი“) „ვაჭრობისათვის განკუთვნილი, ვაჭრობასთან დაკავშირებული...“

ლა-ღუჭარ (ზხ., ლნტ.)/ლა-ღუჭარ (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/ლა-ღუჭარ/ლა-ღუჭარ (ლნტ.) < ქართ. სა-ვაჭრ-ო (შდრ. სომხ. **vāčār** < ფალ. **vačar** „ბაზარი“) „ვაჭრობისათვის განკუთვნილი, ვაჭრობასთან დაკავშირებული...“

ლაყაფ (ზხ.) „ხუმრობა, მასხრობა“ < ქართ. ლაყაფ-ი 1. „უსაქმური ლაპარაკი, – ლაყბობა, ყბედობა; ჭორი“, 2. „ყბედი, ჭორიკანა“ < ქართ. ლაყაფ-ი (< სპარს.-

არაბ. **laqab** „გრძელი წერილი“, „გრძელი სიტყვა“) „უსაქმური ლაპარაკი, – ლაყბობა, ყბედობა“ (შდრ. ზს. **ლაგაც**)

ლაყფიშ (ბქ.) „ხუმარა; მახვილგონიერი; ლაყაფისტი“ < ქართ. ლაყაფ-ი (< სპარს.-არაბ. **laqab** „გრძელი წერილი“, „გრძელი სიტყვა“) „უსაქმური ლაპარაკი, – ლაყბობა, ყბედობა“ (შდრ. ზს. **ლაგცჲან**), იხ. ლა-**ლყაფ**-იან

ლა-**ყვლპ**-აჟ-არ (უშგ.) „გადასაყლაპი (საშუალება)“ < ქართ. სა-ყლაპ-ავ-ი „რაც უნდა ყლაპონ, რისი ყლაპვაც შეიძლება“ (შდრ. ზს. **ლარტყუი**)

ლაშკარ (ზს.)/**ლაშქარ** (ზს., ლნტ.)/**ლაშქარ** (ლშხ., ჩოლ.) „ჯარი, ლაშქარი“ < ძვ. ქართ. ლაშქარ-ი (< ფალ. **laškār**) „ჯარი, არმია“

ლაშგრობ (ზს.)/**ლაშქრობ** (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ლაშქრ-ობ-ა „სამხედრო ძალების მოძრაობა ერთი ადგილიდან მეორეზე გარკვეული საბრძოლო ამოცანის შესასრულებლად, – ლაშქრად წასვლა, გალაშქრება“ < ლაშქარ-ი (< ფალ. **laškār**“ „ჯარი, არმია“), იხ. **შგერობ** და ლა-**შქრიან**-ობ

ლა-**შუმპარ**-ა (ზზ.)/ლა-**შტპარ**-ი/ლა-**შუმპარ**/ლა-**შპარ**-ი (ბქ.)/ლა-**შუმპარ** (ლშხ., ჩოლ.) „საცეკვაო (ზედმიწ. – სა-**შუმპარ**-ო)“ < ძვ. ქართ. შუმპარ-ი „ფერხული; მოცეკვავე“ (შდრ. ზზ., ლშხ., ჩოლ. **ლასტბი**)

ლა-**შქარ**-წლ (ზზ.)/ლა-**შქარ**-წრ (უშგ.) < ქართ. სა-შაქრ-ე (< ფალ. **šakar**, შდრ. ბერძ. **σάχαρον**, ლათ. **saccharum** და სხვ.) „შაქრის ჭურჭელი“, იხ. **საშაქრო**

ლაშქრიანობ (უშგ.) „ომი“ < ქართ. ლაშქრ-იან-ობ-ა „სამხედრო ძალების მოძრაობა ერთი ადგილიდან მეორეზე გარკვეული საბრძოლო ამოცანის შესასრულებლად, – ლაშქრად წასვლა, გალაშქრება“ < ლაშქარ-ი (< ფალ. **laškār**“

„ჯარი, არმია“), იხ. **შგერობ** და ლა-**შგრობ**

ლა-**შგლშენ**-ი/ლა-**შულშტემ**-ი (ზზ.)/ლა-**შლაშენ**-ი (ბქ.)/ლა-**შლაშინ** (ჩოლ.) „გასარანდავი საშუალება, იარაღი“ < ქართ. გა-სა-შალაშინ-ებ-ელ-ი „გასარანდავი“

ლა-**შენდობ**-წრ/ლწ-**შენდობ**-წრ (ზზ.)/ლა-**შუნდობ**-წრ/ლწ-**შუნდობ**-წრ/ლა-**შუნდებ**-ი (ბქ.)/ლა-**შუნდობ**-წრ (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-**შონდობ**-ა (ლნტ.) **რელიგ.** < ქართ. შე-სა-ნდობ-არ-ი „სულის მოსახსენებელი (სადღეგრძელო)“

ლა-**შერბათ**-ილ (ზზ.) „წყარო (ზედმიწ. – სა-**შარბათ**-ო-უკ-ა)“ **ტოპ.** < ქართ. შარბათ-ი (< არაბ. **šerbet** 1. „შარბათი“, 2. „დასალევი წამალი, მიქსტურა“, 3. „ზოგიერთი ნივთიერების თხევადი მდგომარეობა, ხსნარი“) „შაქრითა და ხილის წვენით დამზადებული ტკბილი სასმელი“

ლა-**ჩალანდარ** (ლნტ.) < ქართ. სა-ჩალანდარ-ო (< იმერ., გურ. ჩალვადარ-ი < სპარს. **čārvādār** „ოთხფეხის პატრონი“, „მეურმე სავაჭროთა ნივთთა“...) „ცხენების ქირაზე სატარებელი“

ლაჩაქ (ზზ., ლნტ.)/**ლაჩაქ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**ლწჩაქ** (უშგ.) „მანდილი, თავსაფარი“ < ქართ. ლეჩაქ-ი (< თურქ. **leçek**) „ქართული თავსაბურავი ქალისა, აბრეშუმის წმინდა ბადისებრი ქსოვილი“ (შდრ. ზზ. **ურიბ**; ზზ. **ლეფყუი**, ბქ. **ნეფყუ**; ზზ. **ლწკუტწ**)

ლა-**ჩრ**-აჟ-ი (ზს.)/ლა-**ჩრ**-აჟ-ი (ლშხ., უშგ.)/ლა-**ჩერ**-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-ჩერ-ებ-ელ-ი, შე-სა-ჩერ-ებ-ელ-ი „დასაყენებელი, შესაჩერებელი; შესაწყვეტი (ადგილი, საშუალება)“

ლაჩქაძან (ზზ.)/**ლაჩაქიან** (ქს.)/**ლწჩაქაძან** (უშგ.) < ქართ. ლეჩაქ-იან-ი „მანდილიანი, თავსაფრიანი“ (< ლეჩაქ-ი <

თურქ. **leçek**) „ქართული თავსაბურავი ქალისა, აბრეშუმის წმინდა ბადისებრი ქსოვილი“

ლა-ცროჟ-ალ (ზხ.) < ქართ. სა-ცურ-ა-ო „სადაც ცურავენ, რის მეშვეობითაც ცურავენ; ცურვისათვის განკუთვნილი“ (მდრ. ბქ. **ლაქნალ**)

ლა-ცუდ-ა/ლა-ცდუ-ა (ზს.)/ლა-ცუდ-აჟ-ი (ზხ.)/ლა-ცდ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-ცდ-უჟ-ი (უშგ.) „გასაფუჭებელი; დასალუპავი; გასანადგურებელი (საშუალება)“ < ქართ. გასაცუდებელი „წასახდენი, გასაფუჭებელი... (საშუალება)“

ლა-ცურ-აჟ (ლნტ.) < ქართ. და-სა-ცურ-ებ-ელ-ი „რაც (ვინც) უნდა დააცურონ ან დაცურდეს, – ცურებით დასაშვები, – ჩამოსაცურებელი. || სადაც ან საიდანაც უნდა დააცურონ“ (მდრ. ბქ. **ლაჩრაბ**)

ლა-ცურ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. სა-ცურ-ა-ო 1. „სადაც ცურავენ“, 2. „რის მეშვეობითაც ცურავენ; ცურვისათვის განკუთვნილი“ (მდრ. ბქ. **ლაქნალ**)

ლა-ცხოურებ (ბქ.) < ქართ. სა-ცხოვრებ-ელ-ი „სადაც ცხოვრობენ ან შეიძლება იცხოვრონ“ (მდრ. ბზ. **ლწლიგალ**, ბქ., ლნტ. **ლწლიგალ**, ლშხ., ჩოლ. **ლალზიგალ**)

ლა-ცერც-აჟ-ი/ლა-ძერც-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლა-ცერც-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლა-ცარც-აჟ-ი (ლშხ., ლნტ.)/ლა-ძერც-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-ცარც-აჟ-ი (ლნტ.)/ლა-ცერც-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. [გა]-სა-ძარც-ვ-[-ავ]-ი „გასაქურდი (ადგილი, საშუალება)“, მდრ. ბქ. **ლაზადურა/ლუზადურე**

ლა-ძძ-არ (ბქ.) „ტომარა, გოდორი (ზედმიწ. – *სა-ძანძ-ე)“ < ზან. (მეგრ.) ძანძა „სელისა და კანაფის ძაფით შინ ნაქსოვი ტომარა“, იხ. **ძაძრა**

ლა-წწ-ი (ზს.) < ქართ. ა-სა-წონ-ი

„რითაც უნდა აწონონ, – სასწორი“

ლა-წწ-მ-არ (ბქ.)/ლა-წწ-ი-წარ/არ (ჩოლ.) **ხლმ**. < ქართ. ა-სა-წონ-ი „რითაც უნდა აწონონ, – სასწორი“

ლაწრპ (ზხ.) < ქართ. ლაწირაკ-ი „უხეირო, უსუსური, უდღეური“ (მდრ. უშგ. **ბღირტ**)

ლა-წჟალ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლა-წჟა-ლ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-წლ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. [გა]-სა-წვალ-ებ-ელ-ი „საწამებელი, სატანჯველი (საშუალება)“

ლა-წხუ-აჟ-ი (ზს.) < ქართ. შე-სა-წუხ-ებ-ელ-ი „საწუხარი საშუალება“, მდრ. ბზ. **ლაჟჟჟჟა**, ბქ. **ლაჟჟჟჟა**

ლა-წგნდ-ამ (ზხ., ლნტ.)/ლა-წინდ-ამ (ზს., ლნტ.)/ლწ-წინდ-აჟ-ი (ბქ.) „საქსოვი/მოსაქსოვი (საშუალება)“ < ქართ. წინდა „ნაქსოვი ფეხსამოსი“ (მდრ. ბზ. **ლაჯიმ**, ბქ., ქს. **ლაჯში**)

ლა-ჭბუგ-აჟ-ალ/ლა-ჭბუგ-ალ (ზხ.)/ლა-ჭბუგ-აჟ-ალ (უშგ.) „სათამაშო; გასართობი ადგილი; საგმირო (ზედმიწ. – სა-ჭაბუკ-ო)“ < ქართ. ჭაბუკ-ი (< ფალ. **čāpūk** „ცოცხალი, მარდი, მოხერხებული, მკნე, სწრაფი“) „ახალგაზრდა, ყმაწვილი; რაინდი, მოყმე“ (მდრ. ბზ. **ლწმდრალ**, ბქ. **ლამდრალ**, ლშხ., ჩოლ. **ლამდრალ**; ლნტ. **ლწტრელალ**)

ლა-ჭყიპ-არ (ლშხ.) „საწუწო სათამაშო (ზედმიწ. – სა-ჭყეპ-ო)“ < ქართ. სა-ჭყეპ-ელ-ა „ლერწმის, დიდგულას და მისთ. გულგამოცლილი ტოტისაგან გაკეთებული სათამაშო, რომელიც დღეშის საშუალებით ისრუტავს და ასხამს წყალს“

ლაზანა (ზს., ქს.)/ლაზანა (ლშხ.)/ლა-ზანა (ლნტ.) **ბოტ**. < ქართ. (ლექს., იმერ., გურ., ფშ.) ლაზანა (< ბერძ. **lachanon** „ბოსტნეული, მწვანილი“, მდრ. სპარს. **lagan**) „კომბოსტოს ყველაზე გავრცე-

ლებული სახესხვაობა, რომელსაც ახასიათებს თავდახვეული ფოთლები, – თავხვეული კომბოსტო“

ლახანკა (ზს., ქს.) < ქართ. ლახანკა (< თურქ. *lagani*) „ვარცლი, დიდი ტაშტი“

ლა-ხერხ-წლ (ბზ.)/**ლწ-ხერხ-პრ** (ბქ.)/**ლა-ხერხ-აჟ-ი** (ლშზ., ჩოლ.)/**ლწ-ხერხ-აჟ-ი** (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-ხერხ-ი „სადაც უნდა ხერხონ ან რითიც უნდა ხერხონ“

ლა-ხეჟს-წლ (ბზ.) „სასაუზმე (ზედმიწ. – *სა-ხევეს-ო)“ < ძვ. ქართ. ხევეს-ი „მსუბუქი საჭმელი, პიურე, ფაფა“

ლა-ხიზნა (უშგ.) < ქართ. სა-ხიზნა-*აჟ-ი* „ადგილი, სადაც იხიზნებიან“ (მდრ. ბზ., ლშზ., ჩოლ. **ლწტუ**, ბქ., ლნტ. **ლატუ**)

ლა-ხრატ-წლ (ჩოლ.) „მოსაჩუქურთმებელი ხელსაწყო“ *ხლმ.* < ქართ. სა-ხრატ-ო „ხრატის საქმიანობისთვის განკუთვნილი, – ხრატისა“

ლახუსდგ (უშგ.) < ქართ. ლახუს-ტაკ-ი „წარბთ საღებავი ქვა“ (საბა), „თმის, წარბებისა და წამწამების საღებავი, – იგივეა, რაც ლახოსტაკი“

ლა-ხუმარ-წლ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ხუმარ-ო „გასამხიარულებელი, გასართობი, სალაღობო“ (მდრ. ბზ. **ლალ-გაცწლ**, ბქ. **ლალგაცალ**), იხ. ლა-**ლყაფ-წლ**

ლა-ჭმარ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ხმარ-ი „მოსა-ხმარი, გამოსაყენებელი“, იხ. ლე-**ჭმარ-ი**

ლა-ჯამაგირ (ლნტ.) < ქართ. სა-მო-ჯამაგირ-ო (< ქართ. ჯამაგირ-ი < სპარს. *jamagir*) „მოჯამაგირეობისათვის ან მოჯამაგირისათვის განკუთვნილი, მოჯამაგირის შესაფერი, – მოჯამაგირისა“

ლა-ჯოგ (ზს., ლნტ.)/**ლა-ჯოგ-აჟ** (ლშზ.) < ქართ. სა-ჯოგ-ე (< ჯოგ-ი < არაბ. *ḡaux*, მდრ. სპარს. *ḡok*, ოს. *ḡwǵ/ḡog*,

სომხ. *ḡok*, ფალ. *ḡok*, სპარს. *ḡug, ḡuy*) „ჯოგის სამყოფი ადგილი“

ლა-ჯრატ (ბზ.) „დასარწმუნებელი“ < ქართ. და-სა-ჯერ-ებ-*ელ-ი* „სარწმუნო“

ლა-ჯრატ-პრ/ლა-ჯრატ-პრ (უშგ.) „დასარწმუნებელი“ *ხლმ.* < ქართ. და-სა-ჯერ-ებ-*ელ-ი* „სარწმუნო“

ლა-ჯგნჯალ (უშგ.) *ზედმიწ.* – *სა-ჯანჯალ-ო < ქართ. ჯანჯალ-ი „ყველაფერზე რომ ფეხს ითრევს, გადაუწყვეტელი; ჭირვეული, ჭინჭყლი“

ლა-ჰრავ (ბზ.)/**ლა-ჰრავ** (ბქ.)/**ლწ-მრავ/ლა-მრავ/ლწ-მრავ** (ლშზ.)/**ლწ-არავ/ლწ-მრავ** (ლნტ.) < ქართ. სა-არავ-ო „არაჩვეულებრივი, საოცარი, შესანიშნავი, სამაგალითო“ (მდრ. ბზ. **ხოჩემი ლატაჰ**, ბქ. **ხოჩემ ლატახ**; ბქ. **სწრგბიმ**)

ლა-ჰრავ/ლა-ჰრავ-იწ (ბზ.)/**ლწ-მრავ-ი** (ბქ.)/**ლა-მრავ-ი/ლწ-მრავ** (ლშზ.)/**ლა-არავ-ი** (ლნტ.)/**ლა-მრავ-ი-ა** (ჩოლ.) „არყის გამოსახდელი მოწყობილობა“ < ქართ. სა-არავ-ე (< არავ-ი < არაბ. *araq*) „არყისათვის განკუთვნილი, არყისა“

ლწ-ბზიკ (ბზ.) „ბუდე კრაზანისა (ზედმიწ. – *სა-ბზიკ-ე)“ < ქართ. ბზიკ-ი „დიდი მკბენარი ბუზი, – ბუზანკალი“ (მდრ. ბქ. **ლადარზ**, ლნტ. **ლადიძე-ლა/ლაბზულა**), იხ. ლა-**ბზენკ-ულ-ა**

ლწგირ (ბზ.) „სათიბ-სამოვარი (ზედმიწ. – ბანაკი)“ *ტოპ.* < ქართ. ლაგერ-ი < რუს. *Лагерь* „ბანაკი“

ლწ-გურკ-ა (ბზ.)/**ლა-გურკ-ა** (ბქ., ლშზ., ჩოლ.)/**ლწ-გურკ-ა** (ბქ., ლნტ.)/**ლა-გურკ-ა** (ლშზ.) „სალოცავი; წმინდა კვირიკეს ეკლესია სოფ. კალაში“ *რე-ლოგ.* < ქართ. კვირიკე (< ბერძ. *კვირიოს* „უფალი, ბატონი“) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანნი“

ლწ-გურკაჟინ-წლ (ბზ.)/**ლწ-გურკ-**

(ლშხ., ჩოლ.) „ნიშანი (რადაცის გამო-საცნობი)“ < ქართ. სა-ნიშნ-ი (< ნიშან-ი < ფალ. *nišan*) „სანიშნებელი“

ლწ-ნძლ (უშგ.) < ქართ. ლანძღ-ვა „სახელი ლანძღავს ზმნის მოქმედებისა, – გინება“ (მდრ. ბქ. ლირაწლი; ბზ. ლირაწლი, ბქ. ლირაწლი, უშგ. ლირაწლი), იხ. ლი-ლგნძლჳ-ი

ლწ-ამედ-ი (ზს.)/ლწ-ამედ-ი (ბქ.) < ქართ. სა-იმედ-ო „იმედის მომცემი, იმედის აღმძვრელი“ (მდრ. ზს., ლშხ. ლემკახე, ლნტ. ლემკახე)

ლწ-პენტ-არ (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-პენტ-{ავ}-ი „რითაც უნდა პენტონ, – სა-პენტელა“ (მდრ. ბზ. ლაპტყენარ, ბქ., ლნტ. ლაპტყენარ), იხ. ლა-პენტ-ი

ლწ-სმინდ-ი (ბქ.) < ქართ. სა-სიმინდ-ე (< სიმინდ-ი < სომხ. *սիմինդ* < ბერძ. *ἰσμήνιδας*) „სიმინდის შესანახი ნაგებობა (წნული ან ფიცრული), – ნალია“

ლწ-ჭზირ-ალ (ბზ.)/ლწ-ჭზირ-ალ (ბქ.)/ლწ-ჭზირ-ალ (ლშხ.)/ლწ-ჭზირ-ალ/ლწ-ჭზირ-ალ (ლნტ.) „სათათბირო ადგილი და ის რაზეც უნდა ითათბირონ (ზედმიწ. – სა-ვეზირ-ო)“ *ხლმ.* < ახ. ქართ. ვეზირ-ი, ძვ. ქართ. ვაზირ-ი (< არაბ. *vazir* „მინისტრი, მრჩეველი“) „მეფის საბჭოს წევრი, მეფის მრჩეველი, მინისტრი მუსლიმანურ აღმოსავლეთში“

ლწფ (უშგ.) < ქართ. ლაფ-ი „თხელი ტალახი, – ტლაპო“ (მდრ. ზს., ლშხ. ტყვრ)

ლწ-ფირჳ-ან-ი (ბქ.)/ლწ-ფერჳ-ან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლწ-ნ-ფროჳ-ინ-ა (უშგ.) < ქართ. შე-სა-ფერ-ავ-ი „საღებავი (საშუა-ლება)“, მდრ. ლშხ. ლაფიფჳჳ-ი

ლწფჩინ (ბქ.) < ქართ. (იმერ.) ლაფ-ჩინ-ი (< თურქ. ლაფჩინ) „ერთგვარი წა-ღა; ტყავის ჭვინტიანი ფეხსაცმელი“

ლწ-ქორწილ (ზს.)/ლწ-ქორწილ

(ლშხ.) < ქართ. სა-ქორწილ-ო „ქორწი-ლისათვის განკუთვნილი“

ლწ-ყელ-ი (ბქ.)/ლწ-ყელ-ი/ლწ-ყელ-ა (ლშხ., ჩოლ.) „ყველის ამოსაყვანი (ზედმიწ. – *ამო-სა-ყველ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამ-ზადებლადაც ადებდნენ რძეს დვრი-ტის ან მჟავას საშუალებით“

ლწ-ყიდ (ბზ.)/ლწ-ყიდ-ი (ბქ.)/ლწ-ყიდ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „შესადენი ადგილი, სა-შუალება“ < ქართ. სა-ყიდ-ი „იგივეა, რაც საყიდელი“

ლწ-ყურილ/ლწ-ყრულ (ბზ.)/ლწ-ყრულ (ჩოლ.) < ქართ. სა-ყარაულ-ო (< ყარაულ-ი < თურქ. *qarawul*) „ყარაუ-ლობისათვის განკუთვნილი, – სადარა-ჯო, საგუშაგო“ (მდრ. ზს. ლალოჩა, ლშხ., ჩოლ. ლალოჩა, ლნტ. ლალოჩა), იხ. სა-ყრულ

ლწ-შდტებ (ზს.)/ლწ-შტდობ (ბზ.) „უსაფრთხო, წყნარი (ადგილი, საშუა-ლება)“ < ქართ. სა-მ-შვიდობ-ო 1. „ად-გილი, სადაც საშიშროება, საფრთხე არაა მოსალოდნელი“, 2. „მშვიდობისა-თვის განკუთვნილი, მშვიდობის და-მცველი, გამომხატველი, – მშვიდობი-სა“

ლწ-შუნდებ-ი (ბზ.)/ლწ-შუნდობ-ი/ლწ-შგნდებ-ი (ბქ.)/ლწ-შუნდობ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლწ-შტენდებ-ი (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. შე-სა-ნდობ-არ-ი „სულის მოსახ-სენებელი (სადღეგრძელო)“

ლწ-შგნდობ-არ (ბზ.)/ლწ-შგნდობ-არ (ბქ.)/ლწ-შგნდობ-არ (ლშხ.)/ლწ-შონ-დობ-არ (ლნტ.) *რელიგ.* *ხლმ.* < ქართ. შე-სა-ნდობ-არ-ი „სულის მოსახსენებ-ელი (სადღეგრძელო)“

ლწ-ჩხრიკ-არ (ბქ.)/ლწ-ჩხრიკ-ალ (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-ჩხრიკ-ი „რითაც უნდა ჩხრიკონ. || ბრტყელთავიანი,

თავმოკაცკული ან ორთითი გრძელი რკინა თონიდან პურის ამოსაღებად, ქურაში ცეცხლის გასაღვივებლად და სხვ., – ჩეკი“

ლ^ა-ჩხრიკ-ი (ბქ.) < ქართ. სა-ჩხრიკ-ი „რითაც უნდა ჩხრიკონ. || ბრტყელთა-ვიანი, თავმოკაცკული ან ორთითი გრძელი რკინა თონიდან პურის ამოსაღებად, ქურაში ცეცხლის გასაღვივებლად და სხვ., – ჩეკი“

ლ^ა-ცენდაუ (ბზ.)/ლა-ცინდაუ (ბქ.)/ლა-ცინდულ-ა (ლშხ.)/ლა-ცენდულ-ა (ჩოლ.)/ლ^ა-ცინდოლ-ა (ლნტ.) „საბუდარი (ზედმიწ. – სა-ცინდალ-ე“ < ქართ. ცინდალ-ი „იგივეა, რაც კნუტი“, შდრ. გურ., იმერ., რაჭ. ცინტალ-ი (შდრ. ბქ. ლაპონტყ)

ლ^ა-წირუ-ელ-ი (ბქ.) რელიგ. < ქართ. სა-მ-წირ-ვ-ელ-ო „ეკლესიის მოშორებით ცალკე აგებული ან ეკლესიას მიშენებული მცირე ნაგებობა; სამლოცველო“

ლ^ა-წმინდ-აუ-წლ (ბზ.)/ლ^ა-წმინდ-აუ-ალ (ბქ., ლნტ.)/ლა-წმინდ-აუ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. გა-სა-წმენდ-ი „გასასუფთავებელი, საწმენდი საშუალება“ (შდრ. ბზ. ლაკუტცანწლი, ბქ. ლამდებგანწლი)

ლ^ა-წმინდ-აუ/ლ^ა-წმინდ-აუ (ბზ.)/ლ^ა-წმინდ-აუ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლა-წმინდ-აუ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-წმენდ-ი „გასასუფთავებელი, საწმენდი საშუალება“ (შდრ. ბზ. ლაკუტცანწლი, ბქ. ლამდებგანწლი)

ლ^ა-წურ-ი-წმ (ბზ.)/ლ^ა-წურ-ი-წმ (ბქ., ლნტ.)/ლა-წურ-ი-წმ (ლშხ., ჩოლ.) „გასათხოვარი ასაკის (ზედმიწ. – *{გა}-სა-წულ-ის-{ა})“ < ძვ. ქართ. წულ-ი 1. „იგივეა, რაც შვილი“, 2. „რთული ფუძის მეორე შემადგენელი ნაწილი, მაგ.: ძმის-წული, უფლისწული, სეფეწული, ქალ-წული, დედაწული“

ლ^ა-წგნდ-ა/ლ^ა-წინდ-ა (ზს., ლნტ.)/ლ^ა-წინდ-აუ-ი (ბქ.)/ლა-წგნდა-ა (უშგ.) „საქსოვი (ზედმიწ. – *სა-წინდა-ო“ < ქართ. წინდა „ნაქსოვი ფეხსამოსი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლეჯში, ბქ. ლეჯიმ, ლშხ. ლეჯიმ/ლეჯში, ლნტ. ლეჯიმ[ი] „მოსაქსოვი“)

ლ^ა-წგრუ-ელ-ი (ბზ.)/ლ^ა-წირუ-ელ-ი (ბქ.) „წირვის ჩასატარებელი (ადგილი, საშუალება“ რელიგ. < ქართ. წირ-ვ-ა „მთავარი ქრისტიანული მღვდელმსახურება“

ლ^ა-ჭერდიგ-წლ (ბზ.)/ლა-ჭერდგ-ალ (ბქ.) „კარტის სათამაშო ადგილი, საშუალება (ზედმიწ. – სა-ჭადრაკ-ი“ < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. čatrank) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

ლ^ა-ხერხ-აუ-ი ქარხანა (ლნტ.) < ქართ. სა-ხერხ-ი ქარხანა < ქართ. ხერხ-ი „ხის (აგრეთვე ლითონის და სხვ.) საჭრელი, სახერხი იარაღი – ფოლადის დაკბილული ფირფიტა, ჩვეულებრივ, გრძელი“ და ქართ. ქარხანა (< სპარს. ქა*რხა*ნა „სახელოსნო“ < kar „საქმე + xana „სახლი“) „მსხვილი სამრეწველო საწარმო“

ლ^ა-ხერხ-ი (ბქ.) < ქართ. სა-ხერხ-ი „საშუალება, ადგილი“

ლ^ა-ხეტს-წლ (ბზ.)/ლა-ხეტს-წლ (ჩოლ.)/ლა-ხეტს-წლ (ლშხ.)/ლ^ა-ხეტს-წლ (ლნტ.) „სასაუზმო“ < ქართ. წყა-სა-ხემს-ებ-ელ-ი „სადაც უნდა წაიხემსონ ან რითაც უნდა წაიხემსონ“

ლ^ა-ხილ (ზს., ლნტ.)/ლა-ხილ (ლშხ., ჩოლ.) „ხილნარი, ბაღი“ < ქართ. სა-ხილ-ე „ადგილი, სადაც ბევრი ხეხილია, ხეხილის ბაღია“

ლ^ა-ხირულ-ი/ლ^ა-ხირულ-ი (ბზ.)/ლა-ხირულ-ი (ბზ., ლშხ.)/ლ^ა-ხირულ-ი (ბქ.)/ლა-ხირული-ი (უშგ.) < ქართ. სა-მ-ხირ-ულ-ო „საქეიფო, სასიამოვნო

ადგილი ან საშუალება“

ლახტ (ბზ.)/**ლახტ** (ქს.) „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“ < ქართ. ლახტი-ი „გრძელი უტარო მათრახი, რომელსაც ძველად ბრძოლაში იყენებდნენ საცემად; რკინის კეტი იმავე დანიშნულებითა“ **ლჯ** (ბქ.), შდრ. ასევე **ლჯ**-რა ბოტ. < ზან. (მეგრ.) ლაჯ-ი (შდრ., ასევე, ლანჯ-ი) „იფანი, კოპიტი“

ლწირ (ბზ.)/**ლაუხი** (ბქ.)/**ლწირ** (ლშხ.)/**ლწერ** (ლნტ.) „ნიჩაბი“ < ქართ. სა-ნე-ხვ-ე „სანაკელე; ნეხვის გადასაყრელი ნიჩაბი“, იხ. ლა-ნხ-არ

ლწმ (ბზ.) „სველი“ < ქართ. (ლექს.) ლამბ-ულ-ი, ლამ-ი „წვიმა, თქორი“, ხევს. ლამადე „ნისლი“, „ნესტი, სისველე“, ქართლ. ლანგ-ი „ლექი, ლამი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ლამე „ნამიანი, ნოტიო, ტენიანი“

ლე-ანღლაბ (ბქ.)/**ლე-ანღლებ** (ლშხ.)/**ლე-ანღლაბ** (ლნტ.) „ამაღლების დღე-სასწაულისათვის განკუთვნილი საკლავი“ რელიგ. < ქართ. სა-ა-მადლ-ებ-ო „ამაღლების დღისათვის განკუთვნილი, – ამაღლებისა“

ლებ (ზს., ქს.) < ქართ. (იმერ., გურ.), მეგრ.-ლაზ. ლებ-ი „ლეიბი“ (შდრ. ბქ. **ლერშ**; ლშხ. **ჩაჩაბ**)

ლე-ბალაბ (ლნტ.)/**ლა-ბლახ** (ჩოლ.) < ქართ. სა-ბალახ-ო „ბალახიანი ადგილი, საქონლის სამოვებლად გამოსადეგი, – სამოვარი“ (შდრ. ბზ. **ლაჩაბუ**, ბქ., ლნტ. **ლაჩახუ**, ლშხ., ჩოლ. **ლაჩეხუ**)

ლე-ბაპ (უშგ.) „სახუცო; მღვდლისათვის განკუთვნილი“ < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) პაპ-უ (< ბერძ. **Παπας** „კათოლიკური ეკლესიის მეთაური“) „ბაბუა, პაპა; მოხუცი, ბერიკაცი“

ლე-ბახ-აჟ-ი (ჩოლ.) „შესარცხვენი“ < ქართ. გასაბახებელ-ი „ნამუსის ასახდელი, გასაუპატიურებელი; თავის მოსაქ-

რელი, შესარცხვენი“ (შდრ. ბზ. **ლე-შგურე**, ბქ. **ლე-შგურენე**; ზს. **ლე-ქრენე**; გადატ. ბქ. გადატ. **ლგარდ ლეგუანე**)

ლე-ბგ-აჟ-ი/ლე-ბოგ-ე (ლშხ.)/**ლა-ბოგ** (ჩოლ.) „გასადები ხიდები (ზედმიწ. – ***სა-ბოგ-ი**)“ < ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

ლე-ბდ-აჟ-ი (ზს.)/**ლე-ბედ-აჟ-ი** (ბქ., ლნტ.)/**ლე-ბდ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. გა-სა-ბედ-[ავ]-ი „რაც უნდა გაბედონ, რაც გაბედულებას მოითხოვს“

ლე-ბდუშ-აჟ (ბზ.)/**ლე-ბოდიშ-აჟ** (ბქ.)/**ლე-ბოდიშ-აჟ** (ჩოლ.) < ქართ. მო-სა-ბოდიშ-ებ-ელ-ი „ბოდიშის მოსახდელი“

ლე-ბინ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/**ლე-ბინ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ბინ-ავ-ებ-ელ-ი (< ბინა < არაბ.-სპარს. **bināʾī**) „ბინამისაჩენი, დასასახლებელი; დასამკვიდრებელი...“

ლე-ბრ-ეჟ-ი (ბქ.)/**ლე-ბრ-ად-ე** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მი-სა-ბარ-ებ-ელ-ი/ჩა-სა-ბარ-ებ-ელ-ი „ვინც ან რაც უნდა მიაბარონ“, „რაც უნდა ჩააბარონ“

ლე-ბტკ-გრ-ი (ლშხ.)/**ლე-ბატკ-გრ-ი** (ლნტ.) „მრგვლად შესაწვავი გოჭი ან (იშვიათად) თიკანი (ზედმიწ. – სა-**ბატკ-ე**)“ **ხლმ**. < ქართ. ბატკ-ი 1. „ჩვილი თიკანი“ (საბა), 2. „შემოდგომაზე მოგებული საქონელი“

ლე-ბურდ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ლე-ბურდ-ე** (ბქ., ლნტ.) „ასარევი, ასაწეწი“ < ქართ. ა-სა-ბურდ-ი „ასაწეწი, ასაჩეჩი“

ლე-ბჟედ-ი (ზს.)/**ლე-ბჟედ-ი** (ზს., ლშხ.)/**ლე-ბჟეტ-ი** (ზს.)/**ლე-ბჟედ-აჟ-ი** (ბზ.)/**ლე-ბჟეტ-აჟ-ი** (ლშხ.)/**ლე-ბეჟდ-ე/ლე-ბეჟდ-აჟ-ი** (ლნტ.)/**ლე-ბჟად-ე** (უშგ.) < ქართ. და-სა-ბეჟდ-[ავ]-ი (< ბე-ჟედ-ი < ფალ. **pēñtak** „ხვეული, რკალი“) „რაც უნდა დაბეჟდონ ან დაიბეჟდოს...“

ლე-ბენგ-აჟ-ი (ზს.)/**ლე-ბენგ-აჟ-ე**

ლე-ბანგ-ჟ-ე (ბზ.)/ლე-ბენგ-აჟ-ი (ლშზ., ჩოლ., უშგ.)/ლე-ბანგ-აჟ-ი (ჩოლ.)/ლე-ბანგ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-სა-ბანგ-ავ-ი (< ბანგ-ი < სპარს. **bang** „ჰაშიმი“) „ბანგით გასაბრუებელი; დასათრობი; გონება დასაბინდი“

ლე-ბგრდგ-ი (ზს.) „გასაცილებელი; გასასტუმრებელი (ზედმიწ. – *გა-სა-ზადრაგ-ებ-ელ-ი)“ < ახ. ქართ. ზადრაგ-ი (< ახ. სპარს. **badragah** „გაცილება, გაყოლა, ესკორტი, თანხლება“) „შეიარაღებული რაზმი, რომელიც ადგილზე იცავს ან აცილებს რაიმე დასაცავ ობიექტს“, შდრ. ზადრაგა „ჭაბუკი მოგზაურთა წინამავალი, რათა მეკობრეთაგან უვნებლად გაატაროს“ (საბა)

ლე-ბგრწინ-ე (ბქ.) „გასაწელი, გასადიდებელი მიწის ფართობი“ < ზან. (მეგრ.) ბურწენ-ი/ბურწემ-ი/ბურწინ-ი „ხის დიდი კასრი“ < ქართ. (გურ.) ბურწინ-ი „დიდი საღვინე ჭურჭელი, კასრი“

ლე-გარჯ (ზს., ლნტ.)/ლე-გგრჯ-ე (ზს., ლშზ.)/ლე-გარჯ (ლშზ.) „საწვალე-ბელი, ძნელი, საძნელო (ზედმიწ. – *სა-გარჯ-ო)“ < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

ლე-გათჟ-ე (ბზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლე-გათჟ-ი (ბქ.)/ლე-გათჟ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-თავ-ებ-ელ-ი „დასამთავრებელი, დასასრულებელი, გამოსაღვი“ (შდრ. ზს. ქა ლეზგერე; ბქ. [ჩუ] ლეშთხე)

ლე-გაზდ-ილ-ე/ლე-გაზრდ-ილ-ე (ბზ.)/ლე-გაზდ-ილ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლე-გაზდ-ილ-ი (ბქ.)/ლე-გაზდ-ილ-ე (ლშზ., ჩოლ., უშგ.)/ლე-გაზდ-ილ-ი (ლშზ.)/ლე-გაზდ-ილ-ი/ლე-გაზდ-ილ-ე (ლნტ.) „აღსაზრდელი, გასაწვრთნელი“ < ქართ. გა-სა-ზრდ-ელ-ი „ვინც, რაც უნდა გაზარდონ ან გაიზარდოს...“ (შდრ. ზს., ქს. ლერდი; ბზ. ლგრდბჰშ)

ლე-გაწზ-ულ-ე (ბზ.)/ლე-გაწზ-ულ-ე (ლშზ., ჩოლ.)/ლე-გაწზ-ულ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-წზილ-ებ-ა „ვინც შეიძლება გააწზილონ ან გაწზილდეს...“

ლე-გერშ-აჟ-ი (ბზ.)/ლე-გერშ-აჟ-ი (ლშზ., ჩოლ.)/ლე-გემ-აჟ-ი (ჩოლ.)/ლე-გგრშ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. {და}-სა-გერშ-ი/{და}-სა-გემ-ი „გასაწვრთნელი, გასაწაფავი“

ლე-გლეხ-ა (ზს., ქს.) < ქართ. გლეხობ-ა (< გლეხ-ი < სომხ. **գլեխիկ**) „გლეხები“

ლე-გლეხ-ი (უშგ.) < ქართ. სა-გლეხ-ო (< გლეხ-ი < სომხ. **գլեხիկ**) „გლეხებისათვის განკუთვნილი; გლეხების შესაფერი“

ლე-გუზ-აჟ-ი (ლშზ.)/ლე-გუზ-აჟ-ი (ჩოლ.) „დასატბორებელი“ < ქართ. და-სა-გუზ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა დააგუზონ ან დაგუზდეს“ (შდრ. ბზ. ლეტომბე, ბქ. ლეტობე; ლშზ. ლეყულბუჩი)

ლე-გურკ-ი/ლე-გუტირკ (ბზ.)/ლე-გუტირკ-ე (ლნტ.) „კვირიკობის დღესასწაულისათვის განკუთვნილი (ზედმიწ. – სა-კვირიკ-ე/ო)“ რელიგ. < ქართ. კვირიკე (< ბერძ. **კვირიოს** „უფალი, ბატონი“) „მართლმადიდებელი და კათოლიკური ეკლესიების წმინდანი“

ლე-გუტარ-დ (ბზ.) ზმნის. < ქართ. გვარ-იან-ად „მთელი გვარით“

ლე-გუტკურ-ე/ლე-გუტკურ-ე (ბზ.)/ლე-გუტკურ/ლე-გუტკურ-ე/ლე-გუტკურ-აბ-ე (ჩოლ.) „საყურადღებო; თვალყურმისადევნებელი“ < ქართ. და-სა-კვირ-ვ-ებ-ელ-ი „გულდასმით, ყურადღებით გასასინჯავი, შესასწავლი“ (შდრ. ზს. ლეფემ; ლნტ. ლელიჩე)

ლე-გუტარჯლ-ალ-ი (ლნტ.) „სასულ-გუნე (ზედმიწ. – *სა-გვარჯილ-ილ-ე)“ ბლმ. < ქართ. (ლეჩხ.) გვაჯილ-ი „სულ-გუნე“

ლე-გუბან (ზს.) < ქართ. სა-გვიან-ო „რაც გვიან ხდება, გვიან წარმოებს; გვიან შემოსასვლელი, მოსაყვანი“

ლე-გურეუ (ზს.)/ლე-გროუ (ბქ., ჩოლ.)/ლე-გრეუ (ბქ.) „ქვების გროვა (ზედმიწ. – *სა-გროვ-ე)“ < ქართ. გროვა „ერთგან თავმოყრილი, შექუჩებული, დაგროვებული რამ“, იხ. გორეუ

ლე-გცხად-ალ-ი (ზზ.)/ლე-გცხად-ალ-ი (ბქ.) „გამოსაცხადებელი“ *ხლმ.* < ქართ. გა-სა-ცხად-ებ-ელ-ი „რაც უნდა გააცხადონ/განაცხადონ ან გაცხადდეს“

ლე-გ-ცხად-ი (ზს.)/ლე-გ-ცხად-ი (უშგ.) „გამოსაცხადებელი“ < ქართ. გა-სა-ცხად-ებ-ელ-ი „რაც უნდა გააცხადონ/განაცხადონ ან გაცხადდეს“

ლე-გგრძნატილ (უშგ.) < ქართ. სა-გრძნეულ-ო „გრძნეულებისათვის განკუთვნილი, – სამისნო“

ლე-დატუშ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლე-დატუშ-ი (ბქ.)/ლე-დატუშ-ე (ლნტ.) „გასაფუჭებელი“ < ქართ. და-სა-შავ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა დააშავონ ან უნდა დაშავდეს“ (შდრ. ბქ. ლეცუდე)

ლე-დაწყ-ალ-ი (ზზ.)/ლე-დაწყ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლე-დაწყ-ალ-ი (ლშზ., ჩოლ.) „დასალაგებელი; გადასაწყობი“ *ხლმ.* < ქართ. და-სა-წყობ-ი „რაც უნდა დააწყონ ან დაეწყოს, – დასალაგებელი“

ლე-დაწყ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლე-დაწყ-ე (ბქ., ლნტ.) „დასალაგებელი; გადასაწყობი“ < ქართ. და-სა-წყობ-ი „რაც უნდა დააწყონ ან დაეწყოს, – დასალაგებელი“

ლე-დედფალ (უშგ.) < ქართ. სა-დედოფლ-ო 1. „დედოფლისათვის განკუთვნილი, – დედოფლისა“, 2. „იგივეა, რაც საპატარძლო...“

ლე-დეუ (ბქ., ლშზ., ჩოლ.)/ლე-დეუ-ე (ლნტ.)/ლა-დეუ (ჩოლ.)/ლა-დაუ (ლნტ.) < ქართ. სა-დავ-ო „საცილობელი, საპა-

ეპრო“ (შდრ. ბზ. ლაცლპუილ, ბქ. ლეც-ლაუალ)

ლე-დეუ-ალ (ბქ.) „უდიერად მოსაპყრობი, დასახარჯი სხვისი ქონება“ < ოს.-ალან. *dya* (< თურქ.-არაბ. *dua* „ლოცვა“) „ამულეტი, ავგაროზი“, შდრ. ქართ. (რაჭ.) დუა „ჯადო“, ინგილ. „სამძიმარი, პანაშვიდი“

ლე-დუროშ-არ-ი (უშგ.) < ქართ. სა-დროშ-ო „ალამისათვის, ბაირალისათვის განკუთვნილი“

ლედეუ (უშგ.) < ქართ. ლოდ-ი „მალიან დიდი ქვა“ (შდრ. ბქ. დოღებ)

ლე-დენდაგ-ი (ზს., ჩოლ.)/ლე-ენდაგ-ი/ლე-ნიანდაგ-ი (უშგ.) < ქართ. და-სა-ლიანდაგ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა დაალიანდაგონ ან დალიანდაგდეს, – ლიანდაგის გავლებით შესაკერი“

ლე-ზდაშ-გრ-ი (ლშზ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-ზედაშ-ე „ზედაშისათვის განკუთვნილი, – ზედაშისა“

ლე-ზთუნ-ე (ზზ., ლშზ.)/ლე-ზთუნ-ე (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/ლე-ზთ-ი (უშგ.)/ლე-ზეთ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-სა-ზეთ-ი (< ზეთ-ი < სომხ. *հիթ*) 1. „რაც უნდა დაზეთონ ან დაიზეთოს“, 2. „გამოსახდელო“

ლე-ზმ-ალ-ი (ზზ.)/ლე-ზმ-ალ-ი (ბქ.)/ლე-ზმ-ალ-ი (ლშზ., ჩოლ.)/ლე-ზემ-ალ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-სა-ზომ-ებ-ელ-ი „გასასინჯი; მისატოლებელი“, გა-სა-ზომ-ი „რაც უნდა გაზომონ ან გაიზომოს“

ლე-ზმ-ე (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/ლე-ზემ-ე (ლნტ.) < ქართ. მო-სა-ზომ-ებ-ელ-ი „გასასინჯი; მისატოლებელი“, გა-სა-ზომ-ი „რაც უნდა გაზომონ ან გაიზომოს“

ლე-ზმ-ი (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/ლე-ზემ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-ზომ-ი „რაც უნდა გაზომონ ან გაიზომოს“

ლე-ზჟ-ი (ზზ.)/ლე-ზჟ-ი (ბქ.)/ლე-

ზაჟ-ე (ბქ.)/ლე-ზჟ-ენ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/
ლე-ზჟ-ე (უშგ.) „გასაშველებელი“ <
ქართ. გა-სა-ზავ-ებ-ელ-ი „გასაშველებე-
ლი, დასაზავებელი; შესარიგებელი“

ლე-ზრახჟ (უშგ.) < ქართ. სა-ძრახ-
ჯავ-ი „დასაძრახავი, საკიცხი, სალან-
ძლავი“, „იგივეა, რაც საზრახავი“

ლე-ზენგლზგ-ი (ზს.)/ლე-ზენდ-
ლზგ-ი (ბქ.)/ლე-ზენზლაგ-ი (უშგ.,
ჩოლ.) „დასარეკი ზარები (ზედმიწ. –
*{დაქ}-სა-ზან-ზალ-აკ-ებ-ელ-ი)“, გადატ.
„დასაწყევლი“ < ქართ. ზან-ზალ-აკ-ი
„პატარა ზარი“

ლე-თჟსუფლ-ე (ზს.)/ლე-თჟსუფ-
ლ-ე (ზზ.) < ქართ. გა-სა-თავისუფლებ-
ელ-ი „ვინც (რაც) უნდა გაათავისუფ-
ლონ ან გათავისუფლდეს“ (შდრ. ზს.
ლეფშუდე)

ლე-თარგმნ-ე (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-
თერგმან-ე (ზზ., ლშხ.)/ლე-თარგმნ-ე
(ბქ.)/ლე-თარგმან-ე (ლნტ.) < ქართ. სა-
თარგმნ-ი „რაც უნდა თარგმნონ, –
გადასათარგმნი, სათარგმნელი“

ლე-თეჟრ-წლ-ი/ლე-თეჟრ-წლ-ი/
ლე-თეჟრ-წლ-ი (ზზ.)/ლე-თეჟრ-წლ-ი
(ბქ.)/ლე-თეჟრ-ალ-ი (ჩოლ.)/ლე-თაჟრ-
წლ-ი/ლე-თაჟრ-წლ-ი (უშგ.) „სათვალ-
თვალო“ ხლმ. < ქართ. {დაქ}-სა-თვალი-
ერ-ებ-ელ-ი „თვალით გასასინჯი, სანა-
ხავი; შესამოწმებელი“

ლე-თეჟრ-ე (ზზ.)/ლე-თეჟრ-ი (ბქ.)
„სათვალთვალო“ < ქართ. {დაქ}-სა-თვა-
ლიერ-ებ-ელ-ი „თვალით გასასინჯი,
სანახავი; შესამოწმებელი“

ლე-თთარ-ი (ბქ.)/ლე-თთარ-ი (ჩოლ.,
უშგ.) „{გაქ}საჭუჭყიანებელი, გასაბინძუ-
რებელი (ზედმიწ. – *გა-სა-თათრ-ებ-
ელ-ი)“ < ქართ. თათარ-ი „თათარისტა-
ნის მოსახლეობა“, შდრ. ზან. (მეგრ.)
თართილ-ი „დასვრილი, მოთხუპნუ-
ლი“

ლე-თთუნ-ი (ზს., ქს.) „მოსაწვევი
(ზედმიწ. – *სა-თუთუნ-ო)“ < ქართ.
თუთუნ-ი (< თურქ. *tütün*) „იგივეა, რაც
თამბაქო“

ლე-თმინ-ე (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-
თემინ-ე (ზზ.)/ლე-თმინ-ე (ბქ., ლნტ.)/
ლე-თემინ-ე (ბქ.) < ქართ. მო-სა-თმენ-ი
„რაც უნდა მოითმინონ, რის მოთმენაც
შეიძლება, – ასატანი“ (შდრ. ზზ.
ლეჭკრგნე. ბქ. ლეჭკრგნე)

ლე-თნაფ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-
თნაფ (ბქ.)/ლე-თანაფ (ლნტ.) „სააღდგო-
მო“ რელიგ. < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა
1. „აღდგომა“, 2. „თენება; განთიადი“

ლე-თრინ-ე (ზზ.)/ლე-თრინ-ე (ბქ.,
ქს., უშგ.) < ქართ. სა-თრევ-ი „თრევით
სატარებელი“

ლეკ (ზს., ქს.) < ქართ. ლეკ-ი „დაღეს-
ტნის მკვიდრი“

ლე-კაზ (ზს., ლნტ.)/ლე-კაზ (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. სა-კაზ-ე (< კაზა < სპარს.
kabā) „კაზისათვის განკუთვნილი ქსო-
ვილი“

ლე-კაზმ-ე (ზზ.)/ლე-კაზმ-ე (ბქ.) <
ქართ. მო-სა-კაზმ-ჯავ-ი/მო-სა-კაზმ-
ელ-ი „ვინც ან რაც უნდა მოკაზმონ; მო-
სართველი/ლამაზად გამოსაწყობი“

ლე-კანონ-ე (ზზ.)/ლე-კანონ-ე (ბქ.,
ქს.)/ლე-კანონ-ე (< ქართ. და-სა-კანონ-
ებ-ელ-ი (< კანონ-ი < ბერძ. *kanōn*)
1. „კანონად მისაღები, კანონად დასად-
გენი, – დასაწესებელი“, 2. „კანონით და-
სამტკიცებელი; კანონიერად მისაკუთ-
ვებელი“

ლე-კერძ-გლ-ი (ლშხ.) „დასანათესა-
ვებელი; დასაძმობილებელი“ < ძვ.
ქართ. {საქ}-კერძო (< კერძო < ოს. *kard*)
1. „წილი, ხვედრი“, 2. „საკუთარი“
(შდრ. ზზ. ნატი, ბქ. ნატი, ლშხ., ჩოლ.
ნატი; ქს. ნაღალ; ბქ. ლეჟიერი)

ლე-კეძსარ (ზზ.) „ყანა (ზედმიწ. – სა-

კეისარ-ო)“ ტოპ. < ძვ. ქართ. კეისარ-ი (< ბერძ. *keisar*) „იმპერატორის ტიტული ძველ რომში (რომის იმპერატორის იულოოს კეისრის სახელის მიხედვით)“

ლე-კილ-ი (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-კილ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. [და]-საკივლ-ე[ბ]-ელ-ი „რაც უნდა დაიკვილონ“

ლე-კლას (ჩოლ.) „სასკოლო (ზედმიწ. – სა-კლას-ო)“ < ქართ. კლას-ი (< რუს. *класс* < ლათ. *classis* „თანრიგი, ჯგუფი“ < ბერძ.) „საერთო ინტერესების მქონე სოციალური ჯგუფი, რომელსაც აერთიანებს საწარმოო საშუალებებისადმი ერთნაირი დამოკიდებულება“

ლე-კლაჟ-ალ-ი (ზზ.)/ლე-კლაჟ-ალ-ი (ბქ.)/ლე-კლაჟ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-კალაჟ-ალ-ი (ლნტ.) „[გა]საღეწი (ზედმიწ. – *{გა}-სა-კალო-ებ-ელ-ი)“ *ხლმ.* < ქართ. კალო (< სომხ. *kal*) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

ლე-კლანდ (ზს.)/ლე-კლან (ბქ.)/ლე-კალანდ (ლნტ.) < ქართ. (გურ.) სა-კალანდ-ო (< კალანდა < ლათ. *calandae*) „კალანდისათვის განკუთვნილი, – საახალწლო“ (მდრ. ზზ. *ლეზომძხ*, ლშხ., ჩოლ. *ლეზომძხ*, ლნტ. *ლეზამძახ[უ]*)

ლე-კლჟ-ი (ზს.)/ლე-კლაჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლე-კალჟ-ი (ლნტ.) „[გა]საღეწი, საღეწი (ზედმიწ. – *{გა}-სა-კალო-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. კალო (< სომხ. *kal*) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

ლე-კვ-ენ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლე-კვ-აჟ-ი (ლშხ.)/ლე-კვ-ჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. [და]-სა-კვ-ი „რაც უნდა დაკეპონ ან დაიკეპოს“

ლე-კრეჟ-ჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-კრეჟ-ი „ვინც, რაც უნდა გაკრიჭონ“ (მდრ. ზს., ლშხ. *ლეფშუდე*, ლნტ. *ლეფშტუე*, ლხმ. *ლეფშდე*)

ლე-კრიშ-აჟ-ალ-ი (ბქ.) „დასახუფი, მოსახუფი“ *ხლმ.* < რუს. *Крыша* „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

ლე-კრიშ-ჟ-ი (ბქ.)/ლე-კრიშ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დასახუფი, მოსახუფი“ < რუს. *Крыша* „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

ლე-კვლპეტ-ე/ლე-კვლპოტ-ე (ზზ.)/ლე-კვლპეტ-ე/ლე-კვლპოტ-ე (ბქ.)/ლე-კალაპოტ-ე (ლნტ.)/ლე-კალპოტ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გასასწორებელი, ყალიბში, ფორმაში მოსათავსებელი (ზედმიწ. – *გა-სა-კალაპოტ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. კალაპოტ-ი „სათანადო მოყვანილობის საგანგებოდ გაკეთებული სამარჯვი, რომელზე შემოჭერთაც აკეთებენ რაიმე საგანს. || საჭირო ფორმის ღრუ საგანი, რომელშიც მოაქცევენ (ასხამენ, დებენ) გასაკეთებელი ნივთის მასას, – ყალიბი“ (მდრ. ბქ. *ლეჭში*)

ლე-ლაგ-აჟ-ალ-ი (ზზ.)/ლე-ლაგ-აჟ-ალ-ი (ლნტ.)/ლე-ლაგ-აჟ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სა-ლა-გ-ებ-ელ-ი „მოსაწესრიგებელი“

ლე-ლაგ-ჟ-ი (ზზ., ლნტ.)/ლე-ლაგ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ლა-გ-ებ-ელ-ი „მოსაწესრიგებელი“

ლე-ლენჟყ (ლშხ.) „ჭაობიანი ადგილი (ზედმიწ. – სა-ლენჟყ-ო)“ < ქართ. (იმერ.) ლენჟყ-ი/ლენჟყ-ო „ნოტიო, ჭაობიანი ადგილი“

ლე-ლ-თჟ-ოჟ-ალ-ი (ზზ.)/ლე-ლ-თჟ-ოჟ-ალ-ი (ბქ.)/ლე-ლ-თჟ-ოჟ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-სა-უთო-ებ-ელ-ი (< უთო < სპარს. *ut*) „რაც უნდა გააუთოონ“

ან გაუთოვდეს“

ლე-ლ-თუ-ეჟ-ი (ბზ.)/ლე-[-ჟ]-უნთ-ეჟ-ი (ბქ.)/ლე-ლ-ჟთოჟ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-სა-უთო-ებ-ელ-ი (< უთო < სპარს. ut) „რაც უნდა გააუთოონ ან გაუ-თოვდეს“

ლე-ლ-მაზუენ (უშგ.) რელიგ. < ქართ. სა-მონაზენ-ო „მონაზენისათვის განკუთვნილი, მონაზენის შესაფერი, – მონაზენისა“

ლე-ლსკუირ-ჰლ (ბზ.)/ლე-სკურელ-ჰლ (ლშხ., ჩოლ.) „სასწაული (ზედმიწ. – *გა-სა-კვირგ-ელ-ი)“ < ქართ. გა-სა-კვირ-ი „გასაოცარი, განსაცვიფრებელი“ (შდრ. ზს. ლემზჟე, ლშხ., ჩოლ. ლემზაჟ, ლნტ. ლენაზჟე)

ლე-ლე-გნ-ე (ბზ.)/ლე-ლე-ინ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლე-მე-ინ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-მენ-ობ-ი „რაც უნდა დაამენონ“

ლე-ლც-ოჟ-ჰლ (ბზ.)/ლე-ლც-ოჟ-ალ (ბქ.)/ლე-ლოც-აჟ-ჰლ (ლშხ.) რელიგ. ხლმ. < ქართ. სა-ლოც-ვ-ელ-ი „იგივეა, რაც სალოცავი“ (შდრ. ზს. ლემზიორ/ლემზურ, ზს., ლშხ. ლემზგრ, ლნტ. ლე-მეზურ)

ლე-ლზ-ჰჟ-ი (ბზ.)/ლე-ლაზ-ჰჟ-ი (ლნტ.)/ლე-ლზ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-სა-ლაზ-ი (შდრ. ბზ., ლეტყცჰნი, ბქ. ლეტყცჰნი)

ლე-ლზინ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ჟზინ (ლზმ.)/ლე-ლზინ-ე (ლნტ.)/ლე-ლზნ-ი-ე (უშგ.) „სასიამოვნო, მოსაწონი, მოსალზენი“ < ქართ. სა-ლზინ-ო „ლზინისათვის განკუთვნილი, ლზინის დამახასიათებელი, ლზინთან დაკავშირებული, – ლზინისა, სამზიარულო; მოსალზენი“

ლე-მანქანა-ღ (ჩოლ.) < ქართ. სა-მანქან-ო „იგივეა, რაც საავტომობილო“

ლე-მარცხ-ე (ზს.)/ლე-მარცხ-ე (ბზ., ლნტ.)/ლე-მგრცხ-ე (ბზ.)/ლე-მარცხ-ე

(ბქ.) „დასალუპი“ < ქართ. და-სა-მარცხ-ებ-[-ელ]-ი „ვინც, რაც უნდა დაამარცხოთ ან დამარცხდეს“ (შდრ. ზს. ლენწიორ)

ლე-მჰუინ-ე (ბქ.) „ხელის შესაშლე-ლი“ < ქართ. სა-მავენ-ებ-ლ-ო/სა-მავენ-ე-ო „სავნებელი, საზიანო, საზარალო“ (შდრ. ზს. ლეჟუმე)

ლე-მედიატორ-ი (ლნტ.) „გასარჩევი, საშუამავლო (საქმე)“ < ქართ. სა-მედიატორ-ო „მედიატორისათვის განკუთვნილი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლემორჟე, ბქ. ლემორჟე, ლნტ. ლე-მორჰჟ)

ლე-მეორ-ე (ბქ.) < ქართ. გა-სა-მეორ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა გაიმეორონ ან გამეორდეს, – მეორედ სათქმელი ან გასაკეთებელი, მეორედ შესასრულებელი“ (შდრ. ზს. ლეტგრზჰნი)

ლემესგ (ზს.)/ლემეს (ლშხ., ჩოლ.)/ლემესკ (ლნტ.) < ადიღ. მასკჰ, ყაზ. მასკე „ნაპერწყალი“

ლე-მჰესარ (ლშხ.)/ლე-მეისარ (ლნტ.) „სადღესასწაულო, სადღეობო (ზედმიწ. – *სა-მეისარ-ო)“ რელიგ. < ქართ. (ლეჩხ.) მეისარ-ობ-ა „დღეობა, ლოცვა“

ლე-მზეზ-ჰლ (ბზ.)/ლე-მზეზ-ალ (ბქ.)/ლე-მზეზ-ჰლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-მი-ზეზ-ალ (ლნტ.) ხლმ. < ქართ. სა-მი-ზეზ-ო „მიზეზის, საბამის მომცემი“

ლე-მთხოჟარ (ბზ.)/ლე-მათხოჟარ (ჩოლ.) < ქართ. სა-მათხოვრ-ო „მათხოვრობისათვის განკუთვნილი, მათხოვრის დამახასიათებელი, – მათხოვრისა“ (შდრ. ბზ. ლემგჟმჰნი, ბქ. ლემგჟმჰნი)

ლე-მთხოჟრ-ჰლ (ბზ.)/ლე-მათხო-ჟრ-ა/ჰლ (ბქ.)/ლე-მათხოჟრ-ჰლ (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. სა-მათხოვრ-ო „მათხოვრობისათვის განკუთვნილი, მათხოვრის დამახასიათებელი, – მათხოვრისა“ (შდრ. ბზ. ლემგჟმჰა/ჰნჰლი, ბქ. ლემგჟმჰნჰლი, ჩოლ. ლემგჟმჰნჰლი)

ლე-მორიდაზ/ლე-მორიდაზ (უშგ.)
/ლე-მორდაზ (ჩოლ.) /ლე-მორდებ
(ლშხ., ჩოლ.) „მოსახათრებელი“ < ქართ.
მო-სა-რიდ-ებ-ელ-ი „ვისაც (ან რასაც)
უნდა მოერიდონ...“, – პატივსაცემი“

ლე-მორუ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-
მორუ-ე (ბქ.)/ლე-მორუ-ე (ლნტ.)/ლე-
მორუ-ე (ჩოლ.) „გასარჩევი, სამედიატო-
რო საქმე (ზედმიწ. – *გა-სა-მოურავ-ებ-
ელ-ი)“ < ქართ. ძვ. ქართ. მოურავ-ი
1. „მებატონის, მემამულის ქონების გამ-
გებელი“, 2. ისტ. „რომელიმე პროვინ-
ციის, ქალაქის, თემის და მისთ. გამგე“

ლე-მტკიც-აჟ-ი (ზს.) < ქართ. და-სა-
მტკიც-ებ-ელ-ი „რაც უნდა დაამტკი-
ვონ ან დამტკიცდეს...“

ლე-მშაჟ (ბზ., ლნტ.)/ლე-მშა-დ-ე
(ბზ., ჩოლ.)/ლე-მშა-დ (ბქ.)/ლე-მშა-დ
(ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-მუშა-ო „საკე-
თებელი, საშრომი...“ (შდრ. ზს. ლეშ-
დაზ, ლშხ., ჩოლ. ლეშდაზ, ლნტ.
ლეშტაზ)

ლე-მცოქულ (ბქ.)/ლე-მციქული
(უშგ., ჩოლ.) „სამედიატორო, საშუამავ-
ლო“ < ქართ. სა-მოციქულ-ო „მოციქუ-
ლისათვის განკუთვნილი, მოციქულის
დამახასიათებელი, – საშუამავლო“

ლე-მძაგ (უშგ.) „საძულველი (ზედ-
მიწ. – *სა-მა-ძაგ-ებ-ელ-ი) < ქართ. სა-
ძაგ-ელ-ი „საძულველი, საზიზღარი“
(შდრ. ზს. ლე[მ]სისგ, ჩოლ. ლესისგ;
ლშხ., ჩოლ. ლაწინგუტარ), იხ. მაძაგ

ლე-ნაჟ-გრი (უშგ.) „საჯაჟვე“ <
ქართ. (ქვ.-იმერ.) ნაჟა „შუა ცეცხლზე
ქვების ჩამოსაკიდებელი ჯაჟვი, – საკი-
დელი“ (საბა)

ლე-ნაწილ-ე (ბქ.) < ქართ. გა-სა-ნა-
წილ-ებ-ელ-ი „დასაყოფი და დასარიგე-
ბელი, გასაყოფი, დასანაწილებელი“
(შდრ. ბზ. ლეთაღლი, ბქ. ლეთაღლი; ბზ.
ლეყულურე, ბქ. ლეყურულე)

ლე-ნ-გზაჟ-ე (ბზ.)/ლე-ნ-გზარ
(ბქ., ლნტ.)/ლე-ნ-გზარ-აჟ (ჩოლ.) <
ქართ. გა-სა-მ-გზავრ-ებ-ელ-ი „ვინც
(რაც) უნდა გაემგზავროს“, სა-მ-გზავრ-ო
„მგზავრობისათვის განკუთვნილი,
მგზავრობასთან დაკავშირებული, –
მგზავრობისა“

ლე-ნდელ-ი/ლე-ნდელ-ე (ბქ.) „დასა-
ბეგრი („გა-სა-ნადელ-ებ-ელ-ი“) <
ქართ. ნადელ-ი (< რუს. **надел**) „მიწის
პატარა ნაკვეთი, რომელსაც რევოლუ-
ციამდელ სოფელში აძლევდნენ გლე-
ხის ოჯახს სარგებლობისათვის“

ლე-ნდურ-ეჟ (ზს.)/ლე-ნდოჟ (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. დასამდურებელ-ი/დასამ-
დურ-ი 1. „ვისაც უნდა დაემდურონ“,
2. „რისთვისაც უნდა დაემდურონ“

ლე-ნერგ-აჟ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლე-რგნგ-
აჟ-ი (ბზ.)/ლე-ნგრგ-აჟ-ი (ბქ.)/ლე-ნერგ-
აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-რგნგ-აჟ-ი (ჩოლ.)
/ლე-რგნგ-აჟ-ი/ლე-ნგრგ-აჟ-ი (უშგ.)
„დასარგავად განკუთვნილი მცენარე-
ბი (ზედმიწ. – გადა-სა-ნერგ-ი)“ < ძვ.
ქართ. და-სა-ნერგ-ავ-ი „დასარგავი“

ლე-ნზ-ურ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „სანეზვე
გოჭი“ ზოოლ. < ქართ. ნეზვი „დედა-
ლი ღორი“

ლე-ნ-ტყოჟ-ინ-ე (უშგ.) < ქართ. და-
სა-ტყვევ-ებ-ელ-ი „ვინც, რაც უნდა და-
ატყვევონ“

ლე-ნ-ტყოჟ-ინ-ე (ბქ.) < ქართ. გა-სა-
მტყუნ-ებ-ელ-ი „ვინც უნდა გაამტყუ-
ნონ ან გამტყუნდეს, – გასამტყუნებელი“

ლე-ნ-ქურეჟ-ი (ბქ.) 1. „ოქროთი და-
საფერი“, 2. გადატ. „დასაფასებელი, და-
სასაჩუქრებელი“ < ქართ. მო-სა-ოქრ-
ოვ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა მოაოქროვონ, –
მოსაოქრავი“

ლე-ნ-ქოჟ-ე (ბზ.)/ლე-ნ-ქურ-ეჟ-ი
(ბქ.)/ლე-უოქურ-აჟ-ი (ლნტ.) 1. „ოქრო-
თი დასაფერი“, 2. გადატ. „დასაფასებე-

ლი“ < ქართ. მო-სა-ოქრ-ოვ-ებ-ელ-ი (< ოქრო < ბერძ. *οχρος* „ყვითელი“) „ოქრო-თი დასაფერი“

ლე-წმან-ი (ზს.) /ლე-წმან-ი (უშგ., ჩოლ.) 1. „დასაწინდი“, 2. „ნიშანდასადები“ < ქართ. და-სა-ნიშნ-ი (< ნიშან-ი < ფალ. *nišan*) 1. „ვინც უნდა დანიშნონ, – დასაწინდი“, 2. „რაც უნდა დანიშნონ ან დაინიშნოს...“

ლენჭყ (ზზ.) „ჭაობი“ < ზან. (მეგრ.) ლენჭყ-ი (/ლენჭყ-ი) „ჭყანტი, ჭაობიანი ადგილი“, შდრ. ზ.-იმერ. ლენჭყყო; ქვ.-იმერ., გურ. ლენჭყო; ლენჭ. ლენჭყი „ჭენჭყო, ჭაობიანი ადგილი“ (შდრ. ზზ. ჭჭიბ)

ლენჯერა (ბქ.) ტოპ. < ზან. (მეგრ.) ლენჯერ-ი/ლენჯერ-ა „ხეობა; მთებს შუა მდინარის გაყოლებაზე ადგილები“

ლე-იმედ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-იმედ-ო (< იმედ-ი < თურქ. *ümit* < არაბ.-სპარს.) „იმედის მომცემი, იმედის აღმძვრელი; სანდო, ერთგული“

ლე-ექიმ-ი (ბქ.) /ლე-ექიმ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „განსაკურნავი < ქართ. სა-ექიმ-ო (< ექიმ-ი < თურქ. *hekim* < არაბ.-სპარს. *hakim*) „სამკურნალო“ (შდრ. ჭან. ჰექიმი)

ლე-იღაბ (ზს.) /ლე-იღაბ (ლშხ., ჩოლ.) /ლე-აღაბ (ლნტ.) „აღების დღის-თვის განკუთვნილი“ რელიგ. < ქართ. სა-აღებ-ო „ყველიერის მარხვის წინა დღე“

ლე-პატრონ-ი (ბქ.) /ლე-პატრონ-ე (უშგ.) /ლე-პატრონ-ე (ჩოლ.) < ქართ. სა-პატრონ-ო (< პატრონ-ი < ლათ. *patronus*) „ვისაც უნდა უპატრონონ, ვისაც პატრონობა სჭირდება“

ლე-პატიჟ (ზს., ჩოლ.) /ლე-პატიჟ (ზზ.) „ვისაც პატივი უნდა სცენ (ზედ-მიწ. – *სა-პატივ-ე)“ < ქართ. სა-პატივ-ცემლ-ო (< პატივ-ი < ფალ. *pativ*) „იგი-

ვეა, რაც პატივსაცემი“ (შდრ. ზს. ლელ-სერი)

ლე-პატიჟ-ე (ზს., ლნტ., ჩოლ.) /ლე-პატიჟ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-პატივ-ებ-ელ-ი „შესანდობი“ (შდრ. ზს. ლე-სარჟინე)

ლე-პეხუდ-ე (ზს.) „დასამაშბი (ზედ-მიწ. – *გა-ა-სა-აპოხტ-ებ-ელ-ი)“ < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი/აპუხტ-ი „შესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“

ლე-პენტ-ე (ქს.) /ლე-პენტ-აჟ-ი (ჩოლ.) /ლე-პენტ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. დასა-პენტ-ი „იგივეა, რაც გასაპენტი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლეზბდენე)

ლე-პირ-ე (ზზ., ლშხ., ჩოლ.) /ლე-პირ-ე (ბქ.) < ქართ. და-სა-პირ-ებ-ელ-ი „რასაც დაჰპირდებიან ან განიზრახავენ“

ლე-პლან-აჟ-ი (ლშხ.) „დასაგეგმი“ < რუს. *план* „გეგმა, მიმართულება, თვალსაზრისი“

ლე-პოტ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ასაცოცხებელი (ზედმიწ. – *სა-პოტ-ინ-ე)“ < ქართ. პოტინ-ი „ცოცვა, ფოფხვა, ძრომა“

ლე-პრისდ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) /ლე-პრისდ-ი (ბქ.) /ლე-პრისტ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „მოსანათლი“ < ბერძ. *πρῑστυλῑ* „მეთაურობა, ხელმძღვანელობა, ზედამხედველობა, ზრუნვა, დაცვა...“, შდრ., ასევე, გერმ. *prister* „მღვდელი; ქურუმი“ და ინგლ. *priest* 1. „მღვდელი, ეკლესიის მსახური“, 2. „ქურუმი“

ლე-პროზ-ი (ზს.) „მოსაწვეი (ზედ-მიწ. – *სა-პაპიროს-ე)“ < ქართ. პაპიროს-ი (< რუს. *Папирос* < პოლ. *papieros papier*-იდან „ქაღალდი“) „თამბაქოთი ამოვსებული ქაღალდის მილი ქაღალდისავე მუნდმტუკით“

ლე-პელწ-ე (უშგ.) < ქართ. წწა-სა-ბილწ-ავ-ი (< ბილწ-ი < ძვ. სომხ. *piyç*) „რაც უნდა წაბილწონ ან წაიბილწოს“

ლე-პერტახ-ი (ზს.)/ლე-პარტახ-ე (ჩოლ.) „გასაჩანაგებელი; გასაქურდი; ასაოხრებელი“ < ქართ. გა-სა-პარტახ-ებ-ელ-ი (< პარტახ-ი < სპარს. **pardāxt**) „გა-საჩანაგებელი“ (მდრ. ბქ. ქა ლეზადურე)

ლე-რანგ (ბქ.) „სათიბი (ზედმიწ. – *სა-რანგ-ე)“ ტოპ. < ქართ. (რაჭ.), ზან. (მეგრ.) რანგ-ი (< ოს. **rong**) „თაფლისა-გან დამზადებული სასმელი, თაფლის ღვინო“

ლე-რგაჟ-ი/ლე-რგიჟ-ე (ბზ.)/ლე-რგაჟ-ი (ბქ.)/ლე-რგაჟ-ი (ქს., უშგ.)/ლე-რიგაჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. [და]-სა-რიგ-ებ-ელ-ი „გასანაწილებელი“ (მდრ. ბზ. ლეთალი, ბქ. ლეთალი, ჩოლ. ლეთალი)

ლე-რგიჟ-ალი (ბზ.)/ლე-რგაჟ-ალი (ბქ.)/ლე-რგაჟ-ალი (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. და-სა-რიგ-ებ-ელ-ი „გასანაწი-ლებელი“

ლე-რიდ-ალ (ლნტ.)/ლე-რიდ-ალ (ჩოლ.) „[თავის] ასარიდებელი“ < ქართ. მო-სა-რიდ-ებ-ელ-ი „ვისაც (ან რასაც) უნდა მოერიდონ“

ლე-როზგ-ე (ზს., ქს.)/ლე-როზგ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-როზგ-ი (< რუს. **Розга** „წვეპლა, როზგი“) „როზგით სა-ცემი“ (მდრ. ბქ. ლედურგჟაცი)

ლე-როყ (ჩოლ.) „ქვიანი ადგილი (ზედმიწ. – *სა-როყ-ე)“ < ქართ. (რაჭ.) როყ-ნ-არ-ი „ნაზვავი“

ლე-რლჟ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-რელჟ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „დასანგრევი; და-საშლელი; გასარღვევი...“ < ქართ. და-სა-რღვ-ევ-ი „დასაშლელი, დასანგრე-ვი“ (მდრ. ზს., ჩოლ. ლეხურე; ზს., ჩოლ. ლეტყე)

ლერწ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.) ბოტ. < ქართ. ლერწი „ვაზი“

ლერწ-ალ (ლნტ.) „ვენახი (ზედმიწ. – *ლერწ-ებ-ი)“ ბოტ. < ქართ. ლერწი „ვა-ზი“

ლე-სდგჟმ-ე (ზს.)/ლე-სადგჟმ-ე (ბქ.)/ლე-სდგომ-ე (ლშხ.) „ღამის გასა-თევი ადგილი, გასაჩერებელი“ < ქართ. და-სა-დგომ-ელ-ი/და-სა-დგომ-ი „და-საბინავებელი, დასარჩენი ადგილი“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლეგნე, ლნტ. ლეგენე)

ლე-სადილ (ლნტ.) „შესაჭმელი (ზედმიწ. – სა-სადილ-ო)“ < ქართ. სა-დილ-ი „შუადღის პურის ჭამა საუზმის შემდეგ და სამხრის წინ...“

ლე-სზონდიკ (ჩოლ.) „ფაშარი და მჭა-ტე ქვის საბადო (ზედმიწ. – *სა-სზონ-დიკ-ო)“ < ძვ. ქართ. სზონდიკ-ი, ახ. ქართ. სზონდიო „ფაშარი და მჭატე ქვა, ხმარობდნენ მშენებლობისათვის“

ლე-სთაჟ (უშგ.) < ქართ. მი-სა-თა-ვის-ებ-ელ-ი „მისასაკუთრებელი“

ლე-სკეთ-ე (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/ლე-ს-კეთ-ი (ბქ., ლშხ.) „გასაკეთებელი, მო-საგვარებელი (ზედმიწ. – *[გა]-სა-სიკე-თ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. სიკეთ-ე „კეთი-ლის თვისება, საქციელი; სხვისათვის კარგის ქმნა...“ (მდრ. ზს., ქს. ლესყი)

ლე-სკურელ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-საკურელ (ლნტ.) „გასაკვირი, საოცარი (ზედმიწ. – გა-საკვირველ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. გასაკვირვ[ებ]ელ-ი „იგივეა, რაც გასაკვირი“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლემ-ბჟე, ლნტ. ლენაბაჟე)

ლე-სმინდ (ზს., ჩოლ.) „სიმინდის ყა-ნა“ < ქართ. სა-სიმინდ-ე (< სიმინდ-ი < სომხ. **սիմինդ** < ბერძ. **ἰσμήνιδας**) 1. „სი-მინდისათვის განკუთვნილი“, 2. „სი-მინდის შესანახი ნაგებობა (წნული ან ფიცრული), – ნალია“

ლე-სდამ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლე-სდამ-ე (ბზ.)/ლე-სდამ (ზს.) „მოსაწონი“ < ქართ. სა-სიამ-ოვ-ნ-ო „საამო, მაამებელი“, იხ. სიამუჲან

ლე-სპირტ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-

სპირტ-აჟ-ი (ლმზ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-სპირტ-ავ-ი (< სპირტ-ი < რუს. **Спирт** < ლათ. **spiritus**-იდან „სული“) „რაც უნდა დასპირტონ ან დაისპირტოს“

ლე-სრულ-ე (ზს.) < ქართ. და-სა-სრულ-ებ-ელ-ი „დასამთავრებელი, გასათავებელი, დასაბოლოებელი“ (შდრ. ზს. **ლეზგერე**)

ლე-სტარინ-ე (ბქ.) „დასაბედებელი“ < ბერძ. **σταυρῖς** „ჯვარი“

ლე-სტროკ-აჟ-ალ-ი (ბზ.)/**ლე-სტროკ**-აჟ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/**ლე-სტროკ**-აჟ-ალ-ი (ლმზ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სა-სტროკ-**ავ**-ი (< რუს. **Строчка**) „დასაგვირისტებელი, გვირისტით გასაკერია“

ლე-სტროკ-აჟ-ი (ბზ.)/**ლე-სტროკ**-აჟ-ი (ბქ., ლნტ.)/**ლე-სტროკ**-აჟ-ი (ლმზ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-სტროკ-**ავ**-ი (< რუს. **Строчка**) „დასაგვირისტებელი, გვირისტით გასაკერია“

ლე-სუფთ-აჟ-ალ-ი (ბზ.)/**ლე-სუფთ**-აჟ-ალ-ი (ბქ.)/**ლე-სუფთ**-აჟ-ალ-ი (ლმზ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-სა-სუფთ-ავ-ებ-ელ-ი „გასაწმენდი“ (შდრ. ზს. **ლემდბენე**)

ლე-სუფთ-აჟ-ი (ზს.)/**ლე-სუფთ**-აჟ-ი (ლმზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-სუფთ-ავ-ებ-ელ-ი „გასაწმენდი“ (შდრ. ზს. **ლემდბენე**)

ლე-სუეტ-ე (ლმზ., ჩოლ.)/**ლე-სუეტ**-ე (ლ/ლე-სტ-ე (უშგ.) 1. „დასაბეგვაი (მარცვლეული)“, 2. „გასანიავებელი, გასასუფთავებელი (მარცვლეული)“ < ძვ. ქართ. სუეტ-ი „სვეტი“, ახ. ქართ. სვეტ-ი „საგანგებო კვარცხლბეკზე დადგმული ან მიწაში ჩარჭობილი სწორი ძელი ან ქვის, აგურის და მისთ. მაღალი და ვიწრო ნაგებობა ცილინდრული ფორმისა...“ (შდრ. ბქ. **ლიჩაჩე**; ბქ. **ლიბგუნე**;

ჩოლ. **ლიბენტე**), იხ. ლე-**ცეხუ**-ე

ლე-სუფელ (ზს., ლმზ., ჩოლ.)/**ლე-სოფელ** (ლნტ.) < ქართ. სა-სოფლ-ო „სოფლისათვის განკუთვნილი“

ლე-სყუადურ (ბქ., ჩოლ.)/**ლე-სყუედურ** (ლმზ.)/**ლე-სყუადრ**-ე (უშგ.)/**ლე-სყუადრ**-ე (ჩოლ.) „წამოსამახებელი, სალანძღავი“ < ქართ. სა-საყვედურ-ო „ვისაც უნდა უსაყვედურონ, საყვედურის ღირსი...“

ლე-სჩჰტრ-ი/ლე-სჩჰტრ-ი (ბზ., ჩოლ.)/**ლე-ჩჰუ**-არ-ი (ბქ., ლნტ.)/**ლე-ჩჰუ**-არ-ი/ლე-**შჩჰუ**-არ-ე (ლმზ., ჩოლ.) „მისამღვნელი; დასასაჩუქრებელი (ზედმიწ. – სა-ჩუქ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. სა-ჩუქ-არ-ი „მღვნად მისაცემი (ნივთი)“

ლე-სწორ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/**ლე-სწორ**-აჟ-ი (ლმზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-სწორ-ებ-ელ-ი „დასაწყობი, გასაშლელი...“ (შდრ. ბზ. **ლეხუწრჰუ**)

ლე-სხათ-ი (ზს.)/**ლე-სეხლათ**-ი (ლმზ.) „მოსახერხებელი“ < ქართ. მო-სა-ხასიათ-ებ-ელ-ი „მოსაწადინებელი“

ლე-სგლდათ-ი (ზს., ლნტ.)/**ლე-სა-ლდათ**-ი (ლმზ., ჩოლ.) „საჯარისკაცო“ < ქართ. სალდათ-ი (< რუს. **Солдат**) „ჯარისკაცი“

ლე-სგნჯაჟ-ი (ზს.)/**ლე-სგნჯაჟ**-ი (უშგ.) < ქართ. გა-სა-სინჯ-**ავ**-ი „ვინც, რაც უნდა გასინჯონ ან გაისინჯოს“ (შდრ. ბზ. **ლეკუჰე**; ბქ., ლნტ. **ლეკმარი**)

ლე-სგრგებ (უშგ., ჩოლ.) „მარგებელი, გამოსაყენებელი“ < ქართ. სა-სარგ-ებ-ლ-ო „სარგებლობის მომცემი, – მარგებელი, გამოსაყენებელი, მოსახმარი“ (შდრ. ზს. **შაჰა**), იხ. ლა-**სგრგებ**

ლე-სგრჩელ-ი (უშგ.) „სასაჩივრო“ < ქართ. სა-სარჩელ-ო „სარჩელისათვის განკუთვნილი, – სარჩელისა“, სა-სარჩლ-ო „სადავო, საცილო“

ლე-სგფტენ-ი (უშგ.) „სამაბათო

(ზედმიწ. – *სა-საბატონ-ე)“ < ზან. (მეგრ.) საბატონ-ი/საბატენ-ი (< ბერძ. *σαββατον*) „შაბათი“

ლე-სეცსარ-ი (ბქ.) „ტყვეობიდან გამოსახსნელი“ < ძვ. ქართ. სა-ცს-არ-ი, ახ. ქართ.სა-ხს-არ-ი „ფულადი თანხა რაიმე საჭიროებისათვის“, შდრ. ქიზიყ. სა-ცსარ-ი „ორ ერთნაირ საგანს შუა დარჩენილი ხარვეზი“

ლე-ტეურ (ზზ., ლშხ.)/ლე-ტეურ (ლშხ., ჩოლ.) *ზედმიწ.* – *სა-ტევრ-ე < ქართ. ტევრ-ი „ხშირი, დაბურული ტყე“

ლე-ტკლებ-ე (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ტკლებ (ზს., ჩოლ.)/ლე-დაკლებ (ლნტ.) /ლე-დკლზ-ე (უშგ.) „დასანანი“ < ქართ. და-სა-კლებ-ი „რაც უნდა დააკლონ, რაც შეიძლება დააკლდეს; რასაც უნდა დააკლონ, – მოსაკლები...“

ლე-ტაც-ჰ-ი (ზს.)/ლე-მ-ტაციც-ჰ-ი (ბქ.)/ლე-მ-ტაციც-აჰ-ი (ჩოლ.)/ლე-ტაც-ე (ზს., ქს.) < ქართ. [დაქ-სა-მ-ტაციც-ებ-ელ-ი „დასასაბუთებელი, დასადგენი“

ლე-ტტჟელ-ე/ლე-ტტჟელ-ე (ზზ., ჩოლ.)/ლე-ტტჟელ-ი (ბქ., ჩოლ.)/ლე-ტიტჟელ-ი (ლნტ.) /ლე-ტტჟელ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-სა-ტიტვლ-ებ-ელ-ი „გასაშიშვლებელი“ (შდრ. ბქ. ლე-ტინტლჟი)

ლე-ტხ-გრ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „სატახე გოჭი“ *ზოოლ.* < ქართ. ტახ-ი „მამალი ღორი“

ლე-ტგნჯ-ჰ-ი (ზს.)/ლე-ტგნჯ-ჰ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ტანჯ-{ავ}-ი „ვინც (რაც) უნდა დატანჯონ ან დაიტანჯოს“

ლე-უცბათ-ე (ზზ.) „სახელდახელო; ნაჩქარევი (ზედმიწ. – *სა-უცაბედ-ო)“ < ქართ. ნა-უცბათ-ე-ი „იგივეა, რაც ნა-უცბადევი, – ნაჩქარევი“

ლეჟან (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ლე-

ვან-ი (< ლათ. *leon* „ლომი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ლეჟანტი (ბქ.)/ლეჟენტი (ლშხ.) *ანთრ.* < ქართ. ლეონტ-ი (< ბერძ. (?) „ლომისა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ლე-ჟახშამ (ზზ., ქს.) < ქართ. სა-ვახ-შამ-ო (< ვახშამ-ი < თურქ. *akşam* < სპარს. „სადამო“) „ვახშმისათვის განკუთვნილი, ვახშამად საჭმელი, – ვახშმისა“

ლე-ჟარდ (ზს.)/ლე-ჟარდ (ჩოლ.) „ვარდნარი“ *ბოტ.* < ქართ. სა-ვარდ-ო (< ვარდ-ი < ფალ. *vard*) „ვარდებისათვის განკუთვნილი, – ვარდებისა“

ლე-ჟბურ-ალ/ლე-ლ-ბურ-ალ (ბქ.)/ლე-ჟბურ-ალ (ჩოლ.) „საეშმაკო, საჯადოქრო“ *ხლმ.* < ქართ. (რაჭ.) ოზურ-ი „ეშმაკი“

ლე-ჟბურ-ი/ლე-ლ-ბურ-ი (ბქ.) „საეშმაკო, საჯადოქრო; გასათვალი“ *ხლმ.* < ქართ. (რაჭ.) ოზურ-ი „ეშმაკი“ (შდრ. ზს. ჩუ ლეგგენე; ბზ. თემი ლეგნე, ბქ. თემი ლეგნე; ბქ. ჩუ ლეგზაყი; ლხმ. თემი ლეშური)

ლე-ჟელ-ი (ლშხ.) „დასაცავი ბალ-ვენახი, ნათესი მინდვრები... (ზედმიწ. – *სა-ველ-ე)“ < ქართ. მეველე-ობ-ა „ბალ-ვენახის, ნათესი მინდვრების დაცვა“

ლე-ჟსარ (ლშხ.) „საჩოხე (ზედმიწ. – *სა-ოსარ-ე)“ < ზან. (მეგრ.) ო-სარ-ე „პერანგი, სადამური“

ლე-ჟსტატ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ოსტატ-ო (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. *ustād*, შდრ. ფალ. *östāt*) „ოსტატისათვის განკუთვნილი, – ოსტატისა“

ლე-ჟსტატ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. *ustād*, შდრ. ფალ. *östāt*) „ოსტატისათვის განკუთვნილი, – ოსტატისა“

ლე-ჟქმ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-

უქმ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „უქმე დღე, სა-
დღესასწაულო (ზედმიწ. – *სა-უქმ-ო)“
რელიგ. < ქართ. უქმე „არასამუშაო
დღე, – დღესასწაული“

ლე-უქმ-ი (ზს., ქს.)/ლე-უქმ (ბქ.) „სა-
მარხულო“ რელიგ. < ძვ. ქართ. უ-ქმ-ი,
უ-ქმ-ებ-ა „უქმელობა“, შდრ. უ-ქმ-ელ-ი
„მარხული“

ლე-ფეთ-ალ (ბზ.)/ლე-ფეთ-ალ
(ბქ.)/ლე-ფეთ-ალ/ლე-ფეთ-აჲ-ალ
(ლშხ., ჩოლ.) „გასაბრაზებელი (ზედ-
მიწ. – *სა-ფეთ-იან-ო)“ ხლმ. < ქართ.
ფეთ-იან-ი „დაფეთებული, დამფრთხა-
ლი, შეშინებული; გიჟი“

ლე-ფირუ-ან-ი (ბქ.)/ლე-ფერუ-ან-ი
(ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ნ-ფროუ-ინ-ე (უშგ.) 1.
ბქ., ლშხ., ჩოლ. „შესაღები (ზედმიწ. –
*შე-სა-ფერ-ავ-ი)“, 2. ჩოლ. „მტვერგასა-
ღელი“ < ქართ. შე-ფერ-ვა „შეღებვა,
შეფერადება“

ლე-ფუნდურ-ი (ბზ.)/ლე-ფანდურ-ი
(ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „ფანდურზე დასა-
კრელი (ზედმიწ. – *სა-ფანდურ-ე)“ <
ქართ. ფანდურ-ი „ერთგვარი სამუსიკო
საკრავი“

ლე-ფიფქ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „კირით
შესაღები (ზედმიწ. – შე-სა-ფიფქ-ი)“ <
ქართ. შე-ფიფქ-ვა „ფიფქის შეყრა,
ფიფქით დაფარვა“

ლე-ფლანგ-აჲ-ი (ზს.)/ლე-ფლანგ-
აჲ-ი (ჩოლ.)/ლე-ფლუნგ-აჲ-ი/ლე-
ფლენგ-აჲ-ი (ბზ.) < ქართ. გა-სა-ფლანგ-
[ავ]-ი „რაც უნდა გაფლანგონ ან გაიფ-
ლანგოს, გასაფანტი, გასანიავებელი
(ქონება, ფული...)“

ლე-ფრებ-ალ (ბზ.)/ლე-ფრებ-ა/ალ
(ბქ.)/ლე-ფრებ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ფე-
რებ-ალ (ლნტ.)/ლე-ფრაბ-ალ-ი/ლე-
ფრაბ-ალ (უშგ.) „დასაყვავებელი, სა-
ლოლიავო...“ ხლმ. < ქართ. მო-სა-ფე-
რებ-ელ-ი „ვისაც ან რასაც უნდა მოეფე-

რონ“ (შდრ. ბზ. ლეუკაფალ)

ლე-ფრებ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. მო-
სა-ფერებ-ელ-ი „ვისაც ან რასაც უნდა
მოეფერონ“ (შდრ. ბზ. ლეუკაფალ)

ლე-ფს-ენ-ი (ზს., ჩოლ.)/ლე-ფს-ან-ე
(ლნტ.) „შესაფასებელი; დასაფასებელი;
ფასდასადები“ < ქართ. ფას-ი (< ძვ.
ალან. *faes/fas) 1. „ფულადი ღირებულე-
ბა საქონლისა“, 2. „ღირებულება, მნიშ-
ვნელობა...“

ლე-ფუფქ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-
ფუფქ-აჲ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-
სა-ფუფქ-[ავ]-ი „რაც უნდა გაფუფქონ ან
გაიფუფქოს“ (შდრ. ზს. ლეყუფე)

ლე-ფუ-აჲ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლე-ფუ-აჲ-ი
(ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-ფუქ-ებ-ელ-ი „რაც
უნდა გააფუქონ ან გაფუქდეს, – წასახ-
დენი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. [ჩუ]
ლედაჲშე, ბქ. [ჩუ] ლედაჲში, ლნტ.
[ჩუ] ლედაჲშე; ზს. [ჩუ] ლეცჲდე/
ლეცდჲე, ბზ. [ჩუ] ლეცჲდაჲი, ლშხ.,
ჩოლ. [ჩუ] ლეცდაჲი, [ჩუ] ლეცდუჲი)

ლე-ფეთრეკ (ბქ.)/ლე-ფათრეკ (ჩოლ.)
/ლა-ფთირაკ (უშგ.) < ქართ. სა-ფათე-
რაკ-ო (< ფათერაკ-ი < ფალ. patirak „შე-
მთხვევა, შეხვედრა“) „ფათერაკის შე-
მცველი, – სახიფათო, ფათერაკიანი“

ლე-ფერთხილ (უშგ.) < ქართ. სა-
ფრთხილ-ო 1. „ფრთხილად მოსაპყრო-
ბი, – გასაფრთხილებელი“, 2. „რასაც
უნდა უფრთხოდნენ, – სამიში, სახიფა-
თო, მოსარიდებელი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ.
ლეკჲებ)

ლე-ფერსაგ (უშგ.) < ძვ. ქართ. სა-
ფარსაგ-ო (< ფარსაგ-ი < ოს. færssag „სა-
შუალი, გვერდითი, სხვა“) „გამოსაყენე-
ბელი, სარგებლობის მომტანი, – ვარგი-
სი“

ლე-ქებ-ინ-ე/ ლე-ქებ-ინ-ე (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. სა-ქებ-არ-ი „იგივეა, რაც
საქები“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. ლეფშჲდი)

ლე-ქლიბ-ი (ბქ.)/ლე-ქლიბ-აჟ-ი (ჩოლ.)/ლე-ქლიბჷ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-საქლიბ-{ავ}-ი „რაც უნდა გაქლიბონ ან გაიქლიბოს, – ქლიბით გასაფხევი, გა-სასწორებელი“ (შდრ. უშგ. ლერსი)

ლე-ქრ-აჟ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლე-ქირ-აჟ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. და-სა-ქირ-ავ-ებ-ელ-ი „რაც, ვინც უნდა დაიქირაონ, ქირით ასაღები ან ასაყვანი“

ლე-ქრისდ-ეშ (ბზ.)/ლე-ქრისდ-ეშ (ბქ.) „საშობაო (ზედმიწ. – *სა-ქრისტ-ეს-{ი})“ რელიგ. < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. *χριστός*) „იესო ქრისტე, იესო ნაზარეველი, – ქრისტიანული ეკლესიის თავი და დამფუძნებელი“, იხ. ლეშტეხ

ლექს (ზს., ქს.) < ქართ. ლექს-ი (< ბერძ. *lexis* „სიტყვა“) „პოეტური ნაწარმოები, რომელსაც ახასიათებს თავისეული რიტმი და რითები“

ლე-ქურწილ (ბზ.)/ლე-ქორწილ (ბქ., ლშხ.)/ლე-ქტერწილ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ქორწილ-ო „ქორწილისათვის განკუთვნილი, – ქორწილისა“

ლე-ქუყნ (უშგ.) „საჯარო“ < ქართ. სა-ქვეყნ-ო „ქვეყნისათვის განკუთვნილი; საერთო, საყოველთაო, სახალხო, საზოგადო“ (შდრ. უშგ. ლეზუჰაძე)

ლე-ქუშ-ერ (ზს.)/ლე-ქუშ-არ (ლნტ.) < ქართ. ქვიშ-რ-ობ-ი „ქვიშიანი ადგილი, – ქვიშნარი“

ლე-ქშინ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ა-სა-ქშ-ევ-ი „აქმა შესამახებელი ქათამი თუ სხვა ფრინველი დაფრთხობის მიზნით, – აქშევით გასარეკი“

ლე-ქვრგ-აჟ-აღ-ი (ბზ.)/ლე-ქვრგ-აჟ-აღ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლე-ქვრგ-აჟ-აღ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-სა-ქარგ-ავ-ი „რაც უნდა მოქარგონ ან მოიქარგოს“

ლე-ქვრგ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-ქვრგ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-სა-ქარგ-

ავ-ი „რაც უნდა მოქარგონ ან მოიქარგოს“

ლე-ქვრდ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. სა-ქირდ-ავ-ი „მასხარად ასაგდები, საკიცხავი“ (შდრ. უშგ. ქიქარ)

ლე-ღლატ-ი (ზს.)/ლე-ღლატ-ი (ბქ.) „საღალატო“ < ქართ. ღალატ-ი (< არაბ.-სპარს. *yalat*) „გამცემლობა, ვერაგობა, ორგულობა“

ლე-ღრიბ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლე-ღარიბ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-ღარიბ-ებ-ელ-ი (< ღარიბ-ი < სპარს. *qarib* „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ. *garib* 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი“) „ვინც უნდა გაღარიბდეს, – გასაკოტრებელი“ (შდრ. ბქ. ლეზღარი)

ლე-ღუპ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-ღუპ-აჟ-ი (ბქ.)/ლე-ღუპ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლე-ღუპ-აჟ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ღუპ-{ავ}-ი 1. „მოსაკლავი, სამსხვერპლები (ვინმე)“, 2. „დასაქცევი, მოსასპობი, გასანადგურებელი, დასაღუპავი“ (შდრ. ზს., ქს. ლეჟაძე)

ლე-ღუჭარ-ი (ზს.)/ლე-ღუჭარ (ბზ.)/ლე-ღუჭარ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ვაჭრ-ო „შესამენი პროდუქცია“

ლე-ყარ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ყარ-ე (ბქ., ლნტ.) „გამოსახდელი ყავარი (ზედმიწ. – *გა-სა-ყავრ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. *kavara* „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ლე-ყარ-გლ-ი (ლშხ.) „გამოსახდელი ყავარი“ *ხლმ.* < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. *kavara* „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ლე-ყდ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ყიდ-ი „იგივეა, რაც საყიდელი“

ლე-ყირჱ-ე (ბზ.)/ლე-ყირჱ-ე (ბქ.) „მსუყე“ < ქართ. მო-სა-ყირჱ-ებ-ელ-ი

„რაც მოყირჳდებათ, – მოსაბეზრებელი“ (მდრ. ბზ. **ყინჳაძ**, ჩოლ. **ყინჳაძ**, ბქ. **ყინჳა**; ზს. **გუმბიჳტარა**)

ლე-ყუთილ-ე (ბქ., ლშზ., ჩოლ.)/ლე-ყუთელ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-ყვითლებელ-ი „ყვითლად გადასაქცევი, ყვითლად შესაღები“

ლე-ყუ-ი (ბქ.) „ფისისმაგვარი წმინდა წანაზარდი წიწვოვანი ხის ვარჯზე“ < ზან. (მეგრ.) ლეყვი-ი „ძალიან წმინდა (მაგ., ფქვილი)“, მდრ. ასევე ლიყვი-ი „ფითრი“

ლე-ყურილ (ბზ.)/ლე-ყარულ (ბქ.) < ქართ. სა-ყარაულ-ო (< ყარაულ-ი < თურქ. **qarawul**) „სადარაჯო, საგუმბაგო“

ლე-შიპ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-შიპ-აჟ-ი (ლშზ., ჩოლ.) „დასაგებად დასამუშავებელი ფიცრები (ზედმიწ. – *და-სა-შიპ-ავ-ი)“ < ქართ. შიპ-ი (< რუს. **Шип**) „იატაკისა და კედლის ფიცრებში ჩაყენებული რივი ფიცრების ერთმანეთთან მჭიდროდ დასაკავშირებლად, – კოტა“

ლე-შმოტკ-აჟ-ი (ბზ.)/ლე-შმოტკ-აჟ-ი (ბქ.)/ლე-შმოტკ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ჩა-სა-შმოტკ-ი (< რუს. **шмотка**) „მოდურ, ძვირფას ტანსაცმელში გამოსაწყობი“ (მდრ. ბქ. **ლედრინქე**)

ლე-შნაჟ-ი (ზს.)/ლე-შნაჟ-ი (ლშზ., ჩოლ.)/ლე-შენაჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-შენ-ებელ-ი (მდრ. ფალ. **šēn**, ძვ. ირან. **šaina**) „დასარგავი, გასახარებელი (მცენარეები, ნარგავი); მოსაშენებელი...“

ლე-შნაჟრ-ე (ბზ.)/ლე-შნარ-ი (ბქ.)/ლე-შნაურ-ე (ლშზ., ჩოლ.)/ლე-შნაურ-ი (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მო-სა-შინ-ა-ურ-ებელ-ი „რაც უნდა მოიშინაურონ“ (მდრ. ზს., ჩოლ. **ლემთჳქუე**)

ლე-შუკჳ (ზს., ჩოლ.) „საგზაო (ზედმიწ. – *სა-შუკ-ე)“ < ძვ. ქართ. შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორღობე“

ლე-შუმფურ-ი (ბზ.) < ქართ. სა-შამფურ-ე „შამფურისათვის განკუთვნილი“

ლე-შუნდ[ჟ]ებ-ი (ზს.)/ლე-შუნდებ-ი (ბქ.)/ლე-შუნდობ-ი/ლე-შუნდობ-ი (ლშზ., უშგ., ჩოლ.)/ლე-შუენდებ-ი/ლე-შონდებ-ი (ლნტ.) **რელიგ.** < ქართ. შე-სა-ნდ-ობ-ი 1. „რისი შენდობაც შეიძლება, – შესაწყნარებელი, მისატყვევებელი; შესანდობარი“, 2. **რელიგ.** „სულის მოსახსენებელი (სადღეგრძელო)“

ლე-შუდებ (უშგ.) < ქართ. სა-მ-შვიდობ-ო „მშვიდობისათვის განკუთვნილი...“

ლე-შუებ (უშგ.) **რელიგ.** < ქართ. სა-შობა-ო „შობის დღესასწაულისათვის განკუთვნილი, – შობისა“, იხ. **ლექრისდემ**

ლე-შუიდებ-უნ-ე (ბქ.) „დასაწყნარებელი“ < ქართ. და-სა-მ-შვიდებელ-ი „დასაწყნარებელი, დასაშოშმინებელი“ (მდრ. ბზ., ლშზ., ჩოლ. **ლემარდე**, ბქ., ლნტ. **ლემარდე**)

ლე-შუშპარ-ი/ლე-შუჳარ-ი (ბზ.)/ლე-შუჳარ-ი (ბქ.)/ლე-შუშპარ-ი (ლშზ., უშგ., ჩოლ.)/ლე-შუშპარ-ე (ლშზ.) „საცეკვაო (ზედმიწ. – *სა-შუშპარ-ო)“ < ძვ. ქართ. შუშპარ-ი „ფერხული“ (მდრ. ბზ. **ლესუბი**)

ლე-შეჳარ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-შეჳარ-ი (ქს., უშგ.)/ლე-შაჳრ-აჟ-ი (ლშზ., ჩოლ.)/ლე-შაჳრ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-სა-შაჳრ-აჟ-ი (< შაჳარ-ი < სპარს. **šakar**, მდრ. სანსკრ. **šarkara**) 1. „რაც უნდა და-შაჳრონ ან დაიშაჳროს“, 2. „რითაც უნდა დამაჳრონ“ (მდრ. ბზ. **ლემჳუხუე**, ლნტ. **ლემჳჳაჟი**)

ლე-შშ-აჟ-ი (ბზ.)/ლე-შშ-აჟ-ი/ლე-შემ-აჟ-ი (ლშზ., ჩოლ.)/ლე-შემ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-შემ-ებელ-ი „გასაქვავებელი, *გასახევებელი“ (მდრ. ბქ.,

ჩოლ. ლეფჯგნე/ლეფჯგენე)

ლე-შიტარ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-შიტარ-ი (უმგ.) < ქართ. გა-სა-საჩივრ-ებ-ელ-ი „საჩივარადსაძვრელი“, იხ. ლე-ჩიტლ-ე

ლე-შელტარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-შარვლ-ე „შარვლისათვის განკუთვნილი“

ლე-შელშენ-ი/ლე-შულშემ-ი (ბზ.)/ლე-შლაშენ-ი (ბქ.)/ლე-შლაშინ-ე (ჩოლ.)/ლე-შნაშნ-ე (უმგ.) < ქართ. გა-სა-შლაშინ-ებ-ელ-ი „გასარანდავი“

ლე-შემბ-ე (უმგ.)/ლე-შემბ-ი (ჩოლ.) ზედმიწ. – სა-შამბ-ე < ქართ. შამბ-ნარი „შამბით დაფარული ადგილი“

ლე-შენტ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-შენტ-აჟ-ი (უმგ.) „გასახურებელი, გასავარვარებელი (რკინა)“ < ქართ. და-სა-შანთ-{ავ}-ი „დასადაღავი“

ლე-ჩიტლ-ე/ლე-შიტლ-ე (ზს.) < ქართ. სა-ჩივლ-ელ-ი „რის შესახებაც უნდა იჩივლონ“, იხ. ლე-შიტარ-ი

ლე-ჩრ-აჟ-ი (ზს.)/ლე-ჩრ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უმგ.)/ლე-ჩერ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-ჩერ-ებ-ელ-ი „დასაყენებელი, შესაჩერებელი; შესაწყვეტი; მოსაცდელი, დასადგომი“

ლე-ჩფულ-ი (ბქ.)/ლე-ჩაფულ-ი (ლნტ.)/ლე-ჩფგლ-ი (ჩოლ.) < ქართ. სა-ჩაფულ-ე „ფეხსაცმლის მასალა“

ლე-ჩხაკუნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ჩხაკ-უნ-ებ-ელ-ი „საჩხარუნებელი“

ლე-ჩხრიკ-ი/ლე-ჩხრიკ-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. სა-ჩხრეკ-ი „გამოსაჩხრეკი, გამოსაქექი“

ლეჩხუმ (ზს., ქს.)/ლეჩხუმი (ლნტ.) ტოპ. < ქართ. ლეჩხუმი „საქართველოს ისტორიულ-გეოგრაფიული მხარე...“

ლე-ჩხტარ-ე (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ო-ჩხვარ-ალ-ი „გასარჩევი, გასაცხვი“

ლე-ჩგერ-აჟ-ი (ბქ.)/ლე-ჩაგერ-აჟ-ი/

ლე-ჩგერ-აჟ-ი (ჩოლ.)/ლე-ჩგერ-აჟ-ი (უმგ.) < ქართ. და-სა-ჩაგერ-{ავ}-ი „ვინც (რაც) უნდა (ან შეიძლება) დაჩაგროს ან დაიჩაგროს“ (შდრ. ზს. ლეჩუბე)

ლე-ჩანგ-ი/ლე-ჩენგ-ი (ზს.) „დასაკვრელი ჩანგი (ზედმიწ. – *სა-ჩანგ-ო)“ < ქართ. ჩანგ-ი (< ფალ. čang) „სიმებიანი სამუსიკო საკრავი“

ლე-ცეხტ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ცეხტ-ე (ლნტ.) 1. „დასაბეგავი (მარცვლეული)“, 2. „გასანიავებელი, გასასუფთავებელი (მარცვლეული)“ < ქართ. {და}-სა-ცეხვ-ი „ჯოხის ცემით კანის (კილის, ქერქის) გასაცლელი“ (შდრ. ბქ. ლეჩაჩე; ბქ. ლეზგუნე; ჩოლ. ლეზენტყე), იხ. ლე-სტეტ-ე

ლე-ცლ-აჟ (ბზ., ჩოლ.)/ლა-ცლ-აჟ (ჩოლ.) „საკამათო“ < ქართ. სა-ცილო/სა-ცილო-ობ-ელ-ი „სადაო, საკამათო“

ლე-ცომ-აჟ-ი (ბზ., ჩოლ.) „მოსახედი ცომი (ზედმიწ. – *მო-სა-ცომ-ი)“ < ქართ. ცომ-ი (შდრ. ბზ. ლემგურდენი; ბზ. ლეჭურე, ჩოლ. ლეჭურე; ზს. ლე-ბურდ[ენ]; ლშხ. ლეჯგრდე)

ლე-ცრიელ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ცრი-ალ-ე (უმგ.) < ქართ. და-სა-ცარიელ-ებ-ელ-ი/გა-მო-სა-ცარიელ-ებ-ელ-ი „დასაცლელი“ (შდრ. ზს. ლეჭრე, ლნტ. ლე-არე)

ლე-ცუდ-ე/ლე-ცდუ-ე (ზს.)/ლე-ცუდ-აჟ-ი (ბზ.)/ლე-ცდ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ცდ-უჟ-ი (უმგ.) „გასაფუჭებელი; დასალუპავი“ < ქართ. გა-სა-ცუდ-ებ-ელ-ი (< გა-ცუდ-ებ-ა < ოს. cawd „ცუდი, მდარე“) „წასახდენი, გასაფუჭებელი...“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. {ჩუ} ლედაჟშე, ბქ. {ჩუ} ლედაჟში, ლნტ. {ჩუ} ლედაჟშე)

ლე-ცუდ-ილ-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. შე-სა-ცოდ-ებ-ელ-ი (< ქართ. ცოდ-ვა < ოს. cawd „ცუდი, მდარე“) „ვინც (რაც)

უნდა შეიცოდონ, შესაბრალებელი, – შესაცოდი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ლეერი**)

ლე-ცემბირ-ი (ბქ.)/ლე-ცემბილ-ი (ლშხ.) < ქართ. გა-სა-ციმბირ-ებ-ელ-ი „დასჯის მიზნით ციმბირში გადასასახლებელი“

ლე-ცგრც-აჟ-ი/ლე-ძგრც-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-ცგრც-აჟ-ი (ლშხ., უშგ.)/ლე-ცარც-აჟ-ი (ლშხ., ლნტ.)/ლე-ძგრც-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ცარც-აჟ-ი (ლნტ.)/ლე-ცერც-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. {გა}-სა-ძარც-ვ-[-ავ]-ი „გასაქურდ[-ავი]“ (შდრ. ბქ. **ლეზადურე**)

ლე-ძაღლ-აჟ-ალ (ლშხ.) „ძაღლუმადურობა, საწვალელებელი, ძაღლურად ცხოვრება (ზედმიწ. – **ძაღლ-ურ-ობა**)“ *ხლმ.* < ქართ. ძაღლ-ურ-ობ-ა „ძაღლისათვის დამახასიათებელი; არაადამიანური“

ლე-ძნალ-ე (უშგ.) < ქართ. სა-ძნელ-ო „ძნელად შესასრულებელი, – მძიმე, ძნელი“

ლე-ძხ-ალ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-ძხალ-ი/ლე-ზხალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ზხალ-ი (ბქ., ლნტ.) „გასარეკი, გასადენი საქონელი (ზედმიწ. – *{გა}-სა-ძახ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. გა-ძახ-ებ-ა „გარეკვა, გადენა (საქონლისა)“, შდრ. ზს. **ლერკალი**

ლე-წალდ-აჟ-ი (ბზ.) „წალდით გასაჩეხავი ტყე (ზედმიწ. – *გა-სა-წალდ-ი)“ < ქართ. წალდ-ი „ხისტარიანი წვერმოკაუჭებული საკაფი იარაღი“

ლე-წახდინ-ე (ბზ.)/ლე-წახდინ-ე (ბქ.) „დასაბინძურებელი“ < ქართ. წა-სა-ხდენ-ი „გასაფუჭებელი; დასაზიანებელი; გასანადგურებელი; დასაღუპი“

ლე-წდ-ურ-ი (უშგ.) < ქართ. სა-მწვად-ე „მწვადისათვის განკუთვნილი, მწვადად გამოსადეგი“

ლე-წმინდ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-წმიდ-აჟ-ი/ლე-წმენდ-აჟ-ი (ბზ.)/ლე-

წმინდ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-წმენდ-ი „გასასუფთავებელი“, და-სა-წმენდ-ი „დასასუფთავებელი“ (შდრ. ბზ. **ლეკუტკანი**, ბქ. **ლეკუტკანი**; ზს. **ლემდბენე**)

ლე-წმინდ-აჟ-ალ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-წმინდ-აჟ-ალ-ი (ბზ.)/ლე-წმინდ-აჟ-ალ-ი (ბქ.)/ლე-წმინდ-აჟ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-სა-წმენდ-ი „გასასუფთავებელი“, და-სა-წმენდ-ი „დასასუფთავებელი“ (შდრ. ბზ. **მუკუტკანალი**, ბქ. **მუკუტკანალი**; ბზ. **ლემდბენალი**, ბქ. **ლემდბენალი**)

ლე-წნ-ა-ჟ (ბზ.)/ლე-წნ-აჟ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლე-წნ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. და-სა-წუნ-ი „არმოსაწონი, წუნდასადები“

ლე-წნეხ-აჟ-ი (ბზ.)/ლე-წნეხ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-წნეხ-ი „წნეხით დასატკეპნი, დასაპრესი; წნეხით დასაწერი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ლეჟღურიმბე**)

ლე-წტალ-აჟ-ალ (ბზ.)/ლე-წტალ-აჟ-ა/ალ (ბქ.)/ლე-წტალ-აჟ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. სა-წვალ-ებ-ელ-ი „საწამებელი, სატანჯველი“

ლე-წტალ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-წტალ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-წლ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-სა-წვალ-ებ-ელ-ი „საწამებელი, სატანჯველი“

ლე-წტრლ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-წტილ-ე (ბქ., ლნტ.) „გასათხოვარი (ზედმიწ. – *გა-სა-წულ-ებ-ელ-ი)“ < ძვ. ქართ. წულ-ი „ყრმა; წულებრი; ვაჟი“, ახ. ქართ. „შვილი...“

ლე-წყხემ-ი/ლა-წყხემ (უშგ.) „განსაწმენდელი“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. მ-წყა-ზარ-ი „თეთრი“, ფშ., რაჭ. მ-წყაზ-არ-ი „მორთული, მოხდენილი, კოხტა; ცოცხალი, მარდი, ფხიანი, მარჯვე“

ლე-წყინ (ლხმ.) < ქართ. სა-წყენ-ი

„შესაწუხებელი, სამწუხარო“, იხ. **საწყინ**
ლე-წყნარ-ი (ბზ.)/**ლე-წყნარ**-ი (ზს.)
/ლე-წყნარ-ე (ლშზ., ჩოლ.)/**ლე-წყნარ**-
უნ-ე (უშგ.) < ქართ. და-სა-წყნარ-ე-
ელ-ი „დასამშვიდებელი, დასამოშმინე-
ბელი“ (მდრ. ბზ., ლშზ., ჩოლ. **ლემარდე**,
ბქ., ლნტ. **ლემარდე**; ბქ. **ლემუტიდბუნე**;
ბზ., ჩოლ. **ლენყურე**, ბქ. **ლენყურე**; ლზმ.
ლეჟომდალ)

ლე-წხუტ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/**ლე-წუხუტ**-
აჟ-ი (ბქ.)/**ლე-წუხუტ**-აჟ-ი (ლშზ., ჩოლ.)
< ქართ. შე-სა-წუხ-ე-ბ-ელ-ი „იგივეა, რაც
შესაწუხარი“ (მდრ. ბზ. **ლეთჟჷშნე**, ბქ.
ლეთჟჷშნე)

ლე-წინდ-ად/ლე-წინდ-ად (ზს.,
ლნტ.)/**ლე-წინდ**-ად (ჩოლ.)/**ლე-წინდ**-
აჟ-ი (ბქ.) „ქსოვა“ < ქართ. წინდა „ნაქსო-
ვი ფეხსამოსი“ (მდრ. ზს., ლშზ., ჩოლ.
ლეჯში, ბქ. **ლეჯიშ**, ლშზ. **ლეჯიშ/ლეჯ**-
შე, ლნტ. **ლეჯიში**) „მოსაქსოვი“

ლე-ჭბუგ (ბზ.) „ტყე (ზედმიწ. – სა-
ჭაბუკ-ე)“ ტოპ. < ქართ. ჭაბუკ-ი (<
სპარს. **čāpūk** „სწრაფი, მოხერხებული“)
1. „ახალგაზრდა, ყმაწვილი“, 2. ძვ. „რა-
ინდი, მოყმე“

ლე-ჭირ-ე (ბზ., ლშზ., ჩოლ.)/**ლე-ჭირ**
(ბზ.)/**ლე-ჭირ**-ე (ბქ., ლნტ.) „გასაწვალე-
ბელი, საშრომი“ < ქართ. გა-სა-ჭირ-ი
„მძიმე, ძნელი მდგომარეობა, – გაჭირ-
ვება“

ლე-ჭკუტ-არ-ი (ბზ.)/**ლე-ჭკუ**-არ-ი
(ბქ.)/**ლე-ჭკუტ**-არ-ი (ჩოლ.)/**ლე-ჭკუარ**-ი
(ლშზ.) „დასაფიქრებელი/დამაფიქრებე-
ლი (ზედმიწ. – *გა-სა-ჭკუ-ე-ბ-ელ-ი)“ <
ქართ. ჭკუა „აზროვნების უნარი, – გო-
ნება“ (მდრ. ზს. **ლესკორე**)

ლე-ჭნურ-ი (ბზ., ლშზ.)/**ლე-ჭნურ**-ი
(ზს.)/**ლე-ჭიანურ**-ი (ლნტ.) „ჭიანურზე
დასაკვრელი (ზედმიწ. – *სა-ჭიანურ-
ო)“ < ქართ. ჭიანურ-ი „ერთგვარი ხედი-
ანი საკრავი“

ლე-ჭვრდიგ-ე (ზს.)/**ლე-ჭვნტრიკ**-ე
(ჩოლ.) „დასატკეპნი, გადასათელი
(ზედმიწ. – *გა-სა-ჭადრაკ-ე-ბ-ელ-ი)“ <
ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფაღ. **čatrank**) „გონებ-
რივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

ლე-ხალხ (ბზ.) < ქართ. სა-ხალხ-ო
„ხალხის კუთვნილი, – საყოველთაო,
საჯარო“

ლე-ხარბ (ზს.)/**ლე-ხერბ** (ჩოლ.) <
ქართ. შე-სა-ხარბ-ი „სახარბიელო“
(მდრ. ბზ. **ლეთხამ**; ბქ. **ლეთურცეფ**)

ლე-ხარჯ (ბზ.)/**ლე-ხერჯ**-ი (ბქ.)/**ლე-
ხერჯ**-ი/ე (ჩოლ.) < ქართ. სა-ხარჯ-ო (<
ხარჯ-ი < თურქ. **xarç** „გასავალი“ <
არაბ.-სპარს.) „ხარჯისათვის განკუთ-
ვნილი, – სახარჯავი, დასახარჯავი“

ლე-ხერხ-ე (ბზ., ლშზ., ჩოლ.)/**ლე-
ხერხ**-ი (ბქ.)/**ლე-ხერხ**-აჟ-ი (ლნტ.)/**ლე-
ხერხ**-აჟ-ი (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-
ხერხ-ი „ხერხით დასაჭრელი“

ლე-ხეტს-ალ (ბზ.)/**ლე-ხეტს**-ალ
(ლშზ., ჩოლ.)/**ლე-ხეტს**-ალ (ბქ.)/**ლე-
ხეტს**-ალ-ი (ლნტ., ჩოლ.) „საუხმე, სასა-
უხმე (ზედმიწ. – *სა-ხეცს-ო)“ < ძვ.
ქართ. ხეცს-ი „მსუბუქი საქმელი, პიუ-
რე, ფაფა“ (მდრ. ზს. **ნენცელ**, ბქ. **ლე-
ლენცალ**)

ლე-ხზ-აჟ-ალ-ი (ზს.)/**ლე-ხზ**-აჟ-
ალ-ი (უშგ.)/**ლე-ხზ**-აჟ-ალ-ი (ლშზ.,
ჩოლ.)/**ლე-ხაზ**-აჟ-ალ-ი (ლნტ.) **ხლმ.** <
ქართ. და-სა-ხაზ-{ავ}-ი „რაც უნდა და-
ხაზონ ან დაიხაზოს“

ლე-ხზ-აჟ-ი (ზს.)/**ლე-ხზ**-აჟ-ი (ლშზ.,
უშგ., ჩოლ.)/**ლე-ხაზ**-აჟ-ი (ლნტ.) <
ქართ. და-სა-ხაზ-{ავ}-ი „რაც უნდა და-
ხაზონ ან დაიხაზოს“

ლე-ხილ-ა (ლშზ., ჩოლ.) „ხილნარი,
ხეხილის ბაღი“ < ქართ. სა-ხილ-ე „ხი-
ლისათვის განკუთვნილი, – ხილისა“

ლე-ხლიკ-ი (ზს., ქს.) „საზიდი ღორ-
დი, ხრეში“ < ქართ. (რაჭ.) ხალიკ-ი

„წვრილი ქვა, ხურდა, ხიჭი“

ლე-ხსნილ-ე (ლნტ., ჩოლ.) რელიგ. < ქართ. სა-ხსნილ-ო „ხსნილისათვის განკუთვნილი საჭმელი (ხორცეული, თევზი, ყველი...)“, გა-სა-ხსნილ-ებ-ელ-ი „რითაც უნდა გაიხსნილონ“ (შდრ. ზს. **ლემრპტი**)

ლე-ხტ-აჟ-წლ-ი (ზს.)/ლე-ხტ-აჟ-წლ-ი (ბქ.)/ლე-ხტ-აჟ-წლ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ხატ-აჟ-წლ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სა-ხატ-[-ავ]-ი „რაც უნდა დახატონ ან დაიხატოს“

ლე-ხტ-აჟ-ი (ზს.)/ლე-ხტ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ხატ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-სა-ხატ-[-ავ]-ი „რაც უნდა დახატონ ან დაიხატოს“

ლე-ხურდ-აჟ-ი (ზს.)/ლე-ხურდ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ხურდ-ავ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა დაახურდაონ ან დახურდავდეს“

ლე-ხურ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-სა-ხურ-ებ-ელ-ი „რაც უნდა გაახურონ ან გახურდეს“ (შდრ. ზს. **ლექნთირინე**; ბქ. **ლეღნდრინე**)

ლე-ხერკ-აჟ-ი (ზს.)/ლე-ხერკ-ლ-აჟ-ი (ბქ.)/ლე-ხრაკ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ხრაკ-აჟ-ი (ლნტ.)/ლე-ხერკ-აჟ-ი (უშგ.) „შესაწვავი (კარტოფილი, ხორცი...)“ < ქართ. მო-სა-ხრაკ-ავ-ი „რაც უნდა მოხრაკონ, – შესაწვავი ცხიმში“ (შდრ. ბზ. **ლეკერცხალი**, ბქ. **ლეკურცხტინე**, ჩოლ. **ლეკერცხალი**)

ლე-ხერტ-აჟ-ი (ზს.)/ლე-ხურეტ-აჟ-ი (ლნტ.)/ლე-ხურიტ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ხერეტ-ი „სიკვდილით დასასჯელი“

ლე-ხერჯ-აჟ-ი (ბქ.)/ლე-ხერჯ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სა-ხარჯ-[-ავ]-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. *xarç* „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „რაც უნდა დახარჯონ ან დაიხარჯოს“

ლე-ხერჯ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ხარჯ-[-ავ]-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. *xarç* „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „რაც უნდა დახარჯონ ან დაიხარჯოს“

ლე-ჰმარ-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-ჰმარ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლა-ჰმარ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ხმარ-ი „მოსა-ხმარი, გამოსაყენებელი“, იხ. ლა-ჰმარ

ლე-ჰერდან-ი (ზს., ლნტ.)/ლე-ჰერდან-ი (ჩოლ.)/ლე-ხ-ჰერდან-ი (ლშხ.) „ხარდანი, სარი დასადგმელი (ზედმიწ. – *მო-სა-ხარდნ-ავ-ი/სა-ხარდნ-ავ-ი)“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ხარდანი-ი (< სპარს.-თურქ. *xardan*) „სარი, ჭიგო დასადგმელი“

ლე-ჰარიმ-ე (ზს., ლნტ.)/ლე-ჰარიმ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ჰარიმ-ებ-ელ-ი (< ჰარიმა < არაბ. *ḥarīma* „ცოდვა, დანაშაული“, სპარს. „საზღაური, საურავი“) „ფულის გადახდევინება სასჯელად“

ლე-ჰლაბ (უშგ.) „საოჯახო“ < ქართ. სა-ჰალაბ-ო (< ჰალაბ-ი < სპარს. *ḥalab*) „ჰალაბისათვის განკუთვნილი“ (შდრ. უშგ. **ლექტერ**)

ლე-ჰრ-აჟ/ლე-ჰრ-აჟ-ი (ზს.)/ლე-ჰრ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ჰერ-ებ-ელ-ი „სარწმუნო“

ლე-ჰაუგ (ზს., ჩოლ.) ზედმიწ. – სა-ჰოგ-ე < ქართ. ჰოგ-ი (< არაბ. *ḥaux*, შდრ. სპარს. *ḥok*, ოს. *ḥwǝg/ḥog*, სომხ. *հոկ*, ფალ. *ḥok*, სპარს. *ḥug, ḥuy*) „ცხოველთა ან ნადირთა გროვა“

ლე-ჰგლდ-ოჟ-ი (უშგ.) < ქართ. სა-ჯილდ-ა-ო [ქვა] „დიდი ზომის ქვა, რომლის აწევამიც ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ ძლიერი მამაკაცები. იგი სოფლის გამორჩეულ ადგილას იდო და ვისაც ძალა ერჩოდა, შეეჭიდებოდა“

ლე-ჰრპე (ზს.)/ლე-ჰრპე-ი (უშგ.)/ლე-ირაკ-ი (ჩოლ.) < ქართ. სა-არაკ-ო „არაჩ-

ვეულებრივი, საოცარი, შესანიშნავი, სამაგალითო“

ლე-ჰრწყ-ი (ზხ.)/ლე-რწყ-ი (ბქ.)/ლე-
ორაყ-ი/ლე-ორაყ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლე-
არწყ-ი (ლნტ.)/ლე-ჰრაყ-ი (უშგ.) „საარა-
ყე (მასალა)“ < ქართ. სა-არაყ-ე (< არაბ.
‘araq) „არყისათვის განკუთვნილი, –
არყისა“

ლე-ჰენგრ-ე (ზხ.) /ლე-ჰინგრ-ე
(ბქ.)/ლე-უნაგირ-ე (ლნტ.) „შეკაზმვა
ცხენისა (ზედმიწ. – *და-სა-უნაგირ-ე-
ბ-ელ-ი)“ < ქართ. უნაგირ-ი (< ირან. hun-
agīr) „მხედრის დასაჯდომი მოწყობი-
ლობა, ცხენის ზურგზე დასადგმელი“

ლე-მბჰ-წლ/ლე-მბჰ-წლ (ზხ.)/ლე-
მბჰ-წლ/ლე-მბჰ-წალ (ბქ.)/ლე-მბჰ-წლ
(ლშხ., ჩოლ.)/ლე-ამბაჰ-წლ (ლნტ.) „სა-
ლაპარაკო, საუბარი“ ზღმ. < ქართ. სა-
ამბ-ობ-ი (< ამბავ-ი < ფალ.*hambav)
„იგივეა, რაც საამბობელი“

ლე-მბჰ-ი (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/ლე-მ-
ბჰ-წლ/ ლე-მბჰ-წლ/ ლე-მბჰ-ი (ბქ.,
ლნტ.) /ლე-მბჰ-ი (ლხმ.) „მოსაყოლი, მო-
სათხრობი“ < ქართ. სა-ამბ-ობ-ი (< ამ-
ბავ-ი < ფალ.*hambav) „იგივეა, რაც სა-
ამბობელი“

ლე-ღაბ (ზხ.)/ლე-ღ-ღაბ (ბქ.)/ლე-ღ-
ღაბ (ლშხ., ჩოლ.) „აღების დღესასწაუ-
ლისათვის განკუთვნილი“ რელიგ. <
ქართ. სა-ა-ღ-ებ-ო (< აღება) „ყველიერი
მარხვის წინა დღისთვის განკუთვნი-
ლი“

ლი-ადჰილ-ე (ლშხ., ლნტ., ჩოლ.)/
ლი-ადჰულ-ე (ჩოლ.)/ლი-ჰდჰილ-ე
(უშგ.) < ქართ. გა-ადვილ-ებ-ა „შემსუ-
ბუქება; გამარტივება“ (შდრ. უშგ. ლიჰ-
შე; უშგ. ლიჰალე)

ლი-ანდრაზ-ე/ლი-ანდრეზ-ე (ჩოლ.)
/ლრ-ნდრამ-ე (უშგ.) „ანდერძის დატო-
ვება (ზედმიწ. – *ანდერძ-ობ-ა)“ < ქართ.
ანდერძ-ი „წერილობითი დოკუმენტი,

რომელიც ამ ნებას (დანაბარებს) შეი-
ცავს“

ლი-არშიყ-წლ (ზხ.)/ლი-არშიყ-წლ
(ლშხ., ჩოლ.)/ ლი-რშიყ-ალ (ბქ.) ზღმ. <
ქართ. არშიყ-ობ-ა/გა-არშიყ-ებ-ა (<
სპარს. ‘aršiq „მოტრფივად, უზომოდ შე-
ყვარებული, საყვარელი“ < არაბ.)
„ფლირტი, ტრფივლება (ქალ-ვაჟთა)“,
შდრ. ზხ. ლილატუნწლ, ბქ. ლილატუ-
წლ, ჩოლ. ლილწტუნწლ

ლი-ა-ყრ-წლ (ლშხ.)/ლი-ა-ყრ-ალ
(ლნტ.)/ლრ-გ-ყრ-წლ (ჩოლ.) „აყრა,
გადასახლება“; გადატ. „ოჯახის დაქცე-
ვა, დაღუპვა“ ზღმ. < ქართ. ა-ყრ-ა „თა-
ვისი ადგილსამყოფლიდან დაძვრა
(მრავლისა), სხვა ადგილას გადაყვანა ან
გადასვლა“ (შდრ. ზხ. ლიზგუნე; ზხ.
ლიქეფ)

ლი-აყრ-ე/ლრ-გ-ყრ-ე/ლრ-ყრ-ე (ლშხ.)
/ლრ-გ-ყრ-ე (ჩოლ.)/ლი-აყრ-ე (ლნტ.)
„აყრა, გადასახლება; გადატ. „ოჯახის
დაქცევა, დაღუპვა“ < ქართ. ა-ყრ-ა „თა-
ვისი ადგილსამყოფლიდან დაძვრა
(მრავლისა), სხვა ადგილას გადაყვანა ან
გადასვლა“ (შდრ. ზხ., ჩოლ. ლიზგუნე;
ზხ. ლიქეფ)

ლიანდაგ (ზხ.) < ქართ. ლიანდაგ-ი
„რკინის-გზის ხაზი“

ლი-ზაგ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ზაგაზე
საქონლის დაბმა, 2. „ზაგის გაწმენდა
(ზედმიწ. – *და-ზაგ-ვ-ა)“ < ქართ. ზაგა
„დაბმული საქონლისთვის საკვების ჩა-
საყრელი (წნული ან ფიცრული)“

ლი-ზაგუნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ზა-
გუნ-ი 1. „რისამე (ხელის, ფეხის, ჯო-
ხის...) ცემით გამოწვეული ხმაური; ზა-
გაბუგით ცემა“, 2. „ძლიერი ძვერა (გუ-
ლისა)“, იხ. ზაგუნ

ლი-ზაჰ (ბქ., ჩოლ.)/ლი-ჰაჰ (ლხმ.)
„მღვდლობა“ < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) ჰაჰ-უ
(< ბერძ. *παπας* „კათოლიკური ეკლესი-

ის მეთაური“) „ბაბუა, პაპა; მოხუცი, ბერიკაცი“

ლი-ბარდ-ან-ი (ჩოლ.) 1. „ბარდნა/თოვა“, 2. „ხის გაპობა, ყავრის გამოხდა“ < ქართ. ბარდნა „მსხვილ ფანტელებად თოვა“ (შდრ. ზს. **ლიფინთლჷტი**; ზზ. **ლიპლტე**; ლშხ. **ლიფელთე**), იხ. ლი-ბელტ-ე

ლი-ბაყბაყ-ი (ლნტ.) „ბაყაყის ყიყინი“ < ქართ. ბაყ-ბაყ-ი „ბოხი, უშნო ხმა“

ლი-ბახ-აჷ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „შერცხვენა, ნამუსის ახდა“ < ქართ. გა-ბახ-ებ-ა „ნამუსის ახდა, გაუპატიურება; თავის მოჭრა, შერცხვენა“

ლი-ბჰჷ-ე (ზს.)/ლი-ბჰჷ-ე (ბქ.) „ქადაგება (ზედმიწ. – პაპ-ობ-ა)“ < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) პაპ-უ (< ბერძ. **παπας** „კათოლიკური ეკლესიის მეთაური“) „ბაბუა, პაპა; მოხუცი, ბერიკაცი“, იხ. ქადაგება

ლი-ბჰრგ-ჰლ (ზზ.)/ლი-ბარგ-ალ/ელ (ბქ.)/ლი-ბარგ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „ბარგის ჩალაგება; აბარგება, აყრა; გადასახლება“, გადატ. „გადაშენება“ *ხლმ.* < ქართ. [გადა]-ბარგ-ებ-ა „ბარგით სხვაგან გადასვლა“, ა-ბარგ-ებ-ა „ბარგის შეკვრა, წასასვლელად მომზადება“

ლი-ბჰრგ-ჰლ-ი (ზზ.)/ლი-ბარგ-ჰლ-ი (ბქ.)/ლი-ბარგ-ალ-ი (უშგ.)/ლი-ბარგ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დალაგება; აბარგება“ *ხლმ.* < ქართ. ა-ბარგ-ებ-ა „ბარგის შეკვრა, წასასვლელად მომზადება“

ლი-ბჰრგ-ე/ლი-ბარგ-ე (ზზ.)/ლი-ბარგ-ე (ბქ.)/ლი-ბარგ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გამგზავრება; გადებარება“, გადატ. გადაშენება < ქართ. [გადა]-ბარგ-ებ-ა, [ა]-ბარგ-ებ-ა

ლი-ბგ-ჷ-ი/ლი-ბოგ-ე (ბქ., ქს.)/ლი-ბოგ-ე (ჩოლ.)/ლი-ბჷგ-ჷ-ი (ლშხ.) „ხიდების გადება (ზედმიწ. – *ბოგ-ობ-ა)“ < ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

ლი-ბდ-ჷ-ი (ზს.)/ლი-ბედ-ჷ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ბდ-ჷ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. გა-ბედ-ვ-ა „თამამად გადადგმა რაიმე ნაბიჯისა; შიშის დაძლევა; უფრო შეუპოვრად მოქმედება“

ლი-ბდ-ნ-იერ-ი/ლი-ბდ-ნ-იარ-ე/ლი-ბდ-ნ-იარ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ბედ-ნ-იერ-ებ-ა „სახელი გააბედნიერებს, გაბედნიერდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ბეგრ-ჷ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ბეგრ-ჷ-ი/ლი-ბეგრ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ბეგრ-ვ-ა (< ბეგარა/ზეგარ-ი < სპარს. **bigār, bigārī**) „ბეგარის დადება; გადასახადის შეწერა“

ლი-ბელ-აჷ-ი (ჩოლ.) „გასხვლა“ < ქართ. შე-ბელ-ვ-ა „ხის (ქვედა) ტოტების შეჭრა“

ლი-ბელთ-აჷ-ი (ჩოლ.) „ხელით ცემა“ < ქართ. გა-ბალთ-ვ-ა 1. „ბასრი იარაღით გაჭრა, გაკვეთა, დაცეხვა, აკუწვა“, 2. გადატ. „ამოხოცვა, ამოჟლეტა“

ლი-ბემ (ზს.)/ლი-ბენ (ქს.) < ქართ. მი-ბმ-ა „მიმაგრება, შეკვრა...“, გა-ბმ-ა „მიმაგრება, მიბმა...“

ლი-ბელტ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ბარდნა, თოვა დიდი ფთილებით (ზედმიწ. – *ბელტ-ვ-ა)“ < ქართ. ბელტ-ი „მიწის მონაკვეთი, ჩვეულებისამებრ, ბარით ან სახნისით მოჭრილი“ (შდრ. ზს. **ლიფინთლჷტი**; ზზ. **ლიპლტე**; ლშხ. **ლიფელთე**), იხ. ლი-ბარდ-ან-ი

ლი-ბენგჷ-ე (ზზ., ჩოლ.)/ლი-ბენგჷ-ე (ბქ.)/ლი-ბეგჷ-აჷ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ბგჷ-აჷ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ბეგვ-ა 1. „მაგრად ცემა, დაჟეჟვა“, 2. „ცემით დარბილება“, 3. „ჯოხის (საბეგველის) ცემით მარცვლის დაყრევინება“, მი-ბეგვ-ა „ძალიან ცემა“

ლი-ბზეკ-ნ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ბზეკ-ა „გაშვერა, გაწევა, გაჭიმვა (ცხვი-

რისა, ულვაშისა, კუდისა, კისრისა...)“

ლი-ბზეკ-დელ (ჩოლ.) „ფიცხოზა (ზედმიწ. – *ბზეკ-ობ-ა)“ < ქართ. ბზეკ-ა „ფშეკა“

ლი-ბზიალ-ე (ჩოლ.) < ქართ. *ბზი-ალ-ი „ბზინვა, ბრწყინვა“ (შდრ. ბზიალა „მბზინავი, მბრწყინავი“), შდრ. ზს. ლირკენე; ბზ. ლილგუტე, ბქ. ლილგუტე; ბზ. ლიჭკუტე; ბზ. ლიკუტე, ბქ. ლიკუტე; ბქ. ლიტელტენე; ბქ. ლირცენე

ლი-ბზიკ-აჟ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ბზეკ-ა „ამვერა, აწევა (ცხვირისა, ულვაშისა, კუდისა...)“

ლი-ბზრე-ე (ბზ.)/ლი-ბზეკ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ქართ. ა-ბზეკ-ა „ამვერა, აწევა (ცხვირისა, ულვაშისა, კუდისა...)“

ლი-ბზულ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ბზულ-ი (ლნტ.) „ზუზუნ“ < ქართ. ბზუ-ილ-ი „ბზუკუნ“, იხ. ბზულ

ლი-ბიბინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ბიბინ-ი „ღაღანი“

ლი-ბილწ-ე/ლი-პილწ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-პელწ-ე/ლი-პელწ-ინ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ბილწ-ებ-ა (< ქართ. ბილწ-ი < ძვ. სომხ. *piyc*) „გარყვნა, გაფუჭება“, წა-ბილწ-ვ-ა „გაუწმინდურება, წარყვნა“

ლი-ბინ-აჟ-ნალ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ბინ-აჟ-ნალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ბინ-ავ-ებ-ა (< ბინა < არაბ.-სპარს. *binā'i*) „ბინის მიჩენა, ბინაში მოთავსება, დასახლება“

ლი-ბინ-ჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ბინ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ბინ-ავ-ებ-ა (< ბინა < არაბ.-სპარს. *binā'i*) „ბინის მიჩენა, ბინაში მოთავსება, დასახლება“

ლი-ბინსხლ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ხშირი მშობიარობა, ბევრი ბავშვის გაჩენა (ზედმიწ. – *ბასარსხლ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. (ქვ.-იმერ., გურ.) ბასარსხლ-ებ-ი „ჩიტის ბარტყები“, გადატ. „პატარა

ბალღები“ (შდრ. ბქ. ლიჭინჭოლი, ჩოლ. ლიჭინჭრზე)

ლი-ბინძურ-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. გა-ბინძ-ურ-ებ-ა „გაჭუჭყიანება, გაწვირიანება“ (შდრ. ბქ. ლითთარი, ჩოლ., უშგ. ლითთარი; ბქ. ლიწდე)

ლი-ბლახ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ბლახ-ი (ლნტ.) „ძოვა (ბალახისა)“ < ქართ. ბა-ლახ-ობ-ა „ბალახის ძოვა“ (შდრ. ბზ., ქს. ლიჩეხუტ, ბქ. ლიჩახუტ, ლშხ. ლიჩხი, უშგ. ლიჩეხ)

ლი-ბლუჟ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-ბლუ-ებ-ა „ბლუდ, ენაჩლოუნგად ქცევა“

ლი-ბნაკ-ნალ (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ბანაკ-ებ-ა „ბანაკად დადგომა; დროებით დაბინავება“

ლი-ბნაკ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ბანაკ-ებ-ა „ბანაკად დადგომა; დროებით დაბინავება“

ლი-ბოდ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ბოდ-ჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. ბოდ-ვ-ა „უაზრო და არეულ-დარეული ლაპარაკი (ძილში ან უგონო მდგომარეობაში)“, გადატ. „როშვა, ჩმახვა“ (შდრ. ზს. ლიფ-ჟოტე; ზს. ლიფერჯლჟუტი/ ლიფერ-ჩლჟუტი, ლხმ. ფორჩხლჟა; ლშხ. ლიბ-დღერე)

ლი-ბოდიშ-ნალ (ბზ.)/ლი-ბოდიშ-ა/ნალ (ბქ.)/ლი-ბოდიშ-ნალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-ბოდიშ-ებ-ა „ბოდიშის მოხდა“, ბოდიშ-ობ-ა „ბოდიშის მოხდა, ბოდიში“

ლი-ბოდიშ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ბოდიშ-ებ-ა „ბოდიშის მოხდა“, ბოდიშ-ობ-ა „ბოდიშის მოხდა, ბოდიში“

ლი-ბოზ-ალ (ბქ.)/ლი-ბოზ-ნალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ბოზ-ობ-ა „მეძავად ყოფნა, მეძაობა; მრუშობა“

ლი-ბოლ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ბოლოს

უღებს, შლის“ < ქართ. და-ბოლო-ებ-ა „დასრულება, დამთავრება, გათავება (რაიმე საქმისა)...“

ლი-ბორეტ (ლნტ.) < ქართ. [გა]-ბო-როტ-ებ-ა (< ბოროტ-ი < სომხ. բորոտ „კეთროვანი, ქეციანი“ < ფალ. Bōr) „სახელი გააბოროტებს, გაბოროტდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ბორკ-ე/ლი-ბორკ-აჟ-ი (ჩოლ.) „რაიმე მოქმედებაში ხელის შეშლა“ < ქართ. შე-ბორკ-ვ-ა „ხელფხის შეკვრა (თოკით, ჯაჭვით...), შებოჭვა, ბორკილის დადება...“ (შდრ. ბზ. ლიჯგრხანი; ბზ. ლიკულთხანი)

ლი-ბორმიკ-ე (ზს., ქს.) < ქართ. და-ბორმიკ-ებ-ა „ბორმიკით სიარული“

ლი-ბოჭნ-აჟ-ი (ლნტ., ჩოლ.) „შე-გროვება“ < ქართ. მო-ბოჭ-ვ-ა 1. „მო-გროვება, მოქუჩება“, 2. იმერ. „მუჭა-მუჭა მოკრება, გროვება, ხვეტა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. [ჟი] ლიკენე, ლნტ. [ჟი] ლიკენე; ბზ., ლშხ., ჩოლ. [ჟი] ლინზორე, ბქ. [ჟი] ლინზორე/ლინზურე, ლნტ. [ჟი] ლინაზორე; ბზ., ლშხ., ჩოლ. [ჟი] ლიხუპე, ლნტ. [ჟი] ლიხუპე; ბზ. [ჟი] ლიხურდელი, ბქ. [ჟი] ლიხურელი; ბზ. [ჟი] ლინჭურე, ბქ. [ჟი] ლინჭურე)

ლი-ბოდ-ალ (ჩოლ.) „ახალფეხად-გმული ბავშვის სიარული“ ხლმ. < ქართ. ბოდ-იალ-ი „უაზროდ, უთავბოლოდ სიარული, – ყიალი“

ლი-ბომბლ-ალ (ბზ.)/ლი-ბომბლ-ალ (ბქ.)/ლი-ბომბლ-ალ/ლი-ბომბლ-აჟ-ი (ჩოლ.)/ლი-ბონბლ-ალ (უშგ.) ხლმ. < ქართ. ბომბლ-ვ-ა „ოთხით სიარული, ფორთხვა“

ლი-ბორ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ბრუ-ებ-ა „თავბრუს დახვევა, – დარეტიანება“ (შდრ. ზს. [ჩუ] ლიბჟურე; ბზ. [ჩუ] ლიჟორე, ბქ. [ჩუ] ლიჟორე; ბქ. [ჩუ] ლიდორე)

ლი-ბრ-ად-ე (ბზ., ლშხ. ჩოლ.)/ლი-ბრ-ად-ე (ბზ.)/ლი-ბრ-ი-ე (ჩოლ.)/ლი-ბრ-ეტ-ი (ბქ.)/ლი-ბარ-ი-ე (ლნტ.) < ქართ. მი-ბარ-ებ-ა „შესანახად (მოსავლელად) მიცემა“, ჩა-ბარ-ებ-ა „იგივეა, რაც მიბარება...“

ლი-ბრ-ალ-ი (ზს.)/ლი-ბრ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ბრალ-ებ-ა „ბრალის დადება, დანაშაულის დაწამება, დამნაშავედ გამოყვანა“

ლი-ბრ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-ბრ-ი (ბქ.)/ლი-ბარ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. [და]-ბარ-ვ-ა „ბარით მიწის დამუშავება“

ლი-ბრაზ-ე (ბზ.)/ლი-ბრაზ-აჟ-ი (ჩოლ., უშგ.)/ლი-ბერზ-აჟ-ი (უშგ.)⁴⁷ < ქართ. გა-ბრაზ-ებ-ა „გახელება; გაავება; გაცოფება“ (შდრ. ზს. [ჟი] ლიხრინე; ბზ. [ჩუ] ლისრყე, ბქ. [ჩუ] ლისოყე; ლშხ., ჩოლ. [ქა] ლიმიტრული)

ლი-ბრ-ე (ზს., ქს.) „დაკლება, გამოკლება“ < ქართ. გა-[მო]-ბრ-ა „ვალის (ან გადასახადის) საზღაურად დაჭერა, დაკავება (რაიმე თანხისა), – გამოქვითვა“

ლი-ბრელ-აჟ-ი (ჩოლ.) „დახვრა, დაღრღნა, ბრელოდ ქცევა“ < ქართ. ბრელო 1. „ბუჩო, თივას რომ სცვივა, – თივის (ჩალის) ნაფშევის წვრილი ნაწილაკები“, 2. ლეჩხ. „ღომის ან ზანდურის ნაცეხვი ქატო“, იმერ. სიმინდის მარცვლის კანი“ (შდრ. ბრე)

ლი-ბრ-უ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბრუალ-ი „იგივეა, რაც თავბრუსხვევა“ (შდრ. ბზ. ლიჟორალ, ბქ. ლიჟორალ; ბქ. ლიბჟურალ; უშგ. ჰალა ლიხ)

ლი-ბრუჟ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-ბერჟ-აჟ-ი/ლი-ბრუჟ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ბრუჟ-ებ-ა „მგრძნობელობის დროებითი დაკარგვა ან შესუსტება სხეულში ან მის რომელიმე ნაწილში, – გაბუჟება, დაბუჟება“ (შდრ. ზს. [ჩუ] ლიბჟურე; [ჩუ] ლიბრეტ)

ლი-ბრუმ-ე (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ბრუმ-აჟ-ი (უმგ.) < ქართ. და-ბრუმ-ებ-ა „იგივეა, რაც დაბუჟება, დაბრუჟება“ (მდრ. ზს. [ჩუ] ლიბჟურე; [ჩუ] ლიბრეჟი)

ლი-ბტყელ-აჟ-ი (ლნტ.)/ლი-ბ/პტყელ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-ბრტყელ-ებ-ა „ბრტყელ რამედ ქცევა“ (მდრ. ბზ.ლიპტყენე, ჩოლ. ლიპტყენე; ბქ. ლიტყფენე)

ლი-ბულქ-ოჟ-აჟ (ბზ.)/ლი-ბულქ-ოჟ-ა/აჟ (ბქ.)/ლი-ბალქ-ოჟ-აჟ (ლნტ.) „კარტის თამაში“ ხლმ. < ქართ. ბანქო „სათამაშო ოთხკუთხა ქაღალდების დასტა, – კარტი“

ლი-ბურდლ-უნ-ი (ზს., ჩოლ.) < ქართ. ბურდლ-უნ-ი „იგივეა, რაც ბურტყუნი“, იხ. ბურდლუნ

ლი-ბურტყუნ-ი (ბზ.)/ლი-ბურტყუნ-ი (ბქ., ჩოლ.)/ბურტყუნი (ჩოლ.) < ქართ. ბურტყ-უნ-ი „ხმდაბალი გაურკვეველი ლაპარაკი (ჩვეულებისამებრ – უკმაყოფილო)“, იხ. ბურტყუნ/ბურტყუნ

ლი-ბურდ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-ბურდ-ე (ბქ.)/ლი-ბირდჟ-ე (ლშხ.)/ლი-ბარდჟ-ე (ჩოლ.) < ქართ. [გა]-ბურდ-ვ-ა „ბურღით ხვრეტა“ (მდრ. ზს. ლიფტე)

ლი-ბუტბუტ-ი (ქს.) < ქართ. ბუტ-ბუტ-ი „დაბალი ხმით გაურკვეველად ლაპარაკი თავისთვის, – ბურტყუნი“

ლი-ბუწკანტ-ი (ჩოლ.) „უხეიროდ, გამაღიზიანებლად საკრავის დაკვრა (ზედმიწ. – *ბუწკანტ-ობ-ა)“ < ზან. (მეგრ.) ბუწკანტ-ი (< რუს. Музыкант „მუსიკოსი, მემუსიკე, მესაკრავე, დამკვრელი“ < ბერძ. μουσική „მუსიკა“) „ჯიბის გარმონი“, იხ. ბესკანტ

ლი-ბუნტ-ე (უმგ.) < ქართ. ა-ბუნტ-ებ-ა „აჯანყება, ამბოხება“

ლი-ბურდ-აჟ (ბზ.)/ლი-ბურდ-აჟ (ბქ.)/ლი-ბურდ-აჟ (ლნტ.)/ლი-

ბურდ-აჟ (ლშხ., ჩოლ.) „არეულობა (ზედმიწ. – ა-ბურდ-ულ-ობ-ა)“ ხლმ. < ქართ. ა-ბურდ-ვ-ა „აწეწვა, აშლა, არევა“ (მდრ. ბზ. ლიჟუმურაჟ, ბქ. ლიჟუმურაჟ; ბქ. ლიპურტინა/აჟ)

ლი-ბურდ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ბურდ-ე (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ა-ბურდ-ვ-ა „აწეწვა, აშლა, არევა“ (მდრ. ბზ. ლიბანძლე, ბქ. ლიბანძლე; ბქ., ლნტ. ლიბძლენე)

ლი-ბურთ-აჟ/ლი-ბურთ-აჟ/ლი-ბულთ-აჟ (ბზ.)/ლი-ბურთ-აჟ/ლი-ფურთ-აჟ/ლი-ფურთ-აჟ (ბქ.)/ლი-ბულთ-აჟ (ბზ., ლშხ.)/ლი-ბულთ-ან-აჟ/ლი-ბულთ-ან-აჟ (ლშხ.)/ლი-ბურთ-ან-აჟ (ჩოლ.)/ლი-ფურთ-ელ (ლხმ.) ხლმ. < ქართ. ბურთ-ა-ობ-ა „ბურთის თამაში“

ლი-ბღაჟ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბღავ-ილ-ი „ცხოველთა (ძროხის, ცხვრის, ირმის...) ხმიანობა“ (მდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლიბღელი, ბქ. ლიბღელი, ლნტ. ლიბღელი; ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლიჟელიელ, ლნტ. ლიჟელიელ)

ლი-ბღენძ-ელ (ბზ.) ხლმ. < ქართ. ბღენძ-ა „ლიმვა, ყოყლოჩინობა“, ბღენძ-ია-ობ-ა „ყოყლოჩინობა“

ლი-ბღულ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ბღულ-ი (ბქ.)/ლი-ბღაულ-ი (ლნტ.) < ქართ. ბღუ-ილ-ი „იგივეა, რაც ღმუილი“, იხ. ბღულ/ბღულ

ლი-ბჟ-აჟ-ან-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ბჟმჟ-ან-ი (ლშხ.)/ლი-ბჟმჟ-ან-ი (ჩოლ.) „ქალის შეცდენა, დაორსულება (ზედმიწ. – *გა-ბჟმ-იან-ებ-ა)“ < ქართ. ბჟმ-ი „იგივეა, რაც ნაბიჭვარი“ (მდრ. ბქ. ლიბიჭანი)

ლი-ბჟაჟ-უნ-ე (უმგ.) < ქართ. და-ბეჟდ-ვ-ინ-ებ-ა (< ფალ. pēctak „ხვეული, რკალი“) „ბეჟდის დასმევივნება“

ლი-ბჟ-არ-ი (ბქ.)/ლი-ბჟ-არ-ი (ჩოლ.) „ნაბიჭვრების გაჩენა (ზედმიწ. – *ბიჭ-

იან-ობ-ა)“ < ქართ. ნა-ბიჭ-ვ-არ-ი „იგი-ვეა, რაც ბუში“

ლი-ბჰედ-აჲ-ი (ზზ.)/ლი-ბჰედ-ი/ლი-ბჰეტ-ი (ზს.)/ლი-ბჰეტ-აჲ-ი (ლშზ., ჩოლ.)/ლი-ბჰედ-აჲ-ი (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ბჰედ-აჲ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ბეჰედ-ვ-ა (< ფალ. *pēñtak* „ხვეული, რკალი“) „დაწერილის (დახატულის, დახაზულის) გამოსახვა ქაღალდზე (ქსოვილზე); ბეჰედურად გამოქვეყნება, გამოცემა...“

ლი-ბჰ-ჲ-ჲ-ჲ-ი/ლი-ბჰ-ჲ-ჲ-ი (ზზ.)/ლი-ბჰ-ჲ-ჲ-ი (ჩოლ.)/ლი-ბიჰ-ჲ-ჲ-ი (ბქ.) „ქალის შეცდენა, დაორსულება (ზედმიწ. – *გა-ბიჰ-იან-ებ-ა)“ < ქართ. ნა-ბიჭ-ვ-არ-ი „იგივეა, რაც ბუში“

ლი-ბჰნგ-აჲ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ბამბ-ვ-ა (< ბამბა < სპარს. *pamba*) „ბამბის დადება (ტანისამოსისათვის)“

ლი-ბჰნგ-ჲ-ი (ზს.)/ლი-ბჰნგ-ჲ-ი/ლი-ბანგ-ჲ-ი (ზზ.)/ლი-ბჰნგ-აჲ-ი (ლშზ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-ბანგ-აჲ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-ბანგ-ვ-ა (< ბანგ-ი < სპარს. *bang* „ჰაშიში“) „ბანგით გაბრუება; დათრობა; გონების დაბინდვა“

ლი-ბჰრდგ-ი (ზს.) „გაცილება; გასტუმრება (ზედმიწ. – *გა-ბადრაგ-ებ-ა)“ < ახ. ქართ. ბადრაგ-ი (< ახ. სპარს. *badragah* „გაცილება, გაყოლა, ესკორტი, თანხლება“) „შეიარაღებული რაზმი, რომელიც ადგილზე იცავს ან აცილებს რაიმე დასაცავ ობიექტს“, შდრ. ბადრაგა „ჭაბუკი მოგზაურთა წინამავალი, რათა მეკობრეთაგან უვნებლად გაატაროს“ (საბა)

ლი-ბჰრდღენ-ი (ზს.) < ქართ. ბურდღ-უნ-ი „იგივეა, რაც ბურტყუნი“

ლი-ბჰრ-მალ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ბრ-ი-ალ-ი „ძლიერი ნათება, – პრიალი, ელვარება, გიზგიზი (ცეცხლისა)“

ლი-ბჰრწინ-ე (ბქ.) „გაწელვა, გადი-

დება, გაზრდა მიწის ფართობისა“ < ზან. (მეგრ.) ბურწენ-ი/ბურწემ-ი/ბურწინ-ი „ხის დიდი კასრი“ < ქართ. (გურ.) ბურწინ-ი „დიდი საღვინე ჭურჭელი, კასრი“

ლი-ბჰრჰყ-ე (ლშზ., ჩოლ.) „თვალეზის ბრჰყვიალი ცუდი მხედველობის გამო“ < ქართ. ბრჰყვი-ი-ი „ბრწყინვა, კაშკაში; ნაირფერად ელვარება, ბზინვარება“

ლი-გალობ-ე (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. გალობ-ა 1. „ხმით შესასრულებელი მუსიკალური ნაწარმოები რელიგიური ხასიათისა, – საეკლესიო სიმღერა“, 2. „მუსიკალური ნაწარმოების შესრულება (ადამიანის) ხმით, – სიმღერა, მღერა“, 3. „ჭიკჭიკი, სტვენა (ფრინველთა)“, იხ. გალობ

ლი-გაღს-ე (ჩოლ.) „ანჩხლობა“ < ძვ. ქართ. გღის-ი „ურცხვი“, „ოდეს გულისწყრომას ვერ დაითმენს (საბა), – ანჩხლი, კაპასი“ (შდრ. ზზ. ლიფეთაჲ, ბქ. ლიფეთა/აჲ; ბქ. ლიკგლფენე)

ლი-გა-მელ (ჩოლ.) გადატ. „იგავებით საუბარი, გადაკვრით საუბარი, რომ ადამიანი მიახვედროს რაიმეს (ზედმიწ. – იგავ-ობ-ა)“ < ქართ. იგავ-ი 1. „მოკლე ალეგორიული მოთხრობა, რომელიც, ჩვეულებრივ, ზნეობრივ-დამრიგებლური დასკვნით მთავრდება“, 2. გადატ. „დაფარული აზრი (ზღაპრისა, სიტყვისა და მისთ.)“, გადატ. ზმნის. იგავებით „გადაკვრით, ნართაულად, ქარაგმულად“

ლი-გარჯ (ზზ., ლნტ.)/ლი-გგრჯ-ე (ჩოლ.) „სიძნელე, გამძნელება (ზედმიწ. – *გარჯ-ობ-ა)“ < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

ლი-გათჲ-აჲ (ზზ.)/ლი-გათჲ-აჲ (ლშზ., ჩოლ.)/ლი-გათჲ-აჲ (ბქ., ლნტ.)/ლი-გათჲ-აჲ (ბქ.)/ლი-გათჲ-

ალ (ლნტ.) „გათავება, დამთავრება (ანუ გათავების, დამთავრების დრო)“ *ხლმ.* < ქართ. გა-თავ-ებ-ა „სახელი გა-ათავებს, გათავდება ზმნათა მოქმედებისა“ (მდრ. ბზ. **ლიშთხნლ**, ბქ. **ლიშთხნლ**, ლშხ. **ლიშთხნლ**, ლნტ. **ლიშტეხნლ**, ჩოლ. **ლიშტხნლ**; ბზ. **ლიზგერნლ**, ბქ. **ლიზგერალ/ლიზგერნლ**)

ლი-გათჱ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-გათჱ-ი (ბქ.)/ლი-გათჱ-ე (ლნტ., უშგ.)/ლი-გათჱ-ი (უშგ.) „გათავება, დამთავრება“ < ქართ. გა-თავ-ებ-ა „სახელი გაათავებს, გათავდება ზმნათა მოქმედებისა“ (მდრ. ზს., ლშხ. **ლიშთხე**, ბქ. **ლიშდხე**, ლნტ., ჩოლ. **ლიშტხე**; ზს. **ლიზგერე**, ბზ. **ლიზგრე**; ბქ. **ლილიესგ**)

ლი-გამდელ-ი (ბზ.) < ქართ. გამდლობა „გამდლის, გამზრდელის საქმიანობა, მოვალეობა, – ძიძაობა“

ლი-გამცემ-ნლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გამცემლობა „მაბეზღარობა, მოღალატეობა“

ლი-განკითხ-ალ (ჩოლ.) 1. „განკითხვა“, 2. „გამოკითხვა“, 3. „გამორკვევა“ *ხლმ.* < ქართ. გა-ნ-კითხ-ვ-ა 1. „გარჩევა, განხილვა; განსჯა, გასამართლეობა, პასუხის მოთხოვნა“, 2. „შეზრახვა, შეწყალება...“

ლი-გაჩინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ჩენ-ა „შობა, დაბადება“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. [ქა] **ლითნე**, ლნტ. [ქა] **ლითენე**; ზს. [ქა] **ლიწსე**; ბზ. **ლითჱნლ**, ბქ. **ლითჱნლ/ლითუალ**, ბქ., ნტხ. **ლითაჱნლ**, ლშხ., ჩოლ. **ლითჱნლ**)

ლი-გაზდ-ილ-ე (ბზ.)/ლი-გაზდ-ილ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლი-გაზდ-ილ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „კარგად გაზრდა; გაწვრთნა“ < ქართ. გა-ზრდ-ა „იგივეა, რაც აღზრდა“ (მდრ. ზს., ქს. **ლირდი**; ბზ. **ლიკჱჱჱჱჱ**; ბქ. **ლიწჱდი**)

ლი-გაწზ-ულ-ე (ბზ.)/ლი-გაწზ-ულ-ე

(ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-გაწზ-ულ-ე/ლი-გაწზ-ულ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-წზილ-ებ-ა „იმედგაცრუება...“ (მდრ. [ჟი] **ლიქრენე**)

ლი-გაწყობ-ლ-ე (ბზ.)/ლი-გაწყობ-ლ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლი-გაწყობ-ლ-ე (ქს.)/ლი-გაწყობ-ილ-ე (ლშხ.)/ლი-გაწყობ-ილ-ე/ლი-გაწყობ-ლ-ი/ლი-გაწყობლ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-წყ-ობ-ა 1. „გამლა (სუფრი-სა...); დაგება, გასწორება (ლოგინისა)“, 2. „გამართვა, მოწყობა“, 3. „მორთვა, მოკაზმვა“, იხ. ლი-წყობ-აჱ-ი და **გაწყობ**

ლი-გერშ-აჱ-ი (ბზ.)/ლი-გერშ-აჱ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-გერშ-აჱ-ი (ჩოლ.)/ლი-გერშ-აჱ-ი (უშგ.) < ქართ. [და]-გერშ-ვ-ა/[და]-გერშ-ვ-ა „გაწვრთნა, გაწაფვა“

ლი-გილოს-ი (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) გილოს-ჟ-ა „გლესვა, – წნასმა“, წნაცხება (ბათქაშისა...),“ იხ. ლი-გნეს-აჱ-ი

ლი-გლეჯ-აჱ-ი (ლნტ.)/ლი-გლაჯ-აჱ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-გლეჯ-ა „დახევა, დაფხრეწა; დაფლეთა“ (მდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. [ჩუ] **ლიგლგრე**, ბქ., ლნტ. [ჩუ] **ლიგლგრე**; ბზ. [ჩუ] **ლიცლგრე**, ბქ. [ჩუ] **ლიცრგლე**; ზს. **ლიგინჯლჱჱ**; ლშხ. [ჩუ] **ლიბინდლჱჱ**)

ლი-გლეჯ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „დარტყმა“ < ქართ. გლეჯ-ა „სახელი გლეჯს, იგლიჯება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-გნეს-აჱ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გლეს-ვ-ა „წნასმა“, წნაცხება (ბათქაშისა...),“ იხ. ლი-გილოს-ი

ლი-გოგ-აჱ-ი (ჩოლ.) „ქუსლებით სიარული“ < ქართ. გოგ-ვ-ა „ფრინველის კეთილი სვლა“ (საბა)

ლი-გოჯ-ე (ბქ.) 1. „ქვების ერთმანეთზე დაწყობა“, 2. გადატ. „ზედმეტი საკვების მიღების დროს ყელში ცუდი შეგრძნება“ < ქართ. (ლეჩხ.) გოჯ-იალ-ა „ბავშვების სათამაშო სახლი, ხუხულა“

ლი-გრჯ-ნლ (ლშხ.) *ხლმ.* < ქართ. (ლეჩხ.) გოჯ-იალ-ა „საბავშვო თამაში,

როდესაც პატარა ქვის სახლებს აშენებენ“ < ქართ. (ლექს.) გოჯ-იალ-ა „ბავშვების სათამაშო სახლი, ხუხულა“

ლი-გჟ-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-გიჟ-ებ-ა „ჭკუიდან გადასვლა/გადაყვანა, შეშლა“ (შდრ. ზს. [ჟი] **ლიხრინე**; ბზ. [ჩუ] **ლისრყე**, ბქ. [ჩუ] **ლისოყე**; ლშხ., ჩოლ. [ქა] **ლიმითრულე**)

ლი-გრამ-ი (ბქ.) „დაწვა, დადაგვა, გადაბუგვა“, შდრ. ასევე *იდიომ. გამოთქ. გრამდ ლიგნე* „დაწვა, დადაგვა, გადაბუგვა (ზედმიწ. – *გარამ-ად დგ-მ-ა)“ < ზან. (მეგრ.) გარამ-ი „უფსკრული, ქვესკნელი, ღრმა ხევი; კასტრული ჭა საერთოდ“

ლი-გრილ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ნ-გრილ-ე (ლშხ., ლნტ.) < ქართ. ა-გრილ-ებ-ა „სიგრილის დადგომა“, გა-გრილ-ებ-ა „სახელი გააგრილებს, გაგრილდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. **ლიქტელე**, ბქ. **ლიქტენე**)

ლი-გრიხ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-გრეხ-ა „რამდენიმე წვერი ძაფის (თოკის...) ერთმანეთზე დახვევით, ტრიალით ერთმანეთისთვის შეგრეხა“ (შდრ. ზს. **ლიშდრანი**, ბქ. ლშხ., ჩოლ. **ლიშდრანი**, ლნტ. **ლიშტრანი**; ბზ. **ლიწგრეხე**, ბქ. **ლიწირეხე/ლიწირხლანი**)

ლი-გულ-აჟ (ჩოლ.) < ქართ. გულ-ა-ობ-ა (< რუს. *Гулять*) „სეირნობა, დროის ტარება“ (შდრ. ბზ. **ლინტადლ**, ბქ. **ლინტადალ**, ჩოლ. **ლინტადალ**), იხ. ლი-სეირნ-ალ

ლი-გულ-აჟ-ალ/ლი-გულ-აჟ-ალ (ბზ.)/ლი-გულ-აჟ-ალ (ბქ., ლნტ.)/ლი-გულ-აჟ-ალ (ბქ.)/ლი-გულ-აჟ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გულ-ა-ობ-ა (< რუს. *Гулять*) „სეირნობა, დროის ტარება“ (შდრ. ბზ. **ლინტადლ**, ბქ. **ლინტადალ**, ჩოლ. **ლინტადალ**), იხ. ლი-სეირნ-ალ

ლი-გულ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-გულ-ებ-ა „ვინმეს სხვაგან მყოფად, წასულად მიჩნევა“ (შდრ. ბქ. **ქა ლიწონე**)

ლი-გუნდ-აჟ-ი (ლნტ.)/ლი-გუნდ-ა-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-გუნდ-აჟ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ა-გუნდ-ავ-ებ-ა „გუნდის მოყვანილობის მიცემა, გუნდად (გუნდებად) ქცევა“ (შდრ. ბზ. [ჟი] **ლიყტაბე**, ბქ. [ჟი] **ლიყტაბე**; ბზ. [ჟი] **ლიმგრკანი**; ბზ. [ჟი] **ლიკტრპე**, ბქ. [ჟი] **ლიკურპე**; ბქ. [ქა] **ლიმოკე**; ლშხ. **ლიმუქე**; ლშხ. **ლიგუნდად**; ჩოლ. [ჟი] **ლიშკურბათი**)

ლი-გურკ-ე (ზს., ლშხ.)/ლი-გუტირკ-ე (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) „მშვიდობის, ბედ-ილბლის, მსხვილფეხა საქონლის გამრავლებისთვის განკუთვნილი დღეობა“ *რელიგ.* < ქართ. კვირიკ-ობ-ა (< კვირიკე < ბერძ. *კვირიოს* „უფალი, ბატონი“)

ლი-გუნ-ე (ჩოლ.) „წაქეზება“ < ქართ. შე-გულ-იან-ებ-ა „წაქეზება, წახალისება“

ლი-გუნლ-ალ (ბზ.)/ლი-გუნალ-ალ/ალ (ბქ.) „გამოდარება, კარგი ამინდის დადგომა (ზედმიწ. – *გა-მო-გვალვ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. გვალ-ვ-ა „ხანგრძლივი უწყვილობითა და სიცხით გამოწვეული ნიადაგის სიმშრალე, მცენარეების განადგურება“

ლი-გუნლ-ე/ლი-გუნალ-ე (ბზ.)/ლი-გუნალ-ე (ბქ., უშგ.) „გამოდარება“ < ქართ. გვალ-ვ-ა „ხანგრძლივი უწყვილობითა და სიცხით გამოწვეული ნიადაგის სიმშრალე, მცენარეების განადგურება“

ლი-გუნკურ-ე (ბზ.)/ლი-გუნკურ-ე/ლი-გუნკურ-ე-ბე (ჩოლ.) „მზრუნველობა, ყურადღების მიქცევა (ზედმიწ. – **გა-კვირ-ვ-ებ-ა**)“ < ქართ. და-კვირვ-ებ-ა 1. „ყურადღებით დახედვა, ყურადღების გამახვილება (რამეზე), გულდასმით გასინჯვა“, 2. „დაკვირვებით შესწავლა; გააზრება...“

ლი-გუბ-აჟ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.*

< ქართ. და-გუბ-ებ-ა „გუბედ ქცევა, დატბორება, შეგუბება“

ლი-გუბ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-გუბ-ე (უშგ.) < ქართ. და-გუბ-ებ-ა „გუბედ ქცევა, დატბორება, შეგუბება“

ლი-გუბირგუბინ-ე (ზს., ქს.)/ლი-გურგუნ-ე/ლი-გურგუბინ-ე (ბზ.)/ლი-გუბირგუბინ-ე (ბქ.)/ლი-გუბირგუბინ-ე (ქს.)/ლი-გურგუბინ-ე (უშგ.) „ჯვრისწერა, ჯვრის დაწერა“ < ქართ. და-გვირგვინ-ებ-ა „გვირგვინის დადგმა ჯვრისწერის მიზნით“

ლი-გუბირგუბინ-ალ/ლი-გურგუნ-ალ/ლი-გურგუბინ-ალ (ბზ.)/ლი-გუბირგუბინ-ალ (ბქ.)/ლი-გუბირგუბინ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-გურგუნ-ალ (უშგ.) „ჯვრისწერა“ *ხლმ.* < ქართ. და-გვირგვინ-ებ-ა „გვირგვინის დადგმა ჯვრისწერის მიზნით“

ლი-გუბიან-ი (ზს.)/ლი-გუბიან-ი (ქს.)/ლი-გუბიან-ე/ლი-გუბიან-ე (უშგ.) „გაჭიანურება“ < ქართ. და-გვიან-ებ-ა „დაყოვნება, დახანება“

ლი-გცხად-ალ-ი (ბზ.)/ლი-გცხად-ალ-ი (ბქ.) „გამოცხადება“ *ხლმ.* < ქართ. გა-ცხად-ებ-ა „ცხადად გახდომა, გამჟღავნება, გამოაშკარავება“

ლი-გ-ცხად-ი (ზს.)/ლი-გ-ცხად-ი (უშგ.) „გამოცხადება“ < ქართ. გა-ცხად-ებ-ა „ცხადად გახდომა, გამჟღავნება, გამოაშკარავება“

ლი-გელტეზ (ზს.)/ლი-კელტუზ-ი (ბზ.)/ლი-გელტეზ-ი (ბქ.) < ქართ. კალატოზ-ობ-ა (< კალატოზ-ი < ძვ. ბერძ. *kalos* „ლამაზი, მშვენიერი“ და *todi/doti* „მიცემა, შექმნა“ სიტყვებისაგან კონტამინაციით) „ხელოსნობა, კირით-ხურობა“, იხ. **გალტოზ**

ლი-გერატნ-ე (ბქ.) „გაჭიანურება, გაჯანჯლება“ < ქართ. სა-გარანტ-ი-ო „რაც

გარანტიას იძლევა, გარანტიისათვის განკუთვნილი, – გარანტიისა“ (< გარანტია < ფრანგ. *garantie* < *garantir* „უზრუნველყოფა, დაცვა“) „პირობა, რომელიც უზრუნველყოფს რაიმე საქმის წარმატებას, – საწინდარი; თავდებობა, წინაპირობა“

ლი-გერიალ-ი (ჩოლ.)/ჯგრძალ (ლხმ.) 1. ჩოლ. „ღრიალით დინება წყლისა“, 2. ლხმ. „თოფის სროლის ყრუ ხმა“ < ქართ. გრ-იალ-ი „დიდი, გამაყრუებელი ხმაურობა, – ზრიალი, გუგუნი“

ლი-გერმ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-გერმ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-გემ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-გერმ-ვ-ა „იგივეა, რაც დაგემვა; გაწვრთნა, გაწაფვა“

ლი-გერცამ-ი/ლი-გარცამ-ი (ზს.)/ლი-გარცემ-ი (ლშხ.)/ლი-გერცამ-ი/ლი-გარცამ-ი (ჩოლ.) „წყევლა; ხატზე გადაცემა“ < ძვ. ქართ. გარდაცემა „იგივეა, რაც გადაცემა“ (შდრ. ჩოლ. *ყაჯა, ლიყჯენი*)

ლი-გერძნ-აჟ-ალ (უშგ.)/ლი-გრძნეჟილ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გრძნეულ-ებ-ა „ჯადოსნობა, მისნობა, გრძნება“ (შდრ. ზს. **ლილთერ**; უშგ. **მეთერობ**; ზს. **ლიჯლწი**; ბქ. **ლიჩხტარი**; ბქ. **გუდემჰედა**)

ლი-გერწყილ-აჟ-ი/ლი-გერწყლ-აჟ-ი/ლი-გირწყლ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-გირწყლ-აჟ-ი (ბქ.)/ლი-გირწყილ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. მო-კირწყელ-ა „სახელი მოკირწყლავს ზმნის მოქმედებისა, – ქვებით მოფენა (ქუჩისა და მისთ.)“

ლი-გერჯ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „წვალეზა, საძნელო საქმის კეთება“ < ქართ. გარჯა „შრომა, ჯაფა, მუყაითობა“

ლი-გერჯილ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-გარჯლ-ე (ჩოლ. არ გამიგია) „წვალეზა, საძნელო საქმის კეთება“ < ქართ. გარჯ-

ილ-ობ-ა „იგივეა, რაც გარჯა“

ლი-დაგაჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-დაგვ-ა „დაწვა; დატანჯვა, გაწამება“ (მდრ. ბზ. **ლიწგმწარე**, ბქ. **ლიწგმწარი**)

ლი-დარ-ი (ბქ.)/ლი-დარ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მო-დარ-ებ-ა „კარგი დარის დადგომა“

ლი-დამპირ-ე (ჩოლ.) „გადაწყვეტა, დაპირება“ < ქართ. და-პირ-ებ-ა „სიტყვის, პირობის მიცემა, შეპირება, აღთქმა“ (მდრ. ხს. **[ჩუ] ლისკბე**)

ლი-დაჲშ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-დაჲშ-ე (ბზ.)/ლი-დჲშ-ი (ხს.)/ლი-დაჲშ-ე (ლნტ., უშგ.)/ლი-დშაჲ-ი/ლი-დჲშ-ი (უშგ.) „გაფუჭება, წახდენა, დალუპვა“ < ქართ. და-შავ-ებ-ა „ცუდი რაიმეს გაკეთება, გაფუჭება, წახდენა (საქმისა...), დანაშაულის ჩადენა“ (მდრ. ხს. **ლიცჲდე**, ბზ. **ლიცდჲე**)

ლი-დაწყ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-დაწყ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-დაწყ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-დაწყჲ-ალ-ი (ჩოლ.) „დაწყობა, დალაგება; გადაწყობა, გადალაგება“ *ხლმ.* < ქართ. და-წყ-ობ-ა „დალაგება, მოწესრიგება...“

ლი-დაწყ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-დაწყ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლი-დაწყჲ-ე (ჩოლ.) „დაწყობა, დალაგება; გადაწყობა, გადალაგება“ < ქართ. და-წყ-ობ-ა „დალაგება; განლაგება; მოწესრიგება...“

ლი-დგჲილფ-ე (ჩოლ.) „წყალში დგაფუნით ხტომა“ < ქართ. დგაფ-უნ-ი „ტალღების ხეთქების ხმა; პერიოდული დგაფანი; წყლის ყრუ ხმაური რაიმეს დაცემის გამო, – იგივეა, რაც ფათქუნი“

ლი-დდარ-ალ (ბზ.)/ლი-დდარ-ალ (ბქ.)/ლი-დრდ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „მედიდურობა, ამპარტავნობა, მეტიძრობა (ზედმიწ. – *მ-დიდრ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. მე-დიდურ-ობ-ა „ამპარტავნობა,

ქედმაღლობა“ (მდრ. ბზ. **ლილქადალ**; ბზ. **ლიქრგნალ**; ბქ. **ლიცქტანალ**; ბქ. **ლისპულალ**)

ლი-დდარ-ი (ხს., ლშხ.)/ლი-დდარ-ი (ბქ.)/ლი-დიდარ-ი/ლი-მიდიდარ-ი (ლნტ.)/ლი-დდარ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-მ-დიდ-რ-ებ-ა „სახელი გაამდიდრებს, გამდიდრდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-დდარ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-მ-დიდ-რ-ებ-ა „სახელი გაამდიდრებს, გამდიდრდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-დედფალ-უნ-ე (უშგ.)/ლი-დედფალ-უნ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-დედოფლ-ებ-ა „დედოფლად გახდომა“

ლი-დეღფან-ი (ჩოლ.) „რაღაცის წინ გამოწევა დერეფანივით (ზედმიწ. – *გადერეფან-ებ-ა)“ *გადატ.* < დერეფან-ი „სახლის ნაწილი, წინა მხარეს მიდგმული შესასვლელად, უკედლებო (ღია), სვეტებიანი და გადახურული, – ტალანი, კორიდორი“

ლი-დეჲ (ხს.) < ქართ. დავა „კამათი, პაექრობა, ცილობა“ (მდრ. ხს. **ცილჲჲ**), იხ. **დაჲობ** და **დეჲა**

ლი-დეჲ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-დეჲ-ე/ლი-ლ-დეჲ-ე (ბქ.) „გაბრიყვება (ზედმიწ. – *გადევ-ებ-ა)“ < ქართ. დევ-ი (< ფალ. **dēv** „დემონი, ბოროტი სული“) „დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

ლი-ლ-დეჲ-ალ/ლი-დეჲ-ალ (ბქ.)/ლი-ლ-დეჲ-ალ/ლი-დეჲ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „დებილობა, ბრიყვობა, სულელობა (ზედმიწ. – **დევ-ობ-ა**)“ *ხლმ.* < ქართ. დევ-ი (< ფალ. **dēv** „დემონი, ბოროტი სული“) „დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

ლი-დრდ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-დიდ-ებ-ა „დიდად ქცევა; გაზრდა, გაბევრება...“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. [ქა] ლიძღდე, ბზ., ლშხ. ლიძღდე, ბქ. ლიძღდი, ლნტ. ლიძღდე)

ლი-დრრ-ე (ჩოლ.) „დირეს გადება (ზედმიწ. – *გა-დირ-ებ-ა)“ < ქართ. დირე 1. „გათლილი ძელი (ხე), დადებუ-ლი სახლის ნაწილის (კედლის, კარის, სვეტების...) სამირკვლად ან სარტყ-ლად“, 2. ძვ. „ძელი, მორი“

ლი-დღამზ-ი (ზს.) „დადაბლება, დაქვეითება, ჩამოქვეითება“ ხლმ. < ქართ. და-დაბლ-ებ-ა „დაბლად ქცევა, სიმაღლის მოკლება...“ (შდრ. ბზ. ლიჩრბე, ბქ. ლიჩრბე)

ლი-დღამზ-ი (ზს.)/ლი-დამზლ-ე (ბქ.)/ლი-დამზალ-ი (ლშხ.)/ლი-დამ-ზალ-ი (ლნტ.)/ლი-ნ-დაზლ-ე/ლი-დგნ-ზალ-ი (უშგ., ჩოლ.) „დადაბლება, და-ქვეითება, ჩამოქვეითება“ < ქართ. და-დაბლ-ებ-ა „დაბლად ქცევა, სიმაღლის მოკლება...“ (შდრ. ბზ. ლიჩრბე, ბქ. ლიჩრბე)

ლი-დოლ-აჟ-ი (ჩოლ.) „მძიმე ლო-დებით გადახურვა; ამოქოლვა“ < ქართ. (ლექხ.) და-ლოდ-ვ-ა „ყავრის დალოდ-ვა სახურავზე, ქვების (ლოდების) და-წყობა დაუქედელი ყავრის დასამაგ-რებლად“

ლი-დოლზ-ე (ბქ.) „დიდი ქვების სროლა (ზედმიწ. – *დოლაზ-ობ-ა)“ < ქართ. დოლაზ-ი (< სპარს. dūbab) „წის-ქვილის ქვა“

ლი-დოხტურ (ლშხ.) „ექიმობა“ < ქართ. დოხტურ-ობ-ა (< დოქტორ-ობ-ა < ლათ. doctor „მასწავლებელი, დამრი-გებელი“) 1. „დოქტორის სამეცნიერო (აკადემიური) ხარისხი“, 2. „იგივეა, რაც ექიმობა“, იხ. ლი-ექიმ/ლი-ექიმჟ

ლი-დრჯ-ი (ზს.)/ლი-დრაჯ-ი

(ჩოლ.)/ლი-დ[ა]რაჯ-ი (ლშხ.)/ლი-და-რჯ-ი (ლნტ.) < ქართ. დარაჯ-ობ-ა „და-რაჯად ყოფნა, ყარაულობა, გუშაგობა“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლილჩე, ლნტ. ლილჩე)

ლი-დრიკ-ე (ჩოლ.) 1. „მოღუნვა“, 2. გადატ. „ჩაჯინება, ჩაცემა“ < ქართ. დრეკ-ა „(რაიმე ზემოქმედებით) ზნეკა, ღუნვა; მოხრა, მოდრეკა...“

ლი-დსტურ-ე (უშგ.) < ქართ. და-დასტურ-ებ-ა „დასტურის მიცემა; და-მტკიცება, დამოწმება“

ლი-დუ-ალ (ბქ.) „უდიერად მო-პყრობა, დაუნანებლად დახარჯვა სხვი-სი ქონებისა“ < ოს.-ალან. dya (< თურქ.-არაბ. dua „ლოცვა“) „ამულეტი, ავგარო-ზი“, შდრ. ქართ. (რაჭ.) დუა „ჯადო“, ინგილ. „სამძიმარი, პანაშვიდი“

ლი-დუმ-ე (ზს.) < ქართ. და-დუმ-ებ-ა „გაჩუმება; დაწყნარება, დამშვიდება“

ლი-დურბელ-ე (ჩოლ.) < ქართ. დორბლ-ვ-ა „დორბლის, ნერწყვის დე-ნა“

ლი-დურდლუნ-ი (ზს.)/ლი-დანდ-ლუნ-ე/ლი-დანდლუნ-ე (ჩოლ.) ხმაბაძვ. < ქართ. დუდლუნ-ი „ცხვირში ლაპარა-კი; ჯუჯღუნ“ (შდრ. ბზ. ლიდგნ-დღრე)

ლი-დუჟელ (ბქ.) ზედმიწ. – *დუელ-ობ-ა < ქართ. დუელ (< ფრანგ. duel) „ორთაბრძოლა რაიმე იარაღით (გა-რკვეული წესების დაცვით); შებრძო-ლება, შეჭიდება“, იხ. დუელ

ლი-დულჟ-აჟ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-დულ-ებ-ა „რაიმეს დულილის მოთავე-ბა...“

ლი-დღ-ი (ბქ.)/ლი-დაღ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-დღ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. და-დაღ-ვ-ა „დაღის დასმა, – დადამღვა“, გადატ. „დაწვა, დაშანთვა; დამახინჯე-ბა“

ლი-დცჷ-ე (ბზ.)/ლი-დაცჷ-ე (ბქ.)/
ლი-დსჷ-ი (ჩოლ.) „გაზაფხულზე თოვ-
ლიან ნიადაგზე მიწის მოყრა“ < ქართ.
(ლექს.) მო-დაცვ-ა „კალოს ზედაპირზე
ზზის მოყრა, რათა მიწა არ დასკდეს“

ლი-დგნდჷ-ი (ზს., ჩოლ.)/ლი-
გნდაგ-ი/ლი-ნიანდაგ-ი (უშგ.) < ქართ.
და-ლიანდაგ-ებ-ა „ლიანდაგის გავლე-
ბა (საბნისათვის...), საბანში (ლეიბში...)“
ჩადებული ბამბისა (მატყელისა) და სა-
რჩულის სიგრძე მიკერება საპირეზე“

ლი-დგნჯ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-დინჯ-
ებ-ა „დინჯად ქცევა, დინჯად გახდომა,
დადარბაისლება“

ლი-დგრგნ-ი (ლშზ.) < ქართ. დრი-
გინ-ი „ბრაგუნა“

ლი-ელჷ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ელ-ვ-ა
„ატმოსფერული მოვლენა, როდესაც
დადებითი და უარყოფითი ელექტრო-
ზის შეერთება იძლევა ძლიერ ნათებას
კლავნილი ხაზის სახით...“ (შდრ. ბქ.
ლიჰლაღ)

ლი-ემმაკ-ალ (ბზ.)/ლი-ემმაკ-ალ (ბქ.)
/ლი-ემმაკ-ალ (ჩოლ.) „ემმაკობა, მოხერ-
ხება“ *ხლმ.* < ქართ. ემმაკ-ობ-ა (< ემმაკ-ი
< ფალ. **hēsm** „ბოროტი გენია, ავი სუ-
ლი, სატანა“) „მოხერხებულობა, გაქნი-
ლობა, გაიდევრობა, მზაკვრობა“

ლი-ემმა-ჷ-ალ (ლშზ., ჩოლ.)/ლი-
ემმა-ჷ-ალ (ლნტ.) „ემმაკობა, მოხერხე-
ბა (ზედმიწ. – *ემმა-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ.
ემმა (< ფალ. **hēsm** „ბოროტი გენია, ავი
სული, სატანა“) „იგივეა, რაც ემმაკი“

ლი-ექჷ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. და-ექვ-
ებ-ა „ექვის შეტანა, ექვის აღძვრა“ (შდრ.
ბქ. **ლიურკჷ**)

ლი-ექჷ-მან-ალ (ბზ.)/ლი-ექჷ-მან-
ალ/ლი-ექჷ-მან-ალ (ბქ.)/ლი-ექჷ-მან-
ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ექვ-იან-ობ-ა
„ექვიანის საქციელი, ექვის ქონა, უნ-
დობლობა, ექვი, ყოყმანი“

ლი-ზანზარ-ი (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ.
ზან-ზარ-ი „ძლიერი და სწრაფი რყევა
ძალიან დიდი საგნებისა, რასაც თან
ხმაურობა ახლავს“ (შდრ. ზს., ჩოლ.
ლიზგრზენი/ზგრზენ, ლხმ. **ლიზგრგე-
ნი/ზგრგენ**)

ლი-ზარალ-ე (ბზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლი-
ზარალ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. და-ზა-
რალ-ებ-ა (< ზარალ-ი < თურქ. **zarar**) 1.
„ქონებრივი ზარალის მიყენება, – ზარა-
ლი“, 2. „დახოცვა, მსხვერპლი...“

ლი-ზარდ-ალ-ი/ლი-ზარგ-ალ-ი
(ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ზრდ-ა „იგივეა,
რაც გაზრდა“

ლი-ზელ-ა/ჷ-ი (ლნტ.)/ლი-ზელ-
აჷ-ი/ლი-ზილ-აჷ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-
ზელ-ვ-ა „იგივეა, რაც მოზელვა“

ლი-ზეპირ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-ზპირ-ე
(უშგ.) < ქართ. და-ზეპირ-ებ-ა „ზეპირ-
რად დასწავლა“

ლი-ზთჷნ-ე (ბზ.)/ლი-ზთუნ-ე (ზს.,
ლშზ., ჩოლ.)/ლი-ზეთ-ჷნ-ე (ლნტ.)/ლი-
ზთ-ი (უშგ.) 1. „ზეთის გამოხდა“, 2.
„დაზეთვა, ზეთის წასმა (ზედმიწ. –
ზეთ-ვ-ა)“ < ქართ. ზეთ-ვ-ა/და-ზეთ-ვ-ა
(< ზეთ-ი < სომხ. **ծեթ**) „ცხიმოვანი თხე-
ვადი ნივთიერება, რომელიც იხმარება
უპირატესად საჭმლის მოსამზადებ-
ლად“ „ზეთის წასმა, ზეთით გაჟღენ-
თვა“

ლი-ზთქ-გნ-ე (ჩოლ.) „თავსხმა წვიმა
(ზედმიწ. – *ზათქ-უნ-ი)“ < ქართ. ზათქ-ი
„ძლიერი, ყურთასმენის წამლები ხმა
(ხმაური)“

ლი-ზმ-ალ (ბზ.)/ლი-ზმ-ალ (ბქ.)/
ლი-ზმ-ალ (ლშზ., ჩოლ.)/ლი-ზემ-ალ
(ლნტ.) „დატოლება, მიტოლება“ *ხლმ.* <
ქართ. მი-ზომ-ებ-ა „მიტოლება“

ლი-ზმ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ზმ-ალ-ი
(ბქ.)/ლი-ზმ-ალ-ი (ლშზ., ჩოლ.) *ხლმ.* <
ქართ. გა-ზომ-ვ-ა „ზომის აღება, ფარ-

თობის გაზომვა; აწყვა“

ლი-ზმ-ე (ზს., ქს.)/ლი-ზემ-ე (ლნტ.) < ქართ. მი-ზომ-ებ-ა „მიტოლება“

ლი-ზმ-ი (ზს., ჩოლ.)/ლი-ზმ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ზემ-ე/ლი-ზტმ-ი (ლნტ.) < ქართ. [გა]-ზომ-ვ-ა „ზომის აღება; აწყვა“

ლი-ზნ-აჟ-ე (უშგ.) < ქართ. ზნ-ევ-ა „ზიანის მოტანა, მიყენება“

ლი-ზარებ (ლშხ.) რელიგ. < ახ. ქართ. ზიარ-ებ-ა „ქრისტიანული ეკლესიის ერთ-ერთი წესი – ე. წ. ნაკურთხი ღვინისა და სეფისკვერის ნაწილის მიღება (შესმა-შეჭმა)“, შდრ. ძვ. ქართ. ზი-არება „მოზიარეობა, ეზიარება, მონაწილეობა“

ლი-ზაჲნ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ზიან-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ზიან-ებ-ა „ზიანის მიყენება, გაფუჭება, წახდენა; დაზარალება“

ლი-ზულ-ი (ბქ.)/ლი-ზულ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ზმუ-ილ-ი „გაბმული ხმადაბლა ზღავილი (საქონლისა)“

ლი-ზურთ-ალ (ჩოლ.) „ჩხუბი, გაწევ-გამოწევა (ზედმიწ. – *ზვირთ-ობ-ა)“
ხლმ. < ქართ. ზვირთ-ი „დიდი ტალღა (ზღვაზე, ტბაზე, მდინარეზე...)“

ლი-ზჷ-ი (ბზ.)/ლი-ზაჷ-ი (ბქ.)/ლი-ზაჷ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლი-ზჷ-ენ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ზჷ-ე (უშგ.) „გაშველება“ < ქართ. გა-ზავ-ებ-ა „გაშველება, დაზავება; შერიგება“

ლი-ზჷინ-აჷ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ზჷნ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ზვინ-ვ-ა „ზვინის (ზვინად) დადგმა“ (შდრ. ბქ. ლიმქჷი)

ლი-ზენგლჷგ-ი (ზს.)/ლი-ზენდლჷგ-ი (ბქ.)/ლი-ზენზლაგ-ი (უშგ.)/ლი-ზენგლაგ-ი (ჩოლ.) „ზარ[ებ]ის რეკვა (ზედმიწ. – *{და}-ზან-ზალ-აკ-ებ-ა)“, გადატ. „წყევლა“ < ქართ. ზან-ზალ-აკ-ი „პატარა ზარი“

ლი-ზერზენ-ი (ბქ., ჩოლ.) < მეგრ. ზერზენი/ზირზინი „ყვირილი, კივილი, ხმაური, ტირილი, ქვითინი, გოდება“, იხ. ზერზენ

ლი-ზერმაც-ალ (ბზ.)/ლი-ზერმაც-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ზერმაც-ალ (ბქ.) ხლმ. < ქართ. ზარმაც-ობ-ა „ზარმაცის თვისება, – სიზარმაცე“

ლი-ზერმაჲც-ი (ზს.)/ლი-ზერმაც-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-ზარმაც-ებ-ა „სახელი გააზარმაცებს, გაზარმაცდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ზერმალ-ი (ჩოლ.) „ბავშვის ხმა-მაღალი ტირილი“ < ქართ. ზრ-ილ-ი
1. „ზარის ხმის მაგვარი ძლიერი ხმა, რისამე რყევის დროს გამოცემული“,
2. „ზანზარი“, 3. გადატ. „თავმოყრილი მრავალი ადამიანის შემფოთებული ხმიანობა“

ლი-თათხ-აჷ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „გინება, ლანძღვა“ < ქართ. გა-თათხ-ვ-ა „გა-ლანძღვა“

ლი-თამჲდ (ბზ.)/ლი-თამად (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თამად-ობ-ა „თამადის მოვალეობა, თამადად ყოფნა, სუფრის ხელმძღვანელობა“

ლი-თანხმ-ე (უშგ.) < ქართ. და-თანხმ-ებ-ა 1. „თანხმობის მიღება, თანახმად გახდომა, – დაყოლიება“, 2. „თანხმობის მიცემა, თანახმად გახდომა, დაყოლა“

ლი-თაჷდებ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. თავ-დებ-ობ-ა/თავ-ს-დებ-ობ-ა „თავდებად დადგომა, ვისიმე თავდებად ყოფნა“

ლი-თაჷდებ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. თავ-დებ-ობ-ა/თავ-ს-დებ-ობ-ა „თავდებად დადგომა, ვისიმე თავდებად ყოფნა“

ლი-თაჷსუფლ-ე (ზს.)/ლი-თაჷსუფლ-ე/ლი-თაჷსუფლ-ე (ბზ.) < ქართ. გა-თავ-ის-უფლ-ებ-ა „სახელი გაათავი-

სუფლებს, გათავისუფლდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-თარგმნ-ე (ზზ., ლზზ., ჩოლ.)/ლი-თერგმან-ი (ზზ., ლზზ.)/ლი-თარგმნ-ე (ზზ.)/ლი-თარგმნ-ე (ბქ.)/ლი-თერგმან-ი (ლზზ., ჩოლ.)/ლი-თარგმან-ე (ლნტ.) < ძვ. ქართ. თარგმან-ებ-ა „ტექსტის ახსნა-განმარტება“, ახ. ქართ. თარგმნ-ა „ერთი ენიდან მეორეზე გადაღება“

ლი-თაჟს-ნლ (ლზზ., ჩოლ.) „შემრი-გებლურად მოქცევა, თავაზიანი მო-პყრობა, თავაზიანობა; პირფერობა“ *ხლმ.* < ქართ. შე-თავს-ებ-ა „ერთმანეთ-თან შეთანხმება, შეწყობა, შეხამება; მო-თავსება“

ლი-თაჟს-ე (ლზზ., ჩოლ.) „დაახლოე-ბა, ახლობლად, თავისად ქცევა“ < ქართ. მი-თვის-ებ-ა „მისაკუთრება“

ლი-თეზ-აჟ-ნლ (ზზ.) *ხლმ.* < ქართ. თევზ-ა-ობ-ა „თევზის ჭერა“

ლი-თეჟრ-ნლ-ი/ლი-თერჟ-ნლ-ი/ლი-თეჟრ-ნლ-ი (ზზ.)/ლი-თეჟრ-ნლ-ი (ბქ.)/ლი-თეჟრ-ალ-ი/ლი-თეჟრ-ნლ-ი (ჩოლ.)/ლი-თაჟრ-ნლ-ი/ლი-თაჟრ-ნლ-ი/ლი-თეჟრ-ნლ-ი (უშგ.) „თვალთვა-ლი“ *ხლმ.* < ქართ. [და]-თვალ-იერ-ებ-ა „თვალთვალის გასინჯვა, დაკვირვება, სხვა-დასხვა მხრიდან ნახვა; გაცნობა, შესწავ-ლა...“

ლი-თერჟ-ე (ზზ.)/ლი-თეჟრ-ი (ბქ.) „თვალთვალის“ < ქართ. [და]-თვალ-იერ-ებ-ა „თვალთვალის გასინჯვა, დაკვირ-ვება, სხვადასხვა მხრიდან ნახვა; გა-ცნობა, შესწავლა...“

ლი-თთარ-ი (ბქ.)/ლი-თთარ-ი (ჩოლ., უშგ.) „გაჭუჭყიანება, გაბინძურება (ზედმიწ. – *გა-თათარ-ებ-ა)“ < ქართ. თა-თარ-ი „თათარისტანის მოსახლეობა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) თართუა „დასვრა, თხუპნა“, თართილ-ი „დასვრილი, მო-თხუპნული“

ლი-თთუნ-ი (ზს., ქს.) „სიგარეტი, თამბაქოს მოწევა (ზედმიწ. – *თუთუნ-ობ-ა)“ < ქართ. თუთუნ-ი (< თურქ. *tütün*) „იგივეა, რაც თამბაქო“

ლითონ (ზს., ქს.) < ქართ. ლითონ-ი (< ბერძ. *lithos*-იდან „ქვა“) „ქიმიურად მარტივი სხეული ან შენადნობი, მე-ტწილად ჭედვადი, დნობადი, სითბო და ელექტროგამტარი...“

ლი-თოფ-ნლ (ზზ.)/ლი-თოფ-ალ (ბქ., ლნტ.)/ლი-თოფ-ნლ (ლზზ., ჩოლ.)/ლი-თუფ-იელ (ლნტ.) „იარაღის სროლა (ზედმიწ. – *თოფ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. თოფ-ი (< სპარს. *tup*) „ხელში დასაჭერი გრძელლულიანი ცეცხლსასროლი ია-რადი“

ლი-თოფ/ლი-თუფ (ზს., ლნტ.)/ლი-თოფ (ზს., ქს.) „იარაღის სროლა (ზედ-მიწ. – *თოფ-ობ-ა)“ < ქართ. თოფ-ი (< სპარს. *tup*) „ხელში დასაჭერი გრძელ-ლულიანი ცეცხლსასროლი იარაღი“

ლი-თოდრ-ი/ლი-თოდურ-ი/ლი-თოდრ-იელ (ზზ., ლზზ., ჩოლ.)/ლი-თოდრ-ი (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/ლი-თო-დგრ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-თოდურ-ი (ბქ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. თევდორ-ობ-ა/თე-დორ-ობ-ა (< თევდორე < თეოდორე < ბერძ. *Θεόδωρος* „ღვთის ბოძებული, ღვთის ნაჩუქარი“) „თევდორეს სახე-ლობის დღე“

ლი-თრამ-ნლ (ზზ.) „პარპაში“ *ხლმ.* < ქართ. თარემ-ი/თარემ-ობ-ა „დარბევა, აკლება, აოხრება; თარემით სიარული“

ლი-თრამ-ი (ჩოლ.) „ფეხით ბალა-ხის, ნათესის გათელვა; ბევრი სიარუ-ლი“ < ქართ. თარემ-ი „დარბევა, აკლე-ბა, აოხრება; თარემით სიარული“

ლი-თრიაქ-ი (ჩოლ.) „გაბინძურება, დასვრა (ზედმიწ. – გა-თრიაქ-ებ-ა)“ < ქართ. თრიაქ-ი (< სპარს. *teriak*) „იგივეა, რაც ოპიუმი“

ლი-თრინ-წლ (ბზ.)/ლი-თრინ-ა/წლ (ბქ.)/ლი-თრინ-წლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. თრ-ევ-ა „სახელი ათრევს, ეთრევა ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-თრინ-წლ-ი (ბზ.)/ლი-თრინ-ა/წლ-ი (ბქ.)/ლი-თრინ-წლ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. თრ-ევ-ა „სახელი ათრევს, ეთრევა ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-თრინ-ე (ბზ.)/ლი-თრინ-ე (ბქ., ქს., უშგ.) < ქართ. {გა}-თრ-ევ-ა „თრევით გატანა, წაყვანა“

ლი-თუთქ-ა-ი (უშგ., ჩოლ.)/ლი-თუთქ-ა-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. თუთქ-ვ-ა „დამდულვრა, დაფუფქვა“ (მდრ. ბქ. ლი-წლ-ა-ი, უშგ., ჩოლ. ლი-წლ-ა-ი)

ლი-თუთხმეტ-ი (ჩოლ.) „შეწუხება, მოუთმენლობა; დასუსტება“ < ქართ. ჩა-თოთხ-მეტ-ებ-ა „ცხვირის ჩაყოფა სხვის საქმეში“

ლი-თუთქ-ე (ჩოლ.) „ოდნავ გამოცხობა“, *გადატ.* „დუდულუნით ლაპარაკი (ზედმიწ. – და-თუთქ-ვ-ა)“ < ქართ. თუთქ-ვ-ა „დამდულვრა, დაფუფქვა“ (მდრ. ბქ. ლი-წლ-ა-ი, უშგ. ლი-წლ-ა-ი)

ლი-თქორ-ე (ჩოლ.) < ქართ. თქორ-ვ-ა „ცრა, ჟინჟღვლა“

ლი-თქრ-ენ-ე (ბქ., ჩოლ.) „სითხის თქრიალით დენა“ < ქართ. თქრ-იალ-ი „რაიმე სითხის (ჩვეულებრივ სისხლის...) ერთბაშად და სწრაფად გადმოსვლა“

ლი-თქტა-ი (უშგ.) < ქართ. {გა}-თუთქ-ვ-ა „დამდულვრა, დაფუფქვა“ (მდრ. ბქ. ლი-წლ-ა-ი, უშგ. ლი-წლ-ა-ი)

ლი-თქტლიფ-ა-ი (ბზ.)/ლი-თქტ-ლიფ-ა-ი/ლი-თქტლიფ-ე (ჩოლ.) „ლორის ჭამა“ < ქართ. თქვლეფ-ა „მაღლოთა-გან ენით წვნის ჭამა“ (საბა), *გადატ.*

„ჩქარ-ჩქარა დაუღეჭავად ჭამა, ხარბად ყლაპვა“

ლი-თქმ-ენ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „წყლის დიდი ნაკადით დენა“ < ქართ. თქემ-ი „დიდი წვიმა, – თავსხმა“

ლი-თხლემ-ა-ი (ლნტ.)/ლი-თხლემ-ა-ი/ლი-თხლამ-ა-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-თხლემ-ა „რაიმეს მაგრად დაკვრა, დარტყმა, დანარცხება“

ლი-თხრილ-ა-ი (ბზ.) < ქართ. თხრა „სახელი თხრის, ითხრება ზმნათა მოქმედებისა“, მდრ. ზან. (მეგრ.) თხორ-უ-ა „დასაფლავება; თხრა“; იხ. თხრილ

ლი-თხრობელ-ი (ბქ., ლშხ.)/ლი-თხრებელ-ი (ლხმ.) „თხრობა, გაცემა (ზედმიწ. – მ-თხრობელ-ობ-ა)“ < ქართ. მ-თხრობ-ელ-ი „მთქმელი“

ლი-თხურპ-უნ-ი (ზს., ჩოლ.) „თუხ-თუხი; ხმის გამოცემით ჭამა“ < ქართ. თხურპ-უნ-ი „ხმაურით ჭამა“, იხ. თხურპუნ

ლი-თხურ-ან-ა/ელ (ბქ.)/ლი-თხურ-ან-ან-წლ/ლი-თხურ-ან-ე (ჩოლ.) „ბღვერა“ < ზან. (მეგრ.) თხვირინ-ი /თხვირინ-უ-ა „გაბრაზებით ყურება“, იხ. თხურინ

ლი-თემინ-ე (ზს.)/ლი-თმინ-ე (ბქ., ლნტ., უშგ.)/ლი-თმინ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-თმენ-ა „გაძლება, ატანა (ავისა, გაჭირვებისა და მისთ.), თავის შეკავება“

ლი-თგრან-წლ/ლი-თგრან-წლ (ბზ.)/ლი-თგრან-ა/წლ (ბქ.)/ლი-თგრან-წლ (ლშხ., ჩოლ.) „მაწანწალობა“ *ხლმ.* < ქართ. თრ-ევ-ა „სახელი ათრევს, ეთრევა ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-თგრსა-ი (ზს.) < ქართ. და-თარსვ-ა „დანავსვა, გათვალვა“ (მდრ. ზს. ლიპზაყი)

ლი-თგრქად-ი (ბქ.) *გადატ.* „დასმენა, გაღიზიანება... (ზედმიწ. – *დუქარდ-

ობ-ა“ < ძვ. ქართ. დუქარდ-ი (< სპარს. **dukārd**) „სამართებელი, საპარსი; დიდი მავრატელი ცხვრის საპარსად“

ლი-თგრქატ-ი/ლი-თგრქატ-ი (ჩოლ.) „მავრატლით მუშაობა (ზედმიწ. – *დუქარდ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. დუქარდ-ი (< სპარს. **dukārd**) „სამართებელი, საპარსი; დიდი მავრატელი ცხვრის საპარსად“

ლი-კაზმ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-კმაზ-აჟ-ი (ჩოლ.)/ლი-კზმ-ე/ლი-კზმ-აჟ-ი/ლი-კაზმ-ე (უშგ.) 1. ბზ., უშგ. „მორთვა/მოკაზმვა/შეკაზმვა“, 2. ჩოლ. „საჭმლის შეკმაზვა“ < ქართ. მო-კაზმ-ვ-ა „მორთვა/ლამაზად გამოწყობა“, შე-კაზმ-ვ-ა „საჭმლის შენელება საკაზმით“

ლი-კაკან-ი (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-კაკან-ე (ჩოლ.) < ქართ. კაკან-ი „ხმიანობა (ქათმისა, კაკბისა...)“

ლი-კაკლ-ურ-ე (ჩოლ.) „ფქვის დროს წისქვილის დოლაბის მიერ მარცვლების მიმოფანტვა (ზედმიწ. – *კაკალ-ობ-ა)“ < ქართ. (გურ., იმერ.) კაკალ-ი „მარცვალი“

ლი-კაკ-აჟ-ალ (ლნტ.) „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა (ზედმიწ. – *კაკალ-ობ-ა)“ < ქართ. კაკალ-ი „მაღალი, ფართოფოთლებიანი ხე და ამ ხის ნაყოფი“

ლი-კაკუნ-ე/ლი-კაკუნ-ი (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. {და}-კაკუნ-ებ-ა/კაკუნ-ი „კაკუნის ხმის გამოცემა, დარაკუნება“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ლიფხკენე**; ბქ. **ლიყ[ჟ]გუნე**)

ლი-კამათ-ალ (ბზ.)/ლი-კამათ-ალ (ბქ.)/ლი-კამათ-ალ (ჩოლ.) **ხლმ.** < ქართ. კამათ-ობ-ა „იგივეა, რაც კამათი“

ლი-კამანდრ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „ბრძანება“ < ქართ. კამანდრ-ობ-ა (< რუს. **командовать** „ბრძანება, ბრძანების თქმა“) „განკარგულების გაცემა, მბრძანებლობა“

ლი-კანკალ-ი/ლი-კან[ნ]კალ-ი

(ლნტ.)/ლი-კანკალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კენკა-მ/ლი-კენკალ-ე (უშგ.) < ქართ. კანკალ-ი „შიშით თრთოლა“ (საბა), „მაგდაგი, ცახცახი, თრთოლა“ (შდრ. ზს. **ლიჯჯგენე**; ზს. **ლიფგრდენე**; ზს. **ლიფსგენე**; ლშხ. **ლიბარბგალი**)

ლი-კანონ-ე (ბზ.)/ლი-კანონ-ე (ბქ., ქს.) < ქართ. და-კანონ-ებ-ა (< კანონ-ი < ბერძ. **kanōn**) „დამტკიცება; დაწესება, დამკვიდრება“

ლი-კარტ-აჟ-ალ (ქს.) „კარტის თამაში (ზედმიწ. – *კარტ-ობ-ა)“ **ხლმ.** < ქართ. კარტ-ი (< გერმ. **karte** რუს. ენის მეშვ.) „სათამაშო ქაღალდი, – ბანქო“

ლი-კარ-უნ-ე (ბქ.)/ლი-კარ-უნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „უშნოდ პირის გაღება“, **გადატ.** „ტირილი, მოთქმა“ (ზედმიწ. – *გა-კარ-ებ-ა) < ქართ. კარ-ი „გასაღები და მისაგდებელი“ (საბა), „შემოზღუდული ადგილის ანდა შენობის, ოთახის (რაიმე სათავსის) შესასვლელის დასახური (ხისა, რკინისა...)“

ლი-კატრ-აჟ-ი/ლი-კატურ-ე/ლი-კანტურ-ე (ჩოლ.) „ფხაჭნა, კაწრვა“ < ქართ. და-კაწვრ-ა „წვეტიანი საგნით (ბრჭყალებით, ფრჩხილებით...) კანის დასერვა, – დაფხჭნა“

ლი-კაფშ-ურ-ე (ჩბზ.)/ლი-კაშშ-ურ-ე (ლხმ.) < ქართ. და-კავშირ-ებ-ა „კავშირის გაბმა; კავშირის დადგენა...“

ლი-კაწრ-აჟ-ი (ლნტ.)/ლი-კაწრ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-კაწვრ-ა „წვეტიანი საგნით (ბრჭყალებით, ფრჩხილებით...) კანის დასერვა, – დაფხჭნა“ (შდრ. ბქ. **ლიკანჭურე**)

ლი-კაჟ-ე (ბზ., ლნტ.)/ლი-კაჟ-ე (ბქ.) „მეწყვეტა; დაკავება; დაქვითვა“ < ქართ. და-კავ-ებ-ა 1. „გაკავება; გაჩერება, არ-გაშვება. || დაჭერა, დაპატიმრება“, 2. „(ხელში) დაჭერა; დასაკუთრება; დაპყრობა“, 3. „დაქვითვა...“ (შდრ. ბზ.,

ჩოლ. ლიკუტენი)

ლი-კდელ-ი (ბქ.) < ქართ. და-კოდ-ვ-ა „ჭრილობის მიყენება, დაჭრა“

ლი-კევ-აჟ-ი (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-კევ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „თივის გაშლა, გაფანტვა გაშრობის მიზნით; მატყლის, ბურტყლის წეწვა (ზედმიწ. – *გა-კევ-ვ-ა)“ < ქართ. (გურ.) კევ-ვ-ა „წეწვა (მატყლისა ხელით)“

ლი-კელზ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-კერპ-ებ-ა „კერპად, თავყანისცემის საგნად ქცევა“

ლი-კენჭ-აჟ-აჟ (ბზ.)/ლი-კენჭ-აჟ-აჟ (ბქ.)/ლი-კენჭ-აჟ-აჟ (ლნტ.)/ლი-კენჭ-აჟ-აჟ (ლშხ., ჩოლ.) „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“ *ხლმ.* < ქართ. კენჭ-ა-ობ-ა „საბავშვო თამაშობა კენჭებით“

ლი-კენჭ-აჟ-ი (ჩოლ.) „კენჭებით მოფენა, მოხრეშვა“ < ქართ. მო-კენჭ-ვ-ა „მოკირწყლა“

ლი-კერკეტ (ბზ., ჩოლ.) „გაკერპება, გაჯიუტება (ზედმიწ. – გა-კერკეტ-ებ-ა)“ < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) კერკეტ-ი/კერკეტ-ა „მაგარი, მკვრივი“

ლი-კერკეჟ-აჟ (ჩოლ.) „შეუძლებლის შეძლება; ძალით ღამის ტეხვა“ < ქართ. (ლეჩხ.) კერკეჟ-ი „მაგარი ხორცი, რომელიც დიდხანს არ მოიხარშება“

ლი-კერტ-ან-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ღორის დამაკება“ < ქართ. და-კერატ-ებ-ა „კერატებად ქცევა (ბურვაკებისა)“

ლი-კერძ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კერძ-ე (ლნტ.) „დანათესავება, დამოყვრება (ზედმიწ. – *კერძ-ო-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. კერძ-ი 1. „წილი, ულუფა“, „რაიმე საჭმელი (მომზადებული)“, კერძო (< ოს. *kærd*) „ცალკეული პირის კუთვნილი, ისეთი, რაც არ ეკუთვნის სახელმწიფოს ან საზოგადოებას, – პირადი“ (შდრ. ბზ. ლიანჭალ)

ლი-კეტ-აჟ-ი (ლნტ.)/ლი-კეტ-აჟ-ი

(ჩოლ.) < ქართ. {და}-კეტ-ვ-ა „დახშვა, დახურვა, – ჩაკეტვა...“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. ლიკლი)

ლი-კეჟ-ე (ბქ.) „ლეწვის დამთავრების აღსანიშნავი დღესასწაული (ზედმიწ. – კევრ-ობ-ა)“ *რელიგ.* < ქართ. კევრ-ი „პურეულის სალენი ძველის-ძველი იარაღი“

ლი-კეც-აჟ-ი (ლნტ.)/ლი-კეც-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-კეც-ვ-ა „რამდენჯერმე გაკეცვა (გაშლილისა), მოხრა, მოლუნვა...“ (შდრ. ბზ. ლიკუშდნაჟლი, ჩოლ. ლიკუშტანაჟლი, ბქ. ლიკუშდე-ლი, ჩოლ. ლიკუშტენი)

ლი-კენ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კენ-ე (ლნტ.) 1. „შეკონვა, შეხვევა“, 2. „შეგროვება“ < ქართ. [შე]-კონ-ვ-ა „კონად შეკვრა, გაკონვა“ (შდრ. ბზ. ლიჭუნე, ჩოლ. ლიჭონე)

ლი-კერვ-ე (ჩოლ.) „დაჩირება, საჩირედ დაჭრა ხილისა (ზედმიწ. – *და-კერვ-ებ-ა)“ < ქართ. კერვ-ი „წვრილნაყოფიანი კურკოვანი ხეხილის გამხმარი ნაყოფი“

ლი-კერძ-აჟ (ბზ.)/ლი-კერძ-აჟ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კერძ-აჟ (ლნტ.) „დანათესავება, დამოყვრება (ზედმიწ. – *კერძ-ო-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. კერძ-ი 1. „წილი, ულუფა“, 2. „რაიმე საჭმელი (მომზადებული)“, კერძო (< ოს. *kærd*) „ცალკეული პირის კუთვნილი, ისეთი, რაც არ ეკუთვნის სახელმწიფოს ან საზოგადოებას, – პირადი“ (შდრ. ბზ. ლიანჭალ)

ლი-კეთილ-ე/ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კეთილ-ე/ლი-კეთილ-ი/ლი-კეთილ-ე (ლნტ.) „გამდიდრება; გაბედნიერება; აშენება (ზედმიწ. – *გა-კეთილ-ებ-ა)“ < ქართ. კეთილ-ი „სხვისათვის კარგის მსურველი, კარგი გულისა, სათნო“

ლი-კიდგან-ი/ე (უშგ.) < ქართ. გა-კი-

დეგან-ებ-ა „განცალკევება, განაპირება“

ლი-კისკის-ი (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კისკის-ი „მაღალი, წვრილი ხმით გულიანი სიცილი“

ლი-კილ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კილ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. კივილ-ი „წვრილი, მაღალი ხმის გაბმით ამოტევა (ამოხდომა) ადამიანისაგან“

ლი-კლა-ე (უშგ., ლშხ.) < ქართ. და-კალ-ვ-ა „მოკალვა (ქვაბებისა...)“

ლი-კლაჟ-წლ-ი (ბზ.)/ლი-კლაჟ-წლ-ი (ბქ.)/ლი-კლაჟ-წლ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კალაჟ-წლ-ი (ლნტ.) „[გა]ლექვა (ზედმიწ. – ***[გა]-კალო-ებ-ა**)“ *ხლმ.* < ქართ. კალო (< სომხ. **kal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლექვენ“

ლი-კლაჟ-ი (ზს.)/ლი-კლაჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-კალაჟ-ი (ლნტ.) „[გა]ლექვა (ზედმიწ. – ***[გა]-კალო-ებ-ა**)“ < ქართ. კალო (< სომხ. **kal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლექვენ“

ლი-კლ-აჟ-მელ (ბზ.)/ლი-კლ-აჟ-ელ (ბქ.)/ლი-კლ-აჟ-მელ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კალ-აჟ-მელ (ლნტ.) „ლექვის დრო“ *ხლმ.* < ქართ. კალო-ობ-ა „პურეულის ლექვის, კალოს გამართვის დრო“ (< კალო < სომხ. **kal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლექვენ“

ლიკლრკი (ჩოლ.) < ქართ. ლიკ-ლიკ-ი „ბავშვის ლაპარაკი, – ტიტინი“

ლი-კოკორ-ი (ქს.) „მცირე ზომის მჭადების, პურების... უხვად გამოცხოზა (ზედმიწ. – ***კოკორ-ობ-ა**)“ < ქართ. კოკორ-ი „კვერ-ი“

ლი-კორინ-ე (ჩოლ.) „შეუსმენლობა“

< ქართ. (გურ.) შე-კორინ-ებ-ა „არაფრად ჩაგდება“

ლი-კობტ-აჟ-წლ (ბზ.)/ლი-კობტ-აჟ-ალ (ბქ.)/ლი-კობტ-აჟ-წლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. კობტა-ობ-ა „კოპწიაობა“

ლი-კობტ-აჟ-ი (ბქ.)/ლი-კობტ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-კობტ-ავ-ებ-ა „გაპრანჭვა, მორთვა, მოკაზმვა“

ლი-კვ-გნ-წლ-ი (ბზ.)/ლი-კვ-გნ-წლ-ი (ბქ.)/ლი-კვ-გნ-წლ-ი (ჩოლ.)/ლი-კვ-აჟ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კვ-აჟ-წლ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. [და]-კვ-ვ-ა „წვრილად დაჭრა“

ლი-კვ-გნ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-კვ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-კვ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. [და]-კვ-ვ-ა „წვრილად დაჭრა“

ლი-კჟინ-ე (უშგ.) < ქართ. და-კიჟინ-ებ-ა „ხმამაღალი შეძახება, ყიჟინის დაცემა, – დაყიჟინება“

ლი-კრასკ-აჟ-წლ-ი (ბზ.)/ლი-კრასკ-აჟ-წლ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-კრასკ-აჟ-წლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-კრასკ-ვ-ა (< რუს. **Краска**) „შელეზვა“

ლი-კრასკ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-კრასკ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-კრასკ-ვ-ა (< რუს. **Краска**) „შელეზვა“

ლი-კრ-აჟ-ი (ზს.)/ლი-კრ-აჟ (ბქ.)/ლი-კრ-აჟ-ი (უშგ.) „ზაფხულობით მთაში კარავში ცხოვრება და საქონლის მოვლა (ზედმიწ. – ***კარვ-ობ-ა**)“ < ქართ. კარავ-ი „ადგილიდან ადგილზე გადასატანი სადგამი“

ლი-კრ-ე (ზს., ქს.)/ლი-კრ-ენ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „გაღება (ზედმიწ. – ***გა-კარ-ებ-ა**)“ < ქართ. კარ-ი „გასაღები და მისაგდებელი“ (საბა), „შემოზღუდული ადგილის ანდა შენობის, ოთახის (რაიმე სათავსის) შესასვლელის დასახური (ხისა, რკინისა...)“

ლი-კრეჟ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-კრეჟ-ვ-ა „მოჭრა, შეჭრა“ (მდრ. ზს.,

ლმზ. ლიფშუდე, ჩოლ. ლიფშუტე, ლნტ. ლიფშუტუე, ლხმ. ლიფშდე)

ლი-კრიშკ-აჟ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-კრიშკ-აჟ-ალ-ი (ლმზ.) „დახუფვა, მოხუფვა“ *ხლმ.* < რუს. **Крышка** „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

ლი-კრიშკ-აჟ-ი (ბქ.)/ლი-კრიშკ-აჟ-ი (ლმზ.) „დახუფვა, მოხუფვა“ < რუს. **Крышка** „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

ლი-კროხ-ალ (ჩოლ.) გადატ. „ჯდომა, ჩაცუცქვა (ზედმიწ. – *ჩა-კრუხ-ვ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. კრუხ-ი „ქათამი, რომელიც კვერცხებზე ზის წიწილების გამო-საჩეკად“

ლი-კროხ/ლგ-კროხ-ე (ჩოლ.) გადატ. „ჯდომა, ჩაცუცქვა (ზედმიწ. – *ჩა-კრუხ-ვ-ა)“ < ქართ. კრუხ-ი „ქათამი, რომელიც კვერცხებზე ზის წიწილების გამოსაჩეკად“

ლი-კტ-ი/ლი-კტ-ინ-ე (ჩოლ.) „კეტიტ მუშაობა (ზედმიწ. – *კეტ-ობ-ა)“ < ქართ. კეტ-ი „დიდი, მსხვილი ჯოხი“

ლი-კუთუტნ-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. კუთუნ-ებ-ა „სახელი აკუთუნებს ზმნის მოქმედებისა“ (მდრ. ბზ. **ლისთუტი**)

ლი-კულაჟკ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-კულაჟკ-ი (ლმზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-კულაჟკ-ებ-ა (< კულაჟკ-ი < რუს. **кулак**) „სახელი გააკულაჟკებს, გაკულაჟკდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-კუნკუტ-ე (ბზ.) /ლი-კუნკუტ-ე (ლმზ., ჩოლ.) „მოღუნვა, მოკუნჯვა“ < ქართ. (იმერ.) მო-კუნკ-ვ-ა, აჭარ. მო-კუნკ-ვ-ა „წელში მოხრა, მოკუნჯვა“

ლი-კუნტრუშ-ალ (ლმზ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. კუნტრუშ-ი „პირუტყვი ხლტომით თამაშობა“ (საბა)

ლი-კუპრ-აჟ-ი¹ (უშგ.) < ქართ. გა-კუპრ-ვ-ა „კუპრის წასმა; კუპრით გაჟღენთა“

ლი-კუპრ-აჟ-ი²/ლი-კუპრ-აჟ-ე (ჩოლ.) გადატ. „გაბრაზება; ბოღმის გულში ჩადება...“ < ქართ. გა-კუპრ-ვ-ა „კუპრის წასმა; კუპრით გაჟღენთა“

ლი-კურტელ-ი (ბქ.)/ლი-კურტელ (ჩოლ.) „კვირიას თქმა, გალობა“ *რელიგ.* < ქართ. (ფშ., ხევს.) კვირია („საღვთო სიმღერის სახელწოდება“), ფშავ-ხევსურეთში ხალხური წარმართული ღვთაე-ბაა, ხმელეთის მზრუნველი (მდრ. ჩოლ. **კუტირაშ** „წყევლა“)

ლი-კუართხ-ე/ლი-კურთხ-ე (ჩოლ.) „ცულის გამოკვერვა (ზედმიწ. – *კვერთხ-ვ-ა)“ < ძვ. ქართ. კუერთხ-ი „ჯოხი“, „საგანგებო სახის ჯოხი, რომელიც ხელთ ეპყრა დიდი თანამდებო-ბის ზოგ პირს, როგორც ნიშანი ძალა-უფლებისა...“, იხ. ლი-კუტერ-ე

ლი-კუდირ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-მ-კვიდრ-ებ-ა „მკვიდრად გახდომა, და-სახლება; დაფუძნება რაიმე ადგილზე“

ლი-კუტერ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-კოტრ-აჟ-ი (ბქ.)/ლი-კოტრ-აჟ-ი (უშგ., ლმზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-კოტრ-ებ-ა „ქონების დაკარგვა, ბანკროტობა; გაღატაკება“

ლი-კუტერ-ე (ბზ., ლმზ., ჩოლ.)/ლი-კუტერ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლი-კუტერ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ცულის გამოკვერვა (ზედმიწ. – *კვერ-ვ-ა)“ < ქართ. კვერ-ი „ურო; პატარა ჩაქუჩი“, იხ. ლი-კუართხ-ე

ლი-კუთხ-ოჟ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-მო-კუთხ-ვ-ა „სახელი გამოკუთხავს ზმნის მოქმედებისა“

ლი-კუთიატ-ინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ა-კვი-ატ-ებ-ა „აჩემება“

ლი-კუტირტ-აჟ-ი (ლნტ.)/ლი-კუტირ-ტ-აჟ-ი (ლმზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-კვირტვ-ა „კვირტების გამოღება, აყვავე-ბა“

ლი-კუტლ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. და-კვალ-ვ-ა 1. „სახვინელი იარაღით კვლე-

ბის გაყვანა მიწაზე“, 2. „კვლების გაკეთება, კვლების გავლება (ბოსტანში, ბაღში...)“...

ლი-კუმამ-წლ-ი (ზზ.)/ლი-კუმამ-წლ-ი (ლშზ., ჩოლ.) „მესაქონლეობა (ზედმიწ. – *კუმამ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. კუმამ-ი (< არაბ. *kumaš* „საქონელი“) „მვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“ (შდრ. ბქ. *ლიქუმინგენ*[ი]; ბქ. *ლიტეთბ[ტ]მალ*)

ლი-კუმამ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-კუმამ-ი (ლშზ.) „მესაქონლეობა (ზედმიწ. – *კუმამ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. კუმამ-ი (< არაბ. *kumaš* „საქონელი“) „მვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“ (შდრ. ბქ. *ლიქუმინგენ*[ი]; ბქ. *ლიტეთბ[ტ]მალ*)

ლი-კუტ-ე (უშგ.) < ქართ. და-კუტ-ებ-ა „კუტად ქცევა, სიარულის უნარის დაკარგვა, ფეხების წართმევა“

ლი-კფ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-კაფ-ვა-ა „მოჭრა, გაჩეხვა“ (შდრ. ზს., ლშზ. *ლიქჩე*, ლნტ. *ლიქჩე*)

ლი-კვლმზ-ი (ზს.)/ლი-კვლმზ-ი/ე (ლშზ., ჩოლ.) „თევზაობა (ზედმიწ. – *კალმზ-ობ-ა)“ < ქართ. კალმზ-ი (< სომხ. *կարդախայ*) „შავ- და წითელ-ხალებიანი თევზი ორაგულების ოჯახისა“

ლი-კვლპეტ-ი/ლი-კვლპრტ-ი (ზზ.)/ლი-კვლპეტ-ი/ლი-კვლპრტ-ი (ბქ.)/ლი-კალაპრტ-ი (ლნტ.)/ლი-კალპრტ-ი (ლშზ., ჩოლ.)/ლი-კალპეტ-ი/ე (ჩოლ.) „გასწორება, ყალიბში, ფორმაში მოთავსება (ზედმიწ. – *გა-კალაპრტ-ებ-ა)“ < ქართ. კალაპრტ-ი „სათანადო მოყვანილობის საგანგებოდ გაკეთებული სამარჯვი, რომელზე შემოჭერითაც აკეთებენ რაიმე საგანს. || საჭირო ფორმის ღრუ საგანი, რომელშიც მოაქცევენ (ასხამენ, დებენ) გასაკეთებელი ნივთის

მასას, – ყალიბი“

ლი-კვრზ-ე/ლი-კვრზ-ე (ზზ.)/ლი-კინრზ-ე/ლი-კინრზ-ი/ლი-კინრზ-წნ-ი (ბქ.)/ ლი-კინრზ-ე/ლი-კინრზ-ი (ჩოლ.) „კისრება, საკუთარ თავზე აღება რაიმე საქმისა, დანაშაულისა... (ზედმიწ. – *კინრზ-ებ-ა)“ < ქართ. (იმერ., გურ., აჭარ.) კინრზ-ი „კისერი“

ლი-კვრზ-წნ-ი (ზზ.)/ლი-კერზ-ე (ბქ.) < ქართ. კერძ-ვა, მი-კერძ-ო-ებ-ა (< კერძო < ოს. *kaerd*) „უსამართლოდ უპირატესობის მინიჭება, მხარის დაჭერა ვინმესთვის, – მიდგომა“, შდრ. ოს. *kaerd* „ნაჭერი, ნაკვეთი“, „ნახევარი, მხარე“

ლი-კვრკვ-ე (ზზ.)/ლი-კარკვ-ე (ბქ.)/ლი-კარკვ-ი/ე (ლშზ., ჩოლ.)/ლი-კარკვ-ი (ლნტ.) „კაკანი, კრიახი“ < ქართ. (გურ., იმერ.), მეგრ. კარკაც-ი „გადაჭარბებული სიცილი, ხმამაღალი კისკისი“

ლი-კვრლ-აჟ-ი (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. კრულ-ვა-ა „[და]წყევლა, შეჩვენება“ (შდრ. ზზ. *ლიჭთუნე*, ბქ. *ლიჭთე*; ზს. *ჭათა*)

ლი-კვრწზ-ი (ზს.)/ლი-კვრწზ-ი/ე (ჩოლ.) < ქართ. კარწაზ-ი „რაიმე ტექსტის სიტყვა-სიტყვით, გარკვევით წარმოთქმა იმ მიზნით, რომ მსმენელმა ჩაიწეროს...“ (შდრ. ზს., ლშზ. *ლითტრი*)

ლი-კვზ-აჟ-წლ (ზზ.)/ლი-კაზ-აჟ-წლ (ლშზ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. კაზ-ობ-ა (< კაზა < თურქ. *kaxpa* < არაბ., სპარს., შდრ. სპარს. *qaxbā*) „მეძაობა, როსკიპობა“

ლი-ლაგ-აჟ-წლ-ი (ზზ.)/ლი-ლაგ-აჟ-ალ-ი (ლშზ., ჩოლ.)/ლი-ლაგ-აჟ-წლ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. [და]-ლაგ-ებ-ა „(გარკვეული წესრიგით) დადება, მოთავსება, – დაწყობა“

ლი-ლამაზ-ი (ლშზ., ჩოლ.)/ლი-ლმაზ-ე (ლშზ.)/ლი-ლამაზ-ი (ლნტ.)

„გამშვენება/დამშვენება“ < ქართ. გა-ლა-მაზ-ებ-ა „ლამაზად, შნოიანად გახდო-მა; გაუკეთესება, გაუმჯობესება“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლიმსგუტენი; ლნტ., ლხმ. ლითუტლში)

ლი-ლაქლაქ-ი (ლნტ.)/ლი-ლაქლქ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლაქ-ლაქ-ი „უთავბოლო და ბევრი ლაპარაკი, – ყბე-დობა“

ლი-ლაღომ-ი (ჩოლ.) „აფეთქება“ < ქართ. (იმერ., გურ., ზ. აჭარ., იმერხ.) ლაღუმ-ი (< ბერძ., თურქ. *lağım*) „ნა-ღმი“ (შდრ. ბქ. ლიბთქუნე)

ლი-ლაყბ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლა-ყბ-ობ-ა „ბევრი და უსაგნო ლაპარაკი, – ყბედობა“

ლი-ლახტ-აღ (ზზ.)/ლი-ლახტ-აჟ-აღ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ლახტ-ა-ობ-ა „საბავშვო თამაშობა ლახტებით“

ლი-ლზგ-აჟ-ი (ზზ.)/ლი-ლაგ-აჟ-ი/ლი-ლზგ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ლაგ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. [და]-ლაგ-ებ-ა „(გარკვე-ული წესრიგით) დადება, მოთავსება, – დაწყობა“

ლი-ლწნდ-ე/ლი-ლწნდ (ზზ.)/ლი-ლანდ-ე (ბქ., ლნტ., უშგ.)/ლი-ლწნდ (უშგ.) < ქართ. მო-ლანდ-ებ-ა „მოჩვენე-ბა“ (შდრ. ბზ., ლიწუტენე, ბქ. ლიწონე; ბქ. ლინაგე)

ლილწა (ზზ.)/ლილა (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლილწ (უშგ.) < ქართ. ლილა (< სპარს. ნი*ლ-იდან) „მინერალური ლურჯი საღებავი, რომელსაც იყენებენ რისამე შესაღებავად“

ლი-ლ-ბურ-ალ/ლი-ტბურ-ალ (ბქ.)/ლი-ტბურ-ალ (ჩოლ.) „ემშაკობა, გაიძვერობა“ < ქართ. (რაჭ.) ობურ-ი „ემ-შაკი“

ლი-ლგამ-ი (ჩოლ.)/ლი-ლგამ-ი (უშგ.) < ქართ. ა-ლაგმ-ვ-ა „ლაგამის ამოდება, გასაქანის არმიცემა“

ლი-ლერ-ი/ლი-ლორ-ე (ლნტ.)/ლი-ლურ-ი (ჩოლ.) < ქართ. (ქიზიყ.) და-ლორ-ვ-ა „ხორცის დამაშხვა, ლორის გამოყვანა“, იხ. ლი-პეხუდ-ე

ლი-ლეს-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-ლეს-ვ-ა „სახელი გალესავს, გაილესება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბქ. ლიშე-რი/ე)

ლი-ლექს-ე (ბქ.)/ლი-ლეს-ე (უშგ.)/ლი-ლექს-აჟ-ი/ლი-ლექს-აჟ-აღ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ლექს-ვ-ა „ლექსების თქმა“

ლი-ლილ-აჟ-ი (ზზ.)/ლი-ლილ-აჟ-ი (ჩოლ.) „დაღურჯება“ < ქართ. და-ლილ-ავ-ებ-ა 1. „გალილავება (ბევრი-სა)“, 2. გადატ. „ფიზიკური ზემოქმედე-ბით დაღურჯება“

ლი-ლ-მეთილ (ბქ., ჩოლ.) „ქმრის ოჯახში ცხოვრება; ქმრის ნათესავებთან ერთად თანაცხოვრება (ზედმიწ. – *სა-მამა-მთილ-ობ-ა)“ < ქართ. მამა-მთილ-ი „ქმრის მამა“

ლი-ლობიო-აჟ-აღ (ლშხ., ჩოლ.) „მკითხაობა, მარჩიელობა ლობიოს მარ-ცვლებით (ზედმიწ. – მე-ლობიო-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. ლობიო (< სომხ. *լոբի* < თურქ. *lobja*) „ერთწლოვანი კულტუ-რული მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა“ (შდრ. ბზ. ლიჯლწაღელ, ჩოლ. ლიჯლა-ღელ, ბქ. ლიჯლწაღელ; ზს. ლილთერ, ჩოლ. ლიმთერ; ბქ. ლიჩხტარი)

ლი-ლოთ-აჟ-აღ (ზზ.)/ლი-ლოთ-აჟ-ი/ლი-ლოთ-აჟ-აღ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ლოთ-ობ-ა „მაგარი სასმე-ლების ხშირად და ჭარბად სმა“ (შდრ. ბზ. ლიმშდგმწალ, ჩოლ. ლიმშტგმ, ბქ. ლიმშდგმალ)

ლი-ლ-კირ-აღ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „კი-რის გამოწვა (ზედმიწ. – *კირ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. კირ-ი „კირქვის გამოწვით მიღებული თეთრი ნივთიერება (კალ-

ციუმის ჟანგი), ფართოდ იყენებენ მშენებლობაში“

ლი-ლომნ-აჟ-ი/ლი-ლომნ-აჟ-ნლ (ჩოლ.) < ქართ. ლომნ-ა „კოცნა სველი, დორბლიანი ტუჩებით“

ლი-ლოკ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ლოკ-ე (ბქ. ლნტ.) < ქართ. ლოკ-ვა „ენის წყისმა (რისამე ასაცლელად)“||„თითის მოსმა (რისამე ასაცლელად)“

ლი-ლურცმან-ი (ბზ.)/ლი-ლურცმან-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ლურსმან-ი/ლი-ლურსმან-ე (ჩოლ.)/ლი-ლურსმან-ე/ლი-ლურცმან-ი (უშგ.) < ქართ. და-ლურსმ-ვა (< ლურსმან-ი < სპარს. *mesmār* < არაბ.) „ლურსმანით დაჭედვა ან დაჭედება“

ლილჟ (ჩოლ.) გადატ. „დალილავებული, გალურჯებული; სილურჯე“ < ქართ. და-ლილავე-ბა გადატ. „ფიზიკური ზემოქმედებით დალურჯება“ < ქართ. ლილა (< სპარს. *ნი*ლ*-იდან „მინერალური ლურჯი საღებავი“) „ლურჯი საღებავი, რომელსაც იყენებენ თეთრეულის რეცხვისას (აგრეთვე რისამე შესაღებავად)“, შდრ. ასევე ჩოლ. ლი-ლჟარ „თვალის გუგის ირგვლივ დალილავება“

ლი-ლფარ-ნლ-ი (ბზ.)/ლი-ლფარ-ნლ-ი (ბქ.)/ლი-ლფარ-ნლ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სფარ-ნლ-ი (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ფარ-ე-ბა „დაფენა; ჩამოფარება; მიფარება...“

ლი-ლფარ-ი (ზს.)/ლი-ლფარ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სფარ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ფარ-ე-ბა „დაფენა; ჩამოფარება; მიფარება...“

ლი-ლყაფ-ნლ (ბზ.)/ლი-ლყაფ-ნლ (ბქ., უშგ.)/ლი-ლყაფ-ელ (ბქ.) „ხუმრობა (ზედმიწ. – ლაყაფ-ობა)“ < ქართ. ლაყაფ-ი (< სპარს. *laqab* „გრძელი წერილი, გრძელი სიტყვა“) „უსაქმური ლაპარაკი,

– ლაყობა, ყბედობა“

ლი-ლყინ-ნლ-ი (ბზ.)/ლი-ლყინ-ნლ-ი (ბქ.)/ლი-ლყინ-ნლ-ი/ლი-მყინ-ნლ-ი (ჩოლ.) 1. „დამყნობა“, 2. ჩოლ. „ყანის შემოფარგვლა“ *ხლმ.* < ქართ. მყნ-ობა „მცენარის გადანერგვა“

ლი-ლყინ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-მყინ-ე (ჩოლ.) 1. „დამყნობა“, 2. ჩოლ. „ყანის შემოფარგვლა“ < ქართ. მყნ-ობა „მცენარის გადანერგვა“

ლი-ლშგარ-ნლ (ბზ.)/ლი-ლშგარ-ნლ (ბქ.) გადატ. „დიდი სტუმრიანობა (ზედმიწ. – ლაშქრ-ობა)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. ლაშქარ-ი (< ფალ. *laškar*) „ჯარი, არმია“

ლი-ლშგარ-ი (ბზ.)/ლი-ლშგარ-ი/ლი-ლშქარ-ი (უშგ.) < ქართ. ლაშქრობა-ა/გა-ლაშქრ-ე-ბა < ძვ. ქართ. ლაშქარ-ი (< ფალ. *laškar*) „ჯარი, არმია“

ლი-ლც-ოჟ-ნლ (ბზ.)/ლი-ლც-ოჟ-ნლ (ბქ.)/ლი-ლოც-აჟ-ნლ (ლშხ.) რელიგ. *ხლმ.* < ქართ. ლოც-ვა „ღვთისთვის ვედრება, ღვთისთვის ვისიმე სიკეთის (ბედნიერების, სიცოცხლის, გამარჯვების...) თხოვა გარკვეული წესის შესრულებით, დალოცვა“ (შდრ. ზს. ლიმზირ/ლიმზერ/ ლიმზურ)

ლი-ლხ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-ლახ-აჟ-ი (ლნტ.)/ლი-ლხ-აჟ-ი (უშგ., ჩოლ.) „გალახვა; დასუსტება“ < ქართ. გა-ლახ-ვა „ცემა“ (შდრ. ბზ., ლიტყცნნი, ბქ. ლიტყცნნი, ჩოლ. ლიტყცნნი)

ლი-ლხირ-ულ-ე (ბზ.) < ქართ. გამხიარულ-ე-ბა „სახელი გამხიარულებს, გამხიარულდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ლხნ-ე (ზს., ქს.)/ლი-ლხნ-ი-ე (უშგ.) „გახარება; მოღხენა“ < ქართ. მო-ლხენ-ა „მხიარულება, დროს ტარება“

ლი-ლენძაჟ-ი (ზს.)/ლი-ლენძაჟ-ი

(ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-ლანძღ-ჴ-ი (ლნტ.) < ქართ. [გა]-ლანძღ-ვ-ა „სალანძღავი სიტყვებით, ლანძღვა-გინებით მიმართვა ვინმესთვის“ (შდრ. ბქ. ლირალო; ბზ. ლიწრწლ, ბქ. ლიწრალ, უშგ. ლიწრალი), იხ. ლწ-ნძღ

ლი-ლენძღჴ-წლ-ი (ბზ.)/ლი-ლენძღ-ღაჴ-წლ-ი (ბქ.)/ლი-ლენძღღაჴ-ი/ლი-ლენძღღაჴ-წლ-ი (ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. [გა]-ლანძღ-ვ-ა „სალანძღავი სიტყვებით, ლანძღვა-გინებით მიმართვა ვინმესთვის“ (შდრ. ბქ. ლირალო; ჩოლ. ლირალო, ბზ. ლიწრწლ, ბქ. ლიწრალ, უშგ. ლიწრალი), იხ. ლწ-ნძღ

ლი-მართ-ლ-ე (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. [გა]-მართლ-ებ-ა „მართლად მიჩნევა; უდანაშაულოდ აღიარება...“

ლი-მარტუხ-ე/ლი-მარტ-ულ-ე (ჩოლ.) „ცალი ხარისათვის გაკეთებული უღლით მუშაობა“ < ქართ. მარტოხელი/მარტოხელა 1. „ერთად-ერთი მუშა ოჯახში“, 2. „მარტო“, 3. გადატ. „ეული“

ლი-მარქაფ-ი (ლნტ.) „ზურგიდან თავდასხმა (ზედმიწ. – *მო-მარქაფ-ებ-ა)“ < ქართ. მარქაფა „სათადარიგო, შემცვლელი (მაგ., მარქაფა ცხენები, მარქაფა ჯარი...)“

ლი-მარცხ-ე (ზს.)/ლი-მგრცხ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მწრცხ-ე (ბზ., ლნტ.)/ლი-მარცხ/ლი-მგრცხ-ი (უშგ., ჩოლ.) „დაღუპვა“ < ქართ. და-მარცხ-ებ-ა „ძლევა, მორევა, ჯობნა“

ლი-მარყუჟ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „დახვევა“ < ქართ. და-მარყუჟ-ებ-ა „მარყუჟის გაკეთება, მარყუჟად შეკვრა, – გამოყულობვა“

ლი-მარხ-ულ-ე (ჩოლ.) < ქართ. მარხულ-ობ-ა „მარხვის შენახვა, მარხვის წესების დაცვა“

ლი-მასლ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „მასრაზე ძაფის დახვევა“ < ქართ. მასრა „საზე-

დაო ძაფის დასახვევი მოკლე ჯოხი (ლერწმისა ან ლითონისა) მაქოში ჩასადები“

ლი-მასხარ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მსხარ (ჩოლ.) < ქართ. მასხრ-ობ-ა „ხუმრობა, ოხუნჯობა“ (ბზ. ლილგაცწლ; ბზ. ლიცგგწლ, ბქ. ლიცგგწალ; ზს. ლიჯღწჴ; ზს. ლიღჴჴე/ლიღჴჴე)

ლი-მასხარ-წლ (ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. მასხრ-ობ-ა „ხუმრობა, ოხუნჯობა“ (ბზ. ლილგაცწლ; ბზ. ლიცგგწლ, ბქ. ლიცგგწალ; ზს. ლიჯღწჴ; ზს. ლიღჴჴე/ლიღჴჴე)

ლი-მაიმუნ-წლ (ბზ.)/ლი-მაიმუნ-ა/წლ (ბზ., ლნტ.)/ლი-მაიმუნ-წლ (ლშხ., ჩოლ.) ზოოლ. ხლმ. < ქართ. მაიმუნ-ობ-ა (< მაიმუნ-ი < თურქ. *maymun* < არაბ. სპარს.) „მაიმუნის მსგავსად მოქცევა“

ლი-მაჴინ-ე (ბქ.) < ქართ. მავნ-ე-ობ-ა „მავნებლობა, ხელის შეშლა რაიმე საქმეში“ (შდრ. ზს., ქს. ლიჴმე)

ლი-მაშინ-ე (ბქ.)/ლი-მარშინ-ე (ლშხ.)/ლი-მარშინ-ე/ლი-მარშინ-წლ-ი (ჩოლ.) „გვირისტის გავლება, გაკერვა საკერავი მანქანით (ზედმიწ. – *გა-მაშინ-ებ-ა)“ < ქართ. მაშინა (< რუს. *машина* < ლათ. *machina*-დან) „მანქანა“

ლი-მახინჯ-ე (ზს., ლნტ.)/ლი-მახინჯ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მახინჯ-ებ-ა „მახინჯად ქცევა, – დასახიჩრება; დაუშნოება...“

ლი-მბად-ი (ბქ.) „გათელვა (ზედმიწ. – *და-ნაბად-ებ-ა)“ < ქართ. ნაბად-ი (< სპარს. *namad*) „ქეჩა“

ლი-მბ-ე/ლი-ნბ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-მბ-ე (ლშხ.)/ლი-ნებ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-ნებ-ებ-ა „ნებით მიცემა, დათმობა; დამორჩილება“

ლი-მეგობრ-ალ (ბქ.) < ქართ. მეგობრ-ობ-ა „მეგობრებისთვის დამახასიათებელი ურთიერთობა“

ლი-მდილ-ალ (ზს.) „ხვეწნა, მუდარა (ზედმიწ. – *მადლ-ობ-ა)“ < ქართ. მადლ-ი „სიკეთე, ქველობა, მოწყალება“ (მდრ. ბზ. ლიგვრწლ, ჩოლ. ლიგვრწლ)

ლი-მედიატორ (ზს., ქს.) „შუამავლობა (ზედმიწ. – მედიატორ-ობ-ა)“ < ქართ. მედიატორ-ე „შუამავალი, მომრიგებელი“

ლი-მეორ-ე (ზს., ქს.) < ქართ. გა-მეორ-ებ-ა „ნათქვამის ან ნამოქმედარის ხელახლა, კიდევ თქმა ან გაკეთება...“

ლი-მერდინ-ე/ლი-მერდიმ-ე (ლშხ.) „ფქვილის გაცრა“ < ქართ. (გურ., იმერ.) მერდინ-ი „წმინდა საცერი, – სამტკიცი“ (მდრ. ლნტ. დიმ „საცერი“)

ლი-მეტ-ატ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მეტ-ებ-ა „განწირვა“

ლი-მეფ (ზს., ქს.)/ლი-ნეფ (ზს., ლნტ.) < ქართ. მეფ-ობ-ა „მეფედ ყოფნა, – ხელმწიფობა“

ლი-მერხ-წლ (ბზ.) „გამოდარება“ < ქართ. მერეხ-ი „თავსხმა, დელგმა“

ლი-მიზეზ-წლ (ბზ.)/ლი-მიზეზ-ალ (ბქ.)/ლი-მიზეზ-წლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მიზეზ-ალ (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. მიზეზ-ობ-ა „მიზეზის, საბაბის ძებნა“

ლი-მიზეზ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მიზეზ-ი (ზს., ჩოლ.)/ლი-მიზეზ-ე (ბქ., ლნტ.) < ქართ. მიზეზ-ობ-ა „მიზეზის, საბაბის ძებნა“

ლი-მიზობელ (ზს., ქს.)/ლი-მიზობულ (ბქ.)/ლი-მეზუბელ (ჩოლ.)/ლი-მიზუბ-წლ (უშგ.)/ლი-მიზობელ (ჩოლ.) < ქართ. მეზობლ-ობ-ა „ვინმესთან მეზობლად ყოფნა“

ლი-მთხოჟრ (ბზ.) < ქართ. მათხოვრ-ობ-ა „გლახაობა“ (მდრ. ბზ. ლიმშგტმანწლი, ბქ. ლიმშგტმანწლი, ჩოლ. ლიმშგტმანწლი)

ლი-მთხოჟრ-წლ (ბზ.)/ლი-მათხოჟრ-ა/წლ (ბქ.)/ლი-მათხოჟრ-წლ (ჩოლ.)

ხლმ. < ქართ. მათხოვრ-ობ-ა „გლახაობა“ (მდრ. ბზ. ლიმშგტმანწლი, ბქ. ლიმშგტმანწლი)

ლი-მირჩულ-ან-ი (ბზ.)/ლი-მურჩლ-ენ-ი (ბქ.)/ლი-მერჩილ-ე (უშგ.) „ჭიდაობის ერთ-ერთი ილეთი, მოწინააღმდეგის გაკოჭვა, ძირს დაგდება“ < ქართ. და-მორჩილ-ებ-ა „თავის მორჩილად ქცევა; შეპყრობა, დაპყრობა, ძლევა; მორჩილად გახდომა“, იხ. ლი-მორჩილ-ე

ლი-მ-კეთ (ზს.)/ლი-მ-კეთ-ე (ბზ.)/ლი-მ-კათ (ლნტ.) „მოყვრობა; დამეგობრება“ < ქართ. მო-კეთ-ე-ობ-ა „მოკეთეთების ურთიერთ დამოკიდებულება, მოკეთედ ყოფნა“ (მდრ. ბქ., ჩოლ. ლიანქ; ბქ. ლიანზერ)

ლიმონათ (ზს., ლნტ.)/ლიმონათ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ლიმონათ-ი (< ფრანგ. *lomonade*) „გამაგრილებელი სასმელი, დამზადებული წყლისაგან ლიმონის (ან სხვა ხილის) წენისა და შაქრის მიმატებით“

ლიმონათი ქარხანა (ლნტ.) < ქართ. ლიმონათ-ის ქარხანა < ქართ. ლიმონათ-ი (ფრანგ. *lemonade*) „გამაგრილებელი სასმელი, დამზადებული წყლისაგან ლიმონის (ან სხვა ხილის) წენისა და შაქრის მიმატებით“ და ქარხანა (< სპარს. *ქარხანა* „სახელოსნო“ < *kar* „საქმე + *xana* „სახლი“) „მსხვილი სამრეწველო საწარმო“

ლი-მორიდებ (უშგ.)/ლი-მორდე/აბ/ლი-მორდე/აბ-წლ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-რიდ-ებ-ა „რიდი, კრძალვა, მოკრძალება“

ლი-მორჩილ-ე (ქს.)/ლი-მერჩლ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-მორჩილ-ებ-ა „თავის მორჩილად ქცევა; შეპყრობა, დაპყრობა, ძლევა; მორჩილად გახდომა“, იხ. ლი-მირჩულ-ან-ი

ლი-მოს-ე (ჩოლ.) 1. „შიშველი ადა-

მიანის შემოსვა“, 2. გადატ. „შეფოთვლა, ფოთლით შემოსვა“ < ქართ. შე-მო-ს-ვა- „ტანსაცმლის, სამოსლის ჩაცმა; ჩაცმადახურვა“

ლი-მოყურ-ალ (ლნტ.)/ლი-მოყურ-ე/ლი-მოყურ-ალ (ჩოლ.) < ქართ. მოყვრობ-ა „ნათესაობა“

ლი-მოწმ-ან-ი (ბქ.)/ლი-მოწმ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. შე-მოწმ-ებ-ა „გასინჯვა, გარკვევა რისამე ავკარგიანობისა“

ლი-მოწმ-ე (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ნწმ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-მოწმ-ებ-ა „დადასტურება“

ლი-მოჭრობ-ი/ლი-მოჭრები (ჩოლ.) „შეგროვება; მომჭირნეობა“ < ქართ. მო-მჭირნ-ე-ობ-ა „მომჭირნედ ხარჯვა“ (შდრ. ბქ. მონჭრობან)

ლი-მორეთ (ბზ.)/ლი-მოროჟ (ზს.)/ლი-მოროჟ (ჩოლ.)/ლი-მორეთ (ბქ.) „გარჩევა (საქმისა), მედიატორობა; შუაგაცობა (ზედმიწ. – მოურავ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“ (შდრ. ზს. ლილხტერი; ზს., ჩოლ. ლილღედი)

ლი-მორთხ-ე/ლი-მორთხ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „ფეხებმოკეცილი ჯდომა“ < ქართ. მო-რთხმ-ა „მოკეცა, შეკეცა (ფეხებისა)“

ლი-მორჟ-ალ (ბზ.)/ლი-მორჟ-ალ (ბქ.)/ლი-მორაჟ-ალ (ლშხ.)/ლი-მორაჟ-ალ (ლნტ.)/ლი-მორჟ-ალ (ჩოლ.) „გარჩევა, მედიატორობა (ზედმიწ. – მოურავ-ობ-ა)“ ხლმ. < ძვ. ქართ. მოურავ-ი „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“ (შდრ. ზს. ლილხტერი; ზს. ლილღედი)

ლი-მორჟ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მორჟ-ე (ბქ.)/ლი-მორაჟ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მორაჟ (ლნტ.) /ლიმორაჟ-ი (ჩოლ.) „გარჩევა, მედიატორობა“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი „მებატონის, მემამულ-

ლის ქონების გამგებელი“ (შდრ. ზს. ლილხტერი; ზს. ლილღედი)

ლი-მპარ-ი (ბზ.) „რელიგიური დღესასწაული; მიცვალებულთა სულის მოსახსენებელი დღეობა“ რელიგ. < ქართ. (გურ.) ლამპრობ-ა „დღესასწაული, რომლის დროსაც ჩირაღდნებს (ლამპრებს) ანთებდნენ და დაატარებდნენ ეზოში, ვენახში – ვითომდა კუდიანების გასარეკად, – ჭიაკოკონობა“, იხ. ლამპრობ

ლი-მპარ-ი-ელ (ბზ.) „რელიგიური დღესასწაული; მიცვალებულთა სულის მოსახსენებელი დღეობა“ ხლმ. < ქართ. (გურ.) ლამპრობ-ა „დღესასწაული, რომლის დროსაც ჩირაღდნებს (ლამპრებს) ანთებდნენ და დაატარებდნენ ეზოში, ვენახში – ვითომდა კუდიანების გასარეკად, – ჭიაკოკონობა“

ლი-მჟაჟ-ე (ქს.) „დამწნილება“ < ქართ. და-მჟავ-ებ-ა „მჟავედ ქცევა, მჟავედ გახდომა; მწნილად ჩადება, – დამწნილება“ (შდრ. ზს. ლიტხე; ბქ., ჩოლ. ლიმხემე, ლნტ., ჩოლ. ლიხმე)

ლი-მრო-ჟ-ი (ჩოლ.) „ხის მორებად დაჭრა“ < ქართ. და-მორ-ვ-ა „მორებად დაჭრა“

ლი-მსან (ბზ.)/ლი-მსან-ი (ბქ.)/ლი-მსან-ი (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) „დაკვეთება; მისნობა“ < ქართ. (მთიულ.) და-მსნ-ებ-ა „დაკვეთება“

ლი-მსახურ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მსახური (ზს.) < ქართ. მო-მსახურ-ებ-ა „ვისიმე ან რისამე საჭიროების, მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად რაიმე სამუშაოს შესრულება, სამსახურის გაწევა“, მო-სა-მსახურ-ე-ობ-ა „მსახურად ყოფნა“, იხ. მომსახურეობ

ლი-მსხარ-ალ (ბზ.)/ლი-მსხარ-ალ (ბქ.)/ლი-მსხარ-ალ/ლი-მასხარ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მასხარ-ალ (ლნტ.)

„ხუმრობა“ *ხლმ.* < ქართ. მასხრ-ობ-ა „ხუმრობა, ოხუნჯობა“ (შდრ. ბზ. **ლილ-გაცწლ**; ბზ. **ლიცგენწლ**, ბქ. **ლიცგენალ**; ზს. **ლიჯღტუ**; ზს. **ლილჟკე/ლილეჟკე**)

ლი-მუნდ-ჰნ-ი (ბქ.) < ქართ. მ-ი-ნდ-ობ-ა „ნდობა“

ლი-მუნდ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-მუნდ (ბქ.) < ქართ. მ-ი-ნდ-ობ-ა „ნდობა“

ლი-მურგუტალ-წლ-ი (ბზ.)/ლი-მურ-გუტალ-ალ-ი-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მურ-გუტლ-ე (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-მრგვა-ლ-ებ-ა „მრგვლად ქცევა, მრგვლად გა-ხდომა; მრგვალი ფორმის მიცემა“ (შდრ. ბზ. **ლივტრანწლი**, ბქ. **ლიკურ-პწლი**; ბზ. **ლიყტპწლი**, ბქ. **ლიყტა-ბწლი**)

ლი-მურგუტალ-ი (ბზ.)/ლი-მურგუ-ელ-ი/ლი-მერგუტალ-ე/ლი-მერგუტალ-ი (უშგ.) < ქართ. და-მრგვალ-ებ-ა „მრგვლად ქცევა, მრგვლად გახდომა; მრგვალი ფორმის მიცემა“ (შდრ. ბზ. **ლიკტრანჰე**, ბქ. **ლიკურჰე**, ბზ. **ლიყტანჰე**, ბქ. **ლიყტანჰე**)

ლი-მურსუტლ-აჟ-ი (ჩოლ.) „და-მსხვრევა“ < ქართ. და-მუსვრ-ა „დალეწ-ვა, დამსხვრევა“

ლი-მფხან[ა]გ (ზს.)/ლი-იმფხანანგ (ბზ.)/ **ლი-აფხნიკ/ლრ-ფხნიკ** (ლშხ., ჩოლ.) /**ლი-[ა]ფხწნიკ** (ლნტ.)/ლი-ფ-ფხნანგ[ჟ] (უშგ.) „მეგობრობა“ < ქართ. ამხანაგ-ობ-ა (< ფალ. **hamxānak**) „ამხა-ნაგად ყოფნა; ამხანაგებისთვის დამახა-სიათებელი ურთიერთობა“ (შდრ. უშგ. **ლიცლამაგტუ/ლიცლამწაგტუ**)

ლი-მფხანგ-წლ-ი (ზს.) *ხლმ.* < ქართ. და-ამხანაგ-ებ-ა (< ფალ. **hamxānak**) „გა-ამხანაგება, შეამხანაგება“

ლი-მფხანგ-ე (ზს.) < ქართ. და-ამხა-ნაგ-ებ-ა (< ფალ. **hamxānak**) „გამხანაგე-ბა, შეამხანაგება“

ლი-მქარ-წლ-ჟ-ნ-ე/ლი-მქერ-წლ-ჟ-

ნ-ე (ბზ.)/ლი-მქერ-ალ-ნ-ე (ბქ.)/ლი-მქარ-წლ-ნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „შეჯიბრება, გაჯიბრება“ < ქართ. მუქარა „დაშინების ცდა, ავის ქმნის დაპირება, – დაქადნე-ბა“

ლი-მქარ-წლ/ლი-მქერ-წლ (ბზ.)/ლი-მქერ-ალ (ბქ.)/ლი-მქარ-წლ (ლშხ., უშგ.)/ლი-მქარ-წლ (ლნტ.) „შეჯიბრი; მარულა“ *ხლმ.* < ქართ. მუქარა „დაში-ნების ცდა, ავის ქმნის დაპირება, – და-ქადნება“

ლი-მქარ-ე (უშგ.) < ქართ. და-მუქრ-ებ-ა „სახელი დაამუქრებს, დაემუქრება ზმნათა მოქმედებისა, – მუქარის თქმა“

ლი-მ-ღუტინ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მ-ღუნ-ე (ლატ.) „მერიქიფეობა (ზედმიწ. – მე-ღვინ-ე-ობ-ა)“ < ქართ. ღვინო „ყურ-წნის ნაწური, თავისით დადუღებული, მათრობელა სასმელი“ (შდრ. ბზ. **წგდამ**, ბქ. **წგდამ/მგწდამ**, უშგ. **წგდა/მგწდაე**)

ლი-მყინ-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. და-მყნ-ობ-ა „მცენარის გადანერგვა“

ლი-მშ-აჟ-ნ-ე (ზს., ჩოლ.) „დაქოქვა“ < ქართ. ა-მუშ-ავ-ებ-ა „მუშაობის და-წყება, ამოქმედება, ამოძრავება“

ლი-მშ-ამ (ზს.)/ლი-მშ-ი-დ-ე (ბზ.)/ლი-მშ-ი-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-მშ-აჟ (ბქ., უშგ.)/ლი-მშ-ამ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „შრო-მა“ < ქართ. მუშა-ობ-ა „საქმის კეთება, მოქმედება, შრომა, გარჯა, ჯაფა“

ლი-მციქულ (ბზ., ლშხ.)/ლი-მცი-ქუთილ (ბზ., ჩოლ.)/ლი-მცოქულ (ბქ.)/ლი-მცუქუთილ (ჩოლ.) < ქართ. მოცი-ქულ-ობ-ა „მოციქულის საქმიანობა, შუამავლობა“, იხ. **მოცქულ-ობ**

ლი-მციქულ-დელ (ბზ.)/ლი-მცი-ქულ-იელ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მოცქულ-იელ (ლნტ.)/ლი-მცუქულ-იელ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მოციქულ-ობ-ა „მოციქუ-ლის საქმიანობა, შუამავლობა“, იხ. **მო-ცქულ-ობ**

ლი-მძახალ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. მძახლ-ობ-ა „ცოლისა და ქმრის მშობელთა ნათესაური ურთიერთობა“

ლი-მძახლუნ-ე (უშგ.) < ქართ. და-მძახლ-ებ-ა „მძახლებად გახდომა, და-მოყვრება“

ლი-მძეუალ-ი (ჩოლ.) გადატ. „ძუნ-წობა, მომჭირნეობა (ზედმიწ. – *მძე-ვალ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. მძევალ-ი „საბუ-დარში ჩადებული (ან ჩატოვებული) კვერცხი კვერცხის-მდებელი დედლის მოსაბირებლად“

ლი-მწარ-ე (ბზ., ლშხ., ჩბხ.)/ლი-მწრ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-მწარ-ე/ლი-მწარ-ე (ლნტ.)/ლი-ნწარ-ე (ლხმ.) < ქართ. გა-მწარ-ებ-ა 1. „გაუგემურება“, 2. გადატ. „გაწამება, დატანჯვა“, 3. გადატ. „გაცხა-რება, გაშმაგება, გააფთრება“ (შდრ. ბზ. ლიწგმწარე, ბქ. ლიწგმწარი)

ლი-მწყობლ-ე (ბზ.)/ლი-მაწყობლ-ე (ბქ.)/ლი-გაწყობლ-ე (ჩოლ.) < ქართ. მო-წყ-ობ-ა „მოგვარება, მოწყესრიგება; მო-რთვა, მოკაზმვა“

ლი-მწყერ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მეწყერ-ა „მეწყერის გაჩენა, მეწყრად ქცევა“ (შდრ. ზს. ლიჩტლი, ბქ. ლიჩტული)

ლი-მჭარ-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. და-მაჭრ-ებ-ა „მაჭრად ქცევა“

ლი-მხ-ე (ბქ.) „გაავდრება (ზედმიწ. – *გა-მეხ-ებ-ა)“ < ქართ. მეხ-ი (< ოს. *mej*, შდრ. ასევე *miǵ/meǵ – ǵ > x* სიტყვის ბო-ლოს) „ატმოსფერული ელექტრობის განმუხტვა დედამიწაზე“

ლი-მჯარუ-ალ/ლი-მჯარუ-წლ (ბზ.)/ლი-მჯარუ-წლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მჯარუ-წლ (უშგ.) „გაბრაზება; გამწარე-ბა“ *ხლმ.* < ქართ. გა-ჯავრ-ებ-ა „ვინმეს წყრომის გამოწვევა, გაბრაზება“

ლი-მჯაჭრ-ე/ლი-მჯაჭრ-ე/ლი-ნჯაჭრ-ე (ბზ.)/ლი-მ-ჯარუ-ე (ლშხ.,

უშგ., ჩოლ.)/ლი-მ-ჯარუ-ე (უშგ.) „გა-ბრაზება; გამწარება“ < ქართ. გა-ჯავრ-ებ-ა „ვინმეს წყრომის გამოწვევა, გაბრა-ზება“

ლი-მგდრჳ-ი (ზს.)/ლი-მგრდრჳ-ი (ბქ.)/ლი-მგდრჳ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-მათრჳ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-მათრახ-ებ-ა (< მათრახ-ი < არაბ.-სპარს. *mikrak*) 1. „მათრახით ცემა (ადამიანისა)“, 2. გადატ. „სასტიკად გაკიცხვა, დაგმო-ბა“

ლი-მგრთ-ჳტ-ი (ზს.)/ლი-მართ-ჳტ-ი (ლნტ.)/ლი-მგრთ-ჳტ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. [მო]-მართ-ვ-ა „დაქოქვა (მანქანი-სა...)“, შდრ. ბზ., ჩოლ. ლიმშიე, ბქ., ჩოლ. ლიმშაჳნე

ლი-მგრწენ-ი (ლხმ.)/ლი-მარწუენ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „მაწვნის დაყენება (ზედ-მიწ. – *გა-მაწონ-ებ-ა)“ < ზან (მეგრ.) მარწვენ-ი/მარწვინ-ი (შდრ., ასევე, მეგრ. მარწვინ-აფ-ა „მაწვნის დაყენება, დამა-წონება“) < ქართ. მაწონ-ი „მჟავედ შედე-დებული ადუღებული რძე“

ლი-ნაოჳ-ი (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. და-ნაოჳ-ებ-ა „ნაოჳების დაყრა, ნაკეცე-ბის გაჩენა (ქსოვილზე); ნაოჳების გაჩე-ნა, ნაოჳებით დაფარვა, – დაღარვა კანი-სა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლიჳჳჳჳ, ბქ. ლიჳჳ-ჳჳ; ლნტ. ლიპარჳჳ, ჩოლ. ლიპარჳჳ)

ლი-ნაჳარდ (ჩოლ.) < ქართ. ნავარდ-ობ-ა „ლალი, თავისუფალი ფრენა, სია-რული; იგივეა, რაც ნავარდი“

ლი-ნაწილ-ე (ბქ.) < ქართ. გა-ნაწილ-ებ-ა „დაყოფა, დარიგება...“

ლი-ნანდუელ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ნაღელ-ობ-ა „დარდი, ჯავრი“

ლი-ნგზარუ-წლ (ბზ.)/ლი-ნგზარუ-ალ (ბქ.)/ლი-ნგზარუ-წლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მგზავრ-ობ-ა „შორ გზაზე სვლა“

ლი-ნგზარუ/ლი-ნგზარაჳ/ლი-ნგზარჳჳ (ბზ.)/ლი-ნგზარ (ბქ., ლნტ.)/

ლი-ნგზარჷ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ნგზარაჷ (ჩოლ., უშგ.)/ლი-ნგზარჷ/ლი-ნგზარაჷ (უშგ.) < ქართ. მგზავრ-ობ-ა „შორ გზაზე სვლა“, იხ. გზატრობ/გზატრობ

ლი-ნგზატრ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ნგ-ზატრ-ე (ბქ.)/ლი-მგზარ-ე (ქს.)/ლი-ნგზარ-ე (ლხმ.) < ქართ. გა-მგზავრ-ებ-ა „სამგზავროდ გასტუმრება; სამგზავროდ წასვლა; მგზავრობის დაწყება“

ლი-ნგრიშ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ნგარშ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-ნგრიშ-ე/ლი-ნგრიშ-ალ-ი (ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. და-ანგარიშ-ებ-ა (< ფალ. **(h)angārišn*) „გამოანგარიშება, გამოთვლა; შეჯამება“

ლი-ნგრიშ-ე (ბზ.)/ლი-ნგარშ-ე (ბქ.)/ლი-ა-ნგრიშ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ანგარიშ-ებ-ა (< ფალ. **(h)angārišn*) „გამოანგარიშება, გამოთვლა; შეჯამება“

ლი-ნ-გჷლ-ეჷ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ნ-გლოჷ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ნ-გლ-ოჷ-ი (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-გლ-ოჷ-ი (უშგ.) < ქართ. გლოვ-ა „სახელი გლოვობს ზმნის მოქმედებისა“

ლი-ნდელ-ი/ლი-ნდელ-ე (ბქ.) „და-ზეგრვა (ზედმიწ. – *გა-ნადელ-ებ-ა)“⁴⁸ < ქართ. ნადელ-ი (< რუს. *надел*) „მიწის პატარა ნაკვეთი, რომელსაც რევოლუციამდე სოფელში აძლევდნენ გლეხის ოჯახს სარგებლობისათვის“

ლი-ნდჷრ-ეჷ (ზს.)/ლი-ნდრ-ოჷ/ლი-ნდრ-ეჷ (ბქ.)/ლი-ნდრ-ოჷ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-დურ-ვ-ა „სამდურავის თქმა, – მდურება“

ლი-ნდჷროჷნ-ე (ბზ.)/ლი-ნდროჷნ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლი-ნდრაჷნ-ე (უშგ.) < ქართ. მო-მ-დურ-ებ-ა „იგივეა, რაც და-მდურება“

ლი-ნერგ-აჷ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-რენგ-აჷ-ი (ბზ.)/ლი-ნერგ-აჷ-ი (ბქ.)/ლი-ნერგ-აჷ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-რენგ-აჷ-ი (ჩოლ.)/ლი-რენგ-აჷ-ი/ლი-ნერგ-აჷ-ი

(უშგ.) „ჩითილების დარგვა; გადანერგვა“ < ძვ. ქართ. და-ნერგ-ვ-ა „დარგვა, ჩაყრა (ნერგისა), გაშენება (ხეებისა)“

ლი-ნერჷთულ-ალ (ბქ.)/ლი-ნერჷულ-ალ (ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. ნერვიულ-ობ-ა „ნერვულად ყოფნა“

ლი-ნერჷთულ-ე (ბქ.)/ლი-ნერჷთულ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ნერვ[ი]ულ-ებ-ა „ნერვების მოშლა“

ლი-ნეჷლ-ე (ჩოლ.) „ხელმეორედ და-ხვნა (ზედმიწ. – *და-ანეჷლ-ებ-ა)“ < ქართ. ანეჷლ-ობ-ა „ანეჷლის ხვნის დრო“

ლი-ნელ-ე (ლშხ.) < ქართ. გა-ნელ-ებ-ა „შესუსტება, შენელება, დაკლება...“ (მდრ. ბქ. ლიმაჷტე)

ლი-ნაჷ-ი¹ (ბქ.) < ქართ. გა-ნიავ-ებ-ა „ჰაერის გაწმენდა“

ლი-ნაჷ-ი² (ბქ.)/ლი-ნიაჷ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ნიავ-ებ-ა „გალეწილი მარცვლეულის განიავება, გაცხავება“ (მდრ. ბქ. ლიბაჷი, უშგ. ლიბაჷე/ლიბაჷე, ჩოლ. ლიბაჷე; ზს. ლიწურემი)

ლი-ნოშ-აჷ-ი (ჩოლ.) „ფოთლებიანი ხის შტოების მტვრევა (ზედმიწ. – *და-ნოშ-ვ-ა)“ < ქართ. ნოშო/ნეშო „ფოთლებიანი ხის შტო (მოკაფული) ან ფოთლები (მოკრეფილი, ჩამოცვენილი)“

ლი-ნჷორ-ი (უშგ.) ზედმიწ. – *და-ნიორ-ებ-ა < ქართ. ნიორ-ი „ბოლქვიანი ბოსტნეული მცენარე შროშანისებრთა ოჯახისა“

ლი-ნსჷრ-ე (ბზ.) < ქართ. გა-მო-სწორ-ებ-ა „მოგვარება, მოწესრიგება...“

ლი-ნ-ტოლ-აჷ-ი (ლნტ.)/ლი-ნ-ტლ-ოჷ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ტოლ-ებ-ა/და-ტოლ-ებ-ა „გათანასწორება, გათანაბრება“

ლი-ნ-ტყარჷ-ე (ბზ.)/ლი-ნ-ტყარჷ-ე (ბქ.) < ქართ. გა-ტყიურ-ებ-ა „გაგარიელება; გაველურება“, მდრ. ზან. (მეგრ.) ტყარ-ი „ტყიური, გარეული“

ლი-ნ-ტყუ-ეჲ-რნ-ე/ლი-ნ-ტყო[ჲ]-ე (ბზ.)/ლი-ნ-ტყოჲ-ე (ბქ.)/ლი-ნ-ტყოჲ-ი/ლი-ნ-ტყოჲ-რნ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ტყვევ-ებ-ა „ტყვედ წაყვანა, ტყვედ ჩაგდება“

ლი-ნჲად-წლ (ბზ.)/ლი-ნჲად-ალ (ბქ.)/ლი-ნჲად-წლ (ჩოლ.) „ნეზივრობა; ფუფუნება“ *ხლმ.* < ქართ. ინვალიდ-ობ-ა (< ინვალიდ-ი < ლათ. *invalidus* „სუსტი, უძლური“) „ინვალიდის, ავადმყოფობის მდგომარეობა“

ლი-ნჲად-ი (ბზ.) „განეზივრება“ < ქართ. ინვალიდ-ი (< ლათ. *invalidus* „სუსტი, უძლური“) „შრომისუნარდაკარგული ადამიანი (დასახიჩრების, ავადმყოფობის ან მოხუცებულობის გამო)“

ლი-ნ-ფროჲ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ფერ-ვ-ა „ლითონის ნივთის დაფარვა ოქროს (ვერცხლის...) ფენით; შეფერვა, შეღებვა“

ლი-ნ-ქროჲ-ე (ბზ.)/ლი-ნ-ქტრ-ეჲ-ი (ბქ.)/ლი-ნ-ქოქტრ-ა/ოჲ-ი/ლი-ნ-ქოქტრ-აჲ-ი (ლნტ.)/ლი-ნ-ქოქტრ-აჲ-ი/ლი-ნ-ქოქტრ-აჲ-ი (ჩოლ.)/ლი-ნ-ქროჲ-ი (უშგ.) 1. „ოქროთი დაფერვა“, 2. *გადატ.* „დაფასება“ < ქართ. მო-ოქრო-ვ-ებ-ა (< ოქრო < ბერძ. *οικος* „ყვითელი“) „ოქროთი დაფერვა, – მოოქრვა“

ლი-ნღებ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ნაღების მოხდა (ზედმიწ. – *ნაღებ-ობ-ა)“ < ქართ. ნაღებ-ი „სიმსუქნე, რომელსაც რძე მოიგდებს ხოლმე ადუღებისას“ (მდრ. ბქ. ლიგუზე)

ლი-ნშან-წლ (ბზ.) „ნიშანში სროლა (ზედმიწ. – *ნიშნ-ობ-ა)“ < ქართ. ნიშან-ი (< ფალ. *nišan*) 1. „საგნის ან მოვლენის სხვა საგნების ან მოვლენებისაგან განმასხვავებელი თვისება, მხარე“, 2. „მომასწავებელი, მაჩვენებელი“, 3. „სიგნალი...“

ლი-ნშან-ე (ბზ.)/ლი-ნშან-ე (უშგ.) < ქართ. მი-ნიშნ-ებ-ა (< ნიშან-ი < ფალ. *nišan*) „რისამე ნიშნება, მითითება“

ლი-ნშან-ი (ზს.)/ლი-ნშინ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ნშან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ლშან-ი/ლი-ნიშნ-აჲ-ი (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ლშან-ი (ჩოლ.)/ლი-ნშან-ე/ი (უშგ.) < ქართ. და-ნიშვნ-ა (< ნიშან-ი < ფალ. *nišan*) 1. *ეთნ.* „ნიშნის (ბელგის) მიტანა საპატარძლოსთვის, – ნიშნობა, დაწინდვა“, 2. „ნიშნის დასმა, ნიშნის დადება, – აღნიშვნა“, 3. „რაიმეს შერჩევა, დადგენა; დათქმა, გადაწყვეტა...“

ლი-ნშინ-წლ (ბზ.)/ლი-ნშინ-ალ (ბქ.) „ნიშნობა, დაწინდვა“ *ხლმ.* < ქართ. ნიშნ-ობ-ა (< ნიშან-ი < ფალ. *nišan*) „ვაჟის მიერ ქალის დანიშვნა საცოლედ“

ლი-ნჩქრ-ალ (ბქ.)/ლი-ნჩქრ-წლ (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – *ჩქარ-ობ-ა *ხლმ.* < ქართ. და-ჩქარ-ება „რაიმე მოქმედების, პროცესის ვადების შემცირება, – აჩქარება“ (მდრ. ბზ. ლიჰალ, ბქ. ლიჰილ; ბქ. ლიკვლ-დალ, ჩოლ. ლიკვლდე/ლიკვლდალ)

ლი-ნჩქრ-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. ა-ჩქარ-ებ-ა „სიჩქარის მომატება“

ლი-ნ-ცრ-ოჲ-ი (ბზ.)/ლი-ცურ-აჲ-ი (ლნტ.)/ცურ-აჲ/ლი-ცურ-აჲ/ლი-ცურ-აჲ-ი (ჩოლ.)/ლი-ცურ-აჲ-წლ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ცურვა“, 2. „წყალში ამოვლება (დასველების მიზნით)“ < ქართ. ცურ-ვ-ა „წყლის ზედაპირზე, წყალში მოძრაობა (ფარფლების, ხელ-ფეხის... მოსმით)“

ლი-ნძლაჲ-წლ (ბზ.)/ლი-ნიზლაჲ-ალ (ბქ.)/ლი-ნიზლაჲ-ი/ლი-ნიზლაჲ-წლ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ნიძლ-ავ-ებ-ა/და-ნაძლ-ევ-ებ-ა „სანაძლეოს დადება“

ლი-ნ-ძტრ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) 1. „გაძვირება“, 2. „იშვიათად ნახვა“, 3. „რაიმეს ნაკლებობა“ < ქართ. გა-ძვირ-ებ-ა „ფასის მომატება, ფასის აწევა“, და-

ბვირ-ებ-ა „იგივეა, რაც გაბვირება“

ლი-ნწამ (ზს., ლნტ.)/ლი-ნწამ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ნწმ-უნ-ე/ლი-ნწმ-უნ-ალ (ჩოლ.) „დაჯერება, რწმენა“ < ქართ. რწმენა „დაჯერება, დარწმუნება; მრწამსი, მსოფლმხედველობა“

ლი-ნწყუ-ე (ბქ., ჩოლ.) „დაქცევა, და-ნგრევა; წარღვნა...“ < ზან. (მეგრ.) {დო}-ნწყუ-ალ-ა „დანგრევა, დაქცევა, ჩაძირ-ვა...“, გადატ. „საშინელი ამინდი; გაბრა-ზება, გაავება...“, იხ. დანწყუა

ლი-ნწგრ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლი-ნწგრ-ე/ლი-ნწგრ-დ-ე (ჩოლ.)/ლი-წურ-ა-უ-ი/ლი-წურ-ა-უ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-წურ-ვა „სახელი გაწურავს, გაიწურება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ექჳ-ე-ან-ალ (ზზ.)/ლი-ექჳ-ე-ან-ალ (ბქ., ჩოლ.)/ლი-ექჳ-ე-ან-ე/ლი-ექჳ-ე-ან-ალ (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. ექვ-იან-ობ-ა „ექვნიანის საქციელი, ექვის ქონა, უნდობლობა, ექვი, ყოყმანი“ (მდრ. ზზ. ჰარკუტიანობ, ბქ. უარკია-ნობ/ლიურკუტ)

ლი-ალაბ-ი (ჩოლ.) „არშინით გა-ზომვა (ზედმიწ. – *გა-ალაბ-ებ-ა)“ < ქართ. ალაბ-ი (< თურქ. alabi) „ადლი, არშინი“

ლი-იმედ-ე (ბქ., ლშხ.)/ლრმედ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-იმად-ე (უშგ.) „შეძლე-ბა (ზედმიწ. – *მო-იმედ-ებ-ა)“ < ქართ. იმედ-ი (< თურქ. ümit < არაბ.-სპარს.) „მოლოდინი, რწმენა, რომ გარკვეული სურვილი განუხორციელდებათ, აუხ-დებათ“

ლი-ინტერეს (ბქ.)/ლრ-ნტერეს (ჩოლ.) < ქართ. ინტერეს-ი (< ლათ. interes რუს. ენის მეშვ.) 1. „რისიმე გაგების, გაცნო-ბის, შესწავლის სურვილი“, 2. „მიზანი, მისწრაფება, მოთხოვნილება“

ლი-მრდგულ/ლი-მრთ-გულ (ზს.)/ლი-მერთგულ/ლი-მერთგულ (ზზ.)/

ლი-მერთგულ (ჩოლ.)/ლი-ურდგულ/ლი-ურდგული (ბქ.)/ლი-მ-ერთ-გულ-ი (ლშხ.)/ლი-ერთ-გულ (ლნტ., ჩოლ.)/ლრ-რთქულ/ლი-რთქულ (უშგ.) < ქართ. ერთ-გულ-ებ-ა „უსაზღვრო სიყ-ვარულით გამსჭვალვა, თავდადება“, იხ. სი-ერთგული-ე

ლი-მ-საბ (უშგ.) „ნათესაობა, შემწეო-ბა (ზედმიწ. – *ასაბ-ობ-ა)“ < ქართ. ასა-ბია „მეშველი, შემწე“, „მტერზე მიმყო-ლი, შემწე“ (საბა)

ლი-მფ-ე (ზზ.)/ლი-მფე-ე (ბქ., ლშხ.)/ლ-რფე-ი/ე/ლ-რფე-ალ (ჩოლ.) < ქართ. გა-იფ-ებ-ა (< იფ-ი < სპარს. yāb) „სახელი გააიფებს, გაიფდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ექიმ/ლი-ექიმჳ (ზს.)/ლი-ექიმ-ე (ზზ.)/ლრ-ქიმ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ექიმ (უშგ., ჩოლ.) „ექიმობა; მკურნალობა“ < ქართ. ექიმ-ობ-ა (< ექიმ-ი < თურქ. hekim < არაბ.-სპარს.) „ექიმის სპეცია-ლობა“ (მდრ. ჰან. ჰექიმი), იხ. ლი-დოხ-ტურ

ლი-ექჳ-ან-მელ (ჩოლ.) „ჰოჭმანობა“ < ქართ. ექვ-იან-ობ-ა „უნდობლობა, ყოყმანი“

ლი-ორმაგ-ე (ზზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ორ-მაგ-ებ-ა „გაორკეცება“

ლი-ოხრ-ე (ზზ., ჩოლ.)/ლი-ოხრ-ჳ-ი (ბქ.)/ლი-ოხრ-ა-უ-ი (ლშხ.)/ლი-ოხრ-ა-უ-ი (ჩოლ.) „გაპარტახება“ < ქართ. ა-ოხრ-ებ-ა „გაპარტახება, გავერანება, გა-ჩანაგება, განადგურება, აკლება“

ლი-ოხრ-ა-უ-ი (ლშხ.)/ლი-ოხრ-ა-უ-ალ (ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. ა-ოხრ-ებ-ა „გა-პარტახება, გავერანება, გაჩანაგება, განადგურება, აკლება“

ლი-ჰამიან-ალ (ჩოლ.) „შეხვედრა (ზედმიწ. – *ჰამიან-ობ-ა)“ ხლმ. < ქართ. ჰამიან-ი (< სპარს. paymān „პირობა, აღ-თქმა“) „პირობა, აღთქმა“

ლი-პაემან-ი (უშგ., ჩოლ.)/ლი-პაემან-ე (ჩოლ.) „მეხვედრა (ზედმიწ. – *პაემან-ობ-ა)“ < ქართ. პაემან-ი (< სპარს. *paymān* „პირობა, აღთქმა“) „პირობა, აღთქმა“

ლი-პარპალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-პარპალ-ი (ლნტ.) „თვალის დაფახულება“ *ხლმ.* < ქართ. პარპალ-ი 1. „თვალეების ხშირი ხამხამი“, 2. „ალის ნელი რხევა, თრთოლა“ (შდრ. ზს. **ლიბ/პტკენე**; ბზ. **ლიფხაზუნე**; ლშხ., ჩოლ. **ლირაფრანგე**, ჩოლ. **ლირიფრანგე**)

ლი-პარპალ-ტნ-ე (ლნტ.)/ლი-პარპალ-ი/ლი-პარპალ-ტნ-ე (ჩოლ.) „დახამხამებინება“ < ქართ. პარპალ-ი 1. „თვალეების ხშირი ხამხამი“, 2. „ალის ნელი რხევა, თრთოლა“

ლი-პატიოსნ-ე (ქს.) < ქართ. გა-პატიოსნ-ებ-ა „გასვენების ყველა წესის შესრულება (გარდაცვლილისთვის)“, შდრ. ზს. **ლიჭმხე**

ლი-პატრონ-ე (ბქ., ლნტ., ქს.)/ლი-პატრონ-ი/ე (უშგ.) < ქართ. და-პატრონ-ებ-ა (< პატრონ-ი < ლათ. *patronus*) „რაიმეს ან ვინმეს პატრონად, მფარველად გახდომა, დაუფლება, დასაკუთრება“

ლი-პატრონ-ი (ზს., ქს.) < ქართ. პატრონ-ობ-ა (< პატრონ-ი < ლათ. *patronus*) „მზრუნველობა“

ლი-პატიტ-ე (ზს., ლნტ.)/ლი-პატიტ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პატი-ებ-ა „დანაშაულისათვის არდასჯა; მიტევება, შენდობა“ (შდრ. ბზ. **ლისაზრუნე**, ბქ. **ლისაზრუნე**)

ლი-პაჩინე-ე (ბქ.)/ლი-პაჩინე-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-პაჩინე-ებ-ა (< რუს. *починять*) „შეკეთება“

ლი-პამპუნ-ე/ლი-პანპუნ-ე (ჩოლ.) „პატარა ბიჭი ბევრს და უზრდელად ლაპარაკობს, ან პატარა ტანის მამაკაცი ამაყად ლაპარაკობს“ < ქართ. პამპულ-ა-

ობ-ა „მასხარაობა“

ლი-პენტ-აჟ-ი (ბზ., ქს.)/ლი-პენტ-აჟ-ი (ბზ., ლნტ.) < ქართ. და-პენტ-ვ-ა „გაპენტვა“ (შდრ. ზს. **ლიპტყენე**; ზს. **ლიბძღენე**)

ლი-პეხტდ-ე (ზს.) „დაშაშხვა (ზედმიწ. – *გა-ა-აპოხტ-ებ-ა)“ < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი/აპუხტ-ი „შესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“, იხ. ლი-ლერ-ი/ლი-ლორ-ე

ლი-პირ-აჟ-ი (ლშხ.) < ქართ. *გა-პირ-ვ-ა „რკინის იარაღის პირის გაღესვა“

ლი-პიწკ-ან-ალ (ბქ.) „აზიზობა, სიფრთხილე“ *ხლმ.* < ქართ. პიწკ-ი „აზიზი (მჭამელი)“, შდრ. მეგრ. პიწკინი „აზიზად ყურება“, პიწკინუა „აზიზად ყურება, – აზიზობა“

ლი-პირ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-პირ-ე (ბქ.)/ლი-პირ-ი (უშგ.) < ქართ. და-პირ-ებ-ა „რაიმეს განზრახვა“

ლი-პლან-აჟ-ი (ლშხ.) „დაგეგმვა“ < რუს. *план* „გეგმა, მიმართულება, თვალსაზრისი“

ლი-პრტ-ალ (ჩოლ.) „ცოცვა“ *ხლმ.* < ქართ. პოტინ-ი „ცოცვა, ფოფხვა, ძრომა“

ლი-პრტ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ცოცვა“ < ქართ. პოტინ-ი „ცოცვა, ფოფხვა, ძრომა“

ლი-პრანჭ-აჟ-ალ (ბზ.)/ლი-პრანჭ-აჟ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-პრანჭ-ვ-ა „სახელი იპრანჭება, გაიპრანჭება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. **ლილქადწლ**; ბზ. **ლიქრგწლ**; ბქ. **ლიცქტანალ**; ბქ. **ლისპულალ**; ბქ. **ლიჩქმანალ**)

ლი-პრანჭ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-პრინჭ-ე (ლხმ.) < ქართ. გა-მო-პრანჭ-ვ-ა „სახელი გამოპრანჭავს, გაპრანჭავს ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბქ. **ლისპულე**; ბქ. **ლიცქტანი**; ბქ. **ლიჩქმანი**)

ლი-პრას-ე (ჩოლ.) გადატ. 1. „წვრი-

ლად და სწრაფად თოვა“, 2. „სწრაფად და სუფთად თიზვა“ < ქართ. {გა}-პარს-ვა „სახელი გაპარსავს, გაიპარსება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-პრიალ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-პრიალ-ებ-ა „გაკრიალება“ (შდრ. ბქ. ლირცენე)

ლი-პრისდ-წლ/ლი-პრისტ-წლ (ზზ.)/
ლი-პრისდ-ალ/ლი-პრისდ-წლ (ბქ.)/
ლი-პრისდ-წლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-პრისტ-წლ (ლნტ.)/ლი-პრისტ-წლ (ჩოლ.)
/ლი-პრისდ-წლ-ი (უშგ.) „ნათლობა“
ხლმ. < ბერძ. **πρῑοστυ** „მეთაურობა, ხელმძღვანელობა, ზედამხედველობა, ზრუნვა, დაცვა...“, შდრ., ასევე, გერმ. **prister** „მღვდელი; ქურუმი“ და ინგლ. **priest** 1. „მღვდელი, ეკლესიის მსახური“, 2. „ქურუმი“

ლი-პრისდ-ი/ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/
ლი-პრისტ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „მონათვლა“
< ბერძ. **πρῑοστυ** „მეთაურობა, ხელმძღვანელობა, ზედამხედველობა, ზრუნვა, დაცვა...“, შდრ., ასევე, გერმ. **prister** „მღვდელი; ქურუმი“ და ინგლ. **priest** 1. „მღვდელი, ეკლესიის მსახური“, 2. „ქურუმი“

ლი-პრიწ-აჟ-წლ (ჩოლ.) „თვალეზის დაპრაწვა შიშისაგან, ბრაზისგან“ ხლმ. < ქართ. და-პრაწ-ვა „იგივეა, რაც დაჭყეტა“

ლი-პრიწ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „თვალეზის დაპრაწვა შიშისაგან, ბრაზისგან“ < ქართ. და-პრაწ-ვა „იგივეა, რაც დაჭყეტა“

ლი-პროზ-ი (ზს.)/ლი-პაპიროზ-ი (ჩოლ.) „თამბაქოს მოწევა (ზედმიწ. – *პაპიროს-ობ-ა)“ < ქართ. < ქართ. პაპიროს-ი (< რუს. **Папирос** < პოლ. **papieros/papier**-იდან „ქაღალდი“) „თამბაქოთი ამოვსებული ქაღალდის მილი ქაღალდისავე მუნდშტუკით“

ლი-პსუხ-ი (ზზ., ჩოლ.)/ლი-პსუხ-ე (ჩოლ.)/ლი-პსუხუ-ი (ბქ., ჩოლ.)/ლი-პსუხუ-ი (უშგ.) „პასუხის გაცემა (ზედმიწ. – პასუხ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. პასუხ-ი (< პასუხ-ი < ფალ. **passax**, ახ. სპარს. **pāsux**) „შეკითხვის, მიმართვის მისაგებად ნათქვამი (ან დაწერილი), – სიტყვის მიგება“

ლი-პტ-პრ-ი (ჩოლ.) „პატარა მჭადეზის, ან პურების ცხობა“ < ქართ. პიტა (< ბერძ. **πίτα** „პური, ნამცხვარი, ტორტი“) „მრგვალი, ბრტყელი უსაფუარო პური“

ლი-პტიჟ (ზზ.)/ლი-პატიჟ (ზს.)/ლი-პატიჟ/ლი-პატიჟ-ე/ი (ჩოლ.) „გამასპინძლება, პატივისცემა (ზედმიწ. – *პატივ-ებ-ა)“ < ქართ. პატივ-ი (< ფალ. **pativ**) „კარგად მოპყრობა, დაფასება, სახელი, ღირსება“ (შდრ. უშგ. ლიკიცხაჟ)

ლი-პჟელ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „იატაკის დაგება (ზედმიწ. – *და-პოლ-ებ-ა)“ < ქართ.-მეგრ. პოლ-ი (< რუს. **пол**) „იატაკი“

ლი-პლურ-ი (ბქ.) „წიხლებით ცემა (ზედმიწ. – *პანლურ-ობ-ა)“ < ქართ. გა-პანლურ-ებ-ა „პანლურის კვრით გაგდება, თავიდან მოშორება, – გაპანჩურება“

ლი-პგრტახ-ი (ზს.)/ლი-პარტახ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-პარტახ-ებ-ა (< პარტახ-ი < სპარს. **pardāxt**) „გაჩანაგება; გაქურდება“ (შდრ. {ქა} ლიზადურე)

ლი-ჟაჟ-უნ-ე (ჩოლ.) „ცემა“ < ქართ. (გურ.) ჟაჟ-უნ-ი „ცემა“ (შდრ. ზს., ქს. ლიყერ; ზს. ლიჩჩი; ზს. ლიშკუფი; ზზ. ლიტყემზე; ზზ. ლიტკენჩე, ბქ. ლიტკენჩე; ზს. ლიტკჩი; ლშხ., ლილჟლი; ლშხ. ლიჩრეთი; ჩოლ. ლიტრაკაჟე)

ლი-ჟეჟ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. {გა/და}-ჟეჟ-ვა 1. „ხილეულის (ვაშლის...) ერთმანეთზე ან სხვა მაგარ რამეზე ცემით დარბილება, – დაბეჟვა, დაბეგვა“, 2. გადატ. „ვინმეს ცემა, დაბეგვა“ (შდრ.

ზს. ლილტენე; ბქ. ლიჟენე; ზს., ქს. ლიყერ; ზს. ლიჩხი; ზს. ლიშკუფი; ბზ. ლიტყემბე; ბზ. ლიტკენჩე, ბქ. ლიტკენჩე; ზს. ლიტკი; ლშხ., ლილული; ლშხ. ლიჩრეთი; ჩოლ. ლიტრაკატი

ლი-ჟუერ-აჟ-ი (ჩოლ.) „დიდი ჯოხით გალახვა“ < ქართ. და-ჟვერ-ვა „(ჟვერით) ცემა, გალახვა“ (შდრ. ბზ. ლითრენხე; ბზ. ლიშკუქმფე, ბქ. ლიშკუქმფე; ბქ. ლიდურკუპცი; ჩოლ. ლიჟუერაჟი)

ლი-ჟუმ-ი (ბქ.) „ხვან (მხრალად)“ < ადიღ. ზჰჰ „ხვან“

ლი-ჟღუნტ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ჟღვინტლ-იან-ობ-ა „წვინტლიანობა“

ლი-რგ-აჟ-ი (ზს.)/ლი-რგი-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-რგი-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-რგ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-რ[ი]გ-აჟ-ი (ლნტ.) 1. „განაწილება“, 2. „საქმის მოგვარება; პირობის დადება“ < ქართ. და-რიგ-ებ-ა „სათითაოდ გაცემა, მიცემა, დანაწილება, ჩამორიგება“, გა-რიგ-ებ-ა „რიგზე გაწყობა; მოგვარება, მოწესრიგება“, მოგვარ-ებ-ა „მოწესრიგება, მოწყობა“, მო-რიგ-ებ-ა „შეთანხმება, დაზავება, შერიგება“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლაგას ლიგნე, ლნტ. ლაგას ლიგენე)

ლი-რგი-აჟ-ალ (ბზ.)/ლი-რგ-აჟ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-რიგ-ებ-ა „შეთანხმება, დაზავება, შერიგება“

ლი-რგი-აჟ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-რგ-აჟ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-რ[ი]გ-აჟ-ალ-ი (ლნტ.)/ლი-რგ-აჟ-ალ (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. და-რიგ-ებ-ა „სათითაოდ გაცემა, მიცემა, დანაწილება, ჩამორიგება“, გა-რიგ-ებ-ა „რიგზე გაწყობა; მოგვარება, მოწესრიგება“

ლი-რდჰ (ბზ.) „რიდი, ხათრი“ < ქართ. მო-რიდ-ებ-ა „მოკრძალება“

(შდრ. ზს., ლნტ. ლგ[რ]დბჰშ[ობ], ბქ., ლშხ. ლგრდობ; ბქ. მალკაფ, ბქ. ლილკაფალ), იხ. მორიდჰ/მორდჰ

ლი-რეკ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-რეკ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. [და]-რეკ-ვა „სახელი დარეკავს, დარეკა ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ზს. ლირსკენე)

ლი-რელჟ (ზს., ქს.) < ქართ. რღვ-ევ-ა (ირღვევა) „დაშლა; დარღვევა; დანგრევა“ (შდრ. ზს. ლიხურ)

ლი-რიელ-ალ (ჩოლ.) „ლანძღვა, თათხვა (ზედმიწ. – *რიალ-ებ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. რიალ-ი 1. „არევ-დარევა, აურ-ზაური, შეხლა-შემოხლა“, 2. ძვ. ქართ. „მარცხი, ფათერაკი, წარუმატებლობა“, 3. „ბოროტი მთქმელობა“ (საბა), შდრ. ბქ. ლირაღლი; ბზ. ლიწრალ, ბქ. ლიწრალ, უშგ. ლიწრალი

ლი-რისხ-ოჟ-ი (უშგ.) < ქართ. გან-რისხ-ებ-ა „მრისხანება, გაჯავრება, გაბრაზება“, იხ. ლი-რსხ-ოჟ-ინ-ე

ლი-რიჟალ-ი (ბქ.) /ლი-რიალ-ი (ჩოლ.) „გალანძღვა, გათათხვა (ზედმიწ. – *გა-რიალ-ებ-ა)“ < ქართ. რიალ-ი 1. „არევ-დარევა, აურ-ზაური, შეხლა-შემოხლა“, 2. ძვ. ქართ. „მარცხი, ფათერაკი, წარუმატებლობა“, 3. „ბოროტი მთქმელობა“ (საბა), შდრ. ბქ. ლირაღლი; ბზ. ლიწრალ, ბქ. ლიწრალ, უშგ. ლიწრალი

ლი-რიყ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-რიყ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-რიყ-ვა „რიყზე, ნაპირზე გატანა რაიმესი ან ვინმესი (მდინარის... მიერ)“, გა-მო-რიყ-ვა „სახელი გამორიყავს, გამოირიყება ზმნათა მოქმედებისა“, შდრ. ბქ. ლიკლჰა

ლი-რიდ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-რიდ-ალ (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. რიდ-ებ-ა „კრძალვა, მორიდება“

ლი-რიკ-ალ (ჩოლ.) „რიკტაფელაობა“ *ხლმ.* < ქართ. რიკ-ა-ობ-ა „თამაშობა“

რიკითა და ტაფელით“

ლი-რ^იდ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „საფრთხის აცილება“ *ხლმ.* < ქართ. ა-რიდ-ება „აცილება, აშორება“

ლი-რ^იდ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „საფრთხის აცილება“ < ქართ. ა-რიდ-ება „აცილება, აშორება“

ლი-რ^კ-ალ-ალ (ჩოლ.) „გადენა“ *ხლმ.* < ქართ. გა-რეკ-ვა „წაყვანა, გაგდება (ბევრისა), გაყრა (საქონლისა), გადენა, წასხმა, გალალვა“, მო-რეკ-ვა „ბევრის ერთად მოდენა, მოყვანა (მაგ., პირუტყვისა)“, შდრ. ზს. [ქა] **ლიძხალი/ლიზხალი**; ბქ. [ქა] **ლიშდნი**

ლი-რ^კ-ალ-ი (ზს.)/ლი-რ^კ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „გადენა“ < ქართ. გა-რეკ-ვა „წაყვანა, გაგდება (ბევრისა), გაყრა (საქონლისა), გადენა, წასხმა, გალალვა“, მო-რეკ-ვა „ბევრის ერთად მოდენა, მოყვანა (მაგ., პირუტყვისა)“, შდრ. ზს. [ქა] **ლიძხალი/ლიზხალი**; ბქ. [ქა] **ლიშდნი**

ლი-როზგ-ე (ზს., ქს.) < ქართ. გა-როზგ-ვა (< რუს. *Розга* „წვეპლა, როზგი“) „როზგით ცემა“ (შდრ. ბზ. **ლით-რენხე**; ბზ. **ლიშკუქმფე**, ბქ. **ლიშკუქმფე**; ბქ. **ლიდურკუქცი**; ჩოლ. **ლიჟურატი**)

ლი-როშ-აჟ-ი (ჩოლ.) „მსხვილად დაფქვა მარცვლეულისა“ < ქართ. [და]-როშ-ვა „მსხვილად დაფქვა, – დაღერღვა“ (შდრ. ჩოლ. **ლიტტენე**)

ლი-როტ-ალ (ჩოლ.) „უგონოდ [და]თრობა“ *ხლმ.* < ქართ. და-როტ-ვა „უთავბოლო ლაპარაკი, ყბედობა, რომვა“

ლი-როტ-ე (ჩოლ.) „უგონოდ დათრობა“ < ქართ. და-როტ-ვა „უთავბოლო ლაპარაკი, ყბედობა, რომვა“

ლი-როყ-დელ (ჩოლ.) „სულელობა (ზედმიწ. – *როყიო-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. როყიო „ცუდად, დაუკვირვებლად მოლაპარაკე ადამიანი“

ლი-რ^სხ-ოჟ-ინ-ე (უშგ.) < ქართ. გან-რისხ-ებ-ა „მრისხანება, გაჯავრება, გაბრაზება“, რისხ-ვა „გაჯავრება, აღშფოთება; მრისხანება“, იხ. ლი-რ^სხ-ოჟ-ი

ლი-რ^უცხ-აჟ-ი (ლნტ.) „გამოწმენდა, გამოსუფთავება“ < ქართ. გა-მო-რეცხ-ვა „სახელი გამორეცხავს, გამორეცხება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-რ^უჯ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გარუჯ-ვა 1. „ცეცხლის ალზე გარედან მოწვა, გატრუსვა“, 2. *გადატ.* „მზის ან ელექტრონული ულტრაიისფერი სხივებით გამუქება (ადამიანის კანისა)“, შდრ. ზს., ლნტ. **ლიცხულე**, ლშხ. **ლიცხული**; ლშხ. **ლიყენი**

ლი-რ^ლჟე (ზს., ქს.) < ქართ. რღვ-ევ-ა (არღვევს) „დაშლა; დარღვევა; დანგრევა“ (შდრ. ზს. **ლიხტერ**)

ლი-რ^შგ-ი (ბქ.)/ლი-შკერ-ი (ლნტ.) „ფუტკრის ყრა (ზედმიწ. – ლაშქერ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. ლაშქარ-ი (< ფალ. *laškār*) „ჯარი, არმია“

ლი-რ^შგ-ინ-ე (ბზ.)/ლი-შგერ-ინ-ე/ლი-შგერ-ენ-ი (ბქ.)/ლი-შგერ-ინ-ე (ლშხ.)/ლი-შგერ-ინ-ე (ჩოლ.) „ფუტკრის ყრა (ზედმიწ. – ლაშქერ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. ლაშქარ-ი (< ფალ. *laškār*) „ჯარი, არმია“

ლი-რ^ჩეჟ-ე/ი (ლნტ.) „მსჯელობა“ < ქართ. რჩევ-ა „ბჭობა, თათბირი“ (შდრ. ბზ. **ლიტხირე**, ბქ. **ლიტხირი**, ლნტ. **ლიტპზრე**; ბქ. **ლილდე**; ჩოლ. **ზგრაჟ-ჩგრაჟ**)

ლი-რ^ცხაჟ-ი (ბზ.)/ლი-ნგ-რცხაჟ-ი (ბქ.) < ქართ. გა-რიცხ-ვა „დათხოვა, გაგდება...“ (შდრ. ბქ. [ქა] **ლიკუანე**)

ლი-რ^წყულ-ე (ბზ.)/ლი-ურწყულ-ე (ბქ., ჩოლ.) „დაბინძურება (ზედმიწ. – *და-ურწყულ-ებ-ა)“ < ძვ. ქართ. უ-რწყ-ო „წმინდა, წყალშეურევნელი“, უ-რწყ-ულ-ი „უწყლო“ (შდრ. ბქ. **ლითთარი**,

ლშხ., ჩოლ., უშგ. **ლითთარი**)

ლი-რენგ-აჟ-წლ-ი (ბზ.)/**ლი-ნერგ-აჟ-წლ-ი** (ბქ., ლნტ.)/**ლი-ნერგ-აჟ-წლ-ი** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-რენგ-აჟ-წლ-ი** (ჩოლ.) „ჩითილების დარგვა; გადანერგვა“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. და-ნერგ-ვ-ა „დარგვა, ჩაყრა (ნერგისა), გაშენება (ხეებისა)“

ლი-სამნელ-ი (ჩოლ.) „პირუტყვის დავარცხნა“ < ქართ. სა-მურველ-ი „კბილებიანი რკინის ხელსაწყო ცხენის დაურვებისათვის“

ლი-სანსლ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ჭამა“ < ქართ. გადა-სანსვლ-ა „გადაყლაპვა, შთანთქვა“ შდრ. ბზ. **ლიპგმლჷტი**, ჩოლ. **ლიპამლაჷტი**; ბქ. **ლიყლემჷლი**, ჩოლ. **ლიყლაჷტი**)

ლი-სარჩლ-ე (ჩოლ.)/**ლი-სგრჩლ-ე** (უშგ.) „დავა, ჩივილი“ < ქართ. სარჩელ-ი „მოსამართლესთან ჩივილი“ (საბა)

ლი-საფტენ-ი (უშგ.) „შაბათობა (ზედმიწ. – *სი-საბატონ-ე)“ < ზან. (მეგრ.) საბატონ-ი/საბატენ-ი (< ბერძ. **σαββατον**) „შაბათი“

ლი-საქმ-ე/ლი-სქმ-ე (ლშხ., უშგ.)/**ლი-სქმ-ე** (ჩოლ.) „მოხერება, მოგვარება (ზედმიწ. – მო-საქმ-ებ-ა)“ < ქართ. საქმე „შესასრულებელი, გასაკეთებელი რამ, სამუშაო“

ლი-საჩიჟრ-წლ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-სა-ჩივ-რ-ებ-ა „ჩივილი“

ლი-საჩიჟრ-ე (ლნტ.) < ქართ. ჩივილ-ი 1. „საჩივრის შეტანა, საქმის, საკითხის აღძვრა (სასამართლოში...)“, 2. „მდურვა, სამდურავის, საყვედურის ლაპარაკი“

ლი-საჟსარ-ი (ზს., ლნტ.)/**ლი-საჟცარ-ი** (ლნტ.)/**ლი-საჟსარ-ი** (ჩოლ.) „ფულადი თანხის გადახდა ტყვის გამოსახსნელად“ < ძვ. ქართ. სა-ჟს-არ-ი, ახ. ქართ.სა-ხს-არ-ი „ფულადი თანხა რაიმე საჭიროებისათვის“, შდრ. ქიზიყ.

სა-ჟსარ-ი „ორ ერთნაირ საგანს შუა დარჩენილი ხარვეზი“

ლი-საზრ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-საზრ-ე** (ბქ.) „გააზრება, მოაზრება; მოფიქრება, გადაწყვეტა, განსჯა“ < ქართ. საზრ-ი „გონებით მოსინჯვა“ (საბა), საზრის-ი „იგივეა, რაც საზრი“, მოსაზრება

ლი-საღ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-საღ-ე** (ბქ.)/**ლი-საღ-ე** (ლნტ.) < ქართ. გა-საღ-ებ-ა „რაიმე პროდუქციის, საქონლის გაყიდვა, რეალიზაცია“

ლი-სბადრ-ე (ლშხ.) *გადატ.* „დაბინავება, ღამის თევა (ზედმიწ. – *და-სა-ბუდრ-ებ-ა)“ < ქართ. და-ბუდ-ებ-ა „ბუდის გაკეთება, ბუდის დადება; დამკვიდრება“, შდრ. ქართ. სა-ბუდ-არ-ი „მინაური ფრინველის ბუდე...“

ლი-სბდარ/ლი-საბდარ-ი (ბზ.)/**ლი-საბდარ-ი/ლი-სგბდარ-ი** (უშგ.)/**ლი-ბუდრ-აჟ-ი/ლი-ბუდრ-აჟ-წლ** (ჩოლ.) „დაბუდება, ბუდობა (ზედმიწ. – და-სა-ბუდრ-ებ-ა)“ < ქართ. და-ბუდ-ებ-ა „ბუდის გაკეთება, ბუდის დადება; დამკვიდრება“, შდრ. ქართ. სა-ბუდ-არ-ი „მინაური ფრინველის ბუდე...“

ლი-სბრწლ-ი (ზს.)/**ლი-სბრწლ-ე** (ბზ.) „გალარიბება; გასაწყლება, მოსაწყლება (ზედმიწ. – *გა-სა-ბრ-ალ-ო-ებ-ა)“ < ქართ. სა-ბრ-ალ-ო „შესაბრაღისი, საცოდავი, საწყალი“

ლი-სდგჷმ-ი (ზს.)/**ლი-სადგჷმ-ე** (ბქ.)/**ლი-სდგომ-ე** (ლშხ.) „ღამის გათევა; დადგომა“ < ქართ. და-სა-დგ-ომ-ებ-ა „დაბინავება“

ლი-სდიკ-წლ (ბზ.)/**ლი-სდიკ-ალ** (ბქ.)/ **ლი-სასტიკ-წლ** (ლნტ.) „წყენა; უკადრისობა; უარის თქმა; აღშფოთება (ზედმიწ. – **სასტიკ-ობ-ა**)“ *ხლმ.* < ქართ. სასტიკ-ი „მკაცრი, ულმობელი, შეუბრალებელი...“

ლი-სდიკ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-სტკ-
ე/ლი-სმსტკ-ე (ზზ.)/ლი-სასტიკ-ე (ლშზ.)
/ლი-სმსტიკ-ე (ლნტ.)/ლი-სასტკ-ე
(ჩოლ.) „წყენა (სწყინს); უკადრისობა;
უარის თქმა; აღშფოთება“ < ქართ. სა-
სტიკ-ობ-ა „სასტიკის თვისება, – სიმ-
კაცრე, ულმობლობა, სისასტიკე“

ლი-სდილ-ალ (ზზ.)/ლი-სდილ-ალ
(ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. სადილ-ობ-ა „სა-
დილის ჭამა“

ლი-სდილ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლი-
სდილ-ე (ლნტ.) „ჭმევა (ზედმიწ. – *სა-
დილ-ებ-ა)“ < ქართ. სადილ-ი „შუა-
დღის პურის ჭამა საუზმის შემდეგ და
სამზრის წინ...“

ლი-სეირნ-ალ (ზს.)/ლი-სეირნ-ალ
(ლშზ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. სეირნ-ობ-ა
„გასართობად ან დასვენებისათვის ღია
ცის ქვეშ, ჰაერზე ნელა სიარული“, იხ.
ლი-გულ-აჟ/ლი-გულ-აჟ-ალ/ლი-ნტ-
ად-ალ

ლი-სეჟდ-ალ (ზზ.)/ლი-სეჟდ-ალ
(ბქ., ლნტ.)/ლი-სეჟდ-ალ (ბქ., ლშზ.,
ჩოლ.) „მონატრება, ნატვრა (ზედმიწ. –
სევდ-იან-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. სევდა (<
არაბ.-სპარს. *souda*) „დარდი, ნალველი,
კაეშანი, ვარამი“ (შდრ. ბზ. ლინტიელ,
ჩოლ. ლინტიელ)

ლი-სთაჟ-ი (უშგ.) < ქართ. მი-თვის-
ებ-ა „მისაკუთრება“

ლი-სთჟნ-ი (უშგ.) < ქართ. სათნ-ო-
ებ-ა „სიკეთე, ღმობიერება, გულკეთი-
ლება“

ლი-სინჯ-აჟ-ალ-ი/ლი-სენჯ-აჟ-
ალ-ი/ლი-სენჯ-აჟ-ალ-ი (ზზ.)/ლი-სენჯ-
აჟ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-სინჯ-აჟ-ალ-ი (ლშზ.,
ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-სინჯ-ვ-ა „შემო-
წმება; დათვალიერება...“

ლი-სინჯ-აჟ-ი (ზზ., ლნტ.)/ლი-
სინჯ-აჟ-ე (ზზ.)/ლი-სინჯ-აჟ-ი (ზზ.)
ლი-სინჯ-აჟ-ი (ლშზ., ჩოლ.)/ლი-სენჯ-

აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-სინჯ-აჟ-ე (ლშზ.,
ჩოლ.)/ლი-სინჯ-აჟ-ი/ლი-სენჯ-აჟ-ი
(უშგ.)/ლი-შენჯ-აჟ-ი (ლზმ.) < ქართ. გა-
სინჯ-ვ-ა „შემოწმება; დათვალიერება...“

ლი-სიორ-ს-ი (ლშზ.) „განიავება (ზედ-
მიწ. – გა-სიორ-ს-ებ-ა)“⁴⁹ < ქართ. სიო
„იგივეა, რაც ნიავი“

ლი-სირგლ-აჟ-ალ (ბქ.) „თრევა, ხე-
ტიალი; სიარული აქეთ-იქით უშნოდ
მალალი ადამიანისა“ *ხლმ.* < ზან. (მეგრ.)
სარგალ-ი/სარგალ-უ-ა „თრევა, სვლა“
და სირგა/სირგალ-ი „უშნოდ გრძელი
(მალალი)“, შდრ. სერგოლ-ა „თრევი“,
სერგელ-ი „წათრევა“, ნა-სარგალ-ა/ნა-
სარგალ-ეფ-ი „ნათრევი“ და ა. შ.

ლი-სკაცხ-ი/ლი-სკარცხ-ი (ზს.)/ლი-
სკაც-ი (ლნტ.)/ლი-სკაც[ხ]-ი (ლშზ.) „ჯა-
ლამბარით, საკაცით ზიდვა“ < ქართ. სა-
კაც-ე „ორ პარალელურ ძელზე გადაჭი-
მული საფენი ავადმყოფის ან დაჭრი-
ლის გადასაყვანად; იგივეა, რაც ტახ-
ტრევანი“ (შდრ. ბქ. ლისტუტი)

ლი-სკეთ-ე/ლი-სკეთ-ი (ზს., ქს.) „გა-
კეთება, გადაწყვეტა, მოგვარება (საქმი-
სა); გაღამაზება, დამშვენება (ზედმიწ. –
*გა-სიკეთ-ებ-ა)“ < ქართ. სიკეთე „კეთი-
ლი თვისება, საქციელი, სხვისთვის
კარგის ქმნა; კეთილად ყოფნა“. || „კეთი-
ლი, კარგი, სასიკეთო რამ“ (შდრ. ზს.,
ჩოლ. ლიმსგუენი „დამშვენება“; ლზმ.
ლითუტლში „გაღამაზება“)

ლი-სკორ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ნაკელის
განაწილება ყანაში“ < ქართ. და-სკორ-ვ-
ა „სკინტლით, სკორეთი დასვრა“ (შდრ.
ბზ. ლიჰენწჟე, ბქ. ლიჰუნწჟი, ლშზ.,
ჩოლ. ლინწი, ლნტ. ლიანწე)

ლი-სკუანჩ-ულ-ი (ლნტ.) „ჩიტის
ჭიკჭიკი (ზედმიწ. – *სკვინჩ-ობ-ა)“ <
ქართ. სკვინჩა „იგივეა, რაც ნიბლია“

ლი-სკურელ-ალ (ზზ.)/ლი-სკურელ-
ალ (ბქ.)/ლი-სკურელ-ალ (ლშზ., ჩოლ.)

„გაკვირვება, განცვიფრება, გაოცება (ზედმიწ. – საკვირველ-ებ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. სა-კვირ-ვ-ელ-ი „საოცარი, განსაცვიფრებელი, გასაკვირველი“ (შდრ. ბზ. **ლიმბჟალ**, ბქ. **ლიმბჟალ**; ბზ. **ლინაქტალ**, ლშხ., ჩოლ. **ლინაქტალ**)

ლი-სკურელ-ე (ზს., ქს.)/ლი-სკურელ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სკურალ-ე (უშგ.) „გაკვირვება, გაოცება (ზედმიწ. – *საკვირველ-ებ-ა)“ < ქართ. საკვირველ-ი „საოცარი, განსაცვიფრებელი, გასაკვირველი“ (შდრ. ზს. **ლიმბჟე**)

ლი-სლა-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სილ-ვ-ა „სილით დაფარვა (წყალდიდობის დროს)“

ლი-სლოკინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. სლოკინ-ი „ხორხისმიერი ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ხმები, რომელთაც გამოსცემს ადამიანი დიაფრაგმის კრუნჩხვითი შეკუმშვის შედეგად სახმო სიმების ჩაკეტვის გამო“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლიმდეკუტ**, ლნტ. **ლიმტეკუტ**, ზს. **ლიმდეკუნე/ლიმტეკუნე**)

ლი-სმართლ-ე (ბზ.)/ლი-სგმართლ-ე (ბქ.)/ლი-სმართლ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სამართლ-ებ-ა „სასამართლოში რაიმე (ვინმეს) საქმის გარჩევა; განაჩენის ან გადაწყვეტილების გამოტანა; ვინმეს დასჯა“

ლი-სმინდ-ელ (ბქ.) „სიმინდის აღების პერიოდი (ზედმიწ. – *სიმინდ-ობ-ა)“ < ქართ. სიმინდ-ი (< სომხ. **սիմինդ** „მაღალხარისხოვანი ხორბლის ფქვილი“ < ბერძ. **ήσμιδος**) „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა...“

ლი-სმინდ-ი (ზს., ქს.) „სიმინდის აღების პერიოდი (ზედმიწ. – *სიმინდ-ობ-ა)“ < ქართ. სიმინდ-ი (< სომხ. **սիմինդ** „მაღალხარისხოვანი ხორბლის ფქვილი“ < ბერძ. **ήσμιδος**) „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა...“

ლი-სმინ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-სმ-ე (ბზ.,

ჩოლ.)/ლი-სიმ (უშგ.) 1. „გაგონება“, 2. „დასმენა“ < ქართ. {მო}-სმენ-ა „ყურის დაგდება; გაგონება“

ლი-სამ-ე (ზს.)/ლი-სამ-ე (ბზ.)/ლი-სიამ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სიამ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „მოწონება“ < ქართ. სიამე „კმაყოფილების გრძნობა, – სიამოვნება“

ლი-სპირტ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-სპირტ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დეზინფექცია“ < ქართ. და-სპირტ-ვ-ა (< სპირტ-ი < რუს. **Спирт** < ლათ. **spiritus**-იდან „სული“) „სპირტის გარევა (რამეში), სპირტით შეზავება; სპირტში ჩადება (შესანახად)“

ლი-სპონ-ი (ბზ., ჩოლ.)/ლი-სპენ-ი (ბქ.) < ქართ. გა-საპნვ-ა „საპნის წასმა“

ლი-სპორ/ლი-სპორ-ე (ჩოლ.) „კამათი (ზედმიწ. – სპორ-ობ-ა)“ < ქართ. სპორ-ი (< რუს. **Спор**) „კამათი, პაექრობა, დავა“ (შდრ. ბზ. **ლიცუჭლ**, ბქ. **ლიცუალ**)

ლი-სრაჟ-ალ-ი (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სერ-ვ-ა „მჭრელი იარაღით რაიმეს ზედაპირის ზოლებად ოდნავ დაჭრა, – დამაშვრა“ (შდრ. უშგ. **ლილსაჟი**)

ლი-სრეს-აჟ-ი/ლი-სრეს-აჟ-ი (ლნტ.)/ლი-სრეს-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სრეს-ა „დაზელა, მოსრესა; გაჭყლეტა“, გა-სრეს-ა „გაჭყლეტა; გათელვა; განადგურება...“ (შდრ. ზს. **ლიჟლპე/ლიჟლპენე**)

ლი-სრულ-ე (ზს.)/ლი-სრულ-ე (ზს., ქს.) „დამთავრება; ახდენა“ < ქართ. და-სრულ-ებ-ა „დამთავრება, გათავება, მოთავება, დაბოლოება...“ (შდრ. ბზ. **ლიზგრე**, ზს. **ლიზგერე**)

ლი-სსუდ-ე (ბზ.)/ლი-სისოდ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლი-სისოდ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სისოდ/ლი-სსოდ-ე (ჩოლ.) „გასუსვა, გაჩუმება, დადუმება; გაშეშება“ < ზან. (მეგრ.) სისონდ-ი „ჩამი-ჩუმი“, სისანდ-

ობ-ა/სისონდ-ობ-ა „სიწყნარე; სრული სიჩუმე; ჭაჭანება“, სისონდ-უა „სიმშვიდე; სიჩუმე, სიწყნარე; ჩამი-ჩუმი; გატრუნვა, გაყუჩება, გაჩუმება“, სისონ-ი „იგივეა, რაც სისონდი“ (შდრ. ზს. ამაშუწმ)

ლი-სსუტ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სუსდ-ე (ჩბზ., ლხმ.)/ლი-სუს-ე (ლხმ.) < ქართ. და-სუსტ-ებ-ა „ძალ-ღონის გამოცლა, დაუძლიურება“, იხ. ლი-სუსტ-ჰე-ი

ლი-სტარფ-ე (ბზ.)/ლი-შტრაფ-ი (ბქ.) „დაჯარიმება (ზედმიწ. – და-შტრაფ-ვ-ა)“ < ქართ. შტრაფ-ი (< რუს. Штраф) „ჯარიმა“

ლი-სუსტ-ჰე-ი (ზს.)/ლი-სუსტ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-სუსტ-ებ-ა და-სუსტ-ებ-ა „ძალ-ღონის გამოცლა, დაუძლიურება“, იხ. ლი-სსუტ-ე

ლი-სტარინ-ე (ბქ.) „დაკვებება, დაბედება“ < ბერძ. στασις „ჯვარი“

ლი-სტარუნ-წლ (ბზ.)/ლი-სტარუნ-წლ (ლშხ., ჩოლ.) „პირჯვრის გადასახვა“ ხლმ. < ბერძ. στασις „ჯვარი“ (შდრ. უშგ. ჟიმუჟსტარჟინ)

ლი-სტარუნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „პირჯვრის გადასახვა“ < ბერძ. στασις „ჯვარი“ (შდრ. უშგ. ჟიმუჟსტარჟინ)

ლი-სტროჩკ-ჰე-წლ-ი (ბზ.)/ლი-სტროჩკ-ჰე-წლ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-სტროჩკ-ჰე-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. და-სტროჩკ-ვ-ა (< რუს. Строчка) „დაგვირისტება, გვირისტით გაკერვა“ (შდრ. ზს. [ჟი] ლიდგნდგეი)

ლი-სტროჩკ-ჰე-ი (ბზ.)/ლი-სტროჩკ-ჰე-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-სტროჩკ-ჰე-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-სტროჩკ-ვ-ა (< რუს. Строчка) „დაგვირისტება, გვირისტით გაკერვა“ (შდრ. ზს. [ჟი] ლიდგნდგეი)

ლი-სტუმრ-ი (ზს., ლნტ.) /ლი-სტუმრ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლი-სტუმარ-ი

(ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-სტუმარ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-სტუმრ-ებ-ა „ვინმეს გაშვება, გამგზავრება; გაგზავნა“ (შდრ. ბზ. ლშხ., ჩოლ. ლიმშგუწნე, ბქ. ლიმშგუწნი; ბქ. ლიბგრდგეი)

ლი-სუდრ-ჰე-ე/ი (ლნტ.)/ლი-სუდრ-ჰე-ე/ი (ლშხ., ჩოლ.) „გასუსვა, გაჩუმება, დადუმება (ზედმიწ. – *გა-სუდრ-ავ-ებ-ა)“ < ქართ. გა-სუდრ-ვ-ა „გაყუჩება, გარინდება, დადუმება...“

ლი-სურ-ჰე-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სურ-ჰე-ი (ლნტ.) „დასვრა, ამოსვრა; ამოვლება (ჩურჩხელისა...)“ < ქართ. ამო-სვრ-ა „ამოვლება, ამოგანგვლა“

ლი-სურნელ-წლ (ლნტ.)/ლი-სურნელ-წლ (ლშხ., ჩოლ.) „გიჟობა“ ხლმ. < ქართ. სულელ-ობ-ა „სულელის საქციელი, უგნურობა; სისულელე“ (შდრ. ბზ. ლისჟეყილ, ბქ. ლისოყალ; ლშხ., ჩოლ. ლიმიტირულწლ)

ლი-სურნელ-ე (ლნტ.)/ლი-სურნელ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გაგიჟება“ < ქართ. გა-სულელ-ებ-ა „გადარევა“ (შდრ. ბზ. ლისჟეყილ, ბქ. ლისოყალ; ლშხ., ჩოლ. ლიმიტირულწლ)

ლი-სურსუტ-ი (ჩოლ.) „სულწასულობა“ < ძვ. ქართ., იმერ. სურსუტ-ი „მოუთმენელი, სულწასული“

ლი-სუფთ-ჰე-წლ-ი (ბზ.)/ლი-სუფთ-ჰე-წლ-ი (ბქ.)/ლი-სუფთ-ჰე-წლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დალაგება, წმენდა“ ხლმ. < ქართ. გა-სუფთ-ავ-ებ-ა „სახელი გაასუფთავებს, გასუფთავდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. [ქა] ლიმდ-ბგნწლი)

ლი-სუფთ-ჰე-ი (ზს.)/ლი-სუფთ-ჰე-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სუფთ-ავ-ებ-ა „სახელი გაასუფთავებს, გასუფთავდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. ლიმდ-ბგნე)

ლი-სუყ-ჰე-ი (ლშხ.) „მოყიჩება

(ზედმიწ. – მო-სუყ-ებ-ა)“ < ქართ. მსუყე „ძლიერ მსუქანი, მოჭარბებით ცხიმია-ნი; ნოყიერი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. [ჟი] **ლი-ყინჭე**; ბქ. **გუმბილიკჷანე**)

ლი-სტდარ-ი (უშგ.) < ქართ. შე-სუდრ-ვ-ა „სუდარაში გახვევა“

ლი-სტენტ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-სტეტ-ე** (ლნტ.)/**ლი-სტ-ე** (უშგ.) 1. „დაბეგვა(მარ-ცვლეულისა)“, 2. „განიავება, გასუფთა-ვება (მარცვლეულისა)“ < ძვ. ქართ. სუ-ეტ-ი „სვეტი“, ახ. ქართ. სვეტ-ი „საგან-გებო კვარცხლბეკზე დადგმული ან მი-წაში ჩარჭობილი სწორი ძელი ან ქვის, აგურის და მისთ. მაღალი და ვიწრო ნა-გებობა ცილინდრული ფორმისა...“ (შდრ. ბქ. **ლიჩაჩე**; ბქ. **ლიბგუნე**; ჩოლ. **ლიბენტყე**), იხ. **ლი-ცნებუ-ე**

ლი-სტნ-ალ (ბქ.) „დამოყვრება, და-ნათესავება; ნათლიობა“ *რელიგ.* < ქართ. (ქართლ.) სვინა „ნეფის მეჯვარე“; „შვილის მომნათლაგი“ (შდრ. ზს. **პპი**, ქს. **პეპი**)

ლი-სტფალ (ზს.)/**ლი-სტფალ** (ბქ.)/**ლი-სტფელ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-სოფ-ელ** (ლნტ.) „თანასოფლელობა, მეზობლო-ბა, ერთად ყოფნა მთელი სოფლის“ < ქართ. სოფელ-ი „გლეხებით დასახლე-ბული პუნქტი, რომლის ძირითადი მო-სახლეობა სოფლის მეურნეობას მი-სდევს“

ლი-სფარ-ე (უშგ.) < ქართ. ჩა-საფრ-ებ-ა „დადარაჯება, დაყარაულება“

ლი-სფლჷტი (ბზ.)/**ლი-სფლაჷტი** (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-საფლაგ-ებ-ა „დაკრძალვა, დამარხვა (მიცვალებუ-ლისა)“

ლი-სფურით-ი (ბზ.)/**ლი-სიფრით-ი** (ბქ.)/**ლი-სტიფრიტი-ი**/ლი-სტიფურით-ი (უშგ.)/**ლი-სიფრუთ-ი** (ლშხ.)/**ლი-სუფ-რუთ-ი** (ჩოლ.) „ბურღვა, ხვრეტა“ < ქართ. ციბრუტ-ი „სახვრეტი ხელსაწყო

– მშვილდის სატრიალებლიანი ბურ-ღვი; საჭრეთლისა და სახრახნისის სა-ტრიალებელი ხელსაწყო“

ლი-სყუადირ/ლი-სყუადრ-ე/ლი-სყუადტირ/ლი-სყუადურ-ი (ბზ.)/**ლი-სყუადრ-ე** (ჩოლ.)/**ლი-სყუადურ** (ბქ., ჩოლ.)/**ლი-სყუედურ** (ლშხ.)/**ლი-სა-ყუედირ** (ლნტ.)/**ლი-სყუადურ** (უშგ.)/**ლი-სყუადურ** (ეცერ.)/**ლი-სყოდურ** (ლხმ.) „წამოძახება, გალანძღვა (ზედ-მიწ. – სა-ყვედურ-ობ-ა)“ < ქართ. საყვე-დურ-ი „სამდურავი; ყვედრება, დამად-ლება“

ლი-ს-ჩჷქურ-ი/ლი-ს-ჩქუტარ-ი (ბზ.)/**ლი-ჩქუტარ-ი** (ბქ., ლნტ.)/**ლი-მჩუქურ-ე** (ლშხ.)/**ლი-საჩქუტარ-ი** (ლნტ.)/**ლი-ს-ჩქუტარ-ი** (ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ჩუქ-რ-ებ-ა „საჩუქრის მიცემა, ბოძება“, იხ. **ლი-ძლჷნ-ი**

ლი-ს-ჩიჷრ-ე (ბზ., ჩოლ.)/**ლი-ჩიჷლ-ე** (ბქ.)/**ლი-ს-ჩიჷრ-ი** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-ს-ჩიჷრ** (ჩოლ.)/**ლი-ს-ჩიჷ-არ/ლი-ს-ჯიჷრ** (უშგ.) < ქართ. გა-სა-ჩივ-რ-ებ-ა „ჩივილი“

ლი-სწორ-აჷ-ალ-ი (ბქ.)/**ლი-სწორ-აჷ-ალ-ი** (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-სწორ-ებ-ა 1. „სწორად დაწყობა, დალა-გება; გამლა...“ (შდრ. ბზ. **ლიხჷ-წრაჷწლი**)

ლი-სწორ-აჷ-ი (ზს., ლნტ.)/**ლი-სწორ-აჷ-ი** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-სწურ-ე** (უშგ.) < ქართ. გა-სწორ-ებ-ა „სწორად დაწყობა, დალაგება; გამლა...“ (შდრ. ბზ. **ლიხჷწრაჷტი**)

ლი-სხანთ-ი (ზს.)/**ლი-სხათ-ე** (ბზ., ჩოლ.) „მოხერხება“ < ქართ. მო-ხასიათ-ებ-ა „მოსურვება, მოწადინება“

ლი-სხენ-ი (ჩოლ.) „გაჩენა; მოხერხე-ბა (ზედმიწ. – **ხსენ-ობ-ა**)“ < ქართ. ხსენ-ი „ყვითელი სითხე, რომელიც მშობიარეს (აგრეთვე ხბომოგებულ ძროხას და

სხვ.) რძის მოსვლამდე აქვს ძუძუში“

ლი-სხლ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-სხლ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სხურ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-სხვლ-ა „სასხლავით ზედმეტი რქის (შტოს) მოჭრა (ვაზისათვის, ხეხილისათვის)“

ლი-სხლეტ-აჟ-ი (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ა-სხლეტ-ა „ზედაპირზე დაცემულის უკუგდება, არეკვლა; აცდენა, არიდება რისამე“ (შდრ. ბზ. [ჟი] ლიქვე)

ლი-სხნილ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ხსნილ-ებ-ა „ხსნილის დადგომა“ (შდრ. ზს. ლიშრაჟი, უშგ., ჩოლ. ლიშრაჟი)

ლი-სგლდათ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-ლდათ-ობ-ა (< სალდათ-ი < რუს. Салдат) „საღდათად ყოფნა; საღდათის საქმიანობა, ვალდებულება, – ჯარისკაცობა“

ლი-სგმ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. მო-სმენ-ა „გაგონება“

ლი-სგრეგბ-ი (ზს.)/ლი-სგრეგბ (ბქ.) „გამოყენება (ზედმიწ. – *სარგებ-ობ-ა)“ < ქართ. სა-რგ-ებ-ლ-ობ-ა „რისამე გამოყენება, მოხმარება რაიმე საჭიროების, მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად...“

ლი-სგრეგბლ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-სგრეგბლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „გამოყენება“ < ქართ. სა-რგ-ებ-ლ-ობ-ა „რისამე გამოყენება, მოხმარება რაიმე საჭიროების, მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად...“

ლი-სგრკ-აჟ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-სგრკ-ლ-აჟ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-სგრკ-აჟ-ალ-ი (ჩოლ.) გადატ.

„გაწმენდა, გასუფთავება (ზედმიწ. – *გა-სარკ-ებ-ა)“ ხლმ. < ქართ. სარკე „გლუვი და საგანგებოდ გაკრიალებული მინის (ან ლითონის) ზედაპირის მქონე სხეული, რომელშიაც აისახება მის წინ მყოფი საგნები“

ლი-სგრკ-აჟ-ალ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)

/ლი-სირკლ-აჟ-ალ (ბქ.) გადატ. „მეტორობა, პრანჟვა (ზედმიწ. – *სარკ-ე-ობ-ა)“ ხლმ. < ქართ. სარკე „გლუვი და საგანგებოდ გაკრიალებული მინის (ან ლითონის) ზედაპირის მქონე სხეული, რომელშიაც აისახება მის წინ მყოფი საგნები“

ლი-სგრკ-აჟ-ი (ზს.)/ლი-სგრკ-აჟ-ი (ჩოლ.)/ლი-სგრკ-ლ-აჟ-ი (ბქ.) გადატ. „გაწმენდა, გასუფთავება (ზედმიწ. – *გა-სარკ-ებ-ა)“ < ქართ. სარკე „გლუვი და საგანგებოდ გაკრიალებული მინის (ან ლითონის) ზედაპირის მქონე სხეული, რომელშიაც აისახება მის წინ მყოფი საგნები“

ლი-სგრკ-ალ (ბზ.)/ლი-სგრკ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-სირკ-ალ (ბქ.) „სარკეში ჩახედვა (ზედმიწ. – *სარკე-ობ-ა)“ ხლმ. < ქართ. სარკე „გლუვი და საგანგებოდ გაკრიალებული მინის (ან ლითონის) ზედაპირის მქონე სხეული, რომელშიაც აისახება მის წინ მყოფი საგნები“

ლი-სგრჩალ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. გამო-სარჩლ-ებ-ა „გამოქომაგება, დაცვა, მხარდაჭერა“

ლი-სგრჩელ-ი (უშგ.) < ქართ. გამო-სარჩლ-ებ-ა „გამოქომაგება, დაცვა, მხარდაჭერა“

ლი-სგრჯელ-ი (უშგ.) „დასჯა (ზედმიწ. – *და-სარჯელ-ებ-ა)“ < ქართ. (გურ.) სარჯელ-ი „სასჯელი“

ლი-ტაკნ-ე (ლნტ.) „მგერება (დაამგერებს)“ < ქართ. [და]-ტაკ-ებ-ა „დაჯახება, დამგერება...“ (შდრ. ზს. ლიმგრუნე)

ლი-ტარ-აჟ-ი (ლშხ.) „გაქურჩვა, ფუჩეჩის გაცლა (ზედმიწ. – *გა-ტარო-ებ-ა)“ < ქართ. ტარო „ყვავილედი ერთ-ერთი ტიპი; აქვს სქელ ღერძზე მჭიდროდ მჯდომარე ყვავილები“, იხ. ლი-ფურჩ-აჟ-ი

ლი-ტარ-ე (ბქ.)/ლი-ტარ-ჰ-ი (ლნტ., ლხმ.) < ქართ. გა-ტარ-ებ-ა „ლხინი, გა-როთობა, დროსტარება“

ლი-ტარო-ე (ლშხ.) „ტაროების მოსხ-მა (ზედმიწ. – ტარო-ობ-ა)“ < ქართ. ტა-რო „ყვავილედის ერთ-ერთი ტიპი; აქვს სქელ ღერძზე მჭიდროდ მჯდომარე ყვავილები“

ლიტანიობ (ზხ.)/ლიტანიობ (ჩოლ.) რელიგ. < ქართ. ლიტანი-ობ-ა „სახელი ლიტანიობს ზმნის მოქმედებისა“

ლი-ტეც-ე (ლნტ.) < ქართ. {და}-ტაც-ებ-ა „დაჯახება, დაძვრება...“ (შდრ. ზს. ლიძგრი)

ლი-ტეცნ-ე (ლნტ.) „ძვრება (დაეძვ-რება)“ < ქართ. {და}-ტაც-ებ-ა „დაჯახება, დაძვრება...“ (შდრ. ზს. ლიძგერ)

ლი-ტენ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ტენ-ც-ი-ა „გავსება, დატენა“

ლი-ტეჟ-ე (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ტეჟ-ე (ლნტ.) 1. „გამოძევება“, 2. „და-ტუქსვა“ < ქართ. (ფშ.) ტევ-ებ-ა „იგივეა, რაც შეტევა“

ლი-ტინგიც-ალ (ზხ., ჩოლ.)/ლი-ტინგიც-ალ (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. ტინგიც-ობ-ა „მასხრობა, ოინბაზობა; ამჩატება“

ლი-ტინგიც-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ტინგიც-ობ-ა „მასხრობა, ოინბაზობა; ამჩატება“

ლი-ტირხ-ჰ-ი (ზხ.) < ქართ. გა-ტიხვრ-ა „ტიხარის გაკეთება“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლიყჟლე)

ლი-ტიტიჟინ-ე (ლშხ.) < ქართ. ა-მო-ტივ-ტივ-ებ-ა „წყლის ზედაპირზე ტივ-ტივით ამოსვლა (რისამე)“, შდრ. ზხ. {ჟი} ლიკრდე, ბქ. {ჟი} ლიკოდე; ლშხ. {ჟი} ლიტიტიჟინე; უშგ. {ჟი} ლილცჟნე

ლი-ტიტყნ-აჟ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. ტიტყნ-ა „უხეიროდ, ულაზა-თოდ ზელა; სრესა, ჭყლეტა“

ლი-ტიტყნ-ჰ-ი (ზხ.)/ლი-ტიტყნ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ტიტყნ-ა „უხეიროდ, ულაზათოდ ზელა; სრესა, ჭყლეტა“

ლი-ტკლებ-ე (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-დაკლებ-ე (ლნტ.)/ლი-დკლზ-ე (უშგ.) „დანანება“ < ქართ. და-კლ-ებ-ა „არსებულის მოკლება, შემცირება...“

ლი-ტკც-ჰ-ი¹ (ზხ.)/ლი-ტკც-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-ტკც-ვ-ა „დატკეპნა, დაწნეხვა“

ლი-ტკც-ჰ-ი² (ზხ.)/ლი-მ-ტკიც-ჰ-ი (ბქ.)/ლი-მ-ტკიც-აჟ-ი (ჩოლ.)/ლი-ტკც-ე (ზხ., ქს.) < ქართ. {და}-მ-ტკიც-ებ-ა „და-საბუთება, ცხადყოფა, დადგენა. ||მტკი-ცება, მტკიცებულება“

ლი-ტლზხ-ი (ლშხ.)/ლი-ტლახ-ი (ჩოლ., უშგ.)/ლი-ტლახ-უნ-ე/ლი-ტგლზ-ნ-ე (უშგ.)/ლი-ტალზ-ნ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ტალახ-იან-ებ-ა „ტალახით გა-სვრა“ (შდრ. ზს., ლშხ. ლიტყ[კ]რე)

ლი-ტოლზაშ/ლი-ტოლზაშ (ბქ.) < ქართ. ტოლუმ-ბაშ-ობ-ა (< ტოლუმბაშ-ი < თურქ. *tulumbaşi* „ტიკის უფროსი; თა-მადა“) „თამადობა“, იხ. ტოლიზაშობ

ლი-ტომზ-ალ (ზხ.) ხლმ. < ქართ. ტომ-ვ-ა „წყალში (ლაფში, წუმპეში...) სიარული“

ლი-ტორ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „და-მტვრევა; დატორვა“ < ქართ. და-ტორ-ვ-ა „ტორცების, თათ[ებ]ის დაკვრა“

ლი-ტორტმან-ე (ჩოლ.) „ბარბაცი (სიმთვრალისაგან)“ < ქართ. ტორტმან-ი „უსწორმასწორო, აცა-ბაცა სიარული, – ბარბაცი; რხევა, ღელვა“

ლი-ტოქ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „დაპეპლვა (თევზებისა)“ < ქართ. ტოფ-ობ-ა „ქვი-რითის ყრა“

ლი-ტოლ-ალ (ზხ.)/ლი-ტოლ-ალ (ჩოლ.) „შეჯიბრება“ < ქართ. გა-ტოლ-ებ-ა „გათანასწორება, გათანაბრება“

(შდრ. ზს. **ლიტაკალ**; ბზ. **ლიმქარწლ**, ბქ. **ლიმქერალ**, ლშხ., ჩოლ. **ლიმქარწლ**)

ლი-ტრქ-ნლ (ლშხ., ჩოლ.) „შეჯიბრი-ბა/ჯიბრი“ *ხლმ.* < ქართ. მე-ტოქ-ე-ობ-ა „მოცილეობა, მოქიშპეობა“ (შდრ. ზს. **ლიტაკალ**; ბზ. **ლიმქარწლ**, ბქ. **ლიმქერალ**, ლშხ., ჩოლ. **ლიმქარწლ**)

ლიტრ[ა] (ზს., ქს.)/**ნიტრ** (ლხმ., უშგ.) „ხელადა“ < ქართ. ლიტრა/ლიტრ-ი (< ფრანგ. **litre**) „სითხის საზომი ერთეული; საწყაოს ერთეული, დაახლოებით გირვანქა“, შდრ. კახ. ნიტრა

ლი-ტრახ-ი (ლშხ.) „კვეხნა“ < ქართ. და-ტრახ-ებ-ა „დაკვეხნა, და-ქადნება“ (შდრ. ბზ. **ლიფშუდეღელ**, ბქ. **ლიფშუდალ/ლიფშუდეღელ**, ჩოლ. **ლიფ-შუტეღელ**)

ლი-ტრელ-ალ (ლნტ.) „გართობა, თამაში“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. ტრელ-ობ-ა „პირფერობა, მლიქვნელობა“ (შდრ. ბზ. **ლიმდრწლ**, ბქ. **ლიმდრალ**, ლშხ. **ლიმდრწლ**)

ლი-ტრიალ-ე/ლი-ტრიალ-ნლ (ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-ტრძალ-ი/ე** (ლნტ.) < ქართ. ტრ-იალ-ი „ბრუნვა“ (შდრ. ზს. **ლისიპ**)

ლი-ტრიალნ-ე (ლნტ.)/**ლი-ტრი-ალნ-ე** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ამო-ტრ-იალ-ებ-ა/შე-მო-ტრ-იალ-ებ-ა „ამობრუნება“

ლი-ტატწლ-ე/ლი-ტატუელ-ე (ბზ., ჩოლ.)/**ლი-ტატუელ-ი** (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/**ლი-ტუტატუელ-ი** (ჩოლ.)/**ლი-ტუტწლ-ე** (უშგ.) < ქართ. გა-ტიტვლ-ებ-ა „გამიშვლება“ (შდრ. ბქ. **ლიტინტლწი**)

ლი-ტატუელ-წლ (ბზ.)/**ლი-ტატუელ-ალ** (ბქ.)/**ლი-ტატუელ-ნლ** (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ტიტვლ-ებ-ა „გამიშვლება“ (შდრ. ბქ. **ლიტინტლწალ**)

ლი-ტუკუ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „და-რტყმა კეტისა (სიმინდის ან ლობიოს დასაფშენელად)“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.,

გურ.) და-ტუკ-ვ-ა „ტუკით ანუ მსხვილი კეტით ცემა/დაბეგვა“ < ქართ. ტუკ-ი „მსხვილი კეტი (სიმინდის, ლობიოს და მისთ. დასაცეხვი)“

ლი-ტუს-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-ტუს-ე** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ტუს-ვ-ა (/ტრუსვა) „დატუსვა, შეტუსვა“, „თმათ წვა“ (საბა)

ლი-ტუირთ-აჟ-ი (ზს.)/**ლი-ტუირთ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ტვირთ-ვ-ა „ტვირთის დადება, ტვირთის აკიდება; ტვირთით გავსება“ (შდრ. ბზ. **ლილწბი**, ბქ., ლნტ. **ლილწბი**, ლშხ., ჩოლ. **ლილწბი**)

ლი-ტურამ-აჟ-ნლ-ი⁵⁰ (ლშხ.) *ხლმ.* < ქართ. და-მტვრ-ევ-ა „ნამტვრევებად ქცევა, დალეწვა, დამსხვრევა, დამუსვრა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ლიკუშურე**, ბქ. **ლიკუშურე**)

ლი-ტურამ-აჟ-ი (ლშხ.) < ქართ. და-მტვრ-ევ-ა „ნამტვრევებად ქცევა, და-ლეწვა, დამსხვრევა, დამუსვრა“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ლიკუშე**)

ლი-ტყეკ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-ტყეკ-ა „გალახვა“ (შდრ. ზს. [ქა] **ლირს-გუე**; [ჩუ] **ლიყფენე**; [ქა] **ლილენჩხე**, ბზ. [ქა] **ლილენჩხე**; [ჩუ] **ლიტყცწი**)

ლი-ტენჯ-აჟ-ი (ზს.)/**ლი-ტენჯ-აჟ-ი** (უშგ.) < ქართ. [და]-ტანჯ-ვ-ა „ტანჯვის მიყენება, ტანჯვის განცდა, გაწამება, გაწვალება“

ლი-უბადურ-ნლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-უ-ბედ-ურ-ებ-ა „სახელი გააუ-ბედურებს, გაუბედურდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ლიწცე**), იხ. **ლი-უბედურ-ე**

ლი-უზნეჟ-ნლ (ჩოლ.) < ქართ. უ-ზნ-ე-ობ-ა „ზნედაცემულობა; უზსია-თობა, ჭირვეულობა“

ლი-ულუფ-ი (ჩოლ.) „ულუფის და-რიგება (ზედმიწ. – *და-ულუფ-ებ-ა)“ <

ქართ. ულუფა „კერძი, წილი (საზრდო-სი, საკვებისა)“

ლი-უმან-ი (ჩოლ.) „ცუდის კეთება (ზედმიწ. – *უ-მავენ-ობ-ა)“ < ქართ. მავ-ნე-ობ-ა „მავნებლობა, ცუდის კეთება“, იხ. ლი-უმან-ალ-ი

ლი-ურ-აჟ-ი (ჩოლ.) „უროს დარტყ-მა (ზედმიწ. – *და-ურო-ებ-ა)“ < ქართ. ურო „დიდი ჩაქუჩი“

ლი-ურ-დ-ებ-ალ (ბზ.)/ლი-ურ-დ-ებ-ა/ალ (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-რიდ-ებ-ა „რიდი, კრძალვა, მოკრძალება“ (შდრ. ბქ. **ლილკაფალ**)

ლი-ურწყ-ი (ბზ.)/ლი-ურწყ-ეჟ-ი (ზს.)/ლი-ურწყ-ოჟ-ი (ლშხ.)/ლი-ურწყ-ოჟ-ი (ჩოლ.) „მარხულობა, მგლოვიარობის ნიშნად (ზედმიწ. – უ-რწყ-ობ-ა)“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. უ-რწყ-ო „წმინდა, წყალშეურევნელი“, უ-რწყ-ულ-ი „უწყლო“

ლი-ურატუნ-ი/ლი-ურატუნ-ი (ჩოლ.) „ბრწყინვა“ *ხლმ.* < ქართ. ვარვარ-ი „ელ-ვარება“ (შდრ. ზს. **ლირკენე**; ბზ. **ლიღ-გჟე**, ბქ. **ლიღგჟე**; ბზ. **ლიჰკგჟე**; ბზ. **ლიგგჟე**, ბქ. **ლიგგჟე**; ბქ. **ლიტგლტგენე**; ბქ. **ლირცგენე**)

ლი-ურაჯ-ალ-ი (ჩოლ.) „ყანის გა-წმენდა ქვა-ღორღისაგან“ *ხლმ.* < ქართ. ვარჯ-ი 1. „კაცთ ქოჩორი (გინა ხეთ მშვენიერი რტო)“ (საბა), 2. „ხის გან-შტოებული ნაწილი პირველი ტოტები-დან კენწერომდე, – ხის ქოჩორი“

ლი-ურახშმ-ალ/ლი-ურახშმ-ალ (ბზ.)/ლი-ურახშმ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ურახშმ-ალ (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. ვახშმ-ობ-ა (< ვახშამ-ი < თურქ. **akşam** < სპარს. „სადამო“) „ვახშმის ჭამა“

ლი-ურაჯიმ-ალ (ბზ.)/ლი-ურაჯიმ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ურაჯიმ-ალ (ბქ.)/ლი-ურაჯიმ-ალ (უმგ.) *ხლმ.* < ქართ. ვარჯიმ-ობ-ა „იგივეა, რაც ვარჯიში“

ლი-უმბედურ-ე (ზს.)/ლი-უმბად-ურ-ე (უმგ.)/ლი-უმბედურ-ე/ლი-უმბადურ-ალ (ჩოლ.) < ქართ. გა-უმბედ-ურ-ებ-ა „სა-ხელი გაუმბედურებს, გაუმბედურდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ლინცე**), იხ. ლი-უმბადურ-ალ

ლი-უმბოლ (უმგ.) < ქართ. ობლ-ობ-ა „ობლად, უდედმამოდ ყოფნა“ (შდრ. ზს. **ლიტჯარ**)

ლი-უმერცხლ-აჟ-ი (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-უმერცხლ-აჟ-ი (უმგ.) < ქართ. მო-ვერცხლ-ა „ვერცხლით დაფერვა“

ლი-უმელ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დაცვა ბალ-ვენახისა, ნათესი მინდვრებისა...“ < ქართ. მე-ველე-ობ-ა „ბალ-ვენახის, ნა-თესი მინდვრების დაცვა“

ლი-უმზირ-ალ (ბზ.)/ლი-უმზირ-ა/ალ (ბქ.)/ლი-უმზირ-ალ (ლნტ.) „თათბირ-ი/მოთათბირება, ბჭობა; განზრახვა“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. ვაზირ-ებ-ა „თანამ-ზრახველობა, თათბირი“, ახ. ქართ. ვე-ზირ-ობ-ა (< ვეზირ-ი < არაბ. **vazir** „მი-ნისტრი, მრჩეველი“) „ვეზირად ყოფნა“

ლი-უმზირ-ე (ბზ.)/ლი-უმზირ-ი (ბქ.)/ლი-უმზირ-ე (ლნტ.) „თათბირი/მოთათ-ბირება, ბჭობა; განზრახვა“ < ძვ. ქართ. ვაზირ-ებ-ა, ახ. ქართ. ვეზირ-ობ-ა (< ვე-ზირ-ი < არაბ. **vazir** „მინისტრი, მრჩევე-ლი“) „ვეზირად ყოფნა“

ლი-უმთოჟ-ი/ლი-ლ-თჟეჟ-ი/ლი-ლ-უნთჟეჟ-ი (ბზ.)/ლი-უმთოჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-უნთჟეჟ-ი/ლი-უნთოჟ-ი (ბქ.) < ქართ. გა-უმთო-ებ-ა (< უთო < სპარს. **ut**) „სახელი გააუმთოებს, გაუმთოვდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-უმთოჟ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-უნთოჟ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-უმთოჟ-ალ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-უმთო-ებ-ა (< უთო < სპარს. **ut**) „სახელი გააუმთოებს, გაუ-თოვდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-უმლ-ენ-ი (ლშხ., უმგ., ჩოლ.) <

ქართ. ვალ-ებ-ა „ვალადალება“ (შდრ. ზს. **ლიგდენი**, უშგ. **ლიგდენე**)

ლი-**ჟმან**-წლ-ი (ჩოლ.) „ცუდის კეთება (ზედმიწ. – *უ-მავენ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. მავენ-ობ-ა „მავენებლობა, ცუდის კეთება“, იხ. ლი-**ჟმან**-ი

ლი-**ჟობლ**-ე (უშგ.) < ქართ. და-ობლ-ებ-ა „ობლად დატოვება;ობლად გახდომა; უდედმამოდ დარჩენა“

ლი-**ჟოლთხ**-ე (ჩოლ.) „ოთხზე დაყენება; შევრდომა“ < ქართ. და-ოთხ-ებ-ა „ოთხზე დადგომა“

ლი-**ჟონჯღარ**-ი (ჩოლ.) „მოზარდის ცუდი მოვლა, დაბეჩავება“ < ზან. (მეგრ.) ონჯღორ-უ-ა „შერცხვენა“

ლი-**ჟორბ**-ალ/ლი-**ჟერბ**-ალ⁵¹ (ბქ.) გადატ. „ვაჟკაცობა (ზედმიწ. – **ორბ**-ობ-ა)“ < ქართ. ორბ-ი „მაღალ მთებზე მცხოვრები დიდი ზომის მტაცებელი ფრინველი ქორისნაირთა ოჯახისა“

ლი-**ჟორგულ**-ე (ჩოლ.) /ლი-**ჟორგულ**-ე (უშგ., ჩოლ.) გადატ. „გაუბედურება“ < ქართ. გა-ორგულ-ებ-ა „მტრად გახდომა; მოღალატეობა“

ლი-**ჟსდატ**-ი (ბზ.) /ლი-**ჟსდატ**-ი (უშგ.) < ქართ. და-ოსტატ-ებ-ა (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ოსტატად ქცევა, ოსტატად გახდომა, გაწვრთნა, გაწაფვა, დახელოვნება“

ლი-**ჟსტატ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-**ჟსდატ**/ლი-**ჟსტატ** (ბზ.)/ლი-**ჟსდატ** (უშგ.) < ქართ. ოსტატ-ობ-ა (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ხელოსნობა, დურგლობა“

ლი-**ჟსდატ**-წლ-ი (ბზ.)/ლი-**ჟსტატ**-წლ-ი (ბზ., ლშხ.) *ხლმ.* < ქართ. ოსტატ-ობ-ა (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ხელოსნობა, დურგლობა“

ლი-**ჟსურმან**-ი (უშგ.) „გათათრება, გაურჯულება“ < ქართ. გა-მუსლიმან-ებ-ა „გამაჰმადიანება“

ლი-**ჟქმ**-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-**ჟქმ**-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-უქმ-ებ-ა „უქმოზა“

ლი-**ჟცხოჟ**-ი (უშგ.) < ქართ. უცხო-ობ-ა „უცხოდ ყოფნა; უცნობობა“

ლი-**ჟქმ**-წლ (ბზ.)/ლი-**ჟქმ**-ელ/ლი-**ჟქმ**-ალ (ბქ.)/ლი-**ჟქმ**-წლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-**ჟქმ**-წლ (ლნტ.) *რელიგ.* „მარხულობა, მარხვა“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. უ-ქმ-ი, უქმება „უქმელობა“, უ-ქმ-ელ-ი „მარხული“ (შდრ. ზს. **ლილჩაწლ**, ბზ. **ლინ/ლჩაწლ**, ბქ. **ლილჩაწლ**, ლშხ., ჩოლ. **ლინჩაწლ**, **ლილეჩაწლ** „დაცვა“; ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლიტმე**, ლნტ. **ლიტამე** „უქმელობა, მარხვა“)

ლი-**ჟქმ**-ი (ზს., ქს.)/ლი-**ჟქმ**-ე (ზს.) „მარხულობა, მარხვა“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. უ-ქმ-ი, უქმება „უქმელობა“, უ-ქმ-ელ-ი „მარხული“ (შდრ. ზს. **ლილჩაწლ**, ბზ. **ლინ/ლჩაწლ**, ბქ. **ლილჩაწლ**, ლშხ. **ლინჩაწლ**, **ლილეჩაწლ** „დაცვა“; ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლიტმე**, ლნტ. **ლიტამე** „უქმელობა, მარხვა“)

ლი-**ჟჯარჟ** (ზს.)/ლი-**ჟჯარ**-ი (ლშხ.) „ობლობა“ < ქართ. ოხრ-ობ-ა „ოხრად ყოფნა, ოხრად გახდომა“

ლი-**ჟჯარ**-ი (ზს.) „დაობლება“ < ქართ. ოხრ-ობ-ა „ოხრად ყოფნა, ოხრად გახდომა“

ლიფ (ზს., ქს.) < ქართ. ლიფ-ი (< ჰოლან. **lijf** რუს. ენის მეშვე.) „ქალის ან ბავშვის ტანისამოსის ნაწილი, წელს ზევით მჭიდროდ ჩასაცემელი, უსახელოეზო“

ლი-**ფათურ**-წლ (ლნტ.)/ლი-**ფათურ**-წლ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ფათურ-ი „ძებნა ხელების ფათურით“

ლი-**ფათურ**-ე (ქს.) < ქართ. ფათურ-ი „ძებნა ხელების ფათურით“

ლი-ფართხალ-ი (ლნტ.) /ლი-ფართხალ-ი (ჩოლ.) „თამაში/ფართხალი (წამწამებისა)“ < ქართ. ფართხალ-ი „ხელების ფათური“

ლი-ფაცურ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ფაცურ-ი „ფაცა-ფუცი“

ლი-ფერფლ-აჟ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-ფერფლ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ფერფლ-ვ-ა „ფერფლად ქცევა, დაწვა, დაბუგვა“

ლი-ფეთ-წლ (ბზ.)/ლი-ფეთ-ალ (ბქ.)/ლი-ფეთ-წლ/ლი-ფეთ-აჟ-წლ (ლშხ., ჩოლ.) „მრისხანება, გააფთრება (ზედმიწ. – ფეთ-იან-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. ფეთ-იან-ი „დაფეთებული, დამფრთხალი, შეშინებული; გიჟი“

ლი-ფელიკ-ურ-ე (ჩოლ.) 1. „ფელიკებად დაჭრა“, 2. „დახევა, დაფლეთა“ < ქართ. და-ფელიკ-ებ-ა „ფელიკებად დაჭრა (დაკლული ცხვრისა, ღორისა...)“

ლი-ფერისტ-აჟ-წლ (ბზ.)/ლი-აფერისტ-აჟ-წლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-აფერისტ-აჟ-ალ (ლნტ.) „პირფერობა“ *ხლმ.* < ქართ. აფერისტ-ობ-ა „ყალთაბანდობა, თაღლითობა; ორპირობა, ფარისევლობა“

ლი-ფეთ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ფეთ-ე (ბქ.) „დასმენა, გახელება (ზედმიწ. – და-ფეთ-ებ-ა)“ < ქართ. ფეთ-იან-ი „დაფეთებული, დამფრთხალი, შეშინებული; გიჟი“

ლი-ფირჩლ-აჟ-ი/ლი-ფურჩლ-აჟ-ი (ზს.) < ქართ. გადა-ფურცლ-ვ-ა „გადაშლა (წიგნისა, რვეულისა...)“, იხ. ლი-ფურცლ-აჟ-ი

ლი-ფიფქ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „კირით შეღებვა კედლისა“ < ქართ. შე-ფიფქ-ვ-ა „ფიფქის შეყრა, ფიფქით დაფარვა“, იხ. ლი-ფურტენ-ი

ლი-ფიქრ-აჟ-ნ-ე (ლშხ.) < ქართ. და-ფიქრ-იან-ებ-ა „საგონებელში ჩავარდნა,

შეფიქრიანება“ (შდრ. ბქ. ლასკორათე ლიშყედ)

ლი-ფიქრ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ფიქრ-ებ-ა „ფიქრის, აზრის გავლება, გატარება (გულში, გონებაში)“, შდრ. ბზ., ლშხ. ლისკორე, ბქ., ლნტ. ლისკორე

ლი-ფიცხ-აჟ-ი (ქს.) „შეთბობა“ < ქართ. გა-ფიცხ-ებ-ა „ცეცხლზე შეცხელება (პურისა, მჭადისა...)“

ლი-ფლანგ-აჟ-ი (ზს.)/ლი-ფლუნგ-აჟ-ი/ლი-ფლუნგ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-ფლანგ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-ფლანგ-ვ-ა „ფანტვა, განიავება (ქონებისა, ფულისა)“

ლი-ფორ-ე (ბქ.) /ლი-ფორ-ი/ლი-ფორ-ე (ჩოლ.) „დამარცხება, წაგება“ < ქართ. ფორა (< იტალ. *fora* „წინ“) „ძლიერი მოთამაშისაგან სუსტისათვის წინასწარ მიცემული ქულების ან სვლების გარკვეული რაოდენობა (მაგ., ჭადრაკში, ბილიარდში...)“

ლი-ფოფხ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. ა-ფოფხ-ვ-ა/ფოფხ-ვ-ა „აბობღება, ბობღვა“

ლი-ფორთხ-წლ/ლი-ფორთხ-წლ (ბზ.)/ლი-ფორთხ-ალ (ბქ.)/ლი-ფორთხ-წლ (ჩოლ.) „გაფრთხილება“ *ხლმ.* < ქართ. ფორთხ-ვ-ა „ხოხვა, ფორთხვა“

ლი-ფორხ-წლ (ბზ.)/ლი-ფორხ-ალ (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. ფორხ-ილ-ი „ბარბაცი, ბორმიკი“

ლი-ფრებ-წლ (ბზ.)/ლი-ფრებ-წლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ფრებ-წლ (ლნტ.)/ლი-ფრებ-წლ/ლი-ფრებ-წლ (უშგ.) „დაყვავება, ლოლიალობა, მიაღერება“ *ხლმ.* < ქართ. მო-ფერ-ებ-ა „მიაღერება“ (შდრ. ბზ. ლიჭკაფწლ; ბზ. ლიქორდწლ, ჩოლ. ლიქორდწლ; ბქ. ლიცლამალ)

ლი-ფრებ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ფრებ-ი (უშგ.) „დაყვავება, ლოლიალობა, მიაღერება“ < ქართ. მო-ფერ-ებ-ა „მია-

ლერსება“ (მდრ. ბზ. **ლიტკაფაღ**; ბზ. **ლიქრდაღ**, ჩოლ. **ლიქრდაღ**; ბქ. **ლიცლამალ**)

ლი-ფრეზი (ჩოლ.) „უპატივცემლოდ, ირონიულად მოქცევა“ < ქართ. ფარეზ-ობ-ა/ფარეზი-ი (< არაბ. **ფარი*დათ** „მოვალეობა“) 1. „გაფრთხილება, ხელის შეწყობა, სათუთი მოპყრობა, მოვლა“, 2. „ხელის შეწყობა, გაფრთხილება საქმელ-სასმელზე“

ლი-ფს-პრი (ჩოლ.) „მიცვალებულის წყევლა (ზედმიწ. – ***და-ფის-ვ-ა**)“ *ხლმ.* < ქართ. ფისი-ი „სპეციფიკური სუნის მქონე წებოვანი სითხე, რომელსაც გამოყოფენ ჩვეულებრივ წიწვოვანი მცენარეები“ (მდრ. ბქ. **ლიჯოჯჩიხე**)

ლი-ფს-ენი (ზს., ლნტ.) „შეფასება; დაფასება; ფასის დადება“ < ქართ. ფასი-ი (< ძვ. აღან. ***faes/fas**) 1. „ფულადი ღირებულება საქონლისა“, 2. „ღირებულება, მნიშვნელობა...“

ლი-ფს-ი (ბქ.) „მიცვალებულის წყევლა (ზედმიწ. – ***და-ფის-ვ-ა**)“ < ქართ. ფისი-ი „სპეციფიკური სუნის მქონე წებოვანი სითხე, რომელსაც გამოყოფენ ჩვეულებრივ წიწვოვანი მცენარეები“ (მდრ. ბქ. **ლიჯოჯჩიხე**)

ლიფსიტა (ბზ.)/ლიფსიტა (ბქ.)/ლიფსიტა (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ლიფსიტა/ლიფსიტა-ი „პატარა, ახლად გაჩენილი თევზი“

ლი-ფს-რ-ე (ბზ.) /**ლი-ფს-ორ-ე** (ჩოლ.) „ფისის წასმა, დაწებება“ < ქართ. და-ფის-ვ-ა „ფისის წასმა, ფისით გაჟღენთა“

ლი-ფუნდურ-ი (ბზ.)/ლი-ფანდურ-ი (ბქ., ჩოლ.) „ფანდურზე დაკვრა (ზედმიწ. – ***ფანდურ-ობ-ა**)“ < ქართ. ფანდურ-ი „ერთგვარი სამუსიკო საკრავი“

ლი-ფუჟ-ულ-ე (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) ფუჟ-ვ-ა „ცეცხლის ცუ-

დად ნთება, – ჩუჟვა“

ლი-ფურტუნ-ი (უშგ., ჩოლ.)/ლი-ფრუტუნ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ფრუტუნ-ი „ცხოველის ნესტოებიდან კუმშად და ერთბაშად გამოსული ჰაერის ხმაური“ (მდრ. ბქ. **ლიჭგრქენი**, უშგ. **ლიჭგრქენი**)

ლი-ფურტენ-ი (ბზ.)/ლი-ფირტ-ან-ი (ბქ.)/ლი-ფერტ-ან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ნ-ფროტ-ინ-ე (უშგ.) 1. ბქ., ლშხ., ჩოლ. „შეღებვა“, 2. ჩოლ. „მტკრის გაცლა; შეფერვა, შეღებვა“ < ქართ. შე-ფერ-ვ-ა „შეღებვა, შეფერადება“, იხ. ლი-ფიფტ-აჟ-ი

ლი-ფურჩ-აჟ-ი (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ფურჩ-ონ-უ-ა/გო-ფურჩ-ონ-უა „სიმინდის ტაროს ფოთლებისაგან გაწმენდა“, იხ. ლი-ტარ-აჟ-ი

ლი-ფურცლ-აჟ-ი (ზს.)/ლი-ფურც-ლ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ფურცელ-ი (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. გადა-ფურცვლ-ა „რაიმეს ფურცლების გადაშლა“, იხ. **ლიფირჩლაჟი**

ლი-ფუფტ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ფუფტჟ-აჟ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ფუფტ-ვ-ა „დამდუღრება“ (მდრ. ზს. **ლიყუფე**)

ლი-ფტლად-ი (უშგ.) < ქართ. გა-ფოლად-ებ-ა „ფოლადად ქცევა“

ლი-ფშიკ-აჟ-ე (ლნტ.)/ლი-ფშიკ-აჟ-ი (ჩოლ.) „გახმობა, გაფშეკა მეტისმეტად“ < ქართ. გა-ფშეკ-ა „გაჭიმვა, გაშვერა“

ლი-ფშ-ურ-წლი-ი/ლი-ფტშ-ურ-წლი-ი (ბზ.)/ლი-ფაშ-ურ-წლი-ი (ბქ.)/ლი-ფაშ-ურ-ალო-ი (ლშხ., ჩოლ.) „გაჭრა, ნაწლავების ამოღება“ *ხლმ.* < ქართ. გა-მო-ფაშვ-ა „გამოფატვრა“

ლი-ფშ-ურ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ფტშ-ურ-ე (ბზ.)/ლი-ფაშ-ურ-ე (ბქ.)/ლი-ფაშ-ურ-ე (ჩოლ.) „გაჭრა, ნაწლავების ამოღება“ < ქართ. გა-მო-ფაშვ-ა „გამოფატვრა“

ლი-ფჟ-აჟ-წლი-ი (ბზ.)/ლი-ფჟ-აჟ-

წლ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ფჳ-აჟ-წლ-ი (ლწტ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ფუჴ-ებ-ა „უვარგისად გახდომა, წახდენა; დაზიანება, მოშლა...“

ლი-ფჳ-აჟ-ი (ბზ., ლწტ.)/ლი-ფჳ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ფუჴ-ებ-ა „უვარგისად გახდომა, წახდენა; დაზიანება, მოშლა...“

ლი-ფხკენ-წლ-ი (ჩოლ.) „ფხაკუნი, კაკუნი“ *ხლმ.* < ქართ. ფხაკ-უნ-ი „ფხაკუნი“

ლი-ფხკენ-ე (ჩოლ.) „ფხაკუნი, კაკუნი“ < ქართ. ფხაკ-უნ-ი „ფხაკუნი“

ლი-ფხრწ-ე (უშგ.) < ქართ. ფხრწ-ა „გახევა, დაფლეთა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. [ჩუ] ლიგლგრე, ბქ., ლწტ. [ჩუ] ლიგლგრე; ბზ. [ჩუ] ლიცლგრე, ბქ. [ჩუ] ლიცრგლე; ზს. ლიგინჯლჳტი; ლშხ. [ჩუ] ლიბინდლლაჴი)

ლი-ფგნთ-აჟ-ი (უშგ.) „გაცუდება (ზედმიწ. – *გა-ფინთ-ებ-ა)“ < ქართ. ფინთ-ი „ცუდი, უვარგისი“

ლი-ფგრთხილ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-ფრთხილ-ებ-ა „წინდაწინ მითითება, თქმა, შეტყობინება მოსალოდნელი საფრთხისა; რჩევის მიცემა, მითითება სიფრთხილის გამოსაჩენად“ (შდრ. ბზ. [ქა] ლიჴრები, ლშხ. [ქა] ლორები)

ლი-ფგრლათ-ა/წლ (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ფაღარათ-ებ-ა „სახელი გააფაღარათებს, გაფარადდება ზმნათა მოქმედებისა“, ფაღარათ-ობ-ა „იგივეა, რაც ფაღარათი“

ლი-ფგრცლ-აჟ-ი (ჩოლ.) „საყავრის დანაწევრება“ < ქართ. და-ფურცვლ-ა „ფურცლებად დაშლა, დანაწევრება“

ლი-ქათქათ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ქათ-ქათ-ი „თეთრად ელვარება, ბრწყინვა, კრიალი“ (შდრ. ზს. ლირკენე; ბზ. ლიღჴჴე, ბქ. ლიღჴჴე; ბზ. ლიჴკჴჴე; ბქ. ლიკჴჴე; ბქ.

ლიტგლტგენე; ბქ. ლირცგენე)

ლი-ქათქათ-ინ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ქათ-ქათ-ებ-ა „მეტისმეტად გათეთრება, გაკრიალება“

ლი-ქაჟ-ალ (ბქ.)/ლი-ქაჟ-ალ (ჩოლ.)/ლი-ქაჟ-ან-წლ (უშგ.) „გიჟობა, ქაჯობა“ *ხლმ.* < ქართ. ქაჯ-ობ-ა (< ქაჯ-ი < სპარს. *kaž* „ყალბი“) „ემშაკობა, მაცდურობა“

ლი-ქარდაჟ-ი (ჩოლ.) „დანით მრგვლად შემოჴრა (ზედმიწ. – *დუ-ქარდ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. დუქარდ-ი (< სპარს. *dukārd*) „სამართებელი, საპარსი; დიდი მავრატელი ცხვრის საპარსად“

ლი-ქეიფ (ზს., ქს.)/ლი-ქეიფ-ე (ლწტ., ჩოლ.) < ქართ. ქეიფ-ობ-ა (< ქეიფ-ი < არაბ. *keip*) „იგივეა, რაც ქეიფი“

ლი-ქექ-აჟ-წლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ქექ-ვ-ა „ჩხრეკა (მიწისა, ნაცრისა...)“, შდრ. ზს. ლიჩხრიკი, ბზ. ლიფხრიჴტი, ბქ. ლიფხრიჴი

ლი-ქექ-აჟ-ი¹ (ჩოლ.) „გაცვეთა“ < ქართ. გა-ქექ-ვ-ა „გაჴუცვა, გაცრეცა“ (შდრ. ზს. [ჩუ] ლიჴჴე)

ლი-ქექ-აჟ-ი² (ჩოლ.) < ქართ. ქექ-ვ-ა „ჩხრეკა (მიწისა, ნაცრისა...)“, შდრ. ზს. ლიჩხრიკი, ბზ. ლიფხრიჴტი, ბქ. ლიფხრიჴი

ლი-ქექს-აჟ-წლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ქსაქს-ვ-ა 1. „დაცალკეევა, დაფანტვა, მიმოფანტვა“, 2. *გადატ.* „ერთმანეთს დაშორება, ერთობის მოშლა“

ლი-ქექს-აჟ-ი/ლი-ქექს-არ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-ქსაქს-ვ-ა 1. „დაცალკეევა, დაფანტვა, მიმოფანტვა“, 2. *გადატ.* „ერთმანეთს დაშორება, ერთობის მოშლა“

ლი-ქეზ-ინ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ქეზ-ინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ქეზ-ა „ხოტბის შესხმა“, შდრ. ძვ. ქართ. ქეზ-ულ-ებ-ა (შდრ. ზს. ლიფშჴდი, ჩოლ. ლიფშჴტი)

ლი-ქირდ-აჟ-ალ (ლწტ.)/ლი-ქირდ-აჟ-წლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ქირდ-ვ-ა

„აუგის თქმა, ლაპარაკი ვინმეზე, – ძრახვა, დაცინვა, კიცხვა, კილვა“

ლი-ქირშ-ე (ჩოლ.) „შინნაქსოვი ქსოვილის გამოხარშვა“ < ქართ. ქირში-ი (ზ.-რაჭ.) „უვარგისი, ნეხვნარევი მატყლი“, ქირში მიწა (ზ.-იმერ.) „ხოროში მიწა, სილანარევი მიწა; ხმარობენ ჭურჭლის საკეთებლად“, – ფაშარი მიწა“...

ლი-ქიჩქიჩ-ი (ჩოლ.) „ჩანჩალი“ < ქართ. (ლენხ.) ქიჩ-ქიჩ-ი „ჩაქჩაქით სიარული“

ლი-ქინქ-ე (ჩოლ.) „გალანძლვა“ < ქართ. გა-ქიაქ-ებ-ა „სახელის გატეხა; აბუჩად აგდება; გაჭორვა“

ლი-ქლიბ-ი (ზს.)/ლი-ქლიბ-აჟ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ქლიბ-ვ-ა „სახელი გაქლიბავს, გაიქლიბება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. ლირესაჟი, უშგ. ლირსი)

ლი-ქლოჟ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ქოლვ-ა „ქოქოლის დაყრა, დაწყევლა“

ლი-ქოთ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ქოთ-აჟ-ი (ჩოლ.)/ლი-ქთ-ოჟ-ი (უშგ.) „გაბინძურება“ < ქართ. ა-ქოთ-ებ-ა „ცუდი სუნის დაყენება, – აყროლება“ (შდრ. ლშხ. ლიწრე/ლიწერ)

ლი-ქრ-ამ-ე/ლი-ქრ-ამ-ი (ბზ.)/ლი-ქირ-აჟ-ი (ბქ.)/ლი-ქირ-ამ-ი (ლნტ.)/ლი-ქრ-ამ-ი (ჩოლ.)/ლი-ქრ-ა-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-ქირ-ავ-ებ-ა „ქირით დაჭერა, ქირით აღება (დროებითი სარგებლობისათვის)“

ლი-ქრ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-ქრ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დაკარგვა“ < ქართ. გა-ქრობ-ა „ჩაქრობა, დაქრობა“, გადატ. „თვალთაგან დაკარგვა, გაუჩინარება; მიმალვა, დამალვა“

ლი-ქრდ-იან (უშგ.) რელიგ. < ქართ. ქრისტ-იან-ობ-ა (< ქრისტე < ბერძ. *χριστός* „მირონცხებული“) „ერთ-ერთი მონოთეისტური რელიგია, რომელსაც საფუძვლად უდევს ქრისტეს კულტი“,

იხ. ქრისდ-იან-ობ

ლი-ქრისდ-იან-ი (უშგ.) რელიგ. < ქართ. გა-ქრისტ-იან-ებ-ა (< ქრისტე < ბერძ. *χριστός* „მირონცხებული“) „ქრისტიანად გახდომა, ქრისტეს რჯულზე მოქცევა“

ლი-ქსუ-ჟ-ე (ლშხ.)/ლი-ქსუ-ჟ-ი (ჩოლ.)/ლი-ქტს-ეჟ (უშგ.) < ქართ. გა-ქსუ-ებ-ა „ქსუდ გახდომა, გაგარეულება (ცხოველისა...); გაუცხოება“

ლი-ქურწილ-ალ (ბზ., ლშხ.)/ლი-ქურწილ-ალ (ბზ.)/ლი-ქტერწილ-ალ/ლი-ქტერწლ-ალ (ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. ქორწილ-ობ-ა „სახელი ქორწილობს ზმნის მოქმედებისა“

ლი-ქტერწილ (ბქ., ჩოლ.)/ლი-ქურწილ-ე (უშგ.) < ქართ. ქორწილ-ობ-ა „სახელი ქორწილობს ზმნის მოქმედებისა“

ლი-ქტ-აჟ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ქტ-აჟ-ე (ლნტ.) „განადგურება“ < ქართ. გა-ქვ-ავ-ებ-ა „ქვად ქცევა, გამაგრება...“

ლი-ქტეით-ი/ლი-ქტეთ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ქვეით-ებ-ა „ცხენიდან ჩამოსვლა, ჩამოქვეითება“ (შდრ. ბქ. {ჩუ} ლიქებ)

ლი-ქტლენს-მელ (ბზ.)/ლი-ქლოს-ალ (ბქ.)/ლი-ქლოს-ალ (ჩოლ.) „ლაქუცი“ ხლმ. < ქართ. ქლესა-ობ-ა „ფლიდობა, ფარისევლობა“ (შდრ. ბზ. ლიხურწანმელ; ჩოლ. ქილიბაბა; ჩოლ. ქირიფუფუ)

ლი-ქტმაგ-ალ (უშგ.) ხლმ. < ქართ. გამო-ქომავ-ებ-ა „გამოსარჩლება“

ლი-ქტნებ-ი (უშგ.) „გამდიდრება (ზედმიწ. – *ქონებ-ობ-ა)“ < ქართ. ქონება „ავლადიდება, დოვლათი“

ლი-ქტრით-ე (ბზ., ჩოლ.) გადატ. „გასუქება/ჩასუქება“ < ქართ. ჩა-ქვირით-ებ-ა 1. „ჩასუქება“, 2. „ქვირითით გავსება“

ლი-ქტრიტ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ჟტჟ-

რიტ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ქვრივ-ებ-ა „ქვრივად ქცევა; ქვრივად გახდომა“

ლი-ქტრუხტ-ი (უშგ.)/ლი-ქტრუხტ-ი/ე (ჩოლ.) „გამუქება, განაცრისფერება“ < ძვ. ქართ. მო-ქურუხ-ებ-ა „მოქურუშება, მოღუშვა, მოქუშვა“

ლი-ქუნჩ-ე (უშგ.) < ქართ. მო-ქურ-ვ-ა/მო-ქურ-ებ-ა „თავის მოყრა, მოგროვება“ (შდრ. ზს. ლიჭუყუტე, ლშხ. ლიუყუტე)

ლი-ქმ-რნ-ე (ლშხ., უშგ.)/ლი-ქმ-რლ-ნ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ა-ქმ-ევ-ა „სახელი აუქმევს ზმნის მოქმედებისა, – აქმას შემახება ქათმის თუ სხვა ფრინველის დასაფრთხობად“

ლი-ქვრგ-აჟ-წლ-ი (ზხ.)/ლი-ქვრგ-აჟ-წლ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ქვრგ-აჟ-წლ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ქარგ-აჟ-წლ-ი (ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. ქარგ-ვ-ა „მაფებით სახეების გამოყვანა ქსოვილოზე“

ლი-ქვრგ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ქვრგ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ქარგ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ქარგ-ვ-ა „მაფებით სახეების გამოყვანა ქსოვილოზე“

ლი-ქვრთამ-ი (ზს.)/ლი-ქვრთამ-ი (ლშხ.) < ქართ. მო-ქრთამ-ვ-ა „ქრთამით მოსყიდვა, ქრთამის მიცემა“

ლი-ღადრ-აჟ-წლ-ი (ზხ.)/ლი-ღადრ-აჟ-წლ-ი (ჩოლ.) „ყელის გამოჭრა“ ხლმ. < ქართ. გა-მო-ღადრ-ა „გამოფატრვა, გამოჭრა“ (შდრ. ზხ. ლიხნე, ბქ. ლიხანე; ჩოლ. ლიძაბრაჟი)

ლი-ღადრ-აჟ-ი¹ (ზხ.)/ლი-ღადრ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ყელის გამოჭრა“ < ქართ. გა-მო-ღადრ-ა „გამოფატრვა, გამოჭრა“ (შდრ. ზხ. ლიხნე, ბქ. ლიხანე; ჩოლ. ლიძაბრაჟი)

ლი-ღადრ-აჟ-ი² (ზხ.)/ლი-ღადრ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ღადარში ამოვლება; ნაკვერჩხლებით დაწვა“ < ქართ. ღადარ-ი „ნაკვერცხალი და ნაცარი არეული (საბა), – ნაკვერჩხლიანი ღადარი“

ლი-ღადღანდ-ი (ჩოლ.) < ქართ. (გურ., იმერ.) ღად-ღად-ი „ძლიერი ნათება; ელვარება, კაშკაში, ბდღვრიალი“ (შდრ. ზს. ლირკენე; ზხ. ლიღჳტე, ბქ. ლიღ-ჯტე; ზხ. ლიჭკჳტე; ზხ. ლიკჳტე, ბქ. ლიკჳტე)

ლი-ღაჳღაჳ-ი (ჩოლ.) „ცუდი მეტყველება“ < ქართ. ღავ-ღავ-ი „ერთგვარი ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ყუფა (ძაღლისა)“

ლი-ღაღან-ე (ჩოლ.) < ქართ. ღაღან-ი „ფერადი ციმციმი, ფერის ელვარება, ზზინვა, ხასხასი (ნათესისა, ბალახისა...)“, შდრ. ჩოლ. ბიბღინე

ლი-ღერღლ-აჟ-ი (ზხ.)/ლი-ღერღლ-აჟ-ი (ზხ.)/ლი-ღირღლ-აჟ-ი (ბქ.)/ლი-ღერღლ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ღირღლ-აჟ-ი/ლი-ღერღლილ-აჟ-ი/ლი-ღერღლ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ღერღლ-ვ-ა 1. „ძალიან მსხვილად დაფქვა“, 2. „დაღრღნა, დახვრა“ (შდრ. ჩოლ. ლიბერზლაჟი)

ლი-ღირღლიტ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ხვეწნა-მუდარა დიდი ლოდინის ფასად“ < ქართ. (გურ.) ღირღლიტ-ი „მომაბეზრებელი, დამამცირებელი ხვეწნა“, იხ. ლი-ყირყიტ-ი

ლი-ღრტ-ე (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ღიტ-ე (ლშხ., უშგ.) „გაფურჩქნა“ < ქართ. გა-ღივ-ებ-ა „თესლის გაღივება, ღივის გამოტანა“

ლი-ღლწტ-ი/ლი-ღლწბ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ღლატ-ი (ზხ., ლშხ., უშგ., ლშხ.)/ლი-ღლაბ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ღალატ-ი (< არაბ.-სპარს. *yalat*) „ღალატობა, – იგივეა, რაც ღალატი“, იხ. ღალწტ

ლი-ღლეჯ-აჟ-წლ (ჩოლ.) „თხოვნა ღრეჯვით“ ხლმ. < ქართ. ღრეჯ-ა „სახის ნაკვეთების მანჭვა (რაიმე უსიამოვნო განცდის გამო), – ღრეჭა (სახისა)“

ლი-ღლიც-ე (ზხ., ჩოლ.)/ლი-ღლიცინ-ი (ზხ., ლშხ., ჩოლ.) „მასხრობა“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ღლიცინ-ი „სიცი-

ლი, ლაზღანდარობა“, შდრ. ქართ. ღინ-
ცილ-ი „უშნო, უწესო სიცილი“ (საბა),
შდრ. ბზ. **ლილგაცწლ**; ბზ. **ლიცგგწლ**,
ბქ. **ლიცგგწალ**; ზს. **ლიჯღწუ**; ზს. **ლილ-
ჭკე/ლილეჭკე**)

ლი-**ღღრწ**-ე (ჩოლ.) „მანჭვა,
ღრეჭა (სახისა)“ *ხლმ.* < ქართ. ღრეჯ-ა
„სახის ნაკვეთების მანჭვა (რაიმე უსია-
მოვნო განცდის გამო), – ღრეჭა (სახი-
სა)“, შდრ. ჩოლ. **ლიპრჭე**

ლი-**ღმერთ**-აჟ-ი (ჩოლ.) *გადატ.* „გა-
წვალემა“ < ქართ. გა-ღმერთ-ებ-ა
„ღმერთად მიჩნევა; განდიდება“

ლი-**ღოღ**-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ღოღი-
ალ-ი „ნელი, ძლივსძლივობით სიარუ-
ლი“

ლი-**ღრწ**-ე (ჩოლ.) „გამღიერება“
(ზედმიწ. – ***გა-ღრწ-ებ-ა**)“ < ქართ. ღრწე
„ძალა, ენერგია“ (შდრ. ზს. **ლილწმწში**)

ლი-**ღრაჟ**-წლ-ი (ბზ.)/ლი-**ღრაჟ**-წლ-ი
(ბქ.)/ლი-**ღარაჟ**-წლ-ი (ლნტ.)/ლი-
ღრაჟ-ალ-ი/ლი-**ღარაჟ**-წლ-ი (ჩოლ.)
„ხნულის გავლება“ *ხლმ.* < ქართ. და-
ღარ-ვ-ა „ღარების გაკეთება“

ლი-**ღრჟ**-ი (ზს.)/ლი-**ღარჟ**-ი
(ლნტ.)/ლი-**ღრაჟ**-ი (ჩოლ., უშგ.) /ლი-
ღარაჟ-ი (ჩოლ.) „ხნულის გავლება“ <
ქართ. და-ღარ-ვ-ა „ღარების გაკეთება“

ლი-**ღრიბ** (ზს.) < ქართ. ღარიბ-ობ-ა
(< ღარიბ-ი < სპარს. **qarib** „უცხოელი,
უთვისტომო“ < არაბ. **ḡarīb** 1. „უცხო,
უცხოელი, გარეშე, უცნობი“, 2. „უცნაუ-
რი, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი“) „ღა-
რიბის მდგომარეობა, ღარიბად ყოფნა,
– სიღარიბე...“ (შდრ. ბქ. **ლიბღარ**; ბქ.
ჯოსას ლიგნე)

ლი-**ღრიბ**-წლ (ბზ.)/ლი-**ღრიბ**-ალ
(ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. სი-ღარიბ-ე (< ღარიბ-ი
< სპარს. **qarib** „უცხოელი, უთვისტომო“
< არაბ. **ḡarīb** 1. „უცხო, უცხოელი, გარე-
შე, უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეუ-

ლებრივი, გასაოცარი“) „ღარიბის
მდგომარეობა, ღარიბად ყოფნა...“ (შდრ.
ბქ. **ლიბღარალ/ლიბღარელ**; ბქ. **ჯოსას
ლიგნე**)

ლი-**ღრიბ**-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-
ღარიბ-ე (ლნტ.)/ლი-**ბღარი**-ი (ლხმ.) <
ქართ. გა-ღარიბ-ებ-ა (< ღარიბ-ი <
სპარს. **qarib** „უცხოელი, უთვისტომო“ <
არაბ. **ḡarīb** 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე,
უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრი-
ვი, გასაოცარი“) „სიღარიბეში ჩავარდნა,
შეძლების, ქონების დაკარგვა...“ (შდრ.
ბქ. **ლიბღარი**; ბქ. **ჯოსას ლიგნე**)

ლი-**ღრის**-რწ-ე (ლშხ.)/ლი-**ღრის**-რწ-ე
(ლნტ.)/ლი-**ღრის**-ე (ჩოლ.) „ღირსად გა-
ხდომა, მიცემა, მინიჭება (ზედმიწ. –
***ღირს-ებ-რწ-ებ-ა**)“ < ქართ. ღირს-ი „შე-
საფერი, დამსახურებული; საკადრისი“,
იხ. ლი-**ღვრს**-ე

ლი-**ღულფ**-აჟ-ი (უშგ.)/ლი-**ღჟელფ**-
აჟ-ი (ჩოლ.) „დამღულრვა (ზედმიწ. –
***ღველფ-ვ-ა**)“ < ქართ. ღველფ-ი „ფერ-
ფლმოდებული ნაკვეთი ნაცრიანი,
– ღადარი“

ლი-**ღჟარ**-აჟ-ი (ბზ., ჩოლ.)/ლი-
ღჟარ-ჟჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. ღვრა
(ღვრის), შდრ. ზს. **ლიბღე**

ლი-**ღჟწი**-ე (უშგ.) < ქართ. ღვენთ-ვ-ა
„ღვენთებად დენა (ცვილისა, ქონისა...)“

ლი-**ღჟელფ**-ე (ჩოლ.) „ცეცხლის გა-
ჩაღება (ზედმიწ. – ***გა-ღველფ-ებ-ა**)“ <
ქართ. ღველფ-ი „ფერფლმოდებული
ნაცრიანი ნაკვეთი ნაცრიანი“ (შდრ.
ბზ. [ქა] **ლილჟზე**, ბქ. [ქა] **ლილჟზე**)

ლი-**ღჟით**-ან-ა/ელ (ბქ.) „ბოროტი,
შეჭმუხნული სახით ყურება; ბღვერა“
ხლმ. < ზან. (მეგრ.) ღვითინი „ბღვერა;
შეჭმუხნული სახით ყურება“

ლი-**ღჟჟ**-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-**ღჟჟ**-
აჟ-ი (ბქ.)/ლი-**ღჟჟ**-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.,
უშგ.)/ლი-**ღჟჟ**-აჟ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)

< ქართ. და-ღუპ-ვ-ა 1. „დაღუპვა (აღამიანისა) რაიმე უბედური შემთხვევის გამო“, 2. „გაწყვეტა, დახოცვა...“, 3. „მოსპობა, განადგურება...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლიცეცე**, ლნტ. **ლიცაცე**)

ლი-ღუჭარ (ზს., ჩოლ.)/**ლი-ღუჭარ-ი** (ზს., ლნტ.)/**ლი-ღუჭარ-ი** (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-ღუჭარ/ლი-ღუჭარ** (ლნტ.) < ქართ. ვაჭრ-ობ-ა (< ვაჭარ-ი < სომხ. **vāčār** < ფალ. **vācār**) „საქონლის ბრუნვასთან და ყიდვა-გაყიდვასთან დაკავშირებული სამეურნეო საქმიანობა...“

ლი-ღუჭარ-ალ (ზზ.)/**ლი-ღუჭარ-ელ** (ბქ.)/**ლი-ღუჭარ-ალ** (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ვაჭრ-ობ-ა (< ვაჭარ-ი < სომხ. **vāčār** < ფალ. **vācār**) „საქონლის ბრუნვასთან და ყიდვა-გაყიდვასთან დაკავშირებული სამეურნეო საქმიანობა...“

ლი-ღვრიალ-ი (უშგ., ჩოლ.)/**ლი-ღვრიალ-ი** (ჩოლ.) < ქართ. ღვრიალ-ი „ნადირის, ზოგი შინაური ცხოველის გაბმული ხმამაღალი ხმიანობა (გამოწვეული რაიმე განსაცდელით, გაჭირვებით...), შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ლიყული**, ბქ., ლნტ. **ლიყული**

ლი-ღვრს-ე (ზზ.)/**ლი-ღვრს-ე** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „ღვრსად გახდომა, მიცემა, მინიჭება (ზედმიწ. – ***ღვრს-ე**ბ-ა, ა-**ღვრს-ე**ბ-ს)“ < ქართ. ღვრს-ი „შესაფერი, დამსახურებული; საკადრისი“, იხ. **ლი-ღვრს-რნ-ე**

ლი-ღვრდინ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ღვრდ-ა „ღვრდით გამოჰმა, დახვრა“ (შდრ. ბზ. [ჩუ] **ლიღვრდინტე**; ბზ. [ჩუ] **ლიღვრდინჯორე**, ბქ. [ჩუ] **ლიღვრდინჯორე**)

ლი-ღვრწვინ-ი (ბქ.) *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ღვრწვინ-უ-ა/ღვრწვინ-ი „ჭრიალი, ღვრწვინი, ჭრიჭინი“, შდრ. ქართ. (იმერ.) ღვრწვინ-ი „უსაპნო ღვრძის ჭრიალი“

ლი-ყანთრ-აჟ-ი/ლი-ყანტლ-აჟ-ი (ჩოლ.) „მთლიანად გადახრა“ < ქართ. და-ყანთვრ-ა „ცალი ან ბოლო მხრის (სასწორის, ურმის...) გადაწონა, გადაძლევა (მეტი სიმძიმისაგან)“, შდრ. ქართ. ყანთარ-ი (< არაბ. **კანტარ** „ზამბარიანი სასწორი“) „ლოლარიკი, ცალსასწორა“

ლი-ყანყალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ყანყალით სიარული“ < ქართ. ყანყალ-ობ-ა „ტოკვა, ფამფალი, რყევა...“

ლი-ყაყან-ი (ლნტ.) < ქართ. ყაყან-ი „ხმამაღლა, არეულად, ერთად ლაპარაკი (ბევრისა)“, შდრ. ზს. **ლიყვრყვინი**; ჩოლ. **ლიყანყუნე**

ლი-ყარ-ე (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-ყარ-ე** (ბქ., ლნტ.) „ყავრის გამოხდა“ < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **kavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ლი-ყარ-გლ-ი (ლშხ.) „გამოხდა ყავრისა“ *ხლმ.* < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **kavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ლი-ყბულ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ყბულ-ე-ბ-ა (< ყბულ-ი < თურქ., არაბ. **kabul**) „დათანხმება, დაყოლიება“

ლი-ყდ-ალ-ი (ბქ.)/**ლი-ყდ-ალ-ი** (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ყიდ-ვ-ა „ფულით რისამე შეძენა“

ლი-ყდ-ი (ზს., ქს.) „ყიდვა, გაყიდვა“ < ქართ. ყიდ-ვ-ა „ფულით რისამე შეძენა“, იხ. **ყიდა**

ლი-ყელ-ალ-ი (ზზ.)/**ლი-ყელ-ალ-ი** (ბქ., ლნტ.)/**ლი-ყელ-ალ-ი** (ლშხ., ჩოლ.) „ყველის ამოყვანა (ზედმიწ. – ***ამოყველ-ე**ბ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. ყველი-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადაც ადვ. დებენ რძეს დვრიტის ან მჟავას საშუალებით“

ლი-ყელ-ი (ბზ.)/ლი-ყელ-ი/ე (ბქ., ლნტ.)/ლი-ყელ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ყველის ამოყვანა (ზედმიწ. – *ამო-ყველ-ებ-ა)“ < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადაც ადედებენ რძეს დვრიტის ან მჟავას საშუალებით“, იხ. ყელა

ლი-ყეტარ-ი (ჩოლ.) „ორ-ორი უღელი ხარკამეჩის შებმა (ზედმიწ. – *და-ყევრ-ებ-ა)“ < ქართ. ყევარ-ი „ორი უღელი ხარკამეჩი“

ლი-ყზაყ-ი (ჩოლ.) „დავაჟკაცება (ზედმიწ. – *და-ყაზახ-ებ-ა)“ < ძვ. ქართ., გურ., იმერ. ყაზახ-ი (< თურქ. *kazak* „უსახლკარო“) „გლეხი“

ლი-ყირყიტ-ი/ლი-ყირყიტ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ყურყუტ-ი „დიდხანს ლოდინი, ცდა“, იხ. ლი-ღირღიტ-ი (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიღლი, ლნტ. ლიღელი)

ლი-ყიჭყიჭ-ი (ჩოლ.) „რეგვენი, კრეტიანი ადამიანის უშნო სიცილი“ < ქართ. ყიჭ-ყიჭ-ი „ყელში ლაპარაკი“

ლი-ყირჭ-ე (ბზ.)/ლი-ყირჭ-ე (ბქ.)/ლი-ყენჭ-ე (ჩოლ.) < ქართ. მო-ყირჭ-ებ-ა „სახელი მოჰყირჭდება ზმნის მოქმედებისა“ (შდრ. ზს., ჩოლ. {ჟი} ლიყინჭე; ბქ. გუბიმილიკუტანე)

ლი-ყლემზ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლი-ყლემზ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ყლაპ-ვ-ა „სახელი ყლაპავს ზმნის მოქმედებისა“ (შდრ. ზს. ლირტყუტი, ჩოლ. ლინტყუტი)

ლი-ყლიპ-აჟ-ალ-ი/ლი-ყემპლ-აჟ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ყლემპ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-ყლემპ-ალ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ყლაპ-ვ-ა „სახელი ყლაპავს ზმნის მოქმედებისა“ (შდრ. ზს. ლირტყუტი, ჩოლ. ლინტყუტი)

ლი-ყლიპ-აჟ-ი/ლი-ყემპლ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-ყლაპ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ყლაპ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. ყლაპ-ვ-ა „სახელი ყლაპავს ზმნის მოქმედებისა“ (შდრ. ზს.

ლირტყუტი, ჩოლ. ლინტყუტი)

ლი-ყომარ-ე/ლი-ყომარ (ჩოლ.) „კარტის თამაში (ზედმიწ. – ყომარ-ობ-ა)“ < ქართ. ყომარ-ი (< არაბ. *qimār* „თამაში“) „ოთხი კოჭით თამაში; კამათლის თამაში ფულზე“

ლი-ყრტილ-ე/ლი-ყრტილ/ლი-ყრულ (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ყარულ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ყარეტილ (ლნტ.)/ლი-ყრულ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ყარაულ-ობ-ა (< ყარაულ-ი < თურქ. *qarawul*) „დარაჯობა, გუშაგობა“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლილჩე, ლნტ. ლილეჩე)

ლი-ყურმანჯ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-ყურმანჯ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-ყურმანჯ (უშგ., ჩოლ.) „დაყრუება“ < ქართ. (გურ.) ყურმანჯა-ი (< ყრუ-მუნჯ-ი) „ყურნაკლული, სმენადახშული“ (შდრ. ზს. {ქა} ლიყუგე; ბქ. {ქა} ლიგემერი), იხ. ლი-ყურ-იჟ-ე

ლი-ყუდრეტ/ლი-ყდრეტ (უშგ.) < ქართ. [და]-ყვედრ-ებ-ა „დამადლევა, დამუნათება“ (შდრ. ზს., ჩოლ. {ქა} ლიმდუნე; ლშხ. ყადრ)

ლი-ყუთილ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ყუთილ-ალ-ი (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ყვითლ-ებ-ა „ყვითლად ქცევა, ყვითელი ფერის მიცემა, ყვითლად შეღებვა“

ლი-ყუთილ-ე/ლი-ყუთილ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ყუთალ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ყვითლ-ებ-ა „ყვითლად ქცევა, ყვითელი ფერის მიცემა, ყვითლად შეღებვა“

ლი-ყუინთ-ე (უშგ.) < ქართ. ყვინთ-ვ-ა „წყალში ჩაყურყუმელავება“

ლი-ყუთიყუ-ან-ალ (ბქ.) „ლოყებლაჟ-ლაჟ, მსუქანი ადამიანის სახის გამომეტყველება; უშნოდ ყურება“ < ზან. (მეგრ.) ყვიყვინ-ი/ყვირყვინ-ი „უშნოდ ყურება; მოზუზული, მოწყენილის მზერა; ნაზად ხედვა“

ლი-ყუწნთ-დელ/ლი-ყუწრნთ-დელ (ზზ.)
/ლი-ყუწნთ-იელ (უშგ.)/ლი-ყუწრნთ-
იელ (ჩოლ.) „თვლემა“ ხლმ. < ქართ.
ყვინთ-ვ-ა „თვლემა“

ლი-ყუწლაფ-აჟ-ი (ჩოლ.) „დამტვრე-
ვა“ < ქართ. {გა}-ყვლეფ-ა 1. „{გა}ცლა,
{გა}ძრობა (ქერქისა, კანისა, ტყავისა,
ბუმბულისა...)“, 2. გადატ. „მოტყუებით
ან ძალმომრეობით წყაბრთმევა, – ძარ-
ცვა, ექსპლოატაცია“

ლი-ყუწრ-იჟ-ე (ზზ.) < ქართ. და-ყრუ-
ებ-ა/გა-ყრუ-ებ-ა „სმენის დაკარგვა;
ყურთასმენის წაღება დიდი ხმაურით“
(შდრ. ზს. {ქა} ლიყუტგე; ბქ. {ქა} ლიგმე-
რი), იხ. ლი-ყურმანჯ-ი

ლი-ყუწს-პჟ-ე (ზზ.) < ქართ. გა-ყურს-
ვ-ა „გაჩუმება, განაზება, გალუსრვა“
(შდრ. ზს. {ჩუ} ლიშშჟე)

ლი-ყერყენ-ი (ბქ.) ხმამაღ. < ზან.
(მეგრ.) ყირყინ-ი/ყირყინ-უ-ა 1. „ყროყი-
ნი“, 2. გადატ. „ხმამაღლა გაურკვეველი
ლაპარაკი“, იხ. ყერყენ

ლი-შამშ-აჟ-ი (ჩოლ.) „გაკაფვა, შამ-
ბნარის მოსპობა, ამოძირკვა (ზედმიწ. –
*შამშ-ვ-ა)“ < ქართ. შამშ-ი „მაღალი და
მსხვილი ბალახი“ (საბა)

ლი-შაშრ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-
შაშვრა „დასერვა, დაჭრა (ზედაპირისა);
დასკდომა, დახეთქევა (კანისა)...“

ლი-შაშხ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „მეტის-
მეტად დამარილება“ < ქართ. (იმერ.,
გურ.) და-შაშხვ-ა „შაშხად გამოყვანა, –
დამარილება“

ლი-შაშრ-ალ (ზზ.)/ლი-შაშრ-ალ (ბქ.)/
ლი-შაირ-ალ (უშგ.)/ლი-შაირ-ალ (ჩოლ.)
„კაფიაობა; ხუმრობა“ ხლმ. < ქართ. შა-
ირ-ობ-ა (< შაირ-ი < სპარს. *šīr* < არაბ.)
„შაირის, ლექსის თხზვა, თქმა“

ლი-შეშ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-შეშ-
ებ-ა „გაქვავება, გახევება“ (შდრ. ზს. {ჩუ}
ლიფჯგენე; ზზ. შეში ლიყრინე; ბქ.

ფეჯინდ ლიგნე; ლხმ. ფანჯასანდ ლიგ-
ნე)

ლი-შეშნ-ილ-ე (ლნტ.)/ლი-შეშლინ-ე
(ჩოლ.) < ქართ. შეშლ-ა „გაგიჟება, გადა-
რევა“ (შდრ. ზზ. {ქა/ჩუ} ლისოყე, ბქ.
{ქა/ჩუ} ლისოყე; ზზ. {ქა} ლიროქე; {ჩუ}
ლიტტურე; ლშხ., ჩოლ. {ქა} ლიმიტრუ-
ლე)

ლი-შიბ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ფეხების გა-
ჭიმვა, ფეხების გაჭიმვინება და-
რტყმით“ < ქართ. შიბ-ვ-ა „შიბის მო-
ვლება“

ლი-შიბ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-შიბ-
აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ფიცრების ერთმა-
ნეთთან დასაკავშირებელი ღარების გა-
კეთება (ზედმიწ. – *გა-შიბ-ვ-ა)“ < ქართ.
შიბ-ი (< რუს. *Шип*) „იატაკისა და კედ-
ლის ფიცრებში ჩაყენებული რიკი ფიც-
რების ერთმანეთთან მჭიდროდ დასა-
კავშირებლად, – კოტა“

ლი-შიშხათ-ი (ჩოლ.) „უხეშად, მკაც-
რად გაწყრომა, დარიგება“ < ქართ.
(გურ.) შიშხათ-ი „სიმკაცრით დაშინება“

ლი-შლიგ-ე (ჩოლ.) „შლიგინით გა-
მოსვლა“ < ქართ. (იმერ.) შლიგ-ინ-ი
„რამეში (შამბიანში, ბუჩქნარსა და მი-
სთანებში) სწრაფად სიარული და ამ სი-
არულისას გამოცემული ხმა“

ლი-შმოტკ-აჟ-ალ-ი (ზზ.)/ლი-შმო-
ტკ-აჟ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-შმოტკ-აჟ-
ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. ჩა-
შმოტკ-ვ-ა (< რუს. *шмотка*) „მოდურ,
ძვირფას ტანსაცმელში გამოწყობა“

ლი-შმოტკ-აჟ-ი (ზზ.)/ლი-შმოტკ-
აჟ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-შმოტკ-აჟ-ი (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. ჩა-შმოტკ-ვ-ა (< რუს.
шмотка) „მოდურ, ძვირფას ტანსაცმელ-
ში გამოწყობა“

ლი-შნაჟრ-ე/ლი-შნარჟ-ე/ლი-შინა-
ჟრ-ე (ზზ.)/ლი-შნარ-ი/ლი-შნარ-ი (ბქ.)
/ლი-შნაურ-ი (ქს.)/ლი-შინაურ-ი (ლშხ.,

ჩოლ.)/ლი-შინაურ-ე (ლნტ.)/ლი-შნაურ-ე (უშგ.) „მოშინაურება, შეჩვევა“ < ქართ. მო-შინ-ა-ურ-ებ-ა/გა-შინ-ა-ურ-ებ-ა „შინაურად ქცევა“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ლიმთქუე**)

ლი-შნ-ჰე-ი (ბზ.)/ლი-შნ-ჰე-ი (ზს.)/ლი-შნ-ჰე-ი (ლშზ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-შენ-ჰე-ი (ლნტ.) < ქართ. ა-შენ-ებ-ა (შდრ. ფალ. *šēn*, ძვ. ირან. *šaina*) „აგება“, გადატ. შექმნა, გამართვა, დაფუძნება“, გა-შენ-ებ-ა „დარგვა, ჩაყრა, გახარება; დაარსება“

ლი-შოქშოქ-ი (ჩოლ.) „ქალის ლაქ-ლაქი“ < ქართ. (გურ., რაჭ.) შოქ-შოქ-ი „ენის ბორძიკი“

ლი-შპაკლ-ჰე-ჰე-ი (ბზ.)/ლი-შპაკლ-ჰე-ჰე-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-შპაკლ-ჰე-ჰე-ი (ლშზ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-შპაკლ-ვ-ა (< რუს. *Шпаклёвка*) „შეფითხნა, გოზვა, გლეხა“

ლი-შპაკლ-ჰე-ი (ბზ.)/ლი-შპაკლ-ჰე-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-შპაკლ-ჰე-ი (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. და-შპაკლ-ვ-ა (< რუს. *Шпаклёвка*) „შეფითხნა, გოზვა, გლეხა“

ლი-შრეტ-ჰე-ი (ჩოლ.) „მთლიანად გაშრობა“ < ქართ. შრეტ-ა „შრობა, წრეტა“ (შდრ. ზს. [ჩუ] **ლიფკუე**; ბზ. [ჩუ] **ლიკდარი**; [ჩუ] **ლიზსკე**)

ლი-შტერ-ჰე-ი (ბზ.)/ლი-შტირ-ე (ბქ.)/ლი-შტერ-ჰე-ი (ლშზ., უშგ.)/ლი-შტირ-ჰე-ი (ლნტ.)/ლი-შტირ-ჰე-ი (ჩოლ.)/ლი-შტირ-ჰე-ი (უშგ.) 1. „მიშტირება“, 2. „გამოშტირება“ < ქართ. მი-შტირ-ებ-ა „თვალის მოუშორებლად, დაკვირვებით ყურება, გამშტირებით მიჩერება“, გამო-შტირ-ებ-ა „სახელი გამოამტერებს, გამოშტირდება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბქ. **ლიშტირანალ** „თვალე-ბის ბრიალი უშნოდ, უაზროდ“)

ლი-შუკუ (ბქ.) „მგზავრობა (ზედმიწ. – *მე-შუკ-ე-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. შუკა

„ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორღობე“

ლი-შუნდ[უ]ებ-ი (ზს.)/ლი-შუნდ-[უ]ებ-ი (ბზ.)/ლი-შუნდებ-ი (ბქ.)/ლი-შუნდობ-ი/ლი-შუნდობ-ი (ლშზ., უშგ., ჩოლ.)/ლი-შუენდებ-ი/ლი-შონდებ-ი (ლნტ., ჩოლ.) *ეთნ.* < ქართ. შე-ნდ-ობ-ა 1. „ჩადენილი ცოდვების (დანაშაულის) პატიება; შეცოდება, შეწყნარება, შებრალება; შეწყალება“, 2. *რელიგ.* „მიცვალებულის სულის საოხი, შესაწყალებელი სიტყვა (სადღეგრძელო), – შესანდობარი“

ლი-შურდიმ-ალ (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. შურდულ-ვ-ა „შურდულის სროლა“ (საბა), შდრ. ბზ. **ლიტგრხანალ**, ბქ. **ლიტგრხანა/ალ**)

ლი-შუმშან-ი (უშგ.) < ქართ. და-შომშინ-ებ-ა „დამშვიდება, დაწყნარება“ (შდრ. ბზ., ლშზ., ჩოლ. **ლიშარდე**, ბქ., ლნტ. **ლიშარდე**; ბქ. **ლიშტიდბუნე**; ბზ., ჩოლ. **ლიწყურე**, ბქ. **ლიწყურე**; ლხმ. **ლიქომდალი**), იხ. ლი-წყნარ-ი

ლი-შულ-ი (ბზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლი-შულ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. შუილ-ი „მხუილი; ქმენა“, იხ. **შულ/შულ**

ლი-შუდობ-ე (ბზ., ლშზ.)/ლი-შუდობ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-მშვიდ-ობ-ებ-ა „გამოსალმება, გამოთხოვება, გამო-მშვიდობება“

ლი-შუელ-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. შველ-ა „დახმარება, შემწეობა“ (შდრ. ზს., ქს. **ლიშედ**; ბზ. **ლიმშედალ**, ბქ. **ლიმშედა/ალ**, ლშზ., ჩოლ. **ლიმშედალ**, ლნტ. **ლიმშედალ**; ბზ. **ლიმურჯუტი**, ბქ., ლნტ. **ლიმარჯუტი**; ლშზ., ჩოლ. **ლი-მურჯი**)

ლი-შუიდა-უნ-ე/ლი-შუდა-უნ-ე (ბქ.) „დაწყნარება“ < ქართ. და-მ-შვიდ-ებ-ა „დაწყნარება, დაშომშინება“ (შდრ. ბზ., ლშზ., ჩოლ. **ლიშარდე**, ბქ., ლნტ. **ლიშარდე**)

ლი-შუპარ-ალ (ბზ.)/ლი-შუპარ-ალ/
ლი-შუპარ-ელ/ლი-შუპარ-ალ (ბქ.)/ლი-
შუშპარ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-შუშპარ-
ალ (ლნტ.) „ცეკვა, როკვა (ზედმიწ. –
შუშპარ-ობ-ა“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. შუშ-
პარ-ი „ფერხული“ (მდრ. ბზ. **ლისუბი**)

ლი-შუშპარ/ლი-შუპარ (ბზ.)/ლი-
შუშპარ-ი (ბქ.)/ლი-შუშპარ-ი (ლშხ., უშგ.)
/ლი-შუშპარ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-შუშპარ
(ჩოლ.) „ცეკვა“ < ძვ. ქართ. შუშპარ-ი
„ფერხული“ (მდრ. ბზ. **ლისუბი**)

ლი-შქარ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-შქარ-ი
(ქს., უშგ.)/ლი-შაქრ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)
/ლი-შაქრ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-
შაქერ-ა (< შაქარ-ი < სპარს. *šakar*, მდრ.
სანსკრ. *šarkara*) „შაქრის ჩაყრა, შაქრით
დატკობა“ (მდრ. ბზ. **ლიმჭუხუტე**, ლნტ.
ლიმგჳახუტი)

ლი-შშ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-შშ-აჟ-ი/ლი-
შემ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-შემ-აჟ-ი
(ლნტ.) < ქართ. გა-შემ-ება „გაქვავება,
გახევება“ (მდრ. ბქ. **ლიფჯენე** /**ლიფ-
ჯგენე**)

ლი-შშ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. და-შუმ-
ება „იგივეა, რაც მოშუმება“

ლი-შშტალ-ალ (უშგ.) „გამიშვლეების
დრო“ *ხლმ.* < ქართ. გა-შიშვლ-ება
„ტანსაცმლის გახდა, გატიტვლება“
(მდრ. ბქ. **ლიტინტლაჟალ**)

ლი-შშტალ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-
შიშვლ-ება „ტანსაცმლის გახდა, გა-
ტიტვლება“ (მდრ. ბქ. **ლიტინტლაჟი**;
ლშხ. **ლიტინტრიკე**)

ლი-შშტილ-ალ-ი (ბზ.) *ხლმ.* < ქართ.
„ტანსაცმლის გახდა, გატიტვლება“
(მდრ. ბქ. **ლიტინტლაჟალი**)

ლი-შჩქარ-ი (ზს.)/ლი-შჩუქერ-ე
/ლი-სჩქარ-ი (ბზ.)/ლი-ჩქარ-ი (ბქ.)/
ლი-შჩუქერ-ი/ლი-შჩქარ-ი/ლი-
შჩუქერ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-საჩქარ-ი
(ლნტ.)/ლი-შჩუქერ-ე (უშგ., ჩოლ.) <

ქართ. და-სა-ჩუქერ-ება „საჩუქრის მი-
ცემა, ბოძება“ (მდრ. ბქ. **ლიძლტნი**; უშგ.
ლიჟერე), იხ. ლი-ძლტნ-ი

ლი-შხამ-უნ-ე (ბზ.)/ლი-შხამ-აჟ-ი
(ლნტ.)/ლი-შხამ-აჟ-ი (ჩოლ.)/ლი-შხმ-
აჟ-ი (უშგ.) 1. „მოწამვლა“, 2. „ჩაშხამე-
ბა“, *გადატ.* „დაყვედრება“ < ქართ. მო-
შხამ-ვა (< შხამ-ი < სპარს. *sam*) „შხამით
მოწამვლა, დაგესვლა“

ლი-შხლართ-ე (ბზ.) < ქართ. გა-
შხლართ-ვა „გართხმა“

ლი-შხმ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-
შხამ-ე (ლნტ.) 1. „მოწამვლა“, 2. „ჩაშხა-
მება“ < ქართ. მო-შხამ-ვა (< შხამ-ი <
სპარს. *sam*) „შხამით მოწამვლა, დაგეს-
ვლა“

ლი-შხმ-უნ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლი-შხმ-
უნ-ე (ბქ.)/ლი-შხამ-აჟ-ი (ლნტ.)/ლი-
შხამ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ჩახეთქვა, ჩაშხამება
(შხამად შერგება)“ < ქართ. ჩა-შხამ-ება
(< შხამ-ი < სპარს. *sam*) „შხამად ქცევა,
ჩამწარება“

ლი-შხგ-ე (უშგ.) < ქართ. მი-შხეგ-ებ-
ა „შხეგად მისხმა“ (მდრ. ზს. **[სგა] ლიწ-
ფხე/ლიწფხენე**; ბქ. **[სგა] ლიჟლეპ**)

ლი-შგლშენ-ი/ლი-შულშტემ-ი (ბზ.)/
ლი-შლაშენ-ი (ბქ.)/ლი-შლაშინ-ი/ე
(ჩოლ.)/ლი-შნაშნ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-შა-
ლაშინ-ება „გარანდება“

ლი-შენტ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-
შანთ-ე (ბქ.)/ლი-შენტ-აჟ-ი (უშგ., ჩოლ.)
„გახურება, გავარვარება (რკინისა)“ <
ქართ. და-შანთ-ვა „გახურებული შან-
თით ამოწვა; დადაღვა“ (მდრ. ზს.
[ჩუ/ქა] ლიქენტორინე; ბზ. **[ქა/ჩუ] ლი-
ღენზორინე**; ბქ. **[ჩუ] ლიღენტორინე/ ლი-
ღენდორინე**)

ლი-შგრშხენ-ი (ბქ.) *ხმაბაძვ.* < ზან.
(მეგრ.) შხგრშხინი „შიშხინი“, იხ.
შგრშხენ

ლი-ჩალ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ყანის გამარ-

გვლის დროს სიმინდის გამეჩხერება (ზედმიწ. – *გა-ჩალ-ებ-ა) < ქართ. ჩალა „სიმინდის, ღომის, ბრინჯისა და მისთ. ღერო და ფოთლები, მეტწილად ხმელი“

ლი-ჩანგ-ი/ლი-ჩენგ-ი (ზს.) „ჩანგის დაკვრა (ზედმიწ. – *ჩანგ-ობ-ა) < ქართ. ჩანგ-ი (< ფალ. čang) „სიმეზიანი სამუსიკო საკრავი“

ლი-ჩგრ-აჟ-ინ-ე (უშგ.) „დაჩაგვრინება“ < ქართ. და-ჩაგვრ-ა „დაჯაბნა, დაბრიყვება, შევიწროება; დაბეჩავება“

ლი-ჩემ-აჟ-ალ (ზზ.)/ლი-ჩემ-აჟ-ალ (ლშზ., ჩოლ.)/ლი-ჩემ-აჟ-ალ (ლნტ.) „დამუქრება, დაქადნება; აკვიატება“ ხლმ. < ქართ. და-ჩემ-ებ-ა „თავისად მიჩნევა, მითვისება, დასაკუთრება; დაჟინება, ახირება, აკვიატება“, შდრ. ძვ. ქართ. გამო-ჩემ-ებ-ა / გან-ჩემ-ებ-ა/მი-ჩემ-ებ-ა (შდრ. ბზ. ლიხტნალ, ბქ. ლიხტნალ, ლშზ., ჩოლ. ლიხტნალ; ზს., ჩოლ. ლიზგრზე)

ლი-ჩემ-აჟ-ი (ლნტ.) „დამუქრება, დაქადნება; აკვიატება“ < ქართ. და-ჩემ-ებ-ა „თავისად მიჩნევა, მითვისება, დასაკუთრება; დაჟინება, ახირება, აკვიატება“, შდრ. ძვ. ქართ. გამო-ჩემ-ებ-ა/გან-ჩემ-ებ-ა/მი-ჩემ-ებ-ა (შდრ. ბზ. ლიხტნალ, ბქ. ლიხტნალ, ლშზ., ჩოლ. ლიხტნალ; ზს., ჩოლ. ლიზგრზე)

ლი-ჩეჩ-აჟ-ი (ჩოლ.) „გალახვა; დარტყმა ცხვირ-პირში“ < ქართ. და-ჩეჩ-ვ-ა „დაბეგვა, დაჟეჟვა, დაბეჟვა; დანაყვა“ (შდრ. ბქ. ლიჩქუნე)

ლი-ჩეხ-აჟ-ი (ლნტ.) „დანაწევრება, დაჭრა“ < ქართ. და-ჩეხ-ვ-ა „დაპობა, დახეთქვა, დაჭრა (შეშისა...)“; აკუწვა“ (შდრ. ბქ. ჩინჩიხდ ლიგნე)

ლი-ჩისტ-აჟ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ჩისტ-აჟ-ალ-ი (ჩოლ.) 1. „გაწმენდა“, 2. გადატ. „ამოწვევტა“ ხლმ. < რუს. Отчистить „გაწმენდა, მოწმენდა, გა-

სუფთავება...“ (შდრ. ბზ. ლიკუტცანალი, ბქ. ლიკუტცანალი, ჩოლ. ლიკუტცანალი; ბზ., ლშზ. ლიშდბუნალი, ბქ. ლიშდბუნალი)

ლი-ჩისტ-აჟ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ჩისტ-აჟ-ი (ჩოლ.) 1. „გაწმენდა“, 2. გადატ. „ამოწვევტა“ < რუს. Отчистить „გაწმენდა, მოწმენდა, გასუფთავება...“ (შდრ. ბზ. ლიკუტცანი, ბქ. ლიკუტცანი, ჩოლ. ლიკუტცანი/ე; ბზ., ლშზ. ლიშდბუნე, ბქ. ლიშდბუნე)

ლი-ჩიტლ-ალ-ი (ზზ.)/ლი-ჩიტლ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-შჩიტლ-ალ-ი (ლშზ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. ჩივილ-ი 1. „საჩივრის შეტანა, საქმის, საკითხის აღძვრა (სასამართლოში...)“, 2. „მდღურვა, სამდღურავის, საყვედურის ლაპარაკი“

ლი-ჩიტლ-ე/ლი-შჩიტლ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-შჩიტარ-ი (ზზ.)/ლი-შჩიტარ-ი (ლშზ., ჩოლ.)/ლი-შჩიტარ/ლი-მჩიტლ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. ჩივილ-ი 1. „საჩივრის შეტანა, საქმის, საკითხის აღძვრა (სასამართლოში...)“, 2. „მდღურვა, სამდღურავის, საყვედურის ლაპარაკი“

ლი-ჩილაგ-ი (ჩოლ.) „წამახული წვერის გაფუჭება“ < ქართ. (იმერ.) და-ჩიჩილაგ-ებ-ა „ხმელი შემის ძალიან წვრილ ღერებად დაპობა“

ლი-ჩლანდარ-ი (ბქ.)/ლი-ჩლანდარ-ჟ (ლშზ.)/ლი-ჩალანდარ-ი (ლნტ.) < ქართ. ჩალანდარ-ობ-ა (< იმერ., გურ. ჩალვადარ-ი < სპარს. čārvādār „ოთხფეხის პატრონი“, „მეურმე სავაჭროთა ნივთთა...“ „ცხენების ქირაზე ტარება“ (შდრ. ლშზ. ჩერობ)

ლი-ჩმ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ჩუმ-ებ-ა „ლაპარაკის (ხმაურის, ტირილის, სიმღერის...) შეწყვეტინება ან შეწყვეტა, ხმის გაკმენდა ამ გაკმენდინება...“ (შდრ. ზს. [ჩუ] ლიქტცუნატუნე; ლშზ., ჩოლ. [ჩუ] ლილუმნე)

ლი-ჩრ-აჟ-ი (ზს.)/ლი-ჩრ-ეჟ-ი (ბქ.)/
ლი-ჩრ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-
ჩერ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-ჩერ-ებ-ა
„მოდრობის (სვლის), მოქმედების შე-
წყვეტა; შეჩერება“, იხ. ჩერტა

ლი-ჩურჩუნ-ი (ბქ., ლშხ.)/ლი-ჩურ-
ჩულ-ი (უშგ.) < ქართ. ჩურ-ჩულ-ი „უხ-
მოდ, მეტისმეტად ხმადაბლა, ჩუმაღ
ლაპარაკი; ჩუმი მითქმა-მოთქმა“ (შდრ.
ზს. ფურსდუნ, ბქ., ლნტ. ფურსტუნ; ბზ.
ლიფენჩორე; ბქ. ლიფურჩუნი; ქს. ფგრ-
ჩლაჟა; უშგ. ლიქფენალ), იხ. ჩურჩუნ

ლი-ჩუმ-ე (ბზ., ჩოლ.) „დადუმება“ <
ქართ. გა-ჩუმ-ებ-ა „დაწყნარება, და-
მშვიდება; ჩაჩუმება“ (შდრ. ზს. [ჩუ]
ლიქტე)

ლი-ჩუტ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლი-ჩუტ-აჟ-ი
(ლშხ., ჩოლ.) „დაფუშვა/ჩაფუშვა“ <
ქართ. და-ჩუტ-ვ-ა „დაფუშვა“ (შდრ. ბზ.
ლითქტესე)

ლი-ჩქოტ-ინ-ე (უშგ.) < ქართ. და-
ჩოქ-ებ-ა (< თურქ. *çökme*) „ქედის მო-
ხრევენება, წამოჩოქება...“

ლი-ჩქოტ-ი/ლი-ჩქუტ-ი (ზს.)/ლი-
ჩქოტ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჩქუტ-ი
(ლზმ.)/ლი-ჩოქატ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-
ჩოქ-ებ-ა „მუხლმოდრეკა“

ლი-ჩჩენ-ე (უშგ.) < ქართ. ჩიჩინ-ი
„ერთისა და იმავეს დაჟინებით ლაპარა-
კი (რისამე ჩაგონების მიზნით)“

ლი-ჩხანკ-ინ-ე (ბზ.)/ლი-ჩხანკ-უნ-
ე (ბქ.)/ლი-ჩხანკ-უნ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-
ჩხაკუნ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩხაკუნ-ი
„ლითონის საგნების მაგარ რამეზე მო-
ხვედრისას გამოცემული ხმა“

ლი-ჩხკენ-ე (ზს., ქს.) 1. „ჩხაკუნ;
რეკვა“, 2. გადატ. „გახდომა“ < ქართ.
ჩხაკუნ-ი 1. „ლითონის საგნების მაგარ
რამეზე მოხვედრისას გამოცემული
ხმა“, 2. გა-ჩხიკ-ინ-ებ-ა „მეტისმეტად
გახდომა“

ლი-ჩხრიკ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ჩხრიკ-
ალ-ი (ბქ.)/ლი-ჩხრიკ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)
/ლი-ჩხირკ-ალ-ი (ლნტ.) „ჩხრეკა, ქექვა“
ხლმ. < ქართ. ჩხრეკ-ა 1. „ქექა“, 2. „გულ-
დასმით თვალიერება, სინჯვა“ (შდრ.
ჩოლ. ლიფნაკი)

ლი-ჩხრიკ-ი/ლი-ჩხრიკ-ე (ზს., ჩოლ.)/
ლი-ჩხირკ-ე (ლნტ.)/ლი-ჩხრიკ-აჟ-ი
(ჩოლ.) „ჩხრეკა, ქექვა“ < ქართ. ჩხრეკ-ა
1. „ქექა“, 2. „გულდასმით თვალიერება,
სინჯვა“ (შდრ. ჩოლ. ლიფნაკი)

ლი-ჩხტარ-ე (ზს.) „სიმინდის ტარო-
ების ერთმანეთზე ხახუნით გარჩევა, –
გაცეხვა“ < ზან. (მეგრ.) ჩხვარ-უ-ა/
ჩხვერ-უ-ა „ცეხვა, ღომის (ან სხვა რა-
მის) ლეწვა“, შდრ. ლაზ. ო-ნ-ჩხვარ-უ
„ლეწვა, ცეხვა“

ლი-ჩხტლეტ-აჟ-ი (ლნტ.)/ლი-ჩხტ-
ლეტ-აჟ-ი/ლი-ჩხტლიტ-აჟ-ი (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. ჩხვლეტ-ა „წვეტიანი რი-
სამე რჭობა, გაყრა (სხეულში ან სხვა რა-
იმეში)“, შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიცხუ-
ნე; ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიძგრი, ლნტ.
ლიძგარი

ლი-ჩხგლ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-
ჩხგლ-ი (ბქ., ლნტ.) *ხმაბაძე.* < ქართ.
ჩხავ-ილ-ი „ზოგი ცხოველის (ტურის,
კატის...) და ფრინველის (ყვავის, კაკა-
ჭის...) უსიამოვნო, ყურთასმენის წამლე-
ბი ხმიანობა“ (შდრ. უშგ. ლიყულჰუნე),
იხ. ჩხგლ

ლი-ჩგერ-აჟ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-ჩგერ-
აჟ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-ჩგერ-აჟ-ალ-ი (ლშხ.,
ჩოლ.)/ლი-ჩაგერ-აჟ-ალ-ი (ლნტ.)/ლი-
ჩაგერ-აჟ-ალ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-
ჩაგერ-ა „დაჯანა, დაბრიყვება, შევიწ-
როება...“ (შდრ. ბზ. ლიჩუბალ-ი, ბქ.
ლიჩუბალ-ი, ლშხ., ჩოლ. ლიჩუბალი)

ლი-ჩგერ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ჩგერ-
აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჩგერ-აჟ-ი (უშგ.)/
ლი-ჩაგერ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-

ჩავერ-ა „დაჯაბნა, დაბრიყვება, შევიწროება...“ (მდრ. ბზ. **ლიჩტრე**, ბქ. **ლიჩუბე**, ლშხ., **ლიჩუბე**)

ლი-ჩელხ-აჟ-ი (ბზ.)/**ლი-ჩალხ-ე** (ბქ.)/**ლი-ჩერხ-აჟ-ი**/**ლი-ჩულხ-აჟ-ი** (უშგ.)/**ლი-ჩალხ-ი** (ლხმ.)/**ლი-ჩალხ-აჟ-ი**/**ლი-ჩარხ-აჟ-ი** (ლშხ.) < ქართ. {გამო}-**ჩარხ-ვ-ა** (< **ჩარხ-ი**/**ჩალხ-ი** < ფალ. **čarx/čaxr** „ჩარხი, ბორბალი“) „ჩარხში გამოყვანა, – გაჩარხვა“

ლი-ცახცახ-ი (ლნტ.)/**ლი-ცახცახ-ი** (ჩოლ.) < ქართ. ცახ-ცახ-ი „ძლიერი კანკალი, – ძაგძაგი“ (მდრ. ბზ. **ლიფერლენი/ფერლენ**, ბქ. **ლიფერლენი/ფერლენ**; ბქ. **ლიფერცხენი/ფერცხენ**)

ლი-ძაგძაგ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ძაგძაგ-ი „ძლიერი კანკალი“ (მდრ. ბზ. **ლიფერლენი/ფერლენ**, ბქ. **ლიფერლენი/ფერლენ**; ზს. **მაჯჯგენა**, ზს. **ლიჯჯგენე**; ზს. **ლიფსგენე**; ჩოლ. **ლიძგენე**; ბქ. **ლირკუნე**)

ლი-ციგენ-ალ (ბზ.)/**ლი-ციგენ-ალ** (ბქ.)/**ლი-ციგენ-ალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-ციგენ-აჟ-ალ** (ლნტ.) „ლაზღანდარობა“ *ხლმ.* < ქართ. ციგენ-ობ-ა „ცუღლუტობა, გაიძვერობა“

ლი-ციეხ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-ციეხ-ე** (ლნტ.) < ქართ. {და}-**ციეხ-ვ-ა** „ჯოხის ცემით კანის (კილის, ქერქის) გაცლა“ (მდრ. ბქ. **ლიჩაჩე**; ბქ. **ლიბგუნე**; ჩოლ. **ლიბენტყე**), იხ. **ლი-სუნტ-ე**

ლი-ცინცქ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩა-ცუცქ-ებ-ა „იგივეა, რაც დაცუცქება“ (მდრ. ზს. {ჩუ} **ლიქქქქე**; ჩოლ. {ჩუ} **ლიძუნძგუე**)

ლი-ცლ-აჟ-ალ/ლი-ცლ-აჟ-მ-ელ/ლი-ცლ-აჟ-მ-ელ (ბზ.)/**ლი-ცლ-აჟ-ალ** (ბქ., ლნტ.)/**ლი-ცლ-აჟ-ალ** (ლშხ., ჩოლ.) „კამათი“ *ხლმ.* < ქართ. ცილ-ა-ობ-ა „დავა, კამათი; ქიშპობა, მოკეთეობა“ (მდრ. ბზ. **ლიღეშალ**, ბქ. **ლიღეშგა/ალ**)

ლი-ცლ-აჟ (ბზ.)/**ლი-ცლ-აჟ** (ჩოლ.) „კამათი“ < ქართ. ცილ-ა-ობ-ა „დავა, კამათი; ქიშპობა, მოკეთეობა“, იხ. **ცილაჟ**

ლი-ცმადირ-ალ/ლი-ცმადურ-ალ (ჩოლ.) „მიზეზიანობა, საჭმლის გარჩევა“ < ქართ. ცმადირ-ობ-ა „განუმართავია“ (საბა)

ლი-ცომ-აჟ-ი (ქს.) „ცომის მოზელა“ < ქართ. (ლექხ.) მო-ცომ-ვ-ა „მოზელა ცომად“ (მდრ. ბზ. **ლიზგურდენი**; ზს. **ლიზურდენი**; ლშხ., ჩოლ. **ლიჯგურდე**; ლნტ., ჩოლ. **ლიჭურე**)

ლი-ცოფ-ალ (ჩოლ.) „მონდომებით მუშაობა; ჭამა სხვის ჯიბრზე (ზედმიწ. – ***ცოფ-ობ-ა**)“ *ხლმ.* < ქართ. გა-ცოფ-ებ-ა „გაბრაზება, განრისხება, გაცეცხლება“

ლი-ცრმელ-ე (ბზ.)/**ლი-ცრიელ-ე** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-ცარიელ-ე** (ლშხ.)/**ლი-ცარიელ-ე** (ლნტ.)/**ლი-ცგრმელ-ე/ლი-ცრიელ-ი** (ჩოლ.)/**ლი-ცრიალ-ე** (უშგ.) < ქართ. და-ცარ-იელ-ებ-ა „დაცლა, გამოცარიელება, გამოცლა“ (მდრ. ზს. **ლიპრე**, ლნტ. **ლიარე**)

ლი-ცრ-ოჟ-ალ (ბზ.)/**ლი-ცრ-ოჟ-ალ** (ბქ.)/**ლი-ცურ-აჟ-ალ/ლი-ცურ-აჟ-ალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-ცურ-აჟ-ალ** (ლნტ.) 1. „ცურაობა“, 2. „გავლება (წყალში)“ *ხლმ.* < ქართ. ცურ-ვ-ა 1. „წყლის ზედაპირზე, წყალში მოძრაობა (ფარფლების, ხელ-ფეხის... მოსმით)“, 2. „ყინულზე სრიალი, – ცორვა“ (მდრ. ბზ. **ლილცურზალ**; ბქ. **ლიქნა/ალ**; ბქ. **ლიღრენი**; უშგ. **ლილცუნე** „გაცურვა“)

ლი-ცურ-აჟ-ე/ლი-ცურ-აჟ-ე/ლი-ცურ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცურ-ვ-ა 1. „წყლის ზედაპირზე, წყალში მოძრაობა (ფარფლების, ხელ-ფეხის... მოსმით)“, 2. „ყინულზე სრიალი, – ცორვა“ (მდრ. ბზ. **ლილცურზალ**; ბქ. **ლიქნა/ალ**; ბქ. **ლიღრენი**; უშგ. **ლილცუნე** „გაცურვა“)

ლი-ცურცუნ-ი (ბქ.) < ზან. (მეგრ.)
ცურ-ცინ-ი „ჩურჩული“ (შდრ. ზს.
ფურსდუნ, ბქ., ლნტ. ფურსტუნ; ბზ.
ლიფენჩორე; ბქ. ლიფურჩუნი; ქს. ფვრ-
ჩლაჟა; უშგ. ლიქფენალ), იხ. ცურცუნ

ლი-ცუარ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „კუ-
რება, დანამვა (ზედმიწ. – *და-ცვარ-
ვ-ა)“ < ქართ. ცვარ-ი „ნამი“ (შდრ. ზს.,
ლნტ., ჩოლ. ლიბფხენე, ლშხ. ლიბ-
ფხორე)

ლი-ცუდ-ილ-წლ (ბზ.)/ლი-ცუდ-
ილ-წლ/ლი-ცუდ-ილ-ალ (ბქ.)/ლი-
ცუდ-ილ-წლ (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ცუდ-
ლ-წლ (ლნტ.) „წვალემა“ *ხლმ.* < ქართ.
ცოდ-ვილ-ობ-ა (< ცოდ-ვ-ა < ოს. *cawd*
„ცუდი, მდარე“) „წვალემა, ვაივავლახი“
(შდრ. ჩოლ. ლიტუაჟალ)

ლი-ცუდ-ილ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლი-
ცუდ-ილ-ე (ბზ.) < ქართ. შე-ცოდ-ებ-ა (<
ცოდ-ვ-ა < ოს. *cawd* „ცუდი, მდარე“)
„სიბრალულის გრძნობის გამოწვევა,
აღძვრა; შებრალება“ (შდრ. ზს. ლიჟ-
რი/მაჟერ)

ლი-ცუდ-ელ/ლი-ცდუ-ე/ლი-ცუდ-ე
(ზს.)/ლი-ცუდ-აჟ-ი/ლი-ცუდ-აჟ-ი
(ბზ.)/ლი-ცდ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-
ცდ-უჟ-ი (უშგ.) „გაფუჭება; დაღუპვა;
დაშვება; დამარცხება“ < ქართ. გა-
ცუდ-ებ-ა (< ცოდ-ვ-ა < ოს. *cawd* „ცუდი,
მდარე“) „წახდენა, გაფუჭება...“ (შდრ.
ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლიდაჟშე, ბქ.
ლიდჟშე, ლნტ. ლიდაჟშე)

ლი-ცცხუ-წლ-ი (ბზ.)/ლი-ცცხუ-ელ-ი
/ლი-ცოცხლ-აჟ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-
ცოცხლ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ცცხუ-
ალ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-ცოცხლ-ებ-ა
„სიცოცხლის დაბრუნება; ცოცხლად გა-
ხდომა, – გამოცოცხლება“ (შდრ. ლშხ.
[ჟი] ლილუარე)

ლი-ცხოჟრებ-ე (ლნტ.) < ქართ.
ცხოვრ-ებ-ა „არსებობა, სიცოცხლე;

ყოფნა“ (შდრ. ზს. ლირდე; ზს. ლიზგე;
ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიზგე-ლირდე, ლნტ.
ლირდე-ლიზგე)

ლი-ცხრ-გლ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-ცხრ-
ილ-ი (ბქ.)/ლი-ცხრ-ილ-ე (ლშხ., უშგ.,
ჩოლ.) „გაცრა“ < ქართ. გა-ცხრ-ილ-ვ-ა
„ცხრილში გატარება, გაწმენდა (მარ-
ცვლეულისა)“

ლი-ცხუნაბ-ი (ბზ.)/ლი-ცხონებ-ი
(ლნტ.)/ლი-ცხუნებ-ი (უშგ.)/ლი-ცხო-
ნაბ-ი (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ცხოვნ-
ებ-ა „იგივეა, რაც ცხონება“ (შდრ. ზს.
ლიდრეყი)

ლი-ცემბირ-ე (ბქ.)/ლი-ცემბილ-ე
(ლშხ.)/ლი-ციმბირ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-
ციმბირ-ებ-ა „გადასახლება“ (შდრ. ზს.,
ლშხ., ჩოლ. [ქა] ლიზგუნე)

ლი-ცენდაჟ-ი (უშგ.) „ბარტყობა
(ზედმიწ. – *ცინდალ-ობ-ა)“ < ქართ.
ცინდალ-ი, ზან. (მეგრ.) ცინდალ-ი/ცინ-
და-ი „კნუტი კატისა“, ცინტალ-ი „კა-
ტის კნუტი მოდიდო“ (საბა)

ლი-ცგრც-აჟ-წლ-ი/ლი-ძგრც-აჟ-წლ-ი
(ბზ.)/ლი-ცგრც-აჟ-წლ-ი/ლი-ძგრც-აჟ-
წლ-ი (ბქ.)/ლი-ცგრც-აჟ-წლ-ი (ლშხ.,
უშგ.)/ლი-ცარც-აჟ-წლ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/
ლი-ცარც-აჟ-წლ-ი (ლნტ.)/ლი-ძგრც-
აჟ-წლ-ი (ჩოლ.)/ლი-ცერც-აჟ-ალ-ი
(უშგ.) *ხლმ.* < ძვ. ქართ. გან-ძარც-უ-ვ-ა,
გან-ძუარც-უ-ვ-ა „განხეთქა, განწდა,
განმარტება; წართმევა...“, ახ. ქართ. [გა]-
ძარც-ვ-ა „გაყვლეფა, წაგლეჯვა, წარ-
თმევა“ (შდრ. ბქ. ლიბადურწლი)

ლი-ცგრც-აჟ-ი/ლი-ძგრც-აჟ-ი (ზს.,
ლნტ.)/ლი-ცგრც-აჟ-ი (ლშხ., უშგ.)/ლი-
ცარც-აჟ-ი (ლშხ., ლნტ.)/ლი-ძგრც-აჟ-ი/
ლი-ძარც-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ცარც-
აჟ-ი (ლნტ.)/ლი-ცერც-აჟ-ი (უშგ.) < ძვ.
ქართ. გან-ძარც-უ-ვ-ა, გან-ძუარც-უ-ვ-ა
„განხეთქა, განწდა, განმარტება; წარ-
თმევა...“, ახ. ქართ. [გა]-ძარც-ვ-ა „გა-

ყვლეფა, წაგლეჯვა, წართმევა“ (შდრ. ბქ. [ქა] **ლიბადურე**)

ლი-ცგრცხენ-ი (ბქ.) *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ცხირ-ცხინ-ი „შიშხინი“, იხ. **ცგრცხენ**

ლი-ძალ-აჟ-წლ-ი (ბზ.)/ლი-ძალ-აჟ-წლ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ძალ-აჟ-წლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლძ.* < ქართ. და-ძალ-ებ-ა „ძალის დატანება, ძალით მიცემა, ძალით მიღებინება“ (შდრ. ზს. [ჟი] **ლიკფუნე**; ზს. [ქა] **ლიჭრწი**)

ლი-ძალ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ძალ-აჟ-ი/ლი-ძალ-აჟ-წლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ძალ-ებ-ა „ძალის დატანება, ძალით მიცემა, ძალით მიღებინება“ (შდრ. ზს. [ჟი] **ლიკფუნე**; ზს. [ქა] **ლიჭრწი**)

ლი-ძაფრან-ე (ლშხ., ჩოლ.) „წიწაკით შეკმაზვა შეჭამანდისა (ზედმიწ. – *და-ზაფრან-ებ-ა)“ < ზან. (მეგრ.) ძაფანა (< ქართ. ზაფრანა < არაბ.-სპარს. *za‘farān*) „წიწაკა, პილპილი“, იხ. ლი-ძგწნ-ი

ლი-ძაღლ-აჟ-ალ (ლნტ.)/ლი-ძაღლ-აჟ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „ძაღლუმადურობა, წვალეობა, გაჭირვება (ზედმიწ. – ძაღლ-ურ-ობა)“ *ხლძ.* < ქართ. ძაღლ-ი „მგლის მოდგმის გაშინაურებული ცხოველი“

ლი-ძაღლ-აჟ-ი (ბზ., ჩოლ.) „გაწვა-ლეობა, ძაღლად რომ არ ჩააგდებს (ზედმიწ. – ძაღლ-ურ-ობა)“ < ქართ. ძაღლ-ი „მგლის მოდგმის გაშინაურებული ცხოველი“

ლი-ძგნარ-აჟ-ი (ჩოლ.) „უხეშად ჭამა“ < ქართ. ძგნარ-ვ-ა „ღრღნა“

ლი-ძგტირ-ან-ა/ელ (ბქ.)/ლი-ძგტირ-ან-წლ (ჩოლ.) „გაბრაზებული ყურება“ *ხლძ.* < ზან. (მეგრ.) [ნ]-ძგვირ-ინ-ი/[ნ]-ძგვირ-ინ-უ-ა „წყრომით, სახემოლუმული ყურება; განზე ყურება“ (შდრ. ბქ. **ლითხტირანალ**), იხ. **ძგტირწ**

ლი-ძგტირ-ან-ი/ლი-ძგტირ-ან-ე

(ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) [ნ]-ძგვირ-ინ-ი/[ნ]-ძგვირ-ინ-უ-ა „წყრომით, სახემოლუმული ყურება; განზე ყურება“, იხ. **ძგტირწ**

ლი-ძეძგ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. [გა]-ძეძგ-ვ-ა 1. „გატენა“, 2. „დაბეგვა, დაჟეჟვა“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **ლიძგრგნე**, ბქ. **ლიძგრგნე**)

ლი-ძიგტ-ან-ალ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ძიგვინ-ი/ძიგინ-ი/ძიგვინ-აფ-ა „უშნოდ ყურება (გამოხედვა)“, შდრ. ბქ. **ლი-შიტანალ**

ლი-ძმაკაც (ჩოლ.) < ქართ. ძმაკაც-ობ-ა „მეგობრობა“

ლი-ძმარ-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. და-ძმარ-ვ-ა „დამჟავება; ძმრით შეკმაზვა“

ლი-ძნელ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ძნალ-ე (უშგ.) „სირთულე (ზედმიწ. – *ძნელ-ობ-ა)“ < ქართ. გა-ძნელ-ებ-ა „გართულება“ (შდრ. უშგ. **ლიგურჯტინე**)

ლი-ძრახტ/ლი-ძრახტ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. ზრახ-ვ-ა „სურვილი, წადილი, განზრახვა“

ლი-ძრ-ი (ბზ.) „დაფესვიანება (ზედმიწ. – *და-ძირ-ებ-ა)“ < ქართ. ძირ-ი (< ფალ. *azīr, zīr*) „ფსკერი, ქვედა ნაწილი; ფესვი“ (შდრ. ბზ. **ლიყუწნე**; ბქ. **ლიწსხე**)

ლი-ძტრ-ე (ზს., ლშხ.)/ლი-ნ-ძტირ-ე (ლნტ.)/ლი-ნძტრ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ძვირ-ებ-ა (< ძვირ-ი < ფალ. *zūr* „სიცრუე, ბოროტება, სიმრუდე“) „ფასის მომატება, ფასის აწევა“

ლი-ძგწნ-ი (ბქ.) „წიწაკით შეკმაზვა შეჭამანდისა“ < ზან. (მეგრ.) ძაფანა (< ქართ. ზაფრანა < არაბ.-სპარს. *za‘farān*) „წიწაკა, პილპილი“, იხ. ლი-ძაფრან-ე

ლი-ძგურ-ი/ლი-ძგურ-ე/ლი-ძაფრ-აჟ-ი (ჩოლ.) „წყროვილი (ზედმეტად მლაშე ან ცხარე საჭმლის მიღებისაგან); წყენინება“ < ქართ. და-ზაფრ-ვ-ა „ძალიან შეშინება, თავზარის დაცემა, შეძრწუნება“

ლი-ძღუდ-ე (ჩოლ.) „გაზვიადება (ზედმიწ. – *გა-ზღუდ-ებ-ა)“ < ძვ. ქართ. ზღუდე „კედელი, ღობე, გარს შემოვლებული სიმაგრე“, ახ. ქართ. „რისამე დასაცავად გარშემოვლებული რამ (კედელი, ღობე...)“, – გალავანი“

ლი-ძღუირ-ან-ა/ლი-ძღუირ-ან-ელ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ძღვირ-ინ-ი „ბღვერა; უშნო პირისახის მქონე პიროვნების ყურება; საწყალი გამოხედვა“ (შდრ. ბქ. ლითხუირანალ), იხ. ძღუირა

ლი-ძღუნ-ი (ზს.) < ქართ. მი-ძღვნ-ა „ჩუქება“, იხ. ლი-ს-ჩაქტრ-ი/ლი-ს-ჩეტურ-ი და ლი-შჩეტურ-ი

ლი-ძხ-ალ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ძხ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „საქონლის გარეკვა, გადენა“ < ქართ. გა-ძახ-ებ-ა „გაგდება, გარეკვა, გალალვა“ (შდრ. ზს. [ქა] ლირკალი, ლშხ., ჩოლ. [ქა] ლირკალი, ლნტ. [ქა] ლირეკანი; ბქ. [ქა] ლიშდნი)

ლი-ძერწ-აჟ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-ძერწ-აჟ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. ძერწ-ვ-ა „გამოქანდაკება თიხისაგან ან სხვა რამ ცომისებური მოქნილი მასალისაგან“

ლი-ძერწ-აჟ-ი (ბქ.)/ლი-ძერწ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ძერწ-ვ-ა „გამოქანდაკება თიხისაგან ან სხვა რამ ცომისებური მოქნილი მასალისაგან“

ლი-წარბ-აჟ-ი (ჩოლ.) „გვერდების მოთლა/გათლა“ < ქართ. (ქიზიყ., იმერ.) წარბ-ვ-ა „ნაპირების მომრგვალება (ბოდისთვის, ურმის ნაწილებისათვის...)“

ლი-წან-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წან-ე (ბქ., ლნტ.) „ამოგლეჯა, ამოწიწკნა; მარგვლა“ < ადიღ. პკჰნ „მარგვლა“

ლი-წახდინ-ე (ბზ.)/ლი-წახდინ-ე (ბქ.) „დაბინძურება“ < ქართ. წახდენ-ა „უვარგისად გახდომა, – გაფუჭება; დაზიანება; ჩაშლა (საქმისა); განადგურება; დაღუპვა...“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. [ჩუ]

ლიდაჟშე, ზს. [ჩუ] ლიდაჟში, ლნტ. [ჩუ] ლიდაჟშე)

ლი-წბერ-აჟ-ი (ჩოლ.) „წვენის, სითხის გამოდენა, გამოწურვა“ < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) წბერ-ვ-ა „გამოწურვა წბერით (ჭაჭისა)“

ლი-წდ-ე (ბქ.) „გაბინძურება, გაჭუჭყიანება“ < ძვ. ქართ., თუშ., ხევს., ფშ., მთიულ.-გუდ. წიდ-ა „ჭუჭყი...“ (შდრ. ბქ. [ჩუ] ლითურქტე; ლშხ. [ჩუ] ლიწინგტე; ლშხ. [ჩუ] ლიქცერე; ლნტ. [ჩუ] ლიწტრანე)

ლი-წებ-აჟ-ალ-ი/ლი-წებ-აჟ-ალ-ი (ზს.) ხლმ. < ქართ. და-წებ-ებ-ა „წებოთი დაკავშირება, დაკვრა (რამეზე)“, შდრ. ბზ. ლილწალი, ბქ. ლილწალი, ლშხ., ჩოლ. ლილწალი, ლილწალი

ლი-წებ-აჟ-ი/ლი-წებ-აჟ-ი (ზს.)/ლი-წებ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-წებ-ებ-ა „წებოთი დაკავშირება, დაკვრა (რამეზე)“, შდრ. ზს., ქს. ლილწი; უშგ. ლისატე

ლი-წეწ-აჟ-ალ-ი (ბზ.)/ლი-წეწ-აჟ-ალ-ი (ლნტ.)/ლი-წეწ-აჟ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. [გა]-წეწ-ვ-ა „მატყლის გაწეწვა, ჩეჩვა“ (შდრ. ზს. ლიბძღენალი, ჩოლ. ლიბძღენალი; ბზ. ლიწინწორალი)

ლი-წეწ-აჟ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-წეწ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. [გა]-წეწ-ვ-ა „მატყლის გაწეწვა, ჩეჩვა“ (შდრ. ზს. ლიბძღენე, ჩოლ. ლიბძღენე; ბზ. ლიწინწორე)

ლი-წინწლ-ე (ბქ.) „გამოყრა, წვრილი მუწუკების გაჩენა სხეულზე, სახეზე“ < ზან. (მეგრ.) წიწილუა „დაყრა კანზე, პატარა მუწუკების გაჩენა“ (შდრ. ჩოლ. ლიწინწლაჟი)

ლი-წირტ-ელ-ი/ლი-წგრტ-ელ-ი (ზს.)/ლი-წგრტ-ელ-ი (ბზ.) 1. რელიგ. „წირვა“, 2. „გალობა; წრიპინი (ჩიტისა)“

< ქართ. წირ-ვ-ა „მთავარი ქრისტიანული მღვდელმსახურება“

ლი-წიჟლ-ე (უშგ.) < ქართ. და-წივლ-ებ-ა „წივილის ხმის გამოცემა; წვრილი ხმით დაძახება, მწივანა ხმით დაკვილება“

ლი-წიწინ-ი/ე (ქს.) „ტირილი, კივილი, ზმუილი“ < ქართ. წიწინ-ი „ფრინველის (ჩიტის, წიწილის...) მიერ გამოცემული წვრილი ხმა“

ლი-წიწმატ-ე (ჩოლ.) „ავადმყოფი ბავშვის წუწუნნი/წუხილი (ზედმიწ. – გა-წიწმატ-ებ-ა)“ < ქართ. წიწმატ-ობ-ა „კაპასობა, სიფიცხე“

ლი-წიწინ-ე (ჩოლ.) „წყლის პირამდე ავსება; მოჟონვა“ < ქართ. გა-წიწინ-ებ-ა „გაპიპინება“ (მდრ. ბზ. [ჟი] ლიზთქენე; ბქ. [ჟი] ლიპვლბენე)

ლი-წიწინ-ი/ე (ქს.) „წუხილი, წუწუნნი; წიწინი“ < ქართ. (ფშ., მოხ.) წიწინ-ი „ჭიკჭიკის ხმა; ბევრი ლაპარაკი წვრილი ხმით“

ლი-წკატ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლი-წკატ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წალკატ-ი (ლნტ.) „წალკატით მიწის ამოთხრა/გათხრა“ < ქართ. წალკატ-ი 1. „წერაქვის მსგავსი ქვის სათლელი იარაღი“, 2. (იმერ., გურ.) „იგივეა, რაც წერაქვი“, (გურ.) წაკატ-ი „იგივეა, რაც წალკატ-ი“

ლი-წკაჟ-ე (ჩოლ.) < ქართ. წკავ-ილ-ი „გაბმით წვრილ ხმაზე ყეფა, – წკმუილი“, იხ. ლიწკული

ლი-წკლაჟ-ე (ბზ.) < ქართ. გა-წკლაჟ-უნ-ებ-ა „წკლაჟუნის ხმის გამოცემა“

ლი-წკნაჟ-ე (ჩოლ.) < ქართ. წკნავ-ილ-ი „წვრილი ხმის გამოცემა (ძაღლისა, ტურისა და მისთ.), – კნავილი“

ლი-წკუარამ-ი (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) და-წკვარამ-ებ-ა „დაბნელება“ (მდრ. ბზ. [ჩუ] ლიწკუინტრე; ლნტ. [ჩუ] ლიუტკუნი; ლნტ. [ჩუ] ლიბრელი)

ლი-წკუირ-ან-ა/ელ (ბქ., ჩოლ.) „წვრილთვალეზას ყურება, მოჭუტული თვალეზით ყურება“ < ზან. (მეგრ.) წკვირ-ინ-ი/წკვირ-ინ-აფ-ა „კუმტად ყურება; გაბრაზებული (უკმაყოფილო) განზე ყურება“, იხ. წკუირა

ლი-წკულ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წკულ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. წკმუ-ილ-ი „წკმუტუნი“, იხ. ლი-წკაჟ-ე და წკულ

ლი-წკვრ-იალ-ი (ჩოლ.) < ქართ. წკრ-იალ-ი „წკარუნი, რაკრაკი, ჟღარუნი...“ (მდრ. ზს. ლირსკენე)

ლი-წლ-აჟ-ი (ზს.)/ლი-წლ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) ლი-წალ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. მო-წალ-ვ-ა „გათუთ-ქვა/მოთუთქვა“

ლი-წმინდ-აჟ-ი/ლი-წმინდ-აჟ-ი/ლი-წმინდ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-წმინდ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წმინდ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. გან-წმედ-ა, ახ. ქართ. გა-წმენდ-ა „გასუფთავება“ (მდრ. ბზ. ლიკუტცანი, ჩოლ. ლიკუტცანი/ე, ბქ. ლიკუტცანი; ბზ., ლშხ. ლიშდბუნე, ბქ. ლიშდბენე)

ლი-წმინდ-აჟ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-წმინდ-აჟ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წმინდ-აჟ-აჟ-ი (ბქ.)/ლი-წმინდ-აჟ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. გა-წმენდ-ა „გასუფთავება“ (მდრ. ბზ. ლიკუტცანალი, ჩოლ. ლიკუტცანალი, ბქ. ლიკუტცანალი; ბქ. ლიშდბენალი)

ლი-წნ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წნ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლი-წინ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-წუნ-ებ-ა „წუნის დადება, უარყოფითად შეფასება, არმოწონება“ (მდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. [ჟი] ლიცხიდე, ბქ., ლნტ. [ჟი] ლიცხიდე)

ლი-წნეხ-აჟ-ი (ბზ.)/ლი-წნეხ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-წნეხ-ა „წნეხით დატკეპნა, დაპრესვა; წნეხით და-

წურვა (ყურძნისა)“, შდრ. ბზ., ჩოლ. **ლიჟღურმზე**

ლი-წნ-ი (ზს., ლშხ.)/ლი-წონ-ე (ლნტ.)/ლი-წუნ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ა-წონ-[-ვ]-ა „რისამე წონის, რისამე სიმძიმის გა-რკვევა (სასწორის მეშვეობით)“

ლი-წრიპ-ინ-ე (ჩოლ.) „ბარტყების ან წრუწუნების წრიპინი“ *ხმაბაძვ.* < ქართ. წრიპინ-ი „ძალზე წვრილი ხმის გამოცემა“

ლი-წრიხ-ი (ბქ.)/ლი-წირხ-ე (ლნტ.)/ლი-წრიხ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-წირეხ-ება „წირეხად ქცევა, წირეხივით და-გრეხა, წნელის დაწირეხება“

ლი-წრუპ-უნ-ე (ლნტ., ჩოლ.) *ხმა-ბაძვ.* < ქართ. წრუპ-უნ-ი „მოკუმული ტუჩებით ჰაერის შესრუტვისას გამოცე-მული ხმა“

ლი-წ[რ]უპ-ე (ბზ.)/ლი-წრუპ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წრუპ-ვ-ა „ტუჩმო-კუმულად, შესრუტვით სმა“

ლი-წს-ე (ზს., ჩოლ.) < ახ. ქართ. და-წეს-ება „წესად დადება, დადგენა, და-კანონება“, შდრ. ძვ. ქართ. გან-წეს-ება „გაწესება; აღწერა, ბრძანება, გარიგე-ბა...“

ლი-წურ-აჟ-ი (ბზ., ლნტ.)/ლი-წურ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წურ-აჟ-ი (ბზ.) < ქართ. [გა]-წურ-ვ-ა „სახელი გაწურავს, გაიწურება ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ლიწწრე/ლიწწრდე, ლინ-წვრე**; ზს. **ლიხლიწი**)

ლი-წურპუნი (უშგ.)/ლი-წრუპუნი/ე (ჩოლ.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. წრუპ-უნ-ი „მო-კუმული ტუჩებით ჰაერის შესრუტვი-სას გამოცემული ხმა“

ლი-წურწუპ-ი (ბზ., ლშხ.)/ლი-წურ-წკუნ-ი (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. წუწკ-უნ-ი „იგივეა, რაც წკმუტუნი“

ლი-წულ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წულ-ი (ბქ., ლნტ.) < ქართ. წუ-ილი-ი

„წვრილი, მაღალი ხმის გამოცემა მწე-რისაგან“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ლიწგლი**, ლშხ., ჩოლ. **ლიწგლი**)

ლი-წუალ-აჟ-ალ (ბზ.)/ლი-წუალ-აჟ-ალ (ბქ., ლნტ.)/ლი-წუალ-აჟ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. წვალ-ება „ტანჯვა, წამება; ცოდვილობა“ (შდრ. ჩოლ. **ლიტუაჟალ**)

ლი-წუალ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წუალ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წლ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-წვალ-ება „დატანჯვა, გაწამება“

ლი-წუან-ი (ბქ.)/ლი-წუან-ი (ჩოლ.)/ლი-წუან-ი (ლნტ.) „დახმარება ფულის სახით ძირითადად“ < ქართ. შე-წევნ-ა „დახმარების გაწევა, მიშველება, მიხმა-რება; წყალობა“

ლი-წუდ-ი (ჩოლ.) „გაფილტვრა“ < ქართ. და-წდ-ობ-ა/და-წდ-ომ-ა „და-ლექვა, დაწმენდა, დაწმინდაება“

ლი-წუიმპლ-აჟ-ი/ლი-წუმპ-აჟ-ი (ჩოლ.) „გაწუწვა, ძლიერ დასველება, უსუფთაო სითხეში რაიმეს ამოსვრა“ < ქართ. გა-წუმპ-ვ-ა „ძალიან დასველება, – გაწუწვა“, შდრ. გა-წუმპ-ულ-ი „გაწუ-წული“

ლი-წუილ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-წუილ-ე (ბქ.) „გათხოვება (ზედმიწ. – გა-წულ-ება)“ < ძვ. ქართ. წულ-ი „ყრმა, ვაჟი; წულებრი“, ახ. ქართ. „იგივეა, რაც შვილი“

ლი-წუირ-ე (ჩოლ.)/ლი-წურ-ან-ე (ლნტ., ჩოლ.) „გაბინძურება“ < ქართ. გა-მ-წვირ-იან-ება „გაჭუჭყიანება, და-სვრა“ (შდრ. ბქ. [ჩუ] **ლითურქუე**; ლშხ. [ჩუ] **ლიწინგუე**; ლშხ. [ჩუ] **ლიქცერე**; ლნტ. [ჩუ] **ლიწურანე**; ბქ. **ლითთარი**, ჩოლ., უშგ. **ლითთარი**; ბქ. **ლიწდე**)

ლი-წუფილ-ან-ი (ბქ.)/ლი-წუფილ-ან-ი (უშგ.) „გაწვრთნა, გაზრდა“ < ქართ. გა-წაფ-ვ-ა „გაწვრთნა, დაოსტატება“,

მდრ. ზან. (მეგრ.) რწაფუა (მდრ. ბქ. **ლიწუდი**)

ლი-წყზარ-ი (ბზ., ლნტ.) „დაწმენდა, დასუფთავება; კაზმვა, გამოწყობა; დამშვენება“ < ძვ. ქართ., რაჭ., ფშ. მ-წყაზ-არ-ი „თეთრი“, ფშ., რაჭ. მ-წყაზ-არ-ი „მორთული, მოხდენილი, კოხტა; ცოცხალი, მარდი, ფხიანი, მარჯვე“, ფშ. და-მ-წყაზ-რ-ებ-ა „დამშვენება, შემკობა, გალამაზება, მოხდენა“, ძვ. ქართ. გა-მ-წყაზ-არ-ებ-ა

ლი-წყინ-ე (ლხმ.) < ქართ. წყენ-ა „უკმაყოფილება, უსიამოვნება; იგივეა, რაც წყენინება“ (მდრ. ზს. **ლისდიკე**; ბზ. **ლიხგრე**, ბქ. **ლიხგრე**; ბზ. **ლილონე**, ბქ. **ლილონე**; ბზ. **ლიგხოლე**, ბქ. **ლიგუბუელი**; ზს. **მასდიკ**; ზს. **ლიხგრ**; ბქ. **მალა/მალონა**)

ლი-წყლ-ან-ი (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/ **ლი-წყელ-ან-ი** (ზს.)/ **ლი-წყლ-ან-ი** (ბქ.)/ **ლი-წყლ-იან-ი** (ლშხ., უშგ.)/ **ლი-წყელ-იან-ი** (ლშხ., ჩოლ.)/ **ლი-წყელ-იან-ე/ლი-წყილ-იან-ი/ე** (უშგ.) „გაწმენდა, გასუფთავება (ზედმიწ. – ***გა-წყლ-იან-ებ-ა**)“⁵² < ქართ. გა-წყლ-იან-ებ-ა „წყლად გახდომა/ გადაქცევა“ (მდრ. ბზ. **ლიკუტცანი**, ბქ. **ლიკუტცანი**, უშგ., ჩოლ. **ლიკუტცანი/ე**; ბზ., ლშხ. **ლიმდბუნე**, ბქ. **ლიმდბენე**)

ლი-წყნარ-უნ-ე (უშგ.) *ზედმიწ.* – ***და-წყნარ-ებ-ინ-ებ-ა** < ქართ. და-წყნარ-ებ-ა „დამშვიდება, დამოშმინება“ (მდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **[ჩუ] ლიშარდე**, ბქ., ლნტ. **[ჩუ] ლიშარდე**; ბქ. **[ჩუ] ლიშტიდბუნე**; ბზ., ლშხ. **[ჩუ] ლინყურე**, ბქ. **[ჩუ] ლინყურე**; ლხმ. **ლიქომდალი**)

ლი-წყნარ-ი (ბზ.)/ **ლი-წყნარ-ი** (ზს., ლნტ.)/ **ლი-წყნარ-ე** (ლშხ., ჩოლ.)/ **ლი-წყნარ-უნ-ე** (უშგ.)/ **ლი-წყნარ-ჰ-ი** (ლნტ.) < ქართ. და-წყნარ-ებ-ა „დამშვიდება, დამოშმინება“ (მდრ. ბზ., ლშხ.,

ჩოლ. **[ჩუ] ლიშარდე**, ბქ., ლნტ. **[ჩუ] ლიშარდე**; ბქ. **ლიშტიდბუნე**; ბზ., ჩოლ. **ლინყურე**, ბქ. **ლინყურე**; ლხმ. **ლიქომდალი**), იხ. **ლი-შუშმან-ი**

ლი-წყობ-აჰ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ **ლი-წყობ-ჰ-ი** (ლნტ.) < ქართ. და-წყ-ობ-ა „დალაგება, განლაგება...“, იხ. **ლი-გაწყობ-ლ-ე**

ლი-წყრებ (ჩოლ.) „საყვედურის თქმა, გაწყრომა“ < ქართ. წყრ-ომ-ა „რისხვა, გაჯავრება“, მდრ. ქართ. წყრ-ობ-ა „გაბრაზება, გაწყრომა, გაჯავრება“

ლი-წყრომ (ჩოლ.) „საყვედური“ < ქართ. წყრ-ომ-ა „რისხვა, გაჯავრება“ (მდრ. ბზ. **გელამ**; ბზ. **ტეუბა**; ჩოლ. **გაგორია**)

ლი-წბუ-აჰ-ალი (ბზ.)/ **ლი-წბუ-აჰ-ალი** (ბქ., ლნტ., უშგ.)/ **ლი-წბუაჰ-ალი** (ბქ., ლნტ.)/ **ლი-წბუაჰ-ალი** (ლშხ., ჩოლ.)/ **ლი-წუხუ-აჰ-ალი** (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. შე-წუხ-ებ-ა 1. „მოწყენა, დაღონება, დანადვლიანება, დამწუხრება, წუხილი“, 2. „გაჭირვება, გაწვალება...“, 3. „გარჯა, ზრუნვა; თავის შეწყენა, დასაქმება“ (მდრ. ბზ. **ლიტუჰშინალი**, ბქ. **ლიტუჰშინალი**)

ლი-წბუ-ჰ-ი (ბზ.)/ **ლი-წბუ-ჰ-ი** (ზს., ლნტ.)/ **ლი-წუხუ-ჰ-ი** (ბქ.)/ **ლი-წუხუ-აჰ-ი/ლი-წუხუ-აჰ-ი** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შე-წუხ-ებ-ა 1. „მოწყენა, დაღონება, დანადვლიანება, დამწუხრება, წუხილი“, 2. „გაჭირვება, გაწვალება...“, 3. „გარჯა, ზრუნვა; თავის შეწყენა, დასაქმება“ (მდრ. ბზ. **ლიტუჰშინე**, ბქ. **ლიტუჰშინე**)

ლი-წგლდ-ჰ-ი (ბზ.)/ **ლი-წალდ-ჰ-ი** (ბზ., ლნტ.)/ **ლი-წალდ-აჰ-ი** (ლშხ., ჩოლ.)/ **ლი-წგლდ-აჰ-ი** (უშგ., ჩოლ.) „ტყის წალდით გაჩეხვა, გაკაფვა“ < ქართ. გა-წალდ-ვ-ა „წალდით გაჭრა, გაკაფვა“

ლი-წელკოტ-ი (ბზ.) „აბალახება (ზედმიწ. – ა-წალკოტ-ებ-ა)“ < ქართ. წალკოტ-ი (< სომხ. *caṙkot*) „ყვავილიანი ძალიან ლამაზი ბაღი, – ედემი“

ლი-წემლ-ჰ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წამლ-ჰ-ი (ლშხ., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მო-წამლ-ვ-ა „სახელი მოწამლავს, მოიწამლება ზმნათა მოქმედებისა; მოშხამვა“ (მდრ. ბქ. [ჩუ] ლიჟგერე/ი, ლშხ. [ჩუ] ლიჟგენი)

ლი-წენდ-ჰ-ი / ლი-წინდ-ჰ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წინდ-ჰ-ი (ბქ.)/ლი-წინდ-ა-ი (ჩოლ.) „ქსოვა“ < ქართ. წინდა „ნაქსოვი ფეხსამოსი“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლიჯში, ბქ. ლიჯიშ, ლშხ. ლიჯიშ/ლიჯ-შე, ლნტ. ლიჯიშ[ი])

ლი-წენდ-ინ-ე/ლი-წენდ-ენ-ი/ლი-წენდ-ი (უშგ.) < ქართ. და-წინდ-ებ-ა „საწინდრად მიცემა (აღება), დაგირავება“

ლი-წენწკ-ალ-ი (უშგ.) < ქართ. წა-ნწკარ-ი „წყლის პატარა ნაკადის ხმიანობა“ (მდრ. ზს. ლიწქუნე; ბზ. წურქუნ; ბქ. ლიწყგენე; ჩოლ. წყვრგენ)

ლი-წერპენ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-წერპ-ლ-ჰ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. წრიპინ-ი „ძალზე წვრილი ხმის გამოცემა“

ლი-წერწენ-ი (ბქ., ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) წირ-წინ-უ-ა „წუილი; ხმადაბლა ტირილი; წრუწუნი, წრიპინი“, იხ. წერწენ

ლი-წელმართ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. წაღმართ-ობ-ა „წაღმა სვლა“

ლი-ჭაბიგუტ (ბზ.)/ლი-ჭბუგუტ-ი (უშგ.) < ქართ. ჭაბუკ-ობ-ა (< ჭაბუკ-ი < სპარს. *čāpūk* „სწრაფი, მოხერხებული“) „ახალგაზრდობა; რაინდობა“

ლი-ჭანგ-ალ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჭაგ-ალ (ბქ.)/ლი-ჭანგ-ალ (უშგ.) გადატ. „მრუშობა, მეძაობა (ზედმიწ. – *ჭაკ-ობ-ა)“

ხლმ. < ქართ. ჭაკ-ი „დედალი ცხენი ან ვირი, – ფაშატი“ (მდრ. ბზ. ლილ-ტუნალ, ჩოლ. ლილ-ტუნალ, ბქ. ლილა-ტუნალ)

ლი-ჭანგ-უნ-ე (ჩოლ.) გადატ. „ცუდი ყოფაქცევის ქალის საუბარი (ზედმიწ. – *ჭაკ-ობ-ა)“ < ქართ. ჭაკ-ი „დედალი ცხენი ან ვირი, – ფაშატი“

ლი-ჭირხალ-ი (ლშხ.)/ლი-ჭარხლ-ე (ჩოლ.) „გაწითლება“ < ქართ. ა-ჭარხლ-ებ-ა „ჭარხალივით აწითლება, წამოწითლება“ (მდრ. ზს. ლიწრანი; ზს., ჩოლ. ლიტყუფუნე)

ლი-ჭიტჭიტ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჭიტჭიტ-ე (უშგ.) „ფრინველთა ხმაური“ < ქართ. ჭივჭივ-ი „ჭივილი, – წვრილ ფრინველთა ხმიანობა; ჭღურტული“ (მდრ. ბქ. ლიჩხვრტუშტი)

ლი-ჭირ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჭირ-ე (ბქ., ლნტ.) „გარჯა, წვალება (ზედმიწ. – გა-ჭირ-ვ-ებ-ა)“ < ქართ. ჭირ-ი „გაჭირვება, უბედურება, გასაჭირი“

ლი-ჭიხუინ-ი (ქს.) < ქართ. ჭიხვინ-ი „ცხენის ხმიანობა, – ხვიხვინი“ (მდრ. ზს. ლითგრტენი; ბქ. ლიჭგრქენი/ჭგრქენ)

ლი-ჭკნ-ი (ბზ.)/ლი-ჭკნ-ე (ქს.) < ქართ. ჭკნ-ობ-ა „სინედლის კლება, სინორჩის დაკარგვა (ითქმის მცენარეზე)“, მდრ. ზს. ლიფრე; ზს. ლითითქუ

ლი-ჭკუ-რ-ნ-ე (ბზ.)/ლი-ჭკვ-რ-ნ-ე (ჩოლ.) „დაფიქრებინება, მოფიქრებინება; მოაზრება“ < ქართ. ჭკუა „აზროვნების უნარი, – გონება“

ლი-ჭკუ-არ-ი (ზს.)/ლი-ჭკუ-არ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ჭკუ-არ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ლი-ჭკუ-არ-ი (უშგ., ჩოლ.) „დაფიქრება, მოფიქრება; მოაზრება“ < ქართ. ჭკუა „აზროვნების უნარი, – გონება“ (მდრ. ზს. ლისკორე)

ლი-ჭკუ-ი (ბქ.)/ლი-ჭუც-ი (ჩოლ.) „პატარა ხიდეების გადება წყალზე (ზედმიწ. – *ჭოკ-ობ-ა)“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ჭოკ-ი „გრძელი და წვრილი ჭოლოკი, ლატანი, კაკლის საბერტყე; გრძელი ჯოხი“

ლი-ჭკუდჷნ-ი (ზს.) < ქართ. და-ჭკვიან-ებ-ა „ჭკვიანად ქცევა, ჭკუაში ჩაგდება, ჭკუაზე მოსვლა, ჭკუაში ჩავარდნა“

ლი-ჭლჷ-ი (ზს.)/ლი-ჭლა-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჭალჷ-ი (ლნტ.) 1. „ჩაძირვა“, 2. „გადათელვა (ზედმიწ. – *გა-ჭალ-ებ-ა)“, შდრ. ბზ. **ჭალჷ**, ლშხ. **ჭალაჷ**, ბქ., ლნტ. **ჭალჷ** 1. „მდინარე“, 2. „ჭალა; მდინარის პირა მინდორი“ < ქართ. ჭალ-ა (< ფალ. **čalak** „კუნძული, ხმელეთი“) „წყლის პირი ნაყოფიერი“ (საბა); „ვაკე ადგილი (ტყიანი ან უტყეო) მდინარის პირას“

ლი-ჭლეჲ-ჲ-ი (ბზ.)/ლი-ჭლეჲ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „ჭლეჲით დაავადება“ < ქართ. და-ჭლეჲ-ებ-ა „ჭლეჲის გაჩენა, ჭლეჲით დაავადება“

ლი-ჭლოკ-ი (უშგ.) < ქართ. ჭოლოკ-ობ-ა „რიკტაფელას თამაში, – ჩილიკაობა“

ლი-ჭნურ-ი (ბზ., ლშხ.)/ლი-ჭნურ-ი (ზს.)/ლი-ჭნურ-ი (ბქ.)/ლი-ჭიანურ-ი (ლნტ., ჩოლ.) „ჭიანურზე დაკვრა (ზედმიწ. – *ჭიანურ-ობ-ა)“ < ქართ. ჭიანურ-ი „ერთგვარი ხემიანი საკრავი“

ლი-ჭორ-აჲ-ჲ-ლ (ბზ.)/ლი-ჭორ-აჲ-ა/ლ (ბქ.)/ლი-ჭორ-აჲ-ჲ-ლ (ლნტ.)/ლი-ჭორ-აჲ-ჲ-ლ (ჩოლ.) **ხლმ** < ქართ. ჭორ-ა-ობ-ა „ჭორების თქმა, გავრცელება“ (შდრ.ბქ., ჩოლ. **ჯეჲარ-მეჲარ**; ლშხ. **ლიციჲანგრინჲლ**, ჩოლ. **ლიცჲანგურინჲლ**; ჩოლ. **ცჲჲჲან-მჲჲჲან**)

ლი-ჭორიკ-ჲ-ლ (ბზ.)/ლი-ჭორიკ-ა/ლ (ბქ.)/ლი-ჭორიკ-ჲ-ლ (ლშხ., ჩოლ.) **ხლმ** < ქართ. ჭორიკან-ობ-ა „ჭორების

თქმა, გავრცელება“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. **ჯეჲარ-მეჲარ**; ლშხ. **ლიციჲანგრინჲლ**, ჩოლ. **ლიცჲანგურინჲლ**; ჩოლ. **ცჲჲჲან-მჲჲჲან**)

ლი-ჭრ-ჲ-ი (ზს.)/ლი-ჭერ-აჲ-ი (ლშხ.) „ლატანის დადება, იატაკის დაგება (ზედმიწ. – *გა-ჭერ-ებ-ა)“ < ქართ. (იმერ.) ჭერ-ი „იგივეა, რაც ზღავი (ზოგჯერ გამოიყენებოდა იატაკის მნიშვნელობით)“, იხ. ლი-ჭრ-ი/ლი-ჭერ-ე

ლი-ჭრელ-ი (ზს.)/ლი-ჭრელ-ე (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ჭერელ-ე (ჩოლ.)/ლი-ჭრჲლ-ე (უშგ.) < ქართ. ა-ჭრელ-ებ-ა „აფერადება“

ლი-ჭრ-ი/ლი-ჭერ-ე (ჩოლ.) „ლატანის დადება, იატაკის დაგება (ზედმიწ. – *გა-ჭერ-ებ-ა)“ < ქართ. (იმერ.) ჭერ-ი „იგივეა, რაც ზღავი (ზოგჯერ გამოიყენებოდა იატაკის მნიშვნელობით)“, იხ. ლი-ჭრ-ჲ-ი

ლი-ჭრიახ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჭრია/ახ-ე (ლნტ.) **ხმაბაძვ** < ქართ. ჭრიახ-ი „კრიახი, კაკანი“ (შდრ. ბზ. **ლიკერკჲცე/ლიკარკჲცე**, ბქ. **ლიკარკცე**, ლშხ., ჩოლ. **ლიკარკჲცი/ე**, ლნტ. **ლიკარკჲცი/ე**; ლხმ. **ლიკერქჲნი**), იხ. **ჭრიახ**

ლი-ჭურტლ-ან-ი (უშგ.)⁵³ < ქართ. გა-ჭვარტლ-იან-ებ-ა „გამურიანება“ (შდრ. ბქ. **ლიგუნჲში**, ჩოლ. **ლიგუნჲში**), იხ. ლი-ჭურტ-ე

ლი-ჭურჲლ-აჲ-ი (ჩოლ., ლშხ.) „ხეირიანად დაწყობა, შენახვა, გაკეთება (ზედმიწ. – *და-ჭურჲელ-ებ-ა)“ < ქართ. ჭურჲელ-ი „საერთო სახელი ღრუ ნივთებისა (ქვაბისა, ჯამისა, ჭიქისა, კოკისა...)“

ლი-ჭურტ-ე (ზს., ლნტ.)/ლი-ჭურტ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჭურტ-აჲ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-ჭვარტლ-ულ-ი „ჭვარტლით გასვრა, გამურიანება“ (შდრ. ბქ. **ლიგუნჲში**), იხ. ლი-ჭყურტ-ე

ლი-ჰყუტრტ-ე (ზხ.)/ლი-ჰყუტრტ-ე/ლი-ჰყუტრტ-აჟ-ი (ჩოლ.)/ლი-ჰყუტრტ-ილ-ე (უშგ.) < ქართ. *გა-ჰყვარტლ-ვ-ა (< ჰყვარტლ-ი) „ჰყვარტლით გასვრა, გამურიანება“ (შდრ. ბქ. ლიგუნაში, ჩოლ. ლიგუნაში) იხ. ლი-ჰტურტ-ე

ლი-ჰყაჟლ-ე (ლნტ.) < ქართ. ჰყავილ-ი „წვრილი, უსიამოვნო ხმიანობა (კატისა, ტურისა, ჰოტისა...)“, შდრ. ჩოლ. ლიჰყანგუნე

ლი-ჰყან-ე (ჩოლ.) „ქონიანი სითხის გაცივება (ზედმიწ. – *გა-ჰყან-ებ-ა)“ < ქართ. (გურ.) ჰყან-ი „ხორცის ნახარში, ქონიანი წყალი“

ლი-ჰყეტნ-ე/ლი-ჰყეტნ-ე (ქს.) < ქართ. და-ჰყელეტ-ა „დასრესა“ (შდრ. ზს. [ჩუ] ლილტენე; ზს. [ჩუ] ლილჰყენე; ზს. [ჩუ] ლიჟლპე; ზს. [ჩუ] ლიჟლპენე; ბზ. [ჩუ] ლიჰყერნტე; ბქ. [ჩუ] ლიმინ-ჰყი)

ლი-ჰგნჰ-ალ (ლნტ.) < ქართ. ჰინჰილ-ი „იგივეა, რაც წუწუნი (შდრ. ჰინჰინი)“, შდრ. ქს. ლიწიწინი

ლი-ჰგრდიგ-ალ (ბზ.)/ლი-ჰგრდგ-ალ/ელ (ბქ.) „კარტის თამაში (ზედმიწ. – ჰადრაგ-ობ-ა)“ ხლმ. < ქართ. ჰადრაგ-ი (< ფალ. čatrank) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

ლი-ჰგრდიგ-ე (ზს.)/ლი-ჰგნტრიგ-ე/ლი-ჰანტრიგ-ე (ჩოლ.) გადატ. „დატკეპნა, გა[და]თელვა (ზედმიწ. – *გა-ჰადრაგ-ებ-ა)“ < ქართ. ჰადრაგ-ი (< ფალ. čatrank) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“, იხ. ჰენტრიგ

ლი-ჰგრ-იალ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ჰრიალ-ი „კართა და ურემთ ხმიანობა (საბა), – ჰრაჰუნი“ (შდრ. ბზ. ღერწგნ, ბქ. ღერწგნ)

ლი-ჰგრჰყენ-ი (ზს.) < ზან. (მეგრ.) ჰგრჰყინ-ი/ჰყირჰყინ-ი/ჰყერჰყინ-ი/ჰყი-ჰყინ-ი „ჰიჰყინი“, იხ. ჰგრჰყენ

ლი-ჰგრჰგნ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) ჰგჰინ-ი/ჰირჰინ-ი „ჰრიჰინი“, იხ. ჰგრჰგნ

ლი-ჰგზრგ-ი (ზს.)/ლი-ჰგზრეგ-ი (ბქ.)/ლი-ჰახრაგ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჰახრგ-ი (ლნტ.)/ლი-ჰგზრაგ-ი (ჩოლ.) „მიხრახნა“ < ქართ. ჰახრაგ-ი (< ფალ. čaxrak/čaxrag „კოჭი, ხრახნი, მაქო, ჯარა“, შდრ. სომხ. čaxrak) „ხრახნიანი მოსაჰერი მოწყობილობა...“

ლი-ხასიათ-ალ (ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. და-ხასიათ-ებ-ა „ვინმეს ან რაიმეს ნიშანდობლივი თვისებების (ღირსებისა და ნაკლის) აღნიშვნა, აღწერა, ჩამოთვლა, დასახელება“

ლი-ხაჟს-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. და-ხავს-ებ-ა „ხავსის მოკიდება, ხავსით დაფარვა“ (შდრ. ბზ. ლიფანთჰესე, ჩოლ. ლიფათჰესე)

ლი-ხარბ (ზს.)/ლი-ხარბ (უშგ., ჩოლ.)/ლი-ხერბ (ჩოლ.) < ქართ. შე-ხარბ-ებ-ა „სიხარბის, შურის აღძვრა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლიშონე, ბქ., ლნტ. ლიშონე; ბზ. ლითხამ; ბქ. ლიურ-ცეფ)

ლი-ხასიათ-ე (ბზ.)/ლი-ხასიათ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ხასიათ-ებ-ა „ვინმეს ან რაიმეს ნიშანდობლივი თვისებების (ღირსებისა და ნაკლის) აღნიშვნა, აღწერა, ჩამოთვლა, დასახელება“

ლი-ხბაკ-ალ (ჩოლ.) „ბარგის ჩალაგება (ზედმიწ. – *ხაბაკ-ობ-ა/გა-ხაბაკ-ებ-ა)“ ხლმ. < ქართ. ხაბაკ-ი „ბარგი“

ლი-ხბაკ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „ბარგის ჩალაგება (ზედმიწ. – *ხაბაკ-ობ-ა/გა-ხაბაკ-ებ-ა)“ < ქართ. ხაბაკ-ი „ბარგი“

ლი-ხერგ-აჟ-ალ (ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. და-ხერგ-ვ-ა/ჩა-ხერგ-ვ-ა „ხერგით ამოვსება, გზის შეკვრა“

ლი-ხერხ-აჟ-ი (ჩოლ., უშგ.)/ლი-ხერხ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. მო-ხერხ-ებ-ა

„რისამე შეძლება, გაკეთება, მიღწევა“,
იხ. **ლი-გერჯ-ე**

ლი-ხეხ-აჟ-წლ-ი (ზს.)/**ლი-ხეხ-აჟ-წლ-ი** (ზს., ღნტ.)/**ლი-ხეხ-აჟ-ალ-ი** (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ხეხ-ვა „გასუფთავება, გაწმენდა...“ (მდრ. ბქ. **ლიხჯგ-წალი, ლიხგრჯინწალი**, ჩოლ. **ლიხჯგ-წალი**)

ლი-ხეხ-აჟ-ი (ზს., ღნტ.)/**ლი-ხეხ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხეხ-ვა „გასუფთავება, გაწმენდა...“ (მდრ. ბქ., ჩოლ. **ლიხჯგნე, ლიხგრჯინე**)

ლი-ხერხ-ი (ზს., ღნტ.)/**ლი-ხერხ-ე** (ზს., ჩოლ.)/**ლი-ხერხ-ი** (ბქ.)/**ლი-ხერხ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხერხ-ვა „ხერხით ჭრა“

ლი-ხეტს-წლ (ზს.)/**ლი-ხეტს-წლ/ლი-ხეტს-წლ** (ლშხ.)/**ლი-ხეტს-წლ** (ჩოლ.)/**ლი-ხეტს-წლ** (ღნტ.) „საუზმობა“ *ხლმ.* < ქართ. წა-ხემს-ებ-ა „წასაუზმება, შენაყრება“ (მდრ. ზს. **ლიცენცქუწლ**; ზს. **ლი-ლენცლწლ**, ბქ. **ლილენცლალ**), იხ. **ხეტსობ**

ლი-ხზან-წლ (ლშხ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ხიზენ-ა „გასახლება“

ლი-ხზან-ი (ჩოლ., უშგ.)/**ლი-ხზინ-ე** (უშგ.) < ქართ. გა-ხიზენ-ა „გასახლება“

ლი-ხზ-აჟ-წლ-ი (ზს.)/**ლი-ხზ-აჟ-წლ-ი** (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/**ლი-ხაზ-აჟ-წლ-ი** (ღნტ.) *ხლმ.* < ქართ. ხაზ-ვა „ხაზების გავლება, ხაზების გასმა; ნახაზების შედგენა“

ლი-ხზ-აჟ-ი (ზს.)/**ლი-ხზ-აჟ-ი** (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/**ლი-ხაზ-აჟ-ი** (ღნტ.) < ქართ. ხაზ-ვა „ხაზების გავლება, ხაზების გასმა; ნახაზების შედგენა“

ლი-ხიმ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ხეებით ჩახერგვა“ < ქართ. ხიმე „ძელის ღობე: წყვილ-წყვილად ჩასობილ სარებს შუა ირიბად ჩაწყობილი ძელები“, ძვ. ქართ. ხიმ-ი „ლერწმისა და ჩალის ღობე“

ლი-ხირ-ულ (ზს., ღმშ.)/**ლი-ხირ-უილ** (ზს.)/**ლიხირულ** (ბქ.)/**ლი-ხარ-უილ** (უშგ.) < ქართ. მ-ხიარ-ულ-ებ-ა „მხიარულად, კარგ გუნებაზე ყოფნა“ (მდრ. ზს. **ლიხიადწლ**, ბქ., ღნტ. **ლიხიადწლ**, ბქ. **ლიხიადალ**, ღმშ., ჩოლ. **ლიხიადწლ**)

ლი-ხლას-ი (უშგ.) < ქართ. გადა-ხა-ლის-ებ-ა „განახლება, გაუმჯობესება, გარდაქმნა“

ლი-ხლიკ-ი (ზს., ქს.) „ღორღის, ხრეშის ზიდვა (ზედმიწ. – **ხალიკ-ობ-ა**)“ < ქართ. (რაჭ.) ხალიკ-ი „წვრილი ქვა, ხურდა, ხიჭი“

ლი-ხორდემ-ი (ჩოლ.) „პატარა ხორების/შემის ზვინების დადგმა“ < ქართ. (ლეჩხ.) ხორდომ-ი „უსწორმასწოროდ თავმოყრილი საგნები ერთ ადგილზე“ (მდრ. ბქ., ჩოლ. **ლიხგლდიმე**; ბქ. **ლი-ჰინკრე**)

ლი-ხრამტ-ე (უშგ.)/**ლი-ხრამ-ე** (ჩოლ.) < ქართ. და-ხრამვ-ა „ხრამების გაჩენა, ხრამად ქცევა, დახვევა“

ლი-ხრატ-წლ-ი (ჩოლ.) „მოჩუქურთმება“ *ხლმ.* < ქართ. ხარატ-ობ-ა „ხარატის ხელობა, ხარატის საქმიანობა“

ლი-ხროჟ-ი (ზს., ჩოლ.) „დაყრა, დახვავება“, მდრ. ზს., ღმშ. **ხორეჟ**, ღნტ. **ხორაჟ** „გროვა, ხროვა“ < ქართ. და-ხორავ-ებ-ა (< ქართ. (მთიულ., გუდამაყრ., იმერ.) ხორა „თივის ყალო დახვეული; საყნებად დაწყობილი შეშა“) „მოგროვება“ (მდრ. ზს., ჩოლ. **ლიკრჩე**, ბქ. **ლიკოჩე**)

ლი-ხტ-აჟ-წლ-ი (ზს.)/**ლი-ხტ-აჟ-წლ-ი** (ბქ.)/**ლი-ხტ-აჟ-წლ-ი** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-ხატ-აჟ-წლ-ი** (ღნტ.) *ხლმ.* < ქართ. ხატ-ვა „რისამე გამოსახვა ფერების ან ხაზების საშუალებით“

ლი-ხტ-აჟ-ი (ზს., ღნტ.)/**ლი-ხტ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**ლი-ხატ-აჟ-ი** (ღნტ.)

< ქართ. ხატ-ვ-ა „რისამე გამოსახვა ფერების ან ხაზების საშუალებით“

ლი-ხტ-წლ/ლი-ხტ-წლ (ბზ.)/ლი-ხტ-ალ (ბქ.) „ხატზე დაფიციება (ზედმიწ. – ხატ-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. *xaṭ* „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“ (მდრ. ბზ. **ლიმზანწლ**, ბქ. **ლიმზანალ**)

ლი-ხტ-ი/ლი-ხტ-ე (ზს.) „ხატზე დაფიციება ვიღაცისა (ზედმიწ. – *და-ხატ-ებ-ა)“ < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. *xaṭ* „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“ (მდრ. ზს. **ლიმზანი**)

ლი-ხურდ-აჟ-წლ-ი (ბზ.)/ლი-ხურდ-აჟ-წლ-ი (ბქ., ლნტ.)/ლი-ხურდ-აჟ-წლ-ი (ლშზ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ხურდ-აგ-ებ-ა „მსხვილი ფულის ხურდად ქცევა, წვრილ ფულად დაშლა, წვრილ ფულზე გადაცვლა“

ლი-ხურდ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ხურდ-აჟ-ი (უშგ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. და-ხურდ-აგ-ებ-ა „მსხვილი ფულის ხურდად ქცევა, წვრილ ფულად დაშლა, წვრილ ფულზე გადაცვლა“

ლი-ხურტ-ალ-ი (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ხურგ-ებ-ა 1. „შეხურება, სიცხის მომატება რაიმე ავადმყოფობის დროს, – ცხელება“, 2. ძვ. ქართ. „იგივეა, რაც ტიფი“

ლი-ხუხტ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ცოცხლად შეწვა ღადარზე“ < ქართ. ხუხ-ვ-ა „ზერელედ შეწვა (ცხელ ნაცარში, ტაფაზე...)“. || შეფიცება“

ლი-ხუმარ-წლ (ლშზ., უშგ., ჩოლ.)/ლი-ხუმარ-წლ (ლნტ., უშგ.)/ლი-ხუმრ-წლ (უშგ.)/ლი-ხუმრ-წლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ხუმრობ-ა „ენამახვილობა მსმენელთა გასამხიარულებლად; ოხუნჯობა“ (მდრ. ბზ. **ლილყაფწლ**, ბქ. **ლილყაფალ**; ბზ. **ლილგაცწლ**, ბქ., უშგ. **ლილგაცწლ**)

ლი-ხურ-აჟ-ი (ლნტ.)/ლი-ხურ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-ხურ-ებ-ა „გაცხელება, გავარვარება“ (მდრ. ზს. **[ჩუ/ქა] ლიქენტორინე**, ჩოლ. **[ჩუ/ქა] ლიქენტორინე**; ბზ. **[ჩუ/ქა] ლიღენტორინე**; ბქ. **[ჩუ/ქა] ლიღენტორინე/ლიღენტორინე**)

ლი-ხშმაჟ-ი (უშგ.) < ქართ. და-ხაშმ-ვ-ა „დაავადება ციებ-ცხელებით; დაცდა (ხაშმიანი ჰავისაგან)“

ლი-ხშმ-ე (ზს., ლშზ., ჩოლ.) „წახდენა, დაბინძურება“ < ქართ. და-ხაშმ-ვ-ა „დაავადება ციებ-ცხელებით; დაცდა (ხაშმიანი ჰავისაგან)“, მდრ. ბქ. **[ჩუ] ლითთარი**, ლშზ., ჩოლ., უშგ. **[ჩუ] ლითთარი**; ბქ. **[ჩუ] ლითურქე**; ლშზ. **[ჩუ] ლიწინგუე**; ლშზ. **[ჩუ] ლიქერე**; ლნტ. **[ჩუ] ლიწურანე**

ლი-ხგლთ-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ. გა-ხალვათ-ებ-ა „ხალვათად ქცევა, გაფართოება...“ (მდრ. ზს. **[ქა] ლიმშარი**)

ლი-ხგლწიფ[ჟ] (ბზ.)/ლი-ხენწიფ (ლშზ.)/ლი-ხელწიფ (ლნტ., ჩოლ.)/ლი-ველწიფ (უშგ.)/ლი-ჰენწიფხ (ჩზხ.) < ძვ. ქართ. ჰელმწიფ-ებ-ა „უფლება, ფლობა, მთავრობა, უფროსობა...“, ახ. ქართ. ხელმწიფ-ობ-ა „ხელმწიფედ ყოფნა, მეფობა“

ლი-ხგრბ-წლ (ბზ.)/ლი-ხგრბ-ალ/ლი-ხარბ-წლ/ლი-ხარბ-ალ (ბქ.)/ლი-ხგრბ-წლ/ლი-ხარბ-წლ (ლშზ., ჩოლ.)/ლი-ხარბ-ი-ელ (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. ხარბ-ობ-ა „ხარბის თვისება, სიხარბე, შურიანობა“ (მდრ. ბზ. **ლიშონწლ**, ბქ. **ლიშონალ**; ბზ. **ლითხამწლ**; ბქ. **ლიურცეფალ**)

ლი-ხერგ-აჟ-ი (უშგ.)/ლი-ხერგ-აჟ-ი/ლი-ხერგ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ხერგ-ვ-ა/ჩა-ხერგ-ვ-ა „ხერგით ამოვსება, გზის შეკვრა“

ლი-ხგრიალ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ხრიალ-ი 1. „ყელში გამოცემული ყრუ,

ხვრინვის მსგავსი ხმები, – ხიხინი“, 2. „მაგარი წვრილი საგნების ცვენის ხმა, – ჩხრიალი“ (შდრ. ბზ. **ხერტენ**, ბქ. **ხერტენ**; ბზ. **ლიხგლი**, ბქ. **ლიხგლი**)

ლი-ხერკ-აჟ-ალო-ი (ბზ.)/ლი-ხერკ-აჟ-ალო-ი (ბქ.)/ლი-ხერკ-აჟ-ალო-ი (ბქ.)/ლი-ხერკ-აჟ-ალო-ი (ბქ.)/ლი-ხერკ-აჟ-ალო-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ხერკ-აჟ-ალო-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ხერკ-აჟ-ალო-ი (ლშხ., ჩოლ.) „მოხრუკვა, შეწვა“ *ხლმ.* < ქართ. მო-ხრაკ-ვ-ა „ცხიმში შეწვა, შებრაწვა“ (შდრ. ბზ. **ლიკერცხალი**, ჩოლ. **ლიკერცხალი**)

ლი-ხერკ-აჟ-ი (ზს.)/ლი-ხერკ-აჟ-ი (ბქ.)/ლი-ხერკ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ხერკ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ხერკ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „მოხრუკვა, შეწვა“ < ქართ. მო-ხრაკ-ვ-ა „ცხიმში შეწვა, შებრაწვა“ (შდრ. ბზ. **ლიკერცხალი**, ჩოლ. **ლიკერცხალი**)

ლი-ხერტ-აჟ-ი (ზს.)/ლი-ხერტ-აჟ-ი (ქს.)/ლი-ხერტ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-ხერტ-ა „სიკვდილით დასჯა“, გა-ხერტ-ა „გაბურღვა“

ლი-ხერტენ-ი (ზს., ქს.) < ქართ. ხრო-ტინ-ი „სუნთქვაშეკრულის ხრიალი“, იხ. **ხერტენ**

ლი-ხერჯ-ალო (ბქ.) „სადილობა (ზედმიწ. – ***ხარჯ**-ობ-ა)“ *ხლმ.* < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarç** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გასავალი, დანახარჯი...“

ლი-ხერჯ-აჟ-ი (ზს.)/ლი-ხერჯ-აჟ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ლი-ხერჯ-აჟ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ლი-ხერჯ-აჟ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. [და]-ხარჯ-ვ-ა (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarç** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „ხარჯის გაწევა, გაღება...“

ლი-ხერჯ-ე¹ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „ხარჯის გაღება, დახარჯვა“ < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarç** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გასავალი, დანახარჯი...“

ლი-ხერჯ-ე² (ზს.) გადატ. „დანაყრე-

ბა, დაპურება (ზედმიწ. – **ხარჯ**-ვ-ა)“ < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarç** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გასავალი, დანახარჯი...“ (შდრ. ბზ. **ლიდმარნე**)

ლი-ჰეც-ალო (ბზ.)/ლი-ჰეც-ალო (ბქ.)/ლი-ჰეც-ალო (ლშხ., ჩოლ.) „დებილობა, კრეტინობა (ზედმიწ. – მ-ხეც-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. მჰეც-ი „პირუტყვი“, ახ. ქართ. მხეც-ი „გარეული მტაცებელი ცხოველი, – ნადირი“

ლი-ჰმარ-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ჰმარ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჰმარ-ებ-ა „ხარჯვა, გამოყენება, ხმარება“, ახ. ქართ. ხმარ-ებ-ა „გამოყენება, რამეთი სარგებლობა“

ლი-ჰსნ-ე (ბზ.) < ქართ. ა-ხსნ-ა „რისამე არსის, რაობის გაგება, გარკვევა, გამოცნობა, განმარტება“

ლი-ჰელტარ-ი/ლი-ჰელტარ-ე (ზს.)/ლი-ჰელტარ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჰელტარ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჰელტარ-ი (ლშხ., ჩოლ.) 1. „რთვა (შალის ძაფისა)“, 2. „რთვა და ქსოვა, საერთოდ ხელსაქმე“ < ქართ. (ქართლ., აჭარ.) ჰელ-ტარ-ობ-ა „ძაფის დამახვა“, შდრ. ხელ-ტარ-ი „ძაფის დასამახავი თითისტარი“

ლი-ჰელტან-ი/ლი-ჰელტან-ე (ზს.)/ლი-ჰელტან-ი/ლი-ჰელტან-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ხელოსნობა, კალატოზობა“ < ძვ. ქართ. ჰელოვნ-ებ-ა „ხელოსნობა, ოსტატობა, უნარი, მოხერხებულობა“, ახ. ქართ. ჰელოვნ-ებ-ა „რაიმე პროფესიის ზედმიწევნით ცოდნა, – ოსტატობა“

ლი-ჰერდან-ი (ზს., ლნტ.)/ლი-ჰერდან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჰერდან-ი (ჩოლ.) „ხარდანის, სარის დადგმა/მიდგმა“ < ქართ. (ლექს., იმერ.) ხარდნ-ვ-ა (< სპარს.-თურქ. **xardan**) „სარის, ჭიგოს დადგმა“

ლი-ჰერც-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-ჰერც-ე (ზს., ლნტ.) < ახ. ქართ. მო-ხერხ-

ებ-ა „რისამე შეძლება, გაკეთება, მიღწევა“ (მდრ. ბზ. **ლისხათე**, ბქ. **ლისხათი**), იხ. **ლი-ხერხ-აჟ-ი**

ლი-ჯარბაზნ-ალ (უშგ.) „ნიშანში სროლა ქვისა (ზედმიწ. – ***ზარბაზნ-ობ-ა**)“ **ხლმ.** < ქართ. ზარბაზან-ი (< სპარს. **zarbāzān**) „მსხვილი ყალიბის ცეცხლ-სასროლი იარაღი, – ქვემეხი“

ლი-ჯარჯლ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ცუ-დად/უხეიროდ შემოღობვა“ < ქართ. ჯარჯ-ვ-ა „ღობის ჯარჯით შეკეთება“

ლი-ჯარიმ-ე (ზს., ლნტ.)/**ლი-ჯარიმ-ე** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ჯარიმ-ებ-ა (< ჯარმა < არაბ. **ḡarīma** „ცოდვა, დანაშაული“, სპარს. „საზღაური, საურავი“) „სახელი დააჯარიმებს, დაჯარიმდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლი-ჯაბნ-ი (უშგ.)/**ლი-ჯაბნ-აჟ-ი** (ჩოლ.) < ქართ. და-ჯაბნ-ა „მორევა, ჯობნა; დაჩაგვრა, დაბრეცვება; დამორჩილება“ (მდრ. ბქ. **ლინწირ**, ლშხ. **ლიწ-ნე/ლიწრე**)

ლი-ჯენჯ-აჟ-ი (ჩოლ.) „მარცვლეულის გაწმენდა სპეციალური ჭურჭლით“ < ქართ. ჯენჯ-ვ-ა „ჯოჯგნა, ბეჟვა, დაბეგვა“

ლი-ჯილაჟ-ი (ჩოლ.) „გახედნა, მოშინაურება (ზედმიწ. – ***ჯილაგ-ობ-ა**)“ < ქართ. ჯილაგ-ი (< სპარს. **ḡeleou** „აღვირი“) „აღვირის საყბურებთან ხელის წასავლები და სადავის გამოსაბმელი რგოლი“

ლი-ჯინ-აჟ-ალ (ბზ.)/**ლი-ჯინ-აჟ-ალ/ლი-ჯინ-აჟ-ალ/ლი-ჯელინ-ალ** (უშგ.)/**ლი-ჯინ-აჟ-ალ** (ჩოლ.) „ქიშპობა; ჯიბრში ჩადგომა“ **ხლმ.** < ქართ. ჯინ-იან-ობ-ა „ჯიუტობა, თავნებობა; ჭირვეულობა, – ჟინიანობა“

ლი-ჯირით-ალ (ბზ.)/**ლი-ჯირით-ალ/ლი-ჯირით-ელ** (ბქ.)/**ლი-ჯირით-ალ/ლი-ჯირით-ალ**

(ჩოლ.) **ხლმ.** < ქართ. ჯირით-ობ-ა (< ჯირით-ი < არაბ. **ḡarid** „მოკლე სატყორცნი შუბი, ჯოხი“) „დოლი, მარულა“

ლი-ჯმაგირ (ზს.)/**ლი-ჯმაგირ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლი-ჯამაგირ** (ლნტ.) < ქართ. მო-ჯამაგირ-ე-ობ-ა (< ჯამაგირ-ი < სპარს. **ḡamagir**) „მოჯამაგირის მდგომარეობა“

ლი-ჯოგ (ბზ., ქს.) < ქართ. მე-ჯოგ-ე-ობ-ა (< ჯოგ-ი < არაბ. **ḡaux**, მდრ. სპარს. **ḡok**, ოს. **ḡwḡ/ḡog**, სომხ. **գոկ**, ფალ. **ḡok**, სპარს. **ḡug, ḡuy**) 1. „ჯოგის მოვლა-მოშენება“, 2. „მეჯოგის საქმიანობა, მეჯოგედ ყოფნა“

ლი-ჯოგ-ალ (ზს.)/**ლი-ჯოგ-ალ** (ჩოლ.) **ხლმ.** < ქართ. მე-ჯოგ-ე-ობ-ა (< ჯოგ-ი < არაბ. **ḡaux**, მდრ. სპარს. **ḡok**, ოს. **ḡwḡ/ḡog**, სომხ. **գոկ**, ფალ. **ḡok**, სპარს. **ḡug, ḡuy**) 1. „ჯოგის მოვლა-მოშენება“, 2. „მეჯოგის საქმიანობა, მეჯოგედ ყოფნა“

ლი-ჯოჯთხ-ე (ზს.)/**ლი-ჯოჯთ-ე** (ბქ.) „წყევლა (ზედმიწ. – ***ჯოჯოხეთ-ობ-ა**)“ < ქართ. ჯოჯოხეთ-ი (< ფალ. **dōžax, dužax**) „ცრუმორწმუნეთა წარმოდგენით – ადგილი (საიქიოში), სადაც თითქოს საშინელ ცეცხლში იტან-ჯებიან ცოდვილთა სულები“ (მდრ. ბზ. **ლიფსარი**, ჩოლ. **ლიფსარი**; ბქ. **ლიფერგქე**)

ლი-ჯრ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/**ლი-ჯრ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „რწმენა, დაჯერება“ < ქართ. და-ჯერ-ებ-ა „სარწმუნოდ მიჩნევა, დარწმუნება; გაგონება, შესმენა...“

ლი-ჯულფ-ე (ჩოლ.) „ხალხის უწესრიგოდ, ბრბოდ შეგროვება, თავმოყრა“ < ქართ. ჯილფ-ი „ცხენის გვარია“ (საბა)

ლი-ჯქურ-ე (ბქ.)/**ლი-ჯქურ-ი** (ჩბხ.)/**ლი-ჩქურ-ი** (ჩბ.) „მივარდნა, ჯიქურ მისვლა (ზედმიწ. – ***მი-ჯიქურ-ებ-ა**)“ < ქართ. ჯიქურ-ი „შეუპოვარი, პირდაპირი“; ჯიქურ „შეუპოვრად, მოურიდე-

ლად“

ლი-**ჯღბენ**-წლ-ი (ბზ.)/ლი-**ჯღბენ**-წლ-ი (ბქ.)/ლი-**ჯღბენ**-აჟ-წლ-ი (ჩოლ.)
ხლმ. < ქართ. ჯღაბნ-ა „უხეიროდ, გა-
ურკვეველი ხელით წერა, – ბლაჯნა“
(მდრ. ბზ. **ლიღჳგენწლი**, ბქ. **ლიღჳგ**-
წალი)

ლი-**ჯღბენ**-ე (ზს.)/ლი-**ჯღბენ**-აჟ-ი
(ჩოლ.) < ქართ. ჯღაბნ-ა „უხეიროდ, გა-
ურკვეველი ხელით წერა, – ბლაჯნა“
(მდრ. ზს. **ლიღჳგენე**)

ლი-**ჯგლდ**-აჟ-ე (ბზ.)/ლი-**ჯილდ**-
ოჟ-ი (ბქ., ჩოლ.)/ლი-**ჯილდოჟე** (ლნტ.,
ჩოლ.)/ლი-**ჯგლდ**-აჟ-ი (უშგ.) < ქართ.
და-ჯილდო-ებ-ა (< ჯილდო < სპარს.
ǰaldu) „ჯილდოს მიცემა; დასაჩუქრება“

ლი-**ჯანგ**-ე/ლი-**ჯგნგ**-ი (ბზ.)/ლი-
განჯ[ჟ]-ე (ზს., ლნტ.)/ლი-**განჯ[ჟ]**-ე
(ბქ.)/ლი-**განჯ**-ე (ლშხ.)/ლი-**ჟანგ**-აჟ-ი
(ლშხ., ჩოლ.)/ლი-**ჯგნგ**-[აჟ]-ი/ლი-
გგნჯ-ი (უშგ.)/ლი-**ჟგნგ**-აჟ-ი (ჩოლ.) <
ქართ. და-ჟანგ-ვ-ა (< ჟანგ-ი < სპარს.
ǰang) „ჟანგის გაჩენა, ჟანგის მოკიდება“,
მდრ. გურ. ჯ/ჟანგარა-ი „ჟანგი“, ლექს.,
გურ. ჯანგარა „ჟანგის მონადები“

ლი-**ჰჳტდრ**-ე/ლი-**ჰჳტდრ**-ე/ლი-
ჰჳტდრ (ბზ.)/ლი-**აჳტდარ**/ლი-**აჳტდრ**-ე
(ლშხ.)/ლი-**ჳტდრ**-ე (უშგ.) < ქართ. გა-
ავ-დრ-ებ-ა/*ავდრ-ობ-ა „სახელი გააავ-
დრებს, გაავდრდება ზმნათა მოქმედე-
ბისა; ცუდი დარის დადგომა“ (მდრ. ბქ.
ჩუ ლიმიხე)

ლი-**ჰლ**-წლ (ბზ.)/ლი-**ჰლ**-ალ (ბქ.),
მდრ. ლშხ., ჩოლ. ლი-**ჟლ**-ჟ-ე *ხლმ.* <
ქართ. ელ-ვ-ა „ატმოსფერული მოვლე-
ნა, როდესაც დადებითი და უარყოფი-
თი ელექტრობის შეერთება იძლევა
ძლიერ ნათებას კლავნილი ხაზის სა-
ხით“

ლი-**ჰრჳკ**-ი (ზს.)/ლი-**არაკ**-ი (ქს.)/ლი-
ჰრეკ-ი (უშგ.) „ზღაპრის, იგავის... მოყო-

ლა (ზედმიწ. – ***არაკ**-ობ-ა)“ < ქართ.
არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი,
იგავ-არაკი“

ლი-**ჰრჳყ**-ი (ბზ.)/ ლი-**რჳყ**-ი/ლი-**მ**-
რჳყ-ი (ბქ.)/**ლრ**-**მრჳყ**-ი/ლრ-**რჳყ**-ი (ლშხ.,
ჩოლ.)/ლი-**არჳყ**-ი (ლნტ.)/ლი-**არჳყ**-ი
(ჩოლ.)/ლი-**მრჳყ**-ი (ლხმ.)/ლი-**ჰრჳყ**-ი
(უშგ.) „არყის გამოხდა (ზედმიწ. – **არჳყ**-
ობ-ა)“ < ქართ. არჳყ-ი (< არაბ. **‘araq**) „მა-
გარი ალკოჰოლიანი სასმელი“

ლი-**ჰგნგრ**-ე (ზს.)/ლი-**ჰინგრ**-ე (ბქ.)/
ლი-**უნაგირ**-ე (ლნტ.) „უნაგირის დადგ-
მა, შეკაზმვა ცხენისა (ზედმიწ. – ***და**-
უნაგირ-ებ-ა)“ < ქართ. უნაგირ-ი (<
ირან. **hunagīr**) „მხედრის დასაჯდომი
მოწყობილობა, ცხენის ზურგზე და-
სადგმელი“

ლრ-**ლმას**-ი (უშგ.) < ქართ. გა-ალმას-
ებ-ა (< ქართ. ალმას-ი < ბერძ. **αεθέρμας**)
1. „ძლიერ ალესვა, ალმასივით მჭრე-
ლად ქცევა (რაიმესი), – გამახვილება“,
2. *გადატ.* „მეტისმეტად გაბრაზება, გა-
ცხარება“ (მდრ. ბქ. **წაბდ ლიგნე**)

ლრ-**მბჳ**-წლ/ლრ-**მბჳ**-წლ/ლი-**მბჳ**-
წლ (ბზ.)/ლი-**მბჳ**-წლ/ლი-**მბჳ**-წლ/ლი-
მბჳ-ალ (ბქ.)/ლრ-**მბჳ**-წლ (ლშხ., ჩოლ.)/
ლი-**ამბაჳ**-წლ (ლნტ.) „ლაპარაკი, საუ-
ბარი“ *ხლმ.* < ქართ. მბ-ობ-ა (< ამბავ-ი <
ფალ. ***hambav**) „თხრობა“

ლრ-**მბჳ**-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლი-**მ**-
ბჳ-ი (ბზ.)/ლი-**მბჳ**-ი (ბქ.)/ლი-**ამბჳ**-ი
(ლნტ.)/ლი-**მბჳ** (ლხმ.) „მოყოლა,
თხრობა, მბოზა“ < ქართ. მბ-ობ-ა (< ამ-
ბავ-ი < ფალ. ***hambav**) „თხრობა“

ლობია/ლებია (ბქ.)⁵⁴ *ბოტ.* < ზან.
(მეგრ.) ლებია (< სომხ. **լեբի** < თურქ.
lobja) „ერთწლოვანი კულტურული
მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა“, იხ. **ლო-**
ბიო

ლობიო (ბზ., ქს.)/**ლებიო** (ბზ.)/
ლობიო (ლშხ.)/**ლობჳო** (უშგ.) *ბოტ.* <

ქართ. ლობიო (< სომხ. **լոբի** < თურქ. **lobja**) „ერთწლოვანი კულტურული მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა“, იხ. **ლო-ზია/ლებია**

ლოგინ (ზზ., ქს.) < ქართ. ლოგინ-ი 1. „ლეიბი და საბანი ბალიშითურთ (ერთი ან რამდენიმე ხელი)“, 2. „ტახტი“ (მდრ. ზს., ქს. **ლაყტრა**; ბქ. **ლაყტრაშ ლერქჷწრ**)

ლოდ (ზზ., ჩოლ.)/**ლოდ** (უშგ.) < ქართ. ლოდ-ი „ძალიან დიდი ქვა“ (მდრ. ზზ. **მუქუხ**; ბქ. **დოლეზ**)

ლოთ (ზს., ქს.)/**ლეთუ** (უშგ.) < ქართ. ლოთ-ი „ვინც ხშირად თვრება, ვინც ხშირად და ჭარბად სვამს მაგარ სასმე-ლებს“ (მდრ. ზზ. **თგრამ**, ჩოლ. **თგრამ**; ბქ. **ჯახნარა**)

ლომ¹ (ზს., ქს.) < ქართ. ლომ-ი (რუს. **ло́м**) „ძალაყინი“

ლომ² (ზს., ქს.)/**ლოტემ** (ზზ., ჩოლ.)/**ლემ** (ზზ., ლხმ.)/**ლომ** (ლნტ., უშგ.)/**ლემუ** (ჩოლ.) **ზოოლ.** < ქართ. ლომ-ი „მოყვითალო ფერის დიდი მტაცებელი ძუძუმწოვარი ცხოველი (კატისებრთა ოჯახისა)“

ლომა (ლშზ., ჩოლ.) „ძლიერი, ღონიერი ხარის სახელწოდება“ **ზოოლ.** < ქართ. ლომა „საქონელი, რომელსაც ზურგზე თეთრი ზოლი გასდევს თას-მასავით“

ლომკაც (ზზ.) < ქართ. ლომკაც-ი „ძალიან დიდი ტანისა და ღონიერი კაცი“

ლოც (ზს., ქს.)/**ლოცუ** (უშგ.) < ქართ. ლოც-ვა „ღვთისთვის ვედრება, და-ლოცვა; შელოცვა...“ (მდრ. ზს., ლშზ., ჩოლ. **ლიმზერ**, ზს., ლშზ. **ლიმ-ზურ/ლიმზირ**, ლნტ. **ლიმეზრე/ლი-მეზერ**)

ლოტოლუილ (ზს., ქს.) < ქართ. ლტოლვილ-ი „გაქცეული, გადახვეწი-ლი“ (მდრ. ზს. **ნამჩედ**)

ლო-ბუმბ-ა (ბქ.)/**ლო-ბემბ-ა** (ჩოლ.) „ბამბის თბილი ჟილეტი (ზედმიწ. – **ბამბ-იან-ი**)“ < ქართ. ბამბა (< სპარს. **pamba**) „ტექნიკურ კულტურაში ფარ-თოდ გავრცელებული ერთწლოვანი ბალახ-მცენარე...“

ლო-ბუმბ-ილ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. ბუმბულ-იან-ი „ბუმბულის მქონე; ბუმ-ბულში ამოგანგლული“

ლო-ბუხტარ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ბუხრ-იან-ი (< ბუხარ-ი < სპარს. **buxar**) „ბუხრის მქონე“

ლო-ბურდ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/**ლო-ბურდ-ე** (ბქ., ლნტ.) „არეული, აწეწილი, გაჩეჩილი“ < ქართ. ა-ბურდ-ულ-ი „აწე-წილი, აშლილი“ (მდრ. ზს. **[ჩუ] ლგბ-ღენე**)

ლო-გურგუნ-ე (ზზ.)/**ლო-გურიგტინ-ე** (ზს., ჩოლ.) „ჯვარდაწერილი, გვირგვინ-დადგმული“ < ქართ. და-გვირგვინ-ებ-ულ-ი „ღირსეულად დამთავრებული, დასრულებული; გვირგვინდადგმული, გვირგვინით შემკობილი“

ლო-გუბ-აუ-ალ-ე (ლშზ., ჩოლ.) **ხლომ.** < ქართ. და-გუბ-ებ-ულ-ი „გუბედ ქცე-ული, დატბორილი, შეგუბებული“

ლო-გუბ-აუ-ე (ლშზ., ჩოლ., უშგ.)/**ლო-გუბ-ე** (უშგ.) < ქართ. და-გუბ-ებ-ულ-ი „გუბედ ქცეული, დატბორებუ-ლი, შეგუბებული“ (მდრ. ზზ. **[ჟი] ლუ-ტრმბე**, ბქ. **[ჩუ] ლუტობე**; **[ჩუ] ლგ-ტრუე**)

ლო-გუეჭ (ზს., ქს.) < ქართ. გოჭ-ებ-იან-ი „ღორი, რომელსაც ძუძუს გოჭები ჰყავს“

ლო-გუიან-ე (ზს., ქს.)/**ლო-გუიან-ე** (უშგ.) „გაჭიანურებული“ < ქართ. და-გვიან-ებ-ულ-ი „გვიან შესრულებული, გვიან მომხდარი; გვიან მოსული, და-ყოვნებული...“

ლო-გუიმბრ (ზზ., ჩოლ.) < ქართ.

გვიმრ-იან-ი „გვიმრით მოსილი, გვიმრით დაფარული (ადგილი)“

ლუ-ზითუნ-ე (ზზ., ლზზ.)/ლუ-ზითუნ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლუ-ზით-ე (უზგ.) „გამოხდილი ზეთი (ზედმიწ. – *გამო-ზეთ-ილ-ი)“ < ქართ. ზეთ-ი (< სომხ. *ბჰ*) „ცხიმოვანი თხევადი ნივთიერება, რომელსაც იღებენ სხვადასხვა მცენარეულ და მინერალურ ნივთიერებათა გადამუშავების გზით“

ლუ-თუფე (ზს.)/ლუ-თოფ (ზზ.)/ლგ-თოფ (ჩოლ.) < ქართ.თოფ-იან-ი (< სპარს. *tup*) „ვისაც თოფი აქვს, ვინც თოფს ატარებს, – თოფით შეიარაღებული“

ლუ-კრუნჩხ-აჟ-ე (ჩოლ.) < ქართ. მოკრუნჩხ-ულ-ი „მოხრილი, მოკაკული, მოკუნტული“ (შდრ. ბქ. *ლგზგრკნე*, ჩოლ. *ლგზგრკან*)

ლუ-კუტ-აჟ-ე (ჩოლ.) < ქართ. დაკუტ-ებ-ულ-ი „კუტად ქცეული, დასაპყრებული, დავარდნილი“

ლუ-კუთიხ (ლზზ.) < ქართ. კუთხოვან-ი „კუთხის მქონე“

ლუ-კუმატ-ე (ლზზ., ჩოლ.) „დათარსული“ < ქართ. კვიმატ-იან-ი „ავი, ცუდი, ბოროტი, უკუდმართი, ხიფათიანი, ფათერაკიანი, – კვიმატი“ (შდრ. ზზ. *[ჩუ] ლგყგრჯე*; ლზზ. *[ჩუ] ლუგჟნეფე*)

ლუ-კუმაშ (ზზ.)/ლუ-კუმაშ (ჩოლ.) „მდიდარი, დიდი ქონების პატრონი; საქონლით სავსე (ზედმიწ. – *კუმაშ-იან-ი)“ < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. *kumaš* „საქონელი“) „მვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“ (შდრ. ზზ. *ძულტამეზგე*, ბქ. *ძ/ზულტალუტობე*; ზზ. *[ქა] ლუღუზე*, ბქ. *[ქა] ლუღუზე*)

ლუ-ლთოჟ-ე/ლუ-ლ-თჟეჟ-ე/ლუ-ლ-უნთოჟ-ე (ზზ.)/ლუ-უნთოჟ-ე (ბქ.)/ლუ-ჟთოჟ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-

უთო-ებ-ულ-ი (< უთო < სპარს. *ut*) „რაც გააუთოეს ან გაუთოვდა“

ლუ-ჟთოჟ-ალ-ე (ზზ., ჩოლ.)/ლუ-უნთოჟ-ალ-ე (ბქ.) *ხლმ.* < ქართ. გაუთო-ებ-ულ-ი (< უთო < სპარს. *ut*) „რაც გააუთოეს ან გაუთოვდა“

ლუ-ლაჟ-აჟ-ე (ზზ.)/ლგ-ლაჟ-აჟ-ე (ბქ., ლზზ., ჩოლ.) < ქართ. და-ლაჟ-ავ-ებ-ულ-ი „დასვრილი, ლაქებიანი“

ლუ-ლჩხუმ-ე (ბქ.)/ლუ-ლჩხუმ-ე (ლზზ., ჩოლ.) < ქართ. ლეჩხუმ-ურ-ი „ლეჩხუმურისთვის დამახასიათებელი“

ლუ-მორჟ-ე (ზზ., ლზზ.)/ლუ-მორჟ-ე (ბქ.)/ლუ-მორჟ-ე (ლნტ.)/ლგ-მორჟ-ე/ლგ-მორჟ-ე (ჩოლ.) „გარჩეული, გამედიატორებული (ზედმიწ. – *გა-მოურავ-ებ-ულ-ი)“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი „მეზატონის, მემამულის ქონების გამგებელი...“ (შდრ. ზს. *ლუღხჟერე*; ზზ. *ლგღჟდ*, ბქ. *ლგღღედე*)

ლუ-მურგჟალ-ალ-ე (ზზ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-მრგვალ-ებ-ულ-ი „მრგვალი, მომრგვალო ფორმისა“ (შდრ. ზზ. *ლუკჟრჟალე*, ბქ. *ლუკჟრჟალე*; ზზ. *ლუკჟრჟალე*, ბქ. *ლუკჟრჟალე*)

ლუ-მურგჟალ-ე (ზს., ლზზ., ჩოლ.)/ლუ-მურგჟალ-ე/ლგ-მურგჟალ-ე (ჩოლ.)/ლუ-მურგჟალ-ე (უზგ.) < ქართ. და-მრგვალ-ებ-ულ-ი „მრგვალი, მომრგვალო ფორმისა“ (შდრ. ზზ. *ლუკჟრჟალე*, ბქ. *ლუკჟრჟალე*; ზზ. *ლუკჟრჟალე*, ბქ. *ლუკჟრჟალე*)

ლუ-ნდჟნ-ე (ლზზ.) < ქართ. მო-ნდომ-ებ-ულ-ი „მოწადინებული“ (შდრ. ზზ. *[ჟი] ლუგჟშე*, ბქ. *[ჟი] ლუგჟშე*)

ლუ-ნ-ტოლ-აჟ-ე (ლნტ.)/ლუ-ნ-ტოლ-აჟ-ე (უზგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ტოლ-ებ-ულ-ი/და-ტოლ-ებ-ულ-ი „გათანასწორებული, გათანაბრებული“

ლუ-ნ-ტყჟ-ეჟ-ინ-ე (ზზ.)/ლუ-ნ-ტყოჟ-ე (ბქ.)/ლგ-ნ-ტყოჟ-ე (უზგ.) <

ქართ. და-ტყვ-ევ-ებ-ულ-ი „ტყვედ წა-მოყვანილი, ტყვედ ჩაგდებული; დაპა-ტიმრებული, დატუსაღებული“

ლუ-ნ^ად-ე (ზს., ჩოლ.) „განებიერებული (ზედმიწ. – და-ინვალიდ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ინვალიდ-ი (< ლათ. *invalidus* „სუსტი, უძლური“) „შრომისუნარდაკარგული ადამიანი (დასახიჩრების, ავადმყოფობის ან მოხუცებულობის გამო)“, შდრ. ბზ. ცინცქილაძე, ჩოლ. ცინცქილაძე; ბქ. ციციანაძე

ლუ-ნ-ქროტ-ე/ლუ-ნქროტ-ე (ზს.)/ლუ-ნ-ქტრ-ე-ტ-ე (ბქ.)/ლგ-ნ-ქროტ-ე (ლშხ.)/ლუ-ტოქტრ-ა-ტ-ე (ლნტ., ჩოლ.)/ლგ-ოქრა-ტ-ე (ჩოლ.) 1. „ოქროთი დაფერილი“, 2. გადატ. „დაფასებული“ < ქართ. მო-ოქრ-ვ-ილ-ი (< ოქრო < ბერძ. *οχρός* „ყვითელი“) „ოქროთი დაფერილი, – მოოქრული“

ლუ-ნ-ჯჳრ {მარე} (ზს.)/ლუ-ჯჳრ (ჩოლ.) „უღალატო ადამიანი (ზედმიწ. – ჯვრ-იან-ი)“ < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“ (შდრ. ბზ. ლეჟგირ მარე, ბქ. ლეჟგირ მარე)

ლუ-ოხრ-ე (ბზ.)/ლუ-ოხრ-ა-ტ-ე (ბქ.)/ლგ-ოხრ-ა-ტ-ე (ჩოლ.) „გაპარტახებული“ < ქართ. ა-ოხრ-ებ-ულ-ი „გაპარტახებული, გავერანებული, გაჩანაგებული, განადგურებული, აკლებული“ (შდრ. ზს. {ჟი} მეხუტე)

ლუ-რუს-უ (ზს., ქს.) „რუსული წარმოების, ჯიშის...“ < ქართ. რუს-ულ-ი „რუსეთის ან რუსების კუთვნილი, მათი დამახასიათებელი“

ლუ-რუს-უ გჳრიტ (ლშხ.) ზოოლ. < ქართ. რუს-ულ-ი გვრიტ-ი „ტყის ფრინველი მტრედების ოჯახისა)

ლურცმან/ლურცმან (ბზ.)/ლუსმან (ზს., ლნტ.)/ლუსტმან (ბქ.)/ლუსმან (ლშხ.)/ლუსმარ (ლნტ., ჩოლ.)/ლურსმანდ (ჩოლ.)/ლურცამან/მუსმარ/ლუსტემ (უშგ.) < ძვ. ქართ. მ/ლუსმარ-ი (< სპარს. *mesmār* < არაბ.) „ლურსმანი, სამსკვალი“, ახ. ქართ. ლურსმან-ი „ლითონის (რკინის, ფოლადის...) თავბრტყელი და ბოლოწვეტიანი ღერო“, თუშ., ხევს. ლუსმარ-ი/უსმარ-ი „ლურსმანი“ (შდრ. ბზ. ლუსტემ), იხ. მანჭუტალ/სანჭუტალ

ლურჯ (ლნტ.) < ქართ. ლურჯ-ი „სპექტრის ერთი ძირითადი ფერთაგანი, – მუქი ცისფერი“ (შდრ. ბქ. ძერჟი)

ლუ-სა (ბქ.)/ლუ-სტე-ა (ჩოლ.) „ადრე დილიდან სადილობამდე სამი მამაკაცის მიერ დათოხნილი ფარდობი“⁵⁵ < ქართ. სვე/სვრელ-ი „მიწის ნაკვეთი ყანის, ვენახის სიგრძეზე, რომელსაც მიწის მუშა ერთ ჯერზე ამუშავებს (ხვნის, თოხნის, ზარვის, მკის... დროს)“, შდრ. ქართლ. სვრე, მოხ. სტე, ლეჩხ. სრ-იელ-ი, რაჭ., ხევს. ლე-სურ-ი, გურ. სრელ-ი

ლუ-სდგომ-ე (ზს., ლშხ.)/ლგ-სდგომ-ე (ბზ.)/ლუ-სტდგომ-ე (ბქ.) „დაბინავებული (ზედმიწ. – *და-სა-დგომ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. სა-დგომ-ი „საცხოვრებელი, სამყოფი, გასაჩერებელი, დასადგომი (ადგილი, ნაგებობა...), – ბინა“

ლუსკუმ (ჩოლ.)⁵⁶ < ქართ. ლუსკუმა 1. „მაღალი საფლავი“ (საბა), 2. „სამარხი ყუთი, კუბო. || ზანდუკი, კიდობანი“

ლუ-სკჳრელ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სკჳრელ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლუ-სკჳრალ-ე/ლუ-სკჳრალ-ე (უშგ.) „გაოცებული, გაკვირვებული (ზედმიწ. – *გა-სა-კვირველ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. საკვირველ-ი „საოცარი, განსაცვიფრებელი, გასაკვირველი“ (შდრ. ზს. ლემბე; ბზ.,

ლმზ., ჩოლ. {ჩუ} ლგნაქტე, ბქ., ლნტ. ლგნაქტე)

ლო-სრულ-ე (ბზ.)/ლო-სრულ-ე (ბქ., ქს.) „მთლიანი; სრული“ < ქართ. და-სრულ-ებ-ულ-ი „დამთავრებული, გა-თავებული, დაბოლოებული; სრულყო-ფილი“ (მდრ. ზს. გაწკპ)

ლო-სსუდ-ე (ბზ.)/ლო-სისოდ-ე (ბქ.)/ლო-სისოდ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლო-სისოდ-ე/ლო-სისოდ-ე (ლმზ., ჩოლ.)/ლო-სსოდ-ე (ჩოლ.) „გასუსული, გაჩუმებული, და-დუმებული; შეშინებული“ < ზან. (მეგრ.) სისონდ-ი „ჩამი-ჩუმი“, სისანდ-ობ-ა „სიწყნარე; ჭაჭანება“, სისონდ-ობ-ა „სიმშვიდე; სიჩუმე, სიწყნარე; ჩამი-ჩუ-მი“ (მდრ. ზს. ამაშტამ), იხ. ლო-სუდრ-აჟ-ე

ლო-სტუმრ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლო-სტუმრ-ე (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. გა-სტუმრ-ებ-ულ-ი „სახლიდან გაშვებული, გამ-გზავრებული, გაგზავნილი“ (მდრ. ბზ., ჩოლ. ლგმგჟანე, ლუმგჟანე)

ლო-სუდრ-აჟ-ე (ქს.)/ლო-სუდრ-აჟ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-სუდრ-ულ-ი „გაყუ-ჩებული, გარინდული, დადუმებული, გაჩუმებული“, იხ. ლო-სსუდ-ე

ლო-სურნელ-ე (ბქ., ქს.)/ლო-სურ-ნელ (ქს.)/ლო-სერნელ (ლნტ.) „სუნელე-ბიანი [მარილი]“ < ქართ. სუნელ-ი „გა-მხმარი და დაფშვნილი მწვანილეულო-ბა, რომელსაც ხმარობენ საჭმლის შე-საკმაზად“

ლო-სუსტ-აჟ-ე (ზს.)/ლო-სსტ-ე (ბზ., ლმზ., ჩოლ.)/ლო-სუსდ-ე (ჩზზ., ლხმ.)/ლო-სუს-ე (ლხმ.) < ქართ. და-სუსტ-ებ-ულ-ი „ღონეგამოლეული, და-უძლოვრებული; ძალადაკარგული...“

ლო-სუფთ-აჟ-ალ-ე (ბზ., ლმზ., ჩოლ.)/ლო-სუფთ-აჟ-ალ-ე (ბქ.) ზლმ. < ქართ. გა-სუფთ-ავ-ებ-ულ-ი „გაწმენდი-ლი; დალაგებული“ (მდრ. ბქ. ლგმ-

დბგნალე, ჩოლ. ლგმტბგნალე)

ლო-სუფთ-აჟ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლო-სუფთ-აჟ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-სუფთ-ავ-ებ-ულ-ი „გაწმენდილი; დალაგებუ-ლი“ (მდრ. ბზ. {ქა} ლგწყზარე, ბქ. {ქა} ლგმდბგნე, ჩოლ. {ქა} ლგმტბგნე)

ლო-სფალ-უ (უშგ.)/ლო-სოფლ-უ (ჩოლ.) < ქართ. სოფლ-ურ-ი „სოფლის დამახასიათებელი, სოფლის შესაფერი, – სოფლისა“

ლო-ტტუალ-ე/ლო-ტტუელ-ე (ბზ.)/ლო-ტტუელ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლო-ტიტუალ-ე (ჩოლ.)/ლო-ტიტუელ-ე (ლნტ.)/ლო-ტტუალ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-ტიტვლ-ებ-ულ-ი „გაშიშვლებული“ (მდრ. ბქ. ლგ-ტინტლაჟე)

ლო-ტუირთ-ლ-აჟ-ე (ზს.) / ლგ-ტუირთ-აჟ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ტვირთ-ულ-ი „ტვირთდადებული; ტვირთდაკიდებული“ (მდრ. ბზ. ლგ-ლზბ, ბქ., ლნტ. ლგლზბ, ლმზ., ჩოლ. ლგლზბ)

ლო-ტურამ-აჟ-ალ-ე (ლმზ., ჩოლ.) ზლმ. < ქართ. და-მტვრ-ე-ულ-ი „ნა-მტვრევებად ქცეული, დაღეწილი, და-მსხვრეული“ (მდრ. ბზ., ჩოლ. ლუკ[ტ]-შურე, ბქ. ლუკ[ტ]შურე)

ლო-ტურამ-აჟ-ე (ლმზ., ჩოლ.) < ქართ. და-მტვრ-ე-ულ-ი „ნამტვრევე-ბად ქცეული, დაღეწილი, დამსხვრეუ-ლი“ (მდრ. ბზ., ჩოლ. ლუკ[ტ]შურე, ბქ. ლუკ[ტ]შურე)

ლო-ტუბალ-ე/ლო-ობლ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ობლ-ებ-ულ-ი „ობლად და-რჩენილი, უდედამაძო; მარტოხელა“ (მდრ. ბზ., ლმზ., ჩოლ. {ჩუ} ლუტკარე, ბქ. {ჩუ} ლუტკარე)

ლო-ტურჩხილ (ბქ.)/ლო-ტარჩხილ (ლმზ.)/ლო-ურჩხილ (ლხმ.) 1. „ფულია-ნი (ზედმიწ. – ვარჩხილ-იან-ი)“, 2. „მო-ვერცხილი“ < ზან. (მეგრ.) ვარჩხილ-ი

„ვერცხლი“

ლო-უქმ-ე (ზზ., ჩოლ.)/ლო-უქმ-აჲ-ე (ზზ.)/ლო-უქმ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-უქმ-ებ-ულ-ი „რაც გააუქმეს ან გაუქმდა“

ლო-ფოლ[ო]ხჲ-ე / ლგ-ფოლხჲ-ე (ჩოლ.) „მოძუნებული, მოშვეებული (ზედმიწ. – *მო-ფოლხვ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ფოლხვ-ი/ფოლხვ-ე „მოშვეებული, დუნე, ფომფლე“

ლო-ფურჩ-აჲ-ე (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) გოფურჩ-ონ-ილ-ი „ფოთლებისაგან დაცლილი, გასუფთავებული, გაწმენდილი სიმინდის ტარო“, იხ. ლგ-ტარ-აჲ-ე

ლო-ფურცლ-აჲ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლო-ფურცელ-ე (ბქ.) < ქართ. გადა-ფურცლ-ულ-ი „გადაშლილი, გადაბრუნებული (ფურცლები...)“, იხ. ლგ-ფირჩლაჲ-ე

ლო-ფშ-ურ-ალ-ე/ლო-ფშ-ურ-ალ-ე (ზზ.)/ლო-ფაშ-ურ-ალ-ე (ბქ.) „გაჭრილი, ნაწლავებამოღებული“ ხლმ. < ქართ. გამო-ფაშვ-ულ-ი „გამოფატრული“

ლო-ფშ-ურ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლო-ფშ-ურ-ე (ზზ.)/ლო-ფაშ-ურ-ე (ბქ.)/ლო-ფაშ-ურ-ე (ჩოლ.) „გაჭრილი, ნაწლავება-მოღებული“ < ქართ. გამო-ფაშვ-ულ-ი „გამოფატრული“

ლოქ (ზს., ქს.) < ქართ. ლექ-ი „მუქ-წითელი ფისი, რომელსაც ხმარობენ რისამე დასაბეჭდად (პაკეტისა, რისამე კარისა და სხვ.)“

ლო-ქოთ-აჲ-ე (ლშზ.)/ლგ-ქოთ-აჲ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ა-ქოთ-ებ-ულ-ი „აყრო-ლებული“ (მდრ. ზზ. ქუინმაჴნარ, ბქ. ქუინმაჴნოჴარ, ჩოლ. ქუინმაჴნარ; ლშზ., ჩოლ. ლგწერ)

ლო-ქრუხჲ-ე (უშგ., ჩოლ.) „გამუქე-ბული, განაცრისფერებული“ < მკ. ქართ. მო-ქურუხ-ებ-ულ-ი „შუბლშეკ-რული, მოქურუშებული, მოღუშული, მოქუშული“

ლო-ქსუჲ-ე (ლშზ.)/ლო-ქსუჲ-ელ (ჩოლ.) < ქართ. გა-ქსუ-ებ-ულ-ი 1. „გა-გარეულებული (ცხოველი...), 2. გადატ. „რამეზე გულაყრილი, გულაცრუებუ-ლი; გაუცხოებული“

ლო-ქჲეთ (ზს.)/ლო-ქჲეთ/ლგ-ქჲეთ (ზზ.) ზედმიწ. – *ქვეით-იან-ი < ქართ. ქვეით-ი „ფეხით მავალი“

ლო-ქჲნებ (ზს.)/ლგ-ქონებ (ჩოლ.) „მდიდარი“ < ქართ. ქონებ-იან-ი „ქონე-ბის პატრონი; შეძლებული, მდიდარი“ (მდრ. ბქ. ლუმღჴენ, უშგ. ლგმღჴნე)

ლო-ქჲრით (ზზ.)/ლო-ქჲრით-ე (უშგ.) /ლო-ქჲირით-ე/ლგ-ქჲირით (ჩოლ.) გადატ. „ჩასუქებული“ < ქართ. ჩა-ქვირით-ებ-ულ-ი 1. „ჩასუქებული (ქალი)“, 2. „ქვირითით სავსე, – ქვირი-თიანი“

ლო-ქაჴნ-ე (უშგ.)/ლგ-ქაჴნ-ე (ლშზ., ჩოლ.) „გაგიჟებული, გაცოფებული (ზედმიწ. – *გა-ქაჴ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ქაჴ-ი (< სპარს. *kaṣ* „ყაღბი“) „ავისული, ეშმაკი“

ლო-ღულფ-ე (ჩოლ.) „გაძლიერებუ-ლი ცეცხლი (ზედმიწ. – *გა-ღველფ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ღველფ-ი „ფერფლმო-დებული ნაცრიანი ნაკვერჩხალი, – ღა-დარი“

ლო-ღუჴ-აჲ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლო-ღულჴ-აჲ-ე (ბქ.)/ლო-ღუჴ-აჲ-ე (უშგ.)/ლო-ღჴ-აჲ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ღუჴ-ულ-ი 1. „მკვდარი, გარდაცვლი-ლი“, 2. „განადგურებული, მომსპარი, დაქცეული...“ (მდრ. ზს., ლშზ., ჩოლ. ლგაჴე, ლნტ. ლგაჴე)

ლო-ღუჴარ-ე (ბქ., ლშზ., ჩოლ.)/ლო-ღუჴარ-ე (ჩოლ.)/ლო-ღუჴარ-ე/ლო-ღუჴარ-ალ-ე (ლნტ.) < ქართ. ნა-ვაჴრ-ი „ნაყიდი“

ლო-ყუდჲ-ე (ლნტ.) „გამემებული“ < ქართ. ა-ყუდ-ებ-ულ-ი „მიყრდნობი-

ლი, მიბჯენილი“

ლო-ყუთილ-ალ-ე (ბზ., ჩოლ.) *ხლმ.*
< ქართ. გა-ყვითლ-ებ-ულ-ი „ყვითლად
ქცეული; ყვითლად შეღებილი“

ლო-ყუთილ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/
ლო-ყუთელ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლო-ყუთ-
თელ-ე (ლნტ.)/ლო-ყუთალ-ე/ლო-ყუთ-
ალ-ე (უმგ.) < ქართ. გა-ყვითლ-ებ-ულ-ი
„ყვითლად ქცეული; ყვითლად შეღები-
ლი“

ლო-შუნდტებ-ე (ზს.)/ლო-შუნდობ-ე
(ლშხ., ჩოლ.)/ლო-შონდობ-ე (ლნტ.) *რე-*
ლიგ. < ქართ. შენდობ-ილ-ი „ვისაც შე-
სანდობარი გაუგზავნეს“

ლო-შ[ტ]დობ-ე (ზს.) < ქართ. და-
მშვიდ-ობ-ებ-ულ-ი „გამომშვიდობებუ-
ლი, გამოთხოვებული“

ლო-შუიბ (ზს., ქს.)/ლო-შუბ (ლხმ.)/
ლო-შუბ (ჩოლ.) < ქართ. შუბ-იან-ი (<
სპარს. *žubīn/žūpīn* „ერთგვარი საომარი
იარაღი – გრძელ ტარზე დაგებული
ლითონის წვეტიანი პირით“) „შუბით
შეიარაღებული, – შუბოსანი, ხიშტიანი“

ლო-შუიბ-უნ-ე/ლგ-შიდბ-უნ-ე
(ბქ.) „დაწყნარებული“ < ქართ. და-
მშვიდ-ებ-ულ-ი „დაწყნარებული, და-
შოშმინებული“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ.)
ლგშარდე, ბქ., ლნტ. **ლგშარდე**)

ლო-შჩეტარ-ე (ზს.)/ლო-შჩუქტარ-ე/
ლო-სჩეტარ-ე/ლო-სჩუქტარ (ბზ.)/ლო-
ჩეტარ-ე/ლო-სჩეტარ/ლო-ჩეტარ (ბქ.)/
ლო-შჩუქტარ-ე/ლო-შჩეტარ-ე/ლო-
შჩუქტარ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლო-საჩეტარ-ე
(ლნტ.)/ლო-შჩუქტარ-ე (უმგ.) < ქართ. და-
საჩუქრ-ებ-ულ-ი „ვინც დაასაჩუქრეს,
ვინც დასაჩუქრდა“

ლო-შხტართ-ე (ბზ., ჩოლ.) < ქართ.
ა-შხვართ-ულ-ი „აშოლტილი“

ლო-შგლშენ-ე/ლო-შულშუემ-ე
(ბზ.)/ლგ-შლაშენ-ე (ბქ.)/ლგ-შლაშინ-ე
(ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შნაშენ-ე (უმგ.) < ქართ.

გა-შალაშინ-ებ-ულ-ი „გარანდული“

ლო-ჩუტ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლო-
ჩუტ-აჟ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლო-ჩუტ-აჟ-ე
(ლნტ.) 1. „დაჩუტული“, 2. გადატ. „უჭ-
კუო“ < ქართ. და-ჩუტ-ულ-ი „დაფუკუ-
ლი“

ლო-ჩხტარ-ე (ბქ.) < ზან. (მეგრ.)
ჩხვარ-ილ-ი „გარჩეული, გაცეხვილი“,
შდრ. ლაზ. ჩხვარ-ელ-ი „დაღეწილი,
დაცეხვილი“

ლო-ჩხტლეტ-აჟ-ე (ქს.) < ქართ. და-
ჩხვლეტ-ილ-ი „წვრილად დახვრეტი-
ლი, გახვრეტილი“ (შდრ. ბზ. [ჩუ]
ლგფტგრე, ბქ. [ჩუ] **ლგფტგრე**; ბზ. [ჩუ]
ლგთხრგლე, ბქ. [ჩუ] **ლგთხრგლე**)

ლო-ცუდ-ე (ბქ.)/ლგ-ცდაჟ-ე (ლშხ.)/
ლო-ცუდაჟ-ე (ჩოლ.) ლუ-ცდუჟ-ე
(უმგ.) „გაფუჭებული“ < ქართ. გა-ცუდ-
ებ-ულ-ი (< ცუდ-ი < ოს. *cawd* „ცუდი,
მდარე“) „გაფუჭებული, წახდენილი,
წამხდარი“, იხ. ლგ-დუჟშ-ე

ლო-ცუდილ-ე (ქს.) < ქართ. გა-სა-
ცოდ-ავ-ებ-ულ-ი (< ცოდ-გ-ა < ოს. *cawd*
„ცუდი, მდარე“) „გასაწყლებული, და-
ბეჩავებული...“

ლო-ცხტნაბ-ე (ბზ.)/ლო-ცხტნაბ-ე
(უმგ.)/ ლო-ცხონაბ-ე (ლნტ.) *რელიგ.* <
ქართ. *ცხოვნებ-ულ-ი „იგივეა, რაც
ცხოვებული“, შდრ. ქართ. ცხოვნება
„ცხოვდება“ (შდრ. ზს. **ლგდრეყე**)

ლო-ძმ-ურ-ე (ბქ.)/ლო-ძმ-ურ-ე (ლშხ.,
ჩოლ.)/ლგ-ძამ-ურ-ე (ლნტ.)/ლგ-ძამ-ურ-
ე (ჩოლ.) „ძამებით შემოსილი“ < ქართ.
ძამ-იან-ი „ძამით მოსილი, შავად მოსი-
ლი“

ლო-წჟალ-აჟ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-წჟალ-
აჟ-ე (ბქ.)/ლო-წლ-აჟ-ე (უმგ.) < ქართ.
გა-წვალ-ებ-ულ-ი „ვინც, რაც გააწვალეს
ან გაწვალდა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ.)
[ჩუ] **ლგჭირე**, ბქ., ლნტ. [ჩუ] **ლგჭირე**)

ლო-წჟენ (ბქ., ქს.) < ქართ. წვნ-იან-ი

1. „რასაც წვენი აქვს (საჰმელი)“,
2. „წვნის მქონე საჰამადი (კოვზით შე-საჰმელი)“

ლუ-წჳილ-ე (ბქ.)/ლუ-წჳილ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გათხოვილი (ზედმიწ. – *გა-წულ-ებ-ულ-ი)“ < ძვ. ქართ. წულ-ი 1. „იგივეა, რაც შვილი“, 2. „რთული ფუ-ძის მეორე შემადგენელი ნაწილი, მაგ.: ძმისწული, უფლისწული, სეფეწული, ქალწული, დედაწული“

ლუ-წჳიმპლ-აჲ-ე (ჩოლ.) „გაწულწუ-ლი“ < ქართ. გა-წუმპ-ულ-ი „რაც გაწუმ-პეს ან გაიწუმპა“, შდრ. ქართ. წუმპ-ელ-ა „ტურტლიანი, ჭუჭყიანი“ და ინგ. წუმპ-ალ „დიდი წვეთი“ (შდრ. ბზ. [ჩუ] ლგჳეგჳე; ბზ. [ჩუ] ლუწუწუნაჲ; ბქ. [ჩუ] ლგლწეგნე; ბქ. [ჩუ] ლგგლთინე)

ლუ-წჳრ-ან-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-წჳრ-ან-ე (ლნტ.)/ლგ-ნწჳრ-ე (ჩოლ.) „გაბინძურებული“ < ქართ. გა-წვირ-იან-ებ-ულ-ი „გაჰუჰყიანებული, და-სვრილი“, [მწვირ-იან-ი „ჰუჰყიანი“ (შდრ. ბქ. [ჩუ] ლუთურჰჲ; ლშხ. [ჩუ] ლგწინგჲ; ლშხ. [ჩუ] ლგგერე; ლნტ. [ჩუ] ლუწჳრანე)

ლუ-წჳფილ-ან-ე (ბქ., უშგ.) „გა-წვრთნილი, გაზრდილი“ < ქართ. გა-წაფ-ულ-ი „დაოსტატებული, გა-წვრთნილი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) გორწა-ფილი (შდრ. ბქ. ლუწჳედ)

ლუ-წჳტილ (ბზ., ჩოლ.)/ლგ-წჳტილ-ე (ჩოლ.) „ლუწი (ზედმიწ. – *წჳვილ-იან-ი/და-წჳვილ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. წჳვილ-ი „ორი ცალი (ერთგვარი საგნების თვლისას); ტყუპი“

ლუ-წჳბჲ-აჲ-ე (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ლუ-წჳბჲ-აჲ-ე (ბქ.)/ლგ-წჳბჲ-აჲ-ე/ლგ-წჳბჲ-აჲ-ე (ლშხ.)/ლუ-წჳბჲ-აჲ-ე (ლნტ., უშგ.)/ლგ-წჳბჲ-აჲ-ე (ლნტ., უშგ., ჩოლ.) „მწუხარე, შეწუხებული, დადარ-დიანებული“ < ქართ. შე-წუხ-ებ-ულ-ი

„ძალიან დაღონებული, – დამწუხრე-ბული“ (შდრ. ზს. ლგწჳრე; ბზ. ლუ-ჰურტუხჲ)

ლუ-ჰბუგუ (უშგ.) „გმირული“ < ქართ. ჰაბუკ-ურ-ი (< ჰაბუკ-ი < ფალ. ḥāpūk „ცოცხალი, მარდი, მოხერხებუ-ლი, მკნე, სწრაფი“) „ჰაბუკის დამახასი-ათებელი, შესაფერი, – ახალგაზრდუ-ლი“

ლუ-ჰურჰლ-აჲ-ე (ჩოლ.) „ყველაფ-რით მომარაგებული (ზედმიწ. – *მო-ჰურჰჲელ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ჰურჰელ-ი 1. „საერთო სახელი ღრუ ნივთებისა (ქვაბისა, ჯამისა, ჰიქისა, კოკისა...), რო-მელშიც სასმელ-საჰმელს ათავსებენ“, 2. ძვ. ქართ. „ნივთი, ნივთები; ქონება“, 3. ძვ. ქართ. „იარაღი“

ლუ-ჰურტლ-ან-ე (უშგ.)⁵⁷ < ქართ. გა-ჰვარტლ-იან-ებ-ულ-ი „გამურიანებუ-ლი“ (შდრ. ბქ. ლუგუნაშე), იხ. ლუ-ჰჳრტ-ე

ლუ-ჰჳრტ-ე (ზს.) /ლუ-ჰჳრტ-ე (ბქ.)/ლუ-ჰჳრტლ-აჲ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-ჰვარტლ-ულ-ი „ჰვარტლით გასვრი-ლი“ (შდრ. ბქ. ლუგუნაშე), იხ. ლუ-ჰჳრტ-ე

ლუ-ჰჳჳრტ-ე (ბზ.)/ლუ-ჰჳჳრტ-ე/ლუ-ჰჳჳრტლ-აჲ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-ჰჳჳრტლ-ე (უშგ.) < ქართ. *გა-ჰჳვარტლ-ულ-ი (< ჰჳვარტლ-ი) „ჰვარ-ტლით გასვრილი“ (შდრ. ბქ. ლუგუნა-შე), იხ. ლუ-ჰჳჳრტ-ე

ლუ-ხურდ-აჲ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-ხურდ-აჲ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-ხურდ-ავ-ებ-ულ-ი (< ფალ. xurtak „მცი-რე, პატარა“) „ხურდად ქცეული, და-შლილი (ფული)“

ლუ-ხურ-აჲ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ხურ-ებ-ულ-ი „ძლიერ გაცხელებული, მხურვალე, ცხელი...“ (შდრ. ზს. [ჩუ/ქა] ლგგნთრინე; ბზ. [ქა/ჩუ] ლგლგწზრინე;

ბქ. {ჩუ} ლღღენტორინე/ლღღენდრინე)

ლუ-ხურჯინ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. ხურჯინ-იან-ი „ხურჯინის მქონე, – ხურჯინგადაკიდებული“

ლუ-ჯუტარ-ლგ-სკეთ (ბქ.)/ლუ-ჯუტარ-ლგ-სკეთ-{ე} / ლგ-ჯუტარ-ლგ-სკეთ-{ე} (ჩოლ.) „ყოჩაღი; მეოჯახე; ყველაფრის მცოდნე; კარგი ადამიანი (ზედმიწ. – *ჯვრ-იან-სიკეთ-იან-ი)“ < ქართ. ჯვარი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“ და სიკეთე „კეთილის თვისება, საქციელი; სხვისათვის კარგის ქმნა; კეთილად ყოფნა...“

ლუტერ (ბზ., ლნტ.)/ლორ (ბზ., ლნტ.)/ლორუ (ბზ.)/ლორ (ლშზ., ჩოლ.)/ლუტერ (ლნტ.)/ლუტერ (ჩოლ.)/ლერ/ლერუ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ლორ-ი „ღორის ხორცი (დამარილებული) და ბოლში გამოყვანილი შესანახად“ (შდრ. ბქ. აპეხუდ)

ლხინ (ზს., ქს.)/ხლინ (ზს.)/ხინ (ბზ., ქს.) < ქართ. ლხინ-ი „დაკვრა-სიმღერა და ცეკვა-თამაში, მხიარულება, დროს ტარება“ (შდრ. ბზ. ლაზხიადლო, ბქ., ლნტ. ლაზხიადლო/ლაზხიადლო, ლშზ., ჩოლ. ლაზხიადლო, ზს., ქს. ტაბგობ)

ლხინ-ობ (ზს.)/ხინ-ობ (ზს., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ლხინ-ობ-ა „ლხინი, ლხინის ვითარება“ (შდრ. ბზ. ლაზხიადლო/ლხიადლო, ბქ. ლაზხიადლო; ზს. ჩოლ. ტაბგობ)

ლგ-ბაგ-აჟ-ე (ლშზ., ჩოლ.) 1. „ბაგაზე დაბმული საქონლი, 2. „გაწმენდილი ბაგა (ზედმიწ. – *და-ბაგ-ულ-ი)“ < ქართ. ბაგა „დაბმული საქონლისთვის საკვების ჩასაყრელი (წნული ან ფიცრული)“

ლგ-ბალაზ (ლნტ.) < ქართ. ბალახ-იან-ი „ბალახით დაფარული“ (შდრ. ბზ.

ლგმელუ, ბქ., ლშზ. ლგმელ)

ლგ-ბალდათ-ე/ლგ-ბგლდათ-ე (ჩოლ.) „მოშვებული“ < ქართ. (აჭარ.) ბალდახ-ი „ზანტი, უფხო ადამიანი, ძალიან დამშეული, ბებრეკი“, შდრ. ბქ. ბალდათილ „უხეიროდ ჩაცმული ცუდი გარეგნობის ადამიანი“

ლგ-ბაზ-აჟ-ე (ჩოლ.) „შერცხვენილი, ნამუსახდილი“ < ქართ. გა-ბაზ-ებ-ულ-ი „ნამუსახდილი, გაუპატიურებული; თავმოჭრილი, შერცხვენილი“ (შდრ. ზს. ლგლშგურე, ლშზ. ლგლშგურინე, ლნტ. ლგლშგურე; ბზ. შგურარ; ზს. გან-ქრეტილ; ზს. კინჩხმეჭტე, ლშზ., ჩოლ. კინჩხმეჭტე, ლნტ. კინჩხმეჭტე; ბქ. ლგარდ ლგდგარ, ბქ. ლგარდ ლგუტანე)

ლგ-ბარგ (ზს., ლნტ.)/ლგ-ბარგ (ლშზ., უშგ., ჩოლ.) „ქონებიანი, მზითვიანი“ < ქართ. ბარგ-იან-ი (< ქართ. ბარგ-ი < სპარს. barg „იარაღი, საჭურველი, მარაგი“) „ბარგის მქონე, – ტვირთიანი“

ლგ-ბარდ (ბზ.)/ლგ-ბარდ (ლშზ., ჩოლ.) ზედმიწ. – *ბარდ-იან-ი < ქართ. ბარდ-ნარ-ი „ბარდებით დაფარული ადგილი“

ლგ-ბდ-აჟ-ობ (ბზ.)/ლგ-ბდ-აჟ-ობ (ჩოლ.) < ქართ. გა-ბედ-ულ-ებ-ა/გა-ბედ-ულ-ობ-ა „სითამამე, შეუპოვრობა, გამბედაობა“

ლგ-ბდით-ე (უშგ.) < ქართ. ბედ-ით-ობ-ა „ბედუკუდმართობა, ავბედობა“, შდრ. ბედ-ით-ი „ცუდივით“ (საბა)

ლგ-ბდნიერ-ე (ბზ., ლშზ.)/ლგ-ბნერ-ე (ბქ.)/ლგ-ბედნიერ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „ამბობენ მოკლულ, ღვთისაგან შეწირულ რქოსან ნადირზე (მონადირეული ენით), ზედმიწ. – გა-ბედ-ნიერ-ებ-ულ-ი“ < ქართ. ბედ-ნიერ-ი „ბედკეთილი, ბედიანი, სვიანი, იღბლიანი“

ლგ-ბეგრ-აჟ-ე (ზს., ლნტ.)/ლგ-ბეგრ-აჟ-ე (ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ბეგრ-ე (ლშზ.) <

ქართ. და-ბეგრ-ილ-ი (< ბეგარა < სპარს. **bigār/bigārī**) „ვინც (რაც) დაბეგარეს; ვისაც (რასაც) ბეგარა დაადეს; ვისაც (რასაც) გადასახადი დაუწესეს“ < ახ. ქართ. ბეგარა, ძვ. ქართ. ბეგარ-ი „ხარკი“

ლგ-ბინ-აჲ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ბინ-აჲ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-ბინ-ავ-ებ-ულ-ი (< ბინა < არაბ.-სპარს. **bināʾī**) „ბინაში მოთავსებული, დასახლებული...“, იხ. და-ბინაჲებილ

ლგ-ბინძურ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ბინძურ-ებ-ულ-ი „გაჭუჭყიანებული, დასვრილი“

ლგ-ბორეტ-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ბოროტ-ებ-ულ-ი (< ბოროტ-ი < სომხ. բորոտ „კეთროვანი, ქეცნი“ < ფალ. **bōr**) „სახელი გააბოროტებს, გაბოროტდება ზმნათა მოქმედებისა“

ლგ-ბორჩხალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბორჯღაქალ-იან-ი „გაშლილი, გაბარჯღულიანი ტოტები/ტოტებად გაშლილი (ხეები, რქები)“

ლგ-ბრ-აჲ-ე (ზზ.)/ლგ-ბრ-ეჲ-ე (ბქ.)/ლგ-ბრ-აჲ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მი-ბარ-ებ-ულ-ი „შესანახად (მოსავლელად) მიცემული“, ჩა-ბარ-ებ-ულ-ი „მი-ბარებული“

ლგ-ბრაზ-ე (ზზ.) / ლგ-ბრაზ-აჲ-ე (ჩოლ., უშგ.)/ლგ-ბერზ-აჲ-ე (უშგ.) „გახელებული; გაავებული; გაცოფებული“ < ქართ. გა-ბრაზ-ებ-ულ-ი „გაავებული, გაღიზიანებული, განრისხებული“ (მდრ. ზს., ქს. **ლგხრინე**)

ლგ-ბძგ-ე (ჩოლ.) „გამხმარი, გამაგრებული (ზედმიწ. – *შე-ბიძგ-ულ-ი)“ < ქართ. შე-ბიძგ-ვა „ოდნავ შეხმობა ზედაპირისა“

ლგ-ბჟედ (ზს.)/ლგ-ბჟედ-ე (ზს., ლშხ.)/ლგ-ბჟეტ-ე (ზს.)/ლგ-ბჟედ-აჲ-ე (ზზ.)/ლგ-ბჟეტ-აჲ-ე (ლშხ.)/ლგ-ბეჟდ-ე/ლგ-ბეჟდ-აჲ-ე (ლნტ.)/ლგ-ბეჟდ-აჲ-ე

(ჩოლ.)/ლგ-ბჟად-ე (უშგ.) < ქართ. და-ბეჟდ-ილ-ი (< ბეჟედ-ი < ფალ. **pēčitak** „ხვეული, რკალი“) 1. „ჩამოსხმული ასოების, კლიშეს საშუალებით ქალღმერთს (ქსოვილზე...) გამოსახული ნაწერი (ნახატი და მისთ.)“, 2. „სტამბურად გამოქვეყნებული, გამოცემული“, 3. „ბეჟედდასმული, – დალუქული“

ლგ-ბემზ-აჲ-ე (ზზ.)/ლგ-ბემზ-აჲ (ბქ., ლნტ.)/ლგ-ბუმზ-აჲ/ლუ-ბუმზ-აჲ-ე/ლუ-ბუმზ-აჲ (ბქ.)/ლგ-ბემზ-აჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ლუ-ბუმზ-აჲ (ჩოლ.) „თბილი მოსაცმელი, უმკლავებო“ < ქართ. და-ბამზ-ულ-ი (< ბამზა < სპარს. **pamba**) „რაც დაბამზეს, რასაც ბამზა დაუდევს“

ლგ-ბენგ-აჲ-ე (ზს.)/ლგ-ბენგ-აჲ-ე/ლგ-ბანგ-აჲ-ე (ზზ.)/ლგ-ბენგ-აჲ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლგ-ბანგ-აჲ-ე (ლნტ.)/ლგ-ბანგ-აჲ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ბანგ-ულ-ი (< ბანგ-ი < სპარს. **bang** „ჰამში“) „ბანგით გაბრუებული; დამთვრალი; გონება დაბინდული“

ლგ-ბერდაგ-ე (ზს.) „გაცილებული; გასტუმრებული (ზედმიწ. – *გა-ბადრაგ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ბადრაგ-ი (< ახ. სპარს. **badragah** „გაცილება, გაყოლა, ესკორტი, თანხლება“) „შეიარაღებული რაზმი, რომელიც ადგილზე იცავს ან აცილებს რაიმე დასაცავ ობიექტს“, მდრ. ბადრაგა „ჭაბუკი მოგზაურთა წინამავალი, რათა მეკობრეთაგან უვნებლად გაატაროს“ (საბა)

ლგ-ბერწინ-ე (ბქ.) „გაწელილი, გადიდებული მიწის ფართობი“ < ზან. (მეგრ.) ბურწენ-ი/ბურწემ-ი/ბურწინ-ი „ხის დიდი კასრი“ < ქართ. (გურ.) ბურწინ-ი „დიდი საღვინე ჭურჭელი, კასრი“

ლგ-გათჲ-ე (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-გათჲ-ე/ლგ-გათჲნ-ე (ბქ.)/ლგ-გათჲ-ე (ლნტ., უშგ.)/ლგ-გათჲ-ე (ლნტ.) <

ქართ. გა-თავ-ებ-ულ-ი „გამოღებული, ამოწურული; დამთავრებული“

ლგ-გაზდ-ილ-ე (ბზ.)/ლგ-გაზდ-ილ-ე (ბქ., ლნტ.) / ლგ-გაზდ-ილ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „კარგად გაზრდილი, ზრდილობიანი; გაწვრთნილი“ < ქართ. გა-ზრდ-ილ-ი „ზრდადასრულებული; აღზრდილი, გაწვრთნილი“ (შდრ. ბზ. ლგრდბპმ)

ლგ-გაწზ-ულ-ე (ბზ.)/ლგ-გაწზ-ულ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-გაწზ-ულ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-წზილ-ებ-ულ-ი „შერცხვენილი, პატივახდილი; შეურაცხყოფილი; იმედგაცრუებული“

ლგ-გაწყობლ-ე (ბზ.)/ლგ-გაწყობილ-ე/ლგ-წყობ-აჲ-ე (ლშხ.)/ლგ-გაწყობლ-ე (ქს.)/ლი-გაწყობ-ლ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-წყობ-ილ-ი 1. „გაშლილი (სუფრა...); დაგებული, გასწორებული (ლოგინი)“, 2. „გამართული, მოწყობილი“, 3. „მართული, მოკაზმული“...

ლგ-გელცემ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „გესლიანი“ < ქართ. (ლექს.) გელ-ცემ-ულ-ი „პირუტყვის ავადმყოფობა, ჭირი, – მგელცემული“, შდრ. ქართ. გველ-ცემ-ულ-ი „გველნაკებნი“ და ზან. (მეგრ.) გერ-ცემ-ი/გერ-ცემ-ულ-ი/გერ-ცემ-უ-ი „პირუტყვის ავადმყოფობაა ერთგვარი“, იხ. გელცემ

ლგ-გერშ-აჲ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-გემ-აჲ-ე (ჩოლ.)/ლგ-გერშ-აჲ-ე (უშგ.) „გაწვრთნილი“ < ქართ. და-გერშ-ილ-ი/და-გემ-ილ-ი „გაწვრთნილი, გაწაფული“

ლგ-გლეჯ-აჲ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-გლეჯ-ილ-ი „დახეული, დაფხრეწილი...“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლგგინჯლაჲე)

ლგ-გნის-ე/ლგ-გნი/ეს-აჲ-ე (ჩოლ.) „შელესილი (ზედმიწ. – *გა-გლეს-ილ-ი)“ < ქართ. გლეს-ა „[წა]სმა, [წა]ცხება (ბათქაშისა...)“, შდრ. ბქ. [ჟი] ლუცჲემ

ლგ-გრილ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ნ-

გრილ-ე (ლშხ.) < ქართ. გა-გრილ-ებ-ულ-ი „რაც გააგრილეს ან გაგრილდა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლუქჲელე, ბქ. ლუ-ქჲემნე)

ლგ-გუინდ-ე (ჩოლ.) „მოქუფრული სახე, ცა... (ზედმიწ. – *მო-გვინ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. გვინ-ი/გუნ-ი „სიყვითლის სენი“ (საბა), შდრ. ასევე ჩოლ. ლგ-გუინდ-ილ-ე „დაობებული, დანესტიანებული“

ლგ-გცხად-ად (ზს., ჩოლ.) „გამართულად, სწორად“ ზმნის. < ქართ. გაცხად-ებ-ულ-ად „გამჟღავნებულად, ამკარად...“

ლგ-გცხად-ალ-ე (ზს., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. გაცხად-ებ-ულ-ი „გამჟღავნებული, გამოამკარავებული“

ლგ-გცხად-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. გაცხად-ებ-ულ-ი „გამჟღავნებული, გამოამკარავებული“

ლგ-გგნჯ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლგ-განჯჲ-ე (ბქ.) < ქართ. და-ჟანგ-[-ებ]-ულ-ი „ჟანგმოკიდებული, ჟანგმოდებული, ჟანგინანი“

ლგ-გგრატნ-ე (ბქ.) „გაჭიანურებული, გაჯანჯლებული“ < ქართ. გარანტია (< ფრანგ. *garantie*) „პირობა, რომელიც უზრუნველყოფს რაიმე საქმის წარმატებას, – საწინდარი; თავდებობა, წინაპირობა“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. [ქა] ლუჯრდნე, ბქ. [ქა] ლუჯოდინე, ლნტ. [ქა] ლუნჯოდნე; ზს. [ქა] მექხე)

ლგ-გგრცამ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „დაწყვეტილი; ხატზე გადაცემული“ < ძვ. ქართ. გარდა-ც-ემ-ულ-ი „იგივეა, რაც გადაცემული“

ლგ-გგრწყილ-აჲ-ე (ბზ.)/ლგ-გირწყილ-აჲ-ე (უშგ.) < ქართ. {მო}-კირწყლ-ულ-ი „ქვებით მოფენა (ქუჩისა და მისთ.)“

ლგ-დაგაჲ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-დაგ-ულ-ი „დამწვარი“ (შდრ. ზს.,

ლმზ., ჩოლ. {ჩუ} ლეჟე, ზს. {ჩუ} ლეჟჲ; ზს. {ჩუ} ლეგტაჟე; ბქ. {ჩუ} ლუგტასჟე

ლგ-დადგმ-ილ-ე (ჩოლ.) „დამშვიდებული; დაბინავებული (ზედმიწ. – დადგმ-ულ-ი)“ < ქართ. და-დგმ-ულ-ი „მოთავსებული, დადებული (ამართულად); აშენებული, აგებული; გაკეთებული...“

ლგ-დარბაზ (ზს., ლნტ.)/ლგ-დგრბაზ (ბქ.)/ლგ-დარბაზ/ლგ-დგრბაზ (ლმზ., ჩოლ.) „დარბაზიანი“ < ქართ. დარბაზ-ი (< სპარს. *darbaz* „ალაყაფის კარი“, „სასახლე“, „დარბაზი“) „სახლი“

ლგ-დჳგ (ბქ.)/ლგ-დაფ (ჩოლ.) „ფიცრიანი (ზედმიწ. – დაფ-იან-ი)“ < ქართ. დაფა „ფიცარი“

ლგ-დჳლ (ზს., ლნტ.)/ლგ-დღ-ან-ე (ზზ.)/ ლგ-დალ (ლმზ., ჩოლ.)/ლგ-დაღ-რ-აჟ-ე (ლნტ., ჩოლ.)/ლგ-დაღ-რ-აჟ-ე/ლგ-დაღ-ან-ე (ჩოლ.) 1. „დალდასმული, დანიშნული“, 2. ბზ. „ჭრილობამიყენებული, დაჭრილი“ < ქართ. და-დაღ-ულ-ი „იგივეა, რაც დალდასმული“ (მდრ. ბქ. ლგდაზალე)

ლგ-დჳჟ-უ (ზზ.)/ლგ-ლ-დეჟ-უ (ბქ.)/ლგ-ლ-დეჟ-უ/ლგ-ლ-დეჟ-ე/ლგ-დეჟ-ე (ჩოლ.) „ბრიყვული“ < ქართ. დევ-ურ-ი (< დევ-ი < ფალ. *dēv* „დემონი, ბოროტი სული“) „დევის დამახასიათებელი, დევის შესაფერი (ძალა, აგებულიება...), – ძალიან დიდი, უზარმაზარი, გოლიათური“

ლგ-დჳჟმ-ე (ზზ., ლმზ., ჩოლ.)/ლგ-დაჟმ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლგ-დჳჟმ-ე/ლუ-დჳჟმ-ე (ბქ.)/ლგ-დჳჟმ-ე (უშგ.) „გაფუჭებული, განადგურებული, წამხდარი“ < ქართ. და-შავ-ებ-ულ-ი „გაფუჭებული, წახდენილი (საქმე...); ფიზიკურად დაზიანებული, ნატყენი, დასახიჩრებული“, იხ. ლუ-ცჳდ-ე

ლგ-დჳცმულ-ე/ლგ-დაცმულ-ე

(ლმზ.) „დასუსტებული, გამხდარი, დავარდნილი“ < ქართ. და-ც-ემ-ულ-ი „(ძირს) დავარდნილი, დანარცხებული; წაქცეული...“, გადატ. „გაწყვეტილი საქონელი“, იხ. დჳცმჳლ

ლგ-დაწყ-ალ-ე (ზზ., ლმზ., ჩოლ.)/ლგ-დაწყ-ალ-ე (ბქ., ლნტ.) „დაწყობა, დალაგება; გადაწყობა, გადალაგება“ *ხლმ.* < ქართ. და-წყ-ობ-ილ-ი „დალაგებული; მოწესრიგებული; განლაგებული...“

ლგ-დაწყ-ე (ზზ., ლმზ., ჩოლ.)/ლგ-დაწყ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლგ-დაწყჟ-ე (ჩოლ.) „დალაგებული; გადაწყობილი, გადალაგებული“ < ქართ. და-წყ-ობ-ილ-ი „დალაგებული; მოწესრიგებული; განლაგებული...“

ლგ-დედბერ-უ (ზზ., ჩოლ.) < ქართ. დედაბრ-ულ-ი „დედაბრის თვისებისა, დედაბრისთვის დამახასიათებელი“

ლგ-დეჟ-ე (ზზ., ლმზ., ჩოლ.)/ლგ-დეჟ-ე (ბქ.) „გაბრიყვებული (ზედმიწ. – *გა-დეჟ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. დევ-ი (< ფალ. *dēv* „დემონი, ბოროტი სული“) „ცრურწმენით – დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თავიანი“, გადატ. „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

ლგ-დრდ-ე (ჩოლ.) „გაზვიადებული“ < ქართ. გა-დიდ-ებ-ულ-ი „მომატებული, გაზრდილი“

ლგ-დღამბ-ალ-ე (ზზ.)/ლგ-დამბლ-ე (ლნტ.)/ლგ-დამბლ-ე/ლგ-დაბ-ლ-ე (ჩოლ.) „დადაბლებული, დაქვეითებული, ჩამოქვეითებული“ *ხლმ.* < ქართ. და-დაბლ-ებ-ულ-ი „დაბლად ქცეული; დაბლა დაწეული“ (მდრ. ბზ. ლუჩჳბე, ბქ. ლუჩჳბე)

ლგ-დღამბ-ე (ზს.)/ლგ-დამბლ-ე (ბქ., ლმზ., ჩოლ.)/ლგ-დამბჳლ-ე (ლნტ.) „და-

დაბლება, დაქვეითება, ჩამოქვეითებუ-
ლი“ < ქართ. და-დაბლ-ებ-ულ-ი „დაბ-
ლად ქცეული; დაბლა დაწეული“ (შდრ.
ზზ. **ლუჩტრბე**, ბქ. **ლუჩტბე**)

ლგ-დშნ-დ/ლგ-დგშნ-დ (ზზ.)/ლგ-
დშნ-დ (ჩოლ.) < ქართ. დაშნ-იან-ი
„ხმლიანი“

ლგ-დგნდაგ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-გნ-
დაგ-ე/ლგ-ნიანდაგ-ე (უშგ.) < ქართ. და-
ლიანდაგ-ებ-ულ-ი „ლიანდაგი გავლე-
ბული (საბანზე...)“

ლგ-ზარალ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-
ზარალ-ე (ბქ., ლნტ.) < ქართ. და-ზა-
რალ-ებ-ულ-ი (< თურქ. **zarar**) „ვინც
ქონებრივად იზარალა, რასაც ან ვისაც
ზარალი მიაყენეს, ზარალი მოუვიდა“

ლგ-ზაჟ (ზზ.)/ლგ-ზაჟ-ე (ბქ., ჩოლ.)/
ლუ-ზჟ-ენ-ე (ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ზჟ-ე
(უშგ.) „გაშველებული“ < ქართ. და-ზავ-
ებ-ულ-ი „გაშველებული; შერიგებუ-
ლი“

ლგ-ზეთ (ზს., ქს.) 1. „ზეთიანი“,
2. „დაზეთილი“ < ქართ. ზეთ-იან-ი
(< სომხ. **հիթ**) „ზეთის შემცველი (ჭურ-
ჭელი და მისთ.)“, იხ. **ზეთარ**

ლგ-ზელ-აჟ-ე (ლნტ.)/ლგ-ზილ-აჟ-ე
(ჩოლ.) < ქართ. და-ზელ-ილ-ი „აზელი-
ლი, მოზელილი; დასრესილი...“

ლგ-ზეპირ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ზპირ-ე
(უშგ.) < ქართ. და-ზეპირ-ებ-ულ-ი „ზე-
პირად დასწავლილი, გაზეპირებული“

ლგ-ზმ-ალ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-
ზმ-ალ-ე (ბქ.) **ხლმ.** < ქართ. გა-ზომ-ილ-ი
„გამორწყული“

ლგ-ზმ-ე¹ (ზს., ქს.)/ლგ-ზემ-ე (ლნტ.)
< ქართ. მი-ზომ-ებ-ულ-ი „მიტოლებუ-
ლი“

ლგ-ზმ-ე²/ლგ-ზიმ (ზს.)/ლგ-ზმ-ე/
ლგ-ზგმ (ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ზემ-ე (ლნტ.)
< ქართ. გა-ზომ-ილ-ი „გამორწყული“

ლგ-თაჟსუფლ-ე (ზს.)/ლგ-თაჟ-

სუფლ-ე (ზზ.)/ლგ-თაჟსუფლ-ე (ჩოლ.)
< ქართ. გა-თავ-ის-უფლ-ებ-ულ-ი „ვინც
(რაც) გაათავისუფლეს ან გათავისუფ-
ლდა“

ლგ-თარგმნ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-
თერგმან-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-
თარგმნ-ე (ბქ.)/ლგ-თარგმან-ე (ლნტ.,
ჩოლ.) < ქართ. თარგმნ-ილ-ი „ერთი
ენიდან მეორეზე გადაღებული ტექსტი
ან სიტყვა, – ნათარგმნი“

ლგ-თეთრ (ზზ., ლშზ., ჩოლ.) „ფული-
ანი“ < ქართ. თეთრ-ი „ფულის ერთეუ-
ლი“ (შდრ. ბქ. **ლუტურჩხილ**)

ლგ-თეჟრ-ალ-ე / ლგ-თერჟ-ალ-ე
(ზზ.)/ ლგ-თეჟრ-ალ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლგ-
თეჟრ-ალ-ე (ჩოლ.)/ლგ-თაჟრ-ალ-ე
(უშგ.) **ხლმ.** < ქართ. [და]-თვალ-იერ-ებ-
ულ-ი „თვალით გასინჯული; ყოველ-
მხრივ ნანახი“

ლგ-თერჟ-ე (ზზ.)/ლგ-თეჟარ-ე (ბქ.)/
ლგ-თეურ-ე (ჩოლ.) < ქართ. [და]-თვალ-
იერ-ებ-ულ-ი „თვალით გასინჯული;
ყოველმხრივ ნანახი“

ლგ-თთარ-ე (ბქ., ჩოლ., უშგ.) „გაჭუ-
ჭყიანებული, გაბინძურებული (ზედ-
მიწ. – *გა-თათრ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. თა-
თარ-ი „თათარისტანის მოსახლეობა“,
შდრ. ზან. (მეგრ.) თართილ-ი „დასვრი-
ლი, მოთხუპნული“

ლგ-თირ (ზზ.)/ლგ-თგრ (ჩოლ.) <
ქართ. მო-თრ-ეულ-ი „რაც ან ვინც მო-
ათრიეს (ან მოეთრია), თრევით მოტა-
ნილი ან მოყვანილი“, **უპატვიც.** „მოსუ-
ლი“

ლგ-თნაფ-უნ-ლო (ზზ., ჩოლ.)/თანაფ-
უნ-ლო (ბქ.)/თანაფ-უნ-ლო (ჩოლ.) „ნააღ-
დგომევს (ზედმიწ. – ნააღდგომევის
შემდეგ)“ **რელიგ.** < ზან. (მეგრ.-ლაზ.)
თანაფა 1. „აღდგომა“, 2. „თენება; გან-
თიადი“, იხ. ნა-თნაფ-ჟ-ს და თანაფ-უნ-
ლო

ლგ-თრინ-ე (ბზ.)/ლგ-თრინ-ე (ბქ., ქს., უშგ.) < ქართ. მო-თრ-ეულ-ი „ვინც ან რაც მოათრიეს“

ლგ-თხილმ-პრ (ზს.)/ლგ-თხლმ (ბქ.)/ ლგ-თხილმ-პრ (ლშხ.)/ლგ-თხილამ-პრ (ლნტ.) < ქართ. თხილამ-ურ-იან-ებ-ი „ვისაც თხილამურები უკეთია“

ლგ-კაკუნ-ე/ლგ-კაკუნ-ე (ლნტ.)/ლგ-კაკუნ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-კაკუნ-ებ-ულ-ი „დაკაკუნების შედეგი“ (შდრ. ზს. **ლგფხკენე**; ბქ. **ლუყ[ტ]გუნე**)

ლგ-კანკულ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-კაკ-ულ-ი „მოხრილი, მოღუნული“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **[ჟი] მენკუტე**, ლნტ. **[ჟი] მენეკუტე**; ბზ. **[ჟი] ლუკუმფე**, ბქ. **[ჟი] ლუკუმფე**)

ლგ-კაწრ-აჟ-ე (ლნტ.)/ლგ-კაწრ-აჟ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-კაწრ-ულ-ი „დახოკილი, დაფხაჭნილი“ (შდრ. ბქ. **ლგკანჭურე**, ლშხ., ჩოლ. **ლგკანჭურე**; ბქ. **ლგფხანჭურე**, ლშხ., ჩოლ. **ლგფხანჭურე**)

ლგ-კაბ (ზს., ლნტ.)/ლგ-კაბ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კაბ-იან-ი „ვისაც (რასაც) კაბა აცვია, კაბის მქონე“

ლგ-კაკ (ზს., ლნტ.)/ლგ-გაკ (ლშხ., ჩოლ.) „ნიგვზიანი“ < ქართ. კაკლ-იან-ი „რაშიც კაკალია“

ლგ-კან (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ლგ-კან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. კან-იან-ი „რასაც კანი აქვს, კანით დაფარული“

ლგ-კაჟ-ე (ბზ., ლნტ.)/ლგ-კაჟ (ბზ.)/ლგ-კაჟ-ე (ბქ.)/ლგ-კაჟ (ლშხ., ჩოლ.) „შეწყვეტილი; დაკავებული; დაქვითული“ < ქართ. და-კავ-ებ-ულ-ი 1. „დატუსაღებული, დაპატიმრებული“, 2. „დაქვითული“, 3. „(ხელში) დაჭერილი...“ (შდრ. ბზ. **ლუკჟენე**)

ლგ-კაზმ-ე (ბზ.)/ლგ-კაზმ-ე (ჩოლ.) < ქართ. მო-კაზმ-ულ-ი „მორთული/ლა-

მაზად გამოწყობილი“

ლგ-კდელ (ბქ.) < ქართ. და-კოდ-ილ-ი „დაჭრილი“

ლგ-კეკ-აჟ-ე (ქს.) „გასაშრობად გაშლილი, გაფანტული (თივა, მატყლი...); გაწეწილი მატყლი, ბურტყლი“ < ქართ. (გურ.) და-კეკ-ილ-ი „დავარცხნილი; გაწეწილი (მატყლი)“, შდრ. ზს. **[ჩუ] ლგბძღენე**

ლგ-კელჟერ (ლშხ.) „კელავერიანი“ < ქართ. კელავერ-ი „მუცლის ხორცი“ (საბა), „დასაკლავი საქონლის გვერდების ნაწილი, რომელიც ბეჭქვეშაა დაფარული“

ლგ-კენ-ე (ლნტ.)/ლგ-კენ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შე-კონ-ილ-ი „კონად შერული“

ლგ-კეტაჟ-ე (ლნტ.)/ლგ-კეტაჟ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-კეტ-ილ-ი „დახშული, დახურული, ჩაკეტილი...“ (შდრ. ბზ. **[ჩუ] ლგცყანე**; ბზ. **[ქა] ლგჯტრანე**, ბქ. **[ჩუ] ლუჯტრან**, ქს. **[ქა] ლგლეჯტრანე**)

ლგ-კეც-აჟ-ე (ქს.) < ქართ. და-კეც-ილ-ი „რამდენიმე პირად გაკეცილი; მოკეცილი“ (შდრ. ბზ. **ლუკუმდნაჟლე**, ბქ. **ლუკუმდელე**)

ლგ-კზმ-ე/ლგ-კაზმ-აჟ-ე (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შე-კაზმ-ულ-ი 1. „ლაგამუნაგირიანი“, 2. „მოკაზმული, აღჭურვილი, მორთული, გამოწყობილი“ (შდრ. ზს. **[ჟი] ლგჰინგრე**, უშგ. **ლუჰუნ-გირ[ე]**)

ლგ-კთილ-ე/ლგ-კთილ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-კეთლ-ე (ლნტ.) „ქონებიანი, მდიდარი, შეძლებული, აშენებული, დოვლათიანი (ზედმიწ. – ***[გა]-კეთილ-ებ-ულ-ი**)“ < ქართ. კეთილ-ი „სხვისათვის კარგის მსურველი, კარგი გულისა, სათნო“

ლგ-კირ (ზს., ქს.) < ქართ. კირ-იან-ი

„რაც კირს შეიცავს, რაშიც კირი ურე-
ვია“

ლგ-კვლ (ზს., ჩოლ.) „ბურღულეუ-
ლი (ზედმიწ. – *კაკლ-იან-ი)“ < ქართ.
კაკალ-ი „მარცვალი“

ლგ-კლაჟ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-კ-
ალაჟ-ე (ლნტ.) „[გა]ლექილი (ზედმიწ.
– *{გა}-კალო-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. კალო
(< სომხ. *kal*) „საგანგებოდ მოსუფთავე-
ბული და დატკეპნილი სწორი მო-
მრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის
მნას კევრით ლეწავენ“

ლგ-კვ-გნ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-კვ-აჟ-ე
(ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-კვ-აჟ-ე (ლნტ.) <
ქართ. და-კვ-ილ-ი „წვრილ-წვრილად
დაჭრილი, დაკუწული“

ლგ-კრასკ-აჟ-ე (ზს., ქს.) < ქართ. გა-
კრასკ-ულ-ი (< რუს. *Краска*) „შედები-
ლი“ (შდრ. ზს. {ჩუ} ლგღჳ, ლშხ., ჩოლ.
{ჩუ} ლგღჳ, ლნტ. {ჩუ} ლგღჳჲ)

ლგ-კრიშკ-აჟ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-კრიშკ-
აჟ-ალ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „დახუფული, მო-
ხუფული“ *ხლმ* < რუს. *Крышка* „ხუფი,
სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

ლგ-კრიშკ-აჟ-ე (ბქ.)/ლგ-კრიშკ-აჟ-ე
(ლშხ., ჩოლ.) „დახუფული, მოხუფუ-
ლი“ < რუს. *Крышка* „ხუფი, სახურავი,
თავსახურავი, სარქველი“

ლგ-კუიატ-ინ-ე (ჩოლ.) „აკვიატებუ-
ლი; რაიმე საქმის გამო აღტაცებული,
მოთმინებადაკარგული“ < ქართ. ა-კვი-
ატ-ებ-ულ-ი „აჩემებული“

ლგ-კვაჟ-ე (უშგ.)/ლგ-კაფაჟ-ე (ჩოლ.)
< ქართ. გა-კაფ-ულ-ი „რაც გაკაფეს ან
გაიკაფა“ (შდრ. ზს., ლნტ. {ჟი} ლგქჩ,
ბზ. {ჟი} ლგქჩ, ლშხ., ჩოლ. {ჟი} ლგქჩ)

ლგ-კვლპეტ-ე/ლგ-კვლპრტ-ე (ბზ.)/
ლგ-კვლპეტ-ე/ლგ-კვლპოტ-ე (ბქ.)/ლგ-
კალპოტ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-კალპეტ-ე
(ჩოლ.)/ლგ-კალპოტ-ე (ლნტ.) „გასწორე-
ბული, ყალიბში, ფორმაში მოთავსებუ-

ლი (ზედმიწ. – *გა-კალპოტ-ებ-ულ-ი)“ <
ქართ. კალპოტ-ი „სათანადო მოყვანი-
ლობის საგანგებოდ გაკეთებული სა-
მარჯვი, რომელზე შემოჭერთაც აკე-
თებენ რაიმე საგანს. || საჭირო ფორმის
ღრუ საგანი, რომელშიც მოაქცევენ (ას-
ხამენ, დებენ) გასაკეთებელი ნივთის
მასას, – ყალიბი“

ლგ-კვინჩ-ე (ბზ.)/ლგ-კინჩხ-ე/ლგ-
კინჩხ-ან-ე (ბქ.)/ლგ-კინჩხ-ე (ლშხ.,
ჩოლ.) „დაკისრებული, საკუთარ თავზე
აღებული რაიმე საქმე, დანამაული...
(ზედმიწ. – *კინჩხ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ.
(იმერ., გურ., აჭარ.) კინჩხ-ი „კისერი“

ლგ-კვრლაჟ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)
„უზადრუკი; ძუნწი; წყეული“ < ქართ.
და-კრულ-ვ-ილ-ი/კრულ-ი „დაწყევ-
ლილი; შეჩვენებული“ (შდრ. ბზ., ლშხ.,
ჩოლ. ლუჭთუნე, ბქ., ლშხ. ლუჭ[ტ]თუ-
ნე, ლნტ. ლგჭათუნე, ზს. ლგჭათ, ბქ.
ლგჭათუ, ლშხ., ჩოლ. ლგჭათ), იხ.
კრილ და დაკვრლებულ

ლგ-კვრნახ-ე (ზს.)/ლგ-კვრნახ (ჩოლ.)
< ქართ. ნა-კარნახ-ევ-ი „რაც უკარნახეს;
რაც ჩააგონეს“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ.
ნათორ)

ლგ-კვრტგნ-ე (ბზ.) „დაჩხვლეტილი,
დაფხაჭნილი“ < ქართ. [და]-კორტნ-ილ-ი
„რაც (ვინც) დაკორტნეს ან დაიკორტნა“
(შდრ. ბქ. {ჩუ} ლგთხრგლე)

ლგ-კვრძ-ე (ბზ.)/ლგ-კერძ-ე (ქს.)
„დანათესავებული, დამოყვრებული;
დამძობილებული (ზედმიწ. – *ჩა-კერძ-
ებ-ულ-ი)“ < ქართ. კერძო (< ოს. *kard*)
„ცალკეული პირის კუთვნილი, ისეთი,
რაც არ ეკუთვნის სახელმწიფოს ან სა-
ზოგადოებას, – პირადი“

ლგ-ლაგ-აჟ-ე (ბზ., ლნტ.)/ლგ-ლაგ-
აჟ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. [და]-ლაგ-ებ-
ულ-ი „დაწყობილი; მოწყობილებული;
გამართული“

ლგ-ლგნძლ-აჟ-ე (ზს., ღმზ., ჩოღ.)/

ლგ-მჟაჲ-ე (ქს.) „დამწნილებული“ < ქართ. და-მჟავ-ებ-ულ-ი „მჟავედ ქცეული; მწნილად ჩადებული, – დამწნილე-

ბული“ (მდრ. ზს., ჩოლ. მეტხე, ბქ., ჩოლ. ლემხემე, ლნტ., ჩოლ. ლეხმე)

ლგ-მფხანგ-ე (ბქ.)/ლგ-მფხნიკ-ე (ლშხ.) „დამეგობრებული, დამოყვრებული“ < ქათ. და-ამხანაგ-ებ-ულ-ი (< ფალ. hamxānak) „გაამხანაგებული, დამეგობრებული“

ლგ-მშ-აჟ-ნ-ე (ზს., ჩოლ.) „დაქოქილი“ < ქართ. ა-მუშ-ავ-ებ-ულ-ი „ამოქმედებული, ამოძრავებული“, იხ. ლგ-მერთ-აჟ-ე

ლგ-მშ-ი-მ-ე (ზს.)/ლგ-მშ-ა-მ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-მშ-ა-ე (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. და-მუშ-ავ-ებ-ულ-ი „მოსავლის მოსაყვანად მომზადებული, ათვისებული (მიწა, სავარგული...); დამზადებული; შესწავლილი...“ (მდრ. ბქ. [ქა] ლგმდებნე)

ლგ-მწარ-ე (ზს., ლშხ., ჩბხ., ჩოლ.)/ლგ-მწრ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-მწარ-ე/ლგ-მწარ-ე (ლნტ., ჩოლ.)/ლგ-მწარ-ე (ლხმ.) < ქართ. გა-მწარ-ებ-ულ-ი 1. „უგემური, მწარე“, 2. გადატ. „გაწამებული, გატანჯული“, 3. გადატ. „გაცხარებული, გაშმაგებული, გააფთრებული“ (მდრ. ზს. ლგ-წმწარ-ე, ბქ. ლგ-წმწარ-ე)

ლგ-მწჷან-ე (ლნტ.)/ლგ-მწჷან-ე/ლგ-მწჷან-ლ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-მწჷან-ებ-ულ-ი „რაც გაამწჷანეს ან გაამწჷანდა“

ლგ-მწყერ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მეწყრ-ილ-ი „მეწყრად ქცეული, მეწყრიანი ადგილი“ (მდრ. ზს. ლუჩჷალ, ლშხ., ჩოლ. ლუჩჷალ)

ლგ-მჯარ-ე (ზს., ლნტ.)/ლგ-მჯარ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლგ-ნჯარ-ე (ზს.)/ლგ-მ-ჯარ-ე (უშგ.) „გაბრაზებული“ < ქართ. გა-ჯავრ-ებ-ულ-ი „გამწყრალი, გაბრაზებული“ (მდრ. ზს., ქს. ლგხრინე)

ლგ-მერთ-აჟ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-მართ-აჟ-ე (ჩოლ.)/ლგ-მართ-აჟ-ე (ლნტ.) < ქართ. მო-მართ-ულ-ი „დაქოქილი (მან-

ქანა, საათი...)“, იხ. ლგ-მშ-აჟ-ნ-ე

ლგ-მგრყუიჯ (ბქ.)/ლგ-მარყუჟ[ე] (ჩოლ.) „სახელურებიანი“ < ქართ. მარყუჟ-იან-ი „ყულფიანი, რგოლიანი; ნასკვიანი“

ლგ-ნაოჟ-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. და-ნაოჟ-ებ-ულ-ი „ნაოჟდაყრილი, ნაოჟებიანი; დაღარული, დაღმეკილი; სახედაღარული“ (მდრ. ზს., ჩოლ. ლუჟჟჟე, ბქ. ლუჟჟჟე; ლნტ. ლგპარჟე, ჩოლ. ლგპარჟე)

ლგ-ნადირ (ლნტ.)/ლგ-ნადირ (ჩოლ.) „ნადირიანი“ < ქართ. ნადირ-ი „გარეული მტაცებელი ცხოველი, – მხეცი“

ლგ-ნაწილ-ე (ბქ.) / ლგ-ნაწილ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ნა-წილ-ებ-ულ-ი „გაყოფილი, დარიგებული...“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. [ჩუ] ლგთე, ბქ., ლნტ. [ჩუ] ლგთე)

ლგ-ნაჟლ-ე (უშგ.) ზედმიწ. – *გა-ანე-ულ-ებ-ულ-ი < ქართ. ანეულ-ი „ზაფხულის ნახნავი შემოდგომის ხორბლის დასათესად, – ანეულობა“

ლგ-ნგზარ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ნგზარ-ე (ბქ.)/ლგ-ნგზარ-ე (ლხმ.) < ქართ. გა-მგზავრ-ებ-ულ-ი „სამგზავროდ გასტუმრებული, გაგზავნილი; გზად წასული“

ლგ-ნდელ-ე (ბქ.) „დაბეგრული (ზედმიწ. – *გა-ნადელ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ნადელ-ი (< რუს. надел) „მიწის პატარა ნაკვეთი, რომელსაც რევოლუციამდე სოფელში აძლევენ გლეხის ოჯახს სარგებლობისათვის“

ლგ-ნერგ-აჟ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-რგნგ-აჟ-ე (ზს.)/ლგ-ნერგ-აჟ-ე (ბქ., უშგ.)/ლი-ნერგ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-რგნგ-აჟ-ე (ჩოლ.) „[გა]დანერგილი ჩითილები“ < ქართ. და-ნერგ-ილ-ი „ნერგად ჩაყრილი, დარგული (ხეხილი...)“

ლგ-ნელ-ე (ლშხ.) < ქართ. გა-ნელ-ებ-

ულ-ი „მესუსტებული, შენელებული, დაკლებული...“

ლგ-ნიკრატ (ლშხ., ჩოლ.) „ნისკარტი-ანი“ < ქართ. (საბა, იმერ.) ნისკარტი-ი „ფრინგლის ტუჩი, – ნისკარტი“

ლგ-ნიორ (ლნტ.)/ლგ-ნიურ-ა (ჩოლ.) < ქართ. ნივრ-იან-ი „რასაც ნიორი აქვს“

ლგ-ნ-ტყარტ-ე (ზს.) < ქართ. გა-ტყი-ურ-ებ-ულ-ი „გაველურებული, გაგარე-ულებული“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ტყარ-ი „ტყიური, გარეული“

ლგ-ნ-ტყჷ-ეჷ-რნ-ე/ლგ-ნ-ტყო[ჷ]-ე (ზზ.)/ლგ-ნ-ტყოჷ-ე (ბქ.) < ქართ. და-ტყვ-ევ-ებ-ულ-ი „ტყვედ წამოყვანილი, ტყვედ ჩაგდებული, ტყვე“

ლგ-ნშან (ზს., ლნტ.)/ლგ-ნშან (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ლშან/ლგ-შან (ლშხ.)/ლგ-ნიშნ-ჰტ-ე (ლნტ.)(ლშხ.)/ლგ-ნიშნ-ატ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ნშან-ე (უშგ.) < ქართ. და-ნიშნ-ულ-ი (< ფალ. *nišān*) 1. „ნიშან-დადებული, – აღნიშნული, მითითებული, ნაჩვენები“, 2. „შერჩეული, დადგენილი, დადებული (დრო, ადგილი)“, 3. „მიჩნეული, განკუთვნილი“, 4. „და-ზელგილი, დაწინდული...“

ლგ-ნძლაჷ-ე (ზზ.)/ლგ-ნიზლაჷ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ნირზლაჷ-ე (ბქ.) < ქართ. და-ნიძლაჲ-ებ-ულ-ი/და-ნა-ძლევ-ებ-ულ-ი „სანაძლეო დადებული“

ლგ-იმედ (ზს., ქს.)/ლგ-იმად (უშგ.) „შეძლებული, ღონიერი (ზედმიწ. – *მო-იმედ-ე)“ < ქართ. იმედ-ი (< თურქ. *ümit* < არაბ.-სპარს.) „მოლოდინი, რწმენა“, გადატ. „მშველელი, მხსნელი“ (შდრ. ზს., ქს. ლგმბეც)

ლგ-იმედ-ე (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-იმედ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. იმედ-იან-ი (< იმედ-ი < თურქ. *ümit* < არაბ.-სპარს.) „მხნე, გულგაუტეხელი“

ლგ-მრჷლ (ზს.)/ლგ-მრჷლ (ზზ.)/ლგ-მრალ/ ლგ-მარალ (ლშხ.)/ლგ-მარჷლ

(ლნტ.)/ ლგ-მარალ (ჩოლ.)/ლგ-მრალ (უშგ.) < ქართ. იარალ-იან-ი „შეიარაღებული, იარაღასხმული“

ლგ-მ-რშჷლ (ბქ.)/ლგ-ა-რშჷლ (ლშხ.)/ლგ-ა-რშჷლ (ჩოლ.) „ნიფხვია-ნი“ < ქართ. შარვლ-იან-ი „შარვლით შემოსილი“

ლგ-მ-ფხაზ-უ (ზს.)/ლგ-ა-ფხაზ-უ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. აფხაზ-ურ-ი „აფხაზების კუთვნილი, აფხაზების-თვის დამახასიათებელი (ენა, კულტურა...)“

ლგ-მ-ფხანგ-უ (ზს.)/ლგ-ა-ფხნიკ-უ (ქს.) < ქართ. ამხანაგ-ურ-ი (< ფალ. *hamxānak*) „ამხანაგის შესაფერი, – მე-გობრული“

ლგ-მ-ყრ-ე/ლგ-ყრ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ჰ-ყრ-ე (ლნტ.) „აყრილი, გადასახლებული“; გადატ. „დაქცეული, დაღუპული“ < ქართ. ა-ყრ-ილ-ი „გადასახლებული, სხვა ადგილას გადასული საცხოვრებლად“ (შდრ. ზს. [ქა] ლუზგუ-ნე; ზს. [ჟი] მექფე)

ლგ-პენტ-ატ-ე (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-პენტ-ე (ქს.)/ლგ-პენტ-ჰტ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-პენტ-ილ-ი „გაპენტილი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლგპტყენე; ზს., ლშხ., ჩოლ. ლგბძღენე)

ლგ-პეხტდ-ე (ზს.) „დამაშხული (ზედმიწ. – *გა-ა-აპოხტ-ებ-ულ-ი)“ < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი/აპუხტ-ი „მესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“

ლგ-პიმპილ-ა-მ (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-პინპილ-ა-მ (ჩოლ.) < ქართ. პიმპილ-იან-ი/პილპილ-იან-ი „პილპილით შეზავებული, – მწარე, ცხარე“, იხ. ლგ-ძვანა

ლგ-პიტნ-ა-მ (უშგ. ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პიტნ-იან-ი „პიტნით შეზავებული“ (შდრ. ბქ. ლგმინთჷ)

ლგ-პირ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-პირ-ე (ბქ.) < ქართ. და-პირ-ებ-ულ-ი „განზრახული, ჩაფიქრებული, გადაწყვეტილი“

ლგ-პრიალ-რნ-ე (ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-პრიალ-ე (ჩოლ.) „პრიალა, სიპი, სწორი“ < ქართ. გა-პრიალ-ებ-ულ-ი „გაკრიალებული“ (შდრ. ბქ. **ჭკქრი**, **ჭანქალ**; ლშზ., ჩოლ. **მგკრტე**)

ლგ-პრისდ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-პრისტ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „ნათლული; მონათლული“ რელიგ. < ბერძ. **πριστοϋ** „მეთაურობა, ხელმძღვანელობა, ზედამხედველობა, ზრუნვა, დაცვა...“, შდრ., ასევე, გერმ. **prister** „მღვდელი; ქურუმი“ და ინგლ. **priest** 1. „მღვდელი, ეკლესიის მსახური“, 2. „ქურუმი“. რაც შეეხება **პრისდატ** (ზზ.)/**პრისდატ** (ქს.)/**პრისდატ** (ლხმ.) ფორმებს, ისინი < ქართ. პრისტავ-ი < რუს. **пристав** „ბოქაული; ზედამხედველი“

ლგ-პელწ-ე (უშგ.)/ლგ-პილწ-ე (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. წა-ბილწ-ულ-ი (< ბილწ-ი < ძვ. სომხ. **piyc**) „გაუწმინდურებული, წარყვნილი, შეგინებული“

ლგ-პერტახ-ე (ზს., უშგ.)/ლგ-პარტახ-ე (ლშზ., ჩოლ.) „გაჩანაგებული; გაქურდული; აოხრებული“ < ქართ. გა-პარტახ-ებ-ულ-ი (< პარტახ-ი < სპარს. **pardāxt**) „გაჩანაგებული“

ლგ-რანგ (ზს., ლნტ.)/ლგ-რანგ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ.), მეგრ. რანგ-იან-ი (< რანგ-ი < ოს. **rong**) „თაფლისაგან დაზნადებული სასმლის შემცველი“

ლგ-რამ (ბქ., ლნტ.)/ლგ-რამ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. რამ-იან-ი (< რამ-ი < სპარს. **raxš**) „ზღაპრულ ცხენზე ამხედრებული“

ლგ-რგ-იჟ-ალ-ე (ზზ., ჩოლ.)/ლგ-რგ-აჟ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-რგ-აჟ-ალ-ე (ლშზ., ჩოლ.) **ხლმ.** < ქართ. და-რიგ-ებ-ულ-ი „დანაწილებული, ჩამორიგებული“, გა-

რიგ-ებ-ულ-ი „რიგზე გაწყობილი; განაწილებული, გაყოფილი“

ლგ-რგ-აჟ-ე (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-რგ-იჟ-ე (ზზ.)/ლგ-რიგ-აჟ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-რიგ-ებ-ულ-ი „დანაწილებული, ჩამორიგებული“, გა-რიგ-ებ-ულ-ი „რიგზე გაწყობილი; განაწილებული, გაყოფილი“

ლგ-რიყ-აჟ-ე (ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-რყ-აჟ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-რიყ-ულ-ი „რიყზე, ნაპირზე გატანილი რაიმე ან ვინმე (მდინარის... მიერ)“, შდრ. ბქ., ჩოლ.

ლგქლაე

ლგ-რცხაჟ-ე (ზზ.)/ლი-ნგ-რცხაჟ-ე (ბქ.)/ლგ-რიცხაჟ-ე (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-რიცხ-ულ-ი „დათხოვილი, გაგდებული...“

ლგ-სა-მუხლ-დ (ლშზ.) „სამუხლიანად“ < ქართ. სა-მუხლ-ე „მუხლზე წამოსაცმელი“

ლგ-სანსალ-ე (ჩოლ.)/ლგ-სანსარ-ე (უშგ., ლშზ.) < ქართ. (გურ.) გა-სანსალ-ებ-ულ-ი „ძლიერ გაღესილი, სანსალა“

ლგ-საჟათ-ე (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. მი-სავათ-ებ-ულ-ი „დაღლილ-დაქანცული, [და]მაშვრალი, ქანცგამოლეული“ (შდრ. ზს., ლშზ. [ჩუ] **ლგმშერე**; ზზ. **მაფშარ**, ბქ. **მაფშარ**, ლშზ., ჩოლ. **მაფშარ**, ლნტ. **მაფშარ**)

ლგ-საფარ-ე (ლნტ.) < ქართ. ჩა-საფრ-ებ-ულ-ი „ვინც ჩასაფრეს ან ჩასაფრდა, – საფარში ჩამჯდარი“

ლგ-საჩიჟარ-ე (ლნტ.)/ლგ-საჩიჟრ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-ჩივრ-ებ-ულ-ი „რაც გაასაჩივრეს ან გასაჩივრდა“, იხ. ლგ-ჩიჟლ-ე/ლგ-შჩიჟლ-ე

ლგ-საზიჩრ-ე (ლნტ.)/ლგ-საზიჩრ-ე (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. და-სა-ზიჩრ-ებ-ულ-ი „დაზიანებული, დაშავებული, დამახინჯებული“

ლგ-საზრ-ე (ზზ., ლშზ.)/ლგ-საზრ-ე

(ბქ.) „გააზრებული, მოაზრებული; მოფიქრებული, გადაწყვეტილი, განსჯილი (ზედმიწ. – მო-საზრ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. საზრ-ი „გონებით მოსინჯვა“ (სა-ბა), საზრის-ი „იგივეა, რაც საზრი“, მო-საზრება

ლგ-სბრალ-ე (ზს.) / ლგ-საბრალ-ე (ჩოლ.) „გასაცოდავებული (ზედმიწ. – *გა-საბრალ-ო-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. სა-ბრალ-ო „შესაბრალოსი, საცოდავი, საწყისი“

ლგ-სელდო (ლნტ.) „უნაგირიანი (ზედმიწ. – *სედლო-იან-ი)“ < რუს. *седло* „უნაგირი“

ლგ-სინჯ-{ა}ტ-ნლ-ე/ლგ-სენჯ-აჲ-ნლ-ე (ბზ.)/ლგ-სენჯ-აჲ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-სინჯ-ტ-ნლ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სინჯ-აჲ-ნლ-ე (ჩოლ.) „დათვალიერებული“ *ხლმ.* < ქართ. გა-სინჯ-ულ-ი „შემოწმებული; დათვალიერებული...“

ლგ-სინჯ-აჲ-ე (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ლგ-სინჯ-ტ-ე/ლგ-სენჯ-აჲ-ე (ბზ.)/ლგ-სენჯ-აჲ-ე (ზს., ლნტ.)/ლგ-სინჯ-აჲ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სინჯ-ტ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შენჯ-აჲ-ე/ლგ-შენჯ-აჲ-ე (ლზმ.) „დათვალიერებული“ < ქართ. გა-სინჯ-ულ-ი „შემოწმებული; დათვალიერებული...“

ლგ-სირმ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სირმ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლგ-სირმა-ე (ბქ.) < ქართ. მო-სირმ-ულ-ი (< სირმა < თურქ.-სპარს. *sirmā*) „სირმით ნაქარგი“

ლგ-სკეთ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სიკეთ-ე (ლნტ.)/ლგ-სიკთ-ე (ჩოლ.) 1. ზს. „მოგვარებული“, 2. ზს., ქს. „გაკეთებული“, 3. ზს., ქს. „გალამაზებული, დამშვენებული“, 4. ჩოლ. „დამაკებული“ < ქართ. სი-კეთ-ე „კეთილი თვისება, საქციელი, სხვისთვის კარგის ქმნა; კეთილად ყოფნა“. || „კეთილი, კარგი, სასიკეთო რამ“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლგმსგუენე

„დამშვენებული“; ლზმ. ლუთულაშე „გალამაზებული“)

ლგ-სმინდ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სი-მინდ-იან-ი (< სიმინდ-ი < სომხ. *սմինդ* „მადალხარისხოვანი ხორბლის ფქვილი“ < ბერძ. *ἵσμιδος*) „სიმინდის შემცველი“

ლგ-სპირტ-აჲ-ე (ზს., ქს.) < ქართ. და-სპირტ-ულ-ი (< სპირტ-ი < რუს. *Спирт* < ლათ. *spiritus*-იდან „სული“) „რაც დასპირტეს, რაშიც სპირტი გაურიეს, – სპირტით შეზავებული; სპირტნარევი, სპირტიანი“

ლგ-სრეს-აჲ-ე/ლგ-სრეს-აჲ-ე (ლნტ.)/ლგ-სრეს-აჲ-ე/ლგ-სრის-აჲ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-სრეს-ილ-ი „დახელილი, მოსრესილი, გა-სრეს-ილ-ი...“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მეჟღპე/ლეჟღპენე)

ლგ-სრიალ-რნ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სრიალ-ე (ჩოლ.) „გალიპული, მოლიპული“ < ქართ. გა-სრ-იალ-ებ-ულ-ი „გაცურებული, მოსრიალებული“ (შდრ. ბზ. მუღტლისტი, ჩოლ. მუღტრლსტი; ბქ. ლგქსტენე, ჩოლ. ლგსტენე)

ლგ-სტარინ-ე (ბქ.) „დაბედებული, დაკვებებული“ < ბერძ. *σταυρός* „ჯვარი“

ლგ-სტროჩკ-აჲ-ნლ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-სტროჩკ-აჲ-ალ-ე (ბქ., ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. და-სტროჩკ-ილ-ი (< რუს. *Строчка*) „დაგვირისტებული, გვირისტით გაკერილია“ (შდრ. ზს. [ჟი] ლგდგნდაგლე)

ლგ-სტროჩკ-აჲ-ე (ბზ.)/ლგ-სტროჩკ-აჲ-ე (ბქ., ქს.)/ლგ-სტროჩკ-აჲ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-სტროჩკ-ილ-ი (< რუს. *Строчка*) „დაგვირისტებული, გვირისტით გაკერილი“ (შდრ. ზს. [ჟი] ლგდგნდაგლე)

ლგ-სტუტ (ზს., ლნტ.)/ლგ-სეუ (ლზმ.)/ლგ-სოუ (ლშხ., ჩოლ.) „ბარაქიანი, ხვავრიელი, დოვლათიანი“ < ქართ. სვ-იან-ი (< სვე < ოს. *fesgun* „სვიანი, ბედნიერი“)

„ბედნიერი, ბედიანი“, იხ. ს[უ]ეჟ-ან

ლგ-სფარ-ე (უმგ.)⁵⁸ „გადაფარებული; დახურული (ზედმიწ. – *გადა-სა-ფარ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. სა-ფარ-ი „გადასაფარებელი, სახურავი...“, იხ. ლგ-ლფარ

ლგ-სწორ-აჟ-ე (ზს., ქს.)/ლუ-სწორ-აჟ-ე (ბქ.) < ქართ. გა-სწორ-ებ-ულ-ი „დაწყობილი, გაშლილი...“ (შდრ. ბზ. ლგხუწრაჟე)

ლგ-სხათ (ზს.)/ლგ-სხათ-ე (ბქ.) „მოხერხებული“ < ქართ. *მო-ხასიათ-ებ-ულ-ი „მოწადინებული, მოხერხებული“

ლგ-სგრეგებ (ზს., ქს.) „გამოყენებული (ზედმიწ. – *ნა-სარგებლ-ებ-ი)“ < ქართ. სარგებლ-ობ-ა „რისამე გამოყენება, მოხმარება რაიმე საჭიროების, მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად, მიზნის მისაღწევად...“

ლგ-სგრეგებლ-ე (ზს., ქს.) „გამოყენებული (ზედმიწ. – *ნა-სარგებლ-ებ-ი)“ ხლმ. < ქართ. სარგებლ-ობ-ა „რისამე გამოყენება, მოხმარება რაიმე საჭიროების, მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად, მიზნის მისაღწევად...“

ლგ-სგრკ-აჟ-ე (ბზ.)/ლგ-სირკ-ლ-აჟ-ე (ბქ.)/ლგ-სარკ-აჟ-ე (ლშზ., ჩოლ.) გადატ. „გაწმენდილი, გასუფთავებული, გაპრიალებული (ზედმიწ. – *გა-სარკ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. მო-სარკ-ულ-ი „მოპრიალებული“

ლგ-სგრკ-ლ-აჟ-ალ-ე (ბზ.)/ლგ-სირკლ-აჟ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-სარკ-აჟ-ალ-ე (ლშზ., ჩოლ.) გადატ. „გაწმენდილი, გასუფთავებული, გაპრიალებული (ზედმიწ. – *გა-სარკ-ებ-ულ-ი)“ ხლმ. < ქართ. მო-სარკ-ულ-ი „მოპრიალებული“

ლგ-ტარ-აჟ-ე (ლშზ.) „გაქურჩული, ფურჩგაცლილი, გარჩეული (ზედმიწ. – *გა-ტარო-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ტარო

„ყვავილედის ერთ-ერთი ტიპი; აქვს სქელ ღერძზე მჭიდროდ მჯდომარე ყვავილები“, იხ. ლუ-ფურჩ-აჟ-ე

ლგ-ტარ-ე (ბზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ტარ-აჟ-ე (ბქ.)/ლგ-ტარ-აჟ-ე (ლნტ., ლხმ.) < ქართ. გა-ტარ-ებ-ულ-ი „გავლილი, გამოვლილი (დრო)“

ლგ-ტარო-ე (ლშზ., ჩოლ.) „ტაროებმოსხმული (ზედმიწ. – *გამო-ტარო-ობ-ულ-ი)“ < ქართ. ტარო „ყვავილედის ერთ-ერთი ტიპი; აქვს სქელ ღერძზე მჭიდროდ მჯდომარე ყვავილები“

ლგ-ტან (ზს., ლნტ.)/ლგ-ტან (ლშზ., ჩოლ., უმგ.) „ზორბა, დიდი, სრული; ტანადი“ < ქართ. ტან-იან-ი (< ტან-ი < სპარს. *tan*) „ტანადი“

ლგ-ტენ-აჟ-ე (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. და-ტენ-ილ-ი „გავსებული“

ლგ-ტინტიკ-ე (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ.

1. „შიშველი, ტიტველი, ტიტლიკანა“,
2. „წმინდა, სუფთა წყალი“ < ქართ. (გურ., იმერ.) ტინტრაქა/ე-მ „შიშველი, ტიტველი, ტიტლიკანა“

ლგ-ტიტიტინ-ე (ლშზ.)/ლგ-ტიუტი-ჟინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ამო-ტივ-ტივ-ებ-ულ-ი „ტივტივით ამოსული წყლის ზედაპირზე“

ლგ-ტკც-აჟ-ე (ბზ.)/ლგ-ტკიც-აჟ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ტკც-ილ-ი „დატკეპნილი, დაწნეხილი“

ლგ-ტკც-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ტკიც (ზს.)/ლგ-ტკც-აჟ-ე (ბზ.)/ლგ-მ-ტკიც-აჟ-ე (ბქ.) < ქართ. და-მ-ტკიც-ებ-ულ-ი „დასაბუთებული, დადგენილი“

ლგ-ტკც-დ (ბზ.)/ლგ-ტკიც-დ (ზს., ჩოლ.) „დანამდვილებით, დაზუსტებულად“ ზმნის. < ქართ. მ-ტკიც-ე-დ „დასაბუთებულად“

ლგ-ტლზ-ე (ლშზ.)/ლგ-ტლახ-ე/ლგ-ტალხან-ე/ლგ-ტოლხან-ე (ჩოლ.)/ლგ-ტგლხ-ან-ე (უმგ.) < ქართ. ა-ტალახ-ებ-

ულ-ი „ტალახით დაფარული, ტალახად ქცეული“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ლგტყრე**), იხ. **ტალხ-არ**

ლგ-ტრიალნ-ე (ლნტ.)/**ლგ-ტრიალნ-ე** (ჩოლ.) „ამობრუნებული“ < ქართ. ამო-ტრ-იალ-ებ-ულ-ი „ამობრუნებული, გადაბრუნებული, გადატრიალებული“ (შდრ. ზს. [ჟი] **ლგსიპ**)

ლგ-ტვირთ-აჟ-ე (ზს., ქს.) < ქართ. და-ტვირთ-ულ-ი „ტვირთდადებული, ტვირთდაკიდებული“, გადმო-ტვირთ-ულ-ი „გადმოღებული (ტვირთი)“, შდრ. ზს. [ჟი] **ლგქვ**; ბზ. [ჩუ] **ლგლზბ**, ბქ. [ჟი] **ლგლზბ**; ლშხ. [ჩუ] **ლუბრონსკე**; ლნტ. **დაყუენცილ**

ლგ-ტანჯ-აჟ-ე (ზს.)/**ლგ-ტანჯ-აჟ-ე** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ტანჯ-ულ-ი „გაწამებული, გაწვალეხული, გატანჯული“

ლგ-ტალ[ე] (ლშხ., უშგ.)/**ლგ-ტალ** (ჩოლ.) < ქართ. ვალ-იან-ი „ვალადაღებული“ (შდრ. ზს. **ლგგდანე**, უშგ. **ლგგდნე**)

ლგ-ტახშამ-ან (ლნტ.)/**ლუ-ტახშამ-ან** (ლშხ., ჩოლ.) „ვახშამობის შემდეგ“ < ქართ. ვახშამ-ი (< თურქ. **akşam** < სპარს. „საღამო“) „უკანასკნელი ჯერის პურის ჭამა საღამო ჟამს“

ლგ-ტერ (ბზ., ლნტ.)/**ლი-ტერ** (ზს., ლნტ.)/**ნი-ტერ** (ბქ., ლშხ., ლნტ.)/**ლუ-ტერ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ.) ლი-ვერ-ი (< ქართ. რევოლვერ-ი < ინგლ. **revolver, revolve** „ბრუნვა“) „მრავალვახანიანი ცეცხლსასროლი პატარა იარაღი ხელისა...“

ლგ-ტერჩხ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ლგ-ტორჩხლ** (ლშხ.) „ბუდიანი, ქარქაშიანი“ < ზან. (მეგრ.) ორჩხ-ე (შდრ. ლაზ. ოჩხ-ე) „დანის, ხანჯლის ბუდე, – ქარქაში“

ლგ-ტსდატ/ლგ-ტსტატ (ბზ.)/**ლგ-ო/ტსტატ-ე** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლგ-ტსდატ**

(უშგ.) < ქართ. და-ოსტატ-ებ-ულ-ი (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ვინც დააოსტატეს ან დაოსტატდა“

ლგ-ტსდატ-ნლ-ე/ლგ-ტსტატ-ნლ-ე (ბზ.)/**ლგ-ტსტატ-ნლ-ე** (ლშხ., ჩოლ.) **ხლმ.** < ქართ. და-ოსტატ-ებ-ულ-ი (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. **ustād**, შდრ. ფალ. **ōstāt**) „ვინც დააოსტატეს ან დაოსტატდა“

ლგ-ფაციც-ე (ქს.) < ქართ. გა-ფაციც-ებ-ულ-ი „ყურადღებამახვილებული, დაძაბული“

ლგ-ფახ-აჟ-ე (ქს.) < ქართ. და-ფეხვილ-ი „დახუთული, დავრდომილი; დაძველებული, ყავლგასული“

ლგ-ფას (ზს., ლნტ.)/**ლგ-ფას** (ლშხ., ჩოლ.) „ძვირად ღირებული, ფასიანი, შეფასებული; დაფასებული“ < ქართ. ფას-იან-ი (< ფას-ი < ძვ. ალან. ***faes/fas**) „რასაც ფასი აქვს, – ფულად ღირებული“

ლგ-ფერფლ-აჟ-ე (ბზ., ლნტ.) < ქართ. და-ფერფლ-ილ-ი „ფერფლად ქცეული, დამწვარი“ (შდრ. ზს. **ქიქიმდ ლგგნე**; ზს. **ქამდ მეჩდე**)

ლგ-ფეთ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ლგ-ფეთ-ე** (ბქ., ლნტ.) „ბრაზიანი, ავი, კაპასი“ < ქართ. ფეთ-იან-ი „დაფეთებული, დამფრთხალი, შემინებული; გიჟი“ (ბზ. **ფგლწნაჲ**, ბქ. **ფგლწნა**; ქს. **უკაფ**; ბქ. **ფხულელა**)

ლგ-ფირჟ-ან-ე (ზს.)/**ლგ-ფურჟ-ენ-ე** (ბზ.)/**ლგ-ფერჟ-ან-ე** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლგ-ნ-ფროჟ-ინ-ე** (უშგ.) 1. ბქ., ლშხ., ჩოლ. „შეღებილი“, 2. ჩოლ. „მტვერგაცლილი“ < ქართ. შე-ფერ-ილ-ი „შეღებილი, შეფერადებული“, იხ. **ლგ-ფიფჟ-აჟ-ე**

ლგ-ფირჩლ-აჟ-ე/ლუ-ფურჩლ-აჟ-ე (ბქ.) < ქართ. გადა-ფურცლ-ულ-ი „გადაშლილი (წიგნი, რვეული...)“, იხ. **ლუ-ფურცლ-აჟ-ე**

ლგ-ფიფქ-აჲ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „კირით შეღებილი კედელი“ < ქართ. შეფიფქ-ულ-ი „ფიფქით დაფარული; ფიფქშეყრილი“, იხ. ლგ-ფირჲ-ან-ე

ლგ-ფლნჩ-ე (ბზ., ლშხ.)/ლგ-ფლენჩ-ე (ბქ.) „დამბლადაცემული, მკვდარს დამსგავსებული (ზედმიწ. – და-ფილენჩ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. (ქართლ.) ფელენჩ-ი, (გურ.) ფილენჩ-ი (< არაბ. *palač*) „ავადმყოფობაა, სენია დამგრეხელი“ (შდრ. ბქ., ქს. ლგფჯგნე)

ლგ-ფოტორ-ე (ჩოლ.) „დამპალი და გამხმარი ხე“ < ქართ. გამო-ფუტურო-ებ-ულ-ი „ფუტუროდ ქცეული, გამო-ფულუროებული“ (შდრ. ბქ. ბნდლჲდ მეჩდე; ბქ. [ჩუ] ლუფროტე)

ლგ-ფოდორ-ე (ჩოლ.) „სიდამპლით გამოფულუროებული ხე, ძლიერ დაბერებული“ < ქართ. გამო-ფულურო-ებ-ულ-ი/გამო-ფულრ-ულ-ი „გამოდრუებული, გამოფუტუროებული“ (შდრ. ბქ. ბნდლჲდ მეჩდე; ბქ. [ჩუ] ლუფროტე)

ლგ-ფორ-ე (ბქ.)/ლგ-ფორ-ე (ჩოლ.) 1. ბქ., ჩოლ. „დამარცხებული, წაგებული“, 2. ჩოლ. „გამხდარი, გამჩატებული“ < ქართ. ფორა (< იტალ. *fora* „წინ“) „ძლიერი მოთამამისაგან სუსტისათვის წინასწარ მიცემული ქულების ან სვლების გარკვეული რაოდენობა (მაგ., ჭადრაკში, ბილიარდში...)“, შდრ. ბზ. [ჟი] ლგწნე, ბქ. [ჩუ] ლგწნორ

ლგ-ფს-ენ-ე (ზს., ლნტ.) „ძვირად ღირებული, ფასიანი, შეფასებული; დაფასებული; ფასდადებული“ < ქართ. და-ფას-ებ-ულ-ი (< ფას-ი < ძვ. ალან. **faes/fas*) „შეფასებული; ჯეროვნად აღიარებული, პატივცემული; მნიშვნელოვნად მიჩნეული“ (შდრ. ზს. [ჟი] ლუ-ლგჲენ, ბქ. [ჟი] ლგლგენ, ლშხ. [ჟი] ლუ-ლგონ, ლნტ. [ჟი] ლგლგჲენ)

ლგ-ფჰაჲ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-

ფჰაჲ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-ფუჰ-ებ-ულ-ი „წამხდარი“

ლგ-ფხ-ა-ე (ჩოლ.) < ქართ. ფხ-იან-ი „რასაც ფხა აქვს; წვრილძვლიანი; ბეწვიანი...“

ლგ-ფგროთხილ (უშგ.) < ქართ. დამფროთხალ-ი „შემკრთალი, დაფეთებული, გამფროთხალი“ (შდრ. ჩოლ. ლგფე-თაჲე)

ლგ-ქართულ-უ (ბქ., ჩოლ.)/ლგ-ქართ-უ (ლშხ.) < ქართ. ქართულ-ი „ქართული ენა, სიტყვა...“, იხ. ქარ-თთილ

ლგ-ქაჲ-ე (ბქ.) „სულელი, გიჟი (ზედმიწ. – *გა-ქაჲ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ქაჲ-ი (< სპარს. *kaš* „ყალბი“) *ცრუმორწ*. „ავისული, ეშმაკი“

ლგ-ქაფ-აჲ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ა-ქაფ-ებ-ულ-ი „ქაფმოდებული, ქაფიანი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლგჰრჲე, ბქ. ლგჰე-რჲე)

ლგ-ქილიქ (ლშხ.) „ფიცრებიანი“ < ქართ. ქილიკ-ი „ფიცარი, დაჭდობილი ერთმანეთში გასაწყობად“ (საბა), კახ., რაჭ. ქილიქ-ი

ლგ-ქლაქ-უ (ზს.)/ლგ-ქალაქ-უ (ლშხ., ჩოლ.) ქართ. ქალაქ-ურ-ი (< ქალაქ-ი < სომხ. *kalak*) „ქალაქისა და ქალაქელე-ბის დამახასიათებელი, მათი შესაფერი“

ლგ-ქლიბ-აჲ-ნალ-ე (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ქლიბ-ულ-ი „რაც გა-ქლიბეს ან გაიქლიბა“ (შდრ. ბზ. ლგრე-საჲე, უშგ. ლგრსე)

ლგ-ქლიბ-ე (ზს.)/ლგ-ქლიბ-აჲ-ე (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ქლიბ-ულ-ი „რაც გაქლიბეს ან გაიქლიბა“ (შდრ. ბზ. ლგრესაჲე, უშგ. ლგრსე)

ლგ-ქრ-ა-ე (ბზ.)/ლგ-ქრ-ა-ე (ლშხ.)/ლგ-ქირ-აჲ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლგ-ქრ-ი-ე/ლგ-ქრ-ა-ე/ლგ-ქრ-ა-ე/ლგ-ქრ-ა-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ქირ-ავ-ებ-ულ-ი

1. „ქირით დაჭერილი, ქირით აღებული ან გაცემული (დროებითი სარგებლობისათვის)“, 2. „ქირით აყვანილი; ქირით მომუშავე“

ლგ-ქშაგ-უ (ზს., ლშხ.) < ქართ. ქაშაგურ-ი „ჩერქეზული, ყაბარდოული“

ლგ-ქგრბაქ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „საქონლის დროებითი სადგომი, ბაკი (ქვის ყორით ან ხის ღობით შემოკავებული), ქართა (ზედმიწ. – *შემო-კარ-ბაკ-ებულ-ი)“ < ქართ. (მესხ.) კარ-ბაკ-ი „მიწური სახლის შემავალი, კარი და ბაკი ერთად“ (შდრ. ბქ. დურყუ, მეგრ. ქაბარკა – **хлев для коз**, ქარა „ეკალი, ხიწვი“)

ლგ-ქგრგ-აჟ-ალ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ქგრგ-აჟ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-ქარგ-აჟ-ალ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ქარგ-აჟ-ალ-ე (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-ქარგ-ულ-ი „რაც მოქარგეს ან მოიქარგა, – ნაქარგი“

ლგ-ქგრგ-აჟ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ქგრგ-აჟ-ე (ბქ.)/ლგ-ქარგ-აჟ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ქარგ-აჟ-ე (ლნტ.) < ქართ. მო-ქარგ-ულ-ი „რაც მოქარგეს ან მოიქარგა, – ნაქარგი“

ლგ-ქგრტამ-ე (ზს.)/ლგ-ქრტამ-ე/ლგ-ქრტამ-აჟ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ქრტამ-ულ-ი „ქრტამით მოსყიდული“

ლგ-ღართ (ზს., ლნტ.)/ლგ-ღართ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ., გურ., ჯავახ.), ზან. (მეგრ.) ღართ-ი „ნაბადი, ჩოხა“, ღართამი „ჩოხიანი“

ლგ-ღერღლ-აჟ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ღერღლ-აჟ-ე (ზს.)/ლგ-ღირღლ-აჟ-ე (ბქ.)/ლგ-ღირღლ-აჟ-ე/ლგ-ღერღლ-აჟ-ე (ლშხ.) < ქართ. დაღერ-ღილ-ი 1. „ძალიან მსხვილად დაფქული“, 2. „დაღრღნილი, დახრული“

ლგ-ღლატ-ე (ზს., ლშხ.)/ლგ-ღლატ-ე (ლნტ.) „დაღუპული“ < ქართ. და-ღლატ-ებ-ულ-ი (< ღლატ-ი < არაბ.-სპარს. **yalat**) „ვისაც უღალატეს, ვისაც

მოლოდინი არ გაუმართლდა, მოტყუებული“

ლგ-ღრაჟ-ალ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ღრაჟ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-ღარაჟ-ალ-ე (ლნტ.) „გავლებული (ხნული)“ *ხლმ.* < ქართ. და-ღარ-ულ-ი „ღარებგავლებული“

ლგ-ღრაჟ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ღარაჟ-ე (ლნტ.) „გავლებული (ხნული)“ < ქართ. და-ღარ-ულ-ი „ღარებგავლებული“

ლგ-ღრიბ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ღრიბ (ბქ., ჩოლ.)/ლგ-ღარიბ-ე (ლნტ.)/ლგ-ღარიბ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-ღარიბ-ებ-ულ-ი (< ღარიბ-ი < სპარს. **qarib** „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ. **ḡarīb** 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი“) „ვინც გაღარიბდა ან გააღარიბეს, სიდუხჭირეში ჩავარდნილი...“ (შდრ. ბქ. **კოსას ლგგნე**)

ლგ-ყარ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ყარ (ბქ., ლნტ.) „სახურავი (ზედმიწ. – ყავრიანი)“ < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **kavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ლგ-ყარ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ყარ-ე (ბქ., ლნტ.) „ყავრად გამოხდილი (ზედმიწ. – *გა-ყავრ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **kavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ლგ-ყელ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ყელ-ე (ბქ., ლნტ.)/ლგ-ყელ-ე (ლნტ.) „ამოყვანილი ყველი (ზედმიწ. – *ამო-ყველ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადაც ადგებენ რძეს დვრიტის ან მჟავას საშუალებით“

ლგ-ყიდ (ზს., ქს.) < ქართ. ნა-ყიდ-ი „ყიდვით შეძენილი“

ლგ-ყლიბ-აჲ-ე (ბზ.)/ლგ-ყლემა-ე (ბქ.)/ლგ-ყლაპ-აჲ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ყლეპ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ყლაპ-აჲ-ე (ლნტ.) < ქართ. გადა-ყლაპ-ულ-ი „რაც გადაყლაპეს ან გადაეყლაპათ“ (შდრ. ზს. ლურტყუქე, ჩოლ. ლუნტყუქე)

ლგ-ყმპლ-აჲ-აჲ-ე (ბზ.)/ლგ-ყლემა-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-ყლაპ-აჲ-აჲ-ე (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გადა-ყლაპ-ულ-ი „რაც გადაყლაპეს ან გადაეყლაპათ“

ლგ-ყერჩ-უ (ლშხ.) < ქართ. ყარაჩ-ულ-ი „ყარაჩაულისთვის დამახასიათებელი, – ყარაჩაული“

ლგ-შაშხ-აჲ-ე (ქს.) „მეტისმეტად დამარილებული“ < ქართ. (იმერ., გურ.) და-შაშხ-ულ-ი „შაშხად გამოყვანილი, დამარილებული და გამხმარი ხორცი“

ლგ-შეშნილ-ე (ლნტ.)/ლგ-შეშლინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. შე-შლილ-ი „სულით ავადმყოფი, – გიჟი, გადარეული“ (შდრ. ბზ. რუქე; ბზ. ლუსრყე, ბქ. ლუსოყე; ბქ. ლუტატურე; ბქ. ლეჟაჟე; ლშხ. მითრულ; ლნტ. სურნელ)

ლგ-შიპ-აჲ-ე (ზს., ქს.) „დასაგებად გამზადებული ფიცრები (ზედმიწ. – *გა-შიპ-ვ-ა)“ < ქართ. შიპ-ი (< რუს. *Шип*) „იატაკისა და კედლის ფიცრებში ჩაყენებული რიკი ფიცრების ერთმანეთთან მჭიდროდ დასაკავშირებლად, – კოტა“

ლგ-შმოტკ-აჲ-აჲ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შმოტკ-აჲ-ალ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შმოტკ-აჲ-აჲ-ე (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. ჩა-შმოტკ-ილ-ი (< რუს. *шмотка*) „მოდურ, ძვირფას ტანსაცმელში გამოწყობილი“

ლგ-შმოტკ-აჲ-ე (ბზ.)/ლგ-შმოტკ-აჲ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შმოტკ-აჲ-ე (ლნტ.) < ქართ. ჩა-შმოტკ-ილ-ი (< რუს. *шмотка*) „მოდურ, ძვირფას ტანსაცმელში გამოწყობილი“

ლგ-შნ-აჲ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შენ-აჲ-ე (ლნტ.)/ლგ-შენ-აჲ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-შენ-ებ-ულ-ი (< შენ-ებ-ა < ფალ. *šēn*, შდრ. ძვ. ირან. *šaina*) 1. „დაარსებული (სოფელი, ქალაქი...)“, 2. „დარგული, ჩაყრილი (ხე, ბალახი, მცენარე...)“

ლგ-შნაჲ-ე/ლგ-ნშნაჲ-ე (ბზ.)/ლგ-შნაჲ-ე/ლგ-შნარ-ე (ბქ.)/ლგ-შნაჲ-ე (ქს.)/ლგ-შინაჲ-ე (ქს.)/ლგ-შნაჲ-ე (უშგ.)/ლგ-შინაჲ-ე (ლნტ.)/ლგ-შინაჲ-ე (ჩოლ.) „მოშინაურებული, შეჩვეული“ < ქართ. მო-შინ-ა-ურ-ებ-ულ-ი „რაც მოაშინაურეს ან მოშინაურდა, – გაშინაურებული“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლემთქუქე, ბქ., ჩოლ. ლუმთქუქე)

ლგ-შნ-ელ-დ (ლშხ.) „მინიშნებით“ *ზმნის.* < ქართ. ნიშან-ი (< ფალ. *nišan*) 1. „საგნის ან მოვლენის სხვა საგნების ან მოვლენებისაგან განმასხვავებელი თვისება, მხარე“, 2. „მომასწავებელი, მაჩვენებელი“, 3. „სიგნალი...“

ლგ-შრეტ-აჲ-ე (ჩოლ.) „გამომშრალი“ < ქართ. გამო-შრეტ-ილ-ი „გამომშრალი; ჩამქრალი; გამოწრეტილი...“ (შდრ. ზს. {ქა} ლუგაჟე; ბზ. {ქა} ლეზსკე)

ლგ-შტრ-აჲ-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლგ-შტირ-ე (ბქ.)/ლგ-შტირ-აჲ-ე (ქს.) < ქართ. მი-შტირ-ებ-ულ-ი „ვინც ან რაც მიაშტირდა“, გამო-შტირ-ებ-ულ-ი „ვინც (რაც) გამოაშტირეს ან გამოაშტირდა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლეფაჟე, ბქ. ლეფაჟე)

ლგ-შქარ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ლგ-შქარ-ე (ქს., უშგ.)/ლგ-შაქრ-აჲ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-შაქრ-აჲ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-შაქრ-ულ-ი (< შაქარ-ი < სპარს. *šakar*, შდრ. სკრ. *šarkara*) 1. „რაც დაშაქრეს ან დაიშაქრა, – შაქრით დამტკბარი“, 2. „შაქარივით დამტკბარი, დამაქრული“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ლუმჭუხუქე,

ლნტ. ლემქაზუ)

ლგ-შმ-აჟ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-შემ-აჟ-ე (ლნტ.)/ლგ-შემ-აჟ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-შემ-ებ-ულ-ი „გაქვავებული, გახევებული“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. ლგფგენე)

ლგ-შხმ-ე (ზზ.)/ლგ-შხამ (ბქ., ლნტ.)/ლგ-შხამ-აჟ-ე (ლნტ.)/ლგ-შხამ/ლგ-შხამ-აჟ-ე (ჩოლ.) „ბილწი; გესლიანი“ < ქართ. შხამ-იანი (< შხამ-ი < სპარს. sam) „გესლიანი; მოშხამული, მოწამლული“ (შდრ. ზზ., ჩოლ. ლაჟგაზრ, ბქ. ლაჟგაზრ, ლშზ. ლაჟგარი)

ლგ-შგლზრ (ზზ.)/ლგ-შარჯლ (ლნტ.)/ლგ-შგლ/რჯარ/ლგ-შარჯლ (ჩოლ.) < ქართ. შარვლ-იანი „ვისაც შარვალი აცვია“

ლგ-შენტ-ე (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-შანთ-ე (ბქ.)/ლგ-შენტ-აჟ-ე (ლშზ., უშგ., ჩოლ.)/ლგ-შანთ-აჟ-ე (ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-შანთ-აჟ-ე (ლნტ.) „გახურებული, გავარვარებული (რკინა)“ < ქართ. და-შანთ-ულ-ი „შანთით ამომწვარი, დადა-ლული“ (შდრ. ზს. {ჩუ/ქა} ლგქენტორინე; ზზ. {ქა/ჩუ} ლგლგზრინე; ბქ. {ჩუ} ლგლგნთორინე/ლგლგნდრინე)

ლგ-ჩემ-აჟ-ალ-ე (ზზ.)/ლგ-ჩემ-აჟ-ალ-ე (ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ჩემ-აჟ-ალ-ე (ლნტ.) „დამუქრებული, დაქადნებული“ < ქართ. და-ჩემ-ებ-ულ-ი „მითვისებული, დასაკუთრებული“, შდრ. ძვ. ქართ. გამო-ჩემ-ებ-ულ-ი/გან-ჩემ-ებ-ულ-ი/ მი-ჩემ-ებ-ულ-ი „მისაკუთრებული...“ (შდრ. ზს. ლუხუნალე; ზზ. ლგზგრზე)

ლგ-ჩინ (ლშზ., ჩოლ.) „სახელოვანი, გამოჩენილი“ < ქართ. ჩინ-იანი „ჩინოსანი“

ლგ-ჩინჩილ (ბქ., უშგ.)/ლგ-ჩინ-ჩილ (ფარ.) < ქართ. ჩვილ-იანი „ვისაც ძუძუთა ზავში ჰყავს“

ლგ-ჩირგ (ლნტ., ჩოლ.) „ბუჩქოვანი

მცენარე“ < ქართ. ჩირგვ-იანი „ბუჩქიანი“

ლგ-ჩიტლ-ე/ლგ-შიტლ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-შიტ-არ-ე (ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-შიტ-არ/ლგ-შიტლ-უნ-ე (უშგ.)/ლგ-შიტ-არ (ჩოლ.) < ქართ. გა-სა-ჩივ-რ-ებ-ულ-ი „რაც გაასაჩივრეს ან გასაჩივრდა“, იხ. ლგ-საჩიტარ-ე

ლგ-ჩრ-აჟ-ე (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ჩრ-ეჟ-ე (ბქ.)/ლგ-ჩერ-აჟ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-ჩერ-ებ-ულ-ი „დამდგარი, შეჩერებული; უქმად მყოფი“

ლგ-ჩქ-ოჟ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ჩქ-ეჟ-ე (ზზ.)/ლუ-ჩქ-ოჟ-ე (ზს.)/ლუ-ჩქ-ოჟ-ე (ბქ.)/ლგ-ჩქეჟ-ე (ლშზ.)/ლგ-ჩოქაჟ-ე/ლგ-ჩოქაჟ-ე (ლნტ.)/ლგ-ჩქოჟ-ინ-ე (უშგ.)/ლგ-ჩოქაჟ-ე/ლგ-ჩქოჟ-ინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ჩოქ-ილ-ი (< ჩოქ-ი < თურქ. çökme) „მუხლმოდრეკილი“

ლგ-ჩხინკორ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.) გადატ. „გამხდარი“ < ქართ. (გურ., იმერ.) გა-ჩხინკორ-ებ-ულ-ი „მეტისმეტად გამხდარი, გაჩხინებული“, იხ. ჩხინკორა

ლგ-ჩხრიკ-აჟ-ალ-ე/ლგ-ჩხირკ-აჟ-ალ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ჩხრიკ-აჟ-ალ-ე (ბქ.) ხლმ. < ქართ. გამო-ჩხრეკ-ილ-ი „გამოქექილი“

ლგ-ჩხრიკ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-ჩხირკ-ე (ბქ., ჩოლ.)/ლგ-ჩხრიკ-აჟ-ე/ლგ-ჩხირკ-აჟ-ე (ჩოლ.) „გამოქექილი“ < ქართ. გამო-ჩხრეკ-ილ-ი „გამოქექილი“

ლგ-ჩგგრ-აჟ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ი-ჩგგრ-აჟ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ჩაგრ-ულ-ი „დაბრიყვებული, შევიწროებული...“

ლგ-ჩგლდაყ (ბქ.) „აივნისი“ < ძვ. ქართ. ჩარდახ-იანი „ჩარდახის მქონე“

ლგ-ჩგხმახ (ლშზ.)/ლგ-ჩახმახ (ჩოლ.) < ქართ. ჩახმახ-იანი „ჩახმახის მქონე“

ლგ-ცრდელ-ე (ზზ.)/ლგ-ცრიელ-ე (ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ცრიალ-ე (უშგ.)/ლგ-

ცარიელ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ცარ-იელ-ებ-ულ-ი „დაცლილი, გამოცლილი, გამოცარიელებული“ (შდრ. ზს. ლგჰრე, ლნტ. ლგარე)

ლგ-ცხუნაბ-ე (უმგ.)/ლგ-ცხონაბ-ე/ლგ-ცხონებ-ე (ჩოლ.) „ნეტარი“ რელიგ. < ქართ. ცხონებ-ულ-ი „ვინც ცხონდა, – სამოთხეში მოხვედრილი“

ლგ-ცგრც-აჲ-ე/ლგ-ძგრც-აჲ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ცარც-აჲ-ე (ქს.)/ლგ-ცერც-აჲ-ე (უმგ.) < ძვ. ქართ. გან-ძარც-უ-ვ-ა/გან-ძუარც-უ-ვ-ა „განხეთქა, განწდა, გან-ძარტება, გაშიშვლება, წართმევა“, ახ. ქართ. [გა]-ძარც-ვ-ა „ვინმესთვის რაიმეს წართმევა ძალადობით, თავდასხმით“, გადატ. „გაყლევა, წაგლეჯა“ (შდრ. ბე. ლგზადურე)

ლგ-ძეძგ-აჲ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ძეძგ-ილ-ი 1. „გატენილი“, 2. „დაბეგვილი, დაჟეჟილი“ (შდრ. ზს. [ჟი/ქა] ლგზკენე; ზს. [ქა] ლგწკპენე; ზს. [ქა] ლგძგრენე; ზს. [ჟი] ლგტტენე)

ლგ-ძეწკჳ (ზს., ქს.) < ქართ. ძეწკვიან-ი (< ზან. (მეგრ.-ლაზ.) ძეწკვი < ოს. **цѣх** „რგოლი“) „ძეწკვის მქონე“

ლგ-ძინძლ-აჲ-ე (ბე., ჩოლ.)/ლგ-ძინძლ-აჲ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-ძონძილ-ი „ძონძებად ქცეული, ძალზე ძველი და დახეული, დაკონკილი“ (შდრ. ბე. [ჩუ] ლგკინტლაჲ; ლნტ. [ჩუ] ლგტრეკაჲ)

ლგ-ძირ (ზს., ქს.) < ქართ. ძირ-იან-ი „ძირის მქონე, – ფესვიანი, დაფესვიანებული“

ლგ-ძირ-დ (ზს., ლშხ. ჩოლ.)/ლგ-ძგრ-დ (ზზ.) ზმნის. < ქართ. ძირ-იან-ად „ძირითურთ, ფესვებიანად“

ლგ-ძმარ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-ძმარ-აჲ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ძმარ-ებ-ულ-ი „ძმრად ქცეული, დამჟავებული...“

ლგ-ძონძ-ე (ზზ., ჩოლ.) < ქართ. და-

ძონძილ-ი „ძონძებად ქცეული, ძალზე ძველი და დახეული, დაკონკილი; ჩამოძონძილი“

ლგ-ძფანაჲ (ზზ.)/ლგ-ძფან (ბე.)/ლგ-ძაფან (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ძაფან (ლნტ.) „წიწაკიანი (ზედმიწ. – ზაფრან-იან-ი)“ < ზან. (მეგრ.) ძაფანა (< ქართ. ზაფრანა < არაბ.-სპარს. **za‘farān**) „წიწაკა, პილპილი“, იხ. ლგ-პიმპილ-ა-დ

ლგ-ძღუიდ/ლუ-ძღუიდ (ბე.)/ლგ-ძღუიდ (ჩოლ.) „გალავნიანი (ზედმიწ. – ზღუდ-იან-ი)“ < ძვ. ქართ. ზღუდე „კედელი, ღობე, გარს შემოვლებული სიმაგრე“, ახ. ქართ. „რისამე დასაცავად გარშემოვლებული რამ (კედელი, ღობე...), – გალავანი“

ლგ-წაზდინ-ე (ზზ.)/ლგ-წაზდინ-ე (ბე.) „დაბინძურებული“ < ქართ. წახდენ-ილ-ი „გაფუჭებული; დაზიანებული; განადგურებული; დაღუპული; წამხდარი“

ლგ-წდ-ე/ლგ-წიდ (ბე.) „გაბინძურებული, გაჭუჭყიანებული“ < ძვ. ქართ., თუმ., ხევს., ფშ., მთიულ.-გუდ. წიდა „ჭუჭყი...“ (შდრ. ბე. [ჩუ] ლუთურქჳ; ლშხ. [ჩუ] ლგწინაჲ; ლშხ. [ჩუ] ლგქცრე; ლნტ. [ჩუ] ლუწურანე)

ლგ-წებ-აჲ-ე/ლგ-წებ-აჲ-ე (ზს.)/ლგ-წებ-აჲ-ე (ლნტ.)/ლგ-წებ-აჲ-ე (ბე., ჩოლ.)/ლგ-წებ-აჲ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-წებ-ებ-ულ-ი „რაც დააწებეს, დააკრეს ან დაეწება, დაეკრა“ (შდრ. ზს. ლგლწაწ; უმგ. ლგსატ[ე])

ლგ-წეწ-აჲ-ე (ქს.) < ქართ. [გა]-წეწილ-ი „გაჩეჩილი მატყლი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ლგბძღენე; ზზ., ჩოლ. ლგწინწორე)

ლგ-წინწილ (ზს.)/ლგ-წიწილ (ქს.)/ლგ-წიწილ (ჩოლ.) ზოოლ. < ქართ. წიწილ-ებ-იან-ი „კრუხი, რომელსაც წიწილები ჰყავს“

ლგ-წკაპ (ჩოლ.) „მწკრივად მიმავალ-ნი“ < ქართ. გა-წკაპ-ულ-ი „გამწკრივე-ბული“

ლგ-წკატ-ე (ზს., ლშხ.)/ლგ-წალკატ-ე (ლნტ.) „წალკატი ამოთხრილი/გათხრილი მიწა (ზედმიწ. – *მო-წალკატ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. წალკატ-ი 1. „წერაქვის მსგავსი ქვის სათლელი იარაღი“, 2. (იმერ., გურ.) „იგივეა, რაც წერაქვი“, (გურ.) წაკატ-ი „იგივეა, რაც წალკატ-ი“

ლგ-წკეპ-აჟ-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. გა-წკაპ-ულ-ი „გამწკრივებული“ (მდრ. [ქა] ლგნჭკარჟე; ბქ. [ქა] ლგჭარე; ლშხ. [ქა] ლგპწკორე; ლშხ., ჩოლ. [ქა] ლგსკორე)

ლგ-წკიპ-აჟ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-მოწკეპ-ილ-ი „კოხტად გამოწყობილი, გამოპრანჭული“ (მდრ. ბქ. [ჟი] ლგდრინქე)

ლგ-წლაჟ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-წალაჟ-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ.) მო-წალ-ულ-ი „გათუთქული, მოთუთქული“

ლგ-წმინდ-აჟ-აჟ-ე (ზს.)/ლგ-წმინდ-აჟ-აჟ-ე (ბქ.)/ლგ-წმინდ-აჟ-აჟ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-წმინდ-აჟ-აჟ-ე (ლნტ.) „გასუფთავებული“ *ხლმ.* < ქართ. გა-წმენდ-ილ-ი „გასუფთავებული“ (მდრ. ზს., ჩოლ. ლუკუტცანაღე; ბქ. ლუკუტცანაღე; ჩოლ. ლგშტბგნაღე)

ლგ-წმიდ-აჟ-ე/ლგ-წმინდ-აჟ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-წმინდ-ა-მ-ე (ბქ.)/ლგ-წმინდ-აჟ-ე (ლნტ.) „გასუფთავებული“ < ქართ. გა-წმენდ-ილ-ი „გასუფთავებული“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლუკუტცანე, ბქ. ლუკუტცანე, ლნტ. ლუკუტცანე; ბქ. ლგშტბგნე, ჩოლ. ლგშტბგნე)

ლგ-წნ-აჟ-ე (ზს., ქს. უშგ.) < ქართ. და-წუნ-ებ-ულ-ი „წუნდადებული, უარყოფითად შეფასებული, არმოწუნე-

ბული“ (მდრ. [ჟი] ლგცხიდე)

ლგ-წნეხ-აჟ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-წნეხ-ილ-ი „წნეხით დატკეპნილი, დაპრესილი; წნეხით დაწურული (ყურძენი)“, მდრ. ზს., ჩოლ. ლუჟღურმბე

ლგ-წს-ე (ზს., ლშხ.)/ლგ-წმ-ე (ლშხ.) < ძვ. ქართ. გან-წეს-ებ-ულ-ი „დაწესებული, განკარგული, განჩინებული...“, ახ. ქართ. დაწესებულ-ი „წესად დადებული, დადგენილი, დაკანონებული“

ლგ-წყზნ-ე სპირტ (უშგ.)/ლგ-წყზნ-ე (ჩოლ.) „ალკოჰოლი (ზედმიწ. – *და-მწყაზრ-ულ-ი სპირტ-ი)“ < ძვ. ქართ. მწყაზრ-ი „თეთრი“ და სპირტ-ი (< რუს. Спирт < ლათ. spiritus-იდან „სული“) „აქროლადი, ადვილად აალებადი და მეტწილად მათრობელა სითხე...“

ლგ-წყზარ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-წყზარ-ე (ზს., ლნტ.)/ლგ-მწყაზრ-ე/ლგ-წყაზარ-ე (ჩოლ.) „დაწმენდილი, დასუფთავებული; მოკაზმული, გამოწყობილი; დამშვენებული“ < ქართ. (ფშ.) და-მწყაზრ-ულ-ი „დამშვენებული, შემკობილი, გალამაზებული; მოხდენილი“

ლგ-წყნარ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-წყნარ-ე (ზს.)/ლგ-წყნარ-უნ-ე (უშგ.)/ლგ-წყნარ-აჟ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-წყნარ-ებ-ულ-ი „დამშვიდებული, დამოშმინებული“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ლგშარდე, ბქ., ლნტ. ლგშარდე; ბქ. ლუშტიდბუნე; ზს., ჩოლ. ლუნყურე, ბქ. ლუნყურე; ლხმ. ლუქოშდაღე)

ლგ-წყობ-აჟ-ე (ლნტ.) < ქართ. დაწყობ-ილ-ი „დალაგებული“

ლგ-წყელ-იან-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-წყელ-იან-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გაწმენდილი, გასუფთავებული (ზედმიწ. – გაწყელ-იან-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. წყელ-იან-ი „რაშიც წყალია, რაშიც წყალი დგას; წყალნარევი...“ (მდრ. ზს. [ქა] ლგწყზარე; ბქ.

[ქა] ლემდებნე, ჩოლ. [ქა] ლემტებნე)

ლგ-წმღ-აჲ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-წამღ-აჲ-ე (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მო-წამღ-ულ-ი 1. „ვინც ან რაც მოწამღეს ან მოი-წამლა“, 2. „მოშხამული, შხამიანი“ (მდრ. ბქ. ლგჟგრე)

ლგ-ჭაგჷ (ბქ.)/ლგ-ჭაგჷ (ლშხ., ჩოლ.) „ქლაკვის ფოთლებიანი ხაჭაპური“ < ქართ. ქლაკვ-იან-ი „ხახვიანი“

ლგ-ჭერ (ზს., ქს.) < ქართ. ჭერ-იან-ი „სხვენიანი; ფიცრებიანი“

ლგ-ჭირ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ჭირ-ე (ბქ., ლნტ.) „ნაწვალები, შრომისა-გან გატანჯული, ჭირგამოვლილი (ზედმიწ. – *ნა-ჭირ-ვ-ებ-ი)“ < ქართ. ჭირ-ი „გაჭირვება, უბედურება, გასაჭირ“ (მდრ. ზს., ჩოლ. ნაგარჯ[ჲ])

ლგ-ჭრელ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ჭრალ-ე (უშგ.) < ქართ. ა-ჭრელ-ებ-ულ-ი „აფე-რადებული“

ლგ-ჭქაჲ-ე (ბქ.) < ქართ. მო-ჭიქ-ულ-ი „ჭიქურით დაფარული“

ლგ-ჭყან (ბქ.)/ლგ-ჭყან (ლშხ., ჩოლ.) „ქონიანი“ < ქართ. (გურ.) ჭყან-ი „ხორ-ცის ნახარში, ქონიანი წყალი“, მდრ. ზან. (მეგრ.) ჭყან-ი გადატ. „სიყუათე, ყუათი“ (მდრ. ბზ. მეჩხმარ, ბქ. მეჩხმარ)

ლგ-ჭყტენ-ე/ლგ-ჭყტენ-ე (ლნტ.)/ლგ-ჭყტენ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ჭყლეთ-ილ-ი „დასრესილი; დაჭეჭი-ლი“ (მდრ. ზს., ქს. [ჩუ] ლგლტენე; ზს. [ჩუ] ლგლჭყენე; ბზ., ლშხ. [ჩუ] ლუყდჷრმბე; ზს. ზს. [ჩუ] ლგჟდებნე; ბზ. [ჩუ] ლგჭყრინტე)

ლგ-ჭგრდიგ-ე (ზს.)/ლგ-ჭგენტრიგ-ე/ლგ-ჭანტრიგ-ე (ჩოლ.) „დატკეპნილი, გადათელილი“ < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. čatrank) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“ (მდრ. ბზ. [ჩუ] ლგკრმბე, ბქ. [ჩუ] ლგკრმბე; ზს. [ჩუ] ლგსკრმბე)

ლგ-ჭგრხალ-ე (ლშხ.)/ლგ-ჭარხლ-ე/ლგ-ჭარხალ-ე (ჩოლ.) „გაწითლებუ-ლი“ < ქართ. ა-ჭარხლ-ებ-ულ-ი „ჭარხა-ლივით აწითლებული, წამოწითლებუ-ლი“ (მდრ. ზს., ჩოლ. ლგწრანე; ზს., ჩოლ. ლგტყუფუნე)

ლგ-ჭგხრაგ-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-ჭგხ-რეგ-ე (ბქ.)/ლგ-ჭახრაგ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/ლგ-ჭახრაგ-ე (ლნტ.) „მიხრახნილი (ზედმიწ. – *მო-ჭახრაგ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ჭახრაკ-ი (< ფალ. čaxrak/čaxrag „კოჭი, ხრახნი, მაქო, ჯარა“, მდრ. სომხ. čaxrak) „ხრახნიანი მოსაჭერი მოწყობი-ლობა...“

ლგ-ხაჲს-ე (ბზ., ჩოლ.)/ლგ-ხაჲს (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. და-ხავს-ებ-ულ-ი (< ხავს-ი < ოს. xos/xwasæ „თივა, წამა-ლი“) „ხავსმოკიდებული, ხავსით დაფა-რული, – ხავსიანი“ (მდრ. ბზ. ლგფანტქისე, ბქ. ლუფუნტქირ)

ლგ-ხან (ზს., ლნტ.)/ლგ-ხან (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „ხნიერი, დროული“, 2. „დაძველებული“ < ქართ. ხან-ი (< ფალ. hān) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ეამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“ (მდრ. ბზ. ლალმგანა)

ლგ-ხატ (ზს.)/ლგ-ხატ-ე (ბქ.) „ხატზე დაფიცება (ზედმიწ. – *და-ხატ-ებ-ა)“ < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. xaṭ „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“

ლგ-ხაზჲ (ზს., ლნტ.)/ლგ-ხაზჲ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ხახვ-იან-ი „რასაც ხახვი აქვს, რასაც ხახვი ურევია“

ლგ-ხბაკ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „ჩალა-გებული ბარგი (ზედმიწ. – *გა-ხბაკ-ებ-ულ-ი)“ < ქართ. ხბაკ-ი „ბარგი“

ლგ-ხერხ-აჲ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/ლგ-ხერხ-აჲ-ე (უშგ.) < ქართ. მო-ხერხ-ებ-ულ-ი „მარჯვე, ყოჩაღი, ხერხიანი“, იხ. ლგ-წერ-ე

ლგ-ხეხ-აჲ-ალ-ე (ზს., ქს.) ხლმ. <

ქართ. გა-ხეხ-ილ-ი „გასუფთავებული, გაწმენდილი, გაპრიალებული; გაფხეკილი“ (შდრ. ბქ. **ლგხჯგნალე**; ბქ. **ლგხგრჯინალე**)

ლგ-ხეხ-აჟ-ე (ზს., ქს.) < ქართ. გა-ხეხ-ილ-ი „გასუფთავებული, გაწმენდილი, გაპრიალებული; გაფხეკილი“ (შდრ. ბქ. **ლგხჯგნე**; ბქ. **ლგხგრჯინე**)

ლგ-ხერხ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ხერხ-ე (ბქ.)/ლგ-ხერხ-აჟ-ე (ლნტ.)/ლგ-ხერხ-აჟ-ე (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. და-ხერხ-ილ-ი „ხერხით გაჭრილი“

ლგ-ხზ-აჟ-ალ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ხზ-აჟ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-ხაზ-აჟ-ალ-ე (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. და-ხაზ-ულ-ი „ხაზებიანი, ხაზებგავლებული; ხაზებით გამოსახული, შედგენილი (ნა-ხაზი, გეგმა...)“, *გადატ.* „დასერილი, დაღარული; დაფხაჭნილი“

ლგ-ხზ-აჟ-ე (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ხაზ-აჟ-ე (ლნტ.) < ქართ. და-ხაზ-ულ-ი „ხაზებიანი, ხაზებგავლებული; ხაზე-ბით გამოსახული, შედგენილი (ნახაზი, გეგმა...)“, *გადატ.* „დასერილი, დაღარული; დაფხაჭნილი“

ლგ-ხრამჟ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ხრამ-ულ-ი „ხრამად ქცეული, დახვეებული“

ლგ-ხტ-აჟ-ალ-ე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ხტ-აჟ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-ხატ-აჟ-ალ-ე (ლნტ.) 1. „დახატული“, 2. *გადატ.* „ლამაზი, მშვენიერი“ *ხლმ.* < ქართ. და-ხატ-ულ-ი „რაიმე გამოსახულება, მიღებული ფერების ან ხაზების საშუალებით“, *გადატ.* „ძალიან ლამაზი, მშვენიერი“

ლგ-ხტ-აჟ-ე (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ხატ-აჟ-ე (ლნტ.) 1. „დახატული“, 2. *გადატ.* „ლამაზი, მშვენიერი“ < ქართ. და-ხატ-ულ-ი „რაიმე გამოსახულება, მიღებული ფერების ან ხაზების საშუალებით“, *გადატ.* „ძალიან ლამაზი, მშვენიერი“

ლგ-ხურ-აჟ-ე (ლნტ.)/ლგ-ხურ-აჟ-ე (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ხურ-ებ-ულ-ი „ძლიერ გაცხელებული, მხურვალე, ცხელი“ (შდრ. ზს. {**ჩუ/ქა**} **ლგქენტორინე**; ბქ. {**ჩუ**} **ლგდგნდრინე**, ჩოლ. {**ჩუ**} **ლგდგრდინე**)

ლგ-ხშმ-ე (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ხაშმ-ე (ლნტ.)/ლგ-ხაშმ-აჟ-ე (ჩოლ.) „წახდენილი, დაბინძურებული“ < ქართ. და-ხაშმ-ულ-ი/და-ხაშმ-ებ-ულ-ი „დაავადებული ციებ-ცხელებით“

ლგ-ხენჯარ (ზს.)/ლგ-ხენჯარ (ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ხანჯალ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ხანჯლ-იან-ი „ვინც ხანჯალს ატარებს“

ლგ-ხერკ-აჟ-ე (ზს.)/ლგ-ხრაკ-აჟ-ე (ლშზ.)/ლგ-ხრაკ-აჟ-ე (ლნტ.) < ქართ. მო-ხრაკ-ულ-ი „ცხიმში შემწვარი, შე-ბრაწული“ (შდრ. ბზ. **ლგკვრცხე**, ლშზ., ჩოლ. **ლგკვრცხე**), იხ. **მახრაკულ**

ლგ-ხერკ-აჟ-ალ-ე (ზზ.)/ლგ-ხერკ-ლ-აჟ-ე/ლგ-ხერკ-აჟ-ალ-ე/ლგ-ხერკ-ლ-აჟ-ალ-ე (ბქ.)/ლგ-ხრაკ-აჟ-ალ-ე (ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ხრაკ-აჟ-ალ-ე (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-ხრაკ-ულ-ი „ცხიმში შემწვარი, შებრაწული“ (შდრ. ბზ. **ლგკვრცხე**, ლშზ., ჩოლ. **ლგკვრცხალი**)

ლგ-ხერტ-აჟ-ე (ზს.)/ლგ-ხურტ-აჟ-ე (ქს.)/ლგ-ხურტ-აჟ-ე (ჩოლ.) < ქართ. და-ხერტ-ილ-ი „სიკვდილით დასჯილი“, გა-ხერტ-ილ-ი „გაბურღული“

ლგ-ხერჯ-აჟ-ე (ზს., ქს.)/ლგ-ხარჯ-აჟ-ე (ლნტ.) < ქართ. [და]-ხარჯ-ულ-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarç** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გაწეული (ხარჯი), გაღებული, მოხმარებული, გამოყენებული (ფული, სანოვაგე...)“

ლგ-ხერჯ-ე¹ (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ხერჯ-აჟ-ე (ლშზ., ჩოლ.) „გაღებული, დახარჯული ხარჯი“ < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarç** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.)

„გაწეული (ხარჯი), გაღებული, მოხმარებული, გამოყენებული (ფული, სანოვაგე...)...”

ლგ-ხერჯ-ე² (ზს.) გადატ. „დანაყრებული (ზედმიწ. – და-ხარჯ-ულ-ი)” < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. *xarç* „გასავალი” < არაბ.-სპარს.) „გაწეული (ხარჯი), გაღებული, მოხმარებული, გამოყენებული (ფული, სანოვაგე...)...”

ლგ-ჭერც-ე (ზს., ჩოლ.)/ლგ-ჭერც-ე (ზს., ლნტ.) < ქართ. მო-ხერხ-ებ-ულ-ი „მარჯვე, ყოჩაღი, ხერხიანი...” (შდრ. ზს. ლესხათე), იხ. ლგ-ხერხ-აჟ-ე

ლგ-ჯანგ-ე (ზზ.)/ლგ-განჯ[ჟ]-ე (ზს., ლნტ.)/ლგ-განჯჟ-ე (ბქ.)/ლგ-ჟენგ-ე/ლგ-გენჯ-ე (ლშზ., ჩოლ.)/ლგ-ჟანგ-აჟ-ე/ლგ-ჟენგ-აჟ-ე (ლშზ.)/ლგ-ჯგნგ-აჟ-ე/ლგ-გენჯ-ე (უშგ.) < ქართ. და-ჟანგ-[-ებ]-ულ-ი (< ჟანგ-ი < სპარს. *zang*) „ჟანგმოკიდებული, ჟანგმოდებული, ჟანგიანი”, შდრ. გურ. ჯ/ჟანგარა-ი „ჟანგი”, ლეჩხ., გურ. ჯანგარა „ჟანგის მონადები”

ლგ-ჯარიმ-ე (ზს., ლნტ.)/ლგ-ჯარიმ-ე (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. და-ჯარიმ-ებ-ულ-ი (< ჯარიმა < არაბ. *ḡarīma* „ცოდვა,

დანაშაული”, სპარს. „საზღაური, საურავი”) „ვინც (რაც) დააჯარიმეს ან დაჯარიმდა”

ლგ-ჯგიმ-აჟ-ე (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ჯგიმ-ულ-ი „გაჭიმული”

ლგ-ჯორ (ქს.) < ქართ. ჯორ-იან-ი „ვისაც ჯორი ჰყავს ან ჯორზეა ამხედრებული”

ლგ-ჯრ-აჟ-ე (ზს., ქს.) < ქართ. და-ჯერ-ებ-ულ-ი „დარწმუნებული; თავდაჯერებული”

ლგ-ჯღარკ-ე (ლშზ., ჩოლ.) „დანაოჭებული” < ქართ. (გურ., რაჭ., ლეჩხ.) ჯღარკ-ი „იგივეა, რაც ჯღანი”

ლგ-ჯგლდ-აჟ-ე (ზზ.)/ლგ-ჯილდ-ოჟ-ე (ბქ., ქს.) < ქართ. და-ჯილდო-ებ-ულ-ი (< ჯილდო < სპარს. *ḡaldū*) „ჯილდო გადაცემული; დასაჩუქრებულია”

ლგ-ჰენგირ (ზს.)/ლგ-ჰინგირ/ლგ-ჰინგრ-ე (ბქ.)/ლგ-უნგირ/ლგ-უნგირ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. უნაგრ-იან-ი (< უნაგირ-ი < ირან. *hunagīr*) „რასაც უნაგირი ადგას (ცხენი, ჯორი...)”, – შეკაზმული”

მ

მაგალით (ზს., ქს.) < ქართ. მაგალით-ი 1. „რაიმე დებულების დასამტკიცებლად ან ასახსნელად მოყვანილი ცალკეული ფაქტი, – ნიმუში”, 2. „სხვისთვის მისაბადი საქციელი თუ მოვლენა”, 3. „შემთხვევა...”

მაგიორ (ლშზ., ჩოლ.)/მაგიჟერ (უშგ.) „მაგივრად, ნაცვლად” თანდ. < ქართ. მაგიერ „ნაცვლად” (შდრ. ზს., ჩოლ. მქაჟ)

მაგრატელ (ზზ.) < ქართ. მაკრატელ-ი „საჭრელი იარაღი”

მაგრაფინა (ზს., ქს.)/მაგრაფ (ლნტ.,

ჩოლ.) ანთრ. < ქართ. აგრავინა (< ლათ. *Agrapina* „აგრიპას კუთვნილი, აგრიპასი”) „ქალის საკუთარი სახელი”

მადან (ზზ., ლნტ.)/მადენ/მადან (ბქ.)/მადენ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. მადან-ი (< არაბ.-სპარს. *ma'dan*) „ლითონის მოსაპოვებლად გამოსადეგი ლითონის შემცველი ქანი”

მადლიერ (ზს., ქს.)/მადლიერ (უშგ.) < ქართ. მადლ-იერ-ი „მადლობის გრძნობის მქონე, – კმაყოფილი, მადლობელი” (შდრ. ბზ. მაჭუმჭრ, ბქ. მაჭუმჭრ, ბზ. მუჭუმჭრ, ბქ. მუჭუმჭრ; ბზ.

ჰაშმარ, ლშხ., ჩოლ. **აშმარ**; ბზ. **მეხერ**, ბქ. **მეხერ**)

მადლოზ (ლნტ.) < ქართ. მადლოზა „სიტყვით ან საქმით დაფასება სხვის მიერ გაწეული სიკეთისა“ (შდრ. ბზ. **მაჭუნა**, ბქ. **მაჭუნა**; ლნტ., ჩოლ. **აშამ**)

მადრჯ/მედრჯ (ზს.)/**მათრჯ** (ბზ.)/**მერდჯ** (ბქ.)/**მადრაჯ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მათრჯ** (ლნტ.)/**მადრაჯ** (ჩოლ.) < ქართ. მათრაჯ-ი (< არაბ.-სპარს. **mitrak** „საცემელი“) „ტარზე მიბმული დაწნული თასმა, რომელსაც ბოლოში აქვს პატარა ტყავის ნაჭერი (ენა)“

მაზლ (ზს., ქს.) < ქართ. მაზლ-ი „ქმრის ძმა“ (შდრ. ბზ. **ძმად**; ბქ. **სემუნ**)

მაზოლ (ზს., ქს.) < ქართ. მაზოლ-ი (< რუს. **Мозоль** „კოჟრი, კორძი, კოჟიჟი“

მათარა (ზს., ქს.) < ქართ. მათარა „პატარა სამგზავრო წყლის ჭურჭელი, რომელსაც ჩვეულებრივ იკიდებენ ქამარზე“

მათოთ (ლშხ., ჩოლ.) „ერთგვარი ბალახი; გარეული ოხრახუში, საჭმელად ვარგისი“ **ბოტ.** < ქართ. (მოხ., მთიულ., ფშ., ზ. აჭარ.) მათოთ-ი „საქონლის საკვები ბალახეული“

მათხოუჯარ (ზს., ლნტ.)/**მათხოჯარ** (ბქ.)/**მათხოჯარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მათხო-ოვ-არ-ი „ვინც მოწყალებას ითხოვს, – გლახა, მათხოვარა“ (შდრ. ბზ. **შგომ[ა]ლად/მეშგუმანაღ**, ბქ. **შგომანა/მეშგუმანაღ**, ლშხ., ჩოლ. **შგომად**, ლნტ. **შკომალა**, ჩოლ. **მეშგუმანაღ**)

მათხოჯრობ (ზს., ქს.) < ქართ. მათხო-ოვ-რობ-ა „გლახაობა“ (შდრ. ბზ. **ლიშგუმანაღ**, ბქ. **ლიშგუმანაღ**; ბქ. **გოგს ლიჭემ**)

მაინძლობ (ბზ.)/**მასმინძლობ** (ლნტ.)/**ლი-მასპინძლ-ე** (ჩოლ.) < ქართ. მასპინძლ-ობ-ა (< ძვ. ქართ. მასპინძელ-ი < ფაღ. **aspanj**) „პურმარილით სტუმრის

პატივისცემა“, შდრ. იმერ., გურ., აჭარ. მაინძელ-ი

მაკარონ (ზს., ქს.) < ქართ. მაკარონ-ი (< რუს. **Макарон** < იტალ. **maccheroni**) „კვების პროდუქტი – პურის უფუარი ცომისაგან დამზადებული მოგრძო გამხმარი მილაკები“

მაკუშდაგ (უშგ.)/**მაყუშდაგ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მაჭუშდაგ** (უშგ.) „თემო, გვერდი“ < ოს.-ალან. **maek'ustæg** „მხრის ძვალი“ (შდრ. ოს. **stæg** „ძვალი“)

მალადეც (ზს., ქს.) < რუს. **Молодец** „ყოჩაღ“

მალამო (ზს., ქს.)/**მაჰლამ/მაჰლამ** (უშგ.) < ქართ. მალამო (< თურქ. **melhem/merhem**) „ცხიმში აზელილი სამკურნალო ნითიერებები, – საცხი, სალბუნი“

მაღალჯირ (ბზ.)/**მაღლაჯ** (ლშხ., ჩოლ.) **ზოოლ.** < ქართ. მოღალურ-ი „შავი და ყვითელი ზუმბულით შემოსილი წვრიალახმიანი მგალობელი ფრინველი, – გულყვითელი“

მაღყარ (ბზ.)/**მაღყარ** (ლშხ.) **ტოპ.** < ქართ. მაღყარ-ეთ-ი (< ბალყ. **Малкяр**) „იგივეა, რაც ბალყარეთი“

მამა (ზს., ქს.) < ქართ. მამა „მშობელი (კაცი)“, შდრ. ზს., ქს. **მუ**

მამამურზა (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. მამა „კაცი თავისი შვილების მიმართ, – მშობელი (კაცი)“ და მირზა (< არაბ.-სპარს. **amirzade** „ამირის შვილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მამასახლის (ზს., ქს.)/**მამასახლ** (ბზ., ლშხ.) < ქართ. მამა-სახლ-ის-ი 1. „არჩევითი მოხელე სოფლად, რომელიც ასრულებდა ადმინისტრაციულ-პოლიციურ მოვალეობებს“, 2. **ისტ.** „სახლის, გვარის ან თემის გამგებელი...“

მამასახლობ (ლხმ.) < ქართ. მამა-სახლ-ის-ობ-ა „მამასახლისად ყოფნა,

მამასახლისის მოვალეობის შესრულება, მამასახლისის თანამდებობა“

მამაძაღლ (ზს., ქს.) < ქართ. მამა-ძაღლ-ი „სალანძღავისიტყვა“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ჟელიგეზალ**, ბქ. **ჟალჟემგეზალ**)

მამილ (ლნტ., ჩოლ.) „ყურძენი, ვაზი“ **ბოტ.** < ქართ. მამალ-ი „ვენახი“

მამინაცტალ (ზს., ქს.) < ქართ. მამ-ი-ნა-ცვალ-ი „დედის ქმარი წინანდელი ქმრის შვილების მიმართ, – არალვიძლი მამა, მეორე მამა“ (შდრ. ბზ. **მუენაცაღ**)

მამულ (ზს., ქს.) < ქართ. მამულ-ი „უძრავი ქონება, მიწა-წყალი, რომელიც ვისიმე საკუთრებას შეადგენს და მემკვიდრეობით გადაეცემა მამიდან შვილს, – უძრავი ქონება საერთოდ“ (შდრ. ბზ. **მიყ**)

მანათ-ობ/მანთ-ობ (ჩოლ.) „მანეთობის დრო (ზედმიწ. – **მანეთ-ობ-ა**)“ < ქართ. მანეთ-ი (< ლათ. **moneta**) „ფულის ერთეული“

მანანა (ზს., ქს.)/**მანანა** (ლზმ.) **ანთრ.** < ქართ. მანანა (< ძვ. ებრ. **manna** „მცირე, პატარა, ცით მოვლენილი“, **გადატ.** „ზეციური პური“) „ქალის საკუთარი სახელი“ (შდრ. ბქ. **მანაილ/მანაილ**)

მანდ/მანდა (ბზ., ლზმ., ჩოლ.) „ნდო-მა, სურვილი, წადილი“ **გადატ.** < ქართ. მადა „რისამე სურვილი, წადილი“

მანათ (ზს., ლნტ.)/**მანათ** (ლზმ., ჩოლ.) < ქართ. მანეთ-ი (< ლათ. **moneta**) „ფულის ერთეული“

მანაშ (ბზ.)/**მანაშ** (ბქ., ლნტ.)/**მანაშ** (ლზმ., ჩოლ.) „ჭვავი“ **ბოტ.** < ოს.-ალან. **mænæw** „ხორბალი“

მანდარინ (ზს., ქს.)/**მანდარინა** (ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. მანდარინ-ი „დაბალი ტანის უეკლო ციტრუსოვანი ხეხილი“

მანთაჲნ (ზს.)/**მანთაიან** (ლზმ., ჩოლ.)/**მანათაიან** (ლნტ.) < ქართ. მანეთ-იან-ი (< ლათ. **moneta**) „იგივეა, რაც მანეთი“

მანიკურ (ზს., ქს.)/**მანიკურ** (ბქ.) < ქართ. მანიკურ-ი (< რუს. **маникюр** < ფრანგ. **manucure**) „ლაქი“

მანკ (ლზმ., ჩოლ.) „ხასიათი, ზნე“ < ქართ. მა-ნკ-ი (< სომხ. **manḵ** < ფალ.) „ნაკლი, ზადი, ბიწი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **კაფ**, ზს., ლნტ. **საზკაფ**)

მანქანა (ზს., ქს.)/**მანქანა** (ბზ.)/**მაქანა** (ჩოლ.) < ქართ. მანქანა „იგივეა, რაც ავტომანქანა“

მანჩუ (ქს.) **ზოოლ.** < ქართ. მაჩვ-ი „საშუალო ზომის მტაცებელი ცხოველი კვერნისებრთა ოჯახისა“ (შდრ. ბქ. **მუნჩუ**)

მანჭია (ლზმ., ჩოლ.) „გრძელკისერა პრანჭია ფრინველი“ **ზოოლ.** < ქართ. მანჭია „ე. ი. ვინც იმანჭება“

მანჭკუარა (ლზმ., ჩოლ.)/ **მანჭკუარა** (ლნტ.)/**მანჭკუარა** (ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. (ლექზ., იმერ.) მანჭკვარა/მანჭკვალა „საჭმელი სოკო“

მანჭტალ/სანჭტალ (უშგ.) < ძვ. ქართ. მანჭვალ-ი „დიდი ლურსმანი, – სამჭვალი“ (შდრ. ბზ. **ლუსტემ**), იხ. **ლურცმან/ლურცმან** (ბზ.)/**ლუსმარ**

მაიდან (ლზმ.) „სადოვარი (ზედმიწ. – **მოედან-ი**)“ **ტოპ.** < ქართ. მოედან-ი (< სპარს. **maydān**) „შენობებით შემოფარგლული ფართო და სწორი ადგილი ქალაქში ან სოფლად; ფართო და ვაკე ადგილი...“

მაინცდამაინც (ზს., ქს.)/**მაინცდამაინც** (ჩოლ.) **ზმნის.** < ქართ. მაინცდამაინც „ყოველ შემთხვევაში, უეჭველად...“ (შდრ. ბზ., ლზმ., ჩოლ. **ემი-ემი**, ბქ., ლნტ. **ემი-ემი**, ლზმ., ჩოლ. **ემი-ემი**; ბზ., ლზმ. **ეჯლა-ამდარ**, ბქ. **ეჯლა-ამლა**, ლნტ. **ეჯლა-ამლა**)

მაიორ (ზს., ქს.)/**მაიორ** (ბქ.) < ქართ. მაიორ-ი (< ლათ. **maior** „უფროსი“) 1. „საბჭოთა არმიის ოფიცრის წოდება,

საშუალო კაპიტანსა და პოდპოლკოვნიკს შორის“, 2. „ოფიცრის ჩინი უცხო ქვეყნების არმიებში და აგრეთვე ძველად რუსეთის არმიაში...“

მარაგ (ზხ., ლნტ.)/**მარაგ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მარაგ-ი (< ფალ. **marag/k** „რიცხვი“) „რაც მომავალში გამოყენების მიზნით არის დაგროვებული, შესანახად გადადებული (საჭირო ნივთები, საგნები, მასალა, იარაღი, სურსათი და მისთ.)“, შდრ. ზხ., ლშხ. ჩოლ. **ნანზორ**, ბქ. **ნანზორ**; ზხ., ლშხ. **ქნმარა**, ბქ., ლნტ. **ქამარა** „საკმარისი, სამყოფი“)

მარან (ზხ., ლნტ.)/**მარან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მარან-ი „სალვინე სახლი“ (საბა), „ღვინის დასაყენებელი და შესანახი ადგილი“

მარგალი (ლხმ.) „მთა“ ტოპ. < ზან. (მეგრ.) მარგალ-ი „მეგრელი“

მარგალიტი (ბქ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. მარგალიტა (< ბერძ. **margaritēs** „მარცვლისებური ძვირფასი თვალი თეთრი, შავი ან ყვითელი ფერისა“) „ქალის საკუთარი სახელი“

მარგარინ (ზხ., ქს.)/**მარგალინ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მარგარინ-ი (< ფრანგ. **margarine** < ბერძ. **margaros** „პერლამუტრი“) „ერბოს მსგავსი ცხიმეული“

მარგლიტ (ზხ., ლშხ.)/**მარგალიტ** (ქს.) < ქართ. მარგალიტ-ი (< ბერძ. **margaritēs**) „მარცვლისებური ძვირფასი თვალი თეთრი, შავი ან ყვითელი ფერისა“

მარგუილ (ბქ.) „ქლიავის ერთ-ერთი ჯიში“ ბოტ. < ზან. (მეგრ.) მარგულ-ი/მარგულ-ა „შავი ქლიავი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) მარგვ-ია „ტყემლის ჯიშის მცენარეა ერთგვარი, – ქლიავის სახეობა“ და ქართ. (ლექს.) მარგულ-ი „ვაზის ერთ-ერთი ჯიში“

მართალ (ზხ., ლნტ.)/**მართალ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მართალ-ი „ნა-

მდვილი, სწორი, ექვმიუტანელი; უდანაშაულო“ (შდრ. ზხ., ლშხ., ჩოლ. **ტკიც**; ზხ., ლშხ., ჩოლ. **მაწუდი**)

მართელოზ (ზხ.) < ქართ. მ-მართ-ვ-ელ-ოზ-ა „მართვის სისტემა; მართვა, ხელმძღვანელობა, გამგებლობა“

მარმარილო (ბქ.)/**მარმალ** (ჩოლ., უშგ.)/**მარმალღილო** (ლხმ.) < ქართ. მარმარილო (< ლათ. **marmor** < ძვ. ბერძ. **μάρμαρος** „მზრწყინავი ქვა“) „სხვადასხვა ფერის მყარი კრისტალური კირქვა“

მარტ ი მურტ (ლშხ.) < ქართ. მარტ-ი (< ლათ. **marsius**) „კალენდარული წლის მესამე (და გაზაფხულის პირველი) თვე“

მარტუხა (ლშხ., ჩოლ.)/**მარტუხუ** (ჩოლ.) „ცალი ხარისათვის გაკეთებული უღელი, – ცალუღელა“ < ქართ. მარტო-ხელ-ი/მარტო-ხელ-ა 1. „ერთადერთი მუშა ოჯახში“, 2. „მარტო“, 3. გადატ. „ეული“, შდრ. ხევს., გუდამ., მთიულ. მარტ-უღელ-ი „უღელი, რომელშიაც ერთი ხარი შეიბმისა; ცალი უღელი“, გურ. მარტ-უ-ა-ი „მარტო“, მარტ-უღელ-ა-ი „ცალუღელა ხარი, ცალი ხარი“ (შდრ. ზხ., ლშხ. **ლამეშხუა**, ბქ., ლნტ. **ლამეშხუა**)

მარულა (ზხ., ქს.) < ქართ. მარულა „დოღ-ი“

მარქაფ (ზხ., ქს.)⁵⁹ < ქართ. მარქაფა „სათადარიგო, შემცვლელი (მაგ., მარქაფა ცხენები, მარქაფა ჯარი...)“

მარქუ (ზხ., ქს.)/**მარქუ** (ბქ.)/**მაქუ** (უშგ.) < ქართ. მაქო (< სპარს. **mākū**, **mākūk**, ფალ. **mākū**, **mākōk** „საქსოვი მაქო“) „საქსოვი დაზვის ნაწილი“

მარღა (ჩოლ.) „თეთრთვალეზა“ < ქართ. მარღ-ი 1. „ულამაზო თეთრი (ითქმის თვალის შესახებ)“, 2. „თვალ-თეთრი“

მარყუინჯ (ზხ., ჩოლ.)/**მარყუენჯ**/

მარყონჯ (ბზ.)/**მარყუიჯ** (ბქ., ჩოლ.)/**მარყუჯ/მარყუუ** (ლშხ.)/**მარყუჯ/მარყუუ/ მარყუიუ** (ჩოლ.)/**ყუუი/ მარყუიზ/მარყუინჯ** (უშგ.) 1. „ქვაბის სახელური“, 2. „ნასკვი“ < ქართ. მარყუი-ი 1. „ორწვერად შეკრული ნასკვი (თოკისა, ძაფისა და მისთ.), რომელიც ადვილად იხსნება ერთი წვერის გამოწვევით“, 2. „სარაზო რგოლი“

მარწუხიბუ (ზს.)/**მარწიხუ** (უშგ.) < ქართ. მარწუხი-ი 1. „მაშისებრი რკინის იარაღი, რომლითაც მჭედლები გახურებულ რკინას იჭერენ“, 2. გურ. „იგივეა, რაც გაზი“...

მარხუ[ა] (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. მარხ-ვ-ა (< ფალ. **pāhr**-იდან მეტათეზის გზით **pāhr** > **parx** > მარხ) 1. „რელიგიური წესი, რომელიც კრძალავს ხორცეულისა და რძის პროდუქტების ჭამას“, 2. „დრო, რომლის განმავლობაშიც სრულდებოდა ეს წესი...“ (მდრ. ზს., ლნტ., ჩოლ. **უიჰმ**, ლშხ. **უჰმ**; ბზ. **ლინ/ლჩაღ**, ბქ. **ლილ/ნჩაღ**, ლშხ., ჩოლ. **ლინჩაღ**)

მარხუობ (ლშხ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. მარხ-ულ-ობ-ა (< ფალ. **pāhr**-იდან მეტათეზის გზით **pāhr** > **parx** > მარხ) „მარხვის შენახვა, მარხვის წესების დაცვა“ (მდრ. ზს., ლნტ. **უიჰმ**; ბზ. **ლინ/ლჩაღ**, ბქ. **ლილ/ნჩაღ**)

მარჯუღლ (ლშხ., ჩოლ.) „ყოჩაღად, ხერხიანად“ *ზმნის.* < ქართ. მარჯვ-ედ „ყოჩაღად“

მასათ (ჩოლ.) < ქართ. მასათ-ი „ფოლადის სალესავი“, „ბასრი(ს) სასრევი“ (საბა)

მასალა (ზს., ლნტ.)/**მასალაჲ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მასალა 1. „სხვადასხვა საგნები, ნივთები და სხვ., რაც საჭიროა რისამე დასამზადებლად, ასაშენებლად, საწარმოებლად“, 2. „საჭმლის მო-

სამზადებლად საჭირო სანოვაგე და საკმაზ-სანელელები...“

მასარ (ზს.) < ქართ. სარ-ი (< სპარს. **saro** „სარო – კვიპაროსი“) „ბოლოწათლილი წვრილი ხე მიწაში ჩასარჭობად, – მარგილი, მანა, ჭიგო“

მასდიკ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „საწყენი, წყენა, მწუხარება“ < ქართ. სი-სასტიკ-ე (< ფალ. **sāstik** „ძლიერი, მტკიცე, მკაცრი“) „სიმკაცრე, უღმობელობა“

მასერ (ბზ.)/**მესერ** (უშგ.)/**მესერ[ო]** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მესერ-ი „მიჯრით ჩასობილი სარების ღობე“

მასმინარიშ (ჩოლ.) „მორჩილი (ზედმიწ. – *მ-სმენ-ელ-ის-ა)“ < ქართ. მსმენ-ელ-ი „ვინც ისმენს რასმე“

მასწაულებელ (ზს., ქს.)/**მასწალებელ** (ჩოლ.) < ქართ. მა-სწავ-ლ-ებ-ელ-ი „სპეციალური განათლების მქონე პირი, რომელიც სკოლაში ასწავლის რასმე, რაიმე საგანს...“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **მუთუტრი**, ლნტ. **მუთუტერი**)

მასწაულებლობ (ზს., ქს.) < ქართ. მა-სწავ-ლ-ებ-ლ-ობ-ა „მასწავლებლად ყოფნა, მასწავლებლის თანამდებობა, მასწავლებლის საქმიანობა“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლითუტრი**, ლნტ. **ლითუტერი**)

მასხარაჲ (ბზ.)/**მასხარა** (ბქ.)/**მასხარაჲ** (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. მასხარა „ოხუნჯი, ხუმარა“ (მდრ. ბქ. **ლაყფიშ**)

მასგლ (ზს., ქს.) 1. „მასრა, საქსოვი დაზგის ერთ-ერთი ნაწილი“, 2. „ყალიონის ტარი“ < ქართ. მასრა „საზედაო ძაფის დასახვევი მოკლე ჯოხი, მაქოში ჩასადები...“ (მდრ. ბზ. **ხაზარ**, ლშხ. **ხაზარ**)

მატარებელ (ზს., ქს.) < ქართ. მატარებელ-ი „სარკინიგზო ვაგონების შემადგენლობა, რომელიც ლოკომოტივს დაჰყავს“

მატინტელაი (ჩოლ.) „ქვეწარმავალი“
ზოოლ. < ქართ. (გურ.) ტინტილა-ი
„ხვლიკი; ხვლიკისმაგვარი პატარა
ქვემდრომი, ჯოჯო“

მატკლზბ (ზბ.) /**მატკლაზ** (ბქ.,
ჩოლ.)/**მატკლებ** (ლშზ.) /**მადაკლებ**
(ლნტ.) 1. „დანანება, სინანული“, 2. „სი-
ძუნწე“ < ქართ. [და]-კლ-ებ-ა „არსებუ-
ლის მოკლება, შემცირება; კუთვნილის
არასრულად მიცემა; გამოკლება...“

მატკლზბ-ჟ-წრ (ზბ.)/**მატკლებ-წრ**/
მატკლობ-წ (ბქ.)/**მატკლებ-ჟ-წრ** (ლშზ.,
ჩოლ.)/**მადაკლებ-ჟ-წრ** (ლნტ.) „ძუნწი,
ხელმოჭერილი“ < ქართ. [და]-კლ-ებ-ა
„არსებულის მოკლება, შემცირება;
კუთვნილის არასრულად მიცემა; გამო-
კლება...“

მატრაკუცე (ჩოლ.) < ქართ. მატრაკ-
ვეცა „მეტიჩარა, არამკითხე“, მატრაკ-
ვეც-ი „მკველის მკვეალი“ (საბა), შდრ.
ზბ. **მელქადწლ**; ზბ. **მექრგწლ**; ბქ.
ლუცქჟანე/მეცქჟანალ; ბქ. **ლუსპულე/**
მესპულალ)

მაჟინ (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/**მჟინ/მჟინე**
(ლნტ.) < ქართ. მავნე „იგივეა, რაც მავ-
ნებელი“, გადატ. „ავი სული, ეშმაკი“
(შდრ. ზს. **მუშტრი**; ზბ. **მუჰმწნი**)

მაჟინობ (ლშზ., ჩოლ.) „მავნებლობა,
დანაშაული“ < ქართ. მავნე-ობ-ა „მავნე
ხასიათი“ (შდრ. ბქ. **ლიმჟინე**)

მაჟინებელ (ზს., ქს.) < ქართ. მავნ-ებ-
ელ-ი „ვნების მომტანი, ზიანის მომტა-
ნი“ (შდრ. ზბ. **შურწა**, ბქ. **შურწ**)

მაღაზა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) მა-
ლაზა (< არაბ.-თურქ. **mağaza**) „ბედელი,
სასიმიდნდე, ნალია“

მაღაზია (ზს., ქს.)/**მაღადია** (ზბ.,
ლნტ.)/**მაღადიწ** (ლნტ.) < ქართ. მაღაზია
(< რუს. **Магазин** < ბერძ. **μαγαζί**) „შენო-
ბა, სადაც იყიდება საქონელი ცალო-
ბით, ნაწილ-ნაწილ, არაბითუმად...“

მაღურღუც (ჩოლ.) „მორვეი (ზედ-
მიწ. – *სა-ღურ-ღუც-ე)“ < ქართ. (ლეჩხ.,
ოკრიბ.) ღურღუც-ი „ღრმა წყალი; მო-
რვეი...“

მაყწრ (ლნტ.)/**მაყარ** (ლშზ., ჩოლ.)
„მაყრიონი“ < ძვ. ქართ. მაყარ-ი „მეფე-
დედოფლის საგანგებო მხლებელი
ქორწილში, – იგივეა, რაც მაყრიონი“
(შდრ. ზბ. **მგყა**, ბქ. **მგყა**)

მაშტლებელ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ.
მა-შველ-ებ-ელ-ი „დამხმარე, შემწე“
(შდრ. ზს. **მუმწრჯუტი**, ზბ. **მუმურჯუტი**,
ბქ. **მემწრჯუტი**, ლშზ., ჩოლ. **მუმურჯი**)

მაშხალ (უმგ., ლშზ., ჩოლ.)/**მაშხალაი**
(ჩოლ.) < ქართ. მაშხალა (< არაბ. **mašal**)
„ჩირაღდანი, ლამპარი“ (შდრ. ზბ.
მაშგუალ)

მაჩალკა (ზს., ქს.) < ქართ. მაჩალკა (<
რუს. **мочалка**) „ნეჭა, ხრალი; ტანსაბა-
ნი“

მაციტარ (ზს., ქს.) < ქართ. მა-ცივ-არ-ი
„სპეციალური მოწყობილობა ან ნაგე-
ბობა რისამე გასაცივებლად ან ცივად
შესანახად, – საცივარი“

მაცხტწრ (ზბ.)/**მაცხტწრ** (ბქ., ლნტ.)/
მაცხტწრ (ლშზ., ჩოლ.)/**მაცხტარ** (ჩოლ.)
1. „მაცხოვარი“, 2. „მაცხოვრის ეკლესია“
რელიგ. < ძვ. ქართ. მა-ცხ-ოვ-არ-ი
„მქსნელი, მაცოცხლებელი“, ახ. ქართ.
1. „იესო ქრისტეს ეპითეტი“, 2. „ცხო-
ველმყოფელი, მაცოცხლებელი; ცხოვე-
ლი, ძლიერი“

მაძაგ (უმგ., ჩოლ.) < ქართ. მა-ძაგ-ებ-
ელ-ი „გამკიცხველი, მძრახველი“ (შდრ.
ზს. **ლე[მ]სისგ**, ჩოლ. **ლე[მ]სისგ**; ლშზ.,
ჩოლ. **ლაწინგტწრ**), იხ. **ლე-მძაგ**

მა-წყულ-იან-ე (ჩოლ.) „უწმინდესი
(ზედმიწ. – *უ-წყულ-იან-ეს-ი)“ < ქართ.
წყულ-იან-ი „რაშიც წყალია, რაშიც წყა-
ლი დგას; წყალნარევი...“

მაჭწრ (ზბ.)/**მაჭწრ** (ზს., ქს.) < ქართ.

მაჭარ-ი „ახლად დაყენებული, დუ-
ლილდაუშთავრებული ღვინო“

მაჭრობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მაჭრო-
ბა-ა „მაჭრის დრო, სეზონი“

მა-ხარბ (ზს., ჩოლ.)/**მახერბ** (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. სი-ხარბ-ე „გაუმაძღრო-
ბა, მსუნაგობა, ხარბობა“ (შდრ. ბზ.,
ლშხ., ჩოლ. **ლიშონე**, ბქ., ლნტ. **ლიშონე**;
ბზ. **ლითხან**; ბქ. **ლიურცეფ**), იხ. **ხარბობ**

მახათ (ზს., ლნტ.)/**მახათ** (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. მახათ-ი (< არაბ. **milqat**,
შდრ. ებრ. **málhat**) „დიდი ნემსი“ (საბა),
„გრძელი, მსხვილი ნემსი, მაგარი მასა-
ლის საკერავად“

მახრა (ზს., ქს.) **ზოოლ.** < ქართ. მახრა
„იგივეა, რაც ბოსტანა, მჭრელი“

მახრაკულ (ბქ.) „შემწვარი კარტოფი-
ლი“ < ქართ. მო-ხრაკ-ულ-ი „(ცხიმში)
შემწვარი“, იხ. ლგ-**ხგრკ-აჟ-ე**

მახრუკა (უშგ.) „თამბაქოს ერთ-ერთ-
თი სახეობა, – გლარჯა“ < რუს. **махорка**
„წეკო“

მახუნჯაკ (ლშხ., ჩოლ.) **ანთრ.** <
ქართ. (ლექს.) მახუნჯაკ-ი „უშნო გა-
რეგნობისა და მოქმედებით დაუნდო-
ბელი“

მაჯა (ლნტ.)/**მაჯა** (ლშხ., ჩოლ.)/**მა-
ჯაშ** (ჩოლ.) < ქართ. მაჯა (< არაბ. **maḡass**)
„ხელის ნაწილი თათთან – წინა მხარსა
და მტევანს შორის, სადაც გადის სხი-
ვის არტერია და ვენა“ (შდრ. ბზ. **ჰეჰა**,
ბქ. **ჰაჰა**)

მაგიერ (ლნტ.)/**მაგიერ** (უშგ.)/**მაგიორ**
(ლშხ.) „ნაცვლად; სამაგიერო; მაგიერ-
რად“ < ქართ. მაგიერ-ი „შემცვლელი,
ნაცვალი; სამაგიერო“

მადილ (ზს., ლნტ.)/**მალდ** (ზს.)/
მადილ (ბზ.)/**მადილ** (ლშხ., ჩოლ.,
უშგ.)/**მალდ** (უშგ.)/**მალდ** (ცხუმ.) <
ქართ. მადლ-ი „სიკეთე, ქველობა, მო-
წყალება“ (შდრ. ზს., ქს. **ყერ**)

მადლან/მალდან (ზს.)/**მალდან**
(ბზ.)/**მადლიან** (ლშხ., ჩოლ.)/**მადლან/**
მადლიან (ლნტ.) < ქართ. მადლ-იან-ი
„მადლის მქონე...“ (შდრ. ბზ. **ყერან**)

მაზიგ (ზს., ლნტ.)/**მაზიგ** (ლშხ.,
ჩოლ.) „ტკივილი, სენი, ჭირი“ < ადიღ.
ჟეზგ „ავადმყოფობა“

მაკინდოლ (ლხმ.) **ბოტ.** < ქართ. მა-
კიდონ-ი „ერთგვარი მწვანელი“, შდრ.
გურ., აჭარ. მაკიდო „ოხრაბუში“, თუშ.,
ზ. იმერ. მაკიდონელ-ი „ოხრაბუში“

მანდილოსან (ბქ.) < ქართ. მანდი-
ლოსან-ი „ვინც მანდილს ხმარობს, ვი-
საც მანდილი ახურავს, – პატივსაცემი
ქალი“ (შდრ. ბქ. **ნეფყუშ მუჭუქენი**)

მანკ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**მანკ** (ლშხ.,
ჩოლ.) „ხასიათი, ზნე“ < ძვ. ქართ. მანკ-ი
(< სომხ. **manḵ** < ფალ.) „ნაკლი, ზადი,
ბიწი“

მანკობ (ბქ., ჩოლ.) „ხასიათი, ზნე
(ზედმიწ. – ***მანკ-ობ-ა**)“ < ძვ. ქართ. მანკ-ი
(< სომხ. **manḵ** < ფალ.) „ნაკლი, ზადი,
ბიწი“

მაადან (ზს.)/**მაადან** (ლშხ.)/**მაადან**
(ლნტ.)/**მაადან** (უშგ.), შდრ. ჩოლ. **მაი-
დან** „ადგილის სახელწოდება“, 1. ზს.
„აივნის კარი“, 2. ლნტ. „მოედან-ი“ <
ქართ. მოედან-ი (< სპარს. **maydān**) „შე-
ნობებით შემოფარგლული ფართო და
სწორი ადგილი ქალაქში ან სოფლად;
ფართო და ვაკე ადგილი...“

მაიმუნ (ზს., ლნტ.)/**მაიმუნ** (ლშხ.,
ჩოლ., უშგ.) **ზოოლ.** < ქართ. მაიმუნ-ი (<
თურქ. **maymun** < არაბ.-სპარს.) „ძუძუმ-
წოვარი ცხოველი, აგებულებით ჰგავს
ადამიანს“

მაის (ზს., ლნტ.)/**მაის** (ბქ., ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. მაის-ი (< ლათ. **maius**)
„კალენდარული წლის მეხუთე (და გა-
ზაფხულის მესამე) თვე, – ვარდობისა“
(საბა)

მარიამ (ზს.)/**მარამ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. მარიამ-ი (< ძვ. ებრ. (?) 1. „შეუპოვარი, დაუმორჩილებელი; უარყოფელი“, 2. „მწარე“, 3. „ქალბატონი“, 4. „საყვარელი უფლისა“) „ქალის საკუთარი სახელი“

მარის (უშგ.) *ანთრ.* < ქართ. მარეხ-ი/მარიხ-ი (< არაბ. (?) „მარსი ანუ ვენერა, – მარიხ-ვარსკვლავი, იგივე შუქურ-ვარსკვლავი“) „ქალის საკუთარი სახელი“

მარკლენ/მარკლან/მარკლან (ბზ.)/**მარკლენ** (ლშხ.)/**მარკნელ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ფალავანი, მორკინალი“, 2. ლშხ. „სწრაფი, მარჯვე“, 3. ჩოლ. „გაიძვერა ქალი“ < ძვ. ქართ. მო-რკინ-ალ-ი „მოჭიდავე“ (შდრ. ბზ. **მებგრგიელ**, ბქ. **მებურგალ**)

მარტ (ზს., ლნტ.)/**მარტ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მარტ-ი (< ლათ. **marsius**) „კალენდარული წლის მესამე (და გაზაფხულის პირველი) თვე“

მარჩიელ (ლნტ.)/**მარჩიელ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მარჩიელ-ი „იგივეა, რაც მკითხავი“ (შდრ. ბქ. **მელთერ**, ლშხ., ჩოლ. **მეთერ**, ბქ. **მეჩხტარი**)

მარჩილ (ბზ.) < ქართ. მარჩილ-ი „ძველი ქართული ვერცხლის ფული, უდრიდა სამ აბაზს“, შდრ. ზან. (მეგრ.) მარჩილ-ი „ფულის ერთეული, 10 კაპიკი“, იხ. **ჟირჩილ-მარჩილ**

მარცხ (ზს.)/**მარცხ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მარცხ-ი „ჩაშლა, ჩაფუშვა (რაიმე წამოწყებისა, განზრახვისა)“

მარცხ-მაჟინ (ბქ.)/**მარცხ-მაჟინ** (ჩოლ.) „ხიფათი, უბედურება (ზედმოწ. – ***მარცხ-ი-მავნე**)“ < ქართ. მარცხ-ი „ჩაშლა, ჩაფუშვა (რაიმე წამოწყებისა, განზრახვისა)“ და მავნე „მავნებელი“

მარწუენ (ზს.)/**მარწუენ** (ზს., ქს.)/**მარწუენ** (ბქ.)/**მარწონ** (ლშხ.)/**მარწენ**

(ჩზხ., ლხმ.) < ზან (მეგრ.) მარწვენ-ი/მარწვინ-ი (შდრ., ასევე, მეგრ. მარწვინ-აფ-ა „მაწვნის დაყენება, დამაწონება“) < ქართ. მაწონ-ი „მჭავედ შედედებული ადუღებული რძე“

მარჯილ (ზს., ლნტ.) 1. „მარხილის ფრჩხილი (ჭაპანთან მისაბმელი კაუჭიანი ძელი)“, 2. ლნტ. „მარხილი“ < ქართ. მარხილ-ი „თოვლზე სათრევი“ (საბა), „თოვლზე სასრიალო უთვლო საზიდარი“ (შდრ. ბქ. **საჲ**, ჩოლ. **საჲ**, ლშხ. **სეჲ**)

მარჯუ (ზს., ლნტ.)/**მარჯუ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „მოხერხებული/მოსახერხებელი“ < ქართ. მარჯვე „ყოჩაღი, ხერხიანი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ლამარგ**, ლშხ., ჩოლ. **ლემგრე**)

მასძელ (ბზ., ლნტ.)/**მასძელ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მანძელ**

(ზს.)/**მანძელ/მანძელ/მასპინძელ** (ბქ., ლნტ.)/**მასპძელ** (უშგ.) < ძვ. ქართ. მასპინძელ-ი (< ფალ. **aspanj** „დასასვენებელი ადგილი, სასტუმრო, თავშესაფარი“) „ოჯახში სტუმრის დამხვედრი, სტუმრის მიმღები, პატივისმცემელი“, შდრ. იმერ., გურ., აჭარ. მაინძელ-ი

მატყ (ზს.)/**მატყ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მატყლ-ი „ზოგიერთი ცხოველის (უპირატესად ცხვრის) ბეწვი“

მაშინა (ზს.) / **მარშინა**[დ] / **მაშინა** (ლშხ., ჩოლ.)/**მარშინა/მაშინა** (ლნტ.) < ქართ. მაშინა (< რუს. **машина** < ლათ. **machina**-დან) „მანქანა“

მაშინკა (ბქ.)/**მაშინკა** (ჩოლ.) < ქართ. მაშინკა (< რუს. **Машинка**) „მანქანა (ხორცსაკები, საკრეჭი...)“

მაჭიკ (ზს., ლნტ.)/**მაჭიკ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მაჭიჲ** (უშგ.) < ქართ. მაჭიკ-ი „დვრიტა, კვეთი“ (შდრ. ჩოლ. **ქუინჩაფ**)

მახინჯ (ბზ.)/**მახინჯ** (ბქ., ქს.) < ქართ. მახინჯ-ი „რაიმე ფიზიკური ნაკლის მქონე, – გონჯი, სახიჩარი“ (შდრ. ბქ.

მწგურემა)

მახუილ (უშგ.) < ქართ. მახვილ-ი „საჩხვლელ-საძგერებელი ან საჩეხი იარაღი“

{მწ}ზუმ/{მწა}ზუმ (ბზ.)/**{მწ}ზუ/{მა}ზუ/{მა}ზგ** (ბქ.)/**{მწა}ზუმ/{მწა}ზუმ** (ლშხ., ჩოლ.)/**{მა}ზუმ** (ლნტ., ჩოლ.)/**{მწა}ზუმ/{მწა}ზუნ** (ჩოლ.) 1. „რამდენი, რაზომის, რამხელა“, 2. „რამდენიც (ზედმიწ. – რა **ზომა**)“ *ზმნის.* < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით, – იგივეა, რაც საზომი“ (შდრ. ბქ. **მამომ**)

{მწ}ზუმ{ხან}-ს (ბზ.)/**{მწ}ზუ{ხან}-ს** (ბქ.) „რამდენხანს (ზედმიწ. – *რა-**ზომა-ხან-ს**)“ *ზმნის.* < ქართ. ზომა „რისამე სიდიდე საზომ ერთეულთან შედარებით, – იგივეა, რაც საზომი“

მგელ (ლნტ.) *ზოოლ.* < ქართ. მგელი-ი „მტაცებელი ცხოველი ძაღლისებრთა ოჯახისა“ (შდრ. ზს. **თხერე**, ლშხ., ჩოლ. **თხერე**; ბქ. **წუსხურა**)

მგელობია (ლშხ., ჩოლ.)/**მგელობია** (ლნტ.) < ქართ. მგელ-ობ-ია „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“

მდგომარეობ (ზს., ქს.)/**მდგომია-რობ/მდგომაროობ** (ლნტ.) < ქართ. მდგომარე-ობ-ა „ამა თუ იმ სახით ყოფნა“

მე-არშიყ-ალ (ბზ.)/**მე-არშიყ-ალ/მე-არშიყ-ალ/მე-არშიყ-ალ** (ბქ.)/**მე-არშიყ-ალ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-არშიყ-ე (< არშიყ-ი < სპარს. *‘āšīq* „მოტრფიალე, უზომოდ შეყვარებული, საყვარელი“ < არაბ.) „ის, ვინც არშიყობს, – მოტრფილე“ (შდრ. ბზ. **მელატუნალ**, ბქ. **მელატუნალ**, ლშხ., ჩოლ. **მელატუნალ**)

მეზალე (ზს., ქს.)/**მეზალ** (უშგ.) < ქართ. მე-ზალ-ე „ზაღის მომვლელი და მე-თვალყურე“

მეზალეობ (ზს., ქს.)/**მეზალობ** (ბზ.) <

ქართ. მე-ზალ-ე-ობ-ა 1. „ზაღის მცენარეების მოვლა-გაშენება“, 2. „მეზაღის საქმიანობა, მეზალედ ყოფნა“, 3. „აგრონომიის დარგი, რომელიც შეისწავლის ზაღის მცენარეების მოვლა-გაშენებას“

მე-ბარგ (ლნტ.)/**მე-ბარგ-ე** (ლშხ., ჩოლ.) „ტვირთის მზიდავი“ < ქართ. მე-ბარგ-ე „იგივეა, რაც მეზარეული“

მე-ბატ-ე/მე-ბატ (ლნტ.) < ქართ. მე-ბატ-ე „ბატების მწყემსი“ (შდრ. ბქ. **ღარღდარე ანდაჟ**)

მე-ბულქ-ოჟ-ალ (ბზ.)/**მე-ბალქ-ოჟ-ალ** (ლნტ.) „კარტის მოთამაშე (ზედმიწ. – *მე-**ბანქო-ე**)“ *ხლმ.* < ქართ. ბანქო „სათამაშო ოთხკუთხა ქალაღდების დასტა, – კარტი“

მე-ბლენძ-ელ (ბზ.)/**მე-ბლენძ-ელ** (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ბლენძ-ია „ვინც იბლენძება, – ჭიმია“

მე-გამცემ-ალ (ჩოლ.) „მეთვალყურე“ *ხლმ.* < ქართ. გა-მ-ც-ემ-ელ-ი „მაბეზღარა, მოღალატე, – იგივეა, რაც გამცემი“

მეგუთნე (ლნტ.) < ქართ. მე-გუთნ-ე „გუთნის მუშა“

მედალ (ზს., ლნტ.)/**მედალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მინდალ** (ბზ.)/**მენდალ** (ბქ.)/**მენდალ** (ჩოლ.) < ქართ. მედალ-ი (< იტალ. *medaglia*) „ჯილდოს ნიშანი – ლითონის მრგვალი ფირფიტა, რომელსაც ჩვეულებრივ ამოზურთული გამო-სახულება და რაიმე წარწერა აქვს“

მე-დეჟ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**მე-დეჟ-ე** (ლნტ.) < ქართ. მო-დავ-ე „მოცილე“

მედიატორ (ზს., ქს.) „შუამავალი“ < ქართ. მედიატორ-ი „შუამავალი, მომრიგებელი“ (შდრ. უშგ. **მოღდი**), იხ. **მორეჟ/მორაჟ**

მედიატორობ (ზს., ქს.)/**მედიატრობ** (ბქ.)/**მედიატორობ** (ლნტ.) „შუამავლობა“ < ქართ. მედიატორ-ობ-ა „შუამავლობა, მომრიგებლობა“, იხ. **მორეჟობ**

მედროში (უშგ.) < ქართ. მე-დროშ-ე „დროშის ხელში დამჭერი, დროშის წამლები ლაშქრობის, დემონსტრაციის ან სხვა ხასიათის ჯგუფური სვლის დროს; წინამძღოლი, ბელადი...“

მე-დუ-ალ (ბქ.) „უდიერად მომპყრობი, დამხარჯავი სხვისი ქონებისა“ < ოს.-ალან. **dya** (< თურქ.-არაბ. **dua** „ლოცვა“) „ამულეტი, ავგაროზი“, შდრ. ქართ. (რაჭ.) დუა „ჯადო“, ინგილ. „სამომიმარი, პანაშვიდი“

მედუქან (ბზ.)/მედუქან/მედუქან (ჩოლ.) < ქართ. მე-დუქნ-ე (< დუქან-ი < არაბ. **dükkan**) „დუქნის პატრონი“

მეზუბელ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/მეზობელ/მეზუბელ (ლნტ.)/მაზუბელ (უშგ.) < ქართ. მე-ზობ-ელ-ი „მახლობლად მცხოვრები; მოსაზღვრე, მომიჯნავე...“

მეზუბელობა (ზს., ქს.) < ქართ. მე-ზობ-ლ-ობ-ა „ვინმესთან მეზობლად ყოფნა; მეზობლის თვისება“

მეთეზზე (ბზ.)/მეთეზუ-აჲ (ჩოლ.) < ქართ. მე-თეზ-ე „თეზის მჭერი, – მეზადური“, იხ. მგ-კვლმზხ-ი

მეთეზუ-აჲ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მე-თეზ-ე „თეზის მჭერი, – მეზადური“, იხ. მგ-კვლმზხ-ი

მეთოჟლია (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. მეთოვლია „იგივეა, რაც თოლია“

მე-თგრან-წლ/მე-თგრან-წლ (ბზ.)/მე-თგრან-ა/წლ (ბქ.)/მე-თგრან-წლ (ლშხ., ჩოლ.) „მაწანწალა (ზედმიწ.) – *თრ-ევ-ია)“ *ხლმ.* < ქართ. თრევ-ა „სახელი ათრევს, ეთრევა ზმნათა მოქმედებისა“ (შდრ. ბზ. **მეყლიშგაწლ**, ჩოლ. **მეყლიშგაწლ**; ბქ. **შყრაგელა**)

მელან (ზს., ლნტ.)/მელან (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მელან-ი (< ბერძ. **μελανι** „შავი, ბნელი“) „საწერად სახმარი სხვადასხვა ფერის სითხე“

მელიტონ (ზს., ქს.)/მელტონ (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. მელიტონ-ი (< ბერძ. (?) „თაფლისა, თაფლით დამტკვობი“) „მაკაცის საკუთარი სახელი“

მელიცია (ზს., ქს.)/მელიცია (ბზ., ჩოლ.)/მელცია (ბქ., ჩოლ.)/მელეცია/მილიცია (ლნტ.)/მილცია/მელცია/მილიცია (ჩოლ.) < ქართ. მილიცია (< ლათ. **militia** „მხედრობა“) „სახელმწიფო ადმინისტრაციული დაწესებულება, წესრიგისა და საზოგადოებრივი უშიშროების დასაცავად; ამ დაწესებულების ადგილობრივი სამმართველო...“, მილიციელ-ი „მილიციის თანამშრომელი“

მელიციონერ (ბზ.)/მილიციონერ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. მილიციონერ-ი (< მილიცია < ლათ. **militia** „მხედრობა“) „იგივეა, რაც მილიციელი“

მე-ლ-კირ (ლშხ.) „ვინც კირს წვავს (ზედმიწ.) – *მე-სა-კირ-ე“ < ქართ. კირ-ი „კირქვის გამოწვით მიღებული თეთრი ნივთიერება (კალციუმის ჟანგი), ფართოდ იყენებენ მშენებლობაში“

მე-ლ-კირ-წლ (ბზ.)/მე-ლ-კირ-ა/წლ (ბქ.)/მე-ლ-კირ-წლ (ჩოლ.) „ვინც კირს წვავს (ზედმიწ.) – *მე-სა-კირ-ე“ *ხლმ.* < ქართ. კირ-ი „კირქვის გამოწვით მიღებული თეთრი ნივთიერება (კალციუმის ჟანგი), ფართოდ იყენებენ მშენებლობაში“

მე-ლობიოჲ-წლ (ლშხ., ჩოლ.) „მარჩიელი, მკითხავი ლობიოს მარცვლებით (ზედმიწ.) – მე-ლობიო-ე“ < ქართ. ლობიო (< სომხ. **լոբի** < თურქ. **lobja**) „ერთწლოვანი კულტურული მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა“ (შდრ. ზს. **მელთერ**, ლშხ., ჩოლ. **მეთერ**; ზს. **მეჯღაზი**; ბქ. **მეჩხტარი**), იხ. **მეცარ**

მე-ლც-ოჲ-წლ (ბზ.)/მე-ლც-ოჲ-წლ (ბქ.)/მე-ლოც-აჲ-წლ (ლშხ.) *რელიგ.*

ხლმ. < ქართ. მ-ლოც-ვ-ელ-ი „ვინც ლოცულობს“ (მდრ. ზს. **მემზირ/მემზერ, მემზურ**, ლშხ., ჩოლ. **მემზერ**)

მე-მასხარ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მასხარა „ოხუნჯი, ხუმარა“ (მდრ. ბქ. **ლაყფიშ**)

მე-მორეჲ (ბქ.)/**მე-მორაჲ** (ჩოლ.) „მედიატორი (ზედმიწ. – ***მე-მოურავ-ე**)“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი 1. „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“, 2. *ისტ.* „რომელიმე პროვინციის, ქალაქის, თემის და მისთ. გამგე“, იხ. **მორეჲ/მორაჲ** და **მედიატორ**

მე-მსახტირ (ზს., ლნტ.)/**მე-მსახტირ** (ზზ.)/**მო-მსახტირ** (ზზ., ლნტ.)/**მო-მსახურ/მსახურ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მო-სამსახტირ** (ლნტ.)/**მსახტირ** (უშგ.) < ქართ. მო-სა-მ-სახ-ურ-ე „ვინც მსახურობს, – რაიმე სამსახურში მყოფი პირი; მომსახურე; მსახური“

მე-მჯარჲ-წლ (ზზ.)/**მე-მჯარჲ-წლ** (ლშხ., ჩოლ.) „გაბრაზებული (ზედმიწ. – ***მო-ჯავრ-ე**)“ *ხლმ.* < ქართ. ჯავრ-იან-ი (< ჯავრ-ი < არაბ.-სპარს. **ḡavr**) „ჯავრის მქონე, – დარდიანი, ნაღვლიანი; ის, ვინც დარდობს“

მენაჲ (ლნტ.)/**მენაჲ** (უშგ.) < ქართ. მე-ნავ-ე „ნავის პატრონი“

მე-ნდტრ-ეჲ (ზს.)/**მე-ნდროჲ** (ბქ.) < ქართ. მო-მდურ-ავ-ი/მო-მდურ-ე „ვინც ემდურის ვისმე, – უკმაყოფილო, გულ-ნაკლული“

მე-ნტად-წლ (ზზ.)/**მე-ნტად-ალ** (ბქ.)/**მე-ნტად-წლ** (ლშხ., ჩოლ.) „ნებიერა“ < ქართ. ინვალიდ-ობ-ა (< ლათ. **invalidus** „სუსტი, უძლური“) „ინვალიდის, ავადმყოფობის მდგომარეობა“ (მდრ. ბზ. **ცინცქილჲ**, ლშხ., ჩოლ. **ცინცქილაჲ**; ბქ. **ციცინჲ**)

მენშეჲიკ (ზს., ქს.)/**მელშეიკ** (ჩოლ.) < ქართ. მენშევიკ-ი (< რუს. **Меньшевик**)

„მენშევიზმის მიმდევარი“

მენშეჲიკობ (ზს., ქს.)/**მელშეიკობ** (ჩოლ.) < ქართ. მენშევიკ-ობ-ა (< რუს. **Меньшевик**) „მენშევიკად ყოფნა, მენშევიზმის მიმდევრობა“

მე-ა-აჲდარ-რლ (ლშხ.) „მომცრო ტანის ფრინველი, რომლის ჭიკჭიკიც ცუდი ამინდის მომასწავებელია (ზედმიწ. – ***მო-ავდარ-უკ-ა**)“ *ზოოლ.* < ქართ. ავდარ-ი „ცუდი ამინდი, ცუდი დარი“

მეისარობ/მეისარაჲ (ზზ.)/**მეისარაჲ** (ზს., ლნტ.)/**მერსანაჲ** (ბქ.)/**მეისარობ** (ქს.)/**მეისარობ** (ლშხ.)/**მესარობ** (ლნტ.) „საქონლის სიძლიერისა და გამრავლებისათვის განკუთვნილი დღესასწაული“ *რელიგ.* < ქართ. (ლექხ.) **მეისარობ-ა** „დღეობა, ღოვცა“

მერდინ (ლშხ.) /**მერდიმ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. (გურ., იმერ.) **მერდინ-ი** „წმინდა საცერი, – სამტკიცე“ (მდრ. ზს. **ცხვრილ**, ქს. **ცხრილ**; ბქ. **ლანკუაჩხა**; ქს. **ლერცუილ**, ჩოლ. **ლერჩუილ**; ლნტ. **დიმ** „საცერი“)

მერმე (ბქ.)/**მერმე** (ლშხ., ჩოლ.)/**მერმე** (ჩოლ.) 1. „მეორე“, 2. „სხვა“ < ქართ. მე-ორ-ე „რიგითი რიცხვითი სახელი ორისა“

მერმე-მერმე (ბქ.)/**მერმე-მერმე** (ლშხ., ჩოლ.) „სხვადასხვა“ < ქართ. მე-ორ-ე მე-ორ-ე „სხვადასხვაგვარი, სხვადასხვანაირი“

მერმე წყება (ბქ.)/**მერმე წყება** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მე-ორ-ე წყება „მეორე მწკრივი, რიგი“

მერქიფ (უშგ.)/**მელიქიფ[ე]** (ჩოლ.) < ქართ. მე-რიქიფ-ე (< არაბ. **raqīb** „სიყვარულში მეტოქე“) „სუფრაზე ღვინის მიმწოდებელი და დამსხმელი, – მწდე“ (მდრ. ბზ. **წედჲ**, ბქ. **წედჲ**, უშგ. **მეწდი**)

მე-რლჲ-ე (ზს., ქს.) < ახ. ქართ. და-რღვ-ეულ-ი „დამლილი, დანგრეული

(ნაგებობა...); გარღვეული (ნაკერი, ნა-ქსოვი...)“, შდრ. ძვ. ქართ. მო-რღუ-ეულ-ი „დაქცეული, მოშლილი...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. [ჩუ] მეხტრე, ლნტ. [ჩუ] მეხტერე; ლშხ. [ჩუ] ლგზინ-დლაჟე; ლნტ. ლგზლჟე)

მერხ (ზს., ქს.) < ქართ. მერხ-ი 1. „და-ხრილზედაპირიანი მოგრძო სასკოლო მაგიდა...“, 2. „გრძელი სკამი რამდენიმე კაცის დასაჯდომად“

მესტ (ლშხ., ჩოლ.)⁶⁰ < ქართ. მესტ-ი „მოკლეველიანი უძირო მეშის ფეხსაც-მელი ან უყელო საძირიანა მეშის ფეხ-საცმელი“, შდრ. ქართ. წულა-მესტი „წულა და მესტი“

მესუფელ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**მესო-ფელ** (ლნტ.) < ქართ. {თანა}-მე-სოფ-ლ-ე „იმავე სოფლისა, რომლიდანაც სხვა ვინმეა გამოსული“

მეტ (ზს., ქს.) < ქართ. მეტ-ი „შედარე-ბით ბევრი, უფრო ბევრი; უფრო დიდი; ზედმეტი...“ (შდრ. ზს., ქს. სერ)

მეტანია (ზს., ქს.)/**მიტანია** (ლშხ.)/**მიტანია** (ჩოლ.)/**მეტანი** (უშგ.) *რელიგ.* < ქართ. მეტანია (< ბერძ. მეტა[გ]ონია *μετάνια* „სინანული; მონანიება“) „მუხ-ლის მოდრეკა და წელში მოღუნვა მი-წამდე, იატაკამდე ლოცვისა ან ღვთისა-დმი ვედრების დროს“

მე-ტოქ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „შემჯიბრე-ბელი“ < ქართ. მე-ტოქ-ე „მოქიშპე, მო-ცილე, მოწინააღმდეგე“ (შდრ. ბზ. **მემქერალ**, ბქ. **მემქერალ**, ლშხ., ჩოლ., უშგ. **მემქარალ**, ლნტ. **მემქარალ**; ბქ. **მე-ტაკალ**)

მეტრ (ზს., ქს.) < ქართ. მეტრ-ი (< რუს. *метр* < ბერძ. *metron*) „სიგრძის სა-ზომი ერთეული“

მე-უფალ (ზს.) „საუფლო დღესასწა-ულის მასპინძელი ოჯახი“ *რელიგ.* < ქართ. უფალ-ი „ბატონთ-ბატონი;

მბრძანებელი“

მე-უახშმ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „ის, ვინც ვახშამს მიირთმევს (ზედმიწ. – *მო-ვახ-შამ-ე)“ < ქართ. ვახშამ-ი (< თურქ. *akşam* < სპარს. „სადამო“) „უკანასკნელი ჯერის პურის ჭამა სადამო ჟამს“

მეტელე (ლშხ., ჩოლ.)/**მეტელ** (ჩოლ.) „დამცველი ბაღ-ვენახისა, ნათესი მი-ნდვრებისა...“ < ქართ. მე-ველ-ე „ბაღ-ვენახის, ნათესი მინდვრების მცველი“

მე-ფახ-ურ (ჩოლ.) < ქართ. (ლექს.) მე-ფეხ-ურ-ი „მეფეხე, მეკვლე“ (შდრ. ზს., ქს. **მეჭუხი**)

მე-ფაიტონ-ე (ზს.)/**მე-ფაიდონ-ე** (ბზ.)/**მე-ფაიტონ-ე** (ლშხ.) / **მე-ფაიტონ-ე** (ჩოლ.) < ქართ. მე-ფაიტონ-ე (< ბერძ. *phaethōn* „ბერძნულ მითოლოგიაში მზის ღმერთს, ჰელიოსის შვილის სახე-ლიდან“) „გადასახსნელსახურავიანი მსუბუქი ეტლის წამყვანი“

მეფე (ზს., ქს.)/**ნეფე** (ზს., ლნტ.) < ქართ. მე-ფ-ე „ხელმწიფე“

მეფე-დედოფალ (ბზ.)/**მეფე-დედ-ფალ** (ბქ.)/**მეფე-დედფალ** (ლშხ.)/**მეფე-დედუფალ** (ჩოლ.) < ქართ. მეფე-დედო-ფალ-ი „ნეფე-დედოფალი“

მეფე-კესარ (ბზ.) „ზღაპრის პერსონა-ჟი“ < ქართ. მეფე-კეისარ-ი „ხელმწიფე“

მე-ფეთ-ალ (ბზ.)/**მე-ფეთ-ალ** (ბქ.)/**მე-ფეთ-ალ**/მე-ფეთ-აჟ-ალ (ლშხ.)/**მე-ფეთ-ალ** (ჩოლ.) „ის, ვინც ბრაზობს (ზედმიწ. – *მო-ფეთ-იან-ე)“ *ხლმ.* < ქართ. ფეთ-იან-ი „დაფეთებული, დამფრთხალი, შეშინებული; გიჟი“

მე-ფირჟ-ან-ალ (ბქ.)/**მე-ფერჟ-ან-ალ** (ჩოლ.) „ის, ვინც იღებება, იპრანჭება (ზედმიწ. – *მე-მ-ფერ-ავ-ი)“ < ქართ. შე-ფერ-ვა „შეღებვა, შეფერადება, შეფერი-ლობა“ (შდრ. ბქ. **ლიჩქმანალ**)

მეფობ (ზს., ქს.)/**ნეფობ** (ზს., ლნტ.) < ქართ. მეფ-ობ-ა „ხელმწიფობა“

მე-ფრებ-წლ (ბზ.)/მე-ფრებ-ა/წლ (ბქ.)
/მე-ფრებ-წლ (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ.
მო-მ-ფერ-ებ-ელ-ი „მოალერსე“, იხ.
ფერბამ

მეფურნე (ზს., ქს.) < ქართ. მე-ფურნ-
ე „ფურნეში პურის მცხოველი; ფურნის
პატრონი“

მექუ (ზს., ქს.) < ადიღ. მჰჰჰ „თივა“,
შდრ. ყაბარდ. მჰჰ

მე-ქურწილ (ზს., ჩოლ.)/**მე-ქურ-
წილ/მუ-ქურწილ** (ბზ.)/**მე-ქორწილ/მე-
ქორწილ** (ლშხ.)/**მე-ქორწილ** (ჩოლ.) <
ქართ. მე-ქორწილ-ე „ვინც ქორწილს
იხდის, ვისაც ქორწილი აქვს; ქორწილ-
ში მყოფი, ქორწილის მონაწილე“

მელამია (ლშხ.) „ღამურა (ზედმიწ. –
*მო-ღამე-ე)“ ზოოლ. < ქართ. (გურ.) მე-
ღამ-ი-ა/მე-ღამ-ი-ე „ღამურა, მღამიობი“
(შდრ. ზს. მათხაფ, ბქ. მეთეთხ, ლშხ.,
ჩოლ. მათხეფ, ლნტ. მათხაფ)

მე-ღრალ (ბქ.)/**მე-ღრალ** (ლშხ.,
ჩოლ.)/**მო-ღრალ** (უშგ.) < ქართ. მო-მღე-
რალ-ი „ვინც მღერის, სიმღერის მოქმე-
ლი“

მე-ღვით-ან-ა/ელ (ბქ.)/**მე-ღვით-ან-
წლ** (ჩოლ.) „ბოროტი, შეჭმუხნული სა-
ხით მაყურებელი; ის, ვინც იბღვირება“
ხლმ. < ზან. (მეგრ.) მა-ღვით-ინ-ალ-ი
„ბღვერია; შეჭმუხნული სახით მაყურე-
ბელი“ (შდრ. ბზ. მეთხუტირანწლ, ბქ.
მეთხუტირანალ; ბქ. მესხუტირანა/ელ; ბქ.
მესუტიტანა/წლ)

მელტინ (ლშხ., ლნტ.)/**მე-მ-ღტინ-ე**
(ლშხ.)/**მე-ლ-ღტინ** (ჩოლ.)/**მუ-მ-ღტინ-ე**
(ლატ.) < ქართ. მე-ღვინ-ე „მერიქიფე...“
(შდრ. ბზ. წგდამ, ბქ. წგდამ/მგწდამ, უშგ.
წგდა/მგწდაე)

მე-ღუჭარ-წლ (ბზ.)/**მე-ღუჭარ-ალ/**
მე-ღუჭარ-ელ (ბქ.)/**მე-ღუჭარ-წლ** (ლშხ.,
ჩოლ.) **ხლმ.** < ქართ. მო-ვაჭრ-ე „გამყიდ-
ველი, ვაჭარი“

მე-ყურილ (ბზ.)/**მე-ყრულ** (ჩოლ.)
„დარაჯი (ზედმიწ. – *მო-ყარაულ-ე)“ <
ქართ. ყარაულ-ი (< თურქ. *qarawul*)
„დარაჯი, გუშაგი“ (შდრ. ზს., ჩოლ.
მგლჩე/მელჩე „მცველი“), იხ. **ყარტილ**

მეშ (ჩოლ.) „გამოყვანილი ტყავი“ <
ქართ. მეშ-ი „ცუდი ხარისხის ცხვრის
ტყავი“

მე-შამბ-ი-ად (ლშხ.)/**მე-შამბ-ი-რლ**
(ჩოლ.) „მომცრო ტანის ჩიტი, რომელიც
შამბნარში ცხოვრობს (ზედმიწ. – *მო-
შამბ-ე)“ ზოოლ. < ქართ. შამბ-ი „მალა-
ლი და მსხვილი ბალახი“ (საბა)

**მეში წულა-მესტ/მეში წულუზარ-
მესტ** (ბზ.) < ქართ. მეშის წულა-მესტ-ი
„ცხვრის ტყავის ფეხსაცმელი“

მე-შუკუ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „გზად მა-
ვალი (ზედმიწ. – *მე-შუკ-ე)“ < ძვ. ქართ.
შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორღო-
ბე“

მეჩაძე (ზს., ლნტ.)/**მეჩაძე/მეჩაე**
(ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მე-ჩაი-ე „ჩაის მო-
მვლელი და მკრეფავი“

მეჩუნგური (ბზ.)/**მეჩანგური** (ბქ.)/
მეჩანგურ (ჩოლ.) < ქართ. მე-ჩონგურ-ე
„ჩონგურის დამკვრელი“

მეცადინ (ბზ.)/**მაცადინ** (ბქ.)/**მაცადინ**
(ჩოლ.) „გამრჯე, მოწადინებული,
მშრომელი“ < ქართ. მე-ცადინ-ე „გა-
მრჯე; მოწადინებული, მონდომებული
, – იგივეა, რაც მოცადინე“, შდრ. ფშ., ქი-
ზიყ. მო-ცად-ი „მეცადინე, მუყაითი, ბე-
ჯითი“

მეცარ (ზს., ლნტ.)/**მეცარ** (ლშხ.,
ჩოლ.) „მკითხავი, მარჩიელი; გულთმი-
სანი“ < ქართ. (იმერ.) მე-ც-არ-ი „გულ-
თმისანი, წინასწარმეტყველი“ (შდრ.
ზს. მელთერ, ლშხ., ჩოლ. მეთერ; ზს.
მეჯლანი; ბქ. **მეჩხტარი**), იხ. მე-ლოზ-
იოტ-წლ

მე-ცგენ-წლ (ბზ.)/**მე-ცგენ-ალ** (ბქ.,

ჩოლ.) „ლაზღანდარა (ზედმიწ. – *მო-ციგნ-ე)“ < ქართ. ციგან-ი „ბოშა“ (შდრ. ბქ. ლაყვიშ)

მეცლაჟ-ალ/მეცლაჟ-ელ (ბქ.)/**მეცლაჟ-ალ** (ლშ., ჩოლ.) „მოპაექრე“ *ხლმ.* < ქართ. მოცილე „მოდავე“

მეცნიერ (ზს., ქს.) „მეცნიერი; გულ-თმისანი; ყველაფრის მცოდნე“ < ქართ. მეცნიერ-ი „მკვლევარი; მცოდნე“ (შდრ. ზს., ლნტ. **გულმეცარ**, ლშხ., ჩოლ. **გულ-მეცარ**, ლნტ. **გულთმეცარ**)

მეცნიერობ (ზს., ქს.) < ქართ. მეცნი-ერ-ობ-ა „მეცნიერად ყოფნა, მეცნიერის საქმიანობა“ (შდრ. ზს. **გულმეცრობ**, ლშხ., ჩოლ. **გულმეცარობ**, ლნტ. **გულ-თმეცარობ**)

მე-ცრ-ოჟ-ალ (ზზ.)/**მე-ცრ-ოჟ-ალ** (ბქ.)/**მე-ცურ-აჟ-ალ** (ლშხ.)/**მე-ცურ-აჟ-ალ** (ლნტ.)/**მე-ცურ-აჟ-ალ** (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-ცურ-ავ-ე „მცურავი“ (შდრ. ბქ. **მეჟნა/ალ**)

მეცქჟილ (ზს.)/**მოცქჟილ** (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**მოცქულ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მოცი-ქჟილ** (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. მო-ციქ-ულ-ი „მიმთხრობი, დესპანი, გაგზავნილი“, ახ. ქართ. „შუამავალი“ (შდრ. ბქ. **ციქულ-იდ**), იხ. **ცაქჟ**)

მე-ცხუნ/მე-ცხუნ (ზზ.)/**მეცხუნ** (ლშხ., ლნტ., ჩოლ.)/**ციხუნ** (ბეჩ.) < ძვ. ქართ. მე-ციხოვნ-ე „ციხის მცველი, ცი-ხე-სიმაგრეში დაბანაკებული“

მეძაჟ (ზს., ქს.)/**მეძაჟ** (ზზ.) < ქართ. მეძავ-ი „ქალი, რომელიც საარსებო სა-ხსრების საშოვნელად თავისი სხეუ-ლით ვაჭრობს, – როსკიპი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **კახბა**, ზზ. **ყაჰბა/ყაზბა**, ბქ. **კახმა**)

მეძაჟობ (ზს., ქს.)/**მეძაჟობ** (ზზ.) < ქართ. მეძავ-ობ-ა „მეძავის საქმიანობა“ (შდრ. ზს. **ნაკახბაჟი**; ზზ. **ლიქამაჟალ**, ჩოლ. **ლიქამალ**)

მე-ძაღლ-აჟ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „ძაღ-ლუმადურად მყოფი, ის, ვინც წვა-ლობს, ძაღლურად ცხოვრობს (ზედმიწ. – *მო-ძაღლ-ურ-ე)“ < ქართ. ძაღლ-ი „მგლის მოდგმის გაშინაურებული ცხოველი“

მეძბარ (ზს.)/**მეძებარ** (ბქ.)/**მეძბარ/მე-ძმარ** (ლშხ.)/**მაძებარ/მაძებარ** (ლნტ.)/**მეზბარ/მაძბარ** (უშგ.)/**მეძბარ** (ლზმ.) < ქართ. მე-ძებ-არ-ი „განსაკუთრებული ჯიშის მონადირე ძაღლი, რომელიც სუნის აღებით დაემეხს ნადირს“

მე-ძჟირ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. მე-ძვირ-ე „ვინც ძვირად აკეთებს ან ძვი-რად ყიდის რასმე“

მეწჟარ (ლნტ.) *ზოოლ.* < ქართ. მ-წ-ევ-არ-ი „სანადირო ძაღლი, რომელმაც კარგი სირბილი იცის“

მეწყერ (ზს.)/**მეწყერ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მეწყერ-ი „მიწის ნაკვეთის და-ძვრა ცოცვით ან დინებით“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ჩჟალ**, ლშხ., ჩოლ. **ჩჟალ**)

მეწყერობ (ჩოლ.) < ქართ. მეწყერ-ობ-ა „მეწყერის დაძვრის პერიოდი, სიხში-რე“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ჩჟალობ**, ლშხ., ჩოლ. **ჩჟალობ**)

მეჭეჭ (ზს., ქს.)/**მეჭეჭ** (ზზ.)/**ბეჭეჭ** (ჩოლ.)/**მეჭეჭ** (ლზმ.)/**მაჭეჭ** (უშგ.) < ქართ. მეჭეჭ-ი „ჰანზე ამოსული მრგვა-ლი მოყვანილობის მაგარი ხორცმეტი“

მე-ჭორ-აჟ-ალ (ზზ.)/**მე-ჭორ-აჟ-ალ** (ბქ.)/**მე-ჭორ-აჟ-ალ** (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მ-ჭორ-ავ-ი „ვინც ჭორავს, ვინც ჭორებს ავრცელებს, – მეჭორე, ჭორიკა-ნა“ (შდრ. ზზ. **მეგერგალი**, ლშხ., ჩოლ. **მეგერგალი**; ბქ. **მერგადი**, ლნტ. **მერაგადი**; ლშხ. **მეციჟანგრინალ**, ჩოლ. **მეცენგრინალ**)

მე-ჭორიკნ-ალ (ზზ.)/**მე-ჭორიკნ-ალ** (ბქ.) *ზედმიწ.* – ***მე-ჭორიკნ-ე** *ხლმ.* < ქართ. ჭორიკან-ა „ჭორების მთქმელი

და გამავრცელებელი“ (შდრ. ბზ. მგგერგალი, ლშხ., ჩოლ. მგგერგალი; ბქ. მერგადი, ლნტ. მერაგადი; ლშხ. მე-ციტანგინალ, ჩოლ. მეცენგინალ)

მე-ჭერდიგ-წლ (ბზ.)/მე-ჭერდგ-ალ/ელ (ბქ.) „კარტის მოთამაშე (ზედმიწ. – მო-ჭადრაკ-ე)“ *ხლმ.* < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. *čatrank*) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“ (შდრ. ბზ. მეშდრწლ, ბქ. მეშდრაწლ; ლშხ., ჩოლ. მეღრწლ)

მეხ (ზს., ქს.)/მეხ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მეხ-ი (< ოს. *mey*, შდრ. ოს. *miğ/meğ* – *ğ* > *x* სიტყვის ბოლოს) „ატმოსფერული ელექტრობის განმუხტვა დედამიწაზე“

მეხანიზმ (ლშხ.) < ქართ. მექანიზმ-ი „მანქანის (ან ხელსაწყო) შინაგანი მოწყობილობა, რომელსაც მოძრაობაში მოჰყავს მანქანა (ან ხელსაწყო)“

მე-ხირ-ულ (ბზ., ლშხ.)/მე-ხირ-ულ (ბქ.)/მე-ხირ-უ-ილ (უშგ.) < ქართ. მო-მხიარ-ულ-ე „ვინც მხიარულობს, ილხენს“

მეჯგით (უშგ.) < ქართ. მიზგით-ი/მიზგით-ა (< არაბ. *misgidh* „ლოცვის, მუხლის მოყრის ადგილი“) „იგივეა, რაც მისგითი, – მეჩეთი“

მეჯაჟე/მეჯაგ/მეჯაზ (ზს.)/მეჯაჟე (ლნტ.)/მეჯოგ (ლშხ., ჩოლ.)/მეჯაჟი (უშგ.) < ქართ. მე-ჯოგ-ე (< ჯოგ-ი < არაბ. *ḡaux*, შდრ. სპარს. *ḡok*, ოს. *ḡwǵ/ḡog*, სომხ. *գոկ*, ფალ. *ḡok*, სპარს. *ḡug, ḡuy*) „ვინც მეჯოგეობას მისდევენ; ჯოგის პატრონი“

მე-ჰაჟდარ (ბზ.)/მე-აჟდარ[ი] (ქს.) „კარგი ამინდის ნიშანი, ავდრის გამო-მწვევი (ზედმიწ. – *მო-ავ-დრ-ე)“ < ქართ. ავ-დარ-ი „ცუდი ამინდი, ცუდი დარი“

მე-ჰრაკ-წლ (ბზ.) „მეზღაპრე, მეიგავე

(ზედმიწ. – *მო-არაკ-ე)“ *ხლმ.* < ქართ. არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი“ (შდრ. ბქ. ლიცინგლაჟალ)

მე-მბუ-წლ (ბზ.)/მე-მბუ-ალ (ბქ.)/მე-მბუ-წლ (ლშხ., ჩოლ.) „მოსაუბრე“ < ძვ. ქართ. მო-ამბ-ე „ამბის მთქმელი, მაუწყებელი, მაცნე“

მედასარ-ა-დ/მედასარ-ა-დშ/მისარ-ა-დ (ლშხ.) „მეისრობის დღესასწაულზე და-საკლავი საქონელი (ზედმიწ. – სა-მე-ისრ-ო)“ *რელიგ.* < ქართ. (ლექს.) მეი-სარ-ობ-ა „დღეობა, ღოცვა“

მერმა-მერმა რიგიშ (ლშხ.) „სხვადასხვანაირი (ზედმიწ. – მე-ორ-ე-მე-ორ-ე რიგ-ის)“ < ქართ. მე-ორ-ე „რიგითი რიცხვითი სახელი ორისა“ და რიგ-ი „ერთ ხაზზე განლაგებული საგნების ერთობლიობა; წყება, მწკრივი“

მზათ (ლნტ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. მზად „მზა მდგომარეობაში, – მომზადებულად“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლგმზარად, ბქ., ლნტ. ლგმზარად)

მზარეულ (ზს., ქს.)/ზარაჟილ (ბზ.)/ზარულ (ლშხ., ჩოლ.)/ზარაჟილ (ლნტ.)/ძარაჟილ (უშგ.) < ქართ. მზარეულ-ი „ხელობით საკმლის მკეთებელი“

მზისუმზირად (ლშხ.) < ქართ. მზე-ს-უმზირ-ა (შდრ. ლშხ. მეჟუმესგადი)

მთაჟარ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-თავ-არ-ი „ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი, თვალსაჩინო“

მთაჟარანგლოზ (ლშხ.)/მთაჟარანგლოზ (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. მ-თავ-არ-ანგლოზ-ი „უფროსი, მთავარი ანგლოზი“, იხ. თარგლეზერ

მთლდჰან (ზს., ლნტ.)/მთლიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მთლ-იან-ი „სრული, მთელი; ერთიანი, დაუნაწევრებელი“ (შდრ. ბზ. ჰადურ/ჰადჟირ/ჰედურ, ბქ. ჰედჟირ, ლშხ., ჩოლ. დადურ/დედურ/ედურ, ლნტ. [დ]ედურ)

მთხრობელ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. მთხრ-ობ-ელ-ი „ვინც (რაც) მოუთხრობს, – მთქმელი“

მიდამ (ლშხ., ლნტ.)/**მიდამ** (ლშხ.)/**მედამ** (ჩოლ.) < ქართ. მიდამო „გარემო, ბუნება“ (შდრ. ზს. ტყუეფ)

მიზან (ზს., ლნტ.)/**მიზან** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მიზან-ი (< თურქ. **mizan** < არაბ.) „რაც უნდა განახორციელონ“

მიზეზ (ზს., ქს.) < ქართ. მიზეზ-ი „იგივეა, რაც საბაბი“ (შდრ. ბზ. ცხნდ, ბქ., ქს. ცხიდ; ბზ., ლნტ. ტპრ; ჩოლ. თანკილ)

მიზიან (ზს.)/**მიზიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მიზეზ-იან-ი „ვინც უსაფუძვლოდ მიზეზს, საბაბს ეძებს“ (შდრ. ბზ. ცხნდიან, ბქ., ლშხ., ჩოლ. ცხიდიან, ბქ., ლნტ. ცხიდიან, ლშხ., ჩოლ. ცხნდიან)

მიტაჟამ (ლნტ.)/**მიტაჟამს** (ჩოლ.) „ოდესღაც, უხსოვარ დროს“ *ზმნის.* < ზან. (მეგრ.) მიტაჟამ-ი „ოდინდელი; ძალიან ძველი, შორეული წარსული; უხსოვარი დროიდან“; შდრ. ასევე მიტაჟამერ-ი/მიტაჟამ-იშ-ი „ძველისძველი, ძალიან ძველი“ (შდრ. ბზ., ლშხ. შომტულე, ბქ., ლნტ. შომალე), იხ. ათაჟამს

მილ (ზს., ქს.) < ქართ. მილ-ი „გრძელი, მეტწილად მრგვალი ღრუ საგანი სითხის, ორთქლის, კვამლისა და მისთ. სადენად“

მილანქარ (ბზ.)/**მინანქარ** (ბქ.) < ქართ. მინანქარ-ი 1. „სხვადასხვა ფერის მინის მსგავსი არაგამჭვირვალე მასა, რომლითაც ფარავენ ლითონის საგნებს მათი ზედაპირის დაჟანგვისაგან დასაცავად ან სილამაზისათვის“, 2. „თეთრი მკვრივი ნივთიერება, რომლითაც დაფარულია კბილი“

მილიონ (ზს., ქს.)/**მილუნენ/მილიონ**

(ზს., ლნტ.)/**მილოუნენ/მილუნენ/მილუნენ** (ბქ.)/**მილიონ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მილიენ** (ლხმ.) < ქართ. მილიონ-ი „რიცხვი 1.000.000, – ათასჯერ ათასი“, გადატ. „უამრავი“

მილიონერ (ზს., ქს.)/**მილუნენან** (ბზ.) < ქართ. მილიონერ-ი „მილიონად (ან უფრო მეტად) ღირებული ქონების პატრონი“, გადატ. „ძალიან მდიდარი“

მიმთილ (ზს.)/**მუმთილ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მუმეთილ** (ლნტ.) < ზან. (მეგრ.) მუმანთილ-ი/მუმანთირ-ი/მომანთილ-ი/მომანთირ-ი < ქართ. მამა-მთილ-ი „ქმრის მამა“ (შდრ. ზს. ზიძი)

მიმილ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. მიმინო „მტაცებელი ფრინველი ქორისებრთა ოჯახისა“ (შდრ. ბზ. ჰპრე)

მიმჯე (ქს.) „მოკეთე, ნათესავი“ < ზან. (მეგრ.) მ-ინჯ-ე „პატრონი“ (შდრ. ჰან. მ-ანჯ-ე „პატრონი“, უ-მ-ინჯ-ურ-ი „უპატრონო“, უ-მ-ინჯ-ენ-ს „უპატრონებს“), შდრ. ბზ. ნატი, ბქ., უშგ. ნატი, ლშხ., ჩოლ. ნატი; ქს. ნალალ

მინაჟათ (ზს.)/**მინაჟათ** (ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) მინავათ-ი (< რუს. **виноват**) „უკაცრავად; მაპატიეთ! შეცოდება“

მინდ (ჩოლ.) < ქართ. მინდ-ი „მარცვლეულის დაფქვის საზღაური მარცვლის ან ფქვილის სახით“

მინდურ (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/**მინდორ/მინდერ** (ბქ.)/**მინდორ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მინდორ-ი „სწორი და ბალახიანი ადგილი; სახნავ-სათესი ადგილი“, იხ. ბზ. გინდორ/გინდურ

მინდორ-უელ (ბზ.) < ქართ. მინდორ-ველ-ი „მინდორი და ველი“

მინთორ/მინთორლ (ბზ.)/**მინთუ** (ბქ.) < ბერძ.-ლათ. **mint/minth** „პიტნა“ (შდრ. ზან. (მეგრ.) ყვალმინთა/ყვალიმთა და აფხაზ. აყუალმინთა), იხ. პიტნა

მინუტ (ზს., ქს.)/**ნიმუტ** (ლშხ.)/**მი-**

ნუთ (ლნტ.) < ქართ. მინუტ-ი (< რუს. *минута*) „წუთი“

მირინოს (ლშხ.) < ქართ. მირინოს-ი (< ესპ. *merino*, მრ. *merinos*) 1. „ესპანური ჯიშის რბილ და წვრილბეწვიანი ცხვარი“, 2. „ასეთი ცხვრის მატყლი“, 3. „ასეთი მატყლის ქსოვილი“

მირცხალ (ბქ.) „მისხალი, მცირედი; ნატამალი“ < ზან. (მეგრ.) მირცხალ-ი (< ძვ. ქართ. მისხალი „წონის ერთეული, – დრამ-ნახევარი“) „მისხალი“, გადატ. „ძალიან მცირე, სულ ცოტა“ (შდრ. ბქ. **ნაწსილდ**)

მირჰუენ/მირჰონ (ზზ.)/მირონ (ზს., ქს.)/მირჰენ (ბქ., უშგ.)/მირჰენ (ლნტ.) „ნათელ-მირონი; ნათლია“⁶¹ *რელიგ.* < ქართ. მირონ-ი (< ბერძ. *μύρων*) „სურნელოვანი ზეთი, ნელსაცხებელი; მზადდება ტროპიკულ მცენარეთა ფისისაგან“

მირჰუნობ (ზს.)/მირჰნობ (ბქ.)/მირჰუნობ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. {ნათელ}-მირონ-ობ-ა (< მირონ-ი < ბერძ. *μύρων* „სურნელოვანი ზეთი, ნელსაცხებელი, რომელიც მზადდება ტროპიკულ მცენარეთა ფისისაგან“) „იგივეა, რაც ნათელ-მირონობა“ (შდრ. ჩოლ. **პეპი-ლგზრისტობ** „ნათელ-მირონობა“)

მისამართ (ზს., ქს.)/მისამართ (ბქ.) < ქართ. მისამართ-ი „ზუსტი ცნობა ვისიმე საცხოვრებელი ბინის ან დაწესებულების ადგილსამყოფელისა...“

მისანდ (ჩოლ.) „წინასწარმეტყველურად (ზედმიწ. – მისნ-ურ-ად)“ *ზმნის.* < ქართ. მისან-ი „ბედის გამომცნობი, – მკითხავი, გულთმისანი“

მისან (ზს.) *ცრუმორწ.* < ქართ. მისან-ი „ბედის გამომცნობი, – მკითხავი, გულთმისანი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **გუდმეცარ**, ლშხ., ჩოლ. **გუდმეცარ**, ლნტ. **გულთმეცარ**)

მისნობ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. მისნ-ობ-ა „მკითხაობა, მარჩიელობა“ (შდრ. ზს. **გუდმეცრობ**, ლშხ., ჩოლ. **გუდმეცარობ**, ლნტ. **გულთმეცარობ**)

მისრ (ბქ.) „ბურუსი (მზიან ამინდში)“ < ქართ. ნისლ-ი 1. „ჰაერში წვრილ-წვრილ წვეთებად დამდგარი ორთქლი, რომელიც თეთრ-მონაცრისფროდ ფარავს ყველაფერს და ჰაერს გამჭვირვალეობას უკარგავს, – ბურუსი, ჯანლი“, 2. გადატ. „ბუნდი, ბურანი“

მისხალ (ზს.) < ძვ. ქართ. მისხალ-ი „წონის ერთეული; ძალიან მცირე, სულ ცოტა“ (შდრ. ზს. **ნაპიწუტ**)

მიტკალ (ზს., ლნტ.)/მიტკალ (ლშხ., ჩოლ.)/მიტკა (ლშხ.) < ქართ. მიტკალ-ი (< არაბ. *mitkal*) „ბამბის თეთრი ქსოვილი“, იხ. **პირკალ**

მიტროპოლიტ (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. მიტროპოლიტ-ი (< ბერძ. *metropolitēs* სიტყვიდან *metropolis* „მთავარი ქალაქი“) „მართლმადიდებელ ეპისკოპოსთა უმაღლესი წოდება“

მიქამ თარინგზელ/მგქემ თარინგზელ (ზზ.)/მგქემ თარინგზელ (ჩოლ.)/მიქამ თარგლეზერ/მგქემ თარგლეზერ (ბქ.)/მგქემ თარიწგზელ/მგქემ მთაჟარანგლოზ (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. მიქაელ მ-თავ-არ-ანგელოზ-ი „უფლის ანგელოზთა, დასის წინამძღოლი ანგელოზი – მთავარანგელოზი“

მიქელ-გაბრიელ (ზზ.)/მიქელ-გაბრიელ (ბქ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. მიქელ-გაბრიელ-ი „უფროსი, მთავარი ანგელოზი, – მთავარანგელოზი“

მიქელ-გაბრიელ თაჟარანგელოზ (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. მიქელ-გაბრიელ მ-თავ-არ-ანგელოზ-ი „უფროსი, მთავარი ანგელოზები, – მთავარანგელოზები“

მიხა (ზს., ქს.)/მიხა (ბქ.)/მიხე (ლშხ.,

ჩოლ.)/**მიხა** (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. მიხა (< მიხეილ-ი < რუს. **Михаил** < ბერძ. **михаил** < ძვ. ებრ. **miqael** „ღვთის სწორი, ღვთაებრივი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მიხეილ (ზს., ქს.)/**მახაჲლ/მეხაჲლ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. მიხეილ-ი (< რუს. **Михаил** < ბერძ. **михаил** < ძვ. ებრ. **miqael** „ღვთის სწორი, ღვთაებრივი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მკერაჲ (ზს., ქს.) < ქართ. მ-კერ-ავ-ი „ხელოსანი, რომელიც ტანსაცმელს კერავს“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **მეშხბიელი**, ჩოლ. **მეშხბიელი**, ბქ., ჩოლ. **მეშხბი**)

მნიშვნელობა (ზს., ქს.) < ქართ. მნიშვნელ-ობ-ა 1. „აზრი, შინაარსი, ის, რასაც გულისხმობს, აღნიშნავს ესა თუ ის საგანი (სიტყვა, ნიშანი...)“, 2. „ღირებულება, ფასი, დანიშნულება, როლი“

მოაზლ/მოაზხლ/მოაზხ/მოაზ (ბზ.)/**მოაზლ** (ბქ., ლშხ.)/**მუაზლ** (ლშხ.)/**მოაზ/მუაზ/მუაზ** (ლნტ.)/**მოაზ** (ლხმ.) < ქართ. მო-აზლ-ე „შინამოსამსახურე ქალი“ (შდრ. ზს. **მოსიპ**; ზს. **ჯალჩი/გ**; ზს., ლშხ. **მესგურე**)

მოზილიზაცია (ზს.)/**მაზილიზაცია** (ლშხ.) < ქართ. მოზილიზაცია (< ფრანგ. **mobilization** < ლათ. **mobilis**-იდან „მოძრავი“) 1. „სამხედრო ძალების საომარ მდგომარეობაში გადაყვანა. || თადარიგის სამხედრო მოსამსახურეთა გაწვევა ომიანობის დროს“, 2. „ძალების ან სახსრების თავმოყრა, შეკრება რაიმე მიზნით, რაიმე ამოცანის გადასაწყვეტად“

მოზილურ (ზს., ქს.) < ქართ. მოზილურ-ი (< ლათ. **mobilis**) „მოძრაობის უნარის მქონე; მოძრავი“

მო-ბრუალ/მე-ბრუალ/მუ-ბრუალ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ის, ვინც ზორიალებს (ზედმიწ. – *მო-ბრუ-ალ-ე/მე-ბრუ-ალ-ე)“ < ქართ. ბრუ-ალ-ი „იგივეა, რაც თავ-

ბრუსხვევა“

მოგაზ (ბზ.)/**მოგება** (ბქ.)/**მოგებ** (ლშხ.)/**მოგაბ** (ლნტ.) < ქართ. მო-გ-ება „თანხა, რომლითაც შემოსავალი დანახარჯს აღემატება“ (შდრ. ბზ. **ქმა**, ბქ. **ქმა**)

მოგარჯ (უშგ.) „მშრომელი (ზედმიწ. – *მო-გარჯ-ე)“ < ქართ. გამრჯე „დაუზარებელი, მუყაითი, ბეჯითი, მშრომელი, მზრუნველი“

მოგბაზ (ბზ.)/**მომგებაზ** (ბქ.)/**მოგებიან** (ლშხ.)/**მომგებაზ** (ჩოლ.) < ქართ. მომგებ-იან-ი „მოგების მომცემი“

მოგებულ (ზს., ქს.) < ქართ. მო-გ-ებულ-ი „რაც მოიგეს“

მოგებულის (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – *მო-გ-ებულ-იან-ი < ქართ. მო-გ-ებულ-ი „რაც მოიგეს“

მოგორდი (ლშხ.) < ქართ. მოგვერდ-ი „ჭიდაობის ფანდი“

მოგურ (ზს., ლნტ.)/**მეგურ** (ზს.)/**მოგურ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-გვარ-ე „ვინმესთან საერთო გვარის მქონე“

მოგურებულად (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. მო-გვიან-ებულ-ად „იგივეა, რაც მოგვიანებით“

მოლისკა (ბზ., ჩოლ.)/**მადისკა** (ბქ.) < რუს. **модистка** „მკერავი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **მეშხბიელი**, ჩოლ. **მეშხბიელი**, ბქ., ჩოლ. **მეშხბი**)

მოდერბაზ (ლშხ.) „დარბაზის ზედამხედველი“ < ქართ. მო-დარბაზ-ე „სამეფო კარის დარბაზის წევრი“

მოზარ (ლშხ., ჩოლ.), შდრ. ბქ., ლშხ. მრ. რ. ფ. **მოზარა** < ქართ. მო-ზარ-ე (< ზარ-ი < სპარს.-არაბ. **zārī** „ტირილი“) „ზარის მთქმელი“

მოზიარება (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. მო-ზიარ-ე „ზიარების მიმღები“

მოზურ (ბზ.) *ზოოლ.* < ქართ. მოზვერ-ი „სახარე ხბო ერთ წელზე მეტი ხნისა, – ახალგაზრდა ხარი“ (შდრ. ზს.

ხაზნა, ზს., ლშხ. ღაზნა, ლნტ. ღაზენა; ზზ. მატრანდ, ბქ. მატირ)

მოთრემ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მოთარაშ-ე „ამკლები, მრბეველი“

მოინჯარაი (ლშხ.) < ქართ. მო-იჯარ-ე „იჯარით ამლები, – არენდატორი, იჯარადარი“

მო-კალენ (ლნტ.) „კანონის დამცველი (ზედმიწ. – *მო-კანონ-ე)“ < ქართ. კანონ-ი (< ბერძ. *kanōn*) „საკანონმდებლო ხელისუფლების მიერ დადგენილი საყოველთაოდ სავალდებულო ნორმა (წესი), რომელიც ეხება სახემწიფოებრივი ცხოვრების ამა თუ იმ მხარეს, – წესი, დადგენილება, ნორმა...“

მოკიტან (ლშხ., ჩოლ.) „მომახილის, გამკინავი, წვრილი ხმის მთქმელი, მომღერალი (ზედმიწ. – *მო-მკივან-ე)“ < ქართ. მკივან-ი „ვინც ან რაც კივის“

მოკლას (ლშხ., ჩოლ.) „თანატოლი (ზედმიწ. – *მო-კლას-ელ-ი)“ < ქართ. კლას-ი (< რუს. *класс* < ლათ. *classis* „თანრიგი, ჯგუფი“ < ბერძ.) „საერთო ინტერესების მქონე სოციალური ჯგუფი, რომელსაც აერთიანებს საწარმოო საშუალებებისადმი ერთნაირი დამოკიდებულება“

მოკლასა/მოკლასა (ლშხ., ჩოლ.) „თანატოლები (ზედმიწ. – *მო-კლას-ელ-ებ-ი)“ < ქართ. კლას-ი (< რუს. *класс* < ლათ. *classis* „თანრიგი, ჯგუფი“ < ბერძ.) „საერთო ინტერესების მქონე სოციალური ჯგუფი, რომელსაც აერთიანებს საწარმოო საშუალებებისადმი ერთნაირი დამოკიდებულება“

მოკრასკულ (ჩოლ.) < ქართ. მოკრასკ-ულ-ი (< კრასკა < რუს. *Краска* 1. „ღებვა“, 2. „საღებავი“) „რაც შეღებეს ან შეიღება, – საღებავით... ფერშეცვლილი, შეფერილი“ (შდრ. ზს. **ლგღაფ**, ლშხ., ჩოლ. **ლგღაფ**, ლნტ. **ლგღაფე**)

მოკუტაზი/მოკუტაზი[ლიც] (ზზ.) < ქართ. უკვდავების წყალი, იხ. **უკუტაზი/უკუტაზი** ლიც

მოლა (ზს., ქს.) < ქართ. მოლა (< არაბ. *maula* „ბატონი“) „მუსულმანთა მღვდელი“

მოლოქ (ზზ., ლშხ.)/ **მოლოქია** (ჩოლ.)/ **მოლექ** (უშგ.) *ბოტ.* < ძვ. ქართ. (იმერ., გურ., რაჭ., ლეჩხ.) მოლოქა/მოლოქ-ი (< ბერძ. *μολοχη*) „იგივეა, რაც ბალბა“

მოლხინ (უშგ.) < ქართ. მო-ლხინ-ე „ლხინში მონაწილე“

მომრან (უშგ.) < ქართ. მე-მარნ-ე „მარნის მცველი“

მომსახურეობ (ზს., ქს.)/ **მომსახურეობა** (ლნტ.) < ქართ. მო-მსახურ-ე-ობ-ა „იგივეა, რაც მომსახურება“, იხ. **ლი-მსახურ**

მომჩიტან (ბქ.)/ **მომჩუან/მომჩიტან/მოშჩიტარ** (ლშხ.)/ **მომჩიტარ** (უშგ.)/ **მო-მჩიტან/მოშჩიტარ** (ჩოლ.) < ქართ. მო-მჩივან-ი „საჩივრის აღმძვრელი; მომდურავი, უკმაყოფილო“, იხ. **მგ-ჩიტლ-ე/მგ-შჩიტლ-ე**

მონადირე (ზს., ქს.)/ **მონადირე** (ბქ.) < ქართ. მო-ნადირ-ე „ვინც ნადირობას მისდევს“ (შდრ. ზზ., ლნტ. **მეთხუძარ**, ბქ. **მეთხუძარ**, ლშხ., ჩოლ. **მეთხუძარ**; უშგ. **მუნდუნე**)

მონაი (ჩოლ.) „უსახლკარო, უმუშევარი, ღატაკი, ჯანმრთელი ადამიანი“ < ქართ. მონა „ექსპლოატირებული პირი, რომელიც მონათმფლობელის საკუთრებას წარმოადგენს; უუფლებო, ჩაგრული ადამიანი“ (შდრ. ზს. **ფამლი**, ლშხ., ჩოლ. **ფამლი**)

მონასტერ (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. მონასტერ-ი (< ბერძ. *monasterion* „განდეგილის სენაკი“) „ბერ-მონაზონთა საეკლესიო-საადგილმამულო ორგანიზა-

ცია, თემი, რომელსაც აქვს თავისი მეურნეობა. || ასეთი რელიგიური თემის ეკლესია და საცხოვრებელი ნაგებობა-ნი“

მონკაუშირ (ზს., ქს.) < ქართ. მონკავშირ-ი „მონადირეთა კავშირი“

მორ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მორ-ი „მოჭრილი მსხვილი ხე, ტოტებგაცილი და უხეშად გათლილი“ (შდრ. ბქ. მაგარ)

მორდამბან (ზს., ლნტ.)/**მორდებიან** (ზზ., ლშხ.)/**მგრდამბან** (ზზ.)/**მორიდაბიან** (ლნტ., უშგ.)/**მგრდაბიან/მორდაბიან** (ჩოლ.)/**მარიდაბიან** (უშგ.) „რიდი, მორიდება, ხათრი (ზედმიწ. – *მო-რიდ-ებ-იან-ი)“ < ქართ. მო-რიდ-ებ-ა „მოკრძალება“ (შდრ. ზს. მალკაფან)

მორელ¹ (ქს., უშგ.) „ვეძა, მინერალური წყალი; მლაშე წყალი“ < ქართ. მორევი „ღრმა ადგილი მდინარეში, სადაც წყალი ბრუნავს, ტრიალებს“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. სგიმ, ლნტ., ჩოლ. სკიმ)

მორელ² (ზზ.)/**მორიელ** (ზს.)/**მორიელა/მურიელა** (ლხმ.) ზოოლ. < ქართ. მორიელი-ი „შხამიანი ფეხსახსრიანი ქვეწარმავალი ობობასებრთა კლასისა, – ღრიანკალი“ (შდრ. ბზ. კლპჭ)

მორიგეობ (ზს., ქს.)/**მარგობ** (ჩოლ.) < ქართ. მო-რიგ-ე-ობ-ა „მორიგედ ყოფნა“

მორიდამ/მორდამ (ზს., ლნტ.)/**მორიდებ** (ზზ., ლშხ.)/**მურდამ/მგრდამ** (ზზ.)/**მორიდაბ** (ლნტ., უშგ.)/**მგრდაბ/მორდაბ** (ჩოლ.) „რიდი, მორიდება, ხათრი“ < ქართ. მო-რიდ-ებ-ა „მოკრძალება“ (შდრ. ზს. მალკაფ), იხ. ლი-რდამ

მორუობ (ზს.)/**მორაუობ/მორუობ** (ჩოლ.)/ „შუამავლობა/მამვლობა“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ობ-ა „მოურავად ყოფნა“, იხ. მედიატორობ

მორჩილ (ზს., ქს.) < ქართ. მორჩილ-ი

„სხვისი ნება-სურვილის უხმოდ, წინააღმდეგობის გაუწევლად ამსრულებელი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ლუნკურე, ბქ., ლნტ. ლუნკურე)

მორჩილ ხანს (ლშხ.) „მცირე ხანს (ზედმიწ. – *მორჩილ ხან-ს)“ < ქართ. მორჩილ-ი „სხვისი ნება-სურვილის უხმოდ, წინააღმდეგობის გაუწევლად ამსრულებელი“ და ხან-ი „დრო, ჟამი...“

მორჩილარა (ლშხ.)/**მორჩილარა** (ჩოლ.) „პატარა ტანის ჩიტი, ღაღლა (ზედმიწ. – *მო-მორჩილ-ო)“ ზოოლ. < ქართ. [ტან]-მორჩილ-ი „მორჩილი ტანისა, – ტანდაბალი“

მორჭმილ (ლშხ.) „ფრთხილი“ < ძვ. ქართ. მორჭმილ-ი „დოვლათიანი, შეძლებული, მდიდარი, სახელოვანი; ძლევაძმოსილი, ბედნიერი“

მორჭმიშ (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. მორჭმილ-ი „დოვლათიანი, შეძლებული, მდიდარი, სახელოვანი; ძლევაძმოსილი, ბედნიერი“

მოსამართლ[ე] (ზს., ქს.)/**მოსამართლ/მოსამართლ** (ლშხ.) < ქართ. მო-სამართ-ლ-ე „თანამდებობის პირი, რომელიც სასამართლოს წესით რაიმე საქმეს არჩევს“

მოსაჟალობ (ლშხ.)/**მოსაჟლობ** (ჩოლ.) < ქართ. მოსავლ-იან-ობ-ა „მოსავლის რაოდენობა ფართობის ერთეულზე“

მოსაჟალ (ზს., ლნტ.)/**მოსაჟალ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-სა-ვალ-ი „ჭირნახული“ (შდრ. ბზ., ლნტ. მაწად, ბქ. მაჯად, ლშხ., ჩოლ. მაჯედ; ბქ. მეღაჟ; ბქ. ნამშა; ლხმ. აღ), იხ. მოღაჟ

მოსაჟლამან (ზს., ლნტ.)/**მოსაჟლიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-სა-ვლ-იან-ი „კარგი მოსავლის მომცემი. || ისეთი (წელი), როდესაც კარგი მოსავალი მოდის“ (შდრ. ზს., ლშხ. მაფას, ლნტ. მაფას; ბქ. რადამ, ლშხ. რადამ; ბქ. ლამკადამ)

მოსაკითხ (ლნტ.) < ქართ. მოსაკითხ-ი „ძღვნად გაგზავნილი რამ (ჩვეულებრივ, ხილეული, ნამცხვარი, სასმელი და მისთ.)“

მოსკოტ (ზს., ქს.) ტოპ. < ქართ. მოსკოვ-ი (< რუს. Москва) „რუსეთის დედაქალაქი“

მოქრისდემ (ზზ.) „მასპინძელი შობისა (ზედმიწ. – *{მო}-ქრისტ-ე-ის-{ა})“ რელიგ. < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. χριστός „მბრძანებელი“) „იესო ქრისტე, იესო ნაზარეტელი, – ქრისტიანული ეკლესიის თავის და დამფუძნებელი“

მოლაჟ (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) მოღავ-ი „მოსავალი, ჭირნახული“, იხ. მოსაჟალ

მოღლატ (ზს.)/მოღლატ (ლშზ., ჩოლ.)/მოღალატ (ლნტ.) < ქართ. მოღალატ-ე (< ღალატ-ი < არაბ.-სპარს. ḡalat) „გამცემი, ორგული“, იხ. მეღლატი

მოშაირ (ლშზ., უშგ.)/მოშაირ (ლნტ.) „პოეტი“ < ქართ. მო-შაირ-ე (< შაირ-ი < სპარს. mošaire < არაბ.) „შაირის მთქმელი, შაირის მთხზველი, მელექსე“

მოჩუნებ[ა] (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ჩვენ-ებ-ა „დანახვა არარსებულისა (მაგ., სიზმრად, მეტისმეტი შიშისაგან და მისთ.)“, შდრ. ზზ., ლშზ., ჩოლ. ფინილ; ზზ. მაწუნა; ლშზ. ყაყელ

მოცად (ჩოლ.) < ქართ. მოცად-ი „არასამუშაო საქონელი, მოზარდი ან ზრდადასრულებული (როგორც მსხვილფეხა, ისე წვრილფეხა)“

მოცალ (ჩოლ.) „თანატოლი (ზედმიწ. – *მო-ცალ-ე)“ < ქართ. ცალ-ი (< ოს. cal „რაოდენი, ერთეული“) 1. „ორისაგან, წყვილისაგან ერთი“, 2. „ტოლი, სწორი, ბადალი...“, იხ. ცალ

მოცალ (ზს., ლნტ.)/მოცალ (ლშზ., ჩოლ.) „უმნიშვნელო, უბრალო რამ; მოცილილი“ < ძვ. ქართ. მო-ცალ-ებ-ულ-ი

„უქმი, უსაქმო“, ახ. ქართ. მო-ცლ-ილ-ი „თავისუფალი, დაუსაქმებელი“ (შდრ. ზზ. მიქტილი, ბქ. მოქტილი; ბქ. ტყარა-ბურა)

მოცეტ [კუმაშ] (ლშზ.) „არამეწველი საქონელი“ < ქართ. მოცად-ი „არასამუშაო საქონელი, მოზარდი ან ზრდადასრულებული (როგორც მსხვილფეხა, ისე წვრილფეხა)“, შდრ. ზზ. დომეყ, ბქ. დუმეყ

მოცლაჟ (ზზ.)/მეცლაჟ (ბქ.)/მეცლაჟ (უშგ., ჩოლ.) „მოპაექრე“ < ქართ. მოცილ-ე „მოდავე“

მოცქელ-ობ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. მოციქულ-ობ-ა „მოციქულის საქმიანობა, შუამავლობა“, იხ. ლი-მციქულ

მოძალე (ლნტ.) < ქართ. მოძალე „იგივეა, რაც მოძალადე“

მოდღუზ (ბქ., უშგ.) რელიგ. < ქართ. მოძღვარ-ი „სასულიერო პირი, – მღვდელი, ხუცესი“

მოწაფე (ზს., ქს.) < ქართ. მო-წაფ-ე „დაწყებითი ან საშუალო სკოლის მოსწავლე“ (შდრ. ზს., ლშზ., ჩოლ. მუთჟ-რი, ლნტ. მუთჟერი)

მოწეს-რლდ (ჩოლ.) „პატიოსნად, წესიერად, უწყინრად (ზედმიწ. – *მოწეს-{იერ}-ო-დ-უკა)“ ზმნის. < ქართ. წეს-იერ-ად „ხეირიანად, რიგიანად“

მოწმ (ზს., ქს.)/მეწმ (უშგ.) < ძვ. ქართ. მო-წამ-ე „მოწმე; მარტვილი; წამება“, ახ. ქართ. მო-წმ-ე „იგივეა, რაც მოწამე“

მოწმოზ (ზს., ქს.) < ქართ. მოწმ-ობ-ა 1. „ოფიციალური დოკუმენტი, ცნობა, რითაც რაიმე დასტურდება“, 2. „რისამე დამადასტურებელი, დამამტკიცებელი წერილობითი ცნობა ან გადმოცემა“

მოწონებულ (ლშზ.)/მოწონებულ (ლნტ.) < ქართ. მო-წონ-ებ-ულ-ი „დადებითად შეფასებული, – კარგი“

მოწყენილ (ზს., ქს.) < ქართ. მო-წყენილ-ი „დაღვრემილი, დაღონებული“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ლგჟარ**, ლშხ., ჩოლ. **ლგჟარ**; ზზ. **ლუპურტუხტე**; ბზ. **ლუპუჟე**)

მოწყობილ (ლნტ.) „გაწყობილი (მაგ., სუფრა)“ < ქართ. მო-წყ-ობ-ილ-ი „ორგანიზებული, მომზადებული“

მოწყობილობ (ზს., ქს.) < ქართ. მო-წყობ-ილ-ობ-ა „რაიმე საქმისათვის საჭირო საგანთა ერთობლიობა, – ხელსაწყო“

მოჰ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.), შდრ. ბქ., ჩოლ. **ნამოჰ** „ნაკრუხალი კვერცხი, ანუ კრუხად ნამყოფი ქათმის ნაჯდომი, გალაყებული კვერცხი“ **ზოოლ.** < ქართ. (გურ.) მოჰვა „იგივეა, რაც კრუხი“ (შდრ. ზან. (მეგრ.) **მონჰვა/მოჰვა**, ლაზ. **მონჰვა** „კრუხი“)

მოჰედრაკე (ბქ.)/**მეჰედრიგალ** (უშგ.) < ქართ. მო-ჰადრაკ-ე (< ჰადრაკ-ი < ფალ. **čatrank**) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

მოხარბ (უშგ.) „მოშურნე (ზედმიწ. – *მო-ხარბ-ე)“ < ქართ. ხარბ-ი „შურიანი“, იხ. **ხარბ**

მოხელ[ე] (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მო-ხელ-ე „სახელმწიფო დაწესებულების მოსამსახურე პირი“

მოხელობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ხელ-ე-ობ-ა „მოხელის საქმიანობა“

მოჯამაგირეობ (ლნტ.)/**მოჯამაგრობ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ჯამაგირ-ე-ობ-ა „მოჯამაგირის მდგომარეობა“

მოჯალაზ (ლშხ., ჩოლ.)/**მოჯალაზ** (ლნტ.) < ქართ. მო-ჯალაზ-ე „ბატონის ოჯახში მყოფი შინამოსამსახურე“

მოჯამაგირ (ბზ.)/**მეჯამაგირ** (ლშხ.)/**მოჯამაგირ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მოჯამაგირ** (ლნტ.) < ქართ. მო-ჯამაგირ-ე (< სპარს. **jamagīr**) „დაქირავებული მსახური“

(შდრ. ზს. **ჯალჩი/გ**; ზს., ლშხ. **მესგურე**; ბზ. **ლგდიანე**)

მოჯინიზ (ლშხ.) < ქართ. მო-ჯინიზ-ე „ცხენების სადგომის მომვლელი“

მონწამ (ბზ.)/**მონწემირ** (ბქ.)/**მონწამ/მონწემირ/მანწემირ** (ჩოლ.) „მორწმუნე“ < ქართ. მო-წამ-ე „ქრისტიანული სარწმუნოებისათვის წამებული, ტანჯული, – მარტვილი“

მორეჟ/მორაჟ (ბზ.)/**მორეჟ/მოტრაჟ** (ბქ.)/**მომრაჟ** (ლშხ.)/**მომრაჟ** (ბზ., ლნტ., ეცერ., ლხმ., უშგ.)/**მორაჟ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „შუამავალი; მომრიგებელი“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი 1. „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“, 2. **ისტ.** „რომელიმე პროვინციის, ქალაქის, თემის და მისთ. გამგე“ (შდრ. უშგ. **მოლდი**), იხ. **მედიატორ**

მორთხუმ (ლშხ., ჩოლ.)/**მორთხუმ** (ჩოლ.) **ზმნის.** < ქართ. მორთხმ-ით „ფეხების მოკეცვით“

მტერ (ზს., ქს.)/**ტერ** (ლშხ.) < ქართ. მტერ-ი „ვინმესთვის ავის მდომი, ავის მოქმედი პირი; მავნებელი“ (შდრ. ზს., ქს. **ამახტე**)

მტეჟან (ზს.)/**ტეჟან** (ლშხ., ჩოლ.)/**ტეჟან** (ლნტ.)/**ტაჟან/ტაჟან** (უშგ.) < ძვ. ქართ. ტევან-ი „იგივეა, რაც მტევანი“, ახ. ქართ. მტევან-ი „ყვავილედის ერთ-ერთი ტიპი“

მტრედ (ზს., ქს.)/**ტრედ** (ჩოლ.) **ზოოლ.** < ქართ. მტრედ-ი „მორუხო ცისფერბუმბულიანი და დიდჩინჩახვიანი გარეული ან შინაური ფრინველი“ (შდრ. ზს., ქს. **მუგუ**)

მუზუნტყური/მგზუნტყური (ჩოლ.) „მომდურავი, გაბუტული, ზურგსუკან საყვედურების მთქმელი (ზედმიწ. – *მო-ზურტყ-უნ-ე)“ < ქართ. ბურტყუნ-ი „ხმადაბალი გაურკვეველი ლაპარაკი (ჩვეულებისამებრ – უკმაყოფილო)“

მუ-ბურდ-ე (ზზ., ლშხ.)/მუ-ბურდ-ე (ბქ., ლნტ.) „ამრევი, ამწეწი, გამჩეჩი“ < ქართ. ა-მ-ბურდ-ავ-ი „ამწეწი, ამშლე-ლი“ (შდრ. ბქ. {ჟი} მუპურტინე; ბქ. უშხტარ მეჩდინე)

მუ-ბუგ-{ჟ}-ი/მუ-ბოგ-ე (ლშხ.)/მე-ბრგ-ე (ჩოლ.) „ხიდების გამდები (ზედ-მიწ. – *მე-ბოგ-ე)“, შდრ. ლშხ. მრ. რ. ფ. მუბგუწლა < ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

მუ-გუჭკურ-ე/მუ-გუჭკურ-ე (ზზ.)/მუ-გუჭკურ-ე-ბ-ი/ე (ჩოლ.) „მზრუნველი; მომვლელი (ზედმიწ. – *გა-მ-კვირ-ვ-ე-ბ-ელ-ი/და-მ-კვირ-ვ-ე-ბ-ელ-ი)“ < ქართ. და-კვირ-ვ-ე-ბ-ა 1. „ყურადღებით დახედვა, ყურადღების გამახვილება (რამეზე), გულდასმით გასინჯვა“, 2. „დაკვირვებით შესწავლა; გააზრება...“ (შდრ. ზს. მეფეშ; ბქ. თემი მუხტინე)

მუ-გუ-ე-ბ-ი (ჩოლ.) „შემგუებელი, შემწყნარებელი“ < ქართ. შე-მ-გუ-ე-ბ-ელ-ი „შემწყობი, ვინც (რაც) ეგუება, ეწყობა (ვისმე, რასმე)“, შდრ. ზს. [სგა] მუმთქუე

მუდრეგ/მგდრეგ (ლშხ., ჩოლ.) „უდარდელი“ ვულგ. < ქართ. მუდრეგ-ი (< თურქ.) „ოხერი, ტიალი, უპატრონო“ (შდრ. ზს. შუშამაწ)

მუდუ (ზზ., ლნტ.)/მუდ (ქს.) ზოოლ. < ქართ. (იმერ., გურ.) მუდო/მუდუ „თხუნელა“ (შდრ. ზს. მუჰ, ბქ. მუჰუ, ლშხ. მუხ)

მუზარად (ზზ.) < ქართ. მუზარად-ი „მეომრის რკინის (სპილენძის...) ქუდი“

მუზეუმ (ზს., ქს.)/მუზეინ (ბქ.)/მუ-ზიუმ/მუზეიმ (ჩოლ.) < ქართ. მუზეუმ-ი (< რუს. Музей < ბერძ. μουσεῖον[v] „მუზათა ტაძარი“) „სამეცნიერო-საგანმანათლებლო დაწესებულება, რომლის მიზანია შეგროვება, დაცვა, შესწავლა და გამოფენა წარსული და თანამედროვე ცხოვრების დამახასიათებელი ძეგლე-

ბისა, აგრეთვე ბუნების ნიმუშებისა“

მუ-ზოუნ-ე (ზზ.)/მუ-ზოუნ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/მუ-ზო-ი (უშგ.) „დამზეთ[ავი]; ზეთის გამომხდელი“ < ქართ. მ-ზეთ-ავ-ი (< ზეთ-ი < სომხ. **ძիթ**) „ვინც ზეთავს ან ზეთს ხდის“

მუთაქა (ზს., ქს.)/მგთაქა (ლნტ., ჩზხ.) < ქართ. მუთაქა (< არაბ. **mutakā'u**) „მატყლით (ბამბით) გატენილი მოგრძო და მრგვალი თავქვეშ სადები“, იხ. მგრთაგა

მუ-თოუნ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „სიგარეტის მწვევლი (ზედმიწ. – *მე-თუ-თუნ-ე)“ < ქართ. თუთუნ-ი (< თურქ. **tütün**) „იგივეა, რაც თამბაქო“

მუ-თურქ-ი (ბქ.) „არაქრისტიანი, ცუდი ადამიანი (ზედმიწ. – *მო-თურქ-ე)“ < ქართ. თურქ-ი „თურქული წარმომავლობის ადამიანი“

მუ-კუმაშ (ბქ.) „ობობა (ზედმიწ. – *მო-კუმაშ-ე)“ ზოოლ. < ძვ. ქართ. კუ-მაშ-ი (< არაბ. **kumaš** „საქონელი“) „მვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“

მუ-კუმაშ-ალ-ი (ზზ.)/მუ-კუმაშ-ალ-ი/მე-კუმაშ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „მესაქონლე, პირუტყვის მომვლელი, პატრონი“ ზლმ. < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. **kumaš** „საქონელი“) „მვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“ (შდრ. ბქ. მუქტმინგენი; ლხმ. მგლთხამალი)

მუ-კუმაშ-ი (ზზ.)/მუ-ე-კუმაშ (ლშხ., ჩოლ.) „მესაქონლე, პირუტყვის მომვლელი, პატრონი“ < ძვ. ქართ. კუმაშ-ი (< არაბ. **kumaš** „საქონელი“) „მვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, წითელი ან ლურჯი, – ფარჩა“ (შდრ. ბქ. მუქტმინგენი; ლხმ. მგლთხამალი)

მუ-ტბურ-ალ-ი/მუ-ლ-ბურ-ალ-ი (ბქ.)/მუ-ტბურ-ალ-ი (ჩოლ.) „გამთვალა-

ვი“ *ხლმ.* < ქართ. (რაჭ.) ოზურ-ი „ემმა-კი“ (შდრ. ზს. *მეგგენალი*, *ლშხ.*, ჩოლ. *მეგგენალი*; ბქ. *მეგბაყალი*)

მუ-ტბურ-ი (ბქ., ჩოლ.)/მუ-ლ-ბურ-ი (ბქ.) „გამთვალავი“ < ქართ. (რაჭ.) ოზურ-ი „ემმაკი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. *მეგგენე*; ზზ., *ლშხ.* *თემი მეგენე*; ბქ. *მეგბაყი*)

მულზონ¹ (ზზ., *ლშხ.*)/მოლზუნ (ზზ.)/მელზონ (ლშხ.)/მოლზუნ (ლნტ.)/მოლზონ (ჩოლ.)/მელზუნ (უშგ.) „ეკლესიის მსახური კაცი; რელიგიურ რიტუალთა აღმსრულებელი პირი; ხატისკაცი; მონაზონი; მლოცველი“ *რელიგ.* < ქართ. (იმერ.) მოლოზან-ი „იგივეა, რაც მონაზონი“ (შდრ. ზს. *მომზერ/მემზირ*)

მულჩხიმ (ზს.)/მულჩხუმ (ლშხ.)/მელჩხიმ (ლნტ.) / მელჩხიმ/მულჩხუმ (ჩოლ.) < ქართ. ლეჩხუმ-ელი-ი „ლეჩხუმის მკვიდრი“

მუმია (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მუმია
1. „სხვადასხვა საშუალებებით ან ბუნებრივად ხრწნისაგან დაცული ადამიანის გვამი ან ცხოველის ლეში“, 2. გადატ. „მეტისმეტად გამხდარი ადამიანი“, 3. გადატ. „უსიცოცხლო, მოღუ-ნებული, გარინდებული (ადამიანი)“

მუ-მსუ-ი (ზზ.) < ქართ. მ-მოს-ავ-ი „ვინც მოსავს, – შემოსავი“ (შდრ. ზს., *ლშხ.*, ჩოლ. *მუქტემ*, *ლნტ.* *მექტემ*)

მუ-მურჯუ-ი/მუ-მარჯ-ი (ზზ.)/მე-მარჯუ-ი (ბქ., *ლნტ.*)/მუ-მარჯუ-ი (ბქ.)/მუ-მურჯ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დამხმარე, გვერდში მდგომი, მაშველი (ხედმიწ. – *მო-მ-მარჯვ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. მარჯვე „ყოჩაღი, ხერხიანი“

მუ-მ-შობ-ი (ბქ.) „გამჩენი, დამზადებული“ < ქართ. მ-შობ-ი „მრავლის მშობი, მშობიარე“ (შდრ. ზს., *ლშხ.*, ჩოლ. *მეთნე*, *ლნტ.* *მეთენე*)

მუ-ნ-გლოუ-ი (ზზ., ჩოლ.)/მუ-ნ-გტლეუ-ი (ბქ.)/მე-ნგლოუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-გლოვ-ი-არ-ე „ვინც გლოვობს, ვინც გლოვის წესებს ასრულებს“ (შდრ. ზზ. *სუტტუზრ*, ჩოლ. *სუტტუზრ*)

მუ-ნდროუ (ზზ., ჩოლ.)/მუ-ნდრ-რეუ/მუ-ნდრეუ (ზზ.)/მე-ნდრეუ (ბქ.)/მუ-ნდროუ (ლშხ.)/მე-ნდროუ (ჩოლ.) < ქართ. მო-მ-დურ-ავ-ი „ვინც ემდურის ვისმე, – უკმაყოფილო“ (შდრ. ზს., ქს. *მენჩლი*)

მუნჯ (ზს., ქს.)/მინჯუ (უშგ.) < ქართ. მუნჯ-ი „მეტყველების უნარს მოკლებული“

მუ-ჰსუხ-ი (ზს., *ლშხ.*)/მუ-ჰსუხუ-ი (ბქ.)/მო-ჰსიხუ (უშგ.)/მუ-ჰსუხ[უ] (ჩოლ.) „ჰასუხის გამცემი“ < ძვ. ქართ. მო-ჰას-სუხ-ე (< ფალ. *passax*², ახ. სპარს. *pāsux*) „ჰასუხის გამცემი“

მუჟღურ (ბქ.)/მეჟღურ (ლნტ.)/მუჟღურ (ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) მუჟღირ-ი „იგივეა, რაც დამორჩილი, – შემოდგომა“

მურაბა (ზს., ქს.)/მერაბა/მურადა (ბქ.)/მერაბა (ჩოლ.) < ქართ. მურაბა (< არაბ. *murabba*) „ტკბილ წვენში მოხარშული ხილეული ან ზოგიერთი ბოსტნეული“

მურგუჯლ (ზს., *ლნტ.*)/მურგუჯალ (ლშხ., ჩოლ.)/მურგუჯელ (უშგ.)/გურჯალ (ლხმ.) < ქართ. მრგვალ-ი „რაც წრის მოყვანილობისაა ან ჭრილში წრეს იძლევა“ (შდრ. ზს. *გიოგოდ*; ბქ. *კერტი*)

მურდალ (ზზ.) < ქართ. მურდალ-ი „უწმინდური, ბინძური, უსუფთაო“

მურზაყან (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. მირზა (< არაბ.-სპარს. *amirzade* „ამირის შვილი“ + სპარსული სუფიქსი *xan* = *მირზახანი*) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მუ-რ[უ]ის/მუ-რისუ (ზზ.)/მუ-რუ-

ს[ტუ]-ი (ბქ.)/მუ-რუს (ქს.)/მუ-რის (ჩოლ.) < ქართ. რუს-ი „რუსეთის მკვიდრი“, იხ. რუს

მუ-რღუ-ე (ზს., ქს.)/მგ-რღუ-ე (უშგ.) „დამანგრეველი; დამცვევი“ < ქართ. დამ-რღვ-ევ-ი 1. „ვინც დაშლის (შეკერილს, ნაქსოვს...)“, 2. „ვინც დაანგრევს (აგებულს...), – დამანგრევი...“ (შდრ. ზს., ქს. მუხტრე)

მუ-საჩქტრ-ი (ლნტ.) < ქართ. დამ-სა-ჩუქრ-ებ-ელ-ი „ვინც [და]ასაჩუქრებს“, იხ. მუ-შჩქტრ-ი (შდრ. ბქ. მუძღუნე)

მუ-სადგტმ-ი (ზს.)/მუ-სადგტმ-ე/მუ-სუდგომ-ე (ბქ.)/მუ-სადგომ-ე (ლშხ.) „ლამის გამთევინებელი; დამბინავებელი“ < ქართ. *დამ-სადგურ-ებ-ელ-ი „დამბინავებელი; დამსახლებელი“

მუ-სდტარ-ი (უშგ.) < ქართ. მ-სუდრ-ავ-ი „სუდარაში გამხვევი“

მუ-სუფთ-აჟ-წლ-ი (ზხ.)/მუ-სუფთ-აჟ-წლ-ი (ბქ.)/მუ-სუფთ-აჟ-წლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. გა-მ-სუფთ-ავ-ებ-ელ-ი „ჭუჭყის მომშორებელი, მწმენდავი...“ (შდრ. ბზ. მუკტცანწლი, ბქ. მუკტცანწლი, ლშხ., ჩოლ. მუკტცანწლი; ბქ. მგმდბგწლი)

მუ-სუფთ-აჟ-ი (ზს.)/მუ-სუფთ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-სუფთ-ავ-ებ-ელ-ი „ჭუჭყის მომშორებელი, მწმენდავი...“ (შდრ. ბზ. მუკტცანწი, ბქ. მუკტცანწი, ლშხ., ჩოლ. მუკტცანწე; ბქ. მგმდბგწე)

მუს[ტუ] (ზს., ქს.) < ადიღ. ჟჰსგ „თოვლი“, შდრ. ყაბარდ. ჟჰს, აბაზ. სგ, აფხაზ. ა-სგ (შდრ.ზს. შდლუჟე, ბქ., ლშხ., ჩოლ. შდლუჟე, ლნტ., ჩოლ. შტლუჟე, ჩოლ. შტლუჟე „თოვს“)

მუ-სწორ-აჟ-ი/მგ-სწორ-აჟ-ი (ბქ.)/მუ-სწორ-აჟ-ი/მგ-სწორ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-სწორ-ებ-ელ-ი

1. „ვინც (რაც) გაასწორებს, მოასწორებს (რაიმე ზედაპირს)“, 2. „ვინც გაასწორებს რამეს (ტექსტს)“, 3. „ვინც გაუსწორებს (ვინმეს რამეს)...“, შდრ. ბზ. მუ-ხტწრწტი

მუ-ტტტწლ-ე/მუ-ტტტწლ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მუ-ტტტწლ-ი (ბქ.)/მუ-ტტტწლ-ე (ლნტ., ჩოლ.)/მუ-ტტტწლ-ე (უშგ.) < ქართ. გა-მ-ტიტვლ-ებ-ელ-ი „გამმიშვლებელი“ (შდრ. ბქ. მგტინტლწტი)

მუ-ჟორბელ (ლშხ.)/მუ-ჟორბელ/მგ-ჟორბელ (ჩოლ.) < ქართ. ორბელ-ელ-ი „ორბელის მკვიდრი“

მუ-ჟურწყ-ეჟ-ი (ზს.)/მუ-ჟურწყ-ოჟ-ი (ლშხ.)/მუ-ჟურწყ-ოჟ-ი/მუ-ორწყულ (ჩოლ.) „მარხული, მომარხულე მგლოვიარობის გამო (ზედმიწ. – *მე-ჟურწყ-ულ-ე)“ რელიგ. < ძვ. ქართ. უ-რწყ-ო „წმინდა, წყალმეურვენილი“, უ-რწყ-ულ-ი „უწყლო“ (სემანტიკა)

მუ-ჟჰმ-ი (ზს., ქს.) „მარხული, მომარხულე“ რელიგ. < ძვ. ქართ. უ-ჰმ-ი, უ-ჰმ-ებ-ა „უჰმელობა“, უ-ჰმ-ელ-ი „მარხული“

მუ-ფუნდრუკ-ი (უშგ.) < ქართ. მე-ფუნდრუკ-ე „ფუნდრუკის მნე“ (საბა), „ქარვასლის მქონე“

მუ-ფუფჟ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მუ-ფუფჟ-აჟ-ი (უშგ., ჩოლ.)/მგ-მფუფჟ-აჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-მ-ფუფჟ-ავ-ი „მდულარეში ამომვლები“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მუყჟჟე)

მუ-ფშულ-ი (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ფშვინ-ავ-ი „ვინც ან რაც ფშვინავს“ (შდრ. ბქ. მუშული)

მუ-ქურთუელ (ბზ.)/მგ-ქურთუელ (ბქ.)/მგ-ქართუელ (ქს.) ზედმიწ. – *მო-ქართველ-ე < ქართ. ქართველ-ი „საქართველოს მკვიდრი“

მუ-ქტუთ-ი (ბზ.)/მუ-ქტუთ-ი (უშგ.)

ზედმიწ. – *მო-ქვეით-ე < ქართ. ქვეით-ი „ფეხით მავალი“

მუ-ღუპ-აჲ-ი (ზს., ლნტ.)/მუ-ღუღ-აჲ-ი (ბქ.)/მუ-ღუპ-აჲ-ი (ლშხ., უშგ.)/მუ-ღუპ-აჲ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/მუ-ღუპ-აჲ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-მ-ღუპ-ვ-ელ-ი „გამანადგურებელი, მომსპობი; დამქცევი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მგვცე, ლნტ. მგვცე)

მუ-ღუჭარ-ი (ზს., ლნტ.)/მუ-ღუჭარ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მო-ვაჭრ-ე (< ვაჭარ-ი < სომხ. *vāčār* < ფალ.) „მყიდველი, მუშტარი“

მუ-ყუთილ-ა (ზს., ჩოლ.)/მე-ყუთილ (ბქ.)/მუ-ყუთილ (ლშხ., ჩოლ.)/მუ-ყუთილ (ლნტ.)/მუ-ყუთელ (ჩოლ.) < ქართ. მო-ყვითალ-ო „ოდნავ ყვითელი“

მუ-შრომ-ე (ლშხ.)/მე-შრომ-ე (ჩოლ.) „გამრჯე“ < ქართ. მ-შრომ-ელ-ი „ვინც შრომობს, ვინც შრომით ირჩენს თავს; გამრჯე, მუყაითი, შრომისმოყვარე“ (შდრ. ზს. მგვგრჯე), იხ. მშრომელ

მუ-შუნდ-ებ-ი (ზს.)/მუ-შუნდ-ებ-ი/მუ-შუნდ-ებ-ი (ბქ.)/მუ-შუნდ-ობ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მუ-შუნდ-ებ-ი (ლნტ.) „მომგონებელი (მიცვალებულისა)“ < ქართ. შე-მ-ნდ-ობ-ი „მიცვალებულის სულის საოხი, შესაწყალებელი სიტყვის (სადღეგრძელოს) მთქმელი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მურშუნი)

მუ-შუიღბ-უნ-ე (ბქ.) „დამწყნარებელი“ < ქართ. მა-მ-შვიდ-ებ-ელ-ი „დამწყნარებელი, დამშოშმინებელი“

მუ-შუმპარ-ალ (ლნტ.) „მოცეკვავე (ზედმიწ. – *მო-შუმპარ-ე)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. შუმპარ-ი „ფერხული; მოცეკვავე“ (შდრ. ზს. სუბაძე)

მუ-შუმპარ-ი/მუ-შუმპარ-ი (ზს.)/მუ-შუმპარ-ი (ბქ.)/მუ-შუმპარ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/მუ-შუმპარ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „მოცეკვავე (ზედმიწ. – *მო-შუმპარ-ე)“ < ძვ.

ქართ. შუმპარ-ი „ფერხული; მოცეკვავე“ (შდრ. ზს. სუბაძე)

მუ-შჩუტარ-ი (ზს.)/მუ-შჩუტარ-ე/მუ-სჩუტარ-ე (ზს.)/მუ-ჩუტარ-ი (ბქ.)/მუ-შჩუტარ-ე/მუ-შჩუტარ-ე/მუ-შჩუტარ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/მუ-შჩუტარ-ე (უშგ.) < ქართ. და-მ-სა-ჩუტარ-ებ-ელ-ი „ვინც [და]სა-ჩუტარებს“, იხ. მუ-საჩუტარ-ი (შდრ. ბქ. მუშტუნი)

მუ-ცხონებ-ი (ზს.)/მე-ცხონებ-ი (ლნტ.)/მე-ცხონებ-ე (ლშხ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. მა-ცხონ-ებ-ელ-ი „ვინც ან რაც აცხონებს, სასუფეველს დაუმკვიდრებს ვისმე, – მაცხოვრებელი“

მუ-წყუხ (ლნტ.)/მე-წყუხ (ლშხ., ჩოლ.) „საშემოდგომო სამუშაო“ < ქართ. (ლექს., იმერ.) მუ-წყუხ-ი „გამაღებული მუშაობის ალო“

მუ-წყუალ-აჲ-ი (ზს., ლნტ.)/მუ-წყუალ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მუ-წყუალ-აჲ-ი (უშგ.) < ქართ. [გა]-მ-წყუალ-ებ-ელ-ი „[და]მტანჯველი“

მუ-წყუფილ-ან-ი (ბქ.)/მუ-წყუფილ-ან-ი (უშგ.) „გამწვრთნელი, გამზრდელი“ < ქართ. გა-მ-წყუფ-ავ-ი „გამწვრთნელი, ჭკუის მასწავლებელი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) მარწყუფალი (შდრ. ბქ. მუწყუდი)

მუ-წყუტ-აჲ-ი (ზს.)/მუ-წყუტ-აჲ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. შე-მ-წყუტ-ებ-ელ-ი „შემაწყუტებელი, მაწყუხარა“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მგვრენი; ბქ. მუწყუშნი)

მე-ჭირ[ი]სუფლ-ალ (ბქ., ლნტ.)/მე-ჭირსუფლ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მე-ჭირ-ის-უფლ-ე „მიცვალებულის პატრონი; მგლოვი/მგლოვიარე“

მუ-ჭნურ-ი (ზს.)/მე-ჭნურ-ი (ბქ.) < ქართ. მე-ჭიანურ-ე „ჭიანურის დამკვრელი“

მუ-ჭურფსელ-ი (ზს.) /მე-ჭირსუფალ/მო-ჭირსუფალ (ჩოლ.)/მე-ჭირსუფ-ალ (ლნტ.) < ქართ. მე-ჭირ-ის-

უფლ-ე „მიცვალებულის პატრონი; მგლოვი/მგლოვიარე“

მუხტრიჭ (ბზ.)/**მუხრიჭ** (ჩოლ.) *ტეჟ*. < ქართ. მუხრუჭ-ი „მოწყობილობა მანქანების მოძრაობის შესანელებლად ან გასაჩერებლად“

მუხტირ (ჩოლ.)/**მუხურ** (ლშხ.) < ქართ. (ლექს., იმერ., გურ.) მუხურ-ო „კუთხე, უბანი“

მუხტლისტ/მუხლოუხტ (ჩოლ.) „მწერი, რომელიც ბოსტნეულის ფოთლებს ანადგურებს“ *ზოოლ.* < ქართ. მუხლოუხ-ი „მწერის მოზრდილი მატლი“

მუ-მბუ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**მუ-მბა-ი** (ბქ., ლნტ.) „ამბის მთქმელი, მთხრობელი, მოამბე“ < ქართ. მო-ამბ-ე (< ამბავ-ი < ფალ. **hambav* „ვისიმე თავ-გადასავალი“) „ამბის მთქმელი, – მაუწყებელი, მაცნე“

მლუდელ (ზს., ქს.)/**დდელ** (ლშხ., უშგ.)/**მლუდელ** (ცხუმ.) *რელიგ.* < ქართ. მლუდელ-ი „რელიგიური კულტის მსახური მართლმადიდებელ ეკლესიაში“

მშობელ (ზს., ქს.)/**შობელ** (ჩოლ.) < ქართ. მშობელ-ი „დედა ან მამა შვილისათვის“

მშრომელ (ზს., ქს.)/**შრომელ** (ჩოლ.) „გამრჯე“ < ქართ. მ-შრომ-ელ-ი „ვინც შრომობს, ვინც შრომით ირჩენს თავს; გამრჯე, მუყაითი, შრომისმოყვარე“ (შდრ. ზს. *მეგერჯე*), იხ. *მუ-შრომ-ე*

მშტილდ (ბქ., ლშხ.)/**შტილდ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მშვილდ-ი „ძველებური იარაღი – რკალისებურად მოღუნული ხე (რქა ან რკინა), რომლის ბოლოებზე იჭიმება ლარი“

მშტილდ-ისარ (ბქ., ლშხ.)/**შტილდ-ისარ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მშვილდ-ისარ-ი „მშვილდი და ისარი“

მცტელ (ზს., ქს.)/**ცტელ** (ჩბზ.)/**ცელ** (ლხმ.) „მცველი, დამხმარე“ < ქართ.

მ-ცვ-ელ-ი „დამცველი“

მწარ (ჩოლ.)/**წარ** (ლშხ.) < ქართ. მწარ-ე „იგივეა, რაც ცხარე“ (შდრ. ბქ. *მეწზია*)

მწერალ (ზს., ქს.)/**წერალ** (ზს.)/**მწერალ** (ბქ.) < ქართ. მ-წერ-ალ-ი „ლიტერატორი“

მწტანილ (ზს., ქს.)/**წტანილ** (ჩოლ.) < ქართ. მწვან-ილ-ი „ბოსტნეული, რომელიც მოჰყავთ სურნელოვანი ან ცხარე გემოს ფოთლისათვის“ (შდრ. ბქ. *მალა-შა*)

მწტელაჟ (ზს., ქს.) < ქართ. მ-წველ-ავ-ი „წველაში დახელოვნებული პირი, – მწველელი“ (შდრ. ბქ. *მეშგწალი*), ჩოლ. *მეშგწალი*)

მწტერწალ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. მწვერვალ-ი „მთის ყველაზე მაღალი ნაწილი, მისი ზემოთ აზიდული წვერი“

მე-ბალახ-ტნ-ე (ლნტ.)/**მე-ბალახ-ტუნ-ე** (ჩოლ.) „ის, ვინც ბალახს აძოვებინებს (ზედმიწ. – **მო-მ-ბალახ-ვ-ინ-ე-ბ-ელ-ი*)“ < ქართ. ბალახ-ი „მწვანელოვანი ერთწლოვანი (ან მრავალწლოვანი) მცენარე...“

მე-ბახ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „შემარცხენელი, ნამუსის ამხდელი“ < ქართ. გა-მ-ბახ-ე-ბ-ელ-ი „ნამუსის ამხდელი, გამაუჰატიურებელი; თავის მომჭრელი, შემარცხენელი“

მე-ბახსან (ზს.)/**მე-ბახსან** (ქს.) < ბაქსან-ელ-ი (< რუს. *Баксан*) „ქალაქ ბაქსანის მკვიდრი“

მე-ბგერ-ი (ზს., ლშხ.) < ქართ. და-მ-ბგერ-ავ-ი (< ბეგარ-ი < სპარს. *bigār/bigārī*) „ბეგრის დამდები“

მე-ბდ-აჟ-ი (ზს.)/**მე-ბდ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**მე-ბედ-აჟ-ი** (ლნტ.) < ქართ. გა-მ-ბედ-ავ-ი „ვინც გაბედავს რამეს, – გულადი, თამამი, მამაცი, გაბედული“

მე-ბელთ-აჲ-ი (ჩოლ.) „ის, ვინც სცემს, ლახავს“ < ქართ. გა-ბალთ-ვ-ა 1. „ბასრი იარაღით გაჭრა, გაკვეთა, დაცეხვა, აკუწვა“, 2. გადატ. „ამოხოცვა, ამოჟლეტა“ (შდრ. ბზ., მეტყეწნი, ბქ. მეტყეწნი)

მე-ბინ-აჲ-ი (ზს., ლნტ.)/მე-ბინ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ბინ-ავ-ებ-ელ-ი (< ბინა < არაბ.-სპარს. *bināʾ*) „ვინც [და]აბინავებს ვინმეს, რამეს“

მე-ბინსხლ-აჲ-ი (ჩოლ.) „ის, ვინც ხშირად მშობიარობს, ბევრ ბავშვს აჩენს“ < ქართ. (ქვ.-იმერ., გურ.) ბასარსხლ-ებ-ი „ჩიტის ბარტყები“, გადატ. „პატარა ბალები“ (შდრ. ბქ. მეჭინჭოლი)

მე-ბოროტ-ოლ-ა (ჩოლ.) < ქართ. მო-ბოროტ-ო < ბოროტ-ი (< სომხ. *բորոտ* „კეთროვანი, ქეციანი“ < ფალ. *Bōr*) „ცუდი რამ, სიავე, ჭირი, უკეთურება, – ბოროტება“

მე-ბჟუტ-ე (ბზ.)/მე-ბჟუტ-აჲ-ი (ჩოლ.) < ქართ. მ-ბჟუტ-ავ-ი „რაც ბჟუტავს“ (შდრ. ბზ. მეჭკჳტე, ბქ. მეჭკჳტე, ლშხ., ჩოლ. მეჭკრტე, ლნტ. მეჭკიჲ)

მე-ბრ-აჲ-ი (ზს.)/მე-ბრ-ი (ბქ.)/მე-ბარ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ბარ-ავ-ი „ვინც ბარავს“

მე-ბრ-ეტ-ი (ბქ.)/მე-ბრ-ად-ე (ლშხ.)/მე-ბრ-ა-ე (ჩოლ.) < ქართ. მი-მ-ბარ-ებ-ელ-ი „ვინც მიაბარებს; ვინც (რაც) მიი-ბარებს“, ჩა-მ-ბარ-ებ-ელ-ი „ვინც ჩააბარებს რასმე“

მე-ბჟედ-ი (ზს., ლშხ.)/მე-ბჟეტ-ი (ზს.)/მე-ბჟედ-აჲ-ი (ბზ.)/მე-ბჟეტ-აჲ-ი (ლშხ.)/მე-ბჟედ-აჲ-ი (ლნტ., ჩოლ.)/მე-ბჟეტ-აჲ-ი (ჩოლ.)/მე-ბჟად-ი (უშგ.) < ქართ. მ-ბჟედ-ავ-ი (< ბჟედ-ი < ფალ. *pēčitak* „ხვეული, რკალი“) „სტამბის მუშა, რომელიც საბჟედ მანქანაზე მუშაობს; ვინც ბჟედავს“

მე-ბენგ-აჲ-ი (ზს.)/მე-ბენგ-ჲ-ე/მე-

ბანგ-ჲ-ე (ბზ.)/მე-ბენგ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/მე-ბანგ-ჲ-ი (ლნტ.)/მე-ბანგ-აჲ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ბანგ-ავ-ი (< ბანგ-ი < სპარს. *bang* „ჰაშიში“) „ბანგით გამბრუებული; დამათრობელი; გონება დამბინდველი“

მე-ბგრდგ-ი (ზს.) „გამცილებელი; გამსტუმრებელი (ზედმიწ. – *გა-მ-ბად-რაგ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ბადრაგ-ი (< ახ. სპარს. *badragah* „გაცილება, გაყოლა, ესკორტი, თანხლება“) „შეიარაღებული რაზმი, რომელიც ადგილზე იცავს ან აცილებს რაიმე დასაცავ ობიექტს“, შდრ. ბადრაგა „ჭაბუკი მოგზაურთა წინამავალი, რათა მეკობრეთაგან უვნებლად გაატაროს“ (საბა), შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. [ქა] მეგნე, ლნტ. [ქა] მეგენე

მე-ბგრტყლ-აჲ-ი (ლნტ.)/მე-ბგრ-ტყლ-აჲ-ი (ჩოლ.) < ქართ. მო-ბურტყ-უნ-ე „ხმადაბლა გაურკვევლად უკმაყოფილო მოლაპარაკე, – მობურდლუნე“

მე-გაჩინ-ე (ჩოლ.) რელიგ. < ქართ. გა-მ-ჩენ-ი „შემქმნელი, შემოქმედი; დამბადებელი, მშობელი...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მეთნე, ლნტ. მეთენე)

მე-გაწყობ-ილ-ე (ლშხ.)/მე-გაწყობ-ილ-ე (ლნტ., ჩოლ.)/მე-გაწყობ-ილ-ე (ლნტ.) < ქართ. გა-მ-წყ-ობ-ი 1. „გამშლელი (სუფრისა...); დამგები, გამსწორებელი (ლოგინისა)“, 2. „მომრთველი, მომკაზმველი“...

მე-გაზდილ-ე (ბზ.)/მე-გაზდილ-ე (ბქ., ლნტ.)/მე-გაზდილ-ე (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „კარგად გამზრდელი; გამწვრთნელი“ < ქართ. გა-მ-ზრდ-ელ-ი „აღმზრდელი“

მე-გუჳკურებ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ის ვინც ყურადღებას აქცევს/მეთვალყურე (ზედმიწ. – *მო-გა-კვირ-ე)“ < ქართ. და-მ-კვირ-ვ-ებ-ელ-ი „დაკვირვების მომხდენი, მეთვალყურე“

მე-გცხად-ი (ზს.)/მე-გცხად-ი (უშგ.) „გამომცხადებელი“ < ქართ. გან-მცხად-ებ-ელ-ი „იგივეა, რაც გამომცხადებელი“

მე-გერშ-აჟ-ი (ზს.)/მე-გერშ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მე-გერშ-აჟ-ი (უშგ.)/მე-გეშ-აჟ-ი (ჩოლ.) „ბაზიერი, [გა]მწვრთნელი“ < ქართ. და-მ-გერშ-ი/და-მ-გეშ-ი „გამწვრთნელი, გამწავი“

მე-გერცამ-ი (ზს., ქს.)/მე-გერცამ-ი (ზს.)/მე-გარცამ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დამწყველი; ხატზე გადამცემი“ < ძვ. ქართ. გარდა-მ-ც-ემ-ი „იგივეა, რაც გადამცემი“

მე-დჷშ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/მე-დჷშ-ე (ზს.)/მე-დჷშ-ი (ზს.)/მე-დაჷშ-ე (ლნტ., უშგ.)/მე-დჷშ-ი/მე-დჷშ-ი (უშგ.) „გამფუჭებული, წამხდენი, დამლუპველი“ < ქართ. და-მ-შავ-ებ-ელ-ი „ვინც [და]აშავებს რამეს, – გამფუჭებული“ (შდრ. ბქ. მუცუდე)

მე-დაწყ-ალ-ი (ზს.)/მე-დაწყ-ალ-ი (ბქ., ლნტ.)/მე-დაწყ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დამწყობი, დამლაგებელი; გადამწყობი, გადამლაგებელი“ *ხლმ.* < ქართ. და-მ-წყ-ობ-ი „ვინც [და]აწყობს, დაალაგებს...“

მე-დაწყ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/მე-დაწყ-ე (ბქ., ლნტ.) „დამლაგებელი; გადამწყობი, გადამლაგებელი“ < ქართ. და-მ-წყ-ობ-ი „ვინც [და]აწყობს, დაალაგებს...“

მე-დეჟ/მე-დეჟ (ზს.)/მე-დეჟ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. მო-დავ-ე „მოცილე“

მედრან/მადრან (ზს.)/მედრან (ბქ.)/მადრან (ლშხ., ჩოლ.)/მათრან (ლნტ.) < ქართ. მათრან-ი (< არაბ.-სპარს. mikrak) „ტარზე მიბმული დაწული თასმა, რომელსაც ბოლოში აქვს ტყავის ნაჭერი (ენა)“

მე-დრან-ი (ზს.)/მე-დრან-ი (ლშხ.,

ჩოლ., უშგ.)/მე-დარან-ი (ლნტ.) „მცველი (ზედმიწ. – მო-დარან-ე)“ < ქართ. დარან-ი „მცველი, გუშაგი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მელჩე/მელჩე)

მე-დრეც-ა/მე-დრეც (ლშხ.) „ზემო ნაწილი (ზედმიწ. – მო-დამრეც-ო)“ < ქართ. და-მრეც-ი/და-მრეც-ილ-ი/მრეც-ი „მოდაღმართო, დაქანებული (ადგილი)“

მე-დენხალ-ე (უშგ.) < ქართ. და-მა-მ-დაბლ-ებ-ელ-ი „დამამცირებელი, დამკნინებელი...“ (შდრ. ბქ. მუჩუბე)

მე-დენდაგ-ალ-ი (ზს., ჩოლ.)/მე-დენდაგ-ალ-ი/მე-ნიანდაგ-ალ-ი (უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. და-მ-ლიანდაგ-ებ-ელ-ი „ლიანდაგის გამვლები (საბნისათვის...), საბანში (ლეიბში...) ჩადებული ზამბისა (მატყლისა) და სარჩულის სიგრძივ მიმკერებელი საპირეზე“

მე-დენდაგ-ი (ზს., ჩოლ.)/მე-დენდაგ-ი/მე-ნიანდაგ-ი (უშგ.) < ქართ. და-მ-ლიანდაგ-ებ-ელ-ი „ლიანდაგის გამვლები (საბნისათვის...), საბანში (ლეიბში...) ჩადებული ზამბისა (მატყლისა) და სარჩულის სიგრძივ მიმკერებელი საპირეზე“

მე-ზმ-ალ-ი (ზს.)/მე-ზმ-ალ-ი (ბქ.)/მე-ზმ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მე-ზომ-აჟ-ი (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-მ-ზომ-აჟ-ი „ზომის ამლეები, მზომელი...“

მე-ზმ-ი (ზს., ქს.)/მე-ზმ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-ზომ-ი „ზომის ამლეები, მზომელი...“

მე-ზრ-ი (ზს.)/მე-ზარ (ლშხ., ჩოლ.)/მო-ზარ-ა (ლნტ., ჩოლ.) „მოზარე, ზარის მთქმელი“ < ქართ. ზარ-ი (< სპარს.-არაბ. zārī „ტირილი“) 1. „სამგლოვიარო უსიტყვო გალობა მიცვალებულის გასვენებისას“, 2. „მოთქმით ტირილი, დატირება ვისიმე“

მე-ზჷ-ი (ზს.)/მე-ზჷ-ი (ბქ.)/მე-

ზაჟ-ე (ბქ., ჩოლ.)/მე-ზჟ-ენ-ი (ლშხ.)/მე-ზჟ-ე (უშგ.)/მე-ზჟ-ენ-ი (ჩოლ.) „გამშველებელი“ < ძვ. ქართ. მო-მ-ზავ-ებ-ელ-ი, ახ. ქართ. გა-მ-ზავ-ებ-ელ-ი „გამშველებელი, დამზავებელი; შემრიგებელი“

მე-ზრზ-ი (ზხ.) < ქართ. მა-ზიარ-ებ-ელ-ი „ვინც აზიარებს“ (შდრ. ზხ. მუყმუნე)

მე-ზენგლზ-ი (ზხ.)/მე-ზენდლზ-ი (ბქ.)/მე-ზენგლაგ-ი (ჩოლ.)/მე-ზენ-ზლაგ-ი (უშგ.) „ზარ[ებ]ის დამრეკავი (ზედმიწ. – *{და}-მ-ზან-ზალ-აკ-ებ-ელ-ი)“, გადატ. „დამაწყევარი“ < ქართ. ზან-ზალ-აკ-ი „პატარა ზარი“

მე-თანაფ-ოლ¹ (ლნტ.) „ჩიტი, რომელიც აღდგომა დღეს ყველა ოჯახში შემოფრინდება და რომლის მოკვლაც აკრძალულია (ზედმიწ. – *სააღდგომუკა)“ ზოოლ. < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა 1. „აღდგომა“, 2. „თენება; განთიადი“

მე-თანაფ-ოლ² (ლნტ.)/მე-თანაფ-ოლ (ლშხ., ჩოლ.) „შელოცვილი ძაფი, რომელსაც აღდგომა დღეს ოჯახის უფროსი ქალი ოჯახის ყველა წევრს მარცხენა მაჯაზე შეაბამს (ზედმიწ. – *სააღდგომუკა)“ ეთნ. < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) თანაფა 1. „აღდგომა“, 2. „თენება; განთიადი“

მე-თარგმნ-ე (ზხ., ლშხ.)/მე-თარგმან-ე (ზხ., ლშხ.)/მე-თარგმან-ი (ზხ.)/მე-თარგმან-ი (ჩოლ.)/მე-თარგმნ-ე (ბქ.)/მე-თარგმან-ე (ლნტ.) < ქართ. მ-თარგმნ-ელ-ი „ვინც თარგმნის, – ვინც ერთ ენაზე დაწერილს მეორე ენაზე გადმოსცემს; იგივეა, რაც თარჯიმანი“ (შდრ. ზხ. მონინ)

მე-თეტრ-ალ-ი/მე-თეტრ-ალ-ი/მე-თეტრ-ალ-ი (ზხ.)/მე-თეტრ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-თეტრ-ალ-ი (ბქ.)/ლი-თეტრ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ლი-თატრ-ალ-ი/ლი-თატრ-ალ-ი/მე-თატრალ-ი

(უშგ.)/მე-თეტრ-ალ[ი] (ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. და-მ-თვალ-იერ-ებ-ელ-ი „თვალთ გასინჯული, დამკვირვებელი, სხვადასხვა მხრიდან მნახველი; გამცნობი, შემსწავლელი...“

მე-თეტრ-ე (ზხ., ჩოლ.)/მე-თეტრ-ი (ბქ.)/მე-თეტრ-ი/ე (ლნტ.) < ქართ. და-მ-თვალ-იერ-ებ-ელ-ი „თვალთ გასინჯული, დამკვირვებელი, სხვადასხვა მხრიდან მნახველი; გამცნობი, შემსწავლელი...“

მე-თთარ (ბქ.)/მე-თთარ (ლშხ., ჩოლ.) „თათარი, მუსულმანი...“ < ქართ. თათარ-ი „თათარსტანის მკვიდრი“

მე-თთარ-ი (ბქ.)/მე-თთარ-ი (ჩოლ., უშგ.) „გამჭუჭყიანებული, გამაბინძურებული“ < ქართ. თათარ-ი „თათარსტანის მკვიდრი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) მათარ-თალ-ი „დამსვრელი, მომთხუშელი“

მე-თმინ-ე (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/მე-თმინ-ე (ბქ., ლნტ.)/მე-თმინ-ე (უშგ.) < ქართ. მო-მ-თმ-ენ-ი „ვინც (ან რაც) მოითმენს, ვისაც (ან რასაც) მოითმენა შეუძლია“ (შდრ. ზხ., ჩოლ. მეჭკვრენე)

მე-თხრილ-ჟ-ი (უშგ.) < ქართ. მ-თხრ-ელ-ი „ვინც თხრის რასმე (თხრილს, ორმოს და მისთ.)“, შდრ. ზხ. მეზგრჯე, ბქ. მეზარჯე, ლნტ. მეზარჯე; ლშხ. მეშთხრი

მე-კაკუნ-ი (ლნტ.)/მე-კაკუნ-ი/ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-კაკუნ-ებ-ელ-ი „ვინც დააკაკუნებს“ (შდრ. ზხ., ქს. მეფხკენე)

მე-კამკამ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-კამ-კამ-ე „ელვარე, მოციმციმე“ (შდრ. ბქ. მეგრცენე)

მე-კაზმ-ე (ზხ.)/მე-კაზმ-ჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-მ-კაზმ-ელ-ი „მომრთველი/ლამაზად გამოძწობი“ (შდრ. ბქ. მედრინქე)

მე-კანონ-ე (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/მე-კა-

ნონ-ე (ბქ., ქს.) < ქართ. და-მ-კანონ-ებ-ელ-ი (< კანონ-ი < ბერძ. **κανόν**) „კანონის დამდგენი, კანონის დამწესებელი; რაიმეს კანონით დამამკვიდრებელი“

მეკეთ (ზს.)/მოკეთ (ქს.) „მოყვარე; მეგობარი“ < ქართ. მო-კეთ-ე „ვინმესთვის კეთილის მსურველი, ვინმესთვის კეთილის მოქმედი...“, – კეთილმოსურნე, კეთილისმყოფელი“ (შდრ. ბზ., ქს. კერძ; ბქ. ეხერმარე; ბქ. ლუხუ)

მეკენ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მეკენ-ე (ლნტ.) 1. „შემკონავი, შემხვევი“, 2. „შემგროვებელი“ < ქართ. [შე]-კონ-ავ-ი „კონად შემკვრელი, – მკონავი“ (შდრ. ბზ. მუჭუტნი, ბქ. მუჭუტნი)

მეკთილ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „სიკეთის, ბარაქის, ბედნიერების მომტანი (ზედმიწ. – *მო-კეთ-ილ-ე)“ < ქართ. კეთილ-ი „სხვისათვის კარგის მსურველი, კარგი გულისა, სათნო...“

მეკლ-აჲ-ი (ზს.)/მეკლ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/მეკალ-აჲ-ი (ლნტ.) „[გა]მლეწავი (ზედმიწ. – *[გა]-მ-კალო-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. კალო (< სომხ. **kal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

მეკპ-გნ-ე (ზს., ჩოლ.)/მეკეპ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მეკეპ-აჲ-ი (ლნტ.) < ქართ. [და]-მ-კეპ-ავ-ი „წვრილად დამჭრელი“

მეკრეჭ-აჲ-ი (ლნტ.)/მეკრეჭ-აჲ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-კრეჭ-ი „შემჭრელი (თმებისა, ტოტებისა...)“, შდრ. ზს. მუფშუდე, ლშხ. მუფშუდი, ლნტ. მეფშუტუ, ჩოლ. მუფშუტი

მეკრიშკ-აჲ-აჲ-ი (ბქ.)/მეკრიშკ-აჲ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დამხუფავი, მომხუფავი“ *ხლმ.* < რუს. **Крышка** „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

მეკრიშკ-აჲ-ი (ბქ.)/მეკრიშკ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დამხუფავი, მომხუფავი“ < რუს. **Крышка** „ხუფი, სახურავი, თავსახურავი, სარქველი“

მეკელმან-ი (ზს.)/მეკელმან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მეკალმან-ი (ლნტ.) „მეთევზე/მეზადური (ზედმიწ. – მოკალმან-ე)“ < ქართ. კალმან-ი (< სომხ. **կալտրախալ**) „შავ- და წითელ-ხალებიანი თევზი (ორაგულების ოჯახისა)“, შდრ. ზს., ქს. ცუზ „თევზი“, იხ. მეთებ-ზე

მეკელპეტ-ე/მეკელპოტ-ე (ბზ.)/მეკელპეტ-ე/მეკელპოტ-ე (ბქ.)/მეკალპოტ-ე (ლნტ.)/მეკალპოტ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „გამსწორებელი, ყალიბში, ფორმაში მომთავსებელი (ზედმიწ. – *გამკალპოტ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. კალპოტ-ი „სათანადო მოყვანილობის საგანგებოდ გაკეთებული სამარჯვი, რომელზე შემოჭერთაც აკეთებენ რაიმე საგანს. || საჭირო ფორმის ღრუ საგანი, რომელშიც მოაქცევენ (ასხამენ, დებენ) გასაკეთებელი ნივთის მასას, – ყალიბი“

მეკერნახ (ბზ.)/მეკერნახ-ი (ბქ.)/მეკერნახ[ი]/მოკერნახ[ი] (ჩოლ.) (< ქართ. მოკარნახ-ე „ვინც კარნახობს“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მუთუტრი, ლნტ. მუთუტერი)

მელაგ-აჲ-აჲ-ი (ბზ.)/მელაგ-აჲ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. და-მ-ლაგ-ებ-ელ-ი „დამსუფთავებელი, მომწესრიგებელი“

მელაგ-აჲ-ი (ბზ., ლნტ.)/მელაგ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ლაგ-ებ-ელ-ი „დამსუფთავებელი, მომწესრიგებელი“

მელდეჲ/მელდეჲ-ა/მელდეჲ-არ-ა (ბზ., ჩოლ.)/მელდეჲ/მელდეჲ-ა/მელდეჲ-არ-ა (ბქ.) „მოდეზილო, კრეტი-ნი, გონებაჩლუნგი (ზედმიწ. – მოდე-ო)“ < ქართ. დევ-ი (< ფალ. **dēv** „დემონი,

ბოროტი სული“) „ცრურწმენით – დიდ-ტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თავიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

მე-ლიპ/მე-ლემპე-რ-ი (ჩოლ.) „გაწუწული“ < ქართ. გა-ლუმპ-ულ-ი „გაწუწული“ (შდრ. ბზ. *[ჩუ]* ლეჭყეზე; ბზ. *[ჩუ]* ლუწუწყნაზე; ბქ. *[ჩუ]* ლელწყენე; ბქ. *[ჩუ]* ლეჭვლთინე)

მე-ლფარ-ი (ზს.)/მე-ლფარ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მე-ლაფარ-ი (ლნტ.) „გადამხური, გადამფარებული...“ < ქართ. და-მ-ფარ-ებ-ელ-ი „ვინც [და]ფარებს ვინმეს რამეს“, იხ. მე-სფარ-ი

მე-ლ-ქაჟ (ბქ.) „მოსულელო, გიჟი (ზედმიწ. – *მო-ქაჟ-ო)“ < ქართ. ქაჯ-ი (< სპარს. *kaž* „ყალბი“) *ცრუმორწ.* „ავისული, ეშმაკი“ (შდრ. ბზ. რუქე; ბზ. ლუსრყე, ბქ. ლუსოყე, ბქ. მულსოყ; ბქ. ლუტბურე; ბქ. ლეჭაჟე; ლშხ. მითრულ; ლნტ. სურნელ)

მე-ლეინ-ე (ზს.)/მე-მეინ-ე (ჩოლ.) „დამყნობი“ < ქართ. *და-მყნ-ობ-ი „მცენარის გადამწერგავი (ანუ ის, ვინც ამყნობს)“

მე-ლც-ოჟ-ი (უშგ.) < ქართ. მ-ლოც-ავ-ი „იგივეა, რაც მლოცველი“ (შდრ. ზს. *მემზერი*)

მე-ლხაჟ-ი (ბზ.)/მე-ლახაჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-მ-ლახ-ავ-ი „მცემელი, – გამლახველი“ (შდრ. ბზ., *მეტყცანი*, ბქ. *მეტყცანი*)

მე-ლხნ-ე (ზს.) < ქართ. მო-მ-ლხენ-ი „მოქეიფე; დროის გამტარებელი“

მე-ლემპარ-ი (ზს.)/მე-მპარ-ი (ბზ.)/მე-ნემპარ-ი (ბქ.) „ლამპრობის დღესასწაულის მონაწილე ადამიანები, ძირითადად მამაკაცები“; „მასპინძელი რელიგიური დღესასწაულისა (ზედმიწ. –

*მო-ლამპარ-ე)“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. (გურ.) ლამპარ-ი „ჩირადდანი“

მე-ლენძაჟ-ი (ზს.)/მე-ლენძაჟ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/მე-ლანძაჟ-ი (ლნტ.) < ქართ. [გა]-მ-ლანძლ-ავ-ი „მაგინებელი, შეურაცხმყოფელი, – გამლანძლველი“ (შდრ. ბქ., *მერაღლი*, ჩოლ. *მერიალი*, *მერაღ*; ბზ. *მეწრალი*, ბქ. *მეწრალი*, უშგ. *მეწრალი*)

მე-ლენძლ-აჟ-აჟ-ი (ბზ.)/მე-ლენძლ-აჟ-აჟ-ი (ლნტ.)/მე-ლენძლ-აჟ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. [გა]-მ-ლანძლ-ავ-ი „მაგინებელი, შეურაცხმყოფელი, – გამლანძლველი“ (შდრ. ბქ. *მერაღლი*, ჩოლ. *მერიალი*, *მერაღ*; ბზ. *მეწრალი*, ბქ. *მეწრალი*, უშგ. *მეწრალი*)

მე-მარცხ-ე (ზს.)/მე-მერცხ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მე-მარცხ-ე (ლნტ.)/მე-მარცხ (უშგ.) „დამღუპველი“ < ქართ. და-მ-მარცხ-ებ-ელ-ი „მომრევი, მძლეველი, მჯობნი“ (შდრ. ზს., ქს. *მენწირ* „მჯობნი, მძლეველი“)

მე-მაჟინ-ე (ბქ.)/მე-მაჟინ-ე (ჩოლ.) „ხელის შემშლელი“ < ქართ. მავნე „ხელის შემშლელი, – იგივეა, რაც მავნებელი“ (შდრ. ბქ. *შიმი მუჟუმე*)

მე-მეგბ-ი (უშგ.) < ქართ. მო-მ-გ-ებ-ი „ვინც (ან რაც) [მო]იგებს რასმე, – მშოვნელი, შემძენი...“

მე-მერელ (ბზ., ჩოლ.)/მე-მეგრელ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. მეგრელ-ი „სამეგრელოს მკვიდრი“ (შდრ. ზს. *მეზან*, ბქ., ლშხ. *მეზნი*)

მე-მზეზ-აჟ (ბზ.)/მე-მზეზ-აჟ (ბქ.)/მე-მზეზ-აჟ (ლშხ., ჩოლ.)/მე-მიზეზ-აჟ (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-მ-მიზეზ-ებ-ელ-ი „მიზეზის, ტყუილის მომგონებელი“

მე-მზეზ-ე (ბზ.)/მე-მზეზ-ი (ბქ.)/მე-მიზეზ-ე (ბქ., ლნტ.) < ქართ. მო-მ-მი-

ზეზ-ებ-ელ-ი „მიზეზის, ტყუილის მოგონებელი“

მე-მტკიც-აჲ-ი/მე-ტკც-აჲ-ი (ზს.)/მე-მტკიც-აჲ-ი (ზზ.)/მე-მტკიც-აჲ-ი (ჩოლ.)
ხლმ. < ახ. ქართ. და-მა-მ-ტკიც-ებ-ელ-ი „დამადასტურებელი, დამამოწმებელი; დამსაბუთებელი, დამდგენი“, შდრ. ძვ. ქართ. გან-მა-მტკიც-ებ-ელ-ი „დამამტკიცებელი“

მე-მწარ-ე (ზზ., ლშზ., ჩზზ.)/მე-მწრ-ე (ზზ., ჩოლ.)/მე-მწარ-ე/მე-მწარ-ე (ლნტ.)/მე-ნწარ-ე (ლზზ.) < ქართ. გა-მა-მ-წარ-ებ-ელ-ი 1. „ვინც ან რაც ამწარებს“, 2. გადატ. „გამწამებელი, დამტანჯველი“ (შდრ. ზზ. მეწმწარე, ბქ. მეწმწარი)

მე-მწყობ-ლ-ე/მე-მაწყებ-ულ-ი (ზზ.) < ქართ. მო-მ-წყ-ობ-ი „მოთავე, ორგანიზატორი, გამმართველი“

მე-მხ-ე (ბქ.) „ავდრის გამომწვევი პიროვნება (საფასურად გასამრჯელოს იღებდა)“ < ქართ. მეხ-ი (< ოს. **Mey**, ოს. **miğ/meğ** – გ > x სიტყვის ბოლოს) „ატმოსფერული ელექტრობის განმუხტვა დედამიწაზე“

მე-ნგარიშ-ე (ზს., ჩოლ.) < ქართ. მო-ანგარიშ-ე (< ანგარიშ-ი < ფალ. *(h)angārīšn „გამოანგარიშება, გამოთვლა“) „ვინც ანგარიშობს; ანგარიშის მოყვარული“

მე-ნადელ-ი/მე-ნადელ-ე (ბქ.) „დამბეგრავი (ზედმიწ. – *გა-მ-ნადელ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ნადელ-ი (< რუს. **надел**) „მიწის პატარა ნაკვეთი, რომელსაც რევოლუციამდე სოფელში აძლევდნენ გლეხის ოჯახს სარგებლობისათვის“

მე-ნერგ-აჲ-აჲ-ი/მე-რენგ-აჲ-აჲ-ი (ზზ.)/მე-ნერგ-აჲ-აჲ-ი (ბქ.)/მე-ნერგ-აჲ-აჲ-ი (ლშზ., ჩოლ.)/მე-ნერგ-აჲ-აჲ-ი (ლნტ.)/მე-რენგ-აჲ-აჲ-ი/მე-ნერგ-აჲ-აჲ-ი (უშგ., ჩოლ.)/მე-რენგ-აჲ-აჲ-ი

(ჩოლ.) „ჩითილების დამრგველი; გადამნერგავი“ ხლმ. < ძვ. ქართ. და-მ-ნერგ-ავ-ი „დამრგველი, ჩამყრელი (ნერგისა), გამშენებელი (ხეებისა)“

მე-ნერგ-აჲ-ი (ზზ., ლნტ.)/მე-რენგ-აჲ-ი (ზზ.)/მე-ნერგ-აჲ-ი (ბქ.)/მე-ნერგ-აჲ-ი (ლშზ., ჩოლ.)/მე-რენგ-აჲ-ი (ჩოლ.)/მე-რენგ-აჲ-ი/მე-ნერგ-აჲ-ი (უშგ., ჩოლ.) „ჩითილების დამრგველი; გადამნერგავი“ < ძვ. ქართ. და-მ-ნერგ-ავ-ი „დამრგველი, ჩამყრელი (ნერგისა), გამშენებელი (ხეებისა)“

მე-ნშან-ე (ზზ.)/მე-ნიშნ-ე (ჩოლ.) < ქართ. მა-ნიშნ-ებ-ელ-ი (< ნიშან-ი < ფალ. **nišan**) „მაჩვენებელი“

მე-ნშინ-ე (ზზ., ჩოლ.)/მე-ნშან-ი (ზს.) „დამწინდავი“ < ქართ. და-მ-ნიშნ-ავ-ი (< ნიშან-ი < ფალ. **nišan**) „ვინც დანიშნავს ვინმეს ან რაიმეს“

მენცხარ (ზზ., ქს.)/მენცხტარ/ მონცხარ (ბქ.)/მენცხარ (ჩოლ.) მოტ. < ქართ. მოცხარ-ი „დაბალი ტანის ბუჩქი“ (შდრ. ზზ. კრინ. ფ. მწნცხლდ, ბქ. მენცხტ-მულდ)

მენწლა (ზს., ქს.)/მუნწულა (ბქ.) ზოოლ. < ადიღ. მაწა/მწწ „კალია“, შდრ. უბიხ. მწწა, აფხაზ. ა-მაწა, აბაზ. მაწა

მე-ფხაზ-ი (ზს.)/მე-ფხაზ (ლშზ., ჩოლ.)/მე-ფხაზ (ლნტ.) < ქართ. აფხაზ-ი „აფხაზეთის მკვიდრი“

მე-პატრონ-ი (ბქ.)/მე-პტრონ-ი (უშგ.)/მე-პატრონ-ი (ჩოლ.) < ქართ. და-მ-პატრონ-ებ-ელ-ი (< პატრონ-ი < ლათ. **patronus**) „ვინც დაეპატრონება; მფლობელი“

მე-პატიჲ (ზს.) „პატივისმცემელი“ < ქართ. პატივ-ი (< ფალ. **pativ**) „გამმასპინძლებელი; დამფასებელი...“

მე-პატიჲ-ე (ზს., ლნტ.)/მე-პატიჲ-ე (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. მ-პატი-ებ-ელ-ი „მიმტევებელი, შემნდობი“ (შდრ. ზზ.

მესწრტინე, ბქ. მესწრტინე)

მე-პეხტდ-ალ-ი (ბზ.)/მე-პეხტდ-ალ-ი (ბქ.) „დამშაშხავი (ზედმიწ. – *გა-მა-აპოხტ-ებ-ელ-ი)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი/აპუხტ-ი „შესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“

მე-პეხტდ-ე (ზს.) „დამშაშხავი (ზედმიწ. – *გა-მა-აპოხტ-ებ-ელ-ი)“ < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი/აპუხტ-ი „შესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“

მე-პენტ-ე (ქს.)/მე-პენტ-აჟ-ი (ლნტ.)/მე-პენტ-აჟ-ი (ჩოლ.) < ქართ. დამ-პენტ-ი „გაპენტილი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. მებძღენე)

მე-პირ-ე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მე-პირ-ე (ბქ.) < ქართ. დამ-პირ-ებ-ელ-ი 1. „ვინც დაჰპირდება რაიმეს, – პირობის მიმცემი, შემპირებული“, 2. „ვინც რამეს დააპირებს, განიზრახავს“

მე-პლან-აჟ-ი (ლშხ.) „დამგეგმავი“ < რუს. план „გეგმა, მიმართულება, თვალსაზრისი“

მე-პრისდ-ე (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/მე-პრისდ-ი (ბქ.)/მე-პრისტ-ე (ლნტ., ჩოლ.) „ნათლული; მომნათლავი“ < ბერძ. προϊστον „მეთაურობა, ხელმძღვანელობა, ზედამხედველობა, ზრუნვა, დაცვა...“, შდრ., ასევე, გერმ. prister „მღვდელი; ქურუმი“ და ინგლ. priest 1. „მღვდელი, ეკლესიის მსახური“, 2. „ქურუმი“

მე-პროზ-ი (ზს.)/მე-პტრეზ-ი (ბზ.)/მე-პაპიროზ-ი (ჩოლ.) „მწველი (ზედმიწ. – *მე-პაპიროს-ე)“ < ქართ. პაპიროს-ი (< რუს. Папирос < პოლ. papieros – papier-იდან „ქაღალდი“) „თამბაქოთი ამოვსებული ქაღალდის მილი ქაღალდისავე მუნდშტუკით“

მე-პელწ-ე (უმგ.) < ქართ. წამ-ბილწ-

ვ-ელ-ი (< ბილწ-ი < ძვ. სომხ. piṛc) „წამრყენელი, შემეგინებელი“

მე-პერტახ-ი (ზს.)/მე-პარტახ-ი/ე (ჩოლ.) „გამჩანაგებელი; გამქურდავი; ამოხრებელი; მძარცველი“ < ქართ. გამ-პარტახ-ებ-ელ-ი (< პარტახ-ი < სპარს. pardāxt „გამჩანაგებელი“) „გამოხრებელი, გამაჩანაგებელი“ (შდრ. ბქ. მუბადურე)

მე-რჰჰ (ბქ., ლნტ.)/მე-რაჰ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რაჰ-ვ-ელ-ი „რაჰის მკვიდრი“

მე-რგ-აჟ-ალ-ი (ბზ.)/მე-რგ-აჟ-ალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მე-რაგ-აჟ-ალ-ი (ლნტ.) „მაჰანკალი, მამვალი; დამრიგებელი ჭკუისა, ნივთებისა...“ (ზედმიწ. – გამ-რიგ-ე)“ *ხლმ.* < ქართ. დამ-რიგ-ებ-ელ-ი „დამნაწილებელი, ჩამომრიგებელი“

მე-რგ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/მე-რგ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მე-რაგ-აჟ-ი (ლნტ.) „მაჰანკალი, მამვალი; დამრიგებელი ჭკუისა, ნივთებისა...“ (ზედმიწ. – გამ-რიგ-ე)“ < ქართ. დამ-რიგ-ებ-ელ-ი „დამნაწილებელი, ჩამომრიგებელი“

მერზა (ზს.)/მურზა (ბზ.)/მერძა (ქს.) *ანთრ.* < ქართ. მირზა (< არაბ.-სპარს. amirzade „ამირის შვილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მერზაბეგ (ბზ., ჩოლ.)/მერზაბეგ (ზს.)/მურზაბეგ/მერძაბეგ (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. მურზაბეგ-ი (< მირზა < არაბ.-სპარს. amirzade „ამირის შვილი“ + თურქ. beg (/bej) „ბატონი“ – ყარაჩაულ-ბალყარულის გზით) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მერთაგა (ლხმ.) < ზან. (მეგრ.) მურთაგა/მურთაქა (< ქართ. მუთაქა < არაბ. mutakā'u) „მატყლით (ბამბით) გატენილი მოგრძო და მრგვალი თავქვეშ სადები“, იხ. მუთაქა

მე-როზგ-ე (ზს., ქს.)/მე-როზგ-აჟ-

ი/მე-რომე-აჲ-ი (ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-როზგ-[-ავ]-ი (< რუს. **Розга** „წვეპლა, როზგი“) „როზგით გამლახავი“ (შდრ. ბზ. მეთრენხე; ბზ. მეშჷტემფე, ბქ. მუშჷტემფე; ბქ. მუდურკუტატი; ჩოლ. მუჷტერაჲი)

მე-საჩიჲარ-ი (ლნტ.)/მესჩიჲარ (უშგ.)/მესჩიჲარ (ჩოლ.) „ის, ვინც ჩივის (ზედმიწ. – *მო-სა-ჩივ-რ-ე)“ < ქართ. მო-მ-ჩივ-ან-ი „საჩივრის აღმძვრელი; მო-მდურავი, უკმაყოფილო“

მეშჷ (ზს., ლნტ.)/მერშჷ (ბზ., ჩოლ.) „ჭიანჭველა“ < ოს.-ალან. **mælčyg/mulčug** (< ძვ. ოს. ***murčuk**-იდან) id

მერმ-ნლ-უ-შერ/მერმ-ნლ-უ-შა „მირზასანი (შტოგვარის სახელწოდება)“ < მერმა „ადამიანის საკუთარი სახელი“ < ქართ. მირზა (< არაბ.-სპარს. **amirzade** „ამირის შვილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

მე-საზრ-ე (ზს.)/მე-საზრ-ე (ლშხ., ჩოლ.) „მფიქრებელი (ზედმიწ. – *მო-სა-ზრ-ე)“ < ქართ. სა-ზრ-ი „გონებით მო-სინჯვა“ (საბა), – ფიქრი, აზრი, მოსაზრება“

მე-სანყურ-ი (ლშხ.)/მე-სუმყურ-ი (უშგ.) < ქართ. მე-საყვირ-ე „საყვირის დამკვრელი“

მე-საჲენრლ (ჩოლ.) ბოტ. < ქართ. სა-პონელა „ერთწლოვანი პატარა მცენარე ფურისულასებრთა ოჯახისა“

მე-საქმ-ე (ქს.)/მე-სქმ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მე-სქმ-ე (უშგ., ჩოლ.) „საქმის მომგვარებელი; გამრიგებელი (ქალისა)“ < ქართ. მო-საქმ-ე „ვინც საქმობს, ვინც რამე საქმეს აკეთებს; საქმის გამკეთებელი, – მომგვარებელი“

მე-საჲ (ზს.)/მე-ჲს-ი (ბქ.)/მე-საჲ (ლშხ., ჩოლ.) „ყაბარდო-ბალყარეთის წარმომადგენელი“ < ქართ. ოს-ი „ოსეთის მკვიდრი“

მე-საჲ (ბზ.)/მე-საათ-ე (ბქ., ლნტ.)/მე-საჲ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მე-საათ-ე (< საათ-ი < თურქ. **saat** < არაბ.-სპარს.) „საათის ამწყობი და შემკეთებელი“

მე-სიამ-ე (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. მა-სი-ამოვნ-ებ-ელ-ი „სიამოვნების მომგვრელი, მამებელი“

მე-სინჯ-აჲ-ი (ბზ.)/მე-სენჯ-აჲ-ი (ბქ.)/მე-სინჯ-აჲ-ი/მე-სენჯ-აჲ-ი (უშგ.)/მე-სინჯ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-სინჯ-ავ-ი „შემმოწმებელი, – მსინჯველი“

მე-სმინ-ე¹ (ზს., ლშხ.) < ქართ. მო-მ-სმ-ენ-ი „ვინც ისმენს, ვინც ყურს უგდებს (ვისმე ან რასმე), – გამგონი“

მე-სმინ-ე² (ზს., ლშხ.)/მე-სმინ-ე (ბზ.) < ქართ. და-მ-სმ-ენ-ი „დამბეზღებული, გამცემი“

მე-სპირტ-აჲ-ი (ზს., ლნტ.)/მე-სპირტ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-სპირტ-ავ-ი (< სპირტ-ი < რუს. **Спирт** < ლათ. **spiritus**-იდან „სული“) „ვინც სპირტი გაურია (რამეში), სპირტით შემზავებული; სპირტში ჩამდები (შესანახად)“

მე-სტპრინ-ე (ბქ.) „დამბედებელი, დამკვებებელი“ < ბერძ. **σταυρῖς** „ჯვარი“

მე-სტროჩკ-აჲ-აჲ-ი (ბზ.)/მე-სტროჩკ-აჲ-აჲ-ი (ბქ., ლნტ.)/მე-სტროჩკ-აჲ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) ხლმ. < ქართ. და-სა-სტროჩკ-[-ავ]-ი (< რუს. **Строчка**) „და-საგვირისტებელი, გვირისტით გასაკერია“

მე-სტროჩკ-აჲ-ი (ბზ.)/მე-სტროჩკ-აჲ-ი (ბქ., ლნტ.)/მე-სტროჩკ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-სტროჩკ-ებ-ელ-ი (< რუს. **Строчка**) „დამგვირისტებელი, გვირისტით გამკერი“

მე-სფარ-ი (უშგ.)⁶² „გადამხური, გადამფარებელი... (ზედმიწ. – *გადა-სა-

მ-ფარ-ებ-ელ-ი“ < ქართ. სა-ფარ-ი „გადასაფარებელი, სახურავი...“, იხ. მ-ფლვარ-ი

მესფლავ-ი/მესფლავ-ი (ზხ.)/მესფლავ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მოსაფლავ-ი (ლნტ.)/მოსაფლავ-ი (ლშხ., უშგ.) < ქართ. მე-სა-ფლავ-ი „საფლავის მთხრელი“

მე-სხათ-ი (ზხ.)/მე-სხათ-ი (ზხ., ლშხ., ჩოლ.) „მომხერხებელი (ზედმიწ. – *მო-მ-ხასიათ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. მო-ხასიათ-ებ-ა „მოსურვება, მოწადინება“

მე-სულგენ-ი (ზხ.) „ის, ვინც სულ-გუნს აკეთებს (ზედმიწ. – *მო-სულგუნ-ი)“ < ქართ. სულგუნ-ი „საგანგებოდ და-მზადებული ყველი, მოხარშული და გადაზეული“

მესგართავ-ი/მოსართავ-ი (ზხ.)/მოსართავ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „ღვედი“ < ქართ. მოსართავ-ი „უნაგირის მოსაჭერი ფართო ღვედი, რომელსაც ცხენს მუცელქვეშ გამოუტარებენ ხოლმე“ (შდრ. უშგ. მუსურტან)

მე-სგრჩელ-ი (უშგ.) < ქართ. მო-სარჩლ-ი „ქომაგი, მფარველი“

მე-ტკიც-ი (ზხ., ქს.) < ახ. ქართ. და-მა-მ-ტკიც-ებ-ელ-ი „დამადასტურებელი, დამამოწმებელი; დამსაბუთებელი, დამდგენი“, შდრ. ძვ. ქართ. გან-მა-მტკიც-ებ-ელ-ი „დამამტკიცებელი“

მე-ტრიალნ-ი (ლნტ.)/მე-ტრიალნ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ა-მო-მ-ტრ-იალ-ებ-ელ-ი „ამომბრუნებელი, გადამტრიალებელი“ (შდრ. ზხ. მუსპუნე)

მე-ტენჯ-ა-ი (ზხ.)/მე-ტენჯ-ა-ი (უშგ.)/მე-ტანჯ-ა-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. [და]-მ-ტანჯ-ვ-ელ-ი „მწვალებელი“

მე-ფერთხ-ალ-ი (ჩოლ.) გადატ. „ამ-ბების მიმტან-მომტანი, დამბეზღებელი“ ხლმ. < ქართ. *და-მ-ფერთხ-ავ-ი „დამბერტყავი“

მე-ფირუ-ან-ი (ბქ.) / მე-ფერუ-ან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მე-ნ-ფროუ-ინ-ი (უშგ.)

1. ბქ., ლშხ., ჩოლ. „შემღები“, 2. ჩოლ. „მტკრის გამცლელი“ < ქართ. *მე-მ-ფერ-ავ-ი „შემღები, შემფერადებელი“ (შდრ. ზხ. მეღფი, ბზ., ლშხ., ჩოლ. მეღფენი, ლნტ. მეღწფე)

მე-ფლანგ-ა-ი (ზხ.)/მე-ფლანგ-ა-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ფლანგ-ვ-ელ-ი „მფანტავი, გამნიავებელი (ქონებისა, ფულისა...)“, შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. მეგაქე, ბქ., ლნტ. მეგაქე; ბქ. კოსას მეგენ

მე-ფსენ-ი (ბქ.)/მე-ფსა-ი (უშგ.) < ქართ. და-მ-ფას-ებ-ელ-ი 1. „ფასის დამდები, შემფასებელი“, 2. გადატ. „ვინმეს ან რაიმეს ღვაწლის, ღირსების ჯეროვნად ამსახველი, პატივისმცემელი“ (შდრ. ბზ. მულგუენი, ბქ. მულგუენი)

მე-ფუნდური/მე-ფუნდური-ი (ზხ.)/მე-ფანდური-ი (ბქ., ქს.) < ქართ. მე-ფანდური-ი „ფანდურის დამკვრელი“

მექარ (ზხ., ლშხ., ლნტ.)/მექარ (უშგ.) 1. „მუქარა“, 2. „ჯიბრი“ < ქართ. მუქარ-ა „დაქადნება“ (შდრ. ბზ. ლიხტნალ, ბქ. ლიხტნალ, ლშხ., ჩოლ. ლიხტნალ)

მე-ქართ (ბქ., ლშხ.) „აღმოსავლეთ საქართველოს მცხოვრები; ზოგადად ქართველი“ < ქართ. ქართლ-ელ-ი „ქართლის მკვიდრი“, იხ. ქართუელ

მექაფ (ზხ., ქს.)/მექაფ (უშგ.) „სამაგიერო, სანაცვლო, მაგიერი“ < ძვ. ქართ. მუქაფა-ი (< არაბ., თურქ. mükāfat) „ნაცვალი“, მუქაფ-ად „სანაცვლოდ“, ახ. ქართ. (ქართლ.) მუქაფა, (ინგილ.) მუქაფათ-ი „ჯილდო, გასამრჯელო“

მექაფ-დ (ზხ., ქს.) „სამაგიეროდ, სანაცვლოდ, მაგიერად“ ზმნის. < ძვ. ქართ. მუქაფა-ი (< არაბ., თურქ. mükāfat) „ნაცვალი“, მუქაფ-ად „სანაცვლოდ“, ახ. ქართ. (ქართლ.) მუქაფა,

(ინგილ.) მუქაფათ-ი „ჯილდო, გასამრჯელო“

მეკაფ-ობ (ზს., ქს.) „სამაგიერო, სანაცვლო, მაგიერი (ზედმიწ. – ***მუქაფ**-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. მუქაფა-ფ (< არაბ., თურქ. *mükāfat*) „ნაცვალი“, მუქაფ-ად „სანაცვლოდ“, ახ. ქართ. (ქართლ.) მუქაფა, (ინგილ.) მუქაფათ-ი „ჯილდო, გასამრჯელო“

მე-ქეიფ (ზს., ქს.)/**მო-ქეიფ** (ზს.) < ქართ. მო-ქეიფ-ე „მომღებნი“

მე-ქექ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ქექ-ავ-ი „მჩხრეკავი (მიწისა, ნაცრი-სა...)“, შდრ. ზს. **მეჩხრიკი**

მე-ქეზ-ინ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/**მე-ქეზ**-ინ-ე (ლშხ.) < ქართ. მა-ქეზ-არ-ი „ქეზის, ხოტ-ზის შემსხმელი“ (შდრ. ზს., ლშხ. **მუფშუდი**, ლნტ. **მეფშუტი**)

მე-ქიჩქიჩ-ი (ჩოლ.) „ჩანჩალით მოსიარულე (ზედმიწ. – ***მო-ქიჩქიჩ**-ე)“ < ქართ. (ლექს.) ქიჩ-ქიჩ-ი „ჩაქჩაქით სიარული“

მე-ქრ-აფ-ე (ზზ.)/**მე-ქირ**-აჟ-ი (ბქ.)/**მო-ქრ**-ა-ე (უშგ.) < ქართ. და-მ-ქირ-ავ-ებ-ელ-ი „ქირით რაიმეს ამღები ან ვინმეს ამყვანი“

მექსარ (ბქ., ჩოლ.)/**მექსარ** (ბქ.)/**მაქსარ** (ლნტ.) 1. ბქ. „ფეხშიშველი (ფეხსაცმელში წინდების გარეშე ჩაყოფილი ფეხები)“, 2. ლნტ. „შარვლის ტოტი“ < ქართ. (ხევს.) მუქასარ-ი „შარვალი; შარვლის ტოტის ბოლო“, (ინგილ.) მუქასარ „ქალის შარვალი (ინგილოების ეროვნული ტანსაცმლის ქვედა ნაწილი)“

მე-ქშაგ (ზს., ლნტ.)/**მე-ქშაგ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ქაშაგ-ი (< ოს. *kaesæg*) „მოზრდილი ტყვე“ (საბა)

მე-ქშინ-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ა-მ-ქშ-ევ-ი „აქშას შემძახებელი ქათმის თუ სხვა ფრინველის დასაფრთხოვად“

მე-ქერგ-აჟ-აჟ-ი (ზზ.)/**მე-ქერგ**-აჟ-

აჟ-ი (ბქ., ლნტ.)/**მე-ქერგ**-აჟ-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. მ-ქარგ-ავ-ი „ქარგვის ოსტატი, – მქარგველი“

მე-ქერგ-აჟ-ი (ზს., ლნტ.)/**მე-ქერგ**-აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ქარგ-ავ-ი „ქარგვის ოსტატი, – მქარგველი“

მე-ქერთუელ (ზს.) / **მე-ქართუელ** (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – ***მო-ქართველ**-ე < ქართველ-ი „საქართველოს მკვიდრი“, იხ. **მე-ქართ**

მე-ღირს-ე (ზს.)/**მე-ღურს**-ე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ***მ-ღირს**-ებ-ელ-ი „ღირსის გამხდელი“

მე-ღლატ-ი (ზს., ლნტ.)/**მე-ღლატ**-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ღალატ-ე (< ღალატ-ი < არაბ.-სპარს. *yalat*) „ღალატის ჩამდენი, – გამცემი, ორგული“ (შდრ. ზს., ლშხ. **მეღლატი**), იხ. **მოღლატ**

მე-ყარზ/**მე-ყვრზ**-ი (ზს.) < ქართ. ყარაჩა-ელ-ი „ყარაჩათის მკვიდრი“

მე-ყალიონ-ი (ლშხ.)/**მე-ყალიონ**[ი] (ჩოლ.) „ყალიონით სიგარეტის მწვევლი (ზედმიწ. – ***მო-ყალიონ**-ე)“ < ქართ. ყალიონ-ი (< თურქ. *kalyan*) „თამბაქოს მოსაწევი მოწყობილობა..., – ჩიბუხი“

მე-ყარ-ე (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**მე-ყარ**-ე (ბქ., ლნტ.) „ყავრის გამომხდელი (ზედმიწ. – ***გა-მ-ყავრ**-ებ-ელ-ი/მო-ყავრ-ე)“ < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. *kavara* „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

მე-ყარ-გლ-ი (ლშხ.) „გამომხდელი ყავრისა (ზედმიწ. – ***გა-მ-ყავრ**-ებ-ელ-ი/მო-ყავრ-ე)“ *ხლმ.* < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. *kavara* „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

მე-ყდ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ყიდ-ვ-ელ-ი „ვინც ყიდულობს რასმე, – ყიდვით შემძენი“

მე-ყელ-ი (ზზ.)/**მე-ყელ**-ი/ე (ბქ., ლნტ.)/**მე-ყელ**-ე (ლშხ., ჩოლ.) „ყველის

ამომყვანი (ზედმიწ. – *ამო-მ-ყველ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადაც ადებდნენ რძეს ღვრიტის ან მჟავას საშუალებით“

მე-ყლ-ა/მე-ყლ-ი (უშგ.) < ქართ. ყელ-ი 1. „კისრის წინა (ქვედა) ნაწილი, რომელშიც მოთავსებულია საყლაპავი და სასულე მილები“, 2. „თავისა და მხრების შემაერთებელი, – ყელ-კისერი...“

მე-ყლიპ-აჲ-ი (ბზ.)/მე-ყლიმპ-ე (ბქ.)/მე-ყლაპ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მე-ყლიპ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/მე-ყლაპ-აჲ-ი (ლნტ.) < ქართ. მ-ყლაპ-ავ-ი „ვინც ან რაც ყლაპავს, – მყლაპველი“ (მდრ. ზს. მურტყუი, ჩოლ. მუნტყუი)

მეყრონტ (ლშხ.) / მუყრონტ (ლშხ., ჩოლ.) „გრძელფეხება და გრძელნისკარტა ფრინველი“ ზოოლ. < ქართ. ყრონტ-ი/ყრონჭ-ი „ყანყრატო“

მეშაჲ (ბზ.)/მეშჲ (ბქ., უშგ.)/მეშაჲ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/მეშჲ (ლნტ.)/მეშა (ლნტ., უშგ.) „მშრომელი, მომუშავე“ < ქართ. მუშა „ფიზიკურად მომუშავე, – მშრომელი“ (მდრ. ზს. მეშდაჲ, ბქ. მოშდაჲ, ლშხ., ჩოლ. მოშდაბ/მეშდაბ, ლნტ. მეშტაჲ)

მე-შიპ-აჲ-ი (ზს., ლნტ.)/მე-შიპ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „დასაგები ფიცრების დამამუშავებელი (ზედმიწ. – *გა-მ-შიპ-ავ-ი)“ < ქართ. შიპ-ი (< რუს. Шип) „იატაკისა და კედლის ფიცრებში ჩაყენებული რიკი ფიცრების ერთმანეთთან მჭიდროდ დასაკავშირებლად, – კოტა“

მე-შმოტკ-აჲ-აჲ-ი (ბზ.)/მე-შმოტკ-აჲ-აჲ-ი (ბქ., ლნტ.)/მე-შმოტკ-აჲ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) ხლბ. < ქართ. ჩა-მ-შმოტკ-ავ-ი (< რუს. шмотка) „მოდურ, ძვირფას ტანსაცმელში გამოძვრობი“

მე-შმოტკ-აჲ-ი (ბზ.)/მე-შმოტკ-აჲ-ი

(ბქ., ლნტ.)/მე-შმოტკ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩა-შმოტკ-ავ-ი (< რუს. шмотка) „მოდურ, ძვირფას ტანსაცმელში გამოძვრობა“

მე-შნ-აჲ-ი (ზს.)/მე-შნ-აჲ-ი (ბზ.)/მე-შნ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/მე-შენ-აჲ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-მ-შენ-ებ-ელ-ი (< შენ-ებ-ა < ფალ. šēn, შდრ. ძვ. ირან. šaina) 1. „ამშენებელი, დამაარსებელი“, 2. „დამრგავი, მომყვანი (ვენახისა, ხეხილისა)“

მე-შქარ-ი (ზს., ლნტ.)/მე-შქარ-ი (ქს., უშგ.)/მე-შაქრ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მე-შაქრ-აჲ-ი (ლნტ.) < ქართ. და-მ-შაქრ-აჲ-ი (< შაქარ-ი < სპარს. šakar, შდრ. სანსკრ. śarkara) „ვინც დაშაქრა ან დაშაქრავს“ (მდრ. ბზ., ლნტ., ჩოლ. მუმკუხუბი)

მე-შელშენ-ი/მე-შულშტემ-ი (ბზ.) / მე-შლაშენ-ი (ბქ.)/მე-შნაშნ-ე (უშგ.)/მე-შლაშინ-ე (ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-შალაშინ-ებ-ელ-ი „გამრანდავი“

მე-შენტ-ე (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/მე-შენტ-აჲ-ი (უშგ., ჩოლ.) „გამხურებელი, გამვარვარებელი (რკინისა)“ < ქართ. და-მ-შანთ-ავ-ი „გახურებული შანთით ამომწველი; დამდაღველი“

მე-ჩანგ-ი/მე-ჩენგ-ი (ზს.)/მე-ჩანგ-ი (ჩოლ.) „ჩანგის დამკვრელი“ < ქართ. მე-ჩანგ-ე (< ჩანგ-ი < ფალ. čang) „ჩანგზე დამკვრელი“

მე-ჩიჲლ-ე/მე-შჩიჲლ-ე (ზს., ჩოლ.)/მე-შჩიჲლ-არ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მე-შჩიჲლ-არ-ი (უშგ.)/მე-შჩიჲლ-არ-ი (ჩოლ.) < ქართ. მო-მ-ჩივ-ან-ი „საჩივრის აღმძვრელი“, იხ. მომჩიჲლ

მე-ჩრ-აჲ-ი (ზს.)/მე-ჩრ-ეჲ-ი (ბქ.)/მე-ჩრ-აჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მე-ჩერ-აჲ-ი (ლნტ.) < ქართ. გა-მ-ჩერ-ებ-ელ-ი „შემაყოვნებელი, შემჩერებელი“

მე-ჩფგლ-ი (ზს.) „მეწაღე (ზედმიწ. – მე-ჩაფულ-ე)“ < ძვ. ქართ. ჩაფლა „ქალა-

მანი“, ახ. ქართ. ჩაფულა „უქუსლო, და-
ბალყელიანი ფეხსაცმელი, – წულა“
(შდრ. აჭარ., იმერხ. ჩაფულია)

მე-ჩფელ-პრ-ი (ზს.) „მეწაღე (ზედ-
მიწ. – მე-ჩაფულ-ე)“ *ხლმ.* < ძვ. ქართ.
ჩაფლა „ქალამანი“, ახ. ქართ. ჩაფულა
„უქუსლო, დაბალყელიანი ფეხსაცმე-
ლი, – წულა“ (შდრ. აჭარ., იმერხ. ჩაფუ-
ლია)

მე-ჩხკენ-ე (ზს., ქს.)/მე-ჩხაკუნ-ე
(ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ჩხაკ-უნ-ებ-
ელ-ი „ის, ვინც აჩხაკუნებს“

მე-ჩხრიკ-პრ-ი (ზს., ლნტ.)/მე-ჩხრიკ-
აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ქექია, მქექავი“ *ხლმ.*
< ქართ. მ-ჩხრიკ-ავ-ი „მქექავი“

მე-ჩხრიკ-ი/მე-ჩხრიკ-ე (ზს., ქს.) „ქექ-
ია, მქექავი“ < ქართ. მ-ჩხრიკ-ავ-ი „მქექ-
ავი“

მე-ჩგვრ-პრ-ი (ზს., ლნტ.)/მე-ჩგვრ-
აჟ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ჩაგვრ-ელ-ი
„შემაღიწროებელი, მყვლეფავი, ექსპ-
ლოატატორი...“ (შდრ. ბქ. მუწუბე)

მე-ცხტნებ-ი (უშგ.) / მე-ცხონე/ზ-ი
(ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. მა-ცხონ-ებ-ელ-ი
„ვინც ან რაც აცხონებს, სასუფეველს
დაუმკვიდრებს ვისმე“

მე-ცრიელ-ე (ლშხ.) / მე-ცრიელ-ე
(ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ცარიელ-ებ-ელ-ი
„ვინც [და]აცარიელებს“ (შდრ. ზს.
მეჭრე, ლნტ. მგარე)

მე-ცგრც-პრ-ი/მე-მგრც-პრ-ი (ზს.,
ლნტ.)/მე-ცგრც-აჟ-ი (ლშხ., უშგ.)/მე-
ცარც-აჟ-ი (ლშხ., ლნტ.)/მე-მგრც-აჟ-ი
(ლშხ., ჩოლ.)/მე-ცარც-პრ-ი (ლნტ.)/მე-
ცერც-აჟ-ი (უშგ.)/(ლნტ.)/მე-მარც-აჟ-ი
(ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. გან-მ-მარც-ვ-
ელ-ი „წამრთმევი...“, ახ. ქართ. [გა]-მ-
მარც-ვ-ელ-ი „მარცვით წამლები; წა-
მრთმევი“ (შდრ. ბქ. მგზადურე)

მე-ძალ-აჟ-პლ-ი (ზს., ლნტ.)/მე-
ძალ-აჟ-პლ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* <

ქართ. და-მ-ძალ-ებ-ელ-ი „ძალის და-
მტანებელი“ (შდრ. ზს. [ქა] მეჭრაჟლი)

მე-ძალ-პრ-ი (ზს., ლნტ.)/მე-ძალ-აჟ-ი
(ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ძალ-ებ-ელ-ი
„ძალის დამტანებელი“ (შდრ. ზს. [ქა]
მეჭრაჟი)

მე-ძხ-პლ-ი/მე-მცხ-პლ-ი (ზხ.)/
მე-ძხ-პლ-პლ-ი/მე-მცხ-პლ-პლ-ი (ბქ.)/
მე-ძხ-პლ-პლ-ი/მე-ზხ-პლ-პლ-ი (ლშხ.,
ჩოლ.)/მე-ზხ-პლ-პლ-ი (ბქ., ლნტ.) „გა-
მრეკი, გამდენი (საქონლისა)“ *ხლმ.* <
ქართ. გა-მ-ძახ-ებ-ელ-ი „მახილით გამ-
გდები, გამრეკი“ (შდრ. ზს. მერკალპლი,
ლშხ., ჩოლ. მერკალპლი)

მე-ძხ-პლ-ი (ზს., ლნტ.)/მე-ძხალ-
ი/მე-ზხალ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მე-ზხპლ-ი
(ბქ., ლნტ.) „გამრეკი, გამდენი (საქო-
ნლისა)“ < ქართ. გა-მ-ძახ-ებ-ელ-ი „მა-
ხილით გამგდები, გამრეკი“ (შდრ. ზს.
მერკპლი, ლშხ., ჩოლ. მერკალი)

მე-წალდ-პრ-ი (ზხ.)/მე-წალდ-აჟ-ი
(ლშხ., ჩოლ.)/მე-წგლდ-აჟ-ი (ჩოლ.)
„ტყის წალდით გამჩეხავი (ზედმიწ. –
*გა-მ-წალდ-ავ-ი)“ < ქართ. წალდ-ი
„ხისტარიანი წვერმოკაუჭებული საკა-
ფი იარაღი“

მეწაჟჟმ/მიწაჟჟმ/მეწეჟჟმ (ბქ.)/მი-
წაჟჟმ[ლ] (ლშხ., ჩოლ.)/მიწაჟჟმლ
(უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. მიწ-ა-ვაშლ-ა „მრა-
ვალწლოვანი ბალახოვანი მცენარე
(რთულყავავილოვანთა ოჯახისა)“,
შდრ. ბქ. გიმში ურისგ

მე-წახდინ-ე (ზხ.)/მე-წახდინ-ე (ბქ.)
„დამბინძურებელი“ < ქართ. წა-მ-ხდ-
ენ-ი „გამფუჭებელი; დამზიანებელი;
გამნადგურებელი; დამღუპველი; წა-
მხდენი“

მე-წირტელ-ი (ზს.)/მე-წგრტელ-ი
(ზხ.)/მე-მ-წირტელ-ი (ლშხ.) „მგალობე-
ლი; მქადაგებელი“ < ძვ. ქართ. მ-წირ-ვ-
ელ-ი „ვინც სწირავს ეკლესიაში, წირვის

ამსრულებელი“ (შდრ. ზს. **მგბაპე**; უშგ. **წირჿან**)

მე-წიწინ-ი (ქს.) „მტირალი, აკივლე-ბული (ზედმიწ. – *მო-წიწინ-ე)“ < ქართ. წიწინ-ი „ფრინველის (ჩიტის, წიწილის...) მიერ გამოცემული წვრილი ხმა“

მე-წმინდ-აჿ-ი/მე-წმინდ-აჿ-ი (ზხ.)/მე-წმინდ-აჿ-ი (ბქ., ლნტ.)/მე-წმინდ-აჿ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-მ-წმენდ-ი „გამსუფთავებელი“ (შდრ. ზხ. **მუკჿცანნი**, ბქ. **მუკჿცანი**, ლშხ., ჩოლ. **მუკჿცანე**; ბქ. **მეშდბენე**, ჩოლ. **მეშტ-ბენე**)

მე-წმინდ-აჿ-აღ-ი (ზხ., ლნტ.)/მე-წმინდ-აჿ-აღ-ი (ზხ.)/მე-წმინდ-აჿ-აღ-ი (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-მ-წმენდ-ი „გამსუფთავებელი“ (შდრ. ზხ. **მუკჿცანალი**, ბქ. **მუკჿცანალი**, ლშხ., ჩოლ. **მუკჿცანალი**; ბქ. **მეშდბენალი**)

მე-წნ-აჿ-ი (ზხ., ლნტ.)/მე-წნ-აჿ-ი/მე-წნ-აჿ-აღ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-წუნ-ებ-ელ-ი „წუნის დამდეგი“ (შდრ. ზხ., ლშხ., ჩოლ. **მეცხიდე**, ბქ., ლნტ. **მეცხიდე**; ბქ. **ცხიდიშ მკეედ**)

მე-წნეხ-აჿ-ი (ზხ.)/მე-წნეხ-აჿ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-წნეხ-ი „წნეხით დამტკეპნი, დამპრესავი; წნეხით დამწურავი (ყურძნისა)“, შდრ. ზხ., ჩოლ. **მუჟღურმე**

მე-წნ-ი (ზხ., ლშხ.)/მე-წონ-ე (ლნტ.)/მე-წუნ-ი/მე-წუნ-ი (ჩოლ.) < ქართ. ა-მ-წონ-ი „მწონავი“

მე-წს-ე (ზხ.) < ქართ. და-მ-წეს-ებ-ელ-ი „ვინც (რაც) [და]აწესებს“, შდრ. ძვ. ქართ. მო-წეს-ე

მე-წყიზ (ზხ.) „მოკამკამე, კრიალა“ < ძვ. ქართ. მ-წყაზ-არ-ი „თეთრი“, ფშ., რაჭ. მ-წყაზ-არ-ი „მორთული, მოხდენილი, კოხტა; ცოცხალი, მარდი, ფხიანი, მარჯვე“

მე-წყნარ-ი (ზხ.)/მე-წყნარ-ი (ზხ.)/მე-წყნარ-ე (ლშხ., ჩოლ.)/მე-[-ნ]-წყნარ-ი (ჩოლ.)/მე-წყნარ-უნ-ე (უშგ.) < ქართ. და-მ-წყნარ-ებ-ელ-ი „ის, ვინც ამშვიდებს, დამშოშმინებელი“ (შდრ. ზხ., ლშხ., ჩოლ. **მეშარდე**, ბქ., ლნტ. **მეშარდე**; ბქ. **მუშტიდბუნე**; ზხ., ჩოლ. **მუნყურე**, ბქ. **მუნყურე**; ლხმ. **მუქომდალი**)

მე-წყელ-აღ-ი (ზხ.)/მე-წყელ-იან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/მე-წყელ-იან-ი (უშგ., ჩოლ.) „გამსუფთავებელი, გამწმენდი (ზედმიწ. – *მო-წყელ-იან-ე)“ < ქართ. წყალ-ი „უფერული, გამჭვირვალე სითხე (წყალბადისა და ჟანგბადის ქიმიური ნაერთი)...“

მე-წამლ-აჿ-ი (ზხ.)/მე-წამლ-აჿ-ი/მე-წამლ-აჿ-აღ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-მ-წამლ-ავ-ი „მომშხამავი, – მომწამვლელი“ (შდრ. ზს. **მეჟგერი**, უშგ. **მეჟგენი**)

მე-წენდ-აჿ-ე/მე-წენდ-აღ (ზხ.)/მე-წინდ-აჿ-ი (ბქ., ლნტ.)/მე-წინდ-აჿ-აღ-ი (ლნტ.)/მე-წინდ-აღ (ჩოლ.) „მესოველი“ < ქართ. წინდა „ნაქსოვი ფეხსამოსი“ (შდრ. ზს. **მეჯიშ**, ბქ., ჩოლ. **მეჯში**)

მეწეხ (ქს.) „გაჭირვება“ < ქართ. (ლექს., იმერ.) მუწეხ-ი „გამაღებული მუშაობის ალო“

მე-ჭყიტ (ჩოლ.) „თვალეზდაჭყეტილი“ < ქართ. ჭყეტი-ელ-ა „დიდთვალეზა, თვალეზდაჭყეტილი ადამიანი; ჭყარტალა“

მე-ჭვრდიგ-ე (ზხ.)/მე-ჭვრტიგ-ე (ჩოლ.) „დამტკეპნი, გა[და]მთელავი (ზედმიწ. – *გა-მ-ჭადრაგ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ჭადრაგ-ი (< ფალ. *čatrank*) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

მეხანძრე (ზხ.) < ქართ. მე-ხანძრ-ე „ხანძრის მქრობელი“

მე-ხერხ-ე/ი (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/მე-

ხერხ-ი (ბქ.)/**მე-ხერხ-აჟ-ი** (ლნტ.)/**მე-ხერხ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ხერხ-ი „ხერხით დამჭრელი“

მე-ხლიკ-ი (ზს., ქს.) „ლორდის, ხრეშის მზიდავი“ < ქართ. (რაჭ.) ხალიკ-ი „წვრილი ქვა, ხურდა, ხიჭი“

მეხრპ (ზზ.) რელიგ. < ქართ. მა-ხარ-ებ-ელ-ი „სახარების აღმწერი“

მე-ხტაჟ-აჟ-ი (ზზ.)/**მე-ხტაჟ-აჟ-ი** (ბქ.)/**მე-ხატაჟ-აჟ-ი** (ლნტ.)/**მე-ხტაჟ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. მ-ხატ-ვ-არ-ი „მხატვრობის სპეციალისტი ხელოვანი; შემოქმედი...“

მე-ხტაჟ-ი (ზს.)/**მე-ხტაჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ.)/**მე-ხატაჟ-ი** (ლნტ.) < ქართ. მ-ხატ-ვ-არ-ი „მხატვრობის სპეციალისტი ხელოვანი; შემოქმედი...“

მე-ხერკ-აჟ-აჟ-ი (ზს.)/**მე-ხერკ-ლ-აჟ-აჟ-ი** (ბქ.)/**მე-ხრაკ-აჟ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ.)/**მე-ხრაკ-აჟ-აჟ-ი** (ლნტ.) *ხლმ.* < ქართ. მო-მ-ხრაკ-ავ-ი „ის, ვინც ხრაკავს, წვავს, – შემწველი“ (შდრ. ზზ. **მეკერცხალი**, ლშხ., ჩოლ. **მეკერცხალი**; ბქ. **მუცხურკუტინალი**)

მე-ხერკ-აჟ-ი (ზს.)/**მე-ხერკ-ლ-აჟ-ი** (ბქ.)/**მე-ხრაკ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ.)/**მე-ხრაკ-აჟ-ი** (ლნტ.) < ქართ. მო-მ-ხრაკ-ავ-ი „ის, ვინც ხრაკავს, წვავს, – შემწველი“ (შდრ. ზზ., ლშხ., ჩოლ. **მეკერცხე**; ბქ. **მუცხურკუტინე**)

მე-ხერტენ-ი (ზს., ქს.) „მოხრიალე“ < ქართ. მო-ხროტ-ინ-ე „მოხრიალე“

მე-ხერჯ-აჟ-აჟ-ი (ზზ.)/**მე-ხერჯ-აჟ-აჟ-ი** (ბქ., ლნტ.)/**მე-ხერჯ-აჟ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ხლმ.* < ქართ. მ-ხარჯ-ვ-ელ-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarj** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „იგივეა, რაც მხარჯავი“

მე-ხერჯ-აჟ-ი (ზს.)/**მე-ხარჯ-აჟ-ი** (ლნტ.)/**მე-ხერჯ-აჟ-ი** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მ-ხარჯვ-ელ-ი (< ხარჯ-ი

< თურქ. **xarj** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „იგივეა, რაც მხარჯავი“ (შდრ. ზს. **მეკმარი**, ლშხ., ჩოლ. **მეკმარი**, უშგ. **მეკმარი**)

მე-ხერჯ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) გადატ. „დამნაყრებელი, დამპურებელი“ < ქართ. და-მ-ხარჯ-ვ-ელ-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. **xarj** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „ხარჯის გამწვევი, – მხარჯველი“ (შდრ. ზზ. **მედიარნე**, ჩოლ. **მედიარუნე**)

მე-ჯელტარ-ი (ზს.)/**მე-ჯელტარ-ი** (ლშხ., ჩოლ.)/**მე-ჯელტარ-ი** (ლნტ.) 1. „[და]მრთველი (შალის ძაფისა), ზედმიწ.“, 2. „მქსოველი“ < ქართ. (ქართლ.) ხელ-ტარ-ი „ძაფის დასაძახავი თითისტარი“, ე. ი. *მო-ხელ-ტარ-ე

მე-ჯერდან-ი (ზს., ლნტ.)/**მე-ხერდან-ი** (ლშხ.)/**მე-ჯერდან-ი**/მე-ჯარდან-ი (ჩოლ.) „ხარდანის, სარის დამდგმელი (ზედმიწ. – *მო-მ-ხარდნ-ავ-ი)“ < ქართ. (ლექს., იმერ.) *მომხარდნავ-ი (< სპარს.-თურქ. **xardan**) „სარის, ჭიგოს დამდგმელი“

მე-ჯალაბ-შერ (ლნტ.) „უბანი (ზედმიწ. – *მო-ჯალაბ-ის-ან-ი)“ ტოპ. < ქართ. ჯალაბ-ი (< სპარს. **jalab**) „ოჯახი, ოჯახის წევრები, – სახლელული“

მე-ჯარიმ-ე (ზს., ლნტ.)/**მე-ჯარიმ-ე** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ჯარიმ-ებ-ელ-ი (< ჯარიმა < არაბ. **jarīma** „ცოდვა, დანაშაული“, სპარს. „საზღაური, საურავი“) „ჯარიმის გადამხდეველები“

მე-ჯგემ (ზზ.) < ქართ. ჯგემ-ელ-ი „ჯგემის მკვიდრი“

მე-ჯიქ (ჩოლ.) „გაჯგიმული“ < ქართ. გა-ჯიქ-ებ-ულ-ი „გაკერპებული, გაჯიუტებული“

მეჯრა (ზს.)/**მუჯტრა** (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**მიჯტრა** (ზზ.)/**მუჯრა** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ.) მუჯირა (< ოს. **myzyra** „მუზი, ხიშტი“) „რკინის წვერია-

ნი ჯოხი“, შდრ. ლეჩხ. მუჯერო/მუჯუ-
რო, კახ. მუჯა

მე-ჯრ-ჰ-ი (ზს., ლნტ.)/მე-ჯრ-ჰ-ი
(ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. და-მ-ჯერ-ი
„გამგონე, – დამჯერებელი“

მე-ჰნგრ-ე (ზს.)/მე-ჰინგრ-ე (ბქ.)/მე-
უნაგირ-ი (ლნტ.) „უნაგირის დამდგმე-
ლი, შემკაზმავი ცხენისა (ზედმიწ. –
*და-მა-უნაგირ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. უნა-
გირ-ი (< ირან. *hunagīr*) „მხედრის და-
საჯდომი მოწყობილობა, ცხენის
ზურგზე დასადგმელი“

მე-ჰრწყ-ი (ზს.)/მე-{მ}რწყ-ი (ბქ.)/მე-

არაყ-ი (ლშხ.)/მე-არწყ-ი (ლნტ.)/მე-არა-
ყ-ი (ჩოლ.) 1. „არყის მხდელი“, 2. ლნტ.
„არყის მოყვარული (ზედმიწ. – *მო-
არაყ-ე)“ < ქართ. არაყ-ი (< არაბ. *araq*)
„მაგარი ალკოჰოლიანი სასმელი (გამო-
ხდილი პურეულისა, ჭაჭისა თუ ხილი-
საგან)“

მე-ნგრიშ-ე (უშგ., ჩოლ.)/მე-ანგრიშ-ე
(ჩოლ.) „დამთვლელი“ < ქართ. მო-ანგა-
რიშ-ე (< ანგარიშ-ი < ფალ. *(h)*angārišn*
„გამოანგარიშება, გამოთვლა“) „ვინც ან-
გარიშობს; ანგარიშის მოყვარული“

6

ნაბჰდ (ზს., ლნტ.)/ნამბჰდ (ბქ.)/ნაბად
(ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნაბად-ი (< სპარს.
namad) „ქეჩა“ (შდრ. ზს., ლნტ. *ღართ*,
ლშხ., ჩოლ. *ღართ*; ჩოლ. *შართქუინ*)

ნა-ბგ-ჟ-ურ/ნა-ბგ-ურ (ლშხ.) „ხიდე-
ბის გადების საფასური (ზედმიწ. – *ნა-
ბოგ-ებ-ი)“ < ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

ნაბდ-არ (ზს.) „ფეხსაცმელი (ნაბდი-
სა)“ < ქართ. ნაბად-ი „ქეჩა“, შდრ. მთი-
ულ. ნაბდურებ-ი

ნა-ბდ-ნ-იერ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ნა-
ბნ-ერ-ი (ლხმ.) *ზედმიწ.* – ნა-ბედ-ნ-
იერ-ებ-ი < ქართ. ბედ-ნ-იერ-ებ-ა „ნეტა-
რება, ღებნა, სიამე“

ნა-ბილწ-აჟ-ალ (ჩოლ.) *ზედმიწ.* –
*ნა-ბილწ-ავ-ებ-ი *ხლმ.* < ქართ. სი-
ბილწ-ე (< ქართ. ბილწ-ი < ძვ. სომხ.
piyc) „უწმინდურობა, ბილწობა“

ნა-ბლანდ-აჟ (ჩოლ.) < ქართ. {და}-
ნა-ბლანდ-{ავ}-ი „ბლანდით ნაკერი,
დალამბული“

ნა-ბლანდ-აჟ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* <
ქართ. {და}-ნა-ბლანდ-{ავ}-ი „ბლანდით
ნაკერი, დალამბული“

ნა-ბლახ-ურ (ლშხ., ჩოლ.) „ბალახის

მომოვების საფასური“ < ქართ. ბალახ-ი
„მწვანედეროიანი ერთწლოვანი (ან მრ-
ვალწლოვანი) მცენარე...“

ნაბოლარ (უშგ.)/ნაბოლარად (ჩოლ.)
< ქართ. ნაბოლარა „ბოლოს გაჩენილი
შვილი“ (შდრ. უშგ. *ლტემგმარ*)

ნა-გამდეღ-ურ (ლშხ.) „გაზრდის,
სწავლების საფასური (ზედმიწ. – *ნა-
გამდეღ-არ-ი)“ < ქართ. გამდეღ-ი „გა-
მზრდელი“

ნა-გულაჟ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) <
ქართ. ნა-გულვ-ებ-ი „შეგულეებული,
ამორჩეული, არჩეული (ადგილი)...“

ნა-გულაჟ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* <
ქართ. ნა-გულვ-ებ-ი „შეგულეებული,
ამორჩეული, არჩეული (ადგილი)...“

ნა-გცხად (ბქ.) < ქართ. გა-ნა-ცხად-
ებ-ი „განცხადებული“

ნა-გელტოზ-ერ (ბქ.) „კალატოზის
საფასური (ზედმიწ. – ნა-კალატოზ-ებ-ი)“
< ძვ. ქართ. კალატოზ-ი, ახ. ქართ. კა-
ლატოზ-ი (< ძვ. ბერძ. *kalos* „ლამაზი,
მშვენიერი“ და *todī/dotī* „მიცემა, შექმნა“
სიტყვებისაგან კონტამინაციით) „ხე-
ლოსანი, რომელიც აშენებს ქვის, აგუ-

რის და მისთ. შენობას, – კირით-ხურო“

ნა-გერჯ (ბზ., ჩოლ.)/ნა-გარჯ (ლნტ., ჩოლ.) „ნაწვალეები; ნაშრომი (ზედმიწ. – *ნა-გარჯ-ალ-ი)“ < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

ნა-გერჯ-ალ (ჩოლ.) „ნაწვალეები; ნაშრომი (ზედმიწ. – *ნა-გარჯ-ალ-ი)“ *ხლმ.* < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

ნად (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ნად-ი „მამითადი“

ნადნდგრ/ნაჟდარ (ლშხ., ჩოლ.) „ნავდრალი (ზედმიწ. – *ნა-დარ-ებ-ი)“ < ქართ. დარ-ი „ამინდი, ტაროსი“

ნა-დაწყ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-დაწყუ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-დაწყ (ბქ., ლნტ.) „დანალაგები; გადანაწყობი“ < ქართ. და-ნაწყ-ობ-ი „რაც დააწყვეს ან დაეწყო, – დაწყობილი“

ნა-დაჟ-ურ (ბზ.)/ნა-დაჟ-ურ-ა (ბქ.)/ნა-დაჟ-ურ-ა (ჩოლ.) „მხეცი, კრეტინი, ბრიყვი (ზედმიწ. – *ნა-დეჟ-არ-ი)“ < ქართ. დეჟ-ი (< ფალ. *dēv* „დედმონი, ბოროტი სული“) „ცრურწმენით – დიდტანიანი ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თავიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი და ღონიერი, – გოლიათი“

ნა-დეგ-უნ (ლშხ.)/ნა-დეგ (ჩოლ.) „სადიდებელი; შესაწირი“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. დიდ-ებ-ა „კურთხევა, ქება, ოსანა“, ახ. ქართ. „საგალობელი, ლოცვა, – სადიდებელი...“

ნადგამობ (ლნტ.) < ქართ. (იმერ.) ნადგამ-ობ-ა „დამხმარე შენობები (ბელელი, საქათმე, ბოსელი, მარანი და სხვ.)“

ნადიმ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ნადიმ-ი „დიდი წვეულება, საზეიმო სუფრა, – ლხინი, ქეიფი, ღრეობა“

ნადობ (ბზ., ჩოლ.)/ნოდობ (ბქ.) < ქართ. ნა-დობ-ა „მამითადი“

ნა-დურბალ-ი (ბქ.) „სიბოროტე, ბოროტება (ზედმიწ. – *ნა-დურბელ-არ-ი)“ < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) დურბელ-ა/დურბელ-ი „ჯირკვლების ქლექი“ (შდრ. ბქ. *ჟოღურცუხოზ*)

დურბალ (ბქ.)/დურბელ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) დურბელ-ა/დურბელ-ი „ჯირკვლების ქლექი“

ნა-დჟაშ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-დჟაშ (ბქ.)/ნა-დაჟაშ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-დაჟაშ (ლნტ.) „განაფუჭები“ < ქართ. და-ნაშავ-ებ-ი „იგივეა, რაც დამავებული“

ნა-დგმბალ-ი (ბქ.)/ნა-დგნბალ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სი-დაბლ-ე „დაბლის თვისება, დაბალი ტანის ქონა, – სიმდაბლე“

ნა-დგნდაგ (ბქ.) „დანაბლანდაცვი, დანალამბაცვი“ < ქართ. და-ნა-ლიან-დაგ-ებ-ი „ლიანდაგავლებული“

ნადგრბაზ (უშგ., ჩოლ.)/ნადარბაზ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-დარბაზ-ევ-ი „ადგილი, სადაც წინათ დარბაზი იყო“

ნაეკლეს/ნაეკლესი-აჟ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ეკლესი-არ-ი „ადგილი, სადაც წინათ ეკლესია იყო“ (შდრ. ზს., ჩოლ. *ნალჯტამ, ლნტ. ნალაჯტამ*)

ნაემმაჟ-ალ (ჩოლ.) „ბოროტება, ეშმაკობა (ზედმიწ. – *ნა-ემმაჟ-არ-ი)“ *ხლმ.* < ქართ. ნა-ემმაჟ-არ-ი/ნა-ემმაჟ-ევ-ი „ემმაკობით გაკეთებული, ეშმაკური ნამოქმედარი“ (შდრ. ბქ. *ნაგოგოვალ*)

ნაემმაჟი (ლშხ., ჩოლ.)/ნაემმაჟი (ლნტ.)/ნაემმაჟი (ჩოლ.) „ბოროტება, ეშმაკობა (ზედმიწ. – *ნა-ემმაჟ-არ-ი)“ < ქართ. ნა-ემმაჟ-არ-ი/ნა-ემმაჟ-ევ-ი „ემმაკობით გაკეთებული, ეშმაკური ნამოქმედარი“ (შდრ. ბქ. *ნაგოგოვალ*)

ნა-ზარ-აჟ (ბზ.)/ნა-ზარ-აჟ (ბქ.)/ნა-ზარ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ზარ (ლნტ.) „დანაზოგი“ < ქართ. *{და}-ნა-ზარ-ებ-ი „რაც დაგეზარა“

მოსი, დაწესებულებისა და მისთ.“, 2. „ზოგი დაწესებულების, საწარმოს... განყოფილება“, 3. „სადგომი, რომელშიც მოთავსებულია ამგვარი დაწესებულება“, „იგივეა, რაც კონტორა“

ნა-კზმ-უნ (უმგ.)/ნა-კაზმ-უნ (ჩოლ.) < ქართ. კაზმ-ულ-ობ-ა „მორთულობა“

ნა-კლ-აჟ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-კალ-აჟ (ლნტ.) „[გა]ნალეწი, გალეწილი (ზედმიწ. – *ნა-კალო-ებ-ი)“ < ქართ. კალო (< სომხ. *kal*) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მორგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კევრით ლეწავენ“

ნაკმეტ (ჩოლ.) < ქართ. (თუმ.) ნაკმეტ-საც-ი „ნაჭერი, ნატეხი“

ნა-კპ-გნ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. და-ნაკეპ-ი „წვრილად დანაჭრევი/დაჭრილი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. ნანკვეც)

ნაკუთუნ-ოჟ-ილ/ნაგუთუნ-ოჟ-ილ (ლნტ.)⁶³ ბოტ. < ქართ. ნაგუთნ-არ-ი „ყურძნის ერთ-ერთი ჯიში“

ნაკუთეთ (ზს., ქს.)/ნაკუთეთ (ლნტ.) < ქართ. ნაკვეთ-ი „მიწის რაიმე ნაწილი, რომელიც ვისიმე სარგებლობაშია“

ნა-კვმბემ (ბქ.) „ნამკნარი, ტყე (ზედმიწ. – *ნა-კამერ-ევ-ი)“ ტოპ. < ძვ. ქართ. კამბემ/ჩ-ი (< სპარს. *gavmeš*), ახ. ქართ. კამერ-ი „ხარმე დიდი რქოსანი ცხოველი (წყვილჩლიქოსანთა რიგისა), ფერად ჩვეულებრივ შავი“

ნაკერნახ (ზს., ქს.) < ქართ. ნა-კარნახ-ევ-ი „რაც უკარნახეს“

ნალანდ/ნალენდ (ჩოლ.) < ქართ. [მო]-ნა-ლანდ-ებ-ი „მონაჩვენები“

ნა-ლ-ბურ (ბქ.)/ნა-ტ-ბურ (ჩოლ.) „განათვალეები“ < ქართ. (რაჭ.) ობურ-ი „ემშაკი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ნაგგენ; ბზ. თემი ნაგანუ; ბქ. ნაყბაყ)

ნა-ლ-ბურ-ალ (ბქ.) / ნა-ტ-ბურ-ალ (ჩოლ.) „ნაჯადოქრალი, ნაემშაკარი, ნა-

კუდიანები“ ხლმ. < ქართ. (რაჭ.) ობურ-ი „ემშაკი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ნაგგოფალ)

ნა-ლ-გარჯ-ი (ბზ.)/ნა-გარჯ/ნა-გერჯ (ჩოლ.) „სირთულე (ზედმიწ. – *სი-გარჯ-ე/ნა-გარჯ-ი)“ < ქართ. გარჯა „დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა“

ნალია (ზს., ლშხ.) / ნალია / ნალია (ლნტ.)/ნალია/ნალია (ჩოლ.) < ქართ. ნალია „საღომე სახლი, ფაცხა“ (საბა), იმერ., გურ. „სასიმიანდე“, იხ. მაღაზა

ნა-ლობიო (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ლობიოჟ (ჩოლ.) „ლობიოს დანათესი ადგილი (ზედმიწ. – ნა-ლობიო-ვ-არ-ი)“ < ქართ. ლობიო (< სომხ. *lobji* < თურქ. *lobja*) „ერთწლოვანი კულტურული მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა“

ნა-ლოკ (ბქ.)/ნა-ლოკ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. [ა]-ნა-ლოკ-ი „რაც ლოკეს/ალოკეს“

ნა-ლ-სუსტ-ი (ბზ.) < ქართ. სი-სუსტ-ე „ძალის, ღონის ნაკლებობა; სულიერი სიმტკიცის არქონა...“

ნა-ლყაფ-ალ (ბქ.) „ნახუმრები (ზედმიწ. – *ნა-ლყაფ-ევ-ი)“ < ქართ. ლაყაფ-ი (< სპარს.-არაბ. *laqab* „გრძელი წერილი“, „გრძელი სიტყვა“) „უსაქმური ლაპარაკი, – ლაყობა, ყბედობა“

ნალშგარუ (ზს.)/ნალშგარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ლაშქრ-ევ-ი (< ფალ. *laškar* „ჯარი, არმია, ბანაკი“) „ნაომარი“

ნალჩ (ბქ.) < ქართ. ლანჩა „სქელი ტყავი ფეხსაცმლის ძირისა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ნარჩა „ლანჩა, ფეხის გული, – ტერფი“

ნა-ლც-ოჟ-ალ (ბზ.)/ნა-ლც-ოჟ-ალ (ბქ.)/ნა-ლოც-აჟ-ალ (ლშხ., ჩოლ.) რელიგ. ხლმ. < ქართ. ნა-ლოც-საც-ი „ვინც ლოცულობდა, ვინც ილოცა“ (შდრ. ზს. ნამზერ, ლშხ., ჩოლ. ნამზერ)

ნალჯიკ (ბქ., ლშხ.)/ნალჯიკ (ბქ.) <

ქართ. ნალჩიკ-ი (< რუს. **Нальчик**) „ყა-
ბარდო-ბალყარეთის დედაქალაქი“

ნა-**ლენძლ**-აჲ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-
ლანძლ-აჲ (ლნტ.)/ნა-**ლანძლ**-აჲ (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. გა-ნა-ლანძლ-ი „ნაგინე-
ბი“ (შდრ. ბქ. **ნაწრითალ**)

ნა-**მჰტინ** (ბქ.)/ნა-**მაჰტინ** (ჩოლ.) „ხე-
ლის შენაშლელი (ზედმიწ. – *ნა-მავნ-
ებ-ი)“ < ქართ. მავნე „ვნების მომტანი,
ზიანის მომტანი; იგივეა, რაც მავნებე-
ლი“

ნა-**მაშინ** (ბქ.)/ნა-**მარშინა**-ღ (ლშხ.)/
ნა-**მარშინ** (ჩოლ.) „საკერავი მანქანი
გაკერილი (ზედმიწ. – *ნა-მაშინ-ებ-ი)“ <
ქართ. მაშინა (< რუს. **машина** < ლათ.
machina-დან) „მანქანა“

ნა-**მბაჲ** (ბზ.)/ნა-**მბჲ**-ალ (ბქ.)/ნა-
მბაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-**ამბაჲ**-ალ (ლნტ.)/
ნა-**მბჲ**-ალ (ლშხ., ჩოლ.) „მონაყოლი,
მონათხრობი“ < ქართ. ნა-ამბ-ობ-ი (<
ამბავ-ი < ფალ. ***hambav**) „მონაყოლი“

ნა-**მგზაჲ** (ბზ., ჩოლ.)/ნა-**მგზაჲ**რ
(ბქ.)/ნა-**ნგზარაჲ** (უშგ., ჩოლ.) < ქართ.
ნა-მგზავრ-ი „ვინც იმგზავრა“

ნა-**მგლ**-ეჲ (ჩოლ.) „მგლის ან რომე-
ლიმე ნადირის მიერ დაგლეჯილი სა-
ქონლის ხორცი (ზედმიწ. – ნა-მგლ-ევ-ი)“
< ქართ. მგელ-ი „მტაცებელი ცხოველი
ძალისებრთა ოჯახისა“

ნა-**მენწყჲ**რ (ლნტ.) „სადოვარი (ზედ-
მიწ. – ნა-მეწყრ-ალ-ი)“ **ტოჰ**. < ქართ. მე-
წყერ-ი „მიწის ნაკვეთის (ჩვეულებრივ
ფერდობის) დაძვრა ცოცვით ან დინე-
ბით“

ნამესტნიკ (ზს., ქს.)/ნამესტნიკ (ბქ.,
ლნტ.) < ქართ. ნამესტნიკ-ი (< რუს.
Наместник) 1. „ნაცვალი, მოადგილე“,
2. „მეფის ნაცვალი“

ნამეტან (ქს.)/ნამეტან (ჩოლ.)/ნა-
მეტან (უშგ.) < ქართ. ნამეტან-ი „მეტის-
მეტი“ (ბგერის ჩართვა)

ნამეტურ (ლშხ., ჩოლ.) „გამორჩეუ-
ლად; მეტადრე“ **ზმნის**. < ქართ. ნამეტ-
ურ-ი „განსაკუთრებით, მეტის-მეტად,
– იგივეა, რაც ნამეტნავი“

ნა-**მზად**-აჲ (ჩოლ.) „ნაცხოზი (ზედ-
მიწ. – ნა-მზად-ი)“ < ქართ. {მო}-ნა-
მზად-ებ-ი „დამზადებული“ (შდრ. ბზ.
ნამზრჲ, ბქ., ლნტ. **ნამარ**, ლშხ., ჩოლ.
ნამარ)

ნა-**მზითჲ** (უშგ., ლშხ., ჩოლ.) <
ქართ. ნა-მზითვ-ი „მზითევში მოყო-
ლილი“

ნა-**მკურჲ**-ი (ბზ.) **ზედმიწ.** – *ნა-
მკვრიგ-{ებ}-ი < ქართ. სი-მკვრივ-ე „სი-
მაგრე“

ნა-**მლეჲ** (ლშხ., ჩოლ.) „ნალევი; სუს-
ტი“ < ქართ. (იმერ.) ნა-მლ-ევ-ა „ნალევი
(კვერცხი, მთვარე...)“, შდრ. ზს. **ნამღიჩ**;
ბქ. **გაჲლდ**

ნა-**მონგ**-ემ (ჩოლ.) „ნაშოვარი, შენა-
ძენი (ზედმიწ. – *ნა-მო-ნა-გ-ებ-ი)“ <
ქართ. მო-ნა-გ-ებ-ი „მოგებული, შენაძე-
ნი...“ (შდრ. ბქ. **ნაკარქ[ჲ]**)

ნა-**მორაჲ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-**მო-
რაჲ** (ბქ.)/ნა-**მორაჲ** (ლნტ.) „ნამედი-
ატორევი, განსჯილი, ნაბჭოზი (ზედმიწ.
– *ნა-მოურავ-ი)“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი
1. „მეზატონის, მემამულის ქონების გამ-
გებელი“, 2. **ილტ**. „რომელიმე პროვინ-
ციის, ქალაქის, თემის და მისთ. გამგე“

ნა-**მ-რილჲ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-**მ-
რილჲ** (ბქ.) „ნანგრევი“ < ქართ. ნა-რღვ-
ევ-ი „რაც დაარღვიეს ან დაირღვა, – და-
რღვეული“ (შდრ. ზს. **ნამხჲირ**, ლშხ.,
ჩოლ. **ნამხჲირ**)

ნა-**მსახურ** (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-
მსახჲირ (ლნტ.) < ქართ. ნა-მსახურ-ი
„ვინც უწინ მსახურობდა, სამსახურში
დიდი ხნის ნამყოფი“

ნამუს (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნამისჲ
(ლნტ.)/ნამუსჲ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-

მუს-ი (< არაბ. **namus**) „პატიოსნება“
(შდრ. ბზ. ნუკუტ)

ნამუსაჲნ (ზს.)/**ნამუსიან** (ლშხ.,
ჩოლ.)/**ნამისუჲ**ნ (ლნტ.) < ქართ. ნამუს-
იან-ი (< ნამუს-ი < არაბ. **namus**) „პატიო-
სანი“

ნა-მფხანგ/ნა-ნფხანგ (ზს.)/**ნა-ნფხა-
ნაგ** (ბზ.)/**ნა-ფხნიკ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ნა-
აფხანიკ** (ლნტ.) „ნამეგობრალი“ < ქართ.
ნა-ამხანაგ-არ-ი (< ფალ. **hamxānak**) „ვი-
სიძე ამხანაგად ნამყოფი“

ნამქერ/ნანქერ (ბზ.) < ქართ. ნამქერ-ი
„თოვლი, ქარისაგან ჰაერში ატანილი ან
სადმე შეგროვებული, მოგროვებული,
მიყრილი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ნაბუქუტ**,
ლშხ. **ნაბუქ**)

ნა-მშ-აუ (ბქ., ქს.)/**ნა-მშ-ა-ფ** (ლშხ.,
ჩოლ.) 1. „ნამუშევარი“, 2. „მოსავალი“ <
ქართ. ნა-მუშ-ევ-არ-ი „ნაშრომი, ნაღვა-
წი, შემოქმედების შედეგი...“

ნა-მ-შუკ-უ (ზს.)/**ნა-შუკ** (ბქ.,
ლშხ.ჩოლ.)/**ნა-შუკ-უ** (ლნტ., ჩოლ.) 1.
„ნაბილიკარი“, 2. „ნამგზავრი (ზედმიწ.
– *ნა-შუკ-არ-ი)“ < ძვ. ქართ. შუკა „ვიწ-
რო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორღობე“

ნა-მციქულ-ი-ელ (ჩოლ.) „ნაშუამავ-
ლები“ *ხლმ.* < ქართ. ნა-მოციქულ-ებ-ი
„ნაშუამავლები“

ნა-მციქულ (ბქ.)/**ნა-მციქულ/ნა-
მცქულ/ნა-მციქულ-ი-ელ** (ჩოლ.) „ნაშუ-
ამავლები“ < ქართ. ნა-მოციქულ-ებ-ი
„ნაშუამავლები“

ნა-მ-ცუდ-ელ-ა-ფ (ჩოლ.) „განაფუქე-
ბი (ზედმიწ. – გა-ნა-ცუდ-ებ-ი)“ < ქართ.
გა-ცუდ-ებ-ულ-ი (< ცუდ-ი < ოს. **cawd**
„ცუდი, მდარე“) „გაფუქებული, წახდე-
ნილი, წამხდარი“

ნამცხედუარ (ლშხ., ჩოლ.)/**ნამცხა-
დუარ** (ჩოლ.) „ნაგვიანევი, შემოდგომის
გოჭი“ < ქართ. (ოკრიბ.) ნა-მ-ცხედ-ვ-არ-
ი „დაგვიანებული დრო“

ნამცხუარ (ზს., ქს.) < ქართ. ნა-მ-ცხ-
ვ-არ-ი „საკონდიტრო ნაწარმი“ (შდრ.
ჩოლ. **ლუენმილ**)

ნა-მ-ძირ-უ (უშგ.) „თხლე“ < ქართ.
ნა-ძირ-ალ-ი „რისამე (რაიმე ჭურჭლის)
ძირზე დარჩენილი ლექი, დურდო, ჭუ-
ჭყი“ (შდრ. ზს. **ტყირუ**; ბქ. **ტყუწლ**, ლშხ.
ტყუალ; უშგ. **თხელა**)

ნა-მ-წირუ-ელ (ლშხ.) „წირვის საფა-
სური (ზედმიწ. – *ნა-წირ-ვ-ალ-ი)“ *რე-
ლოგ.* < ქართ. წირვა „მთავარი ქრისტიან-
ნული მღვდელმსახურება“

ნამჯა (ზს., ქს.)/**ნამჯ** (ჩოლ.) *ბოტ.* <
ქართ. ნამჯა „მომკილი პურის (ქერის,
ჭვავის...) ღეროები (უთავთავო ან თავ-
თავიანი)“

ნა-მერთ-აუ (ბქ., ჩოლ.) „ანამუშავები
(ზედმიწ. – *მო-ნა-მართ-ებ-ი)“ < ქართ.
მო-მართ-ვ-ა „დაქოქვა“

ნა-მერთაჲლ-ი (ზს.)/**ნა-მერთალ-ი**
(უშგ.) „სიმართლე, გულუბრყვილობა
(ზედმიწ. – *ნა-მართალ-ებ-ი)“ < ქართ.
სი-მართლ-ე „სისწორე, ექვმიუტანლო-
ბა, ჭეშმარიტება“

ნა-ნალია-ფ (ლშხ., ჩოლ.) „ნალიაში
შენახული, ნადები (ზედმიწ. – *ნა-ნა-
ლია-არ-ი)“ < ქართ. ნალია „საღომე სა-
ხლი, ფაცხა“ (საბა), იმერ., გურ. „სასი-
მინდე“

ნა-ნადირ (ბქ.)/**ნა-ნადირ** (ჩოლ.) <
ქართ. ნა-ნადირ-ევ-ი „ნადირობით ნა-
შოვნი, ნადირობის დროს მოკლული“
(შდრ. ბზ., ლნტ. **ნათხუიარ**, ბქ. **ნათ-
ხუტრა**, ლშხ., ჩოლ. **ნათხუიარ/ნათხუია-
რე**)

ნან-ილ (ბზ.)/**ნან-ილ** (ბქ.) „იავნანა
(ზედმიწ. – *ნან-უკა)“ < ქართ. [იავ]-ნანა
„ბავშვის დასადინებელი სიმღერა“

ნა-ნ-ტკც-ი (ზს.) „სინამდვილე; სი-
მართლე“ < ქართ. სი-მ-ტკიც-ე 1. „სიმ-
კვრივე, სიმკვიდრე, სიმაგრე, სიმყარე“,

2. გადატ. „შეუდრეკლობა, ურყეობა, სიძლიერე“

ნა-ნჷად-ალ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ნჷად-ალ (ბქ.) „დრონატარები (ზედმიწ. – *ნა-ინვალიდ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ინვალიდ-ობ-ა (< ლათ. *invalidus* „სუსტი, უძლური“) „ინვალიდის, ავადმყოფობის მდგომარეობა“

ნანღჷელ (ზს., ლნტ.)/ნაჷღჷელ (ბზ.)/ნანღჷელ (ლშხ., ჩოლ.)/ნანღჷელ (ჩხბ.) < ქართ. ნალველ-ი „ნალვლის ბუშტი“, შდრ. ძვ. ქართ. ნავღელ-ი

ნა-ნ-ჩქრ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სი-ჩქარ-ე „სისწრაფე“ (შდრ. ბქ. ნახსი; უშგ. ნაინე)

ნა-ნ-ცქტ-ი (უშგ.) < ქართ. სი-ცქვიტ-ე „სიმარდე, სიმკვირცხლე, ცქვიტობა“ (შდრ. ბქ. ნახსი; უშგ. ნაინე)

ნა-ნ-ძურ-ი (ზს., ჩოლ.) „ნაკლებობა (ზედმიწ. *სი-ნა-ძვირ-ე)“ < ქართ. სი-ძვირ-ე „ძვირობა; ნაკლებობა, იშვიათობა...“

ნა-ნ-ძრ-ო-შუ (ბქ.) „ნაკლებობით“ ზმნის. < ქართ. სი-ძვირ-ით „სიცოტავით...“

ნა-ნ-წყნარ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სი-წყნარ-ე „სიმშვიდე“ (შდრ. ბზ. ამშჷჷმ, ბქ. ამშჷჷმ)

ნა-ნგ-ნდერძ-უ (უშგ.) < ქართ. ნა-ან-დერძ-ევ-ი „რაც უანდერძეს, – ნაანდერძები“

ნა-ნერგ-აჷ (ბქ.)/ნა-ნერგ-აჷ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-ნარგ-ავ-ი „დარგული“

ნა-ონჯღარ (ჩოლ.) „უჭმელი, მოუვლელი, გამხდარი ბავშვი (ზედმიწ. – *ნა-ონჯღორ-ალ-ი „ნასირცხვილარი“)“ < ზან. (მეგრ.) ნა-ონჯღორ-ა „ზედმეტად გამხდარი, მოუვლელი“

ნა-პერტახ (ბქ., ჩოლ.) „განამარცვი“ < ქართ. გა-ნა-პარტახ-ებ-ი „ანაოხრები“

(შდრ. ბქ. ნაზადურ; ბქ. ნაზურსალ), იხ. ნა-ცგრცაჷ

ნაპერწკელ (ბზ.)/ნაპერწკალ (ლშხ.)/ნაპერწკელ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-პერწკალ-ი „ცეცხლმოდებული ან გავარვარებული ნივთიერების უმცირესი ნაწილაკი...“

ნა-ჟამ-[-ტ-არ] (ლშხ.) „ნასოფლარი (ზედმიწ. – ნა-ჟამ-არ-ი)“ < ქართ. ჟამ-ი (< ფალ. *žam, zamān* „დრო, საათი“) „შავი ჭირი“

ნარგაჷ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნარგავ-ი „რაც დარგეს“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ნალაჯ)

ნართ-პრ (ზს.)/ნართ-პლ (ბზ.) გადატ. „გმირები; გოლიათები“ < ქართ. ნართ-ებ-ი (< ოს. *napræ*) „ოსებისა და კავკასიის ხალხების ეპიკურ თქმულებათა გმირები“

ნართიშნართ (ჩოლ.) გადატ. „შორეული ნათესავი“ < ქართ. (გურ.) ნართ-ის-ნართ-ი (< ოს. *napræ* „ოსებისა და კავკასიის ხალხების ეპიკურ თქმულებათა გმირები“) „ვიღაც შორეული“

ნარისხოჷელ (უშგ.)/ნარისხოჷ (ლშხ., ჩოლ.) „განაწყრომი, დანატუქსი (ზედმიწ. – *ნა-რისხ-ოვ-არ-ი)“ < ქართ. რისხ-ვ-ა „ძლიერი წყრომა, – გაჯავრება, აღშფოთება; მრისხანება“ (შდრ. ზს. ნაცუალ, ლშხ., ჩოლ. ნაცუნალ)

ნარმ (ზს., ქს.) < ქართ. ნარმა „ბამბის ქსოვილი, უხეში მიტკალი“

ნასამართლეჷ (ზს., ჩოლ.)/ნასამართალ (ლშხ., ჩოლ.)/ნასმერთალჷ (უშგ.) „სასამართლოს გადაწყვეტილება, – განაჩენი“ < ქართ. ნა-სა-მართლ-ევ-ი „ვინც გაასამართლეს“

ნასაყდარ (ბზ., ჩოლ.)/ნასაყდარ (ბზ.)/ნასყდარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-საყდარ-ალ-ი „ადგილი, სადაც წინათ საყდარი იყო“ (შდრ. ზს., ჩოლ. ნალკუამ,

ლნტ. ნალაჯამ)

ნა-სბრალ-ი (ზს.) „სისაწყლე; სიღა-რიბე“ < ქართ. სა-ბრალ-ო „შესაბრალი-სი, საცოდავი, საწყალი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ნაჲლჲენი, ბქ., ლნტ. ნაჲლჲენი)

ნასდილ-ობ-ენ (ბზ., ლშხ.) ზმნის. < ქართ. ნა-სადილ-ევ-ს „სადილობის შემდეგ“

ნასთუფლენი/ნასტუპლენია/ნა-სტუფლენია/ნასტუფლენიე (ბზ.) < რუს. Наступление „შეტევა, იერიში“

ნა-სთჲნ-ი (უშგ.) < ქართ. სა-თნო-ებ-ა „სიკეთე, ღმობიერება, გულკეთილობა“

ნასმინდ (ზს., ჩოლ.)/ნასმინდჲ (ჩოლ.) „ჩალა“ < ქართ. ნა-სიმინდ-არ-ი „ადგილი, სადაც სიმინდი ეთესა“

ნა-სრულ-ი (ზს., ქს.) „სიდიდე“ < ქართ. სი-სრულ-ე 1. „დასრულებული, ამომწურავი სახის ქონა, – სისავსე“, 2. „უნაკლობა, უზადობა, სრულყოფილობა“

ნა-სტარინ (ბქ.) /ნა-სტარჲინ/ნა-სტარჲენ (ლშხ., ჩოლ.) „დანაბედეები, დანაკვებები“ < ბერძ. σταυρίς „ჯვარი“

ნა-სუფთაჲ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სი-სუფთ-ავ-ე „სუფთად ყოფნა“

ნასჲუფელ (ზს., ქს.)/ნასჲუფლჲ (ბზ.)/ნასჲუფელ (ბქ.) < ქართ. ნა-სოფლ-არ-ი „ადგილი, სადაც წინათ სოფელი იყო“

ნა-სფლაჲ-ინ (ლშხ.)/ნა-სფლაჲ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-საფლავ-არ-ი „ადგილი, სადაც წინათ სასაფლაო იყო“

ნა-სყჲადურ (ბქ., ჩოლ.)/ნა-სყჲედურ (ლშხ., ჩოლ.) „წამონამახეები, განალანძლი (ზედმიწ. – *ნა-სა-ყვედურ-ი)“ < ქართ. სა-ყვედ-ურ-ი „სამდურავი; ყვედრება, დამადლება“

ნა-ს-ჩქჲარ (ზს., ლშხ.)/ნა-ჩქჲარ

(ბქ.)/ნა-შ-ჩქჲარ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-სა-ჩქჲარ (ლნტ.)/ნა-ს-ჩქჲარ (უშგ., ჩოლ.)/ნა-შ-ჩქჲარ (ლხმ.) < ქართ. ნა-ჩქჲარ-ი „რაც აჩუქეს, – ჩუქებული“, შდრ. სა-ჩქჲარ-ი „ძღვნად მისაცემი ან მიცემული ნივთი“

ნასხათ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. მო-ნა-ხა-სიათ-ებ-ი „მონახერხები“

ნასგლდათჲ (ბზ.)/ნასგლდათ/ნა-სალდათ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-სალდათ-არ-ი (< სალდათი < რუს. Солдат) „ნაჯარისკაცი“

ნასგმ (ბქ.)/ნასმინ (ჩოლ.) < ქართ. მო-ნა-სმენ-ი „იგივეა, რაც მოსმენილი“ (შდრ. ბქ. ნაჲჲნარ)

ნასგნჯაჲ (ბქ.)/ნასინჯაჲ (ჩოლ.) < ქართ. გა-ნა-სინჯ-ი „რაც გასინჯეს, შეამოწმეს“ (შდრ. ზს. ნაკმარ)

ნასგრკალ/ელ (ბქ.)/ნასგრკალ (ლშხ., ჩოლ.) „ნამეტიჩრალი (ზედმიწ. – *ნა-სარკ-ალ-ი)“ ზღმ. < ქართ. სარკე „გლუვი და საგანგებოდ გაკრიალებული მინის (ან ლითონის) ზედაპირის მქონე სხეული, რომელშიაც აისახება მის წინ მყოფი საგნები“ (შდრ. ბქ. ნაჩქმანალ)

ნატმელ (უშგ.) < ქართ. ნატამალ-ი „ნასახი“ (შდრ. ზს. წინალ)

ნატელ (ლშხ.)/ნატალ/ნატლაჲ (ჩოლ.)/ნატალჲ (უშგ.) „ნატვრა, ნეტარება“ < ქართ. ნეტავ-ი „ნატვრის გამომხატველი სიტყვა“

ნატუსუნ (ბქ., ლნტ.)/ნატუსუნ (ლშხ., ჩოლ.) „საკმეველი“ < ქართ. ნა-ტუს-ალ-ი „გარუჯული, ნატრუსი“

ნაჲმზახალ (ბზ., ჩოლ.) „ნაციხარი, – ციხეში ნაჯდომი“ < ქართ. ჰაუპტვახტ-ი (< გერმ. Hauptwache) „საყარაულო შენობა, რომელსაც აქვს საპატიმრო სადგომები დასჯილი სამხედრო პირები-სათვის“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. ნასგურ, ლნტ. ნასკურ)

ნა-ურდ-გულ-ი (ბქ.)/ნა-ერდ-გუილ[ი]/ნა-ერთ-გუილ[ი] (ჩოლ.) < ქართ. ერთ-გულ-ებ-ა „უსაზღვრო სიყვარულით გამსჭვალვა, თავდადება“

ნა-ურწყულ-ი (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „სიბინძურე, უწმინდურობა“ < ძვ. ქართ. უ-რწყ-ო „წმინდა, წყალშეურევნელი“, უ-რწყ-ულ-ი „უწყლო“

ნა-ურჯულ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. უ-სჯულო-ებ-ა „იგივეა, რაც ურჯულოება“

ნაუყუ (ჩოლ.) ზედმიწ. – *ნა-უყე-არ-ი“ < ქართ. უყე „წყალთა და ზღვათა საფლობი“ (საბა), „ღრმა ტალახი“

ნაუ (ზს., ქს.)/ნაუ (ლნტ.) < ქართ. ნავ-ი 1. „წყალში საცურავი მოგრძო და ღრმა ხის ჭურჭელი“, 2. ძვ. „გემი, ხომალდი“

ნა-უახშმ-ობ (ლშხ.)/ნა-უახშმ-ალ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ვახშმ-ევ-ს (< ვახშამ-ი < თურქ. *akşam* < სპარს. „სადამო“) „ვახშმობის შემდეგ“

ნა-უახშმ-უნ-ლო (ბზ.)/ნა-უახშმ-ობ-გრ-ა/ნა-უახშმ-ობ-გნ (ლშხ.)/ნა-უახშმ-უნ-ლო (ჩოლ.) „ვახშმობის შემდეგ“ < ქართ. ვახშამ-ი (< თურქ. *akşam* < სპარს. „სადამო“) „უკანასკნელი ჯერის პურის ჭამა სადამო ჟამს“

ნა-უბადურ-ი/ნა-უბადურ-ი (ბზ.)/ნა-უბედურ-ი (ბქ., ლნტ.,)/ნა-უბედ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-უბედ-ა (ჩოლ.)/ნა-უბადურ-ი (უშგ.) „ბედშაობა (ზედმიწ. – *ნა-უბედურ-ებ-ა)“ < ქართ. უ-ბედ-ურ-ებ-ა „დიდი მწუხარება და უსიამოვნება; მძიმე დარდი; უბედობა, ბედშაობა, უიღბლობა“

ნაუბაჟ (ბზ.)/ნალბაჟუ (ზს.)/ნა-უბაჟ/ნაუბაჟ/ნაუბაჟ (ბზ.)/ნაუბაჟუ/ნა-უბაჟუ/ნაუბაჟ (ბქ.)/ნაუბაჟ (ქს.)/ლამბაჟ (ლნტ.)/ნალბაჟ (უშგ.)/ლამბაჟუ (ბქ.) „ცხე, საპყრობილე, კატორღა, საპატიმრო“ < ქართ. ჰაუპტგახტ-ი (< გერმ.

hauptwache) „საყარაულო შენობა, რომელსაც აქვს საპატიმრო სადგომები და სჯილი სამხედრო პირებისათვის“

ნაუხს (ჩოლ.) „ნაკუდიანები“ ცრუმორწ. < ქართ. ნავს-ი „ვისი (ან რისი) დანახვაც ან ვისთანაც შეხვედრა თუ საქმის დაჭერა თითქოს ცუდის მომასწავებელი იყოს“

ნა-უხსტატ-ი (უშგ.)/ნა-უხსტატ-ი (ჩოლ.) < ქართ. სა-ოსტატ-ო (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. *ustād*, შდრ. ფალ. *ōstāt*) „ოსტატის გასამრჯელო“

ნა-უხსორ (ჩოლ.) „დახეული, გაცვეთილი ჩოხა (ზედმიწ. – *ნა-ოხს-ალ-ი)“ < ზან. (მეგრ.) ო-სარ-ე „პერანგი, საღამური“

ნა-უხსტატ-ი (ბზ.)/ნა-ოსტატ-ი (ბქ., ლნტ.)/ნა-ოსტატ-ი/ნა-უხსტატ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „ოსტატობა, ხელოსნობა (ზედმიწ. – *ნა-ოსტატ-არ-ი)“ < ქართ. ოსტატ-ობ-ა (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ. *ustād*, შდრ. ფალ. *ōstāt*) „ოსტატის საქმიანობა“

ნა-უ-სერგებლ-ი (ბქ., ლშხ.)/ნა-უ-სარგებლ-ი (ჩოლ.) „გამოუყენებლობა (ზედმიწ. – *ნა-უ-სარგებლ-ობ-ა)“ < ქართ. უ-სარ-გ-ებ-ლ-ობ-ა „გამოუსადეგარობა“

ნა-უ-ყიდ-ი (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ნა-უ-ყიდ-ი (ჩოლ.) „შეუსყიდველობა, უყიდველობა“ < ქართ. უ-ყიდ-ვ-ელ-ობ-ა „რასაც არ იყიდი“

ნა-უ-ყურებ-ი (ბქ.) < ქართ. უ-ყურადღებ-ობ-ა „უყურადღებოდ ყოფნა, ყურადღების მიუქცევლობა“

ნა-უ-შუკ-რ-ომ (ლშხ.)/ნა-უ-შუკ-რ-ო-უმ/ნა-უ-შუკ-რ-უმ (ჩოლ.) „უგზოობის გამო (ზედმიწ. – *ნა-უ-შუკ-ობ-ით)“ < ძვ. ქართ. შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორღობე“

ნა-უცხ-ო-ი (უშგ., ჩოლ.)/ნა-უცხ-

ოჲ (ჩოლ.) < ქართ. სი-უცხო-ვ-ე „უცხო-ობა; უცხოობა“

ნა-ფაიდ-აგ (ჩოლ.) „ნაბარაქევი (ზედ-მიწ. – *ნა-ფაიდ-ებ-ი)“ < ქართ. (ქართლ., ქიზიყ., გურ.) 1. ფაიდა/ფაიდ-ი (< თურქ. **fayda** < არაბ. „სარგებლობა, სარგებელი, სარფა“) „სარგებლიანობა, სარფა, ხეი-რი“, 2. (იმერ.) „ბარაქა, სიუხვე“, იხ. **ფაიდა**

ნა-ფანდურ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „ფან-დურზე დანაკვრელი (ზედმიწ. – *ნა-ფანდურ-ებ-ი)“ < ქართ. ფანდურ-ი „ერთგვარი სამუსიკო საკრავი, თითების ჩამოკვრით ასაჟღარებელი“

ნაფას (ზს., ლნტ.)/ნაფას (ლშხ., ჩოლ.) „ფასი, საფასური (ზედმიწ. – *ნა-ფას-ი)“ < ქართ. ნა-ფას-ურ-ი (< ფას-ი < ძვ. ალან. ***fæs(fas)** „ცხვარი“) „იგივეა, რაც საფასური“ (მდრ. ზს., ჩოლ. **ნაღვტენ**, ლშხ. **ნაღგონ**)

ნა-ფინჩ-ალ (ჩოლ.) „ხის მცირე ნა-ფოტები (ზედმიწ. – *ნა-ფინჩ[ხ]-ალ-ი)“ < ქართ. (გურ.) ფინჩ-ი „უმნიშვნელო რამ, ერთი ბეწო“, იმერ., გურ. ფინჩხა „ნამცეცი, ნაფშენი, ნაფხენი“, გურ. ფინჩხ-ალ-ი „იგივეა, რაც ფინჩხა“, ზ. იმერ. ფინჩ-ი „ნამცეცი, უმცირესი ნა-წილი, ნაფოტი“ (მდრ. ბქ. **ნაფგრჩხელ**)

ნაფტეტ/ნაფოტ (ზბ.)/ნაფოტ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნაფოტ-ი „ხის ანახეთქი, ხის ანათალი“

ნა-ფრებ-ალ-ჲ (ზბ., ჩოლ.)/ნა-ფრებ-ალ (ბქ.) < ქართ. ნა-ფერ-ებ-ი „ვისაც ან რასაც ეფერებოდნენ“ (მდრ. ზბ. **ნაკბალჲ**, ბქ. **ნაკბალ**; ბქ. **ნაქორდალ**, ჩოლ. **ნაქორდალ**)

ნა-ფგლჷანდ-იერ (უშგ.) < ქართ. სა-ფალავანდ-ო (< ფალავან-ი < სპარს. **fahlavān** „მოჭიდავე“, „გმირი“) „ფალავანის გასამრჯელო“

ნაჲ (ლშხ., ჩოლ.)/ნაჲ (ლნტ.) < ქართ.

ნაჲ, „რბილი სასა“

ნაქერან (ლშხ.)/ნაქერაჲ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ქერ-ალ-ი „ადგილი, სადაც წინათ (გასულ წელს) ქერი ეთესა“

ნა-ქებ-ინ/ნა-ქებ-ინ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ქებ-ი „ვინც ან რაც აქეს, – ქებით მოხსენიებული“ (მდრ. ზს. **ნა-ფაშუდ**)

ნაქლაჲ (ზს., ჩოლ.)/ნაქლაჲ-რლ (ზბ., ლშხ., ჩოლ.)/ნაქლაჲჲ/ნაქლეჲჲ (ბქ.)/ნა-ქალაჲ-რლ (ლშხ.)/ნაქალაჲჲჲ (ლნტ., ჩოლ.)/ნაქალაჲჲ (უშგ.) 1. „ნაქალაქევი“, 2. ტოპ. < ქართ. ნა-ქალაჲ-ევ-ი (< ქალაჲ-ი < სომხ. **kalak**) „ადგილი, სადაც წინათ ქალაქი იყო“

ნა-ქსეჲ (ზბ.) < ქართ. ნა-ქსოვ-ი „მო-ქსოვილი“

ნაქუნჩალ (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) ნა-ქურჩ-ალ-ა „ფუჩქი, ნაქუჩი, – იგივეა, რაც ნაქურჩალი“

ნა-ქერბაჲ-ინ (ლშხ.)/ნა-ქარბჲჲ (ლნტ.)/ნა-ქერბაჲ/ნა-ქარბაჲ (ჩოლ.) „სა-ქონლის დროებითი სადგომი, ბაკი (ქვის ყორით ან ხის ღობით შემოკავებული), ქართა (ზედმიწ. – *ნა-კარ-ბაკ-ევ-ი)“ < ქართ. (მესხ.) კარ-ბაკ-ი „მიწური სახლის შემავალი, კარი და ბაკი ერთად“ (მდრ. ბქ. **დურყუ**, მეგრ. ქაბარკა – **хлев для коз**, ქარა „ეკალი, ხიწვი“)

ნა-ქერგაჲ (ზს., ჩოლ.)/ნა-ქარგაჲ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ქარგ-ი „მოქარგული“

ნა-ქერგაჲ-ალ (ზბ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ქარგაჲ-ალ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ქერგაჲ-ალ (ბქ.)/ნა-ქარგაჲ-ალ (ლნტ.) **ხლმ**. < ქართ. ნაქარგ-ი „მოქარგული“

ნაღდ (ზს., ქს.)/ნაღდ (უშგ.) < ქართ. ნაღდ-ი „ისეთი ფული, რომელიც ნამდვილად აქვთ, ხელზე აქვთ“, **გადატ**. „ნამდვილი, უტყუარი“

ნაღებ (ლშხ., უშგ.) < ქართ. ნაღებ-ი „სიმსუქნე, რომელსაც რძე მოიგდებს

ხოლმე ადუღებისას“ (მდრ. ზს., ქს. ბეტკ; უშგ. ბიჰუ)

ნა-ღლატ[უ] (ზს., ქს.)/ნა-ღლაბ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ღალატ-ევ-ი (< ღალატ-ი < არაბ.-სპარს. *yalat*) „ღალატით მოტყუებული“

ნა-ღურაჲ-ჲლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ნა-ღვარ-ევ-ი „სადაც ნიაღვარმა, ღვარმა გადაიარა“

ნა-ღუჰაჲ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. და-ნა-ღუჰ-ებ-ი „დანაქცევი; მონაკლავი...“

ნა-ღურეჲ (უშგ.)/ნა-ღურაჲ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ღვარ-ევ-ი „სადაც ნიაღვარმა, ღვარმა გადაიარა“

ნა-ღუჰარ (ზს., ქს.)/ნა-ღუჰარ (ზზ.) < ქართ. ნა-ვაჰრ-ი „ნაყიდი“

ნაყარ (ქს.)/ნაყარ (ლნტ.) < ქართ. გა-ნა-ყარ-ი „განაყოფი“

ნა-ყალჲ (ზზ.)/ნა-ყელ (ბქ.)/ნა-ყელ (ლშხ.)/ნა-ყალ/ნა-ყელ (ჩოლ.) „ყველის კვერი (ზედმიწ. – *ნა-ყველ-ი)“ < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლად ადებდებენ რძეს დვრიტის ან მჟავას საშუალებით“ (მდრ. ზზ., ქს. ქიჲ)

ნა-ყუთილ-ი (ზზ., ჩოლ.)/ნა-ყუთილ-ი (ბქ.)/ნა-ყუთელ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სი-ყვითელ-ე „ყვითელი ფერი“

ნაშალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლექს., იმერ., გურ., ზ. აჰარ.) ნა-შალ-ი „წვრილი ფული, ხურდა“

ნა-შაჲრდან (ჩოლ.) „ადგილის სახელწოდება ჩოლურში (ზედმიწ. – *ნა-შეჲარდენ-არ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. შეჲარდენ-ი „მტაცებელი ფრინველი საშუალო ზომისა“

ნა-შაჲრაჲ-ჲლ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. [და]-ნა-შაჲრ-ი (< შაჲარ-ი < სპარს. *šakar*, მდრ. სანსკრ. *šarkara*) „რაც დამაჲრეს“

ნა-შლაშინ/ნა-შულშეჲმ (ზზ.)/ნა-

შლაშენ (ბქ.)/ნა-შლაშინ (ჩოლ.) „ბურ-ბუშელა“ < ქართ. ნა-შალაშინ-ებ-ი „ბურბუშელა, – იგივეა, რაც ნაშალაშინევი“

ნა-შნ-აჲ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-შენ-აჲ (ლნტ.) < ქართ. გა-ნა-შენ-ებ-ი (მდრ. ფალ. *šēn*, ძვ. ირან. *šaina*) „მონაშენები, გაშენებული“

ნა-შუჲჲ (ზს., ჩოლ.)/ნა-შუჲ (ლშხ., ჩოლ.) „ნაბილიკარი (ზედმიწ. – *ნა-შუჲ-არ-ი)“ < ძვ. ქართ. შუჲა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორღობე“

ნა-შუნდებ/ნა-შენდებ (ბქ.)/ნა-შუნდობ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-შუნდუბ (ჩოლ.) „შენდობა ნათქვამი (ზედმიწ. – *ნა-შენდობ-არ-ი)“ < ქართ. შე-ნდ-ობ-ა 1. „ჩადენილი ცოდვების (დანაშაულის) პატიება; შეცოდება, შეწყნარება, შებრალება; შეწყალება“, 2. *რელიგ.* „მიცვალებულის სულის საოხი, შესაწყალებელი სიტყვა (სადღეგრძელო), – შესანდობარი“

ნა-შუჲარ (ბქ., ჩოლ.)/ნა-შუჲშარ (ლშ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-შუმჲარ-ებ-ი „ნაცეკვი“

ნა-შჲარ (ზს., ჩოლ.)/ნა-შაჲრ-აჲ (ჩოლ.) < ქართ. [და]-ნა-შაჲრ-ი (< შაჲარ-ი < სპარს. *šakar*, მდრ. სანსკრ. *šarkara*) „რაც დამაჲრეს“

ნაჩალიკ (ზზ.)/ნაჩალინიკ (ბქ.)/ნაჩალიკ (ლშხ.) < ქართ. ნაჩალინიკ-ი (< რუს. *Начальник*) „უფროსი“

ნა-ჩეჲაჲ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ჩეჲ-ი „დაჩეჲილი“

ნა-ცემნ-იმ ლა-სფლაჲ-ჲრ (ბქ.) „სა-საფლაო (ზედმიწ. – [იოანე] ნა-თ-ლ-ის-მ-ც-ემ-ელ-ის სა-სა-ფლ-ა-ო)“ *ტოპ.* < ქართ. ნათლისმცემელ-ი „დიდი ქრისტიანული წმინდანი, წინამორბედად წოდებული“ და სა-სა-ფლ-ა-ო „მიცვალებულთა საფლავებისათვის განკუთ-

ვნილი ადგილი“

ნა-ცოდ-არ (ბქ.)/ნა-ცუდ-ილ (ჩოლ.) „ნაწვალეები“ < ქართ. ნა-ცოდ-ვ-ილ-არ-ი (< ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „ცოდვილობით, გაჭირვებით, ძლივს, მოუხერხებლობით გაკეთებული რამ“

ნა-ცოდ-ლ-აჟ-პლ (ლნტ.)/ნა-ცუდ-ილ-პლ/ნა-ცოდ-ლ-პლ (ჩოლ.) „ნაწვალეები“ *ხლმ.* < ქართ. ნა-ცოდ-ვ-ილ-არ-ი (< ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „ცოდვილობით, გაჭირვებით, ძლივს, მოუხერხებლობით გაკეთებული რამ“

ნა-ცრიელ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გამო-ნა-ცარ-იელ-ებ-ი „დანაცლელი“ (შდრ. ბზ. ნაჰარუ, ბქ. ნაჰარუ, ლნტ. ნა-არუ)

ნა-ცგრცაჟ (ბზ., ლშხ.)/ნა-ძგრცაჟ (ზს., ქს.)/ნა-ცარცაჟ (ქს.)/ნა-ცარცუ/ნა-ცარც/ნა-ცერცაჟ (უშგ.) < ქართ. ნა-ძარცვ-ი „ძარცვით მოპოვებული, – წართმეული“ (შდრ. ბქ. ნაბადურ), იხ. ნა-პგრტახ

ნა-ძირან (ლშხ.)/ნა-ძირ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ძირ-ალ-ი „რისამე (რაიმე ჭურჭლის) ძირზე დარჩენილი ლექი, დურდო, ჭუჭყი“ (შდრ. ზს. ტყუალ, ჩოლ. ტყუალ; ზს., ჩოლ. ტყირშ)

ნა-ძნელ-ი (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სი-ძნელ-ე „სირთულე, სიმძიმე; დაბრკოლება“

ნა-ძლონ (ბზ.)/ნა-ძლუან (უშგ.)/ნა-ძლუენ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ძლვნ-ევ-ი „ძლვნად მინართმევი, ნაჩუქარი“

ნა-ძძა-ურ (ჩოლ.) „გადიძავების სა-ზღაური (ზედმიწ. – *ნა-ძიძ-ებ-ი)“ < ქართ. ძიძა „გამდელო“

ნა-წირუ-ალ-ორ (უშგ.) < ქართ. სა-წირ-ავ-ი „წირვისათვის აღებული ფული“

ნა-წმინდ-აჟ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ნა-წმენდ-ი „განასუფთავები“ (შდრ. ზს.,

ლშხ. ნაშდბუნ, ჩოლ. ნაშტბუნ, ბქ. ნაშდბენ, ჩოლ. ნაშტბენ)

ნა-წმინდ-აჟ-პლ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. გა-ნა-წმენდ-ი „განასუფთავები“ (შდრ. ზს., ლშხ. ნაშდბუნ, ჩოლ. ნა-შტბუნ, ბქ. ნაშდბენ, ჩოლ. ნაშტბენ)

ნაწნაჟ (ბქ.) < ქართ. და-ნა-წუნ-ებ-ი „დაწუნებული“

ნაწრელ-იერ (უშგ.) < ქართ. სა-მწერლ-ო „მწერლობისათვის განკუთვნილი გასამრჯელო“

ნაწრეტ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-წრეტ-ი „ნაჟური“ (შდრ. ბქ. ნანწერ)

ნაწუალაჟ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. ნა-წვალ-ებ-ი „ვინც აწვალეს ან ეწვალა, ვინც წვალეზა გამოიარა; ნატანჯი“

ნაწუალაჟ-ალ (ბქ., ლნტ.)/ ნაწუალაჟ-პლ (ლშხ., ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ნა-წვალ-ებ-ი „ვინც აწვალეს ან ეწვალა, ვინც წვალეზა გამოიარა; ნატანჯი“

ნაწყენ (ზს., ქს.) < ქართ. ნა-წყენ-ი „ვისაც რამე აწყენინეს, ვისაც რამე ეწყინა“ (შდრ. ზს. ლუგუნზიგე, ბქ. ლუგუმზიგე)

ნაწყეზემი (ჩოლ.) „სისუფთავე (ზედმიწ. – *ნა-მ-წყაზ-არ-ი)“ < ძვ. ქართ. მ-წყაზ-არ-ი „თეთრი“, ფშ., რაჭ. მ-წყაზ-არ-ი „მორთული, მოხდენილი, კოხტა; ცოცხალი, მარდი, ფხიანი, მარჯვე“

ნა-წყელ-ძან-ი (ზს.)/ნა-წყელ-ძან-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-წყილ-იან-ი (უშგ.) „სისუფთავე (ზედმიწ. – *სი-წყელ-იან-ე)“ < ქართ. წყალ-ი „უფერული, გამჭვირვალე სითხე (წყალბადისა და ჟანგბადის ქიმიური ნაერთი)...“

ნა-წენ (ზს.)/ნა-წონ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ა-ნა-წონ-ი „აწონილი“

ნა-ჰაგ-ურ-ა (ბქ.) *გადატ.* „ცუდი ყოფაცევის ქალი (ზედმიწ. – *ნა-ჰაკ-არ-ი)“ < ჰაკ-ი „დედალი ცხენი ან ვირი, – ფაშატი“

ნა-ჭგ-გრ-ლა (ლშხ.)/ნა-ჭგ-ურ-ა (ჩოლ.)
ზოოლ. < ქართ. ჭაკ-ი „დედალი ცხენი
ან ვირი, – ფაშატი“, იხ. ჭაგ

ნა-ჭკუ-არ (ბზ., ჩოლ.)/ნა-ჭკუ-არ (ბქ.)
„ჩანაფიქრი (ზედმიწ. – *ნა-ჭკუ-არ-ი)“ <
ქართ. ჭკუა „აზროვნების უნარი, – გო-
ნება (შდრ. ბზ. ნახუნ)

ნა-ჭყეტენ (ლნტ., ჩოლ.)/ნა-ჭყელიტ-
აჲ (ჩოლ.) < ქართ. და-ნა-ჭყელიტ-ი „რაც
დაჭყელიტეს ან დაიჭყელიტა“

ნა-ჭკრდგ-ელ (ბქ.) „ნათამაშევი (ზედ-
მიწ. – *ნა-ჭადრაკ-ალ-ი)“ < ქართ. ჭად-
რაკ-ი (< ფალ. *čatrank*) „გონებრივი
სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“ (შდრ.
ბზ., ლშხ. ნაშდრალ, ბქ. ნაშდრალ)

ნა-ჭკრდიგ (ბქ.) „განათელი, დანატ-
კეპნი (ზედმიწ. – *ნა-ჭადრაკ-ალ-ი)“ <
ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. *čatrank*) „გო-
ნებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეო-
ბა...“

ნახარშჲ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-
ხარშ-ი 1. „რაც იხარშებოდა, – მოხარ-
შული“, 2. „რისამე ხარშვით მიღებული
წვენი“

ნა-ხარჯ-ობ (ლშხ.)/ნა-ხერჯ-ობ (ჩოლ.)
„გადახდილი, დახარჯული (ზედმიწ. –
ნა-ხარჯ-ობ-ა)“ < ქართ. ხარჯ-ი (<
თურქ. *xarç* „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.)
„ის, რაც იხარჯება, გასავალი, დანახარ-
ჯი; გადასახადი...“

ნა-ხარჯჲ (უმგ.)/ნა-ხარჯ/ნა-ხერჯ
(ჩოლ.) < ქართ. ნა-ხარჯ-ი (< ხარჯ-ი <
თურქ. *xarç* „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.)
„გადახდილი, დახარჯული (ფული)“

ნახაზ (ზს., ლნტ.)/ნახაზ (ლშხ.,
ჩოლ., უმგ.) 1. „ნახაზი“, 2. „სურათი“,
3. „სხეული“ < ქართ. ნა-ხაზ-ი 1. „ხაზ-
ვით გამოსახული, ხაზებით შესრულე-
ბული (ნაკვთი, გეგმა)“, 2. „იგივეა, რაც
მოხაზულობა“

ნახაპ (ბზ., ლნტ.)/ნახაპ (ზს., ქს.) <

ქართ. ნა-ხაპ-ი „რაც დახატეს ან დაიხა-
ტა“

ნახაშ (ბქ.)/ნახაშ (ლშხ., ჩოლ.) „სალა-
ზღანდარო ადგილი“ < ქართ. სა-ნახშ-ო
„სალაპარაკო, საბაასო, სამაასლათო, სა-
საუბრო ადგილი სოფელში“ (შდრ. ზს.,
ლშხ., ჩოლ. ლანყაჲ/ლანყაჲჲლ, ლნტ.
ლანყაჲჲლ)

ნახარხჲ (ბზ.)/ნახერხ (ბქ.)/ნახერხ/
ნახერხ-აჲ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-
ხერხ-ი „ხერხვის შედეგად მიღებული
ხის ნაფხვენი ნაწილები“

ნა-ხრეკ (ჩოლ.) „ხორბლის თანამ-
გზავრი სარეველა მცენარე, რომლის
შავ ნაყოფს იყენებენ თავის დასაბანად
(ზედმიწ. – *ნა-ხრეკო-ალ-ი)“ ბოტ. <
ქართ. (ლექს., იმერ.) ხრეკო „დიდგულა“

ნა-ხტაჲ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ხატაჲ
(ლნტ.) < ქართ. ნახატ-ი „დანახატი“

ნა-ხტაჲ-ალ (ზს., ჩოლ.)/ნა-ხატაჲ-
ალ (ლნტ.) ზღმ. < ქართ. ნახატ-ი „დანა-
ხატი“

ნახაჲაწა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ნახეაწა
„ლომის (ფაფეულის) გაკეთებისას ქვა-
ბის ფსკერზე წარმოქმნილი ქერქი, –
ლომის ქერქი“

ნახშობ (ჩოლ.) „ლაზღანდარობა,
ლილიცინი“ < ქართ. (რაჭ., იმერ.) ნახშობა
„ლაპარაკი, ბაასი...“ (შდრ. ბზ. ლინ-
ყაჲჲლ, ბქ. ლინყაჲჲლ/ლინყაჲჲლ,
ლშხ., ჩოლ. ლინყაჲჲლ, ლნტ. ლინა-
ყაჲჲლ)

ნა-ხერბ-ი (ზს., ჩოლ.) < ქართ. სი-
ხარბ-ე „გაუმადღრობა, მსუნაგობა, ხარ-
ბობა“ (შდრ. ბზ. ლიშონაჲლ, ბქ. ლიშო-
ნაჲლ; ბზ. ლითხაშაჲლ; ბქ. ლიურცეფალ)

ნა-ხერჯ-აჲ (ბზ.)/ნა-ხერჯ-აჲ (ბქ.,
ჩოლ.)/ნა-ხერჯ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ.
და-ნა-ხარჯ-ი (< ხარჯ-ი < თურქ. *xarç*
„გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გაწეული
ხარჯი; ნახარჯი, დანახარჯი“

ნა-ველუან-ურ (ლშხ., ჩოლ.) „გასამ-
რჯელო (ზედმიწ. – *ნა-ველოვნ-ებ-ი)“ <
ძვ. ქართ. ველ-ოვან-ი „ხელოსანი, ოს-
ტატი...“, ახ. ქართ. ხელ-ოვან-ი „რაიმე
პროფესიის ზედმიწევნითი მცოდნე, –
ოსტატი“

ნა-ჯერდან (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ნა-
ჯარდან (ჩოლ.)/ნა-ხერდან (ლშხ.) „ნასა-
რები, სარებდანადგამი (ზედმიწ. – *მო-
მ-ხარდნ-ავ-ი)“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.)
*[მო]ნახარდნავ-ი (< სპარს.-თურქ.
xardan) „სარის, ჭიგოს დანადგამი“

ნა-ჯაბნ-ი (უშგ.) < ქართ. სი-ჯაბნ-ე
„სიმხდალე, სილაჩრე“

ნა-ჯამაგირ (ზს.)/ნა-ჯამაგირ (ლშხ.,
უშგ., ჩოლ.)/ნა-ჯამაგირ (ლნტ.) < ქართ.
ნა-მო-ჯამაგირ-ებ-ი (< ჯამაგირ-ი <
სპარს. **jamagir**) „მოჯამაგირედ ყოფნის
საფასური“

ნაჯუტარ (ბზ.)/ნაჯუტარ (ბქ., ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. ნა-ჯვარ-ი „შეჯვარების
შედეგად მიღებული“

ნაჯღაბნ (ბზ.)/ნაჯღაბნ (ზს.)/ნა-
ჯღაბნ/ნაჯღაბნ-აჟ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-
ჯღაბნ-ი „რაც დაჯღაბნეს ან დაიჯღაბ-
ნა“ (შდრ. ზს. **ნაღჭენ**)

ნაჯღაბნ-ალ (ბქ.)/ნაჯღაბნ-აჟ-ალ/ნა-
ჯღაბნ-აჟ-ალ (ჩოლ.) *ხლმ.* < ქართ. ნა-
ჯღაბნ-ი „რაც დაჯღაბნეს ან დაიჯღაბ-
ნა“ (შდრ. ბზ. **ნაღჭენალ**, ბქ. **ნაღჭენალ**)

ნაზ (ზს., ლნტ.)/ნებ/ნება (ლშხ.)/ანაზ
(ლნტ.)/ნაზ (ჩოლ.) 1. „თანხმობა“, 2. „ნე-
ბა“ < ქართ. ნებ-ა 1. „იგივეა, რაც ნებარ-
თვა“, 2. „სურვილი...“ (შდრ. ზს. **მაკაფ**),
იხ. **უფლობ**

ნა-ზდნიერ-ი/ნა-ზდენიერ-ი (ბზ.)/ნა-
ზდნიერ-ი (ბქ.)/ნა-ზდნიერ-ი (ჩოლ.) <
ქართ. ბედ-ნიერ-ებ-ა „ნეტარება, ლხე-
ნა, სიამე; სრული კეთილდღეობა“

ნაზ-შუ (ბქ., ლნტ.)/ნაზ-უმუ (ჩოლ.)
ზმნის. < ქართ. ნებ-ით „თანხმობით;

თავისი სურვილით“

ნა-ზელწ-ი (უშგ.)/ნა-ზილწ/ნა-ზილწ-
აჟ (ჩოლ.) < ქართ. სი-ზილწ-ე (< ქართ.
ზილწ-ი < ძვ. სომხ. **piṙc**) „უწმინდურო-
ბა, ზილწობა“ (შდრ. ბქ. **ნაურწყული**)

ნაგლეჯ (ზს., ლნტ.)/ნაგლეჯ (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. ნა-გლეჯ-ი „ნაფლეთი,
ნახევი, ნაწყვეტი“ (შდრ. ზს. **ნაგილ[უ]**;
ზს. **ნაცილ**; ზს., ლნტ. **ნახუტი**, ლშხ.,
ჩოლ. **ნახუტი**)

ნაგლეჯ-ნაგლეჯ (ლნტ.)/ნაგლეჯ-ნა-
გლეჯ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-გლეჯ-ნა-
გლეჯ-ი „ნაწყვეტ-ნაწყვეტი“

ნაგლეჯ-ნაგლეჯდ (ლნტ.)/ნაგლეჯდ-
ნაგლეჯდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ნა-გ-
ლეჯ-ნაგლეჯ-ად „ნაწყვეტ-ნაწყვეტად“

ნაგუიან (ბზ.)/ნაგუიან (ბქ.) < ქართ.
ნა-გვიან-ევ-ი „გვიან შემოსული, გვიან
დამწიფებული; დაგვიანებული“

ნად (ბზ.)/ნად (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ.
ნად-ი „მამითადი“ (შდრ. ზს. **ნოდარ**),
შდრ. ზან. (მეგრ.) ნოდი, ლაზ. ნოდეი

ნადელ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ნადელ-ი
(< რუს. **надел**) „მიწის პატარა ნაკვეთი,
რომელსაც რევოლუციამდელ სოფელ-
ში აძლევდნენ გლეხის ოჯახს სარგებ-
ლობისათვის“

ნა-დეჟ-ალ (ბქ.)/ნა-დეჟ-ალ (ლშხ.,
ჩოლ.) „ნაკრეტიანრი, ნადებილარი
(ზედმიწ. – *ნა-დეჟ-არ-ი)“ < ქართ. დევ-ი
(< ფალ. **dēv** „დემონი, ბოროტი სული“)
„ცრურწმენით – დიდტანიანი ზღაპრუ-
ლი არსება, კაცის მსგავსი, რქიანი და
ბანჯგვლიანი, ხშირად რამდენიმე თა-
ვიანი“, *გადატ.* „დიდი ტანისა, ახოვანი
და ღონიერი, – გოლიათი“

ნადირ (ზს., ლნტ.)/ნადირ (ლშხ., ჩოლ.)
< ქართ. ნადირ-ი „გარეული მტაცებელი
ცხოველი, – მხეცი“ (შდრ. ბზ., ლნტ.
ნათხუიარ, ბქ. **ნათხუარა**, ლშხ., ჩოლ.
ნათხუიარ/ნათხუიარე; ლხმ. **მეშხერ**)

ნადრ-ობ (ბქ.)/**ნადრ-ობ** (ჩოლ.) 1. ბქ. „რელიგიური დღესასწაული“, 2. ჩოლ. „ნადირ-მტაცებელთა სიმრავლე (ზედ-მიწ. – **ნადირ-ობ-ა**)“ < ქართ. ნადირ-ი „გარეული მტაცებელი ცხოველი, – მხე-ცი“

ნაზირ-ტეზირ/ნაზირ-ტეზირ (ლნტ.) < ქართ. ნაზირ-ვეზირ-ი (< ვეზირ-ი < არაბ. **vazir** „მინისტრი, მრჩეველი“) „ნა-ზირები და ვეზირები“, იხ. **ტეზირ-ნა-ზირ**

ნათელ (ლნტ.)/**ნათელ** (უშგ.) < ქართ. ნათელ-ი 1. „სინათლით მოცული, – განათებული“, 2. „სინათლე, შუქი“ (მდრ. ზს. **ნაწვი**)

ნა-თრ-ინ (ზს., ლნტ.) /**ნა-თრ-ინ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-თრ-ევ-ი „რაც ან ვინც ათრიეს“

ნა-თს-აჟ (ზს.)/**ნა-თს-აჟ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ნა-თს-აჟ/ნა-სც-აჟ** (ლნტ.)/**ნა-თს-აჟ** (უშგ.) „ნათესავი, შთამომავალი“ < ქართ. ძვ. ნა-თეს-ავ-ი „ახლობელი წი-ნაპრების (პაპის, ბებუის, დედის, მამის, ბიძის, დეიდის, მამიდის...) ერთი შთა-მომავალი მეორისათვის“ (მდრ. ბზ. **ნათი**, ლშხ., ჩოლ. **ნათი**, ბქ., უშგ. **ნათი**; ქს. **ნაღალ**)

ნაირ (ზს., ლნტ.)/**ნაირ** (ბქ., ლნტ.)/**ნა-ირ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნაირ-ი „სხვა-დასხვაგვარი, სხვადასხვანაირი“

ნაკლებ (ზს., ლნტ.)/**ნაკლებ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ნა-კლ-ებ-ი „შედა-რებით ცოტა, შედარებით მცირე“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ხოხ[ტ]რა**, ლნტ. **ხორ[ტ]ა**)

ნაკლებ-დ (ზს., ლნტ.)/**ნაკლებ** (ლშხ., ჩოლ.) **ზმნის**. < ქართ. ნა-კლ-ებ-ად /ნა-კლ-ებ „შედარებით მცირედ“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ხოხ[ტ]რამდ**, ლნტ. **ხორ[ტ]ამდ**)

ნა-კუტეან/ნა-კუტეან (ბქ., ლნტ.) „ყანა

(ზედმიწ. – *ნახორბალარი)“ **ტოპ.** < ადიღ. ქაჯგ „ხორბალი“

ნალ (ბზ., ლნტ., ჩოლ., ლშხ.)/**ნალ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნალ-ი (< არაბ. **na'l**) „ჩლიქის მოყვანილობის ბრტყელი რკინა, რომელსაც მუშა საქონელს (ცხენს, ხარს...) აკრავენ ჩლიქებზე“ (მდრ. ზს., ლნტ. **ნაშკადუნ**, ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ნაშკადუნ**)

ნალია (ბქ.) < ქართ. ნალია „საღომე სახლი, ფაცხა“ (საბა), იმერ., გურ. „იგი-ვეა, რაც სასიმინდე“, იხ. **მაღაზა**

ნალყინ-ჟ (ბზ.)/**ნალყინ** (ბქ.)/**ნამყენ** (ლნტ.) < ქართ. ნა-მყენ-ი „მყნობით გამოყვანილი მცენარე, – დამყნობილი“

ნამგებ/ნამგებ-აჟ (ზს.) „მონაგები, მონაგარი“ < ქართ. მო-ნა-გ-ებ-ი 1. „მო-გებულო“, ძვ. „მონაგარი, შენაძენი“, 2. „დაბადებული, შობილი (პირუტყვი)“

ნამდტილ (ზს.)/**ნანდტილ** (ბზ., ლნტ.)/**ნანდტილ** (უშგ.) „უტყუარი“ < ქართ. ნამდვილ-ი „სწორედ ისეთი, რო-გორიც უნდა იყოს ან არის“ (მდრ. ზს. **ტკისდიშ**)

ნამდტილ-დ (ზს., ლნტ.)/**ნანდტილ-დ** (ბზ., ლნტ.)/**ნანდტილ-დ** (ლშხ., უშგ.) „დანამდვილებით, დამტკიცებით“ **ზმნის**. < ქართ. ნამდვილ-ად „სინამ-დვილემი“ (მდრ. ზს. **ტვიც/სდ**; უშგ. **სამწუთინდ**)

ნამეტან (ლნტ.) < ქართ. ნა-მეტ-ან-ი „იგივეა, რაც მეტის-მეტი“ (მდრ. ზს. **სურუ**)

ნა-მ[კ]ეც-ურ-ა (ბქ.) „დებილი, კრე-ტინი (ზედმიწ. – *ნა-მ-ხეც-არ-ი)“ < ძვ. ქართ. მკეც-ი „პირუტყვი“, ახ. ქართ. მხეც-ი „გარეული მტაცებელი ცხოვე-ლი, – ნადირი“ (მდრ. ზს. **კვრკვ**, ლნტ. **კარიკ**)

ნანდელ (ბქ.) „დანაბეგრი (ზედმიწ. – *გა-ნა-ნადელ-ებ-ი)“ < ქართ. ნადელ-ი

(< რუს. **надел**) „მიწის პატარა ნაკვეთი, რომელსაც რევოლუციამდელ სოფელში აძლევდნენ გლეხის ოჯახს სარგებლობისათვის“

ნა-ნერტულ (ბე.)/**ნა-ნერტულ** (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ნერვიულ-ებ-ი „ნერვებმოშლილი“ (მდრ. ზს., ქს. **ნახრინ/ნახრინალ**)

ნან-ოლ/ნან-ულ (ბზ.)/**ნან-ულ** (ლშხ.) „ქალიშვილი“ < ქართ. ნანა „დედა“ + სვანური კნინობითის სუფიქსი **ოლ/ულ**

ნა-ნ-სოლ (ბე.) < ქართ. სოლ-ი „ერთ ბოლოში წაწვეტებული ხის, რკინის ფართო, მოკლე ნაჭერი ან ქვა; იყენებენ ხის გასაპობად ან რისამე გასამაგრებლად“ (მდრ. ზს., ქს. **თალ**; ზს., ქს. **ფეკუნა**)

ნა-არდგულ-ი/ნა-ართგულ-ი/ნა-ართგულ-ი (ბზ.)/**ნა-ურდგულ-ი** (ბე.)/**ნა-ერთგულ-ი** (ლშხ., ჩოლ.)/**ნა-ერთგულ-ი** (ლნტ.) *ზედმიწ.* – ***ნა-ერთგულ-ებ-ა** < ქართ. ერთ-გულ-ებ-ა „უსაზღვრო სიყვარულით გამსჭვალვა, თავდადება“

ნა-პეხუდ (ზს.) „დანამაშხი (ზედმიწ. – ***გა-ნა-აპოხტ-ებ-ი**)“ < ძვ. ქართ. აპოხტ-ი/აპუხტ-ი „შესანახად დამარილებული და კვამლში გამოყვანილი ხორცი“

ნა-პილწ-ურ/ნა-პილწ-ურ-ა/ნა-პგლწ-ურ-ა (ბზ.) „უწმინდური, საძაგელი (ზედმიწ. – ***ნა-ბ/პილწ-არ-ი**)“ < ძვ. ქართ. ბ/პილწ-ი (< ძვ. სომხ. **piɾ**) „უწმინდური; საზიზღარი, საძაგელი; უწმაწური, უხამსი; გარყვნილი“

ნაპირ (ბზ.) „ნაპირი მდინარისა“ < ქართ. ნა-პირ-ი „ადგილი ხმელეთზე (მიწაზე), სადაც წყალი, წყლის სივრცე იწყება, – წყლის (ზღვის, მდინარის, რუს...) კიდე, პირი“

ნართ (ზს., ლნტ.)/**ნართ** (ლშხ., ჩოლ.)

გადატ. „გმირი; გოლიათი“ < ქართ. ნართ-**[ებ]-ი** (< ოს. **нартæ**) „ოსებისა და კავკასიის ხალხების ეპიკურ თქმულე-ბათა გმირები“

ნარისხოტელ (უშგ.) „წარღვნა“ < ქართ. ნა-რისხვ-ალ-ი „ვინც ან რაც შერისხეს“ (მდრ. ზს. **მერმე სობ**)

ნა-რიღტ (ზს.)/**ნა-რიღტ** (ჩოლ.) < ქართ. ნა-რღვ-ევ-ი „ნანგრევი“ (მდრ. ბზ., ჩოლ. **ნამხუირ**, ბე. **ნამხუირ**)

ნა-რიყ (უშგ.)/**ნა-რიყ** (ჩოლ.) < ქართ. ნა-რიყ-ი „გამონარიყი“

ნა-სმინდ (ბე.)/**ნა-სმინდ** (ჩოლ.) < ქართ. ნა-სიმინდ-არ-ი (< სიმინდ-ი < სომხ. **սիմինդ** < ბერძ. **ἵψμιδα**) „ადგილი, სადაც (გასულ წელს) სიმინდი ეთესა“

ნასყიდა (ბზ.)/**ნასყიდა** (ლშხ.) *ანთრ.* < ქართ. ნასყიდა „მამაკაცის ქართული სახელი“

ნა-ტკიც (ზს., ქს.)/**ნა-ტკც-აჲ** (ბზ.)/**ნა-მ-ტკიც-აჲ** (ბე.) < ქართ. ნა-მ-ტკიც-ებ-ი „დანასაბუთები, დანადგენი“

ნა-ტტუელ-ი (ბზ., ლნტ.)/**ნა-ტტუელ-ი/ნა-ტტელ-ი** (ბე.)/**ნა-ტტუელ-ი** (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) „სიმიშვლე“ < ქართ. სი-ტიტვლ-ე „ტიტვლად ყოფნა, – სიმიშვლე“

ნა-ტუირთ-აჲ (ზს.)/**ნა-ტუირთ-აჲ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ტვირთ-ავ-ი „დატვირთვის საფასური“ (მდრ. ბზ. **ნა-ქაფუ**, ბე., ჩოლ. **ნაქაფ**)

ნაჲტერ (ბე.)/**ნაჲტარ** (ლშხ., ჩოლ.) „წანახდენი; ანაოხრები; მიყენებული ზარალი ნათესებისთვის (ზედმიწ. – ***ნა-ვერან-ებ-ი**)“ < ქართ. ვერან-ი/ვერან-ა (< სპარს. **veran**) „აოხრებული, გაპარტახებული, გატიალებული, უპატრონო, მოუვლელი, დაუმუშავებელი“

ნაფთ (ზს., ლნტ.)/**ნაჲთ** (ბზ.)/**ნაფთ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ნაჲთ** (უშგ.) < ძვ. ქართ.

ნავთ-ი (< ფალ. ***naft** – „**naphtha, petroleum, oil**“), შდრ. ახ. ქართ. ნავთ-ი „საწვავი სითხე, – იგივეა, რაც ნავთობი“

ნა-ფინთ-ურ-ა (ზს.) „უვარგისი (ზედმიწ. – *ნა-ფინთ-არ-ი)“ < ქართ. (გურ., ქართლ., ქიზიყ.) ფინთ-ი (< ოს. **fyd** „ავი, ცუდი“) „ცუდი, უვარგისი“

ნა-ფირ-ა (ბქ.)/ნა-ფერ-ა (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ნ-ფრო-ინ (უშგ.) „შენაღები კირით (ზედმიწ. – *შე-ნა-ფერ-ვ-ი)“ < ქართ. შე-ფერ-ვ-ა „შეღებვა, შეფერადება“ (შდრ. ზს., ქს. **ნაღაფ**)

ნა-ფლეთ (ბქ.)/ნე-ფლეთ (ლხმ.) < ქართ. ნა-ფლეთ-ი „ნახევი, ნაგლეჯი“ (შდრ. ზს. **ნაგილ[ტ]**; ზს. **ნაცილ**; ზს., ლნტ. **ნახტიტ**, ლშხ., ჩოლ. **ნახტიტ**)

ნა-ფლენჯ-ი (ბქ.) „დამბლაგადატანილი (ზედმიწ. – *ნა-ფილენჯ-არ-ი)“ < ქართ. (ქართლ.) ფელენჯ-ი, (გურ.) ფილენჯ-ი (< არაბ. **palaḡ**) „ავადმყოფობა, სენია დამგრეხელი“

ნაქ (ზს., ლნტ.)/ნაქ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნაქ-ი „რბილი სასა“

ნა-ქირ-აჟ (ზს.)/ნა-ქრ-აჟ (ბზ.)/ნა-ქირ-აჟ-ებ (ბქ.)/ლგ-ქრა-ე (ლშხ., ჩოლ., ლხმ.)/ნა-ქრ-ა-დ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ქირ-ავ-ებ-ი „რაც ან ვინც იქირავეს, – დაქირავებული“

ნა-ქლიბ-აჟ (ზს., ლნტ.)/ნა-ქლიბ-აჟ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნა-ქლიბ-ი „ქლიბით აცლილი წვრილი ნაწილაკები“ (შდრ. ბზ. **ნარესაჟ**)

ნა-ღრიბ-აჟ (ზს.)/ნა-ღრიბ-ი (ზს.)/ნა-ღრიბ-ი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ღარიბ-ი (ლნტ.) 1. „სიღარიბე“, 2. „გაღარიბებული, გამხდარი; გასაცოდავებული (ზედმიწ. – *ნა-ღარიბ-ევ-ი)“ < ქართ. (გურ.) ნა-ღრიბ-ი (< ღარიბ-ი < სპარს. **qarib** „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ. **ḡarīb** 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცხოობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი,

გასაოცარი“) „დაგლახებული, გადატაკებული“, შდრ. იმერ. ნა-ღრიბ-ალ-ა

ნა-ყიდ (ზს., ლნტ.)/ნა-ყიდ-აჟ (უშგ.) < ქართ. ნა-ყიდ-ი „ყიდვით შეძენილი“

ნა-ყლებ (ჩხბ.)/ნე-ყლებ (ლხმ.)/ნა-ყლაპ (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-ყლებ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ყლაპ-ი „რაც ყლაპეს, – ჩაყლაპული“

ნა-ყურ-იჟ-ი (ბზ.) < ქართ. სი-ყრუ-ე გადატ. „შეუგნებლობა, სიბნელე, უმცერება“

ნა-შდებ-ი/ნა-შდებ-ი/ნა-შდობ-ა (ზს.)/ნა-შტდებ-ი (ბქ.)/ნა-შდობ-ი/ნა-შტდობ-ი (ლშხ., ჩოლ.)/ნა-შტტებ-ი (ლნტ.) „მშვიდობა, ჯანმრთელობა (ზედმიწ. – *ნა-მშვიდ-ებ-ი)“ < ქართ. მშვიდ-ობა „სიწყნარე, სიმშვიდე“

ნაშთ (ლნტ.) „შთამომავლობა“ < ქართ. ნაშთ-ი „რაც რისამე შედეგად დარჩა, – იგივეა, რაც ნაშთობი“ (შდრ. ბზ. **ნაბგრწყელ**, ბქ. **ნაბარწყ**, ლნტ. **ნაპგრწყელ**; ბზ. **ესემსედა/სემსედა**, ბქ. **ემსედე**, ლშხ., ჩოლ. **მესედე**, ლნტ. **მესედე**; ჩოლ. **გასგიშ**)

ნა-შნ-აჟ (ბზ.)/ნა-შნ-აჟ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. {გა}-ნა-შენ-ებ-ი „რაც გაშენდა ან გააშენეს“

ნა-ჩრ-ეჟ (ბქ.)/ნა-ჩრ-აჟ (ჩოლ.) < ქართ. გა-ნა-ჩერ-ებ-ი „ვინც (ან რაც) გაჩერდა ან გააჩერეს“

ნა-ჩხრიკ (ბქ.)/ნა-ჩხრიკ (შხ., ლჩოლ.) „ნაქექი“ < ქართ. ნა-ჩხრეკ-ი „ნაქექი“

ნა-ცემელ (ბქ.) „საკულტო ადგილი (ზედმიწ. – ნა-თ-ლ-ის-მ-ც-ემ-ელ-უკა)“ ტოპ. < ქართ. ნათლისმცემელ-ი „დიდი ქრისტიანული წმინდანის, წინამორბედად“ წოდებული“

ნა-ძიბ-აჟ (ბქ.)/ნა-ძიბ-ა-დ/ნა-ძიბ-ა-დ (ჩოლ.) < ქართ. ნა-ძიბ-არ-ი „ძიბაყოფილი“

ნა-წერ (ბქ.) /ნა-წერ/წერა (ლშხ.,

ჩოლ.) „აღსასრული“ < ქართ. წერა „ბედისწერა“

ნაწილ (ბქ.) „განაჟუჟყიანები (ზედმიწ. – *ნაწილ-არ-ი)“ < ძვ. ქართ., თუშ., ხევს., ფშ., მთიულ.-გუდ. წილ-ა „ჟუჟყი...“

ნაწილ (ზს., ლნტ.)/ნაწილ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნაწილ-ი „მთელის შემადგენელი ერთეული, ის, რისგანაც მთელი შედგება“ (მდრ. ბზ. ლგმთი; ბზ. ნაწი, ბქ., ლნტ. ნაწი, ლშხ., ჩოლ. ნაწი)

ნაწინ (ზს.)/ნაწინ (ბქ.)/ნაწინ (ჩოლ.) < ქართ. ა-ნაწინ-ი „აწინილი“

ნაწმინდ-ი (ბქ.)/ნაწმინდ-ი (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სი-წმინდ-ე 1. „წმინდად ყოფნა, – სისუფთავე“, 2. „ზნეობრივი სიფაქიზე, – უმანკოება, უბიწოება, უმიწველობა...“

ნაწრ-იმ ბედ-იმ (ბქ.)/ნაწრ-ი ბედ-იმ (ჩოლ.) „სასიკვდილე (ზედმიწ. – *ნაწრ-ის ბედ-ის)“ წყევლ. < ქართ. წერა „ადამიანის ბედ-ილბალი, ხვედრი“ და ბედ-ი „განგება, სვე, წერა; ილბალი...“

ნაწრან-უნ (ზს.)/ნაწრან-უნ (ბქ.)/ნაწრან-უნ (ლნტ.) < ქართ. წმენდა-არ-ი „რასაც შეეწვეიან, – საჩუქარი, საბოძვარი, დახმარება; შესაწვენილი“

ნაწრელ (ზს., ლნტ.)/ნაწრელ (ლშხ., ჩოლ.) „განათხოვარი“ < ძვ. ქართ. წრელ-ი 1. „იგივეა, რაც შვილი“, 2. „რთული ფუძის მეორე შემადგენელი ნაწილი, მაგ.: ძმისწული, უფლისწული, სეფეწული, ქალწული, დედაწული“

ნაწინდ-აჟ (ბქ.) „მოქსოვილი, ნაქსოვი (ზედმიწ. – *მო-ნაწინდ-ავ-ი)“ < ქართ. წინდა „ნაქსოვი ფეხსამოსი“ (მდრ. ზს., ლნტ. ნაწინდ, ლშხ., ჩოლ. ნაწინდ „ნაქსოვი, მოქსოვილი“)

ნაწირ/ნაწირ-ჟ/ნაწირ-ჟ (ბზ.)/ნაწირ (ბქ.)/ნაწირ (ლშხ.)/ნაწირ-ჟ (ლნტ.)

(ლნტ.)/ნაწირ (ჩოლ.) „ნაშრომი, ნაჯაფი, ჭირგამოვლილი (ზედმიწ. – *გაწირ-ი)“ < ქართ. ჭირ-ი „გაჭირვება, უბედურება, გასაჭირი...“ (მდრ. ზს., ჩოლ. ნაგარჯ[ჟ])

ნაწრელ-ი (ბქ.)/ნაწრელ-ი (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სი-წრელ-ე „ფერადოვნება“

ნაწრულ (ბქ.) < ქართ. ნა-მხიარულ-ებ-ი „მონალხენი“

ნაწრუტ-ი (ზს.)/ნაწრუტ-ი (ლშხ., ჩოლ.) „კერპობა“ < ქართ. სი-წრუტ-ე „სიკერპე, ჯიუტობა“, იხ. ჯიუტ-ობ

ნაწრყ-უნ (ლშხ.)/ნაწრყ-უნ (ჩოლ.) < ქართ. (< არაყ-ი < არაბ. ‘araq’) „არაყისთვის განკუთვნილი, – საარაყე“

ნაწკა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ნაწკა (ბქ., ლნტ.)/ნაწკე (ლშხ.)/ნაწკან (ჩბხ.) „შუაგეცხლზე ქვაბის ჩამოსაკიდი ჯაჭვი“ < ქართ. (ლექს., იმერ., გურ.), ზან. (მეგრ.) ნაწკა „შუაგეცხლზე ქვაბის ჩამოსაკიდე-ბელი ჯაჭვი, საკიდელო; ჯაჭვი, საქვაბე“ (მდრ. ბქ. ლი-ნაწკე „გადაბმა, აცმა“)

ნეზ-ნეზამდ (ლშხ.) ზმნის. < ქართ. ნეზა-ნეზა „ნელ-ნელა, აუჩქარებლად, დინჯად“

ნეზიერ (ჩოლ.) „დიდი მსუქანი ხარი, საგანგებოდ გასუქებული მოზვერი“ ზოოლ. < ქართ. (იმერ.) ნეზიერ-ი „უშობელი“, ლექს. „დიდი ტანის ხარი ან ძროხა“

ნეზ-ტახ (ლნტ.) „ღორების გამრავლებისთვის განკუთვნილი დღეობა“ რელიგ. < ქართ. ნეზ-ი (< ოს. sijyn) „დედალი ცხვარი, თხა, ღორი“ და ქართ. ტახ-ი „მამალი ღორი; გარეული ღორი“

ნეზუ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ნეზ (ლნტ.) ზოოლ. „დედალი ღორი“, გადატ. „უნამუსო“ < ქართ. ნეზ-ი (< ოს. sijyn) „დედალი ცხვარი, თხა, ღორი“ (მდრ. ზს., ქს. ყ[ჟ]ერ)

ნეკნ (ჩოლ.) < ქართ. ნეკ-ი „ყველაზე პატარა, განაპირა, ცერიდან მეხუთე თითი ხელზე ან ფეხზე“ (შდრ. ბქ. კანჭოლ, ჩოლ. კანჭოლ/კენჭოლ)

ნეკუთიბ (ზზ., ჩოლ.)/**ნეკურთიბ** (ბქ.)/**ლეკუთიბ** (უშგ.) „ზონარი (წინდისა, პაიჭისა...) < ქართ. ლეკვერთიბ-ი „პაიჭის შესაკვრელი თასმა, – საკვართული“ || „ფეხზე წინდის დასამაგრებელი რეზინი, – წვივსაკრავი“, შდრ. (ლეჩხ.) ლეკურთიბ-ი და ძვ. ქართ. ლეკურთიბ-ი

ნეკუთხარ (ზზ.)/**ნეკურთხარ** (ბქ.)/**ნეკუთხარ** (ლშზ.)/**ლეკუთხარ** (ჩოლ.)/**ლეკურთიბ-არ** (ლხმ.)/**ლეკუთიბ** (უშგ.) „ზონრები (წინდისა, პაიჭისა...) < ქართ. ლეკვერთიბ-ეზ-ი „პაიჭის შესაკვრელი თასმები, წვივსაკრავები“

ნერგ (ზს., ქს.)/**რენგ** (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ნერგ-ი „რგული“, ახ. ქართ. „დასარგავად განკუთვნილი ნორჩი მრავალწლოვანი მცენარე ან მისი ნაწილი, – ნარგავი“

ნერუ (ზს., ქს.) < ქართ. ნერვ-ი (< ლათ. *nervus*) „ბოჭკოვანი ქსოვილი, რომელიც თავისა და ხერხემლის ტვინიდან არის განშტოებული გრძნობის ორგანოებში, კუნთებში, ჯირკვლებში და სხვ.“

ნესტ (ზს., ქს.) < ქართ. ნესტ-ი „სინოტივე“

ნესტორ/მესტორ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ნესტორ-ი (< ბერძ. *νεστωριος* „შინ (სამშობლოში) დაბრუნებული“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ნესუ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. ნესვ-ი „ბაღჩეული მცენარე გოგრისებრთა ოჯახისა“, იხ. **შინვა**

ნეტიუ (ჩოლ.) „წვიმიანი, ნოტიო ამინდი“ < ქართ. ნოტიო „ნესტიანი, ნამიანი...“

ნეშუ/ნოშ (ჩოლ.) < ქართ. ნეშო

1. „ფოთლებიანი ხის შტო (მოკაფული) ან ფოთლები (მოკრეფილი, ჩამოცვენილი)“, 2. „ხორბლის ნაჩენჩი“ (საბა), რაჭ., იმერ. ნოშო

ნეწუ (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/**ნეწუ** (ბქ., ლნტ.)/**ნერწუ** (უშგ.) < ქართ. ნერწყვ-ი „ოდნავ ბლანტი უფერული სითხე, რომელსაც პირის ღრუში გამოჰყოფს განსაკუთრებული ჯირკვლები...“ (შდრ. ბქ. **ნაშხუ**)

ნიაუ (უშგ.) 1. „ნიავი“, 2. *გადატ.* „ალო“⁶⁴ < ქართ. ნიავი „ნელი ქარი, – სიო“ (შდრ. ბზ. **ქლაუ**, ბქ. **ქნაუ**, ლშზ. **ქლაუ**)

ნიახურ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. ნიახურ-ი „მცენარე (მწვანელი) ქოლგოსანთა ოჯახისა“

ნიკალამ დრეუ (ბქ.)/**ნიკოლოზი დურეი** (ჩოლ.) < ქართ. ნიკოლოზ-ის დრო „უძველესი დრო, დიდი ხნის წინ“

ნიკარტ (ზზ.)/**ნიკარტ** (ზზ., ლნტ.)/**ნიკარტ** (ბქ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. (საბა, იმერ.) ნიკარტ-ი „ფრინვლის ტუჩი, – ნისკარტ-ი“ (შდრ. ბქ. **ნენძე**), შდრ. მეგრ. ნინძევი...

ნიკელ (ზს., ქს.) < ქართ. ნიკელ-ი (< რუს. *Никелин* < გერმ. *nikel*) „ვერცხლისფერი ძნელდნობადი ლითონი“

ნიკო (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ნიკო (< ნიკოლოზ-ი < ბერძ. *nikē* „გამარჯვება“ და *laos* „ხალხი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ნიკოლოზ (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. ნიკოლოზ-ი (< ბერძ. *nikē* „გამარჯვება“ და *laos* „ხალხი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ნინუცა (ზს., ქს.)/**მინუცა** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ნინუცა (< ნინო) „ქალის საკუთარი სახელი“

ნისლ (ზს., ქს.) < ქართ. ნისლ-ი „ჰაერში წვრილ-წვრილ წვეთებად დამდგარი ორთქლი, რომელიც თეთრ-

მონაცრისფროდ ფარავს ყველაფერს და ჰაერს გამჭვირვალეობას უკარგავს, – ბურუსი, ჯანლი“ (შდრ. ზს. **ბინტუ**; უშგ. **დინდგუტილ**, ჩოლ. **დუნდგუტორ**), იხ. მისრ

ნიორწყალ (ზს.)/**ნიორწყალ** (ლშხ., ჩოლ.) „მარილწყალი“ < ქართ. ნიორწყალ-ი „დანაყილი და წყალში გახსნილი ნიორი, რომელსაც აქვს დამატებული მარილი“

ნიოტ (ზს., ქს.) < ქართ. ნივთ-ი „უსულო საგანი, ჩვეულებრივ, ადამიანის ხელით გაკეთებული“

ნიტრა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ნიორან** (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ნიორ-ი „ბოლქვია-ნი ბოსტნეული მცენარე შრომანისებრთა ოჯახისა“

ნიღრ (ჩოლ.) „ნაჯახის ნაწილი“ < ქართ. ნიღრ-ი 1. „მახვილის ან ნამგლის ყუის ნაპირი, გნდე“ (საბა), 2. (კახ.) „ცულის პირის წინა წვერი“, 3. (ქვ.-იმერ.) „თოხის წვერი“

ნიშადურ (ზს., ქს.)/**ნიშადური**/ **ნიშადური** (უშგ.) < ქართ. ნიშადურ-ი (< არაბ. **nīšādūr**) „თეთრი კრისტალური ნივთიერება, – ქლორიანი ამონიუმი“

ნიშან (ზს.)/**ნიშან** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლალშან** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლგშან** (ლნტ.)/**ლგშან** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლიშან** (ლხმ.) „ნიშანი; ბელგა“ < ქართ. ნიშან-ი (< ფალ. **nišan**) 1. „საგნის ან მოვლენის სხვა საგნების ან მოვლენებისაგან განმასხვავებელი თვისება, მხარე“, 2. „მომასწავებელი, მაჩვენებელი“, 3. „სიგნალი...“

ნიშა (ზს.)/**ნიშა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ნიშა** (უშგ.) < ქართ. ნიშა 1. „მოდიდო თეთრი ნიშანი საქონლის შუბლზე“, 2. „საქონელი, რომელსაც შუბლზე ასეთი ნიშანი აქვს (ჩვეულებრივ იხმარება საქონლის საკუთარ სახელად)“

ნიშნობ (ზს., ქს.) < ქართ. ნიშნ-ობ-ა

„ვაჟის მიერ ქალის დანიშვნა საცოლედ“

ნიჩაბ (უშგ.) < ქართ. ნიჩაბ-ი „ხის ან ლითონის ბრტყელი ხისტარიანი იარაღი“

ნიჩუ (ზს., ქს.) < ქართ. (იმერ.), ზან. (მეგრ.) ნიჩვ-ი „დრუნჩი; ტუჩი; ბაგე, ლაში; ცხვირ-პირი, სახე; ჩვიჩვირი; პირუტყვის ცხვირ-ტუჩი...“ (შდრ. ლხმ. **ჩუინდ**)

ნიჩუარ (ბქ.)/**ნიჩუარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ნიჩ-ურ-ი „ცხვირი პირუტყვისა; ხორთუმი“, ქიზიყ. „ღორის დინგი“, შდრ. ლეჩხ., იმერ. ნიჩქვ-ი (< მეგრ. ნიჩქვ-ი) „უშნო სახე“

ნიძლჳტ/ლინძლჳტ /ინძლჳტ (ზს.)/**ნიზლჳტ** (ბქ.)/**ნიზლატ** (ქს.) < ქართ. ნა-ძლ-ევ-ი „ორ ადამიანს შორის დადებული პირობა, რომლის მიხედვითაც ერთ-ერთი (დავამი გამტყუნებული) ვალდებულია მეორეს გადაუხადოს რაიმე, – სანაძლეო“ (შდრ. ლშხ. **ნებულ**)

ნიჭ (ზს., ქს.) < ქართ. ნიჭ-ი „ბუნებრივი უნარი შემოქმედებისა კულტურის ამა თუ იმ დარგში, – ტალანტი“

ნოემბერ (ზს., ქს.)/**ნოენბერ** (ზს.) < ქართ. ნოემბერ-ი (< ლათ. **november**) „კალენდარული წლის მეთერთმეტე (და შემოდგომის მესამე) თვე“ (შდრ. ბქ. **საშშობ**, ჩოლ. **საშიშ თოი**)

ნოტა (ლხმ.) *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) ნოვა/ნოვა-ია „თეთრყურძნიანი ვაზის ჯიში, მაღლარი“

ნოქარ (ზს., ქს.)/**ნოქარ** (ლნტ.) < ქართ. ნოქარ-ი (< სპარს. **nukār** „მოსამსახურე, მსახური“) „დაქირავებული პირი, რომელიც მუშაობდა ვაჭართან ან სავაჭრო დაწესებულებაში და ასრულებდა სავაჭრო ხასიათის დავალებებს“

ნოხ (ზს., ქს.)/**ნეხუ** (უშგ.) < ქართ.

ნოხ-ი (< არაბ. **nax**) „მძიმე ჭრელი (სახე-
ებიანი) ქსოვილი, ჩვეულებრივ, ხაოია-
ნი“

ნუკუ (ბქ.) „ნამუსი, სინდისი“ < ძვ.
ქართ. ნუკვა „თხოვნა, ხვეწნა, ვედრება,
მუდარა“

ნუნტ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ნუნა
„ფრჩხილთ გარემო ტყავი“ (საბა), შდრ.
ბქ. **მოფ/მუფეფ**

ნუხტარ (ლხმ.)/**მუხტარ** (ჩოლ.)
„ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. მუხტარ-ი
(< არაბ. **mukhtar** „რჩეული“) „მამაკაცის
საკუთარი სახელი“

ნენძე (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ნინძგი/ნინ-
ძგვი/ნიძგი/ნეძგი/ნენძგი/ნენძგე „ნის-
კარტი“, შდრ. ნინძგუა გადატ. „სახის
წაგრძელება ნისკარტივით, – მოღუშუ-
ლი ყურება“

ო

იაგუნდ (ლშხ., ჩოლ.) „იაგუნდის ძა-
ვი“ < ქართ. იაგუნდი-ი (< არაბ. **iaḡut/
iaḡund**) „ძვირფასი ქვა, ბაც-მოლურჯო
ფერისა, – ლალი“, იხ. **აგუნდ**

იადონ (ჩოლ.) ანთრ. < ქართ. იადონ-ი
(< ბერძ. **aedon** „ბულბული“) „პაწაწინა
მგალობელი ფრინველი“

იათახ (ჩოლ.) „აკაზმულობა ცხენი-
სა“ < ქართ. (რაჭ., იმერ.) იათახ-ი (<
თურქ. **iatak**) 1. „მანძილი ცხენის უკანა
ფეხებს შუა“, 2. გამოთქმაში: „(ცხენი)
იათახს იკრავს, უკანა ფეხებს ერთმა-
ნეთს ურტყამს, – თაბუხს იკრავს“, 3.
რაჭ. „როდესაც დაჭედილი ხარი წინა
ფეხებს ერთმანეთს ახვედრებს“, შდრ.
ლექს. იათაქ-ი „სიარულის დროს ფე-
ხის ფეხზე გასმა“

იალბუზ (ლშხ.) გადატ. „ცუდი ამინ-
დი“ < ქართ. (ქართლ.) იალბუზ-ი (<
რუს. **Ялырец**) „ცივი, ჩრდილოეთის ქა-
რი“, იხ. **იალბუზ**

იანაშ/იანაშ (ზხ.)/**იენაშ** (ქს.) რელიგ.
„ახალი წლის ციკლის დღეობა; გან-
კუთვნილი იყო ფეტვის მოსავლიანო-
ბისათვის და თვალის ტკივილის საწი-
ნააღმდეგოდ (ზედმიწ. – *იონა-ის-{ა})“
< ქართ. იონა წინასწარმეტყველი (<
ძვ. ებრ. **jona** „მტრედი“) „ბიბლიური
წინასწარმეტყველი, წმინდანი იუდა-

იზმში, ქრისტიანობასა და ისლამში“

იანოზ (ბქ.) რელიგ. „ახალი წლის
ციკლის დღეობა; განკუთვნილი იყო
ფეტვის მოსავლიანობის ავკარგიანო-
ბის და, ასევე, თავისა და თვალის ტკი-
ვილისაგან მფარველი ღვთაებისადმი
მიძღვნილი დღესასწაული (ზედმიწ. –
*იონა-ოზ-ა)“ < ქართ. იონა წინასწარმე-
ტყველი (< ძვ. ებრ. **jona** „მტრედი“) „ბიბლიური
წინასწარმეტყველი, წმინ-
დანი იუდაიზმში, ქრისტიანობასა და
ისლამში“ (შდრ. ზხ. **იენშიერ**, ჩხხ. **იენ-
შიერი**)

იან (ზხ.)/**იან** (ბქ.) 1. სკვ. სახ. „იონა“,
2. რელიგ. „წმინდა იონა წინასწარმე-
ტყველის სახელობის ტაძარი“, 3. ტოპ.
„საყდარი; უბანი; სასაფლაო“ < ქართ.
იონა/იონა-მ წინასწარმეტყველი (< ძვ.
ებრ. **jona** „მტრედი“) „ბიბლიური წი-
ნასწარმეტყველი, წმინდანი იუდაიზმ-
ში, ქრისტიანობასა და ისლამში“

იანგ (ზხ., ლნტ.)/**იეგ** (ზხ.)/**იანგ** (ლშხ.,
ჩოლ.)/**იეგ** (ჩოლ., უშგ.) < ქართ. იანგი-
ი (< სპარს. **yāb** „უხვი, ადვილად საშოვნე-
ლი“) „მცირე ფასად ღირებული, მცირე
ფასის მქონე, მცირე ფასისა“; სავარაუ-
დოდ ზხ. **იეგ** < ზან. (მეგრ.) ეგ-ისაგან

იეზ-გარემო/იეზუ-გარემ (ჩოლ.) <
ქართ. ეზო-გარემო „ეზო-მიდამო“

ელ (ზს., ლნტ.) „სოფელი; ნაკლე-სიარი; საყდარი; სათიბი; უბანი (ზედ-მიწ. – ელია)“ *ტოპ.* < ქართ. {წმინდა} ელია (< ძვ. ებრ. *elia* „ღმერთი – სიმაგრე ჩემი“) „ძველი და ახალი აღთქმის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წინასწარმეტყვე-ლი“

ე-ელ-ოზ (ზზ.)/ე-ელი-ოზ (ბქ., ქს.)/ე-ელ-ოზ/ელ-ოზ (ბქ.) „ამინდის მფარვე-ლი ღვთაებისადმი მიძღვნილი დღეო-ბა“ *რელიგ.* < ქართ. ელია-ოზ-ა (||ილია-ოზ-ა) < {წმინდა} ელია (< ძვ. ებრ. *eliyahu* „ღმერთ-ი – სიმაგრე ჩემი“) „ძველი და ახალი აღთქმის ერთ-ერთი თვალსაჩი-ნო წინასწარმეტყველი“

ეელოგია (ლზზ., ჩოლ.) „ზვარაკის ნაწილების (ან საკურთხის) დარიგება“ < ძვ. ქართ. ეელოგია (< ბერძ. *euloghía* „დალოცვა, კურთხევა“) „ნაკურთხი სე-ფისკვერი (წყალი და მისთ.), რომლის ნაწილს აძლევენ ეკლესიაში მორწმუ-ნეს“

ენეაშ (ზზ.) *ტოპ.* „სოფელია ზემო სვანეთში, ლატალის თემში, სადაც აშე-ნებულია იონა წინასწარმეტყველის სა-ხელობის ეკლესია (ზედმიწ. – *იონა-ის-ა)“ < ქართ. იონა {წინასწარმეტყვე-ლი} (< ძვ. ებრ. *jona* „მტრედი“) „ბიბლი-ური წინასწარმეტყველი, წმინდანი იუ-დაიზმში, ქრისტიანობასა და ისლამში“

{ე}ენკენოზ (ზს., ლნტ.)/ენკანოზ (ზზ., ლზმ.)/ენკანოზ (ზზ., ლზზ.)/ეკენოზ (ქს.)/ეკენოზ (ლზზ., ჩოლ.) „ენკენისთვე, სექ-ტემბერი“ < ქართ. ენკენ-ოზ-ა (< ენკენ-ი < ბერძ. (?) „განახლება“) „ქართული საე-რო დღესასწაული“ (შდრ. ზს. *მეკახ*)

იერდანე/იორდანე (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. იორდანე (< ძვ. ებრ. *iordane* „მდინარე, მდინარეობა; პალესტინის ერთ-ერ-თი მდინარე“) „მამაკაცის საკუთარი სა-ხელი, საიდანაც არის ნაწარმოები ქარ-

თული გვარები: იორდანიშვილი, ჟორ-დანიას..., ჭუმბურიძე 1992:120)“, იხ. **იურდან; იურდანში/იურდანიშ ლიც**

იერდგულიანდ (ლზზ.) *ზედმიწ.* – **ერთ-გულ-იან-ად ზმნის.** < ქართ. ერ-თგულ-ად „როგორც ერთგულს შეეფე-რება, – თავდადებულად“

იერდგუილოზ/იერთგუილოზ (ჩოლ.) < ქართ. ერთ-გულ-ოზ-ა „იგივეა, რაც ერთგულება“

იერისთაჲ (ლნტ.) < ქართ. ერისთავ-ი „ჯარის უფროსი, ჯარის მეთაური, სა-რდალი, სპასპეტი, ერისმთავარი...“

იესებ/ესებ (ბქ.)/სები (ლნტ.)/იესებ/იესობა/იესობ (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. იო-სებ-ი (< ძვ. ებრ. *josephus* „გამრავლება“, „მატება“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

იესო ქრისტე (ზს., ლზზ.)/იესო ქრის-ტე (ბქ., ლნტ.)/იესი ქრისტე (ჩოლ.) *რე-ლიგ.* < ქართ. იესო ქრისტე (< ბერძ. *Ἰησους* < ებრ. *jesua*-დან, რაც შემოკლე-ბული ფორმაა სახელისა *jehosua* „იაჰვე ხსნა“ და ბერძ. *χριστός*, რაც არის თარ-გმანი ებრაული სიტყვისა *mashiah* (მე-სია) „ცხებული“) „მამა ღმრთის მხო-ლოდშობილი ძე; ადამიანთა მხსნელი, ღმერთკაცი, ძე ღმერთი“

იეჰუ (ზს., ჩოლ.)/ჰეჰუ (ბქ.) < ქართ. ეჰ-ი 1. „დარწმუნების უქონლობა, უნ-დობლობა, დაურწმუნებლობა“, 2. „ვა-რაუდი, ფიქრი, გუმანი“ (შდრ. ზზ. *ჰარ-კუ, ბქ. ჴარკ; ბქ. ჴერ*)

იფდ (ზს., ლნტ.)/იფდ (ლზზ., ჩოლ.)/იეფდ (ბქ., ჩოლ., უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. იაფ-ად (< სპარს. *yāb* „უხვი, ადვილად საშოვნელი“) „მცირე ფასად“

იეფისკოპოზ/იეფისკოპოზ (ზზ.)/იე-ფისკოპოზ (ლზზ.) *რელიგ.* < ქართ. ეპის-კოპოს-ი (< ბერძ. *ἐπίσκοπος*) „ეპარქიის მეთაური ან მისი თანამემწე მღვდელ-მთავარი“

დეჭუთიმე (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. ექვთიმე (< ბერძ. **εὐθιμῖος** „ეუთილის მზრახველი, გულკეთილი, უზაკველი, უბოროტო“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ემშა (ზს.)/**ემშაი** (ლშხ., ჩოლ.)/ **ემშა/ემშ** (ლნტ.) < ძვ. ქართ. ეშმ-ი (< ფალ. **hēsm (hēsm-ak)** „მრისხანე, ცოფიანი“) „ემშაკი“, ახ. ქართ. „იგივეა, რაც ეშმაკი“

ემშაკ (ზს.)/**ემშაკ** (ზზ.)/**ემშაკ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ემშაი** (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ეშმაკ-ი (< ფალ. **hēsm (hēsm-ak)** „მრისხანე, ცოფიანი“) „სატანა, მაცთური, ბოროტი, ავი სული“, ახ. ქართ. „ბოროტი, ავი სული, მავნე სული, – სატანა, მაცთური“

ეჩ-რლ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ეჩო „ხის სათლელი იარაღი, პირბრტყელი და თოხივით მოხრილი“

იორეტაჟიან (ზზ.) „ორ-სართულიანი“ < ქართ. ორ-ი „რიცხვი“ და < რუს. **Этаж** „სართული“, შდრ. ზან. (მეგრ.)

არტაჟ-იან-ი

იორი (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**იერბი** (ლნტ.) < ქართ. ორ-ი „რიცხვი“

იორისართულაშ (ბქ.)/**იერბისართულიაშ** (ლნტ.) < ქართ. ორ-სართულ-იან-ი „ორი სართულის მქონე (ნაგებობა)“

იორმაგ (ზზ.)/**იორიმაგ/ორმაგ** (ბქ.) < ქართ. ორ-მაგ-ი „ორჯერ აღებული, ორკეცი, ორპირი, ორფა“ (შდრ. ზზ. **იორუფა**, ბქ. **ორფა/იორიფა**; ჩოლ. **იერუ ფხა**)

იორმაგდ (ზზ.)/**ორმაგდ** (ბქ.)/**ორმაგდ** (ლშხ., ჩოლ.) „ერთიორად“ *ზმნის.* < ქართ. ორმაგ-ად „ორჯერ მეტად“

იორნაშ/იორჟნაშ (ზზ.)/**იორინაშ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**იერბინაშ** (ლნტ.) < ქართ. ორ-ნაირ-ი „ორგვარი, ორი სახისა“

იფროს/იეფროს (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ეფროსინე (< ბერძ. (?) „სიხარული, მხიარულება“) „ქალის საკუთარი სახელი“

ო

ოლომსირ (ლნტ.) / {ჟ}ოლომფსირ/**ოლომფსირ** (ჩოლ.) 1. „ჭურის ამოსარეცხი ჩვარი“, 2. *გადატ.* „მაღალი, გამხდარი კაცი“ < ქართ. (ლექს.) **ოლოფსირ-ი** „ჭურის ამოსარეცხი ჩვარი“

ონოფრე (ლხმ.) *ანთრ.* < ქართ. ონოფრე (< ეგვიპ. (?) „წმინდა ხარი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ორდენ (ზს., ქს.) < ქართ. ორდენ-ი (< ლათ. **ordo**-დან „რიგი, წესი, ბრძანება“) „საგანგებო ნიშანი, რომლითაც ხელისუფლება აჯილდოებს განსაკუთრებული დამსახურებისათვის; იგივეა, რაც ორდერი“

ოროხბოროხ (ჩოლ.) „ნაგავი“ < ქართ. (გურ.) ოროხ-მოროხ-ი 1. „ულამაზო სახის ადამიანი“, 2. „ძნელად სავალი უსწორმასწორო გზა ან ადგილი“, 3. „უწეს-

რიგოდ მიყრილი ნივთები“ (შდრ. ზს. **ბი[რ]ლუ**; ბქ. **ხაბუირ**; ზს. **ბენდუ**; ზზ. **ხოლერება**, ბქ. **ხოლერება**; ჩოლ. **ოროხ-ბოროხ**)

ორტოლი/ჟორტოლი (ლშხ.) / **ჟოტოლ** (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. ოტურ-ი „ქლიავის ერთი ჯიშთაგანი“, ლექს. ორტოლე/ორტოლა „ერთგვარი ქლიავი“

ორლობ (ლშხ., ჩოლ.) „სადოვარი (ზედმიწ. – **ორ-ლობე**)“ < ქართ. ორლობე „სოფლებში – გზა, რომელსაც ორ მხარეს ღობეები მიჰყვება“

ოსეთ (ზს., ქს.)/**ოსეთ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ოსეთ-ი „ოსებით დასახლებული ტერიტორია“

ოსრშიდოსრშ/ოსოჟშიდოსჟშ (ზზ.)/**ოსაშიდოსაშ/ოსეშიდოსეშ** (ბქ.)/**ოსრშიდოსრშ** (ლშხ.)/**ოსოაშიდო-**

სოფ (ლნტ.) „იქითურ-აქეთური, მოგონილი ამბავი, ჭორი, მიკიბულ-მოკიბული, მითქმა-მოთქმა (ზედმიწ. – ***ოს**-[ეთ]-ის და **დოს**-[ეთ]-ის)“ < ქართ. **ოს**-ეთ-ი „ოსებით დასახლებული ტერიტორია“

ოფიციატ (ზს., ქს.)/**წფიციატ** (ბქ.) < ქართ. **ოფიციატ**-ი (< გერმ. **Offiziant** < საშ. ლათ. **offizians**-იდან „მსახური“) „რესტორნის, სასადილოს, კაფეს მსახური, – საჰმელ-სასმლის მომტანი“

ოქტომბერ (ზს., ქს.)/**ოკტონბერ** (ზზ.)/**ოქტონბერ** (ჩოლ.) < ქართ. **ოქტომბერ**-ი (< ლათ. **october**) „კალენდარული წლის მეათე (და შემოდგომის მეორე) თვე“

ოქშო (ლშზ., ჩოლ.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. აქმა „შემახილი ფრინველთა დასაფრთხოზად, გასარეკად“

ოღნაშო (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. **ლოღნაშო**/**ლოღნოშო** „კურკოვანი ხეხილი ვარდისებრთა ოჯახისა“

ოღონდ (ზს., ქს.)/**ოღონ** (ლნტ., ეცერ., ლხმ.) *კავშ.* < ქართ. **ოღონდ** „გამოხატავს დათმობას, პირობას, ნატვრას, – როგორმე, რამენაირად, ნეტავ, მხოლოდ, მაგრამ“

ოღრამ (ბქ.) „ბოროტი, გაიძვერა, ცუ-

დი ადამიანი“ < ქართ. **ოღრამ**-ი (< თურქ. **ugraş**) „კაცი, რომელიც როსკიპი ქალებით ვაჭრობს, – ალფონსო“

ოღურო-ჩოღურო (ბქ.)/**ოღრო-ჩოღრო** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. **ოღრო-ჩოღრო** „უსწორმასწორო ზედაპირი“

ოყარო (ჩოლ.) *გადატ.* „ბეჭებში მოხრილი მაღალი და გამზდარი მამაკაცი“ < ქართ. **ოყარ**-ი „იგივეა, რაც ყანჩა“

ოჩან (ჩოლ.) < ქართ. **ოჩან**-ი „ურჩი, ზარმაცი, ჯიუტი (პირუტყვი), – გაქირი“

ოჩერედ (ზს.) / **ოჩერეთ/ოჩერეთ** (ჩოლ.) < ქართ. **ოჩერეთ**-ი (< რუს. **очередь**) „რიგი, ჯერი“

ოცო-ბოდო (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ.) **ოცო-ბოდო** „დაულაგებელი, არეული ლაპარაკი, მიდებ-მოდება; ბოდვა“

ოხ (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. **ოხ/ოჰ** „გამოხატავს წუხილს, სინანულს, გაჯავრებას“

ოხო (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. **ოჰო** „გამოხატავს გაკვირვებას“

ოჯალეშ (ზს., ქს.) *ბოტ.* < ქართ. **ოჯალეშ**-ი „წითელყურძნიანი ვაზის მერული ჯიში“

3

პაბედა/პაბედა (ლნტ.)/**პაბედა** (ჩოლ.) < ქართ. **პაბედა/პობედა** (< რუს. **Победа**) „სამგზავრო მანქანა“

პადრუჩკა (ზს., ქს.)/**პადრუჩკ** (ზზ., ჩოლ.) < ქართ. **პადრუჩკა** (< რუს.) „ხელკავი“

პადუშლ (ზს.)/**პადუალ** (ქს.)/**პადუშლ** (ბქ.)/**პადუალ** (ჩოლ.) < ქართ. **პადუალ**-ი (< რუს. **подвал**) „სარდაფი“

პაკრიშკა (ზს., ქს.) < ქართ. **პაკრიშკა** (< რუს. **Покрышка**) „საბურავი“

პალატკა (ზს., ქს.) < ქართ. **პალატკა** (< რუს. **Палатка**) „კარავი“

პალატ (ზზ., ლნტ.)/**პალეტ** (ბქ.)/**პალატ** (ჩოლ.) „ზალა“ < ძვ. ქართ. (იმერ., რაჭ.) **პალატ**-ი (< ლათ. **palatium**-დან „სასახლე“) „სახლის ქვედა სართული“

პალო (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. **პალო** „მოკლე და მსხვილი ჯოხი, რომელსაც ბოლო წაწვეტებული აქვს მიწაში ჩასარჭობად“

პალტო (ზს., ქს.)/**პალიტო** (ბქ.)/**ზალ-**

ტო (ჩბზ.) < ქართ. პალტო (< რუს. **Пальто** < ფრანგ. **paletot**) „ზევიდან ჩასაცმელი გრძელი, სახელოებიანი სამოსელი“

პანაშუტიდ (ზს., ქს.)/**პანაშუტირ** (ზზ.) < ქართ. პანაშვიდ-ი (< ბერძ. **pannychis**-იდან „მწუხრის ლოცვა, გალობა“) „ლოცვა მიცვალებულისათვის“

პაპუნა (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. პაპუნა „მამაკაცის საკუთარი სახელი, – პაპისა“

პაჟარ (ზს., ქს.) < ქართ. პაჟარ-ი (< რუს. **Пожар**) „ხანძარი“

პარაშოტ (ზს., ქს.) < ქართ. პარაშუტ-ი (< ფრანგ. **parachute** < ბერძ. **para** „წინააღმდეგ და ფრანგ. **chute** „ჩამო“ვარდნა“ სიტყვებისაგან) „დიდი ქოლგის ფორმის მისებური მოწყობილობა მაღალი სიმაღლიდან ვარდნის შესანელებლად...“

პარახოთ (ზზ., ლნტ.)/**პარახოდ** (ზზ., ჩოლ.) < ქართ. პარახოდ-ი (< რუს. **пароход**) „გემი; ხომალდი“

პარასკი (ბქ.)/**პარასგი** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. პარასკევა (< ბერძ. **παρασκευή** „პარასკევი“) „ქალის საკუთარი სახელი“

პარიკმახერ (ზს., ქს.)/**პარკმახერ** (ლნტ.) < ქართ. პარიკმახერ-ი (< რუს. **Парикмахер** < **Парик** და გერმ. **Macher** „გამკეთებელი“) „ოსტატი, რომელიც კრეჟს, პარსავს და თმას ახვევს“

პარკ (ზს., ქს.) < ქართ. პარკ-ი 1. ქსოვილის, ქაღალდის ნაჭერი, ჩანთის მსგავსად შეკერილი ან გაკეთებული; ხმარობენ რისამე ჩასაყრელად, – პატარა ტომარა“, 2. „პარკოსანთა ოჯახის დამახასიათებელი ერთბუდიანი ნაყოფი“

პარპაშობ (ჩოლ.) „თვითნებობა (ზედმდიწ. – ***პარპაშ-ობ-ა**)“ < ქართ. პარპაშ-ი „თავის ნებაზე მოქმედება, თვითნებურად, შეუზღუდველად ქცევა, – ფარფაში, თარეში“

პარტა (ზს., ქს.) < ქართ. პარტა (<

რუს. **Парта**) „მერხი“

პარტაზ (ზზ.) „ვერანი“ < ქართ. პარტაზ-ი „უპატრონოდ მიგდებული, გავერანებული, გაოხრებული, გაჩანაგებული (ადგილ-მამული, სახლ-კარი)“

პასილკა (ზს., ქს.)/**პასილკა** (ბქ.) < ქართ. პასილკა (< რუს. **Посылка**) „ამანათი“

პასპორტ (ზს., ქს.) < ქართ. პასპორტ-ი (< ფრანგ. **passepport**) „პირადობის, ვინაობის დამადასტურებელი საბუთი“

პასუხგება (ზს., ქს.) < ქართ. პასუხის-გება „ჩადენილი საქციელის, მოქმედებისათვის პასუხის მიცემა, – ანგარიშგება, სამსჯავროს წინაშე წარდგომა“

პასუხგებელ (ლზზ., ჩოლ.) < ქართ. პასუხის-მ-გებელ-ი „ვისაც პასუხისმგებლობა აკისრია, ვინც პასუხს აგებს“

პასუხი (ზს., ლნტ.)/**პასუხ** (ბქ., ლზზ., ჩოლ.)/**პასუხი**(ბქ.)/**პასუხი** (ლზზ., ჩოლ.)/**პასიხი** (უშგ.) < ძვ. ქართ. პასუხ-ი (< ფალ. **passax**, ახ. სპარს. **pāsux**) „შეკითხვის, მიმართვის მისაგებად ნათქვამი (ან დაწერილი), – სიტყვის მიგება“

პატარძალ (ზს., ქს.)/ **პატარძალ** (ლნტ.) < ქართ. პატარძალ-ი „ახალწაქორწინევი ქალი“, იხ. **წუთილ**

პატრონ (ზს.)/**პატრონა** (ლნტ.) „ტყვია“ < ქართ. პატრონ-ა/პატრონ-ი (< ფრანგ. **patron** „ტრაფარეტი, თარგი“) „ვაზნა“ (შდრ. ზს., ლნტ., ჩოლ. **ცხტი**, ლზზ. **ცხუ**; ზზ. **ფინდიხ**, ბქ., ქს. **ფინთიხ**)

პატრონ-ობ (ზს., ქს.)/**პატონ-ობ** (ჩოლ.) < ქართ. პატრონ-ობ-ა (< პატრონ-ი < ლათ. **patronus** „მფარველი“) „მოვლა, ზრუნვა, მფარველობა; ბატონობა“ (შდრ. ზს., ლზზ. **ლიფუსდ**, ლნტ., ჩოლ. **ლიფუსტ**)

პატრენ (ზზ., ლნტ.)/**პატრონ** (ბქ., ლზზ., ჩოლ.)/**პატრენ** (ლნტ., უშგ.) < ქართ. პატრონ-ი < ლათ. **patronus**

„მფარველი“ (შდრ. ზს. ფუსდ, ბზ., ლშხ. ფუსტუნ, ლნტ., ჩოლ. ფუსტ)

პატიდლო (ზს., ქს.)/**პამიდლო** (ბქ.)/**პამიდლო** (ჩოლ.) < ქართ. პავიდლო (< რუს. **Повидло**) „ხილფაფა“

პალტირ (ზს., ლნტ., უშგ.)/**პანლტირ** (ზს.)/**პალურ** (ლშხ., ჩოლ.)/**პანლტირ** (ჩოლ.) < ქართ. პანლურ-ი „უკნიდან მუხლის, ფეხის ამოკვრა“ (შდრ. ბზ. **ჟიმდ**)

პალტრამ (ზს.)/**პალტრამ** (ბქ.) „მეწიხლია“ < ქართ. პანლურ-ი „უკნიდან მუხლის, ფეხის ამოკვრა“ (შდრ. ბზ. **ჟიმდამ**; ბზ. **წარფხნამ**, ბქ. **წარფხნამ**, ლშხ., ჩოლ. **წარფხნამ**)

პაჭაჭყ (ჩოლ.) „პატარა გოგო“ < ქართ. ბაჭაჭყ-ან-ა, ბაჭაჭყ-ებ-ი „წვრილი ბავშვები, – ბასარსხლები“, შდრ. **ბაჭაჭყ**

პაჭკა (ზს., ქს.) < ქართ. პაჭკა (< რუს. **пачка**) „დასტა, შეკრული“

პაჭნაკ/პაჭინაკ (ბქ.)/**პაჭნიკ** (ჩოლ.)⁶⁵ < ქართ. პაჭანიკ-ი/პაჭინაკ-ი „საკოჭური პაიჭისა“ (საბა), „ფეხის გულზე ამოსადები ზონარი პაიჭის დასამაგრებლად“. || „ასეთივე ზონარი მამაკაცის ქვედა საცვლისა“

პამიდორ (ზს.)/**პამინდორ** (ლშხ.)/**პამიდორ** (ლნტ., ჩოლ.)/**პამინდორ** (ლხმ.) **ბოტ.** < ქართ. პამიდორ-ი/პომიდორ-ი (< რუს. **Помидор** < იტალ. **pomidoro** „ოქროს ვაშლები“) „ბოსტნეული ძალყურძენასებრთა ოჯახისა“

პაპიროზ (ზს., ლნტ.)/**პაპიროზ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პაპიროს-ი (< რუს. **Папирос** < პოლ. **papieros** < **papier**-იდან „ქაღალდი“) „თამბაქოთი ამოვსებული ქაღალდის მილი ქაღალდისავე მუნდშტუკით“

პერპოლდამ (ბზ.)/**პერპოლდამ** (ლშხ., ჩოლ.)/

პერპოლდამ (ლნტ.)/**პერპოლდამ** (ჩოლ.) **რელიგ.** < ქართ. პეტრე-პავლ-ობ-ა „უდიდესი ქრისტიანული დღესასწაული“

პარტია (ზს.)/**პარტია** (ლშხ., ჩოლ.)/**პარტიამ** (ლნტ.) „პარტია, ჯგუფი; წყება“ < ქართ. პარტია (< რუს. **Партия** < ლათ. **pars**-იდან „ნაწილი“) 1. „კლასის მოწინავე, ორგანიზებული ნაწილი, რომელიც იცავს თავისი კლასის ინტერესებს და ხელმძღვანელობს მის პოლიტიკურ ბრძოლას პარტიულ კლასებთან“, 2. „ერთნაირ შეხედულებათა და მისწრაფებათა მქონე ადამიანების ჯგუფი, – ბანაკი, დაჯგუფება...“

პარტია-პარტიად (ზს.)/**პარტია-პარტიად** (ლშხ., ჩოლ.)/**პარტიამ-პარტიად** (ლნტ.) „ჯგუფად; წყებად (ზედმიწ. – ***პარტია-პარტი-ად**)“ **ზმნის.** < ქართ. პარტია (< რუს. **Партия** < ლათ. **pars**-იდან „ნაწილი“) 1. „კლასის მოწინავე, ორგანიზებული ნაწილი, რომელიც იცავს თავისი კლასის ინტერესებს და ხელმძღვანელობს მის პოლიტიკურ ბრძოლას პარტიულ კლასებთან“, 2. „ერთნაირ შეხედულებათა და მისწრაფებათა მქონე ადამიანების ჯგუფი, – ბანაკი, დაჯგუფება...“

პატეფონ/პატიფონ (ბქ.) < ქართ. პატეფონ-ი („პატე“. – გრამოფონის ფრანგული ფირმის სახელწოდება და ბერძ. **phōnē** „ბგერა“) „ყუთის ფორმის მექანიკურ-აკუსტიკური აპარატი, რომელიც გადმოსცემს გრამოფონის ფირფიტაზე ჩაწერილ ბგერებს“

პატიოსან (ზს., ლნტ.)/**პატიოსან** (ბქ.)/**პატიოსან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პატიოსან-ი „კეთილსინდისიერი, მართალი, წესიერი, ნამუსიანი, უემშაკო, უანგარო (ადამიანი)“

პატიოსნობ (ზს., ლნტ.)/**პატიოსნობ**

(ქს.) < ქართ. პატიოსნ-ებ-ა „კეთილსინდისიერება, ნამუსიანობა“

პატიუ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**პატიუ** (ლშხ., ჩოლ.) „პატივი, პატივისცემა“ < ქართ. პატივ-ი (< ფალ. ***pativ**) „კარგად მოპყრობა, დაფასება, სახელი, ღირსება; გამასპინძლება...“ (შდრ. ბქ. **სიკცხპუ/სიკცხუ**; ზს. **ლუგჟენ/ლუგონ**)

პატიუცემა (ბქ., ლნტ.)/**პატიუცემა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პატივისცემა „პატივით მოპყრობა, – თავაზიანი, მოწიწებული დამოკიდებულება; დაფასება“ (შდრ. ზს. **პატიუთი ლიყრინე/ლიჩუმი**; უშგ. **ლიკიცხაუ**)

პატრიჯან (ზს.)/**პატრიჯან** (ბქ., ქს.)/**ბადრიჯან** (ზზ.)/**პატრაჯან** (ჩზხ.)/**პატრაჯ/პატრეჯან** (ჩზხ., ლხმ.) „პომიდორი; ბადრიჯანი“ **ბოტ.** < ქართ. ბადრიჯან-ი (< სპარს. **badnižan/badližan**) „ერთწლოვანი ფართოფოთლებიანი ბოსტნეული მცენარე“, შდრ. მესხ. **პატლიჯან-ი**

ბელატ/ბელატ (ლშხ.) < ძვ. ქართ. (გურ., იმერ.), ზან. (მეგრ.) **ბელატ-ი** „იგივეა, რაც მართებული მელოტი; უთმო“ (შდრ. ბზ. **მუსტაფა**, ბქ. **სტუფა**; ბქ. **ჭეგირ**; ჩოლ. **ფხიკ**)

პენსია (ზს., ქს.)/**პერსია** (ზზ.)/**პენსამ** (ბქ.)/**პენისია** (ჩოლ.) < ქართ. პენსია (< ლათ. **pension**-დან „გადახდა“ რუს. ენის მეშვ.) „მოქალაქეთა სისტემატური (ფულადი) უზრუნველყოფა სახელმწიფოს ხარჯზე კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში“

პერეტალ (ზს., ქს.)/**პერეტალ** (ბქ.) < ქართ. პერეტალ-ი (< რუს. **Перевал**) „უღელტეხილი, გადასავალი, ზეკარი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. ბქ. **თანაღ**, ბქ. **თანდი**, ლშხ., ჩოლ. **თანაღ**)

პერო (ზს., ქს.) < ქართ. პერო (< რუს. **перо**) „კალამი“

პეროხუ (ბქ.) „ტაფაზე გამომცხვარი

აფუებული ცომის პური“ < რუს. **Пирог** „ღვეზელი“

პეტერბურგ (ზს., ქს.)/**პეტერგ** (ჩოლ.) **ტოპ.** < ქართ. პეტერ-ბურგ-ი (< რუს. **Петербург**) „რუსეთის ფედერაციის ერთ-ერთი ქალაქი“

პეტლ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. პეტლ-ი (< რუს. **Петля**) „კარის ჩამოსაკიდი, – ანჯამა“

პეტრე (ზს., ქს.) **ანთრ.** < ქართ. პეტრე (< ბერძ. **Πέτρος** „კლდე, ლოდი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

პეტროუსკ/პეტრიუსკ (ზზ.) **ტოპ.** < ქართ. პეტროვსკ-ი (< რუს. **Петровский**) „სოფელი რუსეთის ფედერაციაში“

პეხილ (ზს., ჩოლ.)/**პოხილ** (ლშხ.)/**პოხე** (უშგ.) „ქონი; ცმელი, საპოხი“ < ქართ. პოხილ-ი/პოხიერ-ი „მსუქანი, ცხიმით მდიდარი; ნოყიერი“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. **ღჟესე**, უშგ. **ღჟსე**)

პემან (ზზ.)/**პამან** (ბქ.)/**პამან** (ლშხ.)/**პამან/პამან** (უშგ.) < ქართ. პემან-ი (< სპარს. **paymān**) „პირობა, აღთქმა“

პილპილ (ზზ.)/**პიმპილამ/პიმპილამ** (ლშხ., ჩოლ.)/**პინპილ** (უშგ.)/**პინპილამ** (ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. პილ-პილ-ი, ლეჩხ., იმერ., გურ. პიმ-პილ-ი, რაჭ. პიპ-ილ-ა/პიმ-პილ-ა, აჭარ. პირ-პილ-ო, ინგ. პირ-პილ „წიწკა“

პილწ/ბილწ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**პიწ** (უშგ.) < ძვ. ქართ. ბ/პილწ-ი (< ძვ. სომხ. **piɾc**) „უწმინდური; საზიზღარი, საძაგელი; უწმაწური, უხამსი; გარყვნილი“

პილწიან (ზზ.)/**პილწიან** (ლშხ., ჩოლ.) „უწმინდური, საძაგელი“ < ძვ. ქართ. ბ/პილწ-იან-ი (< ბ/პილწ-ი < სომხ. **piɾc**) „უწმინდური; საზიზღარი, საძაგელი; უწმაწური, უხამსი; გარყვნილი“ (შდრ. ბზ. **ლაჟგან**, ბქ. **ლაჟგან**, ლშხ., ჩოლ. **ლაჟგარ**; ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ჟიდრობა**, ლშხ. **ჟინდრობა/ჟონდრობა**, ლნტ.

უდინდრობა)

პილწ-მაპილწ (უშგ.) „ქვეწარმავალი“ < ძვ. ქართ. ბ/პილწ-ი (< ძვ. სომხ. **piṛc**) „უწმინდური; საზიზღარი, საძაგელი; უწმაწური, უხამსი; გარყვნილი“ (შდრ. ბზ. **მეზჭლ**, ბქ. **მეზულ/მეზუილ**, ლშხ. **მუზულ**, ლნტ. **მუზილ/მეზილ**, ჩოლ. **მეზილ**; ზს., ლშხ., ჩოლ. **ურშუნა**, ლნტ. **ურშონა**)

პილწობ (ბზ., ქს.) < ძვ. ქართ. ბ/პილწ-ობ-ა (< ბ/პილწ-ი < ძვ. სომხ. **piṛc** „უწმინდურობა; საზიზღრობა, სისაძაგლე; უწმაწურობა, უხამსობა; გარყვნილება“

პინ-ი-ოლ (ჩოლ.) „პატარა ჯამი (ზედმიწ.) – *პინ-უც-ა“ < ქართ. (ჯავახ., აჭარ., გუდამაყრ., მთიულ.) პინა „ხის დიდი ჯამი“, (მთიულ., გუდამაყრ.) სპილენძის ტაშტი, ჭურჭელი რძისა; საწყაო“

პინო {მეშხე} (ლნტ.) **ბოტ.** < ქართ. პინო {შავი} „ფრანგული წითელყურ-მნიანი საღვინე ვაზის ჯიში“

პინტ (ზს.) „ჩვარი, ჭინჭი; ნაფლეთი“ < ზან. (მეგრ.) პინტ-ი (< ქართ. ბინტ-ი < გერმ. **binde** „ვიწრო გრძელი ნაჭერი რბილი თეთრი ქსოვილისა (ჩვეულები-სამებრ – მარლისა), რომელიც გამოიყენება ჭრილობის, ნაღრძობის... შესახვე-ვად“) „ბინტი, ჩვარი, ჭინჭი“ (შდრ. ბზ. **ქაც**, ლშხ. **ქეც**)

პირდაპირ (ზს., ქს.) / **პირდაპირ** (ლნტ.) **ზმნის.** < ქართ. პირდაპირ „მოპირდაპირე მხარეს; პირდაპირი მიმართულებით...“ (შდრ. ზს. **ნამწუინქა**; ბქ. **ჟიშხდ**; ლშხ. **ყადავათ**)

პირკაღ (ბზ.)/**პირკალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**პირკაღ** (ჩოლ.) < ქართ. პირკალ-ი „იგივეა, რაც მიტკალ-ი (< არაბ. **mitkal**) „ბამბის თეთრი ქსოვილი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) პირკალ-ი და ლაზ. მიტკალ-ი, იხ. **მიტკაღ**

პირმეტყუელ/ პირტყუ-მერტყუე-ილ/პირტყუეუილ (ბზ.) < ქართ. პირ-მეტყველ-ი „ვინც მეტყველებს; მჭევრმეტყველი, რიტორი“

პირობ (ზს., ქს.) „თანხმობა“ < ქართ. პირ-ობ-ა 1. „შეთანხმება, ხელშეკრულება, გადაწყვეტილება“, 2. „წინადადება, მოთხოვნა...“ იხ. **თასტდებ**

პირსახოც (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**პირსახუცე** (ბზ., ლნტ.) < ქართ. პირ-სახოც-ი „ქსოვილის ვიწრო და მოგრძო ნაჭერი, რომლითაც პირსა და ხელებს იმშრალევენ“ (შდრ. ბზ. **ლაკუტცან**, ბქ. **ლაკუტცანი**, ლშხ., ჩოლ. **ლაკუტცან**, ლნტ. **ლაკუტცან**)

პირუტყუ (ზს., ქს.)/**პირიტყუ** (ბზ., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. პირ-უტყვ-ი 1. „უტყვი, უენო“, 2. **გადატ.** „ცხოველი, საქონელი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. **ქუინლგმგენე**, ბქ. **ქუინიგმგენე/ ქუილგმგენე/ ქუინგმგენე**, ლშხ. **ქუნლგმგენე**; ბქ. **ჟეთხმალ**)

პირტელ (ზს., ქს.) < ქართ. პირველ-ი „რიგითი რიცხვითი სახელი – ერთ-ის შესაბამისი: 1. „რიგით სხვაზე უწინარესი, ყველაზე წინ მყოფი“, 2. „ვისაც (რასაც) პირველი ადგილი უკავია, – ყველაზე კარგი, საუკეთესო“

პირფერაზ (ბქ.) „მლიქვნელობა“ < ქართ. პირ-ფერ-ობ-ა „პირფერის თვისება; პირფერად ყოფნა, – მლიქვნელობა, პირმოთნეობა, არაგულწრფელობა“ (შდრ. ზს. **ჩითახუირობ/ჩითახორობ**, ლშხ., ჩოლ. **ჩითახუითობ**)

პირშილ (ლშხ.)/**პირშუილ** (ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) პირშილ-ი „გაუქნელად, კაკლად შეკმაზული ლობიო“

პირცელ (ლხმ.) < რუს. **Прицел** „მი-საბმელი“

პირჯუტარ (ზს., ლნტ.)/**პირჯუტარ** (ლშხ., ჩოლ.) **რელიგ.** < ქართ. პირჯვარ-ი „ჯვარ-

რი, რომელსაც მორწმუნე გამოისახავს შუბლზე, მკერდზე და მხრებზე თითების მიდებით“

პიტ (ზს., ქს.) „პატარა მჭადი, პური, კვერი“ < ქართ. პიტა (< ბერძ. *πίτα* „პური, ნამცხვარი, ტორტი“) „მრგვალი, ბრტყელი უსაფუარო პური“, შდრ. ზან. (მეგრ.) პიტა „პატარა, ერთი ბეწო რაიმე; ნაწილი“

პიტნა (ზზ.)/**პიტნა** (ლშზ., ჩოლ.)/**პიტნა** (ლნტ.)/**პიტნა**/**პიტინა** (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. პიტნა „ტუჩოსანთა ოჯახის სურნელოვანი მცენარე“, იხ. **მინთორ/მინთოლ**

პიტა (ზს., ქს.) < ქართ. პივა (< რუს. *Пиво*) „ლუდი“

პლასტინკა (ზს., ქს.) < ქართ. პლასტინკა (< რუს. *Пластика*) „პატეფონის ფირფიტა“

პლატოკ/პლატოქ (ზზ.)/**პლატუკ** (ზზ., ქს.)/**პლატოკ/პილატოკ**[უ] (ბქ.)/**პლატუიკ/პლატუიკუ/პლატუკ**[უ] (ლნტ., ჩოლ.)/**პლატიკუ** (ლნტ.) / **პლატუქ** (ჩოლ.) < ქართ. პლატოკ-ი/პლატუკ-ი (< რუს. *платок* „თავსაფარი“) „ცხვირსახოცი“ (შდრ. ბქ. **ლაკუტანი/ლაკუტანარ**)

პლან (ბქ., ლნტ.)/**პლან** (ჩოლ.), *გამოიყ. გამოთქმაში: მერმე პლანიშ* „სხვანაირი (ზედმიწ. – *მე-ორ-ე პლან-ის)“ < რუს. *план* „გეგმა; ფორმა“

პოდნოს (ზს.)/**ფოდნოს** (ჩოლ.) < ქართ. პოდნოს-ი (< რუს. *Поднос*) „სინი, ხონჩა, ტაბაკი“

პოეტ (ზს., ქს.) < ქართ. პოეტ-ი (< რუს. *поэт* < ბერძ. *poiētēs*) „ლექსების მწერალი, მხატვრული ნაწარმოების ლექსად მთხზველი, – მგოსანი“ (შდრ. ბქ. **ლექსრე მგარი**)

პოლ (ზს., ქს.) < ქართ., ზან. (მეგრ.) პოლ-ი (< რუს. *пол*) „იატაკი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **სგირი**; ბქ. **ყ[უ]ერბ**; უმგ. **გერამ**)

პოლიცია (ზს., ქს.)/**პოლიცია** (ზზ.) < ქართ. პოლიცია (< გერმ. *polizei*) „საგანგებო სახელმწიფო ორგანოები, რომლებიც შეიარაღებული რაზმებით იცავენ არსებულ წყობილებას და გაბატონებული კლასის ინტერესებს...“

პოლკ (ზს., ქს.) < ქართ. პოლკ-ი (< რუს. *полк*) „ჯარის ნაწილი, რომელსაც აქვს დამოუკიდებელი მმართველობა და მეურნეობა; ჩვეულებრივ, შედის დივიზიის ან ბრიგადის შემადგენლობაში, – ლეგიონი“

პოლკოვნიკ (ზს., ქს.) / **პოლკონიკ** (ბქ.) < ქართ. პოლკოვნიკ-ი (< რუს. *полковник*) „ოფიცრის ხარისხი; პოლკის მეთაური“

პოლსაპოშკარ (ბქ.)/**პოლზაპოშკარ** (ლშზ.)/**პოლსაპოშკარ**/**ფოლსაფოშკარ** (ჩოლ.) < ქართ. პოლსაპოშკ-ებ-ი (< რუს. *Полусапожки*) „დაბალყელიანი, მოკლეყელიანი ფეხსაცმელი“

პომოშნიკ (ზს., ქს.)/**პოპოშნიკ** (ზზ.) < ქართ. პომოშნიკ-ი (< რუს. *Помощник*) „დამხმარე, თანამემწე“

პოტიკ (ზს., ქს.) < ქართ. (ლეჩხ.) პოტიკ-ი „მიდებ-მოღება“, შდრ. ზან. (მეგრ.) პოტიკ-ი „უბრალო; უმნიშვნელო რამ; არარაობა“ (შდრ. ზზ. **მიქუდილ**, ბქ. **მოქდილ**; ბქ. **ტყარაბურა**)

პოჭარ (ზს., ლნტ.)/**პოჭარ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. პოვარ-ი (< რუს. *повар*) „მზარეული“

პრას (ზს., ჩოლ.)/**პრასა** (ლნტ., ჩოლ. ლხმ.) *ბოტ.* < ქართ. პრას-ი/პრასა „კულტურული ხახვის ერთ-ერთი სახეობა“

პრპუზია (ბქ.)/**პრპუზია** (ლნტ.)/**პრპუზია** (ჩოლ.) < ქართ. პრავიზია (< რუს. *провизия*) „სურსათი, საწვავი“

პრიან (ჩოლ.) „მისაღები“ < ქართ. უპრიან-ი „მისაღები, შესაფერისი...“

პრიელა (ჩოლ.) < ქართ. პრილა

„მბრწყინავი, მოლაპლაპე, მოელვარე“ (მდრ. ბქ. ჭკერი, ჭანქალ; ლშხ., ჩოლ. მკრუჟე)

ფრიალა (ჩოლ.)/**ფრიალა** (ლშხ.) „გაშლილი თევზი“ < ქართ. (იმერ.) ფრიალა „გადაშლილი თევზი“

პრიმუს (ლნტ.) < ქართ. პრიმუს-ი (< ლათ. **primus** „პირველი“) „ერთგვარი ნავთქურა“

პრისდჳჲ/პირისდჳჲ (ბზ.)/**პირსდჳჲ** (ბზ., ლხმ.)/**პრისდაჲ** (ბქ., ქს.)/**პრისტაჲ** (ლშხ.) < ქართ. პრისტავ-ი (< რუს. **пристав**) „ბოქაული; ზედამხედველი“

პროდუქტ (ზს., ქს.) < ქართ. პროდუქტ-ი (< რუს. **Продукт** < ლათ. **Productus**-იდან „წარმოქმნილი, ნაწარმოები“) „სურსათ-სანოვარე, ხორავი...“

პროკურორ (ზს., ქს.)/**პროკრორ/პროკროჲ** (ბქ.) < ქართ. პროკურორ-ი (< რუს. **Прокурор** < ფრანგ. **procureur** < ლათ. **procuro**-დან „ვზრუნავ“) 1. „თანამდებობის პირი, რომლის მოვალეობაა თვალყური ადევნოს კანონთა შესრულებას და პასუხისგებაში მისცეს კანონის დამრღვევნი“. 2. „სახელმწიფო ბრალმდებელი სასამართლო პროცესზე“

პროპკა (ზს., ქს.)/**პრობკა** (ზს.) < ქართ. პროპკა (< რუს. **пробка**) „საცობი“

პროსტინა (ზს., ქს.)/**პროსტინა** (ბქ.) < ქართ. პროსტინა (< რუს. **простыня**) „ზეწარი“

პროფესია (ზს., ქს.)/**პროფესი** (ლნტ.)

< ქართ. პროფესია (< ლათ. **professio** რუს. ენის მეშვეობით) „მუდმივი ხელობა, საქმიანობა, სპეციალობა, რომლითაც ადამიანი თავს ირჩენს“

პრჳფისორ/პრჳფესორ/კჳფისორ/პრჳფესორ (ბქ.) < ქართ. პროფესორ-ი (< ლათ. **professor** „მასწავლებელი, დამრიგებელი“) „უმაღლესი სამეცნიერო წოდებულება უმაღლესი სკოლის მასწავლებლისა, რომელსაც, ჩვეულებრივ, მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხი აქვს“

პროცენტ (ზს., ქს.) < ქართ. პროცენტ-ი (< ლათ. **procentum** „ასისათვის“) 1. „რაიმე რიცხვის ერთი მეასედი ნაწილი. ||რისამე რაოდენობა“, 2. „სარგებელი სხვისი თანხით სარგებლობისათვის“

პულიმიოტ (ზს., ქს.) < ქართ. პულიმიოტ-ი (< რუს. **Пулемѣт**) „ტყვიამფრქვევი“

პურმჳრილ (ბქ.)/**პურმარილ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პურ-მარილ-ი „სტუმრისათვის მირთმეული საქმელ-სასმელი; სტუმართმოყვარეობა, სტუმრის გულუხვად დახვედრა“

პურმჳრილჳნ (ბქ.)/**პურმარილიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. პურმარილ-იან-ი „სტუმართმოყვარე, ხელგაშლილი“ (მდრ. ბზ. **ლურდბჳშ**, ბქ. **ლურდუბჳშ/ლგდბჳშ**, ლშხ., ჩოლ. **ლურდბაშ**; ბქ. **ხოჩა პჳტიჲიშ**)

პურმჳჲ (ჩოლ.) < ქართ. პურმჳვ-ი „პურადვირი, ძუნწი ადამიანი“

ჟ

ჟაკეტ (ზს., ქს.) < ქართ. ჟაკეტ-ი (< რუს. **Жакет** < ფრანგ. **jaquette**) „ქალის მოკლე ზედა ტანსაცმელი, უპირატესად წელში გამოყვანილი“

ჟამ-ობ (ზს., ქს.)/**ჟჳმ-ობ** (ბზ.) „ჭირია-

ნობა“ < ქართ. ჟამ-ობ-ა (< ჟამ-ი < ფალ. **žam, zamān** „დრო, საათი“) „ჟამის, შავი ჭირის ეპიდემია, – იგივეა, რაც ჟამიანობა“

ჟამ ი დჳრედ (ჩოლ.) „დრო და ჟამი“ < ქართ. ჟამ-ი (< ჟამ-ი < ფალ. **žam,**

zamān „დრო, საათი“) „შავი ჭირი“ და ძვ. ქართ. დრო (< ძვ. ინდ. **etū** „დრო, წესრიგი, განაწესი“) „ჟამი, ვადა“, ახ. ქართ. დრო 1. „გარემომცველი სამყაროს განვითარების ობიექტური აღქმა; ისტორიული და ხილული პროცესების თანამიმდევრობის აღნუსხვა საუკუნეებით, წლებით, დღეებით, საათებით“, 2. „გარკვეული მონაკვეთი საუკუნეების, წლების, დღეების, საათებისა და მისთანათა, როდესაც რამე ხდება, რაიმე პროცესი, მოვლენა მიმდინარეობს, – ხანი, ჟამი“

ჟანტ (ჩოლ.) „გაჟღენთილი, ნოტიო“ < ქართ. (ხევს., თუშ.) ჟანტ-ი „ნედლი, სველი ძნა“

ჟაჲ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მჟავე „და-მჟავებული, დამწნილებული, – იგივეა, რაც მწნილი“ (შდრ. ზს., ქს. **მეხიმ**)

ჟაჲელად (ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. (რაჭ., გურ., აჭარ.) მჟაველა „დაბალი ტანის ბალახი“ (შდრ. ბზ. **მუთჳჳჳრი**, ბქ. **მუთხჳჳრი/მუნთხჳჳრილ**, ლშხ. **მუთჳჳჳრი**)

ჟაჲ-რ-ა/ჟაჲ-რ-ა (ლშხ.)/ჟაჲ-რ-ა (ლნტ.) < ქართ. მჟავე-ულ-ი „მწნილეულობა“ (შდრ. ბზ. **მეხმგრა**, ბქ. **მეხმგრა**, ჩოლ. **მეხიმგრა**; ბქ. **მეტხოლ**)

ჟამ (ზს., ლნტ.) **ჟამ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჟამ-ი (< ფალ. **zam/zamān** „დრო, საათი“) 1. „შავი ჭირი“, 2. „უჟმური, პირქუში (ადამიანი)“, შდრ. ზს., ქს. **ჟონა/ჟანა**)

ჟამილჳშ (ბქ.) „სათიბი (ზედმიწ.) –

***ჟამ-უკ-ის-{ა}“** ტოპ. < ქართ. ჟამ-ი (< ფალ. **zamān** „დრო“) „შავი ჭირი“

ჟამჳშ (ბზ.) „სოფელი (ზედმიწ.) – ჟამ-ის-{ა}“ ტოპ. < ქართ. ჟამ-ი (< ფალ. **zamān** „დრო“) „შავი ჭირი“

ჟენია (ზს., ქს.)/ჟენი (ჩოლ.) **ანთრ.** < ქართ. ჟენია „ქალის საკუთარი სახელი“⁶⁶

ჟემტ (ზს., ქს.) „თუნუქი“ < ქართ. ჟემტ-ი (< რუს. **Жестъ** „თუნუქი“

ჟინალ (ბზ., ქს.)/ჟინლ (ბქ.) **ზოოლ.** < ადიღ. **სგნჳ** „ბატკანი, კრავი“, შდრ. აფხაზ. **ა-სგს** „კრავი“

ჟინჟილ (ზს., ქს.) < ქართ. ჟინჟილ-ი „ჩირალდანი“

ჟონეთ (ჩოლ.) „ზღაპრის ტოპონიმი“ < ქართ. ჟონეთ-ი „სოფელი წყალტუბოს მუნიციპალიტეტში, ოფურჩხეთის თემში“

ჟურნალ (ზს., ქს.) < ქართ. ჟურნალ-ი (< რუს. **Журнал** < ფრანგ. **journal**) „გაზეთი“

ჟურ (ჩოლ.) < ქართ. ჟურ-ი 1. „ფოთლიანი რტო (საბა). – შტო, რომელსაც ფოთლები შერჩენილი აქვს“, 2. იმერ. „ჭოკი, ხალა“

ჟღარად (ლშხ.) < ქართ. ჟღალ-ი 1. „შავმოწითალო (ფერი)“, 2. „შავთეთრი, რუხი, მუქი ნაცრისფერი“

ჟღერ (ლშხ.) < ქართ. (ლეჩხ.) ჟღერ-ი „თქეში, თავსხმა წვიმა“

ჟღჳინტ (ქს.) < ქართ. ჟღჳინტ-ი „წკჳინტლი“ (შდრ. ბქ. **წჳმხჳ**)

რ

რაგატკა (ბქ.)/ლაგატკა (ჩოლ.)/ლაგ-ლჳტკ (უშგ.) < ქართ. ლაგატკა (< რუს. **Рогатка**) „შურდული“

რაგჳ (ჩოლ.) „მსხვილი, კორმებიანი

ხეების გროვა; დიდი თოვლი“ < ქართ. (იმერ.) რაგვ-ი „დაწნული ღობე, შემოღობილი, შემორაგული“

რადიაკტიჳ (ლშხ.) < ქართ. რადიაც-

ტიურ-ი (< რუს. **Радиоактивный**) „რასაც რადიოაქტივობა ახასიათებს“

რადიოაქტიუობა (ლშხ.) < ქართ. რადიოაქტივ-ობ-ა (< რუს. **Радиоактивность**) „რომელიმე ქიმიური ელემენტის არასტაბილური იზოტოპების სპონტანური გადაქცევა სხვა ელემენტის იზოტოპებად...“

რაზგონ (ზს., ქს.)⁶⁷ < ქართ. რაზგონ-ი (< რუს. **Разгон**) „გაქანება“

რაზმ (ზს., ქს.)/**რზზ** (უშგ.) „მწყობრი, რიგი“ < ქართ. რაზმ-ი „მწყობრი ჯართა“ (საბა), – ჯარის, ლაშქრის ნაწილი, რომელიც გარკვეულ საბრძოლო ამოცანას ასრულებს“

რაზმერ (ზს., ქს.) < ქართ. რაზმერ-ი (< რუს. **Размер**) „ზომა, ოდენობა, სიდიდე...“

რაკეტა (ზს., ქს.)/**რაკეტა** (ბქ.) < ქართ. რაკეტა (< გერმ. **Rakete**) „რეაქტიული ძრავას მქონე საფრენი აპარატი...“

რაყდენ (ზს., ქს.) *ანთრ.* < ქართ. რაყდენ-ი (< ირან. **raydēn** „სჯულ-ბედნიერ-ი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

რაფად/რაფი/რაფო (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. რაფიელ-ი (< ძვ. ებრ. **רָפָא** „ღვთის შემწეობით განკურნებული“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, შდრ. ქართ. რაფო (რაფიელის შემოკლებული ფორმა)

რაჭ (ზს., ქს.)/**რწჭ** (ბქ.) *ტოპ.* < ქართ. რაჭა „საქართველოს ერთ-ერთი კუთხე“

რახ (ზს., ქს.) < ქართ. რახ-ი (< სპარს. **rah** < არაბ.-თურქ.) „არაყი“ (შდრ. ბქ. **ჯახზნრ** „ნაბოლარა არაყი“)

რახიტ (ზს., ქს.) < ქართ. რახიტ-ი (/რაქიტ-ი < ბერძ. **rhachis** „ხერხემალი“) „ბავშვთა დაავადება, გამოწვეული D-ვიტამინის ნაკლებობით“

რახიტაძნ (ზს., ლნტ.)/**რახიტაინ**

(ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რახიტ-იან-ი (/რაქიტ-იან-ი < ბერძ. **rhachis** „ხერხემალი“) „რაქიტით დაავადებული“

რახტ (უშგ.) < ქართ. რახტ-ი „აღვირის მორთულობა ოქროსი ან ვერცხლისა“

რავტ (ბქ.)/**რავტ** (ლშხ., ჩოლ.) „მოწყეული, მოფამფალეებული შენობა, გზა...“ < ქართ. რავ-ი „წნელის ღობე“ (შდრ. ქართ. რეგავს „ამტვრევს, ამსხვრევს“), გურ. „თავგისა და ფრინველის დასაჭერი მახე“, ლეჩხ. „გაუთლელი მორი, ძელი“; რავტ, შარავტ-ი „სუფთად დაწნული ღობე“ (საბა) (სქოლიო: დასტურდება მეგრულ-ლაზურშიც, რავვი „მახე, რავვი; კაკანათი“, ლაზ. რავი „მახე“

რადიმხან (ბქ.) *ანთრ.* < თურქ. **radim** + უძველესი თურქული ტიტული **xan**

რაიადმასკომ (ზს., ლნტ.)/**რაიკომ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რაიადმასკომ-ი „მშრომელთა დეპუტატების რაიონული აღმასრულებელი კომიტეტი“

რაიკომ (ზს., ლნტ.)/**რაიკომ** (ლშხ.) < ქართ. რაიკომ-ი „რაიონის ხელმძღვანელი პარტიული ორგანო“

რაიმადაზია (ლნტ.) < ქართ. რაი-მა-ლაზია < რაიონულ-ი მადაზია < ქართ. რაიონ-ი (< ფრანგ. **rayon**-იდან „სხივი, რადიუსი“) „გეოგრაფიული, ეკონომიური თუ სხვა ნიშნის მიხედვით გამოყოფილი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეული“ და მადაზია (< რუს. **Магазин** < ბერძ. **μαγαζί**) „შენობა, სადაც იყიდება საქონელი ცალობით, ნაწილ-ნაწილ, არაბითუმად“

რაიონ (ზს., ლნტ.)/**რაიონ/რაიონ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რაიონ-ი (< ფრანგ. **rayon** „სხივი, რადიუსი“) „გეოგრაფიული, ეკონომიური თუ სხვა ნიშნის მიხედვით გამოყოფილი ადმინისტრაცი-

ულ-ტერიტორიული ერთეული“

რანგ (ზს., ლნტ.)/**რანგ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ.), ზან. (მეგრ.) რანგ-ი (< ოს. **rong** „თაფლის ღვინო; ნართების მითური სასმელი; ნექტარი“) „თაფლისაგან დამზადებული სასმელი; თაფლუჭი“

რამ (ზს.)/**რამბუ** (ზს., ლნტ.)/**რამ** (ლშხ., უშგ.) ზოოლ. < ქართ. რამ-ი (< სპარს. **raxš**) „ზღაპრული ცხენი, – მერანი“

რამ-ბედაური (ზს.)/**რამ-ბედაურ** (ქს.) ზედმიწ. – ***რამ-ი ბედაურ-ი** ზოოლ. < ქართ. რამ-ი (< სპარს. **raxš**) „ზღაპრული ცხენი, – მერანი“ და ბედაურ-ი (< არაბ.-სპარს. **bedavī, bedoū**) „კარგი მარბენალი, წვივმაგარი ცხენი“

რაზ (ბზ.)/**რაზ** (ბქ.)/**რაზა** (ბქ., ლშხ.)/**რაზარ** (უშგ.) 1. „რაზა, კარის საკეტი“, 2. „კარის ჩამოსაკიდი“ < ქართ. რაზა „კარის ან ფანჯრის დასაკეტი რკინა, რომელიც გადაეცმევა კოჭაკს (დედალ ანჯამას)“

რედიკულ (ზს., ქს.) < ქართ. რედიკულ-ი (< ფრანგ. **redicule**, ლათ. **reticulum**-იდან „ბადე“) „ქალის ხელჩანთა“

რედისკა (ლშხ.) < ქართ. რედისკა (< რუს. **редиска**) „ბოლოკი“

რეზერვუ (ზს., ქს.) < ქართ. რეზერვ-ი (< ფრანგ. **reserve**, ლათ. **reservo**-დან „ვიზოგავ, ვინახავ“) 1. „ჯერ კიდევ გამოუყენებელი შესაძლებლობები, რესურსები, ნატურალური, ფინანსური ან სხვ. მარაგი, რომელსაც საჭიროების შემთხვევაში გამოიყენებენ“, 2. „იგივეა, რაც თადარიგი...“

რეზინ (ზს., ქს.)/**რიზინ** (ზს., ჩოლ.) < ქართ. რეზინ-ი (< რუს. **Резина** < ლათ. **resina** „ფისი“) „რბილი და დრეკადი ნივთიერება, რომელიც წარმოადგენს ვულკანიზებულ კაუჩუკს“

რელს (ზს., ქს.)/**რელც** (ლზმ.) < ქართ. რელს-ი (< ინგლ. მრ. რიცხვი **rails**) „რკინის-გზის ლიანდაგის ძირითადი ელემენტი; საგანგებო პროფილის ფოლადის ვიწრო ძელი, რომელსაც ორ პარალელურ წყებად აგებენ შპალებზე, რათა მათ გლუვ ზედაპირზე სრიალით იმოძრაონ ვაგონის თვლებმა“

რემენ (ზს., ქს.) < ქართ. რემენ-ი (< რუს. **ремень**) „ღვედი, თასმა, ტყავის ქამარი“

რეჟისორ (ზს., ქს.) < ქართ. რეჟისორ-ი (< ფრანგ. **régisseur**, ლათ. **rego**-დან „ვმართავ“) „სპექტაკლის, კინოფილმის და მისთ. დადგმის სამხატვრო ხელმძღვანელი, შემოქმედებითი ორგანიზატორი“

რესტორან (ზს., ქს.)/**რესტორან** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. რესტორან-ი (< ფრანგ. **restaurant**) „საჭმელ-სასმელით მოვაჭრე დაწესებულება, სადაც მომხმარებლებს შეუძლიათ ისადილონ, ივახშმონ“

რეტ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რეტ-ი „რეტიანი, გიჟი, შმაგი, ხელი“ (შდრ. ბზ. რტე; ბზ. **ლუსრყე**, ბქ. **ლუსოყე**; ბქ. **ლუტტურე**; ბქ. **ლქაყე**; ლშხ. **მითრულ**; ლნტ. **სურნელ**)

რეტიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რეტიან-ი „გიჟი, შმაგი, ხელი“ (შდრ. ბზ. რტე; ბზ. **ლუსრყე**, ბქ. **ლუსოყე**; ბქ. **ლუტტურე**; ბქ. **ლქაყე**; ლშხ. **მითრულ**; ლნტ. **სურნელ**)

რეტაზ (ზს., ქს.)/**რეტაზ** (ბზ.)/**რეტაზ** (ბქ.) ანთრ. < ქართ. რეტაზ-ი (< არაბ.-სპარს. (?) „კმაყოფილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

რევიზია (ზს., ქს.)/**რევიზი** (ბქ.) < ქართ. რევიზია (< ლათ. **revisio**-დან რუს. ენის მეშვ.) „რომელიმე დაწესებულების, ორგანიზაციის ან თანამდებობის პირის მუშაობის გამოკვლევა...“

რევიზორ (ზს., ქს.) < ქართ. რევიზორ-ი (< რუს. „Ревизор“) „თანამდებობის პირი, რომელიც რევიზიას ახდენს“

რეჟოლუცია (ზს., ქს.)/**რეჟლუცია** (ბქ.)/**რეჟოლიუცია** (ლშხ.) < ქართ. რეჟოლუცია (< ფრანგ. **revolution**) „გადატრიალება...“

რეშოტკა (ზს., ჩოლ.)/**რშოტკა** (ლნტ.)/**რამოტკა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რეშოტკა (< რუს. **Решётка** „გისოსი, ცხაურა“) „ლობე“ (მდრ. ზს. **ნაშხატ[უ]**, ქს. **ნაშხატ**; ზს. **ჰალაგ**, ლშხ., ჩოლ. **ალაგ**, ლნტ. **ალაგ**)

რეჩ (ზს., ქს.) < ქართ. რეჩ-ი (< რუს. **речь**) „სიტყვა, სიტყვის წარმოთქმა, ლაპარაკი“

რეცეპტ (ზს., ქს.) < ქართ. რეცეპტ-ი (< რუს. **рецепт** < ლათ. **receptum**) „ექიმის მიერ ავთიაქში წარსადგენად შედგენილი ბარათი, რომელშიაც აღნიშნულია წამლის შემადგენლობა...“

რეკ (ბზ.)/**რიკ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „რიკი; რიკ-ტაფელას სათამაშო ჯოხი – ჩილიკა“, 2. „თოკის ბოლოს მობმული ხის გახვრეტილი ნაწილი“ < ქართ. რიკ-ი „მოკლე ჯოხი; რიკ-ტაფელას სათამაშო ჯოხი, – ჩილიკი“

რიად (ზს., ლნტ.)/**რიად** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რიად-ი (< რუს. **Ряд**) „რიგი, მწკრივი“ (მდრ. ბქ. **ჭარი**)

რიგ (ზს., ქს.) 1. ზს., ქს. „წესი“, 2. ზს. „რიგი, ჯერი“, 3. ლშხ., უშგ. „ზოგი“ < ქართ. რიგ-ი 1. „ერთ ხაზზე განლაგებული საგნების ერთობლიობა“, 2. „ჯერი, თანმიმდევრობა“, 3. „ნაწილი, წყება...“ (მდრ. ბქ. **ჭარი**)

რიგაზ (ბზ.) < ქართ. [შე]-რიგ-ებ-ა „შეთანხმება, მორიგება...“ (მდრ. ბზ. **ლისყაღ**, ბქ., ლნტ. **ლისყაღ**, ბქ. **ლისყაღ**, ლშხ., ჩოლ. **ლისყაღ**)

რიგობ (ლხმ.) „შერიგების, შეთან-

ხმების დრო (ზედმიწ. – ***რიგ-ებ-ობ-ა**)“ < ქართ. [შე]-რიგ-ებ-ა „შეთანხმება, მორიგება...“ (მდრ. ბზ. **ლისყაღ**, ბქ., ლნტ. **ლისყაღ**, ბქ. **ლისყაღ**, ლშხ., ჩოლ. **ლისყაღ**)

რიგაზ (ბზ.)/**რიგაზ** (ჩოლ.) < ქართ. რიგ-იან-ი „საკმაოდ კარგი, – გვარიანი, ხეირიანი“

რიგაზდ (ზს.)/**რიგაზდ** (ლშხ., ჩოლ.) **ზმნის**. < ქართ. რიგ-იან-ად „წესიერად“

რიდ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) 1. „ხათრი“, 2. „შნო“ < ქართ. რიდ-ი „ხათრი, მორიდება“ (მდრ. ბქ. **მალკაფ**)

რიდიან (ბზ.)/**რიდიან** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ხათრიანი, მორიდებული“, 2. „შნო-ანი, წარმოსადეგი შეხედულებისა (ზედმიწ. – ***რიდ-იან-ი**)“ < ქართ. რიდ-ი „ხათრი, მორიდება“ (მდრ. ბქ. **მალკაფაზნ**)

რილა (ბზ.) < ქართ. ლირა „თურქული ფულის ერთეული“

რიჟრაჟ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. რიჟრაჟ-ი „გარიჟრაჟი, განთიადი, ალიონი“ (მდრ. ბზ. **ლირჰაღ**, ბქ. **ლირჰაღ**, ლშხ. **ლირჰაღ**, ლნტ. **ლირჰაღ**; ლხმ. **რეჰი-ბური**; ლშხ., ჩოლ. **ინდბანდ**)

რისუა (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. რისუ-ვ-ა/რის-ვ-ა „პარსვა, კრეჟა (ცხვრისა)“

რისხუ (უშგ., ჩოლ.) „წყრომა“ < ქართ. რისხვა „ძლიერი წყრომა, – გაჯავრება, აღშფოთება; მრისხანება“, იხ. ლი-**რისხ-ოჟ**-ი და ლი-**რსხ-ოჟ**-ინ-ე

რიყ (ზს., ქს.) < ქართ. რიყე (< სპარს. **rig** „ხრეში, წვრილი ქვა“) „ქვიანი ნაპირი მდინარისა (ზღვისა)“

რიცხუ (ზს., ქს.) < ქართ. რიცხვ-ი „რაოდენობის გამომხატველი ცნება, – რაოდენობა; თარიღი...“ (მდრ. ზს., ქს. **შელდ**)

რიხ (ზს., ლშხ.)⁶⁸ „რახუნი, ბრავგანი, ზათქი, ზღართანი“ < ქართ. რიხ-ინ-ი „უსწორ-მასწორო ზედაპირზე მძიმე

სხეულის (ქვის, ეტლის, მანქანის...) მოძრაობით გამოცემული ხმა, – გაბმული ბრახუნი, რახა-რუხი, რახრახი“

რიხჲწ (ზს.) < ქართ. რიხ-იან-ი „რიხის მქონე, – გამბედავი, თამამი“

რიჟალ (ზზ.)/**ნიჟარ** (ბქ.)/**რიჟალ** (ჩოლ.) < ქართ. ლიჟ-ებ-ი (< რუს. *Лыжа*) „თხილამური“

რაბ (ჩოლ.) < ქართ. (ლექს.) რაბ-ი „ჩაღრმავებული ადგილი“, შდრ. იმერ., ოკრიბ. რაბ-ო „წყლიანი ორმო, რომელიც წარმოშობილია ქვიშის ამოღების შემდეგ; ჩაღრმავებული ადგილი, ღრმადი“ (შდრ. ბქ. **ჭურჩი**)

როგ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. (ლექს., რაჭ.) როგო „კაკლის წენგო“ (შდრ. ბქ. **ჭურჭულ**)

როზგ (ზს., ქს.)/**როძგ** (ზზ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. როზგ-ი (< რუს. *Розга* „წკეპლა, როზგი“) „ახლადმოჭრილი წკეპლა, რომელსაც იყენებდნენ დასასჯელად“ (შდრ. ზს. **ლირსგატი**)

როკაპ (ზზ., ქს.)/**როკაპ** (ზზ.)/**რუკაპ** (ლნტ., ჩოლ.) 1. „კუდიანი“, 2. გადატ. „ავი, კაპასი“ < ქართ. როკაპ-ი „კუდიანების უფროსი“ (შდრ. ზზ. **გოგატი**; ზზ. **მაბგარ**, ბქ. **მაბგარ**; ზს. **გატი**)

როკარ (უშგ.) < ქართ. როკ-იან-ი „ნუჟრიანი, კორძიანი“ (შდრ. ბქ. **ლეფენ**; უშგ. **კირმანდარ**, **ლეკირმანდ**)

რომ (ლნტ.) „სასმელი“ < ქართ. რომ-ი (< ინგლ. *rum*) „მაგარი სასმელი დადუღებული ლერწმის შაქრისაგან“

როძკა (ზს.) < ქართ. რომკა (< რუს. *рюмка*) „სირჩა, რუმკა“

როჟან/როჟენ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ორჟონ-ი/ორჟენ-ი, სამურზ. ორჟენდ-ი „ეჟვანი“

როს/როშ (ქს.) „ქატო; მსხვილად დაფქული სიმინდი“ < ძვ. ქართ., ლექს., ფშ., ქიზიყ., აჭარ. რომ-ი „დაღერდილი

ქერი ან ასლი საქონლის საჭმელად“ (შდრ. ზს., ლნტ. **გატ**, ლშზ., ჩოლ. **გატ**)

როსტომ (ზს., ქს.)/**როსტომა** (ლშზ.) *ანთრ.* < ქართ. როსტომ-ი (< სპარს. (?) „ლომი“, „გმირი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

როტა (ზს., ქს.) ქართ. როტა (< რუს. *Рота*) „ასეული“

როფ (ზზ.) < ქართ. როფ-ი „ამოთლილი ან ფიცრებისაგან შეკრული ხის დიდი, პირღია ჭურჭელი, – გეჯა“ (შდრ. ზს. **ლტებ**; ზს. **ტეჭნახ[ტი]**)

როყ/როყნარ (ჩოლ.) „ქვიანი ადგილი; რიყ“ < ქართ. (რაჭ.) როყ-ნარ-ი „ნაზავი“, იხ. **რიყ**

როჭიკ (ზზ., ლშზ., ჩოლ.) „სარჩო, საარსებო საშუალება; გასამრჯელო“ < ძვ. ქართ. როჭიკ-ი „უღუფა, საზრდო; ქირა, ჯამაგირი“

როჭკ (ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ., იმერ.) როჭკ-ი „ქვის წვრილი ნამტვრევები, ღორღი“, შდრ. ზ.-იმერ. როჭკი ქვა „ქვა, ხვინჭა“, რაჭ. როჭკნარ-ი „წვრილი ელემენტებისაგან შემდგარი ნაზავი“

როხროხ (ჩოლ.) „ღორის ხმიანობა, ხმაური“ < ქართ. როხ-როხ-ი „უშნო ბოხი ხმით ხმამაღლა ლაპარაკი, ხმაური“

რჭკ (უშგ.) < ქართ. როკ-ი „ხის ტოტის ძირი ან ნუჟრიანი კაპი“, „იგივეა, რაც ნუჟრი“ (შდრ. ბქ. **ფენ**; უშგ. **კირმანდ**)

რუკა (ზს., ქს.)/**რუქა** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. რუკა „მიწის ზედაპირის შემცირებული პირობითი გამოსახულება სიბრტყეზე (ჩვეულებრივ, ქაღალდზე)“

რულ (ჩოლ.) < ქართ. რულ-ი „მსუბუქი ძილი, თვლემა, – ლული“ (შდრ. ბქ. **ღვრა**)

რუსეთ (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/**რუსეთი** (ბქ., ქს.) < ქართ. რუს-ეთ-ი „რუსეთის ფედერაციული რესპუბლიკა“

რუსი ჯარ (ლშხ.) < ქართ. რუს[ებ]-ის ჯარ-ი „რუსეთის მკვიდრი მოსახლეობის არმია“

რუსობ (ლშხ.) „რუსული მმართველობის შემოსვლა“ < ქართ. რუს-ობ-ა „რუსი მოსახლეობა, – რუსები“

რტეულ (ზს., ქს.) < ქართ. რვეულ-ი „საწერი ქაღალდის რამდენიმე ფურცელი, ერთად შეკრული და გარეკანში ან ყდაში ჩასმული...“

რტილწ (ლნტ.) „საქსოვი დაზვის ერთ-ერთი ნაწილი“ < ქართ. რვილ-ი „საქსოვი დაზვის ნაწილი – მრგვალი ხის ნაჭერი, რომელზედაც იქსელება ძაფი, – იგივეა, რაც ლილვი“

რტის (ზზ.) < ქართ. რუს-ი „რუსეთის

მკვიდრი“, იხ. მუ-რ[ტ]ის/მუ-რისტ

რჯტილ/ჯურ (ზზ.)/**რჯულ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) /**ჯტირლ** (ზს.)/**ჯრულ** (ლშხ.)/**ჯრულ[ი]** (უშგ.) „რწმენა, რელიგია“ **რელიგ.** < ქართ. რჯულ-ი „ესა თუ ის რელიგიური მოძღვრება, – კულტი, სარწმუნოება, სჯული...“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ჯილ**, ქს. **ჯილაჲ**)

როდინ (ზზ.)/**როდინ** (ქს.) < ქართ. როდინ-ი „საოჯახო იარაღი (ჩვეულებრივ ხისა), რომელშიაც საგანგებო ქვით ნაყავენ მარილს, ნიგოზს, ნიორს და მისთ., – სანაყი“, შდრ. მეგრ. როდონი (შდრ. ზს., ლნტ. **ლაყლ**, ბქ. **ლაყლარ** „სანაყი“)

ს

სააჟანტყოფო (ზზ.)/**საჟადმოყოფო**/**საჟანტყოფო** (ბქ., ჩოლ.)/**საჟატყოფო**/**საჟამტყოფო** (ჩოლ.) < ქართ. სა-ავად-მ-ყ-ოფ-ო „დაწესებულება, რომელშიაც ათავსებენ მწოლიარე ავადმოყოფებს სა-მკურნალოდ“

საბან (ზზ., ლნტ.)/**საბან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. საბან-ი (< ბერძ. **βανον** „გადასაფარებელი“) „ლოგინის ნაწილი, რომელსაც ზედ იხურავენ“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **შართქტინ**, ლხმ., ჩოლ. **შართქტილ**, ლშხ. **შართქუმ**, ზან. (მეგრ.) **შქართუნ**-ი)

საბდტარ (ზზ., ქს.)/**ლასბუდარ** (ზზ.)/**საბდარ** (ზზ.)/**საბდარ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**საბტდარ** (ლშხ.)/**საბდარ**/ლ-**საბ-დარ** (უშგ.) „ბუდე“ < ქართ. საბუდარ-ი „შინაური ფრინველის ბუდე...“ (შდრ. ზს., ქს. **ლანგრა**; ბქ. **ლაპონტყ**)

საბეგტ (უშგ.) < ქართ. სა-ბეგ-ვ-ი „ჯოხი, კეტი, რომლითაც მარცვლეულს ბეგვავენ“ (შდრ. ბქ. **ლაბგუნა**)

საბრ (უშგ.) **ბოტ.** < ქართ. საბრ-ი „სქელოფოთლიანი კიდეებეკლიანი მცენარე შროშანისებრთა ოჯახისა; იყენებენ სადეკორაციოდ, – ალოე“

საბრა (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**სამბრა** (ლშხ.)/**საბა** (ჩოლ.) **შორისდ.** < ქართ. სა-ბრალ-ო „შესაბრალისი, საცოდავი, საწყალი“

საბრალ (ზს., ქს.)/**საბრალ** (ლნტ.) „ღარიბი; საწყალი; გაჭირვებული“ < ქართ. სა-ბრალ-ო „შესაბრალისი, საცოდავი, საწყალი“ (შდრ. ზს., ქს. **ლეჟრი**; ჩოლ. **საჯაყ**)

საბრალობ (ბქ., ჩოლ.) „სიღარიბე; სისაწყლე; გაჭირვება (ზედმიწ – **სა-ბრალ-ო-ობ-ა**)“ < ქართ. საბრალ-ო „შესაბრალისი, საცოდავი, საწყალი“

საბუთ (ზს., ქს.) < ქართ. საბუთ-ი (< არაბ. **sabūt**) „რისამე დამადასტურებელი საქმიანი ქაღალდი, – დოკუმენტი“

საბუთურ (ზს., ჩოლ.) „დაუსაბუთებელი; საბუთის გარეშე“ < ქართ. უ-სა-

ბუთ-ო (< საბუთ-ი < არაბ. **sabūt**) „რასაც საბუთი არ ახლავს, – დაუსაბუთებელი“

საბურაჲ (ზს., ქს.) < ქართ. საბურავ-ი „შესაბურავი, საფარველი...“

საბუღალტრო (ზს., ქს.)/**საბუღალტრო** (ჩოლ.) < ქართ. სა-ბუღალტრ-ო (< გერმ. **buchhalter**) „ბუღალტრული“

საბძანებელ/საბზანებელ (ზზ.)/**სა-ბრძანებლ** (უშგ.) < ქართ. სა-ბრძან-ებ-ელ-ი „ქვეყანა, მხარე, კუთხე, რომელიც ვისიმე მბრძანებლობაში, გამგებლობა-ში იმყოფება“

საბჟო (ზს., ქს.)/**საბჟო** (ეცერ., ლზმ.) < ქართ. საბჟო „სათათბირო ორგანო რომელსამე დაწესებულებასა ან ორგანიზაციაში“

საბგრწამ (ბქ.) < ქართ. სა-პირ-ის-წამლ-ე „სამასრე“, იხ. **ბირწამწლ**

საგან (ლნტ.) „ამბავი; საგანი“ < ქართ. საგან-ი „ცოდნის, მეცნიერების დამოუკიდებელი დარგი, – სასწავლო დისციპლინა“

საგზაო (ზს., ქს.) < ქართ. სა-გზა-ო „გზისათვის, გზის გასაყვანად განკუთვნილი, – გზისა“

საგომელა (უშგ.) „კასრი“ < ქართ. (რაჭ.) სა-გომ-ელ-ა/სა-გომ-ე „პატარა ხის კასრი წყლისათვის“

საგუილ (ზზ., ლნტ., ჩოლ.)/**საგულ** (ლზმ., ჩოლ.) „ახალუხი“ < ქართ. სა-გულ-ე „ქალის გრძელი კაბა, წელში გაჭერილი“

საგუილ-ჟოსარ/საგუირ-ჟოსარ (ჩოლ.) < ქართ. სა-გულ-ე „ქალის გრძელი კაბა, წელში გაჭერილი“ და ზან. (მეგრ.) ოსარე „პერანგი“

სადალაჲ (ჩოლ.) „ნაიარევი სახეზე“ < ქართ. სა-დად-ავ-ი „სადაღველი, სადაღი“

სადაფ (ბქ., ლნტ.)/**სადაფ** (ლზმ., ჩოლ.) 1. „მიუდგომელი, ობიექტური, მიუკერ-

ძობელი“, 2. „ჩვეულებრივი, უბრალო (დღე...), საშინაო (ტანსაცმელი...)“ < ქართ. სადაფ-ი (< ფალ. **sadāk** „მარტივი, უბრალო“) „არა უქმე, სამუშაო დღე“

სადაფ (ზზ., ლნტ.)/**სადაფ** (ბქ., ლზმ., ჩოლ.) 1. „სადაფი“, 2. „ღილი“ < ქართ. სადაფ-ი (< არაბ. **ṣadaf** „მარგალიტის ნიჟარა“) „ზოგიერთი მოლუსკის ნიჟარის შედა ფენა, რომელსაც იყენებენ წვრილმანი ნივთიერებისა და სამკაულების გასაკეთებლად“

სადგამ (ზს., ლნტ.)/**სადგამ** (ლზმ.)/**სადგამ** (ჩოლ.) „სადგამი, სანაშენე (ღორი, ცხვარი...)“ < ქართ. (ხევს.) სა-დგ-ამ-ი „ჯანსაღი და საყოლად ვარგისი წვრილფეხა პირუტყვი“, იმერ. სა-დგ-ამ-ურ-ი „მოსაშენებლად გაშვებული ფრინველი ან ცხოველი“⁶⁹

სადგურ (ზს., ქს.) < ქართ. სადგურ-ი „მატარებლის (ან სხვა ტრანსპორტის) გაჩერების ადგილი, საგანგებოდ მოწყობილი მგზავრთათვის, საბარგო ოპერაციებისათვის...“

სადგუემ (ზზ., ლნტ.)/**სადგემ** (ზზ., ლზმ.)/**სადგომ** (ზს., ლზმ.) „დროებით გასაჩერებელი ადგილი“ < ქართ. სა-დგ-ომ-ი „ბინა, კარავი“, შდრ. ძვ. ქართ. სა-დგურ-ი „სავანე, საბანაკე, ბუნაგი, სა-დგომი...“ (შდრ. ზს. **ლაგნა**, ლზმ., ჩოლ. **ლაგნა**, ლნტ. **ლაგენა**), იხ. **ლა-სადგუემ**

სადედ (უშგ.) < ქართ. სა-დედ-ო „დედებისათვის განკუთვნილი“

სადეჲ (უშგ.)/**სადაჲ** (ჩოლ.) < ქართ. სა-დავ-ე „ლაგმის თასმა, რომელიც მხედარს ხელში უჭირავს“

სადილობა (ზს.)/**სადლობ** (ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სა-დილ-ობ-ა „სადილის ჭამა; სადილის ჭამის დრო...“

სადლ-ობ-ი-ორ-ა (ლზმ.) < ქართ. სა-დილ-ობ-ა „სადილის ჭამა; სადილის ჭამის დრო...“

სადმელარ (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. სა-
დმელურ-ი „მწვანე ყურძნის ჯიში“

საელბედიო (ლშხ.) „არასანდო, საში-
ში (ზედმიწ. – *სა-ალალ-ბედ-ო)“ <
ქართ. სა-ალალ-ბედ-ო-დ *ზმნის*. „წინას-
წარ გაუთვალისწინებლად, შემთხვე-
ვით, – ალალ-ბედად, ალალ-ბედზე“

საერთოდ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/საერ-
თოდ (ბქ., ლნტ.)/სამერთოდ (ჩოლ.)
ზმნის. < ქართ. სა-ერთ-ო-დ „ერთად,
ერთიანად, მთლიანად“ (მდრ. ზს.
ჰადურდ/ჰედურდ/ჰეურდ/ხადურდ,
ბქ. ხედურდ, ლშხ., ჩოლ. დედურდ,
ლნტ. ედურდ)

საზოგადოთ (ბქ.) *ზმნის*. < ქართ. სა-
ზოგად-ო-დ „საერთოდ, ზოგადად“

საზრ (ზს., ქს.)/საზრ (უშგ.) < ქართ.
„გონებით მოსინჯვა“ (საზა), – ფიქრი,
აზრი, მოსაზრება“

საზრჴან (ზს., ლნტ.)/საზრჴან (ლშხ.,
ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სა-ზრ-იან-ი „სწრა-
ფად მოფიქრების, მოსაზრების უნარის
მქონე“

საზღჴარ (ზხ., ლნტ.)/საძღჴარ (ზხ.)/
სამზღჴარ/სამძღჴარ (ბქ.) /**საზღჴარ**
(ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ზღვ-არ-ი
„მიჯნა, ზღვარი“ (მდრ. ბზ. **ჰაღჴრა, ბქ.**
ჰღჴრა, ლშხ., ჩოლ. აღჴრა, ლნტ. ლა-
ღჴერა; უშგ. ჴოკერ)

სათათრეთ (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/სა-
თათრეთ (ბქ.) < ქართ. სა-თათრ-ეთ-ი
„თათრების, მაჰმადიანების ქვეყანა,
მხარე (ჩვეულებრივ, თურქეთი იგუ-
ლისხმება)“

სათანაჲ/სათანაჲ (ზხ.)/სათანაჲ (ბქ.)
ანთრ. < ოს.-ალან. **Сатана, Шатана,**
Ахсинае „ნართული ეპოსის ოსური
ვერსიის ცენტრალური პერსონაჟი, ვას-
თირჯისა და წყალთა უფლის – დონბე-
თირის ასულის – ძერასას ქალიშვილი,
ურუშმაგის დად და ცოლი; ნართების

ცნობილი დიასახლისი“⁷⁰

სათაჴ (ლშხ., ჩოლ.)/სათაჴ[ე] (ლნტ.)
„თავი (სახურავისა)“ < ქართ. სა-თავ-ე
„რისამე დასაწყისი, დასაბამი, თავი...“
(მდრ. ბზ. **ზეგგრ, ბქ. ჴეგგრ, ლხმ. ჴეგირ)**

სათათურ (ზხ.)/სათეთურ/სათეთურ
(ბქ.)/სათითურ (ლშხ., ჩოლ.)/სათითურ
(ლნტ.)/სათთურ (უშგ.) < ქართ. სა-
თით-ურ-ი „იგივეა, რაც სათითე“

სათაჴ (ზხ.)/სანთაჴ (ბქ.)/საჴანთაჴ
(ჩბზ., ლხმ.) 1. „დურბინდი“, 2. ბქ. „კორა
(სამიზნე თოფისა)“, 3. ბქ. „სათვალე“ <
ქართ. სა-თვალ-ე „ორი მინისაგან შე-
მდგარი ხელსაწყო თვალეზე გასაკე-
თებლად...“ (მდრ. ბქ. **სანთლჴარ** „სათვა-
ლეები“)

სათბილ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-
თბილ-ო „საკლავის ნაწილი ზურგის
უკანასკნელი ნეკნიდან გავამდე (საუკე-
თესო ნაჭრად ითვლება)“

სათემ (უშგ.) < ქართ. სა-თემ-ო „თე-
მის კუთვნილი, თემის დამახასიათებ-
ელი, თემში არსებული, – თემისა“

სათრეჴ (უშგ., ჩოლ.) „ხელძარი“ <
ქართ. სა-თრ-ევ-ი „თრევით სატარებე-
ლი“

სათუთ (ქს.)/სათუთი (უშგ.) < ქართ.
სათუთ-ი „ნაზი“

სათუთობ (უშგ.) < ქართ. სათუთ-ობ-ა
„სინაზე“

სათუნ (ლშხ., უშგ.)/სათუნაჲ (ლშხ.)/
სათმ (უშგ.) „კარგი გამგონი, მოსამსა-
ხურე კაცი“ < ქართ. სათნო „კეთილი,
გულკეთილი, ღმობიერი; სასიამოვნო“

სათუნდ (ლშხ., უშგ.) *ზმნის*. < ქართ.
სათნო-დ „კეთილად, ღმობიერად“

საკარმიდამო (ზს., ქს.) < ქართ. სა-
კარ-მიდამო „კარმიდამოსათვის გან-
კუთვნილი; კარმიდამოში შემავალი, –
კარმიდამოსი“

საკარცხჴილ/საჴერცხჴილ/ საჴერ-

ცხტილ (ბზ., ლნტ.)/**საკვრცხტილ** (ბზ.)/**საკარცხულ** (ლშხ., ჩოლ.)/**საკაცხულ** (ლშხ.)/**საკურცხილ** (უშგ.) „უფროსის დასაჯდომი სკამი; სავარძელი“ < ძვ. ქართ. სა-კარცხ-ულ-ი „სკამი“, ახ. ქართ. „მოჩუქურთმებული ხის სკამი ოჯახის უფროსის ან პატივსაცემი სტუმრისათვის“ (შდრ. ბქ. ჰასკამ)

საკვცხ/საკვრცხ (ზს.)/**საკვც** (ლნტ.)/**საკაც[ხ]** (ლშხ.) „ჯალამზარი, საკაცე“ < ქართ. სა-კაც-ე „იგივეა, რაც ტახტრევა-ნი“

საკეცურ (ქს.) „მაშა“ < ქართ. (რაჭ.) საკეცურ-ი „იგივეა, რაც საკეცე, ხის ან ლითონის მაშა ცხელი კეცების დასადგმელად და მათზე ნაკვერჩხლის დასაყრელად“ (შდრ. ზს. წკალ)

სა-კესრ-ო/სა-კესარ (ბზ.)/**საკჰსარ** (უშგ.) < ქართ. სა-კეისრ-ო (< ძვ. ქართ. კეისარ-ი < ბერძ. *keisar*) „სამეფო; სახელმწიფო“

საკინძ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-კინძ-ე „იგივეა, რაც საკინძი“

საკმეჲელ (ზს., ქს.)/**საკმელ[ჲ]**/ **საკმჲელ** (ბზ.)/**საკმეჲელ** (ბქ., ლნტ.)/**საკმოჲელ** (ლშხ.)/**საკმეჲილ** (უშგ.) < ქართ. სა-კმ-ეჲ-ელ-ი „საკმელი, გუნდრუკი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ნატჲსუნ**, ბქ., ლნტ. **ნატჲსუნ**)

საკუთარ (ზს.)/**საკუთარ** (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**საკუტარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**საკუტარ** (ლნტ., უშგ.) < ქართ. სა-კუთ-არ-ი „კუთვნილი“

საკუთარდ (ზს., ლშხ.)/**საკუტარდ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**საკუტარდ** (ლნტ.) „სამუდამოდ (ზედმიწ. – სა-კუთ-რ-ად)“ **ზმნის**. < ქართ. სა-კუთ-არ-ი „კუთვნილი“

საკურთხ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-კურთხ-ი „რაც უნდა აკურთხოვ. || ჭირის სუფლის მიერ მიცვალებულის სა-

ფლავზე მიტანილი საჰმელ-სასმელი, რომელსაც მღვდელი აკურთხებდა“ (შდრ. ზს., ქს. **ლეჯგრი**, ბქ. **ნაჯგრუნ**; ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ლეფანე**, ბქ., ლნტ. **ლეფანე**; ბზ., ლშხ. **ნაფანუნ**, ბქ., ლნტ. **ნაფანუნ**)

საკურთხეჲელ (ზს., ქს.)/**საკურთხეჲელ** (ბზ.) **რელიგ.** < ქართ. სა-კურთხე-ელ-ი [შდრ. უშგ. **ლაყჲყარ** „საზვარაკო {ადგილი}“ და **ყჲთჲა ლაჭდა არგი** „საზვარაკო (ზედმიწ. – ზვარაკის) მოსატანი ადგილი“]

საკურთხოზ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-კურთხ-ოზ-ა „ჭირისუფლის მიერ მიცვალებულის საფლავზე მიტანილი საჰმელ-სასმელის კურთხევა, – კურთხევის დრო“ (შდრ. ზს., ქს. **ლიჯგრი/ლიჯგრელ**)

საკვწხელარ/საკვწხელარ (ზს., ლნტ.) „დგომის ბაწრები; საბეჭვი დაზგის ნაწილების სამაგრი (ზედმიწ. – სა-კინძ-ალ-ეზ-ი)“⁷¹ < ქართ. (ოკრიბ.) სა-კინძ-ალ-ი „ქვაბის შუა ცეცხლზე საკიდელი, საქვაბე, ნაჭა, ჯაჭვი“

სალათა (ზს., ქს.)/**სალათაჲ** (ლშხ., ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. სალათა (< იტალ **salato**-დან „დამარილებული“) „ბოსტნეული მცენარე რთულყვავილოვანთა ოჯახისა“

სალამე (ბქ.) **ანთრ.** < ქართ. სალომე (< ებრ. **תלמיש** „მშვიდობა“) „ქალის საკუთარი სახელი“

სალარო (ზს., ქს.) < ქართ. სა-ლარ-ო „შენობა, ოთახი, სადაც წარმოებს ფულის მიღება, შენახვა და გაცემა“

სალასტ (ლნტ., ჩოლ.) „საზურგე გოდორი“ < ქართ. (ლეჩხ.) სა-ლასტ-ო „გოდორი; სიმინდის საზიდავი გოდორი: ჩადის ოთხი ბათმანი“

სალამ (ბზ.)/**სალამ** (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სალამ-ი (< არაბ. **salām**

„მშვიდობა“) „შეხვედრისას ერთმანეთისადმი მიმართვა საგანგებო სიტყვით (აგრეთვე თავის დაკვრითა და ზოგჯერ ხელის ჩამორთმევითაც)“

სალამ-ფერაბ (ზხ.) < ქართ. სალამ-ი (< არაბ. *salām* „მშვიდობა“) „შეხვედრისას ერთმანეთისადმი მიმართვა საგანგებო სიტყვით (აგრეთვე თავის დაკვრითა და ზოგჯერ ხელის ჩამორთმევითაც)“ და ფერ-ებ-ა „მოფერება, ალერსი“

სალბურ (ჩოლ.) „თავსაბანი ხსნარი“ < ქართ. სალბუნ-ი „სამკურნალო საცხი, – მაღამო“, შდრ. ფშ. სალბო „საცხი, ჭრილობის მოსაშუმებელი, სალბუნებელი“

სალგუტარ (ზხ.)/სალგუტარ (უშგ.)/ საგუტარ (ლშხ.), გვარისათვის განკუთვნილი (ზედმიწ. – *სა-გვარ-ო) < ქართ. საგვარ-ეულ-ო „გვარის კუთვნილი, გვარის დამახასიათებელი“, „იგივეა, რაც გვაროვნული“

სალდათრე ნაყარტალ (ზხ.) „ტყე (ზედმიწ. – ჯარისკაცები[ს] ნა-ყარაულ-ებ-ი)“ ტოპ. < ქართ. სალდათ-ი (< რუს. *Солдат* < იტალ. *saldo* „ჯამაგირი“) „ჯარისკაცი“

სალდათ (ზს., ლნტ.)/სალდათ (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/სალდათ (ზხ.) < ქართ. სალდათ-ი (< რუს. *Солдат* < იტალ. *Saldo* „ჯამაგირი“) „ჯარისკაცი“

სალდათობ (ზს., ლნტ.)/სალდათობ (ზხ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სალდათ-ობა (< სალდათ-ი < რუს. *Солдат* < იტალ. *Saldo* „ჯამაგირი“) „ჯარისკაცობა“

სა-ლეც/სა-ლეც (ბქ.) „ქვამარილი“ < ქართ. სა-ლოკ-ი 1. „რაც უნდა ლოკონ, რისი ლოკვაც შეიძლება; რითაც ლოკავენ“, 2. „მლაშე, მარილიანი ადგილი, სადაც პირუტყვი დადის ლოკვის მიზნით“

სალოცუტ (ლნტ.) რელიგ. < ქართ. სალოც-ავ-ი „ლოცვისათვის განკუთვნილი ნაგებობა“ (შდრ., ბქ. **ლამზერ**, ლნტ. **ლამზერ**, ჩოლ. **ლამზერ**)

სალუქუ (ჩოლ.) „საშინაო ტანსაცმელი“ < ძვ. ქართ. სა-სალუქ-ო „შესამკობად გამოსაყენებელი, – მოსახდენი, საკოხტაო“, სალუქ-ი (სპარს. *soluk* „გზა, ქვევა, მოქმედება“) 1. „კოხტა, მოხდენილი“, 2. „ნაზი, წმინდა, ფაქიზი, ნატიფი“, შდრ. ძვ. ქართ. სალუქობა „ვეკლულობა კაცისა“

სალფეთქ (ზს., ჩოლ.)/სალფეტკ (ჩოლ.) < ქართ. სალფეთქ-ი (< იტალ. *salvietta*-დან რუს. ენის მეშვე.) „ხელსახოცი“ (შდრ. ზხ. შიმი **ლაკუტჯან**, ბქ. შიმი **ლაკუტჯანი**, ლნტ. შიმი **ლაკუტჯან**, ლშხ., ჩოლ. შიმი **ლაკუტჯან**)

სალხინაშ (ლშხ.) < ქართ. სა-ლხინ-ო „ლხინისათვის გაკუთვნილი, – სამხიარული“

სამართებელ/სამართებილ (ლნტ.) < ქართ. სა-მართ-ებ-ელ-ი „წვერის (თმის...) საპარსავი დანა (ან სხვა ხელსაწყო)“, შდრ. ზს., ქს. **წაზ**

სამარ-სუდარ[ს ლეჭონე] (ლშხ.) „დამწუხრებული (ზედმიწ. – *სამარე-სუდარა-ს შეხვეული)“ იდიომ. გამოთქ. < ქართ. სამარე „საფლავი“ და სუდარა „მიცვალებულის სამოსელი“⁷²

სამარხუ (ზს., ქს.) რელიგ. < ქართ. სა-მარხ-ო „მარხვისათვის განკუთვნილი, – მარხვისა“ (შდრ. ზს., ლნტ. **საჭიჭმ/საჭიჭმ**, ლშხ. **საუჭმ**)

სამგლოჭ (უშგ.) < ქართ. სა-მ-გლოვ-იარ-ო „გლოვისათვის განკუთვნილი, მწუხარების გამომხატველი, – გლოვისა“ (შდრ. ზს., ქს. **სუტ**, ბქ. **ლასტუძარ**)

სამგუარიშ (უშგ.) < ქართ. სამ-გვარ-ი „სამი სახისა, – სამნაირი“

სამდილ (უშგ.) < ქართ. სა-მადლ-ო

„მადლისათვის განკუთვნილი, მადლის შესაფერი, – მადლიანი, სასიკეთო, კეთილი“

სამებ[ა] (ზს.)/**სანება** (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. სამ-ებ-ა 1. „ქრისტიანული რელიგიის მიხედვით სამპიროვანი ღმერთი, რომელიც აერთებს ე. წ. „მამას“, „მე-სა“ და „სულიწმიდას“, 2. „სამების სახელზე აშენებული ეკლესია“

სამეთხ (ბზ.)/**სამეთხ** (ლნტ.)/**სამეთხუ** (უშგ.) *რელიგ.* < ქართ. სამოთხე „ღმერთის მიერ შექმნილი ბაღი, წალკოტი, სადაც შეცოდებამდე ცხოვრობდნენ ადამი და ევა, – ედემი“

სამზარეულ (ლნტ.) < ქართ. სა-მზარეულ-ო „საგანგებოდ მოწყობილი ნაგებობა ან ოთახი, სადაც საქმელს ამზადებენ“

სამკაჟილ (ბზ.)/**სამკაულ** (ბქ., ჩოლ.)/**სამკაჟილ** (უშგ.)/**სამკალ** (ჩბზ.) < ქართ. სამკაულ-ი „წივთი ვისიმე ან რისამე შემკობად“ (შდრ. ზს., ქს. **ჯინჯილ**)

სამკითხულო (ზს., ქს.) < ქართ. სამ-კითხვ-ელ-ო „ბიბლიოთეკის დარბაზი, სადაც წიგნებსა თუ ჟურნალ-გაზეთებს კითხულობენ“

სამნელ (ბზ., ქს.) < ქართ. სა-მურველ-ი, სა-ურველ-ი „კბილებიანი რკინის ხელსაწყო ცხენის დაურვებისათვის“

სამორიგეო (ზს., ქს.)/**სამარგო** (ჩოლ.) < ქართ. სა-მო-რიგ-ე-ო „მორიგეობისათვის განკუთვნილი, – მორიგეობისა“

სამრპუ (ზს., ლნტ.)/**სამრეკლო**/**სამრპ** (ბქ.) *რელიგ.* < ქართ. სა-მრეკლო-ო „კოშკი, რომელშიაც ეკლესიის ზარები ჰკიდა“ (შდრ. ბზ. **ლაზენგლპ**, ბქ. **ლაზენგლაგარ**)

სამსონ (ზს., ქს.)/**სამსონ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. სამსონ (< ძვ. ებრ. **שִׁמְשׁוֹן** „მზიანი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სამტეჟან ჭაბუკ (ლშზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. სამტეჟან ჭაბუკ-ი „ერთ-ერთი ქართული ზღაპრის – სამტეჟან ჭაბუკიშვილის გმირი“

სამსალ (უშგ.) < ქართ. სამსალა (< არაბ. **sammaliq** „ძლიერი შხამი“) „შხამი, საწამლავი“ (შდრ. ბქ. **ლაჟგერი**)

სამსახურ (ზს., ქს.)/**სამსახური** (უშგ.) < ქართ. სა-მ-სახ-ურ-ი 1. „ვისიმე ან რისამე კეთილდღეობისათვის საქმიანობა, – მოღვაწეობა, ღვაწლი“, 2. „მოსამსახურის სამუშაო, მოსამსახურის თანამდებობა“, 3. „დაწესებულება, ადგილი, სადაც მსახურობს ვინმე“, 4. „რაიმე უწყება, დარგი ან დაწესებულება, რომელიც სპეციალურ სამუშაოს ხელმძღვანელობს...“

სამურაბე (ზს., ქს.)/**სამურაბ** (ბზ.) < ქართ. სა-მურაბ-ე „მურაბისათვის განკუთვნილი; მურაბის დამზადებასთან დაკავშირებული, – მურაბისა“

სამუხლარ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. სამუხლ-ე-ებ-ი „მუხლებისათვის განკუთვნილი, მუხლზე წამოსაცმელი“, ძვ. „მუხლის ჯავშანი“ (შდრ. ბზ. **ლექთულარ**, ბქ. **ლექთულარ**)

სამფეხ (ბზ., ჩოლ.) „ზედადგარი“ < ქართ. სამ-ფეხ-ა 1. „რასაც სამი ფეხი აქვს, – სამფეხიანი“, 2. „სამი ფეხის მქონე რკინის რგოლი ქვაბისა და მისთ., ცეცხლზე შესადგმელად, – ზედადგარი“

სამყარო (ზს., ქს.)/**სამყარად** [კოჯ] (უშგ.) < ქართ. სამყარო 1. „დედამიწისა და სხვა ციური სხეულების ერთიანი სისტემა“, 2. „დედამიწა მისი ბუნებითა და ცოცხალი არსებებით“, 3. „ბუნების, ცხოვრების, მოვლენათა ... გარკვეული სფერო, გარკვეული მხარე“

სამყურ (ქს.)/**სამყურა** (ბქ.)/**სამყურად** (ლშზ., ჩოლ.) „იონჯა“ **ბოტ.** < ქართ. სამ-

ყურ-ა „ბალახოვანი მცენარე პარკოსან-თა ოჯახისა; აქვს თავაკად შეკრებილი ყვავილები და სამფოთოლაკიანი ფოთოლი“ (შდრ. ბქ. **პერპილ/პირპილ**)

სამყურ (უშგ.) „ლულა (თოფისა)“ < ქართ. საყურ-ი 1. „მაღალბმიანი ჩასაბერი მუსიკალური ინსტრუმენტი ლითონისა“, 2. „სასიგნალო ხმის გამომცემი მექანიკური მოწყობილობა“

სამშენებლო (ზს., ქს.)/**სამშენებლო** (ჩოლ.) < ქართ. სა-მშენ-ებ-ლ-ო „მშენებლობისათვის განკუთვნილი; მშენებლობისათვის გამოსადეგი, – მშენებლობისა“

სამშობლო (ზს., ქს.)/**სამშობლო** (ბქ.) < ქართ. სა-მშობლ-ო „ქვეყანა, მხარე, სადაც დაიბადა ადამიანი და რომლის მოქალაქედაც ის ითვლება“, 2. „ვისიმე დაბადების ადგილი...“

სამშური (ბქ.) „ერთგვარი სურნელოვანი თეთრყვავილებიანი ბალახი, რომელსაც სანელებლად იყენებენ; რეჰანის ერთ-ერთი სახეობა“ **ბოტ.** < ზან. (მეგრ.) სამშურ-ე (შდრ. ასევე შამშურ-ე/შამშურ-ამ-ი/შამქურ-ამ-ი) „რეჰანი“, იხ. **შაშკლაშ**

სამძღუჭრ (ბზ.) < ქართ. სამძღვარ-ი „იგივეა, რაც საზღვარი“ (შდრ. ზს. **ჰაღურა**, ბქ. **აღურა**)

სამწუაღ (ბქ.) 1. „სამწვადე“, 2. „შამფური“ < ქართ. სა-მწვად-ე „მწვადისათვის განკუთვნილი, მწვადად გამოსადეგი ხორცი“

სამხდო (ზს.) < ქართ. სა-მხთ-ო (< სა-მდთო < სა-დმთ-ო < სა-დმრთ-ო < *სა-დმერთ-ო) „სადმრთო, შესაწირავი ზვარაკი“

სამხრეთ (ზს., ქს.)/**სამხრეთ** (ბზ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. სამხრეთ-ი „ქვეყნის ერთ-ერთი მხარე, ჩრდილოეთის საპირისპირო“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ლამგუ**;

ბზ. ლამშგედ)

სამხრობ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. სამხრ-ობ-ა „სამხრის ჭამა; სამხრის ჭამის დრო“

სამერთაღ (ზს.)/**სამერთაღ/სამართაღ** (ლშზ., ჩოლ.)/**სამართაღ** (ბზ., ლნტ.) 1. „სამართალი“, 2. ბქ. „სასჯელი“ < ქართ. სა-მართ-აღ-ი „ერთობლიობა სახელმწიფოს მიერ დადგენილი ყოფაცხელების წესებისა (ნორმებისა), რომელთა შესრულება უზრუნველყოფილია სახელმწიფოს მიერ იძულებით; სამართალწარმოება, მართლმსაჯულება, იუსტიცია; სიმართლე...“ (შდრ. ზს., ქს. **დედ**)

სამერთლადან (ზს.)/**სამართლიან** (ბქ., ლნტ.)/**სამართლიან** (ლშზ., ჩოლ.)/**სამერთალიან** (უშგ.) < ქართ. სა-მართ-ლ-იან-ი 1. „სამართლის შემცველი, სამართლის შესაბამისი, – კანონიერი, სწორი, მართალი“, 2. „სიმართლის მოყვარული, სიმართლის მიმდევარი, მიუკერძოებელი“ (შდრ. ზს. **მაწუდი**)

სანაფთო (ბქ.) „ჭრაქი (ზედმიწ. – **სანაფთო**-ო ანუ **სა-ნავთო-ო/სა-ნავთ-ე**)“ < ძვ. ქართ., ზან. (მეგრ.) ნავთ-ი (< ფალ. ***naft** – „**naphtha, petroleum, oil**“) „ნავთობის გადამუშავებით მიღებული მოლურჯო ფერის საწვავი სითხე, – იგივეა, რაც საწვავი“, შდრ. ახ. ქართ. ნავთ-ი

სანაჲ (ბზ.)/**სენა** (ბქ., ლნტ.)/**სენაჲ** (ლშზ., ჩოლ.)/**სანაჲ** (ჩოლ.) 1. „წალო, განჯინა“, 2. ლშზ. „სარკმელი“ < ქართ. (ხევს., მოხ.) სენა „სახლში სამეურნეო დანიშნულების სათავსი, სადაც ინახავდნ რძის ნაწარმს და სხვა სურსათ-საწვავს“

სანდალ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. სანდალ-ი (< ბერძ. **σανδαλον**) „ფერვთ საცმელი“ (საბა), „მსუბუქი საზაფხულო ფეხსაცმელი“

სანდროტ (ზზ.)/**მანდროტ** (ზს.)/**სანდრატ**/**მანდრეტ**/**სანდრეტ** (უშგ.) < ქართ. სა-მდურ-ავ-ი „ვისიმე მიმართ უკმაყოფილების, წყენის გამომხატველი სიტყვები, – საყვედური“

სანეკტირ (ჩოლ.) „მაფის დართვის დროს ნეკა თითზე ჩამოსაცმელი ხის ქილა, რომელზეც მაფი გადის“ < ქართ. (კახ.) სა-ნეკ-ურ-ი „იგივეა, რაც სათითე“

სანეფ (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/**სანწფ**/**სანაფ** (ბქ.)/**სწნეფ** (ლნტ.)/**სამეფ** (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. სინაფ-ი „ვაშლის ჯიში, სამეფო ვაშლი“ (შდრ. ზს. **ჟისგ**, ჩოლ. **ჟისკუ**)

სანთელ (ზს., ქს.)/**სამთელ** (ზზ., ჩოლ.) < ქართ. სანთელ-ი 1. „პატრუქზე ჩამოსხმული ცვილი, სტეარინი ან სხვა ცხიმოვანი ნივთიერება; იყენებენ გასანათებლად“, 2. „იგივეა, რაც ცვილი“ (შდრ. ზს., ლშზ., ჩოლ. **ლეტტრე**, ლნტ. **ლეტტრე**)

სანკა (ბქ., ლნტ.)/**სწკა** (ლშზ., ჩოლ.) „ციგა“ < რუს. **Санки** „ციგა; მარხილი“ (შდრ. ბქ. **გაბრწხ**)

სანტყტორ (ზზ.) „სატუსალო (ზედ-მიწ. – **სა-ტყვე-ე**)“ < ძვ. ქართ. ტყუე „ტყვე; ნადარცვი, ალაფი...“, ახ. ქართ. ტყვე „ომის ან რაიმე თავდასხმის დროს მტრის მიერ შეპყრობილი მეგრძოლი ან მშვიდობიანი მოსახლე“

სანდრეზ (ლშზ.) „ორბელის სვანური სახელწოდება“ *გადატ.* < ქართ. სა-მ-ღებ-რ-ო „სახელოსნო, საგანგებო შენობა, განყოფილება, სადაც ღებავენ რასმე“

საოხთრისო (ლნტ.) „სახსნილო (ყველისა, ხორცისა)“ < ქართ. (აჭარ.) უ-ხდ-ურ-ი „რძე და რძის პროდუქტები“, შდრ. (ხევს., მოხ.) უ-ჯდ-ურ-ი „ერბო, ყველი“

საპენელა (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. სა-პონელა (საპონა) „ერთწლოვანი პატარა

მცენარე ფურისულასებრთა ოჯახისა; აქვს ცისფერი ან მარჯნისფერი ყვავილი; წყალში დასრესილი ქაფდება“

საპირ (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სა-პირ-ე „ტანისამოსის, საბნის და მისთ. ზევითა პირისათვის განკუთვნილი ქსოვილი...“ (შდრ. უშგ. **ნატფუნ**)

საპ[ტ]ენ (ზს., ლნტ.)/**საპონ** (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/**საპონ** (ზზ.) < ქართ. საპონ-ი (< თურქ. **sabin**) „წყალში ადვილად ხსნადი მასა, რომელსაც ამზადებენ ცხიმეულისა და ტუტეებისაგან; იხმარება ჭუჭყის მოსაშორებლად (რეცხვისა და ზანის დროს)“

საჟენ (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/**საჯენ** (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/**საჟენ** (ბქ., ლნტ.)/**საჟენ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. საჟენ-ი (< რუს. **сажень**) „ძველი რუსული სიგრძის საზომი ერთეული, სამი არშინი“, შდრ. დიალ. საჯენ-ი⁷³

სარაკელა (ჩოლ.) < ქართ. სა-რეკელ-ა „წისქვილის ნაწილი...“

სარაძ (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. სარა (< ძვ. ებრ. **sarah** „დედოფალი, ქალბატონი“) „ქალის საკუთარი სახელი“

სარაგ (ზს., ლნტ.)/**სარაგ** (ლშზ., ჩოლ.) „წყარო“ < ქართ. სარაჯ-ი „ქვისა და ძელისა ღარივით რუსათვის“ (საბა); „აუზი შადრევნით“... (ქეგლი), შდრ. ზს. **მაზჟაბ**, ბქ. **მაზჟაბ**, ლშზ. **მაზჟებ**; ბქ. **წჟიდ**

სარაპიონ (ბქ.)/**სერაფიონ** (ლშზ.) *ანთრ.* < ქართ. სერაპიონ-ი (< ბერძ. (?) „სერაპისისა“, „სერაპი ერქვა ძველ ეგვიპტელთა სიკვდილ-სიცოცხლისა და განკურნების ღვთაებას“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სარაჯ (ზს., ლნტ.)/**სარაჯ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. სარაჯ-ი „თაფლით სავსე ფიჭა“, შდრ. ლეჩხ. იმერ. სარაჯა, ფშ. სარაჟ-ი, იმერ. სარაჟ-ი/ა და ზან. (მეგრ.)

სარანჯ-ი/სარანგ-ი

სარგის (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სა-დგ-ის-ი „ხის ტარიანი წაწვეტებული ლითონის ჩხირი ტყავისა და მისთ. სახვერეტად“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **თეტენ**, ბქ., ლნტ. **თეტენ**)

სარეგუელაჲ (ჩოლ.) „თაგვსაჭერი“ < ქართ. სა-რეგ-ელ-ა/სა-რეგ-ი „თავზე დასაცემი მახე“

სართ (ჩოლ.) „ქალამნის შესაკრავი თასმა“ < ძვ. ქართ. სართ-ი „მოსართავი; სამკაული“

სართულ (ზს., ქს.) < ქართ. სართულ-ი
1. „შენობის ნაწილი, – ერთ სიმაღლეზე მოთავსებული სადგომების წყება“,
2. ძვ. „სახლის ბანი, ერდო“

სართულაჲ (ზს., ლნტ.)/სართული-ან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სართულ-იან-ი „სართულის მქონე“

სარკელ (უშგ.) < ძვ. ქართ. სა-რეკ-ელ-ი „დასარეკი მოწყობილობა; ხის ფიცარი, რომელზედაც სცემდნენ ხისავე ძელს ხმის გამოსაცემად...“

საროსტა (ბზ., ქს.)/**სტაროსტა** (ლშხ., ჩოლ.) < რუს. **Староста** „მამასახლისი“

სარსლაგ (ჩოლ.) **ბოტ.** „გრძელფეხება და გრძელნისკარტა ფრინველი“; **გადატ.** „გამხდარი, უშნო, ქვეშევრუმა ქალი“ < ქართ. სარსარაკ-ი „მოზრდილი ფრინველი სავათისებრთა ოჯახისა; ბინადრობს ველებზე; მასზე ნადირობენ“

სარჩელ (ზს., ქს.)/**სწრჩელ** (ბქ.) < ქართ. სა-რჩ-ელ-ი „მოსამართლესთან ჩივილი“ (საბა), – სასამართლოსათვის მიმართვა უფლების დასაცავად...; ჩივილი, სამდურავი“

სასამართლო (ზს., ქს.) < ქართ. სა-სა-მართლო-ო „სახელმწიფოებრივი ორგანო, რომელიც კანონით განსაზღვრული წესის მიხედვით იხილავს სამოქალაქო და სისხლის სამართლის საქმეებს“

სასახლ[ე] (ბქ., ქს.)/**სასახ/სასახლ** (ლშხ.)/**სასახ/სასახლ** (ლნტ.) < ქართ. სა-სახლ-ე „მეფის, სახელმწიფოს მეთაურის ან სხვა წარჩინებული პირის საცხოვრებელი დიდებული შენობა...“

სასაძილო (ზს., ლნტ.)/**სასაძილო** (ქს.) < ქართ. სა-სა-ძილ-ო „საზოგადოებრივი კვებისათვის განკუთვნილი დაწესებულება“

სასდიკ (ზს.)/**სასდიკუ** (ბზ.)/**სასტიკ** (ლშხ.)/**სასტიკ** (ლნტ.) „სასტიკი, მკაცრი“ < ქართ. სასტიკ-ი (< ფალ. **sāstik** „ძლიერი, მტკიცე, მკაცრი; მწვალებელი“) „მკაცრი, ულმობელი, შეუდარებელი...“

სასთუმალ (ბზ., ქს.)/**სასთუმალ** (ბზ.)/**სასთუმიმალ** (უშგ.) 1. „სასთუმალი“, 2. უშგ. „ბალიმი“ < ქართ. სა-ს-თუმ-ალ-ი „რაც მწოლიარეს თავქვეშ უდევს“ (შდრ. ბქ. **ლეთხურმამ**, უშგ., ლშხ., ჩოლ. **ლათხუმარამ**)

სასინჯ (ლშხ.) < ქართ. სა-სინჯ-ი „სინჯვისათვის განკუთვნილი, – შესამოწმებელი, საცდელი“ (შდრ. ზს. **ლეკმარი/ლაკმარი**)

სასროლ (ლშხ.) < ქართ. სა-სრ-ოლ-ი „რაც უნდა ისროლონ, – სატყორცნი, საგდები“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ლეფშუდე**, ლნტ. **ლეფშუტე**; ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ლეკუწანე**, ბქ., ლნტ. **ლეკუწანე**)

სასტაულობ/სასწაულობ/სასტაულე-ბა (ჩოლ.) < ქართ. სა-სწაულ-ობ-ა „სასწაულის ხასიათისა“

სასტიკდ (ჩოლ.) „მეტისმეტად, ძალიან“ **ზმნის.** < ქართ. სასტიკ-ად (< სასტიკ-ი < ფალ. **sāstik** „ძლიერი, მტკიცე, მკაცრი; მწვალებელი“) „მკაცრად, ულმობლად, დაუნდობლად, შეუბრალებლად; ძლიერ, მეტისმეტად, მძაფრად“

სასტრაფ (ბზ.)/**სასწრაფუ** (ბზ., ლშხ.) „სავაზნე, პატრონტაში“ < ქართ. (ფშ.) სა-

სწრაფ-ო „ჩანთა მასრებითურთ, რომ-
ლებშიც წინასწარ თითო გასროლა წამა-
ლია ჩაყრილი; თოფის წამლის ჭურჭე-
ლი“

სასტუმრო (ზს., ქს.) < ქართ. სა-
სტუმრ-ო 1. „სტუმრისათვის განკუთ-
ვნილი, – სტუმრისა“, 2. „სტუმრის მისა-
ღები ოთახი (ბინაში)...“ (შდრ. ზს., ლშხ.,
ჩოლ. **ლამშგუარ**, ლნტ., ჩოლ. **ლამშგუარ**)

სასუნებელ (ლშხ.) < ქართ. სა-სუნ-
ებ-ელ-ი „საყნოსელი“ (შდრ. ბქ.
ლაქუნი/ლაქუნიარ)

სასუქ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-სუქ-ი „ნი-
ადაგის გასანოყიერებელი ნივთიერება,
– პატივი“

სასფლაჟ (ლშხ.)/**სასაფლაჟ/სასაფ-
ლჟ** (ლნტ.) < ქართ. სა-სა-ფლ-ა-ო „მი-
ცვალეულთა საფლავებისათვის გან-
კუთვნილი ადგილი“ (შდრ. ზს.
ლამდ/თხუძარ), იხ. **ლა-სფლაჟ-პრ-ი**
და **ლა-სფლჟ**

სასწაულ (ზს., ქს.)/**სასტაჟილ** (ბზ.)/
სასტაჟილ (ჩოლ.) < ქართ. სა-სწა-ულ-ი
„არაჩვეულებრივი, ბუნების კანონებით
აუხსნელი მოვლენა, რომელიც მიეწე-
რება ზებუნებრივი, ღვთაებრივი, იმ-
ქვეყნიური ძალების მოქმედებას; გასაკ-
ვირი, განსაცვიფრებელი“ (შდრ. ზს.
ლემბაჟ, ლშხ. **ლემბაჟ**, ლნტ. **ლენაბაჟ**)

სასწორ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-სწორ-ი
„საგნების ასაწონი, სხეულთა სიმძიმის,
წონის გასაზომი ხელსაწყო“ (შდრ. ბქ.
ლაწნარ)

სასხრობელ (ჩოლ.) 1. „საქმე“, 2. „სა-
ცხოვრებელი“ < ქართ. სა-ცხოვრ-ებ-
ელ-ი 1. „სადაც ცხოვრობენ ან შეიძლება
იცხოვრონ“, 2. „რაც აცხოვრებთ, რითაც
ცხოვრობენ, – ცხოვრებისათვის საჭირო
სარჩო-საბადებელი, ქონება...“ (შდრ.
ზს., ლნტ. **ლზზგა**, ლშხ., ჩოლ. **ლაზგა**;
ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ლალზიგალ**, ბქ., ლნტ.

ლალზიგალ, ლშხ., ჩოლ. **ლალზიგალ**),
იხ. **საცხოვრებელ**

სასჯელ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-სჯ-ელ-ი
„რითაც სჯიან დამნაშავეს, დანაშაუ-
ლის ჩამდენის მიმართ მიღებული ღო-
ნისძიება“

სატანჯუელ (ზს., ქს.)/**სატანჯუელ**
(ბზ.) < ქართ. სა-ტანჯვ-ელ-ი 1. „რაც
ტანჯავს, – საწამებელი, საწვალეხელი“,
2. „ვინც ან რაც უნდა ტანჯონ ან იტან-
ჯოს“ (შდრ. ჩოლ. **ლეთაჟალ**)

სატოლოდ (ჩოლ.) **ზმნის**. < ქართ.
სა-ღალატ-ო-დ „საორგულოდ, სა-
მტროდ“ (შდრ. ბქ. **ლამაბუალდ**)

სატყეო (ზს., ქს.)/**სატყეუო** (ბქ.)/**სა-
ტყეო** (ლნტ.) < ქართ. სა-ტყე-ო „სატყეო
მეურნეობის საწარმოო-ტერიტორიუ-
ლი ერთეული, რომელსაც მეტყევე
განაგებს“

სატყუ (ჩოლ.) < ქართ. სეტყვა „ატ-
მოსფერული ნალექები, ნალექები,
რომლებიც ყინულის პატარა მარცვლე-
ბის სახით მოდის“ (შდრ. ბქ. **თხარსკ**)

საუდ/საუდ (ბზ.)/**სეუდ/სეუდ** (ბქ.,
ქს.)/**სეუუდ** (ბქ., ჩოლ.) „მონატრება, ნა-
ხვის ნატვრა“ < ქართ. სევედა (< არაბ.-
სპარს. **souda**) „დარდი, ნალველი, კაეშა-
ნი, ვარამი“ (შდრ. ბზ. **ლინტიელ**, ჩოლ.
ლინტიელ)

საუკუნე (ზს., ქს.) < ქართ. საუკუნე
„დროის მონაკვეთი, რომელიც ას წელს
შეიცავს; წელთაღრიცხვის ერთეული“
(შდრ. ბზ. **იჟაშ**, ბქ. **იჟაშ**, ლშხ., ჩოლ.
იჟაშ, ლნტ. **იჟაშაშ**)

საურწყუ (ჩოლ.) „მელოგინის მოსა-
კითხი“ < ძვ. ქართ. სა-ურწყ-ო „ყველი-
ერში ნებადართული საჭმელი: რძე, ერ-
ბო, ყველი, კვერცხი“

საუსურმან (ბზ.) < ქართ. სა-მუსლი-
მან-ო „მუსლიმანთათვის განკუთვნი-
ლი, – მუსლიმანებისა“

საუტალდეზო (ზს., ქს.)/**საუტალდე-ბილ** (ლნტ.) < ქართ. სა-ვალ-დ-ებ-ულო-ო „უეჭველად, აუცილებლად შესასრულებელი“

საუტარიონ (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. სევერიან-ი (< ლათ. *severian* „მკაცრი“) „მაკაცის საკუთარი სახელი“

საუტეთესო (ლნტ.) < ქართ. სა-უ-კეთ-ეს-ო „საუცხოო, რჩეული“ (შდრ. ზზ., ლშზ., ჩოლ. *მაჩენე*, ბქ., ლნტ. *მაჩენე*)

საუთოფლ (ლშზ.) < ქართ. სა-ოფლ-ე „ცხენის ზურგზე უნაგირის ქვეშ საფენი ქერის ნაჭერი“

საფარ/საფარ (უშგ.) < ქართ. სა-ფარ-ი „გადასაფარებელი, სახურავი...“ (შდრ. ზზ. *ლალფარი/ლალფარ*, ბქ. *ლალფარი*, ლშზ., ჩოლ. *ლალფარი*, ლნტ. *ლალაფარი*)

საფანტ/საფანთხუ/საფანდ (ზზ.)/**საპანტ** (ბქ.)/**საფანტ** (ჩზზ.)/**საპანტ** (ჩოლ.) < ქართ. საფანტ-ი „წვრილ-წვრილი მრგვალი ტყვიები სანადირო თოფის სასროლად“

საფლჳ (ზს., ლნტ.)/**საფლჳ** (ბქ.)/**საფლაჳ** (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. საფლ-ავ-ი „მიცვალებულის დასამარხავი ორმო, – სამარე“ (შდრ. ზს. *ლაშდ/თხჳძარ*)

საფტინ (ზს., ქს.)/**სამტინ** (ბქ.)/**საბტინ** (უშგ.) „შაბათი“ < ზან. (მეგრ.) *საბატონ-ი/საბატენ-ი* (< ბერძ. *σαββατον*) „შაბათი“

საფუარ/საფუარ (ზს., ლნტ.)/**საფუარ** (ზზ.)/**საფუარ** (ბქ., ლშზ.)/**საფუარ/საფუტარ** (ლშზ.)/**საფუტარ** (ჩოლ., უშგ.), შდრ. ბქ. *ლა-სფაურ-ი* 1. ზს., ქს. „საფუარი, ძირი“, 2. ბქ. „პური“, 3. ლნტ. „სასაფუვრე ჭურჭელი“ < ქართ. სა-ფუ-არ-ი „დამჭავებული პურის ცომი, – ხაში“ (შდრ. ბქ. *ლჳტხა*, უშგ., ჩოლ. *ლატხა*)

საფერცაგ (ლშზ., ჩოლ.) „ფარსაგი, კარგი (ზედმიწ. – **სა-ფარსაგ-ო*)“ < ქართ. (თუშ., ფშ., კახ.) *ფარსაგ-ი* (< ოს. *faerssag* „საშუალი, გვერდითი, სხვა“) „რიგიანი, ხეირიანი, გამოსადეგი; კარგი, კეთილი“, „საშუალ კეთილისა და ავისა“ (საბა), შდრ. ბქ. *სარგბიშ*

საქაჯეთ (ლნტ.)/**საქაჯეთ** (ჩოლ.) „ზღაპრის ტოპონიმი“ < ქართ. სა-ქაჯ-ეთ-ი (< ქაჯ-ი < სპარს. *kaž* „ყალბი“) „ადგილი, სადაც ქაჯები ბინადრობენ“

საქებ (ლშზ.) < ქართ. სა-ქებ-ი „ვინც ან რაც უნდა აქონ, ქების ღირსი“ (შდრ. ზს., ლშზ., ჩოლ. *ლეფშედი*, ლნტ. *ლეფშეტი*)

საქეიფ (ლშზ.) < ქართ. სა-ქეიფ-ო „სალობინო“

საქლეჳ (ზს.)/**საქლეჳ** (ზზ.)/**საქლეჳ/საქჳელ** (ბქ.)/**საქოლ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ.) სა-ქ-ოლ-ი „სახლის სახურავზე ულურსმნოდ დახურული ყავრის დასამაგრებელი ქვა ან სხვა რამ“

საქრისდიან (ლშზ.) *რელიგ.* < ქართ. სა-ქრისტ-იან-ო (< ქრისტე < ბერძ. *χριστός* „მირონცხებული“) „ქვეყნები, სადაც ქრისტიანობა არის აღიარებული; ქრისტიანობასთან დაკავშირებული, ქრისტიანული“

საქუნელ (ზზ.) „ჭირნახული“ < ქართ. სა-ქონ-ელ-ი 1. „შინაური ჩლიქოსანი ცხოველები“, 2. „შრომის პროდუქტი, რომელსაც ამზადებენ ბაზარზე გასაყიდად, გასაცვლელად“, 3. „რაც უნდა ჰქონდეთ, – ქონება“ (შდრ. ზზ., ლნტ. *მაჯად*; ზზ. *მაღუნ*)

საქელ (ბქ.) „საქალებო, ქალების ხელსაქმისათვის განკუთვნილი სათავსო, ძველებური სვანური სახლის შესავლელთან მიმენებული“ < ქართ. (რაჭ.) სა-ქალ-ებ-ო „ქალებისათვის განკუთვნილი, – ქალებისა, საქალო. || ეკლესი-

ის შენობაზე ქალებისათვის მიშენებული სადგომი...”

საღ (ზს., ქს.) < ქართ. საღ-ი (< თურქ. say) „ჯანმრთელი; უზადო, ჯანსაღი...“ (შდრ. ზს. **ჰანდირ/ჰანდურ/ჰედურ**, ბქ. **ჰედირ**, ლშხ., ჩოლ. **მადურ/მედურ/ედურ**, ლნტ. {**მ**}**ედურ**)

საღათ/საღათ/საღათ (ზს.)/**სათ/სათ** (ბზ.)/**სათ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**სათ** (ბქ.)/**სათ** (ლნტ., ჩოლ.)/**სათ** (ლნტ.)/**სათ** (ჩოლ.) < ქართ.-ზან. საათ-ი (< თურქ. saat < არაბ.-სპარს.) „დროის განსაზღვრული მონაკვეთი, დღე-ღამის 1/24 ნაწილი, 60 წუთი...“

საღარ (ბზ., ლნტ.)/**საღარ** (უშგ.) **ზო-ოლ** < ქართ. საღარ-ი „შუბლთეთრი ცხენი“

საღერმათ/საღერმათ (ბქ.)/**საღერბეთ** (ლშხ.)/**საღერბეთ** (ლნტ.) **რელიგ.** < ქართ. სა-ღმრთ-ო „ღმერთისათვის განკუთვნილი, ღმერთის შესაფერი, – ღმერთისა, საღვთო...“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ღერბეთ**, ზს., ლშხ. **ღერმეთ**, ლნტ. **ღერბეთ** „ღმერთი“)

საღერჭელ (ზს.)/**საღერჭელ** (ჩოლ.) „საქონლის ავადმყოფობა პირის ღრუში“ < ქართ. (ლექს.) სა-ღრეჭ-ელ-ი „ავადმყოფობაა ერთგვარი“

საყდარ (ჩოლ.) „სოფელი (ზედმიწ. – **საყდარ-ი**)“ **ტოპ.** < ქართ. საყდარ-ი „საგანგებო შენობა, სადაც სრულდება მღვდელმსახურება (წირვა-ლოცვა), – ეკლესია, ტაძარი“

საყდარ (ზს., ლნტ.)/**საყდარ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) **რელიგ.** < ქართ. სა-ყდ-არ-ი „საგანგებო შენობა, სადაც სრულდება მღვდელმსახურება (წირვა-ლოცვა), – ეკლესია, ტაძარი“ (შდრ. ბზ. **ლაჭტამ**, ბქ. **ლაჭტამი**, ქს. **ლაჭტამ**)

საყდარი ბოგ (ჩოლ.) „ხიდი (ზედ-მიწ. – **საყდარ-ი**{ს} **ბოგა**)“ **ტოპ.** < ქართ.

საყდარ-ი „საგანგებო შენობა, სადაც სრულდება მღვდელმსახურება (წირვა-ლოცვა), – ეკლესია, ტაძარი“ და ქართ. ბოგა „პატარა ხიდი“

საყელ (ლშხ.)/**საყალ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ყელ-ო „ამონაჭერი ტანსაცმლის ზედა ნაწილში ყელ-კისრის ირგვლივ...“ (შდრ. ბზ. **ჰიწუ**, ბქ. **ჰტიწ**)

საყმაწთილი (ლშხ.) /**საყმარწთილ** (ჩოლ.) < ქართ. სა-ყმაწვილ-ო „საბავშვო“

საყოფ (ლშხ., უშგ.) < ქართ. სა-ყოფ-ი „იგივეა, რაც სამყოფი“ (შდრ. ზს., ქს. **ლარდა**)

სა-ყრულ (უშგ.) < ქართ. სა-ყარაულ-ო (< ყარაულ-ი < თურქ. qarawul) „ყარაულობისათვის განკუთვნილი, – სადარაჯო, საგუშაგო“ (შდრ. ზს. **ლალჩა**, ლშხ., ჩოლ. **ლალჩა**, ლნტ. **ლალეჩა**), იხ. **ლყურთილ**

საყტარელ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-ყვარელ-ი „სატრფო, მიჯნური...“ (შდრ. ჩოლ. **ბავშ. მეტყვ. ჩაკტარელ/კტაკტარელ**)

საყტდური ლისყტედურ (ლშხ.) „წამოძახება, გალანძღვა (ზედმიწ. – ***საყვედურ-ი**{ს} სა-ყვედურ-ობ-ა)“ < ქართ. საყვედურ-ი „სამდურავი; ყვედრება, დამადღება“

საშაქრო (ბქ.) < ქართ. სა-შაქრ-ე (< ფალ. šakar, შდრ. ბერძ. **σάκχρον**, ლათ. **saccharum** და სხვ.) „შაქრის ჭურჭელი“, იხ. **ლა-შქარ-აღ**

საშიშ (ზს., ქს.)/**საშიშ** (ლნტ.) < ქართ. სა-შიშ-ი „სახიფათო, საზიანო“ (შდრ. ზს. **ლემყალ**, ბქ. **ლემყალტ**, ლშხ., ჩოლ. **ლემყალ**, ლნტ. **ლემყალ**)

საშლელ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-შლელ-ი „რეზინის პატარა ნაჭერი ნაწერის ან ნახატის წასაშლელად“ (შდრ. ბქ. **ლაღრა**)

საშუალო კლას (ბქ.)/**საშუალ[ო] კლას** (ჩოლ.) „საშუალო სკოლა (ზედ-მიწ. – **საშუალო კლას-ი**)“ < ქართ. სა-შუალ-ო „შუა საფეხურის სკოლა და-წყებითსა და უმაღლესს შორის“ და კლას-ი (< რუს. **класс** < ლათ. **classis** „თანრიგი, ჯგუფი“ < ბერძ.) „საერთო ინტერესების მქონე სოციალური ჯგუ-ფი, რომელსაც აერთიანებს საწარმოო საშუალებებისადმი ერთნაირი დამოკი-დებულება“

საშუალობა (ქს.)/**საშუალება** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) /**საშუალობ/საშუალობ** (ლნტ.)/ **საშუალებ** (ჩოლ.) „გასაქანი“ < ქართ. სა-შუალ-ებ-ა „ფული, მატერია-ლური უზრუნველყოფა; შესაძლებლო-ბა, გასაქანი...“

საშუაღდ (ლნტ.)/**საშუაღდ** (ჩოლ.) **ზმნის.** < ქართ. სა-შუალ-ო-დ „საშუა-ლო სიდიდის მიხედვით, – საშუალო რიცხვით“ (შდრ. ბქ. **ნენსგაშდ**)

საშუელ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**საშუელ** (ლნტ.) „ხსნა, შველა“ < ქართ. სა-შე-ელ-ი „დასახმარებელი, შესაწევნელი; ხსნა, შველა“

საჩაა (ზს., ლნტ.)/**საჩაა** (ჩოლ.) < ქართ. სა-ჩაი-ე „ჩაისათვის განკუთვნი-ლი, – ჩაისა“

საჩააე (ბქ.) „ჩაიხანა“ < ქართ. სა-ჩაი-ე „დუქანი, სავაჭრო, სადაც მომხმარე-ბელს შეუძლია ჩაის დაღვევა, – ჩაიხანა“

საჩეხ (ლნტ.) < ქართ. (იმერ.) სა-ჩეხ-ე „ეზოში შემოღობილი ადგილი პირუ-ტყვის სადგომად, შემის დასაწყობად და სხვა დანიშნულებისათვის“

საჩფვლ (ზს.) < ქართ. სა-ჩაფულ-ე „ერთი საქალამნე ტყავის ღირებული (საფასური) რამე“

საჩქუპარ (ზს., ლნტ.)/**საჩქუქუპარ** (ბზ.)/**საჩქუპარ/საჩქუქარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**საჩქუპარ** (ლნტ.) < ქართ. სა-ჩქუქ-არ-ი „ძღვნად

მისაცემი ან მიცემული ნივთი“ (შდრ. ზს., ქს. **ჯიდ**)

საცაჟ (ლნტ.) < ქართ. სა-ც-ავ-ი „რე-ზერვუარი“

საცდელ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**საცდელ** (ლნტ.) < ქართ. სა-ცდ-ელ-ი „იგივეა, რაც მოსაცდელი“ (შდრ. ბქ. **ლწდლი**)

საციტ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**საციტ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. სა-ციც-ი „ქართული ეროვნული საჭმელი – ინდაურის ან ქათმის სქელწვნიანი შეჭამანდი ნიგ-ვზით, ძმრითა და სხვადასხვა სანელებ-ლით შეზავებული“

საცობ (ზს., ქს.) < ქართ. საცობ-ი „რა-საც უცობენ, რაც უნდა დაუცონ (ჭურ-ჭელს), – საგმანავი“ (შდრ. ზს., ქს. **გუმ;** ზს. **ცუყუბა**, ლშხ. **ცუყუბერა**; ჩოლ. **ჭუქ**)

საცტალ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ცვალ-ი 1. „იგივეა, რაც გამოსაცვლე-ლი“, 2. „გარეთა ტანსაცმლის შიგნით, პირდაპირ სხეულზე ჩასაცემელი თეთ-რეული“ (შდრ. ბზ. **ლაცაღ**, ბქ., ლნტ. **ლაცაღი**, ლშხ., ჩოლ. **ლაცაღ**)

საცტდილებელ (ბზ.), ჩოლ. < ქართ. შე-სა-ცოდ-ებ-ელ-ი (< ქართ. ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „შესაბრალე-ბელი; საცოდავი“, იხ. **საწტდილ**

საცხოჟრებელ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-ცხოვრ-ებ-ელ-ი 1. „სადაც ცხოვრობენ ან შეიძლება იცხოვრონ“, 2. „რაც აცხოვ-რებთ, რითაც ცხოვრობენ, – ცხოვრები-სათვის საჭირო სარჩო-საბადებელი, ქონება...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ლწზგა**, ლშხ., ჩოლ. **ლაზგა**; ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ლწლზი-გაღ**, ბქ., ლნტ. **ლწლზიგაღ**, ლშხ., ჩოლ. **ლაღლზიგაღ**), იხ. **სასხრობელ**

საძგელ/საძგელ (უშგ.) < ქართ. სა-ძაგ-ელ-ი „საძულველი, საზიზღარი, ძალიან ცუდი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლემსისგ**, ლნტ. **ლემსისგ**)

საძგელობ (უშგ.) < ქართ. სა-ძაგ-ლ-

ობ-ა „საზიზღრობა, უმსგავსოება, სიგ-
ლახე, სისაძაგლე“ (მდრ. უშგ. უებ)

სადირკუთელ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-
დირკვ-ელ-ი „საფუძველი, ფუნდამენ-
ტი; საყრდენი...“ (მდრ. ზს., ქს. ხუნ)

სა-ძლიერ-ო (ჩოლ.) < ქართ. ძლიერ-ი
„დიდი ძალის, გამძლეობის მქონე, –
ღონიერი“

სა-ძრ-აბ (ჩოლ.) „შიშისა და ზიზღის
გრძნობა“ < ძვ. ქართ. სა-ზარ-ელ-ი „სა-
ძაგელი, საშინელი“, საზარელეზა „საძა-
გელეზა“, ახ. ქართ. სა-ზარ-ი/სა-ზარ-
ელ-ი/შე-სა-ზარ-ი „შიშის მომგვრელი,
თავზარის დამცემი“

საძუტ (უშგ.) < ქართ. სა-ძუ-ე „ცხე-
ნის საკაზმავის ნაწილი, – კუდის ქვეშ
ამოსადები თასმა ან თოკი“

საძუალე (ჩოლ.) < ქართ. სა-ძვალ-ე
„მიცვალეზულთა სამარხი“

საწამლატ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-წამლ-
ავ-ი „შხამი, სამსალა“ (მდრ. ზს. ჟაგ, ბქ.
ლაუგერი)

საწერელ (უშგ.) < ქართ. სა-წერ-ელ-ი
„იგივეა, რაც დუდკო“

საწინაღმდეგო (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/სა-
წინააღმდეგო (ბქ., ლნტ.) < ქართ. სა-წი-
ნააღმდეგ-ო „ვისიმე ან რისამე წინააღ-
მდეგ მიმართული, – საპირისპირო“

საწინდარ/ საცენდარ/ საწენდარ
(უშგ.) < ქართ. სა-წინდ-არ-ი „გირაო,
წინდი“

საწნახელ (ზზ., ქს.) < ქართ. სა-წნახ-
ელ-ი „ყურძნის საწური დიდი, გრძელი
ჭურჭელი ქვიტკირისა ან ხისა“, იხ.
უტყნახუ

საწუთრ¹ (ზზ., ლშზ.) < ძვ. ქართ. სა-
წუთ-რ-ო „დროებითი, წარმავალი; საა-
ქაო, წუთისოფელი“, ახ. ქართ. „ეს ქვე-
ყანა, სააქაო, წუთისოფელი“

საწუთრ² (ლშზ.) გადატ. „ლამაზი,
კოხტა; სანატრელი, სასურველი“ < ძვ.

ქართ. სა-წუთ-რ-ო „დროებითი, წარმა-
ვალი; სააქაო, წუთისოფელი“, ახ. ქართ.
„ეს ქვეყანა, სააქაო, წუთისოფელი“

საწყალ (ლნტ.) < ქართ. საწყალ-ი „სა-
ბრალო, საცოდავი...“ (მდრ. ზს., ქს.
ლეჟრი)

საწყალდ (ლნტ.) ზმნის. < ქართ.
საწყალ-ად „საცოდავად, გაჭირვებუ-
ლად“ (მდრ. ზს., ქს. საბრალდ)

საწყინ (ზს.)/საწყენ (ბქ., ლშზ.)/საწყენ
(ლნტ.) < ქართ. სა-წყ-ენ-ი „შესაწუხებე-
ლი, სამწუხარო; მაწყინარი...“ (მდრ. ზს.
ლესდიკ; ზზ., ლშზ., ჩოლ. ლელონე, ბქ.,
ლნტ. ლელონე), იხ. ლე-წყინ

საწყობ (ზს., ქს.) < ქართ. სა-წყობ-ი
„სპეციალური ადგილი, შენობა რაიმე
საქონლის, მასალისა და მისთ. მარაგის
მოსათავსებლად და შესანახად“

საწედმართ (ზზ.) „სახეირო“ < ქართ.
სა-წაღმართ-ო 1. „წაღმართად ყოფნისა-
თვის განკუთვნილი“, 2. ძვ. „მომავლი-
სათვის განკუთვნილი, – სამომავლო“

სახაბაზუტ (ლნტ.) < ქართ. სა-ხაბაზ-ო
„პურის საცხობი ნაგებობა“ (მდრ. ბქ.
ლარზალ)

სახარჯ (ლნტ.) < ქართ. სა-ხარჯ-ო (<
ხარჯ-ი < თურქ. *xarç* „გასავალი“ <
არაბ.-სპარს.) „ხარჯისათვის განკუთ-
ვნილი, – სახარჯავი, დასახარჯავი“

სახინკლე (ზს., ქს.)/სახინკლე (ბქ.) <
ქართ. სა-ხინკლ-ე „ხინკლისათვის გან-
კუთვნილი, გამოსადეგი, – ხინკლისა“

სახლკარობ (ლნტ.) < ქართ. სახლ-
კარ-ობ-ა 1. „სახლ-კარის მოვლა, – ოჯა-
ხობა“, 2. „იგივეა, რაც სახლ-კარი“

სახრპ (ზს.)/სახრებ (ლშზ., ჩოლ.)/
სახარება (ლნტ.) რელიგ. 1. „სახარება;
ბიბლია“, 2. „აღდგომის ცისკრის წირვა“
< ძვ. ქართ. სა-ხარ-ებ-ა „ბიბლიის ნაწი-
ლი, რომელშიც შედის ახალი აღთქმის
პირველი ოთხი წიგნი..., წარმოადგენს

ქრისტიანული სარწმუნოების საფუძველს, – ოთხთავი“

სახუნდარ (ლნტ.) < ქართ. სა-ხუნდ-არ-ი „ადგილი, სადაც მონადირე უსაფრდება ნადირს...“

საქიმ (ჩოლ.) „ძაღლის დასაბმელი ჯოხიანი საბელი“ < ძვ. ქართ. სა-ჯივ-ი „ბორკილი (კისრისა), ქედზე დასადები კეტი, ძელი, უღელი“, ლეჩხ. სახიმ-ი „სწორი ჯოხი, რითაც ძაღლი არის დაბმული“

საყსარ¹ (ზს., ლნტ.)/**სახსარ** (ბქ.)/**სახსარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სახსარ-ი „ძვლების დაბოლოებათა მოძრავი შეერთება“ (შდრ. ბქ. **ლჳფშგა**, უშგ., ჩოლ. **ლაფშგა**)

საყსარ² (ზს., ლნტ.)/**საყსარ** (ბზ.)/**საყსარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**საყსარ** (ჩოლ.)/**საყსარ** (ბქ., უშგ.) „ტყვის გამოსახსნელი გადასახადი; მატერიალური საშუალება“ < ძვ. ქართ. სა-ყს-არ-ი, ახ. ქართ. სა-ხს-არ-ი „ფულადი თანხა რაიმე საჭიროებისათვის“, შდრ. ქიზიყ. სა-ყსარ-ი „ორ ერთნაირ საგანს შუა დარჩენილი ხარვეზი“ (შდრ. ლნტ. **მჳცდა**)

საყსნილ (ბზ.)/**საყსნილ** (ლნტ.)/**საყსნილ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სა-ყსნი-ლო „ყსნილისათვის განკუთვნილი საჭმელი, არასამარხვო (ხორცეული, თევზი, ყველი და სხვ.)“, შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლგშრაჟე**; ზს. **[ჟ]ოხდრის**

საჯაყ (ლშხ., ჩოლ.) „საბრალო; უშნო, უხეირო (ადამიანი)“ < ქართ. საჯაყ-ი „შესარცხვენი, თავის მოსაჭრელი“ (შდრ. ზს. ლნტ. **თრჳჟ/თგრჳჟ**, ლშხ., ჩოლ. **თრაჟ**)

საჯინიბ (ლშხ.) < ქართ. სა-ჯინიბ-ო (შდრ. სპარს. **ჯanibat** „სასაპალნე ცხენის“) „საცხენე“ (შდრ. ლშხ., ჩოლ. **ლაჩაჟირ**)

საჯლაბ (ბზ.)/**საჯლაბ** (ბქ.) „დიდი

საოჯახო ქვაბი“ < ქართ. სა-ჯალაბ-ო „ჯალაბისათვის განკუთვნილი, – ჯალაბისა“

საჯულ (ბქ.) < ქართ. მსაჯულ-ი „მოსამართლე“

საჯუარელ (ლშხ.) „საკულტო ადგილას აღმართული ჯვარი (ზედმიწ. – **სა-ჯვარ-უკ-ა**)“ **რელიგ.** < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო – გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო...“

საჰაერო (ზს., ქს.)/**საჰაერო** (ბქ.) < ქართ. სა-ჰაერ-ო „ჰაერისათვის განკუთვნილი, – ჰაერისა...“

სადილ (ზს., ლნტ.)/**სადილ** (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-დილ-ი „შუადღის პურის ჭამა საუზმის შემდეგ და სამხრის წინ...“

სადილ-ჟახშამ (ზს., ლნტ.)/**სადილ-ჟახშამ** (ზს.)/**სადილ-ჟახშამ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სადილ-ვახშამ-ი „სადილი და ვახშამი“

სადლოზ (ზს., ლნტ.)/**სადლოზ** (ლშხ.) < ქართ. სა-დილ-ოზ-ა „სადილის ჭამა...“

სადჟ/სჟჳდ (ბზ.) „სადენი მიწის ქვეშ (მილი)“ < ქართ. სა-დ-ენ-ი „იგივეა, რაც სადინარი“, შდრ. ლეჩხ. სა-დ-ივ-არ-ი „სადინარი, საწნახლის დარი, რომელზეც ახალდაწურული ყურძნის ტკბილი წვენი გამოდის“

სადღინძელო (ბქ.) < ქართ. სა-დღე-გრძელ-ო „სუფრაზე ვისიმე დღგრძელობისათვის, კეთილდღეობისათვის წარმოთქმული სიტყვა და შესმული სასმელი“ (შდრ. ბზ. **ლჳმზგრჳლ**, ბქ. **ლჳმზგრჳლ[ი]**)

საერთო (ზს., ლნტ.)/**საერთო** (ლშხ., ჩოლ.)/**საეიერთო/სადერთო** (ჩოლ.) < ქართ. სა-ერთ-ო „საზოგადო, საყოველთაო“

საეჭუო (ბქ.)/**სადეჭუო** (ჩოლ.) < ქართ. სა-ეჭვ-ო „დამაჯერებლობას მოკლებული, ნაკლებ დამარწმუნებელი“ (მდრ. ბქ., ლნტ. **ლაკაჭი**; ბქ. **ლეურკაჭი**; ქს. **დედუოდ**)

საია (ბზ.)/**საია** (ქს.)/**სადა** (ლნტ.) < ქართ. საია „ერთნახადი, სუსტი (არა-ყი)“

საინ (ზს., ლნტ.)/**სადნ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. საინ-ი (< არაბ.-სპარს. **saḥān**) „იგივეა, რაც თევფი“

საინობ (ზს., ლნტ.)/**სადნობ** (ლშხ., ჩოლ.)/**სადნობია** (ჩოლ.) „ჭურჭლის გაშლა (ზედმიწ. – ***საინ-ობ-ა**)“ < ქართ. საინ-ი (< არაბ.-სპარს. **saḥān**) „იგივეა, რაც თევფი“

საკსარ (ზს.)/**საკცარ** (ჩხბ.)/**საკსარ** (ლხმ.) „ბერკეტი“ < ქართ. სა-კის-არ-ი „მანქანის ნაწილი, რომელსაც ეყრდნობა მბრუნავი ლილვი“

საკტრელ (ზს., ლნტ.)/**საკტრელ** (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-კვირ-გ-ელ-ი „საოცარი, განსაცვიფრებელი, გასაკვირველი“ (მდრ. ზს. **ლემბაქე**)

საკტრელობ (ზს., ლნტ.)/**საკტრელობ** (ლშხ., უშგ.) „გაკვირვება (ზედმიწ. – ***სა-კვირ-გ-ელ-ობ-ა**)“ < ქართ. სა-კვირ-გ-ელ-ებ-ა „საოცრება“

სალტ (ზს., ლნტ.)/**სალტ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სალტე „კაპარჭი“ (მდრ. ზს. **ბეტკ**; უშგ. **გირგუთელ**)

სალხინ (ზს., ლნტ.)/**სალხინ** (ლშხ., ჩოლ.)/**სალხინტ** (უშგ.) < ქართ. სალხინ-ო „ლხინისათვის განკუთვნილი, ლხინის დამახასიათებელი, ლხინთან დაკავშირებული, – ლხინისა, სამხიარულო...“

სალხინდ (ზს., ლნტ.)/**სალხინდ** (ლშხ., ჩოლ.) **ზმნის**. < ქართ. სა-ლხინ-ო-დ „რომ ილხინონ, ლხენისათვის“

სამეგრელო (ბქ., ლნტ.) < ქართ. სა-

მეგრ-ელ-ო „საქართველოს ერთ-ერთი კუთხე“ (მდრ. ზს. **ზან**)

სანყური (ზს., ლნტ.)/**სანყური** (ბზ., ლნტ.)/**სამყური** (ლნტ., უშგ.)/**სამყური** (ბქ.)/**სანყურ/სანყურ/სანყურ** (ბქ.)/**სანყურ/სამყურ** (ლშხ.)/**სამყური/სანყური** (ლნტ.)/**სამყური** (ლნტ., უშგ.)/**სანყურ** (ლხმ.) „ბუკი“ < ქართ. სა-ყვირ-ი 1. „მაღალხმიანი ჩასაბერი მუსიკალური ინსტრუმენტი ლითონისა“, 2. „სასიგნალო ხმის გამომცემი მექანიკური მოწყობილობა“

საპირ (ლნტ.) „ფეხსაცმლის ზედა ნაწილი“ < ქართ. სა-პირ-ე „ტანისამოსის, საბნის და მისთ. ზევითა პირისათვის განკუთვნილი ქსოვილი...“

სარგბიშ (ბქ.) „საარაკო (ზედმიწ. – ***სარგებ-ის-ა**)“ < ქართ. ქართ. სა-რგ-ებ-ელ-ი „სასარგებლო, გამოსადეგი“

სარგებ (ზს., ლნტ.)/**სარგებ** (ზს.)/**სარგებ** (უშგ.)/**სარგებ** (ლშხ., ჩოლ.) „სასარგებლო, სარგებელი“ < ქართ. სა-რგ-ებ-ელ-ი „სასარგებლო, გამოსადეგი“ (მდრ. ზს., ჩოლ. **ლემკახე**)

სარგებელ (ლნტ.) < ქართ. სა-რგ-ებ-ელ-ი „სასარგებლო, გამოსადეგი“ (მდრ. ბქ. **ტელ**)

სარდიონ (ზს., ლნტ.)/**სარდიონ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) **ანთრ**. < ქართ. სარდიონ-ი (< ბერძ. **sardion** „მწითური“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სარკ (ზს., ლნტ.)/**სარკ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)⁷⁴ < ქართ. სარკე „გლუვი და საგანგებოდ გაკრიალებული მინის (ან ლითონის) ზედაპირის მქონე სხეული, რომელშიაც აისახება მის წინ მყოფი საგნები“

სარქუელ (ზს., ლნტ.)/**სარქუელ** (ზს., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სა-რქვ-ელ-ი „თავსახურავი, სახურავი, ხუფი“ (მდრ. ზს. **ლაფრი**; ბზ. **ლაღფარ**, ბქ.

ლალფარი, ბზ., ლშზ., ჩოლ. ლალფარი, ლნტ. ლალაფარი; ბზ., ლშზ. ნაფრუნ, ბქ. ნალფარუნ, ლნტ. ნაფარუნ, ზს. ცუყუბა, ლშზ. ცუყუბერა)

სარხელ (ბქ.)/სარეხელად (ჩოლ.) „წვრილი გათლილი ჯოხი რძეში კვეთის ასარევად“ < ქართ. სა-რხევ-ელ-ა „რაც ირხევა, – რხევადი“ (მდრ. ბქ. ლაჩ-დინა)

სატეჭარ (ზს., ლნტ.)/სატეჭარ (ბზ.) < ქართ. სატეჭარ-ი „იგივეა, რაც ხანჯალი“

სატიწო (ბქ.) < ქართ. სატინ-ი (< არაბ. *zaitun*) „ატლასივით პრიალა ქსოვილი ბამბისა ან აბრეშუმისა“

საჭიჭი (ზს., ლნტ.)/საჭიჭი (ბზ.)/სა-უჭი (ბზ., ლშზ.) „სამარხო (ზედმიწ. – *სა-უ-ჭი-ო)“ < ძვ. ქართ. უ-ჭი-ებ-ა „უჭ-მელობა“, უ-ჭი-ელ-ი „მარხული“

საფეხურ (ლნტ.) „საქსოვი დაზგის ნაწილი“ < ქართ. სა-ფეხ-ურ-ი „კიბის ჰორიზონტალური ნაწილი ასვლა-ჩასვლისას ფეხის დასადგმელად...“

საქეფდ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. სა-ქეფ-ო-დ „ქეფისათვის, სალხინოდ, დროს გასატარებლად“

საქმ (ლნტ.) < ქართ. სა-ქმ-ე „რაც უნდა აკეთონ, ქმნან, – შესასრულებელი, გასაკეთებელი რამ, სამუშაო...“ (მდრ. ზს., ქს. გუემ, ლხმ. გემ)

საღირაღ (ლნტ.) < ქართ. სა-ღირ-ალ-ი „რაც უნდა ღირდეს“

საყუდირ¹ (ზს.)/საყუდურ/საყუდურ (ლშზ., ჩოლ.)/საყუდირ (ლნტ.)/საყუ-დირ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. სა-ყუედ-ურ-ი 1. „უკმაყოფილების, წყენის გამოთქმა, – სამდურავი“, 2. „ყუედრება, დამადლება“ (მდრ. ბზ. სანდრატ, ბქ. მანდროტ)

საყუდირ² (ბქ.) „გლახაკი, უშნო; სა-მარცხვინო“ < ქართ. სა-ყუედ-ურ-ი 1. „უკმაყოფილების, წყენის გამოთქმა, –

სამდურავი“, 2. „ყუედრება, დამადლება“

საყუდირ³ (ბქ.)/საყუდურ (ლშზ., ჩოლ.) „სირცხვილი, თავის მოჭრა“ < ქართ. სა-ყუედ-ურ-ი 1. „უკმაყოფილების, წყენის გამოთქმა, – სამდურავი“, 2. „ყუედრება, დამადლება“

საშუ (ბზ.)/საშუ (ბქ.) < ქართ. საშუ-ლებ-ი „დოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს სადმე შესვლის უფლებას“

საჩეხ (ლნტ.) „ყანა“ ტოპ. < ქართ. (იმერ.) სა-ჩეხ-ე „ეზოში შემოღობილი ადგილი პირუტყვის სადგომად, შეშის დასაწყობად და სხვა დანიშნულებისათვის“

საჩიტარ (ზს., ლნტ.)/საჩიტარ (ლშზ.)/საჩიტარ/საჩიტარ (უშგ.) < ქართ. სა-ჩივ-არ-ი „უკმაყოფილების, სამდურავის გამოთქმა, – ჩივილი“

საჩიტარობ (ზს.)/საჩიტარობ (ლშზ.)/საჩიტარობ (ლნტ.)/საჩიტარობ (უშგ.) *ზედმიწ.* – სა-ჩივ-არ-ობ-ა *ხლმ.* < ქართ. სა-ჩივ-არ-ი „უკმაყოფილების, სამდურავის გამოთქმა, – ჩივილი“

საჩუქარიანობ (ლნტ.) „ქორწილში სა-ჩუქრების გაცემა (ზედმიწ. – *სა-ჩუქრ-იან-ობ-ა)“ < ქართ. სა-ჩუქ-არ-ი „ძღვნად მისაცემი ან მიცემული ნივთი“

საჩუქრობ (ბქ., ლნტ.)/საჩუქრობ (ბქ.) „ქორწილში საჩუქრების გაცემა (ზედმიწ. – *სა-ჩუქრ-ობ-ა)“ < ქართ. სა-ჩუქ-არ-ი „ძღვნად მისაცემი ან მიცემული ნივთი“

საწეცხლურ (ბქ.)/საწეცხური (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. სა-ცეცხლ-ურ-ი „საკმევლის დასაკმევი ჭურჭელი, – სასაკმევლე“

საწიქუ (ზს., ლნტ.)/საწიქუ (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. (თუშ., ფშ., მესხ., მოხ.) სა-ციქ-ელ-ი „საოჯახო ნივთები; მეზობლისაგან ნათხოვარი საოჯახო ნივთი“, (რაჭ., ზ.-იმერ., გურ.) სა-ციქ-

აზრი, მოსაზრება“ (შდრ. უმგ., ჩოლ. **ლაჭკუარ**)

სამიშ (ჩოლ.) *ზედმიწ*. – *სიამ-ის < ქართ. საამო „სასიამოვნო, საამებელი“

სზანკა (ზზ.)/**ისზანკა** (ბქ.)/**სპანკა/ისპანკა/ისზანკა** (ჩოლ.) < ქართ. ისპანკა/ისზანკა (< რუს. **Испанка** „ესპანური“) „ესპანური ვირუსი; პანდემია, რომელიც მძვინვარებდა 1918-1920 წლებში“

სზენდიკ/სზონდიკ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**სპონტიო** (ქს.) / **სპენდიკ** / **სპენდიო** (ლნტ.)/**სზონდიკ/სპონდიკ** (ჩოლ.) „ფაშარი და მჩატე ქვა“ < ძვ. ქართ. სპონდიკ-ი, ახ. ქართ. სპონდიო „ფაშარი და მჩატე ქვა, ხმარობდნენ მშენებლობისათვის“ (სქოლიო: **სზენდიკდ ლიგნე იდიომ. გამოთქ.** – გამაგრება, გაქვავება; **სზენდიკდ ლგ ლიგნე იდიომ.** – გამაგრებულია, გაქვავებულია)

სგალატ (ზს., ლნტ.)/**სგალატ** (ლშხ., ჩოლ.)/**სკალატ** (უმგ.) < ქართ. (თუმ., ხევს.) სკალატ-ი⁷⁵ „მაუდი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) სქალატ-ი „მაუდი“, სკალატ-ი „მაუდის გორგალი“

სედლო (ზზ., ლნტ.)/**სერდლო** (ზს.)/**სელდო** (ლნტ.) „ქალის უნაგირი“ < რუს. **седло** „უნაგირი“

სეირ (ზს., ქს.) < ქართ. სეირ-ი (< არაბ.-სპარს. **seyr** „მოძრაობა“, „სვლა“; „სეირნობა“) „თავის შესაქცევი, გასართობი რამ, – სანახაობა“

სეირობ (ლშხ.) „სანახაობა“ < ქართ. სეირ-ობ-ა (< სეირ-ი არაბ.-სპარს. **seyr** „მოძრაობა“, „სვლა“; „სეირნობა“) „ყურება, გართობა, სეირნობა“

სეკუნდ (ზს., ქს.) < ქართ. სეკუნდ-ი (< რუს. **Секунда**) „წამი“

სელფერიშ (ჩოლ.) „კანისფერი“ < ქართ. სელ-ის-ფერ-ი „მოყვითალო-მოწვანო ფერის“

სემბოძლ [შუკუ] (ლნტ.) „სამი გზის

გასაყარი, – გზაჯვარედინი; მეზომირი, გზაბოძალი“ < ქართ. სამ-ი „რაოდენობითი რიცხვითი სახელი“ და ბოძალ-ი 1. ძვ. „ორწვერა ისარი“, 2. (ლექხ., იმერ., გურ.) „ორკაპა ხე“

სემინარია (ზს., ქს.)/**სემნარია** (ბქ., ლნტ.)/**სემნარიძ** (ლნტ.)/**სემილარია** (ლხმ.) < ქართ. სემინარია (< ლათ. **seminarium** „სანერგე; სკოლა“) „სპეციალური საშუალო სასწავლებელი“

სემიჩკა (ზს., ქს.)/**სემიჭკა** (ბქ.) < ქართ. სემიჩკა (< რუს. **Семечко**) „მზე-სუმზირა“

სენ (ზს., ქს.) < ქართ. სენ-ი „ავადმყოფობა“ (შდრ. ზს., ლნტ. **მზიგ**, ლშხ., ჩოლ. **მაზიგ**; ზს. **მათგმ**, ჩოლ. **თგმი**)

სენატ (ზზ.) < ქართ. სენატ-ი (< ლათ. **senates, senex**-იდან „მოხუცი“) 1. **ისტ.** „სახელმწიფო საბჭო, მმართველობის უმაღლესი ორგანო ძველ რომში, 2. „პარლამენტის ზედა პალატა ამერიკის შეერთებულ შტატებში, იტალიაში, კანადაში, ბელგიაში და ზოგ სხვა ქვეყანაში, 3. **ისტ.** „ერთ-ერთი უმაღლესი სამართლო – ადმინისტრაციული დაწესებულება მეფის რუსეთში“

სერგო (ზს., ქს.)/**სერგი** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. სერგ-ი/სერგო (< ლათ. (?) „მაღალი“, „ღირსეული“, „მგზნებარე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სერდე (ზს., ქს.) „ჯავრი, დარდი; მზრუნველობა, ყურადღება“ < ზან. (მეგრ.) სერდა „სევდა“ (შდრ., ასევე, სერდამი „სევდიანი“) < ქართ. სევდა < არაბ.-სპარს. **souda** „დარდი, ნალველი, კაემანი“, შდრ. ზზ., ქს. **სერდე-მერდე** „სულერით“, უმგ. **სერდეში ლირე** „ამაოება (ზედმიწ. – **სევდ**-ის წერა)“

სერიოზულ (ზს., ქს.) < ქართ. სერიოზულ-ი (< ფრანგ. **serieux**-დან რუს. ენის მეშვ.) „დინჯი, აუქქარებელი...“

სესხ (ზს., ქს.) < ქართ. სესხ-ი „ფული, გარკვეული თანხა, გაცემული დროებით, განსაზღვრული ვადითა და პირობით, – ვალი“ (შდრ. ზს. **გადან**)

სეფსკ[ტ]ერ¹ (ზს., ქს.)/**სეფისკერ** (ბქ.) რელიგ. < ქართ. სეფ-ის-კვერ-ი „დიდებული კვერი“ (საბა); „წმინდა ფქვილი-საგან გამომცხვარი კვერი; ქრისტიანულ მღვდელთმსახურებაში იყენებენ ზიარების დროს“

სეფსკ[ტ]ერ² (ზს., ქს.)/**სეფისკერ** (ბქ.) „კიდობანა, ჭანჭყატა“ ბოტ. < ქართ. სეფ-ის-კვერ-ი „დიდებული კვერი“ (საბა)...

სექტემბერ (ზს., ქს.)/**სეფტემბერ** (ბქ.) < ქართ. სექტემბერ-ი (< ლათ. **september**) „კალენდარული წლის მეცხრე (და შემოდგომის პირველი) თვე, – ენკენის-თვე“

სია (ზს., ქს.) < ქართ. სია „წერილობითი საბუთი, რომელშიაც ჩამოთვლილია პირები ან საგნები, – ნუსხა“

სიამუან (ლშზ., ჩოლ.) „მოსაწონი“ < ქართ. სა-სიამ-ოვ-ნ-ო „საამო, მამებელი“, იხ. ლე-**სიამ-ე**

სიამ (ზზ.) < ქართ. სიამ-ოვ-ნ-ებ-ა „კმაყოფილების გრძნობა რაიმე სურვილის შესრულების გამო, – სიამე“

სიგარეტ (ზს., ქს.) < ქართ. სიგარეტ-ი 1. „პატარა სიგარა“, 2. „უმუნდმტუკო პაპიროსი“

სიგელ (ზს., ქს.) < ქართ. სიგელ-ი (< ლათ. **sigillum** „ბეჭედი, საბეჭდავი“) „რაიმე დამსახურების აღსანიშნავად გაცემული საბუთი“

სიგნალ (ზს., ქს.) < ქართ. სიგნალ-ი (< ფრანგ. **signal**, ლათ. **signum**-იდან „ნიშანი“) „მხედველობითი, სმენითი, ელექტრული ან სხვა პირობითი ნიშანი შორ მანძილზე განკარგულების, გაფრთხილების ან სხვ. ცნობათა გადასაცემად“

სი-ერთგუთილ-ე (ჩოლ.) < ქართ. ერთგულ-ებ-ა „უსაზღვრო სიყვარულით გამსჭვალვა, თავდადება“, იხ. ლი-**მრდ-გულ**

სიკეთ-იშ (ზს., ქს.) „კეთილი (ზედმიწ. – ***სიკეთ-ის**)“ < ქართ. სი-კეთ-ე „კეთილი თვისება, საქციელი, სხვისთვის კარგის ქმნა; კეთილად ყოფნა“. || „კეთილი, კარგი, სასიკეთო რამ“ (ბქ. **ლგდბშ**)

სიკეთობ (ბქ., ჩოლ.) „სიკეთის კეთება (ზედმიწ. – ***სი-კეთ-ე-ობ-ა**)“ < ქართ. სი-კეთ-ე „კეთილი თვისება, საქციელი, სხვისთვის კარგის ქმნა; კეთილად ყოფნა“. || „კეთილი, კარგი, სასიკეთო რამ“ (შდრ. ბქ. **ლგდბაშობ**)

სიკცხაჟ/სიკცხაჟ (ბქ.) „პატივი“ < ძვ. ქართ. სი-კიცხ-ევ-ა „კიცხვა, ლანძღვა, შერცხვენა; შეურაცხყოფა“, შდრ. ახ. ქართ. სა-კიცხ-ავ-ი, გან-კიცხ-ულ-ი, აგრეთვე სა-კაცრ-ავ-ი „საქციელი-მართებული“ (საბა), შდრ. სვან. **ხესკიცხაჟ** „პატივს სცემს, მიაგებს“, **ლესკიცხაჟ** „მოსახათრებელი, საპატივცემლო, საკითხავი“ (ადამიანი)

სილაჲ (ლშზ., ჩოლ.)/**სილჲ** (ლნტ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. სილა „წვრილი ქვიშა“

სილეჲან (ზზ.)/**სილეჲან** (ბქ.) ანთრ. < ქართ. სილეჲან-ი (/სილოჲან-ი/სილიონ-ი...) < სილიბისტრო (< ლათ. **silvester** „ტყისა“, ლათინურად სილჲა ნიშნავს „ტყეს“, სილჲანუსი კი „ტყის ღმერთს“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. **სირ-ბისტო**

სილეჲს[ი] (ლზმ.) „ჯიქი“ ზოოლ. < ბერძ. სილეჲს-ი „თესალიელი ან ლიდიელი ავაზაკი, რომელიც ჰერაკლეს მოუკლავს“

სიმიდ (ლნტ., ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) სიმიდ-ი (< სიმინდ-ი < სომხ. **սիմինդ** „მაღალხარისხოვანი ხორბლის ფქვი-

ლი“ < ბერძ. **ήσεμῖδης**) „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **ციტალ**, ლნტ. **ციტალ**)

სიმიდობ (ლნტ., ჩოლ.) „სიმინდის ალგის დრო; სიმინდის უხვი მოსავლიანობა (ზედმიწ. – **სიმინდ-ობა**)“ < ზან. (მეგრ.) სიმიდ-ი (< სიმინდ-ი < სომხ. **սիմիդ** „მაღალხარისხოვანი ხორბლის ფქვილი“ < ბერძ. **ήσεμῖδης**) „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა“

სიმინდ (ზს., ქს.) **ბოტ.** < ქართ. სიმინდ-ი (< სომხ. **սիմիդ** „მაღალხარისხოვანი ხორბლის ფქვილი“ < ბერძ. **ήσεμῖδης**) „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **ციტალ**, ლნტ. **ციტალ**)

სიმინდობ (ზს., ქს.)/ „სიმინდის ალგის დრო; სიმინდის უხვი მოსავლიანობა (ზედმიწ. – **სიმინდ-ობა**)“ < ქართ. სიმინდ-ი (< სომხ. **սիմիդ** „მაღალხარისხოვანი ხორბლის ფქვილი“ < ბერძ. **ήσεμῖδης**) „პურეული მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა“

სიმონ ბატონიშვილი (ლნტ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. სიმონ ბატონიშვილ-ი „სიმონ ბატონიშვილი, ბაგრატიონი – ქართლის სამეფოს პოლიტიკური მოღვაწე, ვახტანგ VI-ის ძმა“

სინა (ზს., ქს.)/სინა (ლშხ., ჩოლ.)/სინწ (უშგ.) < ქართ. სინა „მავთული“

სინამდუღილე (ზს., ქს.)/სინადუღილე (ჩოლ.) < ქართ. სინამდვილე-ე „ობიექტური სამყარო, ყოფიერება, რეალობა...“

სინიმოხსნაზ/ქტინიმოხსნაზ (ბზ.)/სინმოხსნაზ / სინმოხსნაზ/სინოხსნაზ / სტინოხსნაზ / სტინოხსნაზ/სინოხსნაზ (ბქ.)/ქტინიმოხსნაზ (ლნტ.)/ქტუნიმოხსნაზ (ლშხ.) **რელიგ.** < ქართ. სულ-ის {მო}-ხს-ენ-ებ-ა „მიცვალებულის სულის მოხსენება“ (შდრ. ჩოლ. **ქტინარე ლირშტინ**)

სირბისტო (ბქ.)/სიბრისტო (ლზმ.) **ანთრ.** < ქართ. სილიბისტრო (< ლათ. **silvester** „ტყისა“, ლათინურად სილვანიშნავს „ტყეს“, სილვანუსი კი „ტყის ღმერთს“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. **სილეტან**

სირთა (ბქ.) „მოღრეცილი, უშნო გარეგნობის“ < ზან. (მეგრ.) სვირთა/სვირთალ-ი „უშნოდ გრძელი; აყლარწული (ადამიანი)“, შდრ. ზან. (მეგრ.) სვირთინ-ი/სვირთინ-აფ-ა „წაგრძელება“ და ბქ. ლი-სირთ-ალ „უშნო, მოღრეცილი სიარული“

სირინო (ზს.) **ანთრ.** < ქართ. სირინო (< სირინოზ-ი < ბერძ. **Σειρήν**, **seirēn**, მრავლ. რიცხ. **Σειρήνες**, **Seirēnes** „ძველ ბერძნულ მითოლოგიაში – ფანტასტიკური ზღვის არსება. სირინოზი თითქოს თავისი სიმღერით ხიბლავდა, სახიფათო ადგილებში იტყუებდა და ღუპავდა მეზღვაურებს; წარმოდგენილი ჰყავდათ ქალის თავიანი ფრინველის ან ფრინველის ფეხებიანი ქალის სახით“

სისნაზე (ლზმ.) < ზან. (მეგრ.) ზისნაზე/ზისინაზე/ზისუნაზე/ზესგნაზე „მზისუნახავი, მზეთუნახავი“ (შდრ. ზს. **მიჟუწდუნა**, ბქ., **მიჟუწდუნა**; ჩოლ. **მეჟუკრტანა**)

სისტიკუმ/სისტიკუნ (ჩოლ.) „სასტიკი უარი“ < ქართ. (ლექს.) სისტიკინ-ი „გინება“, იმერ., გურ. სისტიკინ-ი/და-სისტიკინ-ებ-ა „გინება, შეგინება“, შდრ. ზან. (მეგრ.) სისთიგინ-ი „ლანძღვა, უშვერი სიტყვების თქმა“, სისტიკინ-ი „გინება“

სისუდ (ბზ.)/სისოდ (ბქ., ლნტ.)/სისოდ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „შიში“, 2. ბქ. „სიმყუდროვე, სიმშვიდე, სიჩუმე; გასუსვა“ < ზან. (მეგრ.) სისონდ-ი „ჩამიჩუმი“, შდრ. ასევე სისანდ-ობ-ა „სიწყნარე; ჭაჭანება“, სისონდ-ობ-ა „სიმშვიდე;

სიჩუმე, სიწყნარე; ჩამი-ჩუმი“; სისონდ-
უა „გატრუნვა, გაყუჩება, გაჩუმება“, სი-
სონ-ი „იგივეა, რაც სისონდი“ (მდრ. ზს.
ამაშტჷმ) (სქოლიო:სისოდ ჭონა „სიჩუ-
მეა, სიწყნარე“)

სიტყუა (ზს., ქს.) < ქართ. სიტყვა
„ბგერათშეერთება, რომელსაც ლექსი-
კური (საგნობრივი) მნიშვნელობა
აქვს...“ (მდრ. ზს. **ამბჷტ**, ბქ. **ამბჷ**, ლშხ.,
ამბაჷ)

სიფრითუ / **სიფურით** / **სიფრუთუ**
(ბზ.)/**სიფრუთ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**სიფ-
რით** (ზს.)/**სიფრუტ** (ლნტ.)/**სიფ-
ურით**[ჷ] (უშგ.) 1. „ბურღი“, 2. გადატ.
„მოღრეცილი; თარსი“⁷⁶ < ქართ. ციბ-
რუტ-ი „სახვრეტი ხელსაწყო – მშვილ-
დის სატრიალებლიანი ბურღვი; სა-
ჭრეთლისა და სახრახნისის სატრიალე-
ბელი ხელსაწყო“

სიღარიბე (ზს., ქს.)/**სიღარიბე** (ლნტ.)
< ქართ. სი-ღარიბ-ე (< ღარიბ-ი < სპარს.
qarib „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ.
ḡarīb) 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უც-
ნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი,
გასაოცარი“ „ღარიბის მდგომარეობა,
ღარიბად ყოფნა“

სიფუდილი (ჩოლ.) „გაჭირვებით
გამოწვეული საცოდაობა; სიდუხჭირე
(ზედმიწ. – ***სი-ცოდ-ავ-ე**)“ < ქართ. სა-
ცოდ-ავ-ი (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „შესაცოდებელი, შესაბრაალისი, საბრა-
ლო“ (მდრ. ზს., ქს. **ლეჟრი** „საწყალი“)

სირმა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**სირმა** (ბქ.,
ლნტ.) 1. „სუფთა, წმინდა“, 2. „ზონარი
(ფეხსაცმლისა)“ < ქართ. სირმა (<
თურქ.-სპარს. **sirmā**) „ოქროს თმა“ (სა-
ბა), „ოქროს ან ვერცხლის ძაფი, – ოქ-
რომკედი“

სკამ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**სკამ** (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. სკამ-ი (< ბერძ. **σκαμνι**,
მდრ. ლათ. **scamnum**) „დასაჯდომი ავე-

ჯი (დგამი), ჩვეულებრივ, ხისა, ფეხები-
ანი და ზურგიანი“

სკამ-ტაბაგ (ბქ., ლნტ.) „მიცვალებუ-
ლის სულის საპატივცემლოდ 40 დღის
განმავლობაში დადგმული მაგიდა და
სკამი“ < ქართ. *სკამ-ტაბლა (< სკამ-ი <
ბერძ. **σκαμνι** და ტაბლა < ტაბაკ-ი <
ფალ. **tapak** „ტაფა“)

სკიურ (ზს., ქს.)/**სკურიტ** (ლნტ., ჩოლ.)
„განჯინა“ < ქართ. სკივრ-ი „სახურავია-
ნი დიდი ყუთი სხვადასხვა საოჯახო
ნივთების შესანახად, – ზანდუკი, კი-
დობანი“

სკორე/სკუტერ (ჩოლ.) < ქართ. სკორე
„ცხოველთა განავალი, – ექსკრემენტი“

სკუტირხილ (ჩოლ.) „წვრილი ხილი“
< ქართ. (იმერ., გურ.) კვირხილ-ი
„თხმელის ნაყოფი“, მდრ. ლეჩხ. კვრი-
ხილ-ი

სნაბა (უშგ.) < ქართ. სნ-ებ-ა „სენი,
ავადმყოფობა, სნეულება“

სობეს (ზს., ლნტ.)/**სობეს** (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. სობეს-ი „სოციალური
მომსახურეობის დაწესებულება“

სოდა (ზს., ქს.) < ქართ. სოდა (< არაბ.
soda) „ნახშირმჟავა ნატრიუმის მარილი;
თეთრი კრისტალური ნივთიერება,
რომელსაც იყენებენ მედიცინასა და
ტექნიკაში“

სოდომ-გოდომ (ჩოლ.) „ზღაპრული
ნაგებობა, – უაზრო, უშნო, მაღალი შე-
ნობა, ზერელედ ნაგები“ < ქართ. სო-
დომ-გოდომ-ი (< ებრ. **sodom** „ცეცხლმო-
კიდებული“ და ბერძ. **Σόδομα** „დატბო-
რილი“) „ორი ბიბლიური ქალაქი, რომ-
ლებიც ძველი აღთქმის მიხედვით
ღმერთმა დასაჯა ქალაქში მაცხოვრე-
ბელთა ცოდვებისათვის“

სოდომიან (ლშხ., ჩოლ.) „წყნარი, მო-
რჩილი“ < ქართ. სანდომიან-ი „მი-
მზიდველი, მარილიანი, მოხდენილი,

მოსაწონი“

სოიან (ლშხ., ჩოლ.)/**სტუან** (ჩოლ.) „ბარაქიანი“ < ქართ. სვ-იან-ი „კარგი სვის, ბედის მქონე, – ბედნიერი, ბედიანი“

სოკ¹ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) **ბოტ.** < ქართ. სოკო „განვითარების დაბალ საფეხურზე მდგომი ჰეტეროტროფული თალუ-სოვანი მცენარე“ (შდრ. ბზ. ტყუბულ, ბქ. ბუტყულ)

სოკ² (ქს.) < ქართ. სოკო „სოკოვანი დაავადება, სენი“

სოლომ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**სტალამ** (ბქ.) „არყის ღმერთი“ **რელიგ.** < ქართ. სოლომონ-ი (< ძვ. ებრ. **šālômōh** „მშვიდობის მოყვარე“, „ისრაელის სამეფოს მეფე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სოლომნ (ბზ.)/**სოლომნ** (ბქ.) **ანთრ.** < ქართ. სოლომონ-ი (< ძვ. ებრ. **šālômōh** „მშვიდობის მოყვარე“, „ისრაელის სამეფოს მეფე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სოლომონ [ბრძენ] (ლნტ.) < ქართ. სოლომონ ბრძენ-ი (< ძვ. ებრ. **šālômōh** „მშვიდობის მოყვარე“, „ისრაელის სამეფოს მეფე“) „ისრაელის სამეფოს მეფე; ძველი აღთქმის წიგნების მიხედვით მსოფლიოს ყველაზე ბრძენი მეფე“

სომეხ (ზს., ქს.) „სომეხი; ვაჭარი“ < ქართ. სომეხ-ი „სომხეთის მკვიდრი“

სომხეთ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**სომხეთ** (ბქ., ლნტ.) **ტოპ.** < ქართ. სომხ-ეთ-ი „სომხეთის რესპუბლიკა“

სონიჩკა (ზს.)/**სონიჩქა** (ჩოლ.) **ანთრ.** < ქართ. სონიჩკა (< სონია) „ქალის საკუთარი სახელი“

სომაბარაქ (ლშხ.)/**სტუემაბარაქ** (ჩოლ.) < ქართ. სვე (< ოს. **fes**) „ბედი, ბედისწერა“ და ბარაქა (< არაბ. **barak**) „ხვავი, დოვლათი“

სოსკა (ზს., ქს.)/**სუსკა** (ჩოლ.) < ქართ.

სოსკა < რუს. **Соска** „საწოვარა (ბავშვისა)“

სოსლან (ბქ.) **ანთრ.** < ქართ. სოსლან-ი (< ოს. **Сослан** < ინგუშ.) „ნართების ეპოსის ერთ-ერთი ცენტრალური პერსონაჟი, ნართების უმცროსი თაობის წარმომადგენელი, უსახელო მწყემსისა და სათანას ვაჟი“

სოსრუყ (ბზ.)/**სოსრუყუტ/სოსრულ** (ბქ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ადიღ. **Саусырыкъуэ/Сосрыкъуэ** „ჩერქეზული ნართული ეპოსის, აგრეთვე აბაზური და აფხაზური ვერსიების ცენტრალური გმირი („სასრიყვა“), შდრ. ასევე: ვაინახ. სესქა-სოლსა, ბალყ.-ყარაჩ. სოსრუყი/სოზარუყი, ოს. **Созырыхъо**

სოჭდაგარ (ბზ.) < ძვ. ქართ. სოვდაგარ-ი (< სპარს. **sovdagar**) „დიდი ვაჭარი“

სოფელ (ზს., ქს.) < ქართ. სოფელ-ი „უპირატესად გლეხებით დასახლებული პუნქტი, რომლის ძირითადი მოსახლეობა სოფლის მეურნეობას მისდევს...“

სოფელ-ქუეყანა (ლშხ.) „მსოფლიო, მთელი ქვეყანა (ზედმიწ. – ***სოფელ-ქვეყანა**)“ < ქართ. სოფელ-ი „უპირატესად გლეხებით დასახლებული პუნქტი, რომლის ძირითადი მოსახლეობა სოფლის მეურნეობას მისდევს...“ და ქვეყანა „დედამიწა, დედამიწის სფერო, ჩვენი პლანეტა...“

სოფი (ბქ.)/**სოფა** (ლზმ.) **ანთრ.** < ქართ. სოფია (< ბერძ. **Σοφία** „სიბრძნე“) „ქალის საკუთარი სახელი“

სოფლელ (ზს., ქს.) < ქართ. სოფელ-ი „სოფლის მცხოვრები“

სოფნი-სოფელ (ბქ.)/**სოფლი-სოფელნ** (ლშხ.) **ზმნის.** < ქართ. სოფელ-სოფელ „სოფლიდან სოფელში, ერთი სოფლიდან მეორეში“

სოფლობე (ლშხ.) „ერთად, მთელი სოფელი (ზედმიწ. – ***სოფლ-ობ-ით**)“ *ზმნის.* < ქართ. სოფელ-ი „უპირატესად გლეხებით დასახლებული პუნქტი, რომლის ძირითადი მოსახლეობა სოფლის მეურნეობას მისდევს...“

სოხ (ზს.) „ჭლაკვი“ *ბოტ.* < ქართ. (გურ.) სოხვ-ი/სოხ-ი/სოროხვ-ი (< თურქ.-ირან. *soy* „ხახვი“) „ჭლაკვი, უთავო ხახვი“

სოხუმ (ზს., ქს.) *ტოპ.* < ქართ. სოხუმ-ი „ქალაქი საქართველოში“

სპეტაკ (ზზ.)/სპეტაკ (ბქ.) < ქართ. სპეტაკ-ი (< ფალ. *spētak* „თეთრი“) 1. „ძალიან თეთრი“, 2. *გადატ.* „წმინდა, უმწიკვლო“

სპეციალისტ (ზს., ქს.)/სპეციალისტ (ბქ., ლნტ.) < ქართ. სპეციალისტ-ი (< ფრანგ. *specialiste*) „ამა თუ იმ სპეციალობის პირი; ამა თუ იმ სპეციალობაში დახელოვნებული“

სპეციალურ (ზს., ქს.) < ქართ. სპეციალურ-ი (< ლათ. *specialis*-დან „განსაკუთრებული, თავისებური“) 1. „განსაკუთრებული, საგანგებო დანიშნულების მქონე“, 2. „ამა თუ იმ სპეციალობასთან დაკავშირებული, სპეციალობის დამახასიათებელი, – სპეციალობისა“

სპეცნაზ (ზს., ქს.) < ქართ. სპეცნაზ-ი (< რუს. *Спецназ*) „სპეცოპერაციების ქვედანაყოფი, რომლებსაც აკონტროლებს მთავარი სამხედრო დაზვერვის სამსახური“

სპილენძ (ზს., ქს.)/სპილენჯ (ზზ., ლშხ., ლნტ.)/სპელენჯ (ბქ.) < ქართ. სპილენძ-ი (< სპმ. სპარს. **pirīnz*) „ადვილად ჭედადი მოწითალო ფერის ლითონი, რომელსაც ფართო გამოყენება აქვს ტექნიკასა და ყოფა-ცხოვრებაში“ (შდრ. ზზ., ლშხ. ჩერ, ბქ. ჩეი; ჩოლ. წუქუ)

სპილო (ზს., ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. სპი-

ლო (< ფალ. *pil*) „ხმელეთის ყველაზე დიდი ძუძუმწოვარი ცხოველი, რომელსაც აქვს გრძელი ხორთუმი...“

სპირდონ (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. სპირიდონ-ი (< ბერძ. *Σπυρίδων* „დაწნული მრგვალი მაგიდა“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სპირო (ჩოლ.) < ქართ. (ქართლ.) სპირო „ბლის ქერქის აბგა“

სპირტ (ზს., ქს.) < ქართ. სპირტ-ი (< რუს. *Спирт* < ლათ. *spiritus*-იდან „სული“) „აქროლადი, ადვილად აალებადი და მეტწილად მათრობელა სითხე, რომელსაც ხდიან შაქრის ან სახამებლის შემცველი ნივთიერებიდან“

სრდალ (ლნტ.) < ქართ. სრიალ-ი „გლუვ ზედაპირზე დაუბრკოლებელი, ნარნარი მოძრაობა...“ (შდრ. ზზ. ლი-ჩირხაღ, ბქ. ლიჩრახაღ; ლხმ. ლისო-ღაღ)

სტამნ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/სტამან (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. სტამან-ი (სტამონ-ი < ბერძ. *σταμνα*) „ქილა, კოკა“, შდრ. სტამნ-ი „სარწყული პირ-ფართო“ (საბა)

სტამბოლი თუფე (ლნტ.) < ქართ. სტამბოლის თოფ-ი „თოფის ერთ-ერთი სახეობა“

სტამბულ (ზს., ქს.) *ტოპ.* < ქართ. სტამბოლ-ი/სტამბულ-ი (< თურქ. *istanbul*) „თურქეთის ერთ-ერთი უდიდესი და ყველაზე ხალხმრავალი ქალაქი“

სტამბულა კუთხუტა/კუთხ (ლშხ.) „თოფი“ < ქართ. სტამბოლ-ი[ს] კუთხვა „თოფის ერთ-ერთი სახეობა“

სტამნა (ბქ.) „დარაბა“ < რუს. *Ставня* „დარაბა“

სტანცია (ზზ.)/ტანცია (ლშხ.) < ქართ. სტანცია (< რუს. *Станция*) „სადგური“

სტაჟ (ზს., ქს.) < ქართ. სტაჟ-ი (< რუს. **стаж**) „სტაჟი, ვადა“

სტარმუნიშ/სტარმენიშ (ბქ.) „ადგილის სახელწოდება ბალსქვემო სვანეთში (ზედმიწ. – *ჯვარისაქ)“ *ტოპ.* < ბერძ. **σταυρος** „ჯვარი“

სტქაროსტა (ზზ., ჩოლ.) < რუს. **Староста** „მამასახლისი“

სტარშინა (ჩოლ.) < რუს. **Старшина** „ზემდეგი“

სტაქან (ზს., ლნტ.)/სტაქან (ბქ.) „ჭიქა“ < ქართ. სტაქან-ი (< რუს. **Стакан** „ჭიქა“) „მოდრმო თასი“ (საბა)

სტამფილო (ზზ., ლნტ.)/სტამფილო (უშგ., ქს.)/სტანფილო (ჩოლ., უშგ.)/სტანფილო/სტაფილო (ლზმ.) *ბოტ.* < ქართ. სტაფილო „ორწლოვანი ბოსტნეული მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა...“, იხ. ბქ. **ბეხე**

სტანცია (ლზმ.)/სტანცია (ჩოლ.) „ვაკობი ადგილი (ზედმიწ. – სადგური)“ *ტოპ.* < ქართ. სტანცია (< რუს. **Станция**) „სადგური“

სტარნოშობ (ჩოლ.) „ქალების დღეობა (ზედმიწ. – *ჯვარისობა)“ *რელიგ.* < ბერძ. **σταυρος** „ჯვარი“

სტარუნნიშ (ლზმ., ჩოლ.)/სტარუნნიშ/სტარუნნიშ (ლზმ., ჩოლ.)/სტარუნიშ (ჩოლ.) „ადგილის სახელწოდება ლაშხეთში, – ჯვარის მთა; ლეჩხუმში გადასასვლელი უღელტეხილი (ზედმიწ. – ჯვარისა)“ *ტოპ.* < ბერძ. **σταυρος** „ჯვარი“

სტარუნ/სტარუნ/სტარინ (ზზ.)/სტარუნ (ზზ., ჩოლ.)/სტარინ (ბქ.)/სტარუნ/უსტარუნ (ლზმ.)/უსტარუნ/უსტარ[უ]ინ (ლნტ.)/უსტარუნ (ჩოლ.) „ჯვარი; პირჯვარი“ *რელიგ.* < ბერძ. **σταυρος** „ჯვარი“

სტეკლო (ქს.) < ქართ. სტეკლო (< რუს. **Стекло**) „მინა, შუშა“

სტეფო (ლზმ.) *ანთრ.* < ქართ. სტეფანე (< ბერძ. **Στέφανος** „გვირგვინი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

სტიქია (ზს., ქს.)/სტიქია (ჩოლ.) < ქართ. სტიქია „იგივეა, რაც სტიქიონი“

სტოლ (ზს., ქს.) < ქართ. სტოლ-ი (< რუს. **Стол**) „მაგიდა, სუფრა, ტაბლა...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ტაბაგ**, ლზმ., ჩოლ. **ტაბაგ**; ფიჩქ; **გვრჯაბ**; ბქ. **გვრდ**)

სტოლბა (ზს., ქს.) < ქართ. სტოლბა (< რუს. **Столб**) „ბოძი, სვეტი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ბაჯგ**, ზს. **ბეჯგ**, ლზმ., ჩოლ. **ბაჯგ**)

სტოლსაფარ (ბქ.) < ქართ. სტოლ-საფარ-ი „მაგიდის გადასაფარებელი“

სტომაქ (ჩოლ.)/სტრმაგ (უშგ.) < ქართ. სტომაქ-ი (< ბერძ. **Stomachos**) „კუჭი, მუცელი“

სტრაჟნიკ (ზს., ქს.) < ქართ. სტრაჟნიკ-ი (< რუს. **Стражник**) „ჩაფარი“

სტროჩკა (ზს., ქს.) < ქართ. სტროჩკა (< რუს. **Строчка**) „გვირისტი“

სტუდენტ (ზს., ქს.) < ქართ. სტუდენტ-ი (< ლათ. **studens** „მოსწავლე“) „უმაღლესი სასწავლებლის მოსწავლე“

სტუელობ (ჩოლ.) „შემოდგომა“ < ქართ. (მოხ.) სთვლ-ობ-ა „რთვლობა, შემოდგომა“, შდრ. ფშ. სთველ-ი „შემოდგომა“

სტუერ (ზზ., ლზმ., ჩოლ.)/სტუირ (ბქ., ლნტ., უშგ.) 1. „მილი“, 2. „სტვირი, სალამური“, 3. „ლულა (თოფისა)“ < ქართ. სტვირ-ი 1. „ხალხური ჩასაბერი საკრავი, დამზადებული მცენარის ღრუ ღეროსაგან“, 2. „იგივეა, რაც გუდასტვირი“

სუდ (ზს., ქს.) < ქართ. სუდ-ი (< რუს. **Суд**) „სასამართლო, სამართალი, სამსჯავრო“

სუდიობ (ზს., ქს.) *ზედმიწ.* – *სუდ-ი-ობ-ა < ქართ. სუდ-ი < რუს. **Суд** „სასამართლო, სამართალი, სამსჯავრო“

სუდარა (ზს., ქს.)/**სუდარ** (უმგ., ლხმ.) < ქართ. სუდარა „თეთრი ზეწარი მიცვალებულის გასახვევად; მიცვალებულის სამოსელი“ (შდრ. ბქ. **ლგდგპ-რიშ ნწთხფუნ**)

სულამიან (ლშხ.) „ძვირფასი ქვები: გიშერი და მისთ.“ < ქართ. სულიმან-ი (< თურქ. **Stüleyman** < არაბ.) „ძვირფასი ქვის სახელწოდება“⁷⁷

სულდგმირ (ლნტ.) < ქართ. სულდგ-მ-ულ-ი „ცოცხალი არსება, სულიერი“

სულთ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. სუთ-ი „სუფთად გათლილი ჯოხი ღომის ამოსაზელად“ (შდრ. ზს. **გუმ**)

სულთან (ზს., ქს.)/**სოლთან** (ზზ.)/**სულთან** (ლნტ.) < ქართ. სულთან-ი (< არაბ. **sultan** „ხელმწიფე“, „მბრძანებელი“) „ხელმწიფის ტიტული ზოგიერთ მაჰმადიანურ ქვეყანაში“

სულთა საფტინ (ლშხ.) „სულთა შაბათი“ *რელიგ.* < ქართ. სულ-ი „ადამიანის არსების ღვთაებრივი მხარე, რომელიც უპირისპირდება სხეულს (ხორცს) და რომელიც თითქოსდა უკვდავია“ და ზან. (მეგრ.) საბატონ-ი/საბატენ-ი (< ბერძ. **σαββατον**) „შაბათი“

სულკატან (ჩოლ.) < ქართ. სულკატ-იან-ი „იგივეა, რაც სულმაღლიანი; ლანძღვაა ერთგვარი“

სულხუტაჟ (ჩოლ.) „მსუნაგი“ < ქართ. (ლექხ.) სულხავ-ი „გაუმადლარი, ხარბი, ღორმუცელა“

სუმფი (ჩოლ.) < ქართ. (ლექხ.) სუმფე „მოშვებული, ფუმფი“

სუნაგ (ჩოლ.) < ქართ. მსუნაგ-ი „წუწკი, სუსნია“ (შდრ. ზს. **წოლკა**; ბქ. **ჰერტყჷ**)

სუნდუკ/სუნდუქჷ [დეცეშ] (ზზ.)/**სუნდუკ/სუნდუკჷ** [დეცეშ] (ბქ.)⁷⁸ „უძლიერესი ღმერთი, ცის ღვთაება სვანე-

ბის წარმოდგენით“ *რელიგ.* < რუს. **Сундук** (< არაბ.-სპარს. **sandūk**) „ზანდუკი, სკივრი“

სუნდუქჷ (ზზ.) „ცის ღვთაების სახელზე შესაწირი ხარის სახელწოდება“ *რელიგ.* < რუს. რუს. **Сундук** (< არაბ.-სპარს. **sandūk**) „ზანდუკი, სკივრი“

სუნკა (ბქ.)/**სუმკ[ოლ]/სუმკა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. სუმკა (< რუს. **Сумка**) „ჩანთა, აბა“

სუპ (ზს., ქს.)/**სუფ** (ლნტ.) < ქართ. სუპ-ი (< რუს. **Суп**) „წვნიანი“

სურ (ზზ.) „შალიანის ხატის ჩამონაბანი წყლის ჭურჭელი“ *რელიგ.* < ქართ. სურა „მუცელგამობერილი და ყელწვრილი თიხის (ვერცხლის, ოქროს...) ჭურჭელი წყლისა, ღვინისა და მისთ. ჩასასხმელად, – ლიტრა“ (შდრ. ზზ., ჩოლ. **სტამან**, ბქ. **სტამან**)

სურაჟ (ლშხ.) < ქართ. ცურ-ვა „წყლის ზედაპირზე, წყალში მოძრაობა (ფარფლების, ხელ-ფეხის... მოსმით)...“ (შდრ. ზზ. **ლილცუზალ**; ბქ. **ლიქნა/ალ**; ბქ. **ლიდრენი**; უმგ. **ლილცუჷნე** „გაცურვა“

სურაჟანდ (უმგ.) < ქართ. სურავანდ-ი „ავადმყოფობა, რომელსაც იწვევს ავითამინოზი, კერძოდ ნაკლებობა C ვიტამინისა...“

სურათ¹ (ზს., ლნტ.)/**სურათ** (ლშხ., ჩოლ., უმგ.) < ქართ. სურათ-ი (< არაბ. **surat** „გარეგნობა, სახე“) 1. „ფოტოაპარატით სპეციალურ ქაღალდზე გადაღებული ცალკე ადამიანი, ადამიანთა ჯგუფი ან სხვა რამ ობიექტი“, 2. „მხატვრობის ნაწარმოები, – ნახატი...“

სურათ² (ზზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ *ანთრ.* < ქართ. სურათ-ი (< არაბ. **surat** „გარეგნობა, სახე“) 1. „ფოტოაპარატით სპეციალურ ქაღალდზე გადაღებული ცალკე ადამიანი, ადამიანთა ჯგუფი ან

სხვა რამ ობიექტი“, 2. „მხატვრობის ნაწარმოები, – ნახატი...“, შდრ. ქართ. *ანთრ*. სურათა

სურბელა (ჩოლ.) < ქართ. (ოკრიბ.) სურბელა „მოთმინება“

სურდუქ (ბქ.) < ქართ. სერთუკ-ი (< ფრანგ. *surtout* „[განიერი] ზედა სამოსი“) „მამაკაცის ძველებური, ორბორტიანი, წელში გამოყვანილი ზედა ტანსაცმელი, გრძელი, თითქმის მუხლებამდე კალთებითა და, ჩვეულებრივ, გადაკეცილი საყელოთი“

სურნელ (ზს., ქს.) < ქართ. სუნელი-ი „გამხმარი და დაფშვნილი მწვანილეულობა, რომელსაც ხმარობენ საჭმლის შესაკაზმად“

სურო (ქს.) *ბოტ.* < ქართ. სურო „მარადმწვანე მცოცავი ბუჩქი, – ლიანა“

სურსუტ (ჩოლ.) „წუხილი; სულწასული“ < ძვ. ქართ., იმერ. სურსუტ-ი „მოუთმენელი, სულწასული“

სუსტარ (ბქ.)/**სუსტარა** (ჩოლ.) < ქართ. მო-სუსტ-ო (< სუსტ-ი < ფალ. *sust* „უძლური, სუსტი, მსუბუქი“) „ოდნავ სუსტი; უძლური“

სუფთა (ზს., ქს.) < ქართ. სუფთა „წმინდა, ხალასი, შეურეველი...“ (შდრ. ზს. *წყილიან/წყელაძნ*, ბქ. *წყილან*, ლშხ. *წყელაძნ*, ლნტ. *წყელიან*; ბზ. *წყეზამ*, ბზ., ლშხ. *წყეზემ*, ლნტ. *წყაზარ*; ბზ. *დაჰარ*, ბქ. *დაჰარ/გაჰარ*, ლნტ. *დაარ*; ჩოლ. *ცილდემ*; ჩოლ. *დაიაზ*)

სუფთად (ზს., ქს.) *ზმნის*. < ქართ. სუფთ-ად „წმინდად“

სუფრ (ზს.) < ქართ. სუფრა (< არაბ. *sufre*) 1. „იგივეა, რაც ტაბლა“, 2. „პურობა, ნადიმი, ქეიფი“, 3. „მაგიდაზე გადასაფარებელი ქსოვილი“ (შდრ. ზს., ლნტ. *ტაზგ*, ლშხ., ჩოლ. *ტაბაგ*)

სუფრემ (ლხმ.) „სათიბი (ზედმიწა). – სუფრ-ის-[-ა]“ *ტოპ.* < ქართ. სუფრა (<

არაბ. *sufre*) 1. „იგივეა, რაც ტაბლა“, 2. „პურობა, ნადიმი, ქეიფი“, 3. „მაგიდაზე გადასაფარებელი ქსოვილი“

სუქ-სუქ! (ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. სუქი-სუქ-ი! „გასუქდი, მსუქანი გახდი!“

სუტაჲ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. სვაგ-ი „მტაცებელი დიდი ფრინველი“

სუტე (ზს., ქს.)/**სეტ** (ზს., ლხმ.) „ბოძი“ < ქართ. სვეტ-ი (< ირან. *sut, sutun*) „საგანგებო კვარცხლბეკზე დადგმული ან მიწაში ჩარჭობილი სწორი ძელი ან ქვის, აგურის და მისთ.“ (შდრ. ზს., ლნტ. *ბაჯგ*, ზს. *ბეჯგ*, ლშხ., ჩოლ. *ბაჯგ*)

სუტეგამარჯუ (ჩოლ.) < ქართ. სვე (< ოს. *fes* „ბედი“) „ბედი, ბედისწერა“ და გამარჯვ-ებ-ა „ბრძოლის მოგება; მოწინააღმდეგის დამარცხება, ძლევა; წარმატება...“

სუტუ (ბზ., ლნტ.)/**სუტე/სრმ/სრუ** (ბზ.)/**სეუ** (ზს.)/**სოუ/სოა** (ბქ., ლშხ.) „ბედი, იღბალი“ < ქართ. სვე (< ოს. *fes* „ბედი“) „ბედი, იღბალი, ბედისწერა“

სუტუძან (ზს., ლნტ.)/**სუტეძან/სრმაძან** (ბზ.)/**სეუძან** (ზს.)/**სოუძან/სოაძან** (ლშხ.) „ბარაქიანი, ხვავრიელი, დოვლათიანი; იღბლიანი“ < ქართ. სე-იან-ი (< სვე < ოს. *fesgun* „სვიანი“) „კარგი სვის, ბედის მქონე, – ბედნიერი, ბედიანი“, იხ. ლგ-სუტუ

სუტიკუ¹ (ზს., ჩოლ.)/**სიკუ** (ზს.)/**სუკ[უ]** (ლშხ.) „გორა, ქედი“ < ზან. (მეგრ.) სუკ-ი „ბორცვი, გორაკი; ქედი, სერი; ფერდობი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. *ზუტიგუ*, ბქ., ჩოლ. *ზუგუ*)

სუტიკუ² (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**სიკუ** (ბზ.)/**სუკ** (ლშხ.) „საქონლის ხერხემლის რბილი ნაწილი“ < ქართ. სუკ-ი „საკლავის ზურგიდან ხერხემლის ორივე მხარეს გრძლად აჭრილი რბილი ხორცი“

სუტიმნობ (ზს., ჩოლ.)/**სუტიმნიშ** (ბზ.,

ჩოლ.) „მირქმა; მიცვალებულთა სულე-
ბის მოსახსენებელი დღეობა (ზედმიწ. –
სვიმონ-ოზ-ა)“ რელიგ. < ქართ. სვიმონ
უფლისმოქმედი

სტინა (ზს.)/**სტინა** (ბზ.)/**სტინა** (ბქ.)
„ნათლია, სვინა; ნათლიმამა, ნათლი-
დედა“ < ძვ. ქართ., ქართლ. სვინა „ნე-
ფის მეჯვარე“; „შვილის მომნათლავი“
(შდრ. ზს., ლნტ. **პაპი**, ბზ., ქს. **პეპი**)

სტინდინამუს (ბქ.) < ქართ. სინდის-
ნამუს-ი „სინდისი და ნამუსი“

სტინდის (ზს., ქს.)/**სტინდ** (ზს.)
/**სტინილის** (უშგ.) < ქართ. სინდის-ი (<
ბერძ. *syneidēsis*) „საკუთარი საქციელის
ავკარგიანობის შინაგანი შეფასება, სა-
კუთარი ყოფაქცევისათვის ზნეობრივი
პასუხისმგებლობის გრძნობა, – პატი-
ოსნება, ნამუსი“

სტინდისაჲ (ზს., ლნტ.)/**სტინდისი-**
ან (ლშხ.) < ქართ. სინდის-იან-ი (< სინ-
დის-ი < ბერძ. *syneidēsis*) „იგივეა, რაც
სინდისიერი“

სტისტ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**სტესტ** (ბზ.)/
სტისდ (ბქ.)/**სუსტ** (ლშხ., ჩოლ.)/**სტესტდ**
(ლზმ.) < ქართ. სუსტ-ი (< ფალ. *sust* „უძ-
ლური, სუსტი, მსუბუქი“) „ძალას, ლო-
ნეს მოკლებული, – უღონო“ (შდრ. ზს.
დაცხტე; ბზ. **დაცმულ**; ბქ. **ტინცბარილ**)

სტიტრ (ზს., ქს.) < ქართ. სვიტრ-
ი/სვიტერ-ი (< ინგ. *sweater, sweat*-იდან
„გაოფლიანება“) „ზედატანზე ჩასაცმე-
ლი ნაქსოვი სათბილობელი, უდილეზო
და მაღალსაყელოიანი; იცვამენ თავზე
ჩამოცმით“

სტიჯ (ზს., ქს.) „კატაბარდა, სვია“
ბოტ. < ზან. (ქან.) მსუჯ-ი/მსიჯ-ი „სუ-
რო“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ბარდ**, ბქ., ლნტ.
ბარდ, ლშხ., ჩოლ. **ბარდ** „ბარდი; ხვია-
რა მცენარის ღერო“)

სტრილ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**სტირილ**
(ბქ.)/**სრულ** (ლშხ., ჩოლ.)/**სრტილ** (ფარ.)

< ქართ. სრულ-ი „ფართო, განიერი“
(შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **მაშრი**, ლნტ.
მაშარი)

სტრინტ (ჩოლ.)/**სტინტრ** (უშგ.) ბოტ.
< ქართ. (ლეჩხ., ფშ.) სვინტრ-ი „ტყის ბა-
ლახოვანი მცენარე შრომანისებრთა
ოჯახისა; გამოიყენება საჭმელად; ტყის
მხალეული“

სწაჟლა-განათლება (ზს., ლშხ.)/
სწაჟლა-განათლებ (ლნტ.) < ქართ.
სწავლა-განათლება „სწავლა და განათ-
ლება“

სწორ (ზს.)/**წორ** (უშგ.) < ქართ. სწორ-ი
1. „საითკენმე პირდაპირ, გაუმრუდებ-
ლად, მიხვევ-მოხვევის გარეშე მიმარ-
თული, – პირდაპირი“, 2. „გლუვი,
უხორკლო, სრიალა (ზედაპირი); ვაკე
(ადგილი)“, 3. „სინამდვილის შესაბამი-
სი, – მართალი, ნამდვილი, ჭეშმარი-
ტი...“ (შდრ. ზს. **მუგუტი/მუგუ/მეგუ**; ქს.
მეგუტი; ზს., ქს. **მეწუტინ**; უშგ. **ტანი**)

სწორდ (ზს., ქს.) **ზმნის.** < ქართ.
სწორ-ად 1. „პირდაპირ“, 2. „თანასწო-
რად, თანაბრად...“ (შდრ. ზს., ქს. **მეწუ-**
ტინდ)

სწორეთ (ლნტ.) **ზმნის.** < ქართ.
სწორ-ედ „ნამდვილად, მართლაც,
ზუსტად“

სწრაფ (ზს., ქს.)/**სტრაფ** (ჩოლ.) <
ქართ. სწრაფ-ი „ჩქარი, მარდი, მალი“
(შდრ. ბზ. **ენჰს/ენას**, ლშხ., ჩოლ. **ენას**;
ბზ. **ისპ**; ბქ. **ხჰსდ**; ჩოლ. **ქუიქუიტი**)

სწრაფდ (ზს., ქს.)/**სტრაფდ** (ჩოლ.)
ზმნის. < ქართ. სწრაფ-ად „ჩქარა, უც-
ბად, მალე“ (შდრ. ბზ. **ენჰსდ/ენასდ**,
ლშხ., ჩოლ. **ენასდ**; ბზ. **ისპდ**; ბქ.
ხჰსდდ)

სხეტილ (ლნტ.) < ქართ. სხეულ-ი
„ადამიანის (ან ცხოველის) ტანი, ორგა-
ნიზმი, მისი გარეგანი ფიზიკური აგე-
ბულება“ (შდრ. ბქ. **კუარდ[ტუიმი]**)

სხიუ (ზს., ქს.) < ქართ. სხივ-ი „სინათლის ვიწრო ზოლი, რომელსაც გამოსცემს მანათობელი სხეული, – შუქი“

სგლგინ (ზს., ქს.) < ქართ. სულგუნ-ი „საგანგებოდ დამზადებული ყველი, მოხარშული და გადახელილი, – სუ-

ლუგუნი“

სგლხგრ (ზს.) 1. „აწრიალებული“, 2. ლხმ. „ზნედაცემული“, 3. „სულელი“ < ოს.-ალან. *sælxær*, id

სგმან/სგმან (ბქ.) < ქართ. სმენა „ყურადღება, ყურის დაგდება, მოსმენა“ (შდრ. ბქ. **ჰუნარ**)

ტ

ტაბგ (ზს., ლნტ.)/**ტაბაგ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ტაბაკი, მაგიდა, სუფრა“, 2. რელიგ. „ტაბლა (სულეებისათვის გაშლილი სუფრა)“ < ქართ. ტაბაკ-ი (< ფალ. *tapak* „ტაფა“, შდრ. არაბ. *tabak* „თეფში, სინი“) 1. „იგივეა, რაც ტაბლა, – დაბალი მაგიდა. || ასეთ მაგიდაზე დაწყობილი სასმელ-საჭმელი“, 2. რელიგ. „მიცვალებულის სულის მოსახსენებლად მომზადებული სასმელ-საჭმელი, რომელსაც მღვდელი აკურთხებდა, – საკურთხი“

ტაბგობ (ზს.) „დღეობა, ღვინო, ნადიმი (ზედმიწ. – ***ტაბაკ-ობ-ა**)“ *ეთნ.* < ქართ. ტაბლ-ობ-ა (< ტაბაკ-ი < ფალ. *tapak* „ტაფა“, შდრ. არაბ. *tabak* „თეფში, სინი“) „ტაბლის კურთხევა“

ტაზრობ (ზს.)/**ტაძრობ** (უშგ.) „საქონლის სიძლიერისა და გამრავლებისათვის განკუთვნილი დღესასწაული“ რელიგ. < ქართ. ტაძრ-ობ-ა-[დ] „ღვინო, წვეულება...“, „ნადიმობა“ (საბა)

ტაიჭ-სადარ (ლშხ.)/**ჭაიტსადარ[ლ]** (ჩოლ.) „ზღაპრული ცხენი (ზედმიწ. – ***ტაიჭ-სადარი**)“ *ზოოლ.* < ქართ. ტაიჭ-ი (< ფალ. *tāčik* „არაბული ცხენი“) „ბედაური ცხენი, რაში“ და სადარ-ი „შუბლთეთრი ცხენი“

ტალაზ (ზს., ლნტ., უშგ.)/**ტალაზ** (ლშხ.)/**ტოლაზ** (ლნტ.)/**ტოლაზ** (ჩოლ.) < ქართ. ტალაზ-ი „დასველებული, და-

მბალი, წყალში ახელილი მიწა...“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ტყერ**; ჩოლ. **დგუაფ**; ჩოლ. **ზურამ**)

ტალარ (ზს.) „დადიანი“ < ქართ. ტალ-იან-ი „ლაქებანი“

ტალაზ-არ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ტალაზ-იან-ი „ტალაზით მოსვრილი; ტალაზით დაფარული“ (შდრ. ზს. **ტყერარ**, ბქ. **ლგტყრე**), იხ. ლგ-ტალაზ-ე

ტალაზუნა (ზს.)/**ტალაზუნა** (ბქ.) *ბოტ.* < ქართ. ტარხუნა (< სპარს. *tarxun*) „სპეციფიკური ცხარე გემოს მქონე სურნელოვანი მწვანილეული“

ტამბაჩა (ზს.) /**ტამბაჩა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ტამბაჩა** (უშგ.) < ქართ. ტამბაჩა „იგივეა, რაც დამბაჩა, – ძველებური მოკლელოლიანი ცეცხლსასროლი იარაღი“ (შდრ. ზს. **ტამბაჩა** „მოღრეცილი“)

ტანდიტანდ (ლშხ.) „გარეგნობით, ტანით (ზედმიწ. – ***ტან-ად და ტან-ად**)“ *ზმნის.* < ქართ. ტან-ად „ტანით, სხეულით, ზომით, მოცულობით“

ტანთელ (ლშხ.)/**ტანთელ** (ლნტ.) „ჯანმრთელი“ < ქართ. ტან-მრთელ-ი „ჯანმრთელი, ჯანსაღი“

ტანკ (ზს., ქს.) < ქართ. ტანკ-ი (< ინგ. *tank*) „ჯავშნიანი თვითმავალი მუხლუხა მანქანა“

ტანმორჩილ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ტან-მორჩილი „მორჩილი ტანისა, – ტანდაბალი“

ტარაბუა (ჩოლ.) „თავგზის აბნევა“ < ქართ. ტარაბუა „ტარაბუა დაესხმის იგივეა, რაც თავბრუ დაესხმის“

ტარასა (ჩოლ.) < ქართ. ტერას-ი/ტერასა (< ფრანგ. *terasse* რუს. ენის მეშვ.) 1. „აივანი, ბანი, ერდო“, 2. „ჰორიზონტალური (ან ოდნავ დაქანებული) შემაღლებები მიწის ზედაპირზე, ერთმანეთის მიყოლებით საფეხურების მსგავსად; გვხვდება ჩვეულებრივ მდინარის ან ზღვის ნაპირებზე“

ტარაში (ზს.) *ანთრ.* < ქართ. ტარას-ი (< რუს. *Тарас* < ბერძ. *Ταράσιος*-იდან „მოუსვენარი; დაუღალავი; მემბოხე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ტარო (ზს., ქს.) < ქართ. ტარო „ყვავილედის ერთ-ერთი ტიპი; აქვს სქელ ღერძზე მჭიდროდ მჯდომარე ყვავილები“ (შდრ. ზს., ლშხ. *შდა*, ლნტ., ჩოლ. *შტა*)

ტარტაროზ (ზს., ჩოლ.)/ტანტაროზ (ქს.) „ემშაკი, კუდიანი“ < ქართ. ტარტაროზ-ი (< ბერძ. *Τάρταρος* „შავეთი“) *ცრუმორქ.* 1. „ემშაკი, მაცდური, ავი სული“, 2. „ჯოჯოხეთი“ (საბა), იხ. **არტაუზ**

ტარუეს (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ტარეს (ზს.)/ტაროს (ზზ., ლნტ.)/ტარესუ (ზზ., ჩოლ.)/ტაროს/ტაროც (ლშხ.)/ტარუეს (ჩოლ., უშგ.)/ტარისუ (უშგ.) 1. „ამინდი“, 2. „გუნება, განწყობილება, ჯანმრთელობა; ბედი“ < ძვ. ქართ., გურ., იმერ. ტაროს-ი (< ბერძ. *ταρως*) „იგივეა, რაც ამინდი“

ტაფა (ზზ.)/ტაფა (ბქ.)/ტაფა (ლშხ., ჩოლ.)/ტაფა (ლნტ., უშგ.) < ქართ. ტაფა „საგბოლველი (საბა), – ლითონის ბრტყელი, მრგვალი, დაბალკიდიანი (მეტწილად სახელურიანი) ჭურჭელი, რაშიც საჭმელს წვავენ ან ხრაკავენ...“, იხ. **ჰეც/ჰეც**

ტაფოულ (ლშხ., ჩოლ.)/ტაფუელ (უშგ.) „ერბო-კვერცხი“ < ქართ. (ლექს.) ტაფ-ოულ-ი „ტაფამწვარი (ანუ ერბო-კვერცხი)“

ტაშ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ტაშ-ი „ხელისგულების ერთმანეთზე ცემა, ჩვეულებრივ, რისამე მოწონების გამოსახატავად, ვისიმე პატივსაცემად“ (შდრ. ზს. **ჭახუ**)

ტაიჭ (ზს.)/დაიჭ (ზზ.)/ჭაიტ (ბქ.)/ტაიჭ (ლშხ., ჩოლ.)/დაიჭ (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ტაიჭ-ი < ფალ. *tāčik* „არაბული ცხენი“) „კარგი საჯდომი ცხენი, – ბედაური, რაში“, შდრ. ძვ. ქართ. ტაიჭ-ი „აქლემი“

ტაჯ (ბქ.)⁷⁹ „ჯიბრ-ი“ < ქართ. (ლექს.) ტაკ-ო-ულ-ი „ტაკ-ებ-ა (ჭიდაობა)“

ტალ (ზს., ლნტ.)/ტალ (ლშხ., ჩოლ.) 1. „დამლა“, 2. „ზზარი რკინაზე“, 3. „ლაქა, ნაიარევი სახეზე“⁸⁰ < ქართ. ტალ-ი „სახეზე მზისგან (ან სხვა მიზეზით) გაჩენილი ლაქა“

ტან (ზს., ლნტ.)/ტან (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ტანი“, 2. „ტანსაცმლის ზედა ნაწილი“ < ქართ. ტან-ი (< ფალ. *tan* „ტანი, სხეული“) „ადამიანის ან ცხოველის სხეული“ (შდრ. ბქ. **კუარდ[უ]იმ**)

ტარბედნიერ (ზზ.)/ტარბედნიერ (ბქ.) „ტაბუირებული გამოთქმა (ზედმიწ. *ნე-ტარ-ბედ-ნიერ-ი)“ < ქართ. ნეტარ-ი (< ფალ. *nettār*) 1. „მეტის-მეტად სასიამოვნო, დიდად სასურველი, – სანეტარო, სანატრელი“, 2. ძვ. „სრულიად ბედნიერი, – უბედნიერესი“

ტარიელ (ბქ.) < ქართ. ტარიელ-ი (< ირან. *dariel*-ისაგან, რომელიც ორი ნაწილისაგან შედგება: დარ, დარა – „მეუფე“, „მეფე“, „მფლობელი“ და იელ „გმირი“, „მოყმე“ ანუ ნიშნავს „მეფე გმირს“, „მოყმე მეფეს“, ჭუმბურიძე 1992:143) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ტარ-ულ (ზზ.) < ქართ. უ-ტარ-ო „რა-საც ტარი არა აქვს“ (შდრ. ზს. **ულდარა**)

ტაშდ (ზს.)/**ტაშტ** (ლშზ., ჩოლ.)/**ტაშტ** (ლნტ.)/**ტაშდ** (ლშზ., უშგ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ტაშტ-ი/ტასტ-ი „გობი, ვარცლი“, ახ. ქართ. „ლითონის მოზრდილი, გაშლილი, მრგვალი (ან მოგრძო) ჭურჭელი (ხელ-პირის დასაბანად, რისამე გასარეცხად...)“

ტაზ (ზს., ლნტ.)/**ტაზ** (ლშზ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ტაზ-ი „მამალი ღორი“, „გარეული ღორი“

ტახდ (ზს.)/**ტახტ** (ზს., ლნტ.)/**ტახტ** (ზზ., ლნტ., ჩოლ.)/**ტახდ** (ლშზ.)/**ტახტ** (ლნტ.) < ძვ. ქართ. ტახტ-ი (< ფალ. *taxt*) „საჯდომელი“, ახ. ქართ. 1. „ხის გრძელი ოთხფეხიანი დგამი, დასაწოლი (ან დასაჯდომი)“, 2. „სავარძელი, რომელშიც მეფე ჯდებოდა რაიმე ოფიციალური მიღების, ზემისა და მისთ. დროს...“

ტელეგრამა (ზს., ქს.) < ქართ. ტელეგრამა (< რუს. *телеграмма* < ბერძ. *τῆλε* „შორს“ და *γραμμα* „ასო“) „დეკეშა“

ტელეგრაფ (ლნტ.) < ქართ. ტელეგრაფ-ი (< ბერძ. *tele* „შორს“ და *γραφῶ* „ვწერ“) „კავშირგაბმულობის დაწესებულება“

ტელეგრეიკა (ზს., ქს.)/**ტერეგრეიკა** (ჩოლ.) < ქართ. ტელეგრეიკა (< რუს.) „ბამბეულის ქურთუკი“

ტელევიზორ (ზს., ქს.) < ქართ. ტელევიზორ-ი (< რუს. *Телевизор* < *tele-vision* სიტყვისაგან ლათინური და ბერძნული სიტყვების *τῆλε* „შორს“ და *visio* „ხედვა“ შეერთებით) „რადიოტექნიკური აპარატი, რომლის ეკრანზე აისახება რადიოთი გადმოცემული გამოსახულება“

ტელეფონ (ზს., ქს.) < ქართ. ტელეფონ-ი (< ბერძ. *τῆλε* „შორს“ და *φωνή* „ხმა; ბგერა“) „ელექტროტექნიკური მო-

წყობილობა სადენების საშუალებით შორ მანძილზე ბგერის გადასაცემად“

ტენტერ/ტენტემ (ლშზ., უშგ.) „რეგენი, სულელი“ < ქართ. (იმერ.) ტენტერა „შტერი, დაბნეული“

ტერ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. მტერ-ი 1. „ვინმესთვის ავის მდომი, ავის მოქმედი პირი“, 2. „მოპირდაპირე, მოწინააღმდეგე მხარე (ბრძოლაში)...“, შდრ. ზს., ქს. **ამახუ**

ტერეზია (ზს.)/**ტერეზ** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ტერეზია (< ძვ. ბერძ. „სანადიროდ სიარული“; სხვაგვარი ვარაუდით, ძვ. გერმანული სახელია და ნიშნავს „სიყვარულს“ ან „ძლიერს“) „ქალის საკუთარი სახელი“

ტერ-მოყვარე (ზზ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. მტერ-მოყვარე „მტერი და მოყვარე“

ტეჟან (ლშზ., ჩოლ., ლხმ., ჩზხ.)/**ტეჟან** (ლნტ.)/**ტაჟან/ტაჟან** (უშგ.) < ქართ. მტევან-ი „ყვავილედი ერთ-ერთი ტიპი“

ტეჟრ (ზს., ქს.)/**ტეჟრ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ტევრ-ი „ხშირი, დაბურული ტყე“ (შდრ. ლნტ. **ჟორჭაჭ**)

ტეხნიკუმ (ზს.) < ქართ. ტეხნიკუმ-ი < ტექნიკუმ-ი (< რუს. *Техникум*) „საშუალო ტექნიკური ან საერთოდ სპეციალური სასწავლებელი“

ტიკ¹ (ზს., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ.) ტიკ-ი „თიაქარი“, შდრ. ქართ. ტრიკ-ი „თიაქარი“ (შდრ. ზს. **ბაჯუ**, ლშზ. **ბაჯუ**; ლშზ. **ფუშ**)

ტიკ² (ზზ., ლშზ.) < ქართ. ტიკ-ი „ოთხში (გუდად) ამოღებული, შიგნიდან მოკუპრული ცხვრის, თხის ან ხბოს ტყავის ჭურჭელი ღვინის ან არყის ჩასასხმელად“

ტიკარ (ზზ.)/**ტიკარ** (ბქ.) < ქართ. (რაჭ.) ტიკ-იან-ი „თიაქრიანი“, შდრ.

ქართ. ტრიკ-იან-ი „თიაქრიანი“ (შდრ. ბზ. ბაჯტარ; ლშხ. ფუშ)

ტიკჭორა (ლშხ., ჩოლ.) „მცირე მოცულობის პატარა კუპრი“ < ქართ. ტიკჭორა „პატარა ტიკი“

ტილო (ზს., ქს.) 1. „ჩვარი, კონკი“, 2. „ტილოს ქსოვილი“ < ქართ. ტილო 1. „სელთა და კანაფთა ღარი“ (საბა), „სელის ძაფის ერთგვარი მტკიცე, სწორი ზედაპირის მქონე ქსოვილი“, 2. „რაიმე ქსოვილის ნაჭერი, ჩვარი...“ (შდრ. ზს. სგურ; ბზ. ლაკუტაწ, ბქ. ლაკუტაწი, ლშხ. ლაკუტაწ, ლნტ. ლაკუტაწ)

ტინტრიკა (ლშხ., ჩოლ.)/ტინტრიკ (ჩოლ.) 1. „შიშველი, ტიტველი, ტიტლიკანა“, 2. „წმინდა, სუფთა წყალი“ < ქართ. (გურ., იმერ.) ტინტრაქა/ე-მ „შიშველი, ტიტველი, ტიტლიკანა“

ტირიფ (ბზ.) ბოტ. < ქართ. ტირიფ-ი „ძეწა“ (შდრ. ზს., ლხმ. ჭკჭენდ, ბზ. ჩკჩინდ, ლხმ. ჭკჭენდრა, ლშხ. ჩკჩენდ, ლნტ. ჩიჭენდ; ბქ. გენწიშ)

ტირხინა (ზს., ქს.)/ტირხინა (ბქ.)/სტრიხინა (ჩოლ.) < *ტირხინა-მ „საწამლავე“⁸¹ < ქართ. სტრიქინი-ი (< რუს. Стрихин < ბერძ. strychnos-იდან „გულისამრევი თხილი“) „ერთგვარი ალკალოიდი, – უმღიერესი მცენარეული შხამი; იხმარება მცირე დოზებით მედიცინაში, აგრეთვე სოფლის მეურნეობაში მინდვრის მავნებელთა წინააღმდეგ“

ტიტუნა (ჩოლ.) „მოშიშვლებული ადგილი ტყეში“ გადატ. < ქართ. ტიტველ-ი „შიშველი“, შდრ. ქართ.მო-ტიტველ-ებ-ულ-ი „უმცენარეო (ადგილი)“, შდრ. ზს., ლნტ. ტიტუნა, ზს. ტიტუნა, ლხმ. ტიტუნა

ტიტუნა (ზს.)/ტიტუნა/ტიტუნა (ზს.)/ტიტუნა (ლნტ.)/ტიტუნა (ლშხ., ჩოლ.)/ტიტუნა (ჩოლ.) „შიშვე-

ლი“ < ქართ. ტიტველ-ი „შიშველი“ (შდრ. ბზ. ლტარკლა, ბქ. ლტარკლა; ჩოლ. ტყუნა; ჩოლ. ტინტრიკა; უშგ. ლილუნა)

ტიფ (ზს., ქს.) < ქართ. ტიფ-ი (< ბერძ. typhos) „საერთო სახელწოდება სხვადასხვა მიზეზით გამოწვეული მწვავე ინფექციური დაავადებებისა, რომლებიც ძლიერი ციებ-ცხელების სახით ვლინდება“

ტკბილ (ზს.) < ქართ. ტკბილ-ი „სასიამოვნოდ შესაგრძნობი, შაქრის, თაფლის გემოს მქონე, – გემრიელი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. მუჭხუტი, ლნტ. მეჭხუტი)

ტკბილულ (ზს., ქს.) < ქართ. ტკბილ-ი-ულ-ი „ტკბილი საქმელები“

ტკე (ზს., ქს.) „საკერებელი, ბეჭი“ < ქართ. (ლექს., იმერ., გურ.) ტკე-ი „თხილის წნელის თხლად ახდილი კანი, რითაც გოდრებს, კალათებსა და გიდელებს წნავენ“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ტკე-ი

ტკიც (ზს., ქს.) 1. „სიმართლე; ჭეშმარიტი, ნამდვილი, მართალი“, 2. „მართლის მთქმელი (ზედმიწ. – მ-ტკიც-ე)“ < ქართ. [სი]-მ-ტკიც-ე „შეუდრეკლობა, ურყეობა; სიმღიერე...“

ტკიც (ბზ.)/ტკიც (ზს.)/კიც (ზს.) „ჭეშმარიტად, ნამდვილად, მართლად (ზედმიწ. – მ-ტკიც-ე-დ)“ ზმნის. < ქართ. [სი]-მ-ტკიც-ე „შეუდრეკლობა, ურყეობა; სიმღიერე...“

ტკიცსამართალ (უშგ.) „მართლმსაჯული (ზედმიწ. – *მ-ტკიც-ე სა-მართალ-ი)“ < ქართ. [სი]-მ-ტკიც-ე „შეუდრეკლობა, ურყეობა; სიმღიერე...“ და სა-მართალ-ი „სიმართლე...“

ტლაკუ (ლნტ., ჩოლ.) „სქელი და მძიმე, უშნო“ < ქართ. (ლექს.) ტლაკვი „მსხვილი, უშნო ფეხი“

ტლიკუ (ჩოლ.) „მოკლე, სქელი და

მძიმე“ < ქართ. ტლიკვი-ი „სწორი, ურო-
ბო, უნუჟრო (ხის ტოტი, შტო)“

ტოლ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ტოლ-ი
„ამხანაგი, მეგობარი, სწორი...“ (შდრ. ბქ.
ტოტელ)

ტოლიბაშ (ზს.)/**სტოლუმბაშ**/**სტო-
ლუმბაშ** (ზზ.)/**ტოლბაშ**/**ტოლუმბაშ** (ბქ.)
/**ტოლიბაშ**/**ტოლგაშ** (ლშხ.)/**ტოლო-
ბაშ**/**ტოლობაშ** (ლნტ.) < ქართ. ტოლუმ-
ბაშ-ი (< თურქ. **tulumbaşı** „ტიკის უფრო-
სი“) „იგივეა, რაც თამადა“, იხ. **თამადა**

ტოლიბაშობ (ზს.)/**ტოლბაშობ** (ზს.,
ლნტ.)/**სტოლუმბაშობ** / **ტოლუმბაშობ**
(ზზ.)/**ტოლბაშობ**/**ტოლუმბაშობ** (ბქ.)/**ტო-
ლიბაშობ** (ზს., ლშხ.)/**ტოლუმბაშობ**
(ლშხ.)/**ტოლობაშ** (ლნტ.) < ქართ. ტო-
ლუმ-ბაშ-ობ-ა (< თურქ. **tulumbaşı** „ტი-
კის უფროსი; თამადა“) „თამადაობა“, იხ.
ლიტოლობაშ/**ლიტოლბაშ** და **თამა-
დობა**[ა]

ტოლუტილ/**ლტოლუტილ** (ზს., ქს.) <
ქართ. ლტოლვილ-ი „ვინც ილტვოდა, –
გაქცეული, გადახვეწილი“ (შდრ. ზს.
ნამჩედ)

ტომ (ზს., ქს.) < ქართ. ტომ-ი „მოდგ-
მა, შთამომავლობა; ხალხი...“

ტომარაშ/**ტუმარაშ** (ზზ.)/**ტომარაშ**
(ლშხ., ჩოლ.)/**ტომარ** (უშგ.) < ქართ. ტო-
მარა „მტკიცე ქსოვილის (ტილოს...) ჩანთის მსგავსად გამოკერილი სათავსი,
რისამე (ფევილის, მარცვლეულის...) შე-
სანახად ან გადასაზიდად“ (შდრ. ზს.
ძაძრა; ზზ., ქს. **ზიწ**)

ტომსიკ (ბქ.)/**ტომსიკა** (ლშხ., ჩოლ.)
< ქართ. ტომსიკა „პატარა ტომარა, –
თოფრა“

ტონა (ზს., ქს.) < ქართ. ტონა (<
ფრანგ. **tonne** რუს. ენის მეშვ.) „წონის
ერთეული მეტრულ სისტემაში, უდრის
1000 კილოგრამს“

ტორქსინ/**ტორგსინ** (ლშხ.)/**ტურგსინ**

(ჩოლ.) < ქართ. ტორგსინ-ი (< რუს.
Торгсин) „სსრკ-ს ტერიტორიაზე უცხო-
ელებთან ვაჭრობის გაერთიანებული
ასოციაცია“, „ტორგსინის მაღაზიათა
ქსელი“

ტოქობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.)
ტოფ-ობ-ა/ტობ-ობ-ა „ქვირითის ყრა“,
შდრ. იმერ. ტოფ-ი

ტრაბაშ (ზზ.)/**ტრაბახ** (ქს.) < ქართ.
ტრაბახ-ი „თავის ქება, ბაქიაობა, კვებნა“
(შდრ. ზზ. **ლიფშუდიელ**, ბქ. **ლიფ-
შუდა/ელ**)

ტრაპეზ (ბქ.)/**ტრაპეზ** (ლშხ., ჩოლ.) <
ქართ. ტრაპეზ-ი (< ბერძ. **trapeza** „მაგი-
და“) 1. „საკურთხეველის ტახტი ეკლე-
სიაში; იგივეა, რაც საკურთხეველი“,
2. „მაგიდა, სუფრა“, 3. „ნადიმი, სადი-
ლი, წვეულება“

ტრაქტორ (ზს., ქს.)/**ტაქტორ** (ბქ.) <
ქართ. ტრაქტორ-ი (< ინგლ. **tractor**,
ლათ. **traho**-დან „ვეწევი, მივათრევ“) „თვლებიანი ან მუხლუხებიანი თვით-
მავალი მანქანა სასოფლო-სამეურნეო
ან სხვა მანქანა-იარაღების გასაწევად“

ტრაქტორისტ (ზს., ქს.)/**ტაქტორ** (ბქ.)
< ქართ. ტრაქტორისტ-ი „ტრაქტორის
წამყვანი“

ტრედიფერ (ლშხ.) „გოგრის ჯიში“
ბოტ. < ქართ. *მტრედ-ის-ფერ-ა, შდრ.
გურ. ტრედა „სოკოა ერთი“ (საბა);
„მტრედისფერი საჭმელი სოკო“, გურ.
ტრედ-ის-ფერ-ა-ა „ვაზის ჯიშია ერ-
თგვარი“

ტრელა (ბქ., ჩოლ.) „მხიარულება,
დროსტარება, მოლხენა“ < ძვ. ქართ.
ტრელ-ობ-ა „პირფერობა, მლიქვნელო-
ბა“

ტრელ (ჩოლ., უშგ.) „განებივრებუ-
ლი“ < ძვ. ქართ. ტრელ-ი „მლიქვნელი,
პირფერი“

ტრიამელ (ჩოლ.) „გამლილი, შიშვე-

ლი, შეუღობავი“ < ქართ. (იმერ.) ტრია-
მელ-ი „ფართო, გაშლილი ადგილი, –
ტრიალი (მინდორი)“, შდრ. ზს., ლნტ.
ტიტაგ, ზს. **ტიტამ**, ლხმ. **ტიტმანი**

ტრილ (ლნტ.) < ქართ. ტრიალ-ი
„ბრუნვა“ (შდრ. ზს. **ლისიპ**; ბზ. **ლიჭ-
რეჭი**)

ტრიკ (ჩოლ.) „ნაბიჭვარი, ბუში“ <
ქართ. (იმერ., გურ.) ტრიკ-ი „უკანონო
შვილი, – ბუში“

ტროს (ზს., ქს.) < ქართ. ტროს-ი (<
ჰოლანდ. **tros**) „ბაგირი“

ტროცისტ (ზს., ქს.) < ქართ. ტროც-
კისტ-ი „ტროცკიზმის მომხრე, მიმდე-
ვარი“

ტროცისტობ (ზს., ქს.) < ქართ.
ტროცკისტ-ობ-ა „ტროცკიზმის მი-
მდევრობა“

ტრუბა (ზს., ქს.)/**ტურბა** (ზს.) < ქართ.
ტრუბა (< რუს. **труба**) „მილი კვამლსა-
დენი“ (შდრ. ბქ. **ლაკუტამა**, ჩოლ. **ლა-
კუტამა**)

ტრუსიკ (ზს., ქს.)/**ტურსიკ** (ბქ.,
ჩოლ.) „საცვალი, ნიფხავი“ < ქართ.
ტრუსიკ-ი (< რუს. **Трусики**) „ტრუსი“

ტუა (ჩოლ.) „ცურის სიმსივნე (მრო-
ხისა)“ < ქართ. (ლეჩხ., გურ.) ტუა, იმერ.
ტუ „ცური, ჯიქანი“

ტუჟუ (ჩოლ.) „მოკლე ჯოხი“ < ქართ.
(გურ., იმერ., ლეჩხ.) ტუჟ-ი „მსხვილი
კეტი (ხმარობენ სიმინდის, ლობიოს
დასაცეხვად და სხვ.“, შდრ. ზან. (მეგრ.)
ტუჟ-ი/ტუნჯ-ი „კეტი, მსხვილი ჯოხი“

ტუნელ (ზს., ქს.) < ქართ. ტუნელ-ი
(< ინგ. **tunnel**) „გვირაბი“

ტუნელარ (ბქ.) „კლდე, გზა, გვირა-
ბები (ზედმიწ. – **ტუნელ-ებ-ი**)“ **ტოპ**. <
ქართ. ტუნელ-ი (< ინგ. **tunnel**) „გვირა-
ბი“

ტურბელ (ჩოლ.) „მოუსვენარი, ცელ-
ქი, ანცი“ **გადატ**. < ქართ. წურბელა „პა-

რაზიტი, სისხლის მწოველი ჭია“

ტურისტ (ზს., ქს.) < ქართ. ტურისტ-ი
(< რუს. **Турист**) „ტურისტული მოგზა-
ურობის მონაწილე“

ტურსინა/ტურსინა (ჩოლ.) „თოვლი-
ანი, ქარიანი ამინდი; ქარბუქი“ < რუს.
туман „ყინულის უზარმაზარი თოში,
რომელიც წარმოიქმნება ყინულების
შეჯგუფების შედეგად ჩრდილოეთის
ზღვებში, ტბებსა და მდინარეებში;
ხორგი“

ტუფლ (ზს., ქს.) < ქართ. ტუფლ-ი (<
იტალ. **pantofola**-დან რუს. ენის მეშვ.)
„ლანჩიანი ფეხსაცმელი, – უყელო“

ტუალეტ (ბქ.) < ქართ. ტუალეტ-ი (<
ფრანგ. **toilette**) „იგივეა, რაც საპირფარე-
შო“ (შდრ. ბქ. **ქამოტლაზ**, ბზ. **ქამაჟ-
ლაზ**)

ტუელ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ტოუელ**
(ბქ.)/**ტოლ** (ლშხ., ჩბხ.)/**ტელ** (ლხმ.)
1. „ტოლი, თანასწორი, ერთი ასაკისა“,
2. „შესაფერისი, საკადრისი“ < ქართ.
ტოლ-ი „თანაბარი, თანასწორი“ (შდრ.
ბზ. **ლამგდამ**, ბქ. **ლამგდამ**)

ტუერ (უმგ.) < ქართ. მტვერ-ი „წვნი-
კი და მშრალი სხეულებისაგან შემდგა-
რი ფხვიერი მასა, რომელიც ჰაერში ად-
ვილად იფანტება“ (შდრ. ბზ. **ბირლუ**; ბქ.
პისუ)

ტუინ (ზს., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ.
ტუინ-ი 1. **ანატ**. „ადამიანისა და უმაღ-
ლესი ცხოველების ცენტრალური ნერ-
ვული სისტემის უმთავრესი ორგანო...“,
2. **გადატ**. „აზროვნების უნარი, – ჭკუა,
გონება“ (შდრ. ზს., ქს. **თუელ**)

ტუინტუ (ჩოლ.) „შეზიზღება“ <
ქართ. (მთიულ.) ტუნტე „ფეთხუმი,
უსუფთაო“

ტუიტელ (ზს., ქს.)/**ტიტოლ** (ზს.)/
ტიტუელ (ბქ., ლშხ.)/**ტუიტუელ** (ბქ.)/
ტიტუელა/ტიტუელა/ტუტელა

(ლნტ.)/ტუტელაჲ (ჩოლ.) < ქართ. ტიტ-ველ-ი „იგივეა, რაც შიშველი“ (შდრ. ბქ. ლგსინტლაჲ; ბქ. ლგტყინგლაჲ)

ტუთიშ (ლნტ.) < ქართ. ტუშ-ი (< პოლ. *tusz*) „სპეციალურად დამზადებული, შავი ან ფერადი, წყლის გამძლე საღებავი...“

ტუთლიკუ (ჩოლ.) „მძიმე“ < ქართ. (ქართლ.) ტვლიკ-ი/ტვლივ-ი „დიდი ხორციანი ძვალი“

ტყაბედნიერ (ბზ.)/ტყაბედნიერ (ლხმ.) „ყანა, სათიბი; გადასასვლელი (ზედმიწ. – *ტყე-ბედ-ნ-იერ-ი)“ ტოპ. < ზან. (მეგრ.) ტყაბედნიერ-ი „?“

ტყაჩო (ქს.)/ტყაჩუ (ლშხ.) „ტყის მცველი“ < ზან. (მეგრ.) ტყაჩუ „მეტყევე, ტყის მცველი; ტყიური“

ტყარ (ზს.)/ტყარ (ბზ.) < ზან. (მეგრ.) ტყარ-ი „ტყიური, გარეული“

ტყელ (ლშხ.)/ბრტყელ (ლნტ.)/ტყელ/პტყელ (ჩოლ.) < ქართ. ბრტყელ-ი „სწორზედაპირიანი და ფართო, გაშლილი“ (შდრ. ბზ., ლშხ. ტაფშუ, უშგ. ტაფშუ; ბზ. ტფხელ; ბქ. ტყფერი)

ტყლაპ (ზს., ლნტ.)/ტყლაპ (ლშხ., ჩოლ.) „ტყემლისკვერი“ < ქართ. ტყლაპ-ი „მოდულებული ტყემლის (ქლიავის...) გამშრალი თხელი ფენა“

ტყლიპ (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/ტყლიბ (ლნტ.)/ტყლაპ (ჩოლ.) „საქონლის შინაგანი ორგანო“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ტყლიპ-ი, შდრ. ქართ. ტყირპ-ი 1. „იგივეა, რაც ელენთა“, 2. „არანორმალური კანქვეშა წითელი პეგმენტაცია სხეულის რომელიმე ნაწილზე“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ნენბრ, ბქ., ლნტ. ნენირ; ბქ. ტყაპ)

ტყუნ (ლნტ.)/ტყუნ (ჩოლ.) „დამნაშავე“ < ქართ. მტყუნ-ი „ვინც გამტყუნდა, ვინც მართალი არ არის; მატყუნა“ (შდრ. უშგ. მერტყუნალ, უშგ. ბირ-

ტყუილ; ბქ. ღეჟნ)

ტყულაუბარალოდ/ტყუილუბ-რალდ (ჩოლ.) ზმნის. < ქართ. ტყუილ-უბრალო-დ „ტყუილად, უსაფუძლოდ, უბრალოდ“ (შდრ. ბზ. ცუტიდმოჲქუდილდ, ბქ. ცუტიდმოცაღდ, ლშხ. ცუდმოცაღდ/ცუდიდმოჲქუნად, ლნტ. ცუტიდდმოცაღდ; ბქ. ცუტიდდმოჲქუნარ; ლშხ. მემქადად; ლნტ. მოცაღდ)

ტყუე (ზს., ქს.)/ტყუე (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ტყვე „ომის ან რაიმე თავდასხმის დროს მტრის მიერ შეპყრობილი მეზრდოლი ან მშვიდობიანი მოსახლე“ (შდრ. უშგ., ჩოლ. უნბილ, ჩოლ. უმბილ)

ტყუეში ნაფჰს/ტყოჲი ნაფჰს/ტყუმი ნაფჰს (ბზ.) „სათიბი (ზედმიწ. – ტყე-ის[ს] ნა-ფას-ი)“ ტოპ. < ქართ. ტყვე „ომის ან რაიმე თავდასხმის დროს მტრის მიერ შეპყრობილი მეზრდოლი ან მშვიდობიანი მოსახლე“ და ქართ. ფას-ი (< ძვ. აღან. **fæs/fas*) „ცხვარი“ 1. „ფულადი ღირებულება საქონლისა“, 2. „ღირებულება, მნიშვნელობა...“

ტყუეიოზ (ლშხ.)/ტყუეოზ (ჩოლ.) < ქართ. ტყვე-ოზ-ა „ტყვედ ჩავარდნა, ტყვედ ყოფნა; ტყვედ წაყვანა, დატყვევება“

ტყუემ (ბზ.) „სამოვარი (ზედმიწ. – ტყე-ის-[ა])“ ტოპ. < ქართ. ტყვე „ომის ან რაიმე თავდასხმის დროს მტრის მიერ შეპყრობილი მეზრდოლი ან მშვიდობიანი მოსახლე“

ტყუი (ზს., ქს.)/ტყუი (ლხმ.) 1. „ლითონი“, 2. „ტყვია“ < ქართ. ტყვია 1. „რბილი, მძიმე მოლურჯო-ნაცრისფერი ლითონი“, 2. „თოფის (ტყვიამფრქვევის...) სასროლი ჭურვი, რომელიც წარმოადგენს საბრძოლო ვაზნის კონუსისებურ თავს“

ტგრკენ (ბქ.) „სირბილი ფეხის ხმის

გამოცემით“ *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ტირკონ-ი/ტრიკონ-ი „გამალებით სირბილი“, ტირკონ-უ-ა „დრიგინი; გამალებით სირბილი; სირბილი ფეხის ხმის გამოცემით (ხმაურით)“, შდრ., ასე-

ვე, მეგრ. დირგონ-ი/თირქონ-ი/თირხონ-ი

ტგრტგნ (ბქ.) *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ტირტინ-ი/ტგრტინ-ი „რატრატტი, ლაქ-ლაქი, ლაყბობა; ჩვილთა ტიტინი“

უ

უბან (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**უბან** (ზს., ლნტ.) < ქართ. უბან-ი „ქალაქის ან სოფლის ერთ-ერთი კუთხე, ნაწილი...“

უბარდ (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. უბრად „დალაპარაკების გარეშე, უმძრახად“ (შდრ. ზს. **უმკუმუმ**, ბზ. **უმკუმუნ**, ბქ., ლნტ. **უმკუმუნდ**, ლშხ., ჩოლ. **უმკუმბარდ**)

უბაღუ (ზს., ლნტ.)/**უბედ** (ლშხ.)/**უბადუ** (ჩოლ.)/**უბად/უბად** (უმგ.) < ქართ. უ-ბედ-ო „უბედური“

უბაღუა (ბზ.)/**უბაღუა** (ბქ., უმგ., ჩოლ.) < ქართ. გა-უ-ბედ-ავ-ი „გამბედაობას მოკლებული, – მოკრძალებული, მორიდებული, მფრთხალი“

უბდობ (ზს.) < ქართ. უ-ბედ-ობ-ა „უიღბლობა; უბედურება“

უბეგრა (ლშხ.) < ქართ. და-უ-ბეგრავ-ი „რაც (ვინც) არ დაუბეგრავთ“

უბედურ (ზს., ქს.)/**უბედრ** (ლშხ., ჩოლ.)/**უბდურ** (ლშხ.) < ქართ. უ-ბედ-ურ-ი „ცუდი ბედის მქონე, – ბედშავი, ბედუკუდმართი, უბედო, უიღბლო“ (შდრ. ზს., ლნტ. **უბაღუ**, ლშხ. **უბედ**)

უბედურობ (ზს., ქს.)/**უბედრობ** (ბქ.)/**უბედრობ** (ლშხ., ჩოლ.)/**უბედურობა/უბედრობა** (ჩოლ.)/**უბდურობ/უბდორობ** (უმგ.) „უბედობა, უბედურება“ < ქართ. უ-ბედ-ურ-ე-ბა „დიდი მწუხარება და უსიამოვნება, მძიმე დარდი; უბედობა, ბედშაობა, უიღბლობა“

უბელ (ლშხ.) < ქართ. უ-ბელ-ო „შეუ-

კაზმავი, უუნაგრო (ცხენი...)“

უბეწო (ლშხ.) < ქართ. უ-ბეწვ-ო „უთმო, უბალნო“

უბრა (ზს.)/**უბრატა** (უმგ.) < ქართ. და-უ-ბარ-ავ-ი „ბარით დაუმუშავებული მიწა...“

უბრაქუ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. უ-ბარაქ-ო „რასაც ბარაქა, ხვავი არა აქვს, – უნაყოფო“

უ-ბრ-აფ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**უ-ბრ-ეჭ-ა** (ბქ.) < ქართ. ჩა-უ-ბარ-ე-ბ-ელ-ი „რაც არ ჩაუბარებიან, რაც ჩაბარებული არ არის“

უბრედ (ბზ.)/**უბროდ** (ლშხ., ჩოლ.)/**უბროდ** (ჩოლ.) ჩოლ. „მოუქნელი ადამიანი“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) **ობროდ-ი** „უჭკუო, ჩერჩეტი“

უბჭედა (ბქ.)/**უბჭადა** (უმგ.) < ქართ. და-უ-ბეჭდ-ავ-ი „გამოუცემელი, გამოუქვეყნებელი, დაუსტამბავი...“

უგამაგა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) უგამა-გა/უგამაგო „გაუგებარი ლაპარაკი, გადატ. უთავბოლო, უაზრო ლაპარაკი“

უგათუა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**უგათაუა** (ბქ.)/**უგათაუა** (ლნტ.) < ქართ. გა-უ-თავ-ე-ბ-ელ-ი „დაუმთავრებელი, დაუსრულებელი, დაუმრეტელი; გაჭიანურებული...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ულაია**; ბზ. **უზგრა**, ბქ. **უზგვრა**)

უგაწყობილა (ლშხ., ჩოლ.)/**უგაწყობ-ლა** (ლნტ., ჩოლ.)/**უგაწყობილა** (ლნტ.) < ქართ. გა-უ-წყ-ობ-ელ-ი 1. „გაუმლელი (სუფრა...); გაუსწორებელი (ლოგინი)“,

2. „გაუმართავი, მოუწყობელი“, 3. „მოუკანმავი“...

უგაზდილა (ბზ.)/**უგაზდილა** (ბქ., ლნტ.)/**უგაზდილა** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „გაუწვრთნელი, გაუზრდელი“, 2. ლნტ. „უწმაწური (საუბარი)“ < ქართ. გა-უ-ზრდ-ელ-ი „ცუდად გაზრდილი, ზრდილობას მოკლებული, – უზრდელი, ბრიყვი...“ (შდრ. ბქ. **უწუდა**; ბქ. **ურაურდა**)

უ-გაწზ-ულ-ა (ბზ.)/ **უ-გაწზ-ულ-ა** (ლშხ., ჩოლ.)/**უ-გაწზ-ულ-ა** (უშგ.) < ქართ. გა-უ-წზილ-ებ-ელ-ი „ვინც (რაც) არ გაუწზილებიათ ან არ გაწზილებულა“

უ-გურგუნ-ა (ბზ.)/**უ-გურიგუნ-ა** (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**უ-გურგუნ-ა** (ბქ.) < ქართ. და-უ-გვირგვინ-ებ-ელ-ი „ჯვარდაუწერელი“

უ-გუარ/უ-გუარ (უშგ.) < ქართ. უ-გვარ-ო 1. „მდაბიოთა წრიდან გამოსული“, 2. „ცუდი ჯიშისა, – უჯიშო“

უ-გუაჭურა (ბზ.) /**უ-გუაჭურება** (ჩოლ.) „მოუვლელი, მზრუნველობა მოკლებული (ზედმიწ. – ***გა-უ-კვირვ-ებ-ელ-ი**“ < ქართ. და-კვირვ-ებ-ა „ყურადღებით დახედვა, გულდასმით გასინჯვა; გააზრება, დაკვირვებით შესწავლა...“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **უზნანა**, ბქ., ლნტ. **უზნანა**)

უ-გცხად-ა (ზს.) < ქართ. გა-მო-უ-ცხად-ებ-ელ-ი „რაც არ გამოუცხადებიათ ან არ გამოცხადებულა“

უ-გვრჯ-ა (ბზ., ჩოლ.) „უმრომელი“ < ქართ. გა-უ-რჯ-ელ-ი „ვისაც გარჯა არ უყვარს, ვინც არ იჯრება, – ზარმაცი, უმრომელი“

უ-გვრჯ-ა/ჩუ-გვრჯ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**უ-განჯუტ-ა** (ზს., ლნტ.)/**უ-გვრჯაუ-ა** (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. [და]-უ-ჟანგ-ავ-ი (< ჟანგ-ი < სპარს. **zang**) „რაც არ და-

ჟანგულა“

უდარდელ (ზს., ქს.) < ქართ. უ-დარდ-ელ-ი „უშფოთველი, კმაყოფილი“ (შდრ. ზს. **შტამძან**)

უ-დატშ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**უ-დატშ-ა** (ბქ.)/**უ-დატშ-ა** (ლნტ.) „გაუფუჭებული, წაუხდენელი, დაუზიანებული“ < ქართ. და-უ-შავ-ებ-ელ-ი „დაუზიანებული, გაუფუჭებული...“

უ-დანწყ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**უ-დანწყ-ა** (ბქ.)/ **უ-დანწყ-ა** (ლნტ.) / **უ-დანწყ-ა** (ჩოლ.) „დაულაგებელი“ < ქართ. და-უ-წყ-ობ-ელ-ი „დაულაგებელი; მოუწესრიგებელი, არეული“

უ-დანწყ-ალ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**უ-დანწყ-ალ-ა** (ბქ.)/**უ-დანწყ-ალ-ა** (ლნტ.) /**უ-დანწყ-ალ-ა** (ჩოლ.) „დაულაგებელი“ *ხლმ.* < ქართ. და-უ-წყ-ობ-ელ-ი „დაულაგებელი; მოუწესრიგებელი, არეული“

უდიერ (ბზ.)/**უდიერ** (ბქ., ქს.) < ქართ. უდიერ-ი „მოურიდებელი, მოძალადე, უტიფარი“

უდრეკუტ (ბქ.) „ჯიუტი“ < ქართ. უდრეკ-ი „მტკიცე, განუხრელი (რამ); ქედუხრელი, უშიშარი“ (შდრ. ზს. **დეჯიკ**; ბქ. **ფარჯიკ**; ჩოლ. **ჯორგა**)

უდროტ (ზს., ლნტ.)/**უდრომ** (ლშხ.) „ნაადრევი“ < ქართ. უ-დრო-ო „რაც თავის დროზე არ მოხდა, – არა დროული, დროის, პირობების მიხედვით შეუფერებელი“ (შდრ. ბზ. **დოსგინაშ**; ბქ. **ნადოსდ**)

უდროტდ (ზს., ლნტ.) / **უდრომდ** (ლშხ.)/**უდროტდ** (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-დრო-ო-დ „შეუფერებელ დროს, ცუდ დროს; ვადაზე ადრე“ (შდრ. ბზ. **ჰიურდ**, ბქ. **უპიტდ**, ჩოლ. **იურდ**)

უდგნდაბურ / **უდუმბირბურ**/**უდუმბურ**/**უდუმბირბურ** (ბზ.)/**უდუმბურ**/**უდუმბირბურ** (ბქ., ქს.)/**უდინდაბურ** (ლშხ.)/**უდუმბირ** (ლნტ.,

ჩოლ.)/**უდაბურ/უდუმიბირ** (ლნტ.)/**უდუნბირჷ/ტოდომბირ** (ჩოლ.)/**უდუნბირ** (უშგ.) „უდაბური, უღრანი“ < ქართ. უ-დაბ-ურ-ი 1. „დაუსახლებელი, მივარდნილი, მიუვალი ადგილი“, 2. „გაუვალი, დაბურული, უღრანი, უსიერი“ (მდრ. ლნტ. **ჟორჰაჷ**)

უზადუ (ბზ.)/**უზად** (უშგ.)/**უზად** (ჩოლ.) < ქართ. უ-ზად-ო „უნაკლო“ (მდრ. ბზ. **კილურ**; ლშხ. **უზაბაკ**)

უზანთჷრ (უშგ.) < ქართ. უზალ-თუნ-ი (< თურქ. **yüzaltın** „ასი ოქრო“) „ორი შაური, ათი კაკიკი“

უზარა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**უზარა** (ბქ., ლნტ.) „დაუზოგავი, უზოგველი“ < ქართ. [და]-უ-ზარ-ებ-ელ-ი „ვისაც საქმის კეთება არ ეზარება, – საქმის ერთგული, გულმოდგინე, ბეჯითი...“

უზმა (ზს., ქს.) < ქართ. გა-უ-ზომ-ავ-ი „რაც არ გაუზომავთ ან არ გაზომილა“

უზმად (ლშხ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-ზომ-ოდ „უსაზღვროდ; მეტის-მეტად, უკიდურესად“

უზნეჷ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უ-ზნე-ო „ზნედაცემული; უზასიათო, ჭირვეული“ (მდრ. ბზ. **ფისრნკჷან**, ლშხ., ჩოლ. **ფისრნკიან**)

უთმინა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**უთმინა** (ბქ.) < ქართ. მო-უ-თმენ-ელ-ი „ვისაც ან რასაც მოთმინება არა აქვს“

უთო (ზს., ქს.)/**ჟოთო** (ბზ.)/**უნთოჷ** (ზს.)/**ჟუნთოჷ** (ბქ.)/**ონთოჷ** (ჩბზ.) < ქართ. უთო (< სპარს. **ut**) „გლუვძირიანი, სახელურიანი გასახურებელი ხელსაწყო თეთრეულისა და ტანისამოსის გასასწორებლად“, მდრ. ზან. (მეგრ.) უნ-თო (მდრ. ბქ. **ლაჟურსტინა**)

უთუთჷჷა (ჩოლ.) „გამოუმცხვარი (ზედმიწ. – ***უ-თუთჷ-ავ-ი**)“ < ქართ. თუთჷ-ვ-ა „წვა, დაგვა“

უთჷ (ჩოლ.) < ქართ. უ-თუ-ო „აუცილებელი, უეჭველი, უსათუო“

უიმედ (ზს., ჩოლ.)/**უიმედა** (ბზ.)/**უიმედა** (უშგ.) < ქართ. უ-იმედ-ო „იმედ-დაკარგული, სასოწარკვეთილი; უნუგემო“ (მდრ. ზს., ქს. **უმკახა/უმკახჷ**)

უირადა (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უ-იარალ-ო „შეუიარაღებელი“

უიფხანაგჷ (უშგ.) < ქართ. უ-ამხანაგ-ო (< ამხანაგ-ი < ფალ. **hamxānak**) „უმეგობრო“

უიყრა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ა-უ-ყრ-ელ-ი „რაც (ან ვინც) აყრილი არაა, – აუშლელი, აუნგრეველი“

უკადრის (ზს., ქს.) < ქართ. უკადრის-ი „ამპარტავანი“ (მდრ. ზს., ლშხ. **უშგდა**, ლნტ. **უშკედა**)

უკალონო (ბქ.)/**უკალონ** (უშგ.) „უსამართლო“ < ქართ. უ-კანონ-ო (< კანონ-ი < ბერძ. **kanōn**) „რაც კანონიერი არ არის..., – არაკანონიერი“ (მდრ. ბზ. **ულად/ულადუ**, ბქ. **ულადჷ**; ზს., ქს. **უკაფ**)

უკანასკნელ (ზს., ქს.)/**უკანასკუნელ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. უკანასკნელ-ი „ბოლო; ბოლოდროინდელი; საბოლოო...“ (მდრ. ბქ. **ლჷუმემეპილიმ**)

უკანუაფ (ლშხ.) „თხელქერქიანი გოგრა“ *ბოტ.* < ქართ. უ-კან-ო „კანის, ქერქის გარეშე“

უკზმა (ბზ.) < ქართ. შე-უ-კაზმ-ავ-ი „უსანელებლო“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **უმდბგნა**, ლნტ. **უმტბგნა**)

უკლაჷა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**უკლაჷა** (ლნტ., ჩოლ.) „გაულეწავი (*[გა]-უ-კა-ლო-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. კალო (< სომხ. **kal**) „საგანგებოდ მოსუფთავებული და დატკეპნილი სწორი მომრგვალო ადგილი, სადაც პურეულის ძნას კვერით ლეწავენ“

უკლებდ (ქს.) *ზმნის.* < ქართ. [და]-უ-

კლ-ებ-ლ-ად/უ-კლ-ებ-ლ-ივ „მთლიანად, სრულად“ (მდრ. ბზ., უკლინად, ბქ. უკლინდ)

უკმაკურ (ლშხ.) „უშნო, უხეირო“ < ქართ. (იმერ., გურ.) უ-კმაკ-ურ-ი „უწმაწური, უხეირო“ (მდრ. ზან. (მეგრ.) უკ-მაკურ-ი „უკუდმართი; უცნაური; უხეირო“)

უკმაყოფლება (ზს., ქს.)/**უკმაყოფლობ/უკმაყოფილობა** (ჩოლ.) < ქართ. უ-კმაყოფილ-ებ-ა „უკმაყოფილოდ ყოფნა, – გულნაკლულობა; უსიამოვნება“ (მდრ. ჩოლ. არაბუ)

უკმეხ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. უ-კმეხ-ი „მოურიდებელი და უხეში (ვინმე); მკვახე“

უკუდატებ (ლშხ.) რელიგ. < ქართ. უ-კვდავ-ებ-ა „უკვდავად ყოფნა, მარად არსებობა, მარადიულობა“

უკუდაბიწ {ლიც} (ბზ.)/**უკუდებიშ/უკუდებამ/უკუდატებიშ/უკუდებამ** {ლიც} (ბქ.)/**უკუდემი ნიც/წყარო** (ლშხ.)/**უკუდაობამ/უკუდატებამ** {ლიც}/**უკუდებიამ/უკუდატებიამ** {ლიც}/წყარო (ლნტ.) რელიგ. < ქართ. უ-კვდავ-ებ-ის {წყალი}/უ-კვდავ-ებ-ის წყარო „ისეთი წყარო (წყალი, ხე, ყურძენი...), რომელიც ხალხური თქმულებების, ზღაპრების მიხედვით, უკვდავებას ანიჭებს ადამიანს, მკვდარს გააცოცხლებს“, იხ. მოკუდაბიწ ლიც

უკუცირ (ზს., ჩოლ.)/**უკუცირ/უკუცირ** (ბქ.)/**უკუცირ/უკუცირ** (ჩოლ.) „მიტოვებული, უპატრონო სახლი“ < ქართ. უკაცურ-ი „იგივეა, რაც უკაცრიელი“, იხ. უკაცრიელ

უკცრაჟდ (ზს.)/**უკცრაჟდ** (ბქ.)/**უკცრაჟდ** (უმგ.)/**უკცრაჟდ** (ლშხ., ჩოლ.) ზმნის. < ქართ. უ-კაცრავ-ად „ჩართული სიტყვა, გამოხატავს ბოდიშის მოხდას“

ულაგაჟა (ქს.) < ქართ. და-უ-ლაგ-ებ-ელ-ი „დაუწყობელი, არეული, მოუწესრიგებელი...“

ულახაჟა (ლნტ.) < ქართ. გა-უ-ლა-ხავ-ი „უცემი“ (მდრ. ბზ. უყფგნა; ბქ. უტყცანა, ლშხ., ჩოლ. უტყცანა)

ულაყ (უმგ.) ზოოლ. < ქართ. ულაყ-ი (< თურქ. *ulak* „შიკრიკი“), „მამალი (ცხენი, ვირი და მისთ.)“, იხ. აჟლაყ

ულგამტ (ბზ.)/**ულგამტ/უგამტ** (ბქ., ლნტ.)/**უნგამ** (ბქ.)/**ულგემ** (ლშხ.)/**ულგამ** (ჩოლ.)/**უგამ** (უმგ.) „უგემური, უგემოვნო“ < *უ-გემ-ტ < ქართ. უ-გემ-ო „იგივეა, რაც უგემოვნო“ (მდრ. ბქ. ბრუყუ)

ულიშნო (ლნტ.) < ქართ. უ-ნიშნ-ო „რასაც რაიმე ნიშანი არა აქვს; ნიშნის გარეშე“

ულმაშ (ზს., ლნტ.)/**ლუმლაშ** (ბქ.)/**ურმაშ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ულვაშ-ი „ტუჩს ზემოთ ამოსული თმა მამაკაცის სახეზე“, მდრ. ქართლ. ულმაშ-ი

ულტეხ (ზს.)/**ულტეხ** (ბქ., ჩოლ.)/**უტეხ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უ-ტეხ-ი „უღრანი, გაუვალი ტყე“ (მდრ. ლნტ. უორჭაჟ)

ულუფ (ბზ., ლშხ., უმგ.)/**ტულუფ** (უმგ.) < ქართ. ულუფა „კერძი, წილი (საზრდოსი, საკვებისა)“, მდრ. უმგ. ფან

ულუფობ (ჩოლ.) ზედმიწ. – *ულუფ-ობ-ა < ქართ. ულუფა „კერძი, წილი (საზრდოსი, საკვებისა)“

ულხინტდ (უმგ.)/**ულხინდ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უ-ლხინ-ო-დ „ლხინის გარეშე“

უმარცხდ (ბქ., ჩოლ.) „მშვიდობით“ ზმნის. < ქართ. და-უ-მარცხ-ებ-ლ-ად „დამარცხების გარეშე“

უმარჯჟ (ზს., ქს.)/**უმარჯჟ** (ბქ.) „მოუხერხებელი, მოურგებელი“ < ქართ. *უ-მარჯვ-ო „არა მარჯვე, მოუხერხებელი“

უმარჯუდ (ზს., ქს.)/**უმარჯუდ** (ბქ.) „მოუხერხებლად; შეუძლოდ“ *ზმნის.* < ქართ. უ-მარჯვ-ო-დ „არა მარჯვედ, მოუხერხებლად“

უმადური (უმგ.) < ქართ. უმადურ-ი „ვინც ვისიმე მადლოს, სიკეთეს არ აფასებს, ვინც ვისიმე (რისამე) მადლიერი არ არის; უკმაყოფილო, მომდურავი; დაუნახავი“

უმადლეს (ზს., ლნტ.)/**უმადლეს** (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უმადლეს-ი „რაიმე ღირსებით მეტი, უმეტესი; სხვასთან შედარებით მაღლა მყოფი...“

უმანუ (ბზ.) / **უმან** (ლშხ.) / **უმანი** (ლნტ., ჩოლ.)/**უმანი** (ჩოლ.)/**უმან** (უმგ.) „ბოროტი, მავნებელი, საზარელი, უკუღმართი (ზედმიწ. – *უ-მავნ-ო)“ < ქართ. მავნე „იგივეა, რაც მავნებელი“, გადატ. „ავი სული, ეშმაკი“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ლემსისგ.** ლნტ., ჩოლ. **ლემსისკ**)

უმანუნი (ბზ.)/**უმანუნი** (ბქ.)/**უმანუნი** (ჩოლ.) „უვნებელი; უწყინარი; ვისაც ვნების მიყენება არ შეუძლია (ზედმიწ. – *უ-მავნ-ო)“ < ქართ. მავნე „იგივეა, რაც მავნებელი“, გადატ. „ავი სული, ეშმაკი“

უმბილ/უმბულ (ზს., ქს.)/**უნბილ** (ზს., ჩოლ., უმგ.) < ქართ. უ-ნებ-ლ-ი-ე „ვისიმე ვნებაზე დამოუკიდებელი, – უნებური“

უმბილდ/უმბულდ (ზს., ქს.)/**უნბილდ** (ზს., ჩოლ.)/**უმბულიდ** (ლხმ.) „შემთხვევით, ბრმად“ *ზმნის.* < ქართ. უ-ნებ-ლ-ი-ე-თ „ვისიმე ვნებაზე დამოუკიდებლად, – უნებურად“ (შდრ. ბქ. **უმბლარ**)

უმერდინ-ა/უმერდიმ-ა (ლშხ.) „გაუცრელი (ზედმიწ. – *გა-უ-მერდინ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. (გურ., იმერ.) მერდინ-ი „წმინდა საცერი, – სამტკიცო“ (შდრ. ბქ. **[ქა] უცხრილა**)

უმზაზ (ზს., ლნტ.)/**უმზაზ** (ლშხ.)/

უმზაზა (უმგ.)/**უმზეზა** (ჩოლ.) < ქართ. უ-მიზეზ-ო „რასაც მიზეზი არა აქვს, რაც არაფრით არ არის გამართლებული“ (შდრ. ლშხ. **უზაზაკ**)

უმზაზდ (ზს., ლნტ.)/**უმზაზუდ** (ბზ.)/**უმზაზდ** (ქს.)/**უმზაზად** (უმგ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-მიზეზ-ო-დ „მიზეზის გარეშე“ (შდრ. ლშხ. **უზაზაკდ**)

უმორდებლად (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მო-უ-რიდ-ებ-ლ-ად „უშიშრად, გაბედულად“ (შდრ. ბქ. **ულშგურადად**)

უმორაჟა/უმორაჟა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**უმორაჟა** (ბქ.)/**უმორაჟა** (ლნტ.) „გაუსამართლებელი, გაურჩეველი (ზედმიწ. – **[გა]-უ-მოურავ-ებ-ელ-ი**)“ < ძვ. ქართ. მოურავ-ი 1. „მებატონის, მემამულის ქონების გამგებელი“, 2. *ისტ.* „რომელიმე პროვინციის, ქალაქის, თემის და მისთ. გამგე“

უმტკიცაჟა (ზს., ქს.)/**უმტკიცა** (ლშხ., ჩოლ.)/**უმტკცა** (ჩოლ.) < ქართ. და-უ-მტკიც-ებ-ელ-ი „დაუსაბუთებელი, დაუდასტურებელი“

უმზაია (ზს., ქს.)/**უმზაჟა** (ბქ.)/**უმზია** (ჩოლ.) 1. „უმუშევარი, დაუსაქმებელი“, 2. „დაუმუშავებელი“ < ქართ. და-უმუშ-ავ-ებ-ელ-ი „რაც არ დაუმუშავებიათ ან არ დამუშავებულა...“

უმწუმა (ბზ., ჩოლ.)/**უმოწმანა** (ბქ.)/**უმწმოჟა** (უმგ.) „დაუსაბუთებელი“ < ქართ. შე-უ-მოწმ-ებ-ელ-ი „გაუსინჯავი; შეუსწავლელი, გაუცნობელი“

უმწყრა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. და-უმეწყრ-ავ-ი „რაც არ დაუმეწყრავს, რაც არ დამეწყრილა“

უმენკა (უმგ.) < ქართ. უ-მანკ-ო „ვისაც მანკი არა აქვს, უბიწო, უზადო, უმწიკვლო“

უმერცხა (ზს., ჩოლ.) < ქართ. და-უმარცხ-ებ-ელ-ი „დაუძლეველი, უძლეველი“

უნას (ლშხ., ჩოლ.) „ავი“ < ძვ. ქართ., რაჭ., იმერ., ხევს. უნას-ი გადატ. „ავი, ბოროტი, გესლიანი“

უნაგირა (ლნტ.) „სათიბი (ზედმიწ. – უნაგირა)“ ტოპ. < ქართ. უნაგირა (< სპარს. *hunagīr*) „ორად ამოწვერილი მთა, ქედი, რომელიც უნაგირს მოგვაგონებს“

უნაბჟელ (ლნტ.)/**უნბჟელ** (ლშხ., ჩოლ.) „გამორჩეული, ნაფერებ-ნალოლიავეები“ < ქართ. უნახველ-ი „იგივეა, რაც უნახავი; უცნობი, უცხო; არაჩვეულებრივი, გაუგონარი, არნახული...“

უნარეთ (ლშხ., ჩოლ.)/**უნატირ/უნარეთ** (ჩოლ.) „ავი, ემშაკი, ცბიერი, ფიცხი, მავნე, უცნაური“ < ქართ. (ლექს., იმერ.) უ-ნაირ-ო „უნირო“, ე. ი. „უმსგავსო“, „უშნო“, ლექს. უნაურ-ი „ემშაკი, მაცდური“

უ-ნგარიშ-ა (ბზ., ჩოლ.)/**უ-ნგარშ-ა** (ბქ.) < ქართ. და-უ-ანგარიშ-ებ-ელ-ი (< ანგარიშ-ი < ფალ. **(h)angārišn* „გამოანგარიშება, გამოთვლა“) „რაც დაანგარიშებული არ არის“

უ-ნგარიშ-ად (ბზ., ჩოლ.)/**უ-ნგარშ-ად** (ბქ.)/**უ-ნგარიშ-ტ-დ** (უშგ.) < ქართ. და-უ-ანგარიშ-ებ-ელ-ი (< ანგარიშ-ი < ფალ. **(h)angārišn* „გამოანგარიშება, გამოთვლა“) „რაც დაანგარიშებული არ არის“

უნდომ (ჩოლ.) < ქართ. უ-ნდომ-ი „უნდომელი, არასასურველი“

უნიტერსიტეტ (ზს., ქს.) < ქართ. უნივერსიტეტი-ი (< ლათ. *universitas* „კოროპორაცია“) „უმაღლესი სამეცნიერო-სასწავლო დაწესებულება, რომელიც ამზადებს მეცნიერებისა და კულტურის სხვადასხვა დარგის მაღალკვალიფიციურ სპეციალისტებს“

უნშინა (ბქ., ჩოლ.)/**უნშანა** (უშგ.)/**უნშანა** (ჩოლ.) < ქართ. და-უ-ნიშნ-ავ-ი „ვინც, რაც არ დაუნიშნავთ ან არ და-

ნიშნულა“

უპატრონო (ზს., ქს.) < ქართ. უ-პატრონ-ო (< პატრონ-ი < ლათ. *patronus*) „ვისაც პატრონი არა ჰყავს, – ტიალი, ოხერ-ტიალი“

უპირ (უშგ.) < ქართ. უ-პირ-ო 1. „ვისაც ან რასაც პირი არა აქვს“, 2. გადატ. „ვინც პირობას არ ასრულებს, – პირის გამტეხი, გაუტანელი“

უპირიწყულო (ჩოლ.) „ტუტუცი“ < ქართ. უ-პირ-ის-წყელ-ო „ვისაც პირისწყალი არა აქვს, – უნამუსო, უსინდისო“

უ-პრისდ-ა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**უ-პრისტ-ა** (ლნტ., ჩოლ.) „მოუნათლავი“ < ბერძ. *πρῖστος* „მეთაურობა, ხელმძღვანელობა, ზედამხედველობა, ზრუნვა, დაცვა...“, შდრ., ასევე, გერმ. *prister* „მღვდელი; ქურუმი“ და ინგლ. *priest* 1. „მღვდელი, ეკლესიის მსახური“, 2. „ქურუმი“

უპტიტ (ბზ.)/**უპტიტა** (ჩოლ.) < ქართ. უ-პატი-ო „პატივის არმქონე, პატივახდილი, პატივაყრილი“ (შდრ. უშგ. **უშგურწლა**)

უპტიტობ (ბზ.) „უპატივცემულობა“ < ქართ. უ-პატივ-ობ-ა „იგივეა, რაც უპატიობა, – პატივახდილობა, პატივაყრილობა“ (შდრ. უშგ. **უშგურწლობ**)

ურ (ბზ., ლშხ.) < ქართ. ურო „დიდი ჩაქუჩი“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. **წირ**)

ურა (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ურა (< რუს. *Ура*) „ვაშა“

ურანდიკ/ურანდიკ (ბქ.) < ქართ. ურიადნიკ-ი (< რუს. *Урядник*) 1. „რუსეთის მეფის არმიის კაზაკთა ჯარის უნტერ-ოფიცერი“, 2. „სამაზრო პოლიციის დაბალი ჩინი“

ურთხელ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) ბოტ. < ქართ. ურთხელი-ი „წიწვოვანი ხე“ (შდრ. ზს., ლნტ. **შაძრა**)

ურიბ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „ლეჩაქი,

თავსაფარი“ < ქართ. (რაჭ.) ურიბ-ი „ირიბად გადაკეცილი თავსახვევი (მანდილი, ბაღდადი)“, შდრ. ბზ. ლაკუტცჳნი, ბქ. ლაკუტცჳნი

ურიბჳჳ (ბზ.) < ქართ. (რაჭ.) ურიბ-იანი-ი „მანდილიანი, ბაღდადიანი“

ურიგ (ჩოლ.) < ქართ. უ-რიგ-ო „ცუდი, უხეირო, უწყესო“

ურიგჳ (ბზ.)/**ურგაჳ** (ბქ.) < ქართ. მო-უ-გვარ-ებ-ელ-ი „მოუწყესრიგებელი“

ურიგჳდ (უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-რიგ-ო-დ 1. „რიგის გარეშე“, 2. „ცუდად, უხეიროდ, უწყესოდ“

ურიდაზა / **ურიდალა** / **ურიდზალა** (უშგ.) „უსაფართხო“ < ქართ. მო-უ-რიდ-ებ-ელ-ი „პირდაპირი, უშიშარი, პირუთვნელი, ობიექტური...“

ურიღჳ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ურიღჳ** (ბქ., ლნტ.) „დაუნგრეველი“ < ქართ. {და}-უ-რღვ-ევ-ელ-ი „დაუშლელი, დაუნგრეველი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **უხჳრა**, ბქ., ლნტ. **უხჳირა**)

ურჩხულ (ზს., ქს.)/**ჳურჩხულ** (ზს.) < ქართ. ურჩხულ-ი „ზღაპრული საზარელი ცხოველი.... – გველეშაპი“

ურწყულ (ზს., ქს.)/**ჳურწყულ** (ბქ.)/**ურწყჳულ** (ზს., ლნტ.) „უწმინდური, ბინძური“ < ძვ. ქართ. უ-რწყ-ო „წმინდა, წყალშეურევნელი“, „ფარული“, უ-რწყ-ულ-ი „უწყლო“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ჳიდროზა**)

ურწყჳ (ზს., ლნტ., ჩოლ.) „ადამიანი, რომელიც მარხულობს მგლოვიარობის გამო“ < ძვ. ქართ. უ-რწყ-ო „წმინდა, წყალშეურევნელი“, უ-რწყ-ულ-ი „უწყლო“

ურჯულ (ბზ., ლნტ., უშგ.)/**ჳურჯულ** (ბქ.)/**ურჯჳილ** (უშგ.)/**ურჯჳრილ** (ლხმ.) < ქართ. უ-რჯულ-ო „უღმერთო, ურწმუნო“ (შდრ. უშგ. **ღერთურ**)

უსაშჳელდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-საშველ-ო-დ „საშველის უქონლად“

უსდილად (ბზ.) *ზმნის.* < ქართ. უ-სა-დილ-ო-დ „სადილის უქმელად“

უსკეთა (ზს., ჩოლ.) 1. ზს., ჩოლ. „მო-უგვარებელი (ზედმიწ. – *{გა}-უ-სიკეთ-ებ-ელ-ი)“, 2. ჩოლ. „უქნარა, ზარმაცი“, 3. ჩოლ. „დამაკებელი“ < ქართ. სი-კეთ-ე „კეთილი, კარგი, სასიკეთო რამ“

უსმართჳლ (ზს.) / **უსმართჳილ** (ბზ.)/**უსმართჳლ** (ბქ., ჩოლ.)/**უსმართჳალ** (უშგ.)/**უსმართჳილ** (ჩოლ.) < ქართ. უ-სა-მართლ-ო „უკანონო“ (შდრ. ბზ. **ღჳჳრ**, ჩოლ. **ღჳჳარ**, ბქ. **ღჳჳარ**)

უსმართჳლ-სამგრთჳლ (ბქ.) < ქართ. უ-სა-მართლ-ო სა-მართალ-ი „უკანონო სამართალი“

უსმინა (ზს., ქს.) „ვისაც არაფერი ეს-მის (ზედმიწ. – *უ-სმინ-ო)“ < ქართ. შე-უ-სმენ-ელ-ი „შეუგნებელი, გაუგებელი; გაუგონარი, ჯიუტი“

უსმერთლა (ბზ.)/**უსამართლა** (ბქ.) „დაუსჯელი“ < ქართ. გა-უ-სამართლ-ებ-ელ-ი „დაუსჯელი“

უსრულა (ზს., ჩოლ.) < ქართ. და-უ-სრულ-ებ-ელ-ი „დაუმთავრებელი, და-უბოლოებელი; გაუთავებელი“ (შდრ. ზს., ლნტ. {ქა} **ულია**)

უსურმჳნ (ზს.)/**უსურმან** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) 1. „ურჯულო; დაუნდობელი; ბოროტი“, 2. „ჩრდილო ოსეთი“; გადატ. „გაუტანელი, დაუნდობელი, ურჯულო“ < ქართ. მუსულმან-ი „მაცმადიანი“ (შდრ. უშგ. **ღერთურ**)

უსუსურ (ზს., ქს.)/**უსუსჳირ** (უშგ.) < ქართ. უსუსურ-ი „სუსტი, უღონო; უმცეო“ (შდრ. ბზ. **ბაზნაგ**, ლშხ., ლხმ. **ბაზგან**, ლნტ. **ბაზგან**; ზს. **ცონარ**; ბქ. **ჳინცბარილ**)

უსუფთაჳა (ზს., ჩოლ.) < ქართ. და-უ-სუფთ-ავ-ებ-ელ-ი „გაუსუფთავებე-

ლი, დაუწმენდელი, დაუგველი“ (მდრ. ზს. [ქა] უმდბგნა)

უსტახუ (ზს.)/**უსახუ** (ზს., ჩოლ.) „უცნაური, თავისებური; ცუდი ზნის“ < ძვ. ქართ. უ-სახ-ურ-ი „ურჩი, თავნება...“, ახ. ქართ. უ-სახ-ო „უპრინციპო...“ (მდრ. ზზ., ლნტ. საჯჷყ, ლშხ., ჩოლ. სა-ჯაყ; ბქ. საღჭახუ)

უსტინდიშ/უსინდისუ (ზზ., ჩოლ.)/**უსტინდის** (ბქ., უშგ.) < ქართ. უ-სინ-დის-ო „უპატიოსნო“ (მდრ. ზზ., ქს. ბა-გურ, ზზ. ბაგური, ბქ. ბადური, ლნტ. ბაგური)

უსფატრა (უშგ.) < ქართ. უ-საფუარ-ო „დამჩავეული პურის ცომის გარეშე, – უხაშო“

უსწორ-აუ-ა (ზს., ქს.) < ქართ. გა-უ-სწორ-ებ-ელ-ი „დაუწყობელი, გაუშლელ-ი...“ (მდრ. ზზ. უხწურაუა)

უსხათ-ა (ზს., ჩოლ.) „მოუხერხებელი (საქმე)“ < ქართ. მო-უ-ხასიათ-ებ-ელ-ი „მოუსურვებელი, მოუწადინებელი“

უსხუ-ობ (ბქ., ჩოლ.) „უსხების დაკვლის დღე (ზედმიწ. – ***უსხ-ობ-ა**)“ რელიგ. < ძვ. ქართ., რაჭ. უსხ-ი „დასაკლავად გასუქებული საქონელი“, იხ. **უისხუობ**

უსხუ-ობ-იერ (ბქ., ლშხ.) „უსხების დაკვლის დღე (ზედმიწ. – ***უსხ-ობ-ობ-ა**)“ რელიგ. < ძვ. ქართ., რაჭ. უსხ-ი „დასაკლავად გასუქებული საქონელი“, იხ. **უისხუობ**

უსგრეგბ[უ] (ზს.)/**უსგრეგბ** (ბქ.)/**უსგრეგბ/უსგრეგბლა** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**უსგრეგბოლ/უსგრეგბილ** (უშგ.) „გამოუსადეგარი“ < ქართ. უ-სა-რგ-ებ-ლ-ო „გამოუსადეგარი, ურგები“ (მდრ. ზს., ქს. უმკახა/უმკახ[უ]; ლშხ. უყენა)

უსგრეგბუდ (ზს.)/**უსგრეგბდ** (ბქ.)/**უსგრეგბდ/უსგრეგბლად** (ბქ., ლშხ.,

ჩოლ.) *ზმნის*. < ქართ. უ-სა-რგ-ებ-ლ-ო-დ „გამოუყენებლად, ფუჭად“ (მდრ. ზზ. ცტიდომუქტილდ, ბქ. ცტიდომოცლდ, ლშხ. ცუდმოცლდ/ცუდომუქდუნად, ლნტ. ცტიდომოცლდ; ბქ. მეტარიშ კაფდ)

უტკეპნაუა (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. და-უ-ტკეპნ-ავ-ი „რაც არ დატკეპნილა“ (მდრ. ზზ., ლშხ., ჩოლ. უკრმზა, ბქ. უკიმ-ზა; ზზ. უსკრმზა, ბქ. უსკირზა)

უტკუნ/უტკუინ (ქს.) „ბნელი, უკუნი, სიბნელე“ < ძვ. ქართ. უ-კუნ-ი „მარადისი, მუდმივი, საუკუნე“ (მდრ. ზზ. მუწკუნტირ, ბქ. მუწკუტირტ)

უტკვა (ზს., ჩოლ.)/**უმტკიცაუა** (ბქ., ჩოლ.) „დაუსაბუთებელი“ < ქართ. [და]-უ-მ-ტკიც-ებ-ელ-ი „დაუსაბუთებელი, დაუდასტურებელი“ (მდრ. ზზ., ლშხ., ჩოლ. [ჩუ] უსკრზა, ბქ., ლნტ. [ჩუ] უსკი-ზა)

უტოთუა (ზზ., ჩოლ.)/**უუნთოთუა** (ბქ.) < ქართ. გა-უ-უთო-ებ-ელ-ი (< უთო < სპარს. *ut*) „რაც არ გაუუთოებიათ ან არ გაუთოებულა“

უფასოდ (ზს., ქს.)/**უფასუდ/უფასუდ** (უშგ.) *ზმნის*. < ქართ. უ-ფას-ო-დ „ფასის გადაუხდელად, უსასყიდლოდ“

უფალ (ზს., ლნტ.)/**უფალ** (ლშხ., ჩოლ.) რელიგ. < ქართ. უფალ-ი 1. რელიგ. „იგივეა, რაც ღმერთი“, 2. ძვ. „ბატონი, პატრონი, მბრძანებელი“ (მდრ. ზს. ფუსდ, ზზ. ფუს, ზს., ლშხ., ჩოლ. ფუს[უ]ნ, ლნტ. ფუსტ)

უფირუანა (ბქ.)/**უფერუანა** (ჩოლ.) „შეუღებავი“ < ქართ. შე-უ-ფერ-ავ-ი „რაც არ შეუფერავთ, შეფერვის გარეშე დარჩენილი, – შეუღებავი“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. უღფა, ლნტ. უღაფა)

უფლიშ (ზს.) „საუფლო დღესასწაული, რომელიც იმართება აღდგომის მესამე კვირას (ზედმიწ. – **უფლ-ის-[ა]**)“

რელიგ. < ქართ. უფალ-ი 1. რელიგ. „იგივეა, რაც ღმერთი“, 2. ძვ. „ბატონი, პატრონი, მბრძანებელი“

უფლიშერ/უფლიშიერ (ბქ.) „საუფლო დღესასწაული (ზედმიწ. – ***უფლ-ის-ობ-ა**)“ რელიგ. < ქართ. უფალ-ი 1. რელიგ. „იგივეა, რაც ღმერთი“, 2. ძვ. „ბატონი, პატრონი, მბრძანებელი“ (მდრ., ასევე, ბქ. **უფლი ლადელ**)

უფლობ (უმგ.) < ქართ. უფლ-ებ-ა „რაიმე მოქმედების, რისამე კეთების, განხორციელების შესაძლებლობა, რაც განსაზღვრული და განმტკიცებულია სახელმწიფო კანონითა და საზოგადოებრივ ურთიერთობაში დამკვიდრებული მორალით“, იხ. **ნაზ**

უფსაჟა (უმგ.) < ქართ. უ-ფას-ო „უსასყიდლო“

უ-ფს-ჟა-ა (ბზ.)/უ-ფს-ენ-ა (ზს.) < ქართ. და-უ-ფას-ებ-ელ-ი „შეუფასებელი; დაუფასებელი; ფასდაუდებელი“ (მდრ. ზს. **ულგჟენა**)

უ-ფჟ-აჟ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უ-ფჟჟ-აჟ-ა (ლნტ.) < ქართ. {გა}-უ-ფჟჟ-ებ-ელ-ი „წაუხდენელი, დაუზიანებელი; გაურყვნელი...“

უ-ფხ-ჟ-ა-ა (ჩოლ.) < ქართ. უ-ფხ-ო „რასაც ფხა არა აქვს“

უ-ღირს (ზს., ქს.) < ქართ. უ-ღირს-ი 1. „ვინც (რაც) რისამე ღირსი არ არის“, 2. „ღირსებას მოკლებული, – უმნიშვნელო“, 3. „უპატიოსნო, უზნეო...“ (მდრ. ბზ. **ფისინკჟან**, ლშხ., ჩოლ. **ფისინკიან**)

უყდა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უყიდა (ბქ., ლნტ.) 1. „გაუყიდავი“, 2. „შეუსყიდველი“ < ქართ. {გა}-უ-ყიდ-ავ-ი „რაც არ გაუყიდათ ან არ გაყიდულა“ (მდრ. ბქ. **უჟჟდა**)

უშალშინა (ბზ.)/უშლაშენა (ბქ.)/უშლაშინა (ჩოლ.) < ქართ. გა-უ-შალაშინ-ებ-ელ-ი „გაურანდავი“

უმბაჟა (უმგ.) < ქართ. და-უ-მაბ-ავ-ი „მაბით დაუმუშავებელი“

უმმაშ (ჩოლ.) „უხეში (ზედმიწ. – ***უმმ-ის**)“ < ქართ. (ქართლ., კახ.) უმმ-ი „ცუდი, საზარელი“

უმნაჟა (ზს., ჩოლ.) < ქართ. უ-შენ-ი „უმენებელი; დაუსახლებელი, უკაცრიელი; დაუმუშავებელი; გაუმენებელი“

უ-შქარ-ა (ზს., ქს.) „დაუტკობილი“ < ქართ. და-უ-შაქრ-ავ-ი (< შაქარ-ი < სპარს. **šakar**, მდრ. სკრ. **šarkara**) „რაც არ დაუშაქრავთ, – დაუმტკობარი“

უმსტკა (ბზ.) < რუს. **Участок** „ნაკვეთი“

უმენიკ (ბზ.) < რუს. **Ученик** „მოსწავლე, მოწაფე, შეგირდი“

უმრაჟა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/უმრეტა (ბქ.)/უმრაჟ (ლშხ.)/უმრეტა (ლნტ.)/უმრჟა (უმგ.) „მოუსვენარი“ < ქართ. {გა}-უ-ჩერ-ებ-ელ-ი „შეუწყვეტელი, გამუდმებული“

უმრაჟად (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/უმრეტად (ბქ.)/უმრაჟდ (ლშხ., ჩოლ.)/უმრეტად (ლნტ.) „მოუსვენრად; შეუწყვეტლად“ **ზმნის**. < ქართ. {გა}-უ-ჩერ-ებ-ლ-ად „უწყვეტად, გამუდმებით“

უმხე/უმხა (ზს., ქს.)/უმხე (ბქ.) < ადიღ. **უმხე/უმხა** „წვიმა“ (მდრ. ყაბარდ. **უმხე**)

უმგრაჟა (ბქ., ჩოლ.)/უმგრაჟა (უმგ.) < ქართ. და-უ-ჩაგრ-ავ-ი „ვინც არ ან ვერ დაუჩაგრავთ, ვინც არ დაჩაგრულა“

უცდაჟა (ბზ.)/უცჟდა (ბქ.)/უცდუჟა (უმგ.)/უცდაჟა (ჩოლ.) „გაუფუჟებელი“ < ქართ. გა-უ-ცუდ-ებ-ელ-ი (< გა-ცუდ-ებ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „წაუხდენელი, გაუფუჟებელი“

უმეფ[დ] (ბზ., ლშხ.) **ზმნის**. < ქართ. უცებ „იგივეა, რაც უცხად“ (მდრ. ზს. **შიშდ**, ლშხ. {ა}შიშდ/აშდ, ლნტ., ჩოლ. {ა}შიშტ/აშტ)

უცნობელ (ბზ.) < ქართ. უ-ცნ-ობ-ელ-ი „იგივეა, რაც უცნობი“ (მდრ. ბზ., ლშხ. **უნთური**, ბქ. **უნთური**[ა], ლნტ. **უნათურია**, უშგ. **ულთგრა**)

უცხუ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ **უტიცხუ** (ზს., ლშხ.)/ **უცხ** (ჩოლ.) „უცხო, საპატიო, პატივსაცემი; ძლიერი“ < ქართ. უ-ცხ-ო 1. „უცნობი, გარეშე“, 2. „შეუსწავლელი, უცნობი (მხარე, ადგილი...)“, 3. „არაჩვეულებრივი, უცნაური, საკვირველი; შესანიშნავი, საუცხოო“ (მდრ. ზს. **მეჰერ**, ჩოლ. **უმერუ**; ბზ. **ნაქამუ**, ბქ. **ნაქამ**, ლშხ., ჩოლ. **ნაქამ**, ლნტ. **ნაქამ**)

უცხუდ (ზს., ქს.)/ **უტიცხუდ** (ზს., ლშხ.)/ **უცხდ** (ჩოლ.) „ძლიერად (ზედმიწ. – *უ-ცხ-ო-დ)“ **ზმნის**. < ქართ. უ-ცხ-ო 1. „უცნობი, გარეშე“, 2. „შეუსწავლელი, უცნობი (მხარე, ადგილი...)“, 3. „არაჩვეულებრივი, უცნაური, საკვირველი; შესანიშნავი, საუცხოო“

უცხუფერუ (ჩოლ.) „საკვირველი“ < ქართ. უ-ცხ-ო 1. „უცნობი, გარეშე“, 2. „შეუსწავლელი, უცნობი (მხარე, ადგილი...)“, 3. „არაჩვეულებრივი, უცნაური, საკვირველი; შესანიშნავი, საუცხოო“ და უ-ფერ-ო „იგივეა, რაც უფერული“

უძეუო (ლნტ.) „უშვილო“ < ქართ. უ-ძე-ო „ვისაც ძე არა ჰყავს, – უვაჟიშვილო, უშვილო“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **უგზელა**, ბზ. **უგზალა**, ბქ. **უგზალუნა**, ლშხ., ლნტ. **უგეზელნა**; ზს. **თატკაც**)

უძფანა (ბქ.) „უწიწაკო“ < ზან. (მეგრ.) ძაფანა < ქართ. ზაფრანა (< არაბ. არაბ.-სპარს. **za'farān**) 1. „პულტურული მცენარე ზამბახისებრთა ოჯახისა||ნარინჯისფერი სულნელ-სანელებელი“, 2. „ფართოდ გავრცელებული სახელოვანება რამდენიმე ყვითელყვავილიანი მცენარისა, რომელთაც საჭმლის სანელებლად იყენებენ“ (მდრ. ბზ. **ძაფანა**, ბქ., ლნტ. **ძაფანა**, ლშხ., ჩოლ. **ძალფა-**

ნად/ძაფანად, ლნტ., უშგ. **ძაფანა**, ლხმ., უშგ. **ზაფანა/ზაფანა**)

უწამაგუა/უწამაგო (ჩოლ.) „უგემური, უმარილო საკვები“ < ქართ. (ლექს.) უ-წამაგ-ო „უგემური, შეუნელებელი, შეუკაზმავი საჭმელი“ (მდრ. ბზ. **ულგამუ**, ბქ., ლნტ. **ულგამუ/უგამუ**, ლშხ. **ულგამ**; ბქ. **ბრუყუ**)

უწახდინ-ა (ბზ.)/ **უწახდინ-ა** (ბქ.) „დაუბინძურებელი“ < ქართ. წა-უ-ხდენ-ელ-ი „გაუფუჭებელი; დაუზიანებელი; გაუნადგურებელი; დაუღუპავი; წაუხდენელი“

უწესო (ზს., ქს.) „ცელქი, გაუგონარი; უწესრიგო“ < ქართ. უ-წეს-ო „წესს, წესიერებას მოკლებული, – უწესრიგო, ურიგო“ (მდრ. ზს. **უწისაშ**; ბზ. **ტაფრად**, ბქ. **ტაფრელა**; ბქ. **უნაქურ**; ლშხ. **ტაგან**, უშგ. **ტაგან**; ბქ. **ფსინტარ**; ლშხ. **ქიცქი-ცად**; ჩოლ. **ტურბელ**)

უწკატ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ **უწალკატ-ა** (ლნტ.) „წალკატი ამოუთხრელი/გაუთხრელი მიწა (ზედმიწ. – *უ-წალკატ-ო)“ < ქართ. წალკატი 1. „წერაქვის მსგავსი ქვის სათლელი იარაღი“, 2. (იმერ., გურ.) „იგივეა, რაც წერაქვი“, (გურ.) წაკატი „იგივეა, რაც წალკატი“

უწმაწურ (ზს., ქს.)/ **უწმაგურ** (ჩოლ.) „უპატიოსნო, ტუტუცი“ < ქართ. უ-წმა-წურ-ი „უხამსი, უშვერი“ (ზს., ლნტ., **ურწყულ/ურწყულ**; ბზ., ჩოლ. **უიდრობა**; ბქ. **შელე**)

უწმინდურ (ზს., ქს.)/ **უწმინდური** (უშგ.) „ბინძური“ < ქართ. უ-წმინდ-ურ-ი „ბინძური, უსუფთაო, ჭუჭყიანი...“ (მდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **უიდრობა**, ლშხ. **უინდრობა/უონდრობა**; ბქ. **შელე**)

უწნ-ა (ზს., ქს.)/ **უწუნა** (ჩოლ.) < ქართ. ა-უ-წონ-ავ-ი „რაც არ აუწონიათ, რაც აწონილი არ არის“

უ-წნაჲ-ა (ზს., ჩოლ.) < ქართ. და-უ-წუნ-ებ-ელ-ი „ვისაც, რასაც ვერ დაიწუნებენ, ვინც, რაც არ დაუწუნებიათ“ (მდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **უცხიდა**, ბქ., ლნტ. **უცხიდა**)

უ-წტილ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უ-წტილ-ა (ბქ.) „გაუთხოვარი (ზედმიწ. – *გა-უ-წულ-ებ-ელ-ი)“ < ძვ. ქართ. წულ-ი 1. „იგივეა, რაც შვილი“, 2. „რთული ფუძის მეორე შემადგენელი ნაწილი, მაგ.: ძმისწული, უფლისწული, სეფეწული, ქალწული, დედაწული“

უ-წუფილ-ან-ა (ბქ., უშგ.) „გაუზრდელი“ < ქართ. გა-უ-წაფ-ავ-ი „გაუწვრთნელი, დაუხელოვნებელი...“, მდრ. ზან. (მეგრ.) [უგ]ურწაფუ (მდრ. ზს. **უწუდა**)

უ-წუტ-აჲ-ა (ზს.) < ქართ. შე-უ-წუხ-ებ-ელ-ი „ვინც შეწუხებული არ არის“ (მდრ. ბზ. **უტჸჸნა**, ჩოლ. **უტჸჸნა**, ბქ. **უტჸჸნა**)

უჭიატ (ლშხ.) „გადაუღებელი წვიმა (ზედმიწ. – *უ-ჭიატ-ი ანუ გა-მო-უ-ჭიატ-ებ-ელ-ი“ < ქართ. (ლექს.) უ-ჭიატ-არი „ხანგრძლივი წვიმიანობა“ < ჭიატ-ი „ღრუბლებიდან, ნისლიდან გამოშუქება (მზისა)“

უ-ჭირ-ა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უ-ჭირ-ა (ბქ., ლნტ.) „უშრომელი, გაურჯელი, გაუწვალბელი (ზედმიწ. – *უ-ჭირ-ვ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ჭირ-ი „გაჭირვება, უბედურება, გასაჭირი“

უ-ჭირ-ად (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/უ-ჭირ-ჲ-დ (ჩოლ.)/უ-ჭირ-ად (ბქ., ლნტ.)/უ-ჭირ-დ-ჲ (უშგ.) „უშრომელად, გაურჯელად, გაუწვალბელად (ზედმიწ. – *უ-ჭირ-ვ-ელ-ად)“ *ზმნის.* < ქართ. ჭირ-ი „გაჭირვება, უბედურება, გასაჭირი“

უჭკუარა (ბზ., ჩოლ.)/უჭკუარა (ბქ.) „დაუფიქრებელი (ზედმიწ. – *გა-უ-უ-ჭკუ-ებ-ელ-ი)“ < ქართ. ჭკუა „აზროვნე-

ბის უნარი, – გონება“

უხან (უშგ.) < ქართ. უ-ხან-ო „ხანმოკლე, წუთიერი; დღემოკლე“

უხეირო (ლნტ., ჩოლ.)/უხეირო (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. უ-ხეირო-ო „ურიგო, უწესო, ცუდი, გლაზა“ (მდრ. ბზ., ლნტ. **საჯჯყ**; ლშხ. **საჯაყ**; ზს., ქს. **ლეგ**; ლშხ., ჩოლ. **უკმაკურ**)

უხერხულ (ზს., ქს.) / უხერხუილ (ლნტ.) < ქართ. უ-ხერხ-ულ-ი გადატ. „საჩოთირო, უადგილო, შეუფერებელი...“

უხეტსა (ბზ., ჩოლ.) „უზმო“ < ქართ. წა-უ-ხემს-ებ-ელ-ი „ვისაც საუზმე არ უჭამია, – დაუნაყრებელი“ (მდრ. ზს. **ულენცლა**, ბქ. **უნცელა**)

უხემ (ზს., ქს.) < ქართ. უხემ-ი „მოუხეშავი, ტლანქი; უტიფარი...“ (მდრ. ბზ. **მანტრემა**, ბქ. **მანტრემა**; ჩოლ. **შული**; ჩოლ. **ხერეგო**), იხ. **უჯმაჯურ**

უხემდ (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. უხემ-ად „უდიერად, უტიფრად, თავხედურად“ (მდრ. ჩოლ. **არამგამოდ**), იხ. **უჯმაჯურდ**

უხზაჲ-ა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/უ-ხაზ-აჲ-ა (ლნტ.) < ქართ. [და]-უ-ხაზ-ავ-ი „რაც არ დაუხაზავთ“

უხიაგ (ზს., ქს.)/უხიაგჲ (ბზ.) < ქართ. უხიაგ-ი „თავნება, ახირებული; უკმეხი, უჯიათი“

უხსაჲთ (ბზ.)/უხსადათა (ჩოლ.) „უხალისო“ < ქართ. უ-ხასიათ-ო „ცუდი, მძიმე ხასიათის მქონე...“ (მდრ. ზს., ქს. **უკაფ**; ბზ. **ფუყჸ**; ბქ. **უს[უ]ახჸ**; ბქ. **სალჭახჸ**)

უხტაჲ-ა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/უ-ხატ-აჲ-ა (ლნტ.) < ქართ. [და]-უ-ხატ-ავ-ი „რაც არ დაუხატავთ“

უხუჯურ (ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., ლექს.) უ-ხუჯურ-ი „უხეში“

უხენჯარა (ბქ.) < ქართ. უ-ხანჯრ-ო

(**< ხანჯალ-ი < სპარს. xančal**) „უიარაღო“

უხერჯა (ზს., ლშხ., ჩოლ.) „ძუნწი“ < ქართ. უ-ხარჯ-ო (**< ხარჯ-ი < თურქ. xarç** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „ხარჯის გარეშე, ვინც არაფერს ხარჯავს, არ გასცემს“

უხერჯაუა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ **უხერჯაუა** (ლნტ.) < ქართ. და-უ-ხარჯ-ავ-ი (**< ხარჯ-ი < თურქ. xarç** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „რაც არ დაუხარჯავთ“

უჯმაჯურ (ბქ.) „უხეში“ < ქართ. (ლეჩხ., გურ.) უჯმაჯურ-ი, გურ. უჯმაჯურა-მ „საზარელი, შემადრწუნებელი სიზმარი, – უჟმური, მაჯლაჯუნა, კომმარი“, იხ. **უხეშ**

უჯმაჯურდ (ბქ.) „უხეშად, მოუქნელად“ *ზმნის.* < ქართ. (ლეჩხ., გურ.) უჯმაჯურ-ი, გურ. უჯმაჯურა-მ „საზარელი, შემადრწუნებელი სიზმარი, – უჟმური, მაჯლაჯუნა, კომმარი“, იხ. **უხეშ**

უჯრაუ (ზს., ჩოლ.)/ **უჯრაუა** (ბქ., უშგ., ლშხ., ჩოლ.)/ **უჯერაუა** (ლნტ.) „გაუგონარი“ < ქართ. და-უ-ჯერ-ებ-ელი-ი „ურწმუნო, შეუსმენელი...“

უჰინგრა (ბქ.)/ **უჰუნგირა** (უშგ.) „უბელო“ < ქართ. უ-უნაგირ-ო (**< ქართ. უნაგირ-ი < ირან. hunagīr**) „შეუკაზმავი, უნაგირდაუდგმელი“

ჟ

ჯაგონ (ზს., ქს.)/ **აგონ** (ბქ.) „ხე-ტყის გამოსაზიდი ვაგონი“ < ქართ. ვაგონ-ი (**< ინგლ. wagon** რუს. ენის მეშვ.) „ბორბლებიანი საზიდავი, რომელიც ჩვეულებრივ რელსებზე მოძრაობს და იხმარება მგზავრთა გადასაყვანად ან ტვირთის გადასაზიდად“

ჯადა (ზს., ქს.) < ქართ. ვადა (**< არაბ. ვა’და** „დაპირება“) „დრო, დროის მონაკვეთი“

ჯაზნაი (ლშხ., ჩოლ.)/ **ჯაზნა** (უშგ.) < ქართ. ვაზნა (**< არაბ. wazn/awzān** „წონა, მნიშვნელობა“) „მასრა, დენტითა და ტყვიით გატენილი“, „თოფის წამლის ჭურჭელი, ჩასაყრელი“ (საბა), შდრ. ქართ. მუხტ-ი

ჯალოდია (ზს., ქს.)/ **ჯალოდი** (ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ვალოდია (**< ვლადიმერ < ძვ. სლავ. Владимир** „ქვეყნის მფლობელი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ჯანი (უშგ.) „ვაკე“ < ძვ. ქართ. ვან-ი „სადგომი, ბინა“

ჯაჟინაი (ჩოლ.) „მითოლოგიური

გმირი“ < ქართ. ვაჟინა „ზღაპრის გმირი, ჟიჟივას ძმა“

ჯარ (ზს., ქს.)/ **ჯარ** (ბზ.)/ **ჯარია** (ზს.) < ქართ. ჟარ-ი „ჟარყოფითი პასუხი თხოვნაზე, მოთხოვნაზე, წინადადებაზე“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **დერტა/დერაუ**, ბქ. **დერტა**)

ჯარადა (ბქ., ჩოლ.)⁸²/ **ჯარადა** (ჩოლ.) „სიხარულის გამომხატველი სიტყვა“ < ქართ.-მეგრ. **ვარადა** „ხალხური სიმღერების მისამღერი“ < ადიღ. **ჯარადა** „სიმღერა“ (შდრ. ყაბარდ. **ჯარადა/ჯარედ**, უბიხ. **ჯარადა** „სიმღერა“; აფხაზ.-აბაზ. **ჯარადა** „მისამღერი“, აბაზ. **ჯარად** „სიმღერა“; ოს. **ჯარადა**, ბალყ. **ორადა** „მისამღერი“)

ჯარაქნო (ჩოლ.) „მორღვეული ღობე“ < ძვ. ქართ. იავარ-ქმნ-ილ-ი „დარბეული, აკლებული, გაძარცვული“

ჯარაყ (ბზ.) < ქართ. ვარაყ-ი (**< არაბ. waraq** „ფურცელი“) „ლითონის (ოქროს, ვერცხლის...) თხელი ფენა, ნივთებზე გადაკრული შესამკობად...“

ჭარაშ (ზზ.)/ჭორაშ (ბქ., ლნტ.)/
ჭორაშ (ლშზ., ჩოლ.)/ჭორაშ (ლხმ.)
„არყის გამოხდის შემდეგ ნარჩენი
თხლე, ბუზალაყი“ < ოს. **wæraes** „ნpara“

ჭარდ (ზს., ქს.)/ჭარდ (ზზ., ლნტ.)
ბოტ. < ქართ. ვარდ-ი (< ფალ. **vard**) „ეკ-
ლიანი ბუჩქი, რთული ფოთლებითა
და ლამაზი, სურნელოვანი ფართო-
ფურცლიანი ყვავილებით...“

ჭარდიფერიშ (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)
/ჭარდიშფერიშ (ბქ.) < ქართ. ვარდ-ის-
ფერ-ი „მკრთალი მოწითალო“

ჭარდობ (ზზ.) „მაისი, ვარდობის
თვე“ < ქართ. ვარდ-ობ-ა „ვარდის გა-
შლის, ყვავილობის დრო; ვარდობის
თვე, ვარდობისა“

ჭარეს (ზს., ქს.) < ქართ. უარეს-ი
„უფრო ცუდი“ (მდრ. ზს. **ხოდრა**, ბქ.
ხონდრილ)

ჭარესდ (ლნტ., ჩოლ.) **ზმნის**. <
ქართ. უარეს-ად „უფრო ცუდად“ (მდრ.
ბქ. **ხონდრილდ** / **ხონდრამდ**, ჩოლ.
ხოდრილდ/ხოდრამდ)

ჭარი-ოლ (ლშზ., ჩოლ.) **კნინ. ფ.** <
ქართ. ვარია „ზრდადაუმთავრებელი
ქათამი (კვერცხის დეზამდე)“

ჭარლამ (ზს., ქს.)/ჭარლან (ბქ., ფარ.)
ანთრ. < ქართ. ვარლამ-ი (< ქალდ. (?)
„ხალხის შვილი“) „მამაკაცის საკუთარი
სახელი“

ჭარსკულაჟ (ზს., ქს.)/ჭარსკულაჟ
(ლნტ.) < ქართ. ვარსკვლავ-ი „ცის სხეუ-
ლი, რომელიც საკუთარი შუქით ნა-
თობს“ (მდრ. ზს. **ამტყჟასგ/ანტყჟასგ**,
ლშზ., ჩოლ. **ამტყჟასგ/ანტყჟასგ**, ლნტ.
ანტყჟასგ/ამტყჟასგ; ზს. **მეჭკამ**)

ჭარტალ (ზზ., ჩოლ.) „ბრწყინვა“ <
ქართ. ვარვარ-ი „ელვარება, სიმხურვა-
ლე“ (მდრ. ზს. **ლირკენე**; ზზ. **ლილჟე**,
ბქ. **ლილჟე**; ზზ. **ლიჭკჟე**; ზზ. **ლიკჟე**,
ბქ. **ლიკჟე**; ბქ. **ლიტგლტენე**; ბქ.

ლირკენე)

ჭარყა (ბქ.)⁸³ „თავნება, ველური ცხე-
ნი, – ულაყი“ **ზოოლ.** < ქართ. (რაჭ.,
იმერ., გურ.) ვარყა „მამალი ცხენი,
ულაყი; დაუკოდავი ცხენი“, მდრ.
იმერ., გურ., აჭარ. ვაყა, ზან. (მეგრ.-
ლაზ.) ვარყა/ვაყა „ულაყი, მამალი ცხე-
ნი; სამი წლის ცხენი; დაკოდილი ცხე-
ნი“, იხ. **ყჭარილ**

ჭარჩხილ (ზს., ქს.) „ფული; ვერ-
ცხლი“ < ზან. (მეგრ.) ვარჩხილ-ი „ვერ-
ცხლი“, იხ. **წყილიან/წყელმან**²

ჭაშლიშტილ (ზზ.) „ზღაპრის პერსო-
ნაჟი“ < ქართ. ვაშლ-ი-შვილ-ი „ერთ-ერ-
თი ქართული ზღაპრის გმირი“

ჭაჩაგ (ჩოლ.) „წლის მამალი თხა“
ზოოლ. < ქართ. ვაჩა „დაბერებული თხა“

ჭაციწტერ (ლშზ.) ბოტ. < ქართ. (ზმ.
რაჭ., ფშ.) ვაც-ი-წვერ-ა „მიგვა, ფამფარა“
(მდრ. ზს. **ჭაფხტირ**)

ჭახტანგ (ზს., ქს.)/ჭახტაგ (ჩოლ.)
ანთრ. < ქართ. ვახტანგ-ი (ირან. (?)
„მგლისტანიანი, მგელი“) „მამაკაცის სა-
კუთარი სახელი“

ჭახშამ (ზს., ლნტ.)/ჭახშამ (ზს.)/
ჭახშამ (ბქ., ლშზ., ჩოლ.)/ჭახშამ (ჩოლ.)
< ქართ. ვახშამ-ი (< თურქ. **akşam** <
სპარს. „სადამო“) „უკანასკნელი ჯერის
პურის ჭამა სადამო ჟამს“

ჭახშმოზ (ზს., ქს.)/ჭახშმოზ (ზზ.)/
ჭახშმოზ (ლშზ.) < ქართ. ვახშმ-ობ-ა (<
ვახშამ-ი < თურქ. **akşam** < სპარს. „სადა-
მო“) „ვახშმის ჭამა“

ჭაზ (ზზ., ლნტ.)/ლჭაზ (ზს.)/ჭაზ
(ლშზ., ჩოლ.) ბოტ. < ქართ. ვაზ-ი (<
სომხ. **վազ**) „ყურძნის ხე“ (საბა), „მცო-
ცავ-ღეროიანი, ბუჩქივით მეზარდი
მცენარე, რომელიც ყურძენს ისხამს“

ჭაღ (ზზ., ლნტ.)/ჭაღ (ზზ.)/ჭაღ
(ბქ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ვალ-ი „სეს-
ხად აღებული ფული, ნისიად წაღებუ-

ლი საქონლის საფასური და სხვა მსგავსი თანხა, რომელიც უნდა იქნეს გადახდილი“ (მდრ. ზს., ქს. გად[ან])

უწლიკო (ზს., ლნტ.)/**უწალიკო** (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ვალიკო (< ვალერიან-ი < ლათ. *valerius* „ვალერისა, ვალერის შვილი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

უწლჭრ/უწლირუ/უწლურ (ზზ.)/ **უწლურ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ **უწელირ/უწელილ** (ლნტ.) „ველური, გარეული“ < ქართ. ველურ-ი „გარეული, მოუშინაურებელი, ტყიური (ცხოველი, ფრინველი)...“, მდრ. ზზ. **ნაცხვიშუ, ბქ. ცხეკიშ, ლშხ., ჩოლ. ნაცხვიშ, ლნტ. ნაცხეც; ბქ. ტყჯრ**

უწნ (ზზ., ლნტ., ჩოლ.) „სათიბი; ტყე“ *ტოპ.* < ძვ. ქართ. ვან-ი „სადგომი, ბინა“

უწა (ზს., ლნტ.)/**უწა** (ზზ.)/**უწაი/უწა** (ლშხ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ვაი „მწუხარების, მოთქმის, დატირების გამომხატველი შორისდებული“

უწაბედუშუ (ბქ.)/**უწაბედუშ** (ჩოლ.) „ძლივს, ვაი-ვაგლახით (ზედმიწ. – ***ვაი-ბედ-ით**)“ *ზმნის.* < ქართ. ვაი „მწუხარების, დატირების და ა. შ. გამომხატველი შორისდებული“ და ბედ-ი „განგება, სვე, წერა; ხვედრი, იღბალი...“ (მდრ. ზზ. **უწედდ, ზს. უწედნ, ბქ. უწენდ**)

უწა-უწა (ზს., ლნტ.)/**უწა-უწა** (ლშხ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ვაი-ვაი „ვაი და ვაი“

უწარგ (ზს., ლნტ.)/**უწარგ** (ლშხ., ჩოლ.) „თავადი, აზნაური“, მდრ. ბქ. **ლეწარგ, ლშხ. ლეურგე** „სათავადო“ < ადილ. **უწარც** (მდრ. ყაზარდ. **უწარც**) „თავადი“

უწარია (ზს.)/**უწარია** (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ვარია „ზრდადაუმთავრებელი ქათამი (კვერცხის დეზამდე)“

უწარჩხლარ (ზზ.) „ვერცხლეული“ < ზან. (მეგრ.) ვარჩხილ-ი „ვერცხლი“

უწასილ (ზს.)/**უწასილ** (ლშხ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ვასილ-ი (< რუს. *Васил* < ბერძ. *Βασίλειος* „სამეფო“, „მეფისა“, „მეფური“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“, იხ. **ბასლი**

უწა უშტელეხელ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ვაი უ-შველ-ებ-ელ-ი „დიდი ხმაური, ყვირილი, აურზაური, ალიაქოთი“

უწა უშტელეხლობშუ (ლშხ.) „ვაი-ვაგლახით (ზედმიწ. – ***ვაი უ-შველ-ებ-ელ-ო-ით**)“ *ზმნის.* < ქართ. ვაი უ-შველ-ებ-ელ-ი „დიდი ხმაური, ყვირილი, აურზაური, ალიაქოთი“

უწედრა (ზს., ქს.)/**უწედრა** (ლშხ., ჩოლ.) „სათლი“ < ქართ. ვედრა/ვედრო (< რუს. *Ведро*) „ჭურჭელი ცილინდრული ან წაკვეთილი კონუსის მოყვანილობისა რკალისებრი სახელურით; იყენებენ თხევადი ან ფხვნიერი ნივთიერების გადასატანად, შესანახად“ (მდრ. ბქ. **გაბ[ტ]; ლნტ. კიჭოლ**)

უწეზირ (ზს., ქს.)/**უწეზირ** (ზს., ლნტ.) < ახ. ქართ. ვეზირ-ი, ძვ. ქართ. ვაზირ-ი (< არაბ. *vazir* „მინისტრი, მრჩეველი“) „მეფის საბჭოს წევრი, მეფის მრჩეველი, მინისტრი მუსლიმანურ აღმოსავლეთში“

უწეზირ-ნაზირ (ბქ.) < ქართ. ნაზირ-ვეზირ-ი (< ვეზირ-ი < არაბ. *vazir* „მინისტრი, მრჩეველი“ „ნაზირები და ვეზირები“, იხ. **ნაზირ-უწეზირ**)

უწეზირ-ოზ (ზს., ქს.)/**უწეზირ-ოზ** (ზს., ლნტ.) < ახ. ქართ. ვეზირ-ოზ-ა, ძვ. ქართ. ვაზირ-ებ-ა (< ვეზირ-ი < არაბ. *vazir* „მინისტრი, მრჩეველი“) „ვეზირად ყოფნა“

უწეთხმალ/უწეთხმალ (ბქ.)/**უწეთხმალ** (უშგ., ლხმ.)/**ოთუხმატალ** (ჩოლ.) „საქონელი, პირუტყვი“ < ქართ. ოთხ-მა-გალ-ი „ოთხით მაგალი“

(შდრ. ბზ., ლნტ., ჩოლ. **ჭტინღგმგენე**, ბქ. **ჭტინიღგენე**, ჩოლ. **ჭტინგმგენე**)

ჴელ (ზს., ქს.) < ქართ. ველ-ი „დიდ ფართობზე გადაშლილი უტყეო ვაკე, ჩვეულებრივ ბალახიანი, – დიდი მიწ-დორი“

ჴენახ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჴენაჴ** (ბზ.)/**ჴენახ** (ლნტ., უშგ.)/**მენახ** (უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. ვენახ-ი „მიწის ნაკვეთი, რომელზედაც გაშენებულია ვაზი, – ვაზის ბა-ლი“

ჴენახიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ვე-ნახ-იან-ი „სადაც ვენახებია გაშენებუ-ლი“

ჴენდ[დ] (ზს.)/**ჴედდ** (ბზ.)/**ჴენდშუ** (ბზ., ჩოლ.)/**ჴედშუშუ** (ლშხ.)/**ჴედნაშ** (ლნტ.)/**ჴედშუ/ჴედნაშ/ჴენდ/ჴედნაშ** (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. (რაჭ.) ვენდეთ/ონდეთ „ძლივს, ცოტათი შესამჩნევად“, ზან. (მეგრ.) ონდე/ონდეთ „ძლივს, ძლივძლივობით; ოდნავ“

ჴენდ ი ბედოშ[ჴ] (ზს.)/**ჴედნ ი ბედნ** (ლშხ.)/**ჴენდ ი ბედჟი** (ჩოლ.) „ძლივ-სძლივობით“ *ზმნის.* < ქართ. (რაჭ.) ვენ-დეთ „ძლივს, ცოტათი შესამჩნევად“ და ბედ-ი „განგება, სვე, წერა“

ჴეჴანაჴ/ჴოჴანაჴ (ლშხ., ჩოლ.)/**ჴაჴანა** (უშგ.) < ქართ. ვეჴანა/ვეჴან-ი 1. „წითელშავი“ (საბა), 2. მთიულ. „ვე-ფხვივით ჭრელი (საქონელი)“

ჴერბ (ზს., ქს.)/**ჴორბ** (ლშხ.) „არწივი, ორბი“ *ზოოლ.* < ძვ. ქართ. ორბ-ი „არწი-ვი“

ჴერთჴლ (ბზ., ლხმ.)/**ჴერთჴ** (ბქ.)/**ჴერთჴილ/ჴორთჴ** (ჩოლ.) < ქართ. ორთჴლ-ი „გაზისებური მდგომარეობა, რომელშიაც გადადის სითხე (ან მყარი ნივთიერება) გათბობის შდეგად“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **თჴტრ**, ბქ. **თჴირ**)

ჴერს (ზს., ქს.)/**ჴერზ** (ბზ.) < ქართ. ვერს-ი (< რუს. **верста** „სიგრძის ერთე-

ული, რომელიც იხმარებოდა რუსეთში ზომათა მეტრული სისტემის შემოღე-ბამდე, – ხუთასი საჟენი...“) „იგივეა, რაც ვერსტი“

ჴერსტ (უშგ.) < ქართ. ვერსტ-ი (< რუს. **верста** „სიგრძის ერთეული, რომელიც იხმარებოდა რუსეთში ზომათა მეტრული სისტემის შემოღებამდე, – ხუთასი საჟენი...“) „იგივეა, რაც ვერსი“

ჴერტალიოტ (ზს., ქს.) < ქართ. ვერ-ტალიოტ-ი (< რუს. **вертолёт**) „შვეულ-მფრენი, ვერტმფრენი“

ჴერჩხ (ზს., ლნტ.)/**ჴორჩხ** (ლშხ., ჩოლ.) „ქარქაში“ < ზან. (მეგრ.) ორჩხ-ე (შდრ. ლაზ. ოჩხ-ე) „დანის, ხანჯლის ბუდე, – ქარქაში“, იხ. **ქარქაშ**

ჴერცხლ (ზს., ქს.)/**ჴერცხ** (ქს.) < ქართ. ვერცხლ-ი „ძვირფასი, მოთეთ-რო-მონაცრისფროდ მზინავი ლითონი“ (შდრ. ზს., ქს. **ჴარჩხილ**; ზს. **წყ[ი]ლიან/წყვლან**)

ჴერმმეგ (ზს.) *ანთრ.* < ოს.-ალან. (?)

ჴეტუბან (ლნტ.) < ქართ. ვეტ-უბან-ი „ვეტერინარული, საბეითლო უბანი“

ჴეტეჴიმ (ზს., ქს.) < ქართ. ვეტ-ეჴიმ-ი „ვეტერინარული ეჴიმი, – ბეითალი“

ჴეტეჴიმობ (ზს., ქს.)/**ჴეტეჴიმობ** (ჩოლ.) < ქართ. ვეტეჴიმ-ობ-ა „ვეტერი-ნარულ ეჴიმად მუშაობა“

ჴეფხჴ (ზს., ქს.)/**ჴეფხ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ვეფხვ-ი „დიდი მტაცებელი ცხოველი (კატების ოჯახისა)“

ჴეჴილ (ზს., ქს.)/**ჴჴილ** (ბზ.)/**ჴაჴილ** (უშგ.) < ქართ. ვეჴილ-ი (< არაბ. **vakil**) „იგივეა, რაც ადვოკატი“

ჴეჴილობ (ზს., ქს.)/**ჴჴილობ** (ბზ.)/**ჴაჴილობ** (უშგ.) < ქართ. ვეჴილ-ობ-ა (< ვეჴილ-ი < არაბ. **vakil**) „ადვოკატობა“

ჴეჴსილ (უშგ.) < ქართ. ვეჴსილ-ი (< გერმ. **wechsel**-დან რუს. ენის მეშვ.)

„იგივეა, რაც თამასუქი“

ტეშა (ზს., ლნტ.)/**ტეშა** (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ვეშაპ-ი „ზღვის ყველაზე დიდი ცხოველი, ძუძუმწოვართაგანი“

ტეშეშოკ (უშგ., ჩოლ.) 1. უშგ. „სადილე ტომარა“, 2. „ზურგანთა“ < ქართ. ვეშეშოკ-ი (< რუს. **Вешешок**) „ზურგანთა“

ტეჭანახუ (ბქ.)/**ტეჭანახუ** (ლხმ.) < ზან. (მეგრ.) ო-ჭინახ-უ/ო-ჭინახ-გ/ო-ჭინახ-უ/ო-ჭინახ-გ/ო-ჭეგანახ-გ „საწნახელი“, იხ. **საწნახელი**

ტიდიერ (ზზ.)/**ტიდიერ** (ბქ., ჩოლ.)/**ტიდიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ვიდიერ-ი (< რუს. **Вид** „შესახედაობა, გარეგნობა“) „მედიდური; შესამჩნევი, ახოვანი, ლამაზი...“

ტითომ (ზს., ჩოლ.)/**მითომ** (ბქ.)/**ტითამ** (ზზ., ქს.)/**ტითუამ** (ლნტ.)/**ტითო** (ჩოლ.) < ქართ. ვითომ „თითქოს“ (შდრ. ზზ. **მუგუტდა**[ფ], ბქ. **მუგუტდა**, ლშხ. **მგგდამ/მგგდა**, ლნტ. **მუგუტდა**; ჩოლ. **აჯგუნ**)

ტიკადრ (ზზ.) < ქართ. უ-კად-რ-ი „უკადრისი; ლალი, ამაყი“ (შდრ. ზს., ლშხ. **უშგდა**, ლნტ. **უშკედა**; ბქ. **ხოშა გუმი**; ბქ. **ყოყოჩა**; უშგ. **ლექად**)

ტიკაციელ (ზზ.)/**უკაციელ** (ჩოლ.) < ქართ. უ-კაც-რ-იელ-ი „იგივეა, რაც უკაცური, – გაუშენებელი, დაუსახლებელი; უდაბური“

ტიმცარ (ბქ.) „სუსტი, უძლური“ < ძვ. ქართ. უ-მეც-არ-ი „გამოუცდელო, უცოდინარი, უვიცი“, ახ. ქართ. „უსწავლელო, გაუნათლებელი; უცოდინარი, უვიცი“ (შდრ. ზს. **დცხ[უ]**; ზზ. **ბაზნაგ**, ლშხ., ლხმ. **ბაზგან**, ლნტ. **ბაზგან**; ზს. **ცონარ**; ზზ. **დცმულ**; ბქ. **ტინცბარილ**)

ტინდილ (ლშხ.)/**ჰუნდილ** (უშგ.) < ქართ. უნდილ-ი გადატ. „უფხო, მოუ-

ხერხებელი ადამიანი“ (შდრ. ბქ. **თენჩ**)

ტინტოტკა (ზს., ქს.)/**ტინტოლკა** (ბქ.)/**ტიტოტკა/ტიტონკა/ტოტონკა** (ჩოლ.) < ქართ. ვინტოვკა < რუს. **Винтовка** „მაშხანა“

ტირ (ლხმ.) *ზოოლ.* < ქართ. ვირ-ი „ცხენების ოჯახის ცხოველი, ცხენსა და ჯორზე პატარა, გრძელყურებიანი, მოკლე ფაფრიანი“ (შდრ. ზს., ქს. **წელ**)

ტირთაგუა (ლშხ.) „ვირთხა“ *ზოოლ.* < ქართ. ვირ-თაგვა „თაგვის ოჯახის მღრღნელი ცხოველი საშუალო ზომისა“ (შდრ. ჩოლ. **ლგყარჩუქუნაშ**)

ტირთხა (ზს., ქს.)/**ტირთხა** (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ვირთხა „იგივეა, რაც ვირთაგვა“

ტირმა (ზზ.)/**ტური** (ბქ.)/**ურია** (ლშხ., ჩოლ.)/**ური** (ლნტ.)/**ტირია** (უშგ.) < ქართ. ურია „ებრაელი“

ტირობია (ლნტ.)/**ტიროზია** (ჩოლ.) < ქართ. ვირ-ობ-ია „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“

ტირ[შდუგუ] (ზს.) „ვირთხა“ *ზოოლ.* < ქართ. ვირ-ი „ცხენების ოჯახის ცხოველი, ცხენსა და ჯორზე პატარა, გრძელყურებიანი, მოკლე ფაფრიანი“ და სვან. **შდუგუ** „თაგვი“

ტირჩილ-მარჩილ (ზზ.) „ადგილი, მხარე, ქალაქი“ *ზღაპ. ტოპ.* < ქართ. მარჩილ-ი „ძველი ქართული ვერცხლის ფული, უდრიდა სამ აბაზს“ (შდრ. მეგრ. მარჩილ-ი „ფულის ერთეული, 10 კაპიკი“), იხ. **მარჩილ**

ტისიბ (ზზ., ლშხ.)/**უსუპ** (ზს.)/**ტისიპ** (ჩოლ.)/**ტისპ** (ჩხბ.), შდრ. ბქ. *კნინ. ფ.* **ტირსპილდ** < ქართ. უსუფ-ი/უსუპ-ი/უსიპ-ი (< არაბ.) „ქართული ზღაპრის ერთ-ერთი პერსონაჟი“

ტისხუ (ზს.)/**უსხუა** (ზზ.)/**ტისხუა** (ლნტ.)/**უსხუა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ტიცხუ** (ფარ.) „სამსხვერპლო მოზვერი“ რე-

ლიგ. < ძვ. ქართ. უსხ-ი „დასაკლავად გასუქებული საქონელი“

უისხუბ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**უსხუბ** (ზს.)/**უსხუბ** (ბქ., ლშხ.) „ღვთისადმი შეწირული ხარების დაკვლის დღე (ზედმიწ. – ***უსხ-ობ-ა**)“ < ძვ. ქართ., რაჭ. უსხ-ი „დასაკლავად გასუქებული საქონელი“, იხ. **უსხუ-ობ-იერ**

უიტესკა (ლშხ.) < რუს. **Вывеска** „ფირნიში“

უიქმ (ზს., ლნტ.)/**უქმ** (ლშხ., ჩოლ.) < ახ. ქართ. უქმე „როცა არ საქმობენ, დასვენების დღე; არასამუშაო დღე...“, შდრ. ძვ. ქართ. უქმ-ი „უსაქმო, ცარიელი, ცუდი, ტყუილ-უბრალო; ფუჭი, უმოქმედო...“ (შდრ. ბზ. **ლისგურემ**, ბქ. **ლისგურემ**)

უიჩინა (ზს., ქს.) < ქართ. ვიჩინა (< რუს. **Ветчина**) „ლორი, შამში“

უიჩმაჩ (ზს.)/**უჩმაჩ** (ლშხ.)/**უჩმა-ჩარ/უიჩმაჩ** (ჩოლ.) „დროის მონაკვეთი, როცა მთვარე მიღებულია, გაუჩინარებულია, ახალი კი არ ჩანს“ < ქართ. უჩინმაჩინ-ი „ვინც გაუჩინარებულია, ვისაც გაუჩინარების უნარი აქვს“

უიწყუდ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/**უიწყუდ** (ლშხ.) **ზმნის.** < ქართ. უ-წყვეტ-ად „მუდამ, გამუდმებით, განუწყვეტლივ, ხშირად“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **უქურცად**, ბქ. **უქუიცდ**; ბქ. **აშმეცქიდ**)

უიქმ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**უქმ** (ლშხ.) **რელიგ.** 1. „მარხვა, ქრისტეშობის მარხვა“, 2. „ქრისტეშობისთვე, დეკემბერი“ < ძვ. ქართ. უ-ქმ-ი, უ-ქმ-ებ-ა „უქმელობა“, უ-ქმ-ელ-ი „მარხული“ (შდრ. ზს. **ლილჩაღ**, ბზ. **ლინ/ლიჩაღ**, ბქ. **ლილჩაღ**, ლშხ., ჩოლ. **ლინჩაღ**, **ლილეჩაღ** „დაცვა“)

უიხუდ/უხუდ (ჩოლ.) **ზმნის.** < ქართ. უხვ-ად „მრავლად, ბლომად, ბა-

რაქიანად“ (შდრ. ბქ. **ქუფუდ**)

უობისკ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. **ობისკ-ი** (< რუს. **обныск**) „ჩხრეკა“

უობობუა (ლშხ.)/**ობობია/ობობუა** (ჩოლ.) **ზოოლ.** < ქართ. **ობობა** „ფეხსახსრიანი შხამიანი ცხოველი ობობასნაირთა კლასისა“ (შდრ. ბზ. **ტოფლოფა**, ბქ. **ტოფლოფა**)

უობურ/ობურ (ზს., ქს.) 1. ზს., ქს. „ეშმაკი, გაიძვერა, კუდიანი“, 2. ჩოლ. „ქურდი“ < ზან. (მეგრ.) ***ობურ-ი** „ეშმაკი“, შდრ. რაჭ. **ობურ-ი**

უოდა (ქს., უშგ.) < ქართ. **ოდა** (< თურქ. **oda**) „ხის, ქვის... ბოდებზე დადგმული ფიცრული სახლი...“

უოდასარაია/უოდასარაია (ლნტ.) < ქართ., ზან. (მეგრ.) **ოდა-სარაია** (< **ოდა** < თურქ. **oda** და **სარაია** < რუს. **Сарай** < სპარს. **sarai** „სახლი, სასახლე, სავანე“) „დიდი სახლი, სასახლე“

უოდიშ (ბქ.)/**უოდინი** (ლშხ.) **ტოპ.** < **ოდიშ-ი** „ქალაქ ზუგდიდის მუნიციპალიტეტში შემავალი ერთ-ერთი სოფელი“

უოთარ/ოთარ (ზს., ქს.) **ანთრ.** < ქართ. **ოთარ** (< არაბ. (?) „სურნელოვანი“, „ნელსაცხებელი“, „წამალი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

უოთაზ (ზს., ლნტ.)/**ოთაზ** (ბქ., ლნტ.)/**უოთაზ/უოთაუ** (ლშხ.)/**ოთაზ** (ლნტ., ჩოლ.)/**უოთაუ** (ჩოლ.) 1. ზს., ქს. „ოთახი“, 2. ჩოლ. „დროებითი საცხოვრებელი სადგომი დუღაბის გარეშე აშენებული, – უფანჯრო, უსარკმელო სადგომი“ < ქართ. **ოთახ-ი** (< თურქ. (აზერბ.) **otag**, შდრ. სპარს. **utāk**) „სამყოფ-საცხოვრებელი შენობის ნაწილი, რომელიც კედლებით არის გამოყოფილი“

უოთხთაუ (ზს., ქს.)/**ოთხთაუ** (ბქ.)/**უეთხთაუ** (უშგ.) „სახარება“ **რელიგ.** <

ქართ. ოთხ-თავ-ი „იგივეა, რაც სახარება“

უოკრიბა (ლშხ., ჩოლ.) ტოპ. < ქართ. ოკრიბა „ისტორიული მხარე დასავლეთ საქართველოში, იმერეთის ნაწილი“

უოლარ (ლშხ.) რელიგ. < ქართ. ოლარ-ი (< ბერძ. *ōraron*) „მღვდლის სამოსლის ნაწილი, – ყელზე ჩამოსაცმელი გრძელი და ვიწრო, ოქრომკედით ნაქარგი ქსოვილი“

უოლდა (ქს.)/**ურლდა** (ჩოლ.) ანთრ. < ქართ. ოლდა (< სკანდ. (?) „წმინდა“) „ქალის საკუთარი სახელი“

უმბალო/ომბალო (ზს., ქს.) ბოტ. < ქართ. ომბალო „ტუჩოსანთა ოჯახის ბალახი...; იხმარება საჭმლის შესაკაზმად“

უნ (ლშხ., ჩოლ.) ტოპ. < ქართ. ონ-ი „ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეული საქართველოში, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში“

უნჯღოლ/ონჯღოლ (ჩოლ.) „ჩხუბი, ხმაური“ < ზან. (მეგრ.) ონჯღორე „სირცხვილი“

ურაგულ (ზს., ქს.) ზოოლ. < ქართ. ორაგულ-ი „მოზრდილი თევზი ქაშაყისნაირთა რიგისა...“

უორბელ (ზს.)/**უორბელ** (ლშხ., ჩოლ.) ტოპ. < ქართ. ორბელ-ი „სოფელი ცაგერის რაიონში“

უორგანიზმ (ზს., ქს.) < ქართ. ორგანიზმ-ი (< ფრანგ. *organisme* < საშ. ლათ. *organiso*-დან „ვაწესრიგებ, ვაწყობ“) „ცოცხალი სხეული, რომელიც შეთანხმებულად მოქმედი ორგანოებისაგან შედგება“

უორგუილ (ზს., ჩოლ.)/**ორგუილ** (ზს.)/**უორგულ** (ლშხ., ჩოლ.) **ურგუილ** (ჩოლ.) < ქართ. ორგულ-ი „ფარული მტერი, – მზაკვარი, მოღალატე, მუხანათი“ (მდრ. ზს., ქს. *ამახუ*)

უორთითა (ლშხ.)/**უორთით** (უშგ.) < ქართ. ორთით-ი „ძნის ასაღები ორკაპი“ (საბა), „ორკაპიანი ფიწალი“

უორმაგუ (ზს.)/**უორმაგ** (ჩოლ.) < ქართ. ორ-მაგ-ი „ორკეცი, ორპირი, ორფა“

უორმო (ზს., ქს.)/**უორმ** (ზს.)/**უორმა** (ლნტ.) < ქართ. ორმო „მიწაში ამოთხრილი, ამოღრმავებული ადგილი, – ხარო, ღრმული“ (მდრ. ზს., ქს. *ფათქ; უშგ. გარდ; უშგ. ჯედ*)

უორმოც (ზს., ქს.)/**ორმოც/ურრმოც** (ლშხ.)/**ორმოც** (ჩოლ.) < ქართ. ორ-მ-ოც-ი „გარდაცვალებიდან მეორმოცე დღის აღნიშვნა“ (მდრ. ბქ. *კონჩხარ*)

უორტკეც/უორკეც (ზს.)/**უორკაც** (ბქ., ლნტ.)/**ორკაც** (ბქ.) < ქართ. ორ-კეც-ი „ორფა“

უორლაჟ/ორლაჟ (ლშხ., ჩოლ.) „შურიანი“ < ქართ. (რაჭ.) ორღავ-ი „ეშმაკი, დაუნდობელი“ (მდრ. ზს. *თხამიან; უშგ. თხამიან; ზს. უორცფიან; ჩოლ. ღორღოთიან*)

უორლაჟიან/ორლაჟიან (ლშხ., ჩოლ.) „შურიანი (ზედმიწ. – **ორღავ-იან-ი*)“ < ქართ. (რაჭ.) ორღავ-ი „ეშმაკი, დაუნდობელი“ (მდრ. ზს. *თხამიან, უშგ. თხამიან; ზს. უორცფიან; ჩოლ. ღორღოთიან*)

უოსარ (ზს., ლნტ.)/**უოსარ** (ლშხ., ჩოლ.) „ჩოხა“ < ზან. (მეგრ.) ო-სარ-ე „პერანგი, საღამური“, მდრ. მეგრ. ოსარ-ია *კნინ. ფ. „პატარა პერანგი“*

უოსტატ (ზს., ლნტ.)/**უსტატ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**უსტათ** (ბეჩ.) < ქართ. ოსტატ-ი (< სპარს.-არაბ. *ustād*, მდრ. ფალ. *ōstāt*) „ხელოსანი, დურგალი“

უოსტატობ (ზს., ლნტ.)/**უსტათ** (ბქ.)/**უსტატობ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ოსტატ-ობ-ა (< ოსტატ-ი < სპარს.-არაბ.

ustād, შდრ. ფალ. ōstāt) „ხელოსნობა, დურგლობა“

უსხირ/ოსხირ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ოსხირ-ი/ოსხერ-ი „დირე; საძირკველი, საფუძველი, რომელზედაც იგებოდა სახლის კედლები“

უოტია (ზს., ქს.)/უოტი (ჩოლ.) ანთრ. < ქართ. ოტია „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

უოტკა/უოდკა (ზს., ქს.)/ოტკა (ჩოლ.) < ქართ. ოტკა (< რუს. **БОТКА**) „არაყი“

უოფრინდომ (ზზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. ფრიდონ-ი (< აფრიდონ-ი < ფალ. **frēdūn**, შდრ. პართ. **frētōn**) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

უოქტროულობ (ზს.)/უოქროულობა (ბქ., ჩოლ.)/ოქროულობ/ოქრეულობა/უოქრეულობა (ჩოლ.) < ქართ. ოქროულ-ობ-ა (< ოქრო < ბერძ. **οικος** „ყვითელი“) „იგივეა, რაც ოქროული“

უოქრ-უერცხ (ლშხ.) < ქართ. ოქროვერცხლ-ი „ოქრო და ვერცხლი“

უოქტრ (ზს., ლნტ.)/უოქრ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/ოქრ (ბქ., ჩოლ.)/ოქტრ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ოქრო (< ბერძ. **οικος** „ყვითელი“) „ყვითელი ფერის ძვირფასი ლითონი...“

უოქტრანფერიშ (ზზ.)/უოქტრეშფერიშ (ბქ.)/უოქრეფერიშ/ოქრეფერ (ჩოლ.) < ქართ. ოქრო-ს-ფერ-ი „ფერით ოქროს მსგავსი“

უოღლაჟირ/ოღლაჟირ (ჩოლ.) „მაგიური ბალახი, რომელსაც ხმარობენ გათვალულის სამკურნალოდ“ ბოტ. < ქართ. (აჭარ.) ოღლავარა „ხარის ჩლიქა“, შდრ. გურ. ოღვალო

უოღნაშო (ლნტ., ჩოლ.) ბოტ. < ქართ. ღოღნაშო „იგივეა, რაც ღოღნოშო, – კურკოვანი ხეხილი ვარდისებრთა ოჯახისა...“

უოდურცუზ/ოდურცუზ/უოდურ-

ცუ⁸⁴ (ბქ.) „ბოროტი, შურიანი (ადამიანი)“ < ადილ. უაღჯრცეზ „უბედურების, წარუმატებლობის მომტანი“ < თურქ. **ugursuz** „უბედური“ (შდრ. ზზ. თხაშიან, უშგ. თხაშიან; ზს. უორცფიან; ჩოლ. ღორღოთიან)

უოყა/ოყა (ლნტ.) < ქართ. ოყა „წონის ერთეული“

უოყალ/უოყალჟ (ზზ.)/უოყალ (ზზ., ქს.)/ოყალ (ქს., უშგ.) „თიხამიწა; ალაბასტრი“ < ქართ. აყალო „წითელი თიხა“

უოყარო (ჩოლ.) 1. „დიდი, გამხდარი“, 2. „გაუმადლარი“ < ქართ. (ლექხ.) ოყარო „გაუმადლარი“

უომიაჲ (ჩოლ.)/ომიაჲ (ჩოლ.) „დიდი ავი ძაღლი“ ზოოლ. < ქართ. გომია „პატარა ძაღლი, – ფინია“

უომიორ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლექხ.) ომიორ-ი „ოხშივარი“ (შდრ. ზზ., ჩოლ. თჳრ, ბქ., ლნტ. თჳირ, ლშხ. თჳრ; ზზ. ჰარდალ, ლშხ. არდალ, ლნტ. არდალ; ლშხ. ღერმანა; ლხმ. ფუკჳნირ)

უომჩან (ჩოლ.) < ქართ. ოჩან-ი „ურჩი, ზარმაცი, ჯიუტი (პირუტყვი), – გაქირი“

უოწინწალ/ოწინწალ (ჩოლ.) „მაღალი და წვრილი სარი“ < ქართ. (ოკრიბ.) ოწინწალ-ი „მსხვილი ხის ბერკეტი“

უოჭარო/ოჭარო (ჩოლ.) 1. „დიდი, ღრმა ჭურჭელი“, 2. გადატ. „მაღალი და გამხდარი მამაკაცი“ < ქართ. (რაჭ.) ოჭარო „სასაპალნე კეხი“

უოჭიპ/ოჭიპ (ჩოლ.) < ქართ. (ლექხ.) ოჭიპო „გახეული კუპრიელის შესაერთებელი ხის პატარა კვირისტავისებრი ნაფოტი“

უოხ (ზზ., ქს.)/ოხ (ბქ.) შორისდ. < ქართ. ოჰო „გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული“

უოხარ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/უახრი (ბქ.)/ უოხრი (ბქ., ლშხ.)/ოხარ (ჩოლ.)/

ოხრი (უმგ.) „ხის პატარა კასრი“ < ქართ. (იმერ.) **ოხარო** „ხისაგან გამოთლილი წყლის ჭურჭელი, რომელსაც მხარზე იკიდებენ თოკით“

უხეერ (ზზ., ქს.) < ქართ. **ოხერ-ი**
1. „უპატრონო, უთვისტომო, ეული“,
2. **გადატ.** „ემმავი, მოხერხებული, თაღლითი...“ (მდრ. უმგ. **უირქნელ**)

უხეერდ (ლშხ.)/**ოხერდ** (ჩოლ.)
ზმნის. < ქართ. **ოხრ-ად** „ბლომად, დიდი რაოდენობით“

უხითრის/უხოდრის (ზზ., ქს.)/**ოხთრის** (ბქ.) „სახსნილო (ყველისა, ხორცისა)“ < ქართ. (აჭარ.) **უ-ხდ-ურ-ი** „რძე და რძის პროდუქტები“ (ხევს., მოხ.) **უ-ჯდ-ურ-ი** „ერბო, ყველი“

უხორახუმ (ზს., ლშხ.)/**ოხრახუ/უხორახუმ** (ბქ.)/{**უ**}**ოხრახუიმ** (ლნტ.)/**ოხრახუიმ/ოხრახუმ** (ჩოლ.)/**ხოხრუჲმ** (ევერ.) **ბოტ.** < ქართ. **ოხრახუმ-ი** „ორწლოვანი მწვანოილეული მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა...; იხმარება საჭმლის შესაკაზმად“ (მდრ. ზზ., ლშხ. **წგწყა**, ბქ. **წგწყა**, ლშხ. **წგწყა**)

{**უ**}**ოხრობა** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. **ოხრ-ობ-ა** „სიბინძურე“ (მდრ. ბქ. **ნაურწყული**)

უოჯარ (ზს.)/**უოჯარ** (ლშხ., ჩოლ.) „ობოლი“ < ძვ. ქართ. **ოჯერ-ი** „უდაბნო, უშენი, აოხრებული; ნანგრევი, ცარიელი; კორდი, მოუხნავი, ყამირი“, ახ. ქართ. **ოხერ-ი**, მდრ. არაბ.-სპარს. **axir** „უკანასკნელი, ბოლო“

უოჯახაშენებულ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. **ოჯახაშენებულ-ი** **გადატ.** „გამოხატავს უკმაყოფილებას, საყვედურს ისეთი პირის მიმართ, რომელსაც საერთოდ მორიდებით ეკიდებიან“

უოჯახ/ოჯახ (ზს., ლნტ.)/**ოჯახ/უოჯახ** (ლშხ., ჩოლ.)/{**უ**}**ოჯახ** (ჩოლ.) < ქართ. **ოჯახ-ი** (< თურქ.-სპარს. **oğaq**)

„ერთად მცხოვრებ ადამიანთა ჯგუფი, რომელიც შედგება უახლოესი ნათესავებისაგან, – კომლი, სახლობა“ (მდრ. ზს., ქს. **მეზგე**; ზზ., ლშხ., ჩოლ. **მუჟჴამე**, ბქ., ლნტ. **მუჟჴამე**)

{**უ**}**ოჯახდაქცეული** (ლნტ.) < ქართ. **ოჯახ-და-ქც-ეულ-ი** „ლანძღვაა ერთგვარი“

{**უ**}**ოჯახი წეურწალ** (ზზ.)/{**უ**}**ოჯახი წეურწარ** (ბქ.) < ქართ. **ოჯახ-ის წევრ-ებ-ი** < **ოჯახ-ი** (თურქ.-სპარს. **oğaq** „კერა, სახლი, სახლეული“) „ერთად მცხოვრებ ადამიანთა ჯგუფი, რომელიც შედგება უახლოესი ნათესავებისაგან, – კომლი, სახლობა“ და **წევრ-ი** „ცალკე პიროვნება, როგორც ადამიანთა კოლექტივის შემადგენელი ნაწილი...“ (მდრ. ზს. **მეყულფა**)

უოჯახურ (ზს.)/{**უ**}**ოჯახურ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. **უ-ოჯახ-ო** (< **ოჯახ-ი** < თურქ.-სპარს. **oğaq**) „ვისაც ოჯახი არა აქვს, – მარტოხელი“

{**უ**}**ოჯელემ/უოჯოლემ/ოჯალემ** (ლნტ.) **ბოტ.** < ქართ. **ოჯალემ-ი** „ყურძნის ერთ-ერთი ჯიში“

უუბორნია (ზს., ჩოლ.)/**ობორნია** (ლშხ.)/**უბორნია** (ჩოლ.) < ქართ. **უბორნია** (< რუს. **Уборная**) „საპირფარეშო“

უუბრალო (ზს.)/**უბრალო** (ქს.)/**უბრალუ** (ზზ.)/**უბრალ** (ქს., იფარ., უმგ.) < ქართ. **უ-ბრალ-ო** „ჩვეულებრივი, მარტივი...“ (მდრ. ზს., ლნტ. **მოცალ**, ლშხ., ჩოლ. **მოცალ**; ზზ. **მიქუდილი**, ბქ. **მოქდილი**; ბქ. **ტყარაბურა**; ლშხ. **ალა-მალა**)

უუბრალოდ (ზს.)/**უბრალოდ** (ქს.)/**უბრალდ** (ლნტ.) **ზმნის.** < ქართ. **უ-ბრალ-ო-დ** „სადად, ჩვეულებრივად“ (მდრ. ზზ. **ცუდიდმოქუდილიდ**, ბქ. **ცუდიდმოცალდ**, ლშხ. **ცუდმოცალდ/ცუდიდმოქუდუნად**, ლნტ. **ცუდიდმოცალდ**; ბქ. **ცუდიდმოქუდუნად**; ლშხ. **მე-**

მქადად; ღნტ. მოცალდ)

ტუზრდელ/უზრდელ (ზს., ქს.)/უზრდელ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. უზრდელ-ი „ვისაც ზრდილობა არა აქვს, თავაზიანობას მოკლებული, – ბრიყვი“ (შდრ. ზს., ღნტ. ფრანკ, ლშხ. ფრანკ; ბქ. ხოლამთე მეყუჩე)

ტურემ (ზს., ჩოლ.)/ურემ (ზს., ქს.) < ქართ. ურემ-ი „ძველებური ორთველიანი სადინარი“

ტუსოტ (ბქ.)/უსოტ (ლშხ.) „უბარაქო“ < ქართ. სვე „ბედი, ბედისწერა“ (შდრ. ბქ. ბასქასარი)

ტუქმოზ (ზს., ღნტ.)/უქმოზ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. უქმ-ობა „უქმად მიჩნე-

ვა, გამოცხადება, – დღესასწაულობა“

ტუჩიტელ/ტიჩიტელ (ზს.)/უჩიტელ (ბქ., ქს.)/ტიჩიტოლ (უშგ.) < ქართ. უჩიტელ-ი (< რუს. *Учитель*) „მასწავლებელი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. მუთტური, ღნტ. მუთტური)

ტუცეფ-ილდ-აშ (ბქ., ღნტ.)/უცეფ-ოლდ/უცეფ-ოლდ-აშ/უცეფ-ოლდ-აშ (ლშხ.)/უცეფ-ოლდ (ჩოლ.) კნინ. ფ. „სწრაფად (ზედმიწ. – *უცეფ-უკ-ა-ს)“ ზმნის. < ქართ. უცეფ/უცაბედ-ად „წინასწარ გაუთვალისწინებლად, – მოულოდნელად“ (შდრ. ზს. შიშდ, ლშხ. ჯაშიშდ/აშდ, ღნტ., ჩოლ. ჯაშიშტ/აშტ)

ფ

ფა (ზს., ქს.)⁸⁵ < ქართ. ფა (< სპარს. *pahn* განი“, „განიერი“) „წვერი (მაფისა), ცალი“

ფაბრიკა (ზს., ქს.)/ფაფრიკა/ფაფრიკა (ზს.)/ფაბრიკა (ბქ.) < ქართ. ფაბრიკა (< რუს. *фабрика* < ლათ. *fabrica*) „სამრეწველო საწარმო, მანქანური წესით ნედლეულის გადამამუშავებელი“

ფაზარ (ლშხ.) „სამკურნალო ბალახი, რომელიც ნანადირევს მუცელშია და მხოლოდ მონადირეები პოულობენ“ < ქართ. ფაზარ-ი (არაბ.-სპარს. ფაზარ „შხამის საწინააღმდეგო“) ძვ. 1. „ცხოველის ღვიძლში გაჩენილი გაქვავებული ნივთიერება; იხმარება სამკურნალოდ“, 2. „ერთგვარი ძვირფასი ქვა“, „ფაზარი ესე არს ქვა ნალველთა (ანუ ღვიძლთა) შინა, რომელი ნიამურთა უფროსად გვარობს. სამკურნალოდ სახმარი ქვათაგანაც იქმნების ფაზარი რომელთამე თემთა“ (საბა), ზან. (მეგრ.) „საქონლის ავადმყოფობაა ერთგვარი“

ფათრაკ (ზს.)/ფათრეკ (ბქ., ქს.)/

ფათრაკ (უშგ.) „ხიფათი“⁸⁶ < ქართ. ფათერაკ-ი (< ფალ. *patīrak* „შემთხვევა, შეხვედრა“) „მოულოდნელი უბედური შემთხვევა, უბედურება, ხიფათი; მარცხი“

ფათრაკიან (ზს.)/ფათრეკიან (ბქ., ღნტ.)/ფათრეკაძე (ბქ.)/ფათრეკიან (ლშხ., ჩოლ.)/ფათერაკიან (ღნტ.) „ხიფათიანი“ < ქართ. ფათერაკ-იანი-ი (< ფათერაკ-ი < ფალ. *patīrak*) „ხიფათიანი; მარცხიანი“

ფათქ (ზს., ქს.) „ორმო“ < ქართ. (იმერ.) ფათქ-ი/ფათქ-ა „წყლის სასმელი ჭურჭელი უპირატესად ლითონისა, – ტოლჩა“

ფაკან (ზს., ღნტ.)/ფაკანი (ბქ., ლშხ.)/ფაკან (ლშხ., ჩოლ.)/ფაკიან (ჩოლ.) „ჯამი“ < ქართ. (თუშ., ფშ., ხევს., მოხ., ინგილ.) ბაკან-ი 1. „დიდი ჯამი ხისა ან სპილენძისა“, 2. „ვარცლის მსგავსი მრგვალი ჭურჭელი, რომელშიც რძეს ჩაწურავენ“ (საინგილოში იხმარება საწყაოდ), (მთიულ.) ბაკანა „ხის ან თიხის ჯამი“

ფაკელ (ბქ.) < ქართ. ფაკელ-ი (< რუს. **Факел**) „ჩირაღდანი, მაშხალა“ (შდრ. ბზ. **მაშგუალ**)

ფაკუ (ბზ.)/**ფხაკუ** (ბქ.)/**ფხეკ** (ჩოლ.) „ფლატე, კლდიანი აღმართი“ < ქართ. ფხაკო „გვერდობა კლდიანი“ (საბა); „გვერდობი კლდისა“; „ხრიოკი ფერდობი“, იმერ., რაჭ., ლეჩხ. ფხეკ-ი „იგივეა, რაც ფხაკო“, ქართლ. ფხაკე

ფალანგ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ფალანგ** (ბქ.) „ხარიხა, დანდალი, ქვიტკირის კედელში გაყრილი ხე, ხარაჩოების გასამართავი“ < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ., იმერ.) ფალანგ-ა (< სპარს. **palanga**) „დანდალი, ხარიხა“

ფალაჟანდ (ბზ.)/**ფალჟანდ** (ზს.)/**ფალჟანდ**/ფალაჟანდ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**ფალჟან** (უშგ.) < ქართ. ფალავანი/ფალავანდ-ი (< სპარს. **fahlavān** „მოჭიდავე“, „გმირი“) „მოჭიდავე მოჭიდავის საპირისპიროდ; მოჭიდავე საერთოდ“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ფალანდ-ი

ფალაჟ (უშგ.) < ქართ. ფალია (< იტალ.-თურქ. **falya**) „ლულიდან სატენი სასროლი იარაღის საპირისწამლე (თოფის წამლითურთ), საიდანაც ნაპერწკალი მუხტს ხვდება...“

ფანდ (ზს., ქს.)/**ფანდ** (ბქ.) < ქართ. ფანდ-ი (< სპარს. **pand** „წესი“) „ჭიდაობის ხერხი, ჭიდაობისას გამოყენებული ილეთი; ხერხი, ხრიკი“ (შდრ. ლხმ. **ქედენ**)

ფანდური (ზს., ლნტ.)/**ფანდურ** (ბქ., ქს.) < ქართ. ფანდურ-ი „ერთგვარი სამუსიკო საკრავი, თითების ჩამოკვრით ასაჟღარებელი“

ფანელ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ფანელ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ფლანელ-ი (< რუს. **Фланель** < ფრანგ. **flanelle**) „ტილოს მსგავსად ნაქსოვი შალის ან ბამბის თბილი ქსოვილი“

ფანცალა (ბზ.)/**ფანცალა** (ბქ.)/**ფანცალა** (ლშხ.)/**ფანცალა** (ლშხ., ჩოლ.) „ბანდალა, ფანცალა, ბანცალა; ოთხფეხის ჭირი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ფანცალა „ძაღლის სენია“

ფარ (ზს., ქს.)/**ფარ** (ბზ.) < ქართ. ფარ-ი (< ფალ. **pāhr/pahr/parh** „დაცვა“) „უწინდელი საომარი იარაღი ლითონისა (ხისა ან ტყავისა)...“

ფარაღა (უშგ.) < ქართ. ფარაღათ-ი (/ფაღარათ-ი < არაბ. **farāyat**) „კუჭის აშლილობა“ (შდრ. ბზ. **სხგვ**; ბქ. **ტყერ**, ბქ. **სხგრ**)

ფარან (ბზ., ლნტ.)/**ფანარ**/ფანარ (ბქ.)/**ფარან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფარანი/ფანარი-ი (< რუს. **Фонарь** < ბერძ. **phonarion** „სანთელი“) „მინისკედლებიანი კოლოფი, რომელშიც მოთავსებულია სანათი, – ლიფლიფა“

ფარაშ (ბზ.)/**ფარეშ** (უშგ.) „ფარეშ-ი, ჭანჭიკ-ი, სოლ-ი“ < ძვ. ქართ. (ქიზიყ.) ფარეშ-ი „ხის ლურსმანი; რკინის ჭანჭიკი“, (ხევს.) „ლითონის ჭურჭლის საკერებელი“

ფარგა (ჩოლ.) „გამხდარი ქალი“ < ქართ. ფარგა **გადატ.** „მეტისმეტად გამხდარი ადამიანი“

ფარგალ (ზს., ქს.) < ქართ. ფარგალ-ი (< სპარს. **pargar/perger** „რკალი“) „სამხაზველო იარაღი, რომელსაც აქვს ორი ფეხიერთმანეთთან სახსრით შეერთებული; იხმარება წრის შემოსახაზავად, ხაზის გასაზომად და სხვ.“

ფარდა (ზს., ქს.) < ქართ. ფარდა „ფანჯარაზე ან კარზე ჩამოსაფარებელი ქსოვილი...“

ფარდაგ (ბზ.)/**ფარდაგ** (ბზ., ლნტ.)/**ფარდაგ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფარდაგ-ი (< ფალ. **partak**) „ფარდა, რიდე, ხალიჩა“

ფარდელ (ლშხ.) **ბოტ.** < ქართ. (ლეჩხ.) ფერდელა „ლობია ერთგვარი“

ფარდულ (ზს., ქს.) < ქართ. ფარ-

დულ-ი 1. „გადახურული (ზოგჯერ უკედლებო) ნაგებობა შეშის, თივის, მოსავლის... შესანახავად, თამბაქოს საშრობად და სხვ.“, 2. „პატარა ფიცრული სავაჭრო, – კიოსკი...“

ფარემ (ზს., ქს.) < ქართ. ფარემ-ი (< არაბ. *farrāṣ* „მსახური“) „თავადაზნაურთა შინამოსამსახურე, ხელზე მოსამსახურე“

ფართუიკუტ (ზს.)/**ფართიკუტ** (ბქ.)/**ფართუკუტ** (ქს.) 1. „წინსაფარი“, 2. „ლაგვარდანი“ < ქართ. ფართუკ-ი (< რუს. *Фартук*) „წინსაფარი“

ფარიკაობა (ლნტ.) „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“ < ქართ. ფარიკ-ა-ობ-ა 1. „ხმლით, დაშნითა და მისთ. იარაღითა და ფარის შველებით შებმა საცდელად“, 2. „სპორტის ერთ-ერთი სახე – საცდელი ბრძოლა დაშნით, რაპირით, ესპადრონითა და სხვ.“

ფარნა (ჩოლ.)/**ფარნა** (უშგ.) „რუხი, ნაცრისფერი ხარის სახელია“ < ქართ. ფარნა „იგივეა, რაც ფერდელა (ანუ ფერდთეთრი ფური)“

ფარნაოზ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**ფარნაჟაზ** (ბქ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ფარნაოზ-ი (< ირან. *pharmawaz*, რომელიც იშლება შემდეგნაირად: **ფარნა** „ბრწყინვალე, მანათობელი“ და **ზაზა** „ხელი“ = „უბრწყინვალესი, დიდებული; მჭევრმეტყველი; ხელნათელი, ხელბრწყინვალე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ფარონ (ბქ.) 1. „ფარაონი“, 2. „ტყე“ < ქართ. ფარონ-ი (< ფრანგ. *faraon* ეგვიპტ.-დან) „ძველი ეგვიპტის მეფეთა წოდებულება“

ფარსაგ (ბზ.)/**ფარსაგ** (ბქ.)/**ფარცაგ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ფარცაგ** (ლნტ.)/**ფაცაგ** (ჩოლ.) „ფარსაგი, კარგი“ < ქართ. (თუშ., ფშ., კახ.) ფარსაგ-ი (< ოს. *færssag* „საშუალო, გვერდითი, სხვა“) „რიგიანი, ხეი-

რიანი, გამოსადეგი; კარგი, კეთილი“, „საშუალო კეთილისა და ავისა“ (საბა), შდრ. ბქ. **სარგბიშ**

ფარფალ (ლხმ.) „ფარფლები (თევზისა)“ < ქართ. ფარფლ-ი „თევზის ფრთა“ (საბა)

ფარფაშა (ბზ.)/**ფარფაშა** (ბქ.)/**ფარფაშა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფარფაშა (< გა-ფარფაშ-ებ-ულ-ი) „ფართოდ გაშლილი, განიერი“

ფარჩა (ბზ., ქს.) 1. „ქსოვილი, სტავრა“, 2. ბზ. „სვანური ქუდი“ < ქართ. ფარჩა (< სპარს. *parčah* „ქსოვილი“) 1. „ერთგვარი ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი“, 2. „ქსოვილი, ფართალი“

ფარჩა-ფურჩა (ლშხ.) < ქართ. ფარჩა-ფურჩა (< სპარს. *parčah* „ქსოვილი“) „ფარჩეული“

ფასკუნჯ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ფასკუტინჯ** (ბქ., ლნტ.) *ზოოლ.* < ქართ. ფასკუნჯ-ი (< სპარს. *fraš* „საოცარი, ძლიერი, ბრწყინვალე“ + თურქ. *qus* „ფრინველი“) 1. „საშუალო ზომის მტაცებელი ფრინველი ქორისებრთა ოჯახისა“, 2. „ზღაპრებში – დიდი ზომის ფრინველი, ჩეულებრივ კეთილის, სიკეთის განსახიერება“, 3. „ტანითა მსგავსი ლომისა; თავი, ნიკარტი, ფრთე და ფერხი მსგავსი არწივისა“ (საბა)

ფასობ (ბქ., ჩოლ.) „[გა]მოსავლიანობა (ზედმიწ. – ***ფას**-ობ-ა)“ < ქართ. ფას-ი (< ძვ. აღან. **fæs(fas)* „ცხვარი“) 1. „ფულადი ღირებულება საქონლისა“, 2. „ღირებულება, მნიშვნელობა...“

ფაფალ¹ (ზს., ქს.) „ვირის, ცხენის ფაფარი“ < ქართ. ფაფარ-ი „კისრის გრძელი ბალანი (ცხენისა, ლომისა...“

ფაფალ² (ბქ.) *გადატ.* „ზეგანი, გორაკი, გორა“ < ზან. (მეგრ.) ფაფალა „ხრამი, ფლატე; ფრიალო ციცაბო; უფსკრული, ქარაფი“, შდრ. მეგრ. ფაფალ-ამ-ი „ხრა-

მიანი, ფლატე ადგილი“

ფაფნაკ (ბზ.) < ქართ. ფაფანაკ-ი „მო-
მრგვალო, ბრტყელი თავსახურავი (მა-
მაკაცისა), რომელსაც ჩეულებრივ ნი-
კაპქვეშ ზონრით ამაგრებდნენ“

ფაფრიკა (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“
ანთრ. < ქართ. ფაბრიკა (< რუს. **фабрика**
< ლათ. **fabrica**) „სამრეწველო საწარმო,
მანქანური წესით ნედლეულის გადამ-
მუშავებელი“

ფაქუტ (ქს.)/**ფაქუტა** (ჩოლ.) „ფაცხა,
ჯარგვალი, ქოხი“ < ქართ. (ლექს.) ფა-
ქუტა „ისლით გადახურული ძველებუ-
რი სახლი“

ფაყუ (ზს., ქს.) < ადიდ. **ფაყუ/ფაყუ**
„ქუდი“, შდრ. ყაბარდ. **ფეყუ**, უბიხ. **ბყეყ**
და ზან. (მეგრ.) ფაყუ „ქუდი, თავსაბუ-
რავი“

ფაშარ (ჩოლ.) „ფხვიერი“ < ქართ. ფა-
შარ-ი „პური საფხვენელი“ (საბა); „გამო-
ფიტული, ფშვნადი“

ფაშა/ფაშარა (ბზ.)/**ფაშა** (ბქ., ლნტ.,
უშგ.)/ **ფაშა** (ჩოლ.)/**ფაშა** (უშგ.) < ქართ.
ფაშგ-იან-ი „ლიპიანი“ (შდრ. ბზ., ლნტ.
გობრანჯა, ლშხ., ჩოლ. **გობრანჯა**;
ლშხ. **ფიზლა**)

ფაშატ (ბზ.)/**ფაშატ** (უშგ., ჩოლ.) *ზო-
ოლ.* < ქართ. ფაშატ-ი „დედალი ცხენი,
ვირი... – ჭაკი“

ფაჩანდურ (ლშხ., ჩოლ.)/**ფაჩან-
დური/ფანჩატური** (ლნტ.)/**ფეჩენდურ**
(ჩოლ.) < ქართ. ფანჩატურ-ი „ფოთლის
დერეფანი“ (საბა); „ფოთლიანი ფიჩხით
დახურული საჩრდილობელი, უკედ-
ლებო“

ფაჩუჩ (ზს., ქს.) < ქართ. ფაჩუჩ-ი „სა-
შინაო თბილი, უქუსლო ფეხსაცმელი, –
ჩუსტი; ბავშვის ფეხსაცმელი რბილი
ტყავისა“

ფაჩხატა (ლშხ., ჩოლ.) „მეტისმე-
ტად გამხდარი ადამიანი“ < ქართ. ფა-

ჩხატ-ი/ფარჩხატ-ი/ფარჩხატა „შორი-
შორ წყობილი“ (საბა), „ერთმანეთს და-
ცილებული ნაწილებისაგან შემდგარი,
– თხელი, მეჩხერი (მტევანი, წვერ-ულ-
ვაში, ყვავილედი...)“

ფაცერ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ფაცერ**
(ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ფაცერ-ი „თევზის
საჭერი ლასტის მახე ღარისნაირი,
წყალში ჩადგმული“

ფაციც (ლშხ.) „ფრთხილი“ < ქართ.
[გა]-ფაციც-ეზ-ული-ი „ყურადღებაგამა-
ვილებული, დამაბული“ (შდრ. ზს., ქს.
ლენტხლე; ბქ. **ცუანარ**)

ფაცხ (ზს., ქს.) < ქართ. ფაცხა „წნუ-
ლი სახლი“ (საბა); „უჭერო და უიატაკო
ქოხი ისლით, ჩალით და მისთ. დახუ-
რული“

ფახ (ზს.)/**ფეხ** (ჩოლ.) < ქართ. ფახ-ი
„მოჩვენებითი გამბედაობა, – რიხი“

ფაიდა (ზს.)/**ფაიდა** (ლშხ.)/**ფაიდა**
(ჩოლ., ლხმ.) „ბარაქა, ბედი“ < ქართ.
(გურ., ქიზიყ.) ფაიდ-ი (< თურქ. **fayda** <
არაბ. „სარგებლობა, სარგებელი, სა-
რფა“) „ხეირი, სარგებელი, ნაყოფიერე-
ბა“ (შდრ. ბქ. **ძღუერ**), იხ. **ნაფაიდაგ**

ფაიტონ (ზს.)/**ფაიტონ** (ლშხ.) < ქართ.
ფაიტონ-ი (/ფაეტონ-ი < ბერძ. **phae-
thōn** „ბერძნულ მითოლოგიაში მზის
ღმერთის, ჰელიოსის შვილის სახელი-
დან“) „გადასახსნელსახურავიანი მსუ-
ბუქი ეტლი“

ფარისეულ/ფასეულ (ბზ.)/**ფარი-
სეულ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფარი-
სეველ-ი (< ძვ. ბერძ. **pharisaioi** ძვ. ებრ.-
იდან) 1. „ძველ ებრაელებში – მიმდევარ-
ი რელიგიურ-პოლიტიკური მიმდევ-
არეობისა, რომელსაც ახასიათებდა
ღვთისმსახურების წესების პედანტური
შესრულება სხვის დასანახავად“, 2. **გადატ.** „ფლიდი, თვალთმაქცი, ცბიე-
რი“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **ჩითახური**; ზს.

ურშულიან; ბე. დურბლიან; ბე. ჩორ-
თლიან)

ფარფ (ზს.)/ფარფ (ლშხ.) „ფარფლი,
კიდე“ < ქართ. ფარფლ-ი 1. „თევზის
ფრთა“ (საბა), 2. „ბრტყელი წრიული ნა-
პირი რისამე (ქუდისა, ჭურჭლისა...)“

ფარშიტ (ზს., ლნტ.)/ფარშიტ (ზზ.,
ჩოლ.)/ფალშიტ (ჩოლ.)/ფარშა (ლხმ.)
„ყალბი, ორგული, არაგულწრფელი, მა-
ტყუარა, ზერელედ მომუშავე, ფარშივი;
ბინძური“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ფარ-
შივ-ი (< რუს. **Фальшивый**) 1. „ყალბი,
ცრუ“, 2. „პირფერი, არაგულწრფელი“
(მდრ. ზს. უჩფანთუირ, ლშხ., ჩოლ.
უჩფანთუირ; ზს. ბალაყანტუირ)

ფარშიტდ (ზს., ლნტ.)/ფარშიტდ
(ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/ფალშიტდ (ჩოლ.)
„ყალბად, არაგულწრფელად, ზერე-
ლედ“ *ზმნის*. < ქართ. (იმერ., გურ.)
ფარშივ-ად (< ფარშივ-ი < რუს. **Фаль-
шивый**) 1. „ყალბი, ცრუ“, 2. „პირფერი,
არაგულწრფელი“ (მდრ. ზს. უჩფან-
თუირდ, ლშხ., ჩოლ. უჩფანთუირდ;
ზს., ჩოლ. ბალაყანტუირდ; ლშხ., ჩოლ.
ანასტრამდ; ლნტ., ჩოლ. ალახმალახდ)

ფარშმაგ/ფარშმაგ (ზზ.)/ფარშაუნგ
(ზს., ლნტ.)/ფარშმაგ (ჩოლ.)/ფარშაუნგ
(უშგ., ჩოლ.)⁸⁷ *ზოოლ.* < ახ. ქართ. ფარ-
შევანგ-ი (< სპ. ირან. ***paršamarg**) „მო-
ზრდილი ფრინველი ქათმისებრთა
ოჯახისა...“, მდრ. ძვ. ქართ. ფარშამაგ-
ი/ფარშამანგი

ფარ-ხანგარ (ზს.)/ფარ-ხანგარ (ზზ.)/
ფარ-ხანგარ (ლშხ.)/ფარ-ხანგარ (ლნტ.)
/ფარე-ხანგარ (ჩოლ.) „ფარ-ხმალი“ <
ქართ. ფარ-ხანგალ-ი (< ფალ. **pähr** „ფა-
რი“ და სპარს.-თურქ. **xanğar**) „ფარი და
ხანგალი“

ფას (ზს., ლნტ.)/ფას (ლშხ., ჩოლ.,
უშგ.) < ქართ. ფას-ი (< ძვ. ალან. ***fæs(fas)**
„ცხვარი“) 1. „ფულადი ღირებულება

საქონლისა“, 2. „ღირებულება, მნიშვნე-
ლობა...“

ფასურ (ზს.) „ფასის გარეშე“ < ქართ.
უ-ფას-ო (< ფას-ი < ძვ. ალან. ***fæs(fas)**
„ცხვარი“) „უასაციდლო“ (მდრ. ზს.
მეჟარ; ბე. მეჟარიშკაფდ)

ფატუ (ზზ., ლნტ.)/ფეტუ (ბე., ქს.)/
ფატუ (ჩოლ., უშგ.) *ბოტ.* < ქართ.
ფეტვ-ი „პურეული მცენარე მარცვლო-
ვანთა ოჯახისა“

ფატუობ (ზზ., ლნტ.)/ფეტუობ (ბე.,
ქს.)/ფატუობ (ჩოლ., უშგ.) „ფეტვის მო-
სავლიანობა (ზედმიწ. – ***ფეტვ-ობ-ა**)“
ბოტ. < ქართ. ფეტვ-ი „პურეული მცე-
ნარე მარცვლოვანთა ოჯახისა“

ფაშ (ზს.)/ფაშუ (ბე., ლნტ.)/ფაშ[უ]
(ლშხ.)/ ფაშ (ჩოლ.) < ქართ. ფაშვ-ი
„მცოხნავი ცხოველის კუჭის პირველი
განყოფილება, რომელშიც ჩადის გაუ-
ცოხნავი საჭმელი“, *საუბ.* „დიდი მუცე-
ლი ადამიანისა, – ღიპი“, მდრ. ფშ. ფაშ-ი
(მდრ. ზს., ლშხ. ქაშბეკ „მუცელი, ფაშ-
ვი“)

ფანთხ (ლშხ., ჩოლ.)/ფანთხ (ლნტ.)
„ობობას ქსელი, აბლაბუდა“ < ქართ.
(რაჭ.) ფანთხ-ი „ბანდლი, ქსელი“ (მდრ.
ბე. ბენდუ/ლ)

ფაქარ (ლშხ.)⁸⁸ < ქართ. ფეიქარ-ი (<
სპარს. **ფა*იქარ**) „ქსოვილის დამამზა-
დებელი ოსტატი, საფეიქრო წარმოშო-
ბის მუშა, – მქსოველი“, მდრ. გურ. ფაი-
ქარ-ი „ძალიან სწრაფი, ძალი“

ფარა (ზზ.) „საზომი ერთეული (ფუ-
ლისა)“ < ქართ. (გურ., იმერ., აჭარ.) ფა-
რა (< სპარს.-თურქ. **para**) „ფული საერ-
თოდ“

ფარცხ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/ფანცხ
(ლნტ.) „ლასტი“ < ქართ. ფარცხ-ი „სა-
სოფლი-სამეურნეო იარაღი ხნულის
ბელტის დასაშლელად, მიწის გასა-
ფხვიერებლად (და თესლისათვის მი-

წის მისაყრელად)...“

ფეთიან (ბქ.)/**ფეთენ**/ფეთიან (ლშხ., ჩოლ.) „საშიშარი, სახიფათო; ბრაზიანი“ < ქართ. ფეთ-იან-ი „დაფეთებული, დამფრთხალი, შეშინებული“ (შდრ. ბზ. **ფგლჷწა**, ბქ. **ფგლჷწა**; ბზ. **თხანა**; ქს. **უკაფ**; ბქ. **ფხულელა**)

ფელამუშ (ზს., ქს.)/**ფელანდიშ**/ფელამიშ (ლნტ.) < ქართ. ფელამუშ-ი „ნადული ყურძნის ტკბილისა და სიმინდის (ხორბლის) ფქვილისაგან გაკეთებული (მოდულებული) ფაფისებური საკმელი“

ფელიკ (ზს., ქს.)/**ფელკ** (ლშხ.) „გვერდი, ფეშხო“ < ქართ. (გურ., რაჭ., ქიზიყ., ხევს.) ფელიკ-ი „საკლავის მეოთხედი“

ფელინჯ (ბზ.)/**ფელენჯ** (ბქ.)/**ფილენჯ** (ლშხ.)/**ფილენჯ** (ჩოლ.)/**ფილინჯ** (უშგ.) 1. „კრუნჩხვა; ფილენჯი“, 2. ბქ. „დამბლა“, შდრ. ბქ. **ნაფლენჯა** < ქართ. (ქართლ.) ფელენჯ-ი, ძვ. ქართ., იმერ., გურ. ფილენჯ-ი (< არაბ. **palaḡ**) „ავადმყოფობა, სენია დამგრეხელი“

ფენ (უშგ.) < ქართ. ფონ-ი „მდინარეში გასასვლელი ადგილი, სადაც წყალი თხელია და ნელი...“

ფერ (ზს., ქს.) < ქართ. ფერ-ი „მთა-ბეჭდილება, რომელსაც ახდენს თვალზე საგნის მიერ ანარეკლი სინათლე...“ (შდრ. ზს. **ჰაბ**)

ფერაბ (ზს., ლნტ.)/**ფერებ** (ლშხ.)/**ფერაბ** (ჩოლ.) „პირფერობა; მოზოდინება“⁸⁹ < ქართ. ფერ-ებ-ა „მოფერება, ალერსი“ (შდრ. ბზ. **ნაკ**; ბზ. **ლიქორდალ**, ლშხ., **ლიქრდალ**, ჩოლ. **ლიქროდალ**)

ფერბა (ბზ., ლნტ.)/**ფერბა** (ბქ.)/**ფერბა** (ლშხ., ჩოლ.) „პირფერი, პირმოთნე, ფარისეველი (ზედმიწ. – ***ფერ-ებ-ია**)“ < ქართ. {მო-მ}-ფერ-ებ-ელ-ი „ვინც ეფერება, ვისაც მოფერება, ალერსი უყვარს“, იხ. მე-**ფრ-ებ-ა**ლ

ფერდ (ქს.) < ქართ. ფერდ-ი „ადამიანის ან ცხოველის სხეულის ნაწილი – (მარჯვენა ან მარცხენა მხარე) ნეკნებიდან თემოდდე“, 2. „იგივეა, რაც ფერდობი“

ფერთა (ლნტ.)/**ფერთა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ.) ლაფერთა-ა „ციცხვი, ლობიოს ამოსაქნელი ხის კოვზი“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **ქიშა**, ბქ. **ქიშე** „ლაფერთა“)

ფერიფერ (ქს.) „ფერის წასვლა (ნერვიულობისაგან, სირცხვილისაგან...)“ < ქართ. ფერიფურ-ი/ფერფურ-ი „ფერის წასვლა სახეზე, გაფერმკრთალება“

ფერმა (ზს., ლნტ.)/**ფერმა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფერმა (< ფრანგ. **ferme**) „სამეურნეო საწარმო, სადაც მისდევენ სოფლის მეურნეობის ამა თუ იმ სპეციალურ დარგს (ჩვეულებრივ მესაქონლეობას)...“

ფერფლ (ზს.)/**ფერფილ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ფერფ** (უშგ.) < ქართ. ფერფლ-ი „ნაკურცხლის ნაცარი, ავლია“ (საბა); „ნამწვარზე მოდებული ფქვილივით ნაცარი, – ნავლი...“ (შდრ. ზს. **ქიქიმ**; ზს., ლნტ. **ქამ**, ლშხ. **ქამ**, ბქ. **ქამარ**, ჩოლ. **ქამ**; ლხმ. **ფილ**)

ფერშალ (ზს., ლნტ.)/**ფერშალ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფერშალ-ი (< გერმ. **feld-scher**) „მედიცინის მუშაკი საშუალო განათლებისა, ექიმის თანაშემწე, – მედდა“

ფერცილ¹ (ლხმ.) „სარაჯის ფურცელი“ < ქართ. ფურცელ-ი 1. „იგივეა, რაც ფოთოლი“, 2. „მცენარის ყვავილის გვირგვინის ერთი ნაწილი“, 3. „ქაღალდის ნაჭერი, ჩეულებრივ ოთხკუთხედად...“

ფერცილ² (ლხმ.) „ადამიანის სხეულის ნაწილი მუცლის არეში“ < ქართ. ფურცელ-ი 1. „იგივეა, რაც ფოთოლი“, 2. „მცენარის ყვავილის გვირგვინის ერთი ნაწილი“, 3. „ქაღალდის ნაჭერი, ჩე-

ულებრივ ოთხკუთხედად...”

ფერცულობ (ზზ., ქს.)/**ფერცლობ** (ზზ.)/**ფერცლჳ/ფერცლაზ** (ბქ.)/ **ფერცულობ** (ქს.)/**ფჳრც[უ]ლობ/ ფერცულობ** (უშგ.)/**ფერიცტალობ** (ჩოლ.) „ცხენებისათვის განკუთვნილი დღეობა“ **რელიგ.** < ძვ. ქართ. ფერ-ის-ცვალ-ებ-ა „საუფლო დღესასწაული“, შდრ., ასევე, იმერ., გურ. ფერ-ცვ-ალ-ებ-ა და ზან. (მეგრ.) ფერ-ცვალ-ობ-ა/ფერ-ცველ-ობ-ა/ფერ-ცელ-ობ-ა

ფესტ (ზს., ქს.)/**ფესო** (ლშხ.) < ქართ. ფესვ-ი 1. „მცენარის ძირითადი ორგანო, რითაც იგი მიწაშია დამაგრებული და მიწიდან იღებს საზრდოს“, 2. „კბილის ის ნაწილი, რომელიც მოთავსებულია ყბის ძვალში...“ (შდრ. ზს. **წესხე**; ბქ. **წუსხუნდ**)

ფეჩ (ზს., ქს.) < ქართ. ფეჩ-ი (< რუს. **Печка**) „ღუმელი“

ფეხსალაგ (ზს.) < ქართ. ფეხ-ისალაგ-ი „იგივეა, რაც ფეხისადგილი, – საპირფარეშო“

ფიზკულტურა (ზს., ქს.)/**ფუზკუტილტურა/ფისკულტურა** (ჩოლ.) < ქართ. ფიზ-კულტურა „ფიზიკური კულტურა – ადამიანის სხეულის გაჯანსაღება, სრულყოფა ფიზიკური ვარჯიშისა და ცხოვრებისა და შრომის სწორი რეჟიმის დაცვით“

ფითირ (ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. ფითრ-ი „ნახევრად პარაზიტი მცენარე; აქვს სქელი მწვანე ფოთლები და ბლის კურკის ოდენა თეთრი წებოვანი ნაყოფი...“

ფილაკუტენ (ჩოლ.) „დიდი ქვა“ < ქართ. ფილაკვან-ი „ქვის სატყორცნი ციხის სანგრევი სამხედრო მანქანა“ (საბა)

ფილითა (ზს.)/**ფილითა** (ბქ., უშგ.)/**ფილითა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ფილთა** (ლნტ.) < ქართ. ფილთა „იგივეა, რაც

ფილთა თოფი“

ფილიპე (ზს., ქს.)/**ფილიფ** (ზზ., ჩოლ.) *ანთრ.* < ქართ. ფილიპე (< ბერძ. **Φίλιππος** „ცხენთა მოყვარული“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ფილკუტ (ზზ.)/**ფილიკუტ** (ბქ.)/**ფილიკუტა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ფილიკუტ** (ლნტ.) „ნავი“ < ქართ. (გურ., ზ. აჭარ.) ფელუკა-ი (< იტალ. **feluca** „პატარა ნავი“) „იალქნიანი მომცრო ნავჭურჭელი, გემი“

ფილტუ (ზს., ქს.) < ქართ. ფილტვ-ი „ადამიანის ან ცხოველის სასუნთქი ორგანო; მოთავსებულია გულმკერდის ღრუში“ (შდრ. ბქ. **პერშდუტა**, ლნტ. **პერშტუტა**, ჩოლ. **პერშუტა**)

ფიმფილ (ბქ.) „ფოჩი (მაგ., სიმინდისა)“ < ქართ. (გურ., ფშ., აჭარ.) ფიმფილ-ი „სიმინდის ტაროს წვერზე გამოსული ფოჩი თმასავით“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ფიმფ-ი „სიმინდის ტაროს ფოჩი (ულვაშები)“, ლაზ. ფიმფილ-ი/ფიმბილ-ი „წვერი“

ფინდის (ზს.)/**ფინთის** (ბქ., ქს.) „ტყვია, ფინდისი“, *გადატ.* „სწრაფი, დაუდეგარი, მარჯვე“ < ქართ. ფინდის-ი (< სპარს.-თურქ. **punduk** „მახვილი, სასროლი ტყვია“) „მსხვილი სასროლი ტყვია“, გურ. ფინთის-ი „გასროლილი ისარი ან ტყვია“

ფინთ (ზს., ქს.) < ქართ. (გურ., ქართლ., ქიზიყ.) ფინთ-ი (< ოს. **fyd** „ავი, ცუდი“) „ცუდი, უვარგისი“

ფინთილჳ/ფითილჳ (ზზ.)/**ფი-თილჳ/ფიტილჳ** (ბქ.)/**ფინთილა** (ლშხ.)/**ფინთილჳ** (ლნტ.)/**ფითილ** (ლნტ., უშგ., ჩოლ.)/**ფითილა** (ჩოლ.) < ქართ. ფითი-ლა (< რუს. **Фитиль** „პატრუქი“ < არაბ. **pātilā**) „ბამბის წნული თოფისათვის (საბა), – ბამბის პატრუქი“, იხ. **ფიტილჳ**

ფინიჳ (ზზ.)/**ფინიჳ** (ლნტ.)/**ფინია** (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ფინია „პა-

ტარა ძაღლი, – გომია“ (შდრ. ბზ. რუსკა, უშგ., ლშხ., ჩოლ. როსკა)

ფინჯალ (ლშხ., უშგ.) < ქართ. ფინჯან-ი (< არაბ. *finjān*) „ფაიფურის ყურიანი ჭურჭელი ყავის, ჩაის და მისთ. დასალევად“

ფიორ (ლშხ., ჩოლ.) „თივის წვრილი ღერო“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ფიორ-ი „მცირე რამ, ერთი ბეწვა, ნამცეცი“

ფირთხილ (ბზ.)/**ფრთხილ** (ბქ.) < ქართ. ფრთხილ-ი „ვინც წინასწარ ზომავს, ითვალისწინებს მოსალოდნელ საფრთხეს და ცდილობს თავი აარიდოს მას...“ (შდრ. ბზ. **მენტხლალ**, ბქ. **მენტხლალ**)

ფირთხილდ (ბზ.)/**ფრთხილდ** (ბქ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ფრთხილ-ად „წინდახედულად“ (შდრ. ბზ. **ქტიჩი-დრლდ/ქტიჩი-დრლუმ**; ზს. **ლგენტხლად**; ბზ., ლშხ., ჩოლ. **მეკუბად**, ლნტ. **მეკუბად**)

ფირთხლიან (ჩოლ.) „მშიშარა (ზედ-მიწ. – ***ფრთხილ-იან-ი**)“ < ქართ. ფრთხილ-ი „ვინც წინასწარ ზომავს, ითვალისწინებს მოსალოდნელ საფრთხეს და ცდილობს თავი აარიდოს მას...“

ფირტენ (ბზ.)/**ფრინტელ** (ზს., ქს.) < ქართ. ფრინ-ვ-ელ-ი „ბუმბულით შემოსილი ხერხემლიანი ცხოველი“ (შდრ. ბზ. **ნაპოლ**, ბქ. **ნაპტრ/ნეპოლ**, ჩოლ. **ნეპოლ**)

ფირფიტა (ზს.)/**ფირფიტა** (ბზ.) / **ფირფიტა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფირფიტა „თხელი, ბრტყელი ნაჭერი ხისა, ლითონისა და მისთ.; დისკო“

ფიტილ (ბქ.)/**ფითილა** (ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) ფიტილ-ი < ქართ. ფითილა (< რუს. **Фитиль** „პატრუქი“ < არაბ. *pātilā*) „ბამბის წნული თოფისათვის“ (საბა), – ბამბის პატრუქი, იხ. **ფინ-**

თილა/ფითილა

ფიტკირ (ზს.)/**ფითკირ** (ჩოლ., უშგ.) /**ქტიტკირ** (უშგ.) < ქართ. ქვ-ით-კირ-ი „ქვა და კირი, ერთად შედუღებული“

ფიტკრინ (ბზ.) „ქვითკირიანი“, *გადატ.* „გამოყრეული“ < ქართ. ქვ-ით-კირ-იან-ი „ქვითა და კირით შედუღებული“

ფიტონა (ჩოლ.) „თარო“ < ქართ. ფიტონ-ი 1. „ვარცლის ფიცარი“, 2. იმერ., ქვ.-რაჭ. „თარო, რაფა“, შდრ. ზ.-იმერ. ფიტონა „პატარა ხის სკამი, რომელსაც მთლიანი ფიცრისავე ფეხები აქვს“, რაჭ., იმერ., გურ. ფიტონ-ა-ი „თხელი ფიცრის პატარა ნაჭერი“

ფიფე (ჩოლ., უშგ.) „თოვლის მტვერი“ < ქართ. ფიფე-ი „თოვლის კრისტალი“ (შდრ. ბზ. **ფითუ**; ჩოლ. **ფირფრე**)

ფიქრ (ზს., ქს.)/**ფექრ** (ლშხ.)⁹⁰ < ქართ. ფიქრ-ი (< არაბ. *fikr*) „თავისთვის, გუნებაში მსჯელობა, რისამე წარმოდგენა, – აზრად ქონა; გუმანი, აზრი...“ (შდრ. ბქ. **მასკორა**, ჩოლ. **მასკორა**)

ფიქრიან (ბქ., ლნტ.) „დარდიანი“ < ქართ. ფიქრ-იან-ი „ფიქრში წასული, დაფიქრებული; დაღონებული“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ლგუკგრე**)

ფიჩქა (ზს.)/**სპიჩქა** (ბზ., ლნტ., ჩოლ.)/**სფიჩქა** (ბქ.)/**სპიჩქა** (ბზ., ლნტ.) < ქართ. სფიჩქა < რუს. *спичка* „ასანთი“

ფიჩხ (ლშხ.)/**ფაჩხ** (ჩოლ.) < ქართ. ფიჩხ-ი „შტოედი შეშა (საბა), – ტოტებიანი პატარა ხე (მოჭრილი) ან ხის ნასხეპი შტო...“ (შდრ. ბქ. **ნაფგრჩხელ**; უშგ. **ფანჩხ**)

ფიც (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. ფიც-ი „აღთქმა, სიტყვის მიცემა, ჩვეულებრივ რაიმე წმინდათაწმიდის მოხსენიებით“ (შდრ. ბზ. **მაღტრა**, ბქ. **მაღტრა**, ლშხ., ჩოლ. **მაღტრა**, ლნტ. **მაღტერა**; ბქ. **ნაბან**)

ფიცარ (ზს., ლნტ.)/**ფიცარ** (ლშხ.,

ჩოლ.) < ქართ. ფიცარ-ი „ორივე მხრით ბრტყელი ხის ნაჭერი, ჩვეულებრივ მორის სიგრძივ ჩამონაჭერი“

ფიცრულ (ზს., ქს.)/**ფიცურილ** (უშგ.) < ქართ. ფიცრ-ულ-ი 1. „ფიცრით ნაგები, ფიცრისა (სახლი, კედელი, ღობე...)“, 2. „ფიცრის სახლი“

ფიცხ (ზს., ქს.) < ქართ. ფიცხ-ი „მალი, სწრაფი, ჩქარი; ბრაზიანი...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ქამქეთ**, ლშხ. **ქამქეთ**; ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ლგფეთე**, ბქ., ლნტ. **ლგფეთე**; ბქ. **ღირჩა**, ლშხ. **ღირჩაჲ**; ჩოლ. **კუტიჭრად**)

ფიცხელ (ბზ.) „თავდაუჭერელი“ < ქართ. ფიცხ-ელ-ი „იგივეა, რაც ფიცხი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ხოლა კაფიშ**; ბქ. **ხოლა კუინტიშ**)

ფიცხლობ (ზს., ლშხ.)/**ფიცხელობ** (ლნტ., უშგ.) < ქართ. ფიცხ-[ე]ლ-ობ-ა „იგივეა, რაც სიფიცხე“ (შდრ. ბზ. **ლიხრინა**, ბქ., ლნტ. **ლიხრინა**, ბქ. **ლიხრინა**, ლშხ., ჩოლ. **ლიხრინა**)

ფიჭ (ზს., ქს.) < ქართ. ფიჭა „ფუტკრისაგან გაკეთებული ცვილის უჯრედები თაფლის დასაგროვებლად და კვერცხების დასადებად“ (შდრ. ზს. **ფარ**)

ფინილ (ბზ., ლშხ.) „მოჩვენება, სწრაფი, უხილავი არსება; გაიძვერა“, **გადატ.** „მელაკუდა, ტყუილების გუდა, მატყუარა, ეშმაკი“ < ქართ. ფინია „პატარა ძაღლი, – გოშია“ (შდრ. ბზ. **მაწუნა**; ლშხ. **ყაყელ**)

ფინილობ (ბზ.) „გაიძვერობა (ზედმიწ. – ***ფინია-უკ-ობ-ა**)“ < ქართ. ფინია „პატარა ძაღლი, – გოშია“

ფლიდ (უშგ.) < ქართ. ფლიდ-ი (< სპარს. **pelid** „არაწმინდა“) „ტყუილ-მაქებარი, ქებით მომადლიერების მოცადი, – მლიქვნელი, ცბიერი, გაიძვერა, გაქნილი“

ფლიტ (ბზ., ლხმ.) < ქართ. ფლურ-ი „ოქროს ან ვერცხლის ფული ძველად“

ფლოსტ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფლოსტ-ი „უქუსლო ქოში“ (შდრ. ბქ. **ლაჩართხარ**)

ფლოქ (ქს.)/**ფლოქტ** (ლშხ.) < ქართ. ფლოქც-ი „ჩლიქი“, იხ. **ფოლ**

ფოთრ (ბზ., ლშხ.)/**ფოტ** (ბქ.) „ჯიხვის ან არჩვის თიკანი“ **ზოოლ.** < ქართ. ფოთრ-ი „ჯიხვის შვილი ერთ წლამდე“

ფოლ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) ფოლ-ი „ცხენის, ჯორის, ვირის და მისთ. ჩლიქი“, იხ. **ფლოქ**

ფოლად (ზს., ლნტ.)/**ფოლედ** (ბქ., უშგ.)/**ფოლად** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფოლად-ი (< სპარს. **pulad** „ბასრი“) „სალი, მოვერცხლისფრო ლითონი, რკინის ნაერთი ნახშირბადთან“ (შდრ. უშგ. **მორთაჟ**)

ფოლექ (ზს.)/**ფოლჯ** (ბზ.)/**ფოლაქ** (ლნტ., ლშხ., ჩოლ.)/**ფულაქ** (ლშხ.) < ქართ. (იმერ.) ფოლაქ-ი (< სპარს. **pulak**) „იგივეა, რაც ღილი“ (შდრ. ბქ. **პერპილ**)

ფოლხ (ლშხ., ჩოლ.) „დავრდომილი, დაუძლურებული“ < ძვ. ქართ. ფოლხვ-ი/ფოლხვე „დუნე, ფომფლე, მოშვებული“, შდრ. იმერ. და-ფორხ-ებ-ა, გურ. და-ფოლხ-ებ-ა, ლეჩხ., იმერ., გურ. ფოხ-იალ-ი (შდრ. ბზ. **ბაზნა**, ლშხ., ლხმ. **ბაზგან**, ლნტ. **ბაზგან**; ზს. **ცონარ**; ბქ. **ტინგბარილ**)

ფორეცხ (ზს.)/**ფოცხურ** (ქს., უშგ.)/**ფორენცხ** (ლხმ.) **ზოოლ.** < ქართ. ფოცხვერ-ი „საშუალო ზომის მტაცებელი ცხოველი კატისებრთა ოჯახისა; ტანზე მუქხალებიანი“

ფორთოჩკა (ზს., ქს.) < ქართ. ფორთოჩკა (< რუს. **форточка**) „სარკმელი“

ფორმა (ზს., ქს.) < ქართ. ფორმა (< ლათ. **forma**) „გარეგნული მოხაზულობა, – მოყვანილობა...“

ფორჩლიკ (ბზ.)/**ფორჩლიკ** (ქს.)/**ფორლიკ** (უშგ.) „ჩლიქი (ზედმიწ. – ***ფოლჩლიქი**–ი)“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ფოლი-„ცხენის, ჯორის, ვირის ერთიანი ჩლიქი“, ჩლიქი-„სქელი რქოვანი წანაზარდი (სახეცვლილი ბრჭყალი) ზოგიერთი ძუძუმწოვარი ცხოველის, „ფერგანპებულის ფრჩხილი“ (საბა), შდრ. გურ. ქლიკ-ი „ფეხი“, ფშ. ქლიკა „ფეხი“, მოხ., აჭარ. ქლიკ-ი „ჩლიქი“, რაჭ. ქლიკ-ი „ჩლიქი“...

ფორხილ (ლშხ., ჩოლ.)⁹¹ < ქართ. ფორხილ-ი „ფეხის არევით სიარული, – ბარბაცი, ბარგანი, ბორძიკი“

ფოსტა (ზს., ქს.)/**ფომტა** (ბზ., ლნტ.)/**ფომდა** (ბქ.) < ქართ. ფოსტა (< რუს. **почта** < ფრანგ. **poste**) 1. „სახელმწიფო დაწესებულება, რომელიც აწარმოებს კორესპონდენციების, ამანათებისა და მისთანათა გაგზავნა-გამოგზავნას დანიშნულების ადგილას, ადრესატებისათვის გზავნილებათა ჩაბარებას“, 2. „საფოსტო განყოფილება...“

ფოსტა-ტელეგრაფი კანტორა (ლნტ.) < ქართ. ფოსტა-ტელეგრაფის კანტორა (< ქართ. ფოსტა < ფრანგ. **poste**, ქართ. ტელეგრაფ-ი < ბერძ. **tele** „შორს“ და **graphō** „ვწერ“ და ქართ. კანტორა < გერმ. **kontor** რუს. ენის მეშვეობით) „ფოსტისა და ტელეგრაფის კანტორა, დაწესებულება“

ფოლორ (ჩოლ.)/**ფულურ** (ლშხ.) < ქართ. ფოლორო „იგივეა, რაც ფულურო“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **ბარლუ**, ბზ. **ბოლო**, ლნტ. **ბარლუ**; ბქ. **ბადლუ**)

ფომომ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ხევს.) ფომომ-ი „ფუყე, გამოფიტული; დამღარი, დაჩუტებული, ფშუტი (კართოფილი, ბოლოკი...)“

ფოჩ (ზს., ქს.) < ქართ. ფოჩ-ი 1. „დავის კონა“ (საბა), – რამეზე (მაგ.: ფარდა-

ზე, სუფრაზე, ყაბალახზე და მისთ.) მოვლებული ან დაკიდებული ფუნჯად ძაფები, ზონრები“, 2. „ბოლქვოვან მცენარეთა (ხახვის, ნივრის...) ფესვები...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ქარქაშ**, ლშხ. **ქარქაშ**; ზს. **ჩიჩხუ**; უშგ. **ქოჩქე**; უშგ. **კუინჭილ**)

ფოცხ (ბქ.) 1. „ფოცხი“, 2. „ანკესი“ < ქართ. ფოცხ-ი „სასოფლო-სამეურნეო იარაღი გრძელტარიანი, ხის ან რკინის კბილებიანი, ხელით სამუშაო...“ (შდრ. ზს., ლშხ. **ლემდიქ**, ლნტ., ჩოლ. **ლემტიქ**)

ფოხალ (ზს., ლნტ.)/**ფოხალ** (ქს., უშგ.) 1. „ჩაფი; კოკა“, 2. „ბათმანი“ < ქართ. (რაჭ., იმერ., ქიზიყ.) ფოხალ-ი „საწყაო ერთეული“

ფოხლიან (ლშხ.) „ერთჩაფიანი, ბათმანიანი (ზედმიწ. – ***ფოხლ**-იან-ი)“ < ქართ. (იმერ., ქიზიყ.) ფოხალ-ი „საწყაო ერთეული“

ფონთხ (ბზ.)/**ფენტხ** (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/**ფონთხ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ფანთხ** (ჩოლ.) < ქართ. (გურ., ქიზიყ.) ფენტხ-ი „გვერდის უნეკნებო ნაწილი საკლავისა, – პურტი“, შდრ. რაჭ. ფენტხელა „საქონლის ფენტხის ტყავი, – თხელფერდი“, გურ. ფანთხ-ი

ფოლიკ (ბზ.)/**ფელიკ** (ზს., ქს.) „ფელიკი (საკლავის მეოთხედი)“ < ქართ. (რაჭ., გურ., ქიზიყ.) ფელიკ-ი „დიდი ნაჭერი ხორცისა; ხორცის ნაჭერი ან ნაწილი; დაკლული ღორის ნახევარი; საკლავის მეოთხედი“

ფორა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ფორა** (ბქ., ლნტ.) „დამარცხება, წაგება“ < ქართ. ფორა (< იტალ. **fora** „წინ“) „ძლიერი მოთამაშისაგან სუსტისათვის წინასწარ მიცემული ქულების ან სვლების გარკვეული რაოდენობა (მაგ., ჭადრაკში, ბილიარდში...)“

ფრანგულა (ლნტ.) / **ფრანგულაი**

(ჩოლ.)/**ფრანგულა** (ლხმ.) ბოტ. < ქართ. (ზ.-იმერ., ქართლ.) ფრანგულა „ყურანის, ვენახის ერთგვარი ჯიში“

ფრანცია {თუფე}/**ფრაციელ** (ჩოლ.) „ფრანციელი თოფი“ < ქართ. ფრანცია „საფრანგეთი“

ფრანცელი (ლშხ.) < ქართ. ფრანცი-ელ-ი „ფრანგი“

ფრანგ (ზს.)⁹² „სწრაფი, მარჯვე (აღა-მიანი)“ < ქართ. (ქიზიყ.) ფრანგ-ვა „კარგად, აღმასივით ჭრა“, შდრ. ფშ., მოხ., თუშ., ხევს. ფრანგ-ულ-ი „ერთგვარი ხმალია, რომელიც შუა საუკუ-ნეებში საფრანგეთიდან შემოვიდა ჩვენ-ში“ (შდრ. ლშხ. **ფრანტ**)

ფრონტ (ზს., ქს.) < ქართ. ფრონტ-ი (< ფრანგ. **front** < ლათ. **frons**-იდან „შუბ-ლი“) „ბრძოლისველი; სამხედრო წყო-ბილება...“

ფსონ (ზს., ქს.) < ქართ. ფსონ-ი 1. „ამ-ხანაგების ნადიმი თავ-თავისი ხარ-ჯით, – ნადიმი, ქეიფი“, 2. „ზოგიერთ ბანქოს თამაშში – ბოლოს ასაყვანად დარჩენილი ქაღალდები“

ფსხილ (ჩოლ.) „მატლი (ხორცისა)“ **ზოოლ.** < ქართ. (რაჭ.) ფსხილ-ი „იგი-ვეა, რაც მსხმილი, მწერთ კვერცხი (სა-ბა)“, შდრ. ბზ. **კვხ**

ფუთ (ზს., ქს.) < ქართ. ფუთ-ი (< რუს. **Пуд**) „წონის რუსული საზომი ერთეული...“

ფუთა (ჩოლ.) „შეკვრა“ < ქართ. ფუთა (< არაბ. **ფუტე** „წინსაფარი“) „იგივეა, რაც ბოხჩა“

ფუთიან (ზს., ლნტ.)/**ფუთიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ფუთ-იან-ი (< რუს. **пудовый**) „ერთი ფუთის წონისა“

ფუნჩა (ჩოლ.) „ცუდი შესახედაო-ბის ადამიანი, – ცხვირაბზევილი“ < ქართ. ფუნჩ-ი „ცხვირ-მომრგულო“ (საბა); „მომრგვალო და მოხდენილი

ცხვირი“

ფურნე (ზს., ქს.)⁹³ < ქართ. ფურნე „სპეციალური ღუმელი პურისა და მისთ. საცხობად“

ფურშუკუ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) „თხელი ფაფა“ < ქართ. (რაჭ.) ფურშუკა-დ/ფუმლუ-კა/ფუმრუკა/ფუმრუკ-ი/ ფურშრუკა-დ „წყალში გახსნილი ფქვილი“

ფურჩა (ბზ.)/**ფურჩა**⁹⁴ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) ფურჩ-ა „ფურჩი, სიმინ-დის ნაქურჩალი“, იხ. **ქუნჩალ**

ფურცელ (ზს., ქს.)/**ფორცელ** (ბქ.)/**ფვრცელ** (ლნტ.) < ქართ. ფურცელ-ი 1. „იგივეა, რაც ფოთოლი“, 2. „ქაღალ-დის ნაჭერი, ჩვეულებრივ ოთხკუთხე-დი...“

ფუსდ (ზს.)/**ფუს** (ბზ.)/**ფუს[ტ]ნ** (ზს., ლშხ.)/**ფუსტ** (ლნტ., ჩოლ.) 1. „მეუფე, უფალი, ღმერთი“, 2. „ბატონი, მფლო-ბელი, მბრძანებელი“, შდრ. ასევე მის-გან ნაწარმოები ფორმები – ლი-**ფუსდ** (ზს.)/ლი-**ფუს** (უშგ.) „ბატონობა“, ლი-**ფსტნ**-ე (ზს., ქს.) „ბატონობა, დაპატრო-ნება“, **ფუსნა**-დ „სამღვთო, სამსხვერ-პლო ხარი“ < ადიღ. **ფშე** „ბატონი, მბრძანებელი“, შდრ. ყაბარდ. **ფსე** „თა-ვადი“

ფუტუ (უშგ.) < ქართ. ფუტური „იგი-ვეა, რაც ფუტურო“, იხ. **ფოტორ**

ფუფუნება (ლნტ.) < ქართ. ფუფუნე-ბა „ნებიერად განსვენება“ (საბა), „ყო-ველმხრივ სრული, მდიდრული და უზრუნველი ცხოვრება“ (შდრ. ბზ. **ლინტადალ**, ბქ. **ლინტადალ**, ჩოლ. **ლინტადალ**)

ფუშ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (გურ., აჭარ.) ფუშ-ი „ფერდის ქარი“, „თიანქა-რი“, „ფაშვი“

ფუცხუ (ბზ., ქს.) „რკინის კავი“ < ძვ. ქართ. ფუცხუ/ფოცხუ/ფუცხვ-ი „ხორ-ცის ამოსაღები“, ლეჩხ., რაჭ., მთიულ.

ფუცხვი-ი „ხორცის ამოსაღები ჩანგალი“, „კავოედი რკინა ქვაბიდან ხორცის ამოსაღებად“ (საბა)

ფუწ (ლშხ., ჩოლ.) „წაგების დროს წამოძახილი“ < ქართ. (იმერ.) ფუწ-ი „თამაშობის დროს შეცდომა“

ფურთ (ბზ.)/**ფურთ** (ბქ.) < ქართ. ფურთ-ი „ბანქოს თამაშის ერთ-ერთი სახე“

ფშალა (ბზ.)/**ფშალ** (ბქ.)/**ფშალა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ფშალ** (ლნტ.) 1. „ყლორტი, მორჩი; ნორჩი“, 2. „სვია“ *ბოტ.* < ქართ. (ზ. იმერ.) ფშალა, მშრალა „სვია“, გურ., იმერ. ფშალო „სვია“, შდრ. ჩოლ. **ფიშალა** „ხვიარა ბალახი“

ფშანარ (ჩოლ.) „წყლიანი შამშნარი (ზედმიწ.) – ***ფშან**-ებ-ი ან **ფშან**-არ-ი“ < ქართ. ფშან-ი/ფშა „მდინარისაგან წყარო, მუნვე ახლო გამოდენილი“ (საბა), – ტოტი; ფშანი, 2. „მდინარის პატარა შენაკადი“

ფშუტურა (ლშხ., ჩოლ.) „მჩატე, მსუბუქი, რბილი“ < ქართ. (გურ.) ფშუტურა „შიგნით ცარიელი, ფულურო, – ფშუტურო“

ფშუქიან (ქს.)/**ფშუქიან** (ჩოლ.) „ფეთიანი, ბრაზიანი“ < ქართ. ფშუქ-იან-ი „ბრაზიანი, ხუმტურიანი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ლგფეთე**, ბქ. **ლგფეთე**; ბზ. **ფგლწნა**, ბქ. **ფგლწნა**; ბზ. **თხანა**; ქს.

უკაფ; ბზ., ჩოლ. **ხირნა**; ბქ. **ფხულელა**)

ფჩილა/ფჩილ (ჩოლ.) „ურმის ხელანები“ < ქართ. (იმერ., რაჭ.) ფჩილა, იმერ. ფრჩილა „აჩაჩა ურმის კავიანი ხე, რომლითაც ურემი უღელს უერთდება“

ფხალ (ზს., ქს.) < ქართ. (რაჭ., იმერ., გურ.) ფხალ-ი „ბოსტნეული ან მინდვრის მწვანილი, რომლის ფოთლებს ხარშავენ საჭმელად. || ასეთი ბოსტნეულის ან მინდვრის მწვანილისაგან დაზრდადებული საჭმელი“

ფხაურ (ბზ.) *გადატ.* „დოყლაპია, უმაქნისი“ < ქართ. უ-ფხ-ო „უუნარო, მოუხერხებელი, უნდილი (აღამიანი)“

ფხოტელ (ბქ., ქს.) „სწრაფი, ყოჩაღი, მამაცი“ < ქართ. (ლეჩხ., ქართლ.) ფხოველ-ი „ფხიანი, ყოჩაღი, მარდი, მარჯვე, მამაცი“ (შდრ. ზს., ქს. **ლამარგ**; ბზ., ლშხ. **გამან**; ზს., ლნტ. **ქამქეთ**)

ფხულე (ზს., ქს.)/**ფხოლე** (უშგ.) „თითი“ < ადიღ. **ცა-ხამშ** „ხელის თითი“ (შდრ. ყაბარდ. **ცა-ფხამშ**), ადიღ. **ლწ-ხამშ** „ფეხის თითი“ (შდრ. ყაბარდ. **ლწ-ფხამშ**)

ფგრთქენ (ბზ., ჩოლ.)/**ფგრთქენ** (ბქ., ლნტ.) „ბაგაბუგი“ *ხმამაძე*. < ქართ. ფრთქ-იალ-ი „იგივეა, რაც ფრთხილი“

ქ

ქაბა (ბზ.)/**ქაბა** (ლშხ., ჩოლ.) „სატიროლის, დასაფლავების პური დიდი ზომისა“ < ქართ. ქაბაბ-ი (< არაბ. **kabāb** „მწვადი“) 1. „დაკეპილი ხორცი მოგრძო გუნდებად შემწვარი, ხახვითა და სანელებლით შეკაზმული“, 2. „ფუნთუში“ (საბა)

ქადა (ზს., ქს.)/**ქადა** (ლშხ.)/**ქა-**

დარ/ქადარ (უშგ.) < ქართ. ქადა „ნამცხვარი, რასაც გულად აქვს ცხიმში ასვრემილი, მოხალული ფქვილი“

ქადაგება (ზს., ქს.)/**ქადაგებ** (ბქ.)/**ქადაგ** (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ქადაგ-ება 1. „რელიგიურ-დამრიგებლობითი შინაარსის სიტყვა, ეკლესიაში წარმოთქმული“, 2. „რაიმე მოძღვრების, სწავ-

ლის, იდეის გავრცელება ზეპირად ან წერილობით“, იხ. ლი-ზაჰ-ე

ქადიან [დიარ] (ლშხ.) < ქართ. ქადი-ან-ი [ჰური] „ნამცხვარი, რასაც გულად აქვს ცხიმში ასვრემილი, მოხალული ფქვილი“

ქათიბ (უმგ.) < ქართ. ქათიბ-ი „ქალის ზედა ტანსაცმელი, ბეწვმოვლებული“

ქათნაცერ[ამ] (ლშხ., ჩოლ.) ბოტ. < ქართ. ნაცარ-ქათამ-ა „ერთწლოვანი სა-რეველა ბალახი“ (შდრ. ზს. მესგულა)

ქალაკოდამ (ზხ.)/ქალაკოდამ (ბქ.)/ქალაკოდამ (ლნტ.)/ქალაკოდამ (ლშხ., ჩოლ.) ბოტ. < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ., იმერ.) ქალა-კოდა „ნიუკა, მცენარეა; საჭმელი სოკო“

ქალაქ (ზს., ლნტ.)/ქალაქ (ქს., უმგ.) < ქართ. ქალაქ-ი (< სომხ. *kalak*) „დიდი დასახლებული პუნქტი, ჩეულებრივ, ადმინისტრაციული, სამრეწველო, სა-ვაჭრო და კულტურული ცენტრი“

ქალბატონ (ზს., ქს.)/ქალბატონ/ქალ-ბატონ (ლნტ.) < ქართ. ქალ-ბატონ-ი „ბატონყმობის დროს ბატონის, მემამუ-ლის მეუღლე; პრივილეგირებული წრის წარმომადგენელი ქალი...“ (შდრ. ზხ., ლშხ., ჩოლ. ლფგჰელ, ბქ., ლნტ. ლფგჰელ)

ქალშაჟა (ლშხ., ჩოლ.) ბოტ. < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ., იმერ., გურ.) ქალშავა „თეთრყვავილა ლაშქარა“, გურ. ქალშა-ვად „მრავალწლოვანი თეთრყვავილა მცენარე ლაშქარასებრთა ოჯახისა..., – მხალშავა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ქარშავე

ქანდარა (ზხ.)/ქანდარ (ბქ.)/ქანდარ (ლნტ.)/ქანდარა (ლშხ., ჩოლ.)/ქანდარა (უმგ.) < ქართ. ქანდარა (< არაბ. *qanṭara* „ხიდი, თალი“) „ქათმის საჯდომი ხარი-ხა“, იხ. ქანდ

ქარაცუა (ჩოლ.) „მატყუარა ადამია-

ნი“ < ქართ. (ქართლ.) ქარაქუცა „ჭკუამ-სუბუქი კაცი“ (საბა), – ქარაფშუტა“ (შდრ. ზხ., ლშხ., ჩოლ. ფირცქუთილ; ზხ. მერტყოლალ, ლშხ. მერტყუელალ, ბქ. ნარტყოლალ)

ქარაფ (ზს., ლნტ.)/ქარაფ (ბქ.)/ქარაფ (ლშხ., ჩოლ.)/ქერაფ (ჩოლ.)/ქერაფ (ლხმ.) 1. ზს., ქს. „ქარაფი კლდე, ხრამი“, 2. ქს. „ნამქერი, თოვლის დიდი კედელი“ < ქართ. ქარაფ-ი „კლდის ქიმი“ (შდრ. ლხმ. სარაქტი)

ქარახს/ქარახს (ზხ.)/ქერახს (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/ქარახს (უმგ.) 1. „ყანწი“, 2. ჩოლ. „დიდი და მსხვილი სანთელი“ < ქართ. ქარაგს-ი „დიდი ყანწი, რქის ყანწი, – ჯიხვი“, შდრ. გურ. ქარახს-ი, ფშ. ქარახსა, ზან. (მეგრ.) ქარახს-ი „სვი-რი; რახის დასალევი რქა, ყანწი“

ქარბაქ (ლშხ., ჩოლ.) „საქონლის სა-დგომი“ ტოპ. < ქართ. ქარაბაკ-ი „ნაკა-ვით მოწნული ბაკი“ (საბა)

ქარბაქ (ზხ.)/ქარბაქ (ლშხ., ჩოლ., უმგ.)/ქარბაქ (ლნტ.) „საქონლის დროებითი სადგომი, ბაკი (ქვის ყორით ან ხის ღო-ბით შემოკავებული), ქართა“ < ქართ. ქარა/ქარა-ბაკ-ი „ნაკავით მოწნული ბა-კი“ (საბა), მესხ. კარ-ბაკ-ი „მიწური სა-ხლის შემავალი, კარი და ბაკი ერთად“ (შდრ. ბქ. დურყუ, ზან. (მეგრ.) ქაბარკა – *хлев для коз*, ქარა „ეკალი, ხიწვი“)

ქართ (ზს., ქს.)/ქართ (ბქ.) „აღმოსავ-ლეთი საქართველო“ < ქართ. ქართლ-ი „საქართველოს ერთ-ერთი კუთხე, მისი შუა ნაწილი“

ქართლ-კახეთ (ზს., ქს.)/ქართ-კახეთ (ბქ.) < ქართ. ქართლ-კახეთ-ი „ქართლი და კახეთი“

ქართობლარ (ზხ.)/ქართოფლარ/ქარ-თოფილარ (ლშხ.)/ქართოფილი [დიარ] (ლნტ.)/კართოფლარ/ქართოფლარ (ჩოლ.) „კარტოფილისგულიანი პური“

< ქართ. კარტოფილ-იან-ი „კარტოფლი-საგან მომზადებული პური“ (შდრ. ლზმ. **ლგგრდტიშ**)

ქართველ (ზს., ქს.) < ქართ. ქართ-ველ-ი „საქართველოს ძირითადი მოსახლე“, იხ. **მექართ**

ქართული (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ქართულ** (ზს., ქს.) < ქართ. ქართ-ულ-ი 1. „საქართველოს და ქართველების კუთვნილი, დამახასიათებელი“, 2. „ქართული ენა“, 3. „ქართული სიტყვა...“, იხ. **ლმქართუ**

ქარაღ (ლზმ., ჩოლ.) „რეგმატიზმიანი (ზედმიწ. – *ქარ-იან-ი)“ < ქართ. ქარ-ი „სახსრებისა და კუნთების დაავადება, – რეგმატიზმი“

ქარტა (ზს., ქს.) *მინერ.* < ქართ. ქარვა (< სპარს. **ქეჰ-როზა***) „მაგარი, გამჭვირვალე ფისოვანი ნივთიერება ყვითელი ფერისა; იყენებენ სხვადასხვა სამკაულებისა და წვრილმანი ნივთების დასამზადებლად ან რისამე მოსაპირკეთებლად“

ქარტასლა (ლზმ., ჩოლ.)/**ქარტასლჷ** (ლნტ.)/**ქარტასტა**/**ქარტასტა** (ჩოლ.) < ქართ. ქარვასლა (< სპარს. ქა*რავა*ნსარაი, სპარს. **karevan** და თურქ. **saray** „სახალე“) „ქარავნის დასადგომი, ვაჭრების სადგომი, – ფუნდუკი“

ქარტან (ზს.)/**ქარტან** (ლზმ., უშგ.)/**ქარაჟან**/**ქარაჟან** (ლნტ.)/**ქარაჟან** (ჩოლ.) „გუნდი“ < ქართ. ქარავან-ი (< ფალ. **kārvān**) 1. „მოგზაური“ (საბა), 2. „საპალნიანი საკიდარი ცხოველები, უპირატესად აქლემები“

ქარქაშ (ზს., ლნტ.)/**ქარქაშ** (ლზმ., ჩოლ.) < ქართ. ქარქაშ-ი (< სპარს. **karr(d)kaš** „ხმლის, ხანჯლის, დანის და მისთ. ბუდე“, იხ. **ჟერჩხ**)

ქარღალთ/**ქალღართ** (ზზ., ლნტ.)/**ქალღალთ** (ზზ., ქს.)/**ქარღალდ** (ზზ.)/**ქარღათ**

(ზქ.)/**ქალღალდ/ქალღალთ** (ლზმ., ჩოლ.)/**ქალღართ** (უშგ.) 1. „ქალღალი“, 2. ქს. „წერილი“ < ქართ. ქალღალ-ი (< არაბ.-სპარს. **kagit/kayāz**) „სპეციალური მასალა საწერად, სახატავად, საბეჭდავად და სხვ.“

ქარცეცხლ (ჩოლ.) < ქართ. (გურ., იმერ. რაჭ.) ქარ-ცეცხლ-ი „კანის ავადმყოფობა: წვრილი გამონაყარი და ძლიერი ქავილი იცის; კანი იქერცლე-ბა“⁹⁵

ქარხანა (ზს., ქს.)/**ქარხანა** (ლზმ., ჩოლ.) < ქართ. ქარხანა (< სპარს. **kar** „საქმე“ + **xana** „სახლი“ = **ქა*რხა*ნა**) „მსხვილი სამრეწველო საწარმო“

ქასანიკ (ლზმ., ჩოლ.)/**ქასანიკ** (ლნტ.) < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) ქასანიკ-ი „ემშაკი, გაიძვერა, გაქნილი ადამიანი“ (შდრ. ზს., ქს. **გუეფ**; ბზ., ლზმ. **ფინილ**; ლზმ. **ჩოღლოთ**, ლნტ. **ჩოღლათ**, ჩოლ. **ჩოღ-მოთ**; ბზ. **მაზგარ**, ბქ. **მზგარ**)

ქასრ (ჩოლ.) „ჭაობის მცენარე“ *ბოტ.* < ქართ. ქასრა „აბეზარი სარეველა ბალახი მარცვლოვანთა ოჯახისა; გრძელფესურებიანი (რომლითაც მრავლდება მეტწილად)“

ქაფ¹ (ზს., ქს.) < ქართ. ქაფ-ი (< სპარს. **kaf**) 1. „წვრილი ბუშტების თეთრი გაუმჭვირვალე მასა სითხის დუღილით, ნჯღრევით, ღელვით ან სხვაგვარი მოძრაობით ზედაპირზე მოგდებული“, 2. „საპნის სითხეში გაქნით მიღებული თეთრი ბუშტების მასა“, 3. „დუჟი, დორბლი...“ (შდრ. ბზ., ლზმ., ჩოლ. **პერ**, ბქ., ლნტ. **პერ**)

ქაფ² (ზს., ქს.) „ტვირთი“ < ქართ. ქაფ-ი „აბჯრის ნაწილი – ჯავშნის სამხარილი“ (საბა), შდრ. ჯავშან-ქაფ-ი (შდრ. ზს., ქს. **ქაფ**; ზს. **ლზბ**, ბქ., ლნტ. **ლზბ**, ლზმ., ჩოლ. **ლზბ**)

ქაფან (ზს., ლნტ.)/**ქაფიან** (ლზმ.,

ჩოლ.) < ქართ. ქაფ-იან-ი (< ქაფ-ი < სპარს. **kaf**) „აქაფებული, ქაფმოდებული“ (შდრ. ზზ. პერწლ, ბქ. პერტჷ, ჩოლ. პერწლ)

ქაფქირ (ბქ.) < ქართ. ქაფქირ-ი (< სპარს. **kafgīr**) „დაჩგრეტილი დიდი კოფ-ი ქაფის მოსახდელად და წვნიანიდან რისამე ამოსაღებად“ (შდრ. ბქ. პერიშ ლჷკდარ)

ქაფჩა (ზს., ქს.)/**ქაფჩაჲ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ქაფჩა (< არაბ.-სპარს. **kafča** „საწვნი“) „კალატოზის იარაღი რკინისა, სამკუთხა, ხისტარიანი; იხმარება კირ-ქვიშის ხსნარის კედელზე გასასწორებლად და სალესად“

ქაქ (ჩოლ.) „ფაფა“ < ქართ. (გურ., იმერ.) ქაქ-ი-ა/-ე „ფაფა; რძისა და სელის ფაფა“ (შდრ. ბქ. გაგ)

ქაქან (ჩოლ.) < ქართ. ქაქან-ი „გაუთავებელი, გაბმული ხმამაღალი ლაპარაკი“ (შდრ. ჩოლ. ლიქაქაქა)

ქაშაგ (ზს.)/**ქაშაგ** (ლშზ., ჩოლ.)/**მეშაგ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ქაშაგ-ი „ჩერქეზი, „ყაზარდოელი“, შდრ. ქაშაგ-ი (< ოს. **kaşæg**) „მოზრდილი ტყვე“ (საბა)

ქაშან (ზზ., ლნტ.)/**ქაშან** (ლშზ., ჩოლ.) „საცალფეხო ბილიკი“ < ქართ. (იმერ., აჭარ.) ქაშან-ი „საშენი მასალის დასაცურებელი ბილიკი ტყეში; „შამბთა და თოვლზედ გაქელილი გზა“ (საბა), შდრ. უშგ. ლაკდაბან

ქაშუეთ (ბქ.) „სამოვარი“ ტოპ. < ქაშუეთ-ი „არქიტექტურული ძეგლი, საკულტო ნაგებობა“

ქაშუეთ (ზზ.) „ლენჯერის ერთ-ერთი სოფლის სახელწოდება“ ტოპ. < ქაშუეთ-ი „არქიტექტურული ძეგლი, საკულტო ნაგებობა“

ქაშუეთ (ზზ., ჩოლ.)/**ქაშუეთ** (ბქ.)/**ქაშუეთ** (ჩოლ.) < ქართ. ქაშუეთ-ი „არქიტექტურული ძეგლი, საკულტო ნაგებობა“

ქაშუეთობ / **ქაშუათობ** / **ქაშუათობ** (ზზ.) /**ქაშუეთობ** (ბქ.)/**ქაშუეთობ** (ჩოლ.) რელიგ. < ქართ. ქაშუეთ-ობ-ა „ქაშუეთობის დღესასწაული“

ქაჩალ (უშგ.) < ქართ. ქაჩალ-ი (< სპარს. **ქაჩალ**) „კაცი, რომელსაც თავზე თმა არ ამოსდის, – მელოტი“ (შდრ. ზზ. მუსტატა, ბქ. სტუფა; ბქ. ჭგგირ, უშგ. ჭგგერ; ჩოლ. ფხიკ)

ქაჩაჩ (ლშზ.) < ქართ. ქაჩაჩ-ი 1. „ცხენისა, ვირისა და მისთანათა გაუპობელი ჩლიქი“, 2. კახ., იმერ. „ცხენის საოლავის გრძელი ბალანი“ (შდრ. ბქ. **ქაჩაჩ** „ფეხსაცმელი“)

ქაჯალეთ (ზზ.) „ზღაპრის ტოპონიმი“ < ქართ. ქაჯ-ავ-ეთ-ი (< ქაჯ-ი < სპარს. **kaž** „ყალბი“) „ქაჯთა ციხე-ქალაქი, სამეფო, რასაც ქართულ ფოლკლორში „მამვრალი გიორგი“ ებრძვის და ამარცხებს...“, იხ. **ქაჯაუთ**

ქაჯაუთ (ზზ.) „ზღაპრის ტოპონიმი“ < ქართ. ქაჯ-ავ-ეთ-ი (< ქაჯ-ი < სპარს. **kaž** „ყალბი“) „ქაჯთა ციხე-ქალაქი, სამეფო, რასაც ქართულ ფოლკლორში „მამვრალი გიორგი“ ებრძვის და ამარცხებს...“, იხ. **ქაჯალეთ**

ქაჯეთ (ზზ.) „ზღაპრის ტოპონიმი“ < ქართ. ქაჯ-ეთ-ი (< ქაჯ-ი < სპარს. **kaž** „ყალბი“) „ქაჯთა ციხე-ქალაქი, სამეფო, რასაც ქართულ ფოლკლორში „მამვრალი გიორგი“ ებრძვის და ამარცხებს...“, იხ. **ქაჯალეთ** და **ქაჯაუთ**

ქაჯრამ (ზზ.)/**ქაჯრან** (ბქ.)/**ქაჯრა** (ლშზ.)/**ქაჯარან** (ლნტ.) „მოუსვენარი, ცელქი, დაუდევარი, ქაჯანა (ზედმიწ. – *ქაჯ-ი-ა)“ < ქართ. ქაჯ-ი (< სპარს. **kaž** „ყალბი“) *ცრუმორქ*. „ავისული, ემბაკი“ (შდრ. ზზ. **ტაფრამ**, ბქ. **ტაფ[ა]რან/ტაფრელან**; ზს. **უისამ**; ბქ. **ფისინტარ**; ლშზ., ჩოლ. **ქიცქიცამ**; ჩოლ. **ტურბელ**)

ქანდ (ბქ.) „საფეხური“ < ქართ. ქან-

დარა (< არაბ. **qanṭara** „ხიდი, თალი“) „ქათმის საჯდომი ხარხა“, იხ. **ქანდარა**
ქანც {მეჩდე} (ბზ.)⁹⁶ „უილაჯო“ < ქართ. ქანც-ი 1. „ძალღონე, არაქათი“, 2. „მეტად დამამგვრალი“ (საბა)

ქარ/ქარალ (ზს., ლნტ.)/**ქარ** (ლშზ., ჩოლ.) „ქარები, რევმატიზმი“ < ქართ. ქარ-ი „სახსრებისა და კუნთების დაავადება, – რევმატიზმი“

ქც (ბზ.)/**ქეც** (ლშზ.) „ქერტლი“ < ქართ. ქეც-ი 1. „კანის ერთგვარი ავადმყოფობა; ქავილი იცის, თმა-ბალანს აყრევენებს და კანს შაშრავს“, 2. „იგივეა, რაც ქერცლი“ (შდრ. ბქ. **ქარჩ/ჯ**; ლხმ. **ფიქშირ**), იხ. **ქერცლ**

ქაჯ (ზს., ლნტ.)/**ქაჯ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ქაჯ-ი (< სპარს. **kaž** „ყალბი“) *ცრუმორწ*. „ავისული, ეშმაკი“ (შდრ. ზს., ქს. **გუჟეფ**; ბზ. **სამაღ**, ბქ. **სამაღ**; ლშზ. **ყაყელ**)

ქაჯიჰეშმა/ქაჯეშმა (ბზ.)/**ქაჯეშმა** (ბქ., ლნტ.)/**ქაჯეშმა** (ზს.)/**ქაჯეშმა** (ლშზ., ჩოლ.)⁹⁷ < ქართ. ქაჯ-ი (< ფალ. **kaž** „ყალბი“) *ცრუმორწ*. „ავისული, ეშმაკი“ და ეშმა (< ფალ. **hěšm**) „ბოროტი გენია, ავი სული, სატანა“, შდრ. ძვ. ქართ. ქაჯ-ეშმა

ქამ (ბზ.)/**ქამ** (ბქ., ლნტ.)/**ქამ** (ლშზ., ჩოლ.) „გარეთ“ < ადიღ. **ხ'გმ** „უცხო; გარეშე“, შდრ. ყაბარდ. **ხ'ამ** „უცხო; გარეშე“

ქამიშ/ქამეშ (ბზ.)/**ქამე/ქამიშ** (ბქ., ლნტ.)/**ქამეშ** (ჩოლ.) „გარე, გარეთა, გარეშე; უცხო“ < ადიღ. **ხ'გმ** „უცხო; გარეშე“, შდრ. ყაბარდ. **ხ'ამ** „უცხო; გარეშე“

ქეთეჟან (ბქ.)/**ქეთეჟან** (ლშზ., ჩოლ.) /**ქეთათან** (ჩოლ.) *ანთრ*. < ქართ. ქეთე-ვან-ი (< სპარს.) „ქალის საკუთარი სახელი“⁹⁸

ქეიფ (ზს., ქს.) < ქართ. ქეიფ-ი (< არაბ. **kayf**) „ლბინი, დროს ტარება, ნა-

დიმი ღვინის სმით, – ღრეობა...“ (შდრ. ბზ. **ლახიადაღ**, ბქ., ლნტ. **ლახედაღ**, ლშზ., ჩოლ. **ლახადაღ**)

ქენჩერ (ჩოლ.) „ჯაგარი“ < ქართ. (იმერ.) ქენჩერ-ი/ქენჩერო „ღორის ზურგის ჯაგარი“ (შდრ. ზს., ქს. **მაგუ**)

ქერ (ქს.) < ქართ. ქერ-ი (< ბერძ. **κρυ**) „თავთავიანი პურეული მცენარე“ (შდრ. ზს., ქს. **ჭემინ**)

ქერაი¹ (ჩოლ.) < ქართ. ქერა „ბაცი ყვითელი, თაფლისფერი, ჩალისფერი (თმა)“, შდრ. ბქ. **ქისორ**

ქერაი² (ლშზ.) „ხარის სახელწოდება“ < ქართ. ქერა „ბაცი ყვითელი, თაფლისფერი, ჩალისფერი (თმა)“

ქერდან (ზს.) „ნაჭერი, ჩვარი“ < ოს.-ალან. **kærdæn** „ქსოვილის ნაჭერი, თავშალი“

ქერტელ (ლშზ., ჩოლ.) / **ქერტილ** (ჩოლ.) < ქართ. ქერტლ-ი „თმათ ანაცვივნი თებო“ (საბა), „კანის რქოვანი უჯრედებისა და კანის ცხიმის წვრილი ნაწილაკები, რომლებიც გროვდება თავზე თმის ძირებთან...“ (შდრ. ზს. **ქარჩ/ჯ**; ლხმ. **ფიქშირ**)

ქერქ (ზს., ქს.) < ქართ. ქერქ-ი „კანი, ტყავი...“ (შდრ. ზს., ლშზ. **ცილ**, ლნტ. **ცირ**; ზს., ლშზ., ჩოლ. **ტეფ**)

ქერცლ (ბზ., ლშზ.) < ქართ. ქერცლ-ი (< ოს. **kærc**) „რქოვანი ან ძვლოვანი წარმოშობის პატარ-პატარა ფირფიტები თევზების, ქვეწარმავალთა სხეულზე, ზოგი ფრინველის ფეხებზე და ზოგი ძუძუმწოვრის კუდაზე, – ქიცვი“ (შდრ. ბქ. **ფიქშირ**), იხ. **ქაც**

ქეშელაი (ლშზ.) < ქართ. ქეშელ-ი „მოუკუპრავი თხიერი“ (საბა), ზ.-რაჭ. „საღვინე ტიკი“

ქეშიკ (ლნტ., უშგ.) < ქართ. ქეშიკ-ი 1. „წარჩინებული პირის (მეფის...) მცველი“, 2. *ეთნ.* „საქონლით ხარკის ამკრე-

ფი და ფარეში“

ქეშიკობ (ლნტ.) < ქართ. ქეშიკ-ობ-ა „ქეშიკის საქმიანობა“

ქესა/ქისა (ბზ.)/**კისა**[**დლ**]/**ქისა** (ბქ.) /**ქესა** (ქს., უშგ.)/**ქესაი**/**კისაი** (ლშხ.) /**კისა** (ლნტ.)/**კისაი** (ჩოლ.) < ქართ. ქისა (< არაბ.-სპარს. **kisä**, ფალ. **kisak**, შდრ. ძვ. ქართ. ქისაკი, სომხ. **ksak**) „მომცრო პარკი (ტყავისა ან რაიმე ქსოვილისა) ფულის ან სხვა წვრილმანი ნივთებისათვის...“ (შდრ. უშგ. **ჯურდან**)

ქილ (ბზ., ქს.)/**ქელ** (ზს., ლნტ.) < ქართ. (ლექზ., იმერ.) ქილ-ი „ეშვი, ღოჯი“

ქილაი (ჩოლ.) < ქართ. ქილა (< არაბ. **kail** „ხორბლეულის საწყაო“) „პირფართო, უმუცლო ჭურჭელი თიხისა, მინისა – ერბოსა, მურაბისა და მისთ. შესანახავად და მაწვნის ჩასადედეზლად...“

ქილარ (ბზ.)/**ქილა** (ბქ.)/**ქილარ** (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/**ქილარ** (ლნტ.) „ღოჯებიანი (ზედმიწ. – **ქილ**-იან-ი)“ < ქართ. (ლექზ., იმერ.) ქილ-ი „ეშვი, ღოჯი“ (შდრ. ჩოლ. **ქილაფშარაი**)

ქილიქ (ქს.) „კუთხე (შენობისა)“ < ქართ. რაჭ., იმერ., კახ. ქილიქ-ი, რაჭ., იმერ. ქილუქ-ი „ფიცრების ნასკვი სახლის კუთხისა“, ქილიკ-ი „ფიცარი, დაჭდობილი ერთმანეთში გასაწყობად“ (საბა)

ქილუარდ (ზს., ლნტ.)/**ქირუად** /**ქირუალდ** (ბქ.)/**ქილიაუ**/**ქლიაუ** (ლშხ., ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. ქლიავ-ი „საშუალო ტანის ხეხილი ვარდისებრთა ოჯახისა...; ამ ხეხილის ნაყოფი“

ქიმრ (ბზ.) < ქართ. ქიმ-ი „გამოშვერილი, წაწვეტებული ნაპირი (რისამე)“

ქინქლ (ზს., ლშხ.) „მუშლი“ **ზოოლ.** < ქართ. ქინქლა „პატარა ბუზი“

ქინზ (ზს.)/**ქინძ** (ქს.) **ბოტ.** < ძვ. ქართ. ქინძ-ი „მწვანელი ქოლგოსანთა ოჯახისა“

ქინძისთაუ (ზს., ქს.)/**ქინისთაუ** (ბზ.) /**ქინზისთაუ** (ბქ.) < ქართ. ქინძ-ის-თავ-ი „ლითონის პატარა წვრილი ღერი, თავმრგვალი და წვერწვეტი, ხმარობენ რისამე დასამაგრებლად, მისამაგრებლად“, იხ. **ბულაუტა**

ქირა (ზს., ქს.)/**ქირა**[**დ**] (ზს., ლნტ.) /**ქირა** (ბქ.)/**ქირაი** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ქირა (< არაბ. **ქირა*****y/kirā**) „სასყიდელი სხვისი სახლის, პირუტყვის თუ რაიმე ნივთისა თუ იარაღის გამოყენებისათვის“

ქირდაუ/**ქირდაუ** (უშგ.) < ქართ. ქირდ-ვა „აუგის თქმა, ლაპარაკი ვინმეზე, – ძრახვა, დაცინვა, კიცხვა, კილვა“ (შდრ. ზს. **ლაგაც**; ზს. **ლილგაცაღ**, ბქ. **ლილგაცაღ**; ზს. **ლიჯღაუ**, ბზ. **ლიჯღაუ**, ბქ. **ლიჯღაუ**; ჩოლ. **ლიყუტუდეღ**)

ქირდიან (ჩოლ.) „დამცინავი (ზედმიწ. – ***ქირდ**-იან-ი)“ < ქართ. ქირდ-ვა „აუგის თქმა, ლაპარაკი ვინმეზე, – ძრახვა, დაცინვა, კიცხვა, კილვა“

ქირურგ (ზს., ქს.)/**ქილურგ** (ჩოლ.) < ქართ. ქირურგ-ი (< ბერძ. **χειρουργική** „ხელით მოქმედება“) „ქირურგიის სპეციალისტი ექიმი, – დასტაქარი“

ქისონაი (ჩოლ.) „მეტისმეტი თეთრი“ < ქართ. (ლექზ.) ქისონ-ი „ზოლ-ზოლად თეთრად და შავად შეფერადებული ქსოვილი (შალი); თავგისფერი“ (შდრ. ბქ. **ქისორა**)

ქისოტ (ჩოლ.) „მსუსხავი ქარი“ < ქართ. (მესხ.) ქსიტ-ვა (ქარისა) „მსუსხავი ქარის ქროლა = ქარი ქსიტამს“

ქიშუარდი (ზს.)/**ქიშუარდი** (ლშხ., ჩოლ.) **ანთრ.** < ქართ. ქიშვარდ-ი (< ირან. **kishwad** ქიშვადი/ქეშვადი „მითოლოგიური გმირის სახელია და ნიშნავს მწყაზარს“; სპარს. ქიშვარი/ქიშვარდი „ქვეყანა, მხარე“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ქიჩქიჩ/ქიჩქიჩ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ლექს.) ქიჩ-ქიჩ-ი „ჩაქჩაქით სიარული“

ქლიბ (ზხ., ქს.)/**ქელიბ/ქილიბ** (ბქ.) < ქართ. ქლიბ-ი „ნაჭდევებიანი ფოლადის ძელაკი, რომლითაც ფხეკენ ლითონს“

ქობაღლიშერ (ბქ.) „შტო-გვარის აღმნიშვნელი სახელი, რომელიც უკავშირდება სიმდიდრეს/სიუხვეს, ხორბლისა და პურის უხვად ქონას (ზედმიწ. – ***ქობალ**-ის-ან-ი)“ < ზან. (მეგრ.) ქობალ-ი „იფქლის ხორბალი; პური“, შდრ. მე-ქობალ-ე „მეპურე“, ნა-ქობალ-უ „ნაპურალი“, ქობალ-ამ-ი „ხორბლიანი; პურიანი“, ო-ქობალ-ე „საპურე ყანა, ადგილი...“, ლაზ. ქოვალ-ი...

ქობა (ზხ.)/**ქობა** (ბქ., ლნტ., უშგ.)/ **ქობა** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ქობა „არშია“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ქარქაშ**, ლშხ. **ქარქაშ**; ზს. **ჩიჩხუ**; უშგ. **ქორქე**; უშგ. **კუინჭილ**)

ქონ (ქს.) < ქართ. ქონ-ი „ხორცის სიპოხე (საბა), – ცხოველთა სხეულის ცხიმი“ (შდრ. ზს. **ჰყან**, ჩოლ. **ჰყან**)

ქონაბ/ქონებ[ა] (ზს.)/**ქონებ[ა]** (ქს.)/ **ქონაბ** (ლნტ.) < ქართ. ქონ-ებ-ა „ავლადიდება, დოვლათი“ (შდრ. ზხ. **მალტან**, ბქ., ლნტ. **მალტან**, ლშხ. **მალტუნ**)

ქონდორ/ქუნდარ (ბქ.)/**ქონდარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ქონდარ** (ჩბხ.) **ბოტ.** < ქართ. ქონდარ-ი (< შვედ. **kyndel**) „მწვანელი ტუჩოსანთა ოჯახისა; ფოთლები საჭმლის შესაკაზმავად გამოიყენება“

ქონობ (ლშხ.) **ზედმიწ.** – ***ქონ-ობ**-ა < ქართ. ქონ-ი „ხორცის სიპოხე (საბა), – ცხოველთა სხეულის ცხიმი“ (შდრ. ზს. **ჰყანობ**)

ქორგა (ზს., ქს.)/ **ქოლგა** (ზხ.) < ქართ. ქოლგა (< სპარს. **kūlgā**) „წვიმისა და მზისაგან დასაცავი ხელში დასაჭერი დასაკეცი მოწყობილობა...“, შდრ. ზან.

(მეგრ.) ქორგა

ქორგილ (ზხ.) „ბაბუაწვერა (ზედმიწ. – ***ქოლგ**-უკა)“ **ბოტ.** < ქართ. ქოლგა (< სპარს. **kūlgā**) „წვიმისა და მზისაგან დასაცავი ხელში დასაჭერი დასაკეცი მოწყობილობა...“

ქოსა (ზს., ქს.)/**ქტასა** (ზხ.) < ქართ. ქოსა „ბუნებრივად უწვერულვაშო ადამიანი, – პოპლიკა“ (საბა), შდრ. ბქ. **ქისორა**; ჩოლ. **კაპეწ**

ქოფა (ბქ.) < ქართ. ქოფაკ-ი (< თურქ. **köpek** „ქოფაკი, ძაღლი“) 1. „დიდი, ბანჯგვლიანი ძაღლი, – ბოღვერა, თართი“, 2. **გადატ.** „სალანძლავი სიტყვა“

ქომ (ზს., ქს.) < ქართ. ქომ-ი „მაღალქუსლიანი, ჭვინტიანი ფეხსაცმელი, უპირატესად საშინაო (საზამთრო)...“ (შდრ. ლხმ. **ლაქაჩა**)

ქორ (ბქ.) „გროვა (ხილისა, თივისა, კარტოფილისა...)“, შდრ. ბქ. **ქორ-ქორდ** „გროვა-გროვად“ < ქართ. (ჯავახ.) 1. ქორ-ი (< რუს. **Кочёвка/Кочевать**) „შექოჩებული, შეურჩეველად შეკრებილი: ხალხი, ჯარი“, 2. „ბარგი-ბარხანა, საქონელები მსხვილ-წვრილმანი ერთად“, შდრ. ქართ. ქოჩადმავლობა „მომთაბარეობა“ (შდრ. ზს. **ჰუყუტ**, ლშხ. **უყუტ**)

ქოხსამკითხებელი (ბქ.) < ქართ. ქოხსამ-კითხვ-ელ-ო „სოფლის ბიბლიოთეკა-სამკითხველო“

ქრბ (ზხ.)/**ქრლბ** (ლშხ.)/**ქოლბ**(ლნტ.)/**ქტელბ** (ჩოლ.) „ბუჩქი“ < ქართ. (თუშ., ფშ.) ბოლქვ-ი „გროვა, ჯგუფი“ (შდრ. ზს. **ჭტამ**)

ქრლბ-ქრლბდ (ლშხ.)/**ქტელბ-ქტელბდ** (ჩოლ.) „ბუჩქებად (ზედმიწ. – **ბოლქვ-ბოლქვ-ად**)“ **ზმნის.** < ქართ. (თუშ., ფშ.) ბოლქვ-ი „გროვა, ჯგუფი“

ქრაფ (ბქ.) „ხრამი; ნამქერი, თოვლის დიდი კედელი“ < ქართ. ქარაფ-ი „დიდი კლდე (საბა), – ფრიალო, ციცაბო“

ქრთამ (ზს., ლნტ.)/**ქრთამ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ქერთამ** (უშგ., ლხმ.) < ქართ. ქრთამ-ი „საცოდავი ძღვენი (საბა), თანამდებობის პირისათვის მოსასყიდად მირთმეული ძღვენი ან ფული“ (შდრ. ლშხ. **ფანჯანგრილ/ფანჯანკრილ**)

ქრისდე¹ (ზს., ლშხ.)/**ქრისტე** (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „იესო ქრისტე“

ქრისდე² (ზხ.) „სათიბი (ზედმიწ. – **ქრისტე**)“ *ტოპ.* < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „იესო ქრისტე“

ქრისდეთჳე/თეჳე (ზხ.)/**ქრისტეში** *თჳე* (ლნტ.) „დეკემბერი (ზედმიწ. – ***ქრისტე**-[ს] *თვე*)“ *რელიგ.* < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „იესო ქრისტე“ და *თვე* „დროის ერთეული, ასტრონომიული წლის მეორე მეტედი ნაწილი“

ქრისდე-კეთილ (ბქ.) „სიმდიდრე, ქონება (ზედმიწ. – ***ქრისტე-კეთილ**-ი)“ < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „იესო ქრისტე“ და *კეთილ*-ი „სხვისათვის კარგის მსურველი, კარგი გულისა, სათნო; სიკეთე; მოკეთე, მოყვარე, ახლობელი“

ქრისდე მაცხჳრ (ზხ.) „ეკლესია (ზედმიწ. – **ქრისტე მაცხოვარ**-ი)“ *რელიგ.* < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „იესო ქრისტე“ და *სვან. მაცხჳრ* < ძვ. ქართ. *მა-ცხ-ოვ-არ*-ი „მკსნელი, მაცოცხლებელი“, ახ. ქართ. 1. „იესო ქრისტეს ეპითეტი“, 2. „ცხოველმყოფელი, მაცოცხლებელი; ცხოველი, ძლიერი“

ქრისდე მირჳენ (ბქ.) „მირონით და-ნათესავებულნი, ნათელ-მირონი, ნათლია, ნათლიმამა, ნათლიდედა“ *რელიგ.* < ქართ. ქრისტე-[ს] *მირონ*-ი (<

ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“ და **μύρον** „სურნელოვანი ზეთი, ნელსაცხებელი, რომელიც მზადდება ტროპიკულ მცენარეთა ფისისაგან“) „ნათელ-მირონი“

ქრისდე მირჳნობ (ზს.)/**ქრისდე მირჳნობ** (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. ქრისტე-[ს] *მირონ*-ობ-ა (< ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“ და **μύρον** „სურნელოვანი ზეთი, ნელსაცხებელი, რომელიც მზადდება ტროპიკულ მცენარეთა ფისისაგან“) „ნათელმირონობა“

ქრისდეშერ (ბქ.) „შობის კვირა“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. ქრისტე-შ-ობ-ა (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „ქრისტიანული რელიგიური დღესასწაული“

ქრისდეშობისთჳე (ზხ.)/**ქრიშობა-თო** (ლშხ.) < ძვ. ქართ. ქრისტე-შ-ობ-ის-თვე (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „დეკემბერი“, შდრ. *იმერ. ქრიშ-ობ-ის-თვე*

ქრისდესისხლა (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. ქრისტე-სისხლ-ა „მრავალწლოვანი ბალახი ყაყჩოსებრთა ოჯახისა“, გურ. ქრისტე-ს სისხლა-ი „ბალახეული მცენარეა ერთგვარი“ (შდრ. ლშხ. **მგლფი მელილდ, ჭედიშ მელილდ**)

ქრისდეშ (ზხ., ლშხ.)/**ქრისდეშ** (ბქ.)/**ქრისტეშ** (ლნტ.)/**ქრისტეშ** (ჩოლ.) 1. *რელიგ.* „შობა, ქრისტეშობა“, 2. „დეკემბერი, ქრისტეშობის თვე (ზედმიწ. – ***ქრისტე**-ის-[ა])“ < ძვ. ქართ. ქრისტე-შ-ობ-ა (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „ქრისტიანული რელიგიური დღესასწაული“

ქრისდ-იან-ობ (ზს.)/**ქრისტ-იან-ობ** (ბქ., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. ქრისტ-იან-ობ-ა (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός** „მირონცხებული“) „ერთ-ერთი მონოთეისტური რელიგია, რომელსაც საფუძვლად უდევს

ქრისტეს კულტი“, იხ. ლი-ქრდ-იან

ქრისდიან (ზს.)/**ქრისდიან** (ზზ.) /**ქრისდიან** (ლშზ., უშგ.)/**ქრისტიან** (ზზ., ლნტ.)/**ქრისტიან** (ჩოლ.) რელიგ. < ქართ. ქრისტ-იან-ი (< ქრისტე < ბერძ. **christianos**) „ქრისტიანობის აღმსარებელი“

ქრისტეში თუე (ლნტ.) „დეკემბერი, ქრისტეშობის თვე (ზედმიწ. – **ქრისტე-ის-ი თვე**)“ < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. **χριστός** „მორწმუნე“ და თვე „დროის ერთეული“

ქრისტეშობ (ზზ., ლშზ., ჩოლ.) 1. რელიგ. „შობა, ქრისტეშობა“, 2. „დეკემბერი, ქრისტეშობის თვე“ < ძვ. ქართ. ქრისტე-შ-ობ-ა (< ქრისტე < ბერძ. **χριστός**) „ქრისტიანული რელიგიური დღესასწაული“

ქრისტინე (ზს.)/**ქრისტინა**(ბქ., ჩოლ.) /**ქრისტინა** (ლნტ.) ანთრ. < ქართ. ქრისტინე/ქრისტინა (< ბერძ. **Christina** „ქრისტესადმი მიძღვნილი“) „ქალის საკუთარი სახელი“

ქსან (ჩოლ.) „კანაფის ბოჭკოს საზომი; სანთლის ცვილის საზომ-საწონი, სარწყავი“ < ქართ. ქსან-ი „გვერდის ნაოთხალი“ (საბა), იმერ., ლეჩხ. „ლიტრის მეთექვსმეტედი, დაახლოებით ოთხასი გრამი“

ქსუჲ (ჩოლ.) / **ქუსეჲ** / **ქსიჲ** / **ქსეჲ** (უშგ.) „დამინებული, გაქსუვებული ნადირი, ფრინველი...“ < ქართ. ქსუ „შეუჩვეველი, მფრთხალი (ცხოველი, ფრინველი)“, ძვ. ქართ., მოხ. ქსუვ-ი „ველური, მიუკარებელი“, კახ. ქსუ-ი „მფრთხალი“

ქუთაშ (ბქ., ლნტ.)/**ქუთაშ** (ლშზ., ჩოლ.) ტოპ. < ქართ. ქუთაის-ი „ქალაქი და მუნიციპალიტეტი საქართველოში, იმერეთის მხარის ადმინისტრაციული ცენტრი“

ქულა (ზს., ქს.) < ქართ. ქულა 1. „გაპენტილი ბამბის ფთილა“, 2. „მოგების აღმნიშვნელი სათვალავი ერთეული სპორტულ თამაშში, შეჯიბრებაში“

ქულბაქ (ჩოლ.) „სამჭედლო დანადგარი“ < ქართ. ქულბაქ-ი (სხვათა ენაა) „ბაზარი“ (საბა); „ბაზრის დუქნები“, იმერ. ქულბაქ-ი „ქურა“, შდრ. ინგ. ქულბა-დ

ქუნჩალ (ლშზ., ჩოლ.) „სიმინდის ტაროს ჩალა“ < ქართ. (აჭარ.) ქუნჩალ-ი „ფუჩეჩი“, ლეჩხ. ქუნჩალა „ნაქურჩალი, ნაქუჩი, ნაგულა“, იხ. **ფურჩა**

ქურილ / **ქურმილ** / **ქუმირ** (ბქ.) „გრდემლი“ კნინ. ფ. < ქართ. ქურა 1. „საბერვლიანი სამჭედლო კერა ლითონის გასახურებელ-გასალხობელი. || თიხის ჭურჭლის, აგურ-კრამიტის... გამოსაწვავი ნაგებობა“, 2. „მოწყობილობა ცეცხლის გასაჩაღებლად ან რაიმე სხვა სახით სიმხურვალის მისაღებად“

ქურუხუ (ლშზ., უშგ.)/**ქურუხ** (ჩოლ.) „ლეგა, ნაცრისფერი“ < ქართ. ქურუხა „პირქეში, კუმტი, წარბშეკრული, გულმძიმე (ადამიანი)“

ქუფ (ზს., ქს.) 1. „დაწნული კიდობანი“, 2. ზზ. „ბუდე“, 3. ბქ. „გაწურული ყველის შესანახი მოგრძო ჭურჭელი, რომელიც სახლის ჭერზეა ჩამოკიდებული“, 4. ჩოლ. „წვანელებისაგან გაკეთებული ტალახით შეღესილი დიდი ოთხკუთხა გოდორი“ < ზან. (მეგრ.) ქუფ-ე „ფრინველის, ცხოველის დასამწყვდევი გალია; ურმის ლასტი; ხილის შესანახი გოდორი; გოდორყური“, შდრ. ასევე მეგრ. ქუბ-ია „გობის მსგავსი ჭურჭელი მიწის მოსაზელად“ და ქართ. (ფშ.) ქუბდია, ხევს. ქუბდე „სამარილე ხისა, თავსახურიანი; ხის თავსახურიანი, ჭერში ჩამოსაკიდი ჯამი, მარილისა

და მისთანათა შესანახი“ (შდრ. ჩოლ. **ქუფუნჩო** „წკნელებისაგან დაწნული გოდორი“)

ქუჩა (ზს., ქს.) < ქართ. ქუჩა (< სპარს. **ქუჩა**) „ქალაქებში (დაბებში...) სახლებს ორ მწკრივს შორის მოქცეული გზა“

ქურა¹ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ქურა** (ბქ.) „სამჭედლო ქურა“ < ქართ. ქურა (< არაბ. **ქურ**) „საბერვლიანი სამჭედლო კერა ლითონის გასახურებელ-გასახობელი. || თიხის ჭურჭლის, აგურ-კრამიტის... გამოსაწვავი ნაგებობა...“

ქურა² (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ქურა** (ბქ.)
1. ზს. „ნასვენნი, მოუხვენელი მიწა“,
2. „მინდორი, მოლი“, 3. ჩოლ. „წალკოტი“ < ქართ. (ქართლ.) ქერა მიწა „თიხნარი, მწირი მიწა“

ქუანდარ (ბქ.) „ლელე, ადგილის სახელწოდება (ზედმიწ. – ბუჩქნარი)“ **ტოპ.** < ადიღ. **ქანდ/ქანდ** „ბუჩქი“

ქუაბ¹ (ზზ., ლნტ.)/**ქუაბ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „გამოქვაბული, ბუნაგი“ < ძვ. ქართ. ქუაბ-ი „გამოქვაბული, ბუნაგი, ქვაბი“, ახ. ქართ. ქვაბ-ი „იგივეა, რაც გამოქვაბული“ (შდრ. ზს. **ფოქ**)

ქუაბ² (ზზ., ლნტ.)/**ქუაბ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ქვაბ-ი „ლითონის (სპილენძის, ალუმინის...) ჭურჭელი ჩეულებრივ ცილინდრული ფორმისა სითხის ასადუღებლად ანდა საჭმლის მოსახარშავად“

ქუან/ქუან (ბქ.) „ჭიუხი, კლდოვანი ადგილი“ **ტოპ.** < ქართ. ქვ-იან-ი „ქვის შემცველი; ქვა რომ ურევია, ისეთი (ადგილი)“

ქუეით (ზზ., ლშხ.)/**ქეით** (ლხმ.) < ქვეით-ი „ფეხით მავალი“

ქუეით-დ (ზზ., ლშხ.) / **ქეით-დ** (ლხმ.) **ზმნის.** < ქართ. ქვეით-ად „ფეხით“

ქუქელ (ზს.) „კარავი ანუ დროებითი

ლამის სათევი (იალაღებზე, ყანასა ან ტყეში)“ < აფხაზ. **ა-ქალა**, ზზიფ. **ა-ქალ** „კარავი“

ქურწილ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ქორწილ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ქერწილ** (ლხმ.) < ქართ. ქორწ-ილ-ი „ლხინი შეუღლების დროს“ (შდრ. ზზ. **ლიყიდალ**)

ქურწლობ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ქორწლობ** (ლშხ.) < ქართ. ქორწილ-ობ-ა „სახელი ქორწილობს ზმნის მოქმედებისა“

ქესროლია (ლშხ., ჩოლ.)/**ქისროლია**/**ქუასროლია** (ჩოლ.) „იგივეა, რაც ჭინკა“ **ზღაპრ. პერს.** < ქართ. ქვა-სროლ-ი-ა „ვინც ქვას ისვრის“, შდრ. ლეჩხ. ქვა-სროლ-ი-ე „ციყვი“

ქუეფ (ბქ.) „ბევრი“, **ქუეფდ** „ბლომად“ < ადიღ. **ქუფ/გუფ/კუფ** (შდრ. ყაბ. **გუფ**, უბიხ. **კუფ/ქუფ**, აფხაზ. **ა-გუპ**, აბაზ. **გუფ**) „ჯგუფი“

ქუეყანა (ზს., ქს.)/**ქოყანა** (ზზ., ჩოლ.)/**ქუეყან** (ქს.)/**ქუეყანა** (ლნტ.)/**ქეყანა** (ლხმ.) < ქართ. ქვე-ყანა 1. „დედამიწა, დედამიწის სფერო, ჩვენი პლანეტა“, 2. „დედამიწაზე მცხოვრებნი ერთობლივ, – ხალხი, ყველანი“ (შდრ. ზზ., ლშხ., ჩოლ. **ამაბუჰსად**, ბქ. **ამაბ[უ]ასად**, ლშხ. **ამაბუჰსად**, ლნტ. **ამაბუჰს[ტ]**)

ქუეყნიერობა (ზს., ჩოლ.)/**ქუეყნიერობა** (ზზ.)/**ქუეყნიერობ** (ლნტ., ჩოლ.) „მთელი ქვეყანა“ < ქართ. ქვე-ყნ-იერობ-ა „იგივეა, რაც ქვეყნიერება“

ქუეშეტრდომ (ზს., ქს.)/**ქოშემრდომელ** (ჩოლ.) < ქართ. ქვე-შე-ვრდომ-ი 1. „პირი, – რომელიც ითვლება ამა თუ იმ სახელმწიფოს მოქალაქედ“, 2. „იგივეა, რაც ხელქვეითი“

ქუეწარმატალ (ლნტ.) < ქართ. ქვეწარ-მა-ვალ-ი „ხერხემლიან ცხოველთა კლასი, რომლის წარმომადგენლებიც (მაგ., გველები...) მიწაზე ხოხვით მოძრაობენ, – ქვემძრომი“ (შდრ. ზზ.

მებჭლ, ბქ. მებულ/მებუილ, ლშხ. მუბულ, ლნტ. მუბილ/მეგილ; ზს., ლშხ. ურშუნა, ლნტ. ურშონა; უშგ. პილწ-მა-პილწ)

ქუბიბილ (ბქ.) „ხვიმირი“ < ზან. (მეგრ.) ქვიბილ-ი „ჩათხრილი; ორმოგაკეთებული“, შდრ. ასევე მეგრ. ქვიბ-ი „ორმო, ქვაბული“ და ქვიბ-ია „გამოქვაბული, ორმო“

ქუბირით (ზს., ქს.)/**ქუბირთ** (ზხ.)/**ქუბირეთ** (ბქ., უშგ.) 1. „ქვირითი“, 2. გადატ. „შეჯგუფებული“ < ქართ. ქვირით-ი „თევზის კვერცხი; ბაყაყის კვერცხი“

ქუბირქუ (ზს.) < ქართ. ქურქ-ი (< თურქ. *kurk*) 1. „ადამიანის ზედა სათბილობელი სამოსელი ბეწვეულისა“, 2. „ბეწვიანი ტყავი ცხოველთა“ (შდრ. ზხ., ლშხ., ჩოლ. კეშ, ბქ., ლნტ. კეშ)

ქუბის გარტყმა (ლნტ.) „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“ < ქართ. ქვის გარტყმა „ქვის სროლა“

ქუბიქუბი (ჩოლ.) „ცოცხალი, სწრაფი ადამიანი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ქვიქვიტი-ი „ცქვიტი, ცელქი“ (შდრ. ზხ. ისპ; ბქ. ხსად; ლშხ. ფაფრანჯიან)

ქუბიშარ (ზხ.)/**ქუბიშარ** (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ქვიშ-იან-ი „ქვიშის შემცველი“

ქუბიშე (ზს., ქს.) < ქართ. ქვიშა „ქვის წვრილი ნამსხვრევი, წყლის მიერ ფხვიერ მასად ქცეული“

ქუბიშემფერ (ბქ.) < ქართ. ქვიშ-ის ფერ-ი „რუხი, ლეგა“, იხ. **ქუბიშორა**

ქუბიშა (ქს., უშგ.) ბოტ. < ქართ. (იმერ.) ქვიშა (< რუს. *вишня* < თურქ. *vişne*) „ალუბალი“

ქუბიშობ (ლშხ., ჩოლ.) რელიგ. < ქართ. ქრისტეშობა (< ქრისტე < ბერძ. *χριστός* „მირონცხებული“) „ქრისტიან-

ნული რელიგიური დღესასწაული“

ქუბიშობა თუჲა (ლშხ., ჩოლ.) „დეკემბერი, ქრისტეშობის თვე (ზედმიწ. – ქრისტე-იქს-ი თვე)“ < ქართ. ქრისტე (< ბერძ. *χριστός* „მირონცხებული“) და თვე „დროის ერთეული“, შდრ. იმერ. ქრიშ-ობ-ის თვე

ქუბიშორა (ბქ.) < ქართ. ქვიშ-ის ფერ-ი „რუხი, ლეგა“, იხ. **ქუბიშემფერ**

ქუბიჯ (ზს.) 1. „როდინი, ფილთა“, 2. „ფალია, საპირწამლე“, 3. გადატ. „ჩაღრმავებული ადგილი“ < ზან. (მეგრ.) ქვინჯე „როდინი; ჭურჭელი, რომელშიც კალატოზი ლარის შესაბურავ ნახმირს ინახავს“, შდრ. ასევე ქართ. (იმერ., გურ.) ქვიჯა-ი, ქვიჯე (შდრ. ზს., ლნტ. ლაყალ, ლშხ., ჩოლ. ლაყალ, ბქ. ლაყალარ)

ქუბრიუ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ქრუუ** (ლშხ.) < ქართ. ქვრივ-ი „ქმარგარდაცვლილი დედაკაცი ან ცოლგარდაცვლილი მამაკაცი“ (შდრ. ზს., ლნტ. ოჭარ)

ქცეუა (ჩოლ.) „წვიმა, ავდარი, ცუდი ამინდი“ < ქართ. [და]-ქცევა „ნგრევა, შლა, რღვევა; გადატ. „განადგურება, ამოგდება, დანგრევა (ქვეყნისა, ოჯახისა...); დაღუპვა, წახდენა, გაუბედურება (ქვეყნისა)“, იხ. **დაქცაუ**

ქელ (ზს., ქს.)/**ქილ** (ზს., ქს.) „ეშვი, ქილი, ღოჯი“ < ქართ. (ლეჩხ., იმერ.) ქილ-ი „დიდი კბილი, ეშვი“

ქემრ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ქემა/ქიმა „ღვინის საწურია ერთგვარი, – ძაბრი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ძემა

ქერჯინ (ზხ., ჩოლ.)/**ქერჯენ** (ჩოლ.) „ნაცარში გამომცხვარი მჭადი; გამხმარი მჭადი; ქერის ფქვილის პური“ < ოს.-ალან. *kærzyn/kærjin* „ქერის პური“, შდრ. მოხ. ქარჯინა

ლადარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (ხევს., გურ., აჭარ.) ლადარ-ი „ნაკვერცხალი, ღველფი, ცხელი ნაცარი“ (შდრ. ბზ. **ღურჩ/ღურიჩ**, ბქ., ქს. **ღერჩ**)

ლადარაჲ (ლშხ.) < ქართ. ლადარა/ლადარ-ი (< არაბ. **gaddār** „მოღალატე, მატყუარა, ვერაგი, მუხთალი“) „კაცი დაუნდობელი“ (საბა)

ლადღად (ლშხ., ჩოლ.) „ხმამღალი ლაპარაკი“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ლადღად-ი „ბევრი და ხმამღალი ლაპარაკი, – ხმიანობა“ (შდრ. ლადად-ი)

ლალ (ზს., ქს.) ნაწ. < ზან. (მეგრ.) ლალუ „საბრალო, საწყალი“

ლალატ (ზს., ლნტ.)/**ლალატ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**ღლალატ** (უშგ.) < ქართ. ლალატ-ი (< არაბ.-სპარს. **yalat**), შდრ. ბზ., ლშხ. **ქად**; ზს. **ლალაბ**, ლშხ. **ლალაბ**

ლალტობ (ზს., ჩოლ.)/**ლალატობა** (ლნტ.) < ქართ. ლალატ-ობ-ა (< ლალატ-ი < არაბ.-სპარს. **yalat**) „იგივეა, რაც ლალატი“ (შდრ. ზს. **ლილღაბი**)

ლალტარობ (ბქ.)/**ლალტარობ** (ჩოლ.) *ზედმიწ.* – ***ლალატ-ობ**-ე-ბ-ი *ხლმ.* < ქართ. ლალატ-იან-ობ-ა (< ლალატ-ი < არაბ.-სპარს. **yalat**) „იგივეა, რაც ლალატი“

ლალტაჲ (ბზ.)/**ლალტა** (ბქ.)/**ლალტაჲ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ლალატაჲ** (ლნტ.) < ქართ. მო-ლალატ-ე (< ლალატ-ი < არაბ.-სპარს. **yalat**) „გამცემი, ორგული“

ლალღაჲ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ლაღღა** (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ლალღა „ჭაობის ფრინველი მომცრო, რუხ-მოყავისფრო, გრძელ და სწორნისკარტიანი“ (შდრ. ბქ. **მერყლი**)

ღანაჲ (ზს., ლნტ.)/**ღანაჲ** (ლშხ., ჩოლ.) < ადიღ. ღემ „ორსული, ფეხმძიმე“

ღარტაფ (ჩოლ.) „ფერდობი, გვერ-

დობი“ < ქართ. ღარტაფ-ი „იგივეა, რაც ღელე“

ღატაკ (ზს., ლნტ.)/**ღატაკ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ღატაკ-ი „მეტისმეტად ღარიბი, – უპოვარი, არაფრის მქონე“

ღაჲღაჲ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ღავ-ღავ-ი „ერთგვარი ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ყუფა“

ღაღდაბ (უშგ.) < ქართ. ღაღად-ებ-ა „ღაღადი“

ღაღჲ (ჩოლ.) „პატარა და გაბერილი გოჭი; განუვითარებელ ბავშვსაც ეძახიან“ < ქართ. (ლეჩხ.) ღაღ-ი „პატარა ბავშვი“

ღაწჲ (ლშხ., ჩოლ.) „ყბის თავი“ < ქართ. ღაწ-ი „იგივეა, რაც ლოყა“

ღარ¹ (ზს., ლნტ.)/**ღარ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ღარ-ი „სითხის ღია სადინარი (ხისა) ან ლითონისა; გრძელი ჩაღრმავება რაიმეზე; სახის ხაზი, – ნაოჭი“

ღარ² (ბქ., ლნტ.) „ყანა; სათიბი (ზედმიწ. – ღარ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ღარ-ი „გრძელი ჩაღრმავება რაიმეზე“

ღართ (ზს., ლნტ.)/**ღართ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ., გურ., ჯავახ.), ზან. (მეგრ.) ღართ-ი „ნაბადი, ჩოხა“, ღართ-ამ-ი „ჩოხიანი“

ღარიბ (ზს., ლნტ.)/**ღარიბ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ღარიბ-ი (< სპარს. **garib** „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ. **ḡarīb** 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი“) „მცირე ქონების პატრონი, მცირე შემოსავლის მქონე, – ხელმოკლე, უქონელი...“ (შდრ. ბქ. **ღეჭიმოსე**)

ღაჭა (ბზ., ჩოლ.)/**ღაჭა** (ლნტ.) „ნიჟარა, ავგაროზი“ < ქართ. (აჭარ.) ღაჭა „ჩალამივი, მცენარე“, შდრ. ღრაჭა

„ძვალთა და რბილთა საშუალი (საბა), – ხრტილი“

ლენჯურია (ჩოლ.) „ჭყინტი ტაროს გული“ < ქართ. (ლენჯ.) ლენჯურე, იმერ., გურ. ნა-ლინჯ-ალ-ა, ნა-ლუნჯ-ალ-ა, აჭარ. ნა-ლჯენ-ა-ე

ლერზ (ზს.)/**ლერძ** (უშგ., ჩბხ.) < ქართ. ლერძ-ი 1. „ურმის თვალთა და საბრუნავთ გასაყარი“, 2. „ბოდებზე დამაგრებული სატანვარჯიშო რკინის ძელი...“ (საბა), შდრ. ზან. (მეგრ.) ლერზე (შდრ. ფარ. **ღარზუტ**)

ლერმეთ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ღერმეთ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ლერბეთ** (ლნტ.) < ქართ. ღერმეთ-ი „რელიგიური რწმენით – უზენაესი ძალის მქონე ზებუნებრივი არსება, რომელსაც მიაწერდნენ სამყაროს შექმნასა და განგებას“

ლერლეციან (ჩოლ.) „ბრუტიანი (ზედ-მიწ. – ***ლერლეც**-იან-ი)“ < ქართ. (ქართლ.) ლერლეცა „კაცი, რომელსაც ერთი მხარი დაბლა აქვს და მეორე მაღლა“

ლერლილ (ზს., ქს.) < ქართ. ლერლილ-ი „ძლიერ მსხვილად დაფუჭული, დაღერლილი მარცვლეული (სიმინდი, ხორბალი და მისთ.)“

ღელა (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ღელე** (ბზ.)/**ღელ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ღელა** (ლშხ., ლნტ.) < ქართ. ღელე „პატარა ხევი (საბა); პატარა მდინარე, ნაკადული; ჭალა, ხეობა“

ღერ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ღერ** (ბქ.) < ქართ. ღერ-ი „ღერო, ძირი, ბეწვი, ცალი...“ (შდრ. ზს., ჩოლ. **კელ**)

ღილ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ღილ-ი „ძვლის, ლითონის ან სხვა რაიმე მასალის ფირფიტა (სხვადასხვა ფორმისა, ჩვეულებრივ, მრგვალი) სამოსლის შესაკრავი (ან მოსართავი)“, შდრ. ზს. **შიშ-დაგ**; ბქ. **პერპილ**

ღილიკ (ზს.)/**ღირკილ** (ბქ., ქს.) < ქართ. ღილ-კილო „ღილი და კილო“

ღიმ (ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. ღიმ-ი „ორწლოვანი მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა“

ღიმდამ (ლშხ., ჩოლ.) „მოდრაობის უნარი“ < ქართ. (რაჭ.) ღიმდამ-ი „მონდომება, უნარი“

ღინტ (ჩოლ.) „პატარა გოჭის სახელია“ < ქართ. (ქართლ.) ღინტლა „ნაბოლარა, დანაკული გოჭი, – ნალიტა, ნაღინტალა“

ღინლილ (ზს., ქს.) „ბალანი“ < ქართ. ღინლ-ი „ფრინველის სხეულზე ამოსული ნაზი ბეწვი, ბუსუსი, – გინგლი“ (შდრ. ზს., ქს. **თხუტას/თხუტამ/თხისუტ**; ბზ. **ფუსუღ**)

ღინლღარ/ლგღინლილ (ბზ.) „ბალნიანი“ < ქართ. ღინლ-იან-ი „ღინლის მქონე“ (შდრ. ბზ. **მაგუზარ**, ლშხ., ჩოლ. **მაგუზარ**; ბქ. **ლგმაგუტ**, ლშხ., ჩოლ. **ლგმაგუტ**)

ღინწ (უშგ.) < ქართ. ღინწ-ი „მცირე და წვრილი დანა“ (საბა)

ღიპ (ზს., ქს.) < ქართ. ღიპ-ი „დიდი გამობერილი მუცელი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. **გობრანჯ**, ლშხ. **გობრანჯე**; ჩოლ. **ზეცე**)

ღიპიპან (ზს., ლნტ.)/**ღიპიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ღიპ-იან-ი „ღიპის მქონე, – დიდმუცლიანი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. **გობრანჯამ**, ლშხ. **გობრანჯამ**)

ღირს (ზს., ქს.)/**ღრის** (ქს., ლხმ.) < ქართ. ღირს-ი „შესაფერი, დამსახურებული; საკადრისი“

ღირსება (ზს., ქს.)/**ღრისება** (ლხმ.) < ქართ. ღირს-ებ-ა „დადებითი თვისება; მაღალი, მორალური, ადამიანური ღირებულება, პატივდებული საზოგადოებრივ-მორალური მდგომარეობა...“

ღირღიტ (ჩოლ.) < ქართ. ღირღიტ-ი „ლოდინი“

ღლაჟ (ლნტ.)/**ღლაჟ** (ჩოლ.) 1. ლნტ., ჩოლ. „ლოქო“, 2. ჩოლ. **გადატ**. „დიდხა-

ხიანი ადამიანი“ *ზოოლ.* < ქართ. (იმერ., გურ.) ღლაჳ-ი „ლოქო“

ლოლმაქ (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/ლტელმაქ/ლულმაქ/ლოლაქ (ზზ.)/ლოლაქ/ლოლაქ (ბქ.)/ლოლმაქ (ლნტ.)/ოლიაქ (უშგ.)/ოლაქ (ლზმ.)/ტელმაქ (იფარ.) *ზოოლ.* < ადიღ. მწლ/მწლ'გ „ცხვარი“ < თურქ. *mal* „საქონელი, ქონება“ < არაბ. *māl* „id“

ლომ (ზზ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ლომ-ი „სიმიინდის ფეკილისაგან დამზადებული სქელი ფაფის მსგავსი საქმელი“ (მდრ. ზს., ლნტ. შამ, ლშზ., ჩოლ. შამ)

ლომილომ (ლშზ.) < ქართ. (გურ., იმერ.) ლომის-ლომ-ი „ლომის მარცვლისაგან დამზადებული სქელი ფაფის მსგავსი საქმელი“

ლონე (ლნტ.) < ქართ. ლონე „კუნთების მოქმედების ძალა, ენერგია“ (მდრ. ზს., ლშზ., ჩოლ. ჯამშა, ლნტ. ჯამაშა)

ლონიერ (ზს., ქს.)/ლტენიერ (უშგ.)/ლტენიერ (ბეჩ.) „ლონიერი, შეძლების მქონე“ < ქართ. ლონიერი-ი „ძლიერი“ (მდრ. ზს., ლნტ. ლგკშაშ, ლშზ., ჩოლ. ლგკშაშ; ზს., ქს. გატა)

ლორდათუიად (ლშზ.) „ხვადი, მამალი დათვი“ *ზოოლ.* < ქართ. (რაჭ.) ღორ-დათვ-ა „შავი, მომცრო ტანის, დიდთავიანი დათვი“

ლორთელ (ზს., ქს.)/ლურთელ (უშგ.) „ყელის ჯირკვალი“ < ქართ. ღორთელი-ი/ღორთილ-ი 1. ზ.-იმერ. „ორსული ქალის დაავადება, მუცლის ნაადრევად მოწყვეტა“, 2. ზ.-რაჭ., იმერ. „ყელის ერთგვარი ავადმყოფობა“ (მდრ. ზს. ლუნტლა; ბქ. იზდორ)

ლორთლან (ზს.) / ღორთელიან (ლშზ., ჩოლ.)/ლურთელიან (უშგ.) „ჯირკვლიანი; კატაჯვრიანი(ზედმიწ. – ღორთლ-იან-ი)“ < ქართ. ღორთელი-ი/ღორთილ-ი 1. ზ.-იმერ. „ორსული ქალის დაავადება, მუცლის ნაადრევად

მოწყვეტა“, 2. ზ.-რაჭ., იმერ. „ყელის ერთგვარი ავადმყოფობა“ (მდრ. ბქ. იზდორიან)

ლორდ (ჩოლ.) < ქართ. ღორდ-ი „დამსხვრეული, დაღწილი ქვა (ერთად დაყრილი)“, ხევს., ქართლ., მოხ. „სხვადასხვა ფორმისა და ზომის ქვები, ან ქვების გროვა“, „ქვათ ნალექი...“ (საბა)

ლორჯო (ქს.)/ღარჯო (ლშზ.) *ზოოლ.* < ქართ. ღორჯო „პატარა მსხვილთავიანი მოშავო ფერის თევზი“

ლოღნაშო (ქს.) ბოტ. < ქართ. ღოღნაშო/ლოღნოშო „კურკოვანი ხეხილი ვარდისებრთა ოჯახისა“

ლოშუბლა (ლშზ.) ბოტ. < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ., იმერ.) ხბო-შუბლ-ა „სასტვენა“, ქართლ. ხბო-შუბლ-ა „ჩვეულებრივი ცერცველა“

ღრად (ლშზ.) „ღრმა, ჩაღრმავებული ადგილი“ < ქართ. ღრადო 1. „ღრანტე“, 2. ქვ.-რაჭ. „ღრიჭე ადგილში ნაშენში“

ღრამ (ჩოლ.) „ღრმული, უწყლო ხრამი“ < ქართ. ღრამ-ი „სიგრძე უსივრცო“ (საბა)

ღრაფინ (ლნტ.)/ღრაფინად/ღრაფინკა (ჩოლ.) < ქართ. გრაფინ-ი (< რუს. *графин* < იტალ. *caraffa*) „ვიწროყელიანი მინის ჭურჭელი წყლის (ღვინის...) ჩასასხმელად“, იხ. გრაფინ[კა]

ღრიჭ (ბქ.)⁹⁹ < ქართ. ღრიჭ-ინ-ი „მშრალ ღერძზე თვლის ტრიალის დროს გამოცემული ხმიანობა, – ჭრიალი, ღრიტინი“

ღუბერნატორ (ბქ.) / ღობენატორ (ლნტ.) /ღურბელნატორ (უშგ.) < ქართ. გუბერნატორი (< რუს. *Губернатор* < ლათ. *gubernator* „მესაჭე, მმართველი“) 1. „გუბერნიის მმართველი (მეფის რუსეთში)“, 2. „კოლონიის მმართველი კოლონიურ ქვეყნებში“, 3. „შტატის მმართველი (აშშ-ში)“

ლუზ/ლუზა (ზს., ქს.)/**ლუძ/ლუძი** (ჩოლ.) „ხაფანგის ერთ-ერთი კავი, რომელიც ლუზას წააგავდა“ < ქართ. ლუზა „გრძელ ჯაჭვზე მოხმული რკინის კავებიანი ღერო, რომელიც ზღვის ან მდინარის ფსკერზე ჩაშვებისას კავებით ნიადაგს ეჭიდება და გემს ერთ ადგილას აჩერებს“

ლურაღლ (ბქ.) „ჟუილი, შხული“ < ქართ. ღრიალ-ი „ნადირის, ზოგი შინაური ცხოველის გაბმული ხმამაღალი ხმიანობა (გამოწვეული რაიმე განსაცდელით, გაჭირვებით“, იხ. **ღგრაღლ** (ბქ.)

ლურღლუც (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., ლეჩხ.) ღურღლუნ-ი, იგივეა, რაც ღურღლუმი „ღრმა ადგილი მდინარეში, – მორევი“

ლუპ (ჩოლ.) „თოვლნარევი ტალახი, გაწყალებული თოვლი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ღვპ-ი „ბურუსიანი ამინდი; დახუთული ჰაერი“

ლუარ (ბქ., ქს.) < ქართ. ღვარ-ი „დიდი წვიმის დროს ან თოვლის დნობისას მოვარდნილი წყალი“

ლუარჩინ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ხვარჩენი/ხვარჩინი „ღომის ამოსაღები (დასაგები) ხის პატარა ნიჩაბი, – ჩოგანი“

ლუაჭარ (ზს., ლნტ.)/**ლუაჭარ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ვაჭარ-ი (< სომხ. *vāčār* < ფალ.) „კერძო სავაჭროს პატრონი, რომელიც სხვის ნაწარმოებ საქონელს ყიდის მომხმარებელზე მოგების მიღების მიზნით“

ლუაჭრობ (ზს., ქს.) < ქართ. ვაჭრობ-ა (< ვაჭარ-ი < სომხ. *vāčār* < ფალ.) „საქონლის ბრუნვასთან და ყიდვა-გაყიდვასთან დაკავშირებული სამეურნეო საქმიანობა“

ლუაჟ (ზს., ლნტ.)/**ლუაჟ** (ლშხ., ჩოლ.) „კაცი, მამაკაცი“ < ქართ. ვაჟ-ი „მამრობითი სქესის ადამიანი, მამაკაცი“

ლუარ (ზზ., ლნტ.)/**ლუარ** (ზს., ლშხ.,

ჩოლ.) < ქართ. ღვარ-ი „დიდი წვიმის დროს ან თოვლის დნობისას მოვარდნილი წყალი, – ნიაღვარი“

ლუედ (ზს., ქს.) < ქართ. ღვედ-ი „მოქნილი ტყავის მოგრძო და ვიწრო ანაჭერი“ (შდრ. ზს. **პრატ**, ზს., ქს. **ბრატ**, ბქ. **პრატ**)

ლუედიან (ლშხ., ჩოლ.) „ზოლებიანი“ < ქართ. ღვედ-იან-ი „რასაც ღვედი აქვს, აკრავს; ზოლიანი“ (შდრ. ბზ. **შარაშ**, ბქ. **შარაშ**)

ლუეზელ (ზს., ქს.)/**ლუენძილ** (ჩოლ.)/ლუერზილ/ლუნზელ (უშგ.) „ნამცხვარი“ < ქართ. ღვეზელ-ი 1. „ხაჭაპური, რომელსაც ჩართული აქვს მოხარშული და შებოლილი კვერცხები“, 2. „საერთოდ, ხორცის, ყველ-კვერცხისა და მისთ. გულის მქონე ნამცხვარი“, ლუენძილ-ი „პურში საჭმელს გამოაცხოვენ გემოიანს“ (საბა), იმერ. ღვეძელ-ი „კვერცხ-ნართავი პური“, ლეჩხ. ღვეზილ-ი „ნაღვერდალში გამოცხვარი პური“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ღვეძელ-ი/ღვეზილ-ი „ღვეზელი“

ლუემალ/ლუამალ/ლუამალ/ლუამალ/ლომალ/ყუამალ/ყუამალ (ზზ.)/**ლუემალ** (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/**ლომელ** (ლშხ.)/**ლომალ** (ლნტ., ჩოლ.)/**ლუემელ** (უშგ.)/**ლემალ** (ლხმ.)/**ყუემელ** (ვალ.) *ზოოლ.* < ქართ. ყორან-ი „მოზრდილი ფრინველი ბედურასნაირთა რიგისა...“ (შდრ. უშგ. **მაყურინტ**), იხ. **ყორან**

ლუელფ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ლუელფ** (ლნტ., ჩოლ.)/**ლუელფ** (ზზ., ლხმ.)/**ლუელ** (უშგ.)/**ლუელფ** (ლხმ.) < ქართ. ღველფ-ი „ნაკვერცხალი მრავალი“ (საბა), ახ. ქართ. „ფერფლმოდებული ნაკვერცხალი ნაცრიანი, – ღადარი“, „ნაკვერცხალი მრავალი“ (საბა), შდრ. ფშ. „კერა“, შდრ. ზან. (ლაზ.) ღერფ-ული-ი „id“ (შდრ. ბქ. **ღერჩ/ღურფ**, უშგ. **ღირჩ**;

ლშხ., ჩოლ. ყუელღ)¹⁰⁰

ღუნთ (ლშხ.) „წვეთი“ < ქართ. ღვენთ-ი „მდნარი წვეთი (ცვილისა, ქონისა...)“, შდრ. ზს. წიქუ, ლშხ. წიქუ, ლნტ. წაქუ; ზს., ქს. წიფხ; ზს. კუკუმ

ღუთილწ (ბქ.) „ბოროტი, შეჭმუხნული სახის ადამიანი; ბღვერია“ < ზან. (მეგრ.) ღვითალ-ი „შეჭმუხნული“ (შდრ. ბზ. მესხტირანწლ, ბქ. მესხტირან-ელ; ბქ. მესტიტანა-ელ)

ღუინა (ლშხ., ჩოლ.) ზოოლ. < ქართ. (კახ., ფშ., ხევს.) ღვინა „ღვინისფერი ხარის სახელი“, შდრ. ქართ. ღვინია

ღუინობი/ა {თომ} (ლშხ.)/ღუინობწ {თეუ}/ღუინობ (უშგ.) < ქართ. ღვინობის თვე „ოქტომბერი“

ღუინწ/ღუნწ[არ] (უშგ.) < ქართ. (იმერ.), ზან. (მეგრ.) ღუნწ-ი „ძუნწი“ (შდრ. ზს. წინგუთილ, ლშხ., ჩოლ. წინგულ, ლნტ. წინწკუ)

ღუიჩლწ (ბქ.) „უშნო პირისახის მამაკაცი“ < ზან. (მეგრ.) ღვინჩალ-ი 1. „უშ-

ნო, ულამაზო (ადამიანი)“, 2. გადატ. „გაშავებამდე გულმოსული“

ღულიაპ (ლშხ., ჩოლ.)/ღულიპ (უშგ.) 1. ზოოლ. „ტიტველი, ბუმბულგაცვენილი ბარტყი“, 2. გადატ. „ცუდად ჩაცმული გამხდარი ადამიანი“ < ქართ. ღულიაპ-ი „ფრინველის მართვე“ (საბა), ახ. ქართ. ღლაპ-ი „ახლად გამოჩეკილი შეუბუმბლატი ბარტყი“

ღერაწლ (ბქ.)/ღერიალ (უშგ., ჩოლ.) ხმაბაძვ. < ქართ. ღრიალ-ი „ნადირის, ზოგი შინაური ცხოველის გაბმული ხმამაღალი ხმიანობა (გამოწვეული რაიმე განსაცდელით, გაჭირვებით“, იხ. ღურაწლ (ბქ.)

ღერღენ (ბქ.)/ღერღენ (ჩოლ.) ხმაბაძვ. < ზან. (მეგრ.) ღერღინი „ჩახლეჩილი ხმით ლაპარაკი“

ღერწკენ (ბქ.) ხმაბაძვ. < ზან. (მეგრ.) ღერწკინ-ი/ღერწკინ-ი „ჭრიალი, ღრიჭინი, ჭრიჭინი“

ყ

ყაბა (ლშხ., ჩოლ.) „ცალ მხარეზე გადაწონილი ტვირთი“ < ქართ. (ლექხ.) ყაბა „მსუბუქი ტვირთი“, შდრ. გურ. ყაფა „არამკვიდრად მოკრული ტვირთი“

ყაბარდო-ბალყარეთ (ზს., ლნტ.)/ყაბარდო-ბალყარეთ (ლშხ., ჩოლ.) ტოპ. < ქართ. ყაბარდო-ბალყარეთ-ი (ყაბ. Къа́бардей-Балъкъа́р Республика; ბალყ. Къабарты-Малкъар Республика; რუს. Кабардино-Балкария) „რუსეთის ფედერაციის სუბიექტი, შედის ჩრდილოეთ კავკასიის ფედერალური ოკრუგის შემადგენლობაში. ესაზღვრება ჩრდილოეთით სტავროპოლის მხარეს, სამხრეთით ჩრდილოეთ ოსეთს და სა-

ქართველოს, დასავლეთით ყარაჩაი-ჩერქეზეთს“

ყაბახ (ლშხ.) < ქართ. ყაბახ-ი „სამიზნე, მიზანი“

ყაბარდი (ბქ.) 1. „ყაბარდო-ბალყარეთი“, 2. გადატ. „მთელი ქვეყანა, სამყარო“ < ქართ. ყაბარდო-ბალყარეთი (< ყაბ. Къа́бардей-Балъкъа́р Республика; ბალყ. Къабарты-Малкъар Республика; რუს. Кабардино-Балкария) „რუსეთის ფედერაციის სუბიექტი, შედის ჩრდილოეთ კავკასიის ფედერალური ოკრუგის შემადგენლობაში. ესაზღვრება ჩრდილოეთით სტავროპოლის მხარეს, სამხრეთით – ჩრდილოეთ

ოსეთს და საქართველოს, დასავლეთით – ყარაჩაი-ჩერქეზეთს.

ყაბულ (ზს., ქს.)/**ყაბლუნ** (ლნტ.) < ქართ. ყაბულ-ი (< თურქ., არაბ. **kabul**) „თანახმა“ (შდრ. ჭან. **კაბული**)

ყადატათ (ლშხ., ჩოლ.) „აშკარა, ცხადი, პირდაპირი“ < ქართ. ყადავახ-ად „ბრიყვულ მთქმელობით, უგზოდ“ (საბა)

ყადატათდ (ლშხ., ჩოლ.) „აშკარად, ცხადად, დაუმაღავად“ **ზმნის.** < ქართ. ყადავახ-ად „ბრიყვულ მთქმელობით, უგზოდ“ (საბა)

ყაზაყ (ზს.)/**ყაზწყ** (ლშხ., ჩოლ.) „მოზრდილი მამაკაცი, ვაჟკაცი“ **გადატ.** < ქართ. ყაზახ-ი (< რუს. **Kazak** < თურქ. **qazaq**) „უსახლკარო“, ძვ. ქართ., გურ., იმერ. „გლეხი“

ყალბ (ზს., ქს.)/**ყაღბ** (უშგ.) < ქართ. ყალბ-ი (< არაბ. **qalb**) „არანამდვილი, მაგრამ ნამდვილს მიმსგავსებული, რიოში“

ყამა (ჩოლ.) „დიდი დანა“ < ქართ. (გურ.) ყამა (< არაბ.-სპარს. **qama**, შდრ. თურქ. **kama**) „მრგვალწვერა სატევარი; ხანჯალი“

ყანაოზ/ყანაუტუზ (ზს.) < ქართ. (ქიზიყ.) ყანაოზ-ი „აბრეშუმის ფარჩა“

ყანთარ (ჩოლ.) „გადაწეული“ < ქართ. ყანთარ-ი (< თურქ.-არაბ. **kantar** „ზამბარიანი სასწორი“) „ლოლარიკი, ცალ-სასწორა“

ყანწ (ზს., ქს.)/**ყანწ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. ყანწ-ი „ღვინო-არყის სასმელი რქა (ძროხის, ჯიხვის და მისთ.)“

ყანჯალ/ყანჯალ (ბქ.) „თუნუქი“ < ადიღ. **კანჯალ/ყანჯალ** (< თურქ. ყარაჩაულ-ბალყარულის გზით) „ფურცლოვანი რკინა, თუნუქი“, შდრ., ასევე, ყაზარდ. **კანჯალ/ყანჯალ**, აბაზ. **ყანჯალ**

ყარამან (ზს., ქს.) **ანთრ.** < ქართ. ყარამან-ი (< სპარს. (?) „გმირი“) „მამაკაცის

საკუთარი სახელი“

ყარამანდულ (ბქ.) < ქართ. ყარამანდულ-ი/ყარამანდულა (< თურქ. **karamandula**) „ერთგვარი შავი ფერის ატლასივით ელვარე ქსოვილი წმინდა მატყლისა“

ყარამანდულიშ ყუთ (ბქ.) „ატლასის ყუთი“ < ქართ. ყარამანდულ-ის ყუთ-ი (< თურქ. **karamandula**) „წმინდა მატყლის ქსოვილის ყუთი“

ყარბეგ (ბქ.) **ანთრ.** < თურქ. **kara** „შავი“, „მამაცი“ + **beg** (/bej) „ბატონი“ (ყარაჩაულ-ბალყარულის მეშვეობით) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ყარყაშ (ლნტ.)/**ყარყაშ** (ლშხ., ჩოლ.) „ქალების ჩხუბი, აყალმაყალი“ < ქართ. ყარყაშ-ი „განგაში, ხმაურობა“, იხ. **ჩხუბი**

ყარყაშად (ლშხ., ჩოლ.) „ჩხუბის მოყვარული“ < ქართ. ყარყაშ-ი „განგაში, ხმაურობა“

ყასნაყ (ზს.)/**ყასნაყ** (ბქ.)/**ყასნაყ** (ზს., ჩოლ.)/**ყასნაყ** (უშგ.) < ქართ. ყასნაღ-ი (< თურქ. **kasnak**) „საქსოვი ჩხირი“, შდრ. გურ. კასნაღ-ი, თუშ., იმერ., გურ., კახ. ყასნაღ-ი

ყაურჯელ/ნ (ზს.)/**ყაურჯელ/ყაურჯენ** (ზს.)/**ყაურჯენ/ყაურჯენ** (ბქ., ქს.)/**ყაურჯენ/ყაურჯენ** (უშგ.) < ქართ. ყავარჯენ-ი „საბჯენი ჯოხი“

ყაუტა (ზს., ქს.) < ქართ. ყავა (< არაბ. **qahwa[t]**) „ტროპიკულ ქვეყნებში გავრცელებული ხე, ზოგჯერ ბუჩქი, აქვს მოპირისპირედ განლაგებული, მარადმწვანე, ტყავისებრი ფოთლები, სურნელოვანი თეთრი ყვავილები და ორმარცვლიანი წვნიანი ნაყოფი...“

ყაყუბირ (ზს.)/**ყაყუბირ** (ბქ.)/**ყაყუბირ** (ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) ყაყვირ-ა „ღორის ჭირი; კისრის ჯირკვლების დაავადება; ყელის ავადმყოფობა, სახადი“, „იგი-

ვეა, რაც ყბაყურა, – ყბა-ყურის ჯირკვლების ძლიერი ინფექციური დაავადება“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ყვაყვირე „კისრის ჯირკვლების დაავადება; ყელის ავადმყოფობაა, სახადი“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. **ყაყბერ**, უშგ. **ბაზყურ**)

ყაყბურიან (ბზ.)/**ყაყბურიან** (ბქ.) /**ყაყბურიან** (ჩოლ.) 1. „კისრის ჯირკვლებით დაავადებული“, 2. გადატ. „საზიზღარი, საძაგელი“ < ქართ. *ყაყვირ-იან-ი „ყბაყურით დაავადებული, – ყბაყურიანი“

ყაჩალ (ზს., ლნტ.)/**ყაჩალ** (ლშხ., ჩოლ.) /**ყაჩაყ/ყაჩაყ** (ლნტ.) < ქართ. ყაჩალ-ი (< თურქ. **kaçak**) „გაქცეული, გავარდნილი“

ყაწიმ (ჩოლ., უშგ.) „სამკაული, ძეწკვი“ < ქართ. ყაწიმ-ი „ხმლის სამხარიღლივე“ (საბა); „თასმა ხმლის მხარიღლივ ჩამოსაკიდებლად, ვერცხლის ბალთებით შემკული“

ყაღდან (ზს.)/**ყაღიონ** (ბქ.) /**ყაღიონ/ყაღიონ** (ლშხ.)/**ყაღიან** (ლნტ., უშგ.) /**ყაღიან** (უშგ.)/**ყაღიონ** (ჩოლ.) < ქართ. ყაღიონ-ი (< არაბ.-სპარს. **kalyan**) „თამბაქოს მოსაწევი მოწყობილობა პატარა ჯამივით, რომელსაც ყუნწში უკეთდება ღრუ ტარი ბოლის სასრუტავად, – ჩიბუხი“ (შდრ. ბზ. **ლათრწალ**)

ყაიდა (ბქ.)/**ყაიდა** (ჩოლ.) < ქართ. ყაიდა (< არაბ. **kajda**) „როგორიმე წესი, რიგი, ხასიათი...“

ყარტილ/ყატირილ/ყარტილ/ყარაულ (ბზ.)/**ყარტილ** (ბქ., უშგ.)/**ყარაულ** (ბქ., ჩოლ.)/**ყარულ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ყარეტილ** (ლნტ.)/**ყარეულ** (ჩოლ.)/**ყარტილუ** (უშგ.) < ქართ. ყარაულ-ი (< თურქ.-სპარს. **garawul**) „დარაჯი, გუშაგი“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **მგლჩე/მელჩე**, ლნტ. **მგლჩე** „მცველი“), იხ. მე-**ყურილ**

ყარჩა (ზს., ლნტ.)/**ყარჩა** (ლშხ., ჩოლ.)

< ქართ. ყარაჩა „იგივეა, რაც ყარაჩაეთი“

ყაჯ (ზს.)/**ყაჭ** (ბზ., ლნტ.)/**ყაჭ** (ლშხ., ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ყაჭ-ი „აბრეშუმში“

ყანჯუტ (ბზ.)/**ყანჩუტ** (ბქ., ლნტ.) /**ყანჩუტ/ყანჩუტ** (ლშხ., ჩოლ., ჩოლ.) /**ყანჩ** /**ყანჯუტ** (უშგ.) **ზოოლ.** < ქართ. ყანჩა „წყლის ფრინველი, აქვს გრძელი კისერი, დიდი ნისკარტი და მაღალი ფეხები“

ყარ (ბზ.)/**ყარ** (ბქ., ლნტ.)/**ყარ** (ბქ.) /**ყარ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ყავარი“, 2. „სახურავი“ < ქართ. ყავარ-ი (< თურქ. **kavara** „ნაჭერი“) „ნაპობი თხელი ფიცარი შენობის სახურავად“

ყელობ (ჩოლ.) „სეზონობა, მუწუხი“ < ქართ. ყელ-ობ-ა „წვიმახშირობა“ (საბა)

ყელმატ (ჩოლ.) „კისერზე ფერადნიშნიანი ფრინველი“ < ქართ. ყელ-შავი „შავი ყელის მქონე“

ყელ-შ-გრ/ყელ-შ-ირ (ბზ.)/**ყელ-შ-ერ** (ლშხ.) 1. „ლაბაბი“, 2. „გასუქებული ღორის კისერი (ზედმიწ. – **ყელ-ის-ა/ყელ-ის-ან-ი**)“ < ქართ. ყელ-ი 1. „კისრის წინა (ქვედა) ნაწილი, რომელშიც მოთავსებულია საყლაპავი და სასულე მილები“, 2. „თავისა და მხრების შემაერთებელი, – ყელ-კისერი...“, შდრ. იმერ. ყელ-ავშარ-ა „ღორის ყელის ხორცი, – ნაყელური“

ყელა (ჩოლ.) „ყველის ამოყვანა (ზედმიწ. – *ამო-**ყველ-ებ-ა**)“ < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადც ადებდნენ რძეს დვრიტის ან მჟავას საშუალებით“, იხ. ლი-**ყელ-ი**

ყეშარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ყეშარ-ი „ორი უღელი ხარ-კამეჩი“

ყია (ზს., ქს.) < ძვ. ქართ. ყია „ყელი“, „ყელის ყანყრატო (საბა), – ხახა“, შდრ. თუმ. ყია-მ

ყიდა (ჩოლ.) < ქართ. ყიდ-ვ-ა „ფუ-ლით რისამე შეძენა“, იხ. ლი-ყდ-ი

ყიდა (ბქ.) „ადამიანი, რომელსაც ყიდ-ვა უყვარს (ზედმიწ. – მ-ყიდ-ვ-ელ-ი)“ < ქართ. ყიდ-ვ-ა „ფულით რისამე შეძენა“

ყინტორა (ბზ.) „საჭმელად ვარგისი ბალახი“ *ბოტ.* < ქართ. (კახ., ინგ.) ყინ-ტორა-[-ა] „ბალახოვანი მცენარე ქოლ-გოსანთა ოჯახისა“

ყინტარ (ბზ.) < ქართ. მყინვარ-ი „ყი-ნულის მასა, რომელიც წარმოიშვება მუდმივ-თოვლიან მთებში და ნელა ეშ-ვება ქვევით სიმძიმის ძალის გავლე-ნით“ (შდრ. ზს. **ხანსარ**, ქს. **ხაშარ**; ბზ., ქს. **ტოლ**, ლნტ. **ტოლუ**)

ყირანჭუ (ჩოლ.) „მაღალი, გამხდარი, გრძელკისერა კაცი“ < ქართ. (ფშ.) ყი-რანჭა „საჭმლის ჩასასვლელი მილი ყელში; საყლაპავი მილი“

ყირყიტ/ყურყუტ (ჩოლ.) „დიდხანს ლოდინი“ < ქართ. ყურყუტ-ი „დიდ-ხანს ლოდინი, ცდა“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლილლი**, ლნტ. **ლილელი**)

ყიტნულ (ბზ., ლშხ.)/ყინილ/ყიტნილ (ლნტ.)/ყინულ (ჩოლ.) „ყინულა (ვაშ-ლის ან მსხლის სახეობა)“ *ბოტ.* < ქართ. (ლექს., ოკრიბ.) ყინულა „ყინული ვაშ-ლი (საზამთრო)“

ყიყუ (უშგ.) < ქართ. (რაჭ., ქიზიყ.) ყიყვ-ი „იგივეა, რაც ჩიყვი“, იხ. **ყუბყუ** (შდრ. ბზ., ქს. **ფუყუ** „ჩიყვი“; ბქ. **ქელთერ** „ღაბაბი“; ჩოლ. **ღურ/ღოლ** /**ზორძალ** „ჩიყვი“)

ყიჭინ (ჩოლ.) „წვრილმანი ჩხუბი“ < ქართ. (იმერ.) ყიჭინ-ი „იგივეა, რაც ღი-ჯინი“

ყლაპ (ბზ.) < ქართ. ყლაპ-ი „ყელში საჭმლის, სასმლის ერთგზის ჩაშვება, ჩაყლაპვა, – ყლოპი“

ყლორტ (ბზ.)/ყლორტ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ყლორტ-ი „მცენარის წლევანდე-

ლი ნორჩი ტოტი“ (შდრ. ჩოლ. **ყურ**)

ყმარწეილ (ბზ.) < ქართ. ყმაწვილ-ი 1. „იგივეა, რაც ბავშვი“, 2. „ახალგაზ-რდა, მოწიფული (ვაჟი ან ქალი)“, 3. „ახალგაზრდა ვაჟი, – ჭაბუკი“

ყორან (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ყო-რან-ი „მოზრდილი შავი ფრინველი ბე-ღურასნაირთა რიგისა...“ (შდრ. უშგ. **მაყურინტ**), იხ. **ღუემწლ**

ყორნალი ღწლა (ლნტ.) „ღელე (ზედ-მიწ. – **ყორნ-ებ-ი**[-ს] **ღელე**)“ *ტოპ.* < ქართ. ყორან-ი „მოზრდილი ფრინველი ბეღურასნაირთა რიგისა“

ყორწალ (ლნტ.) „სამოვარი; ტყე; სა-ხნავი (ზედმიწ. – ***ყორნ-ებ-ი**)“ *ტოპ.* < ქართ. ყორან-ი „მოზრდილი ფრინველი ბეღურასნაირთა რიგისა“

ყოყლოჩ (ჩოლ.) < ქართ. ყოყლოჩინა „ვინც ყოყლოჩინობს, – ყოყოჩა“

ყოშ (ბზ., ლშხ.)/ყუტეშ (ბქ.)/ყომ (ლნტ.)/ყემ (ლშხ.) „კოვზი“ < ძვ. ქართ. (ქართლ., ქიზიყ.) ყოშ-ი „მოკლეთარია-ნი პატარა ნიჩაბი; კოვზის მსგავსი ხელ-საწყო ფქვილისა და მისთ. ამოსაღე-ბად“, ფშ. ყოშ-ი „ხის სასმისი, ტარიანი ან ყურიანი“, შდრ. ძვ. ქართ. კოშ-ი „ხი-სა და გოგრის თასი“ (შდრ. ზს. **კიზ**, ლშხ., ჩოლ. **კიზ**, ლნტ. **კიზი**)

ყოშ/ყომ (ლშხ.) „მცირე სახლი მთა-ში, ქოხი“ < ქართ. ზან. (მეგრ.) ყორშ-ი/ყურშ-ი/ყომ-ი/ყომ-ი „ციხე-სიმაგრე, კომპი“

ყრალ (ბზ.)/ყრალ (ლშხ.) „ავყია“ < ქართ. მყრალ-ი „ცუდი, აუტანელი (სუ-ნი)“, *გადატ.* „სამაგელი, საზიზღარი“

ყუა (ზს., ქს.)/ყუტა (ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ყუა 1. „მჭრელი იარაღის (ხმლის, დანის, ცულის, თოხის...) პირის საპი-რისპირო, არამჭრელი მხარე, – გნდე, ზურგი“, 2. „პურის (მჭადის... ყველის...) გარეთა სქელი მხარე, ნაპირი“, 3. „წიგ-

ნის, რვეულის ის მხარე, სადაც ფურცლებია ერთმანეთზე გადაკერებული“...

ყუდღელისჭერი/ყურდღელისჭერი (ლნტ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. (იმერ.) ყურდღელ-ის ჭერ-ია „ერთ-ერთი ქართული ხალხური ზღაპრის პერსონაჟი“, იხ. **კურდღლისჭერი**

ყუთ (ზს., ქს.) < ქართ. ყუთ-ი „ოთხკუთხი სათავსი, ჩვეულებრივ ფიცრისა“ (შდრ. ბქ. შწკუ)

ყუმგან (უშგ.) < ქართ. კუმგან-ი „ჭურჭელი ვიწრო ყელით, წვრილი წვერით, სახელურითა და თავსახურით, რომელსაც ადრე ხელ-ფეხის დასაბანად იყენებდნენ“

ყუნწ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ყუნწ-ი „ფოთლის, ყვავილის ან ნაყოფის ის ნაწილი, რომლითაც მიმაგრებულია მცენარეზე...“ (შდრ. ზს., ქს. კელ; ჩოლ. კინწ)

ყუობ (ლშხ.) „გაჭირვების პერიოდი, სიღარიბე (ზედმიწ. – *ყუ-ობ-ა)¹⁰¹ < ქართ. ყუა 1. „მჭრელი იარაღის (ხმლის, დანის, ცულის, თოხის...) პირის საპირისპირო, არამჭრელი მხარე, – გნდე, ზურგი“, 2. „პურის (მჭადის... ყველის...) გარეთა სქელი მხარე, ნაპირი“, 3. „წიგნის, რვეულის ის მხარე, სადაც ფურცლებია ერთმანეთზე გადაკერებული“...

ყურადღება (ზს., ქს.)/**ყურადგება** (ბქ.) < ქართ. ყურად-ღ-ებ-ა „მზრუნველობა, თვალყურის დევნება“ (შდრ. ლშხ., ჩოლ. ფემა)

ყურაპ/ყურაპ (ჩოლ.) „დიდი მილი“ < ქართ. (იმერ.) ყვირაპ-ი „მაღალი და უშნო ბნელი შენობა“

ყურბეჭილ (ზხ., ლნტ.)/**ყურბოულ** (ლშხ.)/**ყურბეჭილ** (ჩოლ.) „წმინდა ხორბლისაგან გამომცხვარი პური; აფუ-

ებული ცომისაგან ტაფაზე გამომცხვარი პური“ < ძვ. ქართ. ყურბეულ-ი, ყურბეულ-ი „პურის კვერი“, შდრ. მესხ. ყვერბულა

ყურდგელ/კურდღელ/ყურდღელ (ლნტ.)/**ყურდღელ/ყუდღელ** (ლნტ.)/**ზოოლ.** < ქართ. კურდღელ-ი „მომცრო ნადირი (ძუძუმწოვარი ცხოველი მღრღნელთა რიგისა), გრძელყურებიანი და ფეხმარდი, ფრთხილი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ყურდგელ-ი/ყურდგელ-ი (შდრ. ზს. **რწჭუ**)

ყურთბაღი (ბქ.) < ქართ. ყურბალიმ-ი/ყურთბალიმ-ი „პატარა ბალიმი“

ყურიანათ (ქს.) „4 კგ. მოცულობის საწყაო“ < ქართ. (ზ.-რაჭ.) ყურიანა „ყურიანი სალობივე“, ლეჩხ. „ათვირვანქიანი საწყაო“

ყურმანჯიან (ჩოლ.) „ყრუ-მუნჯ-ი (ზედმიწ. – **ყრუ-მუნჯ-იან-ი**)“ < ქართ. (გურ.) ყურმანჯა-ი (< ყრუ-მუნჯ-ი) „ყურნაკლული, სმენადახშული“, გადატ. „ჩამორჩენილი“

ყურმანჯ (ზხ., ლნტ.)/**ყურმანჯ** (ლშხ., ჩოლ.) „ყრუ-მუნჯ-ი“ < ქართ. (გურ.) ყურმანჯა-ი (< ყრუ-მუნჯ-ი) „ყურნაკლული, სმენადახშული“, გადატ. „ჩამორჩენილი“ (შდრ. ზს. **ყუგ[რწ];** ზხ. **ფიტკრიან; უშგ. ლგშდრიკე;** ჩოლ. **სკუმუ**)

ყურუმგა (ზხ.)/**ყურუმგა** (ბქ.)/**ყურუმგა** (ლნტ.)/**ყურუმგა** (უშგ.) < ქართ. კრუმგა < რუს. **крыжка** „ტოლჩა, მეტალის ჭიქა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ყრუმგა/ყურუმგა (შდრ. უშგ. კიჟო)

ყურშ (ზს.)/**ყურშა** (ზხ.)/**ყურშ** (ბქ.)/**ყურშა** (ყარჩა) (ლშხ., ჩოლ.)/**ყურჩა** (ჩხბ.), შდრ. ლშხ. **ყარჩა-ყურჩა** **ზოოლ.** < ქართ. ყურშა 1. „(ყურშავი) ძაღლის სახელია“, 2. **ძვ. მითოლ.** ერთნაირი ცხოველია: „კატასა ჰგავს, ლომს მსახურებს“ (საბა)

ყურჭუმელა (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ., იმერ.) **ყურ-წუმელ**-ა „ეკალიჩი; კურკანტელა; ძლიერ შავი, გადამწიფებული ხილი“, შდრ. შდრ. რაჭ., ლეჩხ., იმერ. **ბურწუმელა**, **კურწუმელა**; **ბურწუმელი** (საბა) და **ზ. რაჭ.** **ყურჭუმალა** „ძალიან მწიფე ხილი“

ყუყურღ/ყუყურღ (ჩოლ.) „ახლად გაშლილი ყვავილის, ნაყოფის კვირტი“ < ქართ. **კუკურ**-ი „გაუმღელი ფოთოლი“ (საბა); „იგივეა, რაც **კოკორი**“

ყუყუ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) შდრ. **ზს.** *კნინ. ფ.* **ყიყ**-ულდ < ქართ. (აჭარ., იმერხ.) ყვიყვი-ი „ჩიყვი“, იხ. **ყუიყუ**, **ყიყუ** (შდრ. ბზ., ქს. **ფუყუ** „ჩიყვი“; ბქ. **ქელთგ** „ღაბაბი“; ჩოლ. **ლუჩ/ლოლ/ზორძალ** „ჩიყვი“)

ყურუდიდ (ჩოლ.) „ჩუმად, წყნარად (ზედმიწ. – ***ყურ**-უკა-დ)“ *ზმნის.* < ქართ. ყურ-ად „მშვიდად, ჩუმად, წყნარად; აუღელვებლად“, შდრ. ქართ. ყუჩილ-ი „ჩუმად ყოფნა, – დუმილი, სიწყნარე, სიმშვიდე“ (შდრ. ჩოლ. **ყუშდიდ** „მეყდროდ“)

ყუანა (ბქ.) „სოფელი ბალსქვემო სვანეთში, ფარის თემში“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) **ცვანა/ცუანა** „ყანა“

ყუარილ (ზს., ლნტ.)/**ყუარუთილ** /**ყუარულ/ყუარულ**/-**უარილ/უარულ** (ბზ.) /**ყუერულ** (ლშხ., უშგ.)/**ყუერილ** (ლნტ.) „ლაფშა ცხენი, იაბო“ *ზოოლ.* < ზან. (მეგრ.) **ყვარილ-ი/ყვარილ-ი** „დაკოდილი ცხენი“, შდრ. ქართ. **ყვერულ-ი** „დაკოდილი მამალი (ქათამი)“,¹⁰² იხ. **უარყა**

ყუაუილ (ზს., ქს.)/**ყუაუილ** (ლნტ.) < ქართ. ყვავილ-ი „მცენარის გამრავლების ორგანო, რომელიც მეტწილად შედგება ყვავილსაფრისა, ბუტკოსა და მტვრიანებისაგან...“ (შდრ. ლნტ. **ბოჭოჭოლ**)

ყუაუიფრჩხილა (ლშხ.) *ბოტ.* <

ქართ. (მესხ., ქიზ.) ყვავ-ი-ფრჩხილ-ა „კოფრჩხილა“, რაჭ., ზმ. იმერ. ყვავ-ის-ფრჩხილ-ა „ოფოფა, მდელოს მატკვარცანა“

ყუაუ (ლშხ.) *ზოოლ.* < ქართ. ყვავ-ი „საშუალო სიდიდის ფრინველი ყორნისებრთა ოჯახისა...“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. **ჭუტერ**, ლშხ. **ჭუტერ**)

ყუელ (ლშხ.) < ქართ. ყველ-ი „საკვები პროდუქტი, სხვადასხვა ფორმისა, რომლის დასამზადებლადაც ადებდებენ რძეს დვრიტის ან მყავას საშუალებით“ (შდრ. ზს., ლნტ. **თაშ**, ლშხ., ჩოლ. **თაშ**)

ყუელაწმინდა (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ყველაწმინდა „იგივეა, რაც ყოვლად წმინდა“, შდრ. გურჯაანის ყველაწმინდა „VIII-IX საუკუნეების ქართული ხუროთმოძღვრების („გარდამავალი ხანის“) უმნიშვნელოვანესი ძეგლი – ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია“

ყუელიერი ალაბ (ლშხ.) *რელიგ.* < ქართ. ყველიერი-ი[ს] ალება „დიდი მარხვის ალება“

ყუელიერ (ბზ., ლშხ.)/**ყუელიერ** (ბზ.) /**ყუილიერ/ყუელიერ** (ბქ.)/**ყუელიერ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ყუილიერ** (უშგ.)/**ყუილიერ** (ლხმ.)/**ყუილერ** (ბეჩ.) *რელიგ.* < ქართ. ყველ-იერი „დიდმარხვის წინა კვირა, როცა ხორცეული არ იჭმებოდა“

ყუერბ/ყერბ (ბქ.) „შუაცეცხლის ადგილი მაჩუბში“ < ქართ. ყვერბ-ი „ცეცხლის სანთები ადგილი, – კერა, საცეცხლური“

ყუეშ (ბქ.)/**ყეშ** (ბქ.)/**ყოშ** (ლშხ., უშგ., ჩოლ.)/**ყოშ** (ლნტ.) „კოვზი“ < ქართ. (ქართლ., ქიზიყ.) ყოშ-ი „კოვზის მსგავსი ხელსაწყო ფქვილისა და მისთანათა ამოსაღებად“, შდრ. აჭარ. ყოშ-ი||ყოშ-ი „მწარე გოგრა, კვახი“, გურ. კოშ-ია/ე „უკანო პატარა გოგრა“, ხევს. კოშ-ი

ყუიბლანდ (ჩოლ.) „პატარა ზომის ქვევრი“ *კნინ. ფ.* < ქართ. ყვიზარ-ი „მომცრო ჭური“ (საბა), იმერ. ყვიზირ-ი „იგივეა, რაც ყვიზარი“

ყუითელ (ზს., ქს.)/**ყუითელ** (ზზ.) < ქართ. ყვითელ-ი „ერთ-ერთი შვიდ ძირითად ფერთაგანი (სპექტრში – ნარინჯისფერსა და მწვანეს შორის)“

ყუითელა (ზზ.) „ყანა (ზედმიწ. – ყვითელ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ყვითელ-ი „ერთ-ერთი შვიდ ძირითად ფერთაგანი (სპექტრში – ნარინჯისფერსა და მწვანეს შორის)“

ყუიმზრ (ზზ., ქს.)/**ყუიმზ** (ბქ.) „უნაგირის თავი; მრგვალი თავი ჯოხისა, ასანთისა და მისთ.“ < შდრ. ძვ. ქართ., მოხ. ყუმზ-ილ-ა „ახალუხის შესაკრავი“ (შდრ. ჩოლ. **ყუმზრეულა** „თავის ქალა“)

ყუინჩილ (ზზ.) *ზოოლ.* < ქართ. ყვინჩილა „ზრდადაუმთავრებელი მამალი, – მამლაყინწა“

ყუინჩილობ (ზზ.) *გადატ.* < ქართ. ყვინჩილ-ობ-ა „ყვინჩილის თვისება, – მამლაყინწობა“

ყუინჯ (ჩოლ.) „კორძი“ < ქართ. (ლექს.) ყვინჯ-ი „კუნძი ხის ტანზე“ (შდრ. ზზ., ლშხ., ჩოლ. **ფონ**, ზზ. **ფონ**, ბქ. **ფენ**, უშგ. **ფენ**)

ყუირ (ჩოლ.) „კუთხე (თავსაფრისა)“ < ქართ. ყურ-ი „რაიმე კუთხოვანი საგნის (მაგ. ლეჩაქისა) კუთხე, წვერი“

ყუირაპ/ყურაპ (ჩოლ.) „დიდი და ფართო ჭურჭელი; დიდი მილი...“ < ქართ. (იმერ.) ყვირაპ-ი „მაღალი და უშნო, ბნელი შენობა“

ყუიყუ (ზს., ლნტ.) < ქართ. (აჭარ., იმერხ.) ყვიყვი-ი „ჩიყვი“, იხ. **ყიყუ**, **ყუყუ** (შდრ. ზზ., ქს. **ფუყუ** „ჩიყვი“; ბქ. **ქელთვრ** „ღაბაბი“; ჩოლ. **ღუჭ** /**ღოლ** /**ზორძალ** „ჩიყვი“)

ყუიჩ (ზს., ქს.) „მამალი“ *ზოოლ.* <

ქართ. ყვინჩილა „ზრდადაუმთავრებელი მამალი, – მამლაყინწა“ (შდრ. ზს. **მამილ[უ]**)

ყუიჩ (ბქ.) < ქართ. ჩიყვი-ი „ავადმყოფობა, რომელსაც ახასიათებს ფარისებრი ჯირკვლის ჩიჩახვისმსგავსი გადიდება, – ყიყვი“ (შდრ. ზზ., ქს. **ფუყუ**; ჩოლ. **ღუჭ**; ჩოლ. **ღოლ**; ჩოლ. **ზორძალ**)

ყუიც (ჩოლ.) „ცხელი და ცხიმიანი წვნიანის ყვითლად მოციმციმე ბუშტუკები“ < ქართ. ყვიც-ი „სიყვითლე“

ყურით (ზს., ქს.)/**ყურუ** (ლშხ.) „გაუგებარი, უცოდინარი, ტლუ“ < ძვ. ქართ. ყრუ „ყრუობა, ყრუ(ე)ება“, ახ. ქართ. ყრუ 1. „ადამიანი, რომელსაც სმენა არა აქვს, ყურში არ ესმის“, 2. *გადატ.* „მივარდნილი; ჩამორჩენილი, გაუნათლებელი (სოფელი, ქვეყანა...)“

ყემირ (უშგ.) < ქართ. ყამირ-ი (< არაბ. **ღამირ** „სახნავად უვარგისი“) „უხნავი, დაუმუშავებელი მიწა“, „ძველი კორდი“ (საბა)

ყერმა {ქათალ} (უშგ.) „დედალი ინდაური“ *ზოოლ.* < ქართ. ყრმა {ქათამი} „ახალგაზრდა“

ყერმა {ყუიჩ} (უშგ.) „მამალი ინდაური“ *ზოოლ.* < ქართ. ყრმა {ყვინჩილა} „ახალგაზრდა“

ყერმილ/ყირიმ (ზს.)/**ყირმულ** (ლშხ.) /**ყერმი** (ლხმ.) „ძველებური კაჟიანი თოფი“ < ქართ. ყირიმ-ულ-ა „ყირიმის თოფი“, შდრ. გურ., მთიულ.-გუდ. ყირიმ-ი, ხევს., ფშ. ხირიმ-ი

ყერყ-ინჯ/ყაყრ-ინჯ (ზზ.)/**ყყერ-ინჯ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**ყყერ-ინჯ** (ლშხ., ჩოლ.) „ხორხი, ყრონტი; ყანყრატო“ ფუძეებში ძირად უნდა გამოიყოს **ყერყ-ყყერ-ყაყრ-** < ზან. (მეგრ.) ყერყ-ი „ყელი“ < ქართ. (გურ.) ყორყ-ი, ხოლო **-ინჯ/-ინჯ** სუფიქსად < მეგრ. **-ინჯ** სუფიქსისაგან (შდრ. იმერ. **ცხვ-ინჯ**-ა <

***ჩხე-ინჯ-ა)**

ყვრყვ (ბქ.) *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ყირყინ-ი/ყირყინ-უ-ა 1. „ყროყინი“, 2. გადატ. „ხმამაღლა გაურკვეველი ლაპარაკი“, იხ. ლი-**ყვრყვ**-ი

ყვრყვნტ (ბქ.) / **ყვყვრნტ** (ლნტ.) / **ყვყვრნტ** (ჩოლ.) „ყანყრატო“ < ქართ.

(გურ.) ყორყ-ინტ-ე / ყორყ-ინტ-ი (<*ყორყ-ინტ-ა-ი)¹⁰³ „ყელი, ხორხი“

ყვსვრ (ბქ.) „მოზარდი საქონელი (მსხვილფეხა)“ < ქართ. (ინგ.) ყისირ, აჭარ. ყირს-ი/ყისირ-ი (თურქ. **kisir**) „ბერწი“

შ

შაბ (ზს., ქს.)/შაბ (უშგ.) < ქართ. შაბ-ი (< არაბ. **šabb**) „თეთრი, გამჭვირვალე კრისტალური ნივთიერება – გოგირდმჟავას ერთ-და სამვალენტიანი ლითონების ორმაგი მარილი, იყენებენ მედიცინაში, ფოტოსა და სამღებრო საქმეში...“

შაბიამან (ზს., ქს.)/შაბიამან (ლნტ.) < ქართ. შაბიამან-ი (< არაბ. შაბ-ი-იამან) „გოგირდმჟავა სპილენძი ცისფერ გამჭვირვალე კრისტალებად; იყენებენ მევენახეობა-მეზღებრობაში სოკოთი დაავადების საწინააღმდეგოდ, საღებავების დამზადებაში, ვეტერინარიაში და სხვ.“

შაგ (ზს., ქს.)¹⁰⁴ < რუს. **Шар** „ბიჯი, ნაბიჯი“

შადრეტან (ზს., ქს.)/შადრეტან (ბქ.) < ქართ. შადრევან-ი (< სპარს. შა*დურვა*ნ) „წნევის ძალით ამონატყორცნი სითხის (ჩვეულებრივ წყლის) ნაკადი“

შალაფ (ბქ.)/შალაფ (ლშხ., ჩოლ.) „ბურღი“ < ქართ. შალაფ-ი „ფიცრის სახურეტი“ (საბა)

შალბარ (ბზ.)/შალტარ (ლშხ., ჩოლ.) /არშულ/არშტილ/შარტალ (ლშხ.) /შალტარ (ლნტ., უშგ.)/შარტალ (ლნტ.) < ქართ. შარვალ-ი „მამაკაცის წელსქვევითჩასაცმელი ტოტებიანი გარეთა სამოსი“ (შდრ. ზს. **სახუშირ**)

შალტამ/შარტამ (ლშხ., ჩოლ.) „სხვადასხვა ჯიშის მაღალღეროიანი ბალა-

ხი“ *ზოოლ.* < ქართ. (ფშ., თუშ., მოხ., გურ. შალდამ/ყ-ი „მაღალი და მსხვილი ბალახი, – შამბი“, შდრ. იმერ., გურ. ჟალტამ-ი „სქლად ამოსული უვარგისი ბალახი“

შალშტიმ/შალაშტიმ (ბზ.)/შალაშენ (ბქ.)/შალაშინ (ბქ., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) /შალაშინ (ლნტ.)/შალშტემ (უშგ.)/შალშენ (ლხმ.) < ქართ. შალაშინ-ი „სადურგლო იარაღი – ხის (რკინის) ბუდე შიგ ჩასმული ბრტყელი მჭრელი პირით, ხმარობენ ფიცრისა და მისთ. ზედაპირის სუფთად სათლელად“

შალგრა (ბზ.)/შალგრა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შალ-ეულ-ობ-ა „იგივეა, რაც შალეული“

შამბ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შამბ-ი „მაღალი და მსხვილი ბალახი“ (საბა)

შამბიფერიშ (ლშხ.) < ქართ. შამბ-ის-ფერ-ი (< შამბ-ი და ფერ-ი) „რაც ფერით შამბს მოგვაგონებს“

შამპანიურ (ზს., ქს.)/შამპანურ (ბქ.) < ქართ. შამპანურ-ი „განსაკუთრებული წესით დაყენებული შუშხუნა ღვინო“

შამფირ[ტ]/შამფტირ (ზს.)/შამფურ/შამფჯრ (ლშხ., ჩოლ.)/შამფირ (ლნტ., ჩოლ.)/შამფტირ (ბქ., ლნტ., უშგ.)/შამფტრ (ბქ., ლნტ.) < ძვ. ქართ. შამფურ-ი „ხის ან რკინის წვეტიანი ღერო, რომლითაც წვავენ ხორცს (მწვადს)“

შანა (ბქ.)/**შან** (ჩოლ.) < ქართ. შან-ი „შანის მოგება, შანს მოუგებს“, იმერ. „იგივეა, რაც ნიშნის მოგება, ნიშნს მოუგებს (იხ. ნიშნი)“

შარა (ზს., ქს.) < ქართ. შარა-{გზა} < სპარს. *šāhrah*) „იგივეა, რაც გზატკეცილი“

შარან/შარნა (ლშხ.)/**შარნ** (ჩოლ.) *ცრუმორწმ.* < ქართ. (ლექს., იმერ., გურ.) შარნა „საცოლის დასანიშნი ნივთი, – ბელგა“, იგივეა, რაც შანა „რაიმე ნივთი (უპირატესად ლითონისა, რომელსაც შეულოცავდნენ და ყელზე (მაჯაზე) აბამდნენ ვითომდა ავი თვალი-საგან (ავი სულისაგან) დასაცავად“

შარა-შუკუ (ზს., ქს.) „შარაგზა“ < ქართ. შარა (< სპარს. *šāhrah*) „იგივეა, რაც გზატკეცილი“ და ძვ. ქართ. შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორღობე“

შარბათ (ზს., ლნტ.)/**შარბათ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. შარბათ-ი (< არაბ. *šerbet* 1. „შარბათი, 2. „დასალევი წამალი, მიქსტურა“, 3. „ზოგიერთი ნივთიერების თხევადი მდგომარეობა, ხსნარი“) „შაქრითა და ხილის წვენიტ და მზადებული ტკბილი სასმელი“

შართქტინ (ზს., ჩოლ.)/**შართქტილ** (ლხმ., ჩოლ.)/**შართქუმ** (ლშხ.)/**შართთქტინ** (ჩოლ.)/**შასთქტინ** (უშგ.) 1. ზს., ლშხ., ჩოლ. „საბანი“, 2. ჩოლ. „სქელი შალი ან ნაბადი“ < ქართ. შატქუნ-ი, შათქუნ-ი „დოშაქი“ (საბა), შდრ. ზან. (მეგრ.) შქართუნ-ი (შდრ., ასევე, უშგ. **ლემსთქტინი** „სასაბნე“)

შაურ (ზს., ქს.)/**შაური** (უშგ.) < ქართ. შაურ-ი „ხუთი კაპიკი“

შაურაშ (ბქ.)/**შაურიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შაურ-იან-ი „ხუთკაპიკიანი“

შაუბალახაი (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. (რაჭ., ლექს., იმერ., გურ., ფშ.) შავ-ბალახ-ა „თეთრყვავილა ლაშქარა, შავ-

წამალა, გობისცხვირა თავშავა, შმაგა“ (შდრ. ზს. **მატატა/მათათა**)

შაუბედ (ზს., ჩოლ.) „ვაი, უი, უბედური“ < ქართ. შავ-ბედი-ი „ცუდი ბედი, – უბედობა, უბედურება“

შაუგურმალ (ბზ.)/**შეგურმან** (ზს.)/**შეტურმან** (ლშხ.)/**შაუგურმან** (ლნტ.)/**შაგურმან** (უშგ.) < ქართ. შავ-გურემ-ან-ი „მოშავო ადამიანი“ (შდრ. ზს. **მეშხლან**); ზს. **შიხგოგენ/შიხგოგან**, ლნტ. **შიხდოგან** „ძალიან შავი, ნახშირის ფერი“)

შაუდედალა (ლნტ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. შავ-დედალ-ა (ქართ. შავ-ი დედალ-ი) „შავი ფერის დედალი“

შაურაზ (ბქ.)/**შაურაზ** (ჩოლ., უშგ.) 1. ბქ. „მეტისმეტად შავი, შავტუხა“, 2. ჩოლ. „ძალადი, უხეში და უსირცხვილო ქალი“ < ქართ. (თუშ.) შავ-რათ-ი „შავი ცხენი“, შდრ. ფშ., თუშ. შავრა „შავი ცხენი“, აჭარ. შავ-რაზტა-ი „მეტად შავი, შავტუხა“, ფშ. შავ-რეშხ-ი „შავი ფერის ცხენი“

შაურდელ (ზს.)/**შაურდენ** (ზს., ლშხ.)/**შაურდენ** (ბზ., ლნტ., ჩოლ., ეცერ.)/**შაურდულ/შაურარ** (უშგ.) 1. ზოლ. „შევარდენი“, 2. გადატ. „მარდი, სწრაფი“ < ქართ. შევარდენ-ი „მტაცებელი ფრინველი საშუალო ზომისა, გაწვრთნილს იყენებენ ნადირობაში“

შაუფსხალაი (ლშხ.) / **შაუფსხალაი** (ჩოლ.) „მსხლის ერთ-ერთი ჯიში“ *ბოტ.* < ქართ. შავ-მსხალ-ა „მსხლის ერთგვარი ჯიში“

შაუძირაი (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. ძირ-შავ-ა „ერთგვარი მცენარე“

შაფათ (ლშხ., ჩოლ.)/**შაფათ[რლ]** /**შაფათ[რლ]** (ლშხ.) „ფიქალ ქვაზე გამო-მცხვარი პატარა ზომის ქერის თხელი ხმიადი“ < ქართ. (თუშ.) შაფართხელა/შაფართხელ-ი „ნაცარში გამომცხვა-

რი ხმიადი“, შაფათხელ-ი „ჰმიადი ნა-
ცარში მცხვარი“ (საბა)

შაფრან (ბქ.) < ქართ. შაფრან-ი (<
არაბ. *za'parān*) „ვაშლის ჯიში ერთგვა-
რი“

შაქარ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**შაქარ** (ლშზ.,
ჩოლ.) 1. „შაქარ-ი“, 2. „კანფეტ-ი“ <
ქართ. შაქარ-ი (< ფალ. *šakar*, შდრ.
ბერძ. *σάχαρον*, ლათ. *saccharum* და სხვ.)
„კრისტალური, ტკბილი საკვები ნივ-
თიერება, იღებენ ერთგვარი ჭარხლის
ან ლერწმის გადამუშავებით“

შაშალ (ზს.) „ლახვარი“ < ძვ. ქართ.
(ფშ., ქიზიყ.) შაშარ-ი „ნესტარი, ლანცე-
ტი; ხმლის წვერი, ორივე მხარეს წამა-
ხული“, „სისხლის გამოსაშვები მახვი-
ლი“ (საბა)

შაშკლატ/შაშკულაჟ (ზს., ქს.) *ბოტ.* <
ქართ. (ლექს., გურ.) შაშკვლავ-ი „რეჰა-
ნი“, შდრ. იმერ., რაჭ. შაშკვლამ-ი, იხ.
სამშურია

შაშხანა (ბქ., ლნტ.)/**შაშხანა** (ჩოლ.)
/**შაშხან** (უშგ.) < ქართ. შაშხანა „თოფი,
რომელსაც ლულაში ხრახნისებური ღა-
რები აქვს გასროლილი ტყვიისათვის
ბრუნვითი მოძრაობის მისაცემად“

შახმატ (ზს., ქს.) < ქართ. შახმატ-ი (<
სპარს. *šāh* „მეფე“ და არაბ. *mat* „მეფე
მოკვდა“) „იგივეა, რაც ჭადრაკი“

შაირ (ზს., ლნტ.)/**შაირ** (ლშზ., ჩოლ.,
უშგ.) „შაირი, ლექსი, კავია“ < ქართ. შა-
ირ-ი (< შაირ-ი < სპარს. *šīr* < არაბ.)
„ლექსი ოთხმუხლედ“ (საბა), თექ-
ვსმეტმარცვლოვანი ოთხტაეპიანი
ლექსი“

შაკიკ (ზს., ლნტ.)/**შაშაკიკ** (ბზ.)/**შაკიკ**
(ლშზ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. შაკიკ-ი (<
არაბ. *šaqīqa* „ძლიერი თავის ტკივილი“)
„თავის ერთი მხრის დროგამოშვებით
ტკივილი, გამოწვეული თავის ტვინში
სისხლის მიმოქცევის მოშლით“

შალ (ზს., ლნტ.)/**შალ** (ლშზ., ჩოლ.) <
ქართ. შალ-ი 1. „მატყლის ქსოვილი“,
2. „ქალის თბილი მოსასხამი (მოსახვე-
ვი) მატყლის სქელი ქსოვილისა“, იხ.
თაუშალ

შალითა (ზს.)/**შალთა** (ჩბზ.) < ქართ.
შალითა „საგნის ფორმის მიხედვით შე-
კერილი ქსოვილის (ტყავისა და მისთ.)
ჩამოსაცმელი, რომელიც საგანს იფა-
რავს გაფუჭება-გაჭუჭყიანებისაგან“

შანთ (ზს., ლნტ.)/**შანთ** (ლშზ., ჩოლ.,
უშგ.) < ძვ. ქართ. შანთ-ი „სხეულის ამო-
საწვავი, დასადაღავი (გახურებული)
რკინა“

შარი-ბამბა/შალი-ბამბა (ბზ.)/**შტჷ-**
რი-ბამბა/შარი-ბამბა (ბქ.) 1. „შალი და
ბამბა“, 2. ბქ. „მძიმე საქმის მორიგება
(მოგვარება)“, 3. ბქ. „მალამო, დამამშვი-
დებელი წამალი“, *გადატ.* „ფუფუნე-
ბა“¹⁰⁵ < ქართ. შალ-ი „მატყლის ქსოვი-
ლი“ და ბამბა (< სპარს. *pamba*) „ტექნი-
კურ კულტურაში ფართოდ გავრცელე-
ბული ერთწლოვანი ბალახ-მცენარე...“

შაშშობ (ბზ.)/**საშშობ** (ბქ., ლნტ.)/**საშ-**
შობ (ლშზ.)¹⁰⁶ 1. „ჭიაკოკონობა, ჭინკო-
ბისთვის ბოლო ღამე (ზედმიწ. – **სა-**
შიშ-ობ-ა)“, 2. „ოქტომბერი“ < ქართ. სა-
შიშ-ი „შიშის გამომწვევი, შიშის მო-
მგვრელი, – სახიფათო, საზიანო“

შაჟორგულ (ლშზ., ჩოლ.)/**შაჟორ-**
გილ/შაორგუთილ/შაჟორგუთილ (ჩოლ.)
„ვაი მტერს და ავს (ზედმიწ. – **შავ-ორ-**
გულ-ი)“ *შორისდ.* < ქართ. შავ-ი „ყველა
ფერზე მუქი, ნახშირის, გიშრის ფერი“
და ორგულ-ი „ფარული მტერი, – მზაკ-
ვარი, მოღალატე, მუხანათი“

შეგრობ (ბქ., ლშზ., ჩოლ.)/**შეგრობ**
(ლნტ.) „ფუტკრის ყრა, ფუტკრის ყრის
პერიოდი (ზედმიწ. – **ლაშქრ-ობ-ა**)“ <
ძვ. ქართ. ლაშქარ-ი (< ფალ. *laškar*) „ჯა-
რი, არმია“, იხ. **ლაშგრობ**

შეჭიბ (ზს., ლშხ.)/**შეჭიბ** (ლნტ.) < ადილ. მგშჴ „რკო“

შებრუნებილ (ლნტ.) < ქართ. შე-ბრუნ-ებ-ულ-ი „უკანვე (შიგ) შესული, – მიბრუნებული; მიტრიალებული, შე-ტრიალებული...“ (მდრ. ზს., ქს. ჟი) **ლესპე**, ბქ. ჟი) **ლუსპუნე**)

შეგიოდ (ზს., ქს.)/**შაგიოდ** (ზს.)/**შა-გიოდ** (ლშხ.) < ქართ. შეგიოდ-ი/შა-გიოდ-ი (< სპარს. შა*გერდ) „იგივეა, რაც მოწაფე, მოსწავლე“

შეიდლება (ზს., ქს.)/**შეიდ[მ]ლება** /**შეიდ[მ]ლებ**/**შეიბა/შეიბა/შეილებ/შეილე-**
ბა/შეიდლება (ჩოლ.) < ქართ. შე-ი-ძლ-ებ-ა „შესაძლოა, შესაძლებელია, მოსახერხებელია; მოსალოდნელია; დასაშვებია“

შემაღგენლობ (ლნტ.) < ქართ. შე-მაღგენლ-ობ-ა „მთლიანის შემქმნელი ნაწილების, ელემენტების ერთობლიობა; მთლიანობა“

შემინდ (ზზ.)/**შემინდჴილ** (ბქ., ლშხ.) /**შემუნდილ** (ბქ., ჩოლ.)/**შემგნდილ** (ჩოლ.) „ნებადართული, ღვთისაგან შენდობილი, დასაშვები; შეწყნარებული“ < ქართ. შე-ნ-დ-ობ-ილ-ი „მიტევებული, პატიებული; შეწყნარებული“, მდრ., ასევე, ქართ. შე-მ-ი-ნდ-ე

შემწეობ (ზზ.) < ქართ. შე-მწე-ობ-ა „დახმარება, შველა“ (მდრ. ზზ. ლიმ-შედლ, ბქ. ლიმშედა/ლ, ლშხ., ჩოლ. ლიმშედლ, ლნტ. ლიმშედლ)

შენაწირ (ქს.) < ქართ. შე-ნა-წირ-ი „შეწირული“ (მდრ. ზზ. ნაწჴანჴნ /ნაწჴ-ჴარ/ნაწჴერ, ბქ. ნაწჴანჴნ, ლშხ. ნაწჴანჴნ/ნაწჴარ, ლნტ. ნაწჴარ)

შენაწირაჴ-განძეულობ (ლნტ.) < ქართ. შე-ნა-წირ-[ებ]-ი განძ-ეულ-ობ-ა „განძეულობა, რაც შეწირეს“

შენი-ჩემობია (ჩოლ.) < ქართ. შენ-ჩემ-[ა]-ობ-ა „ურთიერთშორის ანგარიშიანობა, თავთავისის, საკუთრის გა-

რჩევა, – პირადულობა“

შენობ (ზს., ლნტ.)/**შენება** (ეცერ., ბერ.) /**შენებ** (ლხმ.) < ქართ. შენ-ობ-ა (მდრ. ფალ. šēn, ძვ. ირან. šaina) „რაიმე მასალის საცხოვრებელი ან სხვა დანიშნულების ნაგებობა, – სახლი“ (მდრ. ზზ., ლშხ. **ლღღიმნლე**, ზზ. **ლწლგმწარ**; ქს. ასმა)

შელაჴატი (ზს.) < ქართ. შელავათ-ი (< არაბ. სახა*ვათ „ხელგაშლილობა, დიდ-სულოვნება“) „ვალდებულების შემცირება, შემსუბუქება, გაიოლება“

შეყჴარებულ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**შეყჴარებილ** (ლნტ.) < ქართ. შე-ყვარებულ-ი „სიყვარულით გამსჭვალული“

შეშ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. [გა]-შეშ-ებ-ა „გაქვავება“

შეძლავ (ლნტ.) < ქართ. შე-ძლ-ებ-ა 1. „შესაძლებლობა; უნარი, ძალ-ღონე“, 2. გადატ. „სარჩო-საბადებელი; ქონება, სიმდიდრე, დოვლათი“ (მდრ. ზზ., ლნტ. **მამმედა/მამმედა**, ბქ. **მამმედა**, ლშხ., ჩოლ. **მამმედა**; ზზ., ლნტ. **მაბაჯ**, ბქ. **მაბაჯ**, ლშხ., ჩოლ. **მაბეც**)

შეძლებლობ (ლნტ.) < ქართ. შე-ძლ-ებ-ულ-ობ-ა 1. „შეძლებულის მდგომარეობა, – უნარიანობა, ძალოვნობა“, 2. გადატ. „სიმდიდრე, დოვლათიანობა, ქონებრიობა“ (მდრ. ზზ., ლნტ. **მამმედა/მამმედა**, ბქ. **მამმედა**, ლშხ., ჩოლ. **მამმედა**; ზზ., ლნტ. **მაბაჯ**, ბქ. **მაბაჯ**, ლშხ., ჩოლ. **მაბეც**)

შეძლებულ (ზს., ქს.)/**შეძლებილ** (ლნტ.) < ქართ. შე-ძლ-ებ-ულ-ი 1. „ძალის, ღონის მქონე, – ძლიერი, ღონიერი“, 2. გადატ. „შეძლების, სიმდიდრის მქონე, – შემძლებელი, მდიდარი“ (მდრ. ზს., ქს. **ლგამედა**; ზს., ქს. **ლგმმეც**)

შეწირულობ (ლნტ.) < ქართ. შე-წირ-ულ-ობ-ა „შესაწირავი, სამსხვერპლო, საღმრთო (მიძღვნილი, მირთმეული

ღვთისათვის, ეკლესიისათვის, ხატისათვის“, 2. „ქველმოქმედების წესით, დახმარების მიზნით შეგროვილი, შეკრებილი რამ“, 3. „იგივეა, რაც შეწირვა“

შიზ (ზს.) „ზონარი (შარვლისა, კაბისა...)“ < ქართ. (თუმ., ფშ.) შიზ-ი „შარვლის სათაურში გასაყრელი ზონარი, – ხვანჯარი“, ხევს., ფშ., მთიულ. შიზა

შიზაქ (ზს., ლნტ.)/შიზაქ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. შიზაქ-ი „შარდის სადენი ხის მილი აკვანში გაკეთებული“ (მდრ. ბქ. საბრუნა)

შიკრიკ (ზს., ქს.) < ქართ. შიკრიკ-ი 1. „დაწესებულების თანამშრომელი – საქმიანი ქაღალდების წამღებ-წამომღები“, 2. ძვ. „საგანგებო დავალებით გასაგზავნი პირი, – მალემსრბოლი; მაცნე“, 3. „იგივეა, რაც მხლებელი“

შილ (ქს.) < ქართ. შილ-ი „მაზლის ცოლი, – რძალი“ (მდრ. ბზ., ლშზ., ჩოლ. მეყერტა, ბქ. მეყერტა, ლნტ. მეყერა)

შიმახტირ/შიმახურ (ჩოლ.) „დიდი სქელი მჭადი“ < ქართ. შემახურ-ი „სანთლის ბეგრის საზომი ერთეული“

შიმშაჲ (ლშზ.) „წესი ქვისმთლელისა“ < ქართ. შიმშა (< სპარს. *šemsē*) „ხელოსნის (კალატოზის, დურგლის...) იარაღი ხისა ადლის (მეტრის) ოდენა, იხმარება საზომად და სამართად, იგივეა, რაც სახაზავი“

შინაბერ (ზს., ქს.) < ქართ. შინა-ბერა „გაუთხოვრად დარჩენილი ქალი“ (მდრ. ზს. [ჩუ] მესდე; ლშზ. ბოიკ; ლნტ. ბეგ; ჩოლ. ბლიკ)

შინაურ/შინაურ (ბზ.)/შინაურ (ბქ.)/შინაურ (ბქ., ლშზ., ჩოლ.)/შინაურ (ბზ., ლნტ.)/შინაურ (ლნტ.)/შინაურ (უშგ.) < ქართ. შინა-ურ-ი „სახლის, ოჯახის წევრი; ნათესავი, თავისიანი; მახლობელი...“ (მდრ. ზს. ქორაშ; ბზ. აგრშ; უშგ. ნაირგილუ)

შინელ (ზს., ქს.) < ქართ. შინელ-ი (< რუს. *шинель*) „სამხედრო ფორმის პალტო, – მაზარა, ფარაჯა“

შინკა (ლხმ.) ბოტ. < ზან. (მეგრ.) შინკა „ნესვი“, მდრ. ლაზ. შუკა „კიტრი“

შინშხალ (ჩოლ.) „კლდიდან ჩამოვარდნილი ხის წვრილი ნაფოტები“ < ქართ. (ლექხ.) შინშხალ-ი „გაზიანი წყლის შხეფი“

შიპ (ბზ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. (ლექხ.) შიპ-ი „ხის ნაჭდევი“

შიფერ (ზს., ქს.) < ქართ. შიფერ-ი (< რუს. *шифер* < გერმ. *sohiefer*) „შავი ან ნაცრისფერი ფიქალი; იყენებენ დაფებად და სახურავ მასალად“

შიფონ (ზს., ქს.) < ქართ. შიფონ-ი (< რუს. *шифон* < ფრანგ. *chiffon*) „აბრეშუმის ან ბამბეულის თხელი, რბილი ქსოვილი (მეტწილდ თხილისა)“

შიშლაგ/შიშლაგ (ბზ.)/ჩიჩილაგ (ბქ.)/ჩიჩილაგ (ლნტ.)/ჩიჩილაგ (ჩოლ.) ეთნ. < ქართ. ჩიჩილაგ-ი „ჯოხი (მეტწილდ თხილისა) ბურბუმელასნაირი ანათალებით, მორთული ტკბილეულობითა და ხილით (იხმარება საშობაო სამკაულად); იცოდნენ საახალწლოდ საქართველოს ზოგ კუთხეში; სიმბოლურად აღნიშნავს წმ. ბასილი დიდის წვერს“, ჩიჩილაგ-ი „ჭენჭის საცხები ჩხირი“ (საბა)

შიშტალ (ბზ., ლშზ.)/შიშტელ (ლნტ.) „სალი, მიუვალი, ფრიალო (კლდე)“¹⁰⁷ ტოპ. < ქართ. შიშველ-ი „იგივეა, რაც ტიტველი; მოტიტვლებული“

შიშტელ (ბქ., ლნტ., უშგ.)/შტიშელ (ჩბზ.)/შიშელ (ლხმ.) 1. „ტიტველი“, 2. ლნტ. ტოპ. „მთის საძოვრები“ < ქართ. შიშველ-ი „იგივეა, რაც ტიტველი; მოტიტვლებული“

შიშხათ (ჩოლ.) „გაწყრომა“ < ქართ. (გურ.) შიშხათ-ი „სიმკაცრით დაშინება“

შკაფ (ზს., ქს.) < ქართ. შკაფ-ი (< რუს. шкаф < გერმ. schkafe) „იგივეა, რაც კარადა“ (მდრ. უშგ. ლაშედ)

შლანგ (ზს., ლნტ.)/შლანგ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. შლანგ-ი (< გერმ. schlange „გველი“) „რეზინის ან წყალგაუვალი ქსოვილის მილი სითხის, გაზის სადინრად“

შლიგ (ლშზ., ჩოლ.)¹⁰⁸ < ქართ. (იმერ.) შლიგინ-ი „რამეში (შამბიანში, ბუჩქნარსა და მისთანებში) სწრაფად სიარული და ამ სიარულისას გამოცემული ხმა“

შმოთ (ჩოლ.) „ცუდი ამინდი“ < ქართ. (ლექზ.) შმოთ-ი „თავსხმა წვიმა, საშინელი ამინდი“

შობ (ზს., ქს.) რელიგ. < ქართ. შ-ობ-ა 1. „დაბადება, გაჩენა“, 2. „რელიგიური დღესასწაული ქრისტეს დაბადების აღსანიშნავად“

შოკოლად (ზს., ქს.) < ქართ. შოკოლად-ი (< ესპ. chocolate) 1. „ტკბილეული, რომელიც კეთდება კაკაოს თესლის ფხვნილისაგან შაქრისა და სხვადასხვა სურნელოვანი ნივთიერების შერთვით“, 2. „ამ ტკბილეულიდან დაზოგადებული ცხელი სასმელი“

შოფერ (ზს., ქს.) < ქართ. შოფერ-ი (< ფრანგ. chauffeur) „ავტომობილის მძღოლ-თავი, – მძღოლი“

შოფრობ (ზს., ქს.) < ქართ. შოფერ-ობ-ა „შოფრად ყოფნა, შოფრის ხელობა, – მძღოლობა“

შოშტა (ლნტ.) ანთრ. < ქართ. შოშტა „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

შონდო (ლშზ., ჩოლ.) „საგალობელი მიცვალებულის პატივსაცემად, შენდობის სიმღერა“ < ქართ. შე-ნდ-ობ-ა 1. „ჩადენილი ცოდვების (დანაშაულის) პატიება; შეცოდება, შეწყნარება, შებრალება; შეწყალება“, 2. რელიგ. „მიცვალებულის სულის საოხი, შესაწყალებელი

სიტყვა (სადღეგრძელო), – შესანდობარი“

შრამ (ზს., ლნტ.)/შრამ (ლშზ., ჩოლ.) „დალი, ზოლი“ < ქართ. შრამ-ი (< გერმ. Schramme) „ნაჭრილობები“

შრანგ (ბქ.)/შრანგ (ზს., ლნტ.) „თავშალი, შარვი“ < ქართ. შარვ-ი (< ფრანგ. écharpe) „თავზე ან ყელზე მოსახვევი ვიწრო, მოგრძო ქსოვილი“

შროშან (ზზ.) „ენძელა“ ბოტ. < ქართ. შროშან-ი „თეთრყვავილა ბოლქვიანი მცენარე; მაღალი, შეფოთილი; მოჰყავთ ბაღებში“

შტაბ (ზს., ქს.) < ქართ. შტაბ-ი (< გერმ. Stab) „ჯარის მართვის ორგანო“

შტერ (ზს., ქს.) < ქართ. შტერ-ი „სულელი, ჩერჩეტი“ (მდრ. ზს., ჩოლ. დგბუგ, ლხმ. დგბუი; ზს. კვრგვ, ლნტ. კარიკ)

შტრაფ (ზს., ქს.)/სტრაფ (ზზ.)/შტრანგ (ბქ.) < ქართ. შტრაფ-ი < რუს. штраф „ჯარიმა“ (მდრ. ჩოლ. იბარ, უშგ. ჰიბარ)

შტურმ (ჩოლ.) „ნიაღვარი“ < ქართ. შტორმ-ი (< ჰოლ. Storm) „ძლიერი ქარიშხალი ზღვაზე“

შუბ (ზს., ქს.)/შუბი (ზს.)/შუბ (ლხმ.) < ქართ. შუბ-ი (< სპარს. zubīn/žūpīn) „ერთგვარი საომარი იარაღი – გრძელ ტარზე დაგებული ლითონის წვეტიანი პირით“

შუკუ (ბქ., ლშზ.)/შუკ (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. შუკა „ვიწრო ქუჩა“, იმერ., გურ. „ორღობე“

შურ (ლნტ.) < ქართ. შურო 1. „ტყეში სერებს შუა ჩადრმავებული ადგილი, რომელიც სიგრძივ ჩადის, მაგრამ ხეობას არ წარმოადგენს“, 2. „მორებისა და მისთ. თავქვე საცურებელი ღარობი“

შურდუმ (ზზ., ჩოლ.)/შურდუიმ (ბქ.)/შურდულ (ლშზ.) < ძვ. ქართ. შურდ-ულ-ი „ქვის სასროლი იარაღი –

ორად მოკეცილი ბაწარი, რომელსაც შუაში ბრტყელი ნაწილი აქვს ქვის ჩასადებად და სასროლად“, შდრ. ზან. (მეგრ.) შეურდონ-ი

შუშა (ზს., ქს.)/**შუშ** (ბქ.) < ქართ. შუშა (< სპარს. *شیشه*) „იგივეა, რაც მინა“

შუმპარ (ზს., ლნტ.)/**შტიშპარ** /**შუმტპარ** (ბქ.)/**შუმპარ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) /**შუმტპარ** (ჩოლ.)/ **შიშპარ** (ეცერ.) „ცეკვა, როკვა“ < ძვ. ქართ. შუმპარ-ი „ფერხული; მოცეკვავე“ (შდრ. ზხ. **ლისტბი**)

შუმპარა (ზხ.)/**შტიშპარა** (ბქ.)/**შუმპარა** (ლშხ., ჩოლ.)/**შუმპარა** (ლნტ.)/**შუმპარა** (უშგ.) „მოცეკვავე, ცეკვა-თამაშის მოყვარული (ზედმიწ. – **შუმპარა**)“ < ძვ. ქართ. შუმპარ-ი „ფერხული; მოცეკვავე“ (შდრ. ზხ. **სუბა**)

შუმპრობ (ზს., ქს.) „ცეკვა-თამაში (ზედმიწ. – **შუმპარ-ობა**)“ < ძვ. ქართ. შუმპარ-ი „ფერხული; მოცეკვავე“

შულ (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/**შულ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. შული-ი „შხული; ქმენა“, იხ. ლი-**შულ**-ი/ლი-**შულ**-ი

შუბ (ზს.)¹⁰⁹ „მოშვება, მოსვენება, შვება“ < ქართ. შვ-ებ-ა „ხსნა, თავისუფლება“, *გადატ.* „მოსვენება, სიამე, ლხენა“ (შდრ. ზხ. **ამაშტამ**, ბქ. **ამაშტამ**)

შუბულება (ზს., ქს.)/**შუბლულება** (ბქ.)/**შობულება/შუბილება** (ჩოლ.) < ქართ. შვებულება „სამსახურიდან ყოველწლიურად გაშვება (დასასვენებლად) კანონით განსაზღვრული დროითა და ხელფასის შენარჩუნებით“

შუთ (ზხ., ქს.)/**შოთ** (ზს., ლშხ.) < ქართ. შოთ-ი „ჰური“

შუელტ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**შოლტ** (ზს., ლნტ.)/**შოლტ** (ლშხ., ჩოლ.) „ერთი საქალამნე ტყავი, საქალამნედ გამოჭრილი ტყავის ერთი ნაწილი“ < ქართ. (ხევს., ქიზიყ.) შოლტ-ი „ქალამნისათვის გამოჭრილი ტყავი“, შდრ. ძვ.

ქართ. შოლტ-ი „მათრახი“

შუეც (ჩოლ.) *ტოპ.* < ქართ. შვეიცარია „სახელმწიფო ცენტრალურ ევროპაში, ალპებში“

შუენდბა (ზხ., ლშხ.)/**შუინდბა** (ბქ.)/**შუენდბა** (ზს., ლშხ.)/**შონდობა** (ქს.)/**შენდბა** (ლხმ.) *რელიგ.* < ქართ. შე-ნდ-ობ-ა „ჩადენილი ცოდვების (დანაშაულის) პატიება; შეცოდება, შეწყნარება, შებრალება; შეწყალება“, „მიცვალებულის სულის საოხი, შესაწყალებელი სიტყვა (სადღეგრძელო), – შესანდობარი“

შუიდბა (ზს., ლშხ.)/**შუიდებ** (ბქ.)/**შუიდობ/შუდობა** (ქს.) < ქართ. მ-შვიდ-ობ-ა „სიწყნარე, სიმშვიდე“

შუიდბან (ბქ.)/**შუიდობიან/შუიდბიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-შვიდ-ობ-იან-ი „რასაც მშვიდობა ახასიათებს, – დაწყნარებული, უშფოთველი...“

შუიდობ/შუიდბარობ (ზხ., ჩოლ.)/**შუიდბარობ** (ლშხ., ჩოლ.)/**შუიდბარობ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. მ-შვიდ-ობ-იან-ობ-ა „სიწყნარე, სიმშვიდე“

შუიდებ (ზს., ჩოლ.)/**შუიდობ** (ზხ.) / **შუდობ** (ჩოლ.)/**შუიდობ** (ლხმ.) *ზმნის.* < ქართ. მ-შვიდ-ობ-ით „ბედნიერად“

შუიდებიან (ზხ.)/**შუიდობიან** (ლშხ., ჩოლ.)/**შუიდბიან** (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. მ-შვიდ-ობ-იან-ად „წყნარად, მშვიდად, უშფოთველად; მშვიდობით“

შუიდკურიან (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. *შვიდ-კვირ-იან-ი „ბუმტარა სიმინდი“, იმერ. შვიდ-კვირ-ევ-ა, რაჭ. შვიდ-კვირ-ეულ-ა

შუიდკურიან ბოლოკ (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. *შვიდ-კვირ-იან-ი ბოლოკ-ი

შუიდმშიერ (ზხ.) < ქართ. შვიდ-მისობა „ამინდის გამომწვევი რიტუალი, – საგაზაფხულო დღესასწაული“

შუიღობიანობ (ბზ., ჩოლ.) < ქართ. მ-შვიდ-ობ-იან-ობ-ა „მშვიდობიანი მდგომარეობა, – არასაომარი; სამშვიდობო“

შუინდ (ზს.) *ბოტ.* < ქართ. შვინდ-ი/შინდ-ი „დაბალი ან საშუალო ტანის ბუჩქი; ამ ხის ნაყოფი...“

შული (ჩოლ.) „შეუპოვარი, უდიერი“ < ძვ. ქართ., იმერ., გურ. შლუ „ჭკუანაკ-ლები; სულელი, რეგვენი“

შხამ (ზს., ლნტ.)/შხამ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შხამ-ი (< სპარს. *sam*) „გესლი“ (შდრ. ზს., ლნტ. *ჟაგ*, ლშხ. *ჟაგ*)

შხამიან (ზს., ლნტ.)/შხამიან (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. შხამ-ი (< სპარს. *sam*) „გესლი“ (შდრ. ბქ. *ლგაგა*)

შხეფ (ლშხ., ჩოლ.) „შხაპუნა ხანმოკ-

ლე წვიმა“ < ქართ. შხეფ-ი 1. „სწრაფად გატყორცნილი სითხის ხშირი წვეთები, წინწყალი; წუწი“, 2. „შხაპი“

შხიუ (ჩოლ.) „თოვლიანი უფსკრული; დიდი ბზარი მყინვარში“ < ქართ. (ლექს., იმერ.) შხივ-ი „მდინარიდან მონაბერი ცივი ქარი; ხრამიდან მომავალი ქარი; კლდოვანი ადგილი, სადაც მდინარე შხუილით გადმოდის და აქაფებულია, ჩანჩქერი, წყალგარდნილი...“

შერშხენ/შერშხინ (ბქ.) *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) შხერშხინი „შიშხინი“, იხ. ლი-შერშხენ-ი

შეშგილ (ბზ.)/შიშგილ (ბქ.)/შიშვილ (ლნტ.) < ზან. (მეგრ.) ჯიშვილა „ღანძილი“, შდრ. იმერ., გურ. ჯიშვილა და ხევს. დიშლა

ჩ

ჩაბანაღ (ბზ.)/ჩაბანელ/ჩაბანელ (ლშხ.)/ჩაბანაღ (ჩოლ.) „მარცვლეულის საწყაო; დიდი ჯამი“ < ქართ. (მესხ.) ჩანაღ-ი (< სალიტ. ქართ. ჩანახ-ი < თურქ. *çanak* „თიხის ჭურჭელი“) „გულამოდებული ხის (ან თუნუქისაგან გაკეთებული) ცილინდრული ჭურჭელი მარცვლეულისათვის (ან ფქვილისათვის) გარკვეული ზომისა; იყენებენ საწყაოდაც...“, იხ. **ჩანახ**

ჩაგუნა (ჩზხ.) „საცეკვაო და სახუმარო სიმღერა“ < ქართ. ჩაგუნა „ერთგვარი ცეკვა-სიმღერა“

ჩაიე [მეგემ] (ლშხ.) „ჩაის ხე“ *ბოტ.* < ქართ. ჩაი 1. „მარადმწვანე ბუჩქი (ან ხე)...“, 2. „ამ მცენარის ქორფა ფოთლისა და ღუჭისაგან გამოყვანილი კვების პროდუქტი; იყენებენ ცხელი სასმელის დასამზადებლად“, 3. „ცხელი სასმელი, რომელსაც ამზადებენ მდუღარე წყალში ჩაის ნაყენის გარეშით“ და სვან. მე-

გემ „ხე“

ჩაკლ (ბქ.) „კოჭლი“ < ზან. (მეგრ.) ჩაკალ-ი „ბორძივით სიარული, – ბარბაცი, ტორტმანი“, ჩაკალ-უ-ა „რხევით სიარული, ბარბაცივით სვლა; წაყვანა ძალით, წათრევა“ (შდრ. ბზ. *მუკუჭხი*; ბქ. *მეკლი*; ბქ. *ჩალგა*)

ჩალ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩალა „სიმინდის, ღომის, ბრინჯისა და მისთ. ღერო და ფოთლები, მეტწილად ხმელი...“

ჩალანდარ (ზს.)/ჩალანდარ (ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ., იმერ., გურ.) ჩალანდარი/ჩალვადარი-ი (< სპარს. *čarvādār* „ოთხფეხის პატრონი“, „მეურმე სავაჭროთა ნივთთა“...) „პირი, რომელიც ცხენებს ქირაზე იტარებდა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ჩალანდარი-ი „საპალნე ცხენი, – ჩალვადარი“

ჩალამ-კალამ (ზს.)/ **ჩალამ-კალამ** (ლშხ.) 1. ბქ. *ანთრ.* „ზღაპრ. პერს.“, 2. ზს., ლშხ. *ბოტ.* „ლერწამი“ < ქართ.

(იმერ., გურ.) ჩალამ-კალამ-ი „იგივეა, რაც მალაფა“

ჩალწ ფერიშ (ბზ.) < ქართ. ჩალ-ის ფერ-ი „რაც ფერით ჩალას მოგვაგონებს, – ბაცი ყვითელი“

ჩალწრ (ბზ.)/**ჩალწრ** (ლშხ.)/**ჩალწრ** (ლნტ.) „ჩალიანი, ჩალაშერეული“ < ქართ. ჩალ-იან-ი „ჩალით დაფარული ადგილი“ (შდრ. ბქ. ჭა)

ჩალდწყ (ზს.)/**ჩალდაყ** (ჩოლ.)/**ჩარდწყ** (უშგ.) „აივანი“ < ძვ. ქართ. ჩარდახ-ი „სასახლის ბანის ნაწილი, სვეტზე დადგმული და გუმბათით გადახურული“

ჩალეკ (ბზ.)/**ჩალიკ** (ლშხ., უშგ.) < ქართ. (ჯავახ.) ჩალიკ-ი (< თურქ. *çalık*) „ფოლადი“

ჩალი ფას (ლშხ.) „იაფი (ზედმიწ. – ჩალ-ი[ს] ფას-ი)“ < ქართ. ჩალის ფას-ი (< ქართ. ჩალა „სიმინდის, ღომის, ბრინჯისა და მისთ. ღერო და ფოთლები, მეტწილად ხმელი...“ და ფას-ი < ძვ. აღან. **faes(fas)* „ცხვარი“) „გროშის ფასი“

ჩალხან (უშგ.) < ქართ. ჩალხანა „მომცრო, ყურიანი ქვაბი, ცეცხლზე ჩამოსაკიდებელი, თუჯისა ან სპილენძისა; გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმაში: რაც ალხანა, ის ჩალხანა“

ჩამაჟალიშ (უშგ.) „ადრინდელი, დიდი ხნის“ < ქართ. ჩა-მა-ვალ-ი „ქვევითკენ მიმავალი“

ჩამირ/ჩამჟირ¹¹⁰ (ლხმ.) „ხის ჭურჭელია ჯამის ფორმისა, დიდი ზომისა“ < ქართ. ჩამურ-ი „ერთგვარი საცეხველი – როდინისებურად ამოდრუტნული დიდი ქვა, რომელშიც ყრიან ბრინჯს, ღომს (ზოგჯერ ხორბალს) და ცეხვავენ“

ჩამომრეხ (ლშხ.) „ცხენის სურდო“ < ქართ. (იმერ., გურ. ლეჩხ.) 1. „ჩამომრეხ-ი „მსუბუქი გადამდები დაავადება, მორული“, 2. იგივეა, რაც მალაო „ცხენის ცხვირისა და ყელ-პირის ღრუს ერ-

თგვარი სენი“

ჩამოჭრილ გიმ (ლშხ.) „საიჯარო ადგილი, სანადელო მიწა“ < ქართ. ჩამოჭრილ-ი „ჭრით ჩამოცილებული; ჩამორთმეული (მიწის ნაკვეთი)“ და სვან. გიმ „მიწა“

ჩამსჟალ (ბზ.)/**ჩამსჟალ** (ლშხ.) „თოფის წამლის ბეგარა“ < ქართ. შე-მო-სავალ-ი „წარმოებით, მეურნეობით, ვაჭრობით ან სხვა საქმიანობით მიღებული ფული ან მატერიალური ღირებულება“

ჩამჟალ/ჩამომაჟალ (უშგ.) „შთამომავლობა“ < ქართ. ჩა-მო-მავლ-ობ-ა „შემდგომი თაობა, მოდგმა, – შთამომავლობა...“ (შდრ. ბზ. **ნაბგრწყელ**, ბქ. **ნაბზწყ**, ლნტ. **ნაპგრწყელ**; ბზ. **ესემსედა/სემსედა**, ბქ. **ემსედე**, ლშხ, ჩოლ. **მესედ**, ლნტ. **მესედე**; ჩოლ. **გასგიშ**)

ჩანახ (ჩოლ., უშგ.) „მარცვლეულის საწყაო“ < ახ. ქართ. ჩანახ-ი (< თურქ. *çanak* „თიხის ჭურჭელი“) „გულამოდებული ხის (ან თუნუქისაგან გაკეთებული) ცილინდრული ჭურჭელი მარცვლეულისათვის (ან ფქვილისათვის) გარკვეული ზომისა; იყენებენ საწყაოდაც...“ (იხ. **ჩაბნაწ**)

ჩანგალ (ბზ.)/**ჩანგალ** (ბქ., ქს.) < ქართ. ჩანგალ-ი 1. „მოხარშული ხორცის ამოსაღები მოკაუჭებული ბოლოების (სამი თითის) მქონე რკინის იარაღი“, 2. „სახერხი მორების სახერხ დაზგაზე დასამარებელი რკინის ჩანგალი“, 3. „ხარებით გამოსათრევი მორში ჩასარტყმელი ჩანგალი, რომელზედაც ჭაპანი უნდა გამოეხას“

ჩანთა (ზს., ქს.)/**ჩანთაჲ** (ლშხ.)/**ჩანთჲ** (უშგ.) < ქართ. ჩანთა (< თურქ.) „ტყავის (ქსოვილის...) მომცრო, მხარზე გადასაკიდებელი (ან ხელში დასაჭერი) პარკი სხვადასხვა ნივთების ჩასალაგებლად“

ჩანჩალ (ბქ.) 1. „თანამესუფრის საჯარიმო სასმელი, იგივეა, რაც ქართული ჩანჩალა“, 2. „კარგად გაშლილი ტოტე-ბიანი მცენარე, ხე“ < ქართ. ჩანჩალა 1. „ვინც (რაც) ჩანჩალებს, – მოჩანჩალე“, 2. „საწყალ კაცზე იტყვიან მეტსახელად“

ჩანჩალა (ჩოლ.) „დაბალი“ < ქართ. ჩანჩალა 1. „ვინც (რაც) ჩანჩალებს, – მოჩანჩალე“, 2. „საწყალ კაცზე იტყვიან მეტსახელად“ (მდრ. ბქ. **ჩეჩენილ**, ჩოლ. **ჩაჩან**)

ჩანჩალა (ბქ.) „გაშლილტოტება, გაშლილთმება“ < ქართ. ჩანჩალა 1. „ვინც (რაც) ჩანჩალებს, – მოჩანჩალე“, 2. „საწყალ კაცზე იტყვიან მეტსახელად“

ჩანჩქერ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩანჩქერ-ი „წყლის ნაკადი, რომელიც ციცაბოზე გადმოდის“ (მდრ. ბზ. **მაჩხვ**, ბქ. **მანჩხაფ**)

ჩარ (ბქ.) „დიდი სასმისი, დაახლოებით 5-6 ლიტრის ტევადობისა“ < ქართ. ჩარა (< თურქ.-მოხლ. **čara**) „კათხასავით სასმისია ყურიანი“ (მდრ. ბქ. **ჩარანი**)

ჩარბ-ჯალ (ლშხ.)/**ჩარბ-ჯალ** (ჩოლ.) „ჯორის, ცხენის ლაში“ < ქართ. ჩარბ-ი 1. „ტუჩი, ზაგე, ლაში“, 2. „მტაცებელი ფრინველის ნისკარტი“

ჩარე (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჩარიქონ/ჩარიქა** (ბქ.)/**ჩარექ** (ლნტ.)/**ჩარეჯად** (ლშხ.)/**ჩარაქა** (ჩოლ.) „სითხის საზომი ერთეული“ < ქართ. ჩარექ-ი/ჩარეჯა (< სპარს. **čarak** „მეოთხედით, წონის ერთეული“) „საწყაოს ან საზომი ერთეულის მეოთხედი, – ნაოთხალი; სითხის (უპირატესად ღვინის ან არყის) საზომი ერთეული, თუნგის მეოთხედი“

ჩარჩო (ზს., ქს.)/**ჩარჩო** (ბქ.) < ქართ. ჩარჩო (< სპარს. **čarcube**) „ლარტყების ან ძელაკებისაგან შეკრული ოთხკუთხედი (ან სხვა ფორმის) საგანი, რომელშიც

მინას, სურათს და მისთ. ათავსებენ...“

ჩაჭიტი (ბზ.)/**შაჭიტი** (ლნტ., ჩოლ.)/**ლაჭიტი** (ჩოლ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ < ქართ. შავ-ჩიტი-ა „ზღაპრული რაში“

ჩაფარ (ზს.)/**ჩაფარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩაფარ-ი (< თურქ. **çapar** „შვიკრიკი“) „დაბალი ჩინის პოლიციელი სოფლად“

ჩაფრასტი (ბზ., ლნტ.)/**ჩაბრასტი** (ბქ.)/**ჩაფრასტი** (ლშხ., ჩოლ.) „სამკაულ-ი“ < ქართ. ჩაფრასტი-ი (< სპარს. **čāprast**), გურ. ჩაბრასტი-ი, (ხევს.) ჩაფურასტი-ი „ქალის სამკაული, ყელსაბამი“, თიან. ჩაფურამტი-ი „ვერცხლის ერთგვარი სამკაული – მოგრძო ფირფიტა, ამოზნეკილი და მოსევადებული“

ჩაფელ (ზს., ქს.)/**ჩაფულ** (ბქ., ლნტ.) „ყველანაირი ფეხსაცმელი“ < ძვ. ქართ. ჩაფლა „ქალამანი“, ახ. ქართ. ჩაფულა „უქუსლო, დაბალყელიანი ფეხსაცმელი, – წულა“ (მდრ. აქარ., იმერხ. ჩაფულია)

ჩაქ (ჩოლ.) < ქართ. ჩაქ-ი (< სპარს. **čak** „ხვრელი“, „ტანისამოსის გახეული ადგილი“) 1. „ამოუკერავად დატოვებული ადგილი ზედა სამოსის გვერდითს კალთებზე“, 2. კახ., თუშ., ხევს. „გამოშვებული ნაწილი ჩოხის ან ახალუხის უკანა კალთების გადანაკერებში (წელთან)“

ჩაქუჩ (ლნტ.) < ქართ. ჩაქუჩ-ი (< თურქ. **çekiç**) „ხისტარიანი რკინის იარაღი, რომელსაც იყენებენ სარტყმელად (ლურსმნის ჩასარტყობად, საჭედად და სხვ.), – კვერი“ (მდრ. ბქ. **კუჩერ**)

ჩაყუნტი (ლშხ.) „ჩაყურყუმელავება; პირქვე დამხოზა წყალში“ < ქართ. ჩაყუნტი-ებ-ა „ჩაღუცქება“, მდრ. ქართ. ჩაყვინთ-ვ-ა „ჩაყურყუმელავება (წყალში)“

ჩაშკა (ბქ.)/**ჩაჩკა** (ფარ.) < ქართ. ჩაშკა (< რუს. **чашка**) „ფინჯანი“

ჩაჩამეტი (ზს.) 1. „სახელდახელოდ

გამომცხვარი ულამაზო პური“, 2. ბქ. გადატ. „უშნო და მეტისმეტად მსუქანი ქალი“ < ზან. (მეგრ.) ჩაჩამუტა/ჩეჩამუტა (< აფხაზ. ა-ჩაჩამტა „ბლინი, ერბო-პური, ფასალი“; а-чѣмчамыта „ცხვრის ცხიმში გამომცხვარი ბლინები“) „თიხის მომცრო კეცი; კეცზე გამომცხვარი ერბო-პური; ლობიანი ჭადი“; გადატ. „უნიათო კაცი“

ჩაჩან (ბქ.) გადატ. „ბინძური, ფეთხუმი“ < ქართ. ჩაჩან-ი „აჩაჩული, აბრანძული, ჩანჭურა“

ჩათრ (ბზ.)/ჩათრ (ლშზ., ჩოლ., უშგ.)/ჩართ (ლნტ.) „ნეხვისა და ნაგვის გასაზიდი ჩელტი“ < ქართ. (ლექზ.) ჩათრ-ი „ოთხსახელურიანი პატარა ჩელტი“

ჩალხ (ზს.) < ქართ. ჩალხ-ი „იგივეა, რაც ჩარხი“

ჩანგ (ზს., ლნტ.)/ჩანგ (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ჩანგ-ი (< ფალ. čang) „ურეზონატორო, სწორკუთხოვნად მოხრილი, სიმებიანი სამუსიკო საკრავი, რომელსაც თითების გამოკვრით აჟღერებენ“

ჩაძ (ზს.)/ჩაძა (ლხმ.)/ჩაძ/ჩაი (ლშზ.)/ჩაი (ჩოლ.)/ჩაე (უშგ.) ბოტ. < ქართ. ჩაი 1. „მარადმწვანე ბუჩქი (ან ხე)...“, 2. „ამ მცენარის ქორფა ფოთლისა და დუჟისაგან გამოყვანილი კვების პროდუქტი; იყენებენ ცხელი სასმელის დასამზადებლად“, 3. „ცხელი სასმელი, რომელსაც ამზადებენ მდულარე წყალში ჩაის ნაყენის გარეგით“

ჩაიდან (ზს., ლნტ.)/ჩაიდან (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ჩაიდან-ი (< სპარს. čaidan) „ლითონის ან ფაიფურის ჭურჭელი, რომელსაც ტუჩიანი მილი აქვს (სითხის გადმოსასხმელად); ხმარობენ წყლის ასადულებლად (დიდს) ან ჩაის დასაყენებლად (მომცროს)“

ჩაინიკ (ზს., ლნტ.)/ჩაინიკ (ლშზ.,

ჩოლ.) < ქართ. ჩაინიკ-ი (< რუს. чайник) „ჩაიდან“

ჩარბ (ზს., ლნტ.)/ჩარბ (ლშზ., ჩოლ.) „ტუჩი (უშნო), დინგი, ბაგე“ < ქართ. ჩარბ-ი 1. „ტუჩი, ბაგე, ლაში“, 2. „მტაცებელი ფრინველის ნისკარტი“, შდრ. მოხ., ხევს. ჩირბე

ჩართუ (ლნტ.) < ქართ. ჩათრ-ი „ხელმძრივით ლასტი“

ჩაჭ (ბქ., ლნტ.)/ჩეჭ (ლშზ.)/ჩაჭ (ჩოლ., ეცერ.) „წნელისაგან დაწული ჩელტი“ < ადიღ. ჩაჭ (< ქაჭ < ქაჭ) „წნელიანი“ (ვ. შენგელია), შდრ. ქართ. (ლექზ.) ჩეო

ჩახმახ (ბზ., ლნტ.)/ჩახმახ (ბქ.)/ჩახმახ (ქს., უშგ.) < ქართ. ჩახმახ-ი (< თურქ.-სპარს. čakmak) „ფილთა და სანადირო თოფის (და აგრეთვე რევოლვერის) ცეცხლსასროლი მექანიზმის დამცემი ნაწილი“

ჩაჟ (ბზ.)/ჩაჟ (ბქ., ლნტ.)/ჩაჟ (ლშზ., ჩოლ.) < ადიღ. შაგ, ყაბარდ., უბიხ., აბაზ. ჩაგ, აფხაზ. ა-ჩაგ „ცხენი“

ჩარხ (ბზ.)/ჩარხ/ჩალხ (ლშზ., ჩოლ.)/ჩარხ/ჩალხ (ბქ.)/ჩარხ (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ჩარხ-ი/ჩალხ-ი (< ფალ. čarx/čaxr „ჩარხი, ბორბალი“) „საბრუნებელი მანქანა (ლითონის, ხის და მისთ. დასამუშავებლად)

ჩეთ (ლშზ., ჩოლ., ლხმ.) < ქართ. ჩეთ-ი „კაპიკი, გროში“ (შდრ. ბქ. ჩუენთ, ჩოლ. ჩონთ[ა] „ფულის დასტა“)

ჩერ (ბზ., ლშზ.)/ჩეი (ბქ.) „სპილენძი“ < ადიღ. ჩაგრ „ფოლადი“

ჩეკ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩეკ-ი (< ინგ. check) 1. „გარკვეული ფორმის წერილობითი განკარგულება ბანკისადმი (მიმდინარე ანგარიშის მქონე პირისა) ამა თუ იმ თანხის გაცემის (ან გადარიცხვის) შესახებ“, 2. „წერილობითი მოთხოვნილება სამხარეულოსადმი“,

3. „ქვითარი გარკვეული თანხის (ამა თუ იმ საქონლის ფასის) გადახდის შესახებ“

ჩელტ (ზს., ქს.)/**ჩუელტ** (ბეჩ.)/**ჩეუტ** (ჩზხ., ლხმ.)/**ჩელთ** (ჩზხ.) < ქართ. ჩელტ-ი „ლასტი“ (შდრ. ზს., ლნტ. ჩჰუ, ლშხ. ჩეუ; უშგ. ჰაბარ)

ჩელხ (ლშხ.) „ანარჩევი ხორბალი“ < ქართ. ჩელხ-ი „გაულეწავი პურეულის თავთავის ნაწილები, რომლებიც განიავების დროს ხვავზე ცვივა“

ჩემოდან (ზს.)/**ჩებოდან** (ბე.)/**ჩამადან** (ზს., ლშხ.)/**ჩემოდან** (ლნტ.)/**ჩემადან** (ჩოლ.)/**ჩაბადან** (ფარ., ლხმ.)/**ჩაბადან** (ჩზხ.)/**ჩამადან** (უშგ., ლხმ.) < ქართ. ჩემოდან-ი (< რუს. **Чемодан** < სპარს. **čamedan**) „ტანისამოსის შესანახი, ხელში დასაჭერი სამგზავრო ყუთი, ტანსაცმლის და მისთ. ჩასაწყობად“

ჩერგენ (ქს.) „ერთმანეთზე მიყუდებული ჩალის კონები“ < ქართ. (რაჭ.) ჩერგენ-ი „გასაშრობად აყენებული პურისა და მისთანათა კონა“, შდრ. რაჭ. ჩენგელა-ი, ჩერგილ-ი, ლეჩხ., იმერ. ჩერგენა, ქვ.-იმერ. ჩერგილ-ი, ზ.-იმერ. ჩერგილა „პატარა ზვინი, ურმეულზე უფრო პატარა; ზოგან თივის პატარა ზვინი“

ჩერო (ჩოლ.) < ქართ. ჩერო „ჩრდილი“ (შდრ. ბზ., ლნტ. **ლამენჩაღ**, ბე., ლშხ., ჩოლ. **ლამენჩაღ**; ზს. **მანჩაღ**, ბე., ლშხ. **მენჩაღ**, ლნტ. **მელჩამ**; ბზ. **მაჰერა**, ბე. **მჰერუა**)

ჩერუა (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. გა-ჩერე-ბა „მოდრობის (სვლის), მოქმედების შეწყვეტა; შეჩერება; დარჩენა, დაყოვნება; დაწყნარება, დამშვიდება...“, იხ. ლი-ჩრ-ჰუ-ი

ჩერქეზ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩერქეზ-ეზ-ი „ჩრდილო-დასავლეთ კავკასიაში მცხოვრები ტომების (ყაბარდოელების,

შაფსულების და სხვ.) საერთო სახელწოდება, – ადიღეელები“

ჩერჩ (ზს., ქს.)/**ჩუერჩ** (ბე.) < ქართ. ჩენჩო „მარცვლეულის ბუდე, კანი – ნა-ჩენჩი, ხეჭბი“

ჩერჩეტ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩერჩეტ-ი „ცეტი“ (შდრ. ჩოლ. **ტობრედ**)

ჩეტა (ლშხ.) < ქართ. რჩ-ევ-ა „ბჭობა, თათბირი“

ჩექმა (ზს., ქს.)/**ჩექმ** (ლნტ.) < ქართ. ჩექმა (< თურქ. **çakma**) „მაღალყელიანი ფეხსაცმელი, – წალა“

ჩეჩენ (ზს., ქს.)/**ჩაჩან** (ზს.) < ქართ. ჩეჩენ-ი „იგივეა, რაც ჩაჩანი“

ჩეჩმა (ბე.) < ქართ. (ლეჩხ.) ჩეჩმა „საპირფარეშო, ფეხისალაგი“

ჩერ (ბზ., ლშხ.)/**ჩეი** (ბე., ჩოლ.) „სპილენძი“ < ადიღ. **ჩერ** „ფოლადი“

ჩერი (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჩერი** (ბე., ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) ჩერია/ე „თითისტარი“

ჩერიობ (ლშხ., ჩოლ.) „ჩერიით გაზომვა (ზედმიწ. – **ჩერი-ობ-ა**)“ < ქართ. (გურ.) ჩერია/ე „თითისტარი“

ჩიგინდური (ბე.) **ბოტ.** < აზერბ. **çığındur** „წითელი ქარხალი“, იხ. **ქარხანა**

ჩიგორგია (ჩოლ.) 1. „ყირაზე გადასვლა“, 2. „ძლიერ გადახრილი ხე“ < ქართ. (რაჭ., გურ.) ჩიგორგალ-ი „კისრული მალაყი; კოტრიალით წასვლა დაღმართში“

ჩითილ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩითილ-ი „სათბურში გამოყვანილი ნერგი ერთ-და-ორწლიანი კულტურების თესლიდან“

ჩილეღუ (ბე., ლშხ., ჩოლ.) < აფხაზ. **ჩ-ჩერგუ** „ცური, „ჯიქანი“

ჩილიკა/ა (ბზ.) „რიკტაფელა“ < ქართ. ჩილიკა „ცერის სისქის მოკლე, თავბოლოწათლილი სათამაშო ჯოხი, რიფი

(მდრ. ბზ. ყანსგუ)

ჩილე (ზს., ქს.)/**ქირჩ** (ბზ.) < ქართ. ჩილე-ი „სქელი რქოვანი წანაზარდი (სახეცვლილი ბრჭყალი) ზოგიერთი ძუძუმწოვარი ცხოველის ფეხზე“

ჩიმჩ (ზს.)/**ჩიმჩა** (ბზ.)/**ჩიმჩა** (ლშზ., ჩოლ.)/**ჩინჩ** (ლხმ.) „ხორცის მატლი; მღილი; ჩრჩილი“ < ქართ. (იმერ.) ჩიმჩ-ი, ლეჩხ., რაჭ. ჩიმჩა „ჩრჩილი“, მდრ. რაჭ., იმერ. ჩინჩა/ე, -ე „ჩრჩილი“, გურ., ზ. იმერ., აჭარ. „ჩრჩილი (ჭია)“, მდრ. ბქ. ძგნძ

ჩინ (ზს., ქს.) 1. „ჩინი, ხარისხი, წოდება“, 2. „სამხრე ნიშანი“ < ქართ. ჩინ-ი (< რუს. **чин**) 1. „სამხედრო პირთა და სამოქალაქო მოხელეთა სამსახურებრივი ხარისხი“, 2. „ამგვარი ხარისხის ნიშანი, – სამხრე“

ჩინაძე (ბქ.)/**ჩინაძე** (ლშზ.) „ყველანაირი“ < ქართ. ნაირ-ი „სხვადასხვა სახისა, – სხვადასხვაგვარი“ (მდრ. ზს., ლშზ., ჩოლ. **ჩინუკუთი**, ზს., ლნტ. **ჩინაძე**; ბზ. **მანუკუთი**, ზს. **მანაძე**)

ჩინდრიკ (ჩოლ., ლხმ.) < ქართ. (იმერ.) ჩინდრიკ-ი „ჩაქჩაქი; უაზრო როკვა“

ჩინდრიკა (ლხმ.) „ჩაქჩაქის მოყვარული“ < ქართ. ჩინდრიკ-ი „ჩაქჩაქი“

ჩინეთ (ზს., ქს.) ტოპ. < ქართ. ჩინეთ-ი „ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა“

ჩინთ (ბზ., ქს.)/**ჩიმთ** (ბქ.) < ქართ. ჩით-ი (< ინდ. **चित**) „ბამბის თხელი, სახეებიანი ქსოვილი“

ჩინოტნიკ (ზს., ქს.)/**ჩინოლიკ** (უშგ.)/**ჩინონიკ** (ცხუმ., ლხმ.) „მოხელე“ < ქართ. ჩინოვნიკ-ი (< რუს. **чиновник**) „სახელმწიფო დაწესებულების მოსამსახურე, – მოხელე“

ჩინჩაყ (ლშზ., ჩოლ.)/**ჩინჩაყ**/**ჩინჩაყ** (ლნტ.) 1. „ნანადირევის გულ-ღვიძლი“, 2. „ჩიჩახვი“ < ქართ. (მთი-

ულ.) ჩიჩაყ-ი „ლაბაბი“ (მდრ. ზს. **ჭტინჩაზ**; ზს. **ჭტანჩ**, ბქ. **ჭუჩანჩ**)

ჩინჩაზ (ბზ.) 1. „ნანადირევის გულ-ღვიძლი“, 2. „ჩიჩახვი“ < ქართ. ჩინჩახვი-ი 1. „ფრინველის საყლაპავი მილის გაფართოებული ნაწილი, სადაც საკვები ღებება (კუჭში ჩასვლამდე), – ჩინჩახვი“, 2. „მწერის გაგანივრებული ნაწილი“ (მდრ. ზს. **ჭტინჩაზ**; ზს. **ჭტანჩ**, ბქ. **ჭუჩანჩ**), იხ. **ჩიჩაზ**

ჩინჩატი (ბქ., უშგ.) /**ჩტინჩატი** (ფარ.) < ძვ. ქართ. ჩჩვლი/ჩვლი „თოთო, ლბილი, ჩვილი ბავშვი, ნინველი...“, ახ. ქართ. „ახალშობილი, თოთო...“ (მდრ. ბქ., ლნტ. **ბუღერ**; ჩოლ. **აღცერლ**; ჩოლ. **ცქნაჭ/ცცქქლ**)

ჩინჩხ (ბქ.) „მზის სხივი, არილი < ქართ. ჩინჩხ-ალ-ი „ნაპერწყალი; წინწყალი, შხეფი“ (მდრ. ჩოლ. **ლიჩინჩხე** „ცრემლებით ტირილი“)

ჩიორა (ლშზ., ჩოლ.)/**ჩიერა** (ლშზ.) „პატარა ზომის ჩიტი, რომელიც უმეტესად საფუტკრეს დასტრიალებს და ფუტკრებს ხოცავს“, მდრ. ლშზ. **კრინ. ფ. ჩიორულ ზოოლ.** < ქართ. ჩიორა „პატარა ჩიტი, – ჩიტუნია“

ჩირგ (ბზ., ლშზ., ჩოლ.)/**ჩირგუ** (ლშზ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ჩირგვი „იგივეა, რაც ბუჩქი“ (მდრ. ზს. **ჭტამ**; ბზ. **ტან**; ბზ. **ქობ**, ლშზ. **ქოლბ**, ლნტ. **ქოლბ**; ლშზ. **ბამგარ**)

ჩირგალ (ლშზ., ჩოლ.), მდრ. ლნტ. ლგ-**ჩირგ** „ბუჩქნარი“ < ქართ. ჩირგვ-ნარი „იგივეა, რაც ბუჩქნარი“

ჩირთ (ზს., ლნტ., ჩოლ.) „ქვების გროვა; ჩირგვი; ქვა და ღორღი ყანის პირას“ < ოს.-ალან. **чырт/cirt** „ძეგლი, საფლავის ქვა“, მდრ. ქართ. (ფშ.) ჩირთ-ი (?) „ახლად გამოსული ფოთოლი, კვირტი გაზაფხულის პირას“

ჩირქ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩირქ-ი (< სპარს. ჩირქ) „მყრალი სუნის მქონე მო-

სქო, მოყვითალო სითხე; გამოიყოფა ცხოველური ორგანიზმის სისხლისა და ქსოვილების ელემენტთა დაშლის შედეგად მიკრობების ზემოქმედებით, – ბალღამი, თხრამლი“

ჩიტობ (ლშხ., ჩოლ.) „ფრინველის სახელზე აღვლენილი ლოცვა, დღესასწაული“ **რელიგ.** < ქართ. (რაჭ.) ჩიტ-ა-ობ-ა „ფრინველთა დაზიანებისაგან ასაცდენი ცერემონიალი; ყველიერის ორშაბათის რიტუალი; იგივეა, რაც მთიულ. ჩიტაფაფაობა“

ჩიქუნ (ჩოლ.) < ქართ. ჩიქოვან-ი „ლექსუმური გვარი“

ჩიჩახუ (ბზ.)/ჩიჩახუ (ბქ.) 1. „ნანადირევის გულ-ღვიძლი“, 2. „ჩიჩახვი“ < ქართ. ჩიჩახვი-ი 1. „ფრინველის საყლაპავი მილის გაფართოებული ნაწილი, სადაც საკვები ღებება (კუჭში ჩასვლამდე), – ჩინჩახვი“, 2. „მწერის გაგანივრებული ნაწილი“ (შდრ. ზს. **ჭტინჩაბ** /**ჭტუნჩ**; ბქ. **ჭუნჩჩ**), იხ. **ჩინჩახუ**

ჩიჩაი (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ჩიჩაი „გლახა, ჩია, დაჩიავებული“

ჩიჩულა (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ჩიჩულა (ლნტ., ჩოლ.)/ჩტულა (უშგ.) „დიყი“ **ბოტ.** < ქართ. (ლექხ.) ჩინჩველა „ბალახია ერთგვარი“

ჩიხოტკაძე (ბქ.)/ჩიხოტკიან (ჩოლ.) < ქართ. ჩიხოტკ-იან-ი < რუს. **Чихоточный** „ჭლექიანი“

ჩლუნგ (ზს., ქს.) გადატ. < ქართ. ჩლუნგ-ი „არაგამჭრიახი, განუვითარებელი (გონება...)“

ჩობახ (ჩოლ.) < ქართ. ჩობახ-ი/ჩომბახ-ი (< თურქ. **ჩომაკ**) „იგივეა, რაც კომბალი“

ჩოგან (ბზ., ჩოლ., ლხმ.)/ჩოგან (ბქ., ქს., უშგ.)/ჩოგენ (ბქ.)/ჩტეგან (ჩოლ.) „სუთი“ < ქართ. (ლექხ., რაჭ., იმერ., გურ., აჭარ.), ზან. (მეგრ.) ჩოგან-ი (<

სპარს. **čougān**) „ღომის დასაგები (და ღომის ქაფის მოსახდელი) პატარა ნიჩაბი; მრგვლად გათლილი ჯოხი ღომის საზელად“ (შდრ. ბქ. **ღუარჩინ**)

ჩოთქ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. ჩოთქ-ი (< რუს. **Щетка**) „ჯაგრისი“ (შდრ. უშგ. **ქტინჭილ**)

ჩოლექ (ბქ.)/ჩულექ (ლხმ., ჩბხ.)/ჩლუქქ (ლნტ.)/ჩულქქ (ჩოლ.) < ქართ. ჩულქ-ი (< რუს. **Чулок**) „მაღალყელიანი წინდა“

ჩონგურ (ზს., ქს.) < ქართ. ჩონგურ-ი „ქართული ოთხსიმიანი მუსიკალური საკრავი“

ჩონდრა (ჩოლ.) „გაუთლელი“ < ქართ. ჩონდარ-ი/ჩონდორ-ი „წამახული ჯოხი სათხრელად, – ჩნდორი“ (საბა)

ჩონჩორ (ქს.)/ჩონჩორიკ/ჩონჩორეკ (ლშხ.) < ქართ. ჩონჩორიკ-ი „კენტჩლიქიანების (ცხენის, ვირის) განავალი“, იხ. **ჩორ**

ჩორ (ზს., ქს.) < ძვ. ქართ. მ-ჩორ-ე „მაღლისა და მხეცი სკორე“, იხ. **ჩონჩორ**

ჩორფუ/ჩოლფუ (ბქ.) < ყარაჩ. ჩორფა „ქაფჩა“ (?)

ჩოყო (ჩოლ.) „მსუქანი ბიჭი“ < ქართ. ჩოყ-ი „უდროოდ, უსარგებლოდ აზრდილი, – აჩოყილი“

ჩოჩტებ/ჩოჩობ (ლნტ.)/ჩოჩებ (უშგ.), შდრ. **ჩოჩბირა** (ბზ.)/ჩაჩაბ (ლშხ., ჩოლ.) „ჭილობი; ჩალის ლეიბი“, ბზ. გადატ. „მსუბუქი ყოფა-ქცევის ქალი“, ლხმ. ჩოჩობ „უშნო აგებულების ქალიშვილი“ < ქართ. (ზ.-იმერ.) ჩოჩობ-ი „ღომის ჩალის ჭილობი“, ლექხ. ჩაჩაბ-ი „საგოგავების მქონე თხელი ფიცარი, რომელზედაც ახალდაბადებულ ბავშვს დააკრავენ, – ხოჭიჭი“, ზან. (მეგრ.) ჩაჩაბი/ჩაჩაბე „სელის ღეროს ჭილოფი ახალდაბადებული ბავშვის ჩასაწვენად“

ჩოხა (ზს., ქს.) < ქართ. ჩოხა (< თურქ.

ბუხა) „ზედა სამოსელი (ჩვეულებრივ მამაკაცისა) – წელში გამოყვანილი, ღრმად გულამოჭრილი, გახსნილსახელოებიანი და განიერკალთებიანი...“

ჩრდილოეთ (ლშხ.)/**ჩრდილოეთ** (ჩოლ.) < ქართ. ჩრდილოეთ-ი 1. „ქვეყნის ერთ-ერთი მხარე, სამხრეთის საპირისპირო“, 2. „ქვეყნის ნაწილი, რომელიც ამ მხარეზეა...“ (შდრ. ზს. **ლამშგედ**, ჩოლ. **ლემშგედ**; ზს., ლნტ. **ლამენჩაწლ**, ჩოლ. **ლამენჩალ**; ლშხ. **ლენთოთ**; ლხმ. **ლამშხ**)

ჩუმობ (უშგ., ჩოლ.) „მდუმარება“ < ქართ. სი-ჩუმ-ე „დუმილი, სიწყნარე“

ჩუმ (ლშხ.) „დიდი, გამობერილი მუცელი“ < ქართ. ჩუმე 1. „დედლის მუცელი (სიმსუქნისგან გამობერილი), დიდი, დაშვებული მუცელი“, 2. იმერ. „დიდი უბე შარვლისა“

ჩუმპიან (ლშხ.) „დიპიანი, გამობერილმუცლიანი (ზედმიწ. – ***ჩუმპიან**-ი)“ < ქართ. ჩუმპე 1. „დედლის მუცელი (სიმსუქნისგან გამობერილი), დიდი, დაშვებული მუცელი“, 2. იმერ. „დიდი უბე შარვლისა“

ჩურჩუნ (ბქ.)/**ჩურჩუნ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩურჩულ-ი „უხმოდ, მეტისმეტად ხმადაბლა, ჩუმად ლაპარაკი; ჩუმი მითქმა-მოთქმა“ (შდრ. ზს. **ფურსდუნ**, ბქ., ლნტ. **ფურსტუნ**; ბზ. **ლიფგენჩრრე**; ბქ. **ლიფურჩუნ**; ქს. **ფგრჩლაჟა**; უშგ. **ლიფგენალ**), იხ. ლი-ჩურჩუნ-ი

ჩურჩუტ (ბქ., ჩოლ.) < ქართ. ჩურჩუტ-ი „ჩერჩეტი, ყეყეჩი, გამოთაყვანებული“

ჩუწარ (ზს., ლნტ.)/**ჩუწარ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩვარ-ი „ძველი ქსოვილის ნაგლეჯი, – ჭინჭი“ (შდრ. ბზ. **ქაც**, ლშხ. **ქაც**)

ჩუენჩ (ბზ., ჩოლ.)/**ჩენჩ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. ბზ. „ნიგვზის გარეკანი“,

2. ბქ., ლშხ., ჩოლ. „მარცვლეულის ბუდე, კანი“ < ქართ. ჩენჩ-ი/ჩენჩო „მარცვლეულის ბუდე, კანი, – ნაჩენჩი, ხეჭბი“

ჩუერჩ (ზს., ქს.) < ქართ. (რაჭ.) ჩერჩ-ი „მარცვალგამოცლილი პარკი (პარკოსან მცენარეთა და სხვ.), – ჩენჩო“

ჩუენჩხ (ზს., ლნტ.)/**ჩონჩხ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჩონჩხ** (ბზ.)/**ჩენჩხ** (ჩბზ., ლხმ.)/**ჩანჩხუ** (უშგ.)/**ჩანჩხუ** (ჩოლ.) 1. „პირისახე“, 2. „ჩონჩხი“, 3. „მკერდი“ < ქართ. ჩონჩხ-ი „ძვლების ერთობლიობა, რომელიც წარმოადგენს ხერხემლიანთა სხეულის მყარ საფუძველს...“

ჩუეულობ (ზს., ქს.)/**ჩოულობ** (ბზ., ლშხ.)/**ჩოულობ** (ლშხ.)/**ჩოულობ** (უშგ.) < ქართ. ჩვეულ-ეზ-ა „ამა თუ იმ წრეში (ან მთელ საზოგადოებაში) დამკვიდრებული წესი ქცევა-მოქმედებისა. || წესი, ტრადიცია“

ჩუექ/ჩოქ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ჩექ** (ბქ.)/**ჩოქ** (ქს.) < ქართ. ჩოქ-ი (< თურქ. **çökme**) „მუხლებზე დგომა“

ჩუენი (ბზ.)/**ჩუენ** (ბქ., ლნტ.)/**ჩოინ** (ლშხ.)/**ჩედნ** (ლხმ., ჩბზ.)/**ჩუენ** (ჩოლ.) „სპილენძის ან თუჯის ქვაბი, დიდი კარდალა“ < ქართ. (რაჭ.) ჩოინა (< თურქ. **çöjün**) „თუჯის პატარა ქვაბი“ < ზან. (მეგრ.) ჩუვან-ი, ჩივან-ი

ჩუიმ (ბზ.)/**ჩუმ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჩუმ-ი „მშვიდი, წყნარი“ (შდრ. ბქ. **ყუედი**, ჩოლ. **ყუედი**)

ჩუიმდ (ბზ.)/**ჩუმდ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ჩუიმდ** (ჩოლ.)¹¹¹, შდრ. ლშხ., ჩოლ. **კნინ**. **ფ. ჩუმულდ ზმნის**. < ქართ. ჩუმად „მშვიდად, წყნარად; დაბალ ხმაზე, – ხმადაბლა“ (შდრ. ბქ. **თამაშდ**; ბქ. **ყუედიდ**, ჩოლ. **ყუედიდ**)

ჩუინდ (ბზ., ლხმ.) „დინგი, დრუნჩი“ < ზან. (მეგრ.) ჩხვინდ-ი, ლაზ. ჩხუნდ-ი „ცხვირი“, იხ. **ჩხუინდ**

ჩუტი (ზზ., ჩოლ.)/**ჩუტ** (ზზ.)/**ჩუტ** (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) „ფშუტე, უნაყოფო ნაყოფი (კაკლისა, თხილისა...)“ < ქართ. ჩუტ-ი/ჩუტე „დაჩუტული; ცარიელი; ფუყე; ფშუტი“ (შდრ. ზზ. ყიჯბზრ, ბქ. ყუთიუბზრ; ბქ. ყუარ)

ჩქარ (ზს., ლნტ.)/**ჩქარ** (ლშზ., ჩოლ.) „ჩქარი, სწრაფი“ < ქართ. ჩქარ-ი (< ადილ. ჟარ „სწრაფმავალი“ < ჟან/ჩან „სირბილი“) „სწრაფი, მალი; ყოჩაღი, ცქვიტი“ (შდრ. ზზ. ენას/ენას, ლშზ., ჩოლ. ენას; ზზ. ისპ; ბქ. ხასდ; ბქ. ელამ მელამ)

ჩქარდ (ზს., ლნტ.)/**ჩქარდ** (ლშზ., ჩოლ.)/**ჩქარდ** (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ჩქარა „სწრაფად“ (შდრ. ზზ. ენასდ /ენასდ, ლშზ., ჩოლ. ენასდ; ზზ. ისპდ; ბქ. ხასდდ; ლზმ. ჩაქუთ)

ჩქარ-ჩქარდ (ზს., ლნტ.) „სწრაფად, ხშირ-ხშირად“ *ზმნის.* < ქართ. ჩქარ-ჩქარა „ზედიზედ, მიყოლებით, ხშირ-ხშირად“ (შდრ. ბქ. ხასდ-ხასდ)

ჩქიფ (ქს., უშგ., ლზმ.) „ჩანგალი“ < ქართ. ჩქიფ-ი 1. „იგივეა, რაც ჩანგალი“, 2. „იგივეა, რაც პინცეტი“, 3. ლეჩხ. „პატარა ტოტი ხისა“

ჩქოლ (ლნტ.) „ჭყინტი, ნორჩი, ქორფა“ < ქართ. (გურ., ზ.-აჭარ., იმერ.) ჩქოლა 1. „ქორფა, ნორჩი მცენარე“, 2. „ხშირად ამოსული ბუჩქები“, 3. „ახალმოზარდი ხე“, შდრ. რაჭ. ჩქოლა „ზრდადაუსრულელებელი ღორი“

ჩხარ (ჩოლ.) < ქართ. ჩხარ-ი „არამჭიდრო, არახშირი, მეჩხერი, ფარღალა“

ჩხავ (ბქ.)/**ჩხავ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ჩხაკან-ი „იგივეა, რაც ჩხაკუნი“

ჩხივ-ჩხავ (ბქ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ.

ჩხაკა-ჩხუკ-ი „გაბმით ჩხაკუნი“

ჩხინკორა (ბქ.)/**ჩხინკორია** (ლშზ., ჩოლ.) *გადატ.* „გამხდარი“ < ქართ. (აჭარ.) ჩხინკორ-ა-ფ, გურ. ჩხინკორ-ე „მეტისმეტად გამხდარი, გაჩხიკინებული“, იხ. ლგ-**ჩხინკორ-ე**

ჩხირ (ზს., ქს.) 1. „ჩხირი (წინდისა)“, 2. „ჩხირი (შშვილდისა)“, 3. ზზ. „მეჩხერი (მაგ. **ჩხირ შდექარ** „მეჩხერი კბილები“)“ < ქართ. ჩხირ-ი 1. „ხის წვრილი (და ხმელი) ტოტის ჩამონატეხი ან ჩამონასხეპი, – წკირი“, 2. „საქსოვი იარაღი – ფოლადის სწორი მავთული ან ხისგან გათლილი წვრილი ჯოხი, – წინდისჩხირი...“

ჩხმეტ (ჩოლ.) < ქართ. ჩხმეტ-ი „ხმელი ტოტები“

ჩხუბ (ლნტ.) < ქართ. ჩხუბ-ი „ორთ მოყვასთ შორის შფოთის გაშლა“ (საბა), „უსიამოვნო დავიდარება, აყალმაყალი, აურზაური; ცემატყევა, მუშტი-კრივი...“ (შდრ. ზს. რიჭი-რაჭა; ზს. მიჰმან, ლშზ. მრმან; ბქ. ტიმეტუა), იხ. ყარყაშ

ჩხუინდა (ბქ.) „მოღრეცილცხვირია-ნი ან უშნოცხვირია-ნი ადამიანი“¹¹² < ზან. (მეგრ.) ჩხვინდ-ამ-ი „ცხვირა, დიდ-ცხვირა, წვეტიანი, ჭვინტიანი“, ლაზ. ჩხვინდა „ცხვირა“, შდრ. ასევე მეგრ. ჩხვინდ-ი, ლაზ. ჩხუნდ-ი „ცხვირი“)

ჩხელ (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/**ჩხელ** (ბქ., ლნტ.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. ჩხავ-ილ-ი „ზოგი ცხოველის (ტურის, კატის...) და ფრინველის (ყვავის, კაჭკაჭის...) უსიამოვნო, ყურთასმენის წამლები ხმიანობა“ (შდრ. უშგ. ლიყულჰუნე), იხ. ლი-**ჩხელ**-ი

ცადაქუეყანა (ზს., ლშხ., ჩოლ.) /**ცა-დაქუეყანა** (ბქ., ლნტ.) /**ცადაქეყანა/ცა-დიქეყანა** (ლხმ.) „მთელი სამყარო“, **გადატ.** „ყველაფერი“ < ქართ. ცა-და-ქვე-ყანა „გამოიყენება სიმრავლის აღსანიშნავად“ (ზს., ქს. **დეცეგიმ**)

ცადაქუენიერობა (ზს., ლშხ.) /**ცა-დაქუენიერობა** (ზს.) „ყველაფერი, მთელი სამყარო (ზედმიწ. – ცა და ქვეყნ-იერ-ობა)“ < ქართ. ცა-და-ქვე-ყანა „გამოიყენება სიმრავლის აღსანიშნავად“ (ზს., ქს. **დეცეგიმ**)

ცალმზე (ზს.) „კლდე, საძოვარი; მწვერვალი (ზედმიწ. – ცალმზე-ი)“ **ტოპ.** < ქართ. ცალმზე-ი „სამკედლიანი ხის ნაგებობა“

ცალმზე (ბქ.) „ტყე“ **ტოპ.** < ქართ. „სამკედლიანი ხის ნაგებობა“

ცალფა (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) 1. „ცალმაგი, ცალკეცი, ცალპირი, ცალწვერი“, 2. „შილიფი (მაგ., ცალფად ღერეჭ ლი „შილიფად/თხლად ჩაცმულია“ < ქართ. ცალფა „ცალმაგი, ცალკეცი, ცალპირი, ცალწვერი“

ცალფარდელა (ლშხ.) „საქონელი, რომელსაც ცალი მხარე თეთრი ფერის აქვს“ < ქართ. ცალ-ფერდ-ელ-ა „რასაც ცალი ფერდი აქვს, – ფერდთეთრი“

ცარიელ (ზს., ქს.) /**ცარიელ/ცარელ** (ზზ.) /**ცარელ/ცარელა** (ლშხ.) /**ცარიელ** (ლნტ.) /**ცარელ/ცარელ** (ჩოლ.) < ქართ. ცარ-იელ-ი/ცალ-იერ-ი (შდრ. ოს. **cal** „რამდენი, რაოდენი, ერთეული“) 1. „რაშიაც (რაზედაც) არაფერია მოთავსებული, რაც არაფერს არ შეიცავს“, 2. **გადატ.** „არაფრის მქონე, ხელცარიელი...“ (შდრ. ზს. **ჰარი**; ზს., ჩოლ. **ლერყენე**; ბქ. **ყუბ**)

ცარსიზარს/ცრესიზრეს (ჩოლ.) 1. „უაზ-

რო სიარული“, 2. **გადატ.** „ფანტვა“ (ზედმიწ. – ცა-ს და ბარ-ს)“ < ქართ. ცი-სა-ბრისა „ამ მთისა და იმ ბარისა“, იხ. **ცისაზრის**[რლ-წრ]

ცაცხუი სოკ (ლშხ.) „საჭმელად ვარგისი სოკოს ერთ-ერთი ჯიში“ **ბოტ.** < ქართ. ცაცხვ-ის სოკო „სოკოს ერთ-ერთი სახეობა“

ცაგერ (ზს., ლნტ.) /**ცაგერ** (ლშხ., ჩოლ.) **ტოპ.** < ქართ. ცაგერ-ი „ქალაქი საქართველოში, ცაგერის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ცენტრი“

ცალ (ზს., ლნტ.) /**ცალ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ტოლი, ხელა; კბილა, ერთი ასაკისა“, 2. „ერთი, ერთეული, ცალი“, 3. ქს. „ცალ მხარეს, განზე“¹¹³ < ქართ. ცალ-ი (< ოს. **cal** „რამდენი, რაოდენი, ერთეული“) 1. „ორისაგან, წყვილისაგან ერთი“, 2. „საპალნის ერთი მხარის ტვირთი, საპალნის ნახევარი“, 3. „ტოლი, სწორი, ბადალი...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ყუილ**; ზს., ქს. **ფა**; ბქ., ლშხ. **ყა**; ბზ., ლნტ. **კაკალ**), იხ. **მოცალ**

ცალთაუ (ბზ.) „რკინის იარაღი, რომელსაც ცალი წვერი წამახული აქვს, ცალი – ბლაგვი, იხმარება კლდის, ყინულის და ა. შ. დასამსხვრევად“ < ქართ. ცალთავა „რასაც ცალი თავი აქვს, – ცალთავიანი“

ცალმზე (ბზ.) /**ცალმზე** (ბქ.) /**ცალმზე** (ლშხ., ჩოლ.) „კარაპანი“ < ქართ. (ლექს.) ცალმზე/კ-ი „კარაპანი, სამკედლიანი ხის ნაგებობა (ჭირნახულის დროებით მოსათავსებლად); სახლზე მიდგმული შენობა“ (შდრ. უშგ. **მაჩ**)

ცანდ (ბქ., ლნტ.) /**ცანდ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „საფეხური“ < ქართ. ცანდ-ი 1. „ქვაბის საკიდარი ჯაჭვი“ (საბა), 2. „რკალად გაკეთებული წნელი (ულ-

ლისა – გუთნის კავზე, ღვედისა – შოლტკავზე და სხვ.), 3. კუთხ. (რაჭ.) „შულო, დაქსელილი ძაფი“, 4. კუთხ. (გურ.) „საქონლის უკანა ფეხის ნაწილი კოჭთან“

ცანდამან (ბქ., ლნტ.)/**ცანდიან** (ლნტ., ჩოლ.) „საფეხურიანი (ზედმიწ. – ***ცანდიან**-ი)“ < ქართ. ცანდ-ი 1. „ქვაბის საკიდარი ჯაჭვი“ (საბა), 2. „რკალად გაკეთებული წნელი (უღლისა – გუთნის კავზე, ღვედისა – შოლტკავზე და სხვ.), 3. კუთხ. (რაჭ.) „შულო, დაქსელილი ძაფი“, 4. კუთხ. (გურ.) „საქონლის უკანა ფეხის ნაწილი კოჭთან“

ცარც (ზს., ლნტ.)/**ცარც** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ცარც-ი „რბილი, თეთრი კირქვა; გამოიყენება დაფაზე საწერად...“

ცაქტ (ზზ.) „მოციქული, შიკრიკი“ < ძვ. ქართ. მო-ციქ-ულ-ი „მიმთხრობი, დესპანი, გაგზავნილი“, ახ. ქართ. „შუამავალი“, შდრ. გურ. ციქვ-ი, იხ. **მეცქილ**

ცაცხუ (ზზ., ლნტ.)/**ცაცხუ** (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) **ბოტ.** < ქართ. ცაცხვ-ი „მაღალი (ან საშუალო) ტანის ლამაზვარჯიანი ხე, აქვს დაკბილული ფოთლები და მოყვითალო, სურნელოვანი, თავლოვანი ყვავილები...“ (შდრ. ზზ. **ზასხუ**, ბქ. **ზესხ/ზესხრა**)

ცელქ (ზს., ქს.) < ქართ. ცელქ-ი „მხიარული და მოძრავი, – ანცი, დაუდებარი, გიჟმაჟი“ (შდრ. ზს. **ჭისაშუ**; ზზ. **ტაფრამ**, ბქ. **ტაფრელა**; ბქ. **უნაქურ**; ლშზ. **ტაგან**, უშგ. **ტაგან**; ბქ. **ფისინტარ**; ლშზ. **ქიციცაი**; ჩოლ. **ტურბელ**)

ცემენტ (ზს., ქს.) < ქართ. ცემენტ-ი (< გერმ. **zement** < ლათ. **caementum**-იდან „ღორღი“) „ფხვიერი (დაფქული) საშენი მასალა – მინერალური ნივთიერება, რომელსაც წყალში ზელენ და იყენებენ ბეტონის ან დუღაბის დასამზადებლად“

ცენტრ (ზს., ქს.) < ქართ. ცენტრ-ი (< ლათ. **centrum**) „ადმინისტრაციულ ერთეულში მდებარე დასახლებული პუნქტი, სადაც მოთავსებულია ამ ერთეულის მმართველი ორგანოები...“

ცენტრა (ბქ.) /**ცენტრალ** /**ცენტრამ** (ლნტ.) < ქართ. ცენტრალკა „სანადირო ორლულიანი თოფი“

ცეპ¹ (ზს., ქს.) „მეწკვი, ჯაჭვი“ < ქართ. ცეპ-ი (< რუს. **цепь**) „ჯაჭვი“

ცეპ² (ზს., ქს.)/**ცეფ** (ბქ., ლნტ.) „ალყა“ < რუს. **цепь** „ჯაჭვი; მწკრივი...“

ცერ (ზს., ქს.) < ქართ. ცერ-ი „პირველი, ყველაზე მსხვილი თითი ადამიანის ხელისა და ფეხისა“

ცერემონია (ზს., ქს.)/**ცერემონია** (ზზ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ცერემონია (< ლათ. **caerimonia** „მოკრძალება, მოწიწება“) 1. „ოფიციალური ზეიმი განსაზღვრული რიგითა და წესით“, 2. **გადატ.** „გადაჭარბებული თავაზიანობა“

ცერეცო (ზს., ქს.) **ბოტ.** < ქართ. ცერეცო „ორ- ან მრავალწლიანი მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა...“

ცეროდენა (ზს., ქს.)/**ცეროდინა** (ბქ.) < ქართ. ცერ-ოდენა 1. „ზღაპრის პერსონაჟი – ძალზე პატარა ტანის ბავშვი, ადამიანი“, 2. **მოფერ.** „ძალზე პატარა, თითის სიგრძე (ბავშვი)“

ცერულ (ბქ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ცერ-ულ-ი „სვანური ცეკვა ცერებზე (ცეკვავენ მამაკაცები)“

ცერუმ (უშგ., ჩოლ.) **ზმნის.** < ქართ. ცერ-ად „ირიბად“

ცეტი (ბქ., უშგ.)/**ცეტერ** (ლშზ.) < ქართ. ცეტი „დაუფიქრებლად ჩქარი, – ცერცეტი, თავქარიანი“

ცეტიერ (ლშზ.)/**ცეტერ** (ჩოლ.) „წვრილი ნაფოტები; ხიჭვი“ < ქართ. ცეტერ-ი 1. „ცერად წაჭრილი წნელი, – შტო“, 2. **ლექს.** „წამახული (ჯოხი...)“

ციაფუა (ჩოლ.) „აქეთ-იქით განუწყვეტლივ მოძრაობა“ < ქართ. (ლექს.) ციაფუათ „ნაჩქარევად, ფაციფუცით გაკეთება რისამე“

ციბრუტ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) 1. ბქ., ლნტ. „ბზრიალა“, 2. ლნტ. „თაფლის გამოსაწური მოწყობილობა“ < ქართ. ციბრუტ-ი 1. „სახვრეტი ხელსაწყო – მშვილდის სატრიალებლიანი ბურღი“, 2. „საჭრეთლისა და სახრახნისის სატრიალებელი ხელსაწყო“, ციბრუტა „ფიჭიდან თაფლის გამოსაწური ცენტრიფუგა“ (შდრ. ზს. **ლისიპ**)

ციგან (ზს., ქს.)/**ციგან** (ლნტ., უშგ.)/**ციგან** (ჩოლ.) „მასხარა“ < ქართ. ციგან-ი „ბოშა“, გადატ. „ცუღლუტი, გაიძვერა, მასხარა“

ცილ (ზს., ქს.) < ქართ. ცილა 1. „კვერცხის გულის ცილა“, 2. „მერქნის ნორჩი, ახლად განვითარებული ფენა ქერქვეშ...“

ცილჷ (ზს., ლნტ.)/**ცილაჷ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ცილაზ** (ჩოლ.)/**ცილაზ** (უშგ.) „დავა, შეცილება“ < ქართ. ცილ-{ა}-ობა „დავა, კამათი; ქიშპობა, მეტოქეობა“ (შდრ. ბზ. **ლიღეშგაღ**, ბქ. **ლიღეშგაღ**), იხ. ლი-ცლ-ჷ

ციმბირ (ზს., ქს.)/**ციმბილ** (ბზ.)/**ცინბირ** (ბქ., ლშხ.)/**ცეზგრ/ცემზგრ** (ლხმ.) < ქართ. ციმბირ-ი (< რუს. **Сибирь**) „ვრცელი გეოგრაფიული რეგიონი ევრაზიის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილში“

ცინდა (ბქ.) < ქართ. ციდა „მანძილი გაშლილი სალოკი თითის წვერიდან ცერის წვერამდე; იხმარებოდა სიგრძის საზომ ერთეულად“, შდრ. ზან. (მეგრ.)

ცინდა

ცინდაჷ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ცინდაჷ** (ზს.)/**ცინდალ** (ლნტ.) „მართვე, ბარტყი, ბახალა; კნუტი“ *ზოოლ.* < ქართ. ცინდალ-ი „იგივეა, რაც კნუტი“, ზან.

(მეგრ.) ცინდალ-ი/ცინდაი „კნუტი კატისა“, ცინტალი „კატის კნუტი მოდილო“ (საბა)

ცინცხალ (ზს.)/**ცინცხალ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცინცხალ-ი/ცინცხალა 1. „ნაპერწყალი; შხეფი“, 2. ბრჭყვიალა; ხასხასა; ახალთახალი“, ლექს. ცინცხალ-ი „უხმარი, ახალი“

ცინცხალზ (ბზ.)/**ცინცხალზ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ცინცხალ** (ჩოლ.) „ახალი მთვარე“ < ქართ. ცინცხალ-ი/ცინცხალა 1. „ნაპერწყალი; შხეფი“, 2. ბრჭყვიალა; ხასხასა; ახალთახალი“, შდრ. რაჭ. ციცხლობა „ახალი მთვარის ხატობა“

ცირკ (ზს., ქს.) < ქართ. ცირკ-ი (< ლათ. **circus** „წრე“) „მრგვალი შენობა (ამფითეატრის სახის დარბაზი, რომლის შუაში არენაა), სადაც იმართება საგანგებო წარმოდგენები – ჯამბაზობა, ასპარეზობა, კლოუნადა...“

ცისაზრის[რლ-ჰრ] (ბზ.)/**ცისაზრისა** (ლშხ.) < ქართ. ცისა და ბარისა „ამ მთისა და იმ ბარისა“, იხ. **ცარსიზარს/ცრესიზრეს**

ცისკარი (ლნტ.) *ანთრ.* < ქართ. ცისკარა „ზღაპრის პერსონაჟი მამაკაცი“

ციჷ უარ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ცივ-ი უარ-ი „კატეგორიული უარი“

ციფრ (ზს., ქს.) < ქართ. ციფრ-ი (< არაბ. **sifr** „ცარიელი, ნული“) „რიცხვის გრაფიკული ნიშანი...“

ციყჷ (ლნტ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. ციყვ-ი „ძუძუმწოვარი ცხოველი მღრღნელთა რიგისა...“ (შდრ. ზს. **ჯინირ/ჯენირ**; ბქ. **ჰალ**; ლშხ. **მეღრნტრლ**; ჩოლ. **მაღრნტუ**)

ციცაზ (ბზ.)/**ციცაზ** (ლშხ., უშგ., ჩოლ.) < ქართ. ციცაბ-ი „იგივეა, რაც ციცაბო“ (შდრ. ზს. **წაფხ**; ზს. **ფხაკჷ**; ზს., ჩოლ. **კაჩ**; ბზ. **გოლაზ**, ლშხ., ჩოლ. **გოლაზ**, ლნტ. **გოლაზ**; უშგ. **წემთი**)

ციცარ (ზზ.)/**ციცილ** (ლშზ.) ზოოლ. < ქართ. ციცირ-ი/ციცარ-ი „ქათმის ჯიშის ფრინველი“

ციცქა (ლნტ.) ბოტ. < ქართ. ციცქა „დასავლეთ საქართველოში გავრცელებული ვაზის ჯიში...“

ციცულდარ (ბქ.)/**ციცუნდრა** (ლშზ., ლნტ.)/**ციცუნლარ** (ჩოლ.) „მდგნალი“ ბოტ. < ქართ. (ფშ.) ციცუნა „დგნალის ყვავილი“, ლეჩხ. ციცუნია/ე „ბუმბული, რომელსაც ტირიფი ისხამს გაფოთლებამდის“, აჭარ. ციცელა „იგივეა, რაც მდგნალი“

ციცუ (ზს., ქს.)/**ციცი** (ბქ.) ზოოლ. < ქართ. ციცა „კატა, ფისო“

ციცხუ (ბქ.)/**ციცხუა** [ფ] (ლშზ.)/**ციცხ** (ლზმ.) < ქართ. ციცხე-ი „ხის დიდი კოვზი საქმლის მოსარევედ, ამოსაზელად“

ციხე-კომკ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ციხე-კომკ-ი „კომკებიანი ციხესიმაგრე“ (მდრ. ზს., ქს. მურყუამ)

ციხე (ზზ.)/**ციხე** (ზს., ქს.) < ქართ. ციხე 1. „სამხედრო-თავდაცვითი ნაგებობა – მაღალი გალავანი კომკებით, შიგა-ციხით და სხვ., – სიმაგრე, ციხესიმაგრე“, 2. „საგანგებო შენობა, სადაც ათავსებენ პატიმრებს, – საპატიმრო, საპყრობილე, სატუსალო“

ციხე-ქალაქ (ზზ.)/**ციხექალაქ** (ზს., ლნტ.)/**ციხექალაქ** (ლშზ., ჩოლ.) გადატ. „კარგად გაშენებული კარმიდამო“ < ქართ. ციხე-ქალაქ-ი „ქალაქი, რომელიც ციხესიმაგრეს წარმოადგენს“

ცმადირ/ცმადურ (ჩოლ.) „მიზეზიანობა საქმლის გამო“ < ქართ. ცმადირ-ობა (საბა)

ცმაცურ (ჩოლ.) < ქართ. ცმაცურ-ი „ოდნავი მოძრაობა (ტუჩებისა, ულვაშისა...)“; „ოდენ რყევა“ (საბა)

ცნობა (ზს., ქს.) < ქართ. ცნობა „ოფიციალური საბუთი რისამე დასადასტუ-

რებლად, – მოწმობა“

ცნობილ (ზს., ქს.) < ქართ. ცნობილ-ი 1. „რასაც ბევრი იცნობს, – ძალიან გავრცელებული, პოპულარული“, 2. „ვინც ან რაც ცნეს (რადმე), – აღიარებული, მიჩნეული“ (მდრ. ზს., ლშზ., ჩოლ. ლეტენე, ლნტ. ლეტენე)

ცოდ (ზს., ქს.) 1. „ცოდვა“, 2. „საცოდავი“ < ქართ. სა-ცოდ-ავ-ი (< ოს. *cawd* „ცუდი, მდარე“) „შესაცოდებელი, შესაბრალისი, საბრალო“ (მდრ. ზს., ქს. ლეჟერი „საწყალი“), იხ. **ცოდარ**

ცოდარშუ (ბქ., ჩოლ.)/**ცოდარშუ** (ჩოლ.) „ვაითუ, საუბედუროდ (ზედმიწ. – ***ცოდ-ვ-ებ-ით**)“ < ქართ. ცოდ-ვა (< ოს. *cawd* „ცუდი, მდარე“) 1. „დანაშაულის ჩადენა ღვთის წინაშე“, 2. „ღვთის წინაშე ჩადენილი დანაშაული“, 3. „სიბრალო, საცოდაობა“

ცოდაკალქენ (ზზ.)/**ცოდშკალან** (ბქ.)/**ცოდკალონ** (ლშზ.)/**ცოდიკალენ** (ლნტ.)/**ცოდაკალენ** (ჩოლ.)/**ცოდშკალან** (ბქ.)/**ცოდშკალან** (ლზმ.) „შესაბრალებელი; ცოდვა-ბრალო; საცოდავი; აფსუს (ზედმიწ. – ***ცოდ-ვ-ის კანონ-ი**)!“ < ქართ. ცოდ-ვა (< ოს. *cawd* „ცუდი, მდარე“) 1. „დანაშაულის ჩადენა ღვთის წინაშე“, 2. „ღვთის წინაშე ჩადენილი დანაშაული“, 3. „სიბრალო, საცოდაობა“ და კანონ-ი (< ბერძ. *kanōn*) „საკანონმდებლო ხელისუფლების მიერ დადგენილი საყოველთაოდ სავალდებულო ნორმა (წესი), რომელიც ეხება სახემწიფოებრივი ცხოვრების ამა თუ იმ მხარეს...“

ცოდარ (ზზ.) 1. „ცოდვა“, 2. „საცოდავი“ < ქართ. სა-ცოდ-ავ-ი (< ოს. *cawd* „ცუდი, მდარე“) „შესაცოდებელი, შესაბრალისი, საბრალო“, იხ. **ცოდ**

ცოდ ი მადილ (ლშზ., ჩოლ.)/**ცოდ-მადილ** (ჩოლ.) < ქართ. ცოდვა-მადლ-ი „ცოდვა და მადლი, სიკეთისა და ბო-

როტების გარჩევა“

ცოდლიან/ ცუედლიან/ ცოდულიან (ზს., ლნტ.)/**ცოდრიან** (ბქ.)/**ცოდლიან** (ლშხ., ჩოლ.)/**ცუედლიან** (ჩოლ.) „ცოდ-ვილი; შემცოდე; ცოდვიანი“ < ქართ. ცოდ-ვ-იან-ი/*ცოდ-ვ-ილ-იან-ი (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „იგივეა, რაც ცოდვილი“

ცოდობ (ბზ., ქს.) „დიდი უბედურება (ზედმიწ. – ***ცოდო-ობ-ა**)“ < ქართ. ცოდ-ვ-ა (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) 1. „დანაშაულის ჩადენა ღვთის წინაშე“, 2. „ღვთის წინაშე ჩადენილი დანაშაული“, 3. „სიბრალული, საცოდაობა“

ცოდურ (ზს.) „უცოდველი“ < ქართ. ცოდ-ვ-ა (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) 1. „დანაშაულის ჩადენა ღვთის წინაშე“, 2. „ღვთის წინაშე ჩადენილი დანაშაული“, 3. „სიბრალული, საცოდაობა“

ცოდულ (ბზ., ჩოლ.) **კნინ. ფ.** < ქართ. სა-ცოდ-ავ-ი (< ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „შესაცოდებელი, შესაბრაღისი, სა-ბრაღო“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლეური**)

ცოდულობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცოდვ-ილ-ობ-ა (< ცოდ-ვ-ა < ოს. **cawd** „ცუდი, მდარე“) „წვალეზა, ვაივავლაზი“

ცოლიკოურ (ლნტ.) **ბოტ.** < ქართ. ცოლიკაურ-ი „თეთრყურძნიანი ვაზის ჯიში; გავრცელებულია დასავლეთ საქართველოში“

ცომ (ზს., ქს.) < ქართ. ცომ-ი „წყალში (რძეში) მოხელილი ფქვილი. || ფაფისე-ბური მასა“ (მდრ. ზს., ქს. **ჯიც**)

ცონარ (ზს.) „უსუსური, სუსტი“ < ძვ. ქართ. მცონარა/ე (< ოს. **æncoj/æncojnæ** „სიმშვიდე, დასვენება“) „ზარმაცი, უქ-მი, მუქთახორა“ (მდრ. ზს. **დაცხ[უ]**; ბზ. **დაცმულ**; ბქ. **ტინცბარილ**)

ცორეუ (ბზ.)/**ცურაუ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ცურაუ** (ლნტ.) < ქართ. ცურ-ვ-ა 1. „წყლის ზედაპირზე, წყალში მოძრა-

ობა (ფარფლების, ხელ-ფეხის... მო-სმით)“, 2. „ყინულზე სრიალი, – ცორვა. || ლივლივი (ჰაერში), დინჯი ფრენა“ (მდრ. ბზ. **ლილცუზალ**; ბქ. **ლიენი**; ბქ. **ლიდრენი**; უშგ. **ლილცუნე** „გაცურვა“)

ცოფ (ზს., ქს.) < ქართ. ცოფ-ი „მძიმე, გადამდები დაავადება ცხოველებისა და ადამიანებისა, გადადის კბენით (ნერწყვით)...“

ცოფიან (ზს., ლნტ.)/**ცოფიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცოფ-იან-ი „ცოფით დაა-ვადებული, – გაცოფებული“

ცოცხ (ზს., ქს.) < ქართ. ცოცხ-ი „ზო-გი მცენარის წვრილ ღეროთა ან ტოტე-ბის კონა რისამე მოსაგველად, ასახვე-ტად, – იგივეა, რაც სორგო“ (მდრ. ზს. **ლანგაუ**, ზს., ლშხ., ჩოლ. **ლანგაუ**, ბქ. **ნანგაუ**; ზს. **ჩეჩხ/ჩაჩხ**; ბქ. **ფხაჟ**; ბზ., ლნტ. **ქუას**, ლშხ. **ქუასი**; ლნტ. **ლაჯერ**)

ცოცხალ (ზს., ლნტ.)/**ცოცხალ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ცაცხალ** (ლზმ.) < ქართ. ცოცხალ-ი „სიცოცხლის მქონე; მკვირცხლი, ფხი-ზელი...“ (მდრ. ზს., ლნტ. **ლგ[ი]არ**, ბზ., ლნტ. **ლუჭარ**, ბქ. **ლგარ/ლარ**, ლშხ., ჩოლ. **ლუჭ[უ]არ**)

ცულ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცულ-ი „ხის ტარზე წამოცმული მჭრელპირი-ანი რკინის იარაღი ხის საჩეხად“ (მდრ. ბქ. **კაჰდა**, ლშხ., **კანდე**, ჩოლ. **კანდა**)

ცურცულ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ცურცულ-ი „კურკლი“ (მდრ. ბქ. **კინ-კულ/კინკოლ**)

ცურცუნ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ცურცინ-ი „ჩურჩული“ (მდრ. ზს. **ფურსდუნ**, ბქ., ლნტ. **ფურსტუნ**; ბზ. **ლიფენჩორე**; ბქ. **ლიფურჩუნ**; ქს. **ფერჩლაუა**; უშგ. **ლიქფენალ**), იხ. ლი-**ცურცუნ**-ი

ცულლუტ (ზს., ქს.)/**ცილტურიტ** (ბზ.)/**ცულტურიტ** (ბქ.) < ქართ. ცულლუტ-ი „მატყუარა, თაღლითი; უქნარა“, *ალერს.* „მოუსვენარი, დაუდებარი, ეშმაკუნა“

(შდრ. ზს. უისაჲშ; ბზ. ტაფრამ, ბქ. ტაფრელა; ბქ. უნაქურ; ლშხ. ტაგან, უშგ. ტაგან; ბქ. ფისინტარ; ლშხ. ქიცქიცამ; ჩოლ. ტურბელ)

ცუც (ბქ.) ანთრ. < ქართ. ცუცა „ქალის საკუთარი სახელი“

ცუარ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/ცუარ (უშგ.) 1. ლშხ., უშგ. „წვეთი“, 2. ჩოლ. „ცვარ-ი“ < ქართ. ცვარ-ი „საგანთა ზედაპირზე გაჩენილი წვრილი წვეთები ტენიანი ჰაერის გაცივების შედეგად, – ნამი“ (შდრ. ზს., ქს. ზიფხ; ბზ. რიჟ)

ცუარილ/ცუარილრლ (ლშხ., ჩოლ.) „საყველედ შედედებული რძე, დელამა (ზედმიწ. – *ცვარ-უკ-ა)“ < ქართ. ცვარ-ი „საგანთა ზედაპირზე გაჩენილი წვრილი წვეთები ტენიანი ჰაერის გაცივების შედეგად, – ნამი“

ცუარ-ცუარდ (ლშხ.) „წვეთ-წვეთად (ზედმიწ. – *ცვარ-ცვარ-ად)“ ზმნის. < ქართ. ცვარ-ი „საგანთა ზედაპირზე გაჩენილი წვრილი წვეთები ტენიანი ჰაერის გაცივების შედეგად, – ნამი“

ცუიდ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ცუდ (ლშხ.) „ფუჭი, ტყუილი, ამაო“ < ძვ. ქართ. ცუდ-ი (< ოს. *cawd* „ცუდი, მდარე“) „ფუჭი, ამაო, ცარიელი, უვარგისი, უსაქმური“

ცუიდდ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/ცუდდ (ლშხ.) ზმნის. „ფუჭად, ტყუილად, უსაქმოდ, ამაოდ“ < ძვ. ქართ. ცუდ-ი (< ოს. *cawd* „ცუდი, მდარე“) „ფუჭი, ამაო, ცარიელი, უვარგისი, უსაქმური“ (შდრ. ბზ. მიქუდილდ, ბქ. მოქდილდ; ბქ. მეურარიშ კაფდ; ჩოლ. ცუიდინზარო „ტყუილუბრალოდ“)

ცქუიტ (ზს., ჩოლ.) „მარჯვე, ცოცხალი, სწრაფი“ < ქართ. ცქვიტ-ი „მარდი, მკვირცხლი; სხარტი, მოსწრებული“ (შდრ. ზს., ქს. ფხიტ/მეფხტე)

ცქერ (ზს., ლშხ., ჩოლ.) 1. „საქონლის

ფაშეში მოთავსებული მოუწელებელი საჭმელი“, 2. „ფაღარათი“ < ზან. (მეგრ.) **ცქერა/ცქირა** „ცხოველის ნაწლავში მოთავსებული ექსკრემენტი“ (შდრ. ზს. **სხგზ/სხგრ**; ზს., ქს. **ტყერ**)

ცხად (ბზ.) < ქართ. ცხად-ი „დაუფარავი, აშკარა; თვალსაჩინო, ნათელი; სინამდვილე“ (შდრ. ბზ. ჟღაერ)

ცხამუტია (ბქ.)/ცხამიტუ (ჩზხ.) /ცხამუტ (ლზხ.) „მოუსვენარი, ცელქი; ჩხუბისთავი...“ < ზან. (მეგრ.) ცაცხამუტ-ი „მარჯვე“, შდრ. ასევე მეგრ. სიცხაცხამუტ-ე „სიმკვირცხლე, სიცქვიტე, სიმარდე; სიმამაცე, უშიშრობა“, ცხვანტ-ალ-ი „მოუსვენრობა“, ცხვანტ-ი „მატლი (ლეშისა); ყველისა და ხორბლისა...“¹¹⁴, შდრ. ზს. უისაჲშ; ბზ. **ტაფრამ**, ბქ. **ტაფრელა**; ბქ. **უნაქურ**; ლშხ. **ტაგან**, უშგ. **ტაგან**; ბქ. **ფისინტარ**; ლშხ. **ქიცქიცამ**; ჩოლ. **ტურბელ**

ცხარ (ლშხ., ჩოლ.)/ცხარ (უშგ.) „მწარე, მჟავე, ცხარე“ < ქართ. ცხარე „მეტად მხურვალე, დამწველი; მწვავე, მშუმხავი გემოსი“ (შდრ. ბქ. **მეწზია**)

ცხა (ზს., ლნტ.)/ცხა (ბზ.)/ცხად (ლშხ., ჩოლ.)/ცხაშ/ცხაშეშ (ლნტ.) „ხომ, განა, რა თქმა უნდა, ცხადია“ ნაწ. < ქართ. ცხად-ი „დაუფარავი, აშკარა; თვალსაჩინო, ნათელი; უეჭველი...“, იხ. **გაცხად**

ცხეკუირ (ბქ., ჩოლ.) 1. ბქ. „ხარის სახელი“, 2. ჩოლ. „წარმართული სალოცავი, რომელსაც ზვარაკს შესწირავდნენ მამალი ცხოველის სახით“ < ქართ. (ლეჩხ.) ცხეკურა/ცეკურა „წითელი და თეთრი ფერით ჭრელი ხარის სახელია“

ცხენისწყალ (ლშხ., ჩოლ.) ტოპ. < ქართ. ცხენ-ის-წყალ-ი „მდინარე დასავლეთ საქართველოში, სვანეთის კავკასიონის სამხრეთ კალთაზე“

ცხიმ (ზს., ქს.) < ქართ. ცხიმ-ი „ორგა-

ნული (მცენარეული ან ცხოველური წარმოშობის) ნივთიერება, რომელიც წყალში არ იხსნება (ქონი, ზეთი...)“, შდრ. ზს. **მეჩხიმი**

ცხიმიან (ზს., ლნტ.)/**ცხიმიან** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ცხიმ-იან-ი „ცხიმის შემცველი“ (შდრ. ზს. **მეჩხმწრ**, ბქ., ლნტ. **მეჩხმწრ**, ლშზ., ჩოლ. **მეჩხმწრ**)

ცხინკ (ბქ.) „კალათა“ < ზან. (მეგრ.) ცხიკ-ი/ცხიკ-უ „ძარი; გოდორივით მოწნული სამწყვდევი ქათმებისა და გოჭებისათვის“, შდრ. მეგრ. ცხიკ-ინ-ი-ა „უბრალოდ მოწნული პატარა კალათა“

ცხონაბ (ზს., ლნტ.)/**ცხონაბ** (ლშზ., ჩოლო.)/**ცხონებ** (ლშზ.) *რელიგ.* < ქართ. ცხონ-ებ-ა „სულის საუკუნო ნეტარება საიქიოს“

ცხონებულ (ზს., ქს.)/**ცხონებილ** (ლნტ.) *რელიგ.* < ქართ. ცხონებულ-ი „ვინც ცხონდა, – სამოთხეში მოხვედრილი“, ძვ. „განსვენებული“

ცხოტელ¹ (ზს., ქს.) „ნადირი; საქონელი“ *ზოოლ.* < ქართ. ცხოველ-ი 1. „ცოცხალი არსება, სულდგმული“, 2. „პირუტყვი, ოთხფეხი“

ცხოტელ² (ზს., ქს.) „ძლიერი, ცხოველი (ხატი, ეკლესია)“ < ძვ. ქართ. ცხოველ-ი „მაცოცხლებელი, ცხოველმყოფელი, ძლიერი“

ცხოტრება (ზს., ქს.) < ქართ. ცხოვრება-ა „არსებობა, სიცოცხლე...“ (შდრ. ზს., ქს. **ლირდე**)

ცხუდიანა თეთრა (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ცხუდიან-ის თეთრა „თეთრყურძნიანი საღვინე ვაზის ჯიში“

ცხუნ (ქს.)/**ცხენ** (ლზმ.) < ქართ. სხვენ-ი „სახლის ჭერსა და სახურავს შუა ადგილი ჭირნახულისა და ავეჯის შესანახად“, შდრ. ლეჩხ. ცხვენ-ი „id“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ცხვენ-ი/ცხვინ-ი/ცხვენ-დ-ი/ცხვინ-დ-ი „სხვენი“, ლაზ. ონცხ-ონ-ი „სხვენი“ (შდრ. ბზ. **შგილ**; ბზ. **ნეშკა**, ბქ. **ნეშკა**)

ცხუირ/ცხუირარ (უშგ.) „ნესტო, ცხვირის ღრუ (ზედმიწ. – **ცხვირ-ი/ცხვირ-ებ-ი**)“ < ქართ. ცხვირ-ი „აღამიანის და პირუტყვის ყნოსვის ორგანო...“ (შდრ. ბქ. **ლეფხუტი**)

ცხუირსახოც (ზს., ქს.) < ქართ. ცხვირსახოც-ი „თხელი ქსოვილის პატარა ოთხკუთხედი ნაჭერი, რომელიც იხმარება ცხვირის მოსაწმენდად“ (შდრ. ბქ. **ნეფხუნაშ ლაჟუტაწი**)

ცხუიშილ (ლშზ., ჩოლ.) „შინაყმა, მოჯამაგირე, ნაყიდი ყმა; მონა“ < ქართ. სხვ-ის-ი შვ-ილ-ი „გერი“ (შდრ. მოხ. **ცხო** ← სხვა)

ცხვრილ (ზს.)/**ცხრილ** (ქს.) 1. „ცხრილი, ცხავი“, 2. ბქ. „საცერი“ < ძვ. ქართ. (გუდამაყრ., ქართლ., ქიზიყ., ზ. აჭარ.) ცხრილ-ი „ცხავი“ (შდრ. ბზ. **ბუჰერა**, ლშზ. **ბუჰერე**; ბქ. **ლანკუაჩხა**)

ცგ (ბქ.) „წისქვილის ნაწილი“ < ოს.-ალან. **cæg** „რკალი, რგოლი, მარყუჟი“

ცგრცმა (ბქ.) „ფაფა (ქონნარევი)“ < აფხაზ. **ა-ცგრცმა** „თაფლითა და ქონით შეზავებული ღომი“

ცგრცხენ (ბქ.) *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) ცხირცხინ-ი „შიშხინი“, იხ. ლი-**ცგრცხენ-ი**

მაბუტინ (უმგ.)/**ზაბუნ** (ლშხ.) < ქართ. მახუნ-ი „ძალას მოკლებული, – უძლური, უნიათო; ჯაბანი...“ (შდრ. უმგ. **მაყლუწ**, ლშხ., ჩოლ. **მაყლუწ**, ჩოლ. **მაყლუწ**)

ძალა (ზს., ქს.) < ქართ. ძალა „კუნთების ენერგია, რომელიც წარმოადგენს მოძრაობისა და მუშაობის წყაროს, – ღონე...“ (შდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **კამშა**, ლნტ. **კამშა**)

ძალოშ (ზს.)/**ძალოშ** (ზზ.)/**ძალოშ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ძალოშ** (ჩოლ.) **ზმნის**. < ქართ. ძალ-ით „ძალდატანებით“ (შდრ. ზს. **კამშოშ**)

ძანძახ (ზს., ლნტ.)/**ძანძახ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „წვიმიანი; ნესტიანი (ამინდი)“, 2. „გადაუღებელი, ძლიერი წვიმა“ < ქართ. (ქართლ.) ძან-ძახ-ი „დიდი ტალახი, ჭყაპი“, (მესხ.) ძან-ძალ-ი „წვიმა და დიდი ტალახი“

ძანძუწ (ლზმ., ჩზხ.) < ქართ. ძანძუ-ებ-იან-ი „ვისაც ძანძუები აცვია...“ (შდრ. ზზ. **ლგძანძუ**, ბქ. **ლგძანძუ**; ლზმ. **ჩიჩხუწ**)

ძარ (ბქ., ლშხ.) < ქართ. ძარ-ი „ურემზე (ან მარხილზე) დასადგმელი დიდი (ურმისოდენა) მოწული სათავსი (სიმინდის, ყურძნის და სხვ. გადასაზიდად), – ჯინი, ხვირი...“

ძარლუ (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**ძარლუ** (ბქ.) < ქართ. ძარლუ-ი „სისხლძარღვი, მყესი, ნერვი“ (შდრ. ზს. **ჯარლუ**, უმგ. **არლუ**)

ძარლუოლა (ლშხ.) **ბოტ.** < ქართ. მრავალ-ძარლუ-ა „მრავალწლოვანი ბალახი“ (შდრ. ბქ., ლშხ. **შუარაშ ბალე**)

ძაფანა (ზზ.)/**ძაფანა** (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/**ძაფანა**/**ძაფანა** (ლშხ.)/**ძაფანა** (ლნტ., უმგ., ფარ.)/**ძაფანა** (ჩოლ.)/**ზაფანა**/**ზაფანა** (ლზმ., უმგ.) „წიწკა, პილი-

პილი“ **ბოტ.** < ზან. (მეგრ.) ძაფანა (< ქართ. ზაფრანა < არაბ.-სპარს. **za‘farān**)

1. „კულტურული მცენარე ზამბახისებრთა ოჯახისა||ნარინჯისფერი სულნელ-სანელებელი“, 2. „ფართოდ გავრცელებული სახელწოდება რამდენიმე ყვითელყვავილიანი მცენარისა, რომელთაც საჭმლის სანელებლად იყენებენ“

ძაფრა (ზს., ქს.)/**ზაფრა** (ჩოლ.) „დარდი, ჯავრი“ < ქართ. ზაფრა (< არაბ. **ზა*რა**) 1. „ნალველი. || ღვიძლის (ნალვლის პარკის) ავადმყოფობა, რომლის დროსაც ადამიანი მთლიანად ყვითლდება, – ყვითა“, 2. **გადატ.** „ბოლმა, ჯავრი, ნალველი, სიმწარე“

ძაფრანა (ზზ.)/**ძაფრანა** (ბქ., ლშხ.)/**ზაფრანა** (ბქ.)/**ზაფრანა** (ლშხ., ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. ზაფრანა (< არაბ.-სპარს. **za‘farān**) 1. „კულტურული მცენარე ზამბახისებრთა ოჯახისა||ნარინჯისფერი სულნელ-სანელებელი“, 2. „ფართოდ გავრცელებული სახელწოდება რამდენიმე ყვითელყვავილიანი მცენარისა, რომელთაც საჭმლის სანელებლად იყენებენ“

ძალ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ძალ-ე „წამხდარი, მომწკლარტო, მომწარო გემოსი (ნიგოზი, ერბო და მისთ.)“, შდრ. გურ. ძალე

ძაღარ (ბქ.) „ძუნწი, უხასიათო, ცუდი (კაცი)“ < ზან. (მეგრ.) ძაღარ-ი „ძუნწი“

ძალთაპირ (ლშხ.)/**ძალთაპირ** (ლნტ.) „ავი, უჟმური, უხასიათო (ადამიანი)“ **ზღაპრ. პერს.** < ქართ. (იმერ.) ძალ-თა-პირ-ი (< ძალ-თა-პირ-ი) 1. „ქართული ზღაპრების პერსონაჟი, – კაციჭამია, ბოროტი სული“, 2. **ლანძღ.** „ძალიან ცუდი, დაუნდობელი, ავი კაცი“

ძალთაგან (ზზ.) ზღაპ. პერს. < ქართ. ძალთაგან-ი (?)

ძაძრა (ზს., ლშზ., ჩოლ.) „ტომარა“ < ზან. (მეგრ.) ძანძა „სელისა და კანაფის ძაფით შინ ნაქსოვი ტომარა“, იხ. ლა-ძძ-არ

ძახალ (ზზ., ლნტ.)/ძახალ (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. მძახალ-ი „დედამთილი ან მამამთილი სიდედრ-სიმამრისათვის ანდა, პირიქით, სიდედრი ან სიმამრი დედამთილ-მამამთილისათვის...“ (შდრ. ზს. **ეხერ მარე**)

ძაბრ (ზზ., ლნტ.)/ძაბრ (ბქ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ძაბრ-ი „თავფართო მოკლე მილი, რომელიც გამოიყენება პირვიწრო ჭურჭელში სითხის ჩასასხმელად“ (შდრ. ბქ. **ქემრ**)

ძაგუ (ზზ.)/ძაგუ (ბქ., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. (ლექზ.) ძაგვარა „ჯაგარი“, ხევს. ძაგარ-ი „ფაფარი; ძროხის კუდის ბალანი“, გურ. ძაგარა-ჲ „ჯაგარი, მსხვილი თმა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ძაგვ-არ-ი/ძაგ-არ-ი „კონებად შეკრული ჯაგარი“

ძაფ (ზს., ლნტ.)/ძაფ (ლშზ., ჩოლ.) 1. ზს. „კანაფის ცალფა ძაფი“, 2. ქს. „მაფთული“, 3. „ძაფი“ < ქართ. ძაფ-ი „წვრილად და გრძლად დართული ბოჭკო (ბამბა, აბრეშუმი და მისთ.)...“, შდრ. ზს., ქს. **ქიპ**

ძაღ-მამაძაღ (ლხმ.) „მამაძაღლი“ < ქართ. ლანძღ. ძაღლ-მამაძაღლ-ი „სალანძღავი სიტყვა“

ძაძ (ზს., ლნტ.)/ძაძარ (ბქ., ლნტ.)/ძაძ (ზს., ლშზ., უშგ.) < ქართ. ძაძა „სამგლოვიარო ჩასაცმელი“ (შდრ. ზს., ქს. **სუტ**, ბქ. **ლასტუძარ**)

ძახილ¹ (ზზ.) „რჩევა-დარიგების მიცემა, გაწყრომა“ < ქართ. ძახილ-ი „ხმა-ძალა ხმობა, მოწოდება...“

ძახილ² (ზს.)/ძახილ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ძახილ-ის ნიშანი „სასვენი ნიშანი“

ძგიდ (ზს., ქს.) „კიდე“ < ქართ. ძგიდე „კიდე, ნაპირი“ (შდრ. ზს., ქს. **პილ**)

ძგიდ-პილ (ბქ.) „კუთხე-კუნჭული (ზედმიწ. – *ძგიდე-პირ-ი)“¹¹⁵ < ქართ. ძგიდე „კიდე, ნაპირი“ და ს.-ქართვ. პირ-ი „განაპირა ადგილი, კიდე...“

ძგუირა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ძგვირ-ა/ძგვირ-ალ-ი/ნ-ძგვირ-ა „გაკვირვებით მაყურებელი; ყველაფერზე უკმაყოფილოა და განზე იყურება“, იხ. ლი-**ძგუირ-ან-ა/ელ**

ძეგუ (ჩოლ.) „წვრილი ჯაგნარი ტყე“ < ქართ. (ლექზ.) ძეგვ-ი „ეკლიანი ჩირგვი, – ძეძვი“

ძელქვა (ლშზ.) „შავი ხე“ ბოტ. < ქართ. ძელ-ქვა „დიდი ტანის, წვრილფოთოლა ხე თელისებრთა ოჯახისა, – ლეკის-ხე“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ძერქვა

ძეჟალ (ზს., ლნტ.)/მძეჟალ (ზზ.)/ძეჟალ (ლშზ., ჩოლ.)/ძაჟალ/ძაჟალ (უშგ.) 1. „მძევალი“, 2. „საფუარი“, 3. „მაწვნის დედა“, 4. „საბუდარში ჩატოვებული კვერცხი, მძევალი“, 5. უშგ. „ამანათი“ < ქართ. {მ}ძევალ-ი 1. „პირობის სიმტკიცისათვის ან სხვა რაიმე მიზეზის გამო წინადად მიცემულ-დატოვებული ადამიანი“, 2. „საბუდარში ჩადებული (ან ჩატოვებული) კვერცხი კვერცხის-მდებელი დედლის მოსაბირებლად“ (შდრ. ზზ., **ჯალ**, ბქ. **ჯალ**; ზს. **ლატხა**, უშგ. **ლატხა**), იხ. **ძირ**

ძეწარ (ზს., ლნტ.)/ზეწარ (ბქ., ლნტ.)/ძეწარ/ზეწარ (ლშზ., ჩოლ.)/ძეწ (ჩოლ.)/ზეწარ/სეწარ (ლხმ.) < ქართ. ზეწარ-ი „ლეიბზე გადასაფარებელი დიდი თეთრი ქსოვილი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ძეწარ-ი

ძეწკუ (ზს., ქს.) < ქართ. ძეწკვ-ი < ზან. (მეგრ.-ლაზ.) ძეწკვ-ი (< ოს. **caeg** „რგოლი“) „წვრილი ჯაჭვი; წვრილი მძივების ასხმულა“

ძიბძიბა (ლშხ.) < ქართ. (ზ.-იმერ.) ძიბძიბა „იგივეა, რაც ჯიბლიბო“ (შდრ. ზზ. **მუქტურილ**, ბქ. **მუნქურილი**)

ძიძწარ (ზზ.)/**ძინწარ** (ლშხ.)/**ძინწარ** (ლნტ.) **ბოტ.** < ქართ. ძირმწარა/ძირმწარ-ი/ძირმწარე „მრავალწლიანი ბალახოვანი მცენარე“, იხ. **წიმწარ**

ძირ¹ (ზს., ქს.) < ქართ. ძირ-ი (< ფალ. **azīr, zīr** „ფსკერი, ქვედა ნაწილი“) 1. „ქვედა ნაწილი (კედლისა, მთისა, ხისა...)“, 2. „ფესვი...“ (შდრ. ზს. **ჰოკერ**, ქს. **ტოკერ**; ზზ. **ლენკური**, ბქ., ქს. **ლანკური/ნანკური**; ბქ. **კემ/ჯომ**; ლშხ. **ფესო**)

ძირ² (ზს., ქს.) 1. „საფუარი“, „ფესვი, ძირი“ < ქართ. ძირ-ი (< ფალ. **azīr, zīr** „ფსკერი, ქვედა ნაწილი“) 1. „ქვედა ნაწილი (კედლისა, მთისა, ხისა...)“, 2. „ფესვი...“ (შდრ. ზზ., **ჯალ**, ბქ. **ჯალ**; ზს. **ლატხა**, უშგ. **ლატხა**), იხ. **ძეჟალ**

ძირიშ (ზს., ქს.) „ახლო ნათესავი (ზედმიწ. – ***ძირ**-ის-{ა})“ < ქართ. ძირ-ი (< ფალ. **azīr, zīr** „ფსკერი, ქვედა ნაწილი“) 1. „ქვედა ნაწილი (კედლისა, მთისა, ხისა...)“, 2. „ფესვი...“ (შდრ. ზზ. **გუიღამ**; ზზ. **ჯიჯუიშ ნათი**)

ძირწითელა (ლშხ.) **ბოტ.** < ქართ. ძირ-წითელ-ა „წითელყვავილა ხაოიანი მცენარე ლაშქარასებრთა ოჯახისა“

ძიჲ (ზს., ქს.)/**მზიჲ** (უშგ.) < ქართ. მძივ-ი „მკედზე ასახმელი ძვირფასი ქვის, ბროლის, მინის ან ლითონის თლილი მარცვალი“ (შდრ. ზს. **ლებ**)

ძიჲ-ღურაშ (ლხმ.) „ვაი-ვაგლახით, ძლივს“ **ზმნის**. < ზან. (მეგრ.) ძიუ დო ღურათ „ძლივს“

ძიძა (ზს., ქს.)/**ძიძა** (ზზ.)/**ძიძა** (ბქ., უშგ.)/**ძიძა** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ძიძა „სხვისი ბავშვისათვის ძუძუს მაწოვებელი ქალი“

ძიძიბ/ძიძიფ (ზს., ლშხ.)/**ძეძიბ** (ლშხ.)/**ძინძიფ** (ლნტ.) „გამონაყარი ტან-

ზე“¹¹⁶ < ქართ. (ქართლ.) ძიძიბ-ი „პატარა მუწუკი“, ქიზიყ. ძიძიბო „მეჭეჭივით პატარა ხორცმეტი“ (შდრ. ზს., ლნტ. {ქა} **მაშდა**, ლშხ., ჩოლ. {ქა} **მაშდა**)

ძმაკაც (ზს., ქს.) < ქართ. ძმაკაც-ი „კარგი ამხანაგი, მეგობარი“ (შდრ. ლშხ., ჩოლ. **კერძმარე**)

ძმარ (ზს., ქს.)/**ძმარ** (ზს., ლნტ.) < ქართ. ძმარ-ი „დამყავებული ღვინო, იხმარება საჭმლის შესანელებლად“

ძმად (უშგ.) „ძმობილი, ძმადნაფიცი“ < ქართ. ძმად-ი/ძმადე „დედოფლის გამყოლი კაცი, – ძმობილი, ხელის მომკიდე“ (შდრ. ზს. **მუხტბედლულტერ**; ლშხ., ჩოლ. **კერძმარე**)

ძმად (ზზ.)/**ძმად** (ლშხ., ჩოლ.)/**ძმად** (ლნტ.)/**ძემა** (უშგ.) „მაზლი“ < ძვ. ქართ. ძმა-ფ, ახ. ქართ. ძმა „ერთი დედ-მამის (ან ერთ-ერთი მათგანის) ვაჟიშვილი სხვა შვილების მიმართ...“ (შდრ. ბქ. **სემუნ**)

ძმოზა (ზს., ქს.) < ქართ. ძმ-ოზა „ძმად ყოფნა; ურთიერთობა ძმათა შორის“ (შდრ. ზს. **ლიმზუბ**, ქს. **ლინზუბ**)

ძმობილ (ზს., ქს.) 1. „ძმადნაფიცი“, 2. „მეჯვარე“ < ქართ. ძმ-ოზ-ილ-ი „ძმადნაფიცი; ძუძუძე“ (შდრ. ზს. **მუხტბედლულტერ**; ლშხ., ჩოლ. **კერძმარე**)

ძნელ (ზს., ქს.) < ქართ. ძნელ-ი „მძიმე, რთული“ (შდრ. ზს. **გარჯ**)

ძნელდ (ზს., ქს.) **ზმნის**. < ქართ. ძნელ-ად „არა ადვილად“

ძონძ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ძუნძ** (ლნტ.)/**ძანძ** (ლხმ., ჩზხ.) < ქართ. ძონძ-ი „ძალიან ძველი, დაფლეთილი ტანისამოსი – კონკვები“ (შდრ. ბქ. **ძინძლარ**; ბქ. **კინტლარ**; ჩოლ. **კირტ**)

ძრახ (ლშხ.)/**ძრახტ/ძრახტ** (უშგ.) < ქართ. ძრახ-ი „კილი, სამრახისი“

ძრიელ (ლშხ.) < ქართ. ძლიერ-ი „დიდი ძალის მქონე, – ღონიერი...“

(შდრ. ზს., ლნტ. **ლგჳმჳშ**, ლშხ., ჩოლ. **ლგჳმჳშ**; ზს., ქს. **გაჳა**)

ბჳა (ზს., ქს.)/**ძგა/ძე** (ბქ.)/**ბჳჳა** (უშგ.) < ქართ. ბჳა „ცხენის კუდის თმა“ (საბა), „უხმარიათ ხემის მნიშვნელობით...“

ბჳმბჳა/ბჳმბარჳა (ზზ.)/**ბჳმბჳ** (ლნტ., უშგ.)/**ბჳმბჳა/ზჳმბჳა** (ლშხ.)/**ბჳმბარჳა** (ჩოლ.)¹¹⁷/**ბჳმბჳ/ზჳმბჳა** (უშგ.) 1. „თოფის ლულის საწმენდი წვრილი ჯოხი“, 2. „თხილის ტოტისგან გამოთლილი ჯოხი; დასატენი (თოფისა)“, 3. უშგ. „დგუში“ < ქართ. ზჳმბჳ (< სპარს. **sumba**) „ლითონის წვრილი ჯოხი, რომლითაც წმენდენ თოფის და მისთ. ლულის ღარს (იხმარებოდა თოფის გასატენად)“

ბჳნკალ (ლშხ.)/**ბჳნკჳლ** (ჩოლ.) < ქართ. ბჳნკალ-ი/ბჳნკალა „წუწკი, უჯიშო (მაღლი, ღორი...), – წუნკალა/წუნკალი“, შდრ. ლშხ. **ბჳკანკ** „ბჳკნა (მაღლი)“, გადატ. „მსუბუქი ყოფაცევის ქალი“, ლნტ. **ბჳლუნკჳ** „ბჳკნა (მაღლი)“

ბჳნბჳლ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბჳნბჳლ-ი „ზოგიერთი ცხოველის ნელი, მძიმე სირბილი“ (შდრ. ჩოლ. **ჯინდრიკ**)

ბჳფ (ზზ.)/**ძგფ** (ჩოლ.)¹¹⁸ < ქართ. ბჳზიფ-ი „ხეობა, მდინარე დასავლეთ საქართველოში“

ბჳჳალ (ლშხ.) „მოზრდილი ჩიყვისებური ხორცმეტი ხარის ყბაზე“ < ქართ. ბჳჳალ-ი „ხერხემლიანთა სხეულის შემერთებული ქსოვილი მაგარი კონსისტენციისა“ (შდრ. ბქ. **ღორთელ**)

ბჳჳალჳ (ლშხ.) „ხორცმეტეიანი ხარი“ < ქართ. ბჳჳალიან-ი „ბჳჳლის, ბჳჳლების მქონე“ (შდრ. ბქ. **ღორთლჳჳნ**)

ბჳჳერ/ბჳჳრ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ბჳჳ** (ლშხ.)/**ბჳჳ** (ლხმ.) 1. „რბილი ხორცი“, 2. „მძორი, ლეში“ < ქართ. მძორ-ი „ლეში“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ბჳლ-ი „უძელო

და უქონო ხორცი; რბილი (ხორცი)“

ბჳჳირ (ზს., ქს.) „იშვიათი; ბჳჳირი“ < ქართ. ბჳჳირ-ი (< ფალ. **zür** „სიცრუე, ტყუილი, სიავე“) „დიდი ფასის მქონე; არახშირი, იშვიათი“ (შდრ. ზს. **მერხალდ**)

ბჳჳირდ (ზს., ქს.) „იშვიათად; ბჳჳირად“ **ზჳჳირს**. < ქართ. ბჳჳირ-ად (< ფალ. **zür** „სიცრუე, ტყუილი, სიავე“) „იშვიათად, ხანდახან“ (შდრ. ზს. **მერხალდ**)

ბჳჳირდ[გარ] (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) „იშვიათად (ზედმიწ. – ბჳჳირ-ად მხოლოდ)“ **ზჳჳირს**. < ქართ. ბჳჳირ-ად (< ფალ. **zür** „სიცრუე, ტყუილი, სიავე“) „იშვიათად, ხანდახან“ (შდრ. ბზ., ლშხ. **ჟრბჳჳინ**, ბქ. **ჟრბჳჳინ**)

ბჳჳირობ (ზს., ქს.) „სიბჳჳირე“ < ქართ. ბჳჳირობ-ა (< ფალ. **zür** „სიცრუე, ტყუილი, სიავე“) 1. „სიბჳჳირე“, 2. „იშვიათობა; კლება, ლევა“

ბჳჳირფჳს (ზს., ლნტ.) /**ბჳჳირფჳს** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ბჳჳირფჳს-ი „რაც ბჳჳირად ფასობს, – დიდი ფასის მქონე, ბჳჳირად ღირებული; მდიდრული“

ბჳჳაბ (ჩოლ.) გადატ. „ავი, კაპასი ქალი“ < ქართ. (იმერ., გურ.) ბჳჳაბ-ი (< ზან. (მეგრ.) ბჳჳაბ-ი „გოგონა“) „პატარა გოგო“

ბჳჳაბ-ბჳჳმ (ბქ.) „ქალაბიჳა“ **ზჳჳაბრ**. **ბჳჳრს**. < ზან. (მეგრ.) ბჳჳაბ-ბჳჳმ-ი „გოგობიჳი“

ბჳჳიკ/ბჳჳიკად (ჩოლ.) „მეტისმეტად გამხდარი ბიჳი“ < ქართ. (იმერ.) 1. ბჳჳინკ-ი „გამხდარი, მჳჳლე, ბჳჳინკი“, 2. გურ., ლეჩხ. „ბჳჳელი დაფლეთილი ტანსაცმელი“

ბჳჳენ (ზს., ქს.)/**ბჳჳენ** (ლხმ.) < ქართ., ზან. (მეგრ.) ბჳჳენ-ი „საჩუქრად მირთმეული რამ, – მოსაკითხი“ (შდრ. ზს., ქს. **ჳიდ**)

ბჳჳიდ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ბჳჳიდ**

(ლშხ.)/**ზღუდ** (უშგ., ლხმ.) < ძვ. ქართ. ზღუდე „კედელი, ღობე“, ახ. ქართ. „რისამე დასაცავად გარშემოვლებული რამ (კედელი, ღობე...)“, შდრ. ზხ., ლშხ., ჩოლ. ციბ

ძღუირა (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ძღვირა/ძღვირ-ალ-ი „ბღვერია; უშნოდ გამომზირალი, დაბღვერილი“ (შდრ. ზხ. **მესხუირანა** ზღ, ბქ. **მესხუირანა/ელ**; ბქ. **მესხუიტანა/ელ**), იხ. ლი-**ძღუირ**-ან-ა/ელ **ძღვდ** (ზხ., ჩოლ.)/**ძღვდ** (ლშხ., ჩოლ.)

/**ძღუდ** (ლნტ.) „დიდი“ < ძვ. ქართ. ზღუდე „კედელი, ღობე“, ახ. ქართ. „რისამე დასაცავად გარშემოვლებული რამ (კედელი, ღობე...)“, შდრ. ზხ., ქს. **ხომა**

ძეგერ (ზხ., ქს.)/**მიგირ** (ბქ.) „ეკლნარი, მეძვი“ < ზან. (მეგრ.) მიგირ-ი/ძეგერ-ი/ძეგირ-ი „ეკალი; ეკალბარდი; ეკალიჭი“, მიგირ-ამ-ი „ეკლიანი“, მიგირ-ე „ეკალა“, მიგირ-ონ-ი/მიგირ-ონ-ა „ეკლნარი, ეკალბარდიანი ადგილი“¹¹⁹

წ

წაგაბ-მოგაბ (ზხ.) < ქართ. წა-გ-ებ-ა-მო-გ-ებ-ა „წაგება და მოგება“

წაგება (ზხ.)/**წაგაბ** (ზხ.)/**წაგაბ** (ლნტ.)/**წაგებ** (ლშხ.)/**წაგებ** (ჩოლ.) < ქართ. წა-გ-ებ-ა „ზარალის ნახვა, დანაკლისი; დამარცხება...“

წაკ (ჩოლ.) „მეტისმეტად მჟავე“ < ქართ. (ქიზიყ.) წაკ-ი/წაკა 1. „იგივეა, რაც წათხი“, 2. თუშ. „იგივეა, რაც შრავი...“

წაკატ (ზხ.)/**წალკატ** (ლნტ., უშგ.)/**წალკაბატ** (ჩოლ.) < ქართ. წალკატ-ი 1. „წერაქვის მსგავსი ქვის სათლელი იარაღი“, 2. (იმერ., გურ.) „იგივეა, რაც წერაქვი“, (გურ.) წაკატ-ი „იგივეა, რაც წალკატ-ი“

წალ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) „წყალნარევი ჩირქი“ < ქართ. წალა „ნარწყევი კუჭის წვენი და ნალველი (ზაფრის აშლისას), – ბალღამი“ (შდრ. ზხ. **თარ**, ბქ., ლნტ. **თარ**, ლშხ., ჩოლ. **თარ**)

წალა (ჩოლ.)/**წალ** (უშგ.) < ქართ. (ლექხ.) წალა „მაგარი, ძნელად დასამუშავებელი მერქანი“

წალკოტ (ჩოლ.) ტოპ. < ქართ. წალკოტ-ი (< სომხ. **წყլկոթ**) „ყვავილიანი ძალიან ლამაზი ბაღი, – ედემი“

წალკუტ (ზხ., ჩოლ.) < ქართ. წალ-

კოტ-ი (< სომხ. **წყլկոթ**) „ყვავილიანი ძალიან ლამაზი ბაღი, – ედემი“ (შდრ. უშგ. **უელჭიფ** „ბალახით მოსილი მიწადორი“)

წამებუ-ან (ჩოლ.) „მონათესავე, ნათესავეების მოყვარული (ზედმიწ. – **წამებ-ულ-იან-ი**)“ < ქართ. წამ-ებ-ულ-ი „რაც იწამეს, დაიჯერეს, ირწმუნეს“ (შდრ. ზხ. **მგნათი/მგნათუირ**, ბქ. **მგნათი**, ლშხ., ჩოლ. **მგნათი**, ლნტ. **მგნათი**)

წანკ (ლშხ., ჩოლ.) „ბუმის ბუმი“ < ქართ. (თუშ.) წანკ-ი „უხეირო, უვარგისი“, ლექხ. „ცუდი ენის პატრონი, – მოენე“, შდრ. რაჭ., ქართლ. წანკ-ლ-იან-ი „მწარე, გესლიანი“

წარ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მ-წარ-ე „ცხარე, არასასიამოვნო გემო“ (შდრ. ზხ. **მეხიმ**; ლშხ. **მეღნი**, ლნტ. **მეღნი**; ზხ. **წაქრუ**; ბქ. **მეწიზ/მეწზია**; ლშხ. **წაკარად**; უშგ. **მუსტინ**; უშგ. **მულიყუ**; უშგ. **მეძილ**)

წარდ (ლშხ., ჩოლ.) „სასტიკად, მეტისმეტად“ **ზმნის**. < ქართ. მწარე-დ **გადატ**. „მეტისმეტად შემაწუხებლად, მტკივნეულად“

წარმართ/წარმართ (უშგ.) „ბარბაროსი“ < ქართ. წარმართ-ი „წარმართობის

მიმდევარი, – კერპთაყვანისმცემელი“

წარმატი (ზს.)/**წარმატილშ** (ბქ.)/**წამატი** (ბზ.)/**წარმატი** (ლშზ., ჩოლ.) „არიქა, აბა შენ იცი, იყოჩაღე“, შდრ. ბზ., ლხმ. მრ. რ. **წართუ შორისდ.** < ქართ. წარმართ-ი „წარმართობის მიმდევარი, – კერპთაყვანისმცემელი“

წარმოება (ზს., ქს.)/**წარმოება** (ზს., ლნტ.) < ქართ. წარმოება „მრეწველობის დარგი, – იგივეა, რაც საწარმო“

წარმოშობილ (ჩოლ.) < ქართ. წარმოშობილ-ი „რაც ან ვინც წარმოიშვა ან წარმოშვეს, – გაჩენილი, წარმოქმნილი“

წარლუნა (ზს., ქს.)/**წარყუნა** (ჩოლ.) „სტიქია“ < ძვ. ქართ. წარლუნა „წარლვნა, წალეკვა“, ახ. ქართ. წარლვნა „წალეკვა, წყალდიდობა“

წასაგება (ზს.)/**წესაგება** (ზს.)/**წასაგებ/წესაგება** (ლშზ.) **რელიგ.** < ქართ. წეს-ის ა-გ-ებ-ა „მღვდელმსახურების შესრულებით დასაფლავება მიცვალებულისა“

წასაგებელ (ლხმ.) < ძვ. ქართ. წასაგებელ-ი „დასახარჯი“

წაჲ (ლშზ., უშგ.)/**წყაჲ** (ლშზ.)/**წყაჲ** (უშგ.) **ზოოლ.** < ქართ. წავ-ი „მტაცებელი ძუძუმწოვარი ცხოველი კვერნისებრთა ოჯახისა; წყლის პირას ცხოვრობს და თევზით იკვებება, – თახვი; ძვირფასი ბეწვი აქვს“

წაქ (ზს., ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) წაქ-ი/წაქა „სველი, შრავი“, შდრ. ფშ. წაკა (შდრ. ლნტ. **წრჱქ, ნაწრეჲ**)

წაქა (ზს.)/**წაქა** (ბქ.) „შრავის მოყვარული (ზედმიწ. – *წაქ-ია)“ < ქართ. (იმერ., გურ.) წაქ-ი/წაქა „სველი, შრავი“, შდრ. ფშ. წაკა

წაღა[ილ] (ლშზ.) **კნინ. გ.** < ქართ. წაღა „მაღალყელიანი, ქუსლიანი ფეხსაცმელი, – ჩექმა; წულა“, იხ. **წულა** და **წულაშწარ**

წაღდ ი უკულდ/წაღმდ ი უკულმდ /**წაღდ ი ულულდ** (ლშზ.)/**წაღმდ ი უკულმდ** (ჩოლ.) „განუწყვეტილ“ **ზმნის.** < ქართ. წაღმა-უკულმა „წინ და უკან“

წაღმართ (ბზ.)/**წაღმართ** (ლშზ., უშგ., ჩოლ.) „სახეირო, სასარგებლო, სასიკეთო“ < ქართ., ზან. (მეგრ.) წაღმართ-ი „მართალი, სწორი“

წადილ (ზს.)/**წადილ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. წადილ-ი „სურვილი, ნდობა“ (შდრ. ბზ., ლშზ., ჩოლ. **მანდ/მანდა**)

წათხ (ზს., ლნტ.)/**წათხ** (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) „მარილწყალი“ < ქართ. წათხ-ი „ყველის შესანახად მომზადებული მარილიანი შრავი (ან წყალი), – წაკი“

წაღდ (ბზ., ლნტ.)/**წაღდ** (ქს.)/**წაღდ** (ლშზ., ჩოლ.) 1. ბზ. „ეჩო“, 2. ბზ., ლშზ. „ნაჯახი“ < ქართ. წაღდ-ი „ხისტარიანი წვერმოკაუჭებული საკაფი იარაღი“ (შდრ. ბქ. **წაწაწალო**)

წამ (ზს., ლნტ.)/**წამ** (ლშზ., ჩოლ.) /**წაშამ** (ლხმ.)¹²⁰ < ქართ. წამ-ი „წუთის მესამოცედი ნაწილი, – სეკუნდი“ (შდრ. ზს., ლნტ. **რჱვ, ლშზ., ჩოლ. რავ**)

წამ-წუთ (ლნტ.) „წამდაუწუმ (ზედმიწ. – **წამ-წუთ-ი**)“ < ქართ. წამ-ი „წუთის მესამოცედი ნაწილი, – სეკუნდი“ და წუთ-ი „დროის მონაკვეთი – შეადგენს საათის ერთ მესამოცედ ნაწილს და შეიცავს სამოც წამს“

წაჲ (ბზ.)/**წაჲ** (ლშზ., ჩოლ., ლხმ.) **ზოოლ.** < ქართ. წავ-ი „მტაცებელი ძუძუმწოვარი ცხოველი კვერნისებრთა ოჯახისა, ძვირფასბეწვიანი“

წახდინ (ბზ.) „ბინძური“ < ქართ. წახდენა „უვარგისად გახდომა, – გაფუჭება; დაზიანება; განადგურება...“

წაჲრ/წაჲრ (ბზ.)/**წაჲრ** (ბქ.) **ზოოლ.** < ქართ. წერო „ჭაობის მიმომღრენი ფრინველი; დიდი ტანისაა, აქვს მაღა-

ლი ფეხები და გრძელი, სწორი ნისკართი“

წებო (ზს., ქს.) < ქართ. წებო „ნივთი-ერება (მეტწილად ხსნარის სახისა), რომლითაც სხვადასხვა საგნებს ან საგნების ნაწილებს ერთმანეთზე აკრავენ, ამაგრებენ“ (შდრ. ჩოლ. სეტი)

წელკაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „ცხენის ავად-მყოფობა“ < ქართ. წელ-კავ-ი 1. „წელის გაშეშება; სიბის შეხმობა“ (საბა), 2. „რქოსანი პირუტყვის დაავადება“

წერაქუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წერაქვ-ი „მაგარი საგნების სანგრევი ხისტარიანი იარაღი რკინისა“

წერალ (ზს., ლნტ.)/**წერალ** (ლშხ., ჩოლ.) „სასოფლო საბჭოს მდივანი“ < ქართ. მწერალ-ი „კანცელარიის მუშაკი, რომელიც საქმის ქაღალდებს ადგენდა“

წერეჲ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**წერჲ** (ზზ.)/**წერჲა** (ბქ.)/**წერაჲ** (ლნტ., ჩოლ.)/**წერჲაჲ** (ჩოლ.) ბოტ. < ქართ. (ლექს.) წერაჲო/წერეჲო „თომი“, ზან. (მეგრ.) წერაჲეჲა

წერილ (ზს., ქს.) < ქართ. წერილ-ი „ბარათი...“ (შდრ. ზს., ლნტ. ლმდრ, ლშხ., ჩოლ. ლაირ)

წერლობ (ზზ., ლშხ.) < ქართ. მწერლობა- „მწერლის საქმიანობა, სამწერლო მოღვაწეობა“

წერტ (ზს., ქს.) < ქართ. წერტ-ი „ზოგიერთი (სამეურნეო) დაწესებულებისა და ორგანიზაციის სახელწოდება, – პუნქტი“

წერტილ (ზს., ქს.) < ქართ. წერტილ-ი „რისამე წვერით დასმული სასვენი ნიშანი...“

წეს (ზს., ქს.) „წესი, ადათი“ < ქართ. წეს-ი (< სომხ. *ძես* „ჩვეულება“) 1. „გარკვეული ქცევის ნორმა, რიგი, ჩვეულება“, 2. „წესები – გარკვეული ქცევის ნორმათა ერთობლიობა, კრებული“,

3. „იგივეა, რაც წესრიგი...“ (შდრ. ზზ., ლნტ. შუიმ, ბქ. შუმ, ლშხ. შუმ/შემ; უშგ. ზზენე)

წესდ¹ (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. წესად „ჩვეულებად“ (შდრ. ბქ. ელწესდ)

წესდ² (ზს., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. წესიერად „ისე, როგორც წესი მოითხოვს, წესის შესაბამისად, სათანადოდ“

წესიერ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**წესიერ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. წესიერ-ი „ნორმალური, ხეირიანი“

წესიერდ (ზზ.)/**წესიერდ** (ბქ., ქს.) *ზმნის.* < ქართ. წესიერად „ნორმალურად, ხეირიანად“

წესიერობ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/**წესიერობ** (ბქ., ლნტ., ჩოლ.)/**წესილობ** (ჩზხ., ლხმ.) „პატიოსნება“ < ქართ. წესიერება- „რიგიანობა, ღირსეულობა“

წეს-ჩვეულება (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წეს-ჩვეულება „რელიგიით ან ტრადიციით დაწესებული მოქმედება“

წეჲრ (ზს., ქს.) < ქართ. წევრ-ი „ცალკე პიროვნება, როგორც ადამიანთა კოლექტივის შემადგენელი ნაწილი...“

წეჲარ/წეჲარ (ზს.)/**წეჲარ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**წაჲარ** (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. მწევრ-ი „სანადირო ძაღლი...“, შდრ. იმერ. წევარ-ი

წეჲარ-მეძმარ (ზზ.)/**წეჲარ-მეძმარ** (ზს.)/**წეჲარ-მეძმარ/წეჲარ-მეძმარ** (ლშხ.)/**წეჲარ-მაძმარ/წეჲარ-მაძმარ** (ლნტ.)/**წაჲარ-მეძმარ** (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. მწევრ-მე-ძმარ-ი „მწევარი და მეძმარი“

წია (ზს.)/**წია** (ეცერ.) 1. ზს. „პატარა წიწილი“, 2. ლხმ. „ვარია“, 3. ეცერ. „ვარია, წიწილი“ < ქართ. (ქართლ.) წია „წიწილი“

წიალ (ლშხ., ჩოლ.) „მაგარი, მკვრივი (დუღაბი)“ < ქართ. წიალ-ი 1. „იგივეა, რაც უბე“, 2. „შიგნითა ნაწილი, სიღრმე“,

3. „დედამიწის შიგნეთი...“, ქართლ. წი-
ალ-იან-ი „მარღვიანი (პური, თიხა)“

წიგნ (ქს.) < ქართ. წიგნ-ი „ტექსტის
შემცველი ფურცლები, ერთად აკინძუ-
ლი (ჩვეულებრივ, ნაბეჭდი). || დიდი
მოცულობის ლიტერატურული ნაწარ-
მოები (ცალკე გამოცემული)“, „წერილი,
ბარათი...“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ლწარ**, ლშხ.,
ჩოლ. **ლაირ**)

წიღ (ზს.)/**წიდრ** (ჩოლ.) 1. „სიბინძუ-
რე, წვირე, ჭუჭყი“, 2. „ძროხის მომყო-
ლი“ < ძვ. ქართ., თუშ., ხევს., ფშ., მთი-
ულ.-გუდ. 1. წიდა „გადადნობის (ან
ჭედვის) მინერალური ნარჩენი, – ხენ-
ჯი“, 2. „გაცივებული მაგმა“, 3. „სიბინ-
ძურე“ (შდრ. ზს. **ხოლერება**)

წიდარ (ზხ.)/**წიდარ** (ბქ., ლნტ.)
წიდარა (ბქ.)/**წიდარ** (ლშხ., ჩოლ.) <
ქართ. წიდ-იან-ი „წვირიანი, ჭუჭყიანი“

წითელ (ზხ., ლხმ.) < ქართ. წითელ-ი
„სისხლისფერი, ჭიაფერი, მოწისფერი“
(შდრ. ზს., ჩოლ. **წვრნი**)

წითელკინწა (ჩოლ.) ბოტ. < ქართ.
(ლექს.) წითელ-კინწა „სქელფოთლიანი
მრავალწლოვანი მცენარე, – მსუქანა“

წითლამ (ზხ.)/**წითელა** (ბქ., ლნტ.)
წითლა (ბქ., უშგ.)/**წითლა** (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. წითელა „მწვავე გადა-
მდები სნეულება...“

წიკარტ (ზხ., ლნტ.)/**წიკარტ** (ლშხ.)
წიკარტ (ჩოლ.) „ქამრის ლითონის ენა;
ფეხსაცმლის ენა“ < ქართ. (ლექს.) წი-
კარტ-ი „ქამრის ლითონის ბალთა“

წილ (ზს., ქს.) < ქართ. წილ-ი „ნაწი-
ლი; ხვედრი, კერძი“ (შდრ. ზხ. **ლგმთი**;
ზხ. **ნათი**, ბქ., ლნტ. **ნათი**, ლშხ., ჩოლ.
ნათი)

წილადობილა (ჩოლ.) „დაუსრულებ-
ელი თხრობა რაიმესი; ქვეყნის ამბავი“
< ქართ. წილადობილა „მიდებმოდება,
აბლა-უბდა ლაპარაკი“

წიმწარ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**წიმწარ**
(ლშხ., ჩოლ.) „მრავალძარღვა“ ბოტ. <
ახ. ქართ. ძირ-მ-წარ-ე/ა „მრავალწლო-
ვანი ბალახოვანი მცენარე, რომელიც
სამკურნალოდ გამოიყენება“, შდრ. ძვ.
ქართ. ძი-მ-წარ-ე, იხ. **ძიმწარ**

წინასწარმეტყველ (ზს., ქს.) რელიგ.
< ქართ. წინასწარ-მეტყველ-ი „ღვთის
ნების წინასწარ მაუწყებელი“

წინასწარმეტყველობ (ზს., ქს.) <
ქართ. წინასწარ-მეტყველ-ობ-ა „წინას-
წარმეტყველის მდგომარეობა, წინას-
წარმეტყველად ყოფნა“ (შდრ. უშგ. **ლი-
ლობა**)

წინაღმდეგ (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/**წინამ-
დეგ** **წინაღმდეგ** (ლნტ.) **წილამდეგ**
(ლხმ., ბქ.) < ქართ. წინააღმდეგ-ი „მო-
წინააღმდეგე“

წინაღმდეგობ (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/**წი-
ნამდეგობ** **წინააღმდეგობ** (ლნტ.) **წი-
ლამდეგობ** (ლხმ., ბქ.) < ქართ. წინააღ-
მდეგობა „ურჩობა, დაუმორჩილებლო-
ბა“ (შდრ. ზხ. **ლიტხიელ**, ბქ. **ლიტ-
ხელ/ლიტხალ**, ლნტ. **ლიტხიელ**)

წინდ (ზს., ქს.) 1. „საწინდარი“,
2. ლხმ. „ბოროტად მიმართული, უკუ-
ღმა აწყობილი“, 3. ლხმ. „გადაჭრილი
მოქმედება“ < ქართ. წინდ-ი „გირაო, –
იგივეა, რაც საწინდარი“

წინდამ (ზხ.)/**წინდა** (ბქ.)/**წინდამ**
(ლშხ., ჩოლ.) **წინდა** (ლნტ.)/**წინდარ**
(უშგ.) < ქართ. წინდა „ნაქსოვი ფეხსა-
მოსი“ (შდრ. ზს. **ბერ**)

წინსაფარ (ზს., ლნტ.)/**წინსაფარ**
(ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წინსაფარ-ი „ქსო-
ვილისა და მისთ. საგანგებოდ შეკერი-
ლი ნაჭერი, რომელსაც იფარებენ წინა
მხრიდან (ტანისამოსის დასაცავად გა-
ჭუჭყიანებისაგან), – გულსაფარი“

წინაჟამ (ზხ.)/**წინაჟამ** (ლშხ., ჩოლ.) <
ქართ. წინაჟამ „ვინც ყველასა და ყველა-

ფერს იწუნებს“ (შდრ. ბზ. ცხიდიან, ბქ., ლნტ. ცხიდიან, ლშხ., ჩოლ. ცხიდიან)

წინწილ (ზს.)/**წიწილ** (ქს.) *ზოოლ.* < ქართ. წიწილა „ახლად გამოჩევილი ქათამი (ვარიობამდე), – იგივეა, რაც წიწილი“ (შდრ. ჩოლ. ჭიჭუ)

წინწკილ (ლშხ.) < ქართ. წინწკალი-წინწკლი-ი „ფერადი წერტილები“

წინწრაქიან (ჩოლ.) „კაცი, რომელიც ხშირად იპურჭყება (ზედმიწ. – *წინწრაქ-იან-ი)“ < ქართ. (გურ.) წინწრიქ-ი „ჭუჭყი, უსუფთაობა, სიბინძურე“, შდრ. ლეჩხ., რაჭ. წინწრაქ-ი „ქათმის სენია ერთგვარი“

წირ (ზს., ქს.)/**წირუ** (ბზ., ლშხ., ლხმ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. წირ-ვა „მთავარი ქრისტიანული მღვდელმსახურება“

წირუელა (ბქ.) „გალობა“ *რელიგ.* < ქართ. წირ-ვა „მთავარი ქრისტიანული მღვდელმსახურება“

წირუელა (ბქ.) „მგალობელი, გალობის შესრულების მოყვარული“ *რელიგ.* < ძვ. ქართ. „ვინც სწირავს ეკლესიაში, წირვის ამსრულებელი“

წირღუ (ზს., ქს.) „წვივის ძვალი“¹²¹ < ზან. (მეგრ.) წირღვი „კანჭი; წვივი; არტალა; ბარკალი“, შდრ. ლაზ. წირღუ „საქონლის ერთგვარი დაავადება“

წითერ (ბზ.) /**წიორ/წიორ** (ლშხ.) /**წიორა/წიჲერ** (ჩოლ.)/**წიერ** (ფარ.) *ზოოლ.* < ქართ. (ქიზიყ.) წიორა „ზღაპრული ჩიტის პატარა ტანისა“, ქართლ., იმერ. „ნაბოლარა, გამხდარი წიწილა (სულ რომ დაწივის)“, ლეჩხ. „ღარიბი, მწირი“

წიჲილ-კიჲილ (ზს., ქს.)/**სიჲილ-კიჲილ** (ჩოლ.) < ქართ. წივილ-კივილი-ი „წივილი და კივილი“

წიფ (ჩოლ., უშგ.) 1. „წიფლის ნაყოფი, წიწიბო“, 2. უშგ. „მწიფე“ < ქართ. წიფელ-ი/წიფელა „მსხვილი, მაგარმერ-

ქნიანი ფოთლოვანი ხე, რომელიც ისხამს ზეთოვან ნაყოფს (წიწიბოს)“

წიფობ (ბქ.) „ოქტომბერი (ზედმიწ. – მ-წიფ-ობ-ა)“ < ქართ. მწიფ-ობ-ის-თვე „ქართული (ხალხური) სახელწოდება ოქტომბრის თვისა, – ღვინობისთვე“

წიფობა თუე[მ] (ლნტ.) „ოქტომბერი“ < ქართ. მწიფ-ობ-ის-თვე „ქართული (ხალხური) სახელწოდება ოქტომბრის თვისა, – ღვინობისთვე“

წიქარა (ზს., ქს.)/**წიქერა** (ბზ.)/**წიქერაა/წიქარაა** (ლშხ., ჩოლ.)/**წიქრა** (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. წიქარა „წითელი ხარის სახელია“

წიწინ (ჩოლ.) *ხმაბამც.* < ქართ. წიწინ-ი „ფრინველის (წიწილის, ჩიტის...) მიერ გამოცემული წვრილი ხმა“

წიწმატ (ზს., ქს.)/**წიწმატ** (ზს.)/**წიწმარტ** (ბზ.)/**წიწმარიტ** (ლშხ., უშგ.)/**წიწმარიტ** (ლნტ.), შდრ. ბქ. კნ. ფ. წიწმანდილ ბოტ. < ქართ. წიწმატ-ი „ერთწლიანი ბოსტნეული მცენარე ჯვაროსანთა ოჯახისა“, შდრ. იმერ., წიწმატა, ლეჩხ. წიწმარიტ-ი, გურ. წიწმარიტა

წიწჲმან (ზს., ლნტ.)/**წიწჲიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წიწვ-ოვ-ან-ი „იგივეა, რაც წიწვიანი“

წიბარ (ბზ.)/**წიბარ** (ზს.)/**წიბარ** (ლშხ.) /**წიაპ** (ქს.)/**წრიაპ** (ლნტ.)/**წიპარ** (ჩოლ.) < ქართ. (ფშ., ხევს.) წრიაპ-ი „კბილებიანი რკინა – ტერფზე ამოსაკრავი, იხმარება ციცაბოსა და ყინულზე სიარულის დროს“

წიჲა (ბზ., ჩოლ.) „კვეს-აბედისათვის გამოხარშული გამხმარი ხის სოკო“ < ქართ. წიჲა „მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის ნეხვი, რომელიც უტყეო მხარეებში საწვავად იხმარება“, შდრ. მოხ., მთიულ. წიჲ-ი

წკალ (ჩოლ.) „ბრჭყალი“ < ქართ. ბჭკალ-ი „ბრჭყალი, კლანჭი“, ინგილ.

წკალ „ბრწყალი, ბრწამლი, რომლითაც ვაზი ეხვევა ჭიგოს“

წკაპ (ჩოლ.) „თანმიმდევრობით, თანმიყოლებით“ < ქართ. (ლექს.) წკაპ-ი „წყვილეული სმის დროს“

წკარ (ზს.), შდრ. ბზ. **წკურ**, უშგ. **წკურ** < ქართ. პწკარ-ი/ზწკარ-ი „იგივეა, რაც სტრიქონი“

წკაპლარ (ბზ.)/**წკაპელ** (ლშზ.) < ქართ. წკაპლა „ფოთლებგაცილილი წვრილი ტოტი (ხისა)...“ (შდრ. ზს. **კუადალ**, ბქ., ლნტ. **კუედალ**, ბქ. **კუად**, ლშზ., ჩოლ. **კუდეღელ**, ლხმ. **კედალ**)

წკინტილ (ზს., ლშზ., ჩოლ.)/**წკინტრლ** (ბზ.)/**წკინტგლ** (ბქ.) „სკინტლი“ < ქართ. (ფშ., ხევს.) წკინტოლ-ი „წვეთი (სქელი რისამე), ღვეთი“

წკიპ (ლშზ., ჩოლ.) „ძვლების ტკაცანო“ < ქართ. წკიპ-ინ-ი „მცირედ ტკაცანო“

წკიპარტ (ბზ., ლნტ.)/**წკიპგრტიშ** (ბზ.)/**წკირპატ** (ბქ.)/**წკიპურტ** (ბქ., ლშზ., ჩოლ.)/**წკიპარტ** (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. წკიპურტ-ი „ცერიდან შუა ან სალოკი თითის ასხლეტით მირტყმა“

წკორემ (ჩოლ., უშგ.) < ქართ. (გურ., იმერ.) წკვარამ-ი/სკვარამ-ი „უფსკრული, ქვესკნელი; უკუნეთი, – სკვარამი“ (შდრ. ბზ. **ფაქრაჟან**, ქს. **ფაქრაჟან/ფაქრეჟან/ფრეჟ**; უშგ. **ბლუთი**)

წკორომეტი (ჩოლ.) „მღვიმის მთავარი შესასვლელი (ზედმიწ. – *წკვარამეთ-ი)“ < ქართ. (გურ., იმერ.) წკვარამ-ი/სკვარამ-ი „უფსკრული, ქვესკნელი; უკუნეთი, – სკვარამი“ (შდრ. ბზ. **ფაქრაჟან**, ქს. **ფაქრაჟან/ფაქრეჟან/ფრეჟ**; უშგ. **ბლუთი**)

წკუირა (ბქ.) „წვრილთვალება“ < ზან. (მეგრ.) წკვირა/წკვირალ-ი/წწკვირა/წწკვირალ-ი „ამპარტავანი; კუმტად მაყურებელი; ყველაფერზე უკმაყოფი-

ლების გამომხატველი; ცუდი გამომეტყველების ქალი“, იხ. ლი-**წკუირ**-ან-ა/ელ

წკულ (ბზ., ლშზ., ჩოლ.)/**წკულ** (ბქ., ლნტ.) < ქართ. წკმული-ი „წკმუტუნი“, იხ. ლი-**წკულ**-ი

წლისთაჟ (ზს., ქს.) < ქართ. წლ-ის-თავ-ი „ვისიმე გარდაცვალებიდან ერთი წლის აღსანიშნავი პანაშვიდი“

წლოჟანება (ზს., ქს.)/**წლოჟანობა** (ჩოლ.) < ქართ. წლოვან-ებ-ა „ხანი, ასაკი“

წმიდ (ბზ., ჩოლ.)/**წმინდ** (ზს., ქს.)/**წმიდა/წმინდა** (ლნტ.) „სუფთა, ანკარა“ < ქართ. წმინდა (< ფალ. **spand**) „შეურეველი, ხალასი, ანკარა; სუფთა...“ (შდრ. ბზ. **წყეზამ**; ზს. **წყილიან**; ჩოლ. **დაიაზ**)

წმინდდ (ჩოლ.) „სუფთად“ *ზმნის.* < ქართ. წმინდა-დ „შეურევლად, ანკარად; სუფთად“ (შდრ. ბზ. **წყეზამდ**; ზს. **წყილიანდ**; ჩოლ. **დაიაზდ**)

წნილ (ბზ., ჩოლ.)/**მწნილ** (ბქ., ლშზ.) < ქართ. მწნილ-ი „საგანგებოდ დამჟავებული ბოსტნეული“ (შდრ. ბზ. **მეხმგრა**, ბქ. **მეხმგრა**; ბქ. **მეტხოლ**; ლშზ. **ჟაჟორა**, ლნტ. **ჟაჟორა**)

წოდება (ზს., ქს.) < ქართ. წოდება „წოდებულება; საზოგადოების ნაწილი“

წოიო (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. (ლექს., იმერ., გურ., აჭარ.) წოიო „დადუღებული ტყემლის წვენი, – წო, კვარახი“

წოლ (ჩბზ., ლხმ.) „ჭკარტლი, მური“ < ზან. (მეგრ.) წოლ-ა/წ-წოლ-ა „ჭკარტლი, მური (კვამლისა)“, ლაზ. წოლ-ა/მ-წოლ-ა „id“, შდრ. აგრეთვე მეგრ. ნ-წოლ-უ-ა „გაჭკარტლვა“... (შდრ. ბზ. **გუნა**, ბქ. **გუნა**)

წოლარ (ჩბზ., ლხმ.) „ჭკარტლიანი, მურიანი“ < ზან. (მეგრ.) წოლ-ამ-ი/წოლ-ერ-ი „ჭკარტლიანი, მურიანი“

(მდრ. ბქ. ლუგუნაშე)

წონა (ზს., ქს.)/**წენა** (ჩოლ.)/**წენ** (ლხმ.) < ქართ. წონა „სიმძიმის საზომი ერთეული“

წრეყინ (ბზ.)/**წერაყინ** (ქს.) < ქართ. წერაყინ-ი „ყინულისა და მაგარი ქანების სათხრელი წერაქვის მსგავსი რკინის იარაღი...“

წრე (ზს., ქს.) < ქართ. წრე 1. „სიბრტყის ნაწილი, რომელიც შემოსაზღვრულია წრეხაზით, – იგივეა, რაც წრეხაზი“, 2. „საერთო მდგომარეობის თუ ინტერესების მქონე ადამიანთა ჯგუფი“, 3. „რკალი, ალყა...“

წრეხაზ (ზს., ლნტ.)/**წრეხაზ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წრეხაზ-ი „წრის საზღვარი, მრგვალად მოვლებული ხაზი, რომლის თითოეული წერტილი თანაბრად დაშორებული ცენტრიდან, – წრეწირი“

წუთ (ზს., ქს.) < ქართ. წუთ-ი „დროის მონაკვეთი – შეადგენს საათის ერთ მესამოცედ ნაწილს და შეიცავს სამოც წამს“

წუთხე (ლხმ.) < ქართ. მწუთხე „მეტად მლაშე“ (საბა)

წუმწამა (ჩოლ.) < ქართ. წუმწამა „იგივეა, რაც ასანთი“, „გოგირდის კერასი“ (საბა)

წუნწ (ლშხ.)/**წინწუ/წუინწ** (ჩოლ.) < ქართ. ძუნწ-ი „გაუმეტებელი, კრიჟანგი, ხელმოჭერილი“ (მდრ. ზს. **წინგუილ**, ლშხ., ჩოლ. **წინგულ**; ლნტ. **წინწუ**)

წუნწუფ (უშგ.) < ძვ. ქართ. წუმწუმა/წუმწუმა/წუნწუმა „გოგირდი“

წუნწუხუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. წუნწუხ-ი 1. „მყრალი ლაფი, – წუმპე“, 2. რაჭ. „საქონლის შარდი (ბოსელში ჩაგუბებული“, 3. „საქონლის პატივი, წყალში გახსნილი (იყენებენ სასუქად), – ნაკელწყალი“

წურბელა (ბზ.)/**წურბელ** (ბქ.)/**წურბელა** (ლშხ., ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. წურბელა „პარაზიტი, სისხლის მწოველი ჭია“ (მდრ. ბქ. **ოფხაბლ**)

წურწუმ (ზს.)/**წურწუმა** (ლშხ., ჩოლ.)/**წურწუმწ/წუმწუმა** (უშგ.) 1. „ონკანი“, 2. „დოქი, საწყაო ჭურჭელი“ < ძვ. ქართ. წურწუმა „ვიწროყელიანი ჭურჭელი წყლისათვის, – კუმკუმა“, მდრ. იმერ. წუმწუმა-ა/წუმწუმა-ი „ხელსაბანი ჭურჭელი...“, მდრ. ლშხ., ჩოლ. **წურმუთა** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „ხის პატარა ჭურჭელი“, 2. გადატ. „მსმელი ადამიანი, ლოთი“, 3. გადატ. „უნამუსო, უსინდისო“

წულა (უშგ.) < ქართ. წულა „რბილი, უყელო ან დაბალყელიანი ფეხსაცმელი“, იხ. **წაღა[ილ]** და **წულუზ[არ]**

წულუზ[არ] (ბზ.)/**ულზ[არ]** (ლშხ.) < ზან. (მეგრ.) წულაზ-ი „ტყავის უყელო ფეხსაცმელი, – იგივეა, რაც წულა“, იხ. **წაღა[ილ]** და **წულა**

წუხუწუხ (ჩოლ.) < ქართ. წუხილ-ი „მოუსვენრობა, დარდი, ჯავრი, ვარამი“ (მდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. **მაჭკვრა**, ბქ., ლნტ. **მაჭკვრა**; ბზ. **უჟაშ**, ბქ. **უჟაშ**, ლშხ., ჩოლ. **უჟაშ**)

წუადილნელა (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. (რაჭ.) მწვადინელა „ცისფერყვავილა ბოლქვიანი მცენარე შრომანისებრთა ოჯახისა, – ცისთვალა“

წუალეზა (ზს., ქს.)/**წუალეზა** (ლნტ.)/**წუალაზ** (უშგ.) < ქართ. წვალ-ეზა „სახელი აწვალეზს, ეწვალეზა ზმნათა მოქმედებისა, ტანჯვა, წამება; ცოდვილობა“

წუანილ (ზს., ქს.) 1. ზს., ქს. *ბოტ.* „მწვანილი“, 2. ლშხ. „მწვანე“ < ქართ. მწვანილ-ი „ბოსტნეული, რომელიც მოჰყავთ სურნელოვანი ან ცხარე გემოს ფოთლისათვის“ (მდრ. ბქ. **მალაშა**; ზს.

{**მ**}**გრეი** „მწვანე“)

წჳად (ზს., ლნტ.)/**წჳად** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მწვად-ი „შამფურზე შემწვარი ხორცი“

წჳადარობ (ზს., ლნტ.)/**წჳადარობ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. მწვად-იან-ობ-ა „მწვადების შეწვის დრო“

წჳეთ (ზს., ქს.) < ქართ. წვეთ-ი „სითხის პატარა, მრგვალი ნაწილაკი“ (შდრ. ზს. **კუთფხ**; ზს. **წიქჳ**, ლშხ. **წქჳ**, ლნტ. **წაქჳ**; ზს. ქს. **წიფხ**; ზს. **კუკუმ**; ბზ. **ყიფ**)

წჳენ (ზს.)/**წჳენე** (ქს.)/**წჳენე** (ბზ.)/**წჳენე** (ლშხ., ჩოლ.)/**წჳენა** (ლშხ.)/**წენ** (ლზმ.) < ქართ. წვენ-ი 1. „ნახარში (საკვები პროდუქტებისა)“, 2. „სითხე, რომელსაც ესა თუ ის მცენარეული (ან ცხოველური) ორგანიზმი შეიცავს...“ (შდრ. ზს. **ზენე**)

წჳერ (ზს., ქს.) < ქართ. წვერ-ი „მწვერვალი, კენწერო“ (შდრ. ზს., ლნტ. **კაცხ**, ლშხ., ჩოლ. **კეცხ**)

წჳერაი (ლშხ.) **ზოოლ** < ქართ. წვერა „მდინარის მოვერცხლისფრო, უღვაშე-ბიანი თევზი“

წჳეულეზა (ზს., ქს.)/**წჳეულობა** (ჩოლ.) < ქართ. წვეულ-ებ-ა „ლხინი, ნადიმი“

წჳეჳამდეღ (ზს., ქს.)/**წჳეჳამდეღ** (ჩოლ.) < ქართ. წვეჳამდეღ-ი „ახალგაზრდა, რომელიც სამხედრო მომზადებას გადის სამხედრო სამსახურში გაწვევის წინ“

წჳეფიღ (ბქ.) „დატუქსვა, დარიგება, ჭკუის სწავლება“ < ქართ. გა-წაფ-ვა „გაწვრთნა, დაოსტატება“, შდრ. ზან. (მეგრ.) რწაფუა, იხ. ლი-**წჳეფიღ**-ან-ი

წჳიღ (ზს., ქს.) „დედოფალი, პატარძალი“ < ძვ. ქართ. წულ-ი „ყრმა; წულეზი; ვაჟი“ (შდრ. დედაწული, დისწული, სახლისწული, სიქალწულე, სე-

ფეწული, უფლისწული და ა. შ.), ახ. ქართ. „იგივეა, რაც შვილი“, იხ. **პატარძალ**

წჳიმი (ლშხ., ჩოლ.)/**წჳირიმი** (ჩოლ.) „ჭუჭყის გუბე“ < ქართ. წუმჳე „მყრალი ლაფი (საბა); დაგუბებული უსუფთაო წყალი“ (შდრ. ბქ. **დგვრ**)

წჳინწვ (ჩოლ.) „ძუნწი“ < ქართ. წუნწ-ი „სულწასული (ჭამამი...), მსუნაგი“, შდრ. წუნკალ-ი/წუნკალა, წუნწ-ი, ფშ. წუნწ-ი (შდრ. ზს. **წინგტიღ**, ლშხ., ჩოლ. **წინგულ**; ლნტ. **წინწჳ**)

წჳირ (ბზ., ქს.)/**წჳარ/წჳარ** (ბქ.)/**წჳარ** (ქს.) < ქართ. {მ}წვირე 1. „ჭუჭყი“, 2. ძვ. „მკრალი ლაფია“ (საბა), „წუმჳე“ (შდრ. ბზ. **ხოლერება**, ბქ. **ხოლერება**; უშგ. **წოფარ**)

წჳირაღ (ბზ.)/**წჳირაღ** (ლშხ., ჩოლ.)/**წჳირაღ** (ბქ., ლნტ.)/**წჳირარ** (უშგ.) „წვირიანი, ჭუჭყიანი“ < ქართ. {მ}წვირიან-ი „რასაც მწვირე აქვს“, შდრ. ქართ. {მ}წვირე (შდრ. ბქ. **კანარ**; ბზ., ლშხ., ჩოლ. **ტიდროზა**, ლშხ., ჩოლ. **ტინდროზა/ტონდროზა**, ლნტ. **უდინდროზა**; ლშხ. **ლაწინგტარ**)

წყალმაც (ლშხ.)/**წყალმანვ** (უშგ.) < ქართ. წყალ-მანვ-ი „ერთგვარი ავადმყოფობა – შრატისებური სითხის (წყლის) ჩადგომა სხეულის რომელიმე ნაწილში (მუცლის ღრუში, ფეხებში...)“

წყალმაციან (ლშხ.)/**წყალმანციან** (უშგ., ჩოლ.) < ქართ. წყალ-მანვ-იან-ი „წყალმანვით დაავადებული“

წყაღ (ზს., ქს.) < ქართ. წყალ-ობ-ა 1. „კეთილგანწყობილება, კარგი დამოკიდებულება“, 2. „კარგი რამ, სიკეთე. || მოწყალება, გასაკითხი“ (შდრ. ზს. **ჟერ**; ბქ. **ფენ**; ლშხ. ჩოლ. **სარტინ**)

წყარო (ბზ., ლშხ.)/**წყარო** (უშგ.) „ნაკადული“ < ქართ. წყარო „მიწისქვეშა წყლის ნაკადი, ამოხეთქილი ზედაპირ-

ზე; მიწიდან ან კლდიდან გამომდინარე წყალი“ (მდრ. ზს. **მაზტუზ**, ბქ. **მაზტაზ**, ლშხ., ჩოლ. **მაზტუზ**; ბზ., ლშხ. **ბინულ**, ლნტ. **ბინილ**; ბქ. **სარაზ**, ჩოლ. **სარაგ**; ბქ. **წუილ**)

წყან (ზს.) „ზარალი“ < ქართ. წყენ-ა „ზიანის მიყენება, ვნება, – საწყენი საქმე“ (მდრ. ბზ. **ბარა**, ბქ., ქს. **ბერა**; ზს. **კუბდ**)

წყარ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) წყარ-ი „წყალი“ (მდრ. ზს., ქს. **ლიც**, ლშხ., ჩოლ. **ნიც**)

წყარშინდ (ზს.)/წყარშენდ (ლშხ.)/წყასინჯ (ლხმ.)/წყამინდ (უშგ.) „იხვი“ **ზოოლ.** < ზან. (მეგრ.) წყარ-ი-სინდ-ი/წყარ-ი-სინჯ-ი „გარეული იხვი; წყლის ჩიტი“ (მდრ. ბზ. **მილც**, უშგ. **მულც**)

წყარაშ (ბზ.) „ტყე, საძოვრები (ზედმიწ. – წყარო-ის-ა)“ **ტოპ.** < ქართ. წყარო „მიწისქვეშა წყლის ნაკადი, ამოხეთქილი ზედაპირზე; მიწიდან ან კლდიდან გამომდინარე წყალი“

წყეულ (ზს., ქს.) 1. „დაწყევლილი“, 2. ქს. **გადატ.** „მგელი, გველი; უხსენებელი“ < ქართ. წყეულ-ი „კრული, დაწყევლილი; მუხანათი, შეჩვენებული“, **გურ.**, ქართლ., **მესხ.** „გველის შეფარვითი სახელი, უხსენებელი“, ქიზიყ. „ემ-მაკი“ (მდრ. ზს. **ლგჰათ**, ბქ. **ლგჰათუ**, ლშხ., ჩოლ. **ლგჰათ**, ლნტ. **ლგჰათუნე**)

წყეუ (ზს.)/წყაუ (ბქ., ჩოლ.)/წაუ (ლშხ.) 1. ბქ. „წყავი“, 2. ბზ. „ძალდყურძენა“ **ბოტ.** < ქართ. წყავ-ი „მარადმწვანე ბუჩქი თეთრი, მტევნებად შეკრებილი ყვავილებით, – ლემკერი, ჩქერი, შვერი...“ (მწყავ-ი (საბა))

წყილანდ/წყელანდ (ზს.)/წყელანდ (ლშხ., ჩოლ.)/წყელიანდ (ლნტ.)/წყილიანდ (უშგ.) „წმინდად, სუფთად, ანკარად; უმანკოდ (ზედმიწ. – წყლ-იან-

ად)“ **ზმნის.** < ქართ. წყალ-ი „უფერული, გამჭვირვალე სითხე (წყალბადისა და ჟანგბადის ქიმიური ნაერთი)...“

წყილიან/წყელან¹ (ზს.)/წყილან (ზს.)/წყელან (ლშხ., ჩოლ.)/წყელიან (ლნტ.)/წყილიან (უშგ.) „წმინდა, სუფთა, ანკარა; უმანკო (ზედმიწ. – წყლ-იან-ი)“¹²² < ქართ. წყალ-ი „უფერული, გამჭვირვალე სითხე – წყალბადისა და ჟანგბადის ქიმიური ნაერთი...“ (მდრ. ბზ. **დაჰარ**, ბქ. **დაჰარ/გაჰარ**, ლნტ. **დაარ**; ჩოლ. **ცილდემ**; ჩოლ. **დაიაზ**)

წყილიან/წყელან² (ბზ.)/წყელან (ლშხ., ჩოლ.) „ვერცხლი (ზედმიწ. – წყლ-იან-ი)“ **მინერ.** < ქართ. წყალ-ი „უფერული, გამჭვირვალე სითხე (წყალბადისა და ჟანგბადის ქიმიური ნაერთი)...“, იხ. **ტარჩხილ**

წყინ (ჩბხ., ლხმ.) „ბუტია“ < ქართ. წყენ-ია „ვისაც ადვილად ეწყინება ხოლმე“ (მდრ. ბზ. **გტარნა**, ბქ. **გტირნა**, ლშხ. **გტარნა**, ლნტ. **გტარნა**; ზს., ქს. **გუხოლა**, ზს. **გუიხოლა**, ლშხ. **გუხოლიან**; ბზ. **გოხლან**; ბქ. **ყტინჯა**)

წყლისა/წყლისა (ლშხ., ჩოლ.) „ძროხის ჯიქნის დაავადება“ < ქართ. (იმერ.) წყლისა/ე-ი იგივეა, რაც მაწავართი „მეძუძურის ძუძუს დაავადება, – სარძევე ჯირკვლის ანთება“, მდრ. მეგრ. წყისე/წყესე „ძროხის, თხის ძუძუს ავადმყოფობა“

წყნარ (ზს., ლნტ.)/წყენარ (ბზ.)/წყენარ/წყნარ (ლშხ., ჩოლ.)/წყენარ (ლშხ., ჩოლ.)/წყენარ (ლნტ.) „წყნარი, ნელი, მშვიდი“ < ძვ. ქართ. წყნარ-ი „მშვიდი“, ახ. ქართ. „ნელი, აუჩქარებელი; უხმაურო, უპრეტენზიო; მშვიდი...“ (მდრ. ზს., ლშხ., ჩოლ. **მუჭხუი**, ლნტ. **მგჰხუი**; ბზ., ჩოლ. **ყტედი**, ბქ., ლნტ. **ყტედი**, ლშხ. **ყტედი**; ლშხ. **ბუტკ**)

წყობ (უშგ.) < ქართ. წყ-ობ-ა „ლაგება,

დება; განლაგება; წესრიგი...”

წყურგინ (ლზმ.) „გზა (ზედმიწ. – წყარო გრილი)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) წყურგილ-ი „წყარო“

წყურმუტ (ჩოლ.) < ქართ. (ლევხ.) წყურტ-ი „მაქრის ავადმყოფობა, – დიაბეტი, ჭყურტი“

წყუილ (ზს., ქს.) < ქართ. წყვილ-ი „ორი ცალი (ერთგვარი საგნების თვლისას)...“

წყეზამ/წყეზარ (ზზ.)/წყეზემ (ზზ., ლშხ., ჩოლ.)/წყაზარ (ზს., ლნტ.)/წყეზამ (ლშხ.)/წყაზარ (ლშხ., ლნტ., ჩოლ.)

1. „სუფთა, ფაქიზი, წმინდა, კამკამა“, 2. „მოხდენილი აღნაგობის ადამიანი, საროსტანა“ < ძვ. ქართ. მ-წყაზ-არ-ი „თეთრი“, ფშ., რაჭ. მ-წყაზ-არ-ი „მორთული, მოხდენილი, კოხტა; ცოცხალი, მარდი, ფხიანი, მარჯვე“ (შდრ. ბქ. წყაზარ ტანიშ „კოხტა ტანის, მოხდენილი (ადამიანი)“

წყეზემ ტუერ (უშგ.) „ალაბასტრი“ *მინერ.* < ძვ. ქართ. მ-წყაზ-არ-ი „თეთრი“ და მტვერ-ი „წვნიკი და მშრალი სსხეულებისაგან შემდგარი ფხვიერი მასა, რომელიც ჰაერში ადვილად იფან-

ტება...”

წყენარდ (ზზ.)/წყენარდ (ბქ.)წყენარდ (ლშხ., ჩოლ.)/წყენარდლდ (ლშხ., ჩოლ.)/წყენარდ (ლნტ.)/წყენარდ (ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. წყენარ-ად „ნელა, აუჩქარებლად; მშვიდად“ (შდრ. ბზ. თამშმდ, ბქ., ლნტ. თამშმდ, ლშხ., ჩოლ. თამშმდ; ბზ. ქუთიჩიდრლდ, ბქ. ქუთიჩიდილდ)

წყენ-წყენარდ (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. წყენარ-წყენარ-ად „ნელ-ნელა, აუჩქარებლად; მშვიდად“ (შდრ. ბზ. თამშმ-თამშმდ, თამ-თამშმდ)

წყენაჟ (ზს.)/წინაჟ (ლშხ.) < ქართ. წუნ-ი „ნაკლი, ზადი“ (შდრ. ბზ., ლშხ., ჩოლ. ცხიდ, ბქ., ლნტ. ცხიდ; ჩოლ. თანკილ)

წერე (ბქ.) „საბავშვო თამაში, კლასობანა“ < ქართ. წრე „სიბრტყის ნაწილი, რომელიც შემოსაზღვრულია წრეხაზით, – იგივეა, რაც წრეხაზი“

წერპენ (ზს.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. წრიპინ-ი „ძალზე წვრილი ხმის გამოცემა“

წერწენ (ბქ.) *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.) წირწინ-ი „წუილი; ხმადაბლა ტირილი; წრუწუნის, წრიპინის“, იხ. ლი-წერწენ-ი

ჭ

ჭა¹ (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/ჭა² (ლნტ.) „ჭა; ჯურღმული“ < ქართ. ჭა (< სპარს. *čah*) „ღრმა და ვიწრო ორმო, რომელშიც მიწისქვეშა წყალი გროვდება“, იხ. **ინჭა**

ჭა² (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ჭა „ჩალა“

ჭაბიგუ (ზს., ჩოლ.)/ჭაბუკუ (ქს.)/ჭაბუკ/ჭაბუკუ (ლშხ.) < ქართ. ჭაბუკ-ი (< სპარს. *čāpūk* „სწრაფი, მოხერხებული“) 1. „ახალგაზრდა, ყმაწვილი“, 2. ძვ. „რაინდი, მოყმე“ (შდრ. ზს. **ნად[ტ]ჟურ**)

ჭაბგობ (ზს., ჩოლ.)/ჭაბგობ (ლშხ., ჩოლ.) „დღეობა, რომელიც იმართება

აღდგომის შემდგომ ოთხშაბათ საღამოს; ხვნა-თესვასთან და მოსავალთან დაკავშირებული ლოცვის რიტუალი“ *რელიგ.* < ქართ. ჭაბუკ-ობ-ა (< ჭაბუკ-ი < სპარს. *čāpūk* „სწრაფი, მოხერხებული“) 1. „ჭაბუკად ყოფნის ხანა, – ახალგაზრდობა“, 2. „ჭაბუკის თვისება, – რაინდობა“, 3. იმერ. „იგივეა, რაც კვირიკობა“

ჭაბგუანი (ბქ.) „სახნავი (ზედმიწ. – სა-ჭაბუკ-ე)“ *ტოპ.* < ქართ. ჭაბუკ-ი (< სპარს. *čāpūk* „სწრაფი, მოხერხებული“)

1. „ახალგაზრდა, ყმაწვილი“, 2. ძვ. „რანდი, მოყმე“

ჭაგუ (ზს., ქს.) **ბოტ.** < ქართ. (გურ.) ჭლაკ-ი „კულტურული ხახვის ერთ-ერთი სახეობა, – სოხვი“

ჭადრაკ (ზს., ქს.)/**ჭადრაკ** (ბქ.)/**ჭადრანგ** (უშგ.) < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. *čatrank*) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

ჭაკუნტელ (ლნტ., ჩოლ.) **ბოტ.** < ძვ. ქართ., გურ. ჭაკუნტელ-ი „წითელი მხალი“, თუმ. ჭაკუნტელა „არჯაკელი“

ჭალადიდ (ლშხ.) **ტოპ.** < ქართ. ჭალა-დიდ-ი „ისტორიული სოფელი სა-მეგრელოში“

ჭალა (ზზ., ბეჩ.)/**ჭალა** (ბქ., ლნტ., უშგ.)/**ჭალაი** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) 1. „მდინარე“, 2. „ჭალა; მდინარის პირა მინდორი“ < ახ. ქართ. ჭალა „მდინარის პირა მინდორი“, შდრ. ძვ. ქართ. ჭალაკ-ი (< ფალ. **čalak* „ორმო, თხრილი, ჭა, დაბლობი, ჩაღრმავებული ადგილი; კუნძული, ხმელეთი“, შდრ. ასევე სპარს. *čāle*) „კუნძული, მდინარის ან ზღვის პირი ველოვანი, ჭალა“; „წყლის პირი ნაყოფიერი“ (საბა)

ჭალიშ რიყარ (ბქ.) „რიყე, მდ. ენგურის მარცხენა ნაპირი, სოფლის ბოლო (ზედმიწ. – ჭალ-ის რიყე-ებ-ი)“ **ტოპ.** < ახ. ქართ. ჭალა „მდინარის პირა მინდორი“, შდრ. ძვ. ქართ. ჭალაკ-ი (< ფალ. **čalak* „ორმო, თხრილი, ჭა, დაბლობი, ჩაღრმავებული ადგილი; კუნძული, ხმელეთი“, შდრ. ასევე სპარს. *čāle*) „კუნძული, მდინარის ან ზღვის პირი ველოვანი, ჭალა“; „წყლის პირი ნაყოფიერი“ (საბა) და რიყე „ქვიანი ნაპირი მდინარისა (ზღვისა...)“

ჭამელ (ლშხ.) < ქართ. მჭამელ-ი „ვინც კარგი, მაღიანი ჭამა იცის“ (შდრ. ზზ. **ზოზლმა**, ბქ. **მუზუბირ**; ლშხ. **ჭია-**

ბერ; ჩოლ. **ჭუბირე**)

ჭანდარ (ზს.)/**ჭადარ** (ზზ.)/**ჭადარ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) **ბოტ.** < ქართ. ჭადარ-ი „მაღალი, ვარჯდატოტვილი ხე...“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ჭანდარ-ი

ჭანჭახ (ჩოლ.) „თავსხმა წვიმა, რომელსაც თან ახლავს ჭექა-ქუხილი“ < ქართ. ჭანჭახ-ი „თხელი ტალახი, – ჭენჭები“

ჭანჭურ (ლნტ.)/**ჭანჭურ** (ლშხ., ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. ჭანჭურ-ი „ქლიავის ერთ-ერთი ჯიში“

ჭაპან (ჩოლ.) „მეტისმეტად გრძელი“ < ქართ. ჭაპან-ი „ბაგირი, ჩვეულებრივ, დაწნული თასმისა“, **გადატ.** „დიდი ჯაფა, მძიმე შრომა“

ჭარმაგ (ზზ.)/**ჭარმაგ** (უშგ.) < ქართ. ჭარმაგ-ი (< სპარს. **čarmak/čarmag* „თეთრი; თეთრი ცხენი“) „ხანში შესული ვაჟკაცური იერის მქონე (მამაკაცი)“, შდრ. ზს., ქს. **ლგზან**; ლშხ. **ლალხოშ**

ჭარხალ (ზზ.)/**ჭარხალ** (ბქ., ლშხ., უშგ.) **ბოტ.** < ქართ. ჭარხალ-ი (< სპარს. *čayandar*) „ორწლოვანი ძირხვეწა მცენარე (ნაცარქათამასებრთა ოჯახისა)...“, იხ. **ჩიგინდუბირ**

ჭაფურ (ზზ.)/**ჭაფუბირ** (ბქ.)/**ჭაფორ** (უშგ.)/**ჭაფორ** (ლშხ., ლნტ., ჩოლ.) „სამყურა ბალახი, – ფამფარა“ **ბოტ.** < ზან. (მეგრ.) ჭაფურ-ი-ა „მთის ბალახია ერთგვარი, ძალზე ტკბილი“, **გადატ.** „ძალზე ტკბილი, შარბათი“, შდრ. გურ. ჭია-ფერ-ამ „წითელი ფერის მცენარეა ერთგვარი, მის ნაყოფს საღებავად ხმარობენ“

ჭაჭა (ზს.)/**ჭაჭ** (ქს.) < ქართ. ჭაჭა 1. „ყურძნის ნარჩენი ღვინის დაწურვის შემდეგ (კანი, აგრეთვე კლერტი და წიაჭა)“, 2. „ჭაჭის არაყი“

ჭაჭან (ჩოლ.) < ქართ. ჭაჭან-ებ-ა „რისამე არსებობის ნიშანი“

ჭახრაგ (ბზ.)/**ჭახრაგე**/ჭახრაგ (ბქ.)/**ჭახრაგ** (ლშზ., უშგ.)/**ჭახრაგ** (ლნტ.)/**ჭახრაგ** (უშგ.) „ხრახნი“ < ქართ. ჭახრაგ-ი (< ფალ. *čaxrak/čaxrag* „კოჭი, ხრახნი, მაქო, ჯარა“, შდრ. სომხ. *čaxrak*) „ხრახნია-ნი მოსაჭერი მოწყობილობა...“

ჭაგ (ზს.)/**ჭაგ** (ლშზ., ჩოლ.)/**ჭაგ** (ლნტ.) 1. ზოოლ. „ფაშატი (ცხენი)“, 2. ბქ. გადატ. „აშარი, უწყესო ქალი“ < ქართ. ჭაკ-ი „დედალი ცხენი ან ვირი, – ფაშატი“

ჭაგ-რამ (ბზ.) „ფაშატი რამი“ ზოოლ. < ქართ. ჭაკ-ი „დედალი ცხენი ან ვირი, – ფაშატი“ და რამ-ი (< სპარს. *raxš*) „ზღაპრული ცხენი, – მერანი“

ჭაკისაღარ (ლნტ.) „ზღაპრული ცხენი“ ზოოლ. < ქართ. ჭაკ-ი „დედალი ცხენი ან ვირი – ფაშატი“ და საღარ-ი „შუბლთეთრა ცხენი“

ჭაჭლ (ბზ.)/**ჭაჭ** (ჩოლ., უშგ.)/**ჭაჭლ** (უშგ.) „ტალღა“ < ქართ. ჭავლ-ი „წყლის ზედაპირის მცირე რიტმული რხევა, – ზედაპირის თრთოლა...“ (შდრ. ლშზ. მარტენდა)

ჭანტი (ბზ., ლშზ., ჩოლ.) /**ჭანტი** (ლნტ.) „კორკოტი“ < ქართ. (ლექზ., რაჭ.) ჭანტილა „წანდილი, კორკოტი“

ჭანტილობ (ბზ., ლშზ., ჩოლ.)/**ჭანტილობ** (ლნტ.) < ქართ. (რაჭ., ლექზ.) ჭანტილობ-ა „კორკოტობა, წანდილობა“

ჭენტრიკ (ჩოლ.) „დატკეპნა, გა- [და]თელვა (ზედმიწ. – *გა-ჭადრაკ-ება)“ < ქართ. ჭადრაკ-ი (< ფალ. *čatrank*) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“ (შდრ. ბზ. ლიკნმზი, ბქ. ლიკნმზი; ბზ. ლისკრიზი/ლისკრნმზე, ბქ. ლისკირზი), იხ. ლი-ჭგრდიგ-ე

ჭერ (ბქ.) „ეჭვი“ < ქართ. ჭორ-ი „მონაგონი, ტყუილი ამბავი; მითქმა-მოთქმა“ (შდრ. ბზ., ჰარკუტ, ბქ. ჟარკ/ჰარკუტ, ბზ., ქს. ანკრ, ლნტ. ანკრ; ბზ., ქს. ლედ)

ჭერეხ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. (იმერ.) ჭერეხ-ი „რიყის ქვა, რიყე, ქვიანი ადგილი“

ჭემმარიტ (ზს., ლნტ.)/**ჭემმარიტ** (ლშზ., ჩოლ.)/**ჭიმმარიტ** (ლშზ.) < ქართ. ჭემმარიტ-ი (< ფალ. *čišmadit*) „მართალი, ნამდვილი, უტყუარი“

ჭერ (ბზ., ლშზ.)/**ჭერ** (ბქ., ქს.) 1. „ლატანი“, 2. „ჭერი (გრძელი და წვრილი ხეებისაგან გაკეთებული)“ < ქართ. ჭერ-ი 1. „ნაგებობის (ოთახის, დარბაზის...) ჰორიზონტალური ნაწილი, რომელიც უშუალოდ კედლებს ეყრდნობა“, 2. „იგივეა, რაც სხვენი“

ჭია (ლშზ., ჩოლ.) ზოოლ. < ქართ. ჭია „მოგრძო, რბილსხეულიანი (უმცლო) ცხოველი...“ (შდრ. ზს., ქს. მეტ)

ჭიამაია (ზს., ქს.)/**ჭიამაია** (ბქ.) ზოოლ. < ქართ. ჭიამაია „პატარა ხოჭო, ხშირად წითელი ან ყვითელი ფერისა...“

ჭილ (ზს., ქს.) „ბოლქვის ერთი ნაწილი; ხახვის, ნივრის თავი“ < ძვ. ქართ. ჭილ-ი „თესლისაგან მიღებული ხახვის პატარა ბოლქვი, რომელსაც მეორე წელიწადს რგავენ მსხვილი ბოლქვების მისაღებად“, შდრ. რაჭ., იმერ. ჭილო

ჭილუფე/ჭილუფე/ჭილუფ (ბზ.)/**ჭილოფ** (ლშზ., ჩოლ.)/**ჭილოფ** (ლნტ., ლხმ.) < ახ. ქართ. ჭილოფ-ი „ჭილის (ან სხვა მცენარის) ღეროებისაგან მოქსოვილი საფენი“, ძვ. ქართ. ჭილ-ი „ჭილობი“

ჭიმკარობ (ქს.)/**ჭინკარობ** (ლნტ.) /**ჭიმკაობ/ჭიმკარობ/ჭიმკარობ** (ჩოლ.) *ცრუმორწ*. < ქართ. ჭინკობის თვე „ჭინკების მოსვლის, მათი მოქმედების თვე (ოქტომბერ-ნოემბერი)“

ჭიმკა (ბზ.)/**ჭიმკა/ჭიმკა** (ლშზ.) /**ჭიმკა** (ლნტ.)/**ჭიმკაია** (ჩოლ.) *ცრუმორწ*. < ქართ. ჭინკა „ავი სული, მავნე (წარმოდგენილი ჰყავდათ პატარა არსე-

ბად)“, გადატ. „ცელქი, ცქიტი“ (შდრ. ბზ. ჰორია, ბქ. ჰერმა)

ჰინჰ (ზს., ქს.) < ქართ. ჰინჰ-ი „იგივეა, რაც ჩვარი“ (შდრ. ბზ. ქაც. ლშხ. ქეც)

ჰინჰრაქა (ლშხ., ჩოლ.) „ფიცხი“ გადატ. < ქართ. ჰინჰრაქა „ლობემძვრალა“

ჰინჰრაქა (ლნტ.)/**ჰინჰრაქა**/**ჰინჰრაქ-ოლ** (ლშხ., ჩოლ.), შდრ. ბქ. **ჰინტრაკა**, ჩოლ. **ჯინჯრიკოლ ზოოლ.** < ქართ. ჰინჰრაქა „ლობემძვრალა“ (შდრ. ზს. გუანც/გუანც, ლხმ. გუანცუ; ბზ. გუანწინა, ლშხ. გუანა, ლნტ. გუან; ბქ. **ჰინტრაკა/ჰინჰყრიგა**; ლშხ. **ჯინჯრიკოლ**, ჩოლ. **ჯინჯრიკოლ**)

ჰინჰტერ (ბზ.)/**ჰინჰტერ** (ჩოლ.) „ბიბილო ქათმისა“ < ქართ. (ლეჩხ.) ჰინჰორ-ი „ჩიჩვირის მსგავსი წანაზარდი ინდაურის ნისკარტს ზემოთ“ (შდრ. ზს., ქს. ბიმბილ, ბზ. ბიმბილ, ლნტ. ბიბილ)

ჰინჰტილ (უშგ.) < ქართ. ჰიანჰველა „პატარა მწერი სიფრიფანა ფრთიანთა რაზმისა“ (შდრ. ზს., ლნტ. მერშკ, ბქ. მერშკ), იხ. **ბუჰუნჰელა**

ჰიპ (ზს., ქს.), შდრ. ჩოლ. **პიჰ ბავშვ. მეტყვ.** < ქართ. ჰიპ-ი „მუცლის შუა პატარა ჩაღრმავებული ადგილი, რომელიც რჩება ჰიპლარის მოჭრის შემდეგ“ (შდრ. ზს. შდიხუ, ბქ. შდუიხუ)

ჰირ (ზს., ქს.) 1. „შრომა, გარჯა, ჯავა, წვალეზა“, 2. „მწვავე ინფექციური დაავადება“, 3. „მწუხარება“ < ქართ. ჰირ-ი 1. „საერთო სახელი ცხოველთა (ქათმის, ძაღლის, ღორის...) მწვავე ინფექციური დაავადებებისა, რომელთაც იწვევს სხვადასხვა ვირუსი, – იგივეა, რაც შავი ჰირი“, 2. „რაიმე მძიმე, გადამდები დაავადება“, 3. „გაჰირვება, უბედურება, გასაჰირი...“

ჰირ-არ (ბზ.)/**ჰირ-არ** (ბქ.) 1. „გაჰირ-

ვებული, საცოდავი“, 2. „ნაჯაფარი, ნაწვალეზი“ < ქართ. ჰირ-იან-ი 1. „ჰირით დაავადებული“, 2. „უღონო, სნეული“

ჰირისუფალ (ზს., ლნტ.) /**ჰირისუფალ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჰირისუფალ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჰირ-ის-უფალ-ი 1. „მიცვალებულის პატრონი“, 2. „მზრუნველი, მოამაგე, პატრონი“ (შდრ. ჩოლ. თამბლი)

ჰირისუფლობ (ზს., ქს.)/**ჰირისუფლობ** (ბქ.) < ქართ. ჰირ-ის-უფ-ლ-ობ-ა 1. „მიცვალებულის პატრონობა“, 2. „მზრუნველობა, პატრონობა“

ჰირობ (ზს.) „გასვენების, სიკვდილიანობის დრო (ზედმიწ. – *ჰირ-ობ-ა)“ < ქართ. ჰირ-ი „გაჰირვება; უბედურება; მწუხარება; გასაჰირი...“, შდრ. ძვ. ქართ. ჰირ-ვ-ებ-ა/ჰირ-ვ-ობ-ა „შეიწროება, შეჰირვება, ვნება, წვალეზა...“

ჰიტჰიუ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჰივ-ჰივ-ი „ჰიკჰიკი (წვრილი ფრინველი-სა)“, შდრ. ბქ. **ლიჩხერტემტი**

ჰიქ (ზს., ქს.) < ქართ. ჰიქა 1. „ცილინდრული ფორმის ჭურჭელი (სასმისი) მინისა“, 2. „მინა, შუშა“

ჰიშგარ (ჩოლ.) „გადასასვლელი, უღელტეხილი (ზედმიწ. – ჰ-ის-კარ-ი)“ ტოპ. < ქართ. ჰიშგარ-ი „ეზოს დიდი კარი, – ალაყაფის კარი“

ჰიშკარ (ზს., ქს.)/**ჰიშგარ** (ბზ.)/**ჰიშგარ** (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ჰ-იშ-კარ-ი „ეზოს დიდი კარი, – ალაყაფის კარი“

ჰიჰყინა (ლშხ., ჩოლ.) „პირუტყვის ავადმყოფობა“ < ქართ. (იმერ.), ზან. (მეგრ.) ჰიჰინა „მსხვილი რქოსანი საქონლის მძიმე გადამდები დაავადება, – კიდურების დამბლა“

ჰკიდ (ბქ.)/**ჰკვტ** (უშგ.) „მჰადი“ < ზან. (მეგრ.) ჰკიდ-ი/ჰკვდ-ი „მჰადი; ფეტვი“, ლაზ. მჰკუდ-ი/მჰკვიდ-ი (შდრ. ბზ., კუპ-ში, ლნტ. კუპში, ლშხ., ჩოლ., უშგ. კუპში)

ჭკუა (ზს., ქს.) /**ჭკუა** (ბქ.) /**ჭკუა** (ლნტ.) /**ჭკუა** (ჩოლ.) /**ჭკუა** (ლზმ.) < ქართ. ჭკუა „აზროვნების უნარი, – გონება“

ჭკუატიერ (ლნტ.) /**ჭკუატიერ** (ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) ჭკვერ-ი „ჭკვიანი“ (მდრ. ზს. **ლგზალ**; ზს. **ლგზაჟ**; ჩოლ. კითხუელ)

ჭკუაიან (ზს., ლნტ.) /**ჭკუაიან** (ლზმ., ჩოლ.) < ქართ. ჭკვიანი-ი „გონიერი“ (მდრ. ზს. **ლგზალ**; ზს. **ლგზაჟ**; ჩოლ. კითხუელ; ჩოლ. ჭაჭუთ)

ჭკუაიანდ (ბქ., ლნტ.) /**ჭკუაიანდ** (ჩოლ.) /**ჭკუატიერდ** (ლნტ.) *ზმნის.* < ქართ. ჭკვიან-ად „გონივრულად, აზრიანად“

ჭკუაიერიან (ლნტ.) < ზან. (მეგრ.) ჭკვერ-ი „ჭკვიანი“ და ქართ. -იან სუფიქსისაგან (მდრ. ზს. **ლგზალ**; ზს. **ლგზაჟ**; ჩოლ. კითხუელ)

ჭკენი (ქს.) /**ლგ-ჭკენ** (უზგ., ჩოლ.) < ქართ. და-მ-ჭკენ-არ-ი „რაც დაჭკნა ან დააჭკნეს, – იგივეა, რაც დაჭკნობილი“ (მდრ. ზს., ლზმ. **ლუთთქუტე**, ლნტ. **ლუთურთქუტლუტე**)

ჭლეე (ზს., ქს.) /**ჭილეე** (ბქ.) < ქართ. ჭლეე-ი „გადამდები სნეულება, რომელსაც იწვევს განსაკუთრებული ბაცილები – კოხის ჩხირები, – ტუბერკულოზი“

ჭლეეძან (ზს., ლნტ.) /**ჭილეეძან** (ბქ.) /**ჭილეეიან** (ლზმ., ჩოლ.) < ქართ. ჭლეე-იან-ი „ჭლეე-ით დაავადებული“

ჭლიკ (ჩოლ.) „ფეხი“ < ქართ. ჭლიკ-ი „იგივეა, რაც ჩლიქი“, აჭარ. „ფეხის ნაწილი კოჭიდან მუხლამდის“

ჭობოსან [ი] (ჩოლ.) „შრომისმოყვარე გოგო“ *გადატ.* < ძვ. ქართ. ჭობოსანი-ი, ახ. ქართ. ჭობოსანი-ი „ხის სახეხი მსხვილკბილა ქლიბი“, მდრ. გურ. ჭიბოშანი-ი, იმერ. ჭირბოშანი-ი/ჭიპოსანი-ი

ჭობსან (ზზ.) /**ჭოფსანდ** (ბქ.) /**ჭოფსანდ**

(ლზმ., ჩოლ.) /**ჭობსან** (ლზმ.) „მსხვილი ქლიბი“ < ძვ. ქართ. ჭობოსანი-ი, ახ. ქართ. ჭობოსანი-ი „ხის სახეხი მსხვილკბილა ქლიბი“, მდრ. გურ. ჭიბოშანი-ი, იმერ. ჭირბოშანი-ი/ჭიპოსანი-ი

ჭოლეე (უზგ.) < ქართ. ჭოლეე-ი „მოკლე კეტი სასროლად; სათამაშო ჯოხი, – ჩილიკა“ (მდრ. ზს., ქს. **ტარხან**; ჩოლ. **ლუილა**)

ჭორ (ზს., ქს.) /**ჭუერ** (ჩოლ.) < ქართ. ჭორ-ი „მონაგონი, ტყუილი ამბავი; მიტემა-მოთქმა“ (მდრ. ზს., ლნტ. **ბაქ**, ლზმ., ჩოლ. **ბაქ**)

ჭორიკან (ზს., ქს.) < ქართ. ჭორიკანა „ჭორების მიტემელი და გამავრცელებელი“ (მდრ. ჩოლ. **მეცენგრინალ**)

ჭორიკნობ (ზს., ქს.) < ქართ. ჭორიკან-ობ-ა „ჭორების თქმა, გავრცელება, ჭორაობა“ (მდრ. ლზმ. **ლიციტანგრინალ**)

ჭოროხ (ჩოლ.) „მდინარე ზესხოში“ *ტოპ.* < ქართ. ჭოროხ-ი „მდინარისაგან შეყრილი ქვიშა“ (საბა)

ჭორფლ (ზს., ქს.) /**ჭორფელ** (ლზმ.) /**ჭორფილ** (ჩოლ.) < ქართ. ჭორფლ-ი „მოყავისფრო წვრილი წინწკლები სახეზე (ან ხელებზე), ჩვეულებრივ გაზაფხულზე უჩნდებათ“ (მდრ. ბზ. **მატყერბელ**, ბქ. **ნატყერბელ/ნატბელ**)

ჭორფლძან (ზს., ლნტ.) /**ჭორფლიან** (ლზმ., ჩოლ.) < ქართ. ჭორფლ-იან-ი „ჭორფლით დაწინწკლული, აჭრელებული; წინწკლებიანი“ (მდრ. ბზ. **მატყერბელძან**, ბქ. **ნატყერბელძან/ნატბელძან**)

ჭორხა საყდრალ (ლნტ.) „ნასაყდრალი (ზედმიწ. – ჭოროხ-ის) საყდრ-ები“ *ტოპ.* < ქართ. ჭოროხ-ი „მდინარისაგან შეყრილი ქვიშა“ და საყდარ-ი „საგანგებო შენობა, სადაც სრულდება მღვდელმსახურება (წირვა-ლოცვა), – ეკლესია, ტაძარი“

ჭონტო (ლშხ., ჩოლ.)/**ჭონტო** (ლნტ.) /**ჭონტა** (ჩოლ.) *ზოოლ.* < ქართ. (ლექს.) **ჭონტო/ჩონტო** „მოზრდილი წიწილა, – ვარია“

ჭრაქ (ზს., ლნტ.)/**ჭრაქ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. **ჭრაქ-ი** (< ფალ. *čirag*) „უშუშო გასანათებელი მოწყობილობა...“

ჭრიახ (ქს.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. (იმერ., გურ.) **ჭრიახ-ი** „იგივეა, რაც კრიახი, კაკანი“, იხ. ლი-**ჭრიახ-ე**

ჭუბერ (ბქ.) „სოფელი (ზედმიწ. – წაბლნარი)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) **ჭუბურ-ი** „წაბლი“

ჭუბრ-ულ-ა (ბქ.) „მდინარე სოფელ ჭუბერში (ზედმიწ. – წაბლნარი)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) **ჭუბურ-ი** „წაბლი“

ჭუც (ზხ.) *ზოოლ.* < ქართ. **ჭუც-ი** 1. „ინდაურის ნაშიერი“, 2. „იგივეა, რაც ჭუჭული“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ბუიტი**)

ჭუჭელონი (ლხმ.) „სამოვარი (ზედმიწ. – **ჭინჭრ-იან-ი**)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) **ჭუჭელონ-ი** „ადგილი, სადაც ბევრი ჭინჭარი ხარობს“

ჭუნირ/ჭუნირ (ზხ.) /**ჭინირ/ჭენირ** (ბქ.)/**ჭინურ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ჭიანჭირ/ჭიანირ/ჭინჭირ** (ლნტ.)/**ჭუნირ** (უშგ.) < ქართ. **ჭიანურ-ი** „ერთგვარი ხემიანი საკრავი“

ჭუადუბა (ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. მჭადა-სოკო „საჭმელი სოკო“, *ოკრ.*, იმერ., ლექს. **ჭადუა** „საჭმელი სოკო“, იმერ. **ჭადო/ჭადუა** „სოკოა ერთგვარი“, ზ.-აჭარ. **ჭადობა** „ერთგვარი სოკო“

ჭუაღ (ზს., ლნტ.)/**ჭუაღ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. **ჭვალ-ი** „მჩხვლეთავი ტკივილები გვერდში (ან მკერდში)“

ჭუბარტ (ზს., ლნტ.)/**ჭყუბარტ** (ზხ.) /**ჭუბარტ** (ლშხ., ჩოლ.)/**ჭყუბარტ** (ჩოლ.) /**ჭყუბარტლ** (უშგ.) < ქართ. **ჭვარტლ-ი** „არასრული წვის პროდუქტი შავი ფერ-

ფლის სახით“ (შდრ. ბზ. **გუნაჲ**, ბქ. **გუნა**)

ჭუეც/ჭოც (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ჭოც** (ლშხ.)/**ჭეც** (ლხმ.) „ჭოკი; ძელი, მორი“ < ქართ. (იმერ., გურ.) **ჭოც-ი** „გრძელი და წვრილი ჭოლოკი, ლატანი, კაკლის საბერტყე; გრძელი ჯოხი“

ჭყან (ბქ.)/**ჭყან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) **ჭყან-ი** „ხორცის ნახარში, ქონიანი წყალი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) **ჭყან-ი** *გადატ.* „სიყუათე, ყუათი“

ჭყეც (ლშხ.)/**ჭყეც** (ლშხ., ჩოლ.) „ტბორი, წყლიანი ადგილი“ < ქართ. **ჭყაპ-ი** „გამდნარი თოვლისაგან ან წვიმისაგან დაყენებული ტბორი“, შდრ. იმერ. **ჭყეპავს** „წუწავს“

ჭყერი (ზხ.)/**ჭყერი** (ბქ.)/**ჭყერ** (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. **ჭყორ-ი** „იგივეა, რაც ბაძგი“

ჭყიპარტ/ჭყიპარტ (ჩოლ.) „სუსტი, გამხდარი ბიჭი“ < ქართ. (გურ.) **ჭყიპარტა/ე-ი** „ჩვილი ბავშვი“

ჭყლაპ (ზხ.)/**ჭყუაპ** (ლნტ., ჩოლ., უშგ.) „თოვლჭყაპი“, შდრ. ჩოლ. **ჭყიპა** „თავსხმა წვიმა“ < ქართ. **ჭყვაპ-ი/ჭყაპ-ი** „გამდნარი თოვლისაგან ან წვიმისაგან დაყენებული ტბორი“ (შდრ. ბქ. **ჟღლაპ**)

ჭყონა (ლხმ.) „სამოვარი მთა (ზედმიწ. – მუხნარი)“ *ტოპ.* < ზან. (მეგრ.) **ჭყონ** „მუხა“

ჭყუბეზ/ჭ (ბქ.)/**ჭყუბე** (ჩოლ.) „თოვლის ბოლოს მობმული მოკლე ორთითა ჯოხი, რომელიც გამოიყენება ურემზე ან მარხილზე ტვირთის შესაკრავად“ < ქართ. (ლექს., რაჭ.) **ჭყევე** „კაუჭი, კაკვი“

ჭკრდგ-არ (ბქ.) „კარტები (ზედმიწ. – **ჭადრაკ-ებ-ი**)“ < ქართ. **ჭადრაკ-ი** (< ფალ. *čatrank*) „გონებრივი სპორტის ერთ-ერთი სახეობა...“

ჭკრელ (ზს., ქს.)/**ჭკრელ** (ჩხბ.) < ქართ. **ჭრელ-ი** 1. „ნაირფერადი“, 2. „სახეები, გამოყვანილი (ქსოვილზე) ან

ამოჭრილი და ამომწვარი (ხეზე...), – ნა-
ჭრელები, ჩუქურთმა“

ჭერელ-ჭერელ (ზს., ქს.) < ქართ.
ჭრელ-ჭრელ-ი „ფერად-ფერადი“

ჭერემ (ზზ.)/ჭერამ (ბქ., ქს.) „ჭრელა
(ძროხის სახელია)“ *ზოოლ.* < ქართ.
(ფშ., მთიულ.) ჭერემა „ვეფხვივით ჭრე-
ლი საქონელი, – ვეფანა, ტიგურა, ჭრო-
მახი (ქეგლი); ჭრელი ძროხა (ლ. კაიშა-
ური)

ჭერკკენ (ბქ.) „ყვირილი“ *ხმაბაძვ.* <
ზან. (მეგრ.) ჭკერკკინ-ი/ჭკირკკინ-
ი/ჭკირკკინ-უა „ჭრიალი, ჭრიჭინი; კრა-
ჭუნი, ჭრაჭა-ჭრუჭის ხმა“

ჭერკყენ (ზს.) *ხმაბაძვ.* < ზან. (მეგრ.)
ჭერკყინ-ი/ჭყირკყინ-ი/ჭყერკყინ-ი/ჭყი-
კყინ-ი „ჭიჭყინი“, იხ. ლი-**ჭერკყენ**-ი

ჭერკენ (ბქ., ლშხ.) *ხმაბაძვ.* < ზან.
(მეგრ.) ჭკკინ-ი/ჭკირკკინ-ი „ჭრიჭინი“,
იხ. ლი-**ჭერკენ**-ი

ხ

ხაბარდაი (ლშხ.) < ქართ. ხაბარდა (<
არაბ.-სპარს. **xabardar**) „იგივეა, რაც კრი-
ნოლინი“

ხაბაკ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხაბაკ-ი
„ბარგი“, შდრ. ლეჩხ., იმერ. ხიბაკ-ი

ხაბაკ-ხუბაკ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხა-
ბაკ-ხუბაკ-ი „ბარგიბარხანა“

ხაბაზ (ზზ.) < ქართ. ხაბაზ-ი „მეპურე“

ხაბიჯ (ზს.)/ხაბიჯ (ბქ.) *ანთრ.* < ოს.-
ალან. (?)

ხაბურზაჲ (ბქ., ლნტ.)/ხაბურზაკ
(ჩოლ.) < ქართ. (ლეჩხ., იმერ., გურ.),
ზან. (მეგრ.) ხაბურზაკ-ი, კახ. ყარფუზ-ი
(< თურქ. **karpuz** < სპარს. **xarbuze** „ნეს-
ვი“, შდრ. რუს. **Арбуз** „საზამთრო“,
შდრ. ასევე დასავლეთ საქართველოში
გავრცელებული ხაბურზაკის ფონეტი-
კური ვარიანტები: ხარბუზაკ-ი, ხაბუზ-
რაკ-ი და ჭან. კარპუზ-ი, იხ. ხარბუზ

ხაზან/ხაზანენ (ზზ., ლნტ.)/ხაზენ
(ბქ.)/ხაზენ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხაზე-
ინ-ი (< რუს. **Хозяин** < არაბ. **xazin**) „პატ-
რონი, მეპატრონე, ბატონი, მფლობელი
(მამაკაცი)“

ხაზეიკა (ზს., ქს.)/ხაზიადკა (ბქ.) <
ქართ. ხაზეიკა (< რუს. **Хозяйка**) „პატ-
რონი, მეპატრონე, მფლობელი (ქალი),
დიასახლისი...“

ხათრ (ზს., ლშხ.)/ხაირ (ბქ., ლნტ.) <
ქართ. ხათრ-ი (< არაბ.-სპარს. **xatir**) „პა-
ტივისცემა; თავაზი“ (შდრ. ბქ. **მალკაფ**)

ხათრძან (ზს., ლნტ.)/ხათრიან (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. ხათრ-იან-ი „მორიდებუ-
ლი, მოკრძალებული“ (შდრ. ბქ. **მალ-
კაფძან**)

ხალ (ზს., ქს.) < ქართ. ხალ-ი (< არაბ.
hāl) „წერტილივით ლაქა კანზე, ჩვეუ-
ლებრივ, ოდნავ ამოზურცული“

ხალამ (ლშხ., ჩოლ.) „პატარა ჭური“ <
ქართ. (იმერ., გურ., რაჭ., ლეჩხ.) ხალამ-ი
„იგივეა, რაც დერგი“, შდრ. ხალან-ი
„პირფართო ქოთან“ (საბა)

ხალას (უმგ.) < ქართ. ხალას-ი (< არაბ.
xalas) „ისეთი, რასაც სხვა არაფერი ურე-
ვია, – წმინდა (უპირატესად ლითონებ-
ზე ითქმის). || ნამდვილი, უტყუარი“

ხალაფორთ (ზს., ქს.)/ხლაფორთ
(ჩოლ.) < ქართ. ხლაფორთ-ი (< რუს.
хлопоты-იდან „საზრუნავი“) „წვალემა,
ჯახირი, გაწამაწია“ (შდრ. ჩოლ. ლი-
ტუაჟლ)

ხალახინ (ჩოლ.) „ტალავერი“ < ქართ.
(რაჭ., ლეჩხ.) ხალახინ-ი „დიდი, ზოგ-
ჯერ ტოტებიანი ხე, რომელზედაც ვაზს
უშვებენ“

ხალაზ (ზს., ლნტ.)/ხალაზ (ლშხ.,

ჩოლ.) < ქართ. ხალათ-ი (< თურქ. *xälät* < არაბ. *ḫilāt* „შესამოსელი“) „ლაბა-და“

ხალენ (ქს.) „სასულიერო პირთა სამოსელი“ რელიგ. < ძვ. ქართ. ხალენ-ი (< ებრ. (?) „მღვდელმთავართა და წინასწარმეტყველთა ტანისამოსის ზემოთ მოსასხამი“) „მატყლის უხეში ქსოვილი; ცხვრის ტყავის მოსასხამი“

ხალთა (ზზ.)/ხალთ (ბქ., უშგ.) < ქართ. (ლექს., რაჭ.) ხალთა „ტყავის ტომარა, – გუდა...“ (შდრ. უშგ., ჩოლ. ქნცი)

ხალის (ზს., ქს.) < ქართ. ხალის-ი (< არაბ. *xmlis*) „მონდომება, გაკეთების სურვილი; კარგი გუნება, მხიარული განწყობილება“

ხალისიან (ზს., ლნტ.)/ხალისიან (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ხალის-იან-ი (< ხალის-ი < არაბ. *xmlis*) „ხალისის მქონე, – დაუზარებელი, მონდომებული; მხიარული, გულღია“

ხალვა (ზს., ქს.) < ქართ. ხალვა/ჰალვა (< არაბ. *halvā* „ტკბილეულობა“) „ერთგვარი ტკბილეული; მზადდება შაქრისაგან და ნიგვზის, მზესუმზირასა და მისთ. დანაყილი გულისაგან“

ხალვათ (უშგ.) < ქართ. ხალვათ-ი (< არაბ. *xalvat*) 1. „ფართო, განიერი“, 2. „თავისუფალი, შეუზღუდავი, უდარდელი“, 3. ძვ. „იგივეა, რაც ხალვათობა“, 4. „განმარტოებული, გაცალკეებული (ადგილი)“

ხალხურ (ზს., ქს.) < ქართ. ხალხურ-ი „ხალხის დამახასიათებელი, ხალხის კუთვნილი, ხალხისაგან მომდინარე, – ხალხისა“ (შდრ. ზზ. ლეხალხ)

ხამ (ჩოლ.) „უხეში ქსოვილი“ < ქართ. ხამ-ი (< სპარს. *xam*) 1. „დაუმუშავებელი, გამოუყვანელი, მოუქნიელი“, 2. „ბამბის შეუღებავი ქსოვილი, შინ დართული (მსხვილი) ძაფისაგან. || ეგვე ქსოვილი,

რაიმე ფერად შეღებილი...“ (შდრ. ზს. ფახცი, ზზ. ფა[რ]ხსდი)

ხამშალა (ლშზ., ჩოლ.) „კანაფის ტილო“ < ქართ. (ლექს.) ხამშალა „მოუთელავი შალი“

ხანგარ (ზს.)/ხანგარ (ლშზ., ჩოლ.)/ხანგარ/ჰანგარ (ჩოლ.) „ხმალი, მახვილი, სატევარი“ < ქართ. ხანჯალ-ი (< სპარს. *xančal*) „ბრტყელი ორპირი წვეტიანი იარაღი, – სატევარი“, იხ. ხანჯარ

ხანიჯამ (ლშზ., ჩოლ.) „დრო და ჟამი“ < ქართ. ხან-ი (< ფალ. *hān*) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ჟამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“ და ჟამ-ი (< ფალ. *žam/zamān*) „დრო, ხანი; საათი“

ხანიჯამს (ლშზ., ჩოლ.) „დიდხანს; დრო და დრო (ზედმიწ. – ხან-[ს] და ჟამ-ს)“ ზმნის. < ქართ. ხან-ი (< ფალ. *hān*) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ჟამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“ და ჟამ-ი (< ფალ. *žam/zamān*) „დრო, ხანი; საათი“, შდრ. ძვ. ქართ. ხან-ჟამ-ის-ად „ხანგამოშვებით, დროდადრო“

ხანსარ (ზს., ჩოლ.)/ხამარ (ქს.)/ხანშარ (ჩოლ.) 1. ზზ. „ყინულის დიდი ნამსხვრევები“, 2. ბქ. „მყინვარი“, 3. ქს. „თრთვილი“ < ქართ. (ლექს.) ხამარ-ი „თოში, თრთვილი“, შდრ. ფშ. ხამურ-ი „ნესტიან ადგილზე მოდებული რამ ქაფივით“

ხანჯარ (ზს., ლნტ.)/ხანჯარ/ხანჯალ (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ხანჯალ-ი (< სპარს. *xančal*) „ბრტყელი ორპირი წვეტიანი იარაღი, – სატევარი“, იხ. ხანგარ

ხანჯარალობ (ზზ.) „შერკინება ხანჯლებით (ზედმიწ. – ხანჯალ-ობ-ა)“ < ქართ. ხანჯალ-ი (< სპარს. *xančal*) „ბრტყელი ორპირი წვეტიანი იარაღი, – სატევარი“

ხარა (ჩოლ.) „დიდი ზომის დოქი“ < ძვ. ქართ. ხარა, ახ. ქართ. ხარა-დოქი (<

სპარს. **xara**-დან) „დიდი დოქი ერთგვარი“

ხარაზ (ზს.)/**ხარაზ** (ლნტ., ჩოლ., ლხმ.)/**ხარეზ** (ლშხ., ჩოლ.) *რელიგ.* < ძვ. ქართ. ხარ-ეზ-ა „შუება, მხიარულება, განშუება, განცხრომა“, ახ. ქართ. „ქრისტიანული დღესასწაული“

ხარაზ (ზს., ლნტ.)/**ხარაზ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ხარაზ-ი (< სპარს. **xarrāz** < არაბ.) „წულა-ჩუსტების მკერავი“

ხარატ (ბქ.)/**ხარატ** (უშგ.) < ქართ. ხარატ-ი (< არაბ. **xarrat**) 1. „ოსტატი, რომელიც ჩარხზე ხისაგან ან ლითონისაგან ჩარხავს (ახარატებს) სხვადასხვა ნაკეთობას“, 2. „ხარატული, მოხარატებული ჩუქურთმა“

ხარბოზ (უშგ.) < ქართ. ხარბ-ოზ-ა „ხარბის თვისება, სიხარბე“ (შდრ. ბზ. **ლიშონაზ**, ბქ. **ლიშონალ**; ბზ. **ლითხამაზ**; ბქ. **ლიურცეფალ**), იხ. მა-ხარბ

ხარბუზ (ზს., ქს.)/**ხარბუზ** (ბქ.) *ბოტ.* < ქართ. (კახ.) ყარფუზ-ი (< თურქ. **karpuz** < სპარს. **xarbuze** „ნესვი“, შდრ. რუს. **Арбуз** „საზამთრო“, შდრ. ქან. კარპუზ-ი, იხ. **ხაბურხაზ**)

ხარდნულაი (ლშხ.) „ლობიოს ერთ-ერთი სახეობა“ *ბოტ.* < ქართ. (ლექს., იმერ.) ხარდან-ი (< სპარს.-თურქ. **xardan** „ვაზის სარი, ჭიგო“, იხ. **კარდან**)

ხარიკბილაი (ლშხ.) *ბოტ.* < ქართ. (იმერ.) ხარ-ის-კბილ-ა „ცხენისკბილა სოკო“

ხარიმ (ჩოლ.) „მაღალღეროიანი ხორბალი“ *ბოტ.* < ქართ. (აჭარ.) ხარმენ-ი [ჰური] „იგივეა, რაც ხორბლის ჯიში მა-ხა“

ხარტალ (ჩოლ.) < ქართ. ხარვალ-ი (< სპარს. **xarvar**) „მარცვლეულის საწყაო (ათკოდინი), – იგივეა, რაც ხარვარი“

ხარშუ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ხარჩუ**

(ლშხ.) „ხორცის ნახარში წვენი“ < ძვ. ქართ., ხევს., ქართლ., ქიზიყ. ხარ-შო/ხარჩო „ჰურის წვენიანი საჭამადი – წვრილად დაჭრილი და მოხარშული ხმელი პური, ხახვითა და კვერცხით შეზავებული“

ხარჯობ (ბზ., ქს.)/**ხარჯობ** (ბქ.) „პურობა, სადილობა, ვახშმობა (ზედმიწ. – ***ხარჯ-ობ-ა**)“ < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarç** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „ის, რაც იხარჯება, გასავალი, დანახარჯი; გადასახადი...“ (შდრ. ბზ. **ლიდმარაზ**, ბქ., ლნტ. **ლიდმარაზ**, ბქ. **ლიდარა/ელ**, ლშხ., ჩოლ. **ლიდმარაზ**)

ხასა (ზს., ქს.) < ქართ. ხასა (< არაბ. **xassa** „საყვარელი“) „ქალი, რომელიც ქორწინების გარეშე ცხოვრობს მამაკაცთან, – ხარჭა, საყვარელი“

ხასან (ბქ., ლნტ.)/**ასან** (ბქ.) *ანთრ.* < ქართ. ასან-ი (< ჰასან-ი < არაბ. **hassan** „კარგი“, „მშვენიერი“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ხატილადდებია (ლშხ.) „ფერხული (ზედმიწ. – **ხატ-ის-სა-დიდ-ებ-ელ-ი**)“ < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. **xat** „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“ და ძვ. ქართ. დიდ-ებ-ა „კურთხევა, ქება, ოსანა“, ახ. ქართ. „საგალობელი, ლოცვა, – სადიდებელი...“

ხატიშობ[ა] (ჩოლ.) „რელიგიური დღესასწაული (ზედმიწ. – ***ხატ-ის-ობ-ა**)“ *რელიგ.* < ქართ. ხატ-ობ-ა (< ხატ-ი < არაბ. **xat** „ხაზი; ნაწერი“) „ხატის დღე; დღეობა, ხატის დღესასწაული, – ჯვარობა“

ხატობ (ზს., ქს.) „ხატზე დაფიქვების რიტუალი“ *ეთნ.* < ქართ. ხატ-ობ-ა (< ხატ-ი < არაბ. **xat**) *რელიგ.* „ხატის დღე; დღეობა, ხატის დღესასწაული, – ჯვარობა“

ხაჟერდ (ზს., ქს.)/**ხაჟა** (უშგ.) <

ქართ. ხავერდ-ი „კარგ პირზე ხაოს მქონე ქსოვილი (ჩვეულებრივ, აბრეშუმისა). || ამ ქსოვილის ტანისამოსი“

ხაჟის (ზხ., ლშხ.)/**ხაჟიზ** (ბქ.)/**ხაჟს** (უშგ.) < ქართ. ხავს-ი (< ოს. *xos/xwasæ* „თივა, წამალი“) „ტანდაბალი უფესვო სპოროვანი მცენარე; იზრდება ტენიან ადგილებში, ხეებზე, ქვებზე და სხვ.“ (შდრ. ბზ., ქს. **ფანთქის**, ბქ. **ფუნთქიერ**; ბზ. **ფიმფო**)

ხაჟიწ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ხავიწ-ი „ფქვილი ერბოთ მგბარი“ (საბა); „ერბოში მოშუშული ფქვილი (ხმარობენ ქადის გულად...)“, შდრ. ბზ., ჩოლ. **ხეუწარ** „ქონიანი პური“

ხაფანგ (ლშხ., ჩოლ.)/**ხაფანდ**/**ხაფამდ** (ჩოლ.) < ქართ. ხაფანგ-ი „ცხოველთა დასაჭერი მოწყობილობა, – მახე“ (შდრ. ბზ. **ყაფლან**, ლშხ. **ყაფლან**, ბქ. **კაფლანდ**, ლხმ. **კაფთან**; ბზ. **ლაღლატარ**; უშგ. **ლაკუნდარ**)

ხახამ (ჩოლ.) „ახალი მერქანი“ < ქართ. (ხევს.) ხახამ-ი „ისეთი, რაც ადვილად იპობა“

ხაჯაროულ (ლშხ.) < ქართ. ხაჯალურ-ი „დასასჯელი იარაღი – საგანგებო გრძელი ჯაჭვი ყელზე შესაბამი რგოლითურთ“

ხაზ (ზხ., ლნტ.)/**ხაზ** (ლშხ., ჩოლ.) „ხაზი, სტრიქონი“ < ქართ. ხაზ-ი (< არაბ. *ḥaṭṭ*) 1. „ვიწრო ზოლი რისამე ზედაპირზე, – წირი“; 2. „რისამე (ან ვისიმე) განლაგება ერთ რიგად, ერთ მწკრივში...“

ხაზეინ (ლნტ.) < ქართ. ხაზეინ-ი (< არაბ. *xazin* რუს. ენის მეშვეობით) „მეპატრონე“

ხაზინა/ხაზინა (ბზ., ლნტ.) < ქართ. ხაზინა (< არაბ. *khazina/hazine/hazīna* „სალარო; საჭურჭლე“) „სალარო; სახელმწიფო ქონება...“

ხალიკ (ზხ.)/**ხალიკ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ხელიკ** (ბქ.)/**ხელკ** (ლნტ.) „ღორდი, ხრემი; ჭუჭყი“ < ქართ. (რაჭ.) ხალიკ-ი „წვრილი ქვა, ხურდა, ხიჭი“

ხალიჩა (ზხ., ლნტ.)/**ხალიჩა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ხალიჩა** (ჩოლ.) < ქართ. ხალიჩა (< სპარს. *qālīche*) „მომცრო ხალი“

ხალხ (ზხ., ლნტ.)/**ხალხ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**ხალ** (ლნტ.) < ქართ. ხალხ-ი (< თურქ. *xalq* < არაბ. სპარს.) 1. „ადამიანთა სიმრავლე, მრავალი ადამიანი ერთად, – ადამიანები“, 2. „მოსახლეობის ფართო მასა...“ (შდრ. ზს. **სუიმრა**, ლშხ. **სიმრა/სუმრა**; ზს. **კათ**; ლშხ. **დერ**)

ხამ (ზხ., ლნტ.)/**ხამ** (ლშხ., ჩოლ.) „ღორი“ < ადიღ. **ჴჴ** (შდრ. უბიხ. **ჴჴ**, აფხ. **ა-ჴა**, აბაზ. **ჴა**) „ღორი“

ხან (ზხ., ლნტ.)/**ხან** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ხან-ი (< ფალ. *hān*) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ჟამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“ (შდრ. ზს. **ჴონა**)

ხან ი დრეჴ (ბქ.) „დრო და ხანი“¹²³ < ქართ. ხან-ი (< ფალ. *hān*) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ჟამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“ და დრო „გარემომცველი სამყაროს განვითარების ობიექტური აღქმა; ისტორიული და ხილული პროცესების თანამიმდევრობის აღწერა საუკუნეებით, წლებით, დღეებით, საათებით“, 3. „გარკვეული მონაკვეთი საუკუნეების, წლების, დღეების, საათებისა და მისთანათა, როდესაც რამე ხდება, რაიმე პროცესი, მოვლენა მიმდინარეობს, – ხანი, ჟამი“

ხანდერ (ლხმ.) „დიდხანს“ *ჴმნის*. < ქართ. ხან-იერ „ხანგრძლივად, დიდხანს, მუდმივად“ < ქართ. ხან-ი (< ფალ. *hān*) 1. „დროის მონაკვეთი; დრო, ჟამი“, 2. „ადამიანის ასაკი, – ხნოვანება“

ხარბ (ზხ., ლნტ.)/**ხარბ** (ლშხ., ჩოლ.)

< ქართ. ხარბ-ი (< სპარს. **xarb**) „მეტად ბევრის მსურველი, – გაუმაძღარი“ (მდრ. ზს. [ტ]ორცფაჲ; ზს., ღნტ. თხაჲმან; უშგ. ჰალეჲმ/ა; უშგ. გობრანდჲ, გობლჲ), იხ. მოხარბ

ხარბიანობ (ღნტ.) < ქართ. ხარბ-იან-ობ-ა (< ხარბ-ი < სპარს. **xarb**) „შურიანობა“

ხარბაჲ (ზს., ღნტ.)/**ხარბიან** (ღმზ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ხარბ-იან-ი (< ხარბ-ი < სპარს. **xarb**) „შურიანი“ (მდრ. ბზ. თხაჲმან, უშგ. თხამიან; ზს. ტორცფაჲ; ჩოლ. ღორღოთიან)

ხარჯ (ზს., ღნტ.)/**ხარჯ** (ღმზ., ჩოლ., უშგ.) 1. „ხარჯი (საქმლისა)“, 2. „საგზალი“ < ქართ. ხარჯ-ი (< თურქ. **xarç** „გასავალი“ < არაბ.-სპარს.) „გასავალი, დანახარჯი; გადასახადი...“ (მდრ. ზს., ღნტ. ლეზუბ, ღმზ., ჩოლ. ლეზობ)

ხასიათ/ხასიათ (ზს., ღნტ.)/**ხასიათ** (ბქ.)/**ხასიათ** (ღმზ., ჩოლ.) < ქართ. ხასიათ-ი (< არაბ. **ḥāsiyyat** „თავისებურება, ხასიათი, განსაკუთრებულობა“) „ადამიანის ფსიქიკურ თვისებათა ერთობლიობა, – ზნე; ჩვეულება; გუნება...“

ხამ (ზს., ღნტ.)/**ხამ** (ღმზ., ჩოლ.) „ღორი“ ზოოლ. < ადიღ. ჳჳ (მდრ. უბიხ. ჳჳ, აფხაზ. а-ჳა, აბაზ. ჳა) „ღორი“

ხატ (ზს., ღნტ.)/**ხატ** (ღმზ., ჩოლ.)¹²⁴ რელიგ. < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. **ḫaṭ** „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“

ხატ ი ჯუჲარ (ბქ.)/**ხატ ი ჯუჲარ** (ღმზ.) რელიგ. < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. **ḫaṭ** „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“ და ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“

ხატ-ნახატ (ბქ.)/**ხატ-ნახატუნ** (ღნტ.)

„ხატეულობა“ რელიგ. < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. **ḫaṭ** „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“

ხატგნცხოველ (ბზ.) „ნაკომკარი ადგილი (ზედმიწ. – ხატ-ი ცხოველ-ი)“ ტოპ. < ქართ. ხატ-ი (< არაბ. **ḫaṭ** „ხაზი; ნაწერი“) „ღვთაების ან წმინდანის სურათი“ და ქართ. ცხოველ-ი „ცოცხალი, მაცოცხლებელი, ცხოველმყოფელი, ძლიერი“

ხაშმ (ზს.)/**ხაშმ** (ჩოლ., უშგ.) „ბინძური, უსუფთაო; ბილწი“ < ძვ. ქართ., ხევს., გურ., აჭარ. ხაშმ-ი „ციებ-ცხელეზა“, გადატ. „ღვარძლიანი, გესლიანი ადამიანი“ (მდრ. ბზ., ჩოლ. უტიდროზა; ბქ. შელე)

ხაშმირაჲ (უშგ.) „ბინძური, უსუფთაო; ბილწი“ < ძვ. ქართ., ხევს., გურ., აჭარ. ხაშმ-ი „ციებ-ცხელეზა“, გადატ. „ღვარძლიანი, გესლიანი ადამიანი“ (მდრ. ბზ., ჩოლ. უტიდროზა; ბქ. შელე)

ხახუ (ზს., ღნტ.)/**ხახუ** (ღმზ., ჩოლ., უშგ.) ბოტ. < ქართ. ხახვ-ი „ბოლქვიანი ბოსტნეული მცენარე შრომანისებრთა ოჯახისა“

ხაჯი (ზს., ღნტ.)/**ხაჯი** (ღმზ., ჩოლ.) ანთრ. < ქართ. ხაჯ-ი/ჰაჯ-ი (< არაბ. (?) „საპატიო ტიტული მუსლიმანისა, რომელმაც მექა მოილოცა; ამ ტიტულის მქონე პირი; პილიგრიმოზა“)

ხედ (ბზ.)/**ხედა** (ზს., ქს.)/**ხედი** (ბქ., ღმზ., ჩოლ.)/**ხადა** (უშგ.) „რომელი“ ნაცვ. < ადიღ. ხჳთ „ვინ“

ხელათ (ღნტ., ჩოლ.) ზმნის. < ქართ. ხელ-ად „მალე, უცებ, სწრაფად...“

ხელგობაჲ (ღმზ.) < ქართ. ხელ-გობ-ი „პატარა მრგვალი გობი“

ხელთათმან (ღმზ., ჩოლ.)/**ხელთათმარ** (უშგ.) < ქართ. ხელთათმან-ი „ნაქსოვი ან შეკერილი ხელზე ჩასაცმელი (ჩვეულებრივ, თითებიანი)“, მდრ. ბზ.

შიმიბერ, ბქ. შიმიბერ, ჩბხ. შემბერ; უშგ. ხემმარ

ხელიმზარ (ლშხ., ჩოლ.) „კიდური“ < ქართ. ხელ-ი და მზარ-ი „ზედა კიდურები“

ხელკაჲ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხელ-კავ-ი „ტანისამოსის ერთგვარი შესაკრავი, – დუგმა, ხრიკა (აკეთებდნენ სვანეთში)“ (ქეგლ)

ხელობ (ზს., ქს.)/**ხელობჲ** (ლნტ.) < ქართ. ხელ-ობ-ა „ისეთი პროფესია, რომელიც ხელის გაწაფვას მოითხოვს; საქმიანობა...“ (შდრ. ბქ. ლიმშიუ)

ხელფას (ზს., ქს.)/**ხელფჳს** (ზს., ლნტ.) < ქართ. ხელფას-ი „სამუშაო ძალის ფასი, შრომის ფასი“

ხელფასიან (ზს., ლნტ.)/**ხელფასიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხელფას-იან-ი „ვისაც ხელფასი ეძლევა“

ხელშემწყობ (ზს., ქს.)/**ხელიშემწყობ** (ჩოლ.) < ქართ. ხელ-ის-შე-მ-წყ-ობ-ი „ვინც (რაც) ხელს უწყობს ვისმე“ (შდრ. ზს. მუმარჯუი, ბზ. მუმარჯი/მუმურჯუი, ბქ., ლნტ. მემარჯუი, ლშხ., ჩოლ. მუმურჯი; ბქ. შიმი მესყი)

ხელწერილ¹ (ზს., ქს.) < ქართ. ხელ-წერილ-ი „ხელმოწერილი საბუთი რისამე მიღების შესახებ; წერილობითი პირობა“

ხელწერილ² (ბზ.) „ზღაპრის პერსონაჟი“ ანთრ. < ქართ. ხელ-წერილ-ი „ხელმოწერილი საბუთი რისამე მიღების შესახებ; წერილობითი პირობა“

ხელწიფ (ზს., ქს.)/**ხელიწიფ/ხელწიფხ** (ბზ.)/**ხენწიფხ[ე]/ხელწიფხე/ხელმწიფხე/ხენწიფე** (ბქ.)/**ხენწიფ** (ქს., უშგ.)/**ხემწიფ** (ქს., ლხმ.)/**ხელმწიფ** (ლნტ.)/**ხელწიფე** (ლხმ.) „მეფე, ხელმწიფე“ < ძვ. ქართ. კელ-მ-წიფ-ე-ფ, ახ. ქართ. ხელ-მ-წიფ-ე „სახელმწიფოს უმაღლესი გამგებელი, მპყრობელი (ჩვეულებრივ,

მემკვიდრეობითი)...“, შდრ. ზს. ფუსდ, ბზ., ლშხ. ფუსტუნ, ლნტ., ჩოლ. ფუსტ; ბზ. მესგუჯი

ხელწიფობ (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**კელწიფ** (უშგ.)/**ხენწიფხობ/ხელწიფხობ** (ბქ.)/**ხენწიფობ** (ქს.)/**ხელმწიფობ** (ლშხ., ლნტ.)/**ხელწიფობ/ხენწიფობ** (ლშხ.)/**ხელწიფობ** (ლნტ.)/**კელწიფ** (უშგ.)/**ხემწიფობ** (ლხმ.) < ძვ. ქართ. კელ-მ-წიფ-ობ-ა-ფ, ახ. ქართ. ხელ-მ-წიფ-ობ-ა „ხელმწიფედ ყოფნა, მეფობა“ (შდრ. ზს. ფუსდობ, ბზ., ლშხ. ფუსტუნობ, ლნტ., ჩოლ. ფუსტობ)

ხენწიფშერ (ლშხ.) „ხელმწიფისანი“ < ძვ. ქართ. კელ-მ-წიფ-ე-ფ, ახ. ქართ. ხელ-მ-წიფ-ე „სახელმწიფოს უმაღლესი გამგებელი, მპყრობელი (ჩვეულებრივ, მემკვიდრეობითი)...“

ხერგ (ზს.) < ქართ. ხერგ-ი „ადიდებული წყლის მოტანილი ხეები (ზოგჯერ ყინული, ქვები და სხვ.). || ერთ ადგილზე მოგროვილი წაქცეული ხეები (ტყეში)...“

ხერგილ (ზს., ჩოლ.) < ქართ. ხერგილ-ი 1. „მდინარის ან გზის გადამღობი, ჩახერგილი (ხეები, ლოდები, ყინული და სხვ.)“, 2. „ხეებით და სხვ. შეკრული ადგილი (მდინარეში, გზაზე და სხვ.)“

ხერსტაჲ (ბზ.)/**ხერსტაჲ** (უშგ.) < ქართ. ხევ-ის-თავ-ი „სოფლის (ხევის) მიერ არჩეული მოხელე“

ხერსტაჲობ (ბზ.) „ხევისთავის არჩევის ცერემონიალი (ზედმიწ. – ხევ-ის-თავ-ობ-ა)“ ეთნ. < ქართ. ხევ-ის-თავ-ი „სოფლის (ხევის) მიერ არჩეული მოხელე“

ხერხ (ზს., ქს.) < ქართ. ხერხ-ი „ხის (აგრეთვე ლითონის და სხვ.) საჭრელი, სახერხი იარაღი – ფოლადის დაკბილული ფირფიტა, ჩვეულებრივ, გრძე-

ლი (ზოგჯერ მრგვალიც)“

ხერხემალ (ზს., ქს.)/**ხერხემალ** (ზს., ლნტ.) < ქართ. ხერხემალ-ი „ჩონჩხის მთავარი ნაწილი – მალეებისაგან ასხმული ძვლოვანი ღერძი, რომელშიაც მოთავსებულია ზურგის ტვინი“

ხერხული (ქს.) „რიკულებიანი აივანი; დერეფანი“ < ქართ. ხერხული-ი „გახერხილი ხეებისაგან აშენებული (ბელელი...)“, შდრ. მესხ. ხალხამ-ი, მთიულ. ხირხვლა

ხეჟს (ზზ., ქს.) „საუზმე“ < ძვ. ქართ. ხეჟს-ი „მსუბუქი საჭმელი, პიურე, ფაფა“, ხეჟს-ი/ხეჟს-ი „მცირე რამ საჭმელი“ (საბა), შდრ. ბზ. **ლენცელ**, ბქ. **ნენცელ**

ხეჟსობ (ლშზ., ჩოლ.) „საუზმობა (ზედმიწ. – *ხეჟს-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ. ხეჟს-ი „მსუბუქი საჭმელი, პიურე, ფაფა“, ხეჟს-ი/ხეჟს-ი „მცირე რამ საჭმელი“ (საბა), შდრ. ბზ. **ლილენცლჰლ**, ბქ. **ლილენცლჰლ**, იხ. **ლი-ხეჟს-ჰლ**

ხიბალიან (ლშზ.) „კარგი, დიდებული“ < ქართ. ხიბალ-ი (< სპარს. **xabal**) 1. „ჯადო, გრძნება“, გადატ. „მომხიბვლელობა, მიმხიბველობა“, 2. „ემშაკი, კუდიანი კაცი“ (შდრ. ბზ. **განგალ**, ლშზ., ჩოლ. **განგალ**, ლნტ. **განგალ**; ბზ. **დჰდრლ**, ბქ. **დჰდრლ**, ლშზ., ჩოლ. **დადრლ**)

ხიბაკ (ლნტ.)/**ხიბაკ** (ჩოლ.) < ქართ. (გურ.) ხიბაკ-ი „ბარგი, ავეჯი, ნივთები“

ხიზ[ა] (ჩოლ.) „გრძელი და წვრილი ბაწარი, რომელსაც მშენებლობის დროს იყენებენ“ < ქართ. ხიზა/ხეზ-ი „მაფხე მომსხო ნართი (ჩვეულებრივ სელისა ან კანაფისა)“

ხიზან (ბზ., ლშზ.) < ქართ. ხიზან-ი (< სპარს. **xizan**) 1. „დროებით სხვას შეკედლებული პირი (მტრის შემოსევის ან ავადმყოფობის გავრცელების დროს და სხვ.)“, 2. „მემამულის მიწაზე მოსახლე თავისუფალი გლეხი, რომელიც გადა-

სახადს ყმის თანაბრად იხდიდა...“

ხილ (ზს., ქს.) < ძვ. ქართ., ზან. (მეგრ.) ხილ-ი „იგივეა, რაც ხეხილი“

ხილმზხილ (ზს.)/**ხილმზხილ** (ქს.) < ქართ. ხილ-ეულ-ი „სხვადასხვა ხილი“

ხილობ (ზს., ქს.) „ხილის მოსავლიანობა (ზედმიწ. – *ხილ-ობ-ა)“ < ძვ. ქართ., ზან. (მეგრ.) ხილ-ი „იგივეა, რაც ხეხილი“

ხილორა (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ხილ-ეულ-ი „სხვადასხვა ხილი“

ხიმე (ლნტ., ჩოლ.) „ჩახერგილი, უწესრიგოდ დაყრილი ხის ტოტები“ < ქართ. ხიმე 1. ძელის ღობე, 2. გადატ. ქანის ჩამონგრევისაგან დასაცავი ფენილი გვირაბის ჭერზე ან კედლებზე

ხირკ (ზს., ლნტ.)/**ხირკ** (ბქ., ლშზ., ჩოლ.) „ხრიკი, სარმა; ფანდი, ილეთი“ < ქართ. ხირკ-ი 1. „მორკინალთ ხელოვნება“ (საბა), 2. „გაიძვერული ხერხი რისამე მისაღწევად, – ოინი“

ხირკა (ბზ., ჩოლ.)/**ხირკა** (ლშზ.)/ხირკ/ხირკა (ლნტ.) < ზან. (მეგრ.) ხირკე (ხერკე) „ორშიმო; ხრიკა“, იხ. **ხრიკა**

ხიმტ (ზს., ქს.) < ქართ. ხიმტ-ი (< სპარს. **xišt**) „წვეტიანი სამკერებელი იარაღი, ჩვეულებრივ, თოფის ლულაზე ჩამოცმული“

ხირულ (ბზ.)/**ხირულ** (ბქ.)/**ხირულ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. მ-ხირ-ულ-ი „უაღრესად კარგ, ხალისიან გუნებაზე მყოფი“

ხლამ (ზს.)/**ხლამ** (ჩოლ.) „სიბინძურე“ < ქართ. ხლამ-ი < რუს. **Хлам** „ხარახურა, ნაყარწყარი, ძველძველი“ (შდრ. ბზ. **ხოლერება**, ბქ. **ხოლერება**)

ხმალაობ[ა] (ლნტ., ჩოლ.) „თამაშის ერთ-ერთი სახეობა“ < ქართ. ხმალაობა „იგივეა, რაც ხანჯლაობა“

ხმალ (ზს., ლნტ.)/**ხმალ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ხმალ-ი „ცალ პირზე ალესილი

თხელი ფოლადის იარაღი, გრძელი და წვერისკენ მოხრილი“

ხმალ-ხანჯალ/ხმალ-ხანჯარ (ზზ.) < ქართ. ხმალ-ხანჯალ-ი „ხმალი და ხანჯალი“

ხმელ (ქს.)¹²⁵ < ქართ. ხმელ-ი „სისველეს მოკლებული, – მშრალი, გამხმარი...“ (მდრ. ზს., ქს. ფერი)

ხმელეთ (ზს., ქს.)/**ხმელა** (ზზ.)/**ხმელეთ** (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/**ხმელად** (ქს.)/**ხმელათ** (ლშზ.)/**ხმელეთ** (უშგ.) < ქართ. ხმელეთ-ი „მიწა (ზღვის საპირისპიროდ)“, მდრ. ზს., ქს. გიმ; ზს., ლნტ. კადარ

ხოგუიან (ლნტ., ჩოლ.) „შედარებით გვიან (ზედმიწ. – *მო-გვიან-ო-დ)“ *ზმნის*. < ქართ. მო-გვიან-ებ-ით „ცოტა გვიან“, იხ. **გუიანდ**

ხოდაბლა (ბქ., ჩოლ.)/**ხონდაბლა** (ლშზ., ჩოლ.) „შედარებით დაბალი (ზედმიწ. – უ-დაბლ-ეს-ი)“ < ქართ. დაბალ-ი „მცირე სიმაღლისა, სიმაღლეში მცირე ზომისა...“

ხოკორა (ზზ.)/**ხოკორა** (ლშზ., ჩოლ.)/**ხოკორა/ხოკერი** (უშგ.) 1. ზზ. „მწარე კვახის (აყიროს) ჭურჭელი“, 2. უშგ. „არყის ქერქის ჭურჭელი ხაჭოსათვის“ < ქართ. (ლექს.) ხოკორა, ლექს., იმერ. ხოკერა „გოგრა ერთგვარი“, „სქელკანიანი გოგრა“, თუშ., ფშ., ხევს., მთიულ., გუ-დამყრ., ზ. აჭარ. ხოკერ-ი „ხის ქერქის ჭურჭელი“

ხოლერა (ბქ.) < ქართ. ხოლერა (< ბერძ. *cholera, cholē*-დან „ნალველი“) „მწვავე გადამდები სნეულება, – ქოლერა“, იხ. **ხორიელა**

ხოლოთ (ლნტ.) *ზმნის*. < ქართ. მხოლოდ „მარტო“ (მდრ. ზს., ქს. გარ)

ხონძურა (ზს., ქს.) „იშვიათად (ზედმიწ. – უ-ძვირ-ეს-ი)“ < ქართ. ძვირ-ი (< ვალ. *zür*) „სიცრუე, ტყუილი, სიავე“

ხონძურამდ (ზს., ლნტ.)/**ხონძურამდ** (ლშზ., ჩოლ.) „იშვიათად (ზედმიწ. – *უ-ძვირ-ეს-ად)“ *ზმნის*. < ქართ. ძვირ-ი (< ვალ. *zür*) „სიცრუე, ტყუილი, სიავე“

ხორგ (ზს., ქს.) „კასრი; საწნახელი“ < ქართ. (რაჭ., ლექს.) ხორგო „დიდი საწნახელი“

ხორდემ (ჩოლ.) „შემის მცირე ხორა“ < ქართ. (ლექს.) ხორდომ-ი „დაწყობილი შემა ან სხვა საგნები; უსწორმასწოროდ თავმოყრილი საგნები ერთ ადგილზე“ (მდრ. ზზ. ჯრჟ, ბქ., ლშზ. ჯრჟ; ზზ. ჰინკარ)

ხორეუ (ზს.)/**ხორაუ** (ლშზ., ჩოლ.)/**ხორაუ** (ლნტ., უშგ.) „გროვა, ხორა; კრებული“ < ქართ. ხროვა, მდრ. ხორა „შემის ზვინი (საბა), – ერთად დაწყობილი შემა, სამენი მასალა და მისთ.“ (მდრ. ჩოლ. **ხორდემ**)

ხორიელა (ზზ.)/**ხორიელა** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ხორველა (< ბერძ. *cholera, cholē*-დან „ნალველი“) „მწვავე გადამდები სნეულება, – ქოლერა“

ხორცმეტ (ზს., ქს.)/**ჯორცმეტ** (უშგ.) < ქართ. ხორცმეტ-ი „ხორცოვანი ამონაზარდი (ზოგჯერ ავადმყოფური) ადამიანის ან ცხოველის სხეულზე“ (მდრ. ლხმ. **ჯორცმეტ** „საქონლის შიგნეულის რომელიღაც ყველაზე ცუდი ნაწილი“), მდრ. ზს., ლნტ. **ბჯჯუ**, ლშზ., ჩოლ. **ბჯჯუ**)

ხ-ო-დრიბ-ა (ბქ., ლშზ., ჩოლ.) „შედარებით ღარიბი“ < ქართ. უ-ღარიბ-ეს-ი (< ღარიბ-ი < სპარს. *qarib* „უცხოელი, უთვისტომო“ < არაბ. *ḡarīb* 1. „უცხო, უცხოელი, გარეშე, უცნობი“, 2. „უცნაური, არაჩვეულებრივი, გასაოცარი“) „მეტის მეტად ღარიბი, უკიდურესად ღარიბი“

ხოხოზ (ზს., ლშზ.)/**ჯოხოზ** (ზზ.)/**ხოხოზ** (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ხოხოზ-ი „ქათამზე მომცრო გარეული ფრინვე-“

ლი“ (შდრ. უშგ. **დახოხო**)

ხოხროტ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) ხორხო-
ტა „ყელი, ხახა, ხორხი; ყანყრატო“, იხ.
ხგრხგენტ

ხორაგ (ზხ.) < ქართ. ხორაგ-ი (<
სპარს. **xorak**) „სურსათ-სანოვარე; საჭმე-
ლი“ (შდრ. ზხ. **მალტუნ**, ბქ. **მალტან**,
ლშხ., ჩოლ. **მალტუნ**)

ხრამ (ზხ.)/ხრამ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) <
ქართ. ხრამ-ი „კლდიანი ღრმა ხევი“ (სა-
ბა), „ღრანტე“ (შდრ. ზხ. **ფაქრატუნ**, ქს.
ფაქრატან/ფაქრეტან/ფრექ; ზხ. **ბღე**,
უშგ. **ბღეჰ**)

ხრემ (ზხ., ქს.) < ქართ. ხრემ-ი
„მსხვილი ქვიშა“ (შდრ. ზხ. **ფიტის**; ზხ.
ხალიკ, ლშხ., ჩოლ. **ხალიკ**, ლნტ.
ხელჰე; უშგ. **გუბ**)

ხრიკა (ლშხ.)/კრიკ (უშგ.) < ქართ.
(იმერ., ლეჩხ.) ხრიკა „მწარე კვახი გუ-
ლამოდებული და ჯოხზე წამოგებული
წყლის ან ღვინის ამოსაღები (ქვევრი-
დან)“, იხ. **ხირკა**

ხრტილ (ზხ., ქს.) < ქართ. ხრტილ-ი
„შემაერთებელი ქსოვილის ერთ-ერთი
სახეობა (მოქნილი და მკვრივი), – კაკ-
ნატელა“ (შდრ. ზხ. **ფხგტგნოლ**, ბქ.
ფხგტგნილ; ზხ. **ფხატლანჯ**)

ხუკუ (ლშხ., ჩოლ.) „უმწეო, ბეჩავი“ <
ქართ. (ლეჩხ.) ხუკ-ი „საჰყარი, და-
ვრდომილი“ (შდრ. ბქ. **ჟინცბარილ**)

ხულ (ზხ., ქს.) **ბოტ.** < ქართ. ხულ-ი
„ძირნაყოფა ბოსტნეული მცენარე; იხ-
მარება როგორც მხალეული და საქონ-
ლის საკვები“

ხულუგუ (ზხ., ლშხ., ჩოლ.)/ხულუგ
(ქს.) **ბოტ.** < ქართ. (ლეჩხ., რაჭ.) ხულუნ-
გო „რბილი ხორბლის უფხო ჯიშების
სახელწოდება რაჭასა და ლეჩხუმში“,
ხულუგო/ხულუგ (< ადილ. **ჰალ'გლ** „პუ-
რი“, **ჰალ'გუ** „ფეტვის ბურღულის, ერ-
ბოსა და შაქრისაგან გამომცხვარი ტკბი-

ლეული“, შდრ. ყაბარდ. **ჰალ'გუ** „ღვე-
ზელი“, **ჰალ'გუ** „მჭადი“) „უფხო პური“

ხუმარა (ლნტ.) < ქართ. ხუმარა „ენა-
მოსწრებული, ოხუნჯი, მასხარა“ (შდრ.
ზხ. **ლაგცინ**; ბქ. **ლაყვიშ**)

ხუმრიან (ლშხ., ჩოლ.) **ზედმიწ.** –
***ხუმარ-იან**-ი < ქართ. ხუმარა „ენამოს-
წრებული, ოხუნჯი, მასხარა“ (შდრ. ზხ.
ლაგცინ; ბქ. **ლაყვიშ**)

ხუმრობ (ლშხ.) < ქართ. ხუმრ-ობ-ა
„ენამახვილობა მსმენელთა გასამხიარ-
ულეობად; ოხუნჯობა“ (ზხ. **ლილ-**
გაცალ; ზხ. **ლიცგენალ**, ბქ. **ლიცგენალ**;
ზხ. **ლიჯღაჟ**; ზხ. **ლილჰკე/ლილეჰკე**)

ხურდა (ზხ., ქს.) < ქართ. ხურდა (<
სპარს. **xorde** „წვრილი, მცირე, ნამცეცი“)

ხურმა (ზხ., ქს.)/ხუმლა (ლნტ., ჩოლ.)
ბოტ. < ქართ. ხურმა „ხეხილი აბანოზი-
სებრთა ოჯახისა“, იმერ., გურ., ლეჩხ.
ხუმლა

ხურჯინ (ზხ., ლნტ., ჩოლ.)/ხურჯუნ
(ლშხ.) < ქართ. ხურჯინ-ი (< სპარს.
xurjin) „ორთველიანი ნაქსოვი აბგა
მხარზე გადასაკიდებელი ან ცხენის
უნაგირის ტახტაზე ჩასაკვრელი, ჩვეუ-
ლებრივ სურსათ-სანოვარის საზიდად“

ხუხუბა (ჩოლ.) „ხის პატარა კოლო-
ფი, რომელშიც საბუთებს ინახავდნენ“
< ქართ. (ლეჩხ.) ხუხუბა 1. „შუაზე
გადაჭრილი დოქი“, 2. „დაბალი ადამი-
ანი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ხუხუბ-ი „ღრმა
თეფში“

ხუათე (ზხ., ჩოლ.) 1. ზხ. „ძლიერი
ოფლი“, 2. ბქ. „ძლიერი წვიმა, თქეში“ <
ქართ. ხუათე-ი/ხვიათე-ი „წურწურით
მომდინარე ოფლი“

ხუანთქარ (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)
1. „ზღაპრის პერსონაჟი“, 2. „საკუთარი
სახელი“ < ქართ. ხვანთქარ-ი (< სპარს.
xodavandgar „მბრძანებელი“) „ოსმალე-
თის მეფე, სულთანი, – იგივეა, რაც

ხოთქარი“

ხტარამზე (ბქ.) ანთრ. < ქართ. ხვარამზე (< სპარს. (?) „მზისა/მზიანი“) „ქალის საკუთარი სახელი“¹²⁶

ხტატ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხვავ-ი „ხორბლის, სიმინდის ტაროების და მისთ. გროვა“ (შდრ. ბზ. ლამშუნ)

ხტარც (ზს.)/ხტარც (ბზ.)/ხტარბ (ლშხ.)/ხტარბ (ლნტ.)/ხტარს (უშგ., ჩოლ.) „მუნი, ქეცი“ < ზან. (მეგრ.) ხვარცა „მუნი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. მახერა, ბქ. მახერა)

ხტაშინ (უშგ.) < ქართ. ხვაშიად-ი (< სპარს. *xuašīād*) „ტკბილსახსოვარი; საიდუმლო, გულისნადები“ (შდრ. უშგ. ჰომ)

ხტაღმი (ბზ.)/ხტაღმი (ბქ.)/ხტაღმი (ჩზხ.) „ხველებისა და ყელის დაავადების დროს სალოცავი ღმერთი“ < ქართ. (ლეჩხ.) ხვამლ-ი „ხვამლის ეკლესია ლეჩხუმში, ხვამლის სალოცავი“

ხტაღმოზ (ბზ.)/ხტაღმოზ (ბქ.)/ხტაღმოზ (ჩზხ.) „ყელის ტკივილისა და ხველების საწინააღმდეგო დღეობა“ რელიგ. < ქართ. (ლეჩხ.) ხვამლოზ-ა „საკულტო დღეობა 18 ივლისს“

ხტაჲ (ბზ.)/ხტაჲ (ბქ., ლნტ.)/ხტაჲ (ლშხ., ჩოლ.) „ბევრი, მრავალი“ < ადიღ. ზაჲ „ბლომად, საკმარისად, უხვად“, ქართ. ხვავ-ი „ხორბლის, სიმინდის ტაროების და მისთ. გროვა“ (შდრ. ბზ. ჟობაშ, ბქ. ობაშ; ზს. მასარდ)

ხტერგ (ჩოლ.) < ქართ. (რაჭ.) ხერგ-ი „გაუსხეპავი მსხვილი შეშებისაგან გაკეთებული ღობე“

ხტეწ (ბქ.)/ხტეწ (უშგ.) < ქართ. ხვეწ-ი 1. „ხის ჭურჭლის სათლელი (გულის ამოსაღები და სხვ.) იარაღი“, 2. „რკინის თხელპირიანი სატეხი“, 3. „იგივეა, რაც სახვეწი“

ხტისასტარ (ბზ.) ანთრ. < ქართ.

ხვთისავარ-ი „მამაკაცის საკუთარი სახელი, – იგივეა, რაც ღვთისავარი“

ხტითო (ლშხ.)/ხტით (ჩოლ.) < ქართ. ხვითო „ნატურის თვალი, რომელსაც თითქოს გველი ინახავს და ზოგჯერ ათამამებს“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ხვითო „ჯადო; ჯადოსნური ფრინველი“, „ხვით-ორ-ი „ნაყოფიერი ადგილი“

ხტითქ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ხვითქ-ი „წურწურით მომდინარე ოფლი“

ხტიმრა (ბქ.) < ქართ. ხვიმირა (/ხვიმირ-ი) „წისქვილის ქვის ზემოთ დაკიდებული ძირვიწრო ფიცრის ყუთი, საიდანაც მარცვლეული კრიჭაში ჩადის, – იგივეა, რაც ხვიმირი“

ხტირ (ზს., ქს.) < ქართ. (ლეჩხ.) ხვირა „ხვადი (კატა)“

ხტიხტინ (ლშხ., ჩოლ.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. ხვიხვინ-ი „ჭიხვინი“ (შდრ. ზს. ლითერტენი; ბქ. ლიჭერქენი/ჭერქენ)

ხტრელ (ქს.) < ქართ. ხვრელ-ი „ნახვრეტი“ (შდრ. ზს., ქს. ჯურუ)

ხენწერა (ბზ.)/ხენწერ (ბქ.) „სერი, საქონლის გამოსაცნობად ყურზე შეჭრილი ნიშანი“ < ზან. (მეგრ.) ხინწირა /ხენწერა/ხენწრა (< აფხაზ. *a-xnapá* „სერი საქონლის ყურზე“) „ცხვარ-თხის სერის ერთ-ერთი სახეობა (ყურზე), – ნიშანი, დაღი, სერი“; ხენწერ-უა „ნიშნის დასმა საქონელზე (ცხენზე)“, შდრ. მეგრ. ჩხოტი, კაკი, სირი, ხვირი...

ხერტი-პერტი (ბქ.) „ძველმანი“ < ადიღ. ჰათჯეთ „ხარახურა, ძველმანი“ (შდრ. ზს. ნამქიჩუწ; ბქ. ჩანთხალ, ლშხ. ჩანთხარ, ლნტ. ჩანთხარ)

ხერტენ (ზს., ქს.) *ხმაბაძვ.* < ქართ. ხროტინ-ი „სუნთქვაშეკრულის ხრიალი“, იხ. ლი-ხერტენ-ი

ხერხენტ/ხეხინტ (ლნტ.)/ხეხინტ (ლშხ., ჩოლ.) „ხორხი, ყრონტი, ყანყრა-

ტო, სასუნთქი მილი“ < ზან. (მეგრ.)
ხირხიტა/ხორხიტა/ხორხონტა „ყელი,

ხახა, ხორხი; ყანყრატო“, იხ. **ხოხროტ**

3

გალსტუნ (უშგ.) < ძვ. ქართ. კელ-ოს-
ან-ი „თანამდებობის პატრონი“, ახ.
ქართ. ხელოსან-ი „რაიმე ხელობის
მცოდნე“

გამშა (ზს., ლშხ., ჩოლ.) /**გამაშა**
(ლნტ.) „ძალა, ღონე“ < ადილ. **გარგნ**
„ძლიერება, სიმძლავრე“

გარდან (ზს., ქს.)/**გადდან** (ჩოლ.) <
ქართ. (ლექს., რაჭ., იმერ.) ხარდან-ი (<
სპარს.-თურქ. **xardan**) „ვაზის სარი, ჭი-
გო“, იხ. **ხარდნულაჲ**

კად (ზს., ლნტ.)/**კად** (ლშხ., ჩოლ.)
„მუცელი“ < ადილ. **ჰადნ** (შდრ. ყაზარდ.
ჰადნ) „მიცვალებული; გვამი“

კარზილ (ზს.)/**ხარზილ** (ბზ.)/**ხარ-
ძილ/ხარძირ** (ლშხ., ჩოლ.)/**კარძილ**
/ხარძილ (ლნტ.)/**კარზილა** (ლხმ.), შდრ.
უშგ. **ქარსინ ბოტ.** < ქართ. ხარ-ის-ძირ-ა
„მრავალწლიანი ბალახოვანი მცენარე
ბაიასებრთა ოჯახისა“

კელტარ (ზს., ლნტ.)/**კელტარ** (ლშხ.,
ჩოლ.) „მქსოველი“ < ქართ. (ქართლ.)
ხელ-ტარ-ი „ძაფის დასამახავი თითის-
ტარი“, შდრ. ჯავახ. ხერტალ-ი (შდრ.
ზს., ლნტ. **მეჯიშ**, ბქ., ლშხ., ჩოლ.
მეჯში)

კელტუნ (ზს., ლნტ.)/**კელოტუნ/ხე-
ლოტუნ** (ბქ.)/**კელტან/ხელტან** (ქს.)
/კალტუნ/კალტან/კალტუნ
(უშგ.)/**კელტან/ხელტან** (ლხმ.) „ხელო-
სანი, ოსტატი, კალატოზ-ი, ხურო,
დურგალი“ < ძვ. ქართ. კელ-ოვან-
ი/კელ-ოან-ი „ხელოსანი, ოსტატი“, ახ.
ქართ. ხელ-ოვან-ი 1. „ხელოვნების მუ-
შაკი, ხელოვნების რომელიმე დარგის
წარმომადგენელი“, 2. „თავისი ხელო-

ბის, თავისი საქმის ზედმიწევნით
მცოდნე, – დახელოვნებული“

კერც (ზს., ქს.) „მოხერხებულობა“ <
ძვ. ქართ. კერც-ი „ხერხი, მიხვედრი-
ლობა“, ახ. ქართ. ხერხ-ი „ფანდი, ილე-
თი; მოხერხება, ეშმაკობა...“ (შდრ. ზს.,
ლნტ. **კაფ**)

კერციან (ზს., ლნტ.)/**კერციან** (ლშხ.,
ჩოლ.) „მოხერხებული (ზედმიწ. –
ხერხ-იან-ი)“ < ძვ. ქართ. კერც-ი „ხერხი,
მიხვედრილობა“, ახ. ქართ. ხერხ-ი
„ფანდი, ილეთი; მოხერხება, ეშმაკო-
ბა...“ (შდრ. ბზ. **ისკ**; ზს., ლნტ. **ქამქეთ**,
ლშხ. **ქამქეთ**)

კეუ/ხეუ (ზს., ქს.) < ძვ. ქართ. კევ-ი
„მხარე, კუთხე“, ახ. ქართ. ხევ-ი
1. „მდინარის ღრმა კალაპოტი (მთებ-
ში)“, 2. „პატარა მდინარე მთებს შუა“,
3. „ადმინისტრაციული ერთეულის აღ-
მნიშვნელი ტერმინი ძველ საქართვე-
ლოში“

კეუობ/კეობ (ზს., ქს.)/**ხე[უ]ობ** (ბზ.)
„გაერთიანება ხევისა (ზედმიწ. – ***ხე-
ობ-ა**)“ < ქართ. ხევ-ი „ადმინისტრაციუ-
ლი ერთეულის აღმნიშვნელი ტერმინი
ძველ საქართველოში“

კეც (ზს., ქს.) „დევე; ნადირი“ < ძვ.
ქართ. მკეც-ი „პირუტყვი“, ახ. ქართ.
მხეც-ი „გარეული მტაცებელი ცხოვე-
ლი, – ნადირი“

კისმანდ/კეცმანდ (ბზ.) /**კისმანდ**
(ლშხ.) „თავსაფარი, ხილაბანდი; თავზე
წამოსაკრავი გრძელი და ვიწრო ნაჭე-
რი“ < ძვ. ქართ. კელ-ს მანდ-ილ-ი, ახ.
ქართ. ხელ-მანდილ-ი (ხელ-ის-მან-
დილ-ი), შდრ., ასევე, კელ-მენდილ-ი

„ხელმანდილი, ცხვირსახოცი, ხელსახოცი“

ჴმელ/ჴმელეთ (ბზ.) < ძვ. ქართ. ჴმელ-ი „ხმელეთი, ჴვეყანა“ (შდრ. ზს., ქს. გიმ)

ჴსნილ (ზს.)/**ჴსნილ** (ლშზ., ჩოლ.)/**ჴსინ** (ჩოლ.) რელიგ. < ქართ. ხსნილ-ი „დრო, როცა ნებადართულია ცხოველური საკვების (ხორცის, კვერცხის, რძის...) ჴამა“

ჴტალმანდ (ზს., ლნტ.)/**ჴტალმანდ** /**ხომალდ** (ლშზ.)/**ხომალდ** (ლნტ.)/**ჴტალმანდ/ჴტალბანდ**

(უშგ.)/**ხტალმანდ** (ლზმ.) < ახ. ქართ. ხომალდ-ი (< თურქ. xumald) „დიდი საზღვაო გემი“, ძვ. ქართ. ჴუამალდ-ი „ნავი, ხომალდი“, ჴვამალდ-ი/ჴუმალდ-ი „მომცრო ნავი, მომცრო ხომალდი“ (საბა)

ჴურელ (ლნტ.)/**ხურელ** (ჩოლ.) < ძვ. ქართ. ჴურელ-ი/ჴვრელ-ი „გველისა და მისთანათასორო“ და ახ. ქართ. ხვრელ-ი 1. „ნახვრეტი, ხვრეტი“, 2. „ვიწრო და გრძელი სორო“, 3. „ვიწრო გვირაბი“ (შდრ. ბქ. ჴურუ)

ჯ

ჯაბ (ჩოლ.) „ცხენის ჩონჩორიკი“ < ქართ. (იმერ.) ჴაბუნაკ-ი „იგივეა, რაც ნეხვი“

ჯაგლაგ (ზს., ლნტ.)/**ჯაგლაგ** (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ჴაგლაგ-ი „ძალიან გამხდარი, უხეირო (ცხენი)“, შდრ. ბზ. **გაბრზ**

ჯაზაირ (ლშზ., უშგ.)/**ჯაზაიდ** (უშგ.)/**ჯაზა** (ჩზზ.) „კაჴიანი თოფის ერთ-ერთი სახეობა“ < ქართ. (ლექზ., ფშ.) ჴაზაირ-ი/ჯაზეირ-ი (< არაბ. **ǧazair**) „ძველებური პირფართო და გრძელი თოფი“

ჯალ (ბზ.)/**ჯალ** (ბქ.)/**ჯელ** (ბქ., ლშზ.) 1. „მძევალი (მაგ., ქათმის საბუდარში ჩატოვებული კვერცხი“, 2. „სატყუარა, ნადირის მისატყუებელი“ < ჴან. (მეგრ.) ჴალ-ი/ჯა-ი/ჯაალ-ი „მძევალი; კვერცხი, რომელსაც ტოვებენ საბუდარში“

ჯალაურ (ჩოლ.) „საკაცე“ < ქართ. (ლექზ., იმერ.) ჴალავერ-ი „იგივეა, რაც ჴალამბარი“, შდრ. გურ. ჴალამბერ-ი, აჴარ. ჴალამბარ-ი და ჴან. (მეგრ.) ჴალაბერ-ი/ჯალავერ-ი; ლექზ., იმერ. ჴალავერ-ი, იხ. **ჯალგმზარ/ჯალგმზარ**

ჯალზ (ზს., ლნტ.)/**ჯალაბ** (ლშზ.,

ჩოლ.) < ქართ. ჴალაბ-ი (< სპარს. **ǧalab**) „ოჯახი, ოჯახის წევრები, – სახლეული“

ჯალგმზარ/ჯალგმზარ/ჯალგმზარ (ბქ.)/**ჯულუმზურ** (ლშზ.)/**ჯალამზარ** (ლნტ.)/**ჯულუმზირ** (უშგ.)/**ჯალამზირ** (ჩოლ.) „საკაცე“ < ქართ. (გურ.) ჴალამბერ-ი, აჴარ. ჴალამბარ-ი „ორი გრძელი ძელი, ხის ტოტებით შეერთებული, რომელსაც იყენებენ რისამე გადასაზიდად ან საკაცედ“, შდრ. ქიზიყ. ჴალაბდარ-ი „ჯვარედინად გადამბული ორი ხე, რომლებსაც სახლის სათავეს შეუყენებენ, რომ არ ჩატყდეს“, ლექზ., იმერ. ჴალავერ-ი და ჴან. (მეგრ.) ჴალაბერ-ი/ჯალავერ-ი, იხ. **ჯალაურ**

ჯალხანაი (ლშზ., ჩოლ.) 1. ლშზ., ჩოლ. „უბედურება“, 2. ჩოლ. „სიძალადიდან გადასავარდნი“ < ქართ. ჴალხანა „იგივეა, რაც ჴანდაბა“, შდრ. იმერ. ჴარ-ხან-ა „ჯოჯოხეთი“ (შდრ. ბზ. **ქალაშყად**, ბქ. **ქალაშყად**)

ჯამაგირ (ზს., ლნტ.)/**ჯამაგირ** (ზს., ქს.)/**ჯამაგერ** (ბქ.)/**ჯამაგირ** (ლშზ., ჩოლ.)/**ჯამაგირ** (უშგ.) < ქართ. ჴამაგირ-ი (<

სპარს. *šamagir*) „იგივეა, რაც ხელფასი“

ჯამბადრერ (ბქ.) /**ჯამბადრუმუ** (ჩოლ.) „ძირს ჯდომით, ფეხმორთხმით“ *ზმნის*. < ქართ. ჯამბაზ-ურ-ად (?) (< სპარს. *žanbāz*) 1. „თოკზე მოსიარულე, – მუშაითი“, 2. „ცირკის მსახიობი, – მასხარა, ხუმარა“

ჯან (ლშხ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ჯანი (< სპარს. *žan*) „ლონე, ძალა“

ჯანგარ/ჟანგარ/განჯარ (ბზ.)/**განჯუ-ძან** (ბქ.)/**განჯარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**განჯარ** (ლნტ.)/**განჯუტარ** (ლხმ.) < ქართ. ჟანგიანი-ი (< ჟანგი-ი < სპარს. *žang*) „ჟანგით დაფარული, ჟანგმოკიდებული“ (მდრ. გურ. *ჯ/ჟანგარა-ი* „ჟანგი“, ლეჩხ., გურ. *ჯანგარა* „ჟანგის მონადები“)

ჯანგულ (ლნტ., ჩოლ.) < ქართ. ჯარგვალ-ი „მრგვალი, გაუთლელი ხეები-საგან აშენებული (შენობა), – ძეღური“

ჯანდაბა (ზს., ქს.)/**ჯანაბ** (ბზ.)/**ჯანაბა** (ბქ., ჩოლ.)/**ჯადაბა/ჯანაბა** (ჩოლ.) < ქართ. ჯანდაბა (< არაბ. *žahan-nam*) „ჯოჯოხეთი; მოუსავლეთი; უბედურება“

ჯანდარა (ლშხ., ჩოლ.) „დატუქსვა, შავი დღის დაყენება (ვინმესთვის)“⁴¹²⁷ < ქართ. ჯანდარ-ი/ჯანდარა (< თურქ. *žendere*) „ნაქსოვის გასაჭიმი მოწყობილობა, – საჯანდრავი...“, მდრ. ლეჩხ. *ჯანდარ-ი* „შავი, შავტუხა“, გურ. *ჯანდარა* „ჯანდარაში გამორებული – გამოცდილი, გამოწვრთნილი“, იმერ. *ჯანდარაში* გავლება „გაჯორვა, ცხელი დღის დაყენება“, ქიზიყ. *ჯანდრვა* „წინდის ჭიმვა ყალიბზე“, ქიზიყ. *ჯანდრიცე* „წინდის გასაჭიმი ყალიბი“ და ზან. (მეგრ.) *ჯანდარ-უ-ა* „გალანძლვა, საყვედურის თქმა“

ჯანმრთელ (ზს., ქს.)/**ჯამრთელ** (ზს., ქს.)/**ჯამთელ** (ჩოლ.) „ჯანსაღი“ < ქართ. ჯან-მრთ-ელ-ი „ჯანსაღი, ჯანიანი“ (მდრ. ზს. *ჰედუირ*, ბზ. *ჰანდუირ/ჰანდურ*

/*ჰედურ*, ლშხ. *ადდურ/ადდურ* /*ედურ*, ლნტ. {*ედდურ*})

ჯანმრთელობ (ზს., ქს.)/**ჯამრთელობ** (ზს., ქს.)/**ჯამთელობა** (ჩოლ.) „ჯანსაღი“ < ქართ. ჯან-მრთ-ელ-ობ-ა „ჯანის სიმრთელე, – ჯანსაღობა“

ჯარიანობ (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჯარ-იან-ობ-ა „ლაშქრობა“, იხ. **ჯარობ**

ჯარჯ (ჩოლ.) „შემოსაღობი ეკლიანი ტოტების კონა“ < ქართ. ჯარჯ-ი 1. „ეკლიანი ბუჩქი; ძეძვის, ფიჭვის და მისთ. კონა“, 2. (თუშ., ხევს.) „დაგრეხილი წნელი, მრგვალად შეკრული, რამეზე ჩამოსაცმელად, – გვერგვი“...

ჯატარა (ჩოლ.) < ქართ. (ხევს.) ჯავარ-ი „ცივი იარაღის ეპითეტა“

ჯადადურობ/ჯადადრობ (ჩოლ.) „შინაური აშლილობა“ < ქართ. ჯადადირ-ი „ვაივაგლახი, წვალება“

ჯაყუ (ზს., ლნტ.)/**ჯაყუა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ჭაყუა** (ჩოლ.) < ქართ. ჯაყვა (< სპარს. *žagū*) „ჯიბით სატარებელი პატარა, დასაკეცი დანა, – კალმის დანა“, მდრ. მოხ. *ჯაყო*, რაჭ. *ჯაყვი*

ჯაშუტა (ლშხ., ჩოლ.) *ბოტ.* < ქართ. (ქვ. იმერ., გურ.) *ჯაშუტა* „იგივეა, რაც ღვედკეცი“ < (ზან.) მეგრ. *ჯაშქვიდა/ჯაშქვიდუ* „ღვედკეცი, ჯაშუტა“

ჯამფე (ლხმ.) *ბოტ.* < ზან. (მეგრ.) *ჯამფე-ი-ა* (/ჯანფე-ია/ჯაფე-ია/ჯაფა-ია) „ჭიაფერა“

ჯანგ/ჟანგ (ბზ.)/**განჯ[უ]** (ზს., ლნტ.)/**განჯ** (ლშხ., ჩოლ.)/**მანჯ** (უშგ.) < ქართ. ჟანგი-ი (< სპარს. *žang*) „მოწითალო ფენა რკინის ზედაპირზე, წარმოშობილი ჟანგვის შედეგად; აფუქებს რკინას“ (მდრ. გურ. *ჯ/ჟანგარა-ი* „ჟანგი“, ლეჩხ., გურ. *ჯანგარა* „ჟანგის მონადები“)

ჯანსუხუ (ზს.)/**ჯანსუხუ/ჯანსუხ** /**ჯანსუხუ** (ბზ.) *ანთრ.* < ქართ. ჯანსულ (< სპარს. (?) „სულ-დამწვარი“, „შეყვარე-

ბული“) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ჯანჯუხა (ბქ.)/**ჯანჯუხუბა** (ჩოლ.)
/**ჯანჯუხუბა** (ლხმ.) < ქართ. (იმერ., გურ.,
აჭარ.) ჯანჯუხა/ჯანჯუხ-ი „ჩურჩხელა“

ჯარ (ზს., ლნტ.)/**ჯარ** (ლშხ., ჩოლ.) <
ქართ. ჯარ-ი „შეიარაღებული და სა-
ბრძოლველად მომზადებული ადამიან-
ების ერთობლიობა, – ლაშქარი“

ჯარიმა (ზს., ლნტ.)/**ჯარიმა** (ლშხ.,
ჩოლ.) < ქართ. ჯარიმა (< არაბ. *ḡarīma*
„ცოდვა, დანაშაული“, სპარს. „საზღაუ-
რი, საურავი“) 1. „ფულის გადახდები-
ნება სასჯელად“, 2. „სპორტსმენის და-
სჯა თამაშის წესის დარღვევისათვის“

ჯარობ (ბქ.) < ქართ. ჯარ-ობ-ა „იგი-
ვეა, რაც ჯარიანობა“, იხ. **ჯარიანობ**

ჯაჭურ (ზს., ლნტ.)/**ჯაჭურ** (ბზ.)/**ჯაჭურ**
(ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**ჯაჭურ/ჯაჭურ/ჯირაჭ**
(ლნტ.)/**ჯარჭ** (ჩოლ.) „ჯავრ-ი, დარდ-ი,
ვარამი, კაემანი“ < ქართ. ჯავრ-ი (<
არაბ.-სპარს. *ḡavr* „უსამართლობა; და-
ლადობა“) 1. „დარდი, საწუხარი, საფიქ-
რალი“, 2. „ბრაზი (ვინმეზე), ბოლმა“
(შდრ. ბზ., ჩოლ. *მაჭკურა*; ზს., ქს. *ხგრ*)

ჯაჭუტ (ზს., ლნტ.)/**ჯაჭუტ** (ლშხ., ჩოლ.)
< ქართ. ჯაჭვ-ი „ერთმანეთში გაყრილი
ლითონის რგოლების მწკრივი (თოკის
დანიშნულებისა). || ძეწვეი...“

ჯაჭურაზ (ბზ.)/**ჯაჭურაზ** (ბქ., ლნტ.)
/**ჯაჭურაზ** (ლშხ., ჩოლ.) /**ჯაჭურაზ**
(ლნტ.)/**ჯარტაზ** (ჩოლ.) „ჯავრ-იან-ი,
დარდ-იან-ი“ < ქართ. ჯავრ-იან-ი (<
ჯავრ-ი < არაბ.-სპარს. *ḡavr*) „ჯავრის
მქონე, – დარდიანი, ნალვლიანი“

ჯგუფ (ზს., ქს.) < ქართ. ჯგუფ-ი
1. „რამდენიმე ერთმანეთთან ახლოს
მყოფი ვინმე (ან რამე), – გუნდი“, 2. „გა-
რკვეული ნიშნის მიხედვით (მდგომა-
რეობით, საქმიანობით...) გამოყოფილი
ერთობლიობა ადამიანებისა...“ (შდრ.
ჩოლ. *ჯუილუფ*; უშგ. *ჯურტი*)

ჯგუერ (უშგ.) < ქართ. ჯგრო „ჯგუ-
ფი, ხროვა“

ჯებირ (ზს., ქს.) < ქართ. 1. ჯებირ-ი
(< სპარს. *ḡabire*) „მიწაყრილი ან ნაგებო-
ბა მდინარის გასწვრივ (ან ზღვის ნა-
პირზე), რაც ატბორებს მდინარეს (ან
იცავს მიდამოებს წალეკვისაგან, – და-
მბა)“, 2. ძვ. „ლაშქრის საფარი, – თხრი-
ლი, სანგარი“

ჯეირან (ზს., ქს.)/**ჯეირან** (ჩოლ.)
ანთრ. < ქართ. ჯეირან-ი (< თურქ. (?)
„გარეული ცხოველის სახელი“) „მამაკა-
ცის საკუთარი სახელი“¹²⁸

ჯეიჰანობ (ჩოლ.) „ბაქო-თბილისი-
ჯეიჰანის მილსადენის კომპანიაში მუ-
შაობის პერიოდი (ზედმიწ. – ***ჯეიჰან-
ობ-ა**)“ < ქართ. ჯეიჰან-ი (< თურქ. *Cey-
han*) „ქალაქი და რაიონი ადანის პრო-
ვინციაში, თურქეთი“

ჯეჯილ (უშგ.)/**ჯეჯილ** (ლხმ.) „აღმო-
ცენება, აღორძინება“ < ქართ. ჯეჯილ-
ობ-ა „პურეულის (ხორბლის, ქერის...)
აღმოცენება“ (შდრ. ზს., ჩოლ. *ჭიჭკუ*)

ჯეჯილრა (ლშხ.) *ზედმიწ.* – ***ჯე-
ჯილ-ეულ-ი** < ქართ. ჯეჯილ-ი „პურე-
ულის (ხორბლის, ქერის...) აღმონაცენი
(თავთავის) დასხმამდე“

ჯიბ (ზს., ლნტ.)/**ჯიბა** (ქს.)/**ჯიბა**
(ლშხ., ჩოლ.)/**ჯიბა** (ლნტ.) < ქართ. ჯიბე
(< სპარს. *ḡib* < არაბ.) „ზედა ტანსაცმელ-
ზე მიკერებული პატარა პარკი ფულის,
ცხვირსახოცის და მისთ. ჩასადებად“

ჯიბგირ (ზს., ქს.) < ქართ. ჯიბგირ-ი
(< არაბ.-სპარს. *ḡibgir*) „ჯიბის ქურდი“

ჯიბრ (ზს., ქს.) < ქართ. ჯიბრ-ი (<
არაბ. *ḡabr* „ძალა; ჩაგვრა“) „სურვილი
რამეში ჯოხნისა, – ქიშპი, ინადი“

ჯიბრაზ (ზს.)/**ჯიბრაზ** (ლშხ., ჩოლ.)
< ქართ. ჯიბრ-იან-ი (< ჯიბრ-ი < არაბ.
ḡabr „ძალა; ჩაგვრა“) „ვინც ჯიბრით იქ-
ცევა, ვისაც ჯიბრში ჩადგომა უყვარს, –

ინადიანი“

ჯიგან (ლნტ.)/**ჯიგარ/ჯიგარ** (ჩოლ.) „შავი, სამგლოვიარო ქსოვილი“ < ქართ. ჯიგარ-ი (< სპარს. *žigar*) თუმ. „თალხი ფერის ქსოვილი“, ფშ. ჯიგრ-იან-ი „თალხი“

ჯიგით (ბქ.) < ქართ. **ჯიგიტი**-ი (< რუს. *Джигит* „ჯიგიტი, მოჯირითე“ < თურქ. (?) „ახალგაზრდა“) „მაგარი, ყოჩაღი“

ჯილაა (ბზ., ლშხ.)/**ჯილა** (ლშხ.)/**ჯილ** (ჩოლ.) „კენჭი, წილი“¹²⁹ < ქართ. ჯილა „წილი, კენჭი“

ჯილაგ (ზს., ლნტ.)/**ჯილაგ** (ლშხ., ჩოლ., უშგ.)/**ჯალაგ** (ლხმ.) < ქართ. ჯილაგ-ი „გვარი, ჯიში, მოდგმა“

ჯილდო (ზს., ქს.) „ჯილდო, საჩუქარი“ < ქართ. ჯილდო (< სპარს. *žaldu*) „საპატიო საჩუქარი ვისიმე დამსახურების, ღვაწლის აღსანიშნავად, ჯილდოზე წარდგენა...“

ჯინ (ზს., ლშხ.) < ქართ. ჟინ-ი 1. „დიდი, უძლეველი სურვილი, წადილი“, 2. „ჯიბრი, ჯავრი“ (შდრ. დიალ. ჯინ-ი)

ჯინაან (ზს.)/**ჯინიან** (ლშხ., ჩოლ.) „ჯიუტი, გაუგონარი“ < ქართ. ჟინ-იან-ი „ჯიუტი, თავისნება, ჭირვეული. || დაჟინებული, ამოჩემებული“

ჯინობ (ბქ.) „სიჯიუტე, ჯიბრში ჩადგომა (ზედმიწ. – ***ჟინ-ობ-ა**)“ < ქართ. ჟინ-იან-ობ-ა „ჟინიანის თვისება, – ჯიუტობა, თავნებობა; ჭირვეულობა“

ჯინჯ (ლხმ.) < ზან. (მეგრ.) ჯინჯ-ი „ძირი“, შდრ. ლაზ. ჯიჯ-ი „ძირი“

ჯინჯილ (ზს., ქს.) „სამკაული“ < ქართ. ჯინჯილ-ი „ჯაჭვი, ყელსაბამი; ფოჩებანი ზონარი...“

ჯინჯლწ (ბქ.) „სამკაულებასხმული, ჯინჯილებიანი“ < ქართ. ჯინჯილ-ებ-იან-ი „ჯინჯილის მქონე, ჯინჯილით შემკული“

ჯირით (ზს., ქს.) < ქართ. ჯირით-ი (< არაბ. *žarid* „მოკლე სატყორცნი შუბი, ჯოხი“) „ცხენოსნობაში შეჯიბრების ერთ-ერთი სახე – ორი გუნდიდან რიგ-რიგობით გამოდიან მხედრები, ერთიმეორეს ესვრიან პატარა ჯოხს და მორტყმის ადგილის მიხედვით ეწერებათ ქულები, – ისინდი...“ (შდრ. ბზ. **ლიმქარაწლ**, ბქ. **ლიმქერალ**, ლშხ., ჩოლ. **ლიმქარაწლ**; ბქ. **ლიტაკალ**)

ჯირკ (ბზ., ქს.)/**ჯიკ** (ბქ.) < ქართ. (იმერ., გურ.) ჯირკ-ი „კუნძი; ძირკვი“, შდრ. გურ. ჯიკ-ი, ზან. (მეგრ.) ჯი[რ]კ-ი (შდრ. ზს., ქს. **ბიკ**; ზს., ქს. **კუილ**)

ჯირკუწლ (ბქ.)/**ჯირკუტალ** (ჩოლ.) < ქართ. ჯირკვალ-ი/ჯირყვალ-ი „ორგანო, რომელიც შეიმუშავებს ორგანიზმისთვის საჭირო ნივთიერებებს (ნერწყვს, რძეს...)“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ჯირყვალ-ი (შდრ. ბქ. **ლუნტლა**; ლშხ. **ჯინჯაყუ**)

ჯიუტ (ზს., ქს.)/**ჯიუტუტ** (ბქ.) < ქართ. ჯიუტ-ი „კერპი, თავისნება, თავისნათქვამი, უტეხი“ (შდრ. ზს. **დეჯიკ**; ბზ. **ფარჯიკ**; ბზ. **ყერჯაა**, ჩოლ. **ყერჯაა**)

ჯიუტობ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ჯიუტობ** (ბქ., ლნტ.)/**ჯიუტუტობ** (ბქ.)/**ჯიუტობ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჯიუტ-ობ-ა „კერპობა“ (შდრ. ბქ. **ლიყირჯა/ელ**), იხ. ნწ-**ჯიუტ-ი**

ჯიქ (ბქ.) **ტოპ.** < ქართ. ჯიქ-ეთ-ი „წარსულში საქართველოს ისტორიულ-გეოგრაფიული კუთხე; უკიდურესი აფხაზეთი“

ჯილ (უშგ.) „მუჯღუგუნი“ < ქართ. მჯილ-ი „მუშტი, მუჭი“ (შდრ. ბქ. **ჯგუბი**; ჩოლ. **ჯუჯგუბა**)

ჯიყჯიყა (ლშხ.) „ჯაყჯაყა, ძუნძულით მოსიარულე (მაგ., ცხენი...)“ < ქართ. ჯიყჯაყა/ჯაყჯაყა „რაც ჯაყჯაყებს, ირხევა, ქანაობს“

ჯიმ (ზს., ქს.) < ქართ. ჯიმ-ი (< არაბ. *ǧins*) „მოდგმა, ჩამომავლობა“ (შდრ. ზს., ლნტ. თან)

ჯიშიან (ზს., ლნტ.)/**ჯიშიან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ჯიში-იან-ი (< ჯიში-ი < არაბ. *ǧins*) „კარგი ჯიშისა“

ჯიმ-ჯილაგ (ზს.) < ქართ. ჯიმ-ჯი-ლაგ-ი „ჯიში და ჯილაგი, – მოდგმა“

ჯიხორხაი (ლშხ.) **ბოტ.** < ქართ. (რაჭ., ლეჩხ.) გლი-ხორხ-ა, მგლ-ის-ხორხ-ა „თეთრი ნარი“ (შდრ. ბქ. ყერიშ ცაგ)

ჯიხური (ზს., ლნტ., ჩოლ.)/**ჯიხურ** (ზს., ქს.) 1. „ჯიხური, სიმაგრე“, 2. „ჯე-ბირი“, 3. ლშხ. „მწყემსების ქვის სადგომი, კარავი“, 4. ლნტ. **ტოპ.** „სამოვარი“, 5. ლშხ. **ტოპ.** „ყანა; სათიბი“ < ქართ. ჯი-ხურ-ი 1. „ხის კომპი“ (საბა), 2. „ერთო-თახიანი პატარა შენობა (გუშაგისათვის, გზის დარაჯისათვის...)“, 3. იმერ., ქართლ. „ბოძებზე შედგმული ძარი სიმინდის შესანახად“

ჯიჯბაჯ (ზზ.)/**ჯიჯბაჯ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. ლშხ., ჩოლ. „ჩიჩილაკის მსგავსი ხის სამფეხა სადგამი სუფრის კურთხევისას, რომელზეც კვერცხი და სხვადასხვა ხილია ჩამოცემული“, 2. ლშხ. „ხორცის ჩამოსაკიდებელი კავებიანი ანძა“, ლშხ. „სკების დასადგმელი მოწყობილობა“, ზზ. „ტირიფის კანისაგან დაწნული კუბის მაგვარი ფიგურა“ < ძვ. ქართ., ფშ. ჯინ-ჯიბ-ახ-ი, ლეჩხ. ჯიჯიბახა, მთიულ., ქიზიყ. ჯინ-ჯიბ-აჯ-ი „სამი ბოძი ღვლილით ჯვარედინად თავშეკრული“

ჯიჯლაყა (ლშხ., ჩოლ.)/**ჯიჯლაყ** (ლშხ.) **ბოტ.** < ქართ. ჯიჯლაყა „ერთწლიანი სარეველა მცენარე, რომლის ფოთლებიც მხლად იხმარება“, იმერ., გურ. **ჯიჯილაყა**, აჭარ. **ჭიჭილაყა** (შდრ. ზზ. **გაბროლ**, ბქ. **გერბლა**)

ჯოკი (ზს., ლნტ.)/**ჯოკია** (ლშხ.,

ჩოლ.) **ანთრ.** < ქართ. ჯოკია¹³⁰ „მამაკაცის საკუთარი სახელი“

ჯონჯოლ (ზს., ქს.) **ბოტ.** < ქართ. ჯონჯოლ-ი „საშუალო ზომის ხე; აქვს რთული ფოთლები და თეთრი, ლამაზი, საგველებად თავმოყრილი ყვავილები; ამ მცენარის ყვავილებისაგან და მზადებული მწნილი“

ჯონჯლ (ბქ.)/**ჯენჯლუ** (ლხმ.) „ცხვირ-პირი (ადამიანისა); დინგი“ < ზან. (მეგრ.) ჯონჯლ-ო/(ჯღონჯლ-ო/ჯონჯ-ო) „ცხვირ-პირის შემოგარენი; დრუნჩი, დინგი; ცხვირ-პირი საქონლისა“, **გადატ.** ადამიანზეც ითქმის (შდრ. ზზ. **ჩონჩხუ**, ლშხ. **ჩონჩხ**)

ჯორ (ზს., ქს.) **ზოოლ.** < ქართ. ჯორ-ი „ფაშატი ცხენისა და ულავი ვირის ჰიბრიდი“

ჯორტერფა (ზზ.)/**ჯორტელფა** (ლშხ., ჩოლ.)/**ჯარსტელფა** (ლშხ.)/**ჯტალტელფა** (ჩოლ.) **ბოტ.** < ქართ. (კახ., რაჭ.) ჯორისტერფა, იმერ., ლეჩხ. ჯორიტაფა, ლეჩხ. ჯორტოფა „მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარე, – ვირისტერფა“

ჯოჩხეთა (ზზ.)/**ჯოჩხთა** /**ჯოჯხთა** /**ჯოჩხეთა** (ბქ.) „დაწყველილი, ჯოჯოხეთში მოსახვედრი“ < ქართ. ჯოჯოხეთ-ი (< ფალ. *dōžax, dužax*) „ცრუმორწმუნეთა წარმოდგენით – ადგილი (საიქიოში), სადაც თითქოს საშინელ ცეცხლში იტანჯებიან ცოდვილთა სულე-ბი“

ჯოჯოხეთი ღელა (ლნტ.) „ღელე (ზედმიწ. – **ჯოჯოხეთ-ი**[ს] **ღელე**)“ **ტოპ.** < ქართ. ჯოჯოხეთ-ი (< ფალ. *dōžax, dužax*) „ცრუმორწმუნეთა წარმოდგენით – ადგილი (საიქიოში), სადაც თითქოს საშინელ ცეცხლში იტან-ჯებიან ცოდვილთა სულები“ და ღელე 1. „პატარა ხევი (საბა); პატარა მდინარე,

ნაკადული“, 2. „ჩავარდნილი ადგილი მინდორზე ან მთათა შორის; ურიყო ნაწყლევი ადგილი, მშრალი ხევი...“

ჯოჯხეთ (ზს.)/**ჯოჯხეთ** (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/**ჯოჯხეთ** (ზზ.)/**ჯოჯხეთ** (ბქ.)/**ჯოჯოხეთ** (ლშზ., ჩოლ.) < ქართ. ჯოჯოხეთ-ი (< ფალ. *dōžax, dužax*) „ცრუმორწმუნეთა წარმოდგენით – ადგილი (საიქიოში), სადაც თითქოს სამინელ ცეცხლში იტანჯებიან ცოდვილთა სულე-ბი“ (შდრ. ზს. გარგას; ბქ. გერგეჭ)

ჯრდიას/ჯტედიას (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/**ჯტედიას/ჯედიას** (ბქ.)/**ჯოდიას** (ბქ., ლნტ.) „შორს“; **ჯრდია/ჯტედია** (ზზ., ლშზ., ჩოლ.)/**ჯტედია/ჯედია** (ბქ.)/**ჯო-დია** (ბქ., ლნტ.) „შორეული“; **ნაჯტდი** (ზს., ქს.) „სიგრძე, დაშორება“... < ადილ. ჩეზა „შორი, შორეული“, შდრ. ყაზარდ. ჟეზა

ჯორლა (ზზ.)/**ჯორლ** (ჩზზ.) „იორლა“ < ქართ. იორლა (< თურქ. *yorla*) „კარგად მოსიარულე ცხენი, – იგივეა, რაც თოხარიკი“

ჯუზდნ (უშგ.) „ხის კანისაგან დაწნული სათამაშო“ < ქართ. ჯუზდანი „ყელსაკიდი ქისა“ (საბა), შდრ. ზზ. ჯურდან, უშგ. ჯურდნ „ქისა, პარკი, ჯუზდანი“, გადატ. ჩზზ., ლზმ. ჯურდან „მსხვილად შეკრული რამე; მსხვილი, უფორმო აგებულების ადამიანი (ძირითადად ქალი)“

ჯულაბ (ლშზ.) „ერთგვარი საფალ-რათო ბალახი“ ბოტ. < ქართ. ჯულაბ-ი 1. „ერთწლიანი მცენარე რძიანასებრთა ოჯახისა; თესლი შეიცავს სასაქმებელ ზეთს“, 2. გურ. „იგივეა, რაც აბუსალ-თინი“...

ჯულფ (ლშზ.) /**ჯტილფ** (ჩოლ.) „უწესრიგოდ, ბრბოდ შეგროვებული, თავმოყრილი ხალხი, ხალხის ჯგუფი“ < ქართ. ჯილფ-ი „ცხენის გვარია“ (საბა)

ჯურთ (ლზმ.) „საგანგებოდ შეყენებული სქელი მაწონი საპატიო სტუმრისათვის“¹³¹ < ქართ. (რაჭ.) ჯურტ-ი „მაწვნის მსგავსი შეჭამადი“

ჯურთა (ლზმ.) „მაწვნის მოყვარული“ < ქართ. (რაჭ.) ჯურტ-ი „მაწვნის მსგავსი შეჭამადი“

ჯურჯან (ზზ., ჩზზ.)/**ჯურჯტან/ჯურ-მა** (ზზ.) /**ჯურჯან** (ლშზ.) /**ჯურჯტან** /**ჯურჯტინ** (ჩზზ., ლზმ.)/**ჯურჯტმა** (ბქ.)/**ჯურჯმა** (ლზმ.) /**ჯურჯომ** (ფარ.) 1. „წვრილფეხა საქონლის დაკეპილი კუჭ-ნაწლავი და გულ-ღვიძლი, რომელიც ფაშვის პატარ-პატარა ნაჭრებში იხვევა, გარედან წვრილი ნაწლავებით იხვევა და ასე იხარშება“, 2. გადატ. ბქ. **ჯურჯტმ-ილ** „პატარა და მსუქანი ბიჭუნა“ < ადილ. **ჯორმ/ჯრტ/ჯერმ** (< თურქ. (ყარაჩ.-ბალყ.) *çörme* „ძეხვი (ნაწლავებისა)“, შდრ. ნოლ. **იორმი** „გულ-ღვიძლის ძეხვი“, ყირგიზ. *çörmwä* „ძროხის მსუქანი ნაწლავები“, ოს. **ძორმ** /**ზორმ** „კუპატი“, უზბ. **ჯამა/ჯარმ** „შეზოლილი ძეხვი“) „ნაწლავებისაგან გამზადებული ძეხვი“) შდრ. ქართ. (რაჭ.) ჯურმა, ზან. (მეგრ.) ჯურჯანი-ი „საქონლის შიგნეული, კუჭმაჭი, – ცხარე საწებლებით შეკაზმული ჯიგარი“ (შდრ. ბქ., ლნტ. **ქუმფა/ქუმფაშ**, ლშზ. **ქუმფაშ**)

ჯუტა (ზზ.)/**ჯუა** (ბქ., ჩოლ.) < ზან. (მეგრ.) ჯუა „ძუ/ძუვი, – დედალი (მაგ., ძალლი)“

ჯუტქირ/ჯუქურ (ბქ.) „ჯიქური, პირდაპირი“ < ქართ. ჯიქურ-ი „შეუპოვარი, პირდაპირი“

ჯუჯა (ზს.)/**ჯუჯა** (ლშზ.) < ქართ. **ჯუჯა** „გვაჯა, დაგვაჯული“

ჯუარედინ (ზს., ქს.)/**ჯუარედინ** (ბქ., უშგ.) < ქართ. ჯვარედინ-ი „ჯვრის მსგავსად ურთიერთგადამკვეთი...“

ჯუარედინდ (ზს., ქს.)/**ჯუარედინდ** (ბქ., უშგ.) *ზმნის.* < ქართ. ჯვარედინ-ად „გარდიგარდმო, ურთიერთგადამკვეთად“

ჯუარილდ (ბქ., ლნტ.) „სათიბი, საძოვარი (ზედმიწ. – **ჯვარ-უკ-ა**)“ *ტოპ.* < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“

ჯუარცმა (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. ჯვარ-ცმა 1. „დასჯის მიზნით ადამიანის მიჭედება ჯვრის სახით შეკრულ ძელებზე. || გადატ. ტანჯვა, წამება“, 2. „ჯვარი, რომელზედაც გამოსახულია ჯვარცმული იესო ქრისტე“

ჯუარცმულ (ზს., ქს.) *რელიგ.* < ქართ. ჯვარ-ცმ-ულ-ი 1. „ვინც ჯვარს აცვეს“, 2. გადატ. „ტანჯული, წამებული“

ჯუარ¹ (ზს., ლნტ.)/**ჯუარ** (ლშზ., ჩოლ.)/**ჯარ** (ჩოლ.) *რელიგ.* < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“ (შდრ. ზხ. **სტარტუნ**, ბქ. **სტარინ**, ლშზ. **სტარუნ**, ლნტ. **უსტარუნ**, **უსტარტინ** „ჯვარი; პირჯვარი“)

ჯუარ² (ზხ.) „საკულტო ადგილი (ზედმიწ. – **ჯვარ-ი**)“ *ტოპ.* < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“

ჯუარილდ (ბქ.) „მთა სოფელ ეცერში (ზედმიწ. – ***ჯვარ-უკა**)“ *ტოპ.* < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად

არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“

ჯუარისა (ლნტ.) *ბოტ.* < ქართ. ჯვარისა „ყურძნის ერთ-ერთი ჯიში“

ჯუარისტარტინ (ლნტ.)/**ჯუარისტარინ** /**ჯუარისტარტინ** /**ჯუარისტარუნ** (ჩოლ.) „პირჯვარი“ *რელიგ.* < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“ და < **σταυρός** „ჯვარი“

ჯუარპატიოსან (ბქ.) *რელიგ.* < ქართ. ჯვარ-ი პატიოსან-ი „სასწაულთმოქმედი ხის ჯვარი“

ჯუარსახ/ჯუარსახ (ბქ.) /**ჯუარსახ** (ლშზ., ჩოლ.) „ჯვარედინი (ზედმიწ. – ***ჯვარ-სახე**)“ < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“ და სახე 1. „პირი, პირისახე“, 2. „გარეგნობა, შეხედულება, შესახედაობა...“, 3. „ვისიმე, რისამე გამოხატულება, გამოსახულება“, 4. „საერთოდ, საგანთა ან მოვლენათა დაჯგუფების მცირე ერთეული...“

ჯუარსახდ/ჯუარსახდ (ბქ.)/**ჯუარსახდ** (ლშზ., ჩოლ.) „ჯვარედინად (ზედმიწ. – ***ჯვარ-ის**) სახე-დ“ *ზმნის.* < ქართ. ჯვარ-ი „ქრისტიანული კულტის სიმბოლო, გრძელი ვერტიკალური ღერო, რომელზედაც პერპენდიკულარულად არის გადაჭდობილი მეორე, უფრო მოკლე ღერო“ და სახე 1. „პირი, პირისახე“, 2. „გარეგნობა, შეხედულება, შესახედაობა...“, 3. „ვისიმე, რისამე გამოხატულება, გამოსახულება“, 4. „საერთოდ, საგანთა ან მოვლენათა დაჯგუფების მცირე ერთეული...“

ჯუგ/ჯოგ (ზს., ლნტ.)/**ჯეგ** (ჩბზ., ლხმ.)/**ჯოგ** (ლშზ., ჩოლ., უშგ.) < ქართ. ჯოგ-ი (< არაბ. *ḡaux*, შდრ. სპარს. *ḡok*, ოს. *ḡwǵ/ḡog*, სომხ. *գոկ*, ფალ. *ḡok*) „ცხენების გროვა, – გუნდი. || საერთოდ, ცხოველთა ან ნადირთა გროვა“

ჯუგ-ჯუგდ (ზს., ლნტ.)/**ჯეგ-ჯეგდ** (ლშზ., ჩბზ.)/**ჯოგ-ჯოგდ** (ლშზ., ჩოლ.) *ზმნის.* < ქართ. ჯოგ-ად (< არაბ. *ḡaux*, შდრ. სპარს. *ḡok*, ოს. *ḡwǵ/ḡog*, სომხ. *գոկ*, ფალ. *ḡok*) „ჯგროდ, გუნდად“

ჯუერგ (ბქ., ჩოლ.)/**ჯორგ** (ბზ.)/**ჯორგ** (ლშზ., ჩოლ.) „მდინარეში ჩახერგილი ხეები“ < ქართ. (ლექზ., გურ.) ჯორგ-ი „მდინარის ზედაპირზე მოტივტივე ხეები ერთად“

ჯუილფოზ (ჩოლ.) „ხალხმრავლობა (ზედმიწ. – **ჯილფ-ოზ-ა*)“ < ქართ. ჯილფ-ი „ცხენის გვარია“ (საბა)

ჯღარკ (ბზ.)/**ჯღარკ** (ლშზ., ჩოლ.)/**ჯღარკარ** (ბქ.)/**ჯღარკალ** (ჩოლ.), შდრ. ლხმ. *ჩხარკ*, ბქ. *ჯღარკ* „ჯღანია, მე-

ჯღანე“, ბზ. *ჯღარკამ* „საგინებელია“, ბქ. *ჯღარკილდ*, ლშზ., ჩოლ. *ჯღარკილ კნინ.* ფ. „ჯღანუკა“ < ქართ. (იმე., რაჭ., ლექზ., გურ.) ჯღარკ-ი „გაცვეთილი, დახეული ფეხსაცმელი, – ჯღანი; ულახათოდ, უშნოდ შეკერილი (ან დაკერებული) ფეხსაცმელი“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ჯღაკ-ი /ჯღარკ-ი /ჯღერკ-ი „ჯღანი, ჯღარკი; ძველი, დაგლეჯილ-გაცვეთილი, უვარგისი ფეხსაცმელი“

ჯღიბ-არ (უშგ.) *ზოოლ.* < ქართ. ჯღიბა „ბოქვენის მკბენარი, – ტკიპი /ტკიპა“

ჯგლყ (ბზ.)/**ჯგლყ** (ბქ., უშგ.)/**ჯგლყ** (ლშზ.) „ჯოგი, რემა (ცხენისა)“ < ქართ. (რაჭ.) ჯილყ-ი „ერთად შეკრებილი ნადირი“, შდრ. ჯიკ-ი – ლაშქრის მოჯრა, ჯილფ-ი – ცხენის გვარია (საბა)

ჯგრჷ (ზს.) < ქართ. {და}-ჯერ-ებ-ა „სახელი იჯერებს, სჯერდება ზმნათა მოქმედებისა“

3

ჰაბედ/ჰობედ (ზს.) /**ჰაბოდ/ჰაბოდ** (ბზ.)/**აბედ** (ბქ. ლშზ., ჩოლ.)/**ჰობედ** (ბქ.)/**აბედ** (ლნტ.)/**აბედ** (ჩოლ.) < ქართ. აბედ-ი „ნაცარტუტაში გამოხარშული ერთგვარი სოკო ხისა“, შდრ. ზან. (მეგრ.) ობედ-ი (შდრ. ზს. *ლჷჰიარ* „საკვესი“)

ჰაბჯარ (ზს.)/**აბჯარ** (ლშზ., ჩოლ.) /**აჷჯარ/ამჯარ** (ლშზ.)/**აბჯარ** (ლნტ.) < ქართ. აბჯარ-ი (< ფალ. *apačār* „იარადი, ინსტრუმენტი, მოწყობილობა“) „სამხედრო საჭურველი, იარადი“

ჰაგარ (ზს.) „ფეხშიშველი“ < ადიღ. ლჷ „ფეხი“ და სვან. *გარ* „მხოლოდ, მარტო, გარეშე“ (შდრ. *ჰიშხარგარ*, ლნტ.

ჰიშხარგარ)

ჰაგრჷ (ბზ.) „მოედანი (ზედმიწ. – ფეხშიშველა)“ *ტოპ.* < ადიღ. ლჷ „ფეხი“ და სვან. *გარ* „მხოლოდ, მარტო“

ჰაგჷ (ზს.)/**აგჷ** (ქს.) „ქუსლი“ < ადიღ. ლჷ „ფეხი“ + ფგ „გული“ = „ფეხის გულს“) „ტერფი“

ჰაერ (ბქ., ჩოლ.)/**აერ** (ჩოლ.) „სათიბი (ზედმიწ. – ჰაერ-ი)“ *ტოპ.* < ქართ. ჰაერ-ი (< ბერძ. *ἀήρ aēr*) „ჟანგბადის, აზოტისა და სხვა უფერული გაზების ნარევი, რომელიც ქმნის დედამიწის ატმოსფეროს; გარემო, სივრცე“

ჰაეროდრობ (ბქ.) /**ჰაეროდრობ** (ჩოლ.) < ქართ. {ჰაეროდრომ-ი (< ბერძ.

ბრძ „ჰაერი“ და ბერძ. **dromos** „სარბიელი“) „საგანგებოდ მოწყობილი მოედანი თვითმფრინავთა სადგომად და ასაფრენ-დასაფრენად“

ჰაეროპლან (ზს.) /**ჰაეროპლან** (ზს.) /**აეროპლან** /**აეროპლან** /**ჰაეროპლან** (ბქ.) /**აეროპლან** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. {ჰაეროპლან-ი (< ბერძ. **ბრძ** „ჰაერი“ და **πλάνος** „ხეტიალი“ ანუ **ἀερόπλανος** „ჰაერში (ცაში) ხეტიალი“) „თვითმფრინავი“

ჰაკუნ (ზს.) /**ჰანკუნ** (ზს.) /**აკუნ** (ქს.) /**აკუნ** (ლშხ.) /**აკუნ** (ლნტ.) /**ჰაკუნ** (უშგ.) < ქართ. აკუნ-ი „სარწევი საწოლი ხისა ჩვილი ბავშვისათვის“ (მდრ. ბქ. **ჰენწ**, ზან. (მეგრ.) **ონწე**, ლაზ. **ონწელი**)

ჰალ /**ჰალ** (ბქ.) **ზოოლ.** < ზან. (მეგრ.) ჰალაია „ციყვი“ (მდრ. ზს. **ჯინირ**, ბქ. **ჯენირ**; ლშხ. **მელნტოლ**, ჩოლ. **მალნტუ**)

ჰალაგ (ზს.) /**ალაგ** (ლშხ., ჩოლ.) /**ალაგ** (ლნტ.) 1. „ჭიშკარი; ღობის კარი“, 2. ზს. „ღობე“ < ძვ. ქართ. ალაგ-ი (< ფალ. **ārak/ālak** „მხარე, გვერდი, მიმართულება“) „ბილიკი, გზა; კვალი“, ახ. ქართ. ალაგ-ი, იმერ., გურ. ალაგე „ღობეზე გადასასვლელი ადგილი“ (მდრ. ზს., ჩოლ. **ნაშხატ[უ]**)

ჰალალ (ზს.) /**ალალ** (ბქ., ლნტ.) /**ალალ** (ლშხ., ჩოლ.) /**ჰალან** /**ჰალალ** (უშგ.) „მართალი, მიაბიტი; კეთილი; ხელგაშლილი“ < ძვ. ქართ. ჰალალ-ი (< არაბ. **halāl** „მართალი“), ახ. ქართ. ალალ-ი „მართალი, პატიოსანი, უცოდველი“ (მდრ. ზს. **გუშპრინან**; ზს. **დჰტბედნიერ**; ზს. **შერგმერე**), იხ. **ალალიან**

ჰალიონ (ზს.) /**ალიონ** (ბქ.) /**ალიონ** (ლშხ., ჩოლ.) /**იალიონ** (ლშხ.) /**ალიონ** /**ალიონ** (ლნტ.) /**ჰალიონ** /**ჰალიონ** (უშგ.) < ქართ. ალიონ-ი „რიჟრაჟი, განთიადი“ (მდრ. ბქ. **ლეჰერმაშ**, უშგ. **ბერლან**)

ჰამარ (ზს.) /**ამარა** (ლშხ., ჩოლ.) /**ამარა** (ლნტ.) /**ჰამარ** (უშგ.) < ქართ. ამარა „მხოლოდ და მხოლოდ ერთი რისამე მქონე“

ჰამიკ (ბქ.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ < ქართ. (კახ.) ამიკო

ჰანდრი (ლშხ.) /**ჰანდრა** (ზს.) „მამაკაცის საკუთარი სახელი“ < ქართ. ანდრ-ი, ანდრა < ანდრია < ბერძ. **andria** „მამაცი, მხნე, შემმართებელი“

ჰანთუყ / **ანთუყ** / **ანთუყ** (ზს.) **ანთრ.** < ადიღ. -ყაზარდ. **ანთ-ინოყა**

ჰანჭუალ /**ჰანჭუალ** (ზს.) /**ანოლ** (ლნტ.) /**ანჭუალ** (ჩოლ.) „ხეზე დადგმული ზვინი; სიმინდის ზვინი“ < ადიღ. **ხანძუ** /**ჰანძუ** „ზვინი“, მდრ. ქართ. **ანწალა** „წვრილი ბრჯა, მაღალი“, ზან. (მეგრ.) **ანწალა** /**ანწოლა** „ხეზე ჩამოკიდებული ჩალა“, ლაზ. **ანწალა** „წვრილი ზვინი ძნისა (მაღალი)“

ჰაიტ (ბქ., ჩოლ.) **შორისდ.** < ქართ. ჰაიტ „გამოხატავს გაწყრომას, დატევას“

ჰარაკ (ზს.) /**არაკ** (ზს., ლნტ.) /**არაკ** (ლშხ., ჩოლ.) 1. „არაკი, ამბავი, თქმულება“, 2. „ნიმუში, მაგალითი“, 3. „ბედი, ხვედრი“, 4. „სულაც, ის კი არა და ა. შ.“ < ქართ. არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი“

ჰარაკდ (ზს.) /**არაკდ** (ლშხ., ჩოლ.) /**არაკდ** (ლნტ.) „ამბად, თქმულებად (ზედმიწ. – **არაკ-ად**)...“ **ზმნის.** < ქართ. არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი“

ჰარაკილდშ (ბქ.) „აბსოლიტურად“ **ზმნის.** < ქართ. არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი“

ჰარაკ-ჰურაკ (ზს.) /**არაკ-ურაკ** (ლშხ.) „ათასნაირი ამბები“ < ქართ. არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი“

ჰარამ (ზს.) /**არამ** (ჩოლ.) < ქართ.

არამ-ი (< არაბ.-თურქ. **haram**) 1. „რაც არ ეკუთვნის, რაც არ შეერგება“, 2. „ის, ვისთვისაც რამე არმად მიაჩნიათ, – უპატიოსნო, უძღვრე, უკუღმართი“

ჰარამ² (უშგ.) < ქართ. ვარამ-ი (< არაბ. **varam** „სიმსივნე“) „დარდი, მწუხარება, ვარამი“

ჰარაყ (ზს.)/**არაყ**/**არაყ** (ბქ.)/**არაყ** (ბქ., ლნტ.)/**არაყ** (ლშხ., ჩოლ.)/**არაყ** (ლხმ.) < ქართ. არაყ-ი (< არაბ. **‘arag**) „მაგარი ალკოჰოლიანი სასმელი (გამოხდილი პურეულისა, ჭაჭისა თუ ხილისაგან)“, შდრ. ზს. **თჳირ**; ბქ. **ლგჳმჳ**

ჰარიქა (ზს., ლშხ.)/**არქა** (ბქ., ჩოლ.)/**არგა** (ბქ.)/**ჰარქა**/**ჰარგა** (ლხმ.) /**არიქა** (ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. არიქა „საგანგამო ძახილი საშველად, მისახმარებლად, გასაფრთხილებლად“

ჰარიჰარად {ლირდე} (ზზ.) „განცხრომა, დროსტარება“ *ზმნის.* < ქართ. ჰაი-ჰარ-ად „სასწრაფოდ; ნაჩქარევად, ნაუცბათევად“

ჰარკობ (ზზ.) *ზედმიწ.* – **არაკ-ობ**-ა < ქართ. არაკ-ი „ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი“

ჰარყა (ზზ.)/**ჰარყა** (ბქ., უშგ.)/**არყა** (ბქ.)/**არყა** (ლშხ., ჩოლ.) „არყის მოყვარული, – ლოთი“ < ქართ. არაყ-ი (< არაბ. **‘arag**) „მაგარი ალკოჰოლიანი სასმელი“, შდრ. ზზ. **თერა**, ბქ. **თერა**, ლშხ., ჩოლ. **თერა**; ბქ. **ჯახნარა**

ჰასაჰ (ზზ.)/**ასაჰ** (ზზ.)/**ასაჰ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ასაკ-ი 1. „წელთა რაოდენობა, ათვლილი დაბადებიდან“, 2. „ადამიანის სიცოცხლის ესა თუ ის ხანი, პერიოდი“, 3. „წლოვანება“ (შდრ. ზს., ლშხ. **შდიქ**, ჩოლ. **შტიქ**)

{**ჰასკამ** (ბქ.)/**სკამ** (ლშხ., ჩოლ.) „ტახტრევანი, სავარძელი (ოჯახის უფროსისა)“ < ქართ. სკამ-ი (< ბერძ. **σκαμνι**, შდრ. ლათ. **scamnum**) „დასაჯდომი ავეჯი

(დგამი), ჩვეულებრივ, ხისა, ფეხებიანი და ზურგიანი“

ჰაჳა (ზს., ქს.)/**აჳა** (ლნტ.) < ქართ. ჰავა (< არაბ. **hawā**) „ამა თუ იმ ადგილისათვის ჩვეულებრივი მეტეოროლოგიური პირობების ერთობლიობა, – კლიმატი“

ჰაჳდარ/ჰაჳდარ (ზზ.)/**აჳდარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აჳდარ** (ლნტ.) „ცუდი ამინდი“ < ქართ. ავ-დარ-ი „ცუდი ამინდი, ცუდი დარი“

ჰაჳდრან (უშგ.)/**აჳდრალ** (ჩოლ.) < ქართ. ავ-დრ-იან-ი „წვიმიანი ამინდი“

ჰაჳდრიანობ / **ჰაჳდრიანობ** (ზზ.)/**აჳდრიანობ** (ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. ავ-დარ-იან-ობ-ა „ცუდი ამინდი, წვიმები“

ჰაჳეჳ (ზს.)/**ჰაჳეჳ** (ზზ.)/**აჳეჳ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აჳეჳ** (ლნტ.) „თოფი, იარაღი“ < ქართ. ავეჳ-ი „ბინის მოსაწყობი, ოთახში დასადგმელი ნივთები (მაგიდა, სკამი, კარადა და მისთ.), – დგამი“, შდრ. მთარაჳ. ავეჳ-ი „ტანის მოკაზმულობა-მორთულობა“ (შდრ. ზს., ლნტ. **ნახე**, ლშხ. **ნახე**)

ჰაჳარ (ზზ.)/**აჳარ** (ქს.)/**აჳარი** (ლნტ.)/**აჳარი** (ჩოლ.)/**აჳარ/აჳარ** (უშგ.) *ბოტ.* < ქართ. აყირო „გრძელყელიანი გოგრა, მცოცავდეროიანი და თეთრყვავილებიანი“

ჰაჳ (ზს.)/**აჳ** (ლშხ., ჩოლ.)¹³² „შუამდგომლობა“ < ქართ. აჳა „თხოვნა, მუდარა, ხვეწნა, ვედრება“

ჰაბტკ (ზზ.)/**აბტკ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აბტკ** (ლნტ.) 1. „ბუდე, გარსი, აპკი“, 2. „ბრკე (ღვინისა, რძისა...)“... < ქართ. აპკ-ი (< ფალ. **āpak**) „იგივეა, რაც აფსკი, აფსკა“ (შდრ. ბქ., ჩოლ. **ბეტკ**)

ჰაერ (ზს., ლნტ.)/**ჰაერ** (ზზ.)/**ჰაერ** (ზს., ლშხ., ჩოლ.)/**ჰაერ** (ბქ., ლნტ.)/**ჰაერ** (ჩოლ.)/**ჰაერ** (ლხმ.) < ქართ. ჰაერ-ი (< ბერძ. **ἀήρ**) „ჟანგბადის, აზოტისა და

სხვა უფერული გაზეზის ნარევი, რომელიც ქმნის დედამიწის ატმოსფეროს“

ჰაზუტ (ზს.)/**აეზო** (ბზ.)/**აზუტ/აეზუტ** (ჩოლ.) < ქართ. ეზო „შემოკავებული მიწის ნაკვეთი, სადაც სახლი და სხვა ნაგებობა დგას და სადაც ხშირად საჩრდილობელი ხეები და ხეხილია“

ჰალ/ჰალ (ზს.)/**ჰალტ** (ბზ.)/**ალ** (ლშხ., ჩოლ.) „კუდიანი, ბოროტი სული, ალქაჯი“ < ქართ. ალ-ი „ძველი ხალხური რწმენით – ზღაპრული მავნე არსება ლამაზი ქალის სახით“ (შდრ. ლშხ., ჩოლ. გირგალაძე)

ჰალტა/ჰელტა (ბზ.)/**ჰალტა** (ბქ., უშგ.)/**აელტა** (ლშხ.)/**ალ** (ლნტ.)/**ჰალტა** (ლხმ., ბეჩ.)/**ჰელტა** (ლხმ.) **ბოტ.** < ქართ. ალვა „ალვის ხე“

ჰაი-ჰაი (ზს.)/**ჰაი-ჰაი** (ჩოლ.) „გამოხატავს ნატვრას“ *შორისდ.* < ქართ. ჰაი-ჰაი „გამოხატავს მტკიცე დასტურს, – სწორედ რომ, უეჭველად; უდავოდ“

ჰაიდა (ბქ.)/**ჰაიდა** (ლხმ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ჰაიდა (< თურქ. **aida** „ჰაი“, „აბა“) „იხმარება წასასვლელად წაქეზებისას“

ჰალტრა (ბქ.)/**ალტრა** (ლშხ., ჩოლ.) „მიჯნა“ < ქართ. საზღვარ-ი „ხაზი, რომელიც რისამე ფარგლებს აღნიშნავს, რომელიც ორ ტერიტორიას, ორ ადგილს ყოფს ურთიერთისაგან, – მიჯნა, ზღვარი“

ჰაშიკ (ზს.)/**აშიკ** (ზს., ლნტ.)/**აშიკ** (ზს., ლნტ.)/**აშიკ** (ბზ., ლშხ., ჩოლ.) < ქართ. იაშიკ-ი (< რუს. **Ящик**) „ყუთი“ (შდრ. ბქ. შაჰუტ)

ჰაშკ (ზს.)/**აშკ** (ლნტ.)/**აშკ** (ლშხ., ჩოლ.) „ორწვერა ძაფი (შალისა)“ < ქართ. აშკ-ი „მავთული“ (საბა), შდრ. ძვ. ქართ. მაშკ-ი

ჰაჩუ (ბქ.) 1. „შემახილი ცხენებისა და ჯორების გასარეკად“, 2. *ბავშვ.*

მეტყვ. „ცხენი“ *შორისდ.* < ქართ. აჩუ „შემახილი ცხენების გასარეკად“

ჰაუტარ/ჰაუტარ (ბზ.)/**აუტარ** (ლშხ., ჩოლ.)/**აუტარ** (ლნტ.) < ქართ. ავ-დარ-ი „ცუდი ამინდი, ცუდი დარი“

ჰაუდრობ/ჰაუდრობ (ბზ.)/**აუდრობ** (ბქ., ლშხ., ჩოლ.)/**აუდრობ** (ლნტ.) < ქართ. ავ-დრ-ობ-ა/ავ-დრ-იან-ობ-ა „ცუდი ამინდი, წვიმები“

ჰალტირ (ბზ.)/**აღტირ** (ბქ.)/**აღტირ** (ქს.)/**ჰალტირ/ჰალტირ** (უშგ.) „სადავე“ < ქართ. აღვირ-ი „ცხენის მოსართავი მოწყობილობა“

ჰეი, ჰეი (ლშხ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ჰეი, ჰეი „გამოხატავს ნატვრა-დანებას“

ჰენწ (ბქ.) < ზან. (მეგრ.) **ო-ნწ-ე** „აკვანი“, ლაზ. **ო-ნწ-ელ-ი** „აკვანი“

ჰერაბ/ჰერაბიშ/ჰარაბ (ბზ.)/**არაბ** (ბქ.)/**არაბ** (ლნტ., ლხმ., ჩოლ.)/**არაბ** (ფარ.) 1. „წინასწარი გაფრთხილება“, 2. „საქვეყნო ცნობა, უწყება“¹³³ < ქართ. არაბ-ი „საერთო ეთნიკური სახელი სემიტური მოდგმის ხალხებისა, რომლებიც ცხოვრობენ ჩრდილოეთ აფრიკაში, მცირე აზიაში და სხვაგან“, შდრ. მთიულ. არაბ-ი „ბერიკების წინამძღოლი, შემურული, მურით გაშავებული“

ჰერწამ (ბზ.)/**ჰერწემ** (ბქ.)/**ურწმულ** /**ურწმუნ** (ლშხ.)/**ურწმილ** (ლნტ., ჩოლ.) /**ურწმილ/ურწმულ** (ჩოლ.) „გველი, ქვეწარმავალი“ *ზოოლ.* < ქართ. (იმერ.) უ-რწმ-ილ-ო, უ-რწმ-უნ-ო „უხსენებელი, გველი“ (შდრ. ბზ., ჩოლ. **ურწუ**)

[ჰ]ემმა/ჰემმ (ბზ.)/**ემმა/ჰემმა** (ბქ.) /**[ემ]ემა** (ლშხ., ჩოლ.)/**[ემ]ემ** (ლნტ.) /**ემმა** (ჩოლ.)/**ჰემმა** (უშგ.)/**ემმა** (ლხმ.) „ემმა, გრძნეული, ემმაკი, სატანა“, შდრ. ბზ. **ჰემმ** „მძივი“ < ძვ. ქართ. ემმა (< ფალ. **hēsm, hišm, hešmak** „ავი, ბოროტი, ცოფიანი, მრისხანე“) „იგივეა, რაც ემმაკი“

ჰეწერია (ბქ.)/**ეწერაჲ** (ბზ.) *ბოტ.* < ქართ. ეწერა „გვიმრა“

ჰი (ბზ., ჩოლ.)/**ჰი** (ბქ.) *შორისდ.* < ქართ. ჰი „გამოხატავს დაცივნას, ნიშნის მოგებას, – აი“

ჰირიკ (ბქ.) „ვირის უნარიგი“ < ქართ. (ლექს.) ხირაგა (< ოს. *xæræg* „ვირი“) „ვირის კეხი“

ჰიტლერ (ზს., ქს.)/**იტლერ** (ჩოლ.) < ქართ. ჰიტლერ-ი (< გერმ. *Hitler*) „ადოლფ ჰიტლერი – გერმანელი პოლიტიკოსი“

ჰომ, ჰომ (ლშხ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ჰოი, ჰოი „შემახილი მიმართვისას“

ჰურდუმ¹ (ბზ.)/**ურდუმ** (ჩოლ.) „კარის საკეტი, – ურდული“ < ქართ. ურდულ-ი „კარის ან ჭიშკრის შიგნიდან დასაკეტი გარდიგარდმო გასაყრელი კეტი“

ჰურდუმ² (ბზ.)/**ჰულდუმ** (ბქ.) „ერდო“ < ქართ. (რაჭ.) ურდუმ-ი 1. „ბოსლის სარკმელი ნეხვის გადასაყრელად“, 2. „საყვავე“

ჰენგირ (ბზ.)/**ჰინგირ** (ბქ.)/**უნგირ** (ლშხ., ჩოლ.)/**უნაგირ/ჰუნგირ** (უშგ.) < ქართ. უნაგირ-ი (< ირან. *hunagīr*) „მხედრის დასაჯდომი მოწყობილობა, ცხენის ზურგზე დასადგმელი“

ბ

ბუჰ (ბქ., ლნტ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. უჰ 1. „აღტაცების, გაკვირვების, გაოცებისა და მწუხარების გამომხატველი შორისდებული“

ბა (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ა „განცვიფრებისა და გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული“

ბაუ (ბქ.) *შორისდ.* < ქართ. აუ „გაკვირვების, აღტაცებისა და უკმაყოფილების გამომხატველი შორისდებული“

ბახ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ბჰხ** (ბქ., ლნტ.) *შორისდ.* < ქართ. აჰ „დანანებისა და გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული“

ბაჰ (ბზ., ლშხ., ჩოლ.)/**ბჰჰ** (ბქ., ლნტ.) *შორისდ.* < ქართ. აჰ „დანანებისა და გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული“

ბაჰჰ (ბქ., ლნტ.) *შორისდ.* < ქართ. აჰა „გაკვირვებისა და გაოცების გამომხატველი შორისდებული“

ბე (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ე „გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული“

ბეჲ (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ეი „გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული“

ბეუ (ბქ.) *შორისდ.* < ქართ. ეუ „გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული, – აუ“

ბეხ/ბეჰ (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ეჰ „დანანების გამომხატველი შორისდებული“

ბეჰა (ბქ., ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ. ეჰა „გაკვირვებისა და გაოცების გამომხატველი შორისდებული, – არიჰა“

ბეჰ (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. იჰ „დანანების გამომხატველი შორისდებული, – ეჰ“

ბო (ბქ.) *შორისდ.* < ქართ. ო „გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული, – ბიჰოს“

ბოჲტ (ზს.) *შორისდ.* < ქართ. ოიტ „გაკვირვებისა და წყენის გამომხატველი შორისდებული“

ბოო (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. ოო „გაკვირვების გამომხატველი შორისდებული, – ბიჰოს“

ცოუ (ბქ.) *შორისდ.* < ქართ. ოუ „გან-
ცვიფრებისა და წყენის გამომხატველი
შორისდებული“

ცოხ/ცოჰ (ბქ.)/**ცოხ** (ჩოლ.) *შორისდ.* <
ქართ. ოხ/ოჰ „მწუხარებისა და წყენის
გამომხატველი შორისდებული“

ცოჰჰო (ჩოლ.) *შორისდ.* < ქართ.
ოჰ/ოჰო „მწუხარების გამომხატველი

შორისდებული“

ცუჰ (ზს., ქს.) *შორისდ.* < ქართ. უჰ
„სიხარულის გამომხატველი შორისდე-
ბული, – ვიშ“

ცუჰ-ცუჰ-ცუჰ (ზს., ქს.) *შორისდ.* <
ქართ. უჰ-უჰ-უჰ „სიხარულისა და აღ-
ფრთოვანების გამომხატველი შორის-
დებული, – ვიშ-ვიშ-ვიშ“

2

გთხერ (ბქ.) „თხელი (ნათესი, სის-
ხლი...)“ < ქართ. თხელ-ი 1. „რასაც მცირე
განივჭრილი აქვს, მცირე სისქისა“,

2. „გამხდარი, ტანწვრილი, ხმელი (ადა-
მიანი)“, 3. „წყლიანი, წყალწყალა...“
(მდრ. ბქ., ჩოლ. **დგთხელ**).

ლიტერატურა

ა) სამეცნიერო ლიტერატურა

- გაბლიანი 1925 – ეგ. გაბლიანი, ძველი და ახალი სვანეთი, თბილისი, 1925
საღლიანი 2005 – მ. საღლიანი, ნასესხობანი სვანურ ენაში, საკანდიდატო დისერტაცია, თბილისი, 2005
საღლიანი 2016 – მ. საღლიანი, სვანური ენის სტრუქტურის საკითხები, თბილისი, 2016
ჩუხუა 2008 – მ. ჩუხუა, იბერიულ-იჩქერიულ ენათა შედარებითი გრამატიკა, თბ., 2008.

ბ) ლექსიკონები

- აბაევი 1949 – В. И. Абаев, Осетинский язык и фольклор. I.; М.-Л. Изд-во АН СССР, 1949
აბაევი 1958 – Абаев В. И., Историко-этимологический словарь осетинского языка. т. I, М., Изд-во АН СССР, 1958
აბაევი 1973 – В. И. Абаев, Историко-этимологический словарь осетинского языка. т. II, Л., "Наука" (Ленинг. отд.) (АН СССР. Инст. языкозн.), 1973
აბაევი 1979 – В. И. Абаев, Историко-этимологический словарь осетинского языка. т. III, Л., "Наука" (Ленинг. отд.) (АН СССР. Инст. языкозн.), 1979
აბაევი 1989 – В. И. Абаев, Историко-этимологический словарь осетинского языка. т. IV, Л., "Наука" (Ленинг. отд.) (АН СССР. Инст. языкозн.), 1989
აბულაძე 1973 – ი. აბულაძე, ძველი ქართული ენის ლექსიკონი (მასალები), „მეცნიერება“ (კ. კეკელიძის სახ. ხელნაწ. ინსტ.), თბ., 1973
აჭარიანი 1927 – ჰრ. აჭარიანი, სომხური ენის ძირთა ეტიმოლოგიური ლექსიკონი, I, ერევანი, 1927
გვანცელაძე 2019 – თ. გვანცელაძე, ქართულ-აფხაზური ლექსიკონი, თბ., 2019
დონდუა 2001 – კ. დონდუა, სვანურ-ქართულ-რუსული ლექსიკონი, თბილისი, 2001
ელიავა 1997 – გ. ელიავა, მეგრული ლექსიკონი, მარტვილი-თბილისი, 1997
თოფურია, ქალდანი 2000 – ვ. თოფურია, მ. ქალდანი, სვანური ლექსიკონი, თბილისი, 2000
კასლანძია 2005-ა – В. А. Касландзия, Абхазско-русский словарь, т. II, Сухуми, 2005
კლიმოვი 1964 – Г. А. Климов, Этимологический словарь картвельских языков, Москва, 1964
კლიმოვი 1998 – G. Klimov, Etimological Dictionary of the Kartvelian Languages, Berlin/New York
კლიმოვი, ხალილოვი 2003 – Г. А. Климов, М. Ш. Халилов, Словарь кавказских языков (сопоставление основной лексики). М., зд-во "Восточная лит-ра", 511 с

ლიპარტელიანი 1994 – ა. ლიპარტელიანი, სვანურ-ქართული ლექსიკონი (ჩო-
ლურული კილო), თბილისი, 1994

მაგაზანიკი 1945 – Д. А. Магазаник. Турецко-русский словарь. Москва, 1945

მაყაშვილი 1991 – ბოტანიკური ლექსიკონი, თბილისი, 1991

ნიჭარაძე 2007 – ბ. ნიჭარაძე, ქართულულ-სვანურ-რუსული ლექსიკონი, თბი-
ლისი, 2007

სადლიანი 2018 – სვანური ლექსიკონი (ტექსტებითა და გამოკვლევითურთ), პო-
ლონეთი, 2018

ფენრიხი, სარჯველაძე 2000 – ჰ. ფენრიხი, ზ. სარჯველაძე, ქართველურ ენათა
ეტიმოლოგიური ლექსიკონი, თბ., 2000

ქაჯაია 2001 – ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, ტ. I, თბილისი, 2001

ქაჯაია 2002 – ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, ტ. II, თბილისი, 2002

ქაჯაია 2002 – ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, ტ. III, თბილისი, 2002

ქაჯაია 2009 – ო. ქაჯაია, მეგრულ-ქართული ლექსიკონი, ტ. IV, თბილისი, 2009

ქეგელი – ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ტ. I-VIII, თბილისი, 1950-
1964

ქობალია 2010 – ა. ქობალია, მეგრული ლექსიკონი, თბილისი, 2010

ქურდაძე, შონია, თანდილავა, ნიჭარაძე 2015 – რ. ქურდაძე, დ. შონია, ლ. თანდი-
ლავა, ლ. ნიჭარაძე, ქართულ-მეგრულ-ლაზურ-სვანურ-ინგლისური ლექსიკონი,
თბილისი, 2015

ღლონტი 1974 – ალ. ღლონტი, ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა, თბ., 1974

ღლონტი 1986 – ალ. ღლონტი, ქართველური საკუთარი სახელები, თბილისი,
1986

შაგიროვი 1971 – А. К. Шаги́ров, Этимологический словарь адыгских (черкесских)
языков (А-Н); М., "Наука" (АН СССР ИЯ), 1977

შაგიროვი 1971 – А. К. Шаги́ров, Этимологический словарь адыгских (черкесских)
языков (П-Я); М., "Наука" (АН СССР ИЯ), 1977

ჩიქობავა 1938 – არნ. ჩიქობავა. ჭანურ-მეგრულ-ქართული შედარებითი ლექსი-
კონი, თბილისი, 1938

ჩუხუა 2000-2003 – მ. ჩუხუა, ქართველურ ენა-კილოთა შედარებითი ლექსიკონი,
თბ., 2000-2003

ჭკადუა 2020 – ა. ჭკადუა, სვანური ტოპონიმის, წიგნი გამოსაცემად მოამზადეს
და გამოკვლევები დაურთეს: რ. ჭკადუამ, ე. გაზდელიანმა, ლ. გიგლემიანმა, მ. სა-
ღლიანმა, ნ. შავრემიანმა, თბილისი, 2020.

გ) წყაროები

სვ. პოეზ. 1939 – სვანური პოეზია, I, სიმღერები შეკრიბეს და ქართულად თარ-
გმნეს ა. შანიძემ, ვ. თოფურიამ, მ. გუჯეჯიანმა, თბ., 1939

სვან. პროზ. ტექსტ. 1939 – სვანური პროზაული ტექსტები, I, ბალსხემოური კი-
ლო, ტექსტები შეკრიბეს ა. შანიძემ და ვ. თოფურიამ, თბილისი, 1939

სვან. პროზ. ტექსტ. 1957 – სვანური პროზაული ტექსტები, II, ბალსხემოური კი-

ლო, ტექსტები შეკრიბეს ა. დავითიანმა, ვ. თოფურიამ და მ. ქალდანმა, თბილისი, 1957

სვან. პროზ. ტექსტ. 1967 – სვანური პროზაული ტექსტები, III, ლენტეხური კილო, ტექსტები შეკრიბეს და რედუქცია გაუკეთეს ვ. თოფურიამ და მ. ქალდანმა, თბილისი, 1967

სვან. პროზ. ტექსტ. 1979– სვანური პროზაული ტექსტები, IV, ლაშხური კილო, ტექსტები შეკრიბეს არს. ონიანმა, მ. ქალდანმა და ალ. ონიანმა, რედაქცია გაუკეთეს მ. ქალდანმა და ალ. ონიანმა, თბილისი, 1979

სვან. ენის ქრესტ. 1978 – სვანური ენის ქრესტომათია, ტექსტები შეკრიბეს ა. შანიძემ, მ. ქალდანმა და ზ. ჭუმბურიძემ, თბილისი, 1978

ქსე 1977 – ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტ. მე-2, თბილისი, 1977

ჩართოლანი 2003 – ნ. ჩართოლანი, სვანური ტექსტები და ლექსიკა (ბალსზემოური კილო), თბილისი, 2003.

შემოკლებათა განმარტებანი

აბაზ. – აბაზური

ადილ. – ადილეური

ანთრ. – ანთროპონიმი

არაბ. – არაბული

არაბ.-სპარს. – არაბულ-სპარსული

არამ. – არამეული

აფხაზ. – აფხაზური

აფხაზ.-აბაზ. – აფხაზურ-აბაზური

აჭარ. – აჭარული

ახ. ქართ. – ახალი ქართული

ბავშ. მეტყ. – ბავშვის მეტყველება

ბალყ. – ბალყარული

ბეჩ. – ბეჩოური

ბზ. – ბალსზემოური

ბოტ. – ბოტანიკური

ბქ. – ბალსქვემოური

გადატ. – გადატანითი

გერმ. – გერმანული

გუდამაყრ. – გუდამაყრული

გურ. – გურული

ებრ. – ებრაული

ეთნ. – ეთნოლოგიური/ეთნოგრაფიული

ეცერ. – ეცერული

ზან. – ზანური

ზედმიწ. – ზედმიწევნითი

ზ.-იმერ. – ზემო იმერული

ზმნის. – ზმნისართი

ზოოლ. – ზოოლოგიური

ზს. – ზემოსვანური

ზღაპ. პერს. – ზღაპრის პერსონაჟი

ზღაპ. ტოპ. – ზღაპრის ტოპონიმი

თათრ. – თათრული

თანდ. – თანდებული

თიან. – თიანეთური

თურქ. – თურქული

თურქ.-მონღ. – თურქულ-მონღოლური

იდიომ. გამოთქ. – იდიომატური

გამოთქმა

იმერ. – იმერული

ინგ. – ინგილოური

ინგლ. – ინგლისური

ირან. – ირანული

იტალ. – იტალიური

იტალ.-თურქ. – იტალიურ-თურქული

იფარ. – იფარული

იხ. – იხილეთ

კავშ. – კავშირი
 კალ. – კალური
 კახ. – კახური
 კნ.-ალერს. ფ. – კნინობით-ალერსობითი ფორმა
 კნინ. ფ. – კნინობითის ფორმა
 ლაზ. – ლაზური
 ლათ. – ლათინური
 ლანძღ. – ლანძღვა
 ლეჩხ. – ლეჩხუმური
 ღნტ. – ღენტეხური
 ღშხ. – ღაშხური
 ღხმ. – ღახამულოური
 მალ. – მაღაიური
 მეგრ. – მეგრული
 მესხ. – მესხური
 მთარაჭ. – მთარაჭული
 მთიულ. – მთიულური
 მთიულ.-გუდ. – მთიულურ-გუდამაყ-რული
 მინერ. – მინერალური
 მოხ. – მოხეური
 მულახ. – მულახური
 ნაცვ. – ნაცვალსახელი
 ნაწ. – ნაწილაკი
 ოკრიბ. – ოკრიბული
 ოს. – ოსური
 ოს.-ალან. – ოსურ-ალანური
 პოლ. – პოლონური
 რაჭ. – რაჭული
 რელიგ. – რელიგიური
 რუს. – რუსული
 საკ. სახ. – საკუთარი სახელი
 სამურზ. – სამურზაყანოული
 სვან. – სვანური

სინონ. – სინონიმი
 სპარს. – სპარსული
 ტექ. – ტექნიკური
 ტოპ. – ტოპონიმი
 უბიხ. – უბიხური
 უპატივც. – უპატივცემლობა
 უშგ. – უშგულური
 ფალ. – ფალაური
 ფარ. – ფარული
 ფრანგ. – ფრანგული
 ფშ. – ფშაური
 ქალდ. – ქალდეური
 ქართ. – ქართული
 ქართლ. – ქართლური
 ქვ.-რაჭ. – ქვემო რაჭული
 ქიზიყ. – ქიზიყური
 ქს. – ქვემოსვანური
 ყარაჩ.-ბალყ. – ყარაჩაულ-ბალყარული
 შდრ. – შევადართ
 შორისდ. – შორისდებული
 ჩბხ. – ჩუბეხური
 ჩოლ. – ჩოლურული
 ჩრდ.-თურქ. – ჩრდილო-თურქული
 ცრუმორწ. – ცრუმორწმუნეობა
 ძვ. – ძველი
 ძვ. ბერძ. – ძველი ბერძნული
 ძვ. ებრ. – ძველი ებრაული
 ძვ. ირან. – ძველი ირანული
 ძვ. სლავ. – ძველი სლავური
 ძვ. ქართ. – ძველი ქართული
 წყევლ. – წყევლა
 ჭან. – ჭანური
 ხევს. – ხევსურული
 ხლმ. – ხოლმეობითი

¹ ბალსქვემოური ფორმა უფრო ძველი ნასესხობა ჩანს.

² ლაშხურ დიალექტში ადამ სწორედ ადამიანის მნიშვნელობით გამოიყენება, მაგ., **ჯასგნდეს**, ადამ! „გაიგონე, ადამიანო!“

³ გავრცელებულია კავკასიურ ენებშიც.

⁴ თურქული კომპოზიტია, რომლის პირველ ნაწილსაც წარმოადგენს ძვირფასი ქვის სახელწოდება – ალმასი, ქცეული საკუთარ სახელად, მეორე კი (**გირეი_გირ**) საპატიო ტიტულია, რომელსაც ყირიმელი ხანები ურთავდნენ თავიანთ სახელებს, დაწყებული ყირიმის დამოუკიდებელი სახანოს დამფუძნებელ ჰაჯიგირეისაგან (XVII ს.).

⁵ სავარაუდოდ ქართველურ ენებში არაბულიდან ჩანს შემოსული.

⁶ ქართულში ძირითადად ანდაზებში დასტურდება.

⁷ ქართული ენის დიალექტებში სწორედ *არიჟად* ფორმა დასტურდება.

⁸ გამოიყენება შემდეგ გამოთქმებში, მაგ.: **არსებახენქა ქა მეკდე ლი** „გამომტერებულის/აზრზე არაა (ზედმიწ. – **არსებ**-იდან გამოსული არის)“; **არსებაისგა დემეგ ხზრია?! „სრულ ჭკუაზე თუ ხარ (ზედმიწ. – **არსება**-ში არ ხარ?)?!“**.

⁹ შესაძლოა, როგორც **არტაჟ**, ასევე **არტაჟაძე** მეგრულის გზით შემოსულიყო სვანურში.

¹⁰ შესაძლებლად ვთვლით ლაშხურ (**აბჟანდაი**) და მეგრულ (**აბჟანდი**) ფორმათა მესხური დიალექტიდან ნასესხობას.

¹¹ როგორც სპეციალური ლიტერატურიდან არის ცნობილი, *აშორას* სარწმუნოებრივი ხასიათი ჰქონდა, მისი წარმოთქმის ფორმულა იყო: „აშოროს!“, „აშოროს ღმერთმან!“, რაც ნიშნავდა „ღმერთმა ნუ ქნას“, „ღმერთმა დამიფაროს ესა და ეს მე მექნას“... „მე მემართოსო“. ამგვარი უარყოფის ფაქტზე იტყოდნენ: „აშორა თქვა“, „აშორა ჰყო“, „აშა ჰკრაო“. ასეთი ლიტონი უარყოფის გარდა *აშორას* ზოგჯერ ახლდა ახსნა-განმარტება. თუ დავა სხვა სარწმუნო მტკიცებულებით ვერ გადაწყდებოდა, აშორას თქმას მოსდევდა ფიცის დადება ან საღვთო სამართალი (მაგ., ორთაბრძოლა). როცა ბრალდებული თუ მოპასუხე გადაჭრით არ უარყოფდა ბრალდებას (მოთხოვნას), მაშინ ფიცს მომჩივანი დებდა, ე. ი. მტკიცების ტვირთი მასზე გადადიოდა; ასეთ შემთხვევაში ამბობდნენ, „აშორა მას დარჩაო“. საერთოდ „აშორა“ ფიცის სინონიმიც იყო, მაგ. „აშორა ითხოვა“ – ე. ი. ფიცი ითხოვა (ქსე 1977:68).

¹² გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმაში, მაგ., ჩოლ. **ბაბანიკს დემ ხეჩო** „ვერ ძრავს ადგილიდან (ზედმიწ. – **ბაბნიკ**-ს ვერ უქმს)“.

¹³ სვანური პროზაული ტექსტების მიხედვით, **ბაბაყულარ** მოლეგემ დატარებულ ხალხს ლემარხ, მინე ჯიჯუტს ფერუჟ ისგა ლაბამ, ქა დარმოშუ ლემწენტნელი, მარე სურუ ხოლა ლეკარქე ლემარ (სვან. პროზ. ტექსტ., II, თბ., 1957:320:30-32) „ბაბაყულები რაღაც დევების მაგვარი ხალხი ყოფილან, მათ ძვალს ვინც შეიბამდა, არ გამოჩნდებოდა, მაგრამ ძალიან ცუდი საშოვნელი ყოფილა (ზედმიწ. – **ბაბაყულ**-ები-ი

რაღაც საქმე დევ-ებ-ივით ხალხ-ი ყოფილან, მათ ძვალ-ს ვინც შე-ი-ბ-ამ-დ-ა, გამოჩნდებოდა ვერავინ, მაგრამ მეტისმეტი ცუდი საშოვნელი ყოფილა“.

¹⁴ გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებშიც, მაგ.: **ბაზგიანს აგნე** „დამდგარ წყალს აყენებს (ზედმიწ. – ***ბაზგიან-ს ა-დგ-ამ-ს**)“, **ბაზგიანს ხარღუე** „გუბის წყალში ყრის (ზედმიწ. – ***ბაზგიან-ს ა-რღვ-ევ-ს**)“.

¹⁵ მეგრულ-ლაზურში ჰ. ფენრიხისა და ზ. სარჯველაძის „ქართველურ ენათა ეტიმოლოგიურ ლექსიკონში“ მითითებულია **პაპ-უ** (2000:369), ხოლო გ. კლიმოვისა და ხალილოვის წიგნში „Словарь кавказских языков“ მეგრულში **პაპ-ი**, ლაზურში კი **პაპა** (2003:46).

¹⁶ **მარაქ** დადასტურდა სვანურ ქრესტომათიაში: **ლამშრია ბედს ი მარაქსუ აბჟე ისგუა კიბდონშრისგა ი ლაშდღუშლუ ჯარხ დოსგ** (ზზ., სვან. ქრესტ., 1978:55:31) – წმინდა მარიამმა ხვაი და ბარაქა გააქროს თქვენს კიდობნებში და მალე გასვენებისთვის გექცეთ (ზედმიწ. – წმინდა მარიამ-ი ბედ-ს და ბარაქა-ს-მცა ა-ბუქ-ებ-ს თქვენს კიდობნ-ებ-ში და ადრე სამარხავიმცა გაქვთ!)“

¹⁷ ქართულიდან ნასესხები **ბედ-** ძირი ხშირად დასტურდება შესიტყვების ერთ-ერთ კომპონენტად, მაგ.: **ბედიგუშე** „ბედი, საქმე“, **ბედინაწერ** „ბედისწერა“, **დემბე-დიგუაშუ** „არაფერს“ და ა. შ.

¹⁸ სვანურში ეს სიტყვა იშვიათად იხმარება, ჩვეულებრივია **მუჟუელ** „[წინა]-მძლოლი“ ფორმა; შდრ. სტალინ **მუჟუელ-ი** „ბელადო სტალინი!“ სვ. პოეზ., 332:1.

¹⁹ უფრო მოსალოდნელია მეგრულიდან სესხება.

²⁰ საანალიზო ლექსიკური ერთეული ჩოლურულ მეტყველებაში ძირითადად შესიტყვების (მაგ. **ბიჭუბორია**) ერთ-ერთ შემადგენელ კომპონენტად დასტურდება.

²¹ სამეცნიერო ლიტერატურის მიხედვით, ქართ. **ბუზ-/ზუზ- ბუზ-ი; ბუზ-ი-ს; ბუზ-ილ-ი...** : მეგრ. **ბუზ- ბუზ-ინ-ი** „კული“ ... : ლაზ. **ბუზ- ბუზ-ალ-ა** „ბზუილი“ ... : სვან. **ბუზ-/ზუზ- ბუზ-ულ** „ბუზი“; **ბზ-ულ** „ბზუილი“; **ბზ-ულ-ი** „ბზუის“ ... ფორმათა შედარება-შეპირისპირების საფუძველზე საერთოქართველური ფუძეენი-სათვის აღდგენილია ***ბუზ-** არქეტიპი (ფენრიხი, სარჯველაძე 2000:123). ცხადია, ჩვენ ამ დაკავშირებას მხარს უჭერთ, თუმცა სვანურთან ახლო მდგომ ლეჩხუმურ კილოკავში დადასტურებული **ბუზ-ულ-ი** ფორმა გვაპარაუდებინებს სვანურში სესხებას, თუკი პირუკუ ვითარებასთან არ გვაქვს საქმე. ბალსქვემოურ დიალექტში, რომელიც ბევრი არქაიზმით გამოირჩევა, არ გვხვდება ქართული **ბუზ-** ძირის შესატყვისი, რაც ასევე ქართულიდან ნასესხობას უჭერს მხარს.

²² **ფხვ** ფუძე დასტურდება ყაზარდოულშიც (იხ. ა. შაგიროვი, III, გვ. 24).

²³ გამოიყენება წყველის ფორმულებში, მაგ.: **სრუ ლეჯრმა გადაჭმომ** „შენ გეჭამოს მოუნელებელი, მომაკვდინებელი“.

²⁴ შდრ. ძვ. ქართ. **გასახვა** „წარმოსახვა“, რომელიც ფორმით ემთხვევა ჩოლურულ საანალიზო ლექსიკურ ერთეულს, თუმცა სემანტიკურად განსხვავდება. ადვილი შესაძლებელია, რომ სწორედ სემანტიკურ გადაწევასთან გვაქვს საქმე.

²⁵ ხშირად გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ.: **განთხა ლიჭუეც** (ზზ.)/**განთხი ლიჭუეც** (ბქ.) „მუხლის მოკვეთა (ზედმიწ. – ***განთხ-ის** წყვეტა)“.

²⁶ ნასესხებია მხოლოდ რთული სიტყვის შემადგენლობაში შემავალი მეორე ფუძე – **შალჟარ**, რაც შეეხება პირველ კომპონენტს, მას ნასესხებად ვერ ჩავთვლით და,

როგორც სამეცნიერო ლიტერატურაში მიუთითებენ, რთულია მისი დაკავშირება ქართულ-ზანურ შესაბამის ფუძეებთან (ფენრიხი, სარჯველაძე 2000:153-154).

²⁷ საანალიზო ლექსიკურ ერთეულთა ფონეტიკური ვარიანტები უმეტესად ფუძე-ცვლილ კომპოზიტთა შემადგენლობაში გვხვდება, მაგ.: **ელოლჿ ი გელოლჿ** (ზზ.) /**ალელინჿ ი გალელინჿ** (ლშხ.) /**წლელინჿ ი გწლელინჿ** (ლნტ.) /**ალაღლია-გალაღლია/ ალაღლია ი გალაღლია** (ჩოლ.) და ა. შ.

²⁸ იხ. იზ. ჩანტლაძის ნაშრომი – „**კვლავ ძელი/ჯა („ხე“) ლექსემათა ურთიერთ-მიმართებისათვის ქართველურ ენებში**“, ენათმეცნიერ-კავკასიოლოგთა IV საერთაშორისო სიმპოზიუმის მასალები, თბილისი, 2015, გვ. 79-82.

²⁹ ჩვენ მიერ საანალიზოდ წარმოდგენილი სვანური ფუძეები (**გუნჿბ, გონჿბ, გონებ, გონაბ**) ვ. თოფურიასა და მ. ქალდანის მიერ შედგენილ „სვანურ ლექსიკონში“ ერთ სიტყვა-სტატიაშია მოქცეული და განმარტებულია როგორც „ჯავრი, ფიქრი, დარდი, შიში“, თუმცა ისინი, როგორც უკვე ვნახეთ, მომდინარეობენ ორი სხვადასხვა ქართული (**გუნება** და **გონება**) ფუძისაგან, რომელთაც, ასევე, სხვადასხვა სემანტიკა გააჩნიათ ქართულში. ვინაიდან სვანური ენის ყველა დიალექტ-კილოკავში ქართულიდან შეთვისებული **გუნება** და **გონება** „დარდის, ჯავრის, ფიქრის და ა. შ.“ სემანტიკით გადმოიცემა, ამიტომ წინამდებარე ლექსიკონში ისინი ერთმანეთისაგან არც ჩვენ გავმიჯნეთ და ერთ სიტყვა-სტატიაში დავტოვეთ.

³⁰ ნასესხებია კომპოზიტის მეორე კომპონენტი.

³¹ ნასესხებია კომპოზიტის მეორე კომპონენტი.

³² შდრ. ბქ. **ბწრობ** ამავე სემანტიკით.

³³ გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმაში, მაგ.: **თანახმას ლიკედ** „დათანხმება (ზედმიწ. – **თანახმა**-ს მოსვლა)“.

³⁴ გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებშიც, მაგ.: **ინტერესდ ლიკედ** (ბქ.) „დაინტერესება (ზედმიწ. – **ინტერეს**-ად აღება)“; **ინტერეს ხულჷა** (ბქ.) „აინტერესებს (ზედმიწ. – **ინტერეს**-ი აქვს)“ და სხვ.

³⁵ ჩოლურულში გვხვდება *იუდა* ფორმის შემცველი ტოპონიმი – **იჷდა ტჷიბ** „იუდას ხეობა“.

³⁶ შდრ. ბავშვის მეტყველებისათვის დამახასიათებელი ლექსიკური ერთეული – **ქაფოთილ** (ზს., ქს.).

³⁷ ლენტეხურ დიალექტში ქვაბის მნიშვნელობით **აუსლაუტმოკვეცილი კასრ** ფორმაც დადასტურდა (< რუს. **Кастрюля**).

³⁸ სამეცნიერო ლიტერატურის მიხედვით, „მისი კნინობითია *კაციტა*, რომელიც დღეს შემონახულია მხოლოდ კაციტაძის გვარში. წინათ სახელი იყო აგრეთვე *კაცობა* (შეადარეთ მეგრული *კოჩობა*), საიდანაც მიღებულია კაცობაშვილის გვარი. თვითონ *კაცია*-საგან ნაწარმოებია გვარები: *კაცია*, *კაცაძე*, *კაცაშვილი*“ (ჭუმბურიძე 1992:122-123).

³⁹ შდრ. ზან. (მეგრ.) კერძ-ი/კერზ-ი „ახლობელი, მოკეთე, ღვიძლი“. ზანურის გზით რომ შეეთვისებინა სვანურს, მაშინ პირველ რიგში ბალსქვემოურ დიალექტში უნდა გვეჩონოდა როგორც მოსაზღვრე დიალექტში.

⁴⁰ შდრ. ბქ., ლნტ., ჩოლ. **ღგ-კინკ** „უბიანი“, **კინკ-პრ** „უბეები“.

⁴¹ ლაშხურ-ჩოლურულ ფორმაში -**ოლ** კნინობით-ალერსობითის მაწარმოებელი ფორმანტია.

⁴² ჩოლურულ ფორმაში გამოვლენილი -**ოლ** კნინობითის მაწარმოებელი სუფიქსია.

⁴³ -**ოლ** აქაც კნინობითის მაწარმოებელი აფიქსია.

⁴⁴ ნასესხებია რთული სიტყვის პირველი შემადგენელი კომპონენტი, მეორე კი საკუთრივ სვანურია.

⁴⁵ მსჯელობა იხ. მონოგრაფიაში!

⁴⁶ შდრ. გურ. კტე.

⁴⁷ ბალსქვემორ დიალექტში **ბრაზ**- მხოლოდ იდიომატურ გამოთქმებში გვხვდება (მაგ.: **ბრაზ ხარ** „გაბრაზებულია, გაცოფებულია, განრისხებულია (ზედმიწ. – **ბრაზ**-ი აქვს)“, **ბრაზი** **ოხვად** „გაბრაზდა, გაცოფდა, განრისხდა (ზედმიწ. – **ბრაზ**-ი მოუვიდა)“..., მასდარი და მიმღეობური ფორმები არ ეწარმოება.

⁴⁸ შესაძლოა, **ნადელ**-იდან იყოს ნაწარმოები შემდეგი იდიომატური გამოთქმები: **სანდელდ ლიგნე** (ბქ.)/**სანდალდ ლიგნე** (ჩოლ.) „ყველა საქმის მოგვარება; დალაგება; გაწკრივება, დასუფთავება (ზედმიწ. – **ნადელ**-ად **დგ**-მ-ა)“, **სანდელდ ლგნე** (ბქ.)/**სანდალდ ლგნე** (ჩოლ.) „ყველა საქმე მოგვარებული; დალაგებული; გაწკრივებული, დასუფთავებული (ზედმიწ. – **ნადელ**-ად **მ-დგ**-არ-ი)“, **ლისანდალი** (ჩოლ.) „დასუფთავება, დაწკრივება“ და ა. შ. სვანური ფორმების ნადელთან დაკავშირებას ერთი შეხედვით აბრკოლებს ანლაუტში გამოვლენილი **სა**-, თუმცა ადვილი შესაძლებელია მისი **სა-ნადელ**-ო ფორმისგან მომდინარეობა. ამ შემთხვევაში ნასესხები გამოდის არამხოლოდ ძირი, არამედ მთლიანი ფუძე.

⁴⁹ შდრ. ზმნის პირიანი ფორმები: **ოხსიროს** – გავანიავე, **ენსიროსი** – განიავდება...

⁵⁰ ლაშხურ მასდარში ძირად გამოყოფილი -**ტურამ**- გვხვდება ბალსქვემოურ დიალექტშიც იდიომატურ გამოთქმებში (მაგ.: **ტურამდ ლიგნე** „ნამსხვრევებად ქცევა, დამტვრევა, დანგრევა (ზედმიწ. – **მტვრ**-ევ-ად **დგ**-მ-ა)“, **ტურამდ ლგნე** „ნამსხვრევებად ქცეული, დამტვრეულია, დანგრეული (ზედმიწ. – **მტვრ**-ევ-ად **მ-დგ**-არ-ი)“ და ა. შ.), თუმცა იგი, ლაშხურისაგან განსხვავებით, მასდარს ვერ აწარმოებს.

⁵¹ შდრ. ბქ. ანდაზა: შგინილ, ჰთყაჩოჟ **ლჰტერბალს**, ჟერბდ ესერ დემომა ხესყი „წიწკანავ, გაანებო თავი ორბობას, ვერასოდეს გაორბდებო (ზედმიწ. – წიწკანავ, გაანებამცა **ორბ**-ობ-ა-ს, **ორბ**-ად-ო არასოდეს უკეთდება)“.

⁵² საანალიზო ძირი ხშირად გვხვდება სვანური იდიომატური გამოთქმების ერთ-ერთ კომპონენტად, მაგ.: **ლჰყდ ლიგნე** (ბქ.) „გაწუწვა, დასველება (ზედმიწ. – **წყლ**-ად **დგ**-მ-ა)“, **ლჰყდ ლგნე** (ბქ.) „გაწუწვლი, დასველებული (ზედმიწ. – **წყლ**-ად **მ-დგ**-არ-ი)“, **ლჰყდ მგნე** (ბქ.) „გამწუწვა, დამსველებელი (ზედმიწ. – **წყლ**-ად **მ-დგ**-ომ-ი)“ და სხვ.

⁵³ უმგულორმა ქართულიდან სესხებისას შეინარჩუნა სონორი **ლ**.

⁵⁴ ვუშვებთ შესაძლებლობას ბალსქვემოურ ფორმათა ზანურიდან სესხებისა.

⁵⁵ რომლის ზომაც სოფლების მიხედვით განსხვავებულია, რადგანაც მამაკაცები ყველანი ერთნაირად ვერ მუშაობენ, ამიტომ, ამ ერთეულის ფართობის ზომაც ყველგან სხვადასხვაა (იხ. სადღიანი 2016:424).

⁵⁶ შდრ. ჩოლ. გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენებული **ლუსკმუნე/ლუსტმუნე** „გამოყრებული ადამიანი“; „გამოჭედილი“, რომელიც შესაძლოა სწორედ **ლუსკუმა** ფორმისაგან მომდინარეობდეს, თუმცა ჩოლურულში ყრუს მნიშვნელობით დადასტურებული **სკუმუ** თითქოს ამ ვარაუდს აქარწყლებს.

⁵⁷ უშგულურმა ქართულიდან სესხებისას შეინარჩუნა სონორი **ლ**.

⁵⁸ უშგულური ხშირად სვანური ენის სხვა დიალექტ-კილოკავებისაგან განსხვავებულ ფორმებს გვიჩვენებს.

⁵⁹ ბალსქვემოურში მარქაფ ფუძე გამოიყენება იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტად, მაგ. **მარქაფიშ ლიყერ** „სხვა გზით შემოვლა, წინიდან მოქცევა, უფრო ადრე მისვლა მოკლე გზებით... (ზედმიწ. – **მარქაფ**-ის რტყმა)“.

⁶⁰ დასტურდება მრავლობითი რიცხვის ფორმითაც, მაგ. **მესტ**-არ-აღ (ლშხ., ჩოლ.) „ტყავის პაჭუჭები“.

⁶¹ საანალიზო ფუძე ხშირად გამოიყენება ასევე შემდეგ შესიტყვებებში: **მირონ-ნარ**-ი „მირონ-ნათელი“, **მირჰუნი მალდლუარა** „მირონის მდღმა“, **მირჰუნი ლი-ცუმენი** „მირონცხება“, **მირჰუნი ნაცომ** „მირონნაცხები“ და ა. შ.

⁶² უშგულური სვანური ენის სხვა დიალექტ-კილოკავებისაგან განსხვავებულ ფორმებს გვიჩვენებს, იხ. აგრეთვე ლგ-**სფარ**-ე.

⁶³ ნაგუთნარი სოფელია ჭიათურის მუნიციპალიტეტში, ჩვენ მიერ ლენტეხურ დიალექტში დადასტურებული ლექსიკური ერთეულიც შესაბამისად იქაური ყურძნის ერთ-ერთ ჯიშს უნდა წარმოადგენდეს, რომელიც სესხების შემდეგ სვანური მორფოლოგიური ინვენტარით უნდა გაფორმებულიყო.

⁶⁴ მეორე მნიშვნელობა უდასტურდება ძირითადად იდიომატურ გამოთქმაში, მაგ. **ნიაჲ იყერ** „მიხვდა, იგრძნო; აღლო აილო (ზედმიწ. – **ნიაგ**-ი ირტყა)“, სემანტიკური გადაწევა აშკარად თვალსაჩინოა.

⁶⁵ გამოიყენება ძირითადად იდიომატურ გამოთქმაში, მაგ. **პაჰნაკიშ/პაჰნაკიშ ლიდისგ** „გაჩუმება/დადუმება, პირში ლაგამის ამოღება (ზედმიწ. – **პაჰანიკ**-ის/პაჰინაკ-ის დ-ებ-ა“).

⁶⁶ *ჟენია*, როგორც სამეცნიერო ლიტერატურიდანაა ცნობილი, გახლავთ *ევგენია*’ს არაზუსტი ფრანგული ფორმა (**Eugène**), რომელიც შემოსულია ქართულში რუსული ენის მეშვეობით. იგი იხმარება კაცის სახელადაც, როგორც *ევგენ*-ის საალერსო ფორმა (ჭუმბურიძე 1992:176).

⁶⁷ გამოიყენება ძირითადად იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ. **რაზგონ ენკიდ** „გაქანდა, გაეშურა (ზედმიწ. – **რაზგონ**-ი აილო)“.

⁶⁸ გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ.: **რიხ ენკიდ** „დაიბრახუნა (ზედმიწ. – **რიხ**-ინ-ი აილო)“, **რიხ ახლანდა** „დაიბრახუნა (ზედმიწ. – **რიხ**-ინ-ი გაუვიდა)“ და ა. შ.

⁶⁹ უფრო მოსალოდნელია დასავლური დიალექტებიდან სესხება.

⁷⁰ საკითხთან დაკავშირებული ვრცელი მსჯელობა იხ. მონოგრაფიაში.

⁷¹ იგივეა, ალბათ, რაც ქართული სა-კინძ-ე.

⁷² შდრ., ასევე, ლშხ. **სამარ-სუდარდ** ლითხელი „საგანგებო ძიება (ზედმიწ. – **სამარე-სუდარ**-ად ძებნა)“ და ჩოლ. **სამარ-კუდარ/სამალ-კუდალ** „ძირფესვიანი (ზედმიწ. – **სამარე-სუდარა**)“...

⁷³ ჩოლურულ მეტყველებაში *საჟენ* ფორმისაგან მომდინარე **საჯინიან** „ორმეტრიანი“ ფორმაც დასტურდება.

⁷⁴ *სარკე* სიტყვისაგან არის ნაწარმოები არაერთი იდიომატური გამოთქმა (მაგ.: **სწრკდ ლიგნე** (ბქ.) „გაპრიალება, გასისინება, გასუფთავება“ (*ზედმიწ.* – ***სარკე-დ დგ-მ-ა**), **სწრკდ ლგგ** (ბქ.) „გაპრიალებულია, გასისინებულია, გასუფთავებულია“ (*ზედმიწ.* – ***სარკე-დ დგ-ა-ს**), **სწრკდ ლგგნე** (ბქ.) „გაპრიალებული, გასისინებული“ (*ზედმიწ.* – ***სარკე-დ მ-დგ-არ-ი**) და მისთ.) და მათშორის ტოპონიმებიც (მაგ.: **სწრკელ ტოპ.** „სათიბი, ადგილი“ (*ზედმიწ.* – **სარკ-იან-ი**)“...).

⁷⁵ *სკლატი* შუა საუკუნეების არაბულ მწერლობაში კარგად ცნობილი ძვირფასი აღმოსავლური ქსოვილი იყო, რომელიც დიბასთან ერთად ეგვიპტის ფატიმიანთა ტანისამოსის საგანძურის აღწერილობაშიც სახელდება (ივ. ჯავახიშვილი).

⁷⁶ თანამედროვე ჩოლურულ მეტყველებაში ველზე მუშაობისას დავადასტურეთ გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენებული **სიფრუთ** ძირის შემცველი ზმნის პირიანი ფორმა **გუ-ა-სიფრუთ-ე** „თავგზას გვირევს, გვაზნევს...“ შემდეგ კონტექსტში, მაგ. ჩიგარ ალე **გუ-ა-სიფრუთ-ე** [(მივლინ. მასალ., მთქმელი: გურჯან ჯამბურიძე, სოფ. ფანაგა, 40 წლისა) „ყოველთვის ეს გვირევს თავგზას“ (*ზედმიწ.* – ყოველთვის ეს **გვ-ა-ციბრუტ-ებ-ს**)“] და ასევე იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტად ნახმარი აპელატივი **სიფრუთ**, მაგ. **იმშა სიფრუთ ხარ?** (იქვე) „რას ტრიალებს/წრიალებს („რისი **ციბრუტ-ი** აქვს?“)“...

⁷⁷ როგორც ძვირფასი ქვა, მოხსენიებულია **კალმასობაში** – XVIII საუკუნის ქართული ენციკლოპედიური ხასიათის თხზულებაში (იოანე ბატონიშვილი, პეტერბურგი, 1813-1828 წწ.).

⁷⁸ სვანების რწმენით, **სუნდუქ დეცეშ** „ცის ღვთაება, უძლიერესი ღმერთი“ (*ზედმიწ.* – **სუნდუკ-ი ც-ის-აქ**)“ ერთ-ერთ უმაღლეს ღვთაებად იყო მიჩნეული. მის სახელზე ასუქებდნენ ხარებს, რომლებსაც **სუნდუქ-ვაჰ-ს** ეძახდნენ. ამ ხარის უღელში შებმა დღიდან „სუნდუქის“ გაპიროვნებისა და არც ცემა, არავის შეეძლო. როდესაც ამ ხარს დაკლავდნენ, სვანები ღვთაება **სუნდუქ**ს ასე ევედრებოდნენ: „დიდება ცის სუნდუქს, შენგნით მოვლენილი სენი აშორე მლოცველი ოჯახის ყველა წევრს!“ რუსულის გზით შეთვისებული „სუნდუქ“ ხშირად გვხვდება წყევლის ფორმულებში, მაგ.: **დეცე სუნდუკშ ლეხჰაქ** „გასახეთქი, სასიკვდილე“ (*ზედმიწ.* – **ც-ი[ს] სუნდუკ-ით** გასახეთქი)“... (იხ. მ. საღლიანი, სვანური ენის სტრუქტურის საკითხები, თბილისი, 2016, გვ. 614).

⁷⁹ ბალსქვემოურში პარალელურად ჯიბრის მნიშვნელობით **სა-ტაჰ** ფორმაც დასტურდება, რომელიც < ქართ. **სა-ტაკ-ებ-ელ-ი** „სამგერებელი, დასაჯახებელი...“ სიტყვისაგან. შდრ. ასევე **ლი-ტაკ-ალ** „შეჯიბრება“ < ქართ. **ტაკ-ებ-ა**“საგან.

⁸⁰ შდრ. ბქ. **ლი-ტალ-ურ-ე** „დადაღვა; ნაიარევების გაჩენა სახეზე ან სხეულზე“, **ლგ-ტალ-ურ-ე** „დადაღული“, ჩოლ. **ტალ-არ** „სახეზე ნაჭდევიანი, დაღიანი“...

⁸¹ თანამედროვე სვანურ ენაში ქართულის გზით შეთვისებული **ტირხინა/ტირხინა** ძირითადად წყევლის ფორმულებში გამოიყენება, მაგ.: **ტირხინა ლისპე** (ბქ.) „საწამლავად ქცევა“ (*ზედმიწ.* – **სტრიქნ-ინ-ად** გადაქცევა)“, **ტირხინა დოლუ** **ამსიპენა ისგუ ნამუნ-ნათუნ** (ბქ.) „საწამლავად გექცეს ნაჭამ-ნასვამი“ (*ზედმიწ.* – **სტრიქნინ-ად-მცა** გექცევა შენი ნაჭამ-ნასვამი!)“ და სხვ.

⁸² ბალსქვემოურ დიალექტში მხიარული, უდარდელი ოჯახის ეპითეტად გამოიყენება **ჭარადაშერ** „ვარადისანი“ ფორმა.

⁸³ გადატ. „უზნეო ადამიანი“.

⁸⁴ აუსლაუტმოკვეცილი **ჟოღურცუ** ბალსქვემოური დიალექტის ლახამულურული კილოკავის კუთვნილებაა.

⁸⁵ საანალიზო ლექსიკური ერთეული **ფა** სვანურში სხვადასხვა მნიშვნელობით დასტურდება: 1. „წვერი (მაფისა), ცალი“, 2. „მოდგმა, გვარი“, 3. „წყება, ზოგი“...

⁸⁶ ქართულის გზით სვანურში დამკვიდრებული **ფათრეკ** ხშირად გვხვდება შემდეგ ფრაზეოლოგიურ გამონათქვამებში, მაგ.: **ფათრეკიმ ლაში** (ბქ.) „არეულობის გამომწვევი (ზედმიწ. – ფათერაკ-ის თესლი)“; **ფათრეკიმ ლილაში** (ბქ.) „არეულობის გამოწვევა (ზედმიწ. – ფათერაკ-ის თესვა)“ და ა. შ.

⁸⁷ **ფარშმაგ** გვხვდება იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტადაც, მაგ. **ფარშმაგდ ლგ** (ზს.) „მოხერხებულია, ეშმაკია (ზედმიწ. ფარშევანგ-ად დგ-ა-ს)“.

⁸⁸ ქართულის გზით შემოსული საანალიზო ლექსიკური ერთეული ხშირად გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ.: **ფაქარდ ლგ** „გამრჯეა, ძალიან სწრაფია, დაუზარებელია (ზედმიწ. – ფეიქრ-ად დგ-ა-ს)“; **ფაქარშალ ისიპანალ** „მარჯვედ (ჯარასავით, ციბრუტივით, ფეიქარივით) ტრიალებს (ზედმიწ. – ფეიქარ-ით ტრიალებს)“...

⁸⁹ საანალიზო ლექსიკური ერთეული ძირითადად იდიომატურ გამოთქმებში გამოიყენება, მაგ.: ბქ. **შგჟირ-ფერაშს დემ ხატული** „ბოდიშს არ ეუბნება (ზედმიწ. – სირცხვილ-ფერ-ებ-ა-ს არ ეუბნება)“...

⁹⁰ ლაშხური ფორმა დასტურდება იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტად, მაგ. **ფჟერთეისა ლიკჟანე** „დაფიქრება (ზედმიწ. – ფიქრ-ის-კენ-ში გდება)“, ამავე სემანტიკისაა ბალსქვემოური **ლასკორათეისგა ლიშყედ** „დაფიქრება, საგონებელში ჩავარდნა (ზედმიწ. – საფიქრელისკენში [ჩა]გდება)“.

⁹¹ გამოიყენება იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტად, მაგ. **ფორხილ ხეყარ** „წაბორძიკდა (ზედმიწ. – ფორხილ-ი დაემართა)“.

⁹² ძირითადად გვხვდება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ.: **ფრანგდ ლგ** „ძალიან მარჯვეა, ყოჩაღია (ზედმიწ. – ფრანგ-ად დგ-ა-ს)“, **ფრანგდ ედსიპან** „ძალიან იყოჩაღა (ზედმიწ. – ფრანგ-ად გადაიქცა)“...

⁹³ „სვანური ენის ქრესტომათიის“ ლენტეხურ მონაკვეთში შეგვხვდა **ფურნე** პურის მნიშვნელობით, მაგ. **ფურნეს ანაყე** (სვან. ქრესტ., 1978:341:30) „პურს აცხობს (ზედმიწ. ფურნე-ს აცხობს)“. ვფიქრობთ, სემანტიკურ გადაწვევასთან გვაქვს საქმე.

⁹⁴ ვ. თოფურიასა და მ. ქალდანის „სვანურ ლექსიკონში“ ბალსქვემოური დიალექტისათვის **ფურჩა**ს პარალელურად მითითებულია **ფორჩა** ლექსემაც, რაც ზეპირ მეტყველებაში არ შეგვხვედრია.

⁹⁵ ქართულში სხვა მნიშვნელობებიც უდასტურდება.

⁹⁶ გამოიყენება მხოლოდ იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ. **ქანც მეძღე** „უღონო, უილაჯო (ზედმიწ. – ქანც-ი წასული)“...

⁹⁷ ხშირად გამოიყენება წყევლის ფორმულებში, მაგ.: **ქაჯეშმაშ ბედიშოლჟ ხი** (ბქ.) „წყეულიმც იყავი (ზედმიწ. – ქაჯ-ი [და] ეშმა-ს ბედ-ის-მცა ხარ)“; **ქაჯეშმაშუსუ ოდად** (ბქ.) „კისერიც გიტეხიათ (ზედმიწ. – ქაჯ-ეშმაკ-ებ-ს-მცა წაუღიხართ!)“...

⁹⁸ სამეცნიერო ლიტერატურის მიხედვით საანალიზო ლექსიკური ერთეულის მნიშვნელობა უცნობია. „შაჰ-ნამეს“ ერთ-ერთი გმირი ქალის სახელი *ქეთაიონ* ქართულში გადმოტანილია *ქეთეონ*-ის ფორმით, საიდანაც არის მიღებული *ქეთევან*. მისი მოფერებითი ფორმებია: *ქეთო*, *ქეთინო*, *ქეთეთო*, *ქეთათო* (ჭუმბურიძე 1992:180).

⁹⁹ გვხვდება ძირითადად შესიტყვების ერთ-ერთ წევრად, მაგ. **ღრიჭიმ ლიკედ/ლიღნე** „ღრიჭინი (ზედმიწ. – **ღრიჭ**-ინ-ის გაღება)“...

¹⁰⁰ მსჯელობა იხ. მონოგრაფიის პირველ თავში.

¹⁰¹ ველზე მოპოვებული მასალების მიხედვით, ჟამიანობის პერიოდში, როდესაც სვანეთში სიდატაჰე ყოფილა გამეფებული, მაშინ მარცვლეულის საზომად ნაჯახის ყუა ყოფილა გამოყენებული, ნაჯახის ყუა სავსე ხორბალი კი ძალიან ძვირად ფასობდა თურმე. საანალიზო ლექსიკური ერთეული დღესდღეობით მხოლოდ იდიომატურ გამოთქმებში იხმარება, მაგ. **კანდემი ყუობ|ცული ყუობ/ცული ყურბ** „სიდუხჭირე, სიღარიბე (ზედმიწ. – ნაჯახის **ყუა-ობ-ა|ცულ-ი[ს] ყუა-ობ-ა**)“...

¹⁰² ჩვენი აზრით, უფრო სარწმუნოა ზანურიდან შესხება, ვიდრე სემანტიკადა-ვიწროებული ქართული ფორმიდან, ამასთანავე სვანურ-ზანურ ფორმათა ფონეტიკური ვარიანტულობაც ყურადსაღებია.

¹⁰³ შდრ. ასევე ფშ. *ყირანჭა*, მესხ. *ყირაჰაი*, იმერ. *ყრონჭი*, გურ. *ყორყი*.

¹⁰⁴ რუსულიდან შეთვისებული **შაგ** ფუძე ძირითადად იდიომატურ გამოთქმებში გამოიყენება, მაგ. **შაგ ნომ ადგა ნომთე** (ბქ.) „ფეხი არ გაადგა არსად, არ წავიდა (ზედმიწ. – **შაგ**-ი არ და-ა-დგ-ა ნურსაით)“, **შაგ მად ადგე** (ბქ.) „ფეხი არ გაადგა, არ წავიდა (ზედმიწ. – **შაგ**-ი არ გა-დგ-ა)“ და სხვ.

¹⁰⁵ როგორც არაერთი ნასესხები ლექსიკური ერთეული საანალიზო რთული შედგენილობის **შპრიბამბზ** ხშირად მონაწილეობს იდიომატური გამოთქმის ჩამოყალიბებაში, მაგ. ბქ. **შპრიბამბზდ ლიჭონე** „ფუფუნებაში ცხოვრება, განებივრება (ზედმიწ. – **შალ-ბამბ-აშ-ი** შეხვევა)“, **შპრიბამბზდ ხოჭონახ** „ფუფუნებაში ჰყავთ, ანებივრებენ (ზედმიწ. – **შალ-ბამბ-ად** უხვევიათ)“ და მისთ.

¹⁰⁶ შდრ. ლშხ. **საშშოზა თოფ** „ოქტომბერი (ზედმიწ. – **სა-შიშ-ობ-ი[ს]** თვე)“ და ბქ. **საშშპრ** „ემშაკები, კუდიანები (ზედმიწ. – **სა-შიშ-ებ-ი**)“.

¹⁰⁷ განსახილველი ლექსიკური ერთეული ხშირად გვხვდება როგორც ზემო, ისე ქვემო სვანეთში, ალპურ ზონაში, ადგილის სახელწოდებად.

¹⁰⁸ გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმაში: **შლიგ ახკიდუნე** „მოისროლა, გააქანა (ზედმიწ. – **შლიგ**-ინ-ი გაადინა)“.

¹⁰⁹ ხშირია მისი გამოიყენება იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტად, მაგ.: **შუზბიშ ლიყერ** (ბქ.) „მოსვენება, სიმშვიდე (ზედმიწ. – **შვ-ებ**-ის მირტყმა/ცემა)“; **შუზბ ხიყრ** (ბქ.) „მოისვენე, დამშვიდდი (ზედმიწ. – **შვ-ებ**-ა ირტყე)“ და სხვ.

¹¹⁰ **ჩამჭირ** ფორმა ძირითადად გადატანითი მნიშვნელობით გამოიყენება.

¹¹¹ ჩოლურული შესაძლოა განვიხილოთ შესატყვისობის დონეზეც.

¹¹² შდრ. უშგ. **ნაფხუნაკირკუდა** „ცხვირა (ზედმიწ. – ცხვირმოღუნული)“.

¹¹³ მაგ., **ცალთე ადერ!** „განზე გადექი (ზედმიწ. – **ცალ**-[ის]-კენ წადი!)“. შდრ. ასევე ლშხ. **ცალამეგუ** „მეგობარი (ზედმიწ. – **ცალ**-ი სამეტო)“, უშგ. **ცალმამეგუ/ლამცალამ-გუა** „ტოლი/ტოლები (ზედმიწ. – **ცალ**-სამეტო/სა-ცალ-მეტო)“...

¹¹⁴ მსჯელობა იხ. მონოგრაფიაში!

¹¹⁵ ძირითადად გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ. **მგიდში ი პილიშ უშხუარნენსგა** „თავიდან ბოლომდე (ზედმიწ. – მგიდ-ის-ა და პირ-ის ერთმანეთს)შუა“ და ა. შ.

¹¹⁶ ხშირად გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ.: **ძიძიზდ/ძიძიფდ ლიგნე** (ბქ.) „დაფლეთა, დაგლეჯა (ზედმიწ. – ძიძიზ-ად დგ-მ-ა)“; **ძიძიზდ/ძიძიფდ ლგგნე** (ბქ.) „დაფლეთილი, დაგლეჯილი (ზედმიწ. – ძიძიზ-ად მ-დგ-არ-ი)“... შდრ. ასევე ბქ. **ძიძიზურაზნ გადატ.** – ღვარძლიანი, ცუდი ადამიანი.

¹¹⁷ ჩოლურულში მხოლოდ იდიომატურ გამოთქმებში გამოიყენება და უარყოფითი კონოტაციისაა, მაგ.: **ძუმზარაძეა ლიყი** „გალანძლვა, გაათხზვა (ზედმიწ. – ზუმზა-ში გაძვრენა)“.

¹¹⁸ გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმაში: **ძეფთე ლიზი** „სადმე შორს წასვლა (ზედმიწ. – ზიფ-ის}-კენ წასვლა)“.

¹¹⁹ მსჯელობა იხ. მონოგრაფიაში!

¹²⁰ წამის აღმნიშვნელი სვანური **წამ/წამ/წუჷ** ხშირად მონაწილეობს ზმნისართულ ფორმათა წარმოებაში, მაგ.: **წამნირჷკ/წამნირჷკდ/წამნირჷკნ** (ზს.)/**წამირჷკ/წამირჷკდ** (ბქ.)/**წამდირჷკდ** (ლშხ.) „წარამარა, წამდაუწუმ“; **აშხუწამ** (ბქ.)/**ას[ტ]წუჷამ** (ლხმ.) „ერთ წამს“; **წამჷი** (ზს.) „იმწამსვე, მაშინვე“...

¹²¹ გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმაში, მაგ. **წირღჷი თუელი ლიკედ** (ლშხ.) „ჩაცემა, ჩაძიება (ზედმიწ. – წვივი[ს] ტვინი[ს] {გამო}ღება)“.

¹²² შდრ. ასევე: ბზ. **წყელნი** „ბრჭყვიალა, კამკამა“, **წყელნი ლიკგრე** „შავი ქვის ბრჭყვიალი“ და ა. შ.

¹²³ დროის აღმნიშვნელი ორივე ლექსიკური ერთეული არაერთი ზმნისართული ფორმის ჩამოყალიბებაში იღებს მონაწილეობას, მაგ.: **ხან ი დრეტუნღჷე** „კარგა ხნის შემდეგ (ზედმიწ. – ხან-ი და დრო-ის} მერე)“; **ხანუნღჷე** „რადაც დროის გასვლის მერე, კარგა ხნის შემდეგ (ზედმიწ. – ხან-ის-მერე)“, **დრეტჷშ** „დროით“ და მისთ.

¹²⁴ საანალიზო სიტყვის სხვადასხვა ფონეტიკური ვარიანტები (**ხატ/ხაწ/ხაზ**) დასტურდება ერთ-ერთი სვანური რელიგიური დღესასწაულის აღმნიშვნელი კომპოზიციის – **ხაწჷუენაღ/ხაზსკჷეჯნაღ/ხატსკჷეჯნაღ/ხატსგჷეჯნაღ** პირველ კომპონენტად.

¹²⁵ ჩოლურულში შეგვხვდა **ხმელ-** ძირისაგან ნაწარმოები იდიომატური გამოთქმა, მაგ. **ხმელდ ლირდე** „სიგამხდრე (ზედმიწ. – ***ხმელ**-ად ყოფნა)“.

¹²⁶ როგორც სამეცნიერო ლიტერატურაში მიუთითებენ, ხვარამზეს ძველი ფორმაა **ხუარანძე**, რომლის პირველი ნაწილი **ჰვარ/ხვარ** ირანულ ენებში მზეს ნიშნავს, **ხვარა-მზე** კი თითქოს ერთად, სინონიმურად წარმოგვიდგენს მზის ირანულ და ქართულ სახელებს (ჭუმბურიძე 1992:184).

¹²⁷ გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ. **ჟელი ჯანდარაძეა ლიზზე** „შავი დღის დაყენება (ზედმიწ. – ძალ-ის} **ჯანდარა**-ში გაშვება)“...

¹²⁸ თურქული გარეული ცხოველის სახელი (ჯეირანი ანუ ქურციკი) ქცეულია პიროვნულ სახელად თურქულ ენებში და როგორც საზოგადო, ისე საკუთარი სახელის მნიშვნელობით შემოსულია ქართულში. მისგან ნაწარმოები გვარებია: **ჯეირანაშვილი**, **ჯეირანიშვილი**... (ინტერნ. მას.).

¹²⁹ თუმცა სვანურ ფორმებს სხვა სემანტიკაც უდასტურდებათ, მაგ. „ჭიანურის

სიმი“ (შდრ. ბზ. ძგ, ბქ. ძგა/ძუტა).

¹³⁰ სახელის წარმომავლობა უცნობია.

¹³¹ შდრ. ლხმ. **ჯურთდ ლგნე** „გასქელებული, სქელ მაწვნად ქცეული“.

¹³² **ჰაჯ/აჯ** გვხვდება იდიომატური გამოთქმის ერთ-ერთ კომპონენტად, მაგ.: **ჰაჯაშ ლიკედ** „საშველის მიცემა, თავის დანებება (ზედმიწ. – აჯა-ს აღება)...

¹³³ გამოიყენება იდიომატურ გამოთქმებში, მაგ.: ბქ. **არაბდ ლიფშუდე** „განკარგულების გაცემა, მაცნეების გაგზავნა (ზედმიწ. – არაბ-ად გაშვება)“, ჩოლ. **არაბ მა ხესმი** „უარი არ ესმის (ზედმიწ. – არაბ-ი არ ე-სმ-ი-ს)“..., შდრ. ასევე ჩოლ. მასდარული ფორმა – **ლიდრაბიელ** „წინასწარი გაფრთხილება“ და სხვ.